

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
عنوان و نام پدیدآور: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی جلد ۲۹، نسخه‌های ۸۸۰۱ تا ۹۲۰۰ / تألیف
محمدحسین حکیم
مشخصات نشر: تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۱۰۴۴ ص.
شابک: 978-600-220-021-1
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
موضوع: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی -- فهرست‌ها
موضوع: نسخه‌های خطی -- ایران -- تهران -- فهرست‌ها
موضوع: نسخه‌های خطی فارسی -- ایران -- تهران -- فهرست‌ها
موضوع: نسخه‌های خطی عربی -- ایران -- تهران -- فهرست‌ها
شناسه افزوده: حکیم، محمدحسین، ۱۳۶۴-، گردآورنده
شناسه افزوده: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ف۹۱۴ م۸ / ۶۶۲۱ Z
رده‌بندی دیویی: ۰۱۱/۳۱
شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۷۶۴۲۹

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جلد ۱/۲۹

نسخه‌های شماره ۸۸۰۱-۹۲۰۰

تألیف

سید محمدحسین حکیم

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

تهران - ۱۳۹۰

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جلد ۲۹/۱

نسخه‌های شماره ۸۸۰۱ - ۹۲۰۰

تألیف: سید محمدحسین حکیم

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مهدی خوشرفتار اکرم
قلم‌های استفاده شده: بدر میتر، رویا نازنین Times ۷۴
کاغذ مورد استفاده: ۷۰ گرمی تحریر خارجی

شماره انتشار: ۲۵۰

ناظر چاپ: نیکی ایوبی زاده

چاپخانه: نقره‌آبی

لیتوگرافی: نقره‌آبی

صحافی: سیاره

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۹۵۰۰۰ ریال

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر در انحصار کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی است.
شابک: 978-600-220-021-1

انتشارات و توزیع:

مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
خیابان انقلاب، مابین خیابان ابوریحان و دانشگاه، ساختمان فروردین
طبقه ۷، واحد ۲۷ و ۲۸؛ تلفن: ۶۶۹۶۴۱۲۱

نشانی سایت اینترنتی: WWW.ical.ir

نشانی پست الکترونیکی: Pajooheshlib@yahoo.com

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

تصوّر این امر سخت است که در سال ۱۳۴۷ مجموعه‌ای نفیس به کتابخانه مجلس اهدا، یا فروخته شده باشد، و اکنون پس از گذشت بیش از چهل سال، کتابخانه توفیق انتشار فهرست آن را یافته باشد، فقط فهرست، یعنی این که ما دست کم چهل سال در کار کتابخانه‌ای خود، آن هم اساسی‌ترین آنها، عقب مانده‌ایم.

حالا با گذشت این سالها، کتابخانه آخرین بخش جا مانده از کتاب‌های پیشین را، کتابهایی که چندین دهه قبل وارد این کتابخانه شده، فهرست می‌کند و اطلاعاتی از آنها را (شامل نام کتاب، مؤلف و اطلاعات نسخه‌شناسی و...) در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد. تکمیل فهرس باقی مانده حدود دو سال و نیم وقت کتابخانه را گرفت و انجام آن فقط با همکاری فهرست‌شناسان زبده و حرفه‌ای کشورمان بود که اکثراً از نسل جوان ما بودند، نسلی که دیدن آثارشان به ما نوید وارد شدن در یک دوره جدید را در حوزه کارهای پژوهشی و نسخه‌شناسی می‌دهد.

فهرستی که ملاحظه می‌فرمایید، یکی از دقیق‌ترین فهرسی است که در این مدّت نوشته شده و به دلیل تازه بودن بسیاری از نسخه‌ها و بیشتر به دلیل آن که عمدتاً شامل مجموعه‌های بسیار نفیس است، حاوی آگاهی‌های گرانبهایی برای علاقه‌مندان است. دقت نویسنده، تأکید روی مسائل ناشناخته، و ارائه آگاهی‌های پراکنده درباره نسخه‌ها، راهنمای بسیار خوبی است که می‌تواند راه‌های پژوهشی تازه‌ای برای محققان این نسخه‌ها هموار کند.

ما چاره‌ای جز نگارش مجدد تاریخ فرهنگی خود نداریم و دلیل آن آگاهی‌های فراوانی است که در این نسخه‌ها دیده می‌شود و تاکنون مورد استفاده قرار نگرفته است. ما چاره‌ای جز تکمیل آثار تراجم‌نگاری خود نداریم، زیرا در این قبیل فهرس و آثار، نام صدها تن از چهره‌های ارزشمند تاریخ خود را ملاحظه می‌کنیم که تاکنون نامشان ناشناخته بوده است. ما در زمینه هنر و ادبیات، باید هر سال تاریخ گذشته خود را بازنویسی کنیم و راه‌های تازه گشوده شده را برای دریافت آگاهی‌های بیشتر بیماییم. اینها همه به یمن انتشار این فهرس ممکن است و خدا کند، همه کتابخانه‌ها و اشخاصی که این نسخ را در اختیار دارند، دست به کار نشر آنها شوند تا این راه بیشتر و بیشتر، روشن‌تر و پرنورتر شود.

نگارش این مجلد در مقایسه با مجلدات دیگر به طول انجامید و همان‌طور که فهرست‌نگار محترم نوشته، این امر به دلیل سخت بودن شناخت مجموعه‌های فراوان موجود در این مجلد است. به هر حال تمام شد، و خیال ما راحت. خداوند، خیر دنیا و آخرت را به فهرست‌نگار محترم و دوستان بخش خطی و پژوهش عنایت فرماید. و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.

رسول جعفریان

رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد

مجلس شورای اسلامی

سخن آغازین

با انتشار این مجلد، فهرستنگاری ۲۰/۰۰۰ نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی به پایان می‌رسد و تنها کسری باقیمانده در شماره مجلدات فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه تکمیل می‌شود. این روند از آغازین سالهای تأسیس کتابخانه در سال ۱۳۰۵ش به دست یوسف اعتصام‌الملک آغاز شد و در طی سالهای اخیر و مخصوصاً این دو سال شتابی بیش از پیش یافت و هم اکنون رو به پایان است.

مجلد بیست و نهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، بیشتر شامل جنگها و بیاضها و مجموعه‌های ادبی و تاریخی است که به مرور زمان طی سالهای ۱۳۱۸-۱۳۵۲ش به گنجینه نسخه‌های خطی کتابخانه افزوده شده‌اند و به خاطر همسانی موضوع در کنار هم شماره ثبت خورده‌اند تا یک جا فهرست شوند. همین زیاد بودن مجموعه‌ها و جنگها سبب شد تا کار بررسی و شناسایی این نسخه‌ها وقتی به مراتب بیشتر از دیگر مجلدات فهرست مجلس به خود اختصاص دهد (قریب به دو سال و چند ماه). البته با اطمینان می‌توان گفت این اندازه صرف وقت و دقت بسیار درباره این مجموعه کاملاً بجای بود، چه از لحاظ اشتغال بر نسخه‌های خطی کهن و خط مؤلف و مزین و نفیس، این مجلد نفاست چشمگیر و درخور توجهی دارد که در ضمن مطالعه حتماً مورد توجه خوانندگان قرار خواهد گرفت.

وجه اهمیت دیگر این مجلد معرفی حدود ۲۰۰ نسخه از کتابهای کتابشناس و نسخه‌یاب مرحوم جعفر سلطان‌القرایی (۱۲۷۵-۱۳۶۷ش) است. مجموعه سلطان‌القرایی از جمله گنجینه‌های نفیس و دست‌چین شده مخطوطات بود که خوشبختانه با پیشنهاد بدیع‌الزمان فروزانفر و به همت خود او بخش عمده آنها از تبریز به کتابخانه مجلس منتقل شد. وی در سالهای ۱۳۴۷-۱۳۵۶ش عضو شورای تقویم کتابخانه بود و کتابهایش در دو مرحله در دی ۱۳۴۷ش و آبان ۱۳۴۸ش به مجلس واگذار شد (تعداد ۴۲۲ نسخه خطی). از این شمار ۲۴۳ جلد را کتابخانه خریداری کرد و پس از آن جناب ایشان تعداد ۱۷۹ جلد بقیه را به کتابخانه مجلس اهدا کردند (برای شرح حال و معرفی آثار علمی ایشان رک: زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی مرحوم میرزا جعفر سلطان‌القرایی، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۹ش).

دست‌افزار من در تألیف این فهرست، مقاله مهمی بود که دوست گرامی جناب آقای سید محمدحسین مرعشی ترجمه کرد و من آن را در نخستین شماره اوراق عتیق گنجاندم (آیین شناساندن نسخه‌های خطی). هدف آن مقاله شناسایی علمی نسخه‌های خطی است به صورتی که هم خود اساس پژوهشهای تاریخی قرار گیرد و هم به عنوان دانشی کمکی و وابسته در علوم مرتبط به کار آید. البته همه جا خود را به صورت کامل مقید بدان مقاله نکردم و چند مورد مغفول مانده در آن جا را نیز در کار شناسایی و توصیف نسخه‌های خطی مورد توجه قرار دادم.

علاوه بر این موارد همواره در نظر داشتیم از تکرار مطالب گفته شده و مشهور اجتناب بورزم و در کتابشناسیها تنها موارد کمتر شناخته شده و نویافته را بسط دهم. در نگارش این فهرست سعی کردم از هیچ نکته تازه‌ای که در بررسی نسخه‌ها می‌توانست یاری دهنده باشد فروگذار نکنم و امیدوارم که در این راه برای من توفیق حاصل شده باشد.

همچنین در این سطور سپاس فراوان و بی‌شائبه نسبت به همه بزرگوارانی دارم که در راه تألیف و انتشار این مجلد از فهرست کمک‌کار من بودند: جناب حجة الاسلام والمسلمین دکتر رسول جعفریان ریاست کتابخانه که با سماحت، فراغ خاطر و وقت بیشتر و بیش از حد معمولی برای بررسی و شناسایی نسخه‌ها در اختیار من قرار دادند؛ جناب آقای سهراب یکه‌زارع ریاست بخش خطی کتابخانه برای کوششها و پیگیریهای شبانه‌روزی و دلسوزانه‌شان؛ کارمندان بخش خطی آقایان محمود نظری، علی خندابی، محمدرضا طاهری، داود نظریان و والی مرادی که مراجعات پیوسته من را پذیرا بودند؛ جناب آقای مهدی خوشرفتار اکرم برای حروفچینی و صفحه آرایی این اثر و همچنین دوست عزیزم بهروز ایمانی مدیر مرکز پژوهش کتابخانه مجلس به پاس دوستیهای همیشگی او در حق خودم.

سید محمدحسین حکیم

بهمن ۱۳۸۹ش

مجموعه:

۱. المختصر النافع « ۲ پ - ۲۴۲ پ » (فقه - عربی)
 مؤلف: جعفر بن یحیی محقق حلی (۶۰۲-۶۷۶ق)
 کامل.

مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۰۰-۱۰۴؛ ذریعه، ج ۲۰، ص ۲۱۳؛ دنا، ج ۹، ص ۲۵۷-۲۷۲.

آغاز: «الحمد لله الذي صغرت في عظمته عبادة العابدین وحصرت عن شكر نعمته السنة الحامدين».

انجام: «وجعله الى الجنة منقلبة انه لا يخيب من سأله ولا تحسر من اهله».

انجامه: «قد فرغ بتسويد هذا الكتاب في تاريخ شهر رجب المرجب سنة اثنى عشرين والفرغ في المشهد الشريف بتوفيق الملك اللطيف وبنصرة الامام الهمام الثامن الضامن عليه التحية والسلام من ممتلكات العبد المذنب العاصي ابن لقمان حسين... (يك كلمه ناخوانا) تمت بالخير والصواب بحق محمد وآله» (۲۵۷ ر)؛ «وقع ذلك الخط والختم في سنة ۱۱۶۶» (۲۴۲ پ).

۲. حاشية مختصر النافع « ۲۴۴ پ - ۲۵۶ پ » (فقه - عربی)
 مؤلف: علی بن حسین بن عبدالعالی کرکی (۸۹۰-۹۴۰ق)

حاشیه مختصری بر بحث ارث مختصر النافع است. نوشته شده برای تاج‌الدین حسن بن امیر سید عمادالدین علی، چنان که کرکی در آغاز می‌نویسد: «فهذه حواش كتبها علی بحث الميراث من كتاب المختصر الشرايع والباعث علی كتابتها مطالعة جناب مفخر السادات... تاج الملة والدين حسن بن الامير المرحوم... السيد

عمادالدین علی... هذا الكتاب لما رايت اشتغاله وجه واهتمام في قرأته ودراسة سيمًا هذا البحث اردت ان اكتب عليه شيئاً مما سنع لي بمقتضى اشارته حتى يكون له من في مطالعته مع ان افادة اكثر من استفادته». با عناوين «قوله - قوله» گزارش شده است.^۱

کامل.

مجلس، ج ۴، ص ۲۲۹، چاپ جدید، ش ۱۴۳۹/۴ که مؤلف کتاب را نشانخته‌اند و ج ۱۶، ص ۲۵۲؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۲۲۰؛ بروجردی قم، ج ۲، ص ۳۲۷-۳۲۸ (بدون شناخت مؤلف)؛ حقوق تهران، ص ۴۴۳؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۹۸؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۸۰؛ ذریعه، ج ۶، ص ۱۹۳-۱۹۴؛ حیات المحقق الکرکی و آثاره، ج ۷، ص ۱۸۷-۲۲۱.

۱. حاشیه مختصر النافع دیگری که در منابع و فهرستها به کرکی نسبت داده شده در واقع از او نیست زیرا نسخه‌هایی از آن مورخ ۷۹۰ق (ش ۲۲۴۵ مرعشی) و ۸۲۸ق (ش ۱/۶۶۶ ادبیات تهران) می‌شناسیم که با تاریخ حیات کرکی سازگاری ندارد اما متأسفانه این کتاب در حیات المحقق الکرکی و آثاره، ج ۲، ص ۴۲۹-۴۳۳ و ج ۷، ص ۵-۱۸۵ با انتساب به کرکی چاپ شده است.

به جز کرکی این شرح به دو نفر دیگر منسوب شده اما مؤلف واقعی‌اش به درستی مشخص نیست:

۱. مولی فضل‌الله معاصر علامه حلی (۷۲۶ق). رک: ذریعه، ج ۱۴، ص ۶۰؛ مرعشی، ج ۶، ص ۲۳۰-۲۳۱.

۲. شیخ علی بن احمد منشار (۹۸۴ق). رک: مرکز احیاء، ج ۱، ص ۳۱۶. با توجه به تاریخ وفات منشار وی نیز نمی‌تواند مؤلف آن باشد.

دارد، مخصوصاً المختصر النافع که با این علایم یادداشت‌های توضیحی فراوانی در هامش صفحات آن نوشته شده است: ز رحمه الله، ۱۲، ع ل رحمه الله، قال شیخنا البهائی ادم الله ظلال جلاله العالی (۲۳ پ)، ک، م، د، ر رحمه الله، فتح، دروس، نهایه و جز آنها. در مواردی معنای کلمات دشوار هم به فارسی نوشته شده است. دارای علامت بلاغ در حاشیه صفحات.

پایان رساله‌ها و حواشی بعضی از صفحات این مهرها و تملکات دیده می‌شود: تملک حسین بن لقمان (کاتب نسخه) یا مهر مدور: «افوض امری الی الله عبده حسین ۱۰۳۲» (در برگهای ۱۲۲ پ، ۱۲۳ ر، ۱۳۰ پ، ۱۳۱ ر، ۲۲۶ ر، ۲۲۷ ر، ۲۵۳ ر، ۲۵۷ ر، ۲۶۲ ر) و مهر بیضوی: «خاکسار آل محمد حسین» (در برگهای ۴۹ ر، ۹۷ ر، ۱۲۳ ر، ۲۴۵ ر-۲۴۹ ر، ۲۵۶ پ، ۲۵۷ ر، ۲۶۱ ر) و «بنده شاه ولایت لقمان ۱۰۶۶» (برگ ۲۵۳ ر و ۲۵۷ ر) و «عبده الراجی محمدباقر الحسینی» (برگ ۲۶۲ ر) و مهری بیضوی که نیمی از آن از بین رفته است: «عبده [الرا] حی [الی] الله فتح الله» (برگ ۲۶۲ ر) و یادداشت خریداری صادق بن ابراهیم حلی در ۱۰۷۹ق (برگ ۲۶۴ ر)، ۱۸ برگ اول کتاب نونویس که در این بخش عناوین نانوشته باقیمانده است. در چند برگ آخر رساله دوم هم جای عناوین خالی مانده است. پس از رساله اول جدول تقسیم‌ارث و صورت‌های دوازده‌گانه آن (برگ ۲۴۳ ر-۲۴۴ پ). پایان نسخه سه برگ یادداشت‌های پراکنده فقهی و دعا، و یادداشت یادگاری در ۲۰ ربیع‌الاول ۱۱۲۳ق.

دارای جزوهای ۸ برگی. بالای اولین برگ هر جزو عبارت «یا امام رضا علیه التحیه والثنا» نوشته شده است (اثر این عبارت در برگهای متعددی مانند ۲۰۲ ر، ۲۱۰ ر، ۲۱۸ ر و... باقیمانده اما در بیشتر برگها به خاطر برش صفحات در صحافی از بین رفته است). رکابه‌دار. کاغذ: نخودی و حنایی آهار مهره، بعضی از برگها دوپوسته شده، بخشهای نونویس فرنگی شکری آهار مهره.

یک، ۲۶۲، دو برگ، ۱۹/۵×۱۱، ۱۴-۱۳ سطر، ۱۱×۶.

آغاز: «الحمد لله المنعم بصوابغ (کذا؛ بسوابغ) الانعام والمتفضل بالایادی السوام والصلوة علی نبیه خیر الانام وعترته الافاضل الکرام... قوله المص رحمه الله المقدمة الثالثة فی السهام وهی ستة المراد بها منها السهام المذكورة فی القرآن فانها منحصرة فی ستة».

انجام: «وان کان یتقرب بامّه و یتقرب الاثنی بینهما الا سهم اولاد حقیقة فالاول اشهد (کذا؛ اشهر) فتوی روایة»، انجامه: «تم الرساله علی حسب التعجیل فی تاریخ شهر رجب المرجب سنه اثنی وعشرین الفا العبد حسین».

۳. الفرائض البهائیة (۲۵۷ پ- ۲۶۲ ر) (فقه-عربی) مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق) این رساله باب سوم از منهج چهارم از کتاب الحبل المتین است که در موضوع ارث نوشته شده و یک مقدمه و پنج مطلب دارد. در بعضی از منابع از آن با نام رساله فی الموارث نام برده‌اند.

کامل.

ذریعه، ج ۱۶، ص ۱۴۸-۱۴۹؛ مشار عربی، ص ۶۶۱؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۲۲۷-۲۲۸؛ کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۴۲۴-۴۲۸؛ دنا، ج ۷، ص ۹۰۷-۹۰۹.

آغاز: «الباب الثالث من المنهج الرابع من حبل المتین فی الموارث و فیه مقدمة و خمسة مطالب. اما المقدمة فا ذکر فیها قبل الشروع».

انجام: «وهذا الجدول کاف فی توضیح هذا الاجمال وتنقیح هذا الاعمال ومن الله العصمة والتوفیق».

خط: نسخ، کاتب: حسین بن لقمان... (یک کلمه ناخوانا)، تاریخ کتابت: رجب ۱۰۲۲ق در مشهد رضوی (برگ پایانی رساله اول به اشتباه بعد از رساله دوم برگ ۲۵۷ صحافی شده است و کسی که متوجه این مطلب نشده بود در سال ۱۱۶۶ق پایان کتاب را در حاشیه همان برگ ۲۴۲ کتابت کرده است)، رساله دوم در رجب ۱۰۲۲ق با عجله.

عناوین و نشانیها شنگرف، همه عناوین پیش از شنگرف‌نویسی به خطی ریز در حاشیه نوشته شده بوده است. در حاشیه تصحیح شده و حاشیه‌نویسی

انسان و باز ماندن از سعادات ابدی و مشغول شدن به دنیا و فراموش کردن مقام اصلی و در تنبیه از غفلت. باب دوم: در اشارت آفریدن و در اشارت به طلسم وجود انسان و در رموز و کنوز و معنی او در مواعظ و نصایح در تنبیه دلالت بر معنی وصف و جمال و کمال روح تا بدانی که همه در وجود است.

باب سیوم: در آن که مقصود آفرینش تویی و جمله از بهر تو آفریده‌اند و سبب آمدن تو درین دنیا و حقیقت موجودات و احوال و اشغال خلق و سبب آشوب دنیا. باب چهارم: در سبب آفریدن انسان و چگونگی سپردن امانت به وی و سبب عزت و رفعت و سبب خواری و مذلت.

باب پنجم: در سر آفریدن انسان و حقیقت او و چگونگی و سر امانت که چیست و چگونه نهاده‌اند و مقصود از امانت چیست و سرّ عزت و مذلت.

باب ششم: در معرفت آن که از کجا آمد و آن چه مقام است و چرا آمده‌اند و فراموش کردن آن مقام و در آن که نام تو انسان چرا نهاده‌اند.

باب هفتم: در بدایع فطرت و صنایع قدرت حق تعالی و در خلقت انسان و چگونگی موجود کردن و آفریدن از قطره آب.

باب هشتم: شش فصل است:

اول: در عجایب خلقت سر.

دوم: در عجایب خلقت چشم.

سیم: در عجایب صفت گوش.

چهارم: در عجایب خلقت بینی.

پنجم: در عجایب خلقت دهان.

ششم: در عجایب روی و غیره.

باب نهم: در عجایب تن و اعضا و جوارح و عجایب خلقت معده و عجایب خلقت دست و انگشتان و کف دست و ناخن، و آن مشتمل است بر پنج فصل:

فصل اول: در عجایب حلق و معده.

فصل دوم: در عجایب دست و انگشتان و انواع حکمت در پیدا کردن آن.

فصل سیم: در عجایب ناخن و منفعت آفرینش آن.

جلد: تیماج مشکى یک لا. قطر: ۲/۹.

خریداری از داود بهزادی در تیر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۹۱۷]

(۸۸۰۲)

مجموعه:

۱. شبستان نکات و گلستان لغات «۱ پ - ۶۶ ر»

(اخلاق - فارسی)

مؤلف: یحیی سبک فتاحی نیشابوری (۸۵۲ ق)

کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۵۰۴-۵۰۶؛ مشترک پاکستان، ج ۴، ص ۲۳۷۱-۲۳۷۳.

آغاز: «حمد خدای را که چشمه میم حمدش دریایی است در حد کمال کرم و دایره میم نعمش سفره‌ای است در نعت نوال قدم».

انجام: «و الف الفت احسان از نون نفس بی سامان ما دور مدار. قطعه:

اگر چه شبستان دیوان ما

نماید سر شین از شین سر

شب ظلمت از روی او دو [ر] دار

ستان آن‌گهش از قبول نظر».

۲. قصیده «۶۶ ر - ۶۷ ر»

(فارسی)

مطلع:

ای صدر صفة حرمت بارگاه جان

بر آستان اشرفت اشراف را مکان

انجام:

صافی حدیث دلکش تو هر که بشنود

تاریخ این کتابه ز شعرش بود عیان

۳. آیینه جهان نما و طلسم گنج‌گشا «۶۸ پ - ۱۳۳ پ»

(فلسفه - فارسی)

مؤلف: ابوسعید بن یحیی یمنی

تنظیم شده در ۱۱ باب:

باب اول: در رموز و اشارات و معانی و حکایات در حال

فصل چهارم: در عجایب و منافع کف دست.
فصل پنجم را نسخه ندارد.
باب دهم: در عجایب جمله تن و تشبیهات او به جمله موجودات و تشبیه صفات او به جمله حیوانات و رموز و اشارتی چند از قفس در تشبیه به صفات انسان.
باب یازدهم: در سلطانی روح و تأثیر او در جسم و در عالم و در صفت جهان جان و دل.
در نسخه نام کتاب آینه جهان‌نمای و طلسم گنج‌گشا و نام مؤلف سعید بن محی المیمنی آمده است (برگ ۷۱ ر و ۷۴ پ).
نسخه‌های این کتاب در نام مؤلف و کم و زیاد و ترتیب مطالب با هم تفاوت‌های فاحشی دارد.
کمی از انجام افتادگی دارد.
فهرستواره، ج ۶، ص ۵۹؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۱۸۱۴ - ۱۸۱۵ و ج ۲۱، ص ۴۳.
آغاز: «الحمد لله الذی تعزّز عن وصف الواصفین و تعالی عن مدارک العارفین و تقدس عن تصور العاقلین. نظم:
کو مرا دل که بدو شرح کمالت گویم
یا کجا نطق که تا وصف جمالت گویم».

تصحیح شده، با علامت سه نقطه شک (:) در بسیاری از برگهای نسخه مانند: ۱۰، ۳۶، ۴۱، ۴۴، ۴۶، ۴۶، ۵۰، ۵۲، ۵۸، ۷۷ پ و... و علامت یک نقطه در کناره بعضی از سطرها مانند صفحات ۳۴، ۳۸، ۴۸، ۵۷ و ۵۹. در برگ آغازین نسخه حروف الفبای فارسی و نام کتاب اول مجموعه نوشته شده است. در برگ آخر هم نام ماههای ترکی و چند دعا آمده است. در برگ ۶۸ معرفی کتاب آینه جهان‌نمای. در برگ ۶۷ یادداشت یادگاری پاک شده‌ای مورخ محرم ۱۲۷۳ ق. پایان نسخه مهر چهارگوش: «... محمدحسین». رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. کاغذ: نخودی آهار مهره، بعضی از برگها دوپوسته شده. یک، ۱۳۷، دو برگ، ۱۱/۶ × ۱۷/۹، ۱۷ سطر، ۱۳/۵ × ۷/۵.
جلد: تیماج قهوه‌ای دورو، سرطیل‌دار. کمی آسیب دیده. مجدول گره‌دار زرین. قطر: ۲/۳.
خریداری از هدایت ارشادی در اسفند ۱۳۴۷ ش.
[شماره ثبت: ۷۸۵۹۴]

(۸۸۰۳)

مجموعه:

۱. دعای جوشن کبیر «۱ پ - ۲۷ پ» (دعا - عربی)
 ۲. ترجمه الصلوة «۳۱ ر - ۴۹ ر» (فقه - فارسی)
مؤلف: محمد محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ ق)
بخشی از مقدمه کتاب افتاده است.
کتابشناسی فیض کاشانی، ص ۱۵۸ - ۱۶۰؛ ملی تهران، ج ۳، ص ۲۱۹ (ناشناخته).
آغاز موجود: «نیز به آن منضم سازد تا شاید جمعی از مؤمنان از آن بهره‌مند گردند... و این هشت در که به منزله درهای بهشت است بر روی طالبان گشود و به ترجمه الصلوة موسوم ساخت».
- انجام: «و غرض بیان اصل نماز و ترجمه اذکار آن بود در تفصیل احکام شرایط خوض نمود. اللهم تقبل منّا

انجام موجود: «فصل در عجایب جهان جان و دل... و لطف و عنای که با تو کرده است جمله را مشاهده کنی آن‌که حق شناس شوی... همه صورت مبین در نقش عالم ز نقش اندر گذر نقاش را بین».

۴. رباعیات خیام «۱۳۴ ر - ۱۳۶ پ» (ادبیات - فارسی)
نوشته شده در متن و حاشیه.
آغاز:
چون نیست مقام ما درین دیر مقیم
بی یاده و معشوق عذابست الیم
خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱ هـ.
عناوین و نشانیها شنگرف، بین پاره‌های اشعار دوا بر کوچک شنگرف، بین مصراعها نقطه شنگرف رنگ.

- صلواتنا ولا ترد علينا يا رب العالمين والحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله الطاهرين وسلّم تسليمًا كثيرًا كثيرًا».
۳. ترجمه العقائد «۴۹ پ - ۶۹ پ» (کلام-فارسی)
مؤلف: محمد محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ ق)
از انجام افتادگی دارد.
کتابشناسی فیض کاشانی، ص ۱۶۲-۱۶۴.
آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عد خداوند جهان آرای دلگشای راکه صوامع قدس آسمان و زمین را مزین ساخت».
- انجام موجود: «در هفتم در احوال موت و قیامت... و کسی که آن نور ندارد نتواند گذشت و هر که در دنیا به راه انبیاء و ائمه».
۴. [خواص الاشیاء] «۷۰ ر - ۷۵ پ و ۸۷ ر - ۸۷ پ و ۸۹ ر - ۸۹ پ» (علوم طبیعی-فارسی)
شامل معرفی کوتاهی از سنگها و روغنها و مواد گیاهی و خاصیت آنهاست.
برگ ۸۷ از این رساله، وسط رساله بعدی صحافی شده است.
آغاز موجود: «صاحب لقوه دهند سود دارد. خر مهره سپیده و بزررگ [بزرگ] و درشت روی باشد و گرد به درازی مایل از پس گردن از میان گوشت بیرون آرند... خاصیت آن به زهرها سوده دارد و به کسانی که دق دادند بدهند فائده دارد».
- انجام: «تعریف فیروزه. فیروزه به انواع بود آنچه بهتر و روشنتر و با طراوت بود ان را بواسحاقی گویند... خاصیت آن... و فیروزه مروارید در قدحهای شراب انداختندی و به پیروزه جهل بیشتر کردندی».
۵. جواهر نامه «۷۶ ر - ۸۸ پ» (علوم طبیعی-فارسی)
مؤلف: منسوب به زین بن حاجی
این عنوان به ترتیب در نسخه ما آمده است:
- باب ششم: در معرفت فیروزه.
باب هفتم: در معرفت پازهر.
باب هشتم: در معرفت عنبر اشهب.
باب نهم: در معرفت لاجورد (بعد از برگهای ۸۳ و ۸۷ صفحات جا به جا شده است).
باب اول: در بیان سنگ شناختن.
باب دوم: در بیان دارو پختن.
باب سیم: در گرفتن لاجورد و صلیایه آن.
باب چهارم: در صاف کردن لاجورد.
باب دوم: در معرفت یاقوت.
باب سیم: در معرفت لعل.
باب چهارم: در معرفت زمرد.
باب دوازدهم: در معرفت یشب.
به خاطر افتادگی این رساله و رساله پیشین برگهای آنها در صحافی در هم آمیخته شده اند.
فهرستواره، ج ۵، ص ۳۸۱۶-۳۸۱۷.
- آغاز موجود: «[باب ششم در معرفت] فیروزه. بدان که فیروزه از چهار موضع بیرون نیست. معدن اول در حوالی نیشابور که از اعظم محلهاست از قدیم الایام تا الی یومنا فیروزه سبز فام که قیمتی باشد».
- انجام: «به غایت مفید است و خواص شیب (کذا؛ یشب) بسیار است هر کرا حیثیتی در فن سوداگری باشد برین طریق که مذکور شد عمل کنند. این بود جمیع جواهر نامه و الله اعلم».
۶. اشعار و گفتارهای پراکنده «۹۰ ر - ۹۷ ر»
کواکب آسمانی و فلز مربوط به هر کدام. اشعار از جامی، باباطاهر و فضولی، دو حکایت کوتاه و مکتوبی که مسطو از برای اسکندر بدل آب حیوة فرستاد.
۷. حرز پیغمبر^(ص) «۹۷ پ - ۹۸ پ»
که جبرئیل به پیامبر اسلام آن را آموخت.
انجامه: «قد تم فی یوم الثلثا وقت العصر من شهر جمادی الاخر سنه ۱۲۲۵ فی منزل و رباط بین مسیب و کاظمین علیهما السلم فی فصل الشتاء».

منزل و رباط بین مسیب و کاظمین (رساله هفتم)، ۱۸
محرم ۱۲۴۰ق برای آخوند ملا محمد (رساله هشتم).
برگهای ۳۱-۸۹ عناوین و نشانیها شنگرف و پس از
آن مشکی. در رساله اول مجموعه جای عناوین و
خواص سفید مانده است.

تصحیح شده. در حاشیه رساله‌های جواهرشناسی
توضیحاتی نوشته شده است. حاشیه برگ ۵۸ ر مهر
بیضوی کوچک به نقش: «محمدباقر» با تاریخی که
شاید ۱۳۱۲ باشد. برگ ۹۹ ر وقفنامه نسخه که آن را
سیاه کرده‌اند و فقط مهر چهارگوش انتهایی آن
خوانده می‌شود: «العبد الضعیف... الشریف ۱۲۸۸».
برگ ۹۰ ر نام سیارات و فلزی که با آنها مرتبط است.
رکابه‌دار. آثار سطراندازی در نسخه مشخص است.

کاغذهای نسخه چهار نوع است بدین ترتیب: برگ
۳۰-۱ فرنگی نیلی آهار مهره ته‌نقش دار. مارک آن را
به خاطر نحوه برش صفحات به وضوح نمی‌توان
خواند. چیزی شبیه به AGU دیده می‌شود. برگ
۳۱-۶۹ نخودی آهار مهره پست. برگ ۷۰-۸۹ فرنگی
نخودی آهار مهره. برگ ۹۰-۱۲۰ فرنگی نیلی بدون
آهار و مهره کشی. (از برگ ۱۱۲ تا پایان آهار مهره
دارد). با ته‌نقش 181.

یک، ۱۲۰، یک برگ، ۱۷/۸×۱۰/۳، ۸-۱۲ سطر،
۱۳×۷/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی ترنجدار. متن از شیرازه
جدا شده. قطر: ۲/۵.

خریداری کتابخانه از فرهاد (تاریخ خرید مشخص
نیست).

[شماره ثبت: ۴۹۲۱۲]

(۸۸۰۴)

(منشآت - فارسی)

[ترسل]

مؤلف: ناشناخته

کتابی است که برای آموزش فنون دبیری و نگارش متون
مختلف تدوین شده است. به خاطر افتادگی مقدمه مؤلف
از آغاز نسخه نام و نشان درست کتاب مشخص نشد.

۸. اختیارات ایام (صغیر) «۹۹ پ - ۱۱۲ ر»

(ستاره‌شناسی - فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

شامل ۳ فصل و خاتمه:

فصل اول: در اختیار ایام ماه است.

فصل دوم: در اختیارات ایام هفته است.

فصل سیوم: در بیان امری چند که موجب رفع نحوست
ایام و ساعات می‌شود.

خاتمه: در ترجمه حدیث شریفی که مشتمل است بر
احکام کسوف و خسوف و حوادث هر سال.

در آغاز نسخه با نام اخبارات روزنامه حضرات.

کتابشناسی مجلسی، ص ۷۵-۷۷؛ فهرستواره، ج ۴،
ص ۲۷۸۰-۲۷۸۲؛ دنا، ج ۱، ص ۴۳۱-۴۳۵؛ مجلس،
ج ۱۹، ص ۴۳۸-۴۴۲ و ج ۳۶، ص ۱۸۹.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی
سید... اما بعد... که رساله‌ایست در بیان آنچه از احادیث
معتبر از اهل بیت رسالت».

انجام: «کاری که درین روز ابتدا کند به کام نرسد و این
روز بدترین روزها است... سؤال شیشم هشتم.
ذی القعدة دویم نهم. ذالحجة شیشم هفتم».

انجامه: «تمام شد این مختوط (کذا) در ۱۰۸ هم شهر
محرم الحرام مطابق هده (کذا) السنه ثیجین ثیل سنه
۱۲۴۰ این نوشتنم از برای جناب صاحبی قبله گاهی
اعنی آخوند ملا محمد الاصل و مسکن عتبات علیات
ارش (عرش) درجات که جناب ملا محمد دام اقبال له
نوشته شد.

این نوشتنم از برای روزگار

من نمانم خت بماند یادگار

هر که خواند دعا طمع دارم

زنکی من بنده گناه کارم

والسلام علیکم».

۹. زیارت سید الشهداء^(ع) «۱۱۳ پ - ۱۲۰ پ»

خط: نسخ و نستعلیق، دعاها معرب. تاریخ کتابت:

عصر سه‌شنبه جمادی‌الآخر ۱۲۲۵ فصل زمستان در

آغاز موجود: «و عبارات ما تقدم درین مختصر کمتر در رقم کتابت می افتد و حالا مختصری چند... یاد کرده می شود...»

ز طبع زلال و ز روشن ضمیر

ترسل نویسم یکی دلپذیر

پسندیده باشد بر خاص و عام

به تحفه فرستم... هر مقام...

چو خواهی که نامت بماند به جای

پسر را دبیری بیاموز و رای

نویسنده را دست گویا بود

گل دانش از طبع رؤیا بود

خردمند باید که باشد دبیر

شود برده بار این سخن یاد گیر»

انجام: «پنج هزار دینار تبریزی... به رسم... دهند. تحریرا فی تاریخ عشرين و الف شهر رمضان المبارك من الهجرة النبوية».

خط: تعلیق، اشعار نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین شنگرف، بین پاره‌های اشعار دوایر توخالی

کوچک شنگرف. با این مهرها در صفحات مختلف

نسخه: مهر مدور به نقش «بنده شاه ولایت محراب

۱۰۴۶» (در ۶، ۹، ۹، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۸،

۲۸، ۲۹، ۳۹، ۴۴، ۵۰، ۶۹؛ در بعضی از

صفحات ۳ بار نقش این مهر دیده می‌شود)، مهر

بیضوی: «بنده آل محمد طاهر» (۷۴، ۷۹، ۷۹، ۷۹،

بیضوی: «عبده اسمعیل ۱۲۴۵» (۳۹، ۸۵، ۸۶،

مهر مدوری با ۸ پر در اطرافش که ناقص شده است.

در بالای آن عبارتی لاتین بوده که خوانده نمی‌شود

ولی قسمت پایین آن خواناست: «عبده میرزا ولی»

(۲۸، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹، ۲۹،

مستطیل و بیضوی سیاه شده در ۳، ۴، ۸، ۲۹،

در حاشیه ص ۳۳ یادداشت یادگاری آقا محمدرضا

ولد آقا قاسم آقا محمدعلی به خطی بچگانه.

رکابه‌دار، جزوها ۸ برگ.

کاغذ: نخودی آهارمهره.

۱۷ برگ، ۱۰/۵×۱۸، ۶ سطر، ۱۴×۵.

جلد: گالینگور مشکی. قطر: ۱.

طرز ورود به کتابخانه نامشخص.

[شماره ثبت: ۵۰۶۸۸]

(۸۸۰۵)

مجموعه:

۱. [کیفیه السلوک] (رسالة فی السیر والسلوک)

«۲ پ - ۲۲ ر» (عرفان - عربی)

مؤلف: سید کاظم بن قاسم رشتی (۱۲۱۲-۱۲۵۹ق)

پایان یافته در دوشنبه ۱۱ صفر ۱۲۳۸ق در قریه سراوان

از قرای رشت (این تاریخ در نسخه ما نیست).

کامل.

فهرست کتب مشایخ، ص ۳۱۷؛ نشریه نسخه‌های خطی،

ج ۱۱، ص ۷۲۲؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۴۴-۴۵؛ ذریعه،

ج ۱۲، ص ۲۸۳؛ سپهسالار، ج ۵، ص ۳۷؛ مرعشی،

ج ۱۹، ص ۳۴۱ و ج ۲۸، ص ۶۱۱؛ تراثا، ش ۵۱، ص ۳۳۹.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین وصلى الله على محمد

وآله الطاهرين ولعنة الله على اعدائهم اجمعين. اما بعد

فیقول... کاظم ابن قاسم الحسینی الرشتی ان جماعة من

الاحیاب... قد طلبوا من الفقیر الحقیر ان اکتب کلمات فی

کیفیه السلوک الی الله تعالی وطلب قربه ورضاه وما

ینبغی ان یکون نسالک الطالب الراغب الی قربه ونجواه

علیه فی الاحوال والاخلاق... اعلم ان الله سبحانه هو

الواحد الذی لا شریک له والحق الذی لا موت فیه».

انجام: «لکنک خذ الحق واعرض عن الباطل واحسن

فان الله مع المحسنین وصلى الله على محمد وآله

الطاهرين ولعنة الله على اعدائهم اجمعين والحمد لله رب

العالمین. تمت الرسالة».

۲. خواب شیخ احمد احسائی «۲۲ ر - ۲۳ ر» (عربی)

مؤلف: احمد بن زین الدین احسائی (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)

او در خواب امام حسن و امام حسین و امام باقر^(ع) را

دیده بود.

فهرست کتب مشایخ، ص ۱۴۳-۱۴۴ (در آن جا متن

کامل رؤیا چاپ شده است)؛ میکروفیلمهای دانشگاه

تهران، ج ۱، ص ۷۲۳.

فهرست کتب مشایخ، ص ۲۳۶-۲۳۷؛ ذریعه، ج ۵، ص ۲۱۲؛ ملی تهران، ج ۸، ص ۲۲۴-۲۲۵؛ مرعشی، ج ۵، ص ۱۶۲؛ عکسی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱۲۸. آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول... احمد بن زين الدين المطري الاحسائي الهجري ان الجناب العالي الشامخ... الشاهزاده محمود... قد ارسل من نتايج افكاره الذكية وتنبهات فطنته المودعة الى داعيه بالاخلاص... الاول منها انه ما سر عصمة الانبياء والاصياء».

انجام: «ما هو مهتم به ونسى نفسه وهذا امر وجدانى وهو بهذا النسيان منكشف لمن له عيان والحمد لله رب العالمين وكتب بيد العبد المسكين احمد بن زين الدين... وآله افضل الصلوة والسلام حامداً مصلياً مسلماً مستغفراً تائباً».

۶. شرح حديث عمار الساباطى فى بلى جسد الميت «۳۸-۳۸ پ» (حديث-عربى)
مؤلف: احمد بن زين الدين احسايى (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)
شرح حديثى از من لا يحضره الفقيه شيخ صدوق (۳۸۱ق) است.
فهرستگان حديث، ج ۴، ص ۱۷۵-۱۷۶.
آغاز: «السؤال روى الصدوق^(ه) فى الفقيه عن عمار الساباطى انه قال سئلت ابو عبدالله^(ع) عن الميت هل يبلى جسده... الجواب اعلم ان للانسان الموجود الان جسمان وجسدان».

انجام: «ولا مدخل فى الحقيقة وانما هو بمنزلة التوب ليسته ثم تركته وليست غيره فافهم. تمت الرسالة ايضاً من الشيخ اعلى الله مقامه ورفع درجته والسلام على من اتبع الهدى».

۷. اجوبة المسائل الخاقانية «۳۸ پ - ۵۰ پ» (كلام-عربى)
مؤلف: احمد بن زين الدين احسايى (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)
پاسخ ۵ پرسش فتحعليشاه قاجار (۱۲۱۲-۱۲۵۰ق)
درباره مرگ و زندگی پس از مرگ و کیفیت آن است.
نوشته شده در اوایل ماه رمضان ۱۲۲۳ق.
کامل.

آغاز: «خوابی که جناب شیخ دیده است. بسمله وبه نستعين. سلام عليكم ورحمة الله وبركاته. اعلم انى كنت فى اول عمرى كثير التدبر والنظر فى العالم وكان قلبى متعلقاً بالاشياء لا اعرف حقيقتها».

انجام: «وتفهم قول الله تعالى اذكرونى اذكركم وقوله تعالى ونسوا الله فنسيهم والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته وكتبه احمد بن زين الدين والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين».

انجامه: «تمت الرسالة فى بيان المنام على يد احقر الطلاب عباس الكاشانى».

۳. طريق ختمى اخ بى ر «۲۳ ر»

۴. [النية] «۲۳ پ - ۲۶ پ» (عرفان-عربى)
مؤلف: احمد بن زين الدين احسايى (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)
پاسخ به ملا على اكبر بن محمدسميع درباره خلوص نيت و حضور قلب و طريقه رياضت نفس.
کامل.

فهرست کتب مشایخ، ص ۲۴۶؛ مرعشی، ج ۱۵، ص ۱۶۸؛ عکسی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱۶۳-۱۶۴.
آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول... احمد بن زين الدين ان الرجل الافخر الاكرم ملاً على اكبر بن البصير ملاً محمدسميع قد ارسل الى كلمات قليلة مشتملة على معان جلييلة يريد من الفقير الجواب».

انجام: «لولا ان هدانا وروى عن سيد الساجدين^(ع) الخمس عشر مناجات ينبغى للسالك ان يداوم عليها وهى مشهورة بين الناس. انتهى».

۵. اجوبة مسائل محمود ميرزا «۲۷ ر - ۳۷ پ» (كلام و فلسفه-عربى)
مؤلف: احمد بن زين الدين احسايى (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)
پاسخ پرسشهای یازده گانه شاهزاده محمود میرزا پسر فتحعلیشاه قاجار. پایان یافته در شب ۲۴ رجب ۱۲۳۷ق.
کامل.

طاعتهم ان اکتب لهم رسالة فی بعض ما یجب علی المکلفین من معرفة اصول الدین... وسمیت هذه الرسالة حیوة النفوس فی حضرة القدوس».

انجام: «والواجب علی العباد شکره علی نعمائه وحمده علی کرم عدله وآلائه والرضا فی کل حال بقدره وقضائه فانه ولی فی کل خیر وصلى الله علی محمد وآله الطاهرين».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی يوم ثلثا اربع وعشرون من شهر ربيع الثاني فی يد اقل خلق الله محمد نصیر بن علی محمد نوری بآبوردی ۱۲۷۰».

خط: نستعلیق. کاتب: عباس کاشانی (رساله دوم). محمد نصیر بن علی محمد نوری بآبوردی (رساله آخر). تاریخ کتابت: سه شنبه ۲۴ ربیع الثاني ۱۲۷۰ق (رساله آخر).

عناوین مشکى، در حاشیه تصحیح شده، با علامت بلاغ، آغاز و انجام و برگ ۲۲ پ مهر مربع بزرگ کتابخانه شیخ فضل الله نوری با نقش: «این کتاب از متملکات و جزو کتابخانه احقر فضل الله النوربست ۱۳۱۱». آغاز نسخه یادداشتی درباره ادای نماز قضا هم آمده است: «نماز قضا را در بیست و پنجم تیر ماه قدیم شروع کردم. کان ذلك پانزدهم شوال سنه ۱۲۵۵». بالای بیشتر صفحات عبارت: «رب وفقنی بالاتمام بحق محمد وآله البررة الکرام» یا «ام ع» نوشته شده است. آثار سطراندازی در برگهای رساله آخر مشخص است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی. نام کتاب در برجسب کاغذی عطف نسخه: «رسائل شیخ احمد».

کاغذ: فرنگی و دست ساز نخودی آهار مهره، کاغذهای بخشی از نسخه بدون آهار و مهره کشی است.

یک، ۹۷، یک برگ، ۱۱/۹×۱۸/۶، ۱۷-۹ سطر، ۱۴×۷/۵.

جلد: تیماج عنابی مجدول یک لا. قطر: ۱/۶. خریداری از کیوانی در فروردین ۱۳۲۷ش.

[شماره ثبت: ۳۲۱۶۵]

فهرست کتب مشایخ، ص ۲۴۰-۲۴۱؛ ملی تهران، ج ۷، ص ۱۸۰ و ج ۸، ص ۲۱۹؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۲۵۹ و ج ۲۳، ص ۳۶۰؛ ملک، ج ۱، ص ۱۶؛ دانشگاه اصفهان، ج ۱، ص ۱۲۳.

آغاز: «قال ادم الله دولته وخلد سلطنته اذا فارق الانسان هذه الدار وقد کان من المؤمنین الاخيار لحقت روحه بالجنة كما تدل علیه ظواهر الاخبار... اقول ان المؤمن اذا حضر الموت اياه حضره محمد وعلی والائمة». **انجام:** «لا اله الا هو الیه المصیره الی (کذا) انتهى الجواب لخدمة حضرت المخدمه السلطانة عد الله ذلك الظل الظلیل علی البلاد ورحم بقاءه العباد علی یدی الداعی للحضرت السلطنية بالدوام اقل الانام... احمد بن زین الدین... علی مهاجرها افضل الصلوة وازکی السلام والحمد لله رب العالمین. تمه الرسالة».

۸. حیاة النفس فی حظيرة القدس «۵۱ پ- ۹۷ ر»

(کلام- عربی)

مؤلف: احمد بن زین الدین احسائی (۱۱۶۶-۱۲۴۱ق)

در اصول دین، تنظیم شده در یک مقدمه و ۵ باب (هر باب در چند فصل) و خاتمه:

مقدمه: اعلم ان الله سبحانه لم یخلق العباد عبثاً لانه حکیم.

الباب الاول: فی الاصل الاول [التوحید]، در ۱۷ فصل.

الباب الثاني: فی الاصل الثاني وهو العدل.

الباب الثالث: فی النبوة.

الباب الرابع: فی الامامة.

الباب الخامس: فی المعاد، در ۱۰ فصل.

خاتمه: در لزوم اعتقاد به رجعت و ظهور و این که آجال و ارزاق و اسعار به دست خداوند است.

کامل.

ذریعه، ج ۷، ص ۱۲۴؛ فهرست کتب مشایخ، ص ۲۴۰؛

ملی، ج ۱۱، ص ۱۹۲-۱۹۳؛ مجلس، ج ۵، ص ۱۱-۱۳؛ عکسی دائرة المعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱۵۸.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین وصلى الله علی محمد وآله اجمعین وبعد فبقول... احمد بن زین الدین الاحسائی قد التمس منی بعض الاخوان الذین تجب

(۸۸۰۶)

مجموعه:

۱. نان و حلوا «پ- ۲۴ ر» (ادبیات- فارسی)
 مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
 کامل.

منزوی، ج ۴، ص ۳۲۶۲-۳۲۶۸؛ کتابشناسی شیخ بهایی،
 ص ۵۶۷-۵۸۴؛ دنا، ج ۱۰، ص ۵۴۶-۵۳۸.

آغاز: «الحمد لله الذي على نعمائه (كذا) والصلوة على
 اشرف الخلائق محمد وآله فيقول...»

ايها اللاهي عن العهد القديم

ايها الساهي عن النهج القويم.

انجام:

اين نظم بدیع بلند اختر

کآورده ز عالم قدس خیر

پیوسته خجسته پیامش کن

مقبول خواص و عوامش کن

انجامه: «تحریراً فی ۱۱ شهر صفر المظفر سنه ۱۲۶۱».

۲. مثنوی «۲۵ پ- ۲۶ ر» (ادبیات- عربی)

مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
 مثنوی کوتاهی در بحر غریب در وصف زنی کردزبان
 است.

کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۳۴۹؛ ذریعه، ج ۱۲، ص ۲۵۳؛
 الحديقة الهلالية، ص ۱۳۲-۱۳۳.

آغاز: «ونظير هذه المرأة الكردية التي نظم حالها شيخنا
 الشيخ بهاء الدين قدس الله روحه حيث قال:

كان في الاكراد شخص ذو سداد

امه ذات اشتها بالفساد

لم تخيب من نوال طالبا

لن تكفن عن وصال راغبا».

انجام:

فاليهائ الحزين الممتحن

من دواعي النفس في الله المحن

۳. صراط النجاة «۲۸ پ- ۱۵۵ ر» (حدیث، کلام- فارسی)
 مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ ق)
 کامل.

ذریعه، ج ۱۵، ص ۳۷؛ کتابشناسی مجلسی، ص ۲۵۹-
 ۲۶۰؛ فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۵۲۹-۵۳۰؛ مجلس،
 ج ۳۷، ص ۵۹؛ منزوی، ج ۲، ص ۸۱۵-۸۱۶؛ فهرستواره،
 ج ۹، ص ۴۰۳.

آغاز: «الحمد لله الواحد الفرد المبرّأ عن شائبة الاضداد
 والانداد والصمد المنزه».

انجام: «همه مؤمنین و مؤمنات را از میل کردن به باطل
 و مذاهب غیر حقّه نگاهدارد بحق محمد وآله».

انجامه: «تمام شد اینرساله بید الحقیق الفقیر المذنب
 العاصي اقل السادات زين العابدين الحسيني الهروي
 المسكن و سبزوارى الاصل بر سبيل استعجال در يوم
 شنبه ۹ شهر جمادى الثاني فى سنه ۱۲۶۱ والحمد لله
 وصلى الله على محمد واله الاخيار الابرار. اللهم اغفر لي
 ولوالدي ولجميع المؤمنين والمؤمنات برحمتك يا ارحم
 الراحمين».

غریق رحمت ایزد کسی باد

که کاتب را بالحمد کند یاد».

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ معرب.

رساله اول. تاریخ کتابت: ۱۱ صفر ۱۲۶۱ ق. عناوین
 داخل کتیبه‌های ساده، صفحات مجدول به مشکی.

رساله سوم. کاتب: زین‌العابدین حسینی هروی
 المسکن و سبزوارى الاصل با عجله، تاریخ کتابت:
 شنبه ۹ جمادى الثاني ۱۲۶۱ ق. عناوین و نشانیها
 شنگرف. در حاشیه تصحیح شده. بر فراز عناوین
 فرعی و بعضی از جملات خط شنگرف.

در اوراق الحاقی آغاز نسخه این یادداشتها آمده
 است: مثنوی کوتاهی نوشته شده برای مخدوم اجل
 ملا رحمة الله رحمة الله عليه مادام الحیوة وبعد
 المماة، دو بیت از امیرالمؤمنین^(ع)، چهار بیت عربی
 به خط هبة الله، یادداشت احمد گلچین معانی که
 رسائل مجموعه را معرفی کرده است. و فایده‌ای در

در هر دو جا بدون شناخت نام مؤلف و کتاب معرفی شده است. سپهسالار، ج ۳، ص ۱۲۲-۱۲۳ (بدون نام مؤلف)؛ دنا، ج ۱، ص ۷۶۰-۷۶۱؛ بروکلان، ج ۱۲، ص ۱۷۰-۱۷۷.

آغاز: «الحمد لواهب العطية والصلوة على خير البرية وعلى آله ذوى النفوس الزكية. اما بعد فان معانى الاستعارات وما يتعلق بها».

انجام: «زائداً عليها وترشياً قوة الاختصاص بالمشبه به فانها اقوى اختصاصاً وتعلقاً به فهو القرينة وما سواه ترشيع».

انجامه: «کاتب الحقیق محمد الارض رومی سنه ۱۰۷۶».

۲. رسالة فى النزاع بين اهل السنة والمعتزلة

«۸ پ - ۲۱ ر» (بلاغت - عربی)

مؤلف: احمد بن محمد مرعشى دباغی (۱۱۶۵ ق)

درباره عقاب مرتکب گناه کبیره با عناوین «قال - قوله» و «اقول». مؤلف از تفتازانی و عصام و خیالی یاد و اقوال آنها را بررسی و با معتزله مقایسه کرده است. چنان که در آغاز خطبه نوشته: «قد استصعب بحث بين الفضلاء المهرة نزاعاً بين اهل السنة وبعض المعتزلة. قد ايد الثانى العصام والاول الخيالى مع تبعية بعض من العظام فشرعت فى تحقيق المقام بما الهمت من العزيز العلام ثم جعلته تحفة لطيفة ... [ب] - عبدالله افندى...» که مشرف منصب قضا عسکر در آناتولی بود.

نوشته شده در ۱۱۲۶ ق.

دارالکتب الوطنية التونسية، ج ۳، ص ۲۰.

آغاز: «الحمد لمن جاز له الثواب والعقاب على الصغيرة اجتنب مرتكبها الكبيرة او كان بلا اجتناب... قال التفتازانى فى شرح العقائد ويجوز العقاب على الصغيرة اجتنب مرتكبها الكبيرة ام لا لدخولها تحت قوله تعالى ويغفر ما دون ذلك».

۱. با سیاس از دوست عزیز جناب آقای حسین متقی که در شناسایی چند رساله این مجموعه مرا یاری کردند.

باب آن که همه موجودات به جز واجب الوجود بر حسین^(ع) گریستند.

در پایان نسخه هم گفته ارسطاطاليس به نقل از معلمش سقراط، غزلی از عطار، شعری از امیرالمؤمنین^(ع) و حدیثی از عیون اخبار الرضا نوشته شده است. رکابه دار. آثار سطراندازی در نسخه مشخص است. جزوها ۸ برگ. در پایین سمت چپ برگ وسط هر جزو خط کوچکی به عنوان نشانه صحاف کشیده شده است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

چهار، ۱۵۸، چهار برگ، ۱۷/۵×۱۱، ۱۴-۱۳ سطر، ۱۳×۶/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای جدول دار گرهی، دو رو، درون زیتونی. قطر: ۲/۱.

طرز ورود به کتابخانه نامشخص.

[شماره ثبت: ۵۰۶۹۶]

(۸۸۰۷)

مجموعه^۱:

۱. الرسالة السمرقندية «۱ پ - ۷ پ» (بلاغت - عربی)

مؤلف: ابوالقاسم بن بکر لیثی سمرقندی (زنده در ۸۸۸ ق)

در تحقیق معانی استعارات و اقسام و قرائن آنها، تنظیم شده در سه عقد:

العقد الاول: فى انواع المجاز وفيه ست فرائد.

العقد الثانى: فى تحقيق معنى الاستعارة بالكناية وفيه اربع فرائد.

العقد الثالث: فى تحقيق قرينة الاستعارة بالكناية وفيه خمس فرائد.

در نسخه‌ها به نامهای متعددی همچون الفريدة یا فرائد الفوائد و فرائد العوائد خوانده شده که این اسامی برگرفته از عناوین آن «فريدة - فريدة» است.

کامل.

ذریعه، ج ۱۶، ص ۱۴۱؛ آستان قدس، ج ۲۵، ص ۹۱-۹۴؛ دارالکتب مصر، ج ۲، ص ۱۷۷؛ ملی تهران، ج ۴، ص ۴۷۶، ش ۱۹۷۸/۴ ف و ج ۱۱، ص ۴۰۴-۴۰۵، ش ۲۱۴۶/۳ ع که

مانند صاحب مواقف، شرح مواقف، شرح حکمة العین، التلویح، خطایی، مولانا الطوسی، السید الشریف قدس الله سره در حواشی شرح المختصر و خواجه زاده رحمه الله در تهافت الفلاسفة با عنوان «قال» اشکال و ایراد گرفته و با عنوان «اقول» به گزارش و رد آنها پرداخته است.

وی در معرفی رساله اش می نویسد: «وبعد فهذه مجلة لا لغو فيها ولا تأثيم مشتملة على الاسئلة التي خطرت ببالنا في اثناء التعلّم والتعليم وكشفت الغطاء عن وجوه خرابيها واخرجت من كنوز الكمون الى مشاهد البروز فرايد فوايدها واوردتها بالعبارات الشاملة وسميتها بالعشرة الكاملة فجعلتها تحفة بخدمة سلطاننا... بالدولة القاهرة العثمانية (از او نام نمی برد)».

آغاز: «الحمد لله الذي علم الانسان ما لم يعلم وعنده ام الكتاب ونور قلوب العارفين بانوار المعارف والحكم».

انجام: «فلا يلزم لخلف المقتضى عن المقتضى لانه انما يلزم لو كانت لتلك الامور حقيقة بحسب نفس الامر فلا يرو اشكاله».

۵. تفسیر السبع المثانی «۴۴ پ - ۵۶ پ» (تفسیر - عربی)
مؤلف: محمد بن پیر محمد جمالی (سده ۱۰هـ)

شرح سوره سبع المثانی (حمد) است که به امر سلطان سلیمان شاه خان بن سلطان سلیم خان بن سلطان بایزید خان (۹۲۶-۹۷۴ق) نوشته شده است. با عنوان «قال - و اقول» که از زمخشری و قاضی بیضاوی و شریف و تفتازانی نقل می کند. با خاتمه ای در مدح سلطان مذکور.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين الموصوف بالرحمن الرحيم المالك في يوم لا ينفع فيه مال ولا بنون... فلما برز الامر العالي النافذ بعون الملك الوالي... السلطان سلیمان شاه خان... ان يبحثوا في الفاظ السبع المثانی بما يفتح الله عليهم من بديع المعاني».

انجام: «فلا يناسب المقام لان حق الكلام ان يحمل على وفق ما اعتقده القايل ورضى به... وهذا دعاء لا يرد لانه صلاح لاصناف البرية شامل. والذي تحرر من الكلام وتكرر من المرام مما سنح للقلب الفاتر... حرره... محمد بن پیر محمد الجمالی المدرّس باحدى مدرّسة من

انجام: «بناء على ان المجيب موجه فارجع اليه فتأمل فيه نعم يرد على الخيالي ان تقرير الجواب منعاً على ان يكون بحثهم معارضه اولي كما لا يخفى. قد وقع الفراغ على يد مؤلفه ولا ينظر الى عدم حسنه».

۳. [الفوائد الكلامية] «۲۲ پ - ۲۷ ر» (کلام - عربی)
مؤلف: ناشناخته

نسخه ما شامل این موضوعات است: گفته تاج الشریعه در التنقیح درباره نقل به معنی حدیث، گفته سعدالدین در تلویح درباره نسخ آیات، سخن تنقیح درباره شرایط راوی خبر واحد، گفته صاحب هدایه درباره استحباب تأخیر فجر و ظهر و مغرب در یوم غیم، گفته میر سید شریف در شرح مواقف درباره عصمت انبیا و علم خداوند و جبر و اختیار بندگان.

نوشته شده به نام سلطان بایزید بن محمد خان (۸۸۶-۹۱۸ق).

در مقدمه گوید: «وبعد فان عبداً حقيراً من عباده اراد ان يكتب بعض ما لاح في باله واعتقاده في موضع التحقيق والتدقيق عند استاده ولو نظر اليه من طرف عينه بحسن القبول يكون وجيهاً وان كان في نفسه واجب الاعراض والعدول والمسؤل من عنايته التامة الكاملة وحمايته العامة الشاملة ان ينظر الى اقواله واحواله ثم الى الله فوضت امرى».

با عنوان «قال - اقول» گزارش شده است.

آغاز: «الحمد لله الذي خلق الارض والسموات وجعلها ومن فيهن لاولي الباب (كذا) عبرة وآيات... قال تاج الشريعة في كتابه التنقيح لا يجوز عند بعض اهل الحديث النقل بالمعنى لقوله^(ع) نصر الله امرأ سمع منا مقالة فوعاها وادها كما سمعها فاجاب مولانا سعدالدین رح في تلويحه بان النقل بالمعنى من غير تغيير اداء كما اذا سمع».

انجام: «ان يعلم هذه التفاصيل ولا شك انه يصدق للمحرك منها لاصبعه من شأنه ان يعلم حركة اجزائه عند حركة اصبعه».

۴. العشرة الكاملة «۳۰ پ - ۴۲ ر» (فلسفه - عربی)
مؤلف: ناشناخته

سؤال و جوابهای فلسفی است. مؤلف بر کسان مختلفی

جناب السلطان علی موالی الزمان المدرسین فی المدارس الثمان شکر الله سعی بانیها لم یکن فی البلاد ثانیها بان یطالعوا ویکتبوا اجوبة لتلك الكلمات ما جادت قرايهم من المحو والاثبات فابوا اكثرهم عن الامتثال وسلکوا فی التعلل الی طریق الاحتیال... اذ كان جلّ غرضی فی الاصل جذب صعب المحصلین بارشادهم الی سبیل التصرف والتعین واقتصرت علی ما یتعلق بالمقام واعرضت عما جیء به لمجرد تطویل الكلام فاردت ان اقص هذه القصة واعرض تلك القضية علی من امتاز عنده اقدار العلماء... علی پاشا... من عظام وزراء السلطان».

پس از مقدمه قصیده‌ای که در مدح سلطان بایزید سروده، نقل شده است (۸۴ پ - ۸۸ پ) و در پایان ماده تاریخ پیروزی شاه راجنین آورده: «یدعون فی تاریخه / ازداد عمراً من فتح» و بعد از آن به پاسخ پرسشهای سلطان پرداخته است.

آغاز: «انّ اولی ما یجرى به الاقلام فی اول کل کتاب وکلام اسم الله العلی العلام وحمد الملك المستعان ذی الانعام».

انجام: «كما ان مادة النقص لا یكون الا منهما فیلزم علی هذا التوجیه اختیار التصریح بالاضعف والاكتفاء بالاشارة عن الاقوی وحاله لا یخفی».

۸. تفسیر آیات طلاق «۱۱۹ پ - ۱۳۰ پ»

(تفسیر - عربی)

مؤلف: ناشناخته

تفسیر آیات طلاق (از والمطلقات یتربصن بانفسهنّ ثلثة قرؤ به بعد) است. بارد و ایراد سخنان دیگران. تقدیم شده به سلطان بایزید خان عثمانی.

مؤلف گوید: «وبعد لما وصل مطالعة درسی التلویح و الهدایة مع الاخوان فی اواخر شهر رمضان من تاریخ تسعمائة وثمان الی مقامین یشترکان فی التعلق بأیة کریمة من القرآن امعنت النظر فیهما وفی التفسیر فلاح بعض شبه لم یوجد فی دفعها فلاح فاردت ان یتعلق بها

المدارس الثمانية المبنية فی دارالخلافة القسطنطنیة المحمیة عن الآفات والبلیة رفع الله غرف الجنان بانیها وعمرها الی یوم القیامة بدوام دولة والیها ویرحم الله عبداً قال آمینا. آمین».

۶. تفسیر بعض آیات الحج «۵۸ پ - ۸۰ پ»

(تفسیر - عربی)

مؤلف: ناشناخته

مؤلف در آغاز می‌نویسد: «وبعد فلما ورد امر... سلطان بایزید بن محمدخان... بالنظر الی شبه علقت علی تفسیر بعض آیات الحج فوجهت ركاب النظر شطر معانیها مقتصرأ فی مواضع الشبه ومبانیها واجلت الفكر فی تلك الشبه وما فیها لیتجلی ما لها وما علیها مع ما یشغلنی عن بذل الوسع فی حل عقدها من كثرة مطالعة الكتب ودراستها فاخذت فیها ما عند سائلها طراً واخطب بما لدی قائلها خیرأ وجدت بعضها كسرأب...».

آغاز: «الحمد لولیه حمداً یبلغ الرضى والصلوة علی نبیّه النبیه المصطفی وعلی آله الكرام واصحابه العظام. وبعد فلما ورد امر وجب اجابته عقلاً وفرض طاعته نقلاً». انجام: «بل الظاهر انه ان استفاد الوجوب منها انما یتستفاد الوجوب العقلی لاستحالة الكذب علی الله تعالی لا الوجوب الشرعی والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب».

۷. [اجوبة مسائل السلطان بایزید] «۸۱ پ - ۱۱۶ ر»

(فلسفه - عربی)

مؤلف: ناشناخته

در مقدمه گوید: «فان السلطان... بایزید خان ثامن آل عثمان... لما قدم من الجهاد بعد ما فتح جمأ من الحصون والبلاد وقهر اعداء الدین سیما الافرنج اللعین خدمته بقصيدة حاکیة عن بعض ما جرى هناك من الحرب والجدال والسبب والقتال وبقطعة فی تاریخ فتح المثنون... وبنید من النتایج الفکرية من العلوم العقلية ما سنع للخاطر الفاتر والذهن العاجز القاصر فی اثناء المذاكرة مع الاخوان فی ذلك الزمان فوردمر واجب الازعان من

غفیر من الاهالی ثم ضمنت الیه جواباً لسؤال فی حدوث الاجسام منسوب الی بعض من الموالی العظام لم یرو من احد جواب یلیق بالرضا والقبول وان بذل جهده بعض من الفحول ثم نسبه الی نفسه من لیس مثله فی وسعه وزعم ان اندفاعه محال فنذر لمن دفع عشرة آلاف درهم... حال فاجبت عن السؤال بما لا مجال للنزاع والجدال لمن نظر فیها بالانصاف».

آغاز: «الحمد لله الذی جعل جبلة الانسان علی محبة العلم والعرفان وفضلهم علی سایر الحیوان بالفکر والامعان».

انجام: «فمن قیل ابهام العکس اذ اللازم من الفرض المذكور ما من عدم الا وقد زال فی حین لا من حین الا وقد زال فیہ عدم».

به چندین خط نستعلیق و نسخ و رقاع، محمد ارض رومی، ۱۰۷۶ق (رساله اول)، عناوین و نشانیها شنگرف. نسخه پردازی عثمانی.

این مجموعه در اصل چند رساله جداگانه بوده که در یک مجلد صحافی شده است. به نظر می‌رسد بعضی از رساله‌ها مانند رساله‌های پنجم و هفتم و هشتم اصل نسخه‌هایی باشد که به سلطان عثمانی تقدیم شده است. در بعضی از رساله‌ها آثار سطراندازی مشخص است. رکابه دار.

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام کتاب «مجموعه الرسائل، حضرت کاتب ابی القبا علیه السلام، مشتمل است بر ده رساله در علوم ادبیه و قصاید عربیه و حکمت و تفسیر و غیرها»، تملک سید حاج ابی بکر مفتی‌زاده انطاکی در ۲۱ ن سال ۱۲۰۹ق، مهر تملک بیضوی به نقش: «عبده محمود پاشا ۱۲۲۳». مهر مدوری که کلمه علی در آن دو بار به صورت آینه‌وار تکرار شده است. یک مهر هشت ضلعی که کلمه «ابوبکر» در وسط و نام اصحاب کهف در اطراف آن نقش بسته است: «بملیخا، مکسلینا/ مشلینا،

انظار علماء الزمان من موالی المدارس الثمان فانهم هم الاقران وفیهم من یفرط فی التصلّف عند الارکان وغایة مفخرته افراز ثلاثیات البخاری او الاحادیث المرویه عن ابی ایوب الانصاری والملاحظ من هذا المطلوب فایدتان سیر غور اعماق الافکار فیمتاز القاعدون والمجاهدون وحلّ عقد عقل الشغل فی الامصار...».

آغاز: «والحمد لله العلی العظیم الذی انعم لعباده العقل السلیم والذهن المستقیم لیتفقّوها فی الدین القویم». انجام: «نقول لا ینبغی ان مرتکب امثال ذلك فی ابلاغ الکلام مع مجال الخلاص عنه بكل واحد من الطریقین للفریقین».

۹. [التعلیل] «۱۳۳ پ - ۱۴۳ پ» (فلسفه - عربی) مؤلف: ناشناخته

آغاز: «اختلف العلماء فی ان الاصل فی النصوص التعلیل او عدمه، فقیل الاصل عدم التعلیل الا بدلیل وقیل الاصل التعلیل بكل الامناع وقیل... والمختار ان الاصل فی النصوص التعلیل».

انجام: «فان رافع اللازم هناک اعنی وجوب الضمان انما هو البغی لا غیر فیجب الضمان فی الجمل الصایل مع حال اتلافه لاتتفاء البغی الذی هو علّة رفع الضمان».

۱۰. [رسالة فی حدوث الاجسام] «۱۴۴ پ - ۱۵۳ ر» (فلسفه - عربی) مؤلف: ناشناخته

تقدیم شده به سلطان بایزید خان، چنان که می‌نویسد: «لما شرّفنی بمزید اللطف والاحسان و تصدّقنی مدرسة من الثمان توجّهت تلقاء عتبتة العلیّة لتقبیل تراب سدّته السنیّة فنقدت تحفة تناسب لحال هذا التحیف فانی توجد تلیق بجنابه الشریف فاردت ان اکتب ممّا لاح بالذهن الکلیل والبال العلیل... فکتبت ما وقع فی الدرس الاول فی المدرسة السلطانیة فی بروسه المحمیّة عند جمع کثیر من الموالی وجم

و مشکى. بين عبارات دواير زرین. پايان رساله دو
نقش زرین کوچک.
رساله دهم: عناوين نانوشته.
کاغذ: فرنگى شکرى آهار مهره.
۱۵۳ برگ، ۱۷/۵×۱۰/۲، ۹-۱۳ سطر، ۱۳×۷.
جلد: تیماج عنابى ضربى با ترنج منقش به گل
هشت پر و بوته‌هاى اسليمى در حاشيه آن و
لچکيهای کوچک، مجدول گرهى زرین، لبه جلد
افتاده است. دورو، درون قهوه‌ای. قطر: ۲/۷.
خریدارى از کریم‌زاده در اسفند ۱۳۴۷ش.
[شماره ثبت: ۷۸۶۶۶]

(۸۸۰۸)

مجموعه:

۱. جنگ «۱ پ - ۶۷ پ» (عربى)
حکایات پراکنده و احادیث مختلفى است که بدون نظم
خاصى کتابت شده‌اند. نویسنده آن شیعه بوده و بیشتر
داستانهای زندگى امیرالمؤمنین^(ع) و ائمه و اقوال ایشان
را جمع کرده است.
آغاز موجود: «قيل ان المتوكل سهر ذات ليلة من الليالي
او قلقة السهر فطلب نديماً يفرج همّه وغمّه فارسل
من يخطر له الحسن الكركدان المعروف بديك الجن
وكان الحسن المذكور شاعراً ماهراً اديباً و كان مغرمّاً
بحب اهل البيت».
انجام: «وما امر الله به ان يوصل اولئك لهم اللعنة ولهم
سوء الدار فبشرهم بعذاب اليم».

۲. منتخب کشکول شيخ بهايى «۶۷ پ - ۱۰۹ پ» (عربى)
مؤلف: محمد بن حسين عاملى، شيخ بهايى (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
کتابشناسى شيخ بهايى، ۴۷۷-۴۹۳.
آغاز: «جملة من الحكايات التى مذكرة فى الكشکول

۱. قدما همراه داشتن اسامى اصحاب كهف را موجب دورى از
جنون، غرق شدن، در آتش افتادن، امنيت سفر و ايمنى از گزند
حيوانات مى دانستند و از اين رو آنها را بر نقره و برنز حک
مى کردند. رک: مهر و حکاکی در ايران، ص ۲۰۸.

مرنوش / دبرنوش، سازنوش / کفشططیوس، قطير^۱ با
تاریخ ۱۱۵۳ق. و قيمت نسخه به سياق.
رساله اول: صفحه اول سرلوح مزدوج مرصع مذهب
شرفه دار با کتیبه که درون آن بسمله نوشته شده
است. صفحه اول جدولها به زر و تحرير مشکى و بقیه
صفحات شنگرف.
برگهای ۷ پ - ۸ ر چند دعا و دستور العمل و حدیث
از پیامبر^(ص) و بدون نام.
رساله چهارم: عناوين و نشانیها زرین.

رساله پنجم: صفحه اول سرلوح کوچک شرفه دار با
رنگهای زرد و لاجورد و پیشانی با کتیبه بازوبندی که
درون آن بسمله به خط ثلث و قلم سفیداب
تحریردار نوشته شده است. به همراه نقوش گل و
بوته. صفحات مجدول به زر و تحرير مشکى. نام
سلطان سلیمان به زر نوشته شده. بين بندها و
عبارات ویرگول مانند شنگرف رنگ، صفحه عنوان
رساله مهر مدور سلطان سلیمان عثمانی که کتاب هم
بدو اهدا شده است با نقش «سلطان سلیمان» در وسط
و جمله «توکل علی خالقى» که ۴ بار به صورت قرینه
و متداخل در حاشیه مهر تکرار شده است.
رساله هفتم: صفحات مجدول به زر و تحرير مشکى.
صفحه اول سرلوح کوچک و دقیق مذهب و مرصع
نیم تاجی با پیشانی و بند سازى شده بند رومى که
درون آن در زمینه زر بسمله به خط ثلث و قلم
سفیداب تحریردار نوشته شده است. بالای آن
شرفه دار. بين عبارات دواير زرین. با حاشیه نویسی
به امضای منه.

در صفحه عنوان این رساله (برگ ۸۱ ر) یادداشتی از
عبدالکریم بن علی که نام کتاب و مؤلف را نوشته بود.
متأسفانه کسى این اسمها را خط زده و از این
یادداشت تنها مى توان فهمید مؤلف در دارالسلطنه
قسطنطنیه می زیسته است.

رساله هشتم: در آغاز سرلوح مذهب و مرصع با
پیشانی زرین که در وسط آن به خط ثلث سفیداب
بسمله نوشته شده است. همه صفحات مجدول به زر

من الشيخ البهائي رحمه الله تعالى. قيل ان رجلاً كان له خادم يسمى قيراطاً». **انجام:** «ضحك ضحكاً شديداً وعلم ان فعله من عداوته مع الامام جعفر ابن محمد الصادق. تمت».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ. از برگ ۷۰ تا پایان

نسخه نویسی از سده ۱۳هـ.

بعضی از صفحات عناوین شنگرف، ابتدای نسخه تملکی در شب جمعه ۱۰ جمادی الآخر ۱۲۸۱ق مطابق شب ۲۷ آبان ماه جلالی در قریه اوغلان تپه از قرای ساوجبلاغ.

بخش نونویس نسخه دارای نشان صحاف. بدین صورت که در پایین برگ آغاز هر جزو خط موربی با قلم آهنی کشیده شده است (اثر این خط را می توان در برگهای ۷۴، ۸۲، ۹۰، ۹۸ و ۱۰۶ دید). نام کتاب در برجسب کاغذی عطف جلد: «حکایات عرب و غیره نمره ۷۱۸» قید شده است. رکابه دار.

کاغذ: بخش اول دست ساز نخودی آهار مهره، بخش دوم فرنگی شکری بدون آهار.

چهار، ۱۰۸، چهار برگ، ۲۰×۱۱، سطور مختلف، ۱۶/۵×۸.

جلد: تیماج عنابی مجدول گره دار، یک لا. قطر: ۲/۹. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۲۶۰۱]

(۸۸۰۹)

مجموعه:

۱. مقامات حمیدی «۱ پ - ۸۸ پ» (ادبیات - فارسی) مؤلف: محمد بن عمر محمودی بلخی، حمیدالدین (۵۵۹ق) کامل.

ذریعه، ج ۲۳، ص ۹؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۱۲۱ - ۱۲۲؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۶۳۱؛ سپهسالار، ج ۲، ص ۹۳-۹۶؛ مشار فارسی، ج ۴، ص ۴۸۷۵؛ مجلس، ج ۶، ص ۲۰۳ و ج ۲۶، ص ۴۳۱؛ سبک شناسی بهار، ج ۲، ص ۳۲۸-۳۵۶؛ دنا، ج ۹، ص ۱۱۳۰-۱۱۳۲.

آغاز: «الحمد لله الذي شرفنا بالعلم (كذا) الراسخ

وعرفنا بالدين الناسخ وحملنا حقايق الاحكام».

انجام: «و هذيانات اين افسانه‌های نابوده و سرگذشتهای ناشنوده از ما در گذاراد بمحمد و آله الطيبين الامجاد والله اعلم».

۲. حسن و دل (عشق و دل) «۹۰ پ - ۱۵۴ ر»

(ادبیات، عرفان - فارسی)

مؤلف: رضی بن محمد شفیع مستوفی تبریزی (۱۲۲۲ / ۱۲۳۲ق)

احمد منزوی حدس زده که این کتاب دو تحریر منظوم و منثور داشته باشد.

کامل.

منزوی، ج ۲، ص ۱۲۸۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۹۱۷ و ج ۱۶، ص ۷۵؛ ملی تهران، ج ۶، ص ۲۲۷ و ۴۷۵ و ۵۱۹؛ فهرستواره، ج ۱، ص ۳۱۶ و ج ۱۰، ص ۸۰۸-۸۰۹.

آغاز:

«ای نام همیونت طغراچه فرمانها

خورشید صفت طالع از مطلع دیوانها

انوار آفتاب جمال لایزالی مستثنی از آن است که خفاش طینتان ظلمت».

انجام: «و پرتو کوکب توجه اصحاب استعداد بر آن تابد.

بماند سالها این نظم ترتیب

ز ما هر ذره خاک افتاده جائی

غرض نقشی است کز ما باز ماند

که هستی را نمی بینم بقایی».

انجامه: «اتمام پذیرفت این کتاب لطیف نظیف بدیع مشهور به حسن و دل. امید از مطالعه کنندگان آنکه کاتب را به دعائی یاد و شاد فرمایند. تحریرا شهر رجب المرجب سنه هزار و دو یست و شصت و نه هجری راقمه محمدحسین ۱۲۶۹».

خط: نستعلیق خوش، کاتب: محمدحسین (رساله

دوم)، تاریخ کتابت: رجب ۱۲۶۹ق (رساله دوم).

عناوین و نشانیها شنگرف، معنای لغات مشکل در

حاشیه نوشته شده، ابتدای نسخه تملک

عنوان کتاب) و ج ۳۲، ص ۹۰۹-۹۱۰: التراث العربی المخطوط، ج ۸، ص ۱۹۸.

آغاز: «الحمد لله حمداً يليق بجلاله والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هديتنا... وبعد فاقول ان الباعث على التعرض لكلام هذا الفاضل». انجام: «ولا نظرننا الا في الاتكال عليه انه جواد كريم وبالمؤمنين رحيم والحمد لله اولاً وآخراً وعلى كل حال وصلى على محمد وآله وسلم تسليماً كثيراً واتفق الفراغ من نسخ هذه التعليقة... في ارض الطائف المشرف بدعوة الخليل ابراهيم عليه الصلوة والسلام والمكرم بانتفاع امه محمد وعليه وعلى اله افضل صلوة وسلام».

انجامه: «وكان الفراغ من مشقة مشقه على يد فقير يومه وامسه المحتاج الى فيض ذي الجود والمنن الحقيق مقبل بن حسن احسن الله اليه وعفى عنه وعن والديه نهار الاحد رابع شهر شعبان سنة ۱۱۹۱ احدى وتسعين وماية والف والحمد لله وحده وصلى الله على من لا نبي بعده».

خط: نسخ، کاتب: مقبل بن حسن، تاريخ کتابت: روز یکشنبه ۴ شعبان ۱۱۹۱ق.

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام کتاب و مؤلف: «کتاب الشواهد المکیه فی مداحض حجج الخیالات المدنیة خاتمة المجتهدین وزبده المتأخرین السید نورالدین قدس الله روحه ونور ضریحه آمین م»، مهر مستطیل تملک به سجع: «عبده الراجی محمد حسین الرضوی»، مهر مربع: «سید محمد الرضوی»، یادداشت عاریه کتاب از سید محمد خراسانی به خط سید عبدالله بن محمد رضا شبر (۱۲۴۲ق) عالم شیعی مشهور سده ۱۱۳ هـ و قیمت کتاب به ۵ قروش.

عناوین شنگرف، نسخه در متن با قلم شنگرف و مشکي تصحیح شده بدین صورت که روی کلمات غلط خط خورده و یا دور نقطه‌ها و حرکات اضافی خط کشیده شده است. گاهی هم کلمه یا حروفی اضافه شده است (برای نمونه برگ ۱۴ پ). علامت سه نقطه نیز روی کلمات شک‌دار در بین سطور به شنگرف کشیده است (مانند برگهای ۱۹ پ، ۲۰ پ، ۲۵ پ، ۲۶ پ، ۲۷ ر و...). دارای حاشیه‌نویسی با نشانی

محمدحسن بن محمد حسینی طباطبایی در ربیع‌الثانی ۱۲۷۴ق در بروجرود با مهر بیضوی: «محمدحسن الحسنی الحسینی ۱۲۶۷»، و مهر کتابخانه جعفر سلطان القرایی. پایان نسخه رقعهای به میرزا حسن داداشم گویا از کاتب نسخه. بین اشعار علامت سه نقطه مثلثی به شنگرف، رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. نام کتاب در برجسب کاغذی عطف و لبه بالایی نسخه «مقامات حمیدی» نوشته شده است. کاغذ: فرنگی فستقی نازک، با ته‌نقش برجسته BATH.

۱۵۴، چهار برگ، ۱۳×۲۰/۵، ۱۷ سطر، ۵/۱۴×۶. جلد: تیماج زیتونی ضریبی با تریج و جدول گرهی. قطر: ۱/۸. خریداری از جعفر سلطان القرایی در اسفند ۱۳۴۷ش. [شماره ثبت: ۷۸۵۰۱]

(۸۸۱۰)

الشواهد المکیة فی مداحض حجج الخیالات المدنیة

(اصول فقه - عربی)

مؤلف: علی بن علی بن حسین موسوی عاملی جبعی مکی (۹۷۰-۱۰۶۸ق)

رد کتاب الفوائد المدنیة محمدامین استرآبادی (۱۰۳۶ق)، که در آن به اخباریان تاخته و از روش استنباط فقهی دفاع کرده است. گزارش شده با عناوین «قال - أقول».

کتاب به سلطان عبدالله قطب شاه (۱۰۳۵-۱۰۸۳ق) تقدیم شده است.

پایان یافته در روز سه‌شنبه ۱۲ رجب ۱۰۵۲ق در طائف.

کامل.

دانشگاه تهران، ج ۷، ص ۲۷۵۳؛ ذریعه، ج ۱۴، ص ۲۴۴؛ مشار عربی، ص ۵۷۷؛ ملی تهران، ج ۱۷، ص ۱۳؛ مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۴۱-۴۲؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۱، ص ۳۰۰؛ مرعشی، ج ۱۷، ص ۱۱۵ (با لغزش مطبعی در

نگهداری می‌شود.
فهرستواره، ج ۶، ص ۳۷۰-۳۷۲؛ دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۶۵۶؛ کشف الظنون، ج ۱، ص ۳۷۶؛ ذریعه، ج ۳، ص ۴۷۰ و ۴۸۰؛ روایت عشق، ص ۶۷۲-۶۷۳؛ دنا، ج ۲، ص ۱۰۱۲-۱۰۱۵ (ذیل ۴ عنوان نسخه‌های آن معرفی شده)؛ هندلیست فارسی موزه بریتانیا ۱۸۹۵-۱۹۶۶، ص ۹۳.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والسلام على محمد وآله اجمعين. اما بعد این رساله مشتمل است بر آن که حکما از کتب قدما اختیار کرده‌اند».
انجام: «و متابعت جناب پیغمبر صلوات الله علیه وآله و خشنود بودن پدر و مادر، خدمت علما و حکما، شفقت بر خلق خدای جلّ جلاله. حق سبحانه و تعالی توفیق رفیق گرداناد».

انجامه: «قد تم فی شهر ذیحجه الحرام مطابق سنه ۱۲۶۰. تم بالخیر والسّعادة».

۲. جامع الصنایع و حاوی البدایع «۲۶ ر- ۶۴ پ»
(بلاغت - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

شرح و توضیح صنایع بلاغی بدون نظم و ترتیب خاصی است. مؤلف ناشناخته کتاب در آغاز می‌نویسد: «و دواوین شعر و اقاویل فضلا را به قدر الوسع والامکان تتبع کردم و چند صنعت از صنایع که هیچ آفریده نام نبرده بود مسمی ساخته به اسمی استنباط نمودم».

یک یا دو برگ از مقدمه کتاب افتاده است.

نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۱۷۲؛ فیضیه قم، ج ۲، ص ۹۷-۹۸؛ مرعشی، ج ۳۳، ص ۶۱۲ (آغاز آن نسخه دقیقاً مطابق با نسخه ماست)؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۱۳۲.

آغاز موجود: «به اشعار بسیار مایل یافتم و هر یک به قدر فطانت و رزانت بر معنی ابیات اطلاع فی الجملة واقع بود... ترصیع. پارسی ترصیع نشانندن جواهر بوده در چیزی و این صنعت چنان بود که شاعر».

انجام: «توسل به صاحب دولتی و عالی همتی که از او

«منه ره». سطراندازی شده با قلم آهنی. در این نسخه برای سطور کتابت شده در حواشی نیز سطراندازی شده است (برگ ۴۸ رکه یادداشت حاشیه نوشته نشده و سطرنمائیها کاملاً مشخص است). جزوها ۱۰ برگی، حاشیه بالای صفحات موربانه خورده و وصالی شده. رکابه‌دار.
کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

یک، ۸۰، یک برگ، ۱۶/۵×۱۰/۵، سطر، ۱۷×۷.۱۲.
جلد: میشن مشکی ضربی با ترنج و جدول. قطر: ۱/۴.
خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ ش.
[شماره ثبت: ۶۲۱۴۷]

(۸۸۱۱)

مجموعه:

۱. نان و حلوا «۱ پ - ۱۴ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
رک: ش ۸۸۰۶/۱.
از انجام افتادگی دارد.

انجام موجود:

قد صرفنا العمر فی قیل و قال

یا ندیمی قم فقد ضاع المجال

۲. تحفة الملوك (تحفة الوزراء) «۱۶ پ - ۲۴ ر»
(اخلاق - فارسی)

در نسخه‌ها به اشخاص مختلفی مانند جلال‌الدین محمد اصفهانی و حسن صباح و خواجه عبدالله انصاری و خواجه طوسی و ابی‌القاسم احمد بن عبیدالله بلخی و چندربهان برهمن پتیالی یا لاهوری نسبت داده شده است. اما باز هم مؤلف به درستی مشخص نیست.
نسخه‌های آن هم در نام کتاب و بخشبندی ابواب و کاستی و افزایش عبارات تفاوت‌های زیادی دارند. اما به صورت کلی کتاب به ۴۰ باب کوتاه تقسیم شده و هر باب ۴ بند از گفته‌های فرزندگان و پیشینیان دارد.

قدیمی‌ترین نسخه‌ای که از این کتاب دیده‌ام مورخ ۷۶۱ ق است که به شماره ۵۲.7863 در موزه بریتانیا

منزوی، ج ۲، ص ۱۱۹۰؛ «نسخه خطی سراج السالکین به خط میرزا احمد نیریزی»، حمید فرزام، در فرخنده پیام: یادگارنامه استاد دکتر غلامحسین یوسفی، مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۶۰ش، ص ۳۰۲-۳۱۰؛ دانشگاه اصفهان، ج ۲، ص ۵۴۸-۵۵۰؛ مرعشی، ج ۶، ص ۲۵-۲۶ و ج ۲۷، ص ۶۸؛ سپهسالار، ج ۵، ص ۹۹؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۹۵۰؛ تلامذة المجلسی، ص ۴۲-۴۳؛ تراشنا، ش ۳، ص ۹۶؛ مرکز احیاء، ج ۸، ص ۲۶۹-۲۷۰ و ۲۸۵.

آغاز: «الحمد لله الذي شرح صدورنا للإسلام وهدانا لاتباع ملة خير الانام واجتنب نحل اراء الاقوام».^۳
انجام: «واین قدرت را که اثبات می‌کنند از برای عهد مؤثر نباشد دیگر عهد چه اختیاری و چه تفویضی. ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم غشاوة ولهم عذاب الیم. ختم الله لمن كان السبب فی تالیف هذه الرسالة بالحسنى ولنا ولجميع المؤمنين وصلى الله على خير خلقه محمد وآله الطاهرين وسلم تسليما كثيرا. قد وقع الفراغ من تالیفها فی اوائل شهر شعبان المعظم من شهر سنه تسع است (کذا) وثمانین بعد الالف من الهجرة».

انجامه: «وقد تمّ تحریر هذه الرسالة فی الشهور المذكور سنه ۱۲۶۴».

۱. منظور مؤلف از اهل باطل «حکما و صوفیه و معتزله و اشاعره» است.

۲. از دو کتاب دیگر مؤلف نسخه‌ای به دست نیامد.

۳. در بعضی از نسخه‌ها آغاز کتاب متفاوت است و احتمال دارد کتاب دو تحریر داشته باشد. نسخه‌هایی که در آستان قدس، ج ۱۱، ص ۳۷۱-۳۸۲؛ هزار و پانصد نسخه خطی، ص ۳۴۳؛ دانشگاه اصفهان، ج ۲، ص ۵۴۸-۵۵۰؛ ش ۱۵۴۶۳ آستان قدس معرفی شده‌اند آغازشان چنین است: «الحمد لله الذي رفع منار الهدى دليلاً عليه ونصب اعلام الحق سبيلاً اليه فسبحان من اوقد مصابيح الانوار في قلوب العارفين».

دو تاریخ تألیف نیز که در نسخه‌ها آمده می‌تواند مؤید دیگری بر این مطلب باشد اما برای اطمینان بیشتر باید این نسخه‌ها را با هم مطابقت داد.

توقع ترتیب و منصب و حرمت توان داشت و تربیت را در این مدخل عظیم هست والسلام والاكرام».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في ليلة الاثنين وقد مضت من النصف في شهر شعبان المعظم من شهر سنه ۱۲۶۲».

۴. سراج السالکین «۶۵-۱۰۱ پ» (کلام-فارسی)
مؤلف: علی بن حسین کربلایی (زنده در ۱۱۰۷ ق)

در بیان اعتقادات شیعه بدون ذکر دلایل «اعتقادات حقه اهل حق و معتقدات باطله اهل باطل»^۱، که به خواهش مریم بیگم دختر شاه صفی نوشته شده است. مؤلف پیش از این تألیف، کتابی با نام معراج السالکین الی الحق والیقین به عربی نوشته و در نظر داشته پس از سراج السالکین کتاب دیگری همراه با براهین عقلی و دلایل نقلی به نام جامع البراهین علی الحق الیقین بنویسد.^۲
تنظیم شده در یک مقدمه و چند فصل بدون شماره و خاتمه:

مقدمه: باید دانست که در انسان دو قوه است علمی و عملی.

فصل: قوه علمی مستقل نیست در معرفت اکثر چیزها.

فصل: تقسیم مردم به اهل ملت و اهل نحلّت.

فصل: چگونگی فکر مردم.

فصل: تقسیم اهل شرع به محدثین و متکلمین.

فصل: در اعتقادات امامیه.

فصل: اختلاف اشاعره با امامیه در اعتقادات.

فصل: در اعتقادات معتزله.

فصل: قضا و قدر.

در غالب نسخه‌ها تاریخ پایان تألیف ۷ جمادی الثانی ۱۰۹۷ ق نوشته شده اما این تاریخ در نسخه ما اوایل شعبان ۱۰۸۹ ق است.

جای نام مؤلف در نسخه ما سفید مانده است (برگ ۶۵ ر).

کامل.

فهرستواره، ج ۷، ص ۴۷۳ و ج ۹، ص ۳۴۲؛ ذریعه، ج ۱۲، ص ۱۵۷؛ معجم التراث الکلامی، ج ۳، ص ۵۲۶؛

- خط: نستعلیق و شکسته، تاریخ کتابت: ذی حجة الحرام ۱۲۶۰ق (رساله دوم)، شب دوشنبه نیمه شعبان ۱۲۶۲ق (رساله سوم)، شعبان ۱۲۶۴ق (رساله چهارم).
- عناوین و نشانیها شنگرف، رساله سوم در حاشیه تصحیح شده. در رساله چهارم تعداد کمی از عناوین با قلم مشکی نوشته شده ولی جای بیشتر آنها در متن خالی مانده و به جایش در حاشیه نوشته شده است. پایان نسخه چند نقل قول از حیب السیر بالای بیشتر صفحات حروف «امع» (کوتاه شده کلمات الله، محمد، علی) نوشته شده است. در رساله سوم بین پاره‌های اشعار علامتی شبیه به عدد ۵ به شنگرف گذاشته شده. رکابه‌دار. عنوان کتابها با مداد سرخ رنگ در آغاز هر کدام نوشته شده است.
- کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. رساله اول فستقی. ۱۰۲، یک برگ، ۱۷/۵×۱۰/۵، ۱۳ سطر، ۷×۱۳/۵.
- جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، جدول‌دار ساده‌گرهی، یک لا. قطر: ۱/۸.
- خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۲۱۹۸۹]
- (۸۸۱۲)
- مجموعه:**
۱. **جمل الاعراب** «پ ۱ - ۲۴ ر» (نحو-عربی)
مؤلف: خلیل بن احمد فراهیدی ازدی (۱۰۰-۱۷۰ق)
 رساله مختصری در نحو عربی همراه با احتجاجات قرآنی و شواهد شعری. در این رساله اقسام چهارگانه اعراب جمله‌ها و جمله‌هایی که با حروف «الف» و «لام» و «هائه» و «تاء» و «واو» و «لا» و «ما» آمیخته، بررسی شده است.
- فهرست ابواب آن چنین است:
- باب جمل النصب (۴۸ وجه).
 - باب جمل الرفع (۲۸ وجه).
 - باب جمل الجر (۷ وجه).
 - باب جمل الجزم (۱۱ وجه).
- باب جمل الالفات (۲۲ نوع).
 - باب جمل اللامات (۳۰ نوع).
 - باب جمل الهاءات (۹ نوع).
 - باب جمل التاءات (۱۴ نوع).
 - باب الواوات (۱۰ نوع).
 - باب جمل اللام الفات (۱۲ نوع).
 - باب جمل المءات (۱۴ نوع).
 کامل.
- اوراق عتیق، ج ۱، ص ۱۰۷؛ آستان قدس، ج ۱۲، ص ۶۳؛ دانشگاه تهران، ج ۷، ص ۲۶۶۳؛ ملک، ج ۵، ص ۵۰ (با نام کتاب فی النحو از ناشناس)؛ بروکلان، ج ۲، ص ۱۳۲.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله. اما بعد قال الخلیل بن احمد هـ هذا کتاب جمل الاعراب اذ کان جمیع النحو فی الرفع والنصب».
- انجام: «فمء یقوم بمعنی من مثل قوله تعالی فما یکذبک بعد بالذین وقس علی ما بیئت لک ان شاء الله تعالی».
- انجامه: «وهذا ما وجدنا مکتوبا والحمد لله علی اتمامه وکماله وصلى الله علی محمد المصطفى صلی الله علیه واله وسلم در چهارشنبه پانزدهم شهر ربیع‌الثانی در قریه وآو در زمانی که به سبب آزار و با شخصی در بالا ولویه که زوجه محمدحسن طایفه اکرادی بوده است تلف شده صورت اتمام پذیرفت. ۱۲۴۵ اللهم اغفر لها بحق محمد. و کسی نرفت نه از بالا ولویه و نه از پائین که او را غسل داده دفن نمایند. آخر الامر او را با هزار مشقت تمام به قریه درواری او را شسته و او را دفن در دره نموده. بنده نوازا تو را به حرمت خمسه النجبا قسم می‌دهم که این آزار و بار از میانه مسلمانان بیرون برده به میان روسیه و ترکمانیه و آوزبکیه و افغانیه و رومیه و فرنگیه و مجوسیه و یهودیه و آرامیه و غیره که الحق دشمن خدا و رسول خدایند انداخته و ایشان را منقطع النسل ساخته؛ نسل ایشان را از صفحه روزگار براندازد. در سنه هزار دویست چهل و پنج ۱۲۴۵ از اول محرم تا غره شهر رمضان المبارک آزار و با در طبرستان و دامغان و سمنان و مابقی بلاد ایران مجموعا و حول و هواشی (کذا) ایشان

و صلی الله علی سیدنا محمد وآله. بقول العبد... خالد بن عبدالله بن ابی بکر الازهری... الحمد لله رافع مقام المنتصبین لنفع العبد الخافقین».

انجام: «من امثلة القسمین الاولین والثلاثة واما تابع المخفوض فقد تقدم فی المرفوعات فليراجع جميع ذلك وهذا آخر ما اردنا ذكره والله اعلم».

انجامه: «كتب هذه الرسالة بتاريخ يوم الثالث من عشر اواخر شهر جمادى الاولى فى سنة خمس واربعين وماتین بعد الف من الهجرة النبوی صلی علیه وآله علی قریه ودنوه ۱۲۴۵».

خط: نستعلیق، کاتب: علی اکبر بن ملا بابا بن ملا نصیر ولوثی (ابتدای همه رساله‌ها و مخصوصاً برگ ۳۰ پ). تاریخ کتابت: چهارشنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۲۴۵ق در قریه ولوته در زمانی که وبا آسیب زیادی رسانیده بود و زوجه محمدحسن طایفه اکرادی تلف شده بود. کاتب در انجامه اشاره‌ای به آمدن وبا در محرم تا غره رمضان ۱۲۴۵ق در شهرهای طبرستان و دامغان و سمنان و شهرهای نزدیک بدانها کرده و دعا نموده که این آزار وبا از میان مسلمانان بیرون برود و بین دیگر کشورهای دشمن خدا و رسول انداخته شود. (رساله اول) سه شنبه دهه آخر جمادى الاولى ۱۲۴۵ق (رساله آخر).

عناوین و نشانیها شنگرف، ابتدا و انتهای نسخه مهر مستطیل بزرگ به سجع: «این کتاب مستطاب داخل کتابخانه جناب میرزا محمد خان مستوفی شد» با نشانی شیر و خورشید در بالای آن. صفحه عنوان کتاب یادداشت تصحیح و مقابله نسخه از سید محمد مشکوة در ۲۱ ذیحجة الحرام ۱۳۸۲ق و یک رباعی به خط علی اصغر بن اسدالله موسوی هزارجریبی در ۱۲۴۵ق که زلزله بسیار شدیدی آمده بود. و فهرست رساله‌های مجموعه. بالای برگ اول نسخه مهر مستطیل: «الواثق بالله الغنی عبده علی اکبر ۱۲۴۹» و مهر بیضوی: «عبده علی اکبر ۱۲۴۰» که مهر کاتب است. وی ابتدای رساله اول و دوم و سوم نوشته این مجموعه را برای استفاده خودش کتابت کرده است.

افتاده؛ حتی در قریه کیوتر و مزندره و طوسه و بالاپویه و غیره که احتمال افتادن وبا در آنها نبود افتاد».

۲. **الآجرومية فی مبادئ علم العربية (المقدمة الآجرومية)**
«۲۵ پ - ۳۰ پ» (نحو - عربی)

مؤلف: محمد بن محمد بن داود صنهاجی، ابن آجروم (۶۷۲-۷۲۳ق)

رساله ساده و فشرده‌ای در توضیح نحو بنا بر مذهب کوفیین است. تألیف شده برای مبتدیان در مکه. کامل.

فهرست دائرة المعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱؛ آستان قدس، ج ۱۲، ص ۱-۲؛ ۳۴۴؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۱۴۲؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۰۳۲؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۷۹۶-۱۷۹۷؛ مجلس، ج ۳۸، ص ۱۳؛ مرعشی، ج ۳۰، ص ۵۵۷؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۲، ص ۶۱۳؛ ظاهریه، نحو، ص ۱-۳؛ نسخه‌هایی از آن در ملی تهران، ج ۱۳، ص ۱۰۰-۱۰۱ و ج ۵، ص ۶۲۷ و مرعشی، ج ۲۸، ص ۶۲۰ بدون نام کتاب و مؤلف معرفی شده است.

آغاز: «الحمد لولیه والصلوة علی رسوله وآله. اما بعد الکلام هو اللفظ المركب المفید بالوضع واقسامه ثلثة».

انجام: «ما یتقدّر بالام نحو غلام زید وما یتقدّر بمن نحو قولک ثوب خز وخاتم جدید».

انجامه: «حرره علی اکبر بن ملا بابای ملانصیر ولوثی من جهة یادگاری».

۳. **شرح الآجرومية «۳۱ ر - ۶۷ ر»** (نحو - عربی)
مؤلف: خالد بن عبدالله ازهری (۹۰۵ق)

شرح مزجی الآجرومية ابن آجروم صنهاجی (۷۲۳ق)، که به درخواست شیخ عباس ازهری نوشته شده است.

آستان قدس رضوی، ج ۱۲، ص ۱۱۴؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۲۷۲ و ۴۷۶؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۵۴۹ و ج ۱۷، ص ۲۱۱؛ ملی تهران، ج ۵، ص ۶۲۷. **آغاز:** «بسمله وبه نستعین. الحمد لله رب العالمین

الفصل الثانی: فی آدابها ووظائفها المعقولة والمنقولة.
الفصل الثالث: فی صفة الاستخارة بالقرعة.
پایان یافته در عصر چهارم ماه ربیع المولود ۱۰۴۱ ق.
کامل.

مرکز احیاء، ج ۱، ص ۲۷۵-۲۷۶.
آغاز: «ربنا قرعنا بابک مستمذین للصواب وقصدنا»
جنابک مستهدین فاهدنا للرشاد فی کل باب».

انجام: «فلا یتیم ما ذکره المتوهم من دخولها فی
الاطلاق وهل هو الا کالعام المخصوص ولیکن هذا آخر
ما نذکره فی هذه الرسالة حامدین لله علی افضاله
ومصلین علی سیدنا محمد وآله... فرغ من تألیفها العبد...
من السنة الرابعة والمایة بعد الالف من الهجرة النبویة
علی مهاجرها الف الف صلوۃ و تحية».

انجامه: «نجزت بقلم فقیر الله العنی خادم العلماء
المومنین زین الدین بن محمد بن یوسف بن محمد بن
مودع العالی المعنی القراونی الآن البحرانی الاوالی عفی
الله عنهم وعن المومنین اجمعین انه کریم رحیم امین رب
العالمین ظهر سادس شهر صفر سنة ۱۱۱۳».

۲. المنارات الظاهرة فی الاستخارات المأثورة عن العترة
الطاهرة «۲۱ پ - ۶۰ ر» (استخاره- عربی)

مؤلف: سلیمان بن عبدالله بحرانی (۱۲۱۰ ق)
رساله کوتاهی درباره استخاره و آداب و روایاتش است.
تنظیم شده در مقدمه و ۳ فصل:
المقدمة: فی ماهیة الاستخارة و بیان حقیقتها و ذکر ادلة
حسنها و راجحیتها من جهة المعقول والمنقول.
الفصل الاول: فی آدابها ووظائفها.
الفصل الثانی: فی کیفیاتها و اشهرها ذات الرقاع.
الفصل الثالث: فی دعواتها.

پایان یافته پیش از ظهر اول ذی القعدة ۱۱۰۳ ق.
چاپ: در مجله التراث، ج ۲، ش ۷-۸، ۱۴۲۲ ق،
ص ۱۶۹-۲۰۸.
کامل.

ذریعه، ج ۲۲، ص ۲۴۴-۲۴۵؛ مرکز احیاء، ج ۱،
ص ۲۷۴-۲۷۵؛ آستان قدس، ش ۲۱۶۱۰.

مهر او در برگهای ۲۵ پ و ۳۱ ر و ۶۷ ر هم نقش بسته
است. پایان رساله اول یادداشت سید محمد مشکوة
که این نسخه را با نسخه ای به خط فخرالدین بن میرزا
محمد مهدی بن ملا محمد باقر فشارکی اصفهانی
نوشته شده در ۲۵ رجب ۱۳۱۵ ق سنجیده و تمامی
اختلافات صحیح و غلط را در هامش صفحات
یادداشت کرده است. رکابه دار، جزوها ۸ برگي.
عناوین پیش از شنگرف نویسی به خط مشکي ریز در
حاشیه نوشته شده بود.

کاغذ: فرنگی نیلی آهار مهره.
۶۷، یک برگ، ۱۱×۱۷، ۱۶ سطر، ۱۲×۷.
جلد: تیماج زیتونی مجدول یک لا. قطر: ۱/۱.
خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ ش.
[شماره ثبت: ۶۲۱۲۵]

(۸۸۱۳)

مجموعه:

۱. النفحة العنبرية فی الاستخارة بالقرعة الشرعية
«۱ پ - ۲۰ ر» (استخاره- عربی)

مؤلف: سلیمان بن عبدالله بحرانی (۱۲۱۰ ق)
درباره حکم شرعی قرعه و آداب آن، چنان که در خطبه
کتاب آمده: «لما وفقنی الله سبحانه لتألیف الرسالة
الفاخرة الموسومة بالمنارات الظاهرة فی الاستخارات
المأثورة عن العترة الطاهرة التمس منی بعض اخوانی
الدیانین ان اشفعها برسالة وجيزة فی الاستخارة بالقرعة
الشرعية المأثورة عن العترة النبویة وسادة البریة
واضیف الی ذلك ما یدل علی صحّة الاعتماد علی
القرعة من المعقول والمنقول واذکر آدابها المأثورة
ووظائفها المشهورة علی نمط شریف بهیّ واسلوب
لطیف عبقریّ فاجبت ملتسمه واملیت هذه الرسالة
بالاستعجال علی طریق الارتجال».

تدوین شده در یک مقدمه و ۳ فصل:
المقدمة: فی ماهیة القرعة و ذکر نیذة من ادلة صحتها
وراجحیتها من جهة المعقول والمنقول.
الفصل الاول: فی الاشارة الی مواردها علی وجه وجیز.

آغاز: «نحمدک یا مرشد العقول عند تفویض الامر الیک الی حقیقة الحال وهادی الانام اذا استخاروک فی شئونهم». انجام: «فی ادلة السنن كما قرر فی محله مستوفی». ولیکن هذا آخر ما نملیه فی هذه الرسالة فلنقبض عنان الکلام حامدین للملک العلام علی توفیق الایتمام والفوز بسعادة الاختتام ومصلین علی عبادته الذین اصطفی من الانام لا سیما محمداً وآله الکرام المعصومین عن وسم الآنام وکان الفراغ من تصنیفها... من الهجرة النبویة وصلى الله على محمد وآله الطاهرين».

خط: نسخ معرب، کاتب: زین الدین بن محمد بن یوسف بن محمد بن مودع عالی معنی قراونی الان بحرانی اوالی، تاریخ کتابت: ظهر ۶ صفر ۱۱۱۳ق (رساله اول).

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز بعضی از کلمات خطی شنگرف رنگ کشیده شده است. در حاشیه تصحیح شده، صفحه عنوان نام کتابها و مؤلف و اشعاری از معری و جواب آنها از ضیاءالدین ابوالرضا راوندی و تملک میر محمدصادق که مهر او را پاک کرده‌اند و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۷۵۲. پایان نسخه تملک محمدحسین بن محمد موسوی اصفهانی در ۲۹ ذی‌قعدة الحرام ۱۳۲۹ق. عناوین علاوه بر متن با قلم مشکی در حاشیه نیز نوشته شده است. در حاشیه بعضی از سطور رساله اول عدد ۲ نوشته شده است (برگ ۵ پ، ۶ پ، ۱۶ ر، ۱۸ ر). جزوها ۸ برگی، رکابه‌دار. کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. یک، ۶۰، یک برگ، ۱۰/۵×۱۴/۵ سطر، ۵/۵×۱۰/۵. جلد: میشن قهوه‌ای. قطر: ۱/۱. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۶۲۸۶]

(۸۸۱۴)

مجموعه:

۱. عروض «۲ پ - ۴۳ ر» (عروض - فارسی)
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۶۱-۲۱۶۲؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۹۹-۲۷۰۰ و ۲۹۷۹-۲۹۸۰. نسخه‌هایی از آن در نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۱۳۸-۱۳۹ و ۷۰۱؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۲۴۵؛ آستان قدس، ج ۹، ص ۲۵۴-۲۵۵ و مخطوطات فارسی دارالکتب مصر، ج ۱، ص ۲۴۶ ناشناخته مانده است. نسخه‌ای هم در ملی تهران، ج ۳، ص ۲۶۸-۲۶۹ با نام تقطیعات به میرزا ابراهیم لشکرنویس متخلص به ثاقب نسبت داده شده که قطعاً نادرست است. ابراهیم لشکرنویس تنها کار کتابت آن نسخه را در سال ۱۳۱۳ق انجام داده است. آغاز: «سپاس وافر قادری را که حرکت سریع دوایر افلاک را سبب ازدواج اصول و امتزاج ارکان گردانید و درود متواتر کاملی را». انجام: «مسدس مقطوع: هر دم آیم به سویت. فاعل فعل فاعل: باشد بینم رویت».

۲. مختصر وافی در علم قوافی (رساله در قافیه)

«۴۴ ر - ۵۱ پ»
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
کامل (تنها نیمی از صفحه اول کتاب نانوشته مانده است).

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۷۳-۲۱۷۵؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۹۵-۲۶۹۹ و ۲۹۹۶-۲۹۹۷؛ جامی، علی اصغر حکمت، ص ۱۶۲ و ۱۶۸. از آن جا که جامی نام خود را در خطبه کتاب نیاورده، در برخی از فهرستها نسخه‌هایی از این کتاب درست شناسایی نشده است. در ملی تهران، ج ۲، ص ۲۰۰ و ج ۵، ص ۳۱۰ کتاب ناشناخته و بدون نام مؤلف معرفی شده و در ج ۳، ص ۳۰۱ مؤلف آن را علی حسینی متخلص به ثاقب از قرن سیزدهم دانسته‌اند. در مجلس ج ۲، ص ۳۶۱، ش ۶۰۴/۳ ناشناخته معرفی و در ج ۱۰، ص ۶۸۱-۶۸۲، ش ۳۱۱۵/۲۴ و ج ۱۰، ص ۱۴۰۲-۱۴۰۳، ش ۳۴۵۷/۶۴^۱ به اشتباه از میرزا حبیب قآنی ۱. در این نسخه مؤلف وقار دانسته شده است.

این عمل برگ دوم پاره شده است. برگ ۲ پ چند یادداشت عروضی. برگ آخر رساله دوم (برگ ۵۱ پ) یک رباعی درباره قافیه و حروف آن از هاتقی خواهرزاده جامی، سه برگ الحاقی آخر نسخه چند یادداشت و جدول درباره عروض و بحور و قافیه و حساب. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نیلی آهار مهره.

یک، ۱۱۹، سه برگ، ۱۰×۱۶/۶، ۱۲ سطر، ۵×۱۰/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سر ترنج و جدول گرهی. یک لا. قطر: ۱/۷.

اهدایی به کتابخانه در آبان ۱۳۳۹ ش.

[شماره ثبت: ۴۹۲۵۷]

(۸۸۱۵)

تذکره صدراعظمی (شرح حال سرایندگان - فارسی)

مؤلف: تقی بن حسین تفرشی، ضیاء لشکر، دانش (۱۲۸۸ - ۱۳۶۷ ق)

تذکره شعری است که در مدح میرزا علی اصغر خان اتابک صدراعظم (۱۲۷۵-۱۳۲۵ ق) شعر سروده‌اند. در مقدمه از ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق) هم یاد شده است.

در آن از این شعرا یاد و اشعارشان نقل شده است:

۱. شاهزاده معتمدالدوله، با زندگی خودنوشت او (۱۳ ر).

۲. شاهزاده یمنین السلطان (۲۱ ر)، فقط نامش را نوشته‌اند.

۳. شیخ الرئیس (۲۳ ر)، فقط نامش را نوشته‌اند.

۴. رفعةالدوله نصرالله میرزا بن محمد تقی بن محمد شاه غازی (۲۷ ر).

۵. خسروی دولتشاهی (۲۸ ر)، بدون شرح حال.

۶. رضوان شمس الشعراء (۴۴ ر)، بدون شرح حال.

۷. شمس الشعراء (۴۶ ر)، بدون شرح حال.

۸. خسروی کیانی (۴۹ ر)، بدون شرح حال.

۹. آجودان باشی، میرزا اسمعیل خان بن علی اکبر خان آجودان باشی توپخانه (۵۱ ر).

شیرازی شاعر معروف سده ۱۳ هـ دانسته شده است. سه نسخه از آن هم در مخطوطات فارسی دارالکتب مصر، ج ۲، ص ۱۳۷ به احتمال به عطاءالله بن محمود حسینی نسبت داده شده است.

آغاز: «بعد از تیامن به موزون ترین کلامی که قافیه سنجان انجمن [فصاحت بدان] تکلم کنند».

انجام: «حرف دال را از جانب ردیف اعتبار کرده است و گفته: بیت

خضم شتر دلت را قربان همی نماید

زان روی سعد ذایح آهخته کار دست».

۳. عروض سیفی (میزان الاشعار) «(۵۲ ر - ۱۲۰ ر)»

(عروض - فارسی)

مؤلف: سیفی بخاری عروضی (- شاید ۹۰۹ ق)

این نسخه دیباچه کتاب را ندارد.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۶۲-۲۱۶۴؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۹۲-۲۶۹۵ و ۲۹۸۱؛ دنا، ج ۷، ص ۴۹۵-۴۹۶؛ دانشنامه ادب فارسی، ج ۱، ص ۵۳۹؛ ملک، ج ۹، ص ۱۳۱ (ناشناخته).

آغاز: «بسمله. فصل در بیان حاجت به علم عروض و واضع و وجه تشبیه آن. چون شعر کلامی است موزون و هر موزونی را ناچار است از میزان».

انجام: «که این مصراع را چنین تقطیع می توان کرد که العاش مفعول. قفی هوا مفاعلن. کسا مفاعلین. هر فاع. تمت الرسالة بعون الله تعالی».

خط: نستعلیق و نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۳ هـ.

عناوین و نشانیهها و جدولهای عروضی شنگرف. بر فراز نام بحور و تقطیعها خط شنگرف ممتد یا نقطه چین کشیده شده، بین پاره‌های اشعار چهار نقطه لوزی شکل شنگرف. عناوین در حاشیه به خطی ریز نوشته شده‌اند. در حاشیه تصحیح شده، عبارات غلط در متن خط خورده است. نسخه کمی حاشیه‌نویسی دارد. صفحه عنوان نسخه یک معما به اسم جعفر و نام رسائل مجموعه، برگ ۲ و ۳ نسخه به هم چسبیده بود ولی آنها را از هم جدا کرده‌اند. در اثر

۱۰. امیر الشعراء امیری، صادق بن حسین (۵۴ر).
(برگهای ۶۳ تا ۶۶ هم سروده‌های اوست که به اشتباه پس از زندگی ادیب صحافی شده‌اند).
۱۱. ادیب، میرزا غلامحسین خان مستوفی دیوان بن مهدی بن علی زندی فارسی (۶۲ر). بخشی از سروده‌های او هم در برگ ۹۱ نوشته شده است.
۱۲. ادیب شیبانی (۶۹ر)، سفید مانده است.
۱۳. ایزدی (۷۱ر)، بدون شرح حال.
۱۴. اورنگ بن فرهنگ بن وصال (۸۲ر) بدون شرح حال.
۱۵. امین تستری (۸۵ر)، سفید مانده است.
۱۶. امینی (۸۸ر)، سفید مانده است.
۱۷. الهامی (۸۹ر)، بدون شرح حال.
۱۸. امین الشعراء (۹۲ر)، سفید مانده است.
۱۹. شرف المعالی بقا، محمد بن محمدصادق موسوی (۹۳ر).
۲۰. بهجت، اسکندر بن محمد قاجار (۱۰۴ر).
۲۱. پرویز گروسی (۱۰۸ر)، سفید مانده است.
۲۲. تجلی (۱۱۲ر)، سفید مانده است.
۲۳. ثریا مجد الادبا حسین بن تقی بن علی محمد بن آقاسی هروی (۱۱۳ر).
۲۴. جلوه (۱۲۵ر)، بدون شرح حال.
۲۵. شیخ جعفر حلی (۱۲۷ر)، بدون شرح حال.
۲۶. جیحون تاج الشعراء (۱۳۱ر)، بدون شرح حال.
۲۷. جاوید (۱۳۹ر)، بدون شرح حال.
۲۸. جلال الشعراء (۱۴۱ر)، بدون شرح حال.
۲۹. حضوری (۱۴۳ر)، بدون شرح حال.
۳۰. خجسته ندیم باشی (۱۴۹ر)، بدون شرح حال.
۳۱. ذره (۱۵۳ر)، بدون شرح حال.
۳۲. رحمت بن حکیم بن وصال (۱۵۵ر)، بدون شرح حال.
۳۳. روشن (۱۵۷ر)، بدون شرح حال.
۳۴. رفعت (۱۵۹ر)، سفید مانده است.
۳۵. رضوانی (۱۶۰ر)، بدون شرح حال.
۳۶. سپهر، عباسقلی خان سپهر مستوفی پسر لسان الملک (۱۶۸ر).
۳۷. سالک (۱۷۰ر)، بدون شرح حال.
۳۸. سرائی امیر الشعراء (۱۷۳ر)، بدون شرح حال.
۳۹. سها (۱۸۲ر)، بدون شرح حال.
۴۰. سلطانی، حسین قلی خان بن مصطفی قلی خان دیوان بیگی زاده کرمانشاهانی (۱۸۶ر).
۴۱. سالک، الله دوست بن مراد بن ابی تراب حبیبی اسدی (۱۹۳ر).
۴۲. سیف الادب (۱۹۵ر)، بدون شرح حال.
۴۳. سالار الشعراء (۲۰۳ر)، سفید مانده است.
۴۴. سروش (۲۰۵ر)، سفید مانده است.
۴۵. شیبانی، فتح‌الله بن محمدکاظم کاشانی (۲۰۷ر).
۴۶. شمس المعالی، علی بن محمدقاسم بن آقا میر حسینی تفرشی (۲۱۱ر).
۴۷. شوکت (۲۱۹ر)، بدون شرح حال.
۴۸. شوریده فصیح‌الملک (۲۲۵ر)، بدون شرح حال.
۴۹. شعری (۲۲۸ر)، بدون شرح حال.
۵۰. شمس العرفاء (۲۳۰ر)، بدون شرح حال.
۵۱. شعری کاشانی (۲۳۲ر)، سفید مانده است.
۵۲. شیباب (۲۳۳ر)، بدون شرح حال.
۵۳. شیباب کرمانشاهانی (۲۳۵ر)، سفید مانده است.
۵۴. شاهین (۲۳۸ر)، بدون شرح حال.
۵۵. صفی علی شاه (۲۴۲ر)، با زندگی خودنوشت او.
۵۶. صدر الافاضل (۲۵۲ر)، بدون شرح حال.
۵۷. صدر و حکمت (۲۵۴ر)، بدون شرح حال.
۵۸. محمدصادق خان (۲۵۸ر)، بدون شرح حال.
۵۹. صبوری، محمدکاظم آزاده بن محمدباقر کاشانی (۲۵۹ر).
۶۰. طلوعی قوام الشعراء (۲۶۷ر)، بدون شرح حال.
۶۱. طرب (۲۷۰ر)، بدون شرح حال.
۶۲. طلوعی، غلامحسین بن فتح‌الله فارسی (۲۷۵ر).
۶۳. طوسی (۲۷۷ر)، سفید مانده است.
۶۴. ظفر فخر الشعراء (۲۷۸ر)، بدون شرح حال.
۶۵. ظهوری (۲۸۰ر)، بدون شرح حال.
۶۶. آقا میرزا سید علی حایری (۲۸۳ر)، با زندگی خودنوشت او.

۶۷. عنقا، ابوالفضل بن علی طالقانی (۲۸۹ ر). بدون شرح حال.
۶۸. عطا (۲۹۱ ر)، بدون شرح حال.
۶۹. عنذلیب (۲۹۵ ر)، سفید مانده است.
۷۰. فروغی، میرزا محمدحسین خان ذکاءالملک (۲۹۷ ر).
۷۱. فرهنگ بن وصال (۳۰۱ ر)، بدون شرح حال.
۷۲. قهرمان (۳۰۵ ر)، بدون شرح حال.
۷۳. کوثر (۳۰۷ ر)، سفید مانده است.
۷۴. گلشن (۳۰۸ ر)، بدون شرح حال.
۷۵. کمالی (۳۰۹ ر)، بدون شرح حال.
۷۶. لسان الملک، میرزا هدایت‌الله مستوفی پسر محمد تقی سپهر کاشانی (۳۱۲ ر).
۷۷. مظلوم کرمانشهرانی (۳۲۶ ر)، بدون شرح حال.
۷۸. مشتاق سمنانی (۳۲۷ ر)، سفید مانده است.
۷۹. مشتری (۳۲۸ ر)، سفید مانده است.
۸۰. محیط (۳۳۰ ر)، سفید مانده است.
۸۱. حاجی میرزا مهدی حکیم (۳۳۲ ر)، بدون شرح حال.
۸۲. محمود خان ملک الشعراء (۳۳۴ ر)، بدون شرح حال.
۸۳. منصور علی میرزا قلی خان (۳۳۸ ر)، سفید مانده است.
۸۴. ملک الکلام (۳۴۰ ر)، بدون شرح حال.
۸۵. مشتاقی (۳۴۲ ر)، بدون شرح حال.
۸۶. منشی (۳۴۴ ر)، بدون شرح حال.
۸۷. مجرم (۳۴۶ ر)، سفید مانده است.
۸۸. نصرت (۳۴۷ ر)، بدون شرح حال.
۸۹. نظام (۳۵۱ ر)، سفید مانده است.
۹۰. ناصح (۳۵۵ ر)، سفید مانده است.
۹۱. ناظم (۳۵۶ ر)، بدون شرح حال.
۹۲. نثار (۳۵۸ ر)، بدون شرح حال.
۹۳. نزهت (۳۶۱ ر)، بدون شرح حال.
۹۴. نیر الشعراء (۳۶۳ ر)، بدون شرح حال.
۹۵. ناصر ادیب دیلمی (۳۶۵ ر)، بدون شرح حال.
۹۶. ناطق (۳۶۷ ر)، سفید مانده است.
۹۷. حضرت واحد (۳۷۱ ر)، بدون شرح حال.
۹۸. والی (۳۷۳ ر)، بدون شرح حال.
۹۹. وثوق الدوله (۳۷۹ ر)، بدون شرح حال.
۱۰۰. وفا (۳۸۲ ر)، سفید مانده است.
۱۰۱. وضاف (۳۸۳ ر)، سفید مانده است.
۱۰۲. همت بن وقار بن وصال (۳۸۵ ر)، بدون شرح حال.
۱۰۳. اشعار مؤلف (۳۸۷ ر).
- در پایان قطعه‌ای در تاریخ تألیف کتاب از مؤلف آمده که ماده تاریخ آن (۱۳۱۵ ق) چنین است:
- این فخر خود بس است که این نغمه را تاریخ و نام هر دو شده «صدر اعظمی» و پس از آن قطعه‌ای از دولتشاهی درباره کتاب و مؤلف پایان دهنده نسخه است.
- کامل.
- تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۱، ص ۳۰۶-۳۰۹.
- آغاز: «حسن ابتدای هر سخن بیان حمد سخن آفرینی است که بدیع بیان را به بیان معانی بدیع ان من البیان لسخراً تطریز ایضاح نهاده».
- انجام:**
- ای ملک الملوک فضل این که تو کرده‌ای همی چرخ به یاد ناورد تا دهد از سخن نشان تا که جهان بود بمان جفت نشاط و خرمی
- تسخم هنر همی فشان شاخ ادب همی نشان
- انجامه:** «من بنده مؤلف این نامه ضیاء لشکر تقی دانش این تذکره تألیف می‌کردم بفرمان در آخرین سال سلطنت شهنشاه سعید شهید ناصرالدین شاه قاجار انار الله برهانه و عطنتها رفت و تراخی فتاد و امروز که زمان جهانبانی ملک الملوک خداوند شهریار تاج بخش تاج‌ستان خسرو عادل باذل مظفرالدین بن ناصرالدین نسخه‌های این نامه بتفرقه است و خواجه بزرگ خدایگان اتابک اعظم خواجه علی اصغر بن ابراهیم را نیز مهام از آن باز دارد که بر چنین حالها پردازد. اگر چه بفرمان عالی این خدمت بیایان بردم بس نیکو و از بدست کردن گفتار بلغای عصر و دریافت ترجمت آنان از ممالک جان فرسوده کردم. لیک صفت خاسره بود و

ربیع الثانی ۱۲۶۹ق (جزء سوم از ابتدا تا ص ۴۶۱)، محمد مهدی بن محمد جعفر در ۱۲۶۹ق (جزء چهارم: ص ۴۶۴ تا پایان کتاب).

با حواشی و تصحیحات دستنویس به قلم شنگرف، ابتدا و انتهای نسخه این دو مهر بیضوی دیده می‌شود: «بن علی اکبر اسمعیل» و «عز من قنع و ذل من طمع محمد جعفر بن علی». چاپ کتاب به تصحیح و سعی حاج محمد قاسم و ملا محمد باقر و آقا محمد باقر و حاج عبدالمحمد ساکنین خوانسار انجام شده است. با مقابله جناب آقا سید حسن و آخوند ملا محمد حسن. بعضی از بخشها با نسخه اصل مؤلف تطبیق داده شده است. پایان چاپ غره ربیع الاول ۱۲۷۱ق. ۴۰ صفحه آغازین فهرست ابواب کتاب.

کاغذ: فرنگی نخودی.

یک، ۳۵۸، یک برگ، ۳۷×۲۲/۴، ۴۱ سطر، ۱۵×۲۶/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای. قطر: ۳/۹.

خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ش. [شماره ثبت: ۶۲۷۹۰]

(۸۸۱۷)

مجموعه:

۱. مقدمه الادب «۱ پ - ۴۸ ر» (لغت - عربی به فارسی) مؤلف: محمود بن عمر زمشخری (۴۶۷-۵۳۸ ق) معنای فارسی کلمات بین سطور نوشته شده است.

این نسخه مقدمه کتاب را ندارد و تنها سه سطر آغازین از دیباچه مؤلف نوشته شده است.

فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۴۰-۴۷؛ منزوی، ص ۲۰۳۱-۲۰۳۳؛ پیوست ریو، ص ۵۸۲-۵۸۳؛ فارسی

۱. این نسخه به همراه دو نسخه ش ۴۵۴۱ و ۴۵۴۲ دوره سه جلدی چاپ سنگی وسائل الشیعة را کامل می‌کنند که پیش از ورود به کتابخانه مجلس در تملک سید محمد مشکوة بوده است (سال ۱۳۸۳ق). شماره ثبت هر سه نسخه در بی هم است اما مشخص نیست چرا شماره فهرست آنها این مقدار اختلاف دارد. آن دو مجلد دیگر در فهرست مجلس، ج ۱۲، ص ۲۱۵ معرفی شده‌اند.

تجارت لن تبور و بازارگانی غیر رایج و بر افزون اتلاف عمر مرا ماند از آن که این نسخه بخط من بنده مؤلف بود مجلد داشتیم که نگارش مؤلفین را به سود و اعتبار دگر دانند هم مگر در اعصار کس بنگرد و زحمت بر روان گذشتگان فرستد فی ثامن عشر و ثلثمائه بعد الالف». با مهر بیضوی مؤلف: «ضیاء لشکر ۱۳۰۹».

خط: نستعلیق. کاتب: مؤلف. تاریخ کتابت: ۱۳۱۸ق.

عناوین شنگرف، نام هر سراینده در بالای همان صفحه به شنگرف نوشته شده است، صفحات زیادی برای افزودن مطالب میان نسخه سفید مانده است. اعلام دور از ذهن و کلمات مشکل و اشاره به اشعار شعرای پیشین عرب و عجم در حاشیه صفحات توضیح داده شده است. اثر سطراندازی روی کاغذها مانده است. جزوها ۸ برگی. نام کتاب در برجسب کاغذی عطف نوشته شده است. مهر بیضوی مؤلف: «ضیاء لشکر ۱۳۰۹» در پایان کتاب نقش بسته است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. ته نقش دار.

دو، ۳۹۴، دو برگ، ۲۱/۸×۳۵/۱، ۱۶ سطر، ۱۱/۵×۲۶/۵. جلد: میشن قهوه‌ای مجدول، آستر بدرقه و درون کاغذ ابر و یاد. قطر: ۵/۳.

خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۷ش.

[شماره ثبت: ۷۸۵۹۰]

(← تصویر)

(۸۸۱۶)

وسائل الشیعة (تفصیل وسائل الشیعة الی تحصیل مسائل الشریعة) (حدیث - عربی)

مؤلف: محمد بن حسن حر عاملی (۱۰۳۳-۱۱۰۴ق)

از کتاب زکات تا پایان کتاب الوصایا (جزء سوم و چهارم)!

فهرستگان حدیث، ج ۶، ص ۳۲۱-۳۵۲؛ دنا، ج ۳، ص ۱۹۲-۲۰۴؛ مشار عربی، ص ۹۸۹.

چاپ سنگی دارالخلافه تهران.

خط: نسخ. کاتب و تاریخ کتابت: محمد بن علی

سنگ تراش خوانساری در صبح روز دوشنبه ۲۱

آغاز: «الحمد لله العلیّ القویّ المتین والصلوة علی النبی الامی الامین وعلی آله واصحابه الذین شرعوا مناهل الدین... القطعة الاولى

الله اله رب رحمن فرد و احد و حکیم سبحان قهار عزیز نور هادی غفار رؤف حی منان.

انجام:

فنا پیش سرا ساحت میانش

زتاج البیت باشد خانه را در

حسام شاعر از معنیست ساحر

زهی قادر سخن الله اکبر

فی ختم الكتاب بعناية الوهاب:

آغاز حکایتیم به انجام رسید

چون از غم اندیشه به آرام رسید

این نامه که صاحبش باقی باد

المنة لله که به اتمام رسید

انجامه: «یوم السبت فی الیوم الخامس عشر فی شهر ربیع الآخر تاریخ ۸۸۴».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: احتمالاً از سده ۸هـ (رساله اول)، شنبه ۱۵ ربیع الآخر ۸۸۴ ق (رساله دوم).

در حاشیه تصحیح شده.

در جای جای رساله اول به وضوح اثر کلمات و حروفی دیده می‌شود که سترده شده‌اند. گاهی این ستردنها باعث پارگی کاغذ هم شده است. با تصحیح و

حاشیه‌نویسی به خطی جدیدتر.

رساله دوم: عناوین و نشانیها شنگرف، بین فقرات اشعار سه ویرگول مثلثی شکل شنگرف (،) و

ابتدای هر بیت یک ویرگول شنگرف، با حاشیه‌نویسی بین سطور و کناره صفحات.

بین دو رساله (برگ ۴۸ پ) حدیثی از پیامبر در ثواب

قرانت قرآن.

یک صفحه در ابتدا و سه صفحه در انتهای نسخه و

بین دو رساله اشعار فارسی و ترکی، بعضی نوشته شده همزمان با کتابت نسخه و بعضی جدیدتر، پایان

رساله دوم تملک منتشه بن احمد. رساله دوم

رکابه دار، جزوها ۸ برگ.

موزه بریتانیا، ج ۲، ص ۵۰۵-۵۰۶؛ ترکی موزه بریتانیا، ص ۱۳۴-۱۳۵؛ خدیویه مصر، ج ۴، ص ۱۹۰؛ دنا، ج ۹، ص ۱۱۶۰-۱۱۶۱؛ مجلس، ج ۲، ص ۲۸۴ و ج ۶، ص ۱۵۶.

آغاز: «الحمد لله الذی فضّل علی جمیع الالسنه لسان العرب کما فضّل الكتاب المنزل علی سائر الکتاب والصلوة علی النبی الامی العربی وعلی آله اشرف العرب بعد النبی. باب وقت، اوقات، حین، احیان، اجل، آجال».

انجام: «متقال ذرة: هم سنگ مورچه. علی حدة: تنها گانه. علی حیالة: برابر او. اللهم لاهم: ای بار خدای. تم کتاب بعون الملك الوهاب».

۲. نصیب الفتیان و نسیب التبیان «۴۹ پ - ۷۷ پ»

(لغت - عربی به فارسی)

مؤلف: حسن بن عبدالمؤمن حسام مظفری خوبی (زنده در

۷۰۹ ق)

منظومه تعلیمی عربی به فارسی برای نوآموزان که به پیروی از نصاب الضبیان فراهی (۶۴۰ ق) سروده شده است. دارای دیباچه‌ای به نثر و ۵۲ قطعه و دو رباعی که همه آنها ۳۵۰ بیت شعر می‌شود.

کامل.

فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۱۲۶-۱۳۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۰۴۴-۲۰۴۵؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۰۱۱ و ج ۱۷، ص ۱۶۶ (با نام نصیب الفتیان و تشبیب البیان، در آن جا آمده که کتاب به نام مجدالدین جلال الاسلام یمین الملک مالک دیوان اشرف نوشته شده است)؛ عکسی مرکز احیاء میراث قم، ج ۱، ص ۲۹۵؛ مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی قم، ج ۱، ص ۳۵۰ (انجامی که در آن جا برای کتاب نوشته‌اند اشتباه است. ابیات ذکر شده مربوط به انجام کتاب سلک الجواهر عبدالحمید بن عبدالرحمن انگوری است که پایان تألیف کتاب را در سال ۷۵۷ ق ذکر می‌کند)؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۰، ص ۳۲؛ مجموعه آثار حسام‌الدین خوبی، تصحیح صغری عباس‌زاده، میراث مکتوب، ۱۳۷۹ ش، ص ۱۹-۲۵ و ۹۵-۱۲۸.

سیزدهمین سال سلطنت اورنگ زیب داروغه غواصان شد (ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری، ج ۱، ص ۶۲۸).

عباراتی که در آغاز کتاب به معرفی آن اختصاص دارد، چنین است: «اما بعد گلچین ریاض فیض بختاورخان که به یمن خدمت فیض موهبت پادشاه حق... زیب اورنگ دین و دولت... تخم محبت اولیا و اصفیا در مزرع دل کاشته بعد اتمام کتاب مرات العالم که سجنجلی عکس پذیر صور حقایق تکوین جهان در پرده تألیف لمعه ظهور گرفته به خاطر فاتر آورد که اگر چه نمایی از احوال این طایفه علیه در مجالی اوراقتش صورت نمود پذیرفته به مضمون صدق مقرون عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة جداگانه نسخه معادلی منتخب کتب محتوی بر ماثر گروه حق پژوه نگاشته قلم صواب رقم سازد. الحمد لله که عمر وفا کرد و همت باوری نمود تا غنچه حصول این مأمول به شکفتگی ابد بشکفت و این ریاض الاولیا که تاریخ و نامش از آن مثمرست به ترتیب چهار چمن رنگینی و خرمی جاوید پذیرفت:

چمن اول: مبتنی بر مناقب خلفای راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین.

چمن دوم: متضمن مکارم ایمه معصومین الطیبین الطاهرین.

چمن سوم: ملخص تذکرة الاولیاء و نفحات الانس و رشحات القدس مشتمل بر احوال اولیاء غیر هند و عارفات و اصالات قدس الله تعالی اسرارهم.

چمن چهارم: منتخب اخبار الاحیاء (الاخیار) و دیگر کتب مخبر آثار مشایخ عظام هند ریاض مانند و نساء محترمات رحمة الله.

و ازین جهت که این چمن سیوم و چهارم مملو به ریاحین اسامی کثیره است در ترسیم نام اشخاص کرام رعایت ترتیب حروف تهجی نموده».

تألیف شده در سال ۱۰۹۰ ق. فهرستواره، ج ۳، ص ۲۱۵۴ و ج ۱، ص ۶۵۵-۶۵۶؛ مشترک پاکستان، ج ۱۰، ص ۱۲۴-۱۲۶؛ تاریخ تذکرةهای فارسی، ج ۲، ص ۷۸۰-۷۸۳؛ ریو، ج ۳،

کاغذ: نخودی آهار مهره آبدیده، در برگهایی هم آثار قارچ و کپک زدگی دیده می شود. بر اثر رطوبت آهار مهره نسخه از بین رفته است.

۷۷، سه برگ، ۱۳/۳×۱۸/۵، ۸-۹ سطر، ۱۵×۱۰/۵. جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول ساده، عطف پارچه‌ای نیلی، دغه دوم مقوای مشکلی. قطر: ۲/۷. خریداری از مرتضی رشیدی در بهمن ۱۳۴۷ ش. [شماره ثبت: ۷۸۴۶۵] (← تصویر)

(۸۸۱۸)

ریاض الاولیاء (زندگی عارفان - فارسی) مؤلف: محمدبقا بن غلام محمد سهارنیوری (۱۰۳۷-۱۰۹۴ ق) شرح حال نامه اولیا و صوفیه و عارفان هند.

درباره مؤلف کتاب اختلاف وجود دارد: در خطبه کتاب محمد بختاورخان (۱۰۹۶ ق) از خود به عنوان مؤلف کتاب نام می برد و به کتاب دیگرش با نام مرآت العالم ارجاع می دهد.

اما بسیاری از پژوهشگران مرآت العالم را از تألیفات بختاورخان نمی دانند و معتقدند که هر دو کتاب تألیف محمدبقا بن غلام محمد سهارنیوری است. مثلاً ریو در فهرست نسخه‌های خطی فارسی بریتیش میوزیوم، ج ۳، ص ۹۷۵ پس از معرفی کتاب می نویسد محمدشفیع بن محمدشریف نویسنده مرآت جهان نمادایی خودش - محمدبقا سهارنیوری - را مؤلف کتاب معرفی کرده است. اته هم همین عقیده را دارد که مرآت العالم به اشتباه به بختاورخان نسبت داده شده و مؤلف واقعی آن محمدبقا است.

از سوی دیگر بختاورخان تألیفات دیگری به خود نسبت داده که نام بیشتر آنها در فهرست آثار سهارنیوری هم آمده است. این نکته می تواند مؤید نظر ریو باشد که معتقد است گویی همه این آثار به «رسم ادب» به بختاورخان نسبت داده شده و در مقدمه چنان نوشته شده که گویا او مؤلف بوده است. بختاور خان خواجه سرای محبوب اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ ق) بود و در

شنگرف. در صفحه‌عنوان نسخه این یادداشتها آمده است: «ریاض الاولیا تالیف بختاورخان» و «کتاب ریاض الاولیا تالیف بختاور خان ۱۰۰۹ بخت محمد اسمعیل روشنرقم در بیجاپور به مبلغ بیست روپیه استنساخ نموده تالیف بختاورخان مرحوم». صفحات نسخه جا به جا است و افتادگی دارد. به خاطر افتادگیهای زیاد نسخه جزوبندی آن چندان دقیق نیست. اما در برگ وسط همه جزوها نشان صحاف دیده می‌شود (خط سیاه کوچکی که در گوشه بالایی سمت راست صفحات کشیده شده است). رکابه‌دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره، کمی موربانه خورده و وصالی شده.

یک، ۱۵۵، یک برگ، ۱۳/۵×۲۳/۷، ۱۵ سطر، ۱۶/۴×۷/۵

جلد: گالینگور مشکی. قطر: ۲/۹.

خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۵۰]

(۸۸۱۹)

مجموعه:

۱. المنتخب فی تعبیر المنامات «۱ پ - ۱۸۳ ر»

(خوابگزاری - عربی)

مؤلف: حسین بن حسن بن ابراهیم خلیلی داری^۱

گزیده کتابهای خوابگزاری پیش از مؤلف است. او در آغاز می‌نویسد: «احسب ان اجمع فیہ کتاباً صحیح المبانی کثیر المعانی ولم اجد ما بقی بهذا الغرض الا ان

۱. نام مؤلف در آغاز نسخه ما «ابوعلی الحسین بن حسن بن ابراهیم الخلیلی الدازی» آمده ولی در ترنج زرین ابتدای نسخه سهسالار به صورت «شرف‌الدین ابوعبدالله الحسین بن حسن بن ابراهیم الخلیلی الدازی» ثبت شده است. نام صحیح مؤلف را از عبدالغنی نابلسی (۱۰۵۰-۱۱۴۳ق) گرفتیم که در تعطیر الانام فی تعبیر المنام، المنتخب را جزو منابع خود دانسته و از مؤلف با نام ابی‌علی حسین بن حسن بن ابراهیم خلیلی داری یاد کرده است (رک: تعطیر الانام فی تعبیر المنام، مصر، مطبعه حلبی، ۱۹۴۰م، ج ۲، ص ۴۱۲).

ص ۹۷۵؛ تذکره‌نویسی فارسی در هند و پاکستان، ص ۷۴۶؛ میراث اسلامی ایران، ج ۱، ص ۵۴۶؛ مغولان در هند، مارشال، ص ۱۰۵.

برگهای نسخه از آغاز و وسط افتادگی دارد و در جاهایی هم پس و پیش صحافی شده‌اند. موجودی آن چنین است: از چمن اول تنها یک برگ باقی مانده و پس از آن برگهای زیادی افتاده است. این افتادگی همه چمن اول و دوم نسخه را در بر می‌گیرد. در برگ ۳ چمن سیوم آغاز می‌شود و در برگ ۴۰ پ پایان می‌یابد. از این جا به بعد هم تا آخر نسخه چمن چهارم است. اما در هم ریختگی صفحات در این بخش بیشتر است به نحوی که برگ آخر کتاب به شمارش کنونی در ۸۹ پ قرار گرفته است. بعد از برگهای ۲۲ و ۲۸ و ۴۸ هم نسخه افتادگی دارد.

آغاز:

«ای از تو ریاض اولیا پرگل عشق

جز ذکر تو نیست ناله بلبل عشق

پسچیده ز تست طره سنبل عشق

نرگس ز تو رفته در خمار مل عشق

گل حمد نثار ریاض آفرینی که در گلبن قلوب اولیا غنچه معرفت خویش را به نفعات عنایت ازلی بشکفانده».

انجام کتاب: «وی را گفتند ضرر بسیار می‌رسانی به نفس خود گفت هیچ ضرر نمی‌رسانم خواب شب را به روز انداخته‌ام و خوردن روز را به شب (برگ ۸۹ پ)». انجام نسخه: «مردم این دیار خاک قبر او به اطفال بخوراند تا سبب مزید فتح علم گردد و ازین جهت قبر او از».

خط: نستعلیق به شیوه هندی، تاریخ کتابت: سده ۱۱ه

(انجامه کاتب در برگ ۸۹ پ سترده شده است. شاید

به زحمت بتوان تاریخ ۱۰۹۱ق را از آن خواند).

کتاب‌پردازی هندی، عناوین و نشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده، شش صفحه اول مجدول به زر و مشکی و بقیه صفحات مجدول به شنگرف و کمند لاجورد، بین پاره‌های اشعار سه ویرگول مثلثی شکل

الباب الثالث عشر: فی رؤیا الصوم والفتن.
 الباب الرابع عشر: فی رؤیا الحج والعمرة والكعبة
 والحجر الاسود والمقام وزمزم وما يتصل به ورؤیا
 الاضاحی والقربانات.
 الباب الخامس عشر: فی رؤیا الجهاد.
 الباب السادس عشر: فی رؤیا الموت والاموات والمقابر
 والاكفان وما يتصل به من الحنود والجنابة والصلاة
 على الميت والدفن والبكا والنوح وغيره.
 الباب السابع عشر: فی رؤیة القيامة والحساب والميزان
 والصحائف والصراف وما يتصل بذلك.
 الباب الثامن عشر: فی رؤیا جهنم نعوذ بالله منها.
 الباب التاسع عشر: فی تأویل رؤیا الجنة وخرزنتها
 وحورها وانهارها وقصورها وثمارها.
 الباب العشرون: فی تأویل رؤیا الجن والشياطين.
 الباب الحادی والعشرون: فی تأویل رؤیا الناس الشيخ
 منهم والشباب والفتاة والعجوز والاطفال والمعروف
 والمجهول.
 الباب الثاني والعشرون: فی اختلاف الانسان واعضائه
 واحداً واحداً على الترتيب.
 الباب الثالث والعشرون: فی الاشياء الخارجة من
 الانسان وسائر ذوات الارواح من الحياة والالبان
 والدماء وما يتصل بها من الاصواب والصفات.
 الباب الرابع والعشرون: فی تأویل رؤیا اصوات الحيوان
 وكلامها.
 الباب الخامس والعشرون: فی رؤیا الامراض والاوراجاع
 والعاهاث التي تبدلوا على اعضاء الانسان.
 الباب السادس والعشرون: فی رؤیا المعالجات والادوية
 والاشربة والحجامة والفصد والكلی وما اشبهه.
 الباب السابع والعشرون: فی الاطعمة والحلوا واللحمان
 وما يتصل بها من القدر والمائدة والسفرة والفضاع
 والمعرفة والاثنية.

اعتمد ما اضمنه اياه على كتب العلماء الراسخين في هذا
 العلم وكان من احذقهم فيه واعلمهم به ابراهيم بن عبدالله
 الكرمانی وابوالحسن علي بن ابی طالب القسرونی
 وابومحمد عبدالله بن مسلم القتيبي ومن متأخريهم مؤلف
 كتاب القادری وابوسعد الواعظ فلخصت هذا الكتاب من
 كتب هؤلاء ثم اجتهدت في الجمع بين اقاويلهم وكان
 غرضي في جمعه مراجعتي اياه عند حاجتي اليه ولم
 اقصد بجمعه ان ادخل في جملة المصنفين بل قصدت به
 ان اتناول منه ما تفرق في تلك الكتب المذكورة وما
 استحسنته منها فما اجتمعوا عليه واختلفوا فيه».

پيش از شروع مطالب كتاب، فهرست ابواب آن،
 مقدمه‌ای از مؤلف در معرفی منابع تألیف و گزیده‌ای از
 اقوال ابوسعد واعظ^۱ در مقدمه كتاب التعبير آمده است
 (برگهای ۱۱ پ- ۱۴ پ).

بیشتر اقوال به شیوه‌ی قدما با سلسله‌ی اسناد نقل شده‌اند.
 تنظیم شده در ۵۹ باب:
 الباب الاول: فی رؤیة العبد نفسه بين یدی ربّه عزوجل
 فی منامه.

الباب الثاني: فی رؤیة الانبياء والمرسلين عليهم السلام
 عموماً ورؤیة محمد صلى الله عليه وسلم خصوصاً.
 الباب الثالث: فی رؤیة الملائكة عليهم السلام فی المنام.
 الباب الرابع: فی رؤیة الصحابة والتابعين والصالحين فی
 المنام.

الباب الخامس: فی تأویل القرآن وسورة واحدة واحدة.
 الباب السادس: فی رؤیا الاسد.

الباب السابع: فی رؤیا السلام والمصافحة.
 الباب الثامن: فی رؤیا الطهارة وما يشبهها من الختان
 والسواك.

الباب التاسع: فی تأویل رؤیا الاذان والاقامة.
 الباب العاشر: فی تأویل رؤیا الصلاة واركائها.
 الباب الحادی عشر: فی رؤیا المسجد والمحراب
 والمنارة ومجالس الذكر.

الباب الثاني عشر: فی رؤیة الصدقة والزكوة والاطعام
 وزكوة الفطر.

۱. منظور التعبير القادری نوشته ابوسعد نصر بن يعقوب دينوری
 (قرن ۵۴ هـ) است که در همین مجموعه رونوشتی از آن معرفی
 می‌شود.

الباب الحادى والاربعون: فى رؤيا البحر واحواله
والسفينة والغرق والانهار والابار والمياه وظروفها من
الدلاء والخوانى والجرار والكيزان.

الباب الثانى والاربعون: فى النار وادواتها من الزناد
والحطب والفحم والتنوز والكانون والسراج المسرجة
والقنديل والشمع وما يتصل بهذه الاشياء.

الباب الثالث والاربعون: فى الاشجار المثمرة وثمارها
والاشجار التى لا تثمر وتأويل البستان والكرم
والربيع.

الباب الرابع والاربعون: فى رؤيا الحبوب والزرع
والرياحين والنبات والبقلة والروضة والصومغ.

الباب الخامس والاربعون: فى القلم والدواة والنقش
والمداد والكاغذ والكتابة والشعر وما يشبهه.

الباب السادس والاربعون: فى رؤيا الصنم واهل الملل
الزايغة والردة وما يشبهه.

الباب السابع والاربعون: فى رؤيا البسط والفرش
والاسرة والسراقات والفسطاط والخيام والشراع
والستور واللواء والوانها وما يتصل بذلك.

الباب الثامن والاربعون: فى ادوات الركبان والفرسان
مثل الاكاف والسرج واللجام والمركب والثفر واللبب
والمقود والسوط والصولجان والكرة والرحالة والخرام
والزمام وما يتصل به والغاشية والهودج وما اشبهه.

الباب التاسع والاربعون: فى اثاث البيت وادواته وامتعته
وادوات الصناعات والمخترفين سوى ما تضمنت ذكره
الابواب المتقدمة والاقفال والمفاتيح.

الباب الخمسون: فى رؤيا النوم والاستلقاء على القفء
الانتباه والعجوز والمرأة والجارية.

الباب الحادى والخمسون: فى رؤيا العطش والشرب
والرى والجوع والاكل واكل الانسان ولحم نفسه لحم
غيره والطبخ ومضغ العلك.

الباب الثانى والخمسون: فى تأويل انواع من البلايا مثل
الibas والبيتم والوجع والكد والفرع والعبوس والعشور
والعسرى والعزل والطرده والسرقعة والسففة والذلة
والخسران والخيانة والحبس والحمل الثقيل والبوس
والطغيان والضلالة.

الباب الثامن والعشرون: فى رؤيا الضيافات وما يكون فى
بعضها من المعارف والخمر واوعيتها والعطر والملاهى
كالدفو والطبول والشطرنج والترد.

الباب التاسع والعشرون: فى الكسوة والنعال والوانها
واختلافها.

الباب الثلاثون: فى رؤيا السلاطين والملوك واعوانهم
ومن يتسم بخدمتهم ويتصل بهم ويتحلى بصحبتهم.

الباب الحادى والثلاثون: فى رؤيا الاسلحة والجيش
والحرب وآلتها ورؤيا القتل والصلب والاسر
والجيش وما يتصل بذلك.

الباب الثانى والثلاثون: فى رؤيا اصحاب الحرف
والصناعات.

الباب الثالث والثلاثون: فى رؤيا البهايم والانعام
والدواب.

الباب الرابع والثلاثون: فى رؤيا الوحش والسباع.
الباب الخامس والثلاثون: فى رؤيا الطيور الوحشية
والاهلية والمائية وسائر ذوات الاجنحة وصيد البحر
ودوابه.

الباب السادس والثلاثون: فى رؤيا الصيد وادوات من
الشباك والفسخاخ والشصوص وقوس البندق
والمصايد.

الباب السابع والثلاثون: فى رؤيا الهوام والحشرات
ودواب الارض.

الباب الثامن والثلاثون: فى تأويل السماء والهوا والليل
والنهار والشمس والقمر والكواكب والرياح والامطار
والخسف والزلازل والرعد والبرق وقوس قزح
والسيول والبرد والتلج والجمد والوحل والسحاب.

الباب التاسع والثلاثون: فى رؤيا الارض وجبالها ترابها و
بلادها وقراها ودورها وقصورها وحصونها وابنييتها
ومرافقها ومفاوزها وسرايبها وحماتها وارحبيتها
واسواقها وحوانيتها وسقوفها وابوابها وطرقها
وسجونها وبيعها وكنائسها وبيوت نيرانها ونوايسها.

الباب الاربعون: فى رؤيا الذهب والفضة واللوان الحلى
والجواهر وسائر ما يستخرج من المعادن مثل
الرصاص والصفرة والنحاس والزجاج والكحل والنفط
والقار وما اشبهه.

اجل العلوم نفعاً واعظها وقعاً لعموم الحاجة اليها وتعويل اكثر الناس عليها... (بعد از مقدمه و فهرست ابواب) الحمد لله رب العالمين وصلواته على سيد المرسلين وعلى آله الطيبين الطاهرين وعلى اصحابه الكرام المنتخبين. اعلم وفقك الله ان اول ما يحتاج اليه المبتدى ان يعلم ان جميع ما يرى فى المنام على قسمين».

آغاز نوشته ابوسعید واعظ: «الحمد لله الذى جعل الليل لباساً والنوم سباتاً وجعل النهار نشوراً والحمد لله البدى السابق القوى الخالق الملى الرازق الوفى... قال الاستاد ابوسعید الواعظ رحمه الله اما بعد فانه لما كانت الرويا الصحيحة فى الاصل» (۱۱ پ).

انجام: «رأى بيده شعلة نار فانه يصيب شعبة من سلطان فان كان لها لهب او دخان كان فى سلطانه ذلك هول وحزن والله اعلم بالصواب».

انجامه: «نجز كتاب المنتخب فى تعبير المنامات والحمد لله كثيراً سنة ۷۴۹».

۲. التعبير القادري «۱۸۳ پ - ۱۸۸ پ»

(خوابگزارى - عربى)

مؤلف: نصر بن يعقوب دينورى، ابوسعید (قرن ۵ هـ)

تعبير نامه دينورى در دو بخش تدوين شده است: نخست ۱۵ مقاله درباره آداب خواب و ماهيت خواب و كيفيت رؤيا و اقسام رؤيا و... به عنوان پيش در آمد سخن ذكر شده و پس از آن ۳۰ فصل در تعبير رؤيا و خوابگزارى آمده است. هر يك از اين فصول هم چندين باب دارد. نسخه ما فقط بخش ابتدايى كتاب (اصول علم خوابگزارى) را دارد كه عناوين آن ۱۵ مقاله چنين است: المقالة الاولى: فى ذكر الناييم.

المقالة الثانية: فى ذكر النيام لتكون رؤياه سالحة صادقة.

المقالة الثالثة: فى ذكر كيفية الرؤيا.

المقالة الرابعة: فى ذكر ملك الرؤيا.

المقالة الخامسة: فى ذكر ماهية الرؤيا.

المقالة السادسة: فى ذكر اصناف الرؤيا الصحيحة.

المقالة السابعة: فى ذكر اصناف الرؤيا الباطلة.

الباب الثالث والخمسون: فى رؤيا بعض الاضداد كالهبوط والصعود والبخل والانتفاق واللجاجة والمصالحة والكبر والتواضع والكذب والصدق والفقر والغنى والخوف والامن والغم والفرح والجحود والاقرار والاحسان والذنوب والتوبة.

الباب الرابع والخمسون: فى رؤيا النكاح وما يتصل به من المباشرة والطلاق والغيرة والسمن وشرا الجارية والزنا واللواط والجمع بين الناس بالفساد وتشبيه المرأة بالرجل والنظر الى الفرج والتخنيث.

الباب الخامس والخمسون: فى رؤيا الحركات من السفر والقفز والثوب والمشى والهرولة والقصد فى المشى والغيبية فى الارض والطيران والركوب والرجوع من السفر.

الباب السادس والخمسون: فى انواع من المعاملات الجارية بين الناس كالبيع والرهن والاجارة والشركة والوديعة والغارية والقرض والضمان والكفالة قضا الدين واداء الحق والامهال.

الباب السابع والخمسون: فى رؤيا المخاصمات والمنازعات وما يتصل بها من البغى والبغض وتهدد والجور والحسد والحقد والخداع والخصومة والنقب والرفس والضرب والخدش والرضخ والرجم والسب والسخرية والصفع والعداوة والغيبية والغيبظ والغلبة والطم والمقارعة والمصارعة والذبح.

الباب الثامن والخمسون: فى رؤيا النواذر وانواع شتى لا يشاكل بعضها بعضاً ومما فات ذكره من الابواب المتقدمة وما لا يصلح فى الابواب.

الباب التاسع والخمسون: فى ذكر حكايات رؤيا بعض الصالحين لبعض رحمهم الله. كامل.

نسخه پژوهى، ج ۳، ص ۲۷۰؛ سپهسالار، ج ۵، ص ۶۶۱ (نوشته شده براى خزانة امير سپهسالار بهاءالدين محمود در دوشنبه ۲۳ رجب ۸۹۴ ق، با مهر و امضای شيخ بهايى)؛ غازى خسرويك، ج ۱۲، ص ۴۴۲.

آغاز: «قال الشيخ ابوعلی الحسين بن حسن بن ابراهيم الخليلی الدازى وفقه الله: اما بعد فان علم تعبير الرؤيا من

چسبانده شده که همه یادداشتهای آن صفحه را از بین برده است. یادداشتهای صفحه آخر رساله اول هم سیاه شده (برگ ۱۸۳ ر).

پایان نسخه این یادداشتها دیده می‌شود: تملک ابرهیم بن احمد سینوی مولدا در غره محرم ۹۹۹ق به خط ثلث زیبا با مهر بادامی شکل او به سجح: «العبد المذنب ابرهیم بن احمد» (در وسط) و در اطراف عبارات: «تلخ کام اولمدین مذاق جناب» و «اکثروا ذکر هادم اللذات» و در گوشه‌ها دو عبارت: «من قنع شبع» و «من صبر ظفر»، چند نقل قول از تفسیر کشاف، دعایی از شقیق بلخی، روایاتی از پیامبر و امیرالمؤمنین و امام حسن و ابن عباس به نقل از تفسیر مولانا ابی‌السعود مرحوم، گفته‌ای از شهاب‌الدین سهروردی از غرر الخیاض، ذکر ایام هفته، ذکر بعد از نماز صبح، دعایی به عربی که برای حفظ امنیت از بلای دنیا و آخرت هر صبح می‌خوانند از حکیم ترمذی، یک رباعی به فارسی که ترجمه کلام عربی امیرالمؤمنین است، دو دستور دعا به ترکی، سه بیت شعر به فارسی با نام قطعه رعناکه مطلع آن چنین است:

شمس علم از افق چرخ عرب طالع شد

استوا یافت ولی در وسط خط عجم
سه بیت شعر به عربی بدون نام شاعر و چندین یادداشت سیاه شده دیگر.

پشت طبله اول جلد یادداشتی به ترکی نوشته خلیل افندی.

پشت طبله دوم جلد چندین تاریخ وفات بدین ترتیب نوشته شده است: وفات استادش شمس‌الدین خلیفه بن عبدالرحمن فقیه در پنجشنبه اول صفر ۹۵۷ق که او در قصبه سینوی مدفون است، پسرش شیخ محمد قرط در یکشنبه ۱۲

المقالة الثامنة: فی ذکر اوقات یصح ما یری فیها او یبطل او یسرع او یبطی.

المقالة التاسعة: فی ذکر الازمنة التي تقوی فیها الرؤیا او تضعف او تنفع او تضر.

المقالة العاشرة: فی ذکر مائیه التعبیر.

المقالة الحادية عشر: فی ذکر ادب القاص لرؤیا.

المقالة الثانية عشر: فی ذکر آداب المعبر.

المقالة الثالثة عشر: فی ذکر ما یتفال به عند قص الرؤیا.
المقالة الرابعة عشر: فی ذکر الايام السبعة التي یسأل فیها عن الرؤیا.

المقالة الخامسة عشر: فی ذکر المتخیرین من طبقات مشاهیر المعبرین وهم مائة رجل وخمسة عشر طبقة. تقدیم شده به القادر بالله عباسی (۳۸۱-۴۲۲ق) در سال ۳۹۷ق.

کامل.

نسخه پژوهی، ج ۳، ص ۲۳۵-۲۳۶؛ سپهسالار، ج ۳، ص ۴۴۷-۴۴۸.^۱

آغاز: «ذکر المقالات الخمسة عشر المنقولة من کتاب القادری الذی ضمنها اهل هذه الصناعة فواتح مصنفا تهم ومبادئ مؤلفاتهم. المقالة الاولى فی ذکر النوم».

انجام: «والطبقة الخامس عشر. من اصحاب الفراسة سعید بن سنان و اباس بن معویة وجندل بن الحکم ومعویة بن کلثوم فهذه اسماؤهم والله سبحانه اعلم».

انجامه: «تمت الكتاب المبارك بحمد الله تعالی فی العشر الآخر من جمادی الاولى سنة ۷۴۹ تسع واربعین وسبع مائة علی يد اقل عبدالله واحقرهم علی بن ابی بکر بن محمد عفا الله عنه وعن والديه آمین».

خط: نسخ، کاتب: علی بن ابی بکر بن محمد، تاریخ

کتابت: ۷۴۹ق (رساله اول)، دهه آخر جمادی الاولى

۷۴۹ق (رساله دوم).

عناوین و نشانیها شنگرف، کلمه باب و شماره هر کدام به ثلث جلی شنگرف، بر فراز آیات قرآن خط

شنگرف. تصحیح شده، با علامت بلاغ مقابله. در

هامش صفحات موضوع هر بخش به صورت مورب

نوشته شده است. روی صفحه عنوان نسخه کاغذی

۱. نسخه شماره ۵۶۹ مکرر مدرسه سپهسالار همانند نسخه ما این دو رساله را در خود گنجانده است. رک: سپهسالار، ج ۳، ص ۴۴۷-۴۴۸ و ج ۵، ص ۶۶۱.

ربیع الاول ۹۹۷ق، محمود خلیفه در روز جمعه ۲۰ شوال ۹۹۷ق، وفات مادر او در ۲۶ شوال ۹۸۶ق در شهر برغمه، وفات سعید شهید حیدر چلبی بن شیخ عبدالله افندی مشهور به مفسر شیخ زاده در ۷ شوال سال ۱۰۰۰ق، وفات فرزندش عبدالله چلبی در ۱۰۰۳ق، وفات مرحوم معصوم سعید شهید ابوالمعالی بن محمد تعلیقی در پنجشنبه ۵ ذی القعدة سال ۱۰۰۰ق.

با برگ شمار قدیمی. برگ ۱۰۴ پ بیاض مانده بوده است. حاجی محمدامین ولد مرحوم حاجی مصطفی در سال ۱۲۹۹ق ورقه‌ای را در این برگ چسبانده که شامل روایتی از پیامبر اسلام (ص) درباره آفرینش فرشته خواب است. با مهر بیضوی او به نقش: «محمد شفیع محمدامین ۱۲۷۷». در بالای برگ ۱۰۹ ر یادداشتی بوده که آن را سترده‌اند. بالای برگ ۱۶۱ ر: «مکرر نویخته شده».

برای پرکردن فضای خالی ابتدا و انتهای سطرها از سه نقطه مثلث شکل استفاده شده است (برگهای ۸۳، پ. ۱۰۵). در کتاب شعرهای زیادی نقل شده و برای تمایزشان از متن از دو علامت استفاده شده است: ۹ (در برگهای ۹۵، ۱۳۲، ۱۳۸، ۱۴۵، پ. ۱۶۰) و ۱۰ (از برگ ۱۶۳ به بعد). در چند مورد هم از نقطه قرمز رنگی روی بعضی کلمات استفاده شده که وجه استعمالش را در نیافتیم (برای نمونه برگ ۱۳۰، پ. ۱۳۱، ۱۴۴، پ. ۱۴۶ و ۱۶۶). جزوهای ۱۰ برگی، جزوها در برگ اول با عدد شمارش شده‌اند. اما بیشتر این شماره‌ها در صحافی از بین رفته است (برای اثرات بازمانده آن به برگهای ۴۰، ۱۱۰، ۱۲۰، ۱۳۰، ۱۵۰ و... رجوع شود). رکابه‌دار. کاغذ: نخودی و گل بهی آهار مهره، چند برگ اول وصالی شده. به ترتیب کاغذها یک برگ نخودی و یک برگ گل بهی است.

۱۸۸، دو برگ، ۲۳/۶×۲۷، سطر، ۱۲×۱۷/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای با ترنج و گوشه‌های منقش کهن، عطف جدیدتر و مشکلی. جلد پیشتر لبه‌دار بوده که

هم اکنون لبه آن افتاده است. قطر: ۴/۶.
خریداری از علیرضا نجم در اردیبهشت ۱۳۴۴ش.
[شماره ثبت: ۶۱۸۱۷]
(← تصویر)

(۸۸۲۰)

[بلاغت] (بلاغت - فارسی)

مؤلف: محمود بن محمد بن احمد قندزی (زنده در ۸۲۱ق) کتاب مفصلی درباره فنون ثلاثه بلاغت و معایب کلام از سده ۹ه، تنظیم شده در دو بحر:
البحر الاول: فی المحاسن (۱ ر).
البحر الثاني: فی بیان المعایب (۲۸۳ پ).
کتاب تأثیر زیادی از تلخیص المفتاح محمد بن عبدالرحمن بن عمر خطیب دمشق (۷۳۹ق) پذیرفته و در موارد متعددی هم از آن یاد کرده است (برای نمونه برگهای ۳۹، ۹۰، ۹۰، ۹۳، ۹۶ و ۱۲۱ پ و ۲۰۲ ر...).

علاوه بر او از این کسان هم یاد شده است: سکاکی، زمخشری، حریری، کافی، الشارح العلامة والعالم المحقق سعدالدین تفتازانی، بساطی، مولینا الامام معین‌الدین العمرانی (۹۳، پ. ۹۶ ر)، مولینا مغیث‌الدین هانسوی (۲۵۰، پ. ۲۹۳ ر)، رشیدی (۱۲۷، پ. ۱۳۶، ۲۷۹ ر)، شمس، الانصاری، شیخ عبدالله، ابوالفرج ساوی، فردوسی، عنصری، انوری، معزی، نظامی، خاقانی، ثنائی، سعدی، سلمان، فرخی، خجندی، ملک الشرق شهید (۲۳۱ پ)، و طواط، ظهیر فاریابی، بساطی، رودکی (۳۰۳ ر) و جز آنها.

از آن جا که چند برگ آغازین نسخه افتاده نام و نشان کتاب و مؤلف در ابتدای نسخه نیست. اما نویسنده در برگ ۱۶۵ ر و پ در توضیح صنعت «اطراد» نام خودش را آورده است: «اطراد و آن آوردن اسماء ممدوح یا غیر ممدوحست و آباء او بر ترتیب ولادت چنانچ با سهولت و روانی همچو آب جاری باشد... مثال دیگر: امیر محمد شاه قندزی برای من از قندز در سال احدی عشرين و ثمانمائه (در دهلی) قصیده‌ای ارسال فرموده اولش این

- است. شعر:
آن کو به جاه چون پدر و چون جد آمدست
محمود بن محمد بن احمد آمدست
و من نیز برای او قصیده‌ای فرستادم مطلعش این
است: شعر
دهان جود و سخاوت سپهر عزّ و علا
محمد بن حمید بن احمد بن علا.^۱
نویسنده خود اشعاری هم در معما دارد و بدانها اشاره
کرده و گفته: «و نیز معماهایی دارم که از آن دوگان نام و
بیشتر از آن می‌خیزد و ابیات مهمل و مبهم نگاشته و در
گمان من این است که شاید کسی دیگر برین نوع نگفته
باشد لعدم اسماع» (۲۴۷ ر - ۲۴۷ پ).
از نام کتاب و مؤلف در منابع دیگر اطلاعی به دست
نیاوردم و به نظر می‌رسد نسخه منحصر باشد.^۲
با شواهد فارسی و عربی فراوان.
در نسخه این عنوان و مطالب دیده می‌شود:
- البحر الاول: فی المحاسن.
فضاحت.
بلاغت.
سلاست.
جزالت.
تشبیه.
الحقیقة والمجاز.
استعارات.
تمثیل.
الکناية.
تعریض.
تلویح.
اطباق.
- القول فی علم البدیع.
وجوه معنوی.
مطابقه (تضاد و طباق و تطبیق).
تذییح.
تناسب.
لزوم ما یلزم.
- تشابه الاطراف.
ایهام تناسب.
مشاکله.
ارصاد.
عکس و تبدیل.
رجوع.
توریه.
استخدام.
لف و نشر.
جمع و تفریق و تقسیم.
مبالغه.
مذهب کلامی.
حسن تعلیل.
تأکید المدح بما یشبه الذم.
تأکید الذم بما یشبه المدح.
استنباع.
ادماج.
محتمل الضدین.
تجاهل العارف.
تعجب.
۱. در جاهای دیگر کتاب هم اشعاری از «قندزی» نقل شده است:
برگهای ۱۷۰، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۴ ر و پ.
در برگ ۲۱۴ ر غزلی از قندزی نقل شده که بیت آخر آن چنین
است:
دانم که ز قند تو برین گونه سمرگشت
ورنی ز کجا قندزی و هند و سمرقند
در حاشیه برگ ۲۵۰ پ نیز یک بیت از خودش با عنوان «من
گویم» نقل کرده است.
۲. در فهرست مختصر مجلس، ص ۴۹ نام کتاب را اساس الفضل
نوشته‌اند. از آن جا که در مزوی، ج ۳، ص ۲۱۲۴ کتاب مجهول
المؤلفی با همین تبویب در علم بلاغت معرفی شده این اشتباه
رخ داده است. اما از دقت در مشترک پاکستان، ج ۱۳،
ص ۲۴۱۲-۲۴۱۳ و ۲۷۷۸ مشخص می‌شود این اساس الفضل
تألیف فرد ناشناسی از روزگار محمدشاه تیموری
(۱۱۳۱-۱۱۶۰ ق) است و نمی‌تواند نسخه ما باشد.

اطراد.	مثلث.
قول به موجب.	بساط.
توفیر الدواعی.	مربع.
التفات.	مدور.
سؤال.	مسلسل.
ترجمة اللفظ.	النظم والنثر معا.
تفسیر.	مشجر.
تحمیل واقعه.	شعر اندر شعر.
ذوالمعنیین.	مجزو.
ذوالوجهین.	متفرع.
- محسنات لفظیه.	استدراک.
تجنیس.	مسطح.
رد العجز علی الصدر.	مجسم.
سجع.	مصراع.
قافیه.	مصور.
موشح.	طرح.
اعنات.	مقطع.
ردیف.	موصل.
براعت استهلال.	متحلی.
اعتراض الکلام من قبل التمام.	عاطل.
تنسیق الصفات.	خیفاء.
سیاقه الاعداد.	رقطا.
ایراد المعطوفات.	حسن المطلع.
ارسال الامثال.	حسن المختتم.
امتناع.	حسن تخلص.
سهل ممتنع.	حسن طلب.
مستزاد.	حامل موقوف.
مسمط.	مفتّح.
مصغر.	مفلّق.
ترجیع.	محلّی.
لغز.	- البحر الثانی: فی بیان المعایب.
معما.	تنافر.
ملمع.	غرايت.
متلون.	مخالفت قیاس.

کراهت در سمع.

ضعف تألیف.

تعقید.

کثرت تکرار.

تابع اضافات.

فک اضافه.

حشو و تطویل.

افراط.

انقطاع.

اخلال.

اسقاط.

تشبیه.

اقوا.

اظهار.

ایضا.

تحریک ساکن.

تسکین متحرک.

تشدید مخفف.

تخفیف مشدد.

توصیف.

اکفاء.

شایگان.

سرق و اخذ.

از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز موجود: «بالشجر لیکون فهرست الکتاب عند

المطالعة. شعر:

منگر کی تمام او دو بهرست

بنگر که دو بهر او دو بحرست

وانا اسأل الله النفع لجاهديه والنفع لجاحديه ويعون الله

استعین وهو نعم المولی والمعین. [البحر الاول فی

المحاسن. بدانک قائل اشعار و راوی اوصاف را می‌باید

تا در صنعت لفظ و جودت معنی بشتابد و از فصاحت و

بلاغت و سلاست و جزالت دریابد و همه به ارتفاع سخن

مقصود دارد و از معایب آن کی موجب انحطاطست

امتناع آورد.»

انجام موجود:

«هیئات لا یاتی الزمان بمثله

ان الزمان بمثله لبخیل

وقال ابو الطیب. شعر: اعدی الزمان سخاؤه فسخا به».

خط: نسخ آمیخته به تعلیق. احتمال دارد این نسخه

نسخه اصل باشد. تاریخ کتابت: سده ۹هـ.

عناوین و نشانیه‌ها شنگرف و زنگار. هر عنوانی که به

شنگرف نوشته شده با قلم زنگار حرکت‌گذاری شده

است و هر عنوانی که با زنگار نوشته شده با قلم

شنگرف. با حاشیه‌نویسی فراوان به عربی و فارسی با

خطی کهن نزدیک به زمان کتابت نسخه. در پایان

همه یادداشتهای افزوده شده دایره کوچک شنگرف

رنگی که نقطه‌ای در وسط دارد کشیده شده است. ۵

شعرها در هامش تقطیع شده است. بنا بر برگ‌شماری

کهن نسخه ۱۲ برگ از آغاز کتاب افتاده است. برخی از

کلمات حرکت‌گذاری شده است.

در برگ پیش از شروع کتاب این یادداشتهای آمده

است: گفته‌ای از شیخ الاسلام انصاری، کیفیت

احتضار از قول محقق، روایتی از پیامبر (ص)، کراهت

بول در آب، معمای کلمه اجنه، معنای آیه ان الله لا

یحب المسرفین.

در دو برگ هم در پایان نسخه یادداشتهای پراکنده‌ای

بدین صورت آمده است: دو حدیث پزشکی در درمان

تب از امام صادق (ع) و امام رضا (ع)، چند دعا و حرز

برای حاجات مختلف، روایتی از پیامبر (ص)، فایده‌ای

منطقی، معنای کلمه قرآن و عمر.

صفحات پایانی نسخه اسیدی شده به گونه‌ای که در

بخشهایی قرائت متن دشوار می‌شود.

کاغذ: حنایی آهار مهره نازک، بیشتر صفحات

آبخورده.

چهار، ۳۲۸، چهار برگ، ۱۱/۴×۱۱/۵، ۱۱ سطر،

۱۳×۵/۵.

جلد: تیماج مشکی مجدول مرمت شده، یک لا. قطر:

۳/۴.

خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۶۴۸۶]

(← تصویر)

(۸۸۲۱)

مجموعه:

مؤلف: محمدصادق وقایع‌نگار مروزی، هما (۱۲۵۰-۱۲۵۰ق)

نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۱۵۳-۱۵۴؛ رجال بامداد، ج ۲، ص ۱۷۳.

۱. شیم عبّاسی (شیم علیّه) (ص ۲-۱۲)

(اخلاق - فارسی)

نصیحت‌های اخلاقی برای سلاطین و امرا در آداب کشورداری. با عنوانهای «مشیمه».

نوشته شده به نام عباس میرزا نایب‌السلطنه فرزند فتحعلی شاه قاجار (۱۲۰۳-۱۲۴۹ق) در دهه دوم سلطنت فتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۲-۱۲۵۰ق) چنان که سروده است: «در ده و اند سال کیهان خدایی آفریدگار» (ص ۴). به انجام رسیده در ۱۴ رمضان ۱۲۲۷ق پس از ۴۰ روز.

چاپ: در میراث اسلامی ایران، تصحیح موسی نجفی اصفهانی، ج ۱، ص ۵۶۱-۵۷۸.

فهرستواره، ج ۶، ص ۵۱۳؛ پیوست بریتیش لایبرری، ۱۹۹۸م، ص ۱۶.

آغاز: «زهی آفریننده جان و پدید آورنده آفرینش از آخشیجان فرازنده آسمان فروزنده اختران بیچون از خرد بیرون».

انجام: «پادشاه اسلام پناه را دولت عزیز پاینده باد و هر چه را جوینده است یابنده. یا رب اندر دهن روح الامین آمین باد. الفته و نمقته فی رابع عشر شهر رمضان المبارک من شهر سنة سبعة وعشرين وماتین بعد الالف علی هاجرها الف من التحية والصلوة».

۲. دیباچه دیوان فتحعلی شاه (ص ۱۲-۱۷)

(ادبیات - فارسی)

وقایع‌نگار دیوان فتحعلی شاه را منظم کرده و مقدمه‌ای بر آن نوشته است (ص ۱۶).

الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۰۲؛ فهرست ناتمام سلطنتی، ص ۴۴۶-۴۵۱؛ دیوانهای سلطنتی، ج ۲، ص ۸۹۷-۸۹۸.

آغاز: «دیباچه کتاب فصاحت و عنوان دیوان بلاغت حمد و ثنای آفریدگاری است جلّت عظمته که سلاطین حروف را افسر معنی بر سر نهاده».

انجام: «و امید صادق چنان است که به توقیع قبول محلی آید و فرق اعتبار این بنده مدحت شعار سوده بر سپهر معلی. اللهم ابد دولته و خلد ملکته وارفع لوائه و اهلك اعدائه بمحمد و آله».

۳. رخصت شرب مدام به خاص و عام در عروسی عباس

میرزا نایب السلطنه (ص ۱۷-۲۸)

ادبی کاخ گلستان، ص ۶۵۰ (بدون نام مؤلف).

آغاز:

«ساقی به نور باده بر افروز جام ما

مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما باز در دل از نشاط صهبای فکرتم سروری و در سراز نشاء باده محبتم شوری است ایاغ خواطر از می معانی لبریز».

انجام:

هلال و شفق باده و جام او

برآید ز دور فلک کام او

هما را به سر باد ظلّش مدام

برین ختم کردم سخن والسلام

۴. زینت المدایح (ص ۲۹-۴۰)

(شرح حال سرایندگان - فارسی)

تذکره احوال و اشعار شعرا می است که از آغاز جلوفتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۲-۱۲۵۰ق) تا هفتمین سال سلطنت به مدح و ثنای او پرداخته‌اند. وقایع‌نگار در آغاز آن نوشته: «منتخب و لباب قصاید و قطعاتی که شعرای ملتزم رکاب و غیره از بدو طلوع نیر اعظم این دولت ابد مدت [فتحعلی شاه قاجار] الی حال تحریر که سال هفتم جلوس میمنت مأنوس است به رشته نظم کشیده بر طبق عرض نهاده بودند با اسم و رسم شعرا و بسط و تفصیل قصاید و مقطعات و سبب نظم هر یک را درین سفینه معنی ثبت نموده، در ذکر اسامی شعرا به

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۶۷؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۰۲؛
ملی فارس، ج ۲، ص ۳۲۰؛ پیوست بریتیش لایبرری،
۱۹۹۸م، ص ۱۶.

آغاز: «صاحبان خصال و اخلاق دانند که حمد خالق
بسزا از مخلوق نیاید و بنان بیان به مفتاح زبان قفل این
فلاح نگشاید».

انجام:

«به نام تو این نامه جاوید باد

سرت سبز و خرم دلت باد شاد

هما را به سر باد طَلَّت مدام

به این ختم آمد سخن والسلام

اللهم صل علی محمد وآله الطاهرين وسلّم تسليماً
کثیراً».

۶. [مناظره عقل و بخت] «ص ۸۰-۱۶۹»

(تاریخ-فارسی)

مناظره عقل و بخت به شیوه سعدی است که برای ذکر
فضایل و اوصاف و تاریخ زندگی فتحعلی شاه قاجار و
وصف دیهیم و کمر و تخت و سپر و شمشیر و اورنگ
خاقان نوشته شده است؛ چنان که در پایان گوید: «و
ازین معارضه افتتاح غرض سخن وری بود و منظور
ازین مناظره تشبیب داستان ثناگستری طالب بهانه
وقایع نگاری بودم و وسیله جوی و وسیله محامد آرای»
(ص ۱۶۷).

در پایان هم اشعاری دربردارنده تاریخ نگارش کتاب
آمده است:

کنون هفت سال است تا خامه‌ام

به نام تو آراسته نامه‌ام

نه غیر از مدیح توام بوده کار

نه جز مدح کاریم در روزگار

چو روزم زیخت سیه شد سیاه

پی شکوه او به درگاه شاه

به خون دل این نامه پرداختم

برو زیور از نام شه ساختم

استثنای ملک الشعرا که به حسب شعر و اقتضای منصب
بر سایر شعرا مقدم است تخلص منظور و به ترتیب
حروف تهجی مسطور آمد» (ص ۳۶).
نوشته شده در ۱۲۱۸ق.

نسخه ما فقط مقدمه کتاب را دارد.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۱، ص ۶۸۷-۶۹۵؛
فهرستواره، ج ۳، ص ۱۹۱۴؛ ذریعه، ج ۱۲، ص ۹۵؛
دانشگاه اصفهان، ج ۱، ص ۱۰۰-۱۰۱؛ مجلس، ج ۲،
ص ۲۳۲ و ج ۸، ص ۲۱۴-۲۱۶.

آغاز:

«ای ذکر تو گلفروش بازار سخن

رنگین ز تو برگ برگ گلزار سخن

اوصاف تو دیباچه مجموعه نطق

توحید تو مشاطة رخسار سخن

زینت مدایح و زیب محامد حمد محمودی است جلت
ذکره که حمدش زینت زبان و ثنائیش زیب بیان است».

انجام: «و راه محال سپردن ما را نبود حدّ شناسایی او.
اللهم ابد دولته العالیة و خلد ملکته المتعالیة واحرسه
بعینک التی لا ینام بالنبی وآله علیه وعلیهم الصلوة
والسلام الی یوم القیام».

۵. تحفه عباسی «ص ۴۰-۸۰» (اخلاق-فارسی)
آن را به عدد سبعة سیاره در هفت تحفه به همراه مقدمه و
خاتمه‌ای تنظیم کرده است:

مقدمه: در ذکر بعضی از لوازم و مراسم پادشاهی.

تحفه اول: در حیا.

تحفه دوم: در ادب.

تحفه سیم: در عدالت.

تحفه چهارم: در سخاوت.

تحفه پنجم: در شجاعت.

تحفه ششم: در حلم.

تحفه هفتم: در عفو.

خاتمه: در کلمات حکمت آیات حضرت امیر صلوات
الله وسلامه علیه.

تقدیم شده به فتحعلی شاه و عباس میرزا نایب
السلطنه.

آغاز: «حمد خدای را که امتیاز داد نوع انسان را از ما عدا
به بیان و تعلیم داد رویه بیان را به انسان...
نای را چون زپی عید توان آوردند
حمل و ثور فلک موی کشان آوردند».

انجام:

بسر زبان منتهی تقدیر بادا این سخن
کاسمان را بر در او پاسبان خواهم کشید
زار این بی‌مایه خصمان را پس از روزی سه چار
بر سه خاک آستانش موکشان خواهم کشید

۸. حکایات و خاطرات «ص ۳۳۵-۳۴۳»

(تاریخ و خاطرات - فارسی)

مشتمل بر ۱۰ حکایت و روایت و یک خاتمه از
خاطرات و دیده‌های وقایع نگار که برای میرزا
عبدالصمد هروی در یکشنبه ۲۸ ربیع الاول ۱۲۳۲ ق
موقع عزیمت از هرات به پایتخت نوشته است.

الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۰۳.

آغاز: «حسب الاستدعای میرزا عبدالصمد که از جمله
دوستان صدیق بود در ولایت هرات به رسم حکایات
نگاشته کلک خامه بدایع نگار گردید. حضرت خجسته
فطرت میرزا عبدالصمد که مرا صدیقی است معتمد، آمل
و سائل آمد که حکایتی دو سه و روایتی سه چار بر ورقی
به خط حقیر نگاشته آید و در حضرت ایشان به عنوان
یادگار گذاشته... حکایت. اکنون اول ظهر روز یکشنبه
۲۸ شهر ربیع الاول یکهزار و دویست و سی و دو است
صفحه را برداشته مرتجلاً بنا به تحریر گذاشته‌ام».

انجام: «که بار درخت فصاحت است و ثمر شجر
بلاغت و آن که راه انکار پوید حرفکی چند برگوید تا

۱. در فهرستواره، ج ۴، ص ۳۰۳۵-۳۰۳۶ نسخه‌های این کتاب با
مجمع المآثر دیگری که برای حاجی میرزا آقاسی صدر اعظم
محمد شاه قاجار نوشته شده بود و در کتابخانه سلطنتی
نگهداری می‌شود خلط شده است. همین امر سبب آن شده که
کتاب با آغاز و انجام و مشخصات کتابشناختی دیگری در
موضوع ستاره‌شناسی معرفی شود.

دو ماهست تا دیده‌ام شب نخفت
به الماس فکرت در مدح سفت...

ز سلخ رجب تا به سلخ صیام
میرین نامه نامور شد تمام
ملک، ج ۲، ص ۱۳۰-۱۳۱ (با نام ترجمه الجنان فی
خصائص السلطان): الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۰۲؛ نشریه
نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۲۲۱؛ سنا، ج ۲، ص ۵۳ (با
نام مجمع المآثر).^۱

آغاز: «رب اشرح لی صدری ویسر لی امری واحلل
عقدة من لسانی. پس از ستایش آفریدگار و نیایش
رسول مختار و نعت ائمه اطهار و ثنای خسرو عدالت
شعار».

انجام: «لا زالت قلاید الاعناق ومرامیه مضمار السیاق
ولا انفکت عین الله حامیه له وكافله به بمحمد وآله
الطیبین الطاهرین المعصومین».

۷. دیوان اشعار «ص ۱۷۲-۳۳۵» (ادبیات - فارسی)

با مقدمه کوتاهی در آغاز که می‌نویسد: «و بعد مرا که
محمدصادق مروزی وقایع نگارم و اهل دانش را
کوچک ابدالی ارادت شعار، شعری چند از قصیده و غزل
که وقتی به هوای نفس خاطر فاتر به ترتیب آنها
سماجتی نموده بود ولی از عدم فراغ و دماغ پراکنده در
اوراق بودی و متفرقه... تا در تاریخ یکهزار و دویست و
سی به حکم پادشاه زمان... فتحعلی شاه قاجار... به
سفارت دارالسلطنه هرات مأمور آمدم و در آن خطه ارم
نهاد روزی چند از ملاقات یاران قدیم خرم و مسرور و
به اصرار یاری از یاران روحانی... به اسم نامی
محمدرضا... از اجل اعظم و اعیان دارالسلطنه هرات به
جمع آن سخنان پریشان پرداخته جمله را در ورقی چند
مدون ساخته به دستبازی خامه معجز نگار... میرزا
عبدالرحمن هروی که یکی از احباب معنوی بود آن
خزف ریزه چند از خاک راه برداشته آمد و دیوانی بر آن
اشعار نگاشته».

شامل قصاید و غزلیات و رباعیات.

الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۰۲-۱۰۳.

رایحه اول: در توصیف ریاحین اخلاق حمیده و اوصاف گزیده‌اش که رشک فرمای گلشن جنان و غیرت فزای روضه رضوان است.

رایحه دوم: در تعریف دولت سرای سعادت هوا که بنای دولت از بنیان عمارت عبارت والا خطابش یعنی از تنبیه اسم خجسته کتاب و قصر همیون سلطنت از زبیر بام کلام عالی القابش اعنی از زبیر نام فرخنده صحیفه هویداست.

رایحه سوم: در اوصاف رنگینی چمن فردوس بنیاد حیدرآباد، که شام از حسد نشاط خیزی خاک پاکش همچو سواد شام زلف دلگیر است و چین از غیرت انبساط بخشی هوای دلگشایش همچو خطه چین درهم.

رایحه چهارم: در وصف طرازی همیون جشن نشاط آیین که به انبساط نه عید هر سال در هشت بهشت را بر روی اهل روزگار گشوده، در ۹ آرایش:

آرایش اول: در توصیف جشن نوروز عشرت قرین و به مدح شاهنشاه عدالت آیین.

آرایش دوم: در تهنیت نوروز پادشاهی و مدح گستری به لزوم القاب و نام همیون ظل الهی.

آرایش سوم: در تعریف جشن عید قربان و در اوصاف کعبه امن و امان پادشاه عالمیان.

آرایش چهارم: در تقریر جشن عید غدیر و مدحتگری پادشاه بی‌شبه و نظیر.

آرایش پنجم: در تحریر جشن عید پوری یعنی هنگامه سرور چارشنبه سوری و در وصف براننده تخت و دولت و افسر سروری.

آرایش ششم: در کیفیت جشن عید مولود و در صفت پادشاه عاقبت محمود.

آرایش هفتم: در صفات جشن سالگره و در ستایشگری نوازنده که و مه.

آرایش هشتم: در توصیف شب برات و در مدح خسرو حمیده صفات.

آرایش نهم: در صفت جشن عید رمضان و در ثنای نوردیده جهان و خدیو زمان.

داند که نداند و یابد که نتواند قل فأتوا بکتابکم ان کنتم صادقین».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۳هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف (به جز رساله هفتم که نانوشته مانده)، بر فراز برخی از جملات و یا کلمات خطوط شنگرف کوتاه، بین پاره‌های اشعار علامت سه نقطه مثلثی و یا چهار نقطه لوزی شکل شنگرف دیده می‌شود. ابتدای نسخه تملک فرهاد میرزا در ۲۴ ذی‌الحجه ۱۲۸۶ق. وی نوشته این نسخه از طرف امین‌الاسلام ملا لطف‌الله بن مرحوم ملا فتح‌الله به آقا عبدی هدیه شده است (این تملک امضا ندارد اما خط و نوع نوشتن آن به خوبی نشان می‌دهد از فرهاد میرزاست). و هدیه نسخه در ۱۲۱۶ق به عبدالعلی با مهر بیضوی: «عبداله الراجی عبدالعلی» و یک سطر به خط مشجره که آن را پاک کرده‌اند. پایان نسخه هم دو سطر به خط مشجره با معادل حروف آن نوشته شده است. با فهرست مندرجات مجموعه از احمد گلچین معانی. دارای آثار سطراندازی در اوراق نسخه، رکابه دار، جزوها ۸ برگ، نام کتاب در برجسب کاغذی عطف «تحف و شیم عباسی ۸۳».

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره با ته‌نقش بزرگ تاج و عبارت PICARDO و ستاره شش پر کوچک با نشان تجاری EFLGLJ.

چهار، ۱۷۲، چهار برگ، ۱۴/۶×۲۲، ۱۷ سطر، ۱۵×۹/۲. جلد: میشن نیلی با نقش ۹ گل در حاشیه و وسط، مجدول گرهی. قطر: ۲/۳.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۲۴۹۰]

(۸۸۲۲)

روایح گلشن قطبشهی (تاریخ - فارسی)

مؤلف: الفتی ساوجی (قرن ۱۱هـ)

درباره رویدادهای روزگار عبدالله قطبشاه (۱۰۳۵-۱۰۸۳ق) فرمانروای گولکنده دکن.

تدوین شده در هفت رایحه:

رایحه پنجم: در صفت پردازی فیروز لشکر نصرت قرین، که روز دیدن و گیتی آفتاب را از تیغیندان و شب سپهره و چوکی ماه را از پاسبانان شمرده.

رایحه ششم: در کیفیت ساقی نامه، که ساغری است از شراب معانی مالامال بل خمکده‌ای است از باده روحانی سرشار و نواسنجی مدح شهنشاه عرش اقتدار که نشاء عدالتش ترطیب دماغ جهان و ترویج قلوب اهل زمان عطا نموده.

رایحه هفتم: در بیان طراوت و خرمی این گلشن که از روایح ریاحین معانی والوان گل‌های مضامین دیده نکته سنجان و دماغ معنی پروران را به نعیم ضیافت نواخته.

وی به هر رایحه نامی ویژه هم داده است: ۱. نکهت ریاض دولت. ۲. بخور محفل جان. ۳. عطر گلشن جنان. ۴. شمیم ریاحین قدس. ۵. نسیم گلبن فتح. ۶. نشاء باده عیش. ۷. بهار عالم فیض.

پایان یافته در ۱۰۵۱ق چنان که در این رباعی در آخر کتاب آمده است:

«رقم نگار سال اتمام این خجسته فرجام می‌گردد و به این رباعی که در هر رکن مصراعش تاریخی مرتب نشین گردیده:

از روی حساب «زیور حسن» سخن

تاریخ شده چو نام این «رشک چمن»

بنگاشت قلم بنفشه «گلشن روح»

بنمود ورق «یاسمن فیض» به من

(ص ۱۸۵)

کامل.

مجلس، ج ۲۳، ص ۲۰۴-۲۰۶؛ مشترک پاکستان، ج ۱۰، ص ۴۳۸ (۱ نسخه)؛ حقوق تهران، ص ۱۲۷-۱۲۸؛ کاروان هند، ج ۱، ص ۸۳-۸۵؛ دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره هند، ج ۱، ص ۲۴۸.

آغاز: «روح فزایی رایحه گلشن سخن از هوای ثنای صانعی است که جلوه قامت سرو را به سلسله جنبانی راست نغمگی فاخته علم ساخته».

انجام:

شکر کز فیض مدح قطب شهبان

الفتی شد شه سریر سخن

کرد مهمانی دماغ جهان

از نعیم شمیم این گلشن

باد روشن بیان به مدحت شاه

تا بود مهر شمع هفت لگن

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، بین اشعار و عبارات سه

نقطه مثلثی شنگرف، صفحات مجدول به شنگرف

ولاجورد، ابتدای نسخه پیشانی مذهب مرصع با

زمینه لاجورد، صفحه عنوان نام کتاب و مهر کتابخانه

مجدالدین نصیری به شماره ۴۱۰ و مهر بیضوی:

«عبده محمدکریم بن محمد الطباطبائی ۱۲۴۷»، دو

صفحه اول مجدول به زر و شنگرف و تحریر مشکی.

صفحه اول متن و حاشیه. برگ پایانی نسخه جدول

هشت هشتی استخاره و فال. جزوها ۸ برگی،

رکابه دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره، حاشیه برگ اول فرنگی.

یک، ۹۵، یک برگ، ۱۲/۷×۲۳/۳، ۸ سطر،

۱۲/۴×۵/۷

جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج منقش به گل و مرغ

و جدول. قطر: ۱/۷.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۳۲۷]

(۸۸۲۳)

نامه دانشوران

(شرح حال نامه - فارسی)

مؤلف: گروهی از دانشمندان

زیر نظر اعتضادالسلطنه (۱۲۳۴-۱۲۹۸ق) بدین شرح:

۱. ابوالفضل بن فضل الله ساوجی (۱۳۱۲ق)

۲. حسن بن محمدتقی طالقانی مؤلف لسان العجم.

۳. عبدالوهاب بن عبدالعلی قزوینی (۱۳۰۶ق)

۴. محمد مهدی بن غلامعلی قزوینی عبدالرب آبادی

(۱۳۳۱ق)

آغاز:

«حمد بی حد مر خدائی را نخست

که به نامش نامه‌ها گردد درست
آن خداوند بخشاینده مهربان و خالق جان بخش
روزی رسان که از کمال قدرت و دانایی و نهایت عظمت
و توانایی که او راست».

انجام: «در حدود سال سیصد و نود و سه هجری در
دارالسلام بغداد بساط زندگانش برچیده گشت».

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ معرب، نسخه ما
چنان که از یادداشت خاتمه کتاب بر می آید نسخه
اصلی است که از روی مسوده پاک نویسی شده است،
کاتب: محمدطاهر درج زینی همدانی (به قرینه دیگر
مجلدات کتاب). تاریخ کتابت: ۱۲۹۶-۱۲۹۷ ق.

عناوین و نشانیها: شنگرف، تزئینات آغاز نسخه
چنین است: دو صفحه آغازین مذهب و مرصع، در
وسط دو ترنج بزرگ زرین و سرترنج که به خط
نستعلیق جلی در آن نام کتاب و سال کتابت و تألیف
نوشته شده: «مجلد چهارم از نامه دانشوران ناصری که
طبقه دیگر از علما از هر صنف به رشته تألیف و
تحریر بیرون آمده در سنه ۱۲۹۶». اطراف این ترنجها
نقوش گل و بوته اسلیمی مذهب و مرصع. در حاشیه
کتیبه‌هایی که یک در میان زرین و سیمین اند و با قلم
مشکی و سفیداب فهرست اعلام کتاب با شماره
صفحه در آنها نوشته شده است.

پس از آن دو صفحه اول کتاب تمام تذهیب. در آغاز
سرلوح مذهب و مرصع نفیس قاجاری با کتیبه
قلمدانی زرین که درون آن بسمله نوشته شده است.
حاشیه این دو صفحه تمام تذهیب با نقوش اسلیمی
نفیس. بین سطور طلااندازی شده. صفحات مجدول
به زر و شنگرف و لاجورد و مشکی، کمندانازی شده
با شنگرف و مشکی.

۱. از این دوره هفت جلدی تنها جلد ششم مفقود شده است.
ترتیب مجلدات دوره چنین است: ش ۳۰۵۴ (جلد اول)،
ش ۳۰۵۵ (جلد دوم)، ش ۳۰۵۶ (جلد سوم)، ش ۸۸۲۳ (جلد
چهارم)، ش ۳۰۵۷ (جلد پنجم) و ش ۳۰۵۸ (جلد هفتم).

در آغاز ۵ برگ دیباچه ابوالفضل ساوجی در
۱۲۹۷ ق.

وی در خاتمه کتاب نوشته: «و اکنون که اواخر سال
۱۲۹۷ هجری است به این داعی و خاتراذ دولت
ابوالفضل بن فضل الله الساوجی که از مؤلفین این کتاب
است و نگارنده این خاتمه است از جهة تحریر و انشا
مجدد اشارت رفت که این مجلد از اصل مسوده تألیف به
رشته تحریر درآمده، ثانیاً مراجعه نموده تصحیح و
مجلد شود و چون این مجلدات به ترتیب تألیف است
اگر با نسخه‌ای که به طبع رسیده و می رسد در ترتیب
اسامی آن تقدیم و تأخیری باشد در چاپ آن ترتیبی
دیگر ثانیاً ملاحظه به مناسبت اسامی شده است».

این نسخه جلد چهارم از دوره هفت جلدی کتاب
است که دیگر اجزاء آن به شماره‌های ۳۰۵۴-۳۰۵۸ در
جلد دهم فهرست مجلس معرفی شده‌اند.^۱ نسخه ما نام
کاتب ندارد اما به قرینه آن دوره مشخص می شود به
خامه محمدطاهر همدانی است.

این دوره مخصوص ارائه به ناصرالدین شاه قاجار
(۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق) تهیه شده بود چنان که در خاتمه جلد
اول (نسخه ش ۳۰۵۴) آمده: «و ببايد دانست این
مجلدات که مخصوص آنست از لحاظ انور همیونی
بگذرد و نسخه اول است که کاتب آن از مسوده اصل
پس از رفتن به بیاض نگاشته؛ اگر ترتیب اسامی آن با
نسخه چاپ تغییری داشته باشد چون بدین ترتیب
تألیف یافته و در مخزن کتب همیونی مرتب گشته بود
مجلد گردید و ترتیب اسامی نسخه چاپ بر وضع دیگر
است بدین ملاحظه که تراجم اشخاصی که دارای هر
علمی بوده‌اند اگر به یک نظم و ترتیب باشد مثل این که
فقها در یک رشته باشند یا طوایف دیگر طبع را از
خواندن کسالت و ملالت پدید خواهد گشت».

مجلس، ج ۱۰، ص ۵۰۲-۵۰۵؛ مروی تهران، ص ۲۵۵؛
ملک، ج ۴، ص ۸۰۸-۸۰۹ و ش ۶۴۸۵ (فهرست
نشده)؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۲۳۱۵؛ از صبا تا نیما، ج ۱،
ص ۱۹۶-۲۰۰.

کسی ندیده و نشنیده این چنین تصنیف
 هر آن چه دیده و بشنیده از گذشته خبر
 ز دور دهر و ز حالات اهل دانش و دین
 خبر دهد چو بخواند ادیب دانشور
 که تا چگونه ببردند رنج و بنهادند
 به روزگار ز تالیف و فضل و علم اثر
 نمود حکم به تالیف این خجسته کتاب
 خدیو گیتی دارای معدلت گستر
 یگانه خسرو جم رتبه ناصرالدین شاه
 سر ملوک جهان و خدایگان بشر
 شهنشه‌ی که بود قدر جاه او در دهر
 به گاه رفعت و شوکت ز آسمان برتر
 ز حسن تربیت او قوام یافت علوم
 ز فر مکرمت او نظام دید هنر
 برقت چون نود و چار بر هزار و دو بیست
 ز هجرت شه بطحا ستوده پیغمبر
 شروع آن را تاریخ بود در این سال
 به نام شاه جهان شهریار نیک اختر
 همیشه تا که بماند زاهل دانش و فضل
 به روزگار تصانیف نخبه از هر در
 بود کتاب شاهی را به نام او عنوان
 که نام ماند ازو در زمانه تا محشر
 راقمه و قائله ابوالفضل^۱
 درون سرخ با ترنج و سرترنج و لچکی و جدول عطف
 تیماح مشکلی. قطر: ۵/۴.

دیباچه کتاب ۵ صفحه است که توصیف دو صفحه آن
 گذشت. در سه صفحه دیگر دیباچه اشعار درون
 کتبیهای مذهب و مرصع بر بالای همه صفحات
 دیباچه عبارت: «دیباچه کتاب» درون ترنج زرین
 نفیس مذهب و مرصعی نوشته شده است. در ص ۴
 نام ناصرالدین شاه قاجار به زر تحریردار درون کتبیبه
 مزین. بقیه صفحات نسخه جدول کشی شده با زر
 تحریردار کمندکشی شده. بر بالای همه صفحات نام
 کسی که شرح حالش در آن صفحه درج شده به مثابه
 سر صفحه با خط نستعلیق شنگرف نوشته شده
 است.

خاتمه کتاب (چهار صفحه آخر نسخه) بین سطور
 طلالاندازی و تذهیب شده. در آن جا هم نام
 ناصرالدین شاه قاجار به زر تحریردار نوشته شده
 است و اشعار درون کتبیبه‌های مزین اند.
 نسخه تصحیح شده. جزوها ۸ برگی (چند جزو ابتدا و
 انتهای نسخه ۴ برگی است)، رکابه‌دار.
 کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.
 چهار، ۳۹۸، چهار برگ، ۲۱/۵×۳۴/۵، ۲۱ سطر،
 ۲۴/۳×۱۲/۲.

جلد: روغنی نفیس دورو، بیرون مشکلی با جدول و
 کتبیبه دور تا دور آن. داخل کتبیبه‌ها قصیده‌ای در مدح
 ناصرالدین شاه و کتاب نامه دانشوران نوشته شده (با
 رقم «راقمه و قائله ابوالفضل» در طبله دوم). متن
 اشعار روی جلد چنین است:

اگر بخواهی چرخ ز فضل و علم و هنر
 یکی ببین تو بدین نامه همیون فرّ
 که تا ببینی با چشم ظاهر و معنی
 به آشکار و نهان اندر آن هزار صور
 ز مشکلات معانی ز معضلات بدیع
 ز بکرهای بیان و ز شعرهای غرر
 شدی میسر اگر فاضلان پیشین را
 دمی مطالعت این کتاب جان پرور
 همی بشستند از شرم در خوی تشویر
 همه رسایل و تالیف خویشتن یکسر

۱. این اشعار در روی جلد دیگر مجلدات این دوره هم نقش بسته
 است، بدین ترتیب:
 قصیده در جلد ش ۳۰۵۵ چند فرقی کوچک در مقایسه با این
 نسخه دارد. در آن جا به نام شاعر اشاره‌ای نشده است.
 ش ۳۰۵۸ با همین اشعار و رقم: «کاتب و قائل ابوالفضل
 ۱۳۰۸».
 ش ۳۰۵۷ با همین اشعار و رقم: «کاتبه و قائله ابوالفضل».
 ش ۳۰۵۶ با همین اشعار و رقم: «قائله و کاتبه ابوالفضل
 الساوجی».
 ش ۳۰۵۴ ظاهراً تجدید صحافی شده است.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۳۶۷۵]

(← تصویر)

(۸۸۲۴)

سیر المتأخرین

(تاریخ هندوستان - فارسی)

مؤلف: میر غلام حسین بن هدایت علی خان بن سید

علیم‌الله بن فیض‌الله منشی طباطبایی (۱۱۴۰-۱۲۰۸ق)

تاریخ هندوستان از دوران باستان تا جنگهای انگلیسیها در هند. بخش اول کتاب مربوط به تاریخ هند از آغاز تا مرگ اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ق) است که از منابع پیشین گرفته شده و در واقع مقدمه کتاب است. اما جلد دوم و سوم تاریخ سلاطین و امرای هند از سال ۱۱۱۸ق (وفات اورنگ زیب و سلطنت اولاد وی) تا شرح جنگهای متمادی با انگلیس تا سال ۱۱۹۵ق است که ارزش و اهمیت کتاب هم در همین بخش است.

میر غلام منشی در آغاز جلد اول کتاب می‌نویسد: «یکی از منشیان پیشه انشاء برخی از اوقات به مطالعه کتب تواریخ فارسی و هندی که از زبان سنس‌کیرت به زبان اهل فارسی در زمان بعض سلاطین اسلام ترجمه شده، گذرانیده و استفاده از اخبار پیشینیان نموده، احوال مرزبانان قدیم و جدید هندوستان از ابتدای کوروان و پانژوان تا ابتدای سلطنت محمد اورنگ زیب عالم‌گیر و حروب او با اخوان و ظفر یافتن بر آنها به اجمال در چند جزو ضبط نموده، این اقل الخلیقه... اجزای مذکوره را بعد اسقاط فضول عبارات و اصلاح اغلاط منشآت در ورقی عدید به سلک تحریر کشیده مقدمه کتاب نگاشته خامه مکسور اللسان خود که مسمی به سیر المتأخرین است گردانید. حسن اتفاق آن که این کتاب متضمن است بر احوال عظامای هند از ابتدای کوروان و پانژوان که در اواخر دوره دوایر به زعم هند بوده‌اند لغایت ابتدای سلطنت محمد اورنگ زیب عالم‌گیر و کتاب سیر المتأخرین که فقیر به سلک تحریر کشیده از ابتدای رحلت عالم‌گیر مذکور است تا سنه نود

و پنجم از مائه دوازدهم. پس به انضمام وقایعی که درین کتاب بود کتاب فقیر حامل احوال قریب پنج هزار سال است مسلسل و منتظم و به ایجاز...» (۲ ر). پس از آن فهرست منابع خود را ذکر کرده است. در آغاز جلد دوم هم همین مطلب را به زبان دیگری بیان کرده است: «به خاطر قاصر... در غره ماه صفر ختم بالخیر والظفر سنه ۱۱۹۴ مرتسم گشت که چون احوال عظامای هند را بعد از رحلت محمد اورنگ زیب عالم‌گیر ظاهرأ احدی مطلع و ملتفت نگردیده هر قدر معلوم و از معتمدان مقبول القول مسموع افتاده باشد مجملأ به زبان قلم داده آید تا اگر دانشوری محرر بعد از این زمان متصدی نقل و بیان احوال پیشینیان گردد سر رشته اخبار اعصار و ازمان از هم نگسلد».

شروع شده در سه‌شنبه غره صفر ۱۱۹۴ق، پایان یافته در روز یکشنبه ۲۶ محرم ۱۱۹۵ق (جلد دوم) و سه‌شنبه ۷ رمضان ۱۱۹۵ق (جلد سوم) برای امیرالممالک عمادالدوله گرنر جنرل هشتنگ بهادر.

شامل سه جزء کتاب. کامل.

فهرستواره، ج ۲، ص ۱۲۷۹-۱۲۸۰؛ مشترک پاکستان، ج ۱۰، ص ۵۱۵-۵۱۷؛ عکسی مرکز احیا، ج ۱، ص ۴۴۹-۴۵۱؛ مشارفاری، ج ۳، ص ۳۱۲۷؛ قشونکشی نادرشاه به هند مأخوذ از سیر المتأخرین، حسین نخجوانی، در فرهنگ ایران زمین، ج ۱۱، ص ۱۷۵-۱۹۲؛ آکادمی لینچی ایتالیا، ص ۱۴۵-۱۴۷؛ مجلس، ج ۲۱، ص ۱۲۳، ش ۳۶۲ فیروز با لغزش چاپی در سال تألیف کتاب و ج ۳۷، ص ۵۶۷.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین ونصلی علی نبیه الکریم وآله المعصومین. اما بعد بر رای دانشوران مستخبر و متحققان والا گهر مخفی نماند که فیض الهی این گم گشته کوی ملاهی».

انجام جلد اول: «کارهای سابق او را به برادر او امکنآ مقرر نمود و به جهت اقتدار ماؤنا حقوق همین بندگی و نیکو خدمتی‌های او بود».

آغاز جلد دوم: «سپاس بی‌قیاس و ستایش سرمدی اساس نثار بارگاه عظمت و جلال دادار بی‌همالی است».

انجام جلد دوم:

«گر نیاید به گوش رغبت کس

بسر رسولان بلاغ باشد و بس
وما علینا الا البلاغ. الحمد لله علی آتائه والشکر علی
نعمائه... فی سنة خمس وتسعين من المائة الثانية بعد
الالف من الهجرة المقدسة علی صاحبها السلام والتحية». آغاز
جلد سوم: «حمد و ثنای پادشاه علی الاطلاق و
شکر و سپاس خالق انفس و آفاق جل جلاله را
صومعه داران عرصه افلاک».

انجام: «سبقت رحمتی غضبی وهو اصدق القائلین ظنّ
بنده کمترین را مبدل به یقین گرداند. انه جواد کریم و
رؤوف... سنة خمس وتسعين من المایة الثانية عشرة من
الهجرة المقدسة النبویة علی صاحبها السلام والتحية».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

عناوین شنگرف، در حاشیه تصحیح شده،
موضوعات کتاب در حاشیه نوشته شده‌اند. نسخه
پیشتر در تملک ملک الشعرا بهار بوده و در حاشیه
بعضی از برگها یادداشتهای او یا تصحیحاتش دیده
می شود.

ابتدای نسخه این یادداشتهای دیده می شود: تملک
احمد بن محمدعلی بهبهانی که نوشته این نسخه را
به همراه مجلدات دیگر آن میرزا مهدی ابن بنت
مؤلف کتاب در شهر عظیم آباد در سال ۱۲۲۵ق به او
هبه کرده است با دو مهر بیضوی از او یکی کوچک به
نقش: «ابن محمدعلی احمد ۱۲۳۱» و دیگری بزرگ به
نقش: «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده احمد
بن محمد علی ۱۱۹۳»، تملک عباسقلی سپهر کاشانی
وزیر تألیفات در سال ۱۳۱۶ق که نسخه را در
دارالخلافه طهران خریده بود. با دو مهر بیضوی از او
یکی به نقش: «هو، عباسقلی ۱۳۱۳» و دیگری هم با
عبارت «مشیر افخم عباسقلی سپهر» در وسط و
عبارت «عضدالدولة الشریف ابن محمدتقی
لسان الملك بن محمدعلی ابن رفیع الدولة ابن
محمدعلی ابن محمدرضا» در اطراف آن. به همراه
یک برگ یادداشتهای مطالعه نسخه از ملک الشعرا

بهار و یک غزل از او به خط خودش.

ابتدای جلد دوم یادداشت تملک همان بهبهانی با
همان عبارات و مهرها و تملک عباسقلی خان سپهر
که نوشته این نسخه به خط مؤلف است و احتمال دارد
احمد بن محمدعلی بهبهانی پسر آقا محمدعلی
بهبهانی صاحب مقام باشد در ۱۵ ذی قعدة ۱۳۳۱ق،
به همراه یادداشت دیگری از او در معرفی کتاب
نوشته شده در ۱۳۲۵ق با مهر بیضوی: «عباسقلی
۱۲۷۶» و یادداشت ملک الشعرا بهار در ۱۳۰۹ش که
کتاب را از معتبرترین تواریخ هندوستان دانسته
است.

ابتدای جلد سوم یادداشت مفصلی از ملک الشعرا
بهار در معرفی نسخه مورخ ۱۳۲۴/۹/۸ش و مهر
«عباسقلی ۱۲۷۶». بهار نوشته: «بهترین و روانترین
کتاب خطی که این جانب در تاریخ مطالعه نمودم
همین کتاب است».

پایان نسخه هم یادداشت عباسقلی سپهر در معرفی
نسخه آمده که آن را خط مؤلف دانسته و نوشته در
سه شنبه ۷ رمضان سال ۱۳۲۲ق برابر ۱۲۷۳ش
مشغول مطالعه این نسخه بوده و از قضا این روز
دقیقاً مصادف تاریخ اتمام تألیف این کتاب است. با دو
مهر بیضوی او یکی به سجع «وزیر تألیفات» و دیگری
با عبارت «مشیر افخم عباسقلی سپهر» که شرح آن
گذشت.

نام کتاب در عطف و لبه‌های نسخه هم نوشته شده.
جزوها ۸ برگی. رکابه دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۱۴۶، شش برگ (جلد اول)، ۱۶۶ برگ (جلد
دوم)، ۴۰، دو برگ (جلد سوم)، ۳۱/۲×۲۱/۴، ۳۰ سطر،
۲۳/۵×۱۴/۵.

جلد: میشن زیتونی مجدول گرهی. قطر: ۴/۸.

خریداری از کتابهای ملک الشعرا بهار در اسفند
۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۶۸۰]

۱۵۰۹ و ج ۱۶، ص ۴۴۰؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۴۵۴؛ مرعشی، ج ۱، ص ۶۸-۶۹ و ج ۲۰، ص ۳۴؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۷۱۱؛ ملک، ج ۱، ص ۸۴.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول العبد الذليل العاصي حسن بن علي اليزدي الكسنوي ان هذه رسالة مختصرة في اسامي كتب الشيعة المشهورة... باب الالف. كتاب الاحتجاج. تأليف ابي منصور وهو احمد بن علي بن ابي طالب الطبري».

انجام: «ينابيع الاحكام. في الفقه للعالم الكامل الفاضل مولانا الملا احمد النراقي الكاشاني اعلى الله مقامه ورفع في الخلد قدره. وهذا آخر الكلام في ختم هذا المقام. الحمد لله ثم الحمد لله ثم الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً... اجمعين الى يوم الدين. وقد تم الكتاب بيد مؤلفه الفاني الجاني الحسن بن علي اليزدي الكسنوي عفى الله في شهر ربيع المولود سنة ۱۲۶۰».

انجامه: «وقد فرغ ناقله الفقير الى الله الغني القوي محمد الطباطبائي اليزدي في يوم الاثنين من شهر ربيع الثاني من شهور سنة خمس وثمانين ومائتين بعد الالف».

۳. احاديث «۱۴ پ»

از اميرالمؤمنين^(ع) به نقل از تفسير صراط المستقيم. نوشته شده در شب سه شنبه ۲ ربيع الثاني ۱۲۸۵ ق.

۴. نى نامه «۱۵ پ-۱۶ پ» (عرفان-فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامي (۸۱۷-۸۹۸ ق) كامل. در نسخه با نام «شرح بر دو بيت اول مثنوي مولوي».

۱. بخش زيادى از اين مجموعه از روى نسخه شماره ۵۶۴ كتابخانه ملك تحرير شده است. بيشتر رساله‌ها در هر دو مجموعه يكي است و پايان رساله الرقص والمطرب در هر دو نسخه ناقص و يكسان است. رك: ملك، ج ۵، ص ۸۴-۸۷.

(۸۸۲۵)

مجموعه:

۱. حياة الحيوان الكبرى «۳ پ-۹ ر»

(جانورشناسى-عربى)

مؤلف: محمد بن موسى دميرى (۷۴۲-۸۰۸ ق)

بخش كوتاهى از ابتداى كتاب است.

اوراق عتيق، ج ۱، ص ۴۲۱؛ مخطوطات المصورة معهد المخطوطات قاهره، ادب، ج ۲، ص ۲۷۹-۲۸۰؛ آستان قدس، ج ۱۹، ص ۶۰۱-۶۰۵؛ اعلام الحضارة العربية الاسلامية، ج ۴، ص ۳۸۹-۳۹۲؛ آربرى چستريتي، ج ۱، ص ۴۶؛ اوقاف بغداد، ج ۴، ص ۱۸۷-۱۸۸؛ ظاهريه، طب، ج ۱، ص ۳۷۹-۳۸۳؛ مجلس، ج ۲، ص ۴۴۹-۴۵۰ و ج ۱۰، ص ۱۳۹۸ و ج ۱۹، ص ۲۲۶-۲۲۷؛ المخطوطات الجغرافية العربية فى المكتبة البريطانية، ص ۲۱۵-۲۲۳؛ دنا، ج ۴، ص ۸۰۸-۸۱۰؛ كشف الظنون، ج ۱، ص ۶۹۷-۶۹۷؛ بروكلمان، ج ۱۰-۱۱، ص ۵۷۴-۵۷۶. آغاز: «[الحمد لله الذى شرف نوع الانسان بالاصغرين القلب واللسان وفضلله على ساير الحيوان بنعمتى النطق والبيان».

انجام موجود: «من الشعب بن سعيد وبن ماجه من حديث ابي بن كعب ان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم».

۲. هداية الاسماء فى بيان كتب العلماء «۱۰ پ-۱۴ پ»

(فهرست و كتابشناسى-عربى)

مؤلف: حسن بن علي يزدي كثنوي كربلايى (۱۲۹۷ ق)

فهرست ۶۹۲ كتاب و رساله از آثار دانشمندان شيعه و كتابهاى از پيروان اهل سنت كه مربوط به آيين شيعه بوده و يا در تحصيل علوم براى آنها سودمند مى توانسته باشد.

پايان يافته در ربيع الاول ۱۲۶۰ ق.

چاپ: تصحيح محمد تقى دانش پژوه، در نشریه نسخه‌های خطی، ۱۳۴۸ ش، ج ۶، ص ۱-۶۲.

كامل.

دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۶۸۲-۶۸۳ و ج ۱۰، ص ۱۵۰۸

کتابشناسی فیض کاشانی، ۲۳۳-۲۳۶؛ دنا، ج ۸، ص ۱۸۰-۱۸۴.

آغاز: «یا مبدع الارکان والاصول وواهب النفوس والعقول یا مفیض القلوب والارواح وجاعل الصور والاشباح».

انجام: «یا ارحم الراحمین. لما کان ینبغی ان یکون الکلمات المشتمل علیها مقالات هذا الکتاب المسمى بقرّة العیون مضموناً بها علی غیر اهلها ناسب ان یلقّب المقالات بمکونّة الکلمات الذی هو تاریخ تألیفها سنة ۱۰۸۸ ولله الحمد».

انجامه: «م کن ون ة ال ک ل م ا ت. قد فرغ راقمه الفقیر الی الله العنی المؤبد السرمدی سید محمد الطباطبائی عفی عنه وحوسب حساباً یسیراً فی صبیحة یوم الجمعة الغرّة من شهر جمیدی الثانية فی سنة خمس وثمانین ومائتین بعد الالف من الهجرة المبارکة المقدسة النبویة علی هاجرها الف الف سلام وتحیة فی دار الخلفه طهران مع توزع البال وتشنت الاحوال. اللهم اغفر لنا ولآبائنا وامهاتنا واهل دیننا جمیعاً من سلف منهم ومن غیر الی یوم القيمة. اللهم وفقنا لما تحب وترضی واجعل خاتمة امورنا خیراً وارزقنی زیارة مولانا ابی عبدالله الحسین^(ع) فی هذه السنة بحقه وحق ابیه وامته ونبیه وشیعته وموالیه آمین یا رب العالمین».

۸. روایتی از الکافی «۵۲ پ- ۵۳ ر» نوشته شده در شب جمعه شعبان ۲۸۶ ق.

۹. حکایاتی از اصمعی «۵۵ پ- ۵۷ پ»

۱۰. قصیده «۵۸ ر»

از لیلی بنت اخیل بن ذی الرجالة بن شداد (لیلی الاحنیة).

۱۱. بلاغات النساء (المنثور والمنظوم) «۵۸ ر- ۵۹ ر»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: احمد بن طیفور خراسانی بغدادی (۲۰۴-۲۸۰ق) سه جزء ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ از کتاب المنثور و المنظوم با نام

منزوی، ج ۲، ص ۱۴۷۵-۱۴۷۷ و ج ۵، ص ۳۵۱۵؛ مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۱۶۳۵-۱۶۳۷؛ دنا، ج ۱۰، ص ۹۱۷-۹۲۰.

آغاز:

«عشق جز نائی و ما جز نی نه ایم

وی دمی بی ما و ما بی وی نه ایم... این سطرپی چند است بعضی منثور و بعضی منظوم به قلم صدق نیت و خلوص طویت».

انجام:

با وی از جان یکدل و یک جان شوی

بلکه خود را محو سازی او شوی

در بقای او شوی فانی تمام

باقی و جاوید باشی والسلام

انجامه: «سه شنبه آخر شهر ربیع الثانی ۱۲۸۵ سمت اتمام پذیرفت».

۵. نقلی قولی از صاحب و فیات الاعیان «۱۸ ر»

۶. حساب عقد الاصاب «۲۶ ر»

فایده ای درباره حساب عقد اصابع است در نصف صفحه. آغاز: «فی حساب الاصبیح بعقد الاصابیح. اعلم ان المسبحة والایهام للعشرات هذا فی ید الیمنی فالواحد ان یضم».

انجام: «والالف کالعشرة فی الید الیمنی من الیسری وكذا الالفان وما بعدها».

انجامه: «قد تم حساب عقد الاصابیح فی یوم الثانی عشر من شهر محرم الحرام من سنة ۱۲۸۶ ست وثمانین ومائتین بعد الالف من الهجرة المبارکة المقدسة النبویة^(ص) علی هاجرها الف تحیة».

۷. قرّة العیون فی اعزّ الفنون (الکلمات المکونّة)

«۲۶ پ- ۵۲ ر» (کلام-عربی)

مؤلف: محمد محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۶ -

۱۰۹۱ق)

کامل. پیش از کتاب در یک صفحه فهرست مفصل مطالب کتاب آمده است (۲۶ پ).

فالعلم يفصل والمحجوج منقطع في ١٦ شهر
جمیدی الثانيه ١٣٠١».

١٣. داستان نعمان بن منذر و انوشروان «٦١-٦١ پ»
آغاز: «روى القطامى الكلبى قال قدم النعمان بن المنذر
على كسرى انوشروان وعنده وفود الروم والهند والصين
فذكروا من ملوكهم وبلادهم».

انجام: «قال قيل ايها الملك ما انا فيما اخفر من متي
احق بالزام العار فيما قتل».

١٤. پیامبران اولوا العزم و اختلاف آراد در ذکر اسامیشان
«٦٢ پ - ٦٣ ر»

١٥. روایت عبدالله بن عباس درباره اصحاب كهف و رقيم
«٦٣ ر - ٦٥ ر»

١٦. وصيت حارث بن كعب به فرزندانن هنگام وفات
«٦٥ پ - ٦٦ ر»

١٧. نوابغ الكلم (الكلم النوابغ، النصائح الصغار)

«٦٦ پ - ٦٨ ر» (ادبيات - عربی)

مؤلف: محمود بن عمر زمخشرى (٤٦٧-٥٣٨ ق)

كامل. با حواشی لغوی بین سطور به شنگرف.
مخطوطات الادب في المتحف العراقي، ص ٦٤٥-٦٤٤؛
مجلس، ج ٢٣، ص ٥٢٨-٥٢٩؛ بروكلمان، ج ٥،
ص ٢٣٢-٢٣٣؛ دنا، ج ١٠، ص ٨٢٥.

آغاز: «بسملة. اللهم ان مما منحنتي من النعم السوابق
الهام هذه الكلم النوابغ ناطقة بكل زاجرة وموعظة».
انجام: «اصحاب الاظمار يدرون سحائب الامطار
الدنيا مملوة غيراً مشحونة غيراً».

انجامه: «تم الكتاب في صبحه يوم الاحد التاسع من
ربيع الاولى سنة سادس وثمانين ومائتين بعد الالف من
الهجرة المباركة المقدسة على هاجرها الف سلام
وتحية».

بلاغت النساء شناخته می شود.

نسخه ما قسمت کوتاهی از آغاز کتاب است.

قاهره، ادب، ج ٦، ص ١١٢؛ معجم المطبوعات سرکيس،
ج ١، ص ٣٧٠-٣٧١؛ ميکرو فيلمهای دانشگاه تهران،
ج ١، ص ٣٩٠؛ تاريخ نگارشهای عربی، ج ١، ص ٤٩٦؛
ذريعه، ج ٣، ص ١٤٢ و ج ٢٦، ص ١٢٦؛ الاعلام،
زرکلی، ج ١، ص ١٤١.

آغاز: «بسملة. قال ابو الفضل احمد بن ابى طاهر هذا
كتاب بلاغات النساء وجواباتهنّ وظيف كلامهنّ وملح
نوادرنّ واخبار ذوات الراى منهنّ على حسب ما بلغته
الطاقة واقتضته الرواية واقتضت عليه النهاية مع ما
جمعناه من اشعارهن في كل فن مما وجدناه يتجاوز كثيراً
من بلاغات الرجال المحسنين والشعراء المختارين وبالله
ثقتنا وعليه توكلنا وهذه نبذة اخترناه من هذا الكتاب
واثبتناه في هذه المجموعة».

انجام: «رخص يا محمد للصديق فلم تقبل فخبنت ابا
المعلی كخبية طالب الطرف العتيق. انتهى».

١٢. الكلمات الفاصلة والهدية الواصلة «٥٩ پ - ٦٠ پ»

(اخلاق - عربی)

مؤلف: شمس الدين بن محمود طريحي نجفی

رساله کوتاهی در رد تفاخر عرب بر عجم و یا عجم
بر عرب است. وی در خاتمه از استادش آخند
ملا محمد باقر الشریف ساکن دارالسلطنه اصفهان یاد
کرده است.

آغاز: «الحمد لله المتفضل بكل نعمة المنزه عن كل
وصمة والصلوة على سيدنا رئيس ذوى العصمة محمد
 وآله الذين هم نتيجة الرأفة... اما بعد فهذه الكلمات
 الفاصلة والهدية الواصلة رتبها على مقدمة ومناظرات
 وخاتمة. اما المقدمة. اعلم اخى ايدك الله ان المؤمنین
 اخوة».

انجام: «مع شيخى الانصاف مسح كلامى وقد
اوضحت لك مضمون الخبر وفى الدنيا للعاقل كثير من
العبر اول من اعتذر».

انجامه: «تمت الرسالة فقوا على نظر فى الحق نعرفه

۱۸. اطباق الذهب «۶۸ پ - ۷۸ ر» (ادبیات - عربی)
مؤلف: عبدالمؤمن بن هبة الله شفره اصفهانی (-ح ۶۰۰ ق)
کامل.
مجلس، ج ۲۳، ص ۵۳۲؛ سپهسالار، ج ۲، ص ۸-۱۱؛
قاهره، ادب، ج ۱، ص ۳۲؛ مخطوطات الادب فی المتحف
العراقی، ص ۳۳-۳۵؛ دنا، ج ۱، ص ۱۱۴۰-۱۱۴۲.
آغاز: «اللهم انا نحمدک علی ما اسبلت علینا من
جلایب کرمک و سبلت من شایب نعمک و تشکرک
علی ما افدت من کلماتک».
انجام: «اجزاؤها علی جبال القدس فضمهنّ وإذا ابتلی
ابراهیم ربه بکلمات فاتمهنّ».
انجامه: «تم الكتاب المسمى باطباق الذهب من
مصنفات الفاضل عبدالمؤمن بن هبة الله المقری بید اقل
الساداة الطباطبائی الطیب الیزدی فی دار الخلافة
الباهرة فی لیلۃ المعنیه الخامس عشر من شهر ربیع الثانیه
من شهر سنة هزار و دو یست و هشتاد و شش».
۱۹. اطواق الذهب «۷۸ پ - ۸۲ ر» (ادبیات - عربی)
مؤلف: محمود بن عمر زمخشری (۴۶۷-۵۳۸ ق)
کامل. با توضیحات لغوی بین سطور.
مجلس، ج ۲۳، ص ۵۲۹؛ بروکلان، ج ۵، ص ۲۳۵-
۲۳۷؛ سپهسالار، ج ۲، ص ۱۱-۱۴؛ قاهره، ادب، ج ۲،
ص ۳۳؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی، ص
۳۵-۳۶ (در توصیف کتاب آن را با النصائح الکبائر خلط
کرده اند)؛ دنا، ج ۱، ص ۱۱۴۵-۱۱۴۷.
آغاز: «اللهم انی احمدک علی ما ازلت الی من نعمتک
کذا؛ نعمتک) و علی ما ازلت عتی من نعمتک علی انی لم
اکن اهلاً للاولی و کنت بالثانیة اولی».
انجام: «فکیف رضیت لدینک بالقذی المؤمن لا یرضی
لدینه بذأ والله اعلم بالصواب».
انجامه: «قد تم الكتاب المستطاب علی ید ناسخه
الفقییر الی الله القوی الابدی السرمدی محمد الطباطبائی
الطیب الیزدی عفی عنه فی صبیحة یوم الجمعة السادس
والعشرون من شهر ربیع الثانیة من شهر سنة السادس
والثمانین وماتین بعد الالف من الهجرة المبارکة المقدسة».
۲۰. حکایت محمد بن غسان درباره گردش روزگار و دنیا
«۸۲ پ»
۲۱. النصائح الکبار (المقامات) «۸۳ پ - ۹۲ پ»
(ادبیات - عربی)
مؤلف: محمود بن عمر زمخشری (۴۶۷-۵۳۸ ق)
کامل.
مجلس، ج ۲۳، ص ۵۲۹-۵۳۱؛ بروکلان، ج ۵،
ص ۲۳۱-۲۳۲؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی،
ص ۶۰۴-۶۰۵؛ آوارت، ج ۷، ص ۶۴۱-۶۴۲.
آغاز: «بسمله و صلی الله علی محمد وآله اجمعین
الطیبین الطاهرین المعصومین. بالواحد العدل اثق
واحمده علی ما ادرج لی من آلائه فی تضاعیف ابتلائه».
انجام: «بل الموت الاحمری فلقى من الشیخ نفحة
نثرت امعاؤه وان فلق هو من رأسه سواه».
انجامه: «الحمد لله الکبیر المتعال فی کل حال علی
اتمام هذه الكتاب المستطاب مع توزع البال و تشنتت
الاحوال فی عصر یوم الخمیس السابع عشر من شهر
جمیدی الاولی من شهر سنة سادس و ثمانین وماتین
بعد الالف من الهجرة المبارکة المقدسة علی هاجرها الف
سلام و تحیه و انا العبد الاقل محمد الطباطبائی الطیب
الیزدی فی محروسة دارالخلافة».
۲۲. المشاعر «۹۳ پ - ۱۰۱ پ» (فلسفه - عربی)
مؤلف: محمد بن ابراهیم شیرازی، ملاصدرا (۹۷۹-۱۰۵۰ ق)
کامل.
کتابشناسی ملاصدرا، ص ۲۰۱-۲۱۷.
آغاز: «نحمدک الله و نستعین بقوته التي اقام بها ملکوت
الارض و السماء و بکلمته التي انشأ بها نشاءة الآخرة
والاولی».
انجام: «وإذا استکمل بالعلم و الکمال بلغ الی درجة
العقل الفعال و فیه وقف رتب الخیر و الجود و اتصل باوله
آخره دائرة الوجود انه مفیض الخیر و الجود».
انجامه: «قد فرغ کاتبه الحقیر من کتابته فی یوم السبت
السابع و العشرين من شهر جمیدی الاولی من شهر سنة
۱۲۸۶ المبارکة حامداً مستغفراً».

۲۳. [لغات] «۱۰۲ پ- ۱۰۳ ر» شامل معنای لغوی کلمات اسطرلاب، طغرل بک، اخشید، الب ارسلان، قرواش، جیحون، زمخشر از کتاب القاموس و وزیر از کتاب مطالب السؤل.
۲۴. حکایت فتح هند به دست سلطان محمود غزنوی و بت سومنات «۱۰۳ پ»
۲۵. تاریخ شطرنج «۱۰۳ پ»
۲۶. پرسش مأمون از برادران بنی موسی درباره گردش کره زمین «۱۰۴ ر»
۲۷. [فضیلة العلم والحلم] «۱۰۵ پ- ۱۰۶ پ» (اخلاق-عربی)
مؤلف: ناشناخته
گفته‌ها و سروده‌هایی درباره فضیلت عقل و حلم است. نسخه ما ظاهراً کامل نیست و تنها این ابواب را دارد: فی تعریف الکتب و فی الادب، باب فی العقل و فضله، باب فی الحلم و فضله، باب فی التأدب، باب فی ذم الجهل و الحمق، باب فی مصاحبة الاصدقاء و الاخوان، باب فی وصف الاخلاق الحسان المختلفة بها نفوس و الاعیان، فصل فی ذکر الصنایع و المآثر الحسنة.
- آغاز: «الحمد لله الذي عظمت منته ووسعت رحمته و تمت كلمته و نفذت مشيئته و جرت على ارادته قضيته ووسع كل شيء علماء... اما بعد اكرمك الله فان الکتب نزهة العلماء ورياض الحكماء جليساً بلا لسان يكبسك فيها بلا ترجمان شجرة تقطف كل اوان و ثمرة تجنى بغير اعوان».
- انجام موجود: «فصل فی ذکر الصنایع و المآثر الحسنة... قال من حفظ الرأس وما وعى و البطن وما حوى و ترک زينة الحياة الدنيا و ذکر الموت و البلى».
۲۸. [عروض] «۱۱۴ پ- ۱۱۶ ر» (عروض-فارسی)
مؤلف: ناشناخته
رساله کوتاهی است در عروض بدون بخشبندی.
- ملک، ج ۵، ص ۸۵.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله اجمعين. و بعد بدان که میزان بیت مرکب است از ارکان و ارکان مرکب است از اصول و اصول منحصر است به سه سبب و وتد و فاصله».
- انجام: «و هر رکنی که در میان صدر و عروض یا ابتدا و ضرب واقع است حشو می‌گویند و حشو در لغت به معنی آگین بالش است».
- انجامه: «قد فرغت من تحرير هذه الوجيزة في ليلة الثلاثاء التاسع و العشرين من جميدى الاولى من شهر سنة السادسة و الثمانين و مائتين بعد الالف من الهجرة المباركة المقدسة على هاجرها الف سلام و تحية في بلدة المحروسة دار الخلافة».
۲۹. حکایت موفق‌الدین ابومحمد عبداللطیف بن یوسف بغدادی از ابن تلمیذ طبیب و درمانهای او «۱۱۶ پ»
۳۰. گفته‌ای از محمد بن زکریای رازی در پزشکی «۱۱۶ پ»
۳۱. شرح حال محمد بن زکریای رازی منقول از تاریخ ابن جلجل «۱۱۶ پ»
۳۲. بندی از السیاسة المدنیة ابونصر فارابی «۱۱۷ ر»
۳۳. المرقص و المطرب «۱۲۲ پ- ۱۳۱ پ» (موسیقی؛ ادبیات-عربی)
مؤلف: علی بن موسی بن سعید اندلسی (۶۱۰-۶۸۵ق)
نمونه‌هایی از سروده‌های ۱۵۰ شاعر اندلس و مغرب در آواز خوانی است که به عنوان مدخلی بر دو کتاب بزرگ او در این موضوع (المغرب فی حلی المغرب و المشرق فی حلی المشرق) و مقدمه کتاب بزرگش جامع المرقصات و المطربات پرداخته شده است. شامل ۵ بخش: المرقص، المطرب، المقبول، المسموع و المتروک. وی درباره روش کارش می‌نویسد: «ورتبته علی الاعصار ترتیب الفرائد فی العقود و مزجت المرقصات

الخمیس التاسع والعشرون من شهر جمیدی الثانیه
۱۲۸۵».

۳۴. [اشعار فی الرياض والنهار] «۱۴۶ ر- ۱۴۷ پ»
(ادبیات-عربی)

از این سرایندگان: ابن معتر، بحتری، دیک الجن،
ایبیم، تلغری، الواو دمشقی، ابن رومی، ابن شرف
ماردینی، سعید خالدی، ابن عقیف تلمسانی، مظفر
اعمی، ابن طباطبا، ابوالعلاء رونی، ابن ازمو، ابی طالب
مامونی، ارموی، ابوالفتح کشاجم، تنوخی، صفوری،
شریف الناسخ، محمد اشعری، ابن قول، ابو سالم معزی،
ابن حبیب، ابن مکی، محمد بن المغربی، ابن سعید، الهائم
المنصوری، ابن عصار، صفدی.

۳۵. [اشعار در استدعا] «۱۶۰ پ- ۱۶۲ ر»
(ادبیات-عربی)

از این سرایندگان: قاضی القضاة برهان الدین جماعه،
قاضی تاج الدین، طغرائی، محمود بن حسین، حسن بن
حبیب حلبی، ابن جزری، منصور فقیه مصری، محمد بن
الفقیبی، صفی حلی، محمد عقیف تلمسانی، الواو
دمشقی، ابن نباته، صاحب زبده الافکار، مهلبی، قاضی
عبدالوهاب، ابن سکره، بحتری، ابن جوزی، مظفر اعمی،
ابی نواس، لراقمه.

۳۶. نامه «۱۶۲ پ»
(عربی)

نامه و ابیات ابوالحسن سنان بن محمد ملقب به
رشیدالدین صاحب قلاع اسماعیلیه در جواب محمود بن
عمادالدین زنگی بن آق سنقر.

۳۷. حکایتی از احمد بن طولون «۱۶۲ پ»
(عربی)
نوشته شده در شب پنجشنبه ۲۹ ذیقعدة الحرام ۱۲۸۶ ق.

۳۸. منشآت «۱۶۳ ر- ۱۶۴ پ»
(عربی)

از ابن مقفع و شمس المعالی قابوس و معاویه و ابی العینا
و تهنیت محمد بن مکرّم به نصرانی.

بالمطربات فيه مزج الحمرة بالبياض في الخدود وفضلت
ما بين فضلاء الشرق وفضلاء الغرب كما فصل بين
الجمعين حكم الطعن والضرب ولم تعرض للكلام على
التنقيص و الترجيح ولا تصرف في طريقى التنقيح
والتلميح».

در دائرة المعارف بزرگ احتمال داده شده کتاب در
خلال نخستین سفر مشرق ابن سعید میان سالهای ۶۴۷ و
۶۵۱ ق تألیف شده باشد اما بروکلیمان زمان نگارش نیمه
نخست کتاب را ۲۳ ذیحجه ۶۴۰ تا اول محرم ۶۴۱ ق
می داند. تقدیم شده به موسی بن یغمر جمال الدین امیر
(۶۶۳ ق) در قاهره.

در ابتدا با قلم شنگرف نوشته اند: «کتاب المرقص
والمطرب تألیف الشیخ الفاضل نورالدین علی بن سعید
الاندلسی عفی الله عنی وعنه آمین».

بخشی از وسط رساله نانویس مانده است (برگ
۱۲۴ ر- ۱۲۵ ر).

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، ص ۶۸۵-۶۹۲؛
بروکلمان، ج ۶، ص ۹۸-۹۹؛ کشف الظنون، ج ۲،
ص ۱۶۵۸؛ معجم المطبوعات سرکیس، ج ۱، ص ۱۱۸؛
نشریه نسخه های خطی، ج ۲، ص ۱۱۶؛ دانشگاه تهران،
ج ۱۰، ص ۱۵۰۹-۱۵۱۰؛ مجلس، ج ۱۷، ص ۲۰۲-
۲۰۳؛ ملک، ج ۵، ص ۸۶ و ۴۰۸-۴۰۹؛ بانکپور، ج ۲۳،
ص ۱۰۱-۱۰۲؛ آوارت، ج ۶، ص ۳۵۸-۳۵۹.

آغاز: «بسمله و صلی الله علی محمد وآله و صحبه
وسلم. قال رئیس الادباء وعمید الفضلاء نورالدین
ابوالحسن علی بن الوزير العالم ابی عمران بن محمد بن
عبدالملک بن سعید بن خلف بن سعید... اما بعد حمد الله
الذی شرف الانسان علی سایر الحيوان بنطق اللسان ثم
جعل اشرف بنی آدم من ارتقت درجته فی ذلك وتلاعب
باطراف الکلام».

انجام: «وقوله فی فرس اصفر اغر اكل الحلیة:

عجبت له وهو الاصيل بعرفه

ظلام و بین الناظرین صباح».

انجامه: «تمت رسالة المطربات والمرقصات بید اقل
السادات سید محمد الطباطبائی الطیب الیزدی فی لیلة

۳۹. فایده کوتاهی فی حب الوطن از یکی از کتب آسمانی و پیامبر اسلام^(ص) «۱۷۰ پ»
۴۰. روایات فضائل علی بن ابی طالب^(ع) «۱۷۲-۱۷۳» (عربی)
۴۱. قصیده فرزندق در مدح امام زین العابدین^(ع) «۱۷۳ پ»
۴۲. اشعار پراکنده «۱۷۵-۱۷۷ ر و ۱۹۱ پ-۱۹۲ ر و ۱۹۸ پ-۲۰۳ ر» (عربی)
- از این سرایندهگان: امیرالمؤمنین علی^(ع)، ابوالطیب، ابوالفتح بستنی، ابوالسعود، علی بن هشام، قطامی، فرزندق، موسوی، من الحماسة، متنبی، بحتری، علی بن جهم، محمد بن خادم، محمد بن غالب، ابی الشیص، ابی العتاهیه، محمود وراق، بشار بن برد، موصلی، زیاد الاعجم، ابی التمام، زهیر بن ابی سلمی، توبه بن حمیر، ابوالعتاهیه، شیخ شهاب‌الدین الرعدینی، ابن رومی، ابن معتز، دیک الجن، ابن تمیم، ابن معشر، ابن شرف ماردینی، ابی نواس، ابن مطروح، ابن عبدالله الحسین، خوارزمی، منصور تمری، ابی العلاء معری، ابن نباته، فخرالدین بن مکانس، صفی حلی، ابن نبیه، صدرالدین قبان، ابوالقاسم حداد، علاءالدین صیداوی، ابن هانی، قطب‌الدین بن عوض، دمامینی، ابوعثمان خالدی، ابی الحسن فکیک، حسن بن حبیب، ابونصر بن اسد، عبدالله بن محمد عطار، خولان عادل، ابوالفضل بن ابی الرقاء، ابن الصائغ، علاءالدین الوداعی، شرفی، ازهری، سراج الوراق، ابن خطیب، اصمعی، ابن سناء الملک، عاصم الحاولی، معمار، سمدیسی، ابو هلال عسکری، حججاج، بدر بن صاحب، ابن ابی حجله.
۴۳. پراکنده‌ها
- در بخش آخر نسخه بیشتر صفحات سفید مانده و یادداشتهای کوتاه و پراکنده‌ای در آن نوشته شده است. فهرست این یادداشتهای صاحبان اقوال چنین است:
- الاخبار التي يدل على شرافة العلم (۲۰۷ پ، ۲۰۸ ر).
- دليل حصر ائمه در عدد ۱۲، نوشته شده در رمضان ۱۲۸۹ق (۲۰۹ ر).
- روایت از امام زین العابدین^(ع) و امام صادق^(ع) (۲۰۹ پ).
- قصیده صلاح صفدی در مدح امیر علی ماردانی که در هر بیتي از آن تکلفی از صناعت ادبی را اعمال کرده است (۲۱۱ پ).
- قصیده متکلف دیگری شبیه قبلی از صفی حلی (۲۱۱ پ-۲۱۲ ر).
- قصیده شیخ صلاح‌الدین صالح بن نورالدین بعلبکی در ۱۲ بیت که به ۴۷۰ وجه خوانده می‌شود (۲۱۲ پ).
- قصیده شجره عبدالرحمن بن نجل شهابی (۲۱۳ پ).
- قصیده شجره محمد بن سیت (۲۱۴ ر).
- گفته‌هایی از کتاب الذیل سمعانی و صفدی و کتاب وفيات الاعیان، نوشته شده در ۱۳ ذیقعه ۱۲۸۶ق (۲۱۴ پ).
- بندی از کتاب ابن خلکان، در ۲۵ ذیقعه ۱۲۸۶ق (۲۱۵ ر).
- ترجمه ابوالقاسم احمد بن محمد اسمعیل بن ابراهیم طباطبا (۲۱۵ پ).
- حکایات یحیی بن اکثم و مأمون (۲۱۶ پ).
- منقولات مختلف درباره محاضرات و الاجوبه المسکتة از کتاب التغازی ابی العباس المبرد و ابن جوزی، در شب ۲ رمضان ۱۲۸۶ق و ۲۹ شوال ۱۲۸۶ق، به خط محمد طباطبایی یزدی (۲۱۷ پ-۲۱۹ پ).
- از کتاب وفيات الاعیان در ربیع الاولی ۱۲۸۷ق (۲۲۱ ر).
- اشعار سعید الوراق معروف به دلال الکتب (۲۲۳ پ).
- وفيات الاعیان ابن خلکان (۲۲۴ پ).
- اشعار از ابی اسحق موصلی (۲۲۵ پ).
- ابوالقاسم خطیب (۲۲۶ ر).
- سعید الوراق (۲۲۶ پ).
- اشعار و حکایات صاحب بن عباد (۲۲۷ پ).
- فی تشبیه وجه المعشوق بالبحر و بنت اللحیه بالعنبر (۲۳۰ پ).
- شریف بیاضی (۲۳۱ پ).

المواقیت را در این کتاب یک جا گرد آورده است. کتاب در صد و چند باب تدوین شده و در هر باب گفته‌های ستایش‌آمیز و مذمتهای مربوط به یک موضوع در کنار هم قرار گرفته‌اند.

عناوین نانویس. از انجام نانوشته رها شده است.

میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۳۵۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۴۴۶؛ اوقاف موصل، ج ۱، ص ۲۲۸؛ مرکز احیاء، ج ۲، ص ۱۸۷-۱۸۸ (با نام الظرائف والیواقیت)؛ آوارت، ج ۷، ص ۳۲۱-۳۲۲؛ مؤلفات التعالی، ص ۷۷-۷۸؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقی، ص ۵۳۶-۵۳۷ (با نام مجمع الظرائف واللطائف والیواقیت فی بعض المواقیت)؛ دارالکتب قاهره، ج ۳، ص ۲۹۵.

آغاز: «قال ابو نصر احمد بن عبدالرزاق المقدسی اسعده الله بمرضاته الحمد لله خیر ما طلب به استفتاح الکلام واستنتاج المرام و صلی الله علی سید الانام محمد وآله واصحابه الطیبین الکرام».

انجام موجود: «وقال الله تعالی حکایة عن یوسف^(ع) عن الملک فلما کلمه قال انک الیوم لدینا مکین امین ولم یقل».

خط: نستعلیق. کاتب: سید محمد طباطبایی طیب

یزدی در دارالخلافه طهران.

با این تاریخها در بخشهای مختلف نسخه: دوشنبه

ربیع الثانی ۱۲۸۵ق (رساله دوم)، شب سه‌شنبه ۲

ربیع الثانی ۱۲۸۵ق (رساله سوم)، سه‌شنبه آخر

ربیع الثانی ۱۲۸۵ق (رساله چهارم)، ۱۲ محرم

۱۲۸۶ق (رساله ششم)، صبح روز جمعه غره

جمادی الثانی ۱۲۸۵ق در دارالخلافه طهران (رساله

هفتم)، شب جمعه شعبان ۱۲۸۶ق (رساله هشتم)، ۱۶

جمادی الثانی ۱۳۰۱ق (رساله دوازدهم)، صبح

یکشنبه ۹ ربیع الاول ۱۲۸۶ق (رساله هفدهم)، شب

۱۵ ربیع الثانی ۱۲۸۶ق در دارالخلافه (رساله

هجدهم)، صبح جمعه ۲۶ ربیع الثانی ۱۲۸۶ق (رساله

نوزدهم)، عصر پنجشنبه ۱۷ جمادی الاول ۱۲۸۶ق

در دارالخلافه (رساله بیست و یکم)، شنبه ۲۷

-ملحمه ذوالقرنین (۲۳۲ ر).

-منقولاتی از ابو محمد اسمعیل بن جو الیقی بغدادی و من لا یحضره الفقیه (۲۳۲ ر).

-گفته‌ها و ابیاتی از زمخشری، ابی الفرج بن جوزی و داود انطاکی از تذکره (۲۳۲ پ).

-ابی الفتح نصرالله بن عبدالله ابن قلاقس (۲۳۳ پ).

-ابن سکره هاشمی (۲۳۴ پ - ۲۳۶ پ).

-ابی العباس نسائی (۲۳۹ پ).

-بدیع الزمان همدانی (۲۴۰ پ).

-ابن فارس لغوی (۲۴۱ پ - ۲۴۲ پ).

-مظفر الاعمی (۲۴۷ پ).

-ابن خیاط دمشقی (۲۴۸ پ).

-المیدانی صاحب کتاب الامثال (۲۴۹ پ).

-ابن خازن الکااتب (۲۵۰ پ).

-فی صفة القلم (۲۵۱ پ).

-عیسی بن الملک العادل صاحب الدمشق (۲۵۵ پ).

-عبدالله بن معتز (۲۵۶ ر).

-علی بن جهم (۲۵۶ پ).

-قاضی عیاض (۲۵۷ پ).

-ابن رومی، کتاب الخریدة (۲۵۸ پ).

-ابو یحیی عیسی بن سنجر حاجری (۲۶۲ پ).

-خطیب ابی اسحق عراقی (۲۶۳ پ).

-ضیاء الدین عیسی (۲۶۴ پ).

-العاصم (۲۶۵ پ).

-حکایت فایقه بنت عبدالله ام عبدالواحد بن جعفر بن سلیمان، نوشته شده در سلخ شعبان ۱۲۸۶ق (۲۸۴ ر).

-جواز ابدال الصاد من السین، درة الغواص حریری

(۲۸۴ پ).

-مجمع البحرین، سقراط (۲۸۶ پ).

۴۴. الظرائف واللطائف فی المحاسن والاضداد

«۲۶۶ ر - ۲۷۰ ر» (ادبیات - عربی)

مؤلف: احمد بن عبدالرزاق مقدسی (سده ۵هـ)

مقدسی دو کتاب عبدالملک بن محمد ثعالبی (۴۲۹ق) یعنی الظرائف واللطائف و الیواقیت فی بعض

فصل دهم: در آداب صبح از خواب بیدار شدن است. کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۵۶؛ میکروفیلماهای دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۱۷۲؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۸۸۱.

آغاز: «معشوقی را سپاسی در خور که بی شایبه غرض و احتمال مقصود محض پدیدآوری فروغ عشق عاشقین مراتب وجود را».

انجام: «و اگر دخترهای خود را به مکتب خانه ببرند و درس بدهند و وصیت کنند اولادشان ... هرگز گور به گوری پدر و مادر نمی شود».

من آن چه شرط بلاغ است با تو می گویم

تو خواه از سخمن پند گیر خواه ملال».

خط: شکسته نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۳هـ.

عناوین سیاه درشت. عبارات عربی نسخ.

کاغذ: فرنگی آبی، با ته نقش تاجی بزرگ که درون آن

شاهی بر تخت نشسته و در صفحات مقابل آن عبارت

"SHAIK AHMED SHAIK DAWOOD 1883"

نوشته شده است.

۲۷ برگ، ۱۷/۲×۱۲، ۲۴ سطر، ۱۰×۵/۱۸.

جلد: تیماج مشکی، عطف میشن زیتونی. قطر: ۰/۶.

خریداری از اسماعیل قوام شهیدی در اردیبهشت

۱۳۴۷ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۹۷]

(۸۸۲۷)

مجموعه:

۱. منتخب مقطع تکمیل الصناعة (رساله در قافیه)

«ص ۱-۴۳» (قافیه - فارسی)

مؤلف: عطاءالله بن محمود عطایی نیشابوری (۹۱۹ق)

گزیده خاتمه کتاب دیگر مؤلف، تکمیل الصناعة،

است. در این گزیده مباحث مربوط به قافیه به دستور

امیر علیشیر نوایی (۸۴۴-۹۰۴ق) انتخاب شده است.

مشمتمل بر نه حرف به عدد حروف قافیه:

حرف اول: در تعریف قافیه.

حرف دوم: در تعداد حروف قافیه و بیان حرف روی و

جمادی الاول ۱۲۸۶ق (رساله بیست و دوم)، شب

سه شنبه ۲۹ جمادی الاول ۱۲۸۶ق در دارالخلافة

(رساله بیست و هشتم)، شب پنجشنبه ۲۹

جمادی الثانی ۱۲۸۵ق (رساله سی و سوم)، شب

پنجشنبه ۲۹ ذیقعد ۱۲۸۶ق (رساله سی و هفتم)،

رمضان ۱۲۸۹ق (۲۰۹ر)، ۱۳ ذیقعد ۱۲۸۶ق

(۲۱۴پ)، ۲۵ ذیقعد ۱۲۸۶ق (۲۱۵ر)، شب ۲

رمضان ۱۲۸۶ق و ۲۹ شوال ۱۲۸۶ق (۲۱۷پ - ۲۱۹

پ)، ربیع الاول ۱۲۸۷ق (۲۲۱ر)، سلخ شعبان

۱۲۸۶ق (۲۸۴ر).

عناوین و نشانیها سنگرف. صفحه آغازین مجموعه

فهرست رسائل نسخه و اسامی قتلة الاثمة و چند

فایده کوتاه. بعضی از بخشها چلیپا، رکابه دار. برگهای

زیادی در نسخه سفید مانده است. آثار سطراندازی

در این ورقهای سفید به وضوح دیده می شود. جزوها

۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

۲۸۷ برگ، ۳۵/۳×۲۲، سطور و اندازه ها مختلف.

جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۴/۳.

خریداری از ورثه خلخالی در خرداد ۱۳۲۹ش.

[شماره ثبت: ۳۵۵۲۴]

(۸۸۲۶)

تأدیپ النسوان

(اخلاق - فارسی)

مؤلف: عبیدالله قزوینی، عبید زاکانی (۷۷۱- / ۷۷۲ق)

تنظیم شده در ده فصل:

فصل اول: در سلوک زن و رفتار زن است.

فصل دوم: در حفظ زبان است.

فصل سیم: در گله کردن است.

فصل چهارم: در قهر کردن است.

فصل پنجم: در راه رفتن و حرکات در محبت است.

فصل ششم: در آداب غذا خوردن است.

فصل هفتم: در پاکیزه داشتن بدن و استعمال بعضی از

عطریات است.

فصل هشتم: در آداب لباس پوشیدن است.

فصل نهم: در آداب خوابیدن است.

انجام: «به واسطه صفای ظاهر تصفیه باطن سخن ارباب قلوب در دل سوختگان آتش عشق گرم‌تر در می‌گیرد.

فرق است میان سوز کز جان خیزد

تا آن که به ریسمانش بر هم بندی».

انجامه: «قد فرغ من تحریر هذه الرسالة الموسوم بانيس العشاق بتوفيق الملك الخلاق اقل الفقراء درویش مستوی الادهمی فی عاشر ربیع الاول سنه خمس وخمسين وثمانية وسلم تسليماً كثيراً» (مربوط به نسخه مستنسخ منه).

۳. دیوان ابن‌یمین «ص ۱۲۶-۱۶۷» (ادبیات-فارسی) مؤلف: محمود بن یمین‌الدین فریومدی، ابن‌یمین (سده ۵هـ) شامل قطعات و رباعیات.

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۴۵-۲۲۱۱-۲۲۱۴؛ دنا، ج ۵، ص ۱۴-۱۶.

آغاز: صفت اعضای خویان به دستور چهار اندر چار که آن چهل باشد.

ده چیز لازم آمد تا خوب خوب شد

هر چیز از آن نکو بطلب در چهار شد

انجام:

گر خردپروری به گاه سؤال

خاک خور آب روی خویش مبر

۴. انیس الشعراء «ص ۱۷۱-۲۴۸» (عروض-فارسی) مؤلف: محمد بن عبدالخالق

از زمان مؤلف تاریخی در دست نیست. جز آن که می‌دانیم پس از وحید تبریزی (زنده در ۸۲۰ق)

۱. در هامش نسخه‌ای از منتخب مقطع تکمیل الصناعة در کتابخانه گنج‌بخش پاکستان (ش ۲۲۱۱) حاشیه‌ای با نشانی «منه» آمده که بخشهای کتاب تکمیل الصناعة را معرفی می‌کند: «کتاب تکمیل الصناعة مرتب است بر مطعی (مقدمه) و سه بیت و مقطعی: مطلع در بیان معنی شعر و اقسام آن. بیت ۱. صنایع؛ ۲. معما؛ ۳. عروض. مقطع در قافیه و احوال فصیحای عرب و شعرای عجم مفصلاً (منه)». گنج‌بخش پاکستان، ج ۳، ص ۱۲۳۴.

حروفی که پیش از اوست.

حرف سیم: در بیان حروفی که بعد از روی است.

حرف چهارم: در بیان حرکات قافیه.

حرف پنجم: در بیان انواع روی و اصناف این انواع و القاب قافیه به اعتبار این اوصاف.

حرف ششم: در بیان انواع قافیه به اعتبار تقطیع.

حرف هفتم: در بیان عیوب ملقبه قافیه.

حرف هشتم: در بیان عیوب غیر ملقبه قافیه.

حرف نهم: در بیان تحقیق حاجب و ردیف.

پایان یافته در غره رمضان ۸۹۲ق.

تاکنون به جز این گزیده بخشهای دیگر تکمیل الصناعة به دست نیامده و محتمل است تألیف آن اصلاً تمام نشده باشد چه عطایی در آغاز و انجام صنایع آرزو می‌کند تکمیل الصناعة را به بیاض آورد.^۱ کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۶۸-۲۱۷۰؛ خانقاه نوربخش، ج ۲، ص ۲۰۶-۲۰۷؛ دنا، ج ۳، ص ۲۸۹-۲۹۱ (با دو عنوان پی در پی)؛ آستان قدس، ج ۹، ص ۲۵۵ (بدون نام مؤلف)؛ احتمالاً رساله قافیه ناشناخته ملی تهران، ج ۵، ص ۱۸۷ هم همین کتاب باشد.

آغاز: «سپاس بی‌قیاس صانعی را که تأسیس بدایع مصنوعات و نظم سلسله موجودات بی‌دخیلی و شریکی نمود».

انجام: «و چون حال ردیف نسبت به قافیه مشابه حال آن کس بود او را ردیف نام کردند».

انجامه: «قد تم علی سبیل الاستعجال بعون الله الملك المتعال فی اواخر شهر الشوال».

۲. انیس العشاق «ص ۴۷-۱۲۶» (ادبیات-فارسی) مؤلف: حسن بن محمد رامی (-۷۹۵ق) کامل.

منزوی، ج ۵، ص ۳۵۲۷-۳۵۳۰؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۲۷-۲۹؛ دنا، ج ۲، ص ۲۷۹-۲۸۲.

آغاز: «حمد و ثنا خالقی را علت کلمته که در مبدأ خلقت وجود خاکیان را به تشریف ولقد کرنا بنی آدم مشرف گردانید».

- می‌زیسته، چنان که در مقدمه می‌نویسد: «پیش از این زین الشعراء المتأخرین یعنی وحید تبریزی علیه الرحمة والغفران مختصری در علم عروض جهة دانستن تقطیع و اوزان اشعار فارسیه تصنیف کرده بودند و لکن چون از وصمت حشو و تطویل وما هو من هذا القبیل خالی نبود... این رساله را تصنیف کردم... و مجموع ایباتی که در این رساله مذکور است از منشآت بنده است.» نام کتاب تنها در نسخه شماره ۲۱۶۶/۱ دانشگاه تهران به صورت رئیس الشعراء نوشته شده که از آن جا به فهرست نسخه‌های خطی فارسی منزوی هم راه یافته است.
- تنظیم شده در یک مقدمه و مقصد و خاتمه. کامل.
- منزوی، ج ۳، ص ۲۱۵۸-۲۱۵۹ (با نام رئیس الشعراء)؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۲۷۹-۲۸۰ (با نام محمد بن عبدالخالق گیلانی) و ج ۱۱، ص ۶۷۳-۶۷۴؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۸۶۲؛ گوهرشاد مشهد، ج ۳، ص ۱۶۱۶ (با نام محمد بن عبدالخالق بن معروف گیلانی)؛ مرعشی، ج ۱۵، ص ۱۵۵ و ج ۱۷، ص ۱۹۱ (نام مؤلف در راهنمای فهرست مرعشی، ج ۱، ص ۷۹ و ۸۳ به صورت محمد بن عبدالخالق بن معروف اصلاح شده که احتمالاً منظورشان یکی بودن مؤلف این کتاب با کز اللغات بوده است. اما با توجه به تألیف کز اللغات پیش از سال ۸۸۳ق این انتساب نمی‌تواند صحیح باشد. گذشته از آن در نسخه ما و همه نسخه‌های دیگر نام مؤلف همان گونه که ذکر شد آمده است).
- آغاز: «خلاصه کلام و نقاوة ابتداء اقوال ایام سیاس کریمی است که از بحور مکارم بیکران خویش قابلیت نظم یواقیت نثر انواع انسان را موهبت نمود.»
- انجام: «پنجم آن که تا ممکن باشد قافیہ را تکرار نکنند تا حمل بر عجز نشود.
- قد تم رسالتی بعون الوهاب امید که باشد همگی صدق و ثواب گر سهو و خطایی شده باشد واقع رب اغفر لی انک انت الوهاب»
۵. صفات حروف «ص ۲۵۱-۲۶۵» (تجوید-فارسی) مؤلف: ناشناخته شامل این فصول:
- فصل اول در صفات حروف.
- فصل در بیان را.
- فصل اول: در استعاذه.
- فصل دویم: در بسمله.
- فصل سیم: در مخارج حروف.
- فصل: باید دانست که دندانها بر چند قسم است.
- اسامی قراء عشره.
آغاز: «فصل اول در صفات حروف. بدان که حروف تهجی موصوفند به پنج صفت و هر کدام را با صفات خود تکلم باید کرد تا صحیح باشد و از یکدیگر ممتاز گردند».
- انجام: «اسامی قراء عشره... اسحق، ادریس، رویس، روح».
۶. لغز الزبده «ص ۲۶۷-۲۷۶» (معما-عربی) مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق) نوشته شده برای محمد بن خاتون عاملی در سال ۱۰۲۱ق در مشهد با ماده تاریخ «رضویه».
- کامل.
- کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۴۹۴-۵۰۱؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۴۴۱-۴۴۲ و ج ۸، ص ۳۵۷ (خط مؤلف)؛ مجلس، ج ۱۳، ص ۲۲۷، ش ۴/۴۸۱۶؛ مرعشی، ج ۱، ص ۲۵۶-۲۵۷.
- آغاز: «بعد الحمد والصلوة فيقول احوج الخلق الى رحمة ربه الغني محمد المشتهر ببهاء الدين العاملي غفر الله عنه لا يخفى عليكم ايها الاصحاب العظام والاحباب الكرام المختصون من الله».
- انجام: «قاعدته بسمرقند ورأسه ببغداد ولتقتصر على هذا القدر من الاطناب في ذكر اوصاف هذا الكتاب والعاقل يكفيه الاشارة والجاهل لا ينتفع بالف عبارة».
- خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۳هـ، رساله اول
اواخر ماه شوال، رساله دوم نوشته شده از روی

انجام: «و فرغ صایغ الفهم عن افراغه فی قالب تألیفه بجلیل لطف الجلیل ولطفیه و صدر عطشان الجنان ربّاناً عن مورد البیان فی صدر یوم الجمعة الثانی عشر من شهر ذی العدة الحادی عشر من العام التاسع من العشر الاول من المائة الثانية من الالف الثانی من هجرة اول الکاینات واولی الموجودات صلی الله علیه وآله ما دامت الارضون والسموات وبلغ ههنا المسیر بقدم قلم الفقیر وقلم قدم مؤلفه الحقیق... (نام مؤلف را پاک کرده‌اند) و هو ولی المواهب ومنتهی کل واهب [فرغ من کتابته ثانیاً مؤلفه فی العام...].» (انجامه نسخه را پاک کرده‌اند که به زحمت این کلمات را می‌توان از آن خواند).

خط: نسخ معرب، تاریخ کتابت: سده ۱۲ هـ.

نشانیها شنگرف، بدین ترتیب: بین عبارات و جملات مثنوی یک دایره کوچک یا ویرگول مانند و بین پاره‌های اشعار دو ویرگول که روی هم کشیده شده‌اند و یا سه نقطه مثلثی شکل. نیمه اول نسخه عناوین شنگرف، از برگ ۵۳ تا پایان عناوین و نشانیها نانوشته رها شده‌اند. با حاشیه‌نویسی فراوان به امضای «منه»، در حاشیه تصحیح شده، با خط خوردگی در متن، به احتمال فراوان این یادداشتهای توضیحی و تصحیحها به خط مؤلف است. نام مؤلف را در خطبه و پایان کتاب محو کرده‌اند. انجامه نسخه هم پاک شده است.

یادداشتهای صفحه عنوان: نام کتاب و مؤلف، مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۶۷۵، همو نسخه را خط مؤلف دانسته است. مهر بیضوی: «عبد محمدحسن الموسوی ۱۲۲۳ (۹)»، دو بیت شعر و یادداشتی محو شده از باقر حسینی با مهر بیضوی او که کمرنگ شده است.

گوشه بالایی برگهای ۶ و ۳۲ و ۴۱ و ۵۲ و ۷۵ و ۷۸ مهر مستطیل: «بهاء‌الدین محمد الحسینی». ^۱ رکابه دار. با جزوهای ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره. لبه کاغذها کمی موربانه خورده.

۱. این مهر به احتمال فراوان از آن خود محمد مختاری (مؤلف کتاب) است. رک. مجلس، ج ۳۸، ص ۱۰۲، ش ۱۴۰۷۹.

نسخه‌ای به خط درویش مستوی ادهمی مورخ ۱۰ ربیع الاول ۸۵۵ ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، ابتدای نسخه فهرست رسائل از احمد گلچین معانی (در نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۱۸۸)، در حاشیه کمی تصحیح دارد. جزوها ۸ برگی، رکابه دار. آثار سطراندازی در اوراق باقیمانده است. در پرچسب کاغذی عطف نام آن «دو سه رساله در عروض» نوشته شده است. کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره.

یک، ۱۳۹، یک برگ، ۱۲/۵×۱۹/۹، ۱۱ سطر، ۱۴×۷.

جلد: میسن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۲.

خریداری از اشتری در تیر ۱۳۲۲ ش.

[شماره ثبت: ۲۶۲۷۸]

(۸۸۲۸)

زواهر الجواهر فی نوادر الزواجر (اخلاق-عربی)

مؤلف: محمد بن محمدباقر حسینی نائینی مختاری، بهاء‌الدین (ح ۱۰۸۰ - پس از ۱۴۰ ق)

پند و اندرزهایی اخلاقی، تنظیم شده در ۳ باب و خاتمه: الباب الاول: فی النفس وعاداتها ودقایق حالاتها وما لها من التلبیس والتلبیس والمواطن لا بلیس.

الباب الثانی: فی دواعی النفس الی الطاعات وزواجرها عن السيئات والتزهید عن الدنيا والترغیب الی العقیب.

الباب الثالث: فی التوبة عن الخبائث.

مسک الختام الکلام فی الانباء عن انباء الاولیاء واطراء هؤلاء الاذکیاء.

پایان یافته در جمعه ۱۲ ذی‌عده ۱۱۰۸ ق.

کامل.

مرعشی، ج ۱۶، ص ۱۵۲-۱۵۳؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۴۷؛

ذریعه، ج ۱۲، ص ۶۱-۶۲ و ج ۲۰، ص ۱۱۶-۱۱۷؛

دانشگاه تهران، ج ۶، ص ۲۲۷۱-۲۲۷۲؛ حقوق تهران،

ص ۳۶۳؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۹۰۰.

آغاز: «الحمد لله الذی خلق الانسان بصنیع قدرته

القاهرة وعلمه البیان بیدیع حکمته الباهرة سیر المعانی

من القلوب الی القلوب».

در انجام نسخه ما و بعضی از دیگر نسخه‌های این ارجوزه، چند بیتتی که محمد بن علی زریق بدان افزوده به قصیده اصلی منضم شده است.

مخطوطات اللغة العربية، ص ۵۶۳-۵۶۴؛ آستان قدس، ج ۱۳، ص ۹۳؛ ملک، ج ۵، ص ۱۶۹ (بدون نام مؤلف)؛ فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۲۰۸-۲۰۹؛ ظاهریه، لغت، ص ۹۷-۹۹ و ۱۸۷-۱۸۸؛ سزگین، ج ۸، ص ۶۲-۶۴؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۱۹؛ آوارت، ج ۶، ص ۳۰۲-۳۰۵؛ قاهره، لغت، ص ۱۹۸؛ فهرس المصورات جامعة ام القرى، ج ۱، ص ۴۱۴-۴۱۶؛ دنا، ج ۸، ص ۱۲۷۱.

آغاز:

یا مولعاً بالغضب والهجر والتجنب

حیک قد برح بی فی جده واللعب

انجام:

اما یبحث بخته او باخترع احدته

او نظم ذی المثلثة معارضاً لتظرب

مصلياً مسلماً علی النبی کلما

رفرف برق او هما بالودق مزن السحب

۳. قصیده «۵ پ»

(عربی)

از اسماعیل بن ابوبکر مقری خطاب به شریف مکه حسن بن عجلان در پرهیز او از جنگ با امیر موسی بن احمد صاحب حلی.

۴. قصیده «۶ ر»

(عربی)

از یحیی بن محمد اخفش به خط خودش.

۵. روح الروح فیما حدث بعد المائة التاسعة من الفتن

والفتوح «۷ ر-۱۰۳ پ» (تاریخ-عربی)

مؤلف: سید عیسی بن لطف الله بن مطهر حسنی یمنی کوبکبانی

(۹۸۶-۱۰۴۸ ق)

سال شمار حوادثی است که بین سالهای ۹۰۱ تا ۱۰۲۸ ق در یمین روی داده است. تقدیم شده به والی عثمانی وزیر محمد پاشا (۱۰۲۵-۱۰۳۱ ق).

یک، ۸۳، یک برگ، ۱۹/۳×۱۲/۴، سطر، ۱۴×۷/۵. جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و چهار لچکی و جدول. درون ترنج نقش گل و مرغ. قطر: ۱/۵. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۳۳۱]

(۸۸۲۹)

مجموعه:

۱. قصیده «۲ ر» (ادبیات-عربی)

مؤلف: عبدالله بن طاهر صایم الدهر حسینی (سده ۱۱۳ هـ)

در ۱۲۰۰ ق در مدح حسین بن احمد بن حسین قرشی.

مطلع:

حناناً طلعتہ القمر المنیر ورفعتاً مخجل الرشاء الغریر

۲. المثلثات «۲ پ-۴ پ» (لغت-عربی)

مؤلف: محمد بن مستنیر قطرب نحوی (۲۰۶ ق)

مثلث در کلام عرب کلمه‌ای است که به فتح و ضم و کسر حرف اول استعمال شود و در هر صورت معنای خاصی دهد. نخستین کسی که به گردآوری مثلثات دست یازید قطرب نحوی بود. درباره اثر او اختلاف است. برخی نوشته او را به نثر می‌دانند و گروهی هم آن را به نظم. برخی هم هر دو را بدو منسوب می‌کنند.

بیشترین اختلاف انتساب مربوط به ارجوزه‌ای است که در صدد معرفی آنیم. این ارجوزه شصت و چند بیتتی را بعضی از قطرب می‌دانند و گروهی آن را شرح اثر قطرب و به عبدالوهاب بن حسین مهلبی (۶۸۵ ق) نسبت می‌دهند (رک: مرعشی، ج ۳۰، ص ۴۷۶-۴۷۷ و ج ۳۲، ص ۱۳۶-۱۳۷؛ مخطوطات الادب فی المتحف العراقي، ص ۱۲۸) که به نظر می‌رسد صحیح نباشد. رجوع به نسخه‌ای از شرح مهلبی که در کتابخانه ظاهریه نگهداری می‌شود این مسأله را مشخص می‌کند که از نظر حجم و نیز از جهت محتوا و آغاز و انجام با نسخه ما متفاوت است (ظاهریه، لغت، ص ۹۸-۹۹؛ همچنین آبری، ج ۶، ص ۹۲).

پایان یافته در شب جمعه ۲۸ شوال ۱۰۲۹ ق.

کامل. شامل هر دو جلد کتاب. جلد اول تا سال ۹۶۵ ق (۷- ۵۴ پ) و جلد دوم از ۹۶۶ ق تا پایان (۵۴ پ- ۱۰۳ پ).

عکسی مرعشی، ج ۲، ص ۱۰۰-۱۰۱؛ آربری، ج ۱، ص ۹۰-۹۱؛ مؤلفات الزیدیه، ج ۲، ص ۵۲؛ مصادر التراث الیمنی فی المتحف البریطانی، ص ۱۱۱-۱۱۳؛ مصادر تاریخ الیمن فی العصر الاسلامی، ایمن فؤاد سید، قاهره، المعهد الفرنسی، ۱۹۷۴ م، ص ۲۳۰-۲۳۱؛ خدیویه مصر، ج ۵، ص ۶۰؛ فؤاد سید قاهره، ج ۱، ص ۴۴۰؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی فی مکتبات العالم، ج ۳، ص ۲۳۳۲؛ جامع کبیر صنعاء، ج ۴، ص ۱۷۸۰-۱۷۸۱؛ فهرس المخطوطات المصورة (سیرة نبویة - تاریخ - تراجم)، معهد کویت، ج ۱، ص ۱۲۰-۱۲۱؛ مصادر الفكر العربی الاسلامی فی الیمن، ص ۴۳۷؛ آلوارت، ج ۹، ص ۲۵۱؛ اسکندریه، ج ۳، ص ۱۵۳-۱۵۵؛ مخطوطات التاريخ والتراجم والسير فی مکتبة المتحف العراقی، ص ۲۲۰-۲۲۲.

آغاز: «الحمد لله ذی الملك والملكوت والعزة والعظمة والجبروت یؤتی الملك من یشاء وینزع الملك ممن یشاء... ذکر دخول سنة احدى وتسعمائة. دخلت سنة احدى وتسعمایه والدنیا شعوباً و قبایل و سیوق و عواسل فكانت الدهایم والیمن».

انجام: «والفتح والفتوح وهو القادر ان یبلغنی کمال الثالث والرابع فی دولة هذا الوزير الذی جعله الله فی سما المکرمات کالبدر الطالع».

انجامه: «وكان الفراغ من رقم هذا الكتاب ظهر نهار الربوع لیومین خلت من شهر جمادى الاول سنة ثمانیه وتسعین ومئة والى من الهجرة النبویه على شارعها افضل الصلوة والسلام بعناية سیدی المالك الفقیه الحکیم ومنزل السلام الحسین بن احمد... والحمد لله تعالى وحماه بخط اسیر ذنبه ورهین کسبه الفقیر الی... الاکبر یحیی بن محمد بن حیدر المطری... غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين آمین آمین (بخش اعظم انجامه سیاه شده است)».

۶. قصیده دامغه الدامغه وشرحها القحطانية

«۱۰۴ ر- ۱۱۸ پ» (ادبیات-عربی)
آغاز: «دامغه الدامغه وشرحها القحطانية
مخارنا سیوف الهند تکفینا

عن فخرکم ال عدنان و تغنینا
... اول من تکلم بالعربیة هود بن عابر علیه السلام وهو
ابو العرب قال النبی صلی الله علیه وسلم العرب العاربة
قحطان والعرب المتعربة ولد اسمعیل علیه السلام».

انجام:

من رام غمر فتاتی من جهالته
لم یلق لآخور فیہ ولا لینا
استغفر الله من کل الذنوب معاً
واسأل الله بالتوفیق یشهدنا
انجامه: «تم ذلك بمن الله و کرمه فله الحمد کثیراً بکرة
واصیلاً وذلک یوم الجمعة المبارکة رابع شهر
جمادى الاول سنة ۱۱۹۸ بعناية سیدی المالك الفقیه
الکریم الجلیل النبیل شرف الاسلام الحسین بن احمد
القرشی العدنانی حفظه الله واعلی رتبته دنیا واخری
آمین. بخط افر العباد واحوجهم الی ربه الراجی من
ربه المغفرة واللاید(?) به من العذاب المهیمن یحیی بن
محمد بن حیدر المطری البکالی(?) من نواحی رامة غفر
الله له ولوالديه آمین آمین وكان سیدی الشریقی حفظه الله
اذ ذاک عاملاً فی بلده کسره متع الله بحیاته آمین و صلی
الله علی خیر خلقه سیدنا محمد واله و صحبه ومن بعده
امین آمین».

۷. قصاید «۱۱۹ ر- ۱۲۵ ر» (عربی)

مؤلف: حسن داعی

به نقل از کتاب قاضی علی بن محمد بن عبد الله لاحجی.
شامل قصیده دامغه قریش در انساب، قصیده
قحطانیه، قصیده سید مرتضی و زندگی او.
در حاشیه قصیده آخری انجامه ای از کاتب دیده
می شود که آن را سیاه کرده اند.

خط: نسخ.

رساله اول. کاتب: مؤلف در ۱۲۰۰ ق.

رساله دوم. کاتب: عبدالله بن طاهر صایم الدهر
حسینی برای حسین نجل احمد بن حسین قرشی در
۱۲۰۱ق. با انجامه مفصل و منظوم کاتب در ۴۳ بیت.
رساله چهارم. کاتب: یحیی بن محمد اخفش.
رساله پنجم. کاتب: یحیی بن محمد بن حیدر مطری
به عنایت حسین بن احمد. تاریخ کتابت: ظهر روز
چهارشنبه ۲ جمادی الاول ۱۱۹۸ق.

رساله ششم. کاتب: یحیی بن محمد بن حیدر مطری
بکالی (۹) از نواحی رامه به عنایت حسین بن احمد
قرشی عدنانی در شهر کسره. تاریخ کتابت: جمعه ۴
جمادی الاول ۱۱۹۸ق.
کتاب پردازی یمنی، عناوین و نشانیها شنگرف، برگ
آغازین نسخه تملک سیدگل.

در صفحه عنوان کتاب روح الروح (برگ ۷ ر) این
یادداشتها نوشته شده است: نام کتاب و مؤلف درون
لچکی و کتیبه مزین: «الجزو الاول من کتاب روح
الروح تالیف السید عیسی بن لطف‌الله رحمه الله تعالی
وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی اله وحببه
وسلم»، تملک یحیی بن محمد بن حسن بن محمد
اخفش در ۱۲۴۸ق، پس از او نسخه در ربیع‌الاول
۱۲۶۳ق به تملک عبدالله بن عبدالهادی درآمد،
تاریخ تملک در بکره روز شنبه ۸ ربیع‌الآخر ۱۱۶۸ق
بدون نام مالک. دو تملک پاک شده. مهر مدور بزرگی
به نقش: «هذا مما وقفه الوزير احمد پاشا ابن سلیمان
پاشا بشرط ان لا یخرج من خزانتہ» با تاریخی که به
احتمال زیاد ۱۲۸۷ باشد. و دو یادداشت سیاه شده.
همه صفحات مجدول به شنگرف، دارای نشانیهای
مختلف مانند نقطه‌های شنگرف، دوایر توپر سرخ، و
دوایر سیاه که درون آن با رنگ زرد مانندی پر شده
است. به همراه سه نقطه شنگرفی در کنارهای آن.
رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف در گوشه
سمت چپ بالای برگ وسط هر جزو (به صورت عدد ۲
که در برگ وسط تکرار شده است). در لبه‌کاغذی
پایین نسخه نام آن به صورت «کتاب روح الارواح»
نوشته شده است.
کاغذ: فرنگی نخودی ضخیم آهار مهره. ته‌نقش دار، با

تصویر سه ماه در سه اندازه مختلف.
دو، ۱۲۵، دو برگ، ۲۲×۳۱/۷، ۲۵ سطر، ۵/۱۴×۲۳.
جلد: میشن عنابی مجدول گرهی، سر طبل‌دار،
ترمیم شده. قطر: ۳/۱.
خریداری از مصطفی نوع پرست در خرداد ۱۳۴۸ش.
[شماره ثبت: ۷۸۷۲۰]

(۸۸۳۰)

مجموعه:

مؤلف: میرزا علینقی مراغی (سده ۱۱۳ هـ)

۱. امثال و نصایح ترکی «۸ ر - ۲۴ پ» (ادبیات - ترکی)
پس از هر بخش، چند سطر یا صفحه برای افزودن
مطالب سفید گذاشته شده است.
آغاز: «حرف الالف. الف الله آدیدور. آدون ندی داشی
دموریمو شانسان. آری یواسنا چوپ اوزاویری».
انجام: «یومشاق یرون... آریدور یمیشی سیزلقدان
بیرم یاقور یاقور یاماندور».

۲. دیوان مراغی «۲۹ پ - ۴۲ ر» (ادبیات - فارسی و ترکی)
در آغاز یکی از غزلیات تاریخ سرودن «عید نوروز در
سنه هزار و سیصد و بیست هشت هجری در روز نهم
ربیع‌الاول که عید نوروز و عیدالزها در یک روز بوده
است» نوشته شده (۳۱ پ). در اشعارش اشاراتی هم به
مردم تبریز و مشروطه دارد و از سرانجام مشروطه به
بدی یاد می‌کند (۳۱ ر، ۳۶ ر، ۳۶ پ و ۴۰ ر).
آغاز:

دیدي که دل و دین مرا برد به یغما
با زلف چلیپای خود آن دلبر زیبا
مانند وی آهو بچه شیر شکاری
نشینده ندیده است کسی در همه دنیا

انجام:

افسوس بر اسلام که از کشور ما رفت
از بس که خطا دید زما از بر ما رفت
با بودن او امن و امان بود ز آزار
وز رفتن او پیش چها بر سر ما رفت
نه روس و نصارا نه رومی و نه اکراد
نه لیسه و نه صرصر و نه قحط و غلا رفت

خط: نستعلیق تحریری. کاتب: مؤلف. تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ.

رساله اول یک ستونی و رساله دوم چند ستونی. رکابه دار. با مهر کتابخانه جعفر سلطان القرایسی. در حاشیه رساله اول علایم مطالعه کتاب و انتخاب ضرب المثلها دیده می شود. جزوها ۱۰ برگی. کاغذ: فرنگی فستقی آهار مهره، با تهنقش بزرگ که حرف T در وسط آن قرار گرفته و جامی پیرامون آن نقش بسته است. با علایم تجاری PAPIER PERSAN در بالا و TAURIS در پایین و عدد 1401 در وسط آنها.

هفت، ۳۵ برگ، ۲۰/۷×۱۲/۸، سطور و اندازه ها مختلف. جلد: مقوا، روکش پارچه ترمه بنه جقه ای، عطف و سجاف تیماج قهوه ای مجدول زرین. یک لا. قطر: ۰/۷. خریداری از جعفر سلطان القرایسی در آذر ۱۳۴۸ ش. [شماره ثبت: ۷۹۱۵۲]

(۸۸۳۱)

مجموعه:

۱. دیوان اشتها (ص ۲ - ۷۰) (ادبیات - فارسی)
مؤلف: عبدالله بن فریدون گرجی اصفهانی، اشتها (۱۲۴۵ - ۱۲۸۹ق)
شامل ۱۰۰ غزل از او.
منزوی، ج ۳، ص ۲۲۲۷؛ مجلس، ج ۳، ص ۱۸۳-۱۸۴؛ دانشگاه اصفهان، ج ۱، ص ۱۹۶؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۱۹۸۸.

آغاز:

مشهور گشته است در آفاق نام ما
زین اشتهای بی حد ما لا کلام ما
با ما کسی چگونه زند لاف پرخوری
کاین سکه را زدند در اول به نام ما

انجام:

از نخوداب بره ام سود کجا و فایده
بیره امسک از کجا آرم و ران و گردنی

پشمک پیر منحنی گفت به قندکی جوان
نیست به راستی چو تو مرشد پاکدامنی
انجامه: «تمام شد دیوان اشتها از روی نسخه نوشته شد که در خاتمه چنین نوشته بود: خط میرزا علی محمد اردستانی است که به دقت زیاد نوشته، توسط شخصی به عنوان یادگاری برای این بنده فرستاده اند. سنه هجری نبوی هزار و سیصد و سی معتمد الحکماء. روز جمعه مطابق ذی قعدة الحرام هزار و سیصد و پنجاه و هشت حسن مصاحبی».

۲. قطعة السفینة فی فن المشاعرة «ص ۷۱ - ۸۹»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: حسین سهایبی

شاعر برای هر یک از حروف الفبا غزلی سروده که حرف نخست تمام ابیاتش برابر با حرف قافیه باشد. وی در پایان هم غزلی بی نقطه از خود ضمیمه کرده است. این اشعار برای استفاده در مشاعره سروده شده اند.

در آغاز نوشته شده: «هذا کتاب قطعة السفینة فی فن المشاعرة». از یادداشت های حاشیه ص ۷۳ و ۷۴ و ۷۶ برمی آید که این کتاب چاپ شده است ولی نسخه ما با متن چاپی تفاوت هایی دارد.

آغاز: «حرف الالف

الا یا ایها الساقی افسق ببادر الی الصهبأ
مضى فی غفلة عمری فقم نمشی الی الصحرا
اگر خواهی که در هستی بلندی یابی از پستی
دمادم کوش در مستی سخن گو از می و مینا

انجام:

در دم مرگ مکرّم گردد هر که در سلسله اهل و داد
در همه سال و مه دهر دورو الم و درد سها را مرصاد
انجامه: «تمة فی یوم السبت».

۳. دیوان مظهر همدانی «ص ۹۰ - ۲۱۴» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: مظهر همدانی (سده ۱۱۳ هـ)

شامل قصاید (ص ۹۰-۱۴۱)، مسمطات (ص ۱۴۱ - ۲۱۲) و غزلیات (ص ۲۱۲-۲۱۴).

آغاز: «مختصات تذکره مدینه الادب و بعضی توضیحات لازمه. کمترین حسن بن محمدعلی عبرت مصاحبی متخلص به حیرت شریف مصاحبی تهرانی (چون مادر کمینه سیده بودند)».

انجام: «و عجب دارم از این که فراوان هست ولی کسی را یارای خریدن نیست».

خط: نستعلیق و نسخ، ۳ برگ آخر نسخ خوب خفی.

کاتب: بیشتر نسخه به خط حسن مصاحبی متخلص

به حیرت، به جز بخشی از رساله سوم که سه برگ آن

به خط پدرش محمدعلی بن عبدالخالق عبرت

مصاحبی نائینی است، تاریخ کتابت: جمعه ذیقعد

۱۳۵۸ق از روی خط میرزا علی محمد اردستانی

مورخ ۱۳۳۰ق (رساله اول)، سه شنبه ۴ محرم

۱۳۵۹ق برابر ۲۳ بهمن ۱۳۱۸ش (رساله سوم).

ابتدای نسخه فهرست مطالب به خط احمد گلچین

معانی (معرفی شده در نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵،

ص ۱۸۵). با کمی یادداشت‌های توضیحی در کناره

صفحات، آثار سطراندازی روی کاغذها باقیمانده

است، جزوها ۸ برگ.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره.

یک، ۱۰۷، دو برگ، ۱۸×۲۲/۶، سطر، ۱۰×۵/۱۶.

جلد: مقوا، روکش مشمع سبز، عطف و گوشه‌ها

میشن مشکی. قطر: ۱/۹.

خریداری شده در دی ۱۳۲۳ش.

[شماره ثبت: ۲۶۸۸۰]

(۸۸۳۲)

مجموعه:

۱. مطلع الانوار «۱ ر- ۱۲۳ ب» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: ابوالحسن بن محمود، امیر خسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵ق)

از آغاز و انجام افتادگی دارد.

منزوی، ج ۴، ص ۳۲۰۹-۳۲۱۳ و ۲۶۷۹-۲۶۸۳؛

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۳۱۵-۳۲۳؛ دنا، ج ۹،

ص ۷۲۸.

منزوی، ج ۳، ص ۲۵۳۵؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۶۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۳۷۵ و ج ۱۳، ص ۱۹۶-۱۹۷.

آغاز: قصیده در مدح علیا حضرت فاطمه معصومه علیها سلام.

چه زیبا می‌خرامی ای بت شنگول بی‌پروا

عجب دارم ز چشمی کاز تو باز افتد به دیگر جا

نگاه از چشم مکحولت برون ناید ز مخموری

بلی مخمور نتواند سخن پرداخت بی‌القا

انجام:

بتا به صفرای غم قند لب برفرود

مگر به حلو سخن چاشنی از مُرکنی

بر غم مظهر دواست که چون تو جانانه‌ای

بر من و بر کاینات ناز و تکبیر کنی

انجامه: «تمام شد این مجموعه به خط من بنده محمدعلی

مصاحبی متخلص به عبرت و فرزندی حسن مصاحبی

حیرت تخلص در روز سه‌شنبه بیست و سوم بهمن ماه

جلالی هزار و سیصد و هزده مطابق با چهارم محرم سنه

هزار و سیصد و پنجاه و نه قمری» (فقط سه برگ آخر به

خط عبرتی است و بقیه به خط پسرش حسن است).

۴. معرفی تذکره مدینه الادب «ص ۲- ۴۴ حاشیه»

مؤلف: حسن بن محمدعلی نائینی، حیرت (سده ۱۴ هـ)

فهرست نام شعرا و معرفی مفصل تذکره مدینه الادب

محمدعلی بن عبدالخالق عبرت نائینی (۱۲۸۵-۱۳۶۱ق/۱۳۲۱ش)

است که پسرش حسن آن را در

حاشیه برگهای آغازین این نسخه نوشته است.

در ص ۲۸ نویسنده به وحید دستگردی ایرادی گرفته

که احمد گلچین معانی در ۱۰/۳/۱۳۴۱ش پاسخ آن را

داده است.

نسخه اصل مدینه الادب به خط مؤلف در کتابخانه

مجلس نگهداری می‌شود و از سوی کتابخانه به صورت

عکسی چاپ شده است.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۲، ص ۲۰۲-۲۱۸؛

فهرستواره، ج ۳، ص ۱۹۵۱؛ مجلس، ج ۳، ص ۵۴۳-۵۴۷ و

۶۲۱-۶۴۱.

آغاز موجود:

ای زبان تو وکیل کرم وزن زر برده شمار از درم
بذل که خورشید منور کند دامن کهسار پر از زر کند
انجام موجود:

مردم بسینا نرمد زین دو کور

بالای کور آب و فرو چاه کور

آن که سراپا همه گردنگی است

زو طلب لطف نه فرخندگیست

۲. همای و همایون «۱۲۴ ر- ۲۴۸ پ» (ادبیات- فارسی)
مؤلف: محمود بن علی خواجوی کرمانی (۶۸۹-۷۵۳ق)
از آغاز و انجام افتادگی دارد.

منزوی، ج ۴، ص ۳۳۲۵-۳۳۲۷؛ مشترک پاکستان، ج ۷،
ص ۳۹۸-۳۹۹؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۱۹۹.

آغاز موجود:

مشاعل فرورزنده اختران

گذارنده نقش به بیکران

مبرا وجود وی از هر چه هست

منزه صفاتش ز بالا و پست

انجام موجود: «عروسی کردن شاهزاده همایون و
همای به هم رسیدن... خنک آن که شد در دلش کوی
دوست».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱۲ هـ.

در این مجموعه دو نسخه مجزا از هم صحافی شده
است.

رساله اول: عناوین نانوشته.

رساله دوم: عناوین شنگرف، صفحات مجدول به
زعفران و مشکی.

رکابه دار. در حاشیه صفحات ۳۲ ر و ۱۰۱ ر دو مهر
مدور و بیضوی ناخوانا. با نشانی سه نقطه شک (∴)

در حاشیه صفحات ۴ ر، ۱۳ پ، ۳۷ ر، ۱۰۵ ر، ۱۰۶ ر
و... جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره، مرمت شده، حاشیه
صفحات موربانه خورده و آبخورده.

یک، ۲۴۸، یک برگ، ۱۸/۶×۹/۲، ۱۵ و ۱۲ سطر، ۱۳×۶.

جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد، عطف چرم قهوه‌ای.

قطر: ۳/۳.

خریداری از کتابهای ملک الشعرا بهار در اسفند
۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۷۶۴۳۸]

(۸۸۳۳)

[الفقه]

(فقه اهل سنت- عربی)

مؤلف: ناشناخته

گزارش متنی از فقه اهل سنت با عناوین «المتن -
الشرح» است. کتاب اصل شناخته نشد. با تقسیمات باب
و فصل.

نمونه‌ای از متن برای مقابله: «المتن باب وقت الظهر بین
الزوال و زیاده ظل الشخص مثله والعصر بینة والغروب
والمختار الی مسیر الظل مثابه ثم المغرب ستر وضو
وستر و اذا بین و خمس رکعات والعشا بغروب الحمرة الی
الصیح الصادق والمختار الی الثلث والصیح الی الطلوع
والمختار الی الاشعار. الشرح. وقت الظهر ما بین الزوال
وبین زیاده الظل علی ما کان عند الزوال حیث کان لکل
شخص مثله» (برگ ۷).

از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز موجود: «إذا الحرم علی الجنب والحایض ان...
التلویت ومکث المسجد... المتن فصل موجب الغسل
الموت والحیض والنفس وایلاج».

انجام موجود: «فقاله ان حضت وإذا حضت تفتضی
التعلیق بالحیضة المستقبلة».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۸ هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، تصحیح شده، با علامت
بلاغ. ابتدای نسخه یادداشتی از محمد وسیم در
۱۲۶۳ق که نوشته نسخه به زوجه من و فرزندانش
انتقال یافت. رکابه دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره، آبخورده و بعضی قسمتها
فرسوده.

یک، ۱۹۸ برگ، ۲۲/۵×۱۶، ۲۷ سطر، ۱۹×۱۲.

جلد: تیماج قهوه‌ای یک لای مجدول، عطف مشکی.

درون کاغذ ابر و باد پوسیده. قطر: ۴/۶.

۵. جواب مکتوب مذکور «ص ۳۵-۳۹».
۶. کتابت شاه شجاع مظفری که به تیمور گورکان در وقت وفات خود انشاء نموده «ص ۳۹-۴۵».
۷. کتابت حسن پادشاه ترکمان که از روی غرور به سلطان محمد فاتح استنبول والی روم نوشته است «ص ۴۵-۴۷».
۸. جواب کتابت مذکور، به ترکی در غره شوال ۸۸۷ ق «ص ۴۷-۵۰».
۹. منشور که سلطان محمد مذکور به ولد خود سلطان جم نوشته. درباره اوزون حسن به ترکی «ص ۵۰-۵۲».
- پایان این نامه افتادگی دارد.
۱۰. نامه پادشاه هند که به دست حکیم همام به ایران فرستاده «ص ۵۳-۶۱».
۱۱. کتابت عبدالله خان اوزبک به خواندگار روم سلطان مراد «ص ۶۱-۶۶».
۱۲. منشور سلطان حسین میرزا با بقرا به میر علی شیر در باب توجه حج «ص ۶۶-۷۰».
۱۳. جواب منشور مذکور که میر علی شیر نوشته، به ترکی «ص ۷۰».
- انجام آن افتادگی دارد.
۱۴. نامه درباره دزدیدن در مسجد در اردبیل به دست گرجی و پس گرفتن آن توسط خلیفه حاجی شاه «ص ۷۱-۷۴».
- آغاز و انجام این نامه افتاده است.
۱۵. نامه یکی از پادشاهان هند به فرزندش برای اعلام فتوحات «ص ۷۵-۸۱».
۱۶. فرمان جلال‌الدین اکبر پادشاه هند در باب طلب چلبی علامه «ص ۸۱-۸۲».
- بین صفحات ۸۲ و ۸۳ چند برگ افتاده است.
۱۷. جواب کتابت مذکور در باب سلطان بایزید «ص ۸۴-۹۵».
۱۸. کتابت میر علی شیر به خواجه افضل وزیر خواجه عبدالله مروارید منشی «ص ۹۵-۹۸».
۱۹. باب اول: در مراسلات که از اطراف بدین خاندان ولایت نشان و ازین دودمان خلافت مکان نوشته شده مشتمل بر چهار فصل است. فصل اول در کتابت

خریداری از غریقی در خرداد ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۷۸۹]

(۸۸۳۴)

مجموعه:

۱. منشآت (نامه نگاری - فارسی)
- مؤلف: ناشناخته
- نسخه ما ناقص است و تنها یک عنوان در آن دیده می‌شود: «باب اول: در مراسلات که از اطراف بدین خاندان ولایت نشان و ازین دودمان خلافت مکان نوشته شده مشتمل بر چهار فصل است. فصل اول در کتابت سلاطین اطراف و جوانب و جواب آنها» (ص ۹۸).
- علی رغم جستجویی که کردم عجالتاً به نام و نشان کتاب و نویسنده دست نیافتم.
- جدیدترین کسی که از او یاد شده جلال‌الدین اکبر شاه (۹۶۳-۱۰۱۴ ق) است. با توجه به تاریخ کتابت نسخه (۱۰۷۹ ق)، کتاب تألیف سده ۱۱ ه است.
- این نامه‌ها در نسخه ما دیده می‌شود:
۱. مکتوبی که خواجه رشید به فرزند خود میرزا غیاث‌الدین محمد نوشته در وقتی که شاه خداپنده او را به نظارت خراسان فرستاده به سبب آن که شنیده بود که خراسان از ظلم داروغگان و حکام خرابی یافته «ص ۱-۸».
- نسخه بعد از صفحه ۸ افتادگی دارد.
۲. منشور «ص ۹-۲۳»
- با افتادگی از آغاز.
- در اوایل رمضان ۶۸۳ ق.
۳. جواب منشور که به وسیله امیر منصور چماق‌دار فرستاده شده بود مبنی بر اعلام فتح و دستگیر کردن آینه مغول فرمانده اشرار و اسیر کردن دو خواهر و یک پسر و دختر او که با ۵۰ غلام و کنیز برای سلطان محمود خان غازان به تبریز فرستاده‌اند «ص ۲۳-۲۷».
۴. مکتوب امیر تیمور گورکان به بلدرم بایزید خان والی روم «ص ۲۷-۳۵».

۳. قضا و قدر «ص ۷۹-۸۲ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
از انجام افتادگی دارد.

منزوی، ج ۴، ص ۳۰۴۴-۳۰۴۶؛ دنا، ج ۸، ص ۲۴۹-۲۵۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۸۶۴-۸۶۶.

آغاز:

شنیدم روزی از خونابه نوشی

چو گل از پاره تن خرقة پوشی

در معنی به گوش خود کشیده

شده همچون عصای خود جریده

انجام افتاده:

چو داغ عشق ای آشفته کردار

زر خود را به دست خود نگه دار

۴. ترجیع بند «ص ۸۳-۸۶ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: ناشناخته

آغاز موجود:

کارم زغمت به جان رسیده

وین کارد به استخوان رسیده

از حسرت آن میان چون موی

سیل مژه تا میان رسیده

انجام:

دنبال تو همچو باد تاکی

سرگشته و بسی قرار گردم

چون دست نمی دهد وصال

دست من و دامن خیالت

۵. ساقی نامه «ص ۸۶-۹۲ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: ابراهیم ادهم بن میر رضی آرتیمانی همدانی
(۱۰۶۰ق)

ادهم چندین بار در ساقی نامه خود دست برده و
تغییراتی داده است.

در نسخه ما به نام «میرزا ابراهیم ادهم» آمده است.

منزوی، ج ۴، ص ۲۸۵۷ (ذیل عنوان ساقی نامه میرزا
ابراهیم) و ص ۲۸۵۸ (ذیل عنوان ساقی نامه ادهم
همدانی تویسرکانی)؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۴۰۶ و
ج ۱۱، ص ۲۲۶۵ و ج ۱۵، ص ۴۲۴۴ (با نام ساقی نامه

سلاطین اطراف و جوانب و جواب آنها. کتابتی که
اعلی حضرت صاحبقرانی شاه اسمعیل به یکی از
سلاطین نوشته «ص ۹۸».

۲۰. جواب کتابت مذکور مصحوب فرخزاد بیگ فرستاده
شد «ص ۱۱۲».

بعد از ص ۱۱۴ افتادگی دارد.

۲۱. آزادنامه «ص ۱۱۵-۱۲۲»

از محمدابراهیم که خسروبیگ و سیاوش بیگ و
فرامرزی بیگ را آزاد کرده بود و حال آنها به فر و اقبال در
زمره عمله رکابخانه سرکار خاصه شریفه منتظم اند.

انجامه کاتب در پایان این بخش نوشته شده است.

آغاز موجود: «کرمی کرمی رود زود انساب آن است
والسلام. مکتوبی که خواجه رشید به فرزند خود
غیاث الدین ... بسمله. فرزند ابقاء الله تعالی می باید که
اهل نیشابور را از خوان نوال و زلال افضال خود دور
مگردانی».

انجام موجود: «و امداد فیض نامتناهی در همه وقتش
ناصر و معاون لوامع آیات مجد و معالی جناب عالی را».
انجامه: «ذره بی مقدار محمدشفیع التبریزی غفر الله
ذنوبهم فی سنه ۱۰۷۹».

رساله هایی که در حاشیه نوشته شده اند:

۲. محمود و ایاز «ص ۷۹-۹ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدحسن زلالی خوانساری (۱۰۳۱ق)
از آغاز افتادگی دارد.

منزوی، ج ۴، ص ۳۱۷۷-۳۱۸۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷،
ص ۸۱۱-۸۱۳؛ دنا، ج ۹، ص ۱۹۳-۱۹۴.

آغاز موجود:

به کار پشه عشق از زند دست

ز خرطومش فتد صد پیل سرمست

هر آن شیری که عشق او قلاده است

زند بر شیر نرگر شیر ماده است

انجام:

فلک را بین که خود روی زمین چیست

که هیچ انگشتری بی این نگین نیست

ولی نقش نگین بر خاتم دل

شده ختم سخن بر جان بسمل

- میرزا ابراهیم؛ مجلس، ج ۱۷، ص ۳۷۰ (نام مؤلف به صورت میرزا ابراهیم)؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۶۱۴ (با نام ساقی نامه ادهم)؛ تذکره پیمان، ص ۷۷-۸۸.
- آغاز:
الهی به عنقای قاف وجوب
به دودی امکان به صاف وجوب
به سر جوش خم شراب الست
که دارد ازو نشئه‌ای هر که هست
- انجام:
به خاطر رسد بیتی از سیر (میر) ما
که در می پرستی بود پیر ما
می را که باشد درو این صفت
نباشد به غیر از می معرفت
۶. غزلیات «ص ۹۲-۹۴ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: ابوالفیض بن مبارک دکتی، فیضی (۹۵۴-۱۰۰۴ق)
آغاز:
یا ازلی الظهور یا ابدی الخفا
نورک فوق النظر حسنک فوق البها
از انجام افتادگی دارد.
۷. قضا و قدر «ص ۹۵-۱۰۶ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
ادامه منظومه از رساله سوم است.
آغاز موجود:
مرا این شعله گر روی هوس نیست
امید مزد کار از هیچ کس نیست
- انجام:
درین دریای خونخوار آشنا کیست
خدا دست تو گیرد ناخدا کیست
۸. قضا و قدر «ص ۱۰۶-۱۰۸ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: مسعود بن علی، مسیح کاشانی، حکیم رکن (۱۰۶۶ق)
منزوی، ج ۴، ص ۳۰۴۳-۳۰۴۴؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۸۸۱-۸۸۲؛ دنا، ج ۸، ص ۲۵۰-۲۵۱.
- آغاز:
شنیدم روز از پاکیزه رای
سرای عاریت را کدخدایی
رخش داده به روز عید عیدی
چو صبح صادقش ریش از سفیدی
- انجام موجود:
ولی آن سرو ناز از مار غافل
به کاری بسته دل وز کار غافل
۹. ترجیع بند «ص ۱۰۹-۱۱۲ حاشیه»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
با بیت ترجیع:
هر چه در کارگاه امکان است
پرده دار جمال جانان است
- آغاز:
نوبهاران که دل ز عشق گرفت
همچو مجنون هوای راغی داشت
از ریاحین و لاله در صحرا
هر طرف نو شکفته باغی داشت
- انجام:
باز یابد ز فکر طبع سلیم
[که] ازو لعل و لؤلؤ شهوار...
هر چه در کارگاه امکان است
پرده دار جمال جانان است
۱۰. ترجیع بند «ص ۱۱۲-۱۱۴ حاشیه»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: میرزا صالح شیخ الاسلام تبریز
آغاز:
از حسرت بزم جام مینا
خمیازه لب شدم سراپا
یاران مددی که رستم از کار
رندان قدحی فتادم از پا
- انجام افتاده:
پروای جهانیان ندارم تا پاده به گردش است باکی

ص ۲۵۹۰-۲۵۹۲؛ دنا، ج ۹، ص ۱۰۰ (در آن صفحه این عنوان دو بار تکرار شده است. در مورد دوم تاریخ زندگی مؤلف به اشتباه سده ۱۳ه نوشته شده است).

آغاز: «الحمد لله الذي انعم علينا وهدانا الى الاسلام وميزنا عن طبقات الانعام... شكري زياده از آن چه كه در تحرير و تقرير گنجد».

انجام: «از خطاها درگذرند و اگر نقل بردارند بی مقابله نگذارند. شعر:

این نامه سزای آفرین باد ان شاء الله همچنین باد
اللهم صل على سيدنا خاتم الانبياء... وحسن الخاتمة
في المال انك المنان الجواد المفضل».

انجامه: «الحمد لله المنان که در اواخر شهر رمضان سنه یکهزار و دوست و شصت و پنج من الهجرة النبوی صغ در دارالعلم شیراز در ایامی که از تاب تب و گرمی هوا دل در تن و تن در پیرهن چون دم عاشقان دلسوخته و خاطر عشاق از غم افروخته مشتعل بود در کمال ناخوشی و نقاهت و عین افسردگی و کدورت لیل و نهاراً که از یکسو کاسه مهمل در دست و از دیگر سو خامه تحریر در شصت داشته به تسوید نسخه مرغوبه بدیعۀ مجمع الصنائع که دوستی نسخه اصل را از لکهنو من بلاد الهندوستان به دست آورده بود پرداخت. امید که طالبان این فن را نفعی با کمال بخشد. اللهم صل على محمد وآله وسلم كثيراً».

خط: شکسته نستعلیق خوش، تاریخ کتابت: اواخر

رمضان ۱۲۶۵ق در دارالعلم شیراز در ناخوشی و پریشان احوالی از روی نسخه‌ای که دوستی آن را از لکهنو برای کاتب آورده بود.

عناوین به شنگرف و زنگار، نشانیها شنگرف. بین پاره‌های اشعار یک ویرگول و یا سه ویرگول مثلثی شکل شنگرف که گاهی بر اثر عجله به دو ویرگول تبدیل شده است.

در دو برگ آغازین نسخه این یادداشتها دیده می‌شود: ذکر برای استغناء، غزل به ترکی آذری از سالک، یک بیت از نان و حلا، چندین مهر با این نقشها: مهر بیضوی: «عبده حاجی بابا» و «فدایت

خط: نستعلیق، حاشیه‌ها شکسته، عبارات عربی نسخ معرب. کاتب: محمدشفیع تبریزی، تاریخ کتابت: ۱۰۷۹ق.

نوشته شده در متن و حاشیه، سطور چلیپا، عناوین و نشانیها به زر و شنگرف، صفحات زرافشان و جدولکشی شده با زر، بعضی از صفحات تشعیرسازی شده نفیس. در آغاز ۳ صفحه معرفی نسخه از باستانی‌راد. رکابه‌دار.

کاغذ: نخودی نازک آهار مهره، مرمت و وصالی شده. سه، ۶۱، یک برگ، ۲۱/۹×۱۲/۲، سطور چلیپا، ۱۸×۹. جلد: تیماج عنابی با ترنج و چهار سرترنج در چهار طرف و لچکی و جدول زرین، ضربی. عطف چرم. قطر: ۱/۲.

خوبداری از حسینعلی باستانی‌راد در آذر ۱۳۴۸ش. [شماره ثبت: ۸۵۶۵۳]

(۸۸۳۵)

مجمع الصنائع
مؤلف: احمد بن محمد صالح صدیقی حسینی، نظام‌الدین
(سده ۱۱ه)

در دانشهای بلاغی، به نام شهاب‌الدین محمد صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه (۱۰۳۷-۱۰۶۷ق) که در ۵ رمضان ۱۰۶۰ق پایان یافته است: این نامه که دور باد ز آسیب

در سال «غنی» غنی شد از ریب

مطابق سنه ۲۴ جلوس پادشاه مذکور.

در ۴ فصل و خاتمه:

فصل اول: در تقسیم کلام.

فصل دوم: در بدایع لفظی.

فصل سوم: در ذکر صنایع معنوی.

فصل چهارم: در سرفات شعری.

خاتمه: در بیان بعضی از الفاظ که بدین فن مناسبت دارد. کامل.

ذریعه، ج ۲۰، ص ۳۲؛ مزوی، ج ۳، ص ۲۱۴۸؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۴۰۹-۲۴۱۱ و ۲۸۱۶؛ کتابخانه‌های زنگی‌پور، ص ۱۶۶-۱۶۷؛ دانشگاه تهران، ج ۱۲،

آغاز:

«لله الحمد قیل کل کلام
به صفات الجلال والاكرام
حمد او تاج تارک سخن است
صدر هر نامه نو و کهن است...
سرغزل دیوان فصاحت بیان قافیه سنجان معجز طراز
و حسن مطلع طوطی صفتان شیرین کلام».

انجام:

همیشه تا به چمن گل زند سر از پرده
مدام تاکه شکوفه درم کند ایثار
محب آل علی باد سرفراز جهان
عدوی آل علی باد پست و زار و نزار
انجامه: «تم وکمل فی اواسط ربیع الاول سنه ثلث
و ثلثین والف ۱۰۳۳».

۲. اشعار پراکنده (ص ۱۴۷-۱۷۴)

شامل سروده‌هایی از مثنویات شفایی، حسین ثنایی،
ظہیر فاریابی، نزاری قهستانی، کمال اسمعیل، محوی،
عرفی شیرازی، انوری، غزلیات قبولی، یحیا،
نجیب‌الدین جربادقانی، مولانا ولی، طالب آملی، شیخ
فیضی، مثنوی اهلی شیرازی، شیخ نظامی گنجه‌وی.

۳. مجالس العشاق (ص ۱۷۵-۲۲۲)

(شرح حال صوفیان - فارسی)
مؤلف: حسین بن اسماعیل طبسی گازرگاهی، کمال‌الدین
(سده ۱۰ هـ)
مشمول بر ۷۷ مجلس و هر مجلس در ذکر یک نفر از
عرفا و صوفیان مشهور. نوشته شده به نام سلطان حسین
بن سلطان منصور با یقرا (۸۴۲-۹۱۱ ق).
در بسیاری از فهرستها به نادرست مؤلف کتاب را
همین سلطان حسین با یقرا دانسته‌اند.^۱ از جمله نسخه ما
نیز چنین است.

شوم، مهر گلابی شکل «دورت بگردم»، مهری شبیه
درخت کاج: «عزیز من»، مهر گلابی شکل: «امان از
جدایی ۱۲۷۸» و مهر هشت گوش: «تصدقت شوم
۱۲۷۸» که ظاهراً همه از آن یک نفر است.
پایان نسخه (برگهای ۱۲۸ و ۱۲۹) اشعاری از این شعرا
دارد: بابا طاهر عربان، انوار، سیرفی، صاحب، زلالی،
حیدر، خواجه علی، حیرتی، غزالی، فنایی، میر
صیرفی، ضمیری، سالک، مولانا و فرج‌الله.
در صفحه خاتمه تاریخ وفات مرحوم آقا در سفر
کربلا در منزل بی‌ستون روز پنجمشنبه سه
ساعت به غروب مانده ۷ صفر ۱۲۸۳ ق. در حاشیه
برگ ۵۷ پ یک رباعی از طغرا به خط خودش. برگ
۱۳۸ پ چند یادداشت معاملاتی به سیاق، برگ
۱۳۹ پ فال نامه امیرالمؤمنین به نظم با آغاز:
امیرالمؤمنین شیر خدا بود

سر مردان عالم مرتضی بود
به مردی کس به حیدر برنیامد
چه او شاهی به عالم درنیامد
با دستور مفصل آن فال.
برگ ۱۴۰ نسخه‌ای پزشکی در دوی درد چشم و مهر
بیضوی کوچک: «بابا احمد ۱۲۷۱» و یادداشتی درباره
نقش نمودن آهن یا مس یا سنگ.
۷ برگ در پایان نسخه سفید. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.
کاغذ: فرنگی شکر آهار مهره.
یک، ۱۲۷، سبزه برگ، ۱۴/۵×۲۱/۸، ۱۱، ۱۴/۵×۸.
جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی یک لا. قطر: ۱/۴.
خریداری از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ ش.
[شماره ثبت: ۶۶۹۱۲]

(۸۸۳۶)

مجموعه:

۱. تحفه سامی (تذکره سام میرزا) (ص ۱-۱۴۷)
(شرح حال سرایندگان - فارسی)

مؤلف: سام میرزا بن اسماعیل صفوی (۹۲۳-۹۷۵ ق)

کامل.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۱، ص ۱۵۵-۱۵۷؛ دنا، ج ۲،
ص ۹۵۵-۹۵۶؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۱۸۶۲-۱۸۶۳.

۱. مانند نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۹۴ و ج ۶، ص ۲۴۳-
۲۴۴؛ مجلس، ج ۲، ص ۴۲۵؛ ادبیات تهران، ج ۳، ص ۳۴؛ ملی
تهران، ج ۲، ص ۳۱۸-۳۱۹؛ مرعشی، ج ۲، ص ۱۹۳.

نوشته شده در ۹۰۸ ق.

این نسخه گزیده‌ای از چند مجلس کتاب است.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۲، ص ۷۵۷-۷۵۹؛ مشترک پاکستان، ج ۱۱، ص ۸۳۵-۸۳۶ و ج ۱۴، ص ۱۱۹-۱۲۰؛ تاریخ نظم و نثر در ایران، ج ۱، ص ۲۵۵ و ۲۸۴ و ۳۳۱-۳۳۲؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۲۲۶۰-۲۲۶۱؛ دنا، ج ۹، ص ۲۴-۲۵ (دو عنوان یکی منسوب به حسین بایقرا و دیگری گازرگاهی)؛ دانشنامه ادب فارسی، ج ۱، ص ۳۵۴.

آغاز: «مجلس ۶۰. خورشید منظر ماه پیکر خسرو شاه ابن قیصر شاهزاده‌ای بود در حسن و جمال رشک خسرو خاوری یگانه زمان و نادره دوران».

انجام: «و در بوستان عشق بازان منور گردانید. حضرت سید در تاریخ هفتصد و نود و هفت از عالم رفته و قبرش در شیراز است».

۴. اشعار پراکنده (ص ۲۲۳-۳۲۸)

از: عسجدی، فلکی شروانی، شاه طاهر دکنی، ظهیر فاریابی (ص ۲۲۵-۲۶۲)، انوری، عرفی شیرازی، تموزیه مولانا بنایی، مختاری غزنوی، سیف‌الدین اعرجی، عرفی، کمال اسمعیل، امیدی، نظام، جامی، خواجوی کرمانی، عبدالواسع جبلی، صابین‌الدین شیرازی، سراج‌الدین قمری، ازرقی، نجیب جربادقانی، رفیع‌الدین لبنانی، بدرالدین جاجرمی، سید حسن غزنوی، فرخی، عنصری، میر معزی، لامعی جرجانی، فریدالدین احوال، ابوالفرج رونی، عمادی، اثیر اخستکی، مولانا ولی، امامی هروی، اوحد مراغی، خواجه عماد فقیه، جمال‌الدین عبدالرزاق، منوچهری، خاقانی.

۵. تذکره الشعراء (تذکره دولتشاه) (ص ۳۲۹-۶۶۳)

(شرح حال سرایندگان - فارسی)

مؤلف: دولتشاه بن علاءالدوله بختیشاه سمرقندی (سده ۵۹) کامل.

فهرستواره، ج ۳، ص ۱۸۷۴-۱۸۷۶؛ تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۱، ص ۲۶۴-۲۶۶؛ دنا، ج ۲، ص ۱۰۶۹

۱۰۷۲؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۹۲-۹۳.

آغاز: «تحمیدی که شاهباز بلند پرواز اندیشه به ساحت و فضای کبریای آن طیران نتواند نمود».

انجام: «مصلحت آن است که کتاب را به دعای پادشاه غازی ختم گردانیم. تمت الکتاب وربنا محمود وله المکارم والعلی والوجود. خدم بتألیف هذه التذکره اقل عباد الله دولتشاه بن علاءالدوله بختیشاه الغازی اصلح الله تعالی شأنه».

انجامه: «فرغت من کتابتها فی اول محرم سنه ۱۰۳۵ وانا الفقیر ابراهیم بن احمد ابن ابی بکر القاضی».

۶. اشعار پراکنده (ص ۶۶۳-۷۶۸)

از: قطران، قسیمیات (سوگند نامه) از این چند نفر: سوزنی سمرقندی، بدیعی سیفی، روحانی، مجیرالدین بیلقانی، ادیب صابر، سید حسن غزنوی، جمال‌الدین عبدالرزاق (صفحات ۶۶۵-۶۷۴)، ازرقی، خاقانی، امامی هروی، نجیب‌الدین جربادقانی، سعدالدین سعید هروی، رفیع‌الدین لبنانی، سید حسن غزنوی، ابوالحسن رودکی، خواجه عصمت بخاری، خواجوی کرمانی، کمال اسمعیل، ملک قمی، ابوالفرج، اثیرالدین اخستکی، عبدالواسع جبلی، مجیرالدین بیلقانی، شهاب‌الدین مهمره (?)، رشید وطواط، حکیم سنایی، عمیق بخاری، انوری، مولانا ولی، سید ذوالفقار شروانی، قاضی نور اصفهانی، فریدالدین احوال، اثیرالدین اومانی، بدرالدین جاجرمی، امیدی، میر معزی سمرقندی، حشری، خواجه حسین ثنایی، حکیم شفایی، زکی، نظامی، عرفی، شهیدی، حضوری، احمد جام، ادیب صابر، سید اشرف، اثیرالدین اومانی، سیف اسفرنگی، فردوسی طوسی، مولانا شرف‌الدین تبریزی، خیام.

۷. مذكر احباب (ص ۷۶۹-۸۲۱)

(شرح حال سرایندگان - فارسی)

مؤلف: حسن بن عبدالوهاب بخارایی، نثاری (۱۰۰۵ ق)

کامل.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۲، ص ۲۱۹-۲۳۵؛

- فهرستواره، ج ۳، ص ۱۹۵۲-۱۹۵۱؛ مشترک پاکستان، ج ۱۱، ص ۷۳۷؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۸۶-۱۸۷. آغاز: «حمد نامعدود معبودی را که مجموعه وجود انسانی که نسخه جامعۀ تذکره جزو و کل است به فهرست وفي الارض آیات للموقنین».
- انجام: «زسعدی طالعش را انوری کن به فردوس برینش رهبری کن مکن دور از گلستان کمالش بحق مصطفی و صحب و آتش».
- انجامه: «قد تم کتابتی بعون الوهاب امید که باشد همگی خیر و صواب گر سهو و خطایی شده باشد واقعی (کذا) رب اغفر لی انت کریم وهاب».
۸. اشعار پراکنده (ص ۸۲۱-۹۴۰) شامل سروده‌های: مثنویات شفایی، شرف‌الدین شفروه، مسعود سعد سلمان، سید حسن غزنوی، انوری، بدرالدین جاجرمی، امیر مجدالدین، نجیب‌الدین جربادقانی، امامی هروی، اثیرالدین اخستکی، فریدالدین احوال، مولانا لطیف‌الدین، معزی، رکن‌الدین دعوی‌دار، ابن خطیب، هلالی، خواجه حسین ثنایی، خاقانی، حکیم سنایی، کمال اسمعیل، سراجی، جمال‌الدین عبدالرزاق، فخرالدین لوبکی، رشید وطواط، فلکی شروانی، مجد همگر، عبدالواسع جبلی، طالب، سیف اسفرنگی، نجم‌الدین سمنانی، ابوالفرج، عثمان مختاری غزنوی، قوامی گنجه‌ای، حسن متکلم، سعدی، عطار، اوحدی، حشری، شمس‌الدین صاحب دیوان، مولانا رکنی، نزاری قهستانی، سیف‌الدین مراغی، جلال عضد، عرفی شیرازی، امیدی، شکیبی، خیام، رضی‌الدین، بهاء خجندی، ظهیر فاریابی، سید هاشمی، خواجه افضل، سعید هروی، اثیرالدین، مجیر بیلقانی، مولانا شهیدی، قاضی لاهیجی، وقوعی، خواجه عماد فقیه، سوزنی، عنصری، رودکی، مولانا ساقی، ابن یمین.
۹. مدخل منظوم «ص ۹۴۱-۹۵۴» (ستاره‌شناسی - فارسی) منسوب به: عبدالجبار خجندی (قرن ۵۷) این منظومه به خواجه نصیرالدین طوسی و فخرالدین مبارکشاه غوری بخاری هم نسبت داده شده است. اما در دیباچه منتشر نسخه ش ۲۰۹۳ دانشگاه تهران نام سراینده عبدالجبار خجندی یاد شده، که آن را برای جمال‌الدین ابوالمحامد محمد بن نورالدین احمد در جمادی‌الثانی ۶۱۶ق سروده است. ذریعه، ج ۱۹، ص ۲۹۰؛ منزوی، ج ۱، ص ۳۴۷-۳۴۹؛ فهرستواره، ج ۴، ص ۳۰۳۹-۳۰۴۱؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۷۱۹-۷۲۰؛ دنا، ج ۹، ص ۳۲۷-۳۲۹. آغاز: مرد دانا سخن ادا نکند تا به نام حق ابتدا نکند مالک لم یزل کریم و قدیم صانع بی‌بدل حکیم و علیم انجام: اوج خورشید و زهره در جوزاست تیر را بآله سعد را عذراست وان بهرام اسد زحل به کمان در مقابل حضيض شان میزان
۱۰. اشعار پراکنده «ص ۹۴۷-۹۴۸ و ۹۵۴-۹۵۶» از: مولانا غیاثی، بنایی، عمر خیام، انوری، سعدی، کمال اسمعیل، فیضی، حسن شاه، قاضی عمر و محتشم. خط: نستعلیق، کاتب: ابراهیم بن احمد بن ابی‌بکر قاضی (رساله پنجم)، تاریخ کتابت: اواسط ربیع‌الاول ۱۰۳۳ق (رساله اول)، اول محرم ۱۰۳۵ق (رساله پنجم). عناوین و نشانیها شنگرف و لاجورد و زنگار، سطور چلیپا و معمولی، با علامت ویرگول یا ۴ بین اشعار در تذکره‌ها. دارای حاشیه‌نویسی از لطفعلی صدرالافاضل، در صفحه عنوان نسخه یک قصیده از ۱. این بخش وسط رساله مدخل منظوم نوشته شده است.

ناصر خسرو و چند رباعی از خیام. صفحه ۹۲۲ دو رباعی از تجالی از او.

لطفعلی بیگ صدرالافاضل (لطفعلی بن محمدکاظم تبریزی)^۱ برگ در آغاز و ۳ برگ در پایان نسخه مطالبی نوشته که شرحشان چنین است:

یادداشتهای آغازین: سلاطین و امرایی که بالتبع در طبقات درلشاهی مذکور است، بعضی از شعرائی که دولتشاهی ایشان را اقران هم خوانده است. شعرائی که با هم معارضات و مشاعرات و مهاجوات داشته‌اند، شعرائی که هر یک استاد دیگری بوده است، شعرائی که معاصر بوده‌اند، کسانی که در تحفه سالی به کتابت و حسن خط و تصویر و نقاشی منسوبند، ذکر خوشنویسانی که در تذکره نثاری مذکور است، فهرست شعرائی که دولتشاه سمرقندی از آنها یاد کرده به ترتیب طبقات، فهرست مندرجات مجموعه، و معرفی نسخه بدین صورت «جنگ اشعار استادان و چند تذکره الشعراء. تاریخ کتابت و استنساخ آن سنه ۱۰۳۵».

یادداشتهای پایانی: فهرست بعضی از مندرجات این مجموعه، مفتاح رسم الخط این کتاب (خط شکسته)، یادداشتی در یاد از عباسقلی خان سپهر مشیر افخم که دوست او بوده است و ماده تاریخ وفاتش در دارالخلافه طهران در شب یکشنبه ماه جمیدی الآخر ۱۳۴۲ق بدین ترتیب:

«از میرزا تقی مستوفی کاشانی متخلص به سپهر، ملقب به لسان‌الملک، مؤلف ناسخ التواریخ دو پسر ماند: میرزا هدایت و عباسقلی خان نام. میرزا هدایت که بزرگتر بود بعد از پدر لسان‌الملک و ملک المورخین لقب یافت. عربیتش کامل بود. در نثر و نظم مهارت تمام داشت. از نقاشی بی‌بهره نبود. اواخر عمر کور شد و از او اولاد متعدد مانده است. اغلب باکمال‌اند. پسر دیگر که عباسقلی خان باشد، خود را سپهر ثانی می‌خواند، به مشیر افخم ملقب شد. تنمّه مجلدات ناسخ التواریخ را که پدرش توفیق اتمام

نیافته بود، به عهده گرفت و از کثرت نگارش آن چه در استعداد داشت، فعلیت پیدا کرده بود. قلمش در نظم و نثر حالت انتظار نداشت. پربیش که شب یکشنبه شهر جمادی‌الآخر باشد، دعوت حق را لبیک اجابت گفت. پاس حقوق دوستی و اخوت ایمانی را این قطعه به قلم آوردم:

سپهر ثانی اعنی مشیر افخم راد

که بود یکتا زیر سپهر مینائی

برون شد از پس هفتاد و یک سنه ز جهان

که تنگ بودش گیتی ز گنج دانائی

مشیر افخم تاریخ فوت اوست اگر

سنین عمرش بر این عدد بیفزائی

حرره الفقیر لطفعلی بن محمدکاظم التبریزی - غفر

الله لهما - فی دارالخلافه طهران».

مطابقت ساعت ظهر طهران با شهرهای مختلف جهان (برلن، واشنگتن، یکوهاما، بمبئی، پکن، اسلامبول، وین، لندن، پترزبورگ، پاریس، رم)، مترجمین تذکره نثاری، دو رباعی از او. و تاریخ ولادت نور چشمی ناصر ثانی برادر فرزندی شمس‌الدین در یک ساعت از شب دوشنبه غره جمادی‌الاول از سال ۱۳۴۱ق گذشته.

رکابه دار. جزوها ۱۰ برگی.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره.

چهار، ۴۷۹، سه برگ، ۳۲/۵×۱۱، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: مقوا، با روبه کاغذ ابر و باد پرطاووسی، عطف و گوشه‌ها تیماج مشکی. قطر: ۵/۷.

خریداری از امیر کریمی آزاد در اسفند ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۷۰۶۰]

۱. وی محمدعلی (لطفعلی) بن محمدکاظم تبریزی، صدرالافاضل (۱۲۶۸ - ۱۳۵۰ق) است. برای زندگی او رک: زندگینامه ابوالفضائل فخرالدین نصیری امینی، ص ۱۷۰-۲۴۵؛ مدینه‌الادب، ج ۲، ص ۸۷۵-۹۴۸ و تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۱، ص ۲۴۱-۲۴۳ و ۳۶۶-۳۷۱.

(۸۸۳۷)

کتابچه تعداد نفوس ارض اقدس و شهر مشهد مقدس
(جغرافی - فارسی)
مؤلف: زین‌العابدین بن شاهزاده محمدولی میرزا قاجار
(سده ۱۳هـ)

نوشته شده به امر رکن‌الدوله محمدتقی میرزا (۱۲۶۲ - ۱۳۱۸ق) پسر محمدشاه قاجار والی و فرمانفرمای مملکت خراسان و سیستان در سال پارس نیل. وی بین سالهای ۱۲۹۳-۱۲۹۸ق و ۱۳۰۴-۱۳۰۸ق حاکم خراسان بود.

جداولی شامل آمار دقیق ساکنان و مشاغل و محلات سراب، سرشور، عیدگاه، پایین خیابان، نوقان و بالا خیابان مشهد است. در پایان هم یک صفحه با عنوان «ضمیمه کتابچه تعداد نفوس و متمم آن»، شامل «صورت تعداد مدارس و مساجد و تکایا و کاروانسرا و تیمچه‌جات و حمام و آب انبار و کارخانجات شالبافی و شعریاف خانه و غیره و باغاتی که در هر یک از محلات مشهد مقدس و ارض اقدس واقع و دایر است».

هر صفحه به ۱۵ ستون تقسیم شده که این اطلاعات در آنها درج شده است: خان‌ها، نوکرها، رعایا، مردان، زنان، پیران، جوانان، صانعین (شغلها)، اغنیاء، فقراء، پسران، دختران، اطفال رضیع، مجاورین، ناقصین. بنا بر آمار کتابچه تعداد کل نفوس مشهد در آن سال ۵۷۲۸۷ نفر بوده است.

آغاز: «هو المعزّ. بعد از حمد الهی و درود نامتناهی بر روان پاک سید لولاک و ائمه هدی علیهم التحیة و الثناء این کتابی است مشتمل بر عدد سکنه مشهد رضوی مفصلاً و مشروحاً از مرد و زن، کوچک و بزرگ، پیر و جوان، کور و بینا، فقیر و توانگر، عارف و عامی، گمنام و نامی با ضبط جمیع حرفتها و صنعتها و عدد منازل و مساکن ایشان».

انجام: «قراولخانه‌های ارک ۲. توپچیانی که در میدان توپخانه مشغول خدمت و متوقفند ۱۵۵ نفر. قراولخانه‌های شهر ۳۵».

خط: شکسته نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۴هـ.

دو صفحه اول مقدمه تمام تذهیب بدین صورت که در بالا کتیبه مذهب و مرصع و الوان کشیده شده و حاشیه صفحات را هم تشعیرسازی طلا پر کرده است. بین سطور طلائندازی شده. با جدول‌کشی زر و لاجورد و زنگار و سنگرف و مشکی.

صفحه اول رساله: بالای رساله درون شمس مذهب نام ناصرالدین شاه قاجار و تاج شاهی با دو فرشته زرین در دو طرف آن و دو نشان شیر و خورشید. پس از آنها عنوان کتاب درون کتیبه مذهب و مرصع با نقوش مختلف. این کتیبه در حاشیه به ۵ بخش تقسیم می‌شود و پس از آن جداول اصلی رساله است.

در صفحات دیگر نام محله‌ها درون دایره‌ای زرین در بالا نوشته شده و بقیه اطلاعات درون جداول زرین و سنگرف و مشکی ثبت شده‌اند. صفحه پایانی کتاب (ضمیمه کتابچه) تمام تذهیب با نقوش گل و بوته مذهب و مرصع در پایین صفحه. همه صفحات در ستونهای ۱۵گانه سنگرف و زر و مشکی. با صفحه شمار قدیمی. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نباتی آهار مهره.

یک، ۱۱۴، یک برگ، ۳۳/۲×۱۹/۹، ۳۷ سطر، ۲۱/۵×۱۴/۵.

جلد: تیماج عنابی دو رو، بیرون مجدول و مزین با نقوش گل و بوته، درون و سجاف نیلی، عطف مشکی جدید، یک لا. قطر: ۱/۷.

اهدایی محسن امینی مجدی به کتابخانه مجلس شورای ملی در آذر ۱۳۱۸ش با مهر او.

[شماره ثبت: ۲۳۶۰۹]

(← تصویر)

(۸۸۳۸)

صدر التواریخ

(تاریخ - فارسی)

مؤلف: محمدحسن بن علی اعتمادالسلطنه (۱۲۵۹-۱۳۱۳ق) سرگذشت یازده تن از وزیران دودمان قاجار است: «صدر التواریخ ترجمه حال و تاریخ صدور و وزرای

۱۰. میرزا یوسف بن حسن مستوفی الممالک (وزارت
۱۳۰۱-۱۳۰۳ق) (ص ۳۳۹)

۱۱. میرزا علی اصغر خان امین السلطان وزیر اعظم
(وزارت ۱۳۰۳ق - تا زمان تألیف) (ص ۳۶۳)

در پایان مقدمه ۲ بیت در وصف کتاب سروده شده:

من این صدر التواریخ گزیده

برای حضرتت کردم مدون

تو ای فرّ وزیران نکورای

کرم فرما ببین در خدمت من

پایان یافته در ۲۰ شعبان ۱۳۰۹ق.

برخی معتقدند این کتاب تألیف محمدحسین فروغی
ذکاء الملک و میرزا غلام حسین ادیب افضل الملک است
که اعتماد السلطنه به نام خود منتشر کرده. به این مطلب
در نسخه ش ۲۴۵ج دانشکده ادبیات تهران که در
کتابخانه محمدعلی فروغی بوده تصریح شده است.
علاوه بر این پیش‌نویسهای اولیه کتاب همه به خط
افضل الملک (۱۳۴۸ق) است و نشان می‌دهد صدر
التواریخ تألیف اوست.^۱ اما اعتماد السلطنه در برگ آخر
نسخه ما نوشته تنها دیباچه و خاتمه کتاب از منشآت
میرزا محمدحسین فروغی است و به خط خود او نوشته
شده است.

کامل.

حقوق تهران، ص ۱۵۸-۱۵۹؛ ادبیات تهران، ج ۱،
ص ۳۴۷-۳۴۸؛ فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۱۳-۱۰۱۴؛
دائرة المعارف بزرگ، ج ۹، ص ۳۶۱.

آغاز: «بعد الحمد والصلوة به حضور کرامت ظهور
مکرمت دستور عمید اکرم راد و صاحب اجل کافی
جناب مستطاب اشرف معظم وزیر اعظم زین الله تعالی
دست الوزارة باقدامه السعید العالی».

انجام:

جهان کردگارا چنان کن که دایم

شب و روز این صدر فرخنده باشد

۱. این نسخه به ش ۸۴۹۶ در کتابخانه مجلس نگهداری می‌شود.

در ص ۱۳۶ آن نسخه (پایان مقدمه) از فروغی هم نام برده شده

است. رک: مجلس، ج ۲۸، ص ۶۸-۶۹.

اعظم دولت ابد مدت سلسله علیّه قاجار است و اسناد آن
اوراق متشتته و حکایاتی است که از الواح خواطر
معترین و دانایان معاصرین نقل شده و برای آگاهی
ضمیر منیر خواجه دانا به طور حقیقت و کماهی در آن
هیچ ظاهر سازی نیست. در این صورت اگر تمام
مستورات این صحیفه منتشر شود یمکن که اخلاف
صدور و عظام وزرای اسلاف از نگارنده ملول و مکدر
شوند... پس این بنده از خازن کتابخانه عالی مستدعی
است که این مسوده را خاص بندگان حضرت داند و بر
آن باشد که این نوشته را هر کس نخواند و گمان نبرد که
نگارنده از ادب دور است». درباره روش کار هم آمده:
«یازده نفر از صدور و وزرای عظام را در این کتاب نام
برده و شرح حالشان را نگاشته و در فواصل ریاست آن
اشخاص بعضی نیز بوده که این کار را در زمانی پرداخته
و نموده‌اند اما چون به اسم صدارت و وزارت عظمی
نامیده نشده از ترجمه احوال ایشان صرف نظر کرده‌ام».

شامل شرح حال این وزراء:

۱. حاجی ابراهیم خان شیرازی، اعتمادالدوله (وزارت
۱۲۰۹-۱۲۱۵ق) (ص ۱)

۲. میرزا محمدشفیع صدر اعظم پسر میرزا احمد پندئی
مازندرانی (وزارت ۱۲۱۵-۱۲۳۴ق) (ص ۴۸)

۳. امین الدوله حاجی محمدحسین خان بن محمدعلی
اصفهانی، نظامالدوله (وزارت ۱۲۳۴-۱۲۳۹ق)
(ص ۸۱)

۴. میرزا ابوالقاسم بن میرزا عیسی قایم مقام فراهانی
(وزارت ۱۲۵۱-۱۲۵۲ق) (ص ۱۵۳)

۵. حاجی میرزا عباس آقاسی پسر میرزا مسلم ایروانی
(وزارت ۱۲۵۲-۱۲۶۴ق) (ص ۱۸۲)

۶. میرزا تقی خان امیرکبیر (وزارت ۱۲۶۴-
۱۲۶۸ق) (ص ۲۱۷)

۷. میرزا آقا خان نوری پسر میرزا اسدالله، اعتمادالدوله
(وزارت ۱۲۶۸-۱۲۷۵ق) (ص ۲۵۷)

۸. میرزا محمد خان سپهسالار اعظم، پسر امیر خان
سردار (صدارت ۱۲۸۱-۱۲۸۳ق) (ص ۲۸۳)

۹. حاجی میرزا حسین خان مشیرالدوله (وزارت
۱۲۸۸-۱۲۹۰ق) (ص ۳۰۱)

جلد: گالینگور سورمه‌ای. دارای تریج منقش در
وسط. قطر: ۲/۷.
خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۷ش.
[شماره ثبت: ۷۸۵۵۲]

(۸۸۳۹)

مجمع التواریخ (تاریخ - فارسی)

مؤلف: میر حیدر بن علی رازی (سده ۱۱ هـ)
تاریخ عمومی جهان از آغاز تا روزگار مؤلف. نویسنده
در سالهای ۱۰۱۵ تا ۱۰۲۷ ق به تألیف و تدوین این
تاریخ اشتغال داشته است: «راقم حروف از سال هزار و
پانزده تا امسال که هزار و بیست و هفت است بر جمیع
تواریخی که در میان است گذشته، در هیچ کتاب این نقل
به نظر در نیامد» (ص ۲۷۳) و «راقم حروف در سال
هزار و پانزده نزد ایشان شتافتم و تا مدت سه سال در آن
دیار به سر بردم و انواع نیکی از ایشان مشاهده نمودم و
الحال که سال هزار و بیست و هفت است نیز در غایت
استقلال به حکومت آن دیار اشتغال دارد» (ص ۴۰۰).
شامل باب دوم (سلسله‌های ایرانی). از انجام ناتمام
رها شده است.

تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۲، ص ۷۶۹-۷۷۲ (همین
نسخه در آن جا با شماره قدیمی ۲۱۳۶ معرفی شده
است): فهرستواره، ج ۱، ص ۶۴۶؛ منزوی، ج ۶،
ص ۴۱۹۴؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۰۴.

آغاز: «باب دوم ذکر ملوک عجم و سلطنت کیامرت.
پوشیده نماند که مؤیدان عجم را گمان آن است که مدتی
مدید و عهدهی بعید عالم از فرمان‌فرمای خالی بود. آخر
مردم کیامرت را بر خود پادشاه ساختند».

انجام موجود: «بعد از هفت سال که حکومت کرد
خوارزم شاهیان بر خراسان مستولی شدند و دولت از آن
سلطنت بیرون رفت. ذکر حکومت هلاکوخان و اولادش
در ایران».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۲ هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، همه صفحات مجدول به
شنگرف و لاجورد، کمنددار، با موارد کمی نسخه بدل

چو شامل نمودستی این رحمت خود
خدایا همان به که پاینده باشد
انجامه: «فی شهر شعبان المکرم سنه ۱۳۰۹ هجری
توشقان ثیل ترکی».

خط: نستعلیق جلی، عبارات عربی نسخ معرب.

نسخه اصل. تاریخ کتابت: شعبان ۱۳۰۹ ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، همه صفحات مجدول به
زر، کمندکشی شده، برگهای ابتدا و انتهای نسخه
جدولبندی شده با زر و لاجورد و شنگرف، آغاز
نسخه سر لوح مذهب و مرصع و کتیبه قلمدانی
زرپوش، بین سطور پنج صفحه اول (مقدمه کتاب)
مذهب مرصع با نقوش گل و بوته مزین، شرح حال هر
یک از وزرا در قسمت روی برگها آغاز شده و کتیبه
آراسته‌ای دارد. تصحیح شده. با عباراتی نظیر
ملاحظه شد (ص ۱۵۲ و ۲۳۴)، تصحیح شد (ص ۱۶۸
و ۱۸۴)، مراجعه شد (ص ۲۰۰)، لاحظت فیها
(ص ۲۰۸)، لوحظت (ص ۲۵۰)، مقابله شد (ص ۳۱۶ و
۳۳۸) و مطابقه شد (ص ۳۳۲) در گوشه سمت راست
بالای صفحات. در بعضی از صفحات افزودگیها و
اصلاحاتی به خط خود اعتمادالسلطنه دیده می‌شود
(مانند ص ۷ و ۲۷۲ و ۲۹۹). صفحه آغازین شرح حال
امین‌السلطان تمام تذهیب با نقوش اسلیمی و
طلاکاری بین سطور (ص ۳۶۳). اعتمادالسلطنه در
برگ پایانی نسخه به خط خودش این یادداشت را
نوشته است: «هو، دیباچه و خاتمه هر دو از منشآت
میرزا محمدحسین فروغی است به خط خود او
نوشته شده. به آن جهت با سایر اوراق دیگر خطاً
فرقی پیدا کرده. ۲۰ شعبان لوی ثیل ۱۳۰۹ هجری
بنده فدوی حضرت اشرف امجد اعظم عالی مد ظله
العالی محمدحسن بن علی مراغه‌ای اعتمادالسلطنه».
بین پاره‌های اشعار چهار نقطه به شکل لوزی و به رنگ
شنگرف کشیده شده است. نام کتاب در لبه نسخه
نوشته شده. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فستقی آهار مهره.

یک، ۱۹۰، یک برگ، ۲۱/۲×۱۴، ۳۵/۱۴، سطر، ۲۶/۴×۱۴.

خط: نستعلیق. کاتب: مؤلف. تاریخ کتابت: ذیقعدہ ۱۰۵۸ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، نسخه پیش نویس مؤلف است. با یادداشتهای توضیحی و تکمیلی فراوانی از مؤلف در متن و حاشیه و خط خوردگی در متن که همه به دستخط مؤلف است. در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد.

صفحه عنوان نسخه یادداشتهای پراکندهای بدین ترتیب دارد: نام کتاب و مؤلف به خط خودش: «المجلد الثالث من ترجمة الحسيني لكتاب الكليني المسمی برياض المؤمنین نفعهم الله به يوم الدين» و «من مؤلفات کمال الدین حسین الاردبیلی نزل استرآباد عفی عنه الشین من البین برب العباد» با مهر هشت گوش منتظم او: «و ما توفیقی الا بالله». و این بیت شعر: چو پر شد عالمی از فیض عامش

ریاض المؤمنین کردیم نامش تفسیر آیات «ویستلونک عن الساعة» و «ما امر الساعة الا کلمح بالبصر» و «وما یدریک لعل الساعة» از خود مؤلف، حدیثی قدسی و یک بیت شعر از یک اعرابی، اسم اعظم الهی به نقل از آصف بن برخیا وزیر سلیمان. در چهار صفحه آخر نسخه هم احادیثی به نقل از ثواب الاعمال و چند حدیث کوتاه دیگر بدون منبع نوشته شده است.

حاشیه بعضی از برگها مخصوصاً در اوایل نسخه دستنفرسود خوانندگان شده و بدین سبب قسمتهایی از نوشتههای حواشی از بین رفته است. بخشهای دیگری هم بر اثر برش برگها در صحافی ناقص شده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی. کاغذ: نخودی آهار مهره، اکثر برگها دوپوسته شده. چندین برگ آغازین مرمت شده. بعضی از برگها آبخورده.

یک، ۲۱۶، یک برگ، ۲۶×۱۸/۹، ۲۳ سطر، ۱۱×۱۷/۵. جلد: گالینگور بنفش. قطر: ۴.

خریداری از محمدباقر قلی زاده در آذر ۱۳۴۶ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۵۸]

و تصحیح در هامش صفحات. در برگ آغازین نسخه تملکی بوده که نام نویسنده اش را سترده اند. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نازک نخودی آهار مهره.

دو، ۲۱۲، یک برگ، ۳۴/۱×۲۱/۸، ۳۵ سطر، ۱۳×۲۴/۵. جلد: روغنی دورو، بیرون زمینه مشکی با ترنج و سر ترنج و چهار لچکی و جدول منقش به گل و بوته، درون زمینه سرخ با ۵ شاخه گل نرگس. کمی آسیب دیده عطف تیماج بنفش. قطر: ۳/۹. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۲۹۶۳]

(۸۸۴۰)

ریاض المؤمنین

(حدیث - فارسی)

مؤلف: حسین بن موسی اردبیلی، کمال الدین (سده ۱۱هـ)

ترجمه الکافی کلینی (۳۲۹ق) است. این نسخه مجلد سوم شامل کتاب الحجة (از آغاز تا ۷۴ ر) و کتاب الکفر والایمان (از ۷۴ ر تا پایان نسخه) است. نسخه دیگری از آن به دست نیامد.

پایان یافته در ذیقعدہ ۱۰۵۸ق.

طبقات اعلام الشیعة، قرن ۱۱هـ، ص ۱۵۷.

آغاز: «باب در کراهیت توقیت در ظهور امام غایب و توابع آن و این جزو ثالث است از کتاب کافی کلینی ترجمه حقیر حسینی عفی عنه مسمی به ریاض المؤمنین و در این سی و شش باب است مشتمل بر پانصد و نه حدیث. و در باب اول هفت حدیث است. پس بدان که توقیت تعیین زمان و تقدیر وقت است برای چیزی».

انجام: «که سیئه در آن بهتر از حسنه است در غیر آن و سیئه درین آمرزیده می شود و حسنه در غیر... (یک یا دو کلمه پارگی) نمی شود. این است آخر کتاب کفر و ایمان و طاعات و معاصی از ترجمه کتاب کافی والحمد لله وحده و صلی الله علی النبی الامی وآله وسلم به ترجمه فقیر حقیر حسینی احسن الله مال حاله ووفق لما بعده بمحمد وآله».

انجامه: «فی شهر ذی قعدة الحرام سنه ۱۰۵۸ ثمان و خمسين بعد الالف».

(۸۸۴۱)

مجموعه جمال‌الدین محمد حسنی:

مجموعه رسائل و یادداشت‌هایی است که جمال‌الدین محمد حسنی ملازم محمد اکبر (ح ۱۱۱۷ق) پسر اورنگ زیب (۱۰۶۸-۱۱۱۸ق) بین سالهای ۱۱۰۶-۱۱۱۹ق نوشته است. وی همراه شاهزاده در سفر بوده و بخشهای مختلف این نسخه را در شهرهای فراه، قندهار، مشهد و اصفهان کتابت کرده است. جمال‌الدین در ص ۱۶۳ از این نسخه با نام کچکول یاد کرده است.

۱. مطالب کوتاه و پراکنده «ص ۱» (فارسی و عربی) چند مطلب کوتاه بدین ترتیب در ابتدای مجموعه آمده است: نامه‌نگاری عمر بن عبدالعزیز و حسن بصری، گفته‌ای از امام محمد غزالی درباره قوت شهوت، سخنی از سقراط، و ویژگیهای قنسس، بخشی از الفصل الخامس فی... (نام کتاب پاک شده است اما متن آن خطاب باری تعالی به موسی نبی است)، و بندی به نقل از خارستان شیخ سعدی علیه الرحمه در باب دهم (در نسخه همین گونه آمده است).

انجامه: «کاتب الخط اضعف العباد محمد و اسع بتاريخ بیست دویم ۲۲ شهر صفر ختم الله بالخیر والظفر فی مقام قندهار روز دوشنبه سنه ۱۱۰۹ ارقام یافت» (در پایان سخن سقراط).

۲. تاریخ گزیده «ص ۲-۹۸» (تاریخ-فارسی)

مؤلف: حمدالله بن ابوبکر قزوینی مستوفی (۶۸۰-۷۵۰ق) متن تاریخ گزیده در دو بخش آمده است و قسمت کمی از آن در نسخه ما نیست. ظاهراً کاتب برای آن که بعداً آن بخش را تکمیل کند دو صفحه و نیم سفید گذاشته بود اما بعداً متن دیگری در آن کتابت شد. تنها فصل پنجم از باب پنجم کتاب ناقص است.

فهرستواره، ج ۱، ص ۵۸۶-۵۸۷؛ دنا، ج ۲، ص ۷۳۳-۷۳۴. آغاز: «سپاس و ستایش پادشاهی را که ملک او بی‌زوال است و مملکت او بی‌انتقال اولی پیش از ابتدا». انجام موجود: «فصل چهارم از باب پنجم. در ذکر

مشایخ از مسلمانان هر که صحبت رسول دریافته بود... الثنائی قیقیه پسر سعد که مقدم است ذکر او... ابی داود السجستانی صاحب الصحاح ابن ماجه الدارائی».

۳. دعای استغفار «ص ۹۸-۹۹»

اسناد و متن دعای استغفار رسول الله (ص) است.

آغاز: «لا اله الا الله الحكيم الكريم. لا اله الا الله العلي العظيم. سبحان الله رب السموات السبع ورب العرش العظيم. الحمد لله رب العالمين سبحانك لا اعلم (كذا) لنا الا ما علمتنا... حدثني الامام الهمام صفوة ذخاير الانام حامی الاساطين المويدين ماحی اساطير... ابوالفتح محمد بن محمد بن محمود الشرعی البخاری الجعفری الطیاری قدس الله سره... عن الشيخ الامام... ابی طاهر محمد بن محمد بن محمد حسن بن علی الطاهری الخالدي الاوشي عن ابيه... قال الاستغفار ان قال اللهم انت ربی لا اله الا انت خلقتنی وانا عبدك».

انجام: «و موعود اسرار و ارواح را مشغول دار. مود غفلت از تقاء سینه اهل توحید دور دار».

۴. تفسیر سوره حمد «ص ۹۹-۱۰۰» (تفسیر-فارسی)

مؤلف: ناشناخته

تفسیر کوتاهی از سوره حمد است.

آغاز: «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم. بسم الله الرحمن الرحيم. به نام معبود به حق بخشنده و بخشاینده بر خلق جل ذکره در خواتم کلام او را و آغاز می‌کنم نه به نام غیر او. تعوذ احتراز است از ملاحظه نفس».

انجام: «بلکه عطاست و اختیار تو برای ما به از اختیار ماست و اگر نه امر و اذن تو بودی کسی را رخصت ثنا و دعاء تو کی بودی یحییم و یحیونه».

۵. حکایت یحیی بن معاذ رازی و بایزید بسطامی

«ص ۱۰۰» (فارسی)

آغاز: «یحیی بن معاذ رازی رحمه الله علیه می‌فرماید که نزدیک ابویزید رفتم او را دیدم که پاره پوستین در سر پوشیده بود».

- انجام موجود: «که اوستاد بزرگ رضی الله عنه می فرماید در روزگار جوانی مرا به فاخره بخارا حصنت بالبرکات هجرت افتاد».
۶. تاریخ گزیده «ص ۱۰۱-۱۱۵» (تاریخ-فارسی)
مؤلف: حمدالله بن ابوبکر قزوینی مستوفی (۶۸۰-۷۵۰ق)
ادامه تاریخ گزیده است. در این بخش چند سطر از کتاب نانوخته مانده و جایش سفید است.
آغاز موجود: «جامع الاصول بود و معاصر ناصر خلیفه. علی بن محمد بن نصر ابوالحسین الواقدی المفسر المشهور... فصل ششم از باب پنجم در ذکر شعرا و ایشان دو گروه اند عرب و عجم».
- انجام: «و از ایشان اهل بیت را نام به سبزی نوشت. پادشاهان را بر موجب قبیل یاد کرد و آن چه مسلمان شدند نام برد».
- انجامه: «والحمد لله كثيرا دایما ابدأ ابدأ که تمام شد کتاب گزیده التواریخ از تصانیف محمد بن احمد بن حسن بن نصر مستوفی بتاریخ دهم رمضان المبارک سنه ۱۱۱۰ هزار و صد و ده از هجرت افضل البشر شفیع يوم المحشر علیه افضل الصلوة والتحيات والتسليمات به خط بنده کمترین تراب اقدام العارفين جمال الدين محمد در فراه در ایامی که حضرت قبله عالم پادشاهزاده محمداکبر خلف ابو الظفر محیی الدین محمد اورنگ زیب بهادر عالم گیر بادشاه غازی تشریف داشتند و بنده در رکاب نصرت اعتصام پادشاه عالمیان بود که از کابل آمدم که نشانهها و توره و خلعت از عنایات بادشاهزاده به زوجه و پسر امیر خان ولد خلیل الله خان میر میرانی برده بودم آمده کتاب گزیده تمام کردم.
نوشته سالها ماند زکاتب
نشان در خاک جوئی هم نیابی
شد ز فضل آن خدائی لا ینام
این کتابت روز آدینه تمام».
۷. معنای کلمه عقیقه «ص ۱۱۷»
از کتاب شرح السنة.
۸. منتخب الصحاح «ص ۱۱۷-۱۲۰» (حدیث-عربی)
گزیده احادیث و ابوابی از کتاب صحاح است. دقیقاً نمی دانم مراد از کتاب صحاح چیست؟
آغاز: «باب العقیقة من الصحاح. عن سلیمان بن عامر الضبی قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم مع الغلام عقیقة فاهریقوا عنه دماً وامیطوا عنه الاذی».
- انجام: «فقال السلام علیکم یا اهل القبور یغفر الله لنا ولکم انتم سلفنا ونحن بالانتر. مصاییح من عینه».
۹. فایده ای فقهی از ابوسلیمان خطابی «ص ۱۲۰»
۱۰. حدیثی از پیامبر (ص) به نقل از عایشه «ص ۱۲۰»
۱۱. شرح الوقایة «ص ۱۲۱-۱۲۲» (فقه-عربی)
بخش کوتاهی از کتاب است.
آغاز: «باب الجنایز. م. سنّ للمحتضر ان یوجّه الی القبلة علی یمینه واختیر الاستسقاء... ش. خلافا للشافعی».
- انجام: «خلافا لمحمد وان قتل لبغی او قطع طریق غسل ولا یصلی علیه. شرح وقایه من عینه».
۱۲. فواید فقهی «ص ۱۲۲» (فارسی)
چند فتوا و فایده فقهی طبق مذهب اهل سنت برگرفته از ایسن کتابهاست: تجنیس، فتاوی اوزجندی، فتاوی مسعودی، شرح علائی، ملتقی البحار، کنز.
۱۳. منقولاتی از کتاب صحاح «ص ۱۲۳»
۱۴. روایتی از پیامبر (ص) به نقل از عایشه «ص ۱۲۳»
۱۵. المقدمة فی الصلوة «ص ۱۲۴-۱۳۰» (فقه-عربی)
مؤلف: نصر بن محمد سمرقندی (-۳۷۵ق)
کامل.
دنا، ج ۹، ص ۱۱۷۱؛ تاریخ نگارهای عربی، ج ۱، ص ۶۶۹-۶۲۸.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین ولا

ص ۱۱۶۸؛ مجلس سنا، ج ۱، ص ۱۱۱ (بخشی از کتاب و ناشناخته).

آغاز:

نام حق بر زبان همی رانم
که به جان و دلش همی خوانم
ملک و صانع و قدیم و حکیم
خالق و رازق و رؤوف و رحیم

انجام:

زان که صلوات بجد و پایان
بر رسول و بر آل و بر یاران
گفته شد بر ثناء سبحانی
به دعا یاد کن چو برخوانی

انجامه:

«قاریا بر من مکن چندین عتاب
گر خطائی رفته باشد در کتاب

آن خطائی رفته را تصحیح کن
از کرم و الله اعلم بالصواب
تمت تمام شد کتاب نام حق در علم فقه از تصنیفات
شاه شرف‌الدین بوعلی قلندر پانی بهتھی به تاریخ بیست
و دویم شهر جمادی‌الثانی سنه ۱۱۱۸ روز پنجشنبه به
وقت ظهر در دار الابد مشهد مقدس به خط جمال‌الدین
محمد حسینی قادری الزنده‌فیلی غفر الله ذنوبه و ستر
عیوبه».

۱۸. احکام روزه «ص ۱۳۸» (فقه - فارسی)

برگرفته از فتاوی خانی و عمدة الابرار درباره روزه متصل
و روزه‌های مستحب و ایام بیض و آن چه بدین ماند.
آغاز: «در فتاوی خانی می‌گوید که دو روزه متصل بدارند
و شب افطار نکنند و روزه پیوسته نیز مکروه است».

۱۹. فصوص الحکم و خصوص الکلم «ص ۱۴۰ - ۱۶۳»
(عرفان - عربی)

مؤلف: محمد بن علی ابن عربی (۵۶۰ - ۶۳۸ق)
کامل.

مؤلفات ابن عربی، ص ۴۷۶-۵۰۱؛ دنا، ج ۷، ص ۱۰۲۱.

عدوان الا علی الظالمین والصلوة والسلام علی خیر
البریة محمد وآله واصحابه اجمعین. اعلم بان الصلوة
فریضة قائمة وشریعة ثابتة».

انجام: «اما الاقرار فهو صنع العبد فهو مخلوق واما
الهدایة فهو صنع الرب فهو غیر مخلوق».

انجامه: «تمت الکتاب مقدمة الصلوة بعون الملک
الوهاب فی يوم الاثنين من شهر جمادی‌الثانی سنه
۱۱۱۸ مایة وثمان عشر من بعد الالف من الهجرة النبوی
صلی الله علیه وسلم فی بلدة المشهد المقدس کاتب
الحروف میر جمال‌الدین محمد الحسنی غفر الله ذنوبه.
شعر

یلوح الخط فی القرطاس دهرأ
وکاتبه رسمیم فی التراب».

۱۶. [فقه اهل سنت] «ص ۱۳۰ - ۱۳۱» (فقه - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

دو فصل از کتابی فارسی در فقه اهل سنت است.
آغاز: «خاتمه در بیان حج و عمره و مناسک آنها که
عبارتست از اعمال و عبادات مشتمل بر هشت فصل.
فصل در بیان حج و عمره و میقات و فرایض و واجبات و
سنت. بدان که حج فریضة است بر هر مسلمانی».
انجام موجود: «فصل دویم در بیان احرام و مورات
(کذا؛ امورات) او و محظورات... در پوشیدن موزه و
دستار و از لباسی که به چیزی خوش رنگ کرده باشند
مثل زعفران و ورش».

۱۷. مقدمة الصلوة (نام حق) «ص ۱۳۲ - ۱۳۶»

(فقه - فارسی)
مؤلف: شرف‌الدین بخارایی خراسانی (سده ۵۷)
کامل.

در انجامه نسخه ما کتاب به «شاه شرف‌الدین بوعلی
قلندر پانی بهتھی» نسبت داده شده است.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۳۵۲ - ۳۶۱ و ج ۱۴،
ص ۷۷۵ - ۷۷۶؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله،
ص ۷۶-۷۴؛ متزوی، ج ۳، ص ۳۰۲۹-۳۰۳۱؛ دنا، ج ۹،

و طالب غير الله فى الارض كلها
كطالب ماء فى سراب بقیعتی
انجامه: «تمت تمام شد به تاریخ پنجم شهر صفر ختم
الله بالخیر والظفر سنه ۱۱۱۸ در شهر مشهد مقدس کاتبه
میر جمال الدین محمد الحسینی و منقول عنه از سید
جعفر هکری».

۲۱. قصیده «ص ۱۶۷»

مؤلف: ناشناخته

مطلع:

یا ناظرین لینا نظر الذاتی
وقائمین باسرار الخفیاتى
یا بیوتاً لندا والتور معدتکم
اشباحکم نور روح للارواح آیاتی

انجام:

وما زهت لمحت من بارق سحراً
وانشق النور فى الزبحور ماتى

۲۲. قصیده «ص ۱۶۸-۱۶۹»

مؤلف: محمد بن ابراهیم عطار (۶۲۷ق؟)

کامل.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۱۸۶-۱۸۹؛ منزوی، ج ۴،
ص ۳۰۴۰؛ دانشگاه تهران، ج ۱۷، ص ۱۲ (با نام قصیده
اسرار عین القضاة همدانی)؛ دنا، ج ۸، ص ۲۲۱-۲۲۲.

آغاز:

چشم بگشا که جلوه دلداری
متجلی است از در و دیوار
نحن اقرب الیه آمده است
دور افتاده‌ای تو از پندار

انجام:

وارهان خویش را که وارستست
خر وحشی ز نشتر بیطار

۲۳. ترجیع بند «ص ۱۷۰-۱۷۹»

مؤلف: حامد بن ابی الفخر اوحدالدین کرمانی (۵۶۱-۶۳۵ق)
با حاشیه نویسی و توضیحات فراوان بین سطور و کناره
صفحات.

آغاز: «قال الشيخ الامام العالم الراسخ... الحمد لله منزل
الحکم على قلوب الکلم باحدية الطريقة الامم من المقام
الاقدم وان اختلف الملل والنحل».

انجام: «لانه عين الاشياء وعین نفسه والشیء لا یقال
فیه وسع نفسه ولا یسعها فافهم والله یقول الحق وهو
یهدى السبیل والحمد لله على کل حال».

انجامه: «تمت هذه النسخة الميمونة المباركة فصوص
الحکم من تصنیفات حضرت شیخ محیی الملة والدين
ابن العربی المعروف بشیخ الاکبر وكبريت الاحمر قدس
الله اسرارهم فى يوم الخمساء اثنا وعشرون من شهر
المحرم الحرام سنه ۱۱۱۸ ثمان عشر وماية بعد الالف
فى بلدة محروسة المشهد المقدس بخط ضعيف النحيف
تراب اقدام العارفين جمال الدين محمد وثمان اوراق من
اول هذا الكتاب بخط مرزا محمد واسع برای یادگاری
درین کچکول تراب اقدام العارفين مرقوم کرده اند. شعر:
یلوح الخط فى قرطاس دهر
وکاتبه رمیم فى التراب

نوشته سالها ماند زکاتب

نشان در خاک هم جوئی نیابی».

۲۰. القصيدة التائية «ص ۱۶۳-۱۶۷» (عرفان-عربی)

مؤلف: محمد بن علی ابن عربی (۵۶۰-۶۳۸ق)

مثنوی عرفانی طولانی ای است بدون عنوان بندی.

کامل.

مؤلفات ابن عربی، ص ۵۱۴؛ مخطوطات الادب فى
المتحف العراقى، ص ۴۷۵.

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم
وبه نستعين على التتميم
تنزهت لما ان حللت بحضرتى
ووحدت فى ذلك المقام بنظرتى
وفى كثرة شاهدة وحدتى التى

تعالت وجلت ارتقاء بوحدتى

انجام:

وجدت وجوداً لم اجد من يناله
فشاهدت ذات الحق فى كل صورتى

- با بیت ترجیع:
من و آن دلبر خراباتی فی طریق الهوا کما یأتی
مجلس، ج ۸، ص ۸؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۰،
ص ۲۶۳.
- آغاز: فی الترجیع
در خرابات عاشقان کوئیت و اندر آن خانه پری روئیت
طوق داران چشم آن ماهند هر کجا بسته طاق ابروئیت
انجام:
- قصه درد خویشتن گفتم گر نیاید به دید داروی درد
من و آن دلبر خراباتی فی طریق الهوا کما یأتی
انجامه: «به تاریخ ۲۴ رمضان المبارک سنه ۱۱۱۰ روز
جمعه در فراه به خط اضعف العباد الله الصمد جمال الدین
محمد به تحریر آمد».
۲۴. ترجیع بند «ص ۱۸۰»
مؤلف: عمادالدین نسیمی (۷۷۱-۸۲۰ ق)
شامل دو ترجیع بند از او.
آغاز: «فی الترجیعات لسید نسیمی قدس سره.
آدم از خاک چون هویدا شد در دریای عشق پیدا شد
۲۵. اشعار «ص ۱۸۱»
مؤلف: ابراهیم بن بزرگمهر عراقی، فخرالدین (۶۱۰-۶۸۸ ق)
شامل یک ترجیع بند و یک ترکیب بند از او.
آغاز: شیخ عراقی قدس سره فی ترکیب بند
ساقی بیار می که فرو رفت آفتاب
بنما ز تیره شب رخ خورشید مه نقاب
۲۶. ترجیع بند «ص ۱۸۱-۱۸۲»
مؤلف: سید علی بن هارون، شاه قاسم انوار (۷۵۷-۸۳۷ ق)
آغاز: شاه قاسم انوار قدس سره فرماید
بیا ای عشق عالم سوز بیغم
قدم بر چشم من نه خیر مقدم
۲۷. ترجیع بند «ص ۱۸۲-۱۸۳»
مؤلف: میر سید علاءالدین عطار اودهی
- آغاز: ترجیع بند «ص ۱۸۳»
مسا مقیمان کوی دلداریم
رخ به دنیای و دین نمی آریم
۲۸. ترجیع بند «ص ۱۸۳»
مؤلف: عاقل خان رازی خوافی بلخی، میر عسکری
(۱۰۸-۱۱۰ ق)
آغاز:
پرده از رخ کشیده آمد یار
التنثار ای دو چشم گوهریار
۲۹. قصیده «ص ۱۸۵»
مؤلف: محدود بن آدم سنایی (۵۴۵-۵۴۵ ق)
آغاز:
طلب ای عاشقان شیرین کار
طرب ای شاهدان خوش رفتار
۳۰. ترجیع بند «ص ۱۸۵»
مؤلف: احمد هاتف اصفهانی (۱۹۸-۱۹۸ ق)
از انجام ناقص مانده است.
آغاز:
ای فدای تو هم دل و هم جان
وی نثار رخت همین و همان
انجام موجود:
شود آسان ز عشق کاری چند
که بود نزد عقل بس دشوار
۳۱. مثنوی معنوی «ص ۱۸۶-۲۲۶» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بلخی، جلال‌الدین مولوی (۶۰۴-۶۰۴ ق)
از آغاز تا ص ۲۱۳ دفتر اول؛ پس از آن دو صفحه سفید؛
و از ص ۲۱۶ دفتر سوم. از انجام افتادگی دارد.
کتابشناسی مولوی، ص ۳-۸۳ و ۲۸۰-۵۲۵؛ منزوی،
ج ۴، ص ۳۱۴۴-۳۱۶۴؛ دنا، ج ۸، ص ۱۲۷۳-۱۲۹۰.

آغاز: «هذا کتاب المثنوی وهو اصول اصول اصول
الدین فی کشف اسرار الوصول...
بشنو از نی چون حکایت می‌کند
و از جدائیهها شکایت می‌کند».

انجام موجود:

مصطفی را وعده کرد الطاف حق
گر بمیری تو نمیرد این سبق
من کتاب و معجزت را حافظم
بیش و کم کن را ز قرآن را نظم (کذا)

۳۲. سؤال و جواب امیر حسین هروی «ص ۲۲۷»

(عرفان-فارسی)
۱۷ پرسش عرفانی امیرحسین بن عالم هروی (زنده در
۷۲۹ق) از شیخ محمود شبستری (-۷۲۰ق) است که
شبستری چند بیتی در پاسخ او سرود و پس از مدتی به
دستور بهاءالدین یعقوب تبریزی بر تعداد ابیات افزود و
منظومه گلشن راز را ساخت. این قسمت سؤال و
جوابهای اولیه این دو نفر است.

آغاز سؤال:

زاهل دانش و ارباب معنی
سؤالی دارم اندر باب معنی
زاسرار حقیقت مشکلی چند
بگویم در حضور هر خردمند

انجام سؤال:

سخنهای حسینی حسب حالست
ز بهر امتحانش این سؤال است
آغاز جواب: جواب ابیات سید حسینی سادات که شیخ
محمود شبستری علیهما الرحمة
بزرگی از بزرگان خراسان زمان پرسید مشکلهای آسان
انجام:

که صاحب دولتی راهی نماید

به همت بندگان را برگشاید
جوابی گفته شد نی بیش و نی کم

سخن را ختم کن والله اعلم
انجامه: «به تاریخ دهم شعبان المعظم سنه ۱۱۰۸ روز

دوشنبه به خط جمال‌الدین محمد در قندهار اتمام یافت
والحمد لله حق حمده کتاب... (بقیه در وصالی و پارگی از
بین رفته است)».

۳۳. گلشن راز «ص ۲۲۸ - ۲۵۰» (عرفان-فارسی)
مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)
کامل. با یادداشتهای توضیحی فراوان بین سطور و کناره
صفحات.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۳۷۶-۳۸۰؛ منزوی، ج ۴،
ص ۳۰۷۳-۳۰۷۹؛ دنا، ج ۸، ص ۹۴۸-۹۵۶.

آغاز:

به نام آن که جان را فکرت آموخت
چراغ دل ز نور جان برافروخت
ز فضلش هر دو عالم گشت روشن
ز فیضش خاک آدم گشت گلشن

انجام:

غرض زین جمله آن شد تا کند یاد
عزیزی گویدم رحمت برو باد
به نام خویش کردم ختم پایان

الهی عاقبت محمود گردان
انجامه: «قد وقع الفراغ من تنمیق هذه النسخة المباركة
فی وقت الجاشت فی السبت الحادی والعشرون من
جمادی الاول سنه ۱۱۰۸ علی يد تراب اقدام العارفين
جمال‌الدین محمد در ایامی که حضرت معین‌الدین
محمد اکبر پادشاهزاد بن ابوالظفر محیی‌الدین محمد
اورنگ زیب در قندهار بودند.

نوشته بماند سیه بر سفید
نویسنده را هست فردا امید
نوشته سالها ماند زکاتب
نشان در خاک هم جویی نیایی».

۳۴. مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز «ص ۲۵۱ - ۲۸۴»
(عرفان-فارسی)

مؤلف: محمد بن یحیی لاهیجی نوربخشی، اسیری (۸۴۰ -
۹۱۲ق)

این نسخه مقدمه شارح را ندارد.

مصراع: زما هر کرا ملک بخشد خدا. به زواید اطناب نرفت والدعا».

۳۷. جواب سلطان شاه شجاع به اورنگ زیب
(ص ۲۸۵ - ۲۸۶)

آغاز: «نقل نوشته شاهزاده والجاه سلطان شاه شجاع به خان خانان معظم خان سپهسالار عالم گیر پادشاه. امیر الامراء معظم خان به القابه بدانند که اگر چه انسان به حسب اراده طبیعی که لازمه نشئه عنصری است».

انجام:

«برفت آن که در خسروی ملک راند
مگر آن کزو نام نیکو بماند
به زواید اطناب نرفت والدعاء».

۳۸. لوامع انوار الکشف والشهود علی قلوب ارباب الذوق
والجود (شرح قصیده خمیره) (ص ۲۸۸)
(عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
تنها نصف صفحه از ابتدای کتاب است. در نسخه با نام شرح میمیه خمیره فارضیه آمده است.
فهرستواره، ج ۷، ص ۸۰۹-۸۱۱؛ دنا، ج ۸، ص ۱۱۰-۱۱۰۳.

آغاز: «سبحانه من جمیل لیس لوجه نقاب الانور
ولا لجماله حجاب الا لظهوره».
در صفحات ۲۹۰-۲۹۱ هم دو بند مجزا نوشته شده که به نظر می‌رسد مربوط به همین کتاب باشد.

۳۹. طور الاطوار (ص ۲۹۳)
(ادبیات - فارسی)

مؤلف: صافی شیرازی
متنی بدون نقطه است. آن چه در نسخه ما آمده بخشی از آغاز رساله است. نام مؤلف و رساله در نسخه این طور آمده است: «طور الاطوار مولانا صافی شیرازی» و گرنه نامی از آن در منابع و فهرستها نیافتیم.

آغاز: «الحمد لله المکرّم الاکرم ومعالم الاعلام ومحکم الاحکام وملهم الالهام ومعصم الاعصام ومکّم الاکمام

نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۶۵-۶۷؛ منزوی، ج ۲، ص ۱۴۰۱-۱۴۰۳؛ دنا، ج ۹، ص ۹۷۷-۹۸۰.

آغاز: «چون مطلب اعلی و مقصد اقصی به اتفاق ارباب مذاهب و ملل و اصحاب مشارب و نحل معرفه الله است».

انجام: «چنانچه هست به وی نمایند و عارف حقیقی گردد و مقصود آفرینش حاصل کند. نظم یار چون با یار خود بنشسته شد صد هزاران لوح سر دانسته شد».

۳۵. [الفاظ مرکب از جهت القاب پادشاهان و امرا و غیره]
(ص ۲۸۳ - ۲۸۴)
(نامه نگاری - فارسی)

ظاهراً از انجام ناقص است.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة علی رسوله محمد وآله واصحابه الطاهیرین. بعد هذا الفاظ مرکب از قبیل مصدر که جهت القاب پادشاهان و امرا و فقرا و فضلا و غیره از برای استعارات رنگین که به سبب انتظام یکدیگر قالب فقره و صور عبارت جلوه انجام پذیرد رنگ تحریر می‌یابد تا طالبان این فن را سهولت اخذ و جز الفاظ و معانی روی دهد ان شاء تعالی و ببقضای (به قضای) الهی. مدح، ثنا، ستایش، نیایش، منقبت، مدح، نعت، صفت، وصف، مناقب، شکر».

انجام: «در شان امرا و اهل دول... دانش و بینش، ایجاد و آفرینش، مروت و احسان، کرم و امتنان، عزّ و نجابت، دولت و سعادت».

۳۶. نامه اورنگ زیب به سلطان شجاع (ص ۲۸۵)
نوشته شده در مقام پتنه در ۱۰۶۸ق.

آغاز: «سواد نامه که پادشاه جم جاه ابوالظفر محیی الدّین محمد اورنگ زیب عالم‌گیر پادشاه غازی بمقام پتنه سنه ۱۰۶۸ هزار و شصت و هشت بسططان شجاع نوشته. الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسوله وحبیبه محمد واله واصحابه اجمعین. سلطنت و ابهت پناه شوکت و حشمت دستگاه».

انجام: «شما می‌نمایم صابر نمی‌شوید به پا آیدید.

بندهای خدا چنین باشد به آن سلطان دستگاه که عمده».

۴۲. طریق استخاره معتبره «ص ۳۰۰»

مؤلف: عبد الله بن عیسیٰ اصفهانی (ح ۱۰۶۷-۱۰۶۸ ق)

افندی آن را برای شاهزاده سلطان محمد اکبر بن اورنگ زیب نوشته بود.

آغاز: «طریق استخاره معتبره که در شریعت مظهر (کذا؛ مطهر) وارد شده و علما را در صحت آن نزاعی نیست آن که هرگاه امری عظیمی پیش آید باید که آدمی خود اولاً وضو جهت نماز استخاره بسازد».

انجام: «حتی علماء اسلام کتابها در باب احوال استخاره نوشته اند. طریقهای بسیاری برای آن به انواع مختلف روایت کرده اند. نهایت آنچه درین مقام کمترین بندگان آستان خلافت نشان و کمینه مخلصان اعلیٰ حضرت شاهی ظلّ اللّهی حسب الامر الاعلیٰ عجلاله الوقت جهت تذکار خاطر عاطر اقدس اشرف در بلده فراه لا زال محفوظاً بالرّاه مرقوم ساخته ایم و افنده بی نزاع معتمد و درست تر است الباقی ظلال جلال و اشفاق بر مفارق اهل آفاق پیوسته گستره [گسترده] باد».

انجامه: «۱۷ ذی قعدة سنه ۱۱۱۸ روز دوشنبه در بلده مشهد مقدس زادهما (کذا) الله تشریفاً و کرامتاً و مهابتاً و تعظیماً نقل از خط فضیلت و فواضل دستگاه جامع المعقول والمنقول حاوی الفروع والاصول مرزا عبدالله افندی بن عیسیٰ بیک اصفهانی سلمه الله که برای پادشاهزاده غفران و مغفرت پناه سلطان محمد اکبر بن اورنگ زیب پادشاه تاب (کذا؛ طاب) ثراه نوشته بودند».

۴۳. دستور ذکر ایام هفته «ص ۳۰۱»

مؤلف: حبیب بن علی سالار بیهقی

ابتدا قواعد هشت گانه عرفان جنید ذکر شده است و پس از آن مؤلف با سلسله اسناد خود روایتی از پیامبر (ص) در ذکر ایام هفته نقل می کند چه معتقد است که قواعد جنید با ذکر دوام می یابد.

و سلام محموم الاحمام لا محدود الحد ولا معدود العد... بیت

دور دوّار او مدار همه مدد او مداد کار همه». انجام موجود:

هر که دارد مراسم او را

گردد آگه مواسم او را

در رود هر که امر داور را

در وحل کرده گم سراسر را

۴۰. منتخب مکاتبات علامی «ص ۲۹۶-۲۹۸»

(نامه نگاری - فارسی)

مؤلف: ابوالفضل بن مبارک دکنی، علامی (۹۵۸-۱۰۱۱ ق)

متن یکی از منشآت اوست.

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۴۶-۶۲ و ۷۱۹.

آغاز: «فواید منتخبه از مکاتبات علامی شیخ ابوالفضل وزیر خاقان. دستور العمل حضرت شاهنشاهی به عمال ممالک محروسه و متصدیان مهمات مرجوعه. این منشور الادب الهی و دستور العمل کار الهی از منبع عاطفت».

انجام: «و گذرهای آب دریا را برای غسل مردان و آب برداشتن جدا سازد و برای زنان گذرهای دیگر مقرر گرداند».

انجامه: «۲۸ ربیع الاولی سنه ۱۱۱۸ روز جمعه بقلم آمد کتاب الحروف جمال الدین محمد».

۴۱. نامه جلال الدین محمد اکبر پادشاه به عبدالله خان ازبک «ص ۲۹۸»

از انجام افتادگی دارد. نسخه ما از بند دهم آغاز می شود.

آغاز: «خطاب کیهان شکوه حق پژوه عدالت رای شکوه تیر اوج ظلّ اللّهی معدن برج شاهنشاهی ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر پادشاه غازی به عبدالله خان ازبک سپهدار ملک توران نگارش فرموده اند. رابطه خلّت و صفا و واسطه محبت و ولا».

انجام افتاده: «شمیمه قویمه و سجدیه مرضیه با سایر

- آغاز: «الحمد لله الذي خلق الاشياء لاجل الانسان وخلق الانسان لاجل المعرفة والعبودية والتوحيد والمشاهدة وصى الله على محمد وآله اجمعين. اما بعد بدان ای عزیز که طریق اکتساب ولایت بعد از مسلمانی تمام قواعد سید الطائفة ابوالقاسم جنید بغدادی است قدس الله سره العزیز و طریق او هشت قاعده است. اول دوام وضو... بنا برین ربط این فقیر حبیب بن علی سالار بیهقی آداب طریقت را از مولانا حسن هارون و مراقبه است و او از مولانا نورالدین جعفر و او از سید علی الهمدانی و او از شیخ المحمود الخردکانی و او از شیخ علاءالدوله سمنانی و او از شیخ نورالدین عبدالرحمن اسفرانی و او از شیخ احمد الجوزفانی و او از شیخ رضی الدین علی لالا».
- انجام: «هر روز هر وردی را صد بار بخواند مقصود البته حاصل شود وقتی که از روی صدق و اخلاص باشد. تم بعون الله الکریم».
۴۴. احادیثی از پیامبر اسلام (ص) و امیرالمؤمنین (ع) درباره علم و فضیلت آن و صبر «ص ۳۰۱»
۴۵. وصیت مولانا جلال الدین رومی «ص ۳۰۱» شامل دو وصیت: یکی وصیتی که به خط اشرفشان یافته شد و دیگری وصیت کوتاه هنگام رحلت. آغاز: «وصیت حضرت خداوندگار اعظم قدسنا الله بسره المعظم مولانا جلال الدین رومی به خط اشرفشان یافته شده. اخوانی اخوانی احفظوا منی».
- آغاز وصیت دوم: «وصیت حضرتش در وقت رحلت. اوصیکم بتقوی الله فی السرّ والعلانیة وبقلة الطعام وبقلة المنام».
۴۶. نوشته روی قصر انوشیروان «ص ۳۰۱»
۴۷. گفته‌ای از خواجه پارسا «ص ۳۰۱»
۴۸. حکایات و اشعاری از میر حسین هروی «ص ۳۰۲» آغاز: «میر حسینی سادات فرماید: حکایت. آتشی در بیخ نی افتاده بود و می سوخت. نی گفت ای آتش چه کرده‌ام که مرا می سوزی».
۴۹. گفتارهای پراکنده «ص ۳۰۲» شامل: بندی فی الانشاء، معنای برخی از اصطلاحات عرفانی مانند ذات، مبدأ، توبه، اصناف خلایق، الهام، سعت؛ مطالب عرفانی کوتاه از شیخ اکبر [ابن عربی]، حق الیقین، کلام احمد موسی رشتی رحمة الله علیه، شیخ شمس الدین رضی الله علیه، شرح گلشن راز، گلشن راز، احادیث نبوی و فرق میان ناقص و سالک و مجذوب و کامل و اکمل.
۵۰. فرق میان اسم و لقب و کنیه «ص ۳۰۳» به نقل از شرح نصاب الصبیان تصنیف نظام بن کمال بن جمال بن حسام هروی (سده ۸هـ). فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۱۵۶-۱۶۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۹۸۶-۱۹۸۷.
۵۱. جدول کنیت و القاب و کیفیت حالات حضرت رسالت پناه و ائمه هدی (ع) «ص ۳۰۴-۳۰۵»
۵۲. نگارستان «ص ۳۰۶» مؤلف: احمد بن محمد بن عبدالغفار غفاری قزوینی (۹۲۰-۹۷۵ق) بخش کوتاهی از کتاب درباره غزوات پیامبر (ص) است. فهرستواره، ج ۱، ص ۶۶۷-۶۶۸.
- آغاز: «فوائد چند از نگارستان ابن محمد احمد. و در رساله دویم از هجرت سیده النساء فاطمة الزهرا با علی مرتضی رضی الله عنهما مناکحه فرمود و در مدت ده سال که در مدینه بود».
۵۳. [منشآت] «ص ۳۰۷-۳۱۱» (نامه نگاری-فارسی) مؤلف: محمدباقر بن عبدالملک لاهیجانی منشآت نظم و نثر اوست. آغاز: «فوائد چند از انشآت حاجی محمدباقر لاهیجانی. سلاست اسالیب نظم و جودت تراکیب نثر دیباجه نویسان سفینه فصاحت منوط به افتتاح نام خجسته فرجام متکلم بی آلتی است... اما بعد این کلمات

- چند است معرا از شایبه انتحال مقالات موزونان و مبرّا از ننگ انتهاب نتایج خیالات منشیان فراهم آورده کدّ یمین طبیعت و حاصل عرق جنین فکرت راقم حروف».
- انجام:** «در جواب رقعہ شیخ الاسلام قزوین که در تعریف سرمای زمستان به عالی حضرت وزیر لاهجان نوشته بود نوشته...
بر ذات تو ای مرجع ارباب امید
یا رب بادا مبارک این عید جدید
هر روز تو ماه هر ماه تو سال
هر شام تو صبح باد و هر صبح تو عید».
- ۵۴. فالنامه حروف مقطعه** (ص ۳۱۱)
مؤلف: محمدباقر بن عبدالملک لاهیجانی
آغاز: «فالنامه حروف مقطعه تالیف راقم حروف. طریق استخراج احکام این فالنامه آن است که دوازده نوبت صلوات فرستاده بعد از نیت انگشت بر یک حرف ازین صد و چهل و چهار حرف گذارند».
- انجام:** «ت ت ی د ت ی د ت د ت. تمام شد فالنامه».
- ۵۵. معمیات** (ص ۳۱۱-۳۱۴) (معما - فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن عبدالملک لاهیجانی
شامل معماهای او و طریق استخراج آنهاست.
آغاز: «بسم الله وبالله والاسماء الحسنی کلها لله. پوشیده نماند که این کلمات پریشان از جمله معمیات بنده قاصر محمدباقر است که اکثر به شرف ملاحظه استاد... ملا علی اکبر... مشرف گردیده به تکلیف بعضی اعزّه بر صفحات یادگار نوشته آمده و شرحی واضح در تلو هر مصرع از مضاربع هر موزه ایراد نموده شد که جمعی از نازک طبعان... طریق استخراج حروف اسما را به سهولت منفظن (کذا؛ متفظن) گردیده... معماً به اسم واحد
بر لوح کن دو نقطه بی امتحان نهاد
صورت نگار ماه من و مهر آسمان».
- انجام:** «یعنی مسمای او لفظ توبه مسمای قاف و مسمای یا میدل شده اسم نقی. تمام شد».
- ۵۶. دعای جوشن کبیر** (ص ۳۱۵-۳۲۸)
به همراه خواص آن.
از آغاز افتادگی دارد. نسخه ما از بند دهم دعا آغاز می شود.
- انجامه:** «الحمد لله والمنة که جوشن کبیر و ایضاً مسمی به هزار و یک نام به تاریخ ۱۶ شانزدهم رمضان المبارک روز پنجشنبه سنه ۱۱۰۷ هزار و یکصد و هفت من الهجرية وعلی صاحبها افضل الصلوات والتحيات در چهاردیواری قندهار و چاردیواری جائی است آبادان از بیرون قلعه قندهار و منقول عنه نصف از بهادر قراول بن سُندر و نصف از مراد ولد رشید و اؤزئی هر دو ملازمان پادشاهی منجمله بهادر جهازی پادشاه است. کاتبه جمال الدین محمد اکبر شاهی».
- ۵۷. خواص ۹۹ اسم حسناى خداوند** (ص ۳۲۸)
به ترتیبی که از علمای جفر گرفته شده است. فقط نصف صفحه آن باقیمانده و بقیه ناقص است.
- ۵۸. هفت کشور** (ص ۳۲۹-۳۳۲) (داستان - فارسی)
مؤلف: سلطان محمد بن امیری، فخری هروی (سده ۵۱۰)
فقط بخشی از حکایات کشور اول آن است. از انجام افتادگی دارد.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۹۶.
- آغاز: «فواید چند از کتاب هفت کشور. حکایت. داعی گفت آورده اند که سکندر فیلقوس رومی از اسکندریه خروج کرد و پادشاه عظیم الشان... کشور اول در باب رعیت پروری و معدلت گستری».
- انجام موجود:** «و در آن مقام به آن چه می خواست رسید. غرض ازین حکایت آنست که هر کس را از».
- ۵۹. لوائح القمر** (اختیارات نجوم) (ص ۳۳۳-۳۳۴)
(ستاره شناسی - فارسی)
مؤلف: حسین بن علی واعظ کاشفی (۹۱۰ ق)
بخشهای منتخبی از لوائح القمر است؛ بدین ترتیب: فصل سیزدهم در اختیارات سکز یلدوز، فصل نوزدهم در

- اختیارات جکر جوکنی، جدول موامره رجال الغیب، جدول ایام نحس هر ماه به روایت امام حسن عسکری^(ع)، فصل دوازدهم در اختیارات ایام هفته منقول از علی بن ابی طالب^(ع) در ۸ بیت عربی و ترجمه منظوم آنها به فارسی. فهرستواره، ج ۴، ص ۳۰۳۲-۳۰۳۴؛ دنا، ج ۸، ص ۱۱۲۳-۱۱۲۷.
۶۰. تحفة المنجمین «ص ۳۳۴-۳۴۲»
(ستاره‌شناسی - فارسی)
مؤلف: محمد بن عبدالله یزدی، جلال منجم (سده ۵۱۱ هـ)
بخشهایی از کتاب است؛ بدین ترتیب: بیوت دوازده گانه طالع، مزاج و صفات و منسوبات آنها، صفات و منسوبات کواکب، خاتمه در احکام مختلفه به آرای هر قوم (شامل سه فصل)، باب در بیان شانزده خانه رمل و شکلهای شانزده گانه. فهرستواره، ج ۴، ص ۲۸۴۷؛ مجله الذخائر، س ۱، ش ۱، زمستان ۱۴۲۰ق، ص ۲۹۷؛ دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۱۲۲-۱۲۴؛ دنا، ج ۲، ص ۱۰۰۵-۱۰۰۶.
- آغاز: «اما بیوت دوازده گانه طالع دلیلست بر نفس و زندگانی و آغاز کارها و کیفیت عمر و سعادت و شقاوت و دال بر سرور و بیست. خانه دوم معاش و اعوان و انصار». انجام: «خانه پانزدهم اجتماع ۱۰۰۱. خانه شانزدهم طریق ...».
- انجامه: «نقل از تحفة المنجمین در مقدمه به تاریخ ۹ جمیدالثانی سنه ۱۱۰۶ در صفاهان که پادشاه جم جاه محمد اکبر پادشاه تشریف داشتند» (ص ۳۳۷) و «نقل از تحفة المنجمین از مقدمه اول به تاریخ ۱۳ جمادالثانی سنه ۱۱۰۶ در صفاهان شب پنجشنبه در رکاب پادشاه جم جاه محمد اکبر پادشاه ولد اورنگ شاه» (ص ۳۴۰).
۶۱. [احکام نجوم] «ص ۳۴۳-۳۵۰»
(ستاره‌شناسی - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
تنظیم شده در ۹ باب:
- باب اول: در احوال کواکب.
باب دوم: در بروج.
باب سوم: در فرح و ترح.
باب چهارم: در جرم کواکب علویین.
باب پنجم: در انظار.
باب ششم: در مستولی و مستولی.
باب هفتم: در ضعف و قوی کواکب و رد و قبول آن چه اکابر این فن از ضعف و قوت کواکب حصر فرموده‌اند.
باب هشتم: در رد و قبول و آن چه متعلق است بدان.
باب نهم: در اختیارات بیوت کلی دوازده گانه، در ۳ فصل:
فصل اول: بیوت دوازده خانه.
فصل دوم: در اختیارات کلی.
فصل سوم: [سوم]: در بیان چیزهایی که رعایت آن سبب کمال اختیار بود.
فصل: در آن چه احتراز واجب است.
فصل: آن چه تعلق به رب طالع و رب بیت قمر دارد.
فصل: در آن که اختیار چگونه باید کرد در وقتی که تاخیر میسر نشود.
فصل: در طول و عرض و ارباع عالم.
در صفحه ۳۴۷ برای گرفتن طالع روز ۲۵ رجب ۸۶۹ق و ساعت چهارم روز پنجشنبه ۸۸۹ق به افق دارالامان شماخی زایچه کشیده شده که می تواند نشان دهنده زمان تقریبی تألیف کتاب باشد.
در سطر آغازین کتاب از «اختیار» یاد شده است. وی می تواند همان محمد بن محمد مشهور به اختیار باشد که چندین کتاب نجومی از او می شناسیم. از زمان زندگی محمد اختیار اطلاع صحیحی نداریم اما در کتاب خلاصه النجوم او از سال ۸۸۹ق یاد شده که با تاریخهای ذکر شده در نسخه حاضر همخوانی دارد.
فهرستواره، ج ۴، ص ۲۷۶۳-۲۷۶۴ و ۲۹۱۸ و ۳۰۷۶ (بخشبندی هیچ یک از این رساله‌ها مطابق با نسخه ما نیست).
- آغاز: «الحمد لله رب العاقبة للمتقين (و کذا) والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد این

نیک بود... (چند کلمه پارگی) مخالفت کنند والله اعلم بالصواب».

انجامه: «نقل از کتاب ملا آدینه در مشهد مقدس ششم ذی قعدة سنه ۱۱۱۹ روز دوشنبه».

۶۵. نامه دوستانه «ص ۳۵۵»

۶۶. منشآت «ص ۳۵۶-۳۵۸»

متن دو انشاء؛ بدین ترتیب: اول درباره پیدا شدن سنگی قیمتی در سال ۱۱۰۳ ق در شوشتر که فتح‌علی خان آن را به درگاه شاه سلیمان می‌فرستد و در آن جا عبارات کوفی روی آن خوانده می‌شود. و دیگری نامه‌ای منشیانه.

از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «حجر الاسود لفظ متینی که رکن الارکان کعبه معنی تواند بود و سنگ سرمه سخن رنگینی که روایت سوادش».

انجام موجود: «کمر خدمتش از معانی باریک بر میان بسته غزلهای بلند آوازه پنج نوبت ایوان جلالتش».

۶۷. نصف صفحه به اردو «ص ۳۶۱»

۶۸. روضة الاحباب «ص ۳۶۳-۳۹۴» (تاریخ- فارسی) مؤلف: عطاءالله بن فضل‌الله دشتکی شیرازی (- پس از ۹۳۰ ق) گزیده‌ای از بخشهای مربوط به زندگی پیامبر (ص) پیش از هجرت و بستگان ایشان است.

فهرستواره، ج ۳، ص ۱۶۵۵-۱۶۵۷؛ آستان قدس، ج ۳، ص ۸۵ و ج ۷، ص ۱۰۸؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۵۸۱-۵۸۴.

آغاز: «اول. خدیجه کبری رضی الله عنها. بنت خویلد بن اسد بن عبد‌العزی بن قصی بن کلاب. در قصی نسب او به نسب پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم متصل می‌شود و وی از اقرب زوجات آن حضرت است».

انجام افتاده: «و وجه جمع بین الروایتین آن که گویند که نزول بر کلثوم بن الهمد بوده فاما به جهة آمدش مردم در سرای سعد بن خثیمه».

رساله‌ای است در کلمات اختیار. باب اول در احوال کواکب. زحل سرد و خشک مذکر خاکی».

انجام: «اگر مح این را با اول دلو جمع کردیم شد موضع اثنی مواضع اثنی عشریه. هاگر مخ خداوند شمس مشتری باشد والله اعلم بالصواب».

۶۲. جدول اثنی عشریه کواکب «ص ۳۵۱»

دو جدول قران مربوط به سالهای ۸۶۸ و ۸۰۹ ق.

آغاز: «جدول و قران منسوب از اختراعات جناب مولانا شیخی. عمل برین جدول چنان است که برجی در آن برج علویین قران کند در آن سال انتهای جزو قران در برج قران می‌باشد».

انجام: «مستولی بر طالع و جزو قران و سانحده و صاحب دور کرده درین دوایر ثبت کردیم تا سال به سال مسعد و مهیا باشد والله اعلم بالصواب».

۶۳. مدخل منظوم «ص ۳۵۲-۳۵۴» (نجوم- فارسی) مؤلف: عبدالجبار خجندی (قرن ۵۷)

در نسخه ما به خواجه نصیرالدین طوسی نسبت داده شده است. ظاهراً خاتمه آن نانوخته مانده است.

رک: ش ۸۸۳۶/۹.

آغاز:

مرد دانا سخن ادا نکند تا به نام حق ابتدا نکند انجام موجود:

گر مه بر آفتاب نظر و نه مریخ بنگرد به قمر یا به مریخ سعادت گردد یا ازین دو یکی بجوز نگرد خاتمه.

۶۴. نوروزنامه «ص ۳۵۴»

متن مختصری است درباره پیامدهای مقارنه نوروز با هر یک از ایام هفته.

آغاز: «نوروزنامه. به موجب هفته اگر روز یکشنبه نوروز در آید خداوند سال آفتاب است حال پادشاهان و بزرگان نیک بود. نعمت ارزان باشد».

انجام: «ناسازگاری مردان و زنان بسیار باشد. فالیز

۶۹. فهرست مطالب مجموعه «ص ۳۹۵»

در آن ۳۹ عنوان فهرست شده و نشان می‌دهد که اوراق مجموعه جا به جا شده است.

این فهرست به خط جدیدتری است و در بالای آن نوشته شده: «سی و نه عنوانست، تمام بخط جمال‌الدین محمد سنه ۱۱۰۸».

برای آن که دانسته شود پیشتر ترتیب نسخه به چه صورت بوده و افتادگیهای آن نیز مشخص شود متن فهرست را در این جا عیناً می‌آورم:

لغات پهلوی در لغت فرس، تحفه اکبری در لغت عربی، لطائف اللغات در شرح لغات مثنوی، منتخب اللغات در لغات عربیه، کتاب تیسیر الاحکام در فقه، کتاب بحر المناقب در فضائل حضرت امیرالمؤمنین سلام الله علیه تألیف مولی علی الحنبلی ۳۳ ورق، فواید تاریخیه ۱۷ ورق، چند ترجیع بند، منتخب از تاریخ عالم ارا، فواید نظمیه و نثریه چند جزء، لغات ملاً ذو پیاده و مطایبات لوطی شیرازی، باب هشتم گلستان، روضه الشهداء کاشفی، ورقی از انتقام نامه، سیر سلوک جنید، شجره نامه صوفیه، تاریخ گزیده حمدالله مستوفی قزوینی، رساله در ترجمه سوره فاتحه، تتمه خاتمه تاریخ گزیده متعلق به قزوین، ابواب فقهیه منتخب از صحاح، کتاب مقدمه الصلوة سمرقندی، منظومه فقه فارسی معروف بنام حق، فصوص الحکم محیی‌الدین، تأیبه فی التصوف، رائیه فارسیه، چند جزء از مثنوی رومی، سوالات سید حسینی، و گلشن راز شیبستری، شرح گلشن راز، مُنفرقات، مُنشآت، طریق استخاره، جداول تاریخ ائمه، مُنشآت تاریخیه، مُعمیات باقر مُعمائی، فصولی چند از جوشن کبیر، فواید چند منقول از کتاب هفت کشور، اختیارنامه در نجوم، مدخل منظوم در نجوم.

۷۰. الفاظ پهلوی «ص ۳۹۶-۳۹۷» (لغت-فارسی)

مؤلف: ناشناخته

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على افضل البشر شفيع يوم المحشر... بدان که تصنیفها کرده‌اند در الفاظ پهلوی و لیکن بیشتر از آن

الفاظ آن است که امروز استعمال نمی‌کنند بعضی به نسبت گرانی و ناخوشی و به جهت مجهولی. اما لفظی چند فراهم آوردیم که به کار می‌آید و نیز در کتاب یاد کرده شود ان شاء الله تعالی. باب الالف. آذر به معنی آتش. آذر به معنی آتش پرست».

انجام: «یش: بندی بود از آهن که بر صندوقها و درها زنند و به مسمار بدوزند. یازان: آهنگ کنان باشد. یوب: آرزومندی بود والله اعلم بالصواب».

انجامه: «بیستم شهر ذی‌قعدة روز دوشنبه سنه ۱۱۰۸ یکهزار و صد و هشت هجری و علی صاحبها افضل الصلوة والتحية و در بلده قندهار به خط ضعیف النحیف جمال‌الدین محمد».

۷۱. تحفه اکبری «ص ۳۹۸-۴۱۶» (لغت-عربی به فارسی)

مؤلف: علی بن علی اکبر رازی، زین‌العابدین (سده ۱۲هـ)
لغتنامه عربی به فارسی برگرفته از صحاح اللغة و قاموس المحيط و، تنظیم شده به ترتیب حروف تهجی. هر حرف در یک کتاب و حرفهای دوم در ابواب مختلف آورده شده است. در هر باب نیز ابتدا مصادر و پس از آن غیر مصادر ذکر شده است.

در مقدمه درباره سبب تألیف می‌نویسد: «چون خاطر فیض ما اثر... اکبر پادشاه... متوجه جمع برخی از لغات بود بنا بر آن حکم اشرف ارفع اقدس همایون اعلی شرف نفاذ یافت که این بنده دعاگو علی بن العلی الاکبر الرازی المدعو بزین‌العابدین قدری از لغات معجمه و مهمله عربیه در سلک تحریر کشد لهذا این بی‌بضاعت با تشنت احوال و توزع بال.. جسارت نمود و این نسخه را به تحفه اکبری موسوم ساخت».

آغاز: «الحمد لله الذي احدث لحاجة الناس الالفاظ الموضوعه وجعلها ذريعة لاطهار ما فى نفوسهم من المعانى الواضحة... اما بعد چون خاطر فیض ما اثر نواب کامیاب حضرت جهانبانی».

انجام: «باب الیاء مع الیاء من غیر المصادر. یزنی نیزه منسوب به ذوالیزن که پادشاه حمیر بود. تم منتخب

مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۴۶۴-۴۶۸؛ فهرستواره فقه هزار و چهار صد ساله، ص ۶۳؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۲۰۸.

آغاز: «حمد وافر و ثنای متوافر مر حضرت صمدیت ذوالجلال جلّ جلاله که اساس دین حنفی را به تأسیس بناء علم بنیاد نهاد».

انجام: «به تسبیح و تهلیل و استغفار ختم کند تا خانمت (خاتمت) مجلس به خیر باشد... سبحان الله و بحمده سبحانک ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین الحمد لله رب العالمین».

انجامه: «تمت تمام شد کتاب تیسر الاحکام (کذا) در علم فقه به خط جمال الدین محمد و این کتاب از تصنیفات ملک العلماء شهاب الدین دولت آبادی در سنه ۱۱۱۰ هزار و صد و ده از هجرت سید المرسلین و خاتم النبیین روز یکشنبه ماه شوال کرم بالخیر و الامال در بلده فراه که از هرات چهل فرسنگ به طرف قندهار است در سلطنت شاه سلطان حسین الصفوی بن شاه سلیمان بن شاه عباس ثانی».

۷۵. خلاصه الاسلام «ص ۴۳۲» (فقه - فارسی)
مؤلف: اسماعیل بن لطف الله باخرزی (سده ۱۰ هـ)
نسخه ما تنها باب دوم و سوم و مسئله ای از باب هفتم کتاب است.

مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۵۰۶؛ فهرستواره فقه هزار و چهار صد ساله، ص ۶۶؛ ملک، ج ۹، ص ۲۱۸-۲۱۹؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۵۱۴.

آغاز: «باب دوم در بیان آب مطلق. بدان که رواست به آب مطلق وضو ساختن و غسل کردن و نجاست از جامه و بدن دور کردن».

۷۶. حدیث «ص ۴۳۳»

حدیثی به روایت جابر بن عبد الله انصاری از امیرالمؤمنین^(ع) به نقل از امالی شیخ رحمة الله علیه.

۷۷. در بحر المناقب فی فضل علی بن ابی طالب^(ع)

«ص ۴۳۴-۴۹۷» (کلام - فارسی)
مؤلف: علی بن ابراهیم بغدادی، درویش برهان (سده ۱۰ هـ)
کامل.

اللغات من الصحاح والقاموس علی يد مؤلفه فی عصر يوم الثلاثاء من العشر الاول من الشهر التاسع من السنة الرابع من المایة الثاني من الالف الثاني حامداً مصلياً مسلماً».

انجامه: «الحمد لله والمنه که به تاریخ شانزدهم رمضان المبارک روز شنبه قبل العصر به دست جمال الدین محمد سنه ۱۱۰۹ در فراه اتمام یافت در ایامی که حضرت وارث سریر همایونی و واقف بیچونی معین الدین محمداکبر خلف الصدق محیی الدین محمد اورنگ زیب بهادر عالم گیر پادشاه غازی تشریف داشتند و بنده در سلک ملازمان سرکار اعلی منسلک بود. بیت نوشته سالها ماند زکاتب

نشان در خاک جوئی هم نیایی

بیت:

از عنایاتی خدائی لا ینام

این کتابت روز شنبه شد تمام».

۷۲. لطائف اللغات «ص ۴۱۷-۴۲۰» (لغت - فارسی)

مؤلف: عبداللطیف بن عبدالله عباسی گجراتی (۱۰۴۸ ق)
فقط بخشی از حرف الف کتاب را دارد.

منزوی، ج ۳، ص ۱۹۵۰-۱۹۵۱؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۲۴۱-۲۴۴؛ دنا، ج ۸، ص ۱۰۳۶-۱۰۳۷.

آغاز: «این فرهنگی است مشتمل بر حل لغات غریبه و عجیبه مثنوی مولوی معنوی که به یمن تأیید لطیف خبیر که فرهنگ بخش هر صغیر و کبیر است».

انجام افتاده: «ادریس... و ابداع خط و قلم و اصطناع رقوم از خصایص آن حضرت است همواره به تدریس شرایع».

۷۳. تفسیر آیات خمر «ص ۴۲۱»

تفسیر آیه ۱۴ سوره حجر و آیات دیگر در باب خمر به نقل از تفسیر حسینی.

۷۴. تیسیر الاحکام «ص ۴۲۲-۴۳۱» (فقه - فارسی)

مؤلف: احمد بن عمر دولت آبادی (۸۴۸ ق)
کامل.

- فهرستواره، ج ۳، ص ۱۶۴۳-۱۶۴۴ وج ۹، ص ۲۸۶ - ۲۸۷؛ معجم الآثار المخطوطة حول الامام علی بن ابی طالب، ص ۱۳۲-۱۳۳؛ دنا، ج ۴، ص ۱۱۱۳-۱۱۱۵؛ معجم التراث الکلامی، ج ۳، ص ۲۴۵-۲۴۶؛ گلپایگانی، ج ۱، ص ۲۳-۲۴ (ناشناخته).
- آغاز: «سپاس بی‌قیاس و ثنای بی‌منت‌های حضرت مبدع حکیمی را جلّت ارادته و قدرته که به حکم کنت کنزاً مخفياً».
- انجام: «چنان که در صدر باب دهم از ابن عباس روایت رفت. فهذا ما اردنا ابراهه اللهم صل علی سیدنا محمد و آل محمد وفقنا لما تحب و ترضی انک انت المنان بالجزیل والیک المنتهی».
- انجامه: «تمت هذا الكتاب المسمى بعون الملك الوهاب مسمى ببحر المناقب فی فضل علی بن ابی طالب من تصانیف علی بن ابراهیم الحنبلی المشهور بدرویش برهان فی یوم الخمساء و تاریخ الخمس وقت الظهر من شهر الشوال کرم الله بالخیر والمآل فی سنة ۱۱۰۶ الف و مائة وستة من الهجرة النبویة و علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات و علی آله الزاکیات بید الضعیف التّحیف جمال الدین محمد الحسنی الجامی در ایامی که پادشاه محمد اکبر در صفاهان تشریف داشتند ولد ابوالظفر محبی‌الدین محمد اورنگ زیب بهادر عالم گیر پادشاه غازی در سلطنت شاه سلطان حسین ولد شاه سلیمان صفوی. تم
- یلوح الخط فی قرطاس دهرراً
وکاتبه رمیم فی التراب».
۷۸. گفتارهای پراکنده «ص ۴۹۸» (فارسی و عربی) گفته‌ای از ابن عباس درباره نزول قرآن، حدیثی از کتاب الخراج راوندی و ذکر سلسله اسناد محقق کرکی تا شهید اول.
۷۹. اشعار «ص ۵۰۰»
- شامل: غزلیات سعدی، حضرت زنده قبل احمد جام، حضرت ملا روم، خواجه حافظ شیرازی، خاقانی، عرفی، خان خانان عبدالرحیم، حکیم شفائی، عاقلخان.
۸۰. بخشهایی از داستان سلیمان نبی^(ع) «ص ۵۰۱»
به نقل از تفسیر حسینی در سوره نمل و ابراهیم.
۸۱. ماجرای دفن پیامبر^(ص) از روضة الاحباب «ص ۵۰۱»
۸۲. قصیده «ص ۵۰۲»
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)^۱
در مناقب امیرالمؤمنین^(ع).
آغاز:
علی ولی ابن عمّ نبی که جبرئیلشان می نمود اجنبی
نوشته شده در شنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۱۱۷ق در مشهد مقدس.
۸۳. بخشهایی از عالم‌گیرنامه «ص ۵۰۳»
شرح حال کمال‌الدین حسین واعظ و مولانا فخرالدین علی و خواجه قطب‌الدین احمد جامی و خواجه عبدالعزیز جامی به نقل از عالم‌گیرنامه.
۸۴. منتخباتی از روضة الاحباب «ص ۵۰۳-۵۰۴»
۸۵. منتخباتی از حبیب السیر خواندمیر «ص ۵۰۴»
۸۶. در اختلاف صوفیان «ص ۵۰۵-۵۰۶»
بخشی از باب سی و نهم عوارف المعارف سهروردی است. آغاز: «باب سی و نهم در اختلاف صوفیان. روز (روزه) داشتن و گشادن. جمعی از مشایخ صوفیان بودند دایم که روزه داشتند در سفر و حذر (کذا)».
۸۷. دستور نماز جنازه گزاردن «ص ۵۰۶»
از ترغیب الصلوة، نوشته شده در ۲۹ رجب ۱۱۰۶ق در صفاهان.
۱. زمان وفات ظهوری را بین سالهای ۱۰۲۴-۱۰۲۶ق نقل کرده‌اند اما به گفته احمد گلچین معانی تاریخ صحیح ۱۰۲۵ق است. رک: تعلیقات تذکره میخانه، ص ۳۵۴-۳۵۵ و ۳۶۴.

محمد جان قدسی، مسدس خواجه حافظ شیرازی در منقبت امام ضامن^(ع) و چند قصیده منسوب به او، نسیمی، امیر خسرو دهلوی، محمد قلی سلیم، قصه پیر العلم و جنگ جتیان با امیرالمؤمنین^(ع) از گفتار آتشی، رازی، رباعیات سعدی (با این انجامه: «۱۶ جمیدالاول سنه ۱۱۱۸ روز پنجشنبه در شهر مقدس بقلم آمد»، ص ۵۶۳)، فریدالدین عطار (با رقم: «۲۴ رجب سنه ۱۱۶ در اصفهان این پنج بیت بقلم آمده»، ص ۵۴۵)، خواجه (با رقم: «۱۰ جمادالاول سنه ۱۱۰۸ در قندهار نوشته شد از میر باقر»، ص ۵۴۵)، محمد باقر لاهیجانی، شاه شرف بوعلی قلندر پانی پتهی، محمدشفیع منشی کشمیری، مرزا شرف، رباعیات خیام حکیم، فخر رازی، شیخ شهاب الدین سهروردی، سلطان ابراهیم میرزا، سلمان، امیر نصیبی، میر عبدالباقی، فغانی، کمال اسماعیل، سید محمد جامه باف، حضرت شاه میر لاهوری قدس سره، محمد داراشکوه قادری، انوری، سایلی، عراقی، مغربی، محمدتقی دهدار، خواجه ابوالوفاء خوارزمی، سبحانی، شیخ روزبهان بقلی، استاد، شیخ ابوالفضل بن حسن سرخسی، شیخ ابوالحسن بستنی، جلال الدین رومی، شیخ مجدالدین، شیخ سعدالدین حموی، شیخ سیف الدین باخرزی، شیخ رضی الدین علی لالا غزنوی، گهواره، شیخ فیاضی فیاضی فیاضی هندی، حلاج، حکیم آذری، حضرت احمد جام زنده فیل، امیر قاسم، عطار، شفایی، سلیمان شکوه ولد دارا شکوه ابن شاهجهان پادشاه، نصرتی، فدایی (نوشته شده به خطی مغایر با خط صاحب مجموعه: «این قصیده... بدستخط بنده درگاه فیض (؟) الله در شهر دارالسلام بغداد سنه ۱۱۲۵ تحریر یافت»، ص ۵۷۷)، حسنی، صبری، مهری، پناهی، اوحدی.

۹۵. قلندر نامه «ص ۵۷۳»

مؤلف: حسین بن عالم، امیر حسینی هروی (زنده در ۷۲۹ق) منزوی، ج ۴، ص ۳۰۴۹؛ دنا، ج ۸، ص ۲۷۵. آغاز:

مائیم قلندران معنی بیزار زخوش هوای دنیی
اسوده زخیر شر عالم آزاد زجنت و جهنم

۸۸. تفسیر آیه انما الخمر والمیسر والانصاب «ص ۵۰۶»

۸۹. منتخباتی از روضة الصفا «ص ۵۰۷ و ۵۱۰-۵۱۲» با افتادگی از انجام.

۹۰. منتخباتی از تاریخ هرات «ص ۵۰۸-۵۰۹»

۹۱. منتخباتی از حبیب السیر «ص ۵۰۹»

۹۲. منتخب از تاریخ عالم آرای عباسی «ص ۵۱۳-۵۲۲» مؤلف: اسکندر بیگ ترکمان منشی (۹۶۸-۱۰۴۳ق)

فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۲۴-۱۰۲۵؛ ذریعه، ج ۳، ص ۲۶۳؛ مشار فارسی، ج ۱، ص ۱۱۰۱.

آغاز: «فواید چند از تاریخ عالم ارا. چون نشر محامد کبریای الهی که بیرون از دایره عقول و افهام است در خور رتبه و حالت بشر».

انجام موجود: «ذکر احوال سعادت منوال سلطانه علی پادشاه بن سلطان حیدر... به صرصر اجل از پای درآمده در سلطان آباد قراباغ».

۹۳. غزلیات «ص ۵۲۴-۵۳۶» (فارسی)

مؤلف: مشرف بن مصلح الدین سعدی (۶۹۱ق)

برگزیده شده از مقطعات، طبیبات، بدایع، خواتیم و غزلیات قدیم او.

۹۴. اشعار «ص ۵۳۶-۵۸۵» (فارسی)

با افتادگیهایی از وسط.

از این سرایندگان: حضرت اقدسی، شیدا، شاهپور، شیخ فیضی، عشرتی، عرفی، مولوی جامی، برهمن، صفی قلی بیگ میلی، نورالله، طغرای هندی (نوشته شده از نسخه فیاض میان شیخ محمد پیر در فراه در ۱۷ ربیع الاول، ص ۵۴۱)، فرصت، شاه سلیمان صفوی، آصفی، مسافر، طوطیانوس، از مثنوی فتوح الحرمین تصنیف محیی، مثنوی مولوی، شاه قاسم انوار، نظامی، ابوسعید ابوالخیر، بستان، میر حسینی سادات، مجذوب، خسرو، کاتبی، سنایی، ظهیر، از مظهر آثار هاشمی، مولانا محمد غفار، نظام، ابوالفرج، نوید، سعدی، مثنویات سعید هندی، از شاهنامه فردوسی طوسی،

۱۰۰. قصیده جنگ خیبر و فتح کردن هفت قلعه خیبر به

دست امیرالمؤمنین^(ع) «ص ۵۸۴»

آغاز:

الا ای به دنیا شده جسم پرور

چه شد گر بود طعمه مور لاغر

انجام:

شاهد بازاریم و می پرستیم

خوش طایفه‌ایم هر چه هستیم

انجامه: «۲۶ ذی‌قعدة سنه ۱۱۲ روز یکشنبه در

مشهد».

۹۶. فقر نامه «ص ۵۷۳»

سؤال و جواب کوتاهی است.

آغاز: «سوال و جواب فقرا. اگر پرسند اول فقر چیست و

آخر فقر چیست و خانه فقر چیست».

انجام: «و خواب فقر هشیاری و دین فقر بیداری. کسی

که این جواب نداند فقر بروی حرام است».

۹۷. منتخب فتوح الحرمین «ص ۵۸۱»

مؤلف: محیی لاری (۹۳۳ق)

فهرستواره، ج ۱، ص ۱۴۴-۱۴۵.

آغاز: «فوائد از فتوح الحرمین تصنیف محیی علیه

الرحمة. در تعریف بنای کعبه که عمارت کرده خلیل

است به فرمان جبار جلیل.

حرف شناسان خط شوق و بیم

رازگشایان کلام قدیم».

انجام:

ریخت بر اوراق سمن مشک ناب

کرد رقم باعث نظم کتاب

۹۸. گزیده احوال شاهان سلسله صفوی «ص ۵۸۲»

از تاریخ عالم آرا و حبیب السیر و جز آنها. به خطی

جدیدتر.

۹۹. قصیده در مدح امیرالمؤمنین^(ع) «ص ۵۸۴»

مؤلف: آتشی

آغاز افتاده.

انجام:

حق نور اولیا یعنی علی مرتضی

هم به حق فاطمه بنت نبی مهربان

آتشی را ز آتش دوزخ نگهداری ز لطف

در صراط المستقیم سهل و آسان بگذران

۱۰۱. مطایبات و هزلیات «ص ۵۸۵»

شامل مطایبات و هزلیات صورت ضیافتی که بابا غوری

به جهت مهمان ترتیب داده.

آغاز:

ضیافت می‌کنم یاران عزیز می‌چند مهمانست

که جمع آوردن اسباب آن بسیار آسانست

بعد از آن قصیده‌ای در منقبت قهوه پختن.

۱۰۲. کتاب مطایبات «ص ۵۸۵»

مؤلف: مشرف بن مصلح‌الدین سعدی (۶۹۱ق)

بخش کوتاهی از دیباچه و اشعار آن است.

آغاز: «دیباچه کتاب مطایبات حضرت شیخ

مصلح‌الدین سعدی شیرازی قدس سره. قال السعدی

الزمنی بعضی اینای الملوک ان اصنف لهم کتابا فی اللغو

علی الطریق السوزنی».

۱۰۳. کتاب المضحکات «ص ۵۸۷-۵۸۹»

مؤلف: مشرف بن مصلح‌الدین سعدی (۶۹۱ق)

شامل سه مجلس.

آغاز: «از کلیات شیخ مصلح‌الدین سعدی شیرازی

قدس سره. المجلس الاول فی المطایبات والخیثات وما

یتعلق بها. اللعن الشیطان والشتم الحیطان لعناً لا یشیعه

الزمان».

انجام: «که آواز طبل نمی نماید گناه از من نیست. گناه

تست. تمت الكتاب المضحکات».

انجامه: «۱۲ دوازدهم جمیع‌الاول سنه ۱۱۱۸ روز

یکشنبه به تحریر آمد».

هفتم ربیع سنه ۱۱۱۸ روز پنجشنبه در بلده مقدسه مشهد مقدس زادهما (کذا) الله شرفاً و تعظيماً. اللهم مغفر (کذا) المصنف والمؤلف واستغفر لصاحبه واطلب لنفسه من خیر تريد بها من بعد ذلك غفراناً لکاتبه والحمد لله حق حمده والصلوة على النبي محمد وآله اجمعين».

۱۰۷. روضة الشهداء «ص ۶۰۱-۶۹۱»

(تاریخ پیامبران و امامان - فارسی)

مؤلف: حسین بن علی واعظ کاشفی (-۹۱۰ق)

یک برگ از آغاز افتاده است.

ذریعه، ج ۱۱، ص ۲۹۴؛ منزوی، ج ۶، ص ۴۴۷۳؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۱۶۶۱-۱۶۶۴؛ دنا، ج ۵، ص ۱۰۴۱-۱۰۴۵. آغاز موجود: «و بر سر قبر وی زاری کنند و چون بامداد شود به صوامع و طاعت خود باز روند».

انجام:

بر نور باد چشم پدر از چنین پسر

موفور باد قدر پدر از چنان پدر

انجامه: «قد فرغت من تسويد هذه الروضة الشريفة المنورة ظهر يوم الاربعاء اربع وعشرين من شهر جمادى الثاني سنة ۱۱۱۹ تسع وعشر ومائة بعد الالف من الهجرة النبوية صلى الله عليه وسلم در شهر ميمونة المباركة مشهد المقدس وعلى صاحبه افضل الصلوة والسلام وانا العبد الراجي الى رحمة الله الباري وشفاعة النبي الامي الابطحي الحجازي الهاشمي القرشي التهامي العربي المكي المدني مير جمال الدين محمد الحسيني اللهم اغفر لوالديه ولجميع المؤمنين والمؤمنات بمحمد وآله الامجاد مرقوم كلك شكسته اين فقير ضعيف التحيف گردید. مستدعی آن که

هر که خواند دعا طمع دارم

زان که من ببنده گنه کارم

يلوح الخط في قرطاس دهر

و کاتبه رميم في التراب

نوشته سالها ماند زکاتب

نشان در خاک جوئی هم نیایی

لکها رهی برس جوک گونه متاوي کوی

لکهنها را با پرا جوکل کل ماتی هوی

تم تم تم».

۱۰۴. النامه (تعريفات) «ص ۵۸۹-۵۹۰» (طنز-فارسی)
مؤلف: عبدالمؤمن بن ولي محمد دهلوی، ملا دو پيازه (سده ۵۱۲)

فرهنگنامه طنزآمیز کوتاهی به تقلید تعریفات عبید زاکانی (۷۷۲ق) است.

در برخی از منابع این کتاب به عبید زاکانی منسوب و حتی جزو مجموعه آثار او به اشتباه منتشر شده است.

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۲۶-۳۲۷؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۴۷؛ مشترک پاکستان، ج ۴، ص ۲۲۴۱-۲۲۴۲؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۵۸۳ و ج ۳، ص ۱۷۲؛ مجلس، ج ۸، ص ۴۳۸ و ج ۱۰، ص ۱۰۰؛ فهرست دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲، ص ۱۹؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۲۷۱-۲۷۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۳۷۱. آغاز: «النامه ملا دو پيازه عليه الرحمة. الخدا: خوان یغما. الرسول: خیر خواه دشمنان. الفرشته: چغل مخفی. الپادشاه: کاهل زبان. الوزیر: آگاه بیچارگان. الدیوان: درخت با شاخ فرو برد».

انجام: «الخرپوزه شیرین: کم بختی نفران. الغربه: خواه نخواه مردی آدمی. الجهاز دریا: کجکول ملک الموت».

۱۰۵. اشعار «ص ۵۹۱-۵۹۳»

مؤلف: مشرف بن مصلح‌الدین سعدی (-۶۹۱ق)

گزیده‌ای از غزلیات و مثنویات و فردیات سعدی است. آغاز موجود:

بدستی را که در مشتت ننگنجد

چو انگشتی فرو برده به خاتم

در پایان هم اشعاری از مرزا جوهری و محمدباقر لاهجانی در باب اسپ و مناسب نقش قلیان و مجمر نوشته شده است.

انجامه: «در مشهد مقدس بقلم آمد روز دوشنبه ۲۲ شهر ربیع الثاني سنه ۱۱۱۸».

۱۰۶. گلستان سعدی «ص ۵۹۶-۵۹۹»

مؤلف: مشرف بن مصلح‌الدین سعدی (-۶۹۱ق)

شامل باب هشتم کتاب و پس از آن ابیاتی از باب اول بوستان.

انجامه: «تمت تمام شد باب هشتم گلستان ۲۷ بیست و

آغاز موجود: «همه صور اویند و این کثرت تمیز علمی داشتند مثلاً اسماء الله بالذات کثیرند چنانکه محیی زنده می‌کند و ممیت می‌میراند».

۱۱۲. شجره پیران «ص ۶۹۸-۷۰۲» شامل شجره پیران شطاریه، اویسیه، قادریه، فردوسی، ایضا فردوسی، بخاریه، پیران چشت اهل بهشت، همدانیان و مداریه.

آغاز: «شجره عشقیه یعنی شطاریه قدس سرهم. الهی به حرمت خرقة خلافت بر جمال‌الدین محمد، الهی به حرمت خرقة خلافت بر حضرت سید میر محیی‌الدین محمد قلندر قادری فرد میدان لاهوت».

انجام: «ابابکر صدیق رضی الله تعالی عنه عن حضرت تاج الانبیاء امام الاتقیاء سید المرسلین شفیع المذنبین محمد مصطفی احمد مجتبی صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم تسلیماً کثیراً کثیراً».

انجامه: «تاسع ذی حجه سنه ۱۱۱۰ الف ومایة عشر یوم الاثنین در بلده فراه بخط میر جمال‌الدین محمد عفر (کذا: غفر) الله ذنوبه».

۱۱۳. نسبت خرقة قاسم انوار «ص ۷۰۲» آغاز: «نسبت خرقة حضرت قاسم انوار رضوان الله علیه. حضرت در پیدای وحدت طیار شاه قاسم الانوار عن شیخ صدرالدین ابی‌علی یمنی عن شیخ معین‌الدین التبریزی».

۱۱۴. نسب سیادت قاسم انوار «ص ۷۰۲» آغاز: «نسب سیادت حضرت سلطان الاحرار کاشف الاسرار و سالک طوار قاسم الانوار سلام الله علیه معین‌الدین علی بن نصیر بن هارون بن ابی‌القاسم بن محمود بن احمد بن اسمعیل».

۱۱۵. مراتب قطبیت «ص ۷۰۲» به صورت پرسش و پاسخ. آغاز: «روشن ضمیر گفت زهی عشق و محبت که چندین

۱۰۸. مرثیه اهل بیت^(ع) از سعدی «ص ۶۹۲»

۱۰۹. انتقام نامه (ضریر نامه) «ص ۶۹۲» (ادبیات-فارسی) مؤلف: طغان‌شاه بن نظام قمی شاهرودی (سده ۵۹)

نظم داستان ضریر خزاعی در گرفتن انتقام خون سیدالشهدا^(ع) است. نوشته شده به نام سلطان حسین بایقرا (۸۷۸-۹۱۲ق) در محرم ۸۸۴ق.

تاریخ تألیف در آغاز نسخه ما به اشتباه ۶۸۴ق ثبت شده است: «کتاب انتقام نامه مشهور به ضریر نامه از تألیف طغان‌شاه المشهور بابن نظام در جنگ ضریر و محمد حنفیه و عمر و فضل جعفر و مسیب و ابراهیم که در سنه ۶۸۴ هجری (کذا) و هشتاد و چهار هجریه منظوم شده». در نسخه ما فقط یک برگ از کتاب مانده است.

الهیات تهران، ج ۱، ص ۲۳۰-۲۳۱؛ ادبیات تهران، ج ۱، ص ۲۳۳-۲۳۴؛ آستان قدس، ج ۱۷، ص ۱۸-۱۹. آغاز:

به نام خداوند فرد کریم
خدایی که بخشنده است و رحیم
خداوند روزی ده بسندگان
برآرنده کار درماندگان
خرد را سوی ذات او راه نیست
زکنه صفاتش کس آگاه نیست

انجام موجود:
چو طوطی طبعم نوا ساز شد
زمعنی دری بر دلم باز شد
چو مرغ دلم گشت دستان سرا
مرا گشت ناظر چو بستان سرا

۱۱۰. اشعار حسین منصور حلاج «ص ۶۹۳»

۱۱۱. فواید عرفانی «ص ۶۹۳-۶۹۸» شامل مطالب مختلف عرفانی بدون عنوان و ترتیب. آمیخته به نظم. از آغاز افتادگی دارد. با سرفصلهای «و باید دانست». شاید هم بخشهای برگزیده‌ای از کتابی باشد.

ریاضت و مشقت اختیار کرده اگر نه مجازی بودی به مرتبه قطیبت می‌رسیدی».

۱۱۶. از سخنان خواجه عبدالله انصاری «ص ۷۰۲»

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ق)

آغاز: «خواجه عبدالله انصاری رحمة الله عليه می‌فرماید که عاشق خدا باش نه بسته هوا. نقل است که روز جزا پرسیده شوند هر چه مستوجب آن باشند».

انجامه: «۲۰ شوال شب پنجشنبه در شهر مشهد مقدس سنه ۱۱۱۷ بقلم آمد».

خط: نسخ و نستعلیق. کاتب: میر جمال‌الدین محمد

حسنی. تاریخ کتابت: ۱۰ رمضان ۱۱۱۰ق در فراه

(ص ۱۱۵)، دوشنبه جمادی‌الثانی ۱۱۱۸ق در مشهد

(ص ۱۳۰)، ظهر پنجشنبه ۲۲ جمادی‌الثانی ۱۱۱۸ق در

مشهد (ص ۱۳۶)، پنجشنبه ۲۲ محرم ۱۱۱۸ق در

مشهد (ص ۱۶۳)، ۵ صفر ۱۱۱۸ق در مشهد (ص ۱۶۷)،

جمعه ۲۴ رمضان ۱۱۱۰ق در فراه (ص ۱۷۹)، دوشنبه

۱۰ شعبان ۱۱۰۸ق در قندهار (ص ۲۲۷)، چاشت روز

شنبه ۲۱ جمادی‌الاول ۱۱۰۸ق در قندهار (ص ۲۵۰)،

جمعه ۲۸ ربیع‌الاول ۱۱۱۸ق (ص ۲۹۸)، دوشنبه ۱۷

ذیقعد ۱۱۱۸ق در مشهد (ص ۳۰۰)، پنجشنبه ۱۶

رمضان ۱۱۰۷ق در چهاردیواری قندهار (ص ۳۲۸)،

۹ جمادی‌الثانی ۱۱۰۶ق در اصفهان (ص ۳۳۷)، شب

پنجشنبه ۱۳ جمادی‌الثانی ۱۱۰۶ق در اصفهان

(ص ۳۴۰)، دوشنبه ۶ ذیقعد ۱۱۱۹ق در مشهد

(ص ۳۵۴)، دوشنبه ۲۰ ذیقعد ۱۱۰۸ق در قندهار

(ص ۳۹۷)، پیش از عصر شنبه ۱۶ رمضان ۱۱۰۹ق

در فراه (ص ۴۱۶)، یکشنبه شوال ۱۱۱۰ق در فراه

(ص ۴۳۱)، ظهر پنجشنبه ۵ شوال ۱۱۰۶ق در اصفهان

(ص ۴۹۷)، شنبه ۱۲ ربیع‌الاول ۱۱۱۷ق در مشهد

(ص ۵۰۲)، ۲۹ رجب ۱۱۰۶ق در اصفهان (ص ۵۰۶)،

پنجشنبه ۱۶ جمادی‌الاول ۱۱۱۸ق در مشهد

(ص ۵۶۳)، ۲۴ رجب ۱۱۰۶ق در اصفهان (ص ۵۴۵)،

۱۰ جمادی‌الاول ۱۱۰۸ق در قندهار (ص ۵۴۵)،

یکشنبه ۲۶ ذیقعد ۱۱۱۲ق در مشهد (ص ۵۷۳)،

یکشنبه ۱۲ جمادی‌الاول ۱۱۱۸ق (ص ۵۸۹)، دوشنبه

۲۲ ربیع‌الثانی ۱۱۱۸ق در مشهد (ص ۵۹۳)،

پنجشنبه ۲۷ ربیع ۱۱۱۸ق در مشهد (ص ۵۹۹)، ظهر

چهارشنبه ۲۴ جمادی‌الثانی ۱۱۱۹ق در مشهد

(ص ۶۹۱)، ۹ ذیحجه ۱۱۱۰ق در فراه (ص ۷۰۲)، شب

پنجشنبه ۲۰ شوال ۱۱۱۷ق در مشهد (ص ۷۰۲).

و دو بخش کوتاه به خط محمدواسع در روز دوشنبه

۲۲ صفر ۱۱۰۹ق در قندهار (ص ۱) و محرم ۱۱۱۸ق در

مشهد (ص ۱۶۳) و فیض‌الله در ۱۱۲۵ق در بغداد

(ص ۵۷۷).

عناوین و نشانیها شنگرف، تصحیح شده. در بعضی از

رساله‌ها این تصحیحات با شماره در حاشیه و متن

مشخص شده است. با حاشیه‌نویسی بین سطور و

کناره صفحات، پیش از شروع رساله‌های اصلی نام

آنها به قلم شنگرف در حاشیه سمت چپ بالای

صفحات نوشته شده است.

گلچین معانی بیشتر این نسخه را دیده و فهرست

مختصری از آن در تشریح نسخه‌های خطی، ج ۵،

ص ۱۶۴-۱۶۵ تهیه کرده بود. دستخط وی در آغاز

نسخه دیده می‌شود که نوشته است: «فیش تهیه شد».

بین پاره‌های اشعار سه نقطه مثلثی شکل شنگرف

رنگ (.)، رساله‌های نجومی با جداول و دوایر

ستاره‌شناسی، اشعار چند ستونی (به تناسب از ۲ تا

۸ ستون)، در حاشیه صفحه ۹۰ نوشته شده: «بلغ

مقابله اسامی شنگرفی». جای سطراندازی در بعضی

از رساله‌ها به وضوح مشخص است (مانند مخزنی

مولوی). برگهایی هم در وسط نسخه سفید مانده

است. صفحه ۳۱۴ یک مهر بیضوی نقش بسته اما

عبارت آن خوانده نمی‌شود.

برگهای مجموعه جا به جا شده و در مواردی افتادگی

دارد. از سه نقطه شک هم در چند مورد استفاده شده

(مثلاً ص ۷۸) اما نمونه‌های بیشتر آن احتمالاً به

خاطر وصالی لبه برگها از بین رفته است. سه نوع برگ

شمار در بالای صفحات ثبت شده است.

کاغذ: چند نوع. بیشتر بخشها شرقی نخودی آهار

خطی به شنگرف یا مشکی کشیده شده است. بین مصراعها چهار نقطه شنگرف که به شکل لوزی روی هم قرار گرفته‌اند. گاهی هم این چهار نقطه بر اثر سرعت در کتابت به هم چسبیده‌اند (V). در آغاز نسخه ۱۱ برگ فهرست مجالس کتاب. در برگ ۳ یک بیت شعر به خط سلطان المحدثین. در صفحه عنوان نسخه نام کتاب و مؤلف نوشته شده است. بسیاری از موضوعات در حاشیه صفحات نوشته شده است. رکابه دار. سطراندازی شده با مسطره. جزوها ۸ برگی. وسط نسخه برگه کوچکی گذاشته شده که این متن درون آن آمده است: «زینت المجالس تاریخ ندارد. هشتاد و هشت ورق است. ورقی که دو صفحه باشد پنجاه خط است. ورقی پنج هزار ابدأ کمتر نمی‌نویسند. با کاغذش می‌شود پنجاه تومان». در برگ ۱۳ هم یادداشتی از حسین خوانساری درباره تصحیح نسخه آمده است: «فدایت شوم. این نسخه‌ای است که عرض کردم. عربی آن را تصحیح نمائید. ترجمه بعضی عربی‌ها را که مصنف از قلم انداخته و به سرعت رد شده است بنویسید. دیگر تصحیح اشعار مثنوی با خود حقیر است که در این لیالی به اتمام می‌رسانم. عجالتاً این دو جزو را زود با شیخ حسین برسانید که بیکار نشود. حسین خوانساری».

کاغذ: صنعتی فستقی و نخودی و نیلی آهار مهره. چهار، ۲۵۵، دو برگ، ۳۵/۳×۲۱/۹، سطر، ۱۹×۲۵. جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۵. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۱۷۰۵]

(۸۸۴۳)

مجموعه:

مؤلف: محمد بن حسن طوسی مشهدی (-۱۲۵۷ق)

۱. الفوائد الرضویة فی شرح الرسالة الذهبیة

(حدیث - عربی)

« ۱ پ - ۳۰ ر »

شرح مزجی الرسالة الذهبیة امام رضا(ع) است. مؤلف،

مهره نازک و کمی از آن فرنگی، مرمت و وصالی شده. دو، ۳۵۱، یک برگ، ۳۴/۹×۲۲/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: میشن مشکی ساده، عطف چرم قهوه‌ای. قطر: ۶. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۴۰۹۱]

(۸۸۴۲)

عدد السنة (جامع النورین) (اخلاق - فارسی)

مؤلف: اسماعیل بن علی اصغر واعظ سبزواری (۱۲۲۴-۱۳۱۲ق)

مجموعه ۱۰۰ مجلس که هر یک برای یک جلسه و عظ تهیه شده است. این کتاب بخشی از کتاب ۷ جلدی مؤلف، مجمع النورین، است. هر جلد مجمع النورین نام جداگانه‌ای دارد و در مجموع ۳۶۰ مجلس برای ۳۶۰ شب سال است. کامل.

ذریعه، ج ۵، ص ۷۵ و ج ۷، ص ۱۴۶ و ج ۲۰، ص ۴۷ و ج ۲۵، ص ۲۷۷؛ مشار فارسی، ج ۲، ص ۱۵۰۶.

آغاز: «بسمله. مجلس اول در صوم. خطبه حضرت رسول در فضیلت ماه رمضان و روزه سه قسم است و علیه صوم ماه رمضان و ختم به عطش امام. الحمد لله الذی کتب علی عباده الصیام و فضل شهره و ایامه علی الشهور و الايام».

انجام: «دست ما را از دامن ولای اهل بیت کوتاه مگردان. حرکت مده ما را از این مجلس مگر آمرزیده و رستگار بمحمد و اله الاخیر رحم الله من قرء الفاتحة».

انجامه: «تمام شد کتابت این کتاب در سنه هزار و سیصد و سی و دو هجری ۱۳۳۲ بدست احقر عباد الله آقا شیخ حسین واعظ الملقب من السلطان بسلطان المحدثین. اللهم اجعل عاقبة اموری خیراً».

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ معرب. کاتب: آقا

شیخ حسین واعظ ملقب به سلطان المحدثین.

تاریخ کتابت: ۱۳۳۲ق.

عناوین و نشانیه‌ها شنگرف، بالای همه احادیث و آیات

تدوین شده در ۳ مقدمه و ۴ رکن بدین ترتیب:
المقدمة الاولى: فی ذکر المقادیر المقدّرة بحسب الوزن.
المقدمة الثانية: فی المقادیر المقدّرة بحسب الكيل وهي
ثمانية.

المقدمة الثالثة: فی المقادیر المقدّرة بحسب المساحة.
الركن الاول: فيما يتعلق بالطهارة، در ۳ موقف.
الركن الثاني: فيما يتعلق بالصلوة والزكاة والفقرة، در ۳
مسئلة.

الركن الثالث: فی الخمس والكفارة ومهر السنة، در ۳
مطلب.

الركن الرابع: فی الجزية والسرقه والدية والفريضة
الميراثية.

پایان یافته در ۱۲۳۲ق برابر «وقد تم بحمد الله كتاب
الميزان».

کامل.

دنا، ج ۱۰، ص ۴۱۲.

آغاز: «الحمد لله الذي لا توزن صفاته العظام بميزان
العقول ومكيال الاوهام ولا تحصى نعمائه الفخام».
انجام: «او على هذا القياس في باقي الفروض. هذا ما
تيسر لي في مضماني البيان وعليكم ايها الاخوان بامثال
قول الله الملك المنان واقيموا الوزن بالقسط ولا تخسروا
الميزان. "وقد تم بحمد الله كتاب الميزان" ۱۲۳۲ ومن
الامور المستحسنة في المقام ان الجملة الاخيرة مع
حرف العطف تاريخ الاتمام والحمد لله اولاً وآخرأ
وظاهراً وباطناً».

۳. غنيمه الزمان (احكام الذهب والفضة) «۵۰ر - ۵۴ر»
(فقه - عربي)

احكام استفاده از طلا و نقره است.

تنظيم شده در ۴ ركن:

الركن الاول: الظاهر اختصاص حرمة الذهب كالحرير
على ذكور هذه الامة.

الركن الثاني: ما كان من الاواني فضة او ذهباً فليس غير
التحريم فيه مذهبنا...

شرحی فارسی نیز بر رساله مذکور دارد که به کنز الذهب
موسوم است.

تألیف شده در مشهد در ۱۲۱۷ق برابر با کلمه «تاریخها».
کامل.

فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۱۶۹؛ ذریعه، ج ۱۳،
ص ۳۶۴ و ج ۱۶، ص ۳۴۰؛ نسخ خطی پزشکی ایران،
ص ۲۴۸ (با خلط نسخه‌های شرح عربی و فارسی
مشهدی)؛ سهسالار، ج ۵، ص ۳۸۲ - ۳۸۳؛ ادبیات
مشهد، ص ۱۲۹؛ مرکز احیاء میراث، ج ۸، ص ۱۲۳؛
بوهار هند، ج ۲، ص ۴۸۹؛ مرعشی، ج ۵، ص ۹۰ و ج ۶،
ص ۲۱۹ و ج ۷، ص ۳۱۶.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين الذي خلقني فهو يهدين
والذي هو يطعمني ويسقيني واذا مرضت فهو يشفين...
هذه تعليقة لطيفة وقواعد شريفة اضفتها الى فقرات
الرسالة المعروفة بالذهبية المشتملة على القوانين
الطبية».

انجام: «هذا آخر كلام الامام عليه الصلوة والسلام
ونحن نحمد الله سبحانه على التوفيق لتأليف هذه التعليقة
ونستله من فضله العميم ان يجعله خالصاً لوجهه
الكريم موجباً لثوابه الجسيم وكان الفراغ منها بتاريخ
تاريخها (۱۲۱۷) في مشهد... الرضا... واتفق اختتامها
ليلة الجمعة في القبة المقدسة المنورة الرضوية متوسلاً
الى الله سبحانه والحمد لله رب العالمين والصلوة على
اشرف الانبياء والمرسلين محمد وآله الطيبين
الطاهرين».

۲. ميزان الاوزان «۳۱ر - ۴۹پ» (فقه؛ رياضي - عربي)

شامل احكام و مسائل اوزان و مقاديري كه در امور
شرعی مورد نیاز است: «هذه زبدة وجيزة ونخبة عزيزة
موصلة الى تحقيق التقادير الشرعية المتعلقة بنبذة من
مباحث الطهارة والصلوة والزكاة والخمس والفقرة
والكفارة ومهر السنة والجزية والسرقه والدية والفريضة
الميراثية وغيرها وربما يذكر ما يستعمل في الكتب
الطبية».

المستحسنة ان هذا الكلام تاريخ الاتمام. وقد وقع الفراغ من تسويده وتحريره على يد مؤلفه المقّر بتقصيره في بلدة اصبهان صينت عن الحدثن والحمد لله اولاً وآخراً وظاهراً وباطناً».

۵. مرشد الخواص «۶۳ پ - ۲۷۴ ر» (حدیث - عربی) شرح آیات واحادیث و ادعیه و زیارات دشوار است. جلد اول نوشته شده در ۱۲۲۴ ق و جلد دوم در شعبان ۱۲۳۸ ق.

ذریعه، ج ۲۰، ص ۳۰۶؛ دنس، ج ۹، ص ۳۹۷-۳۹۸؛ مرعشی، ج ۲۸، ص ۵۱۲ و ج ۳۳، ص ۶۸۰؛ مجلس، ج ۲۴، ص ۴۱۲؛ نسخه ش ۱۵۸۸ کتابخانه مجلس در فهرست مجلس، ج ۴، ص ۴۲۲-۴۲۳ (چاپ اول، سال ۱۳۳۵ ش) بدون شناخت زمان مؤلف معرفی شده و تنها نوشته‌اند به گواه متن محمد بن حسن طوسی مؤلف کتاب می‌باید در قرن ۱۲ و ۱۳ هجری زیسته باشد. اما عجیب آن که همین نسخه در چاپ تجدید نظر شده اخیر جلد چهارم، ص ۳۲۰ (سال ۱۳۸۹ ش) به شیخ طوسی (۴۶۰ ق) منسوب شده است؟!.

شامل دو جلد کتاب: جلد اول (۶۳ پ - ۱۲۵ ر).

آغاز جلد اول: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول الفقير... هذا يا اخواني واصدقائي مؤلف جامع لبيان بعض نكات الآيات وحل معضلات الروايات وفقرات الادعية والزيارات التي استصعبها اكثر المشاهير وخت عنها كتب الجماهير ولما عاقتني عن تفصيلها عوائق الزمان وبوائق الدهر الخوان فاوردت قليلاً من ذلك من دون ترتيب وانتظام في عقد عرض له انقسام... آية استشهادية. قال الله سبحانه واستشهدوا شهيدين... المش [المشهور] بين المفسرين ان الضمير في احدهما في كلا الموضوعين راجع الى الامراتين».

انجام جلد اول: «حسبت نظري عن الحركة والاضطراب لانه كفاية لاولي الالباب. والحمد لله اولاً وآخراً وظاهراً وباطناً وقد فرغ المؤلف بعون الملك الوهاب من تحرير المجلد الاول من الكتاب بتاريخ

الركن الثالث: الاظهر كراهة استعمال الاواني المفضضة. الركن الرابع: الاقرب انه يجوز مضافاً الى ما مرّ امور اخر فمنها تذهيب القرآن كما هو المتعارف الشايخ... پایان یافته در ۱۶ شعبان ۱۲۲۸ ق در اصفهان. نسخه دیگری از این کتاب دیده نشد.

کامل.

اعیان الشیعة، ج ۹، ص ۱۷۲.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل لباس الذهب زينة لنا في الآخرة الباقية وحرّمه علينا في الدنيا الفانية... هذه غنيمّة عزيزة مترتبة على اركان اربعة متعلقة باحكام الذهب والفضة».

انجام: «الا ان يكون ذلك مقدّماً على تحريم لبس الذهب فافهم. هذا ما سنح بالبال في هذا المقال... فان اصبت فهو المراد والا فمن قصور الاجتهاد والله الهادي الى طريق الرشاد. تمت الرسالة الموسومة بغنيمّة الزمان في بلدة اصبهان صانها الله عن الحدثن في اليوم السادس عشر من شهر شعبان من السنة التاسعة من العشر الثالث من المائة الثالثة من الالف الثاني من الهجرة النبوية على هاجرها وآله الوف صنوف الثناء والتحية».

۴. كشف الغطاء عن حكم الغناء «۵۴ پ - ۶۰ ر»

کتاب کوتاهی درباره احکام غناست. پایان یافته در عصر چهارشنبه از سال ۱۲۲۹ ق در اصفهان. نسخه دیگری از آن دیده نشد.

کامل.

اعیان الشیعة، ج ۹، ص ۱۷۲.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول الفقير... هذا مختصر يكشف الغطاء عن حكم الغناء وهو عدم الجواز مطلقاً خلافاً لصاحبى المفتاح والكفاية».

انجام: «وانجداب الطبايع الى مركز الاسقام وتطرّق الاهواء وتفرّق الآراء ومن الله التوفيق والهداية وبهذا نختم الرسالة المسماة بكشف الغطاء عن حكم الغناء وكان تمامها عصر الاربعاء (۱۲۲۹) ومن الامور الاتفاقيه

السنة الخامسة من العشر الثالث من المائة الثالثة من الالف الثاني من الهجرة النبوية على مهاجرها الوف السلام والتحية».

جلد دوم (۱۲۸ پ - ۲۷۴ ر).

آغاز جلد دوم: «الحمد لله على آلائه والصلوة على محمد وآله. اما بعد فيقول احوج العبيد الى فيض ربه القدسي... لما فرغت من تأليف المجلد الاول... سنع ببالي ان اعقبه بالثاني على ذلك المنوال فشرعت فيه... آية نورية في سورة النور الله نور السموات والارض... لما كان اهل البيت ادرى بما فيه واعلم بباطنه وخافيه».

انجام جلد دوم: «فليراجع الى الكتب الكلامية وحيث انتهى الكلام الى هذا المقام فلنقبض عنان القلم عما اراد الله الملك العلام من اتمام المجلد الثاني من كتابنا المسمى بمرشد الخواص ومنه الهداية واليه المناص. وكان الفراغ منه بتاريخ الشهر الثامن من السنة التاسعة من العشر الرابع من المائة الثالثة من الالف الثاني من الهجرة المقدسة على مهاجرها الوف الثناء والتحية».

برگهای ۶۱-۶۲ ر و ۱۲۶-۱۲۸ ر فهرست مطالب دو جلد کتاب است.

۶. جامع الشتات (۲۷۵ ر - ۳۱۰ پ) (تاریخ-عربی)

تدوین شده در فاتحه و ۴ مقاله:

الفاحة: فيما يوجب البصيرة الكاملة، در ۳ فائده.

المقالة الاولى: في الشهور العربية.

المقالة الثانية: في احكام ايام الاسبوع والشهر وفيها مقامان:

المقام الاول: في الاولى [الاسبوع].

المقام الثاني: في ايام الشهر وتفصيل احوالها.

المقالة الثالثة: في حوادث السنة والملاحم المستفادة مما رواه الشيخ الراوندي في قصص الانبياء عن الصدوق باسناده الى الصادق.

المقالة الرابعة: في الحوادث التي تكون قبل ظهور مولانا القائم^(ع) مع ما يتعلق بزمان الغيبة ورجعة النبي والائمة، در ۴ موقف.

الموقف الاول: في العلامات الخفية، والاحبار الواردة فيها عشرة.

الموقف الثاني: في العلامات الجليلة، وهي كثيرة. الموقف الثالث: في غيبة مولانا المهدي صلوات الله عليه.

الموقف الرابع: في الرجعة.

پایان یافتن در ربیع الاول ۱۲۴۱ ق.

از این کتاب اطلاع دیگری نیافتم.

کامل.

آغاز: «الحمد لله موجد الايام والشهور ومجدد الاعوام والدهور والشكر له في الليل اذا دبر... هذا مختصر منيف وموجز شريف الفته فيما يتعلق بالايام والشهور والسنوات والتواريخ المتفرقة المهمات وكان ذلك بعد التتبع التام في كتب السير والروايات».

انجام: «غمر الامور المتفرقة المهمة المفيدة التي لم يستقصها احد من الافاضل في الكتب والرسائل وكان اتمامه على يد مؤلفه القاصر بتاريخ عدد حروف الغامر (۱۲۴۱) لانه كان في شهر ربیع الاول من سنة احدى واربعين وبعد الف وماتين من الهجرة المقدسة المباركة النبوية على مهاجرها الوف السلام والتحية والحمد لله اولاً و آخراً وظاهراً وباطناً».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۳هـ (در زمان زندگی

مؤلف).

عناوین در متن و حاشیه شنگرف، نشانیه شنگرف،

بعضی از رسالهها با حاشیه نویسی به امضای «منه

مدظله العالی» (بیشتر رساله اول و آخر). معمولاً

موضوعات هر بند در حاشیه به شنگرف نوشته شده

است. جملات در خطبه آغازین همه رسالهها با چهار

نقطه لوزی شکل از هم جدا شده اند اما علائم

جداکننده عبارات انجامین کتاب بین یک نقطه و سه

نقطه مثلثی و ویرگول و سه ویرگول مثلثی متغیر

است (به جز دو رساله آخر که علامتی ندارد). عناوین

در حاشیه به خط مشکئی خفی نوشته شده بود اما

بیشتر آنها در برش صفحات از بین رفته یا ناقص

شده اند. ابتدای نسخه تملک مدرس رضوی.

سطراندازی شده با قلم آهنی. رکابه دار. با جزوهای ۸

برگی. دارای نشان صحاف در پایین سمت چپ ورق

الكلام حامد بن لله على التوفيق للمرام ومصليين على سيد الانام وآله مصابيح الظلام ومفاتيح دار السلام وكان الفراغ منه يوم العشرين من شهر جمادى الثاني من السنة الثانية والاربعين بعد المائة و الالف. تمت».

انجامه: «قد فرغت من تسويد هذه الرسالة الشريفة وانا عبد المذنب الراجي حسين بن عبدالله بن غلامعلي بن شرف الدين الدزفولي غفرهم الله في يوم الاثنين السادس والعشرين من شهر ذي القعدة في سنة تسعة وثمانين ومأتين بعد الالف سنة ۱۲۸۹.

اللهي (كذا) هر آنکس که این خت نوشت

مکن نسامیدش ز باغ بهشت».

۲. الدرّة المنظومة (الدرّة النجفیه) (۱۱۲ پ - ۲۱۹ پ)

(فقه - عربی)

مؤلف: محمد مهدی بن مرتضی طباطبایی بحر العلوم (۱۱۵۵ -

۱۲۱۲ ق)

کامل.

ذریعه، ج ۸، ص ۱۰۹؛ دنا، ج ۴، ص ۱۱۱۶-۱۱۲۱.

آغاز:

افتتح المقال بعد البسملة

بحمد خير منعم والشكر له

مصلياً على نبي الرحمة

و آله الاطهار اهل العصمة

انجام:

ولم اجسد للسوّ والاجهار

نصّاً بها فانتم بالخيار

وادع عقيب الفرض بالماتور

من الدعاء الموجز المشهور

انجامه: «هو. وقد فرغت من تسويد هذه الرسالة الشريفة في يوم الأحد زابع شهر ذي القعدة الفقير المسكين اقل الطلاب حسين بن عبدالله بن غلامعلي بن شرف الدين رحمهم الله السنة ۱۲۸۹: سنة ۱۲۸۹».

۱. این نسخه بیشتر در کتابخانه حسین مفتاح بوده و در نشریه

نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۲۴۸ معرفی شده است.

وسط جزو (به صورت خط کوچک مایل مشکی). نام سه رساله مجموعه در برجسب کاغذی عطف جلد نوشته شده: «شرح صحیفه الرضا، میزان الموازين، مرشد الخواص».

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره. با دو نوع ته‌نقش: یکی نقش ملکه‌ای که دراز کشیده و بادبزی در دست دارد و در زیرش کتیبه منقشی که در آن عبارت LAVARENNA نوشته شده است. زیر کتیبه هم کلمه GHIGLIOTTI آمده است. و دیگری تاج بزرگ مزین با عبارت GIOVANNI BATTISTA. یک - یک برگ، ۲۰/۷×۳۰، ۲۸ سطر، ۲۰/۵×۱۱/۵.

جلد: روغنی فرسوده با ترنج و سرترنج و لچکی منقش، مجدول، عطف تیماج مشکی. دورو، درون تیماج قهوه‌ای. قطر: ۴/۶.

خریداری کتابخانه در تیر ۱۳۲۳ ش.

[شماره ثبت: ۲۶۶۳۱]

(۸۸۴۴)

مجموعه:

۱. فروق اللغات في التمييز بين مفاد الكلمات

«۱ پ - ۱۱۱ پ» (لغت - عربی)

مؤلف: نورالدین بن نعمت‌الله جزائری (۱۰۸۸-۱۱۵۸ ق)

در آغاز رساله نام آن به شنگرف فروق اللغه نوشته شده است.

کامل.

مخطوطات اللغة العربية في مكتبات ایران، ص ۵۴۵ - ۵۴۷؛ دنا، ج ۷، ص ۱۱۲-۱۰۱۳؛ آستان قدس، ج ۱۳، ص ۶۰ و ۱۶۹-۱۷۲.

آغاز: «الحمد لله الذي منّ على ذوى الالباب بملاحة البيان وشرّفهم بفصاحة اللسان وفرّق بين اصناف عباده في محكم التبيان... باب الالف. الابتداء والاختراع. قال الجوهري ابدعت الشيء واخترته وقال الرمخشري في الاساس اخترع الله الاشياء ابتدعها».

انجام: «والله بكل شىء عليهم وحن الان ان نختم

۳. المقاصد العلیه فی جوابات المسائل العلویة

« ۲۲۰ پ - ۲۸۸ پ » (فقه - عربی)
 مؤلف: عبدالله بن نورالدین جزایری (۱۱۱۲-۱۱۷۳ق)
 پاسخ سی پرسش فقهی علی بن محمد بن عبدالله بن محمد حویزی است.
 پایان یافته در دارالمؤمنین شوشتر در سه‌شنبه ۲۲ محرم ۱۱۵۳ق.
 کامل.

ذریعه، ج ۲۱، ص ۳۸۲؛ دنا، ج ۹، ص ۱۱۰۳.

آغاز: «الحمد لله الذي رفع منار العلم وسهل سبيله وفرض على كل مسلم ومسلمة طلبه وتحصيله وجعله شعار الاتقياء وميراث الانبياء... المسألة الاولى ما قدر الواجب من المعرفة على كل مكلف وما يلزم من المعرفة بالنبي والأئمة الطاهرين».

انجام: «وهذا ظني فيه وفي فضله وصلاحه وكتب الفقير الحقير المضيق عمره في التفريط والتقصير اقل العباد... في دارالمؤمنين تستر صنت عن كل شر حامداً لله مصليا على رسوله الامين واهل بيته المعصومين الاكرمين».

انجامه: «تمت في يوم العاشر من شهر صفر المصفر (كذا) على يد اقل الطلاب حسين بن عبدالله بن غلامعلي بن شرف رحمهم الله سنة ۱۲۸۹ (عدد ۸ خط خورده است)».

خط: نسخ. کاتب: حسین بن عبدالله بن غلامعلی بن شرف‌الدین دزفولی. تاریخ کتابت: دوشنبه ۲۶ ذیقعد ۱۲۸۹ق (رساله اول)، یکشنبه ۴ ذیقعد ۱۲۸۹ق (رساله دوم)، ۱۰ صفر ۱۲۸۹ق (رساله سوم).

رساله اول. عناوین و نشانیها شنگرف، بین پاره‌های اشعار چهار نقطه لوزی شکل به شنگرف کشیده شده است.

رساله سوم. عناوین مشکی درشت با خطوط سرخ رنگ روی آنها.

در صفحه عنوان قیمت نسخه (۵۰۰) و نام رساله‌ها با مداد به خطی جدید نوشته شده است. در حاشیه برگ اول رساله سوم (۲۲۰ پ) مهر تملک بیضوی به

نقش: «عبداله الراجی حسین بن عبدالکریم الموسوی». در حاشیه برگ ۲۴۰ ر و ۲۴۴ ر و ۲۷۲ ر مهر بیضوی کوچک به نقش: «محمد تقی». رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف در بالای سمت راست ورق وسط هر جزو (به صورت خط مایل کوچک مشکی رنگ). نام هر سه رساله در برچسب کاغذی عطف جلد نوشته شده است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. دارای تهنقش با علامت AMP.

یک، ۲۸۸، یک برگ، ۱۴/۹×۲۱/۶، ۱۴ سطر، ۹×۱۶.

جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد. قطر: ۳/۷.

خریداری از باقر ترقی در آذر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۸۵۷۴۷]

(۸۸۴۵)

مجموعه:

(علوم غریبه)

۱. مفاتیح المغالیک « ۱ پ - ۸۴ پ » (جفر - فارسی)

مؤلف: محمود بن محمد دهدار عیانی (سده ۱۱ و ۱۲ه)

تنظیم شده در مقدمه و ۱۲ فصل و خاتمه:

مقدمه: در بیان رموز نقطه و حروف و سرّ نقاط آن با قواعد عددی.

فصل اول: در قاعده کتاب جفر جامع و ضابطه تقسیم آن بر درجات فلکی و منازل قمر.

فصل دوم: در طریقه کتاب خابیه شمسی و ادوار خسته و ضوابط آن.

۱. علی رغم آن که در اکثر منابع وفات او را در ۱۰۱۶ق ذکر کرده‌اند دهدار رساله جفر جامع را در سال ۱۰۱۷ق تألیف کرده است (رک: دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۲۸۷-۲۹۱؛ عکسی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۱، ص ۴۴۰). از سوی دیگر مفاتیح المغالیک را در ۹۷۶ق نوشته و در زبده الاسرار هم مدح شاه طهماسب صفوی (۹۸۴ق) را آورده است. بنا بر این به یقین می‌دانیم میان سالهای ۹۷۶ تا ۱۰۱۷ق می‌زیسته و حیات علمی داشته است. اما به نظر می‌رسد درباره زمان زندگی او بیش از این نتوان به قطع و یقین سخن گفت.

شمسی و خافیه قمری و اسرار اعداد وفق و کیفیت حرف و نقطه و خواص هر یک از اینها».

انجام: «و آن چه غلط بوده باشد آن را از صفحه اوراق محو نموده بر جای آن آنچه حرف راست باشد رقم نمایند و در اخفا و افشای بعضی از اسرار و نکات حقیر را معذور دارند. والحمد لله اولاً... الطیبین الطاهرین».

انجامه: «کتابه العبد الآثم المحتاج الی غفران الله الملك الکریم اسمعیل بن حاجی مقیم سمنانی ساکن سرخه قلمی شد بتاريخ ۱۲۷۷ تمام شد».

۲. چند دعا و حرز و لوح «۸۵ ر - ۸۶»
نوشته علی مدرسی.

۳. لوح مراد «۸۹ پ - ۱۳۰ پ» (جفر - فارسی)
مؤلف: میرزا حسین بن حاجی صفی (سده ۱۲ هـ)
قواعد تکسیر و وفق و استخراج اسماء اعظم از طریق جفر مبارکه که از حرز الامان علی بن حسین بن علی بیهقی کاشفی (۹۳۹ق) و دیگر رسائل جفریه گرفته شده است.

مؤلف در مقدمه تذکر داده که کتاب بخش بندی خاصی ندارد اما در برگ ۱۱۹ ر - ۱۱۹ پ از دو مقاله اول و دوم کتاب یاد شده است. جایی که مقاله اول تمام می شود و عنوان مقاله دوم این گونه می آید: «در بیان اسماء ملائکه که اعوان حروف و بروج و کواکب و عناصرند».

پایان یافته در پنجشنبه ۲۰ ربیع الاول ۱۱۱۸ ق.
کامل.

دانشگاه تهران، ج ۱۷، ص ۱۰۶ (خط مؤلف)؛ مرعشی، ج ۲۰، ص ۹-۱۰؛ ملی تهران، ج ۲، ص ۱۱۸-۱۱۹.

۱. معرفی فهرست ملی تهران خالی از اشکال نیست: نام کتاب ده لوح مراد و مؤلف حاجی صفی میرزا حسین دانسته شده است. از سوی دیگر سال تألیف کتاب ۱۲۸۷ ق و مهدی الیه آن محمدباقر خان بن مرتضی خان قوللر آقاسی ثبت شده که هر دو مربوط به نسخه کتابخانه ملی است نه خود کتاب.

فصل سیم: در شرح خافیه قمری و بعضی از قواعد بسط و تکسیرات حروف و اعمال آن.

فصل چهارم: در کیفیت استخراج اسماء از لوح سه در سه و نکات اسرار عددی آن.

فصل پنجم: در شرح و فواید لوحی که مشهور به خاتم سلیمانی است و قواعد نگاشتن الواح سه در سه به انواع مختلفه.

فصل ششم: در قواعد دعوات اسماء الله و تعیین مراتب قرائت آن.

فصل هفتم: در ذکر قواعد دعوت فاتحه الكتاب و بعضی از سور قرآنی و غیر ذلک.

فصل هشتم: در الواح تکسیری و عددی از سه در سه تا ده در ده و بعضی دیگر از الواح غیر متداول.

فصل نهم: در قسمت حروف بر منازل قمر به ترتیب مخارج و غیر ذلک از قرار ابجدی و قاعده دعوت حروفات و تمجیدات و خطاب کواکب.

فصل دهم: در کیفیت و کمیت اعداد و اقلام طلسمات و قواعد غریبه در بسط اسماء و کلمات.

فصل یازدهم: در ذکر دعوت وزراء و توقیف اربعه و طلسمات کواکب و بروج و غیر ذلک.

فصل دوازدهم: در اختیارات اعمال و حکمیات و عزایمات معتبره جهت هر مقصود.

خاتمه: در فواید متفرقه از علوم تکسیری و عددی و خواص بعضی از حروف و غیره.

این نسخه از لحاظ آغاز و انجام و مطالب با نسخه شماره ۱۴۰۶ سنا هماهنگ است.

کامل.

پایان یافته در جمادی الاول ۹۷۶ ق.

مرعشی، ج ۱۸، ص ۱۹۳-۱۹۴ (در ۱۲۳۳ ق از روی خط شمس محمد فرزند مؤلف)؛ دنا، ج ۹، ص ۱۰۱۲-۱۰۱۳.

آغاز: «الحمد لله الذی انزل علی عبده الكتاب ای انزل الفرقان علی من هو اشرف عباده و افضل انبیائه... اما بعد غرض از تحریر این کتاب آن است که کمینه بی مقدار ابن محمد محمود دهدار المتخلص بعیانی... در... باب بعضی از قواعد علم تکسیر و ضوابط جفر جامع و خابیه

۴. شمس المعارف الكبرى «۱۳۷ پ - ۲۲۶ پ»
(علوم غریبه - عربی)

مؤلف: احمد بن علی بونی (۶۲۲-)

دنا، ج ۶، ص ۱۲۲۸-۱۲۲۹.

آغاز: «النوع الثاني من كتاب شمس المعارف الكبرى للشيخ شهاب الدين احمد البوني المغربي القرشي... وهو في خواص الحروف وهذا النوع يشتمل على قسمين. القسم الاول يشتمل على فصلين. الفصل الاول يشتمل على معرفة اسرار طبائع الحروف».

انجام: «فقد فتحت بابا يقضى بسالكة الى روح وريحان وهور وولدان والله يقول الحق وهو يهدي من يشاء الى صراط مستقيم. تم بحمد الله وحسن توفيق».

۵. حساب ايام سبعة و مطالب ديگری در علوم غریبه

«۲۲۶ پ - ۲۲۸ پ»
(علوم غریبه - ترکی)
بخشهایی در علوم غریبه به زبان ترکی است. شامل چندین فصل و باب کوتاه.

آغاز: «اما حساب ايام سبعة. اما شویله بل که نارنجیات عملین ایشلیبان یدی کونک ساعة بلمک کرک بر ساعتده».

انجام: «والاسنان والشقيقة ولوجع القلب هذا الوصف كله في سورة الاخلاص والله اعلم والحمد لله اولا واطرا وظاهرا وباطنا».

انجامه: «تمام شد کتاب در دارالخلافة طهران در مدرسه محسنیه در سنه هزار و دویست و هفتاد و هفت یوم پنجمینه بیست و هشتم شهر جمیدی الثانی کاتبه اسمعیل سمنانی غفر الله له و لوالديه فی سنه ۱۲۷۷ تمام شد».

۶. از شمس المعارف الكبرى «۲۲۹ ر - ۲۳۴ ر»

شامل خواص آیه الکرسی و برکات دنیوی آن.

آغاز: «اعلم وفقنی الله وایاک الی فهم اسرار اسمائه ان الاسماء لها معان دالة علی اسماء الله تعالی ومن اعظم الآيات واجلها».

انجام: «ولها خواص كثيرة وادعية مطولة غیر ذلك ولكن قصدنا الاختصار والله اعلم بغیبه».

آغاز: «الحمد لله الذي الهنا من شكر نعمائه وآلائه وعرفنا من خواص سورة وآياته واسمائه وصلى الله على محمد بدر النجوم... و بعد معروض می دارد تراب اقدام مؤمنین ابن حاجی صفی میرزا حسین عفی عنه این رساله ای است کثیر الفواید در خواص سور و آیات و اسماء الهی و کیفیت انتفاع از ایشان به طریق قرائت حصری و اطلاقی و بر قواعد تکسیر و وفق و استخراج اسماء اعظم باری به طریق جفر مبارکه که منسوب است و مخصوص است به حضرات ائمه معصومین... منتخب از کتب و رسائل اکابر این علوم به تخصیص کتاب حرز الامان که آن مشتمل است بر خواص حروف و اسماء و آیات و سور قرآنی و تالیف... علی بن الحسین الواعظ الکاشفی... و دیگر رسایل جفریه که محتوی است بر قواعد تکسیر و استخراج اسماء الله و اسامی ملائکه بر حروف و بروج و کواکب و افلاک و ایام اسابع مولکند و قسمت حروف بر طبائع و کواکب و بروج و منازل به قول اشهر و اوثق این همگی را که ذکر کرده شد بدون فصول و ابواب به حیطه تحریر در آورده لوح مراد نام گذاشت... در بیان خواص سورة فاتحة الكتاب. بیست و سه دارد و یک اسم وی شافیه است».

انجام: «در خانه اگر کس است یک حرف بس است. و هذا ما ختمت به كلامنا في هذه الكتاب [ب] تیمنا بآیات الكلام المجید...»

سنت است از اکابر دنیا

که به صحت بدل کنند سقم

یا رب از فضل خو [د] ببخشایی

جرم و عصیان جمله را به کرم

قد فرغت من تسويد هذه الرسالة في يوم الخميس عشرين شهر ربيع الاول من شهر ۱۱۱۸ ثمان وعشرة ومائة بعد الالف من الهجرة النبوية صلعم».

انجامه: «باتمام رسید این نسخه جامع در دارالخلافة طهران در مدرسه صدر بتاریخ هزار و دویست هفتاد و هفت کاتب الحقیق تراب اقدام المؤمنین اسمعیل سمنانی غفر الله له و لوالديه».

شمس المعارف الكبرى وهو عون سريع الاجابة قاضى للحاجة اذا اردت العمل به فيكون ذلك ليلة الاحد».

۱۱. [خواص خاتم النبى (ص)] «۲۴۶ ر - ۲۴۸ ر»

در وصف خاتم شريف نبوى (ص) و نقوش و خواص آن است.

آغاز: «الحمد لخالق نفوس ارواح الروحانية ومفضلها فى هياكل محسوس اشباح الجثمانية ومصرفها بنون الامر وكاف الكينونية... اما بعد اعلم ايها الواقف على هذا الكتاب... ان البارى عز وجل لم يخاطب بالاسماء الخفية والاسرار الربانية الا عقلاء الزمان... واني قد نظرت فى كتب السلف ومشايخ العلم فاحببت ان اضع فى كتابى هذا شىء ينتفع به للمبتدى ويستفيد منه المنتهى باسانيد صحيحة من علم الرياضات والدعوات والسيمايا والكاغذيات والخواتيم المفيدات. فاول ما نبدء وبالله التوفيق بذكر خاتم شريف كثير المنافع صحيح الاسانيد».

انجام: «والبسوا الكف واسحبوه الى مكان الجنية والدفين من ذهب او فضة بحرمة هذه الآية الشريفة».

انجامه: «تم فى يوم الثلثا من شهر رجب المرجب فى سنة ۱۲۷۷ و كاتبه اسماعيل سمنانى غفر الله له ولوالديه ولمن وجب حقه عليه والسلام فانه خير ختام».

خط: نسخ. كاتب: اسماعيل بن حاجى مقيم سمنانى، در چند جا بدین ترتیب سرخه (رساله اول)، مدرسه صدر دارالخلافه طهران (رساله سوم) و مدرسه محسنیه دارالخلافه طهران (رساله پنجم). تاریخ کتابت: ۱۲۷۷ق (رساله اول و سوم)، پنجشنبه ۲۸ جمادى الثانی ۱۲۷۷ق (رساله پنجم)، سه شنبه رجب ۱۲۷۷ق (رساله یازدهم).

عناوین و نشانیها و اشکال شنگرف، در بعضی از صفحات جای شکلها سفید مانده است. علامت چهار نقطه ای که به شکل لوزی در کنار هم قرار گرفته اند در بعضی از برگها مانند ۱۳۸ پ، ۱۵۶ ر و ۲۱۷ پ دیده می شود. همه نسخه تصحیح شده و حاشیه هایی از کتاب نسخه دارد که در بسیاری موارد مکمل یا صحیح توضیحات متن است. گاهی بعضی از این

۷. فصل فى شرح اسماء القمر «۲۳۴ - ۲۳۵ پ»
بخشى از كتابى است.

آغاز: «فصل فى شرح اسماء القمر ولها من المنافع. اعلم ايها الطالب اذا اتاك مصاب من الجن فتوضا فصلّى ركعتين».

انجام: «وطرح حمام اسود ودم عنز سوداء فافهم ترشد. تمت دعوة القمر بشرحها وخواتمها والله اعلم بالصواب».

۸. فصل فى دعوة الافلاك وما لها من المنافع والخواص «۲۳۵ پ - ۲۳۶ ر»

آغاز: «فصل فى دعوة الافلاك وما لها من المنافع والخواص وهى تتصرف فى امور كثيرة مثل الجلب والتسليط والتبريض والاستنزال وغير ذلك. فاذا اردت ان تمرض احداً».

انجام موجود: «وآمنوا به يغفر لكم من ذنوبكم ويجركم من عذاب اليم».

كاتب در حاشیه نوشته: «این جای یک ورق افتاده دارد. بیاض گذاشتم تا نسخه پیدا کرده بنویسد».

۹. [دستور العمل ارسطو] «۲۳۷ ر - ۲۳۹ ر»

(علوم غریبه - عربی)

آغاز: «قال رستوطاس الحكيم اعلموا وفقكم الله اننى رايت جملة كتب وعلاجات فما رايت فى جميع ما وصل الى اشرف مما انا ذاكره لك من هذا العلاج ولا اشد بأسا ولا اقوى قوة على جميع الجان وللاستخدام والاستجلاب والقهر عليهم باحسن من هذه الاشكال والدعوات فالفقتها وجعلتها فصول واصل. فاما اصولها فانها مقسومة على السبعة ايام بسبع دعوات. وفصولها ان لها عفارة لوسلط واحدا منهم على عفارة الحادث».

انجام: «شرعيون وهو عفريت قوى تصرفه فى جميع افعالك وقوته فى ساعة المريخ من يوم الجمعة وليلة الجمعة فاعلم ذلك».

۱۰. منتخبى از شمس المعارف الكبرى «۲۳۹ پ - ۲۴۶ ر»
(علوم غریبه - عربی)

مؤلف: احمد بن على بونى (-۶۲۲ق)

آغاز: «صفة استحضر الكلب الاسود. منقول من

تنظیم شده در ۵ مقصد و هر مقصد دارای چند باب و فصل بدین ترتیب:

مقصد اول: در بیان ممالک اوروپا.

باب اول: دولت فرانسه.

باب دوم: جمهور زویدسر.

باب سیم: خاک جرمانیا که بیست فصل است:

فصل اول: دولت باویرا.

فصل دوم: دور تنبرگ.

فصل سیم: کران دوک باد.

فصل چهارم: هوهن زالرن هکنجن.

فصل پنجم: حس کاسا.

فصل ششم: نانوشته.

فصل هفتم: حس همبورغ.

فصل هشتم: دوک نسو.

فصل نهم: پرنس پوته والدک.

فصل دهم: جمهور فرنکفرت.

فصل یازدهم: دوک برونسویک.

فصل دوازدهم: مملکت هنور.

فصل سیزدهم: کران دوک الدامبورغ.

فصل چهاردهم: جمهورهای ثلاث.

فصل پانزدهم: کران دوک منکلامبورغ شورن.

فصل شانزدهم: کران دوک منکلامبورغ استره لیدز.

فصل هفدهم: دولت ساکس.

فصل هجدهم: ولایات ساکس.

فصل نوزدهم: پرنس پوتهای خمسه.

فصل بیستم: دوکهای دنهالت.

باب چهارم: دولت نمسه.

باب پنجم: دولت پروسیه.

باب ششم: دولت فلمنگ.

باب هفتم: دولت بلجیقا.

باب هشتم: خاک ایتالیا که هفت قسمت است:

اول: دولت سردنیا.

دوم: دوکهای ثلاث.

سیم: پرنس پوته منکو.

چهارم: جمهور سن مارینو.

حاشیه‌نویسیها تاریخ دارد مثلاً در حاشیه برگ ۸۴ پ آمده است: «سؤال از جفر شده این المهدی فی ۱۳ شهر رجب سنه ۱۲۷۱. جواب فی بلد الخضرا بخطه النعیم». در مواردی این یادداشتها پاک شده است (مانند برگ ۳ ر- ۵ پ، ۸ پ، ۱۰ ر- ۱۱ و...). در حاشیه صفحات علامت بلاغ دارد و در برگ پایانی نسخه هم نوشته شده: «من البدو الی الختم به دقت تمام مقابله شد».

در صفحه الحاقی اول مهر بیضوی به نقش: «حسن ابن علی الحکیم». در صفحه عنوان دو حرز برای به دست آوردن اسم طالب و مطلوب و مهر بیضوی کوچک به نقش: «هو العلی». در برگ آخر نسخه هم معادل عددی چند اسم و آیه نوشته شده است. سطراندازی شده با مسطره که علایم آن به وضوح در برگهای سفید میان رساله‌ها مشخص است. رکابه‌دار، با جزوهای ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

دو، ۲۴۸، دو برگ، ۲۲/۴×۳۶/۲ سطر، ۲۴/۵×۱۳/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۳/۸.

خریداری از حاج شرف‌الملک فلسفی در آبان ۱۳۲۴ش.

[شماره ثبت: ۲۷۹۱۵]

(۸۸۴۶)

جهان نما

مؤلف: موسی زان داود خان و محمدحسین بن حبیب‌الله فراهانی، دبیرالملک (۱۲۲۵-۱۲۹۷ق)

جغرافی تاریخی جهان است که میرزا محمدتقی خان وزیر اعظم، امیر کبیر (۱۲۶۸ق) نسخه آن را پس از سفارت روم به ایران آورد و به دستور وی، موسی زان داود مترجم اول سفارت ایران در عثمانی از زبان فرانسه به ترکی و پس از آن میرزا محمدحسین بن حبیب‌الله فراهانی، دبیرالملک از ترکی به فارسی ترجمه کردند.

ترجمه شده به سال ۱۲۶۱ق.

- پنجم: دوک تسقان.
 ششم: دولت روما.
 هفتم: دولت سگیلیا.
 برخی علامات کل ایتالیا.
 باب نهم: دولت پرتقال.
 باب دهم: دولت اسپانیول.
 باب یازدهم: جمهور اندر.
 باب دوازدهم: دولت دینمارق.
 باب سیزدهم: دولتین شود و نوروجیا.
 دولت شود.
 دولت نوروجیا.
 باب چهاردهم: دولت انگلیس.
 باب پانزدهم: دولت روسیه.
 باب شانزدهم: جمهور کراکویا.
 باب هفدهم: دولت یونان.
 مقصد دوم: در ممالک آسیا.
 باب اول: دولت عثمانیه.
 باب دویم: عربستان.
 باب سیم: دولت علیّه ایران.
 باب چهارم: هرات و افغانستان و بلوچستان.
 فصل اول: هرات.
 فصل دویم: افغانستان.
 فصل سیم: بلوچستان.
 باب پنجم: ترکستان.
 باب ششم: هندوستان.
 فصل اول: متصرفی دولت انگلیس.
 فصل دویم: حمایتی انگریز.
 فصل سیم: دولت بیرمان.
 فصل چهارم: دولت سیام.
 فصل پنجم: دولت سندیه.
 فصل ششم: مملکت لاهور.
 فصل هفتم: دولت نیپال.
 فصل هشتم: دولت رایجه سند.
 فصل نهم: دولت آنام.
 فصل دهم: جزایر مالدیو و نیکوبار.
- فصل یازدهم: نیم جزیره.
 فصل دوازدهم: متصرفی سایر دول خارجه.
 باب هفتم: دولت چین.
 باب هشتم: دولت ژاپن که ماچین باشد.
 مقصد سیم: در ممالک آفریقا.
 قسمت اول: در متصرفی اهالی مملکت که هفت باب است.
 باب اول: حبشستان که چهار فصل است.
 فصل اول: دولت تیکره.
 فصل دویم: دولت کندار.
 فصل سیم: ولایات کوچک چند.
 فصل چهارم: ولایت سامارا.
 باب دویم: ممالک سواحل بحر ابیض.
 باب سیم: دولت دارفور.
 باب چهارم: آفریقای مغربی.
 فصل اول: دولت طونوس.
 فصل دویم: دولت مارق.
 فصل سیم: دولت سیدی هشام.
 فصل چهارم: بلاد الجرید.
 باب پنجم: ممالک نیقریسی.
 فصل اول: نیقریسی وسط.
 فصل دویم: نیقریسی مغربی.
 فصل سیم: نیقریسی دریاکنار.
 فصل چهارم: نیقریسی جنوبی.
 باب ششم: آفریقای جنوبی.
 باب هفتم: آفریقای مشرقی.
 قسمت ثانی: آفریقای متصرفی دول خارجه.
 باب اول: متصرفی دولت عثمانی که در تصرف محمدعلی پاشا می باشد.
 باب دویم: آفریقای متصرفی فرانسه.
 باب سیم: آفریقای پرتقال.
 باب چهارم: آفریقای انگلیس.
 باب پنجم: آفریقای اسپانیول.
 باب ششم: آفریقای فلمنگ.
 باب هفتم: آفریقای دینمارق.

- باب هشتم: آفریقای عرب.
 مقصد چهارم: در ممالک آمریکا.
 باب اول: متصرفی اهالی مملکت.
 فصل اول: جمهور اتاوانی.
 فصل دوم: دولت مکسیک.
 فصل سیم: آمریکای سنترال.
 فصل چهارم: جمهور کلبنی.
 فصل پنجم: جمهور پرو.
 فصل ششم: جمهور بلیویا.
 فصل هفتم: جمهور کیلی.
 فصل هشتم: جمهور دیکتاترا دو پارکی.
 فصل نهم: ریو دلا پلاتا.
 فصل دهم: جمهور دولوروکی.
 فصل یازدهم: دولت برزیل.
 فصل دوازدهم: جمهور هاییتی.
 باب دوم: در آمریکای متصرفی دول خارجه.
 فصل اول: آمریکای دینمارق.
 فصل دوم: آمریکای انگلیس.
 فصل سیم: آمریکای روسیه.
 فصل چهارم: آمریکای فرانسه.
 فصل پنجم: آمریکای فلمنگ.
 فصل ششم: آمریکای اسپانیول.
 فصل هفتم: در آمریکای شود.
 فصل هشتم: دشت پاتاکنی الی آخر آمریکا.
 مقصد پنجم: در آسیانی.
 باب اول: آسیانی مغربی.
 فصل اول: کوروپ صوماتره.
 فصل دوم: کوروپ یاوا.
 فصل سیم: کوروپ سوم باداتیمر.
 فصل چهارم: آرشی پل ملوک.
 فصل پنجم: کوروپ سلب.
 فصل ششم: کوروپ برینو.
 فصل هفتم: آرشی پل فیلی پین.
 فصل هشتم: در بیان آرشی پل سولو.
 باب دوم: در ذکر احوال آسیانی سنترال یا استرالی، در
 ۱۵ فصل (ولی در نسخه ۱۱ فصل آمده است):
 فصل اول: کن تیتان استرال.
 فصل دوم: کوروپ دلا پوازی.
 فصل سیم: آرشی پل دلا لوا یزید.
 فصل چهارم: در آرشی پل دلا نوول برتاین.
 فصل پنجم: آرشی پل دو سالمن.
 فصل ششم: آرشی پل دلا پروز.
 فصل هفتم: آرشی پل دو کوایزر.
 فصل هشتم: کوروپ دلا نودل کالدنی.
 فصل نهم: کوروپ دنر فلک.
 فصل دهم: کوروپ دلا زمانی.
 فصل یازدهم: کوروپ دلا دیمنی.
 باب سیم: در ذکر آسیانی اریانتال، در ۱۷ فصل.
 فصل اول: در بیان آرشی پل مونن ولکانیک.
 فصل دوم: در بیان آرشی پل دما یاران.
 فصل سیم: در بیان آرشی دما پالا اوز که پالو وپلی و
 پانلک و پاننک هم می نامند.
 فصل چهارم: در بیان آرشی پل دکارلین.
 فصل پنجم: نانوشته.
 فصل ششم: آرشی پل دویتی.
 فصل هفتم: در بیان آرشی پل دتنکا.
 فصل هشتم: در بیان آرشی پل دو واهرن.
 فصل نهم: در بیان آرشی پل دهاموا.
 فصل دهم: در بیان کوروپ دکرماندک.
 فصل یازدهم: در بیان آرشی پل دکوک.
 فصل دوازدهم: کوروپ دتو پواه.
 فصل سیزدهم: آرشی پل دتا ایت.
 فصل چهاردهم: آرشی پل یموتو که ذریل باس هم
 می نامند.
 فصل پانزدهم: آرشی پل دمندانا.
 فصل شانزدهم: در بیان آرشی پل هاوایی.
 فصل هفدهم: در بیان کوروپ چند که اسپرات
 می نامند.
 کامل.
 فهرستواره، ج ۱، ص ۲۱۱؛ منزوی، ج ۶، ص ۳۹۶۱؛

- آستان قدس، ج ۸، ص ۴۷۰-۴۷۱ و ج ۳، ص ۳۰۵؛
نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۷۲-۷۳ (خط مؤلف)؛
ملی تهران، ج ۱، ص ۴۱-۴۲ و ۲۴۱.
- آغاز: «الحمد لله الذي جعل الارض مهاداً والجبال
او تاداً. مبداء هر کلام به نام ناظمی سزد که بانی نزهت
سرای جهان است و سپاس بی‌قیاس خداوندی را رسد
که اساس این بلند کرباس را».
- انجام: «آنچه از کل آسیانی عمل می‌آید و به خارج
می‌برند... کافور، کهربای سفید، زغال سنگ، گندم».
- انجامه: «چون این کتاب تاریخ جهان‌نما و جغرافیا را
حسب الحکم جهان مطاع اعلیحضرت شاهنشاهی سه
دفعه نوشته به کتابخانه مبارکه تسلیم داشته بودم و نظر
به اخلاص حقیقی که در خدمت ذی رفعت جناب
خداوندگار اعظم میرزا سعید خان وزیر امور دول
خارج - اطال الله بقاه و جعلنی فی کل محذور فداه -
داشتم و بهری کامل و حظی وافر از اخلاق بهشتی و
افضال و احسان آن جناب برده بودم دریغ آمد که به
شکرانه الوان نعمت و اقسام منتش نپردازم و تحفه در
بضاعت خویش نیافتم مگر این که به تحریر این نسخه
اقدام کنم و در کتابخانه آن جناب یادگاری از جانب خود
داشته باشم. اگر چه این گونه جسارت و خودنمایی در
خدمت آن جناب از امثال بنده ناقابل محض فضولی و
ندانم کاریست زیرا که هنرهای او آشکار و نهان گرفته
جهان را کران تا کران. اگر اوصافش را بیان نمایم از
اندازه امکانم خارج است زیرا که بالاتر از جمیع مدارج
باشد و برتر از جمله معارج قطره از بحر چه پوید و ذره
از مهر چه گوید. حسان از پیغمبر آخر الزمان چه درآید و
بلبل از بهشتی گل چه سراید.
یک دهن خواهم به پهنای فلک
تا بگویم مدح آن رشک ملک
عذر بهتر و سکوت خوشتر که تلالو گوهر با تعریف و
توصیف هر بی‌پا و سری نفزاید و تموج بحر اخضر از
تحرك باد صرصر نکاهد.
تعاجزت عن توصیفه وهو قادر
لتغییر ما عندی من العجز والفقیر
- ولا يستطيع الطبع ان يمدح الذي
هو البحر طبعاً والسعيد مدى الدهر
وطبعی جمود فی مدیحه سید
له الطبع حار کاتموج فی البحر
لا زالت عزته مصونة عن تصرفات الزمان ومحفوظة
من تطرفات الحدان ومواليه مسرورین بالسعادت
والاقبال ومعادیه محزونین بالدلّة والنکال مادامت
الاقدام یکتب والعمام یسکب. کتبه رضا قلی بن الحاج
مهدی قلی السرابی فی سنه ۱۲۷۷ هزار و دویست و
هفتاد و هفت».
- خط: نستعلیق. کاتب: رضا قلی بن مهدی قلی سرابی
برای میرزا سعید خان وزیر امور دول خارجه^۱. تاریخ
کتابت: ۱۲۷۷ق.
- عناوین و نشانیها شنگرف، همه صفحات مجدول به
زر و شنگرف و لاجورد و مشکي و نقره. کمندکشی
شده. آغاز نسخه چهار برگ فهرست مطالب کتاب.
بالای همه صفحات نام کشوری که از آن بحث شده به
شنگرف نوشته است. جداول کتاب همه با نقره
خط کشی شده‌اند. صفحات ۴۸۳-۴۹۰ جا به جا
صحافی شده‌اند. کلمات دشوار حرکت‌گذاری شده
است. رکابه‌دار. جزوها ۶ برگی. نام کتاب در لبه
کاغذی نسخه «تاریخ جغرافیا».
- کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.
۱. از ۶ نسخه شناسایی شده این کتاب، ۴ نسخه به خط کاتب
نسخه ماست. با این مشخصات:
۱. ملی تهران، ش ۵۵/ف، در ۱۸ ذیحجه ۱۲۷۳ق برای
ناصرالدین شاه. ملی تهران، ج ۱، ص ۴۱ (در فهرست به نام
ناصرالدین شاه اشاره نشده است)؛ میکروفیلیمهای دانشگاه
تهران، ج ۱، ص ۷۲.
۲. سلطنتی، ش ۸۴۱، در جمادی‌الآخر ۱۲۷۵ق در سن ۵۰
سالگی برای ناصرالدین شاه. تاریخ سلطنتی، ص ۵۹۵-۶۰۰.
۳. آستان قدس، ش ۵۲۴۹، در ۲ رمضان ۱۲۷۴ق برای میرزا
آقا خان نوری صدر اعظم (۱۲۲۲-۱۲۸۱ق). آستان قدس، ج
۸، ص ۴۷۰-۴۷۱.
- و همچنین نسخه ما.

صفحات ۹ و ۲۲ پ و ۳۱ و ۳۸ پ و ۵۲ و ۷۸ پ و ۹۲ پ و ۱۲۱ و ۱۴۹ و ۱۵۵ و ۱۶۹ و ۱۸۶ پ هم دیده می‌شود. همه صفحات جدول‌کشی شده با زر و لاجورد و مشک. شماره‌گذاری اوراق که در بالای سمت چپ صفحات دیده می‌شود خیلی کهنه نیست و به روش هندی نوشته شده است. بنا بر همان برگ شماری این صفحات از نسخه افتاده است: ۸، ۲۴، ۳۰، ۳۸، ۵۱، ۷۷، ۷۸، ۹۳، ۱۲۱، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۶۸، ۱۸۷. در حاشیه دو صفحه ۷ و ۱۴۶ ر مهر بیضوی به نقش: «... حسن بن علی خان ۱۱۳۷». در برگ ۱۹۸ ر چند سطر اضافی نوشته شده چنان که در حاشیه همان صفحه نوشته‌اند: «این هشت و نیم سطر مکرر هستند باید که از لفظ به‌بینم جعفر طیار بخواند». در ابتدا و انتهای همه این سطور حرف «ز» کوچکی به نشانه زاید بودن آنها نوشته شده است. رکابه‌دار. با جزوهای ۸ برگی. دارای نشان صحاف. هر جزو این نسخه در دو جا نشان صحاف دارد: یکی در بالای سمت راست و دیگری در نقطه مقابل آن پایین سمت چپ به صورت خط کوچک مورب مشک رنگ (گاهی خطها به خاطر آبخوردگی کمرنگ شده‌اند). کاغذ: نخودی آهار مهره، حاشیه‌های بالایی و بخشی از متن آبخورده.

دو، ۱۸۵، یک برگ، ۲۱/۷×۴/۴، ۱۵ سطر، ۱۳×۵/۲۰.

جلد: تیماج عنابی مجدول گرهدار، عطف و گوشه‌ها چرم جدید قهوه‌ای. قطر: ۴/۹.

خریداری از علیرضا نجم در مهر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۹۲۹]

(← تصویر)

(۸۸۴۸)

تلخیص حج نامه
مؤلف: عباسعلی بن اسماعیل کیوان قزوینی (۱۲۷۷-۱۳۵۷ق/
۱۳۱۷ش)
رک: ش ۲/۹۱۳۹.
«احوال کیوان قزوینی به قلم خود او»، در راهنمای کتاب، س ۱۰، ۱۳۴۶ش، ص ۴۷۶-۴۸۵ و ۶۴۲-۶۵۰.

پنج، ۲۴۹، شش برگ، ۲۳/۲×۳۷/۲، ۱۹ سطر، ۱۲/۵×۲۵.
جلد: گالینگور پشت پارچه‌ای مشک، عطف و گوشه‌ها تیماج قهوه‌ای. قطر: ۳/۸.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.
[شماره ثبت: ۱۱۲۸۰]
(← تصویر)

(۸۸۴۷)

قصص الانبیاء
(تاریخ پیامبران - فارسی)
مؤلف: ابراهیم بن منصور بن خلف نیشابوری (قرن ۵هـ)
داستانهای پیامبران از آدم تا خاتم. این کتاب مأخذ بیشتر داستان‌نامه‌های انبیاست که در قرون بعد نوشته شده‌اند.
کامل.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۴۸-۴۴۹؛ دنا، ج ۸، ص ۲۰۳-۲۰۴؛ الهیات تهران، ج ۲، ص ۱۱۸.
آغاز: «الحمد لله الحمید المبدی المعید رب الخلاق اجمعین وصل علی محمد خاتم النبیین... بعد ثنای خدای عزوجل و صلوات رسول».
انجام: «قصه حجاج بن یوسف... گفت اگر حساب به دست تو کند چکنی؟ گفت رحم کن. سوگند خورد که خدا از تو رحیمست و بیمارزد انشاء الله».
خط: نستعلیق، آیات قرآن یک در میان به نسخ مشکول شنگرف و یا زر مشکول. تاریخ کتابت: قرن ۱۰هـ.

عناوین شنگرف یا زرین (یک در میان رنگ آنها عوض شده است). در آغاز نسخه نام کتاب و مؤلف به خط ثلث جلی نوشته شده است (ظاهراً به خط مجدالدین نصیری). صفحه اول سرلوح مذهب و مرصع با پیشانی، وسط پیشانی کتیبه کوچکی با زمینه زر که درون آن خالی مانده است. حاشیه دو صفحه اول تشعیرسازی شده با نقوش گل و بوته زرین که رنگ آنها از بین رفته و به صورت محوی باقیمانده است. مانند همین حاشیه‌های نقش‌دار در

آغاز موجود: «ابتدا کند به صفا و بعد از آن به مروه رود و این یک بار بود باز چون به صفا آید دوم به آن بود تا هفتم بار که ختم به مروه کند».

انجام موجود: «باب دهم در بیان احکام قطاع الطریق. بدان که جنایت بر آدمی بود یا چهارپای. اما بر آدمی یا بر نفس است یا بر طرف. اما بر نفس که کشتن است بر سه قسم است عمد محض و شبیه به عمد».

بخش اول نسخ معرب. تاریخ کتابت: سده ۵۱۳. در صفحه عنوان کسی نوشته که من این دعوات را از میرزا عبدالله پسر میرزا عبدالواسع گرفتم.

بخش دوم نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۵۱۲. عناوین و نشانیها شنگرف، رکابه‌دار. بر اساس برگ‌شمار قدیمی نسخه این بخش ۲۱ برگ از آغاز افتادگی دارد.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره و نخودی آهار مهره مرمت شده.

یک، ۳۴، یک برگ، ۱۸×۱۲، ۹ و ۱۵ سطر، ۷×۱۴.

جلد: تیماج قهوه‌ای یک لا. قطر: ۰/۷.

اهدایی نازنین اوحدی در شهریور ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۸۳۷۴۰]

(۸۸۵۰)

کتابچه جمع و خرج کارگذاران مظفر الدین میرزا ولیعهد (اسناد-فارسی)

روی برگ اول نوشته: «کتابچه دستورالعمل هذه السنه مسعود سیچقان نیل خیریت تحویل مملکت آذربایجان ابواب جمعی کارگذاران فرزند اسعد نامدار مظفرالدین میرزا ولیعهد دولت جاوید مهد».

۹ مجلد دیگر از این کتابچه‌های ابواب جمعی کارگزاران مظفرالدین میرزا مربوط به سالهای دیگر ولایتعهدی او در آذربایجان به شماره‌های ۸۱۶۱ و ۸۴۷۳-۸۴۷۹ و ۸۵۶۱ در کتابخانه مجلس نگهداری می‌شود. رک: مجلس، ج ۲۷، ص ۲۹۱-۲۹۲ و ج ۲۸، ص ۵۹-۶۲ و ۱۲۳.

آغاز: «اسرار عرفانی حج. صورت همه عبادات نماینده مراتب باطنه انسانیت خصوصاً حج و انسان با آن که یکی است چندین هزار است در تحت دو عنوان».

انجام: «هر کاری وقتی دارد که همان کار را می‌شاید و بس. نامرادان را فریاد باید و کامروایان را خموشی و التذاذ و قدردانی. کیوان قزوینی».

خط: نستعلیق. کاتب: نورالدین مدرسی چهاردهی.

تاریخ کتابت: ۱۳۵۱/۱۰/۲۱ ش.

آغاز نسخه عکسی از مؤلف ضمیمه شده است.

در صفحه عنوان دو یادداشت از کاتب آمده است. یکی در معرفی کتاب: «کیوان قزوینی. اسرار عرفانی حج. نقل از کتاب حج نامه، صفحه ۹ الی صفحه ۲۳. کاتب سرهنگ نورالدین مدرسی چهاردهی ۵۱/۱۰/۲۱».

و دیگری در ۵۲/۶/۲۳ مبنی بر تقدیم کتاب تلخیص حج نامه به کتابخانه مجلس شورای ملی.

در صفحات ۱۶ و ۱۷ زندگی و تألیفات چاپ نشده و چاپ شده مؤلف به قلم نورالدین مدرسی چهاردهی آمده است. امضای او در پایان چنین است: «بنده آستان کیوان نورالدین مدرسی چهاردهی مدرسی».

کاغذ: خط دار جدید سفید.

یک، ۸، شصت و چهار (سفید) برگ، ۱۲/۶×۲۳/۹، ۲۵ سطر، ۱۱×۲۲.

جلد: گالینگور آبی، عطف پارچه‌ای توسی. قطر: ۱/۲. اهدایی نورالدین مدرسی چهاردهی در شهریور ۱۳۵۲ ش.

[شماره ثبت: ۹۵۹۵۴]

(۸۸۴۹)

مجموعه:

اوراق پراکنده‌ای در دو موضوع دعا و فقه است که بدون ترتیب صحافی شده‌اند.

۱. [دعیه] «۱ پ - ۱۸ پ» (دعا-عربی)

۲. [فقه] «۱۹ پ - ۳۴ پ» (فقه-فارسی)

اوراق پراکنده کتابی در فقه شیعی است.

والعارف المدقق شیخ جمال الملة والدين على بن حمزة المشتهر بأذرى اغرقه الله تعالى فى فراديس الجنان ولقاه بالروح والرحمة والرضوان وانا كاتبه العبد المقتدر الى رحمة ربه الغنى... (نام كاتب محو شده است) بن مسعود الحسنى الحسينى... غفر الله ذنوبه وستر عيوبه وقت الضحى من يوم الاحد الثالث عشر من شهر ربيع الاخر لسنة ثمان و الف».

خط: نستعلیق. کاتب:... بن مسعود حسنى حسینی (نام او را پاک کرده‌اند). تاریخ کتابت: یکشنبه ۱۳ ربیع الثانی ۱۰۰۸ ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، برفراز عناوین فرعی و ابتدای اقوال خط شنگرف، صفحه اول سرلوح گنبدی شکل مذهب و مرصع شرفه‌دار با پیشانی که درون آن با قلم سفیداب تحریردار در زمینه زرین نام کتاب و مؤلف نوشته شده است: «کتاب جواهر الاسرار شیخ آذرى عليه الرحمة». اطراف پیشانی و سرلوح بندسازی شده با مشکى و سفیداب. همه صفحات مجدول به زر و شنگرف و بنفش و مشکى، آغاز نسخه یادداشت هدیه نسخه بدین ترتیب: «یادبود تقدیمی غفاری فرخان [فرخ خان] خدمت دوست معظم حضرت ع. روحی نماینده محترم کرمان مدظله العالی در تاریخ ۲۸ دی ماه ۱۳۱۳» و یک بیت معما به اسم غریب و تملکی که در وصالی اکثر عباراتش ناخوانا شده و فقط کلمه عبدالله بن... تبریزی از آن خوانده می‌شود. برگ ۷ و ۳۸ ر و پایان نسخه مهر هشت گوش غیر منتظم که کلمه عبدالله درون آن دو بار به صورت قرینه با خط ثلث نوشته شده است (با تاریخ ۱۱۴۵ ق). در برگ ۷۶ ر و ۱۴۶ ر مهر مربع به نقش: «عبده محمدتقی ۱۲۷۸» (در برگهای ۱۱ ر و ۲۲ ر اثر این مهر پاک شده است). برگ

۱. در نسخه نام مالک این مهر ذکر نشده اما مطمئناً از آن یوسف بن محمدحسن آشتیانی، مستوفی الممالک (۱۲۲۷-۱۳۰۳ ق) است. در نسخه‌های دخل و خرج ش ۵۲۳۰-۵۲۳۳ کتابخانه مجلس هم امضا و نقش همین مهر او دیده می‌شود که در فهرست با اشتباه نقل شده است. رک: مجلس، ج ۱۶، ص ۶۳-۶۵.

خط: سیاق. تاریخ کتابت: سده ۱۳ هـ.

در پایان سمت چپ همه صفحات مهر بیضوی به نقش: «ابن محمدحسن یوسف ۱۲۵۶»^۱ نقش بسته است. با امضای ملاحظه شد در پایان نسخه. آثار سطراندازی در برگها باقیمانده است، جزوها ۸ برگی. کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره با علامت برجسته شیر و خورشید در بالای همه صفحات. ته‌نقش دار با کلمات SMITH & MIEYNIER و در زیر آن کلمه FIUNIE.

یک، ۱۴۵ برگ، ۳۳/۲×۲۰/۲، سطرها مختلف، ۲۳×۱۰.

جلد: تیماج دورو، بیرون مشکى، درون عنابی، با عطف و سجاف قهوه‌ای، مجدول گرهی، یک لا. قطر: ۲/۵.

طرز ورود به کتابخانه نامشخص.

[شماره ثبت: ۵۰۸۴۹]

(۸۸۵۱)

جواهر الاسرار

(عرفان - فارسی)
مؤلف: محمد بن عبدالملک اسفراینی، آذرى (۷۸۴-۸۶۶ ق) کامل.

مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۸۱۳-۸۱۴؛ دنا، ج ۳، ص ۱۰۶۷؛
فهرستواره، ج ۷، ص ۲۷۱-۲۷۲.

آغاز: «یا مفتاح الابواب افتح باب قلبی وقلوب المسلمین وانت خیر الفاتحین. حمد و ستایش آن علیمی را که عنقاء عقل علامه کبیر انسانی را علم علم انسان».

انجام:

«هر بند که بسته بود از مکر و حیل

از بند گشاده شد مگر بند اجل
الحمد لله اجلاً وعاجلاً وسبحان الله اولاً و آخراً
والصلوة والسلام على سائر الانبياء سيما على نبينا
محمد وآله ظاهراً وباطناً».

انجامه: «فرغت من تحرير الكتاب المسمى بجواهر الاسرار بتأييد الملك الغفار من تأليف المحقق

۲. رقعۀ ظهوری که به سیادت پناه میر ذوالفقار نوشته است «ص ۲۵ - ۲۸»

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)
از انجام افتادگی دارد.

از ابتدا تا ص ۲۸ مطلب متن و حاشیه از هم متفاوت است ولی از ص ۲۹ به بعد ادامه متن در حاشیه کتابت شده است.

۳. منشآت نوری «ص ۱ - ۳ حاشیه» (منشآت - فارسی)
با افتادگی از آغاز.

آغاز موجود: «برافراشتن لوای والای مرتضوی... پیرایه اجتهادش رونق بر شرع منقول و به دوستی اعتقادش».

انجام:

حروفش در ورقها جمله هم پشت

که نهد هیچ کس بر حرفش انگشت

نوی می بال کو خورش فارغ البال

که نوری کهنگی را کرد پامال

۴. منشآت ظهوری «ص ۳ - ۴ حاشیه» (منشآت - فارسی)
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

با افتادگی از انجام.

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۸۲-۸۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۴۲ و ۴۶۹.

آغاز: «فقره‌ای چند که در بیرونقی بازار سخن از گفتار مولانا ظهوری علیه الرحمه به نظر رسید قلمی شد. روزگاری است که کلک دفتر سخن سنجان معنی پرور در ماتم کریمان سخاگستر پلاس سوگواری در گردن».

انجام موجود: «و دیگری به درگاه نیاز با زبان دمساز نبوده گل سر سید چمن سخن بود لب به دندان تاسف می‌گردد که چرا».

۵. دیباچه گلزار ابراهیم «ص ۵ - ۹ حاشیه»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

از آغاز افتادگی دارد.

۱۴۳ ر مهر مستطیل: «منتظر لطف الهی عبدالباری»
با تاریخی که احتمالاً ۱۱۳۹ یا ۱۰۳۹ باشد. در برگ ۸۶۸ یک رباعی به خط شفا. در حاشیه تصحیح شده، بین مصراعها سه نقطه مثلثی شکل شنگرف (۰:۰). در برگهای ۸۱ و ۱۲۳ سه نقطه شک در حاشیه دیده می‌شود. در یک مورد هم (۱۵۴ پ) این سه نقطه را پس از اصلاح کلمه مورد نظر در متن سترده‌اند. یک نقطه انتخاب هم در حاشیه برگ ۱۴۲ پ استفاده شده است.

در برگ آخر نسخه هم مهر بیضوی: «بنده... علی اکبر» به صورت ناقص دیده می‌شود. اسامی اعلام و موضوعات قابل توجه یاد شده در متن به قلم شنگرف در حاشیه نوشته شده است. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره. ۴ برگ اول متن و حاشیه شده. بالای برگهای آخر نسخه آبخورده.

یک، ۱۶۱، یک برگ، ۱۱/۱×۱۹/۲، ۲۱ سطر، ۱۳×۷.

جلد: تیماج مشکی، مجدول گره‌دار. قطر: ۲/۷.

خریداری از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۶۶۸۸۲]

(۸۸۵۲)

مجموعه:

۱. دیباچه خوان خلیل «ص ۱ - ۲۵» (منشآت - فارسی)
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

از آغاز افتادگی دارد.

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۷۰-۷۳ و ۶۳۲؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۵۸؛ دنا، ج ۴، ص ۱۰۵۰-۱۰۵۱.

آغاز موجود: «استخوان را ذله پری مغز بر دوش... خاطر پژمردگان به آبیاری ملاطفتش خرمی اردی بهشت و خرداد بر باد و در کارخانه کسوت خشن پوشان».

انجام: «و تمام عمر اگر کسی از اینها گوید همیشه پویه ادبی اختصار می‌نماید و به این بیت ختم کردیم:

تا درین مهمان سرا خوان خلیل آمد به یاد

میزبان خلق ابراهیم عادل شاه باد».

آغاز: «دیباچه بیاض من کلام عالی حضرت رفیع منزلت علّامی فهّامی آقا حسین خوانساری. سبحان الله این چه گوهر گرانبایه و اختر بلند پایه است که آشنایان زبان وحی الهام».

۸. رقعهای که جناب مشار الیه به سیادت پناه امیر ذوالفقار نوشته‌اند (ص ۲۶-۲۸ حاشیه)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)

وی دو نامه به امیر ذوالفقار دارد که نامه دوم هم در همین جنگ نسخه دارد.

دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۶۱۰ و ۶۱۳ ج ۱۶، ص ۴۵۰ - ۴۵۱؛ مزرعی، ج ۳۴، ص ۴۵۰-۴۵۱؛ محقق خوانساری شرح حال و آثار، ص ۱۶۲-۱۶۴؛ اته بادلیان، ش ۲۰۶۷.

آغاز: «با آن که درین ایام دوری پیوسته خارخار نامه پردازی از هر بن موسی در جوش است و آهنگ بلندپروازی».

۹. رقع دیگر که به مطلوب نوشته شده (ص ۲۸ حاشیه) با افتادگی از انجام.

آغاز: «بر رای بندگان خدام ذوی الاحترام عالی مقام پوشیده و مخفی نماند این مهجور نینوای عشاق».

۱۰. دیباچه مطلع الانوار (ص ۲۹-۳۲ متن و حاشیه) (منشآت - فارسی)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)

دیباچه مطلع الانوار محمدباقر بن زین العابدین یزدی (زنده در ۱۰۴۸ ق) است.

منزوی، ج ۵، ص ۳۵۷؛ فهرستواره، ج ۴، ص ۳۰۴۷؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۶۱۰ و ۶۱۶؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۱۳۳۶؛ مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۶۳۹؛ محقق خوانساری شرح حال و آثار، ص ۱۵۴-۱۶۰.

آغاز: «دیباچه مطلع الانوار محمدباقر یزدی که حسب فرمان نواب همیون اشرف ارفع اعلی نوشته. حمدی

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۷۳-۷۷ و ۶۳۸ و ۷۱۱؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۹۹؛ دنا، ج ۸، ص ۹۲۸-۹۳۰ (در آن جا نسخه‌های متن با دیباچه خلط شده است).

آغاز موجود: «مغز را ز استخوان که می‌داند... نهم توفیق فضایل و کمالات به اندازه طبع وقادش بلند... کوتاه اوج و با غور فکر نقادش».

انجام:

«عقل کل در مزرع استادش

خوشه چین خرمن تعلیم باد

داستانات شد ختم بستان رخس

غیرت گلزار ابراهیم باد

این دعا را بر اجابت منت بسیار باد».

انجامه: «تمه بالخیر بتاریخ ۹ شهر ذیقعدة الحرام سنه ۱۰۹۴».

۶. نوری خیال (دیباچه نوری) (ص ۹-۱۶ حاشیه)

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ ق)

از انجام افتادگی دارد.

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۸۲-۷۷ و ۶۴۰ و ۹۰۸؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۶۴۷-۳۶۵۰؛ مشار، ص ۲۰۴۳؛ کاروان هند، ج ۲، ص ۸۲۳-۸۳۸؛ دنا، ج ۱۰، ص ۸۵۰-۸۵۲. آغاز: «سرودسرایان عشرتکده قال که به نوری سرابستان حال کار کام و زبان ساخته‌اند به شهد ثنای صانعی».

انجام موجود: «از رشح طراوت کلمات نهر مسطر مالامال آب حیات خضر تشنه سیرابی ادا مسیحا مرده جان بخشی هوا».

بین صفحات ۱۶ و ۱۷ افتاده است.

۷. دیباچه بیاض (ص ۱۷-۱۶ حاشیه)

(منشآت - فارسی)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)

دنا، ج ۲، ص ۱۱۵۷ ج ۱۰، ص ۱۴۴ و ۴۷۵؛ مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۲۱۸ و ۷۳۹-۷۴۰؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۶۴.

- فزون از میزان عقل و حواس و سپاس بیرون از مقیاس اندازه و قیاس».
- انجام: «چون طریق استنباط امور مذکوره محتاج به بیان و ایضاح بود رساله‌ای درین باب مرتب داشت مشتمل بر مقدمه و سی باب و خاتمه».
۱۱. منشآت «ص ۳۲-۳۶ متن و حاشیه»
شامل این موارد: رقعته‌ای که نصیرای همدانی به عزیزی نوشته، رقعته دیگر که در طلب تسبیح به عزیزی نوشته شده، رقعته‌ای که در طلب عینک به عزیزی نوشته شده، رقعته دیگر به جهت آب به میر معین وزیر اصفهان نوشته شده، جواب رقعته نصیرا که میر معین نوشته، رقعته دیگر که جناب مشار الیه به عزیزی نوشته، رقعته میرزا جانی که بر مطلوب جانی خود نوشته.
۱۲. زندگی و اقوال حکمای یونان [ص ۳۶-۴۹] (شرح حالنامه - فارسی)
گفته‌ها و شرح احوال چند تن از حکمای یونان است؛ بدین ترتیب:
- فقره‌ای چند از گفتار درربار افصح المتقدمین و املح المتأخرین حکیم افلاطون الهی «ص ۳۶-۳۷ متن و حاشیه»
- من کلام مبدء الحکمای الیونان اسقینوس الحکیم «ص ۳۷»
- من کلام سولون الحکیم «ص ۳۷»
- من کلام فیثاغورث الحکیم «ص ۳۸»
- من کلام سقراط «ص ۳۹»
- من کلام [د] یوجانس الحکیم «ص ۴۱»
- ذکر افلاطون الهی «ص ۴۲»
- ذکر ارسطاطالیس بن ثیقومانس «ص ۴۴»
- من کلام بقراط حکیم «ص ۴۵»
- من کلام زیتون حکیم «ص ۴۶»
- در بیان احوال و ذکر وامیرس «ص ۴۶»
- ذکر بطلمیوس حکیم «ص ۴۷»
- ذکر بعضی از سخنان اسقینوس حکیم «ص ۴۷»
۱۳. منشآت و حکایات «ص ۵۰-۵۴ متن و حاشیه»
شامل رقعته‌ای که خواجه رشید شیروان شاه نوشته باغ طلبیده، رقعته‌ای که میر شریف آملی به جناب بندگان حکیم ابوالفتح گیلانی نوشته، جواب رقعته میر مذکور، در طلب شراب نوشته شده، من کلام لقمان حکیم، من کلام امام ناطق جعفر صادق^(ع)، از مولوی معنوی، نقل از شیخ فریدالدین عطار، و حکایاتی از امیرالمؤمنین^(ع)، امام زین العابدین^(ع)، ابوبکر، حنیفه، زبیده و نسب نامه عمر خطاب.
۱۴. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان) «ص ۵۵-۵۷ متن و حاشیه» (عرفان - فارسی)
مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ق)
فهرستواره، ج ۶، ص ۴۸۵-۴۸۸؛ ج ۷، ص ۱۰۸-۱۰۹؛ دنا، ج ۲، ص ۱۳۴-۱۳۶ و ج ۶، ص ۵۱-۵۸.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد این رساله‌ای است از نصایح و اشعار ندیم بارگاه جباری عبدالله انصاری ای ز درت (کذا) خستگان را بوی درمان آمده
بیاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده».
انجام: «نه پشت پا را ازو گردی و نه کف پا را ازو دردی. قناعت ورز اگر مردی».
۱۵. گفتارهای پراکنده «ص ۵۷-۶۵ متن و حاشیه»
شامل گفته‌ها و نقل قولهایی از این کتابها و اشخاص: رقعته به باغ طلبیدن، حکایت هارون الرشید و بهلول، فرعون، تاریخ روضة الصفا، چنگیز خان، ابوذرجمهر حکیم، هوشنگ، امیر سید علی همدانی، رقعته کتاب، رقعته‌ای که عالی حضرت میرزا محمدطاهر ولد عالیجاه میرزا محمدابراهیم وزیر آذربایجان به شخصی نوشته،
۱۶. ذکر جالینوس حکیم «ص ۴۸»
۱۷. ذکر بقراطیس حکیم «ص ۴۹»
۱۸. ذکر اقلیدس حکیم «ص ۴۹»
۱۹. ذکر ساو فرطیس حکیم «ص ۴۹»

و دافع شر تواند بود به تخصیص مسندنشینان صفه عدالت».

۱۹. کتابت آقا حسین خوانساری به سید ذوالفقار
(ص ۷۴-۷۶)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
آغاز: «شب دوشین چندان که به گرد سراپای خاطر
برآمد و در زوایای ضمیر جستجوی خبابا نمود».

۲۰. من منشآت عالی حضرت علامه العلماء آقا حسین که در
حین قدغن شراب نوشته (ص ۷۷-۸۳)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
آغاز: «تذرو خوش خرام خامه که آهنگ صریر
دلپذیرش همداستان صغیر بلبلان کشمیر است».

۲۱. سراج المنیر (ص ۸۴-۱۵۱ متن) (اخلاق-فارسی)
مؤلف: محمدشرف بن محمد کاشف شیرازی (۱۰۰۱-
۱۰۶۰ ق)

کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۴۹۱-۴۹۳؛ دانشگاه تهران، ج ۳،
ص ۶۶۵-۶۶۶؛ دنا، ج ۶، ص ۷۴-۸۰.

آغاز: «ستایش کریمی را که حله خلتنش زیوری است
زیبنده و رشنه محبتش گوهری است رخننده گلشن
امید از نسیم عنایتش تازه روی».

انجام: «زهی سعادت بخت و فیروزی اقبال که به
معاضدت توفیق و به همت ارباب نظر در طی این نامه
نامی توسن خامه سستی نکرد و قطع این بیابان نمود.
تمت الكتاب بعون رب الارباب».

۲۲. سواد رقعہ ای که عزیزی به میرزا عبدالقادر مشرف
خونچخانه عامره نوشته (ص ۱۵۱)

آغاز: «تا قلم سپهر نیلگون هر شام از ماهیان سیمین
کواکب فولاد جوهر نما و صیاد سحرخیز خورشید
رخشان».

رقعه ای که خواجه محمود بهشتی نوشته درویش امیر را با
کوچکش طلب نموده، من منشآت مولانا شریف کاشف.

۱۶. [عشق و محبت (رساله در)] (ص ۶۵-۷۱ متن)
(عرفان-فارسی)

مؤلف: ناشناخته

در بیان عشق و محبت و شرایط عاشق و معشوق با
شواهد منظوم. مؤلف ۱۹ شرط از شروط عشق را بر
شمرده است. نسخه ما بخشی از کتاب را دارد و در پایان
به حکایت محمود و ایاز ختم می شود.

مرکز احیاء میراث، ج ۲، ص ۴۲۹؛ آستان قدس، ج ۷،
ص ۵۵۹؛ سپهسالار، ج ۵، ص ۳۲۱؛ مرعشی، ج ۱۹،
ص ۳۲۸-۳۲۹؛ مجلس، ج ۸، ص ۴۲۴ و ج ۲۷/۱،
ص ۱۷-۱۸، ج ۲۸، ص ۵۰؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۶۵۹.
آغاز: «شکر و سپاس بی قیاس صانعی را که شمع
جمال خوبان دلربا را به نور حسن و ملاحظت بر افروخت
و دل عشاق بینوا را پروانه وار... اما بعد این رساله ای
است در بیان عشق و محبت و حالات طایفه ای که در
این راه پرخطر قدم نهاده اند و شرایط عاشقان و
معشوقان».

انجام: «و معشوقان بی باک را از صحبت حریفان
هوسناک محافظت نماید. ع. خوش دعائی می کنم ای
عاشقان آمین کنید».

۱۷. رقعہ (ص ۷۱-۷۲ متن)

نام گیرنده آن محو شده است.

آغاز: «رقعه دیگر. حقا و به عزت الله تعالی که هجوم
مفارقت و الم مهاجرت... (سپس دو سطر از آن محو
شده)».

انجام: «به رجوع آن سرافراز که منت به جان دانسته
حسب المقدور به تقدیم رساند ایام محبت و مودت در
تزیاد باد بر ب العباد».

۱۸. من منشآت میرزا محمدعلی تفریسی ملازم وزیر
آذربایجان (ص ۷۲-۷۴)

آغاز: «خوشا حال هر فردی از افراد بشر که صاحب خیر

۲۳. صحت و مرض (حسن و دل؛ روح و بدن)
«ص ۱۵۲ - ۱۶۴ متن» (عرفان - فارسی)
مؤلف: محمد بن سلیمان فضولی بغدادی (سده ۵۱۰ هـ)
کامل.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۳۵-۴۳۶ و ج ۷، ص ۶۲۳؛ دنا، ج ۵، ص ۹۲۶-۹۲۹.
آغاز: «حمد بی حد احدی را سزااست که ریاض بدن را به آب روان پرورده و حسن را مظهر عشق و عقل را زبور حسن کرده».
انجام: «به منزل اصلی پیوسته و از قید راه زنان رسته و عاقبت الامر خود را به خود رساند معشوقی و عاشقی از آن خلوت بیرون ماند».
انجامه: «تمت الرسالة الصحة المرض شهر شعبان سنه ۱۹۷ [۱۰۹۷]».
۲۴. کنز السالکین «ص ۱۶۵ - ۱۹۱ متن»
(عرفان - فارسی)
مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)
کامل.
فهرستواره، ج ۶، ص ۵۶۷-۵۶۸؛ دنا، ج ۸، ص ۸۱۸-۸۱۹.
آغاز: «حمد بی حد الهی را و ثنای بی عد پادشاهی را که برداشت از دیده دلها رمد و رفع السماء بغیر عمد».
انجام: چون گل سوری حریف خار شد
عاقبت دیدی جزایش نار شد
تا توانی از بدان پرهیز کن
یادگیر از پیر انصاری سخن
انجامه: «تمت رساله کنز السالکین سنه ۱۰۹۷».
۲۵. کفر و ایمان «ص ۱۹۲ - ۲۱۰ متن» (کلام - فارسی)
مؤلف: محمد معصوم بن حسین منشی بروجردی (سده ۵۱۱ هـ)
نوشته شده به تقلید از صحت و مرض فضولی. از کسی که کتاب به دستور او نوشته شده نامی در نسخه نیامده است.
کامل.
۱. از مؤلف به جز این، ۳ کتاب دیگر می‌شناسیم:
۱. آزاد نامه، که در مجموعه ش ۹۰۸۷ همین فهرست معرفی می‌شود.
۲. دیباچه گلزار محمدی (دیباچه بیاض)، نوشته شده برای بیاض محمد بیگ. رک: نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۱۰۷؛ ملک، ج ۸، ص ۳۳۷-۳۳۸؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۷۰.
۳. مخزن راز، نوشته شده در اواخر ماه جمادی ۱۰۶۸ ق در حضور میرزا محمد ابراهیم والی آذربایجان. رک: مرعشی، ج ۱۸، ص ۱۸۴.
آغاز: «در شبی از شبها که صبح پاکدامن از شرم عارض او طلوع نکردی و آفتاب تابان از خجالت ظلمت خویش سر از جیب افق بر نیارودی در مجلس بهشت نشان... عالیجاه اعلی تبار... از هر نوع صحبتی داشته می‌شد چون سلیقه اقدسش را از نظم و نثر فارسی و عربی بهره تمام و حظی مالا کلام بود سخن منشآت یاران صاحب طبع... مذکور می‌شد یکی از خالیه نشینان مجلس لطایف گفتگوی نسخه صحت و مرض استاد محقق مدقق فضولی را که از اکابر قوم است به میان انداخت و الحق نسخه بسیار بزمه‌ای است. بنده کمترین معصوم بن حسین منشی بروجردی را که از شرف ملاقات جمعی از اعزّه زبانی درست کرده بود... گفت که اگر سر رشته امور قابلی به دست آید ممکن که ازین نوع گفتگوها بسیار تولد نموده نواب مستطاب عالمیان مأب معز الهی فرمودی که اگر قابلیت داری مشتمل بر احوال کفر و ایمان تألیفی بکن تا صدق قول خود را به نیکوترین جهتی به ظهور رسانیده باشی... نقش بندگان کارخانه روزگار که نسا جان شعر بافخانه اخبار تر به سرانگشت قدرت طبع سلیم».
- انجام: «در خلوت سرای خود به عبادت و طاعت مشغول کردند حق تعالی هر کسی را به آیت‌های مطلب خود نگاه دارد و از ظلمت‌کده کفر خلاصی بخشد. انه علی ذلک قدیر وبالاجابة جدير».
بین صفحات ۲۱۰ و ۲۱۱ افتادگی دارد.

۲۶. منشآت «ص ۲۱۱-۲۱۸ متن و حاشیه» شامل: لغز از سلطان العلمایی، لغز از محمدیگ اعتمادالدوله سابق، جواب که عالی حضرت میرزا صاحب رقم بر لغز مذکور نوشته است. مرحوم میرزا فصیح در طلب مکاتیب قطب بن محیی به عزیزی نوشته، کسی از بخارا نزد غزالی رفت و نصیحت خواست وی او را این نصیحت کرد:
- آغاز: «قال الله تعالی وذکر فان ذکرى تنفع المؤمنین. اگر طالب راه سعادتى بدان که اصول سعادت سه است: ملازمت و مخالفت و موافقت».
- رقعه‌ای که مرحوم جلال‌الدین حسین به مرحمت و غفران پناه میرزا عبدالحسین منشی‌الممالک نوشته، رقعه‌ای که عیسی خان قورچی‌باشی به نواب ثالث المعلمین میر محمدباقر داماد نوشته، جواب که حضرت میر محمدباقر قلمی فرمود. رقعه‌ای که میر سید شریف به میر قاسم بغداد در باب نفرستادن ماست نوشته، رقعه‌ای که نواب خاقان خلد آشیان صاحبقرانی به عالی حضرت علامی آقا حسین به خط مبارک خود نوشته، میرزا مطیعا همدانی در باب سرما نوشته، من منشآت مرحمت پناه صایبا علیه الرحمه.
۲۷. ذکر اشیایی که خسرو پرویز به آن از ملوک عجم ممتاز بود «ص ۲۱۹»
۲۸. پرسش و پاسخ انوشیروان عادل و حکیم ابوذرجمهر «ص ۲۱۹»
۲۹. وصایای لقمان حکیم به پسرش «ص ۲۲۱»
۳۰. قصص الانبیاء «ص ۲۲۱-۲۲۶» (فارسی) چند داستان کوتاه است بدین ترتیب: قصه ذوالقرنین، صفت یاجوج و ماجوج، ذکر شدید و شداد. بین برگهای ۲۲۶ و ۲۲۷ افتادگی دارد.
۳۱. احادیثی در فضائل امیرالمؤمنین^(ع) «ص ۲۲۷-۲۲۸» (عربی)
۳۲. منتخب کیمیای سعادت «ص ۲۲۹-۲۳۹ متن و حاشیه» (اخلاق - فارسی) مؤلف: محمد بن حسن بابا افضل کاشانی (۷۰۷ق) کامل.
- فهرستواره، ج ۶، ص ۱۳۱-۱۳۲؛ دنا، ج ۸، ص ۹۰۴.
- آغاز: «الحمد لله رب الارباب ومسبب الاسباب ومفتح الابواب ومسهل امور الصعاب... بدان که خواهی افضل‌الدین کاشی از کیمیای سعادت نکته‌ای چند انتخاب کرده است تا طالبان معرفت حق را سود دهد. چنین گوید که نامه مردمی به چهار عنوان تمام بود».
- انجام: «و آن کوری روح باشد و تخم شقاوت ابدی. و قاکم الله وایانا منه بلفظه وکرمه ورحمته والصلوة والسلام علی رسوله وآله الطیبین الطاهرین».
- انجامه: «تمت الخیر والسعادة فی اوایل شهر رجب المرجب سنه ثمان وتسعون بعد الالف من الهجرة النبویة فی قریه دوزال القراجه داغ».
۳۳. اشعار «ص ۲۴۰» شامل سه غزل و رباعی از محمدحسین بن عبدالحمید بن محمدیوسف به خط خودش در ۱۹۰ق.
۳۴. نزهة القلوب «ص ۲۴۱-۳۰۱ متن و حاشیه» (جغرافی - فارسی) مؤلف: حمدالله بن ابوبکر مستوفی قزوینی (۶۸۰-۷۵۰ق) شامل دو بخش کتاب: معنای غایبی وجود انسان و صفات او در ۴ نظر (ص ۲۴۱-۲۹۴) و خاتمت کتاب در وصف عجایبی که در بر و بحر ربع مسکون است (ص ۲۹۵-۳۰۱).
- منزوی، ج ۱، ص ۶۸۹-۶۹۱ و ج ۶، ص ۳۹۸۶؛ مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۸۳۶-۸۳۷؛ دنا، ج ۱۰، ص ۶۵۲-۶۵۵.
- آغاز: «مقاله دوم من نزهة القلوب در ذکر نوع انسان المکمل الصورة والمعنی. به همه قولی آدمی اشرف کاینات است و اکمل موجودات و به نیکوترین صورتی متخلق شده».

ز هر در مثنوی بسیار گفتند
در مدح و غزل بسیار سفتند
ز بحر نظم کس را در زمانه
به کف نامد چنین دُری یگانه

نیایی در حقیقی و مجازی
چنین نوباه‌ء در عشق بازی
(ص ۳۶۵)

اما از این ابیات بر می‌آید که شاعر حسن و دل فتاحی
نیشابوری (۸۵۲ق) را در این مثنوی به نظم کشیده است.
با مقایسه هر دو کتاب هم این امر برای من مسجل شد.
با ماده تاریخ «دار خرم» برابر سال ۱۰۴۵ق.

منزوی، ج ۴، ص ۲۷۷۲؛ توپقاپوسرای فارسی، ص ۲۲۹
(با انتساب به فتاحی)؛ دانشگاه تهران، ج ۱۵، ص ۴۱۲۷.
آغاز:

به نام آنک دلها را در آغاز
به نام اوست حسن مطلع راز
حکیمی کو جهان را عقل و جان داد
ز حکم دل بدنها را روان داد

انجام:
چو فیض حسن تست این داده دل
قبول [مقبلان را دار قابل]

پی این روضه بستان عالم
چو تاریخ تمامش دار خرم

۳۷. نان و حلوا «ص ۳۶۷-۳۷۶» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۱۰۳۰-۹۵۳ق)
کامل.

رک: ش: ۸۸۰۶/۱.

آغاز:
ایها الاهی عن العهد القديم
ایها الساهی عن النهج القويم

انجام:
کم انادی وهو لا یصغی التناد

وا فؤادی وا فؤادی وا فؤاد
یا بهائی اتخذ قلباً سواه

فهو ما معبوده الا هواه
انجامه: «بتاریخ یوم الاربعاء دهم شهر جمیدی‌الثانیه

انجام: «دیگر هم در آن بحر کوهی است که آتشی از
آن کوه مشتعل می‌شود چنان که دو سه نیزه بالا می‌گیرد
و به وقت اجتماع و استقبال مزین مشتعل باشد و العلم
عند الله تعالی».

انجامه: «این چند کلمه شکسته بسته حسب الالتماس
حضرت نجابت و رفعت متعالی پناه صاحبی حاجی
میرزای میرزا محمد علیا سلمه الله تعالی بتاریخ عاشر
شهر رمضان من شهور سنه ۱۰۹۸ در بیلاق خروانق من
محال قراجه داغ به عنوان یادگاری مرقوم گرداند. العبد
الاقل اضعف العباد محمدزمان تبریزی».

۳۵. حسن و دل «ص ۳۰۴-۳۱۰ متن و حاشیه»
(داستان: ادبیات-فارسی)

مؤلف: یحیی سبیک فتاحی نیشابوری (۸۵۲ق)
کامل.

فهرستواره، ج ۱، ص ۳۱۶-۳۱۷؛ دنا، ج ۴، ص ۶۵۰-۶۵۱.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة علی محمد وآله
اجمعین. چنین فرماید مخترع این حکایت و مبتدع این
روایت که در شهر یونان پادشاهی بود عقل نام او و تمام
دیار مغرب مسخر احکام او از هیچ مراد بر دل بندی
نداشت».

انجام: «و یکی از فرزندان او این داستان است که
نوباه‌ء بوستان بیان و تذکره دوستان زمان است والحمد
لله رب العالمین اولاً و اخرها مخترع منظوی و مثنوی اقل
عباد الله فتاحی نیشابوری».

۳۶. حسن و دل «ص ۳۱۱-۳۶۵» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: ناشناخته

به جز حسن و دل رضی تبریزی و فضولی و فتاحی که
نسخه‌هایی از آنها در این فهرست معرفی شد.

در فهرست توپقاپوسرای و شیرانسی لاهور، ج ۲،
ص ۲۱۲ این منظومه از فتاحی دانسته شده که دلیل آنها
می‌باید ابیات پایانی مثنوی باشد:

سخن دارد ز جان سرچشمه نوش
سخن جان دارد از من کن سخن گوش

سخن از فتح فتاحی فتوحیست
که هر بایی ازو مفتح روحیست

- ۱۰۹۸ مطابق توشقان ٹیل در قریه دوزال من اعمال
قراجه داغ سمت تحریر یافت».
۳۸. شیر و شکر «ص ۳۷۶-۳۷۸» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۱۰۳۰-۹۵۳ق)
در نسخه با نام «رساله شیر و شکر شیخ بهاء الدین محمد
عاملی طاب ثراه».
- کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۴۰۵-۴۰۹؛ منزوی، ج ۴،
ص ۲۹۷۸-۲۹۸۰؛ دنا، ج ۶، ص ۱۲۸۱-۱۲۸۳.
- آغاز:
یا رب یا رب به کریمی تو
به صفات کمال و رحیمی تو
یا رب به نبی و وصی و بتول
یا رب یا رب به دو سبط رسول
- انجام:
وفقه لصف عمره فی الطاعة
وارحمه غداً حین تقوم الساعة
۳۹. اشعار «ص ۳۷۸-۳۸۰» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۱۰۳۰-۹۵۳ق)
۴۰. اشعار مختلف «ص ۳۸۱-۳۹۸»
از این سراینندگان: زمانای زرکشی، مرزا حسن واهب،
مرزا جلال اسیر، ظاهراً عاملای شیرازی، قدسی، عرفی
شیرازی.
۴۱. قضا و قدر «ص ۳۹۸-۴۰۴» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
کامل.
رک: ش ۳/۸۸۳۴.
- آغاز:
شنیدم روزی از خونابه نوشی
چو گل از پاره تن خرقه پوشی
در معنی به گوش خود کشیده
شده همچون عصای خود جریده
- انجام:
چرا مانی چنین غافل نشسته
در آ از زیر دیوار شکسته
درین دریای خونخوار آشنا کیست
خدا دست تو گیرد ناخدا کیست
۴۲. اشعار «ص ۴۰۴-۴۰۶»
از محمدقلی سلیم، شاپور و ملانادم لاهیجی.
۴۳. سوز و گداز «ص ۴۰۶-۴۱۲» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدرضا بن محمود نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ق)
از انجام افتادگی دارد.
منزوی، ج ۴، ص ۲۹۲۴-۲۹۲۷؛ دنا، ج ۶، ص ۲۵۴-۲۵۶؛
مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۸۰-۷۸۱.
- آغاز:
الهی خندهام را نالکی ده
سرشکم را جگر پرکالکی ده
نفس را جلوه آه سحر بخش
هوس را چون نظر راه سفر بخش
- انجام موجود:
چو تار شمع سوزم زلف زنا
بشویم صندل بت را زرخسار
۴۴. خلاصه خمسه نظامی «ص ۴۱۳-۴۴۳»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: ناشناخته
شماره ابواب و تقدیم و تأخرشان در نسخه‌ها یکسان
نیست. این نسخه ۳۷ باب دارد.
رک: ش ۵/۹۰۰۴.
- آغاز: «بر اصحاب دولت و ارباب مکنت واجب و لازم
است که بعد از قرائت قرآن قویم و پس از تلاوت فرقان
قدیم...
بسم الله الرحمن الرحيم
نسخه سرلوحه نام کریم».

- انجام: «ص ۴۸۹-۴۹۲».
- و دو رباعی به خطی جدید از خیام نیشابوری و طراز یزدی «ص ۴۹۲».
۴۷. مخزن الاسرار «ص ۴۹۴-۵۰۰» (ادبیات-فارسی) مؤلف: الیاس بن یوسف نظامی گنجوی (۶۰۷ تا ۶۱۵ق) از انجام افتادگی دارد.
- منزوی، ج ۴، ص ۳۱۸۴؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۸۱-۷۰؛ دنا، ج ۹، ص ۲۸۸-۲۹۰.
- آغاز: بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم فاتحه فکرت و ختم سخن نام خدای است برو ختم کن انجام موجود:
- دجله بود قطره‌ای از چشم کور پای ملخ تر بود از دست مور
۴۸. اشعار انوری «ص ۵۰۱-۵۱۴» (ادبیات-فارسی) مؤلف: محمد بن علی بن اسحاق ابیوردی، انوری (سده ۵هـ) شامل بخشهایی از قصاید و قطعات او.
- در ص ۵۱۰ چند بیتی از ناصر خسرو علوی به خطی جدید افزوده شده است.
- خط: نستعلیق و شکسته. به چندین خط. تاریخ کتابت: ۹ ذیقعد ۱۰۹۴ق (ص ۹)، شعبان ۱۰۹۷ق (ص ۱۶۴)، ۱۰۹۷ق (ص ۱۹۱)، اوایل رجب ۱۰۹۸ق در قریه دوزال قراجه‌داغ (ص ۲۳۹)، محمدزمان تبریزی برای میرزا محمدعلی در ۱۰ رمضان ۱۰۹۸ق در بیلاق خروانق از محال قراجه‌داغ (ص ۳۰۱)، چهارشنبه ۱۰ جمادى‌الثانی ۱۰۹۸ق در قریه دوزال از اعمال قراجه‌داغ (ص ۳۷۶).
- در بیشتر بخشها عناوین و نشانیها سنگرف، مطالب در متن و حاشیه نوشته شده، بعضی از بخشها چلیپا و بیشتر آنها معمولی. رکابه‌دار.
- در لا به لا و حاشیه بعضی از صفحات سجع مهرها و یادداشتهایی آمده که تفصیل آنها چنین است:
- انجام: جوان گر به دانش بود بی نظیر نیاز آیدش سوی گفتار پیر به آهستگی کار عالم بر آر که در کار تندی نیامد به کار
۴۵. الهی نامه (منتخب حدیقه الحقیقه) «ص ۴۴۳-۴۶۲» (ادبیات-فارسی) مؤلف: محدود بن آدم سنایی (۵۴۵ق) از الهی نامه دو تحریر در دست است: یکی همین نسخه و ویرایش دیگری که به شماره ۹۰۴۷ معرفی شده است. بیشتر ابیات هر دو نسخه شبیه هم است اما نسبت به هم ابیاتی کم و زیاد دارند.
- از انجام افتادگی دارد. در نسخه با نام «منتخب حدیقه افضل الحکماء حکیم سنائی علیه الرحمه».
- دنا، ج ۲، ص ۱۳۶-۱۳۷؛ منزوی، ج ۴، ص ۲۶۴۶-۲۶۴۷؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۲۶۸-۲۷۱.
- آغاز: حمد بی حد صفات یزدان را مدح بی قدح ذات سبحان را آن که هم اول است و هم آخر آن که هم باطن است و هم ظاهر
- انجام موجود: زین دو در در فنا بپرهیزی از بقا هم درونشان چیزی
۴۶. رباعیات «ص ۴۶۳-۴۹۲» از این سراینندگان: مولانا مؤمن حسین میبیدی «ص ۴۶۳-۴۶۹».
- میر مغیث محوی «ص ۴۶۹-۴۷۵».
- مولانا سروری یزدی «ص ۴۷۵».
- اوحالدین کرمانی «ص ۴۷۶-۴۸۱».
- سحابی نجفی «ص ۴۸۲-۴۸۷».
- قدوة عرفاء عالم حاجی فتوحای مقدم علیه الرحمه

کاغذ: نخودی آهار مهره، بیشتر صفحات وصالی شده، در بعضی از بخشها دوپوسته شده و نازک. حاشیه بالایی بعضی از صفحات کپک زده. یک، ۵۱۴، یک برگ، ۱/۱۶×۲۷/۸، سطور و اندازه‌ها مختلف. جلد: میشن قهوه‌ای ضریبی با ترنج و سرتنج و جدول، فرسوده، عطف و سجا فوم قهوه‌ای تیره. قطر: ۴/۳. خریداری از هدایت ارشادی در آذر ۱۳۴۸ ش. [شماره ثبت: ۸۵۶۹۴]

(۸۸۵۳)

مجموعه:

۱. اشعار «۱-۶ پ» (فارسی) شامل سروده‌هایی از: علیبنقی، مظهری کشمیری، محمدقاسم رازی، آصفی، رفیع مشهدی، میرزا غیاث بیگ، نیشابوری، سلمان ساوجی، ناطق، خیام، نصیرا، تاریخ جلوس شاه صفی، تاریخ جلوس شاه اسمعیل از میر حیدر معما، تاریخ فوت شیخ بهاء‌الدین محمد که مرزا حکیم یزدی گفته، آقا طاهر، عرفی شیرازی، میر عبدالرشید، مونسی، محمدهادی، سحابی، نواب ابوالخیر میرزا، میر مهری، ابدال پیر سلطان (به ترکی)، میر ادات یزدی، درکی قمی، مولانا حسن وهمی، طالب آملی، میرزا نوری فتوت، صایب، میرزا ملک مشرقی، میرزا نظام دست غیب، لازم، طالب کلیم، تاریخ عزل روزبهان، نظیری.

۲. انتخاب تحفة الفقیر و هدیه الحقییر (۷-۳۶ پ) (ادبیات - فارسی)

مؤلف: علی بن علی یزدی، شرف‌الدین (۸۵۸ ق) شرف‌الدین علی یزدی گلچینی موضوعی از اشعار عربی و فارسی انتخاب و آن را به نام تحفة الفقیر و هدیه الحقییر نامگذاری کرد. این جنگ ادبی ۶۴ باب دارد و تنها یک نسخه دیگر از آن سراغ داریم که به شماره ۴۳۱ در کتابخانه بوهار هند نگهداری می‌شود (مورخ ۱۹

- یادداشتی بدین صورت: «علی الله محمد سنه ۱۱۸۸ صاحب» که از بالا به پایین این کلمات نوشته شده است (ص ۵۶).

- مهر بیضوی برنجی به نقش: «دارد امید شفاعت ز محمد باقر» که تاریخ آن خوانده نمی‌شود (ص ۱۳۷).
- در حاشیه برگهای ۱۲۷ و ۱۳۰ و ۱۳۱ نقش مهری لاستیکی که سیاه شده است.

- مهر بیضوی برنجی به نقش: «عبده اقسای» (در صفحه ۱۹۷ پنج بار این مهر کوفته شده است).

- مهر برنجی بیضوی به نقش: «غلامعلی ۱۲۱»، و مهر چهارگوش به نقش: «العبد المذنب رحمت‌الله الحسینی» با تاریخی که احتمالاً ۱۱۷۲ باشد (ص ۱۹۸).

- مهر چهارگوش برنجی به نقش: «یا محمد ادرکنی ۱۲۷» (ص ۱۹۸ و ۱۹۹).

- سه مهر برنجی بدین ترتیب: دو مهر مستطیل به نقشهای: «یا امام حسین» و «زین‌العابدین...» و مهر بیضوی: «عبده حسین بن زین‌العابدین ۱۲۸۰» (ص ۲۰۱).

- این یادداشت: «در شب اول تابستان که اول سرطان بود بر کوه شمران برف بسیار بارید و این عجیب است با شانزده روز از عید گذشته در سنه ۱۲۶۳. و سه سال بعد از فوت نادر شاه در بلده دار الارشاد اردبیل و مشکین که دو ماه و هفت روز از عید نوروز فیروز منفصل شده برف بارید و تمامی مال و دوان ایل شاهسون و... از بین رفت (تاریخ این نوشته و نام کاتب آن بر اثر صحافی و پارگی نسخه از بین رفته). دکتر نصیرالحکماء در حاشیه این مطلب را غلط دانسته است (ص ۳۰۳).

- سه یادداشت درباره قیمت ارزاق و سختی معیشت در عهد دولت محمدشاه قاجار در ۱۰ جمیدی‌التسانی ۱۲۶۳ق و سال ۱۳۳۱ق از دکتر نصیرالحکماء و سال ۱۳۸۹ق از هدایت ارشادی کتابفروش (ص ۳۶۶).

- مهر بیضوی برنجی به نقش: «عبده میر علی» (ص ۵۰۰).

- ذیحجه ۱۰۱۹ق)^۱. نسخه ما منتخبی از آن کتاب است که تنها بعضی از اشعار فارسی در آن آمده است و از این جهت دومین نسخه کتاب به شمار می‌رود که تاکنون شناسایی شده است.
- بوهار هند، ج ۱، ص ۳۱۰-۳۱۱.
- در نسخه ما نام این ابواب و بخشها آمده است:
- الباب الاول: فی التوحید.
- الباب الثاني: فی نعت.
- الباب الثالث: فی الموعظة والنصائح.
- الباب الرابع: فی مكارم الاخلاق.
- الباب الخامس: فی العزلة والقناعة.
- الباب السادس: فی الحریفان.
- الباب السابع: نداد.
- الباب الثامن: فی الافتخار وعلو البهیمة.
- الباب التاسع: فی الايمان والقسمتان.
- الباب العاشر: فی المدايح ویتفرع منها تسعة فصول.
- فصل: فی العدل.
- الفصل الثاني: فی الجهد والسخاوة.
- الفصل الثالث: فی اللطف والخلق.
- الفصل السادس: فی العتق والعهد.
- الفصل السابع: فی الحلم.
- الفصل الثامن: فی العزم.
- الفصل التاسع: فی الحزم.
- الباب الحادی عشر: فی مدح النساء.
- الباب الثاني عشر: فی حسن الخلق.
- الباب الثالث عشر: فی الربيعان.
- الباب السادس عشر: فی شكایة الزمان والاخوان.
- الباب السابع عشر: فی الامثال والحكم.
- فی الوجه.
- فی الحاجب.
- فی العين.
- فی الصدع (?).
- فی الخال.
- فی الخط.
- فی الفم.
- فی الشف.
- فی الفرس.
- فی القبله.
- فی الذقن.
- فی القد.
- فی المنطق.
- الباب التاسع عشر: فی ما يحتاج فی المكاتبات وهو قسمان: الاول فی الخطاب والثاني فی الجواب ویتفرع من القسم الاول ثمانية عشر فصلاً:
- الفصل الاول: فی اهداء السلم.
- الفصل الرابع: فی الاعتذار علی الظهر.
- الفصل الخامس: فی العتاب علی قطع المكاتبة وطلب الجواب.
- الفصل السادس: فی ... اللطيف وسواله بالوصول.
- الفصل السابع: فی الاعتذار عن بركة الكناية.
- الفصل الثامن: فی الاعتذار عن ترك الالقاب والاستفتاء عن شرح الاحوال.
- الفصل التاسع: فی ذكر الحب ومذاكرة ايام الوصل والتاسف علی ... و فی ملامات بها.
- الفصل العاشر: فی ذكر المنازل والمراحل.
- الفصل الحادی عشر: فی ورد الخبر والاستخبار.
- الفصل الثاني عشر: فی تقارب القلوب مع تباعد الديار.
- الفصل الثالث عشر: فی الاعتذار عن ... الزيارة و تركيب الملازمة.
- الفصل الرابع عشر: فی اظهار المحبة والولاء قبل الرؤية واللقاء.
- الفصل الخامس عشر: فی الوداع.
- الفصل السادس عشر: فی ما يصلح فی عنوان الكتابة.
- الفصل السابع عشر: فی الدعاء وقت السفر.
- الفصل الثامن عشر: فی بیان كيفية حال الكاتب.
- القسم الثاني: فی الجواب.
- الباب العشرون: فی الاخلاص والموعظة علی ... بان المحبة فی الجوامع كله.

۱. آن نسخه کامل است و تنها برگ دومش افتادگی دارد و از این جهت به درستی قصد علی یزدی از تألیف این کتاب یا مهدی الیه او از آن نسخه مشخص نمی‌شود.

- الباب الحادى والعشرون: فى الرجا والفرج بعد الشدة.
- الباب الثانى والعشرون: فى ... (ناخوانا).
- الباب الثالث والعشرون: فى ... والاستعطاف.
- الباب الرابع والعشرون: فى الشكر والثناء.
- الباب الخامس والعشرون: فى الخطاب.
- الباب السادس والعشرون: فى الاعتذار والشفاعة والاستغفار.
- الباب السابع والعشرون:
- فى التيروز.
- فى الولادة.
- فى الزمان.
- الباب الثامن والعشرون: فى المقدره على الاوجاع والامراض و... الدعاء برسم العادة والابتهاج بصحة.
- الباب التاسع والعشرون: فى الاستدعا الحضور.
- الباب الحادى والثلاثون: فى الدخول والشكايت عن البواب.
- الباب الثانى والثلاثون: فى....
- الباب الثالث والثلاثون: فى صفة النهار وطلوع الصبح.
- الباب الرابع والثلاثون: فى طلوع الصبح.
- الباب الخامس والثلاثون: فى الليل وما يتعلق به.
- الباب السادس والثلاثون: فى النهلان.
- الباب السابع والثلاثون: فى السحاب.
- الباب الثامن والثلاثون: فى الشمس.
- الباب التاسع والثلاثون: فى البراج.
- الباب الاربعون: فى....
- الباب الحادى والاربعون: فى البداء والجبال.
- الباب الثانى والاربعون: فى القلاع والحصون.
- الباب الثالث والاربعون: فى السيف.
- الباب الرابع والاربعون: فى العلم.
- الباب الخامس والاربعون: فى الدوات والسداد.
- الباب السادس والاربعون: فى الحرب والسحقان.
- الباب السابع والاربعون: فى العرس.
- الباب الثامن والاربعون: فى الجمل.
- الباب التاسع والاربعون: فى الفيل.
- الباب الخمسون: فى الوصف الخط والكتاب فى السفر.
- الباب الحادى والخمسون: فى ذم الشعر والشاعر.
- الباب الثانى والخمسون: فى النار.
- الباب الثالث والخمسون: فى الريح.
- الباب الرابع والخمسون: فى الماء.
- الباب الخامس والخمسون: فى السفينة.
- الباب السادس والخمسون: فى الظلم والفتن والحوادث.
- و پس از آن بدون ترتيب اين سه باب:
- الباب السادس عشر: فى الشتاء.
- الباب السابع عشر: فى الخمریات.
- الباب الثامن عشر: فى الغزل والنصب.
- الباب التاسع والخمسون: فى الحبس والقييد.
- الباب الثامن والخمسون: فى الحب على السفر.
- الباب التاسع والخمسون: فى الحب على المقام.
- الباب الستون: فى المطايبات.
- الباب الحادى والستون: فى الشيب والتاسف على الشباب.
- الباب الثانى والستون: فى المراثى والتغازى.
- الباب الثالث والستون: فى المتفرقات بطريق التهجى.
- الباب الرابع والستون: فى... وحسن المقطع.
- آغاز: «انتخاب تحفة الفقير از انتخاب ملا شرف الدين على يزدى. الباب الاول فى التوحيد. كمال اسمعيل.
- اي صفات تو بيانها را زبان انداخته
- عزت ذات يقين را در گمان انداخته».
- انجام:**
- تا جهان باد در جهان باشى
- وز بسد خلق در امان باشى
- ختم كردم بر دعا كاندر دعای حضرتت
- خود اجابت را به طبع روح الامين امين كند
- انجامه:** «تمت. تمام شد انتخاب كتاب تحفة الفقير ...
- شرف الدين على يزدى بتاريخ بيست و هفتم شهر ربيع الاول سنه ۱۱۰۹. الهى... سنه عاقبت به خير و خوبى گذرد بمحمد وآله».
۳. قاسميه «۳۶ پ - ۳۸ پ» (منشآت - فارسى)
- مؤلف: محمد خطيب
- مختصر آداب نامه نگارى است كه به درخواست قاسم على نوشته شده است.

- این عناوین در رساله دیده می‌شود:
- بر طبقه اعلیٰ نویسند، الجواب، بر طبقه اوسط نویسند، بر طبقه اوسط نویسند، طبقه اولیٰ نویسند، طبقه ادنیٰ نویسند، جواب، به دوستان نویسند، جواب دوستان نویسند، به رفیقان نویسند، جواب از رفیقان، به سادات نویسند، جواب به سادات، جواب، نامه که پدر نویسند، جواب پدر نویسند، فراق یار نویسند، جواب فراق نویسند، به پدر نویسند، جواب پدر، به برادر نویسند، جواب برادر نویسند، به مادر نویسند، جواب مادر، به فرزند نویسند، رقعۀ آخری.
- نسخه و نشان دیگری از این رساله در منابع کتابشناسی و فهرستها نیافتیم.
- آغاز: «بعد از صحایف محامد و سپاس و ثنای بی حد و بی قیاس منشی فطرت و ادای وظایف تحیات نامیات و صلوات زاکیات».
- انجام: «بیکر اقبال و کامرانی به رنگ حصول امالی و امانی مقصور باد بالنبی و آله الامجاد».
۴. دیوان حافظ «۳۸ پ - ۳۹ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (۷۹۲ق)
گزیده غزلیات اوست.
منزوی، ج ۳، ص ۲۲۷۶-۲۲۹۱؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۴۴۷-۴۷۴؛ دنا، ج ۵، ص ۱۰۷-۱۲۵؛ کتابشناسی حافظ، مهرداد نیکنام، تهران، ۱۳۶۷ش.
آغاز: من غزلیات خواجه حافظ شیرازی.
صلاح کار کجا و من خراب کجا
سماع و عطف کجا نغمه ریاب کجا
انجام: دشمن به قصد حافظ اگر دم زند چه باک
منت خدای را که نیم شرمسار دوست
۵. دیوان شوکت بخاری «۴۰ ر - ۷۴ ر» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمداسحاق شوکت بخاری (۱۱۰۷ یا ۱۱۱۱ق)
منزوی، ج ۳، ص ۱۸۷۵ و ۲۳۸۷-۲۳۸۵؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۹۷۲-۹۷۵؛ دنا، ج ۵، ص ۲۳۱ -
- ۲۳۲؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۵۲۷.
- آغاز: خدایا رنگ تاثیر کرامت کن فغانم را
به موج اشک بلبل آب ده تیغ زبانت را
انجام: ز ناپاکان کی زند سر حرف بیمغز
کف از آب گهر پیدا نگردهد
۶. دیباچۀ امیر خسرو دهلوی «۷۴ پ»
آغاز: «زهی خجسته بیاضی که هر که دید رخس
به هیچ وجه به دل نگذرانند یاد بهشت
روح افزا بیاضی که سواد صحیفه ریاض رضوان
مسوّدۀ اوراق رنگین اوست و دلگشا کتابی که صفای
خاطر روشن ضمیران».
- انجام: «از جمال معنی بهره‌ور دیده‌ارباب معنی و
بصیرت مکحل و منور باد.
این نامه که خامه کرد بنیاد
توفیق رفیق روزیش باد»
۷. غزل هلالی «۷۴ پ»
۸. قضا و قدر «۷۵ ر - ۷۵ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد معصوم استرآبادی، تسلی (سده ۱۱ هـ)
مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۹۵۲.
آغاز: شنیدم روزی از دریا خروشی
ز داغ تن چو ماهی خرّقه‌پوشی
چو شمع از ... تجلی برق حاصل
چو گل چشمش پر از سر کاسۀ دل
انجام: ز رشک آن خانه را معمور کردند
غبارش را به مژگان دور کردند
پس از کاوش بسی آن شعله‌پرور
عیان شد زان صدف چون آب گوهر

العراقین، انوری، مجد همگر، مولانا حسن کاشی و خواجوی کرمانی.

۱۲. خرقه «۱۲۴ ر - ۱۳۴ پ» (پزشکی - فارسی)
 مؤلف: مرتضی قلی بن حسن شاملو (سده ۱۱ هـ)
 کامل. در نسخه با نام «رساله مسمی به خرقه من تصنیف مرتضی قلی خان شاملو است».
 فهرستواره، ج ۵، ص ۳۴۲۵-۳۴۲۷؛ دنا، ج ۴، ص ۸۵۲-۸۵۴.

آغاز: «سبحان الله رنگ آمیزی بساط حمد و سپاس حکیمی که خرقه معرفت را بر قامت مزاجات درست اعتقاد بریده».

انجام: «و قماش دو رویه ظاهر و باطن آرایش آستین خرقه شهرت باد بحق محمد و آله الامجاد».

انجامه: «تم هذه الرسالة الموسومة بخرقه بتاريخ ششم شهر شوال المکرم سنه سبع ومائة والـف من الهجرة النبوية المصطفوية امید که حسب الخواش دستان عزیز گرامی اوقات به خیر و خوبی گذارد و عاقبت به خیر بوده باشد. تمت سنه ۱۱۰۷».

۱۳. وجود «۱۳۵ ر - ۱۳۶ پ» (فلسفه - فارسی)
 مؤلف: علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف (۷۴۰-۸۱۶ ق)
 در نسخه با نام «هذه الرسالة للحضرة العلية العلوية المقدسة الشريفة قدس سره».
 فهرستواره، ج ۶، ص ۲۵۲-۲۵۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۹۹۸-۱۰۰۰.

آغاز: «بدان وفقك الله تعالى و ايانا که اصحاب بحث و نظر از برای بیان مراتب موجودات در موجودیت تمثیلی کرده‌اند و چنین گفته‌اند که پوشیده نیست که اشیاء نورانی را در نورانیت سه مرتبه است».
 انجام: «و شک نیست که ناقص خدایی را شاید پس بیزاری ایشان از خدای نباشد و کفر هیچ یک لازم نیاید والله اعلم».

۱۴. کتابتی که نواب همایون به معین نوشته و جواب آن «۱۳۶ پ - ۱۳۷ پ»

پاسخ نوشته شده در ۱۰ شوال ۱۰۸۸ ق.

۹. اشعار «۷۶ ر - ۹۲ پ»

از این سراینندگان: ملا نظام استرآبادی، عماد شهر یاری، خواجه حافظ شیرازی، شیخ نظامی گنجه‌ای، ملا وحشی، آصفی، اهلی، ابن غیاث، آزی، معزی، شاپور، نزاری، ملا طبعی قزوینی، ملا عبدالرحمن مهنه‌ای، شیخ ندالی، قدسی، هلالی، جامی، بحر طویل، فغانی، حکیم سنایی، صایب، قانع، محمدقلی سلیم، فارغا، ملا عرفی، ملا حاجی بیگ مشهور به حقیری، ملا علی نقی، حکیم رکن.

پس از برگ ۹۲ نسخه افتادگی دارد.

۱۰. دولرانی خضرخان «۹۳ ر - ۱۱۹ پ» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: ابوالحسن بن محمود، امیر خسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵ ق)

برگزیده منظومه است که از آغاز هم افتادگی دارد. در نسخه با نام هفت پیکر خوانده شده است.
 منزوی، ج ۴، ص ۲۸۱۵؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۳۴۷-۳۴۹؛ دنا، ج ۴، ص ۱۲۷۶.
 آغاز موجود:

ز لیلی او... نـو ر قـم را
 هم او برداشت از مجنون قلم را
 چنان بـخـشـد به جزو (؟) به شربت جام
 که از شیرین و شکر خوش کند کام

انجام:

نمی‌خواهم ز تو بخشش ز هر کس
 تو خسرو را همی بخشی همی بس
 انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب بتاريخ پنجم شهر ذی القعدة الحرام سنه ثمان ومائة والـف من الهجرة النبوية صلعم كتبه العبد محمدجعفر این مرحوم مخلد محمدبدیع الهی زندگانی بوده و به صحت و سلامت صحت این مجموعه باقی میسر شود بالنبی واله الامجاد».

۱۱. اشعار «۱۲۰ ر - ۱۲۳ پ»

از: ابوالمفاخر رازی، خاقانی، رشید وطواط، از تحفة

۱۵. شیخ ابوالفضل به یکی از یاران نوشته «۱۳۸ ر»
۱۶. چند حکایت «۱۳۸ ر- ۱۴۱ ر»
۱۷. از نگارستان «۱۴۱ پ- ۱۴۲ ر»
۱۸. مولانا نوعی نوشته به شخصی که محبوس بوده «۱۴۲ ر- ۱۴۲ پ»
۱۹. موعظه امیر علیشیر از استرآباد که به خواجه افضل‌الدین محمد و خواجه شهاب‌الدین عبدالله نوشته «۱۴۲ پ- ۱۴۳ ر»
۲۰. از کیمیای سعادت «۱۴۳ ر- ۱۴۳ پ»
۲۱. چند نامه از عبدالله قطب بن محیی «۱۴۳ پ- ۱۴۴ پ»
۲۲. کتابتی که شاه سلیم به شاه عباس مصحوب میر ضیاء‌الدین فرستاده‌اند «۱۴۴ پ- ۱۴۶ ر»
۲۳. کتابتی که شاه سلیم به شاه جنت مکان شاه عباس نوشته «۱۴۶ ر- ۱۴۶ پ»
۲۴. کتابتی که شاه سلیم بعد از گرفتن قندهار به شاه عباس نوشته «۱۴۶ پ»
نسخه پس از برگ ۱۴۶ افتادگی دارد.
۲۵. نزهة الملوك «۱۴۷ ر- ۱۵۲ ر» (داستان- فارسی)
مؤلف: سلیمان بن محمد بلغاری
شامل ده باب و بیست حکایت «بر وفق مکالمه و ترتیب مناظره».
در نسخه ش ۶۹۰۶ مرعشی کتاب به غیاث‌الدین سلطان محمد و در نسخه ش ۱۳۸۲۵/۲ مجلس به نعیم‌الدین سلطان تقدیم شده است.
این نسخه تنها باب اول و دو سطر ابتدای باب دوم را دارد.
۲۶. مقوله‌ای که ایلچی هند به نواب اعلی فرستاد «۱۵۲ ر»
پرسش ایلچی هند از دانشمندان ایران درباره تجلی خدا بر موسی کلیم و نسوختن او و سوختن کوه. شیخ بهایی به این سؤال پاسخ گفته که رساله بعدی همین مجموعه است.
- از این پرسش و پاسخ نسخه دیگری به شماره 140 M (8201) در فرهنگستان علوم باکو نگهداری می‌شود. رک: نشریه نسخه‌های خطی، ج ۹، ص ۲۴۰؛ عکسی مرعشی، ج ۳، ص ۴۱۶.
- آغاز: «تجلی حضرت واجب بر کلیم الله در طور سینا کنایه بر حکمت است که اسم مبارک موسی».
۲۷. مقوله‌ای که شیخ بهاء‌الدین در مقابل آن گفته «۱۵۲ ر»
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
آغاز: «تکوین حضرت عیسی علیه السلام که یکی از معظمت‌های امور آفرینش است اگر حاجب هستی».
۲۸. دیباچه «۱۵۲ ر- ۱۵۳ ر»
آغاز: «سباق دانان دفترخانه تکوین و اتحاد و اتصال یافتگان پیش‌گاه نهانکده اسرار مبداء و معاد که از سواد».
- مرعشی، ج ۱۸، ص ۹۹-۱۰۰ و ج ۲۹، ص ۵۴۰؛ مجلس، ج ۳۷، ص ۳۷۶-۳۷۷؛ فهرستواره، ج ۶، ص ۶۵۹.
- آغاز موجود: «و ثنا چون حضرت به توفیق عنایت الهی و فر دولت شاهنشاهی آنچه بر جریده خاطر از حکایات عجیب ملوک و سلاطین نگاشته بود درین نسخه بنگاشت و نزهت الملوک نام نهاد مشتمل بر ده باب و هر باب متضمن دو حکایت. اما خاطر کللی و طبع علیل و دل پریشان و مفارقت علیاء خان اعظم شاهنشاه بنی آدم».
- انجام موجود: «باب دویم چون شاه فرخ زاد از امور سلطنت و تفحص ضبط مملکت فارغ شد گلچهر و سمن بوی... آن نظر از دولت و صورت... باشد بمنه و جوده».

۲۹. صورت تمسک مولانا شمس‌الدین طیبی
«۱۵۳ ر - ۱۵۳ پ»
۳۰. حکایت مرگ سلطان الغ بیگ «۱۵۳ پ - ۱۵۴ ر»
آغاز: «چون به واسطه اغوای فرزند ناخلف تزلزل در امور سلطنت میرزا الغ بیگ راه یافت ناچار توسل به پسر دیگر خود عبداللطیف میرزا کرده».
۳۱. از نوادر الحکماء «۱۵۴ ر»
۳۲. چند حکایت «۱۵۴ پ - ۱۵۵ پ»
از اسکندر و حجاج و سلاطین مغول.
۳۳. دیباچه «۱۵۵ پ - ۱۵۶ پ»
در این دیباچه از نذر محمد خان و شاهقلی بیگ ولد مرحوم مقصود بیگ ناظر سابق نام برده شده است.
آغاز: «تبارک الذی بیده الملک وهو علی کل شیء قدیر الذی خلق الموت... جواهر زواهر ثنای بیرون از قیاس و لالی متلالی محمدت نامتناهی اساس که مقیاس آن».
۳۴. دو دیباچه کوتاه «۱۵۶ پ - ۱۵۷ ر»
۳۵. مولانا عرفی به خواجه ثنایی نوشته «۱۵۷ ر»
۳۶. دو نامه از نصیرای همدانی «۱۵۷ ر - ۱۵۷ ر»
۳۷. خان خانان در جواب انیسی نوشته «۱۵۷ پ»
۳۸. نوشته دیگری «۱۵۷ پ»
۳۹. به طلب مفرحی طیب به یکی از اعزّه نوشته شد
«۱۵۷ پ»
۴۰. دیباچه «۱۵۷ پ - ۱۵۹ ر»
مؤلف: مظفر حسین کوبنانی کرمانی
در آغاز با نام: «دیباچه نعت من تصانیف مظفر حسین کوبنانی» خوانده شده است.
- آغاز:
«شمع شب افروز شبستان قدس
مطلع سرچشمه دیوان قدس
... معرّز محبی مکرم مقتدای مؤید مهتدی خاتم انبیا وارث اصفیا محمد مصطفی علیه من الصلوات ابهاها».
- انجام: «احدی از شرکا مانع و مزاحم نشوند و در سلک املاک سرکار آن عالیجاه منتظم باشند. و قد فرغ من تالیف هذا الصحیفة وانشائها العبد المذنب الجانی الخاطی الجانی مظفر حسین کوبنانی کرمانی فی ۱۴ شهر جمادی الثانی سنه ۱۰۵۹».
۴۱. چند حکایت «۱۵۹ ر - ۱۶۲ ر»
۴۲. در مدح سلطان مراد بن احمد خان عثمانی
«۱۶۲ ر - ۱۶۳ ر»
۴۳. عرضه داشت عجزه و مساکین «۱۶۳ ر - ۱۶۴ پ»
۴۴. انشای دیگر «۱۶۴ پ - ۱۶۵ ر»
۴۵. کتابتی که شاه طهماسب برای پادشاه روم نوشته
«۱۶۵ ر - ۱۷۵ پ»
آغاز: «الحمد لله الذی اللطف (کذا) والاحسان والعظم والسلطان المنزه من العیوب واللهم والنسیان المیرا عن وصمة الزوال... اما بعد عنوان نامه تحیة فرجام به نام».
- انجام: «روزگار خود بسازی تا فردای قیامت از شفاعت ایمه اجله معصومین علیهم الصلوة بهره گیری والسلام علی من اتبع الهدی».
۴۶. صیدنامه «۱۷۵ پ - ۱۷۷ ر» (فقه - فارسی)
مؤلف: محمد سلیم رازی (سده ۱۱ هـ)
احکام صید و شکار که برای صدرالسلطنه نوشته شده است.
رازی رساله دیگری در آداب شکار به نام صیدنامه

ص ۱۸۸؛ دلیل المخطوطات، ص ۲۶۱-۲۶۲؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۹۴؛ ذریعه، ج ۴، ص ۱۰۳؛ ملی تریز، ج ۲، ص ۷۶۲؛ وزیری یزد، ج ۱، ص ۱۷۴. آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. و بعد ظاهر باشد که روزی مأمون از حضرت... در باب حفظ الصحة رساله التماس نمود... بدان که حق سبحانه و تعالی هیچ دردی نیافرید که در مقابل آن درمانی ننهاد و این تن آدمی را بر مثال مملکتی بنا نهاد».

انجام: «و صباح بر می خیزد و قصد چراگاه می کند و شب غافل می خسبد و از احوال خود خبر ندارد».

۴۹. دیباچه بیاض «۱۸۰-۱۸۰ پ»

آغاز:

«ای ذکر تو گلفروش بازار سخن

رنگین ز تو برگ برگ گلزار سخن

اوصاف تو مجموعه دیباچه نطق

توحید تو مشاطه رخسار سخن

ترتم بلبل خیال دیباچه نویسان سفینه معرفت و تکلم

طوطی مقال صاحب سواد این بیاض».

۵۰. حکایت «۱۸۰ پ- ۱۸۸ ر»

چند داستان به شیوه حکایت در حکایت است.

۵۱. حسن و دل «۱۸۸ ر- ۱۹۳ ر» (داستان- فارسی)

مؤلف: سلمان تربتی

تربتی ابیاتی به داستان حسن و دل یحیی سبیک فتاحی نیشابوری (۸۵۲ق) افزوده تا آن را برای مطالعه دلپذیرتر کند: «در ایام جوانی و سلسله آمال و امانی دل فقیر بی سامان سلمان تربتی را به مطالعه رسایل مایل گردانیده نظرش جلوه گاه حسن معانی و لطف عبارات بود. درین اثنا حسن و دل سلطان الافاضل و برهان الفضایل مولانا فتاحی نیشابوری منظور شد. حسن الفاظش چون روی مهوشان دلربا و دقیقه معانیش چون آن انسان در پرده خفا... به خاطر فاتر چنان رسیده که

خانی برای شیخ علی خان از امرای مشهد در عرض ۹۷ روز (غره رمضان تا ۷ ذیحجه ۱۰۶۸ ق) نوشته است که نباید آن را با این رساله یکی گرفت. نسخه‌های آن کتاب در مسجد اعظم، ص ۲۸۲-۲۸۳؛ ملی تهران، ج ۴، ص ۴۴۹-۴۵۱ و مجلس، ج ۱۹، ص ۶۹-۷۰، ش ۶۰۸۵ معرفی شده است.

فهرستواره، ج ۵، ص ۳۸۶۹ و ۳۸۷۱ (نسخه‌های دو کتاب رازی خلط شده است)؛ ذریعه، ج ۱۵، ص ۱۰۵؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله، ص ۸۸؛ دنا، ج ۷، ص ۲۱۶ (با در هم آمیختگی در معرفی نسخه‌های دو کتاب)؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۳۲۸ و ج ۱۵، ص ۳۴۶؛ دو نسخه از آن در مرعشی، ج ۱۹، ص ۹۳-۹۴ و سپهسالار، ج ۵، ص ۱۸۲-۲۹۳-۲۹۴ ناشناخته معرفی شده است.

آغاز: «صدر رساله دین مبین جز شکر نعمت پادشاهی که فضای وجود شکارگاه قدرت اوست نشاید و به غیر از حمد موهبت کارسازی که سرگردنکشان... و بعد این چند کلمه ایست بر وفق اراده مخدوم لازم الاطاعة... لزاله کاسمه الشریف صدرا وفي السماء السلطنة بدراً».

انجام: «خانگی حلال باشد از حیوانات بحری همین ماهی که او فلس داشته باشد حلال باشد و غیر آن حرام بود والله اعلم».

۴۷. صفت چوب چینی و جوشانیدن از نسخه حکیم

عمادالدین محمود «۱۷۷ ر- ۱۷۸ ر»

آغاز: «می باید که چوب چینی آزاد خوش قماش رنگی... کرم نخورده باشد. در باب جوشانیدن می باید که هر روز هشت مثقال شش دانگی».

۴۸. ترجمه طب الرضاع^(ع) «۱۷۸ ر- ۱۸۰ ر»

(پزشکی- فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

در مقدمه نسخه ما و دیگر نسخه‌ها از مجلسی نامی برده نشده اما در منابع و فهرستها ترجمه را تألیف او دانسته‌اند.

فهرستواره، ج ۵، ص ۳۴۷۴؛ کتابشناسی مجلسی،

چون در نظر هر سخنوری دُر سخن نثر از نظم طراوت گرفته حسن ترکیب نظم و نثر به غایت دلپذیر می‌نماید اگر از نظم ناظم‌ان عاشق پیشرو ابیات شاعران محبت اندیشه بیتی چند در آن در بدایع درج شود هر آینه حسن وی در نظر اهل دی چون حقیر یکی ده شده». کامل.

مجلس، ج ۳، ص ۵۷۰ - ۵۷۱، ش ۱۲۲/۱۸؛ سپهسالار، ج ۴، ص ۳۱۸؛ فهرستواره، ج ۱، ص ۳۱۶.

آغاز:

«ای حسن بتان ماه سیما از تو

وی غمزه مهوشان زیبا از تو
سبحان صناعی که قامت سروقدان را در جلوه‌گاه ناز
برافراخته عقل عاقلان را به زنجیر زلف بتان».

آغاز داستان حسن و دل: «چنین گوید مخترع این حکایت و مبتدع این روایت که در شهر یونان پادشاهی بود عقل نام او و تمام دیار مغرب مسخر احکام او و از هیچ مراد به خاطر بندی نداشت».

انجام:

از هستی سلمان به جز از نام نماند است

سلمان غرض این بود که ماند ز تو نامی
تمت بعون الله تعالی

۵۲. منشآت طبعی کرمانی «۱۹۳ ر - ۱۹۳ پ»

شامل سه نامه از او.

آغاز: «طبعی کرمانی به یکی از اطبا نوشته. حکیمی که به دستور عقل و قانون ادراک سبابه نبض گیرش».

انجام: «در کام کشیده می‌سوزم و دم بر نمی‌آورم
رمز عشق از من که قانون و قایم بشنو
زان که از چنگ ملامت خورده‌ام مضرابها».

۵۳. دیباچه خوان خلیل مولانا ظهوری

«۱۹۳ پ - ۱۹۸ پ» (منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

کامل. در نسخه با نام «خان خلیل مولانا ظهوری».
رک: ش ۸۸۵۲/۱.

آغاز:

ای از تو بر اهل تخت و اکیلل سیبیل
گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل
نطق از تو به مهمانی ارباب خرد
انداخته خوان سخن از خوان خلیل

انجام:

تا درین مهمانسرا خوان خلیل آباد باد
میزبان خلق ابراهیم عادلشاه باد

۵۴. دیباچه گلزار ابراهیم «۱۹۸ پ - ۲۰۱ ر»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

کامل. در نسخه به اشتباه با نام «ایضا خوان خلیل ظهوری» خوانده شده است.
رک: ش ۸۸۵۲/۵.

آغاز: «خرمی چمن سخن به طراوت حمد بهار
پیرایبست که گلزار ابراهیم در رخسار یوسف طلعتان
نمرود نخوت رسانیده».

انجام:

عقل کل در مزرع استادیش

خوشه چین خرمن تعلیم باد
داستان شد ختم بستان رخسار
غیرت گلزار ابراهیم باد

۵۵. نورس خیال (دیباچه نورس) «۲۰۱ ر - ۲۰۲ پ»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)

در نسخه با نام «دیباچه نورس ظهوری».
رک: ش ۸۸۵۲/۶.

آغاز: «سرودسرایان عشرتگه قال که به نورس
سرابستان حال کار کام و زبان ساخته‌اند».

انجام موجود: «که این ستایش از مقوله دیگر ستایش
مداحانست که در مدح ممدوحان خود... می‌کنند و
قطره‌ای».

آغاز: «تحفت بذی الملك والملکوت واعتصمت بذی العزّة والجبروت وبالله استعین واتوکل علیه مفاتیح القلوب بیده».

انجام:

اگر نقشی ازین کلکت خوش آید
ز عکس او وراى پادشا بین
که از دل یار می‌گوید به هر دم
که ای اغیاربین آخر مرا بین
انجامه: «تمت سنه ۱۱۰۸».

بعد از برگزیده‌های ۲۰۶ و ۲۰۸ و ۲۰۹ افتادگی دارد.

۶۱. اشعار «۲۲۳-۲۲۴ ر»

از: تجلی، صایب، سحابی، اعجاز، درکی، نظیری، زمانا، اسیر، شانی، فرصت، میر صیدی، وحید، سلطانعلی بیگ، سلیمان، محمد صالح صوفی، مجذوب، مرزا رضی، آقا رضی، حکیم محمد سعید قمی، حکیم سنایی، مرزا سیدعلی، شیخ علینقی، ملا وارسته، شیدا، طالب کلیم.

۴۹. تذکرة الشعراء (تذکره دولتشاه) «۲۲۴ ر- ۲۷۸ پ»

(شرح حال سرایندگان - فارسی)
مؤلف: دولتشاه بن علاءالدوله بختیشاه سمرقندی (سده ۵۹)
کامل. با نام «هذا کتاب تذکرة الشعراء من کلام و تصنیف دولتشاه سمرقندی». در این نسخه تنها صفحه آغازین مقدمه نوشته نشده است.

رک: ش ۵/۸۸۳۶.

آغاز موجود:

«قدرت اوست که پرورد به شیرین کاری

طسوطی ناطقه را در شکرستان مقال
... لاجرم جمع انسان عظیم الشان این نعمت منیع
موهبت بدیع را در شاهراه».

انجام: «و مخلص گرداناد و شاهزاده‌های عالیمقدار که
هر کدام شمع شبستان دولتند و سرو بوستان حشمت در
پناه ظل جاه خسرو دولت پناه بداراد. بالنبی وآله
الامجاد».

انجامه: «تمت هذه التذکرة الشعراء من تصنیف دولتشاه

۵۶. حکایات «۲۰۲ پ- ۲۰۴ ر»

از سراج المنیر و تاریخ ابن هلال.

۵۷. دیباچه «۲۰۴ پ»

دیباچه نامه شاه عباس به جلال‌الدین اکبر شاه پادشاه هندوستان است که به وسیله منوچهر بیگ فرستاده شده بود.

مجلس، ج ۳۷، ص ۴۴۲، ش ۱/۱۳۸۷۵؛ ملک، ج ۷، ص ۹۳.

آغاز: «سپاس معرّاز ملابس حد و قیاس که بدایت جذبات اشواق غیر سوز ظالمان جلوه گاه انس».

۵۸. فرمان شاهنشاه به علی پاشا «۲۰۴ پ»

با افتادگی از انجام.

آغاز: «فرمان همیون شرف نفاذ یافت آن که ایالت و شوکت پناه ابهت و... دستگاه زبده الامراء العظام».

نسخه بین برگزیده‌های ۲۰۴ و ۲۰۵ افتادگی دارد.

۵۹. اشعار «۲۰۵ ر- ۲۰۵ پ»

از این سرایندگان: ناظم، نامی، محمدقلی سلیم، طالب آملی، صانع بالا مرغابی (?)، ابن یمین، میرزا رفیع منشی، صایب، میرزا سعدالدین، طفیلی، میرزا بدیع‌الزمان، محمدسعید، خلاق المعانی، فیضی، ملا مؤمن بن حسین یزدی.

انجامه: «بتاریخ ۲۵ شهر شوال سنه ۱۱۰۸ سمت اتمام یافت».

۶۰. آینه جهان نما و مرآت بدن نما «۲۰۶ ر- ۲۲۳ ر»

(فلسفه - فارسی)

مؤلف: ابوسعید بن یحیی یمنی

نام کتاب در آغاز «دیباچه کتاب آینه جهان نما و مرآت بدن نما» و در متن (برگ ۲۱۰ پ) به صورت مرآت جهان‌نمای و طلسم گنج‌گشای ضبط شده است.

کامل.
رک: ش ۳/۸۸۰۲.

۶۴. اشعار «۲۹۴ ر - ۲۹۵ پ» شامل ترکیب‌بند رونقی بافقی، ظهوری، صافی، اوحدی، بنایی، خالصی، ریاضی، وفایی، جامی، سهیلی، جلال، یوسف، سعدی، حمید، اسیر، اهلی، سیفی، انیسی، شهیدی، سهیلی، شاهی، وصالی، خیالی، میرعلیشیر، کمال، کاتبی.
- انجامه: «بتاریخ شهر محرم الحرام صورت اتمام یافت الهی عاقبت به خیر و... بوده باشد».
۶۵. من کلام ملا واثق «۲۹۵ ر - ۲۹۵ پ»
۶۶. معما «۲۹۶ ر - ۲۹۷ پ» (معما - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
به واسطه افتادگی آغاز رساله مؤلف شناسایی نشد.
در بخش باقیمانده کتاب این عناوین دیده می‌شود:
اعمال حسابی در ۵ اسلوب، اعمال تکمیلی شامل ۳ بخش، اعمال تزیینی ۲ تا، عمل تشدید و تخفیف، عمل مدد قصر، عمل اظهار و اسرار، تکمله و متمیم.
آغاز موجود: «و این تصرف بر صور متنوع و انواع گوناگون می‌تواند بود و بعضی از آنها در امثله اشارت کرده می‌شود. حسن:
برخیز و [ز] مزرع اصل خوشه بچین
در خوشه هر آن چه دانه دارد بگزین»
انجام: «سلطان حسین
روزی که ز قهر گیرم مه بر نعل
غلطان شود اشکم که به خون گشت بدل
در شکل پری چو بینم او را پیدا
از فکر رقیب دیو سیرت چه خبر
تمت المعميات بعون قاضی الحاجات».
۶۷. معما «۲۹۷ پ»
مشمول بر چند معما از مولانا یعقوب شاه کرمانی.
۶۸. معما «۲۹۷ پ - ۳۰۰ ر» (معما - فارسی)
مؤلف: امین‌الدین حسن بن علی متطبب
مؤلف در مقدمه گوید: «بعد معروض آن که فقیر کثیر
- سمرقندی بتاریخ یوم السبت سیم شهر ذی‌الحجه الحرام سنه ۱۱۰۸ من هجرة النبوية المصطفوية صلعم. امید که پیوسته زندگانی بوده بر وفق خواهش دوستان صحبت این مجموعه میسر گردد بمحمد وآله الامجاد».
۶۲. اشعار «۲۷۸ پ - ۲۹۳ پ»
از این سراینندگان: فردوسی، امیرخسرو دهلوی، کمال، حقیری، آصفی، صبحی، میلی، فصیحی، وحدتی، گیلانی، واعظی همدانی، عرفی، شمعی، طیفی، شاه طاهر دکنی، نرگسی، امتی، سالیلی، کاتبی، سیفی، رستمی، شیخ روزبهان، هلاکی، صبوری، هلالی، از مثنوی، امیدی، شاپور، میرزا حسین، طالب آملی، نظیری، جرات، اوجی، از قضا و قدر میرزا معصوم، سلیم مهدی، ابوتراب بیگ، صفی قلی بیگ، سبحانی، خلدی (?)، شیخ شهاب‌الدین، سعدی، جامی، عماد، شیخ حکیم، حافظ، سوزنی، ریاضی، ناصرخسرو، صوفی، انوری، اسدی، اوحدی، شوقی، ساغری، شاهی، سید، عبدالواسع، آذری، والهی، عبدالواحد، حمید، زنده پیل، آهی، شهیدی، خالص، سید کاظمی، مجد همگر، مولوی روم، یوسف، میر قاسم، عاشقی، شیخی، فغانی، خاقانی، همایون، خلیل، اسیر، ظهوری، درکی، فضولی، نظامی.
۶۳. باه نامه «۲۹۳ پ - ۲۹۴ ر» (پزشکی - فارسی)
مؤلف: هبة الله بن محمد بن اردشیر (سده ۵۶)
در این نسخه تاریخ تألیف «پانصد و پنج سال از هجرت گذشته» نوشته شده است.
نسخه حاضر بخش بسیار کوتاهی از کتاب و تنها شامل نقل قولهایی از مقدمه و باب اول و دوم و شازدهم است.
فهرستواره، ج ۵، ص ۳۳۰۳-۳۳۰۴ و ۳۳۴۶ (با نام تحفة الملوك)؛ دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۴۲۱-۴۲۲ (که در آن جا مفصل کتاب را معرفی کرده‌ام)؛ مخطوطات الطب الاسلامی فی مکتبات ترکیا، ص ۲۸۳.
آغاز: «از کتاب حکمت نوشته می‌شود. اما روز پنجشنبه و شب پنجشنبه مجامعت کند به غایت مبارک بود و میمون باشد».

۶۹. معمیات (۳۰۰ ر - ۳۰۱ ر) «
از این کسان: مولانا شاه علی...، عبدالصمد مشهدی،
مولانا محمد نصرالله مجیبی، بیکی شوشتری و امیر
سید نیشابوری.
۷۰. معما (۳۰۱ ر - ۳۰۲ ر) (معما - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
صاحب این رساله کوتاه، نام خود و مکان تألیف و زمان
تألیف و توصیف کتابش را در معماهای منظومی ذکر
کرده است.
در نسخه با عنوان «معمیات که از کلام دیگری است».
آغاز: بسمه سبحانه فی التوحید
ای ذات تو در پرده اسما پنهان
وی سر حقیقت در اشیا پنهان
اسرار وجود تو در اسما و صفات
مخفیست چو در لغز معما پنهان
۷۱. معمیات (۳۰۲ ر - ۳۰۳ پ) «
از مولانا اشرف یزدی، مولانا سید حیدر، مولانا
امین‌الدین حسن.
۷۲. تواریخ منظوم (۳۰۳ پ) «
شامل تاریخ وفات ملا جامی، در وفات ملا میر حسین
معماهای بدخشی گفته است، خواجه حسن دهلوی در
تاریخ وفات امیر خسرو، بدخشی راست در تاریخ
وفات امیر علیشیر.
۷۳. مثنوی اهلی (۳۰۳ پ - ۳۰۴ ر) «
۷۴. نصیحت‌نامه شیخ ابوعلی سینا (۳۰۴ ر) «
آغاز:
نزد ارباب دولت و مکتب
شصت چیز است مایه نکبت
که برانداخت خان و مانها را
گوش کن تا بگویم آنها را
- مذنب امین‌الدین حسن بن علی المتطبب در ایام بیکاری
و لیالی بیداری معمایی چند تحصیل و تکمیل یافته بودم
و باعث بر این تسهیل آن بود... از عالم غیب بر خاطر
فاتر فایض می‌گشت چون اکثر قواعد در رساله محمدیه
ترتیب داده بود به خیال او نمی‌گذشت رساله‌ای دیگر در
قواعد ثبت کند چرا که رسایل استادان سابق به مثابه‌ای
است در فصاحت و به مرتبه‌ای است در بلاغت که رساله
غیر ایشان از درجه اعتبار اسقاط پذیرفته. بنا بر الحاح و
مبالغه بعضی از یاران عزیز که... این معمیات را در ضمن
قواعد ترتیب یابد چرا که اگر منتشر ماند و به رشته تألیف
کشیده نشود موجب تفرق و تحلیل آن خواهد شد».
با این عناوین:
- تعریف معما.
- اعمال تسهیلی؛ چهار است اشعاد و تحلیل و ترکیب و
تبدیل.
- اعمال تحصیلی؛ هشت است: تنصیص و تخصیص،
تسمیه، تلمیح، ترادف و اشتراک، کتابت، تصحیف،
استعاره، تشبیه و حساب.
- اعمال حسابی؛ و آن پنج اسلوب است.
- اعمال تضمینی؛ سه است.
- اعمال تزییلی.
نامی از مؤلف و کتاب در منابع نیافتیم.
آغاز: بسمله. فی التوحید.
ای اسم تو ابتدای هر امر عظیم
وز تست گشاد شکر لبهای سقیم
... فی النعت
شاه رسل آن که بر دو عالم شاه است
تکمیل ازو یافته هر گمراه است
انجام: «و از جمله مخترعات و امور غریبه که خالی از
لطفاتی نیست آن است که از اشعار استادان که قصد معما
نکرده‌اند معما استخراج کنند و این فقیر ده معما به
طریقی که مذکور شد استخراج کرده خواست که ختم
رساله بدان شود... خیام خرم زرین:
اگر خواهی که گل بینی رخ خود را تماشا کن
وگر برگ خزان خواهی نگاهی جانب ما کن
به اختتام رسید به توفیق ملک رشید».

انجام:

دان خواب برهنه نیست نکوی

مکن و سوی دولت آور روی

این نصیحت که جمله را گفتم

در به معنی نظمشان سفتم

نقل از شیخ ابوعلی سیناست

که روایات او همه زیباست

۷۷. فرمان درباره امور تجاری حسین خان ملک التجار

«۳۰۵ ر - ۳۰۵ پ»

به تاریخ ربیع الاول ۱۰۵۸ ق.

آغاز: «حکم جهان مطاع شد آن که چون قافله سالار قضا

رشته امکان را به ید امتاع (؟) کامیابی ما نموده و ابواب

مخازن حرام بر روی ما گشوده».

۷۸. انتخاب از تذکرة الشعراء «۳۰۵ پ - ۳۱۸ ر»

گزیده‌ای از کتاب دولتشاه سمرقندی است.

انجامه: «تمت هذه الرسالة بتوفيق الملك المنان بتاريخ ۵

شهر ربیع الثانی سنه ۱۱۰۹ امید که پیوسته... بر وفق

خواهش دوستان بوده صحبت این مجموعه به احسن

وجه میسر گردد. بحق محمد و آله الامجاد».

۷۹. مفتاح الارشاد «۳۱۸ ر - ۳۲۳ پ» (منشآت - فارسی)

مؤلف: شمس محمد طبسی

با این عناوین: نوع در مرتبه سلاطین، جواب سلاطین

عظام، قصه مرتبه خوانین عظام است، نوعی دیگر

خوانین سلاطین، مرتبه قصه جواب امرای عظام، مرتبه

الآخری، جواب، مرتبه دیگر فروتر، نوع دیگر آن است،

مرتبه وزرای عظام، مرتبه دیگر آن است، جواب، مرتبه

سادات عظام، مرتبه دیگر سادات، مرتبه قضات، مرتبه

دیگر این است، جواب، مرتبه علماء عظام، جواب

علمای عظام نویسند، مرتبه علما و مفتیان، نوع دیگر آن

است، مرتبه قضات، جواب به قضاة، مرتبه مشایخ عظام،

مرتبه دیگر فروتر، مرتبه دیگر این است، جواب به

مشایخ، مرتبه ملوک و امرا نویسند، جواب، مرتبه اکابر

و صدور، جواب، جواب، نوع دیگر، مرتبه اکابر این

است، جواب به صدور، مرتبه خواتین صدور، جواب به

خواتین، به واعظان، با طبیبان، مرتبه خواجه گان،

مکتوب به پدر نویسند، جواب پدر، نوعی دیگر به پدر،

به مرتبه والده و نسوان، نوعی دیگر این است، مرتبه

برادر مهتر، جواب برادر مهتر، مرتبه برادر کهنتر، مرتبه

همشیره مهتر، مرتبه فرزند این است، جواب مکتوب به

فرزند، جواب به فرزند، مرتبه احباء این است، مرتبه

۷۵. دیباچه رساله تجوید «۳۰۴ ر» (تجوید - فارسی)

مؤلف: علی بن محمد بن بابا خلیل الله

تنها دیباچه کتاب در نسخه موجود است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على

رسوله خاتم النبيين محمد واولاده الطاهرين الذين

اذهب الله عنهم الرجس... اما بعد چنین می گوید... علی

بن محمد بن قطب الهدایت مرکز الدایرت الولايت شیخ

المتأخرین... بابا خلیل الله... که بعد از ادای زیارات

عتبات عالیات و نقل بر آن (؟) متبرکات حضرات ائمه

معصومین سلام الله علیهم اجمعین این کمتر را با وجود

کبر سن و ایام کهولت ارادة قرائت کلام مجید شد... بر

جمعی از قراء مقبول صحیح الاسناد خوانند و سوره را

جمع الجمع به طریق شاطبیه فرا گرفته و داعیه چنان

داشت که قاعده‌ای چند در تجوید».

۷۶. فرهنگ لغت «۳۰۳ ر - ۳۰۵ ر» (واژه‌نامه - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

حروف حاء و خاء و دال و ذال و راء در جای خود نوشته

نشده ولی در پایان رساله استدراک شده‌اند.

آغاز: «رساله لغت. بسمله و به نستعين. الحمد لله رب

العالمين والصلوة والسلام على محمد سيد المرسلين وآله

و اولاده اجمعين. اما بعد بدان که این رساله‌ای است در

بیان لغت و مشهور به الفاظ که طالبان را به کار آید... باب

الالف. امن: ایمنی امان».

انجام: «یسر: آسان و اندک. یقین: دانستن... بیوست:

خشکی. یوم: روز. یوم السبت: شنبه».

گندم نیم‌کوفته خرده کرده باشند پزند و گروهی فروشه گویندش و گروهی فرقوط (کذا؛ فرقوط).

انجام: «باب المستعارات...»

چون بنای این کتاب انتخاب اتمام یافت

شد رقم تاریخ اتمامش با تمام کتاب»

برگهای ۳۳۰ و ۳۳۱ جا به جا شده است.

۸۱. گفتارهای پراکنده «(۳۳۵ ر)»

شامل معنای چند واژه، دو روایت از پیامبر (ص) و امام جعفر صادق (ع) و ابیاتی از اعجاز هروی و غنی کشمیری.

انجامه: «تمت هذه الكتاب بعون الملك الوهاب بتاريخ يازدهم شهر ربيع الثاني سنة ۱۱۰۹ من هجرة النبوية المصطفوية صلعم. آلهی که پیوسته زندگانی بوده و حسب الخواشش... این مجموع باقی داشته... به خیر بوده سنه ۱۱۰۹».

رساله‌های حاشیه:

۸۲. دیباچه مجموعه «(۱ حاشیه)»

بخشی از آغاز دیباچه از نسخه افتاده است و بخش باقیمانده هم در حاشیه نسخه بریدگی و ناقصی دارد. با این همه از آن می‌توان نام میرزا محمدمهدی کلیددار حرم رضوی را خواند. تاریخ پایان دیباچه هم ظاهراً سال ۱۱۰۹ ق در شهر مشهد است.

آغاز: «به ضرب سرانگشت بسته نگار و نطق سرآوازه زبان ذوالفقار از احوال و دائره شرع تزلزل در اساس کفر و طغیان انداخته... اما بعد بر ضمائر قدسی سرایر آیات عظام و اشراق کرام».

۸۳. دیوان خواجه حافظ شیرازی علیه الرحمه

«(۱ پ - ۳۶ پ حاشیه)» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (۷۹۲ق)

آغاز:

خواب آن نرگس فتان تو بی‌چیزی نیست

تاب آن زلف پریشان تو بی‌چیزی نیست

دیگر این است. در اظهار ملال، وداع، مرتبه دیگر، مرتبه آخری، ایضا، خطاب سلاطین، خطاب قضاة، خطاب سادات، خطاب مشایخ، خطاب موالی این است. در شرح اشتیاق و حکایات دوستان، در مهاجرت، نوع دیگر این است، نوع دیگر، نوع دیگر این است. در شکرگذاری و سپاس‌داری، نوع دیگر این است. در ذکر ملازمت، در وداع، در فتح، تهنیت منصب، در وداع، در شرح فراق، نوعی دیگر این است.

به مشخصات نسخه دیگری از این کتاب برنخوردم.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله اجمعين. بدان اعزک الله که علم انشا علمی به غایت شریف و صنعتی لطیف است. بهترین وسیلتی به حضرت سلاطین و ملوک و امرا و وزرا صنعت خط و علم و کتابت باشد و تقریر و ضبط امور جهان سلاطین و امرا خط و قلم و دفتر اسب و حساب رقوم».

انجام: «یک روز به کام دل مرا بنشانند. امیدوار که از احوال این نزار باخبر بوده از التفات خاطر مبارک که مشمول احوال اکابر و اصاغر این دربار بوده و هست محروم نمایند».

انجامه: «تمت هذه الرسالة بتوفيق الله الملك الوهاب بتاريخ ۱۰ شهر ربيع الاول سنة ۱۰۰۹. اللهم عاقبت به خیر و خوبی بوده باشد. بمحمد وآله الامجاد».

۸۰. تحفة الاحباب «(۳۲۳ پ - ۳۳۵ ر)»

(واژه‌نامه - فارسی)

مؤلف: سلطانعلی حافظ اوبهی هروی (سده ۵۱۰ه)

از باب الباء مع اللام تا پایان کتاب. در آغاز نسخه به اشتباه «هذا كتاب كثر اللغة من اللغات الفارسية» خوانده شده است.

منزوی، ج ۳، ص ۱۹۲۵-۱۹۲۶؛ دنا، ج ۲، ص ۹۰۴؛ «آیا فرهنگ تحفة الاحباب از حافظ اوبهی است»، علی اشرف صادقی، در نشر دانش، بهار ۱۳۸۱ش، ش ۱۰۳، ص ۳۸-۴۶.

آغاز: «بسمله. باب الباء مع اللام. برغول: آشی باشد که از

انجام:

مایه‌ای بر دل ریشم فکن این (کذا: ای) گنج مراد
که من این خانه به سودای تو ویران کردم

آغاز:

سزاوار شکر آفریننده‌ایست
که هر قطره از وی دل زنده‌ایست
زبان در دهن غنچه فکر اوست
سخن در نفس سبحة ذکر اوست

۸۴. این اشعار از مجالس المؤمنین نوشته شده است

«(۳۷ ر - ۳۹ پ حاشیه)»

شامل اشعار ادیب صابر، میر سید علی واعظ از
متقدمین، شیخ عارف نورالدین، خواجه حافظ شیرازی،
رکن صابر، اهلی شیرازی، شیخ الاسلام احمد جامی،
بابا فغانی، مولانا محمدشیرین مغربی، سید قاسم انوار،
امیر نورالدین نعمت الله اصفهانی، از گلشن راز، از
سعادت نامه، میر مختوم، مولوی رومی.

آغاز: قصاید ادیب صابر

لب تو طعنه زند گوهر بدخشان را

رخ تو تیره کند آفتاب تابان را

انجام:

در کفر میاویز و در ایمان منگر

تا عزت یار و افتقارم بینی

انجامه: «تمت هذه الكتاب بعون الملك الوهاب
بتاریخ روز جمعه بیست و چهارم (?) شهر ربیع الثانی
سنه ۱۱۰۹... پیوسته زندگانی... بحق محمد وآله
الامجاد امین یا رب العالمین».

۸۵. [مثنوی جنگ شاه اسماعیل و شیبک خان ازبک]

«(۴۰ ر - ۴۵ ر حاشیه)»

مؤلف: محمد بن فتح الله واعظ قزوینی (۱۰۲۷-۱۰۸۹ ق)
نظم حوادث جنگ شاه اسماعیل صفوی با شیبک خان
ازبک در سال ۹۱۶ ق است.

در نسخه با نام «مثنوی ملا رفیع واعظ قزوینی».

منزوی، ج ۴، ص ۲۷۴۶؛ دنا، ج ۳، ص ۹۹۹ (تنها ۲
نسخه معرفی شده است)؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۵۴۳؛
سپهسالار، ج ۴، ص ۳۱۳؛ مجلس، ج ۸، ص ۲۱۰، ش
۲۵۱۹/۴ و ج ۳۷، ص ۴۲۳، ش ۱۳۸۵۸/۹؛ ذریعه،
ج ۱۹، ص ۱۵۰؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۳، ص ۹۲؛
ملک، ج ۲، ص ۳۷۱-۳۷۲.

۸۷. گفتارهای پراکنده «(۶۰ ر - ۶۱ پ حاشیه)»

بدین ترتیب: درباره عشق، حکایت من کلام امیر
حسینی سادات، کتابتی که عاشق به معشوق
می‌رسانیده، جواب معشوق، نیاز عاشق در التماس
معشوق و چند دستورالعمل پزشکی.

- انجامه: «تمت هذه الكتاب بتاريخ بیست و هفتم شهر شوال المکرم ۱۱۰۸. الهی عاقبت به خیر و خوبی بوده باشد. امین رب العالمین».
۸۸. مهر و مشتری (مهر و ماه) «۶۲ ر- ۱۰۵ پ حاشیه»
(ادبیات- فارسی)
مؤلف: محمد بن احمد عصار تبریزی (-۷۸۴ یا ۷۹۲ ق)
در نسخه با نام «هذا کتاب مثنوی مسمی به مهر و مشتری شیخ عصار».
منزوی، ج ۴، ص ۳۲۵۳-۳۲۵۵؛ دنا، ج ۱۰، ص ۴۰۲-۴۰۳؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۴۳۶-۴۳۷.
آغاز:
به نام پادشاه عالم عشق
که نام اوست نقش خاتم عشق
ثوابت را ز عشقش داغ بر چهر
به جان جنس غمش را مشتری مهر
انجام:
به ختم انبیا و ختم قرآن که ختم کار ما بر خیرگردان الهی به حق بنی فاطمه که بر قولم ایمان کنی خاتمه انجامه: «بتاریخ ۱۳ شهر ذی قعدة الحرام سنه ۱۱۰۸ مرقوم قلم العبد محمدجعفر ابن مرحوم میرزا محمدبدیع گردید. امید که پیوسته بر وفق خواهش دوستان زندگانی بوده باشد انشاء الله تعالی سنه ۱۱۰۸».
۸۹. اشعار «۱۰۶ ر حاشیه»
از مرتضی قلی خان شاملو، ملا محمدقاسم مشهدی، حیدر قلی خان، صایب و عرفی.
۹۰. روضة الصفاء فی سیرة الانبیاء والملوک والخلفاء «۱۰۶ پ حاشیه»
(تاریخ- فارسی)
مؤلف: محمد بن خاوند شاه بن محمود، میر خواند (۸۳۷-۹۰۳ ق)
شامل مقدمه و خاتمه جلد سوم کتاب است.
از انجام ناقص است و پس از برگ ۱۰۶ افتادگی دارد.
- فهرستواره، ج ۱، ص ۶۱۹-۶۲۲.
آغاز: «دیباچه کتابی که نوشته شد. حمد و ثنایی که مسیحان ملاء اعلی از ادای شمه از آن عاجز آیند و شکر و سیاسی که معتکفان جوامع بالا».
انجام موجود: «موجب خشنودی... خالق البریاست... فرخنده آثارش به نهج الفاظ».
۹۱. اشعار «۱۰۷ ر حاشیه»
شامل معماها و تکبیتهایی از جامی، کاتبی، صبری، قدسی، عاشقی، عبداللطیف، مدام، عبدالواسع.
۹۲. غزلیات مولوی رومی «۱۰۷ ر- ۱۱۶ پ حاشیه»
مؤلف: محمد بن محمد بلخی، جلال‌الدین مولوی (۶۰۴-۶۷۲ ق)
آغاز:
چمنی که تا قیامت گل او به بار بادا
صنی که بر جمالش دل و جان نثار بادا
۹۳. اشعار «۱۱۶ پ- ۱۴۷ پ حاشیه»
از این سراینندگان: خواجوی کرمانی، سلمان ساوجی، ظهیر، انوری، کاتبی، مولانا لطف‌الله نشاپوری، امیر شاهی سزواری، شیخ اوحدی، امیر یمین، ابن یمین پسر امیر یمین، امیر حاج حسینی جنابدی، مولانا محمد بن حسام، فضولی بغدادی، خواجه هماد، مولوی، حیرتی، جامی، ثنایی غزنوی، حافظ، ادیب صابر، صایب، عزیز، والهی، آصفی، طالب آملی، اعظم، نظیری، عرفی، شمس تبریزی، از شیر و شکر شیخ بهاء‌الدین، مغربی، حسین خان شاملو، ناظم هروی، رفعت، صفی قلی بیگ، مرتضی قلی خان، آذری، میرزا رضی آرتیمانی، میرزا رفیع منشی، سبحانی، مشرقی، میر ظلی، حسن خان شاملو، اشرف، رضا قلی بیگ، راقم، رافع، جعفر، فغانی، محتشم، میر محمدمقیم، امینا، لامع، ابوتراب، بلبل، والی هندوستان، عبدالعزیز خان، غریب‌نامه، بیضاء، شیخ نظامی، سعدی، هلالی، صبری، عظیم، آرام، نادم، میرزا

رباعیات خیام، مولانا امیدی، حافظ، خاقانی، حکیم انوری، شانی، حالی سبزواری، ابن یمین.

۹۷. سخنی از لقمان حکیم «۱۸۷ ر حاشیه»

۹۸. دیوان نظیری نیشابوری «۱۸۷ پ - ۲۳۰ ر حاشیه» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمد حسین نظیری نیشابوری (۱۰۲۳ ق)
منزوی، ج ۳، ص ۱۸۹۶ و ۲۵۷۸-۲۵۸۱؛ دنا، ج ۵، ص ۴۲۴-۴۲۷؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۸۸-۷۸۹ و ج ۹، ص ۲۲۹۶-۲۲۹۷.
آغاز:

مگذر از عشق که نی خطوه نه کامست اینجا
دل به حسرت نه و بس کار تمامست اینجا
خط آزادگی سرو به مرغان ندهند
باز گردید که سیمغ به دامست اینجا

انجام:

بر عارض افروخته بین خال سیاهش
هندو بچه‌ای بر سر آتش به سجودی

۹۹. [از سخنان حکماء] «۲۳۰ ر - ۲۳۲ پ حاشیه»

(فارسی)
آغاز: «از سخنان اقلیموس است. عالم بی عمل و عابد بی معرفت شبیه به حرامیانست که روز و شب در عقب دوران سرگردانست».

انجام: «ورایت فی بعض المجامیع انه قال الدنيا دار تجارة فالویل لمن تزود منها الخسارة».

۱۰۰. اربعون حدیث «۲۳۲ پ حاشیه» (حدیث - عربی)
آغاز: «هذه اربعون حدیثا من احادیث سید المرسلین صلوات الله علیه وآله جمعتها للشواہب وذخرا لیوم الحساب وهی لا یومن احدکم حتی یحب لآخیه ما یحب بنفسه».

انجام: «حسن الخلق احسن صفات المؤمن. قضا حاجة المؤمن كفارة الذنوب».

مقیم کتاب دار، میرزا عبدالله، شفیعا، امیر خسرو، ملا قزوینی، عشرت، جلالی، حیدر، مولانا شانی.

۹۴. تحفة العراقین «۱۴۸ ر - ۱۸۲ ر حاشیه»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: بدیل بن علی خاقانی (۵۲۰-۵۹۵ ق)

این نسخه گزیده‌ای از منظومه است.
فهرستواره، ج ۱، ص ۷۰ و ج ۱۰، ص ۵۵۴-۵۶۴؛ منزوی، ج ۴، ص ۲۷۱۴-۲۷۱۸؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۴۰-۴۱؛ دنا، ج ۲، ص ۹۷۵-۹۷۹؛ مقدمه چاپ علی صفری آق قلعہ، ۱۳۸۷ ش.
آغاز:

این مهر به شهر مشتهر شد
خاقان بزرگ را خبیر شد

انجام:

نور الانوار بر سرش باد
رب الارباب یاورش باد
این دعوت را به گاه تهلیل

آمین آمین کناد جبریل
انجامه: «تمت هذه النسخة التحفة العراقین بتاريخ ۲۵ شهر جمیدی الثانی سنه ۱۱۰۸. امید که پیوسته زندگانی بر وفق خواهش دوستان گرامی میسر شود بمحمد وآله الامجاد».

۹۵. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان) «۱۸۲ ر - ۱۸۴ ر حاشیه» (عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)

رک: ش ۸۸۵۲/۱۴.

آغاز: «بدان که این چند کلمه از وصایای ندیم بارگاه حضرت جباری خواجه عبدالله انصاری رحمه الله العزیز ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده یاد تو هر... را چون مونس جان آمده»

۹۶. اشعار «۱۸۴ ر - ۱۸۷ پ حاشیه»

از: جفایی مشهدی، خواجه حسین ثنائی، جامی، حاتم،

تبریز، میرزا سنجر، طالب آملی، امام قلی خان، لسانی، حسن خان، پادشاهنامه حاجی محمد خان قدسی، سلطانعلی بیگ، تاریخ از عراق آمدن فخر سادات میرزا ابوطالب رضوی، ساقی نامه قدسی، ملا نظام استرآبادی، نواب میرزا معصوم، میرزا ملک مشرقی، امید.

۱۰۵. چند دستور العمل «۲۴۰» ر حاشیه»

بدین ترتیب: جوارش جالینوس، جوارش فنجنوس، نسخ جلاب، نسخه ترکیب بقراط حکیم و جهة سینه گرفته شده.

۱۰۶. ساقی نامه «۲۴۰» پ حاشیه»

مؤلف: محمد اقدسی مشهدی (۲۰۹۷۶-۱۰۰۰ق)

منزوی، ج ۴، ص ۲۸۶۰؛ تذکره میخانه، ص ۲۴۳-۲۴۶؛ ملک، ج ۸، ص ۱۱-۱۰ (با انتساب به ملا مشرقی)؛ دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۸۹۰؛ مجلس، ج ۳۷، ص ۵۲۲.

آغاز:

دلا صبح شد خیز و بشکن خمار
چو نرگس سر از خواب مستی برآر
ز عشرت دل می‌پرستان شکفت
گل باده بر روی مستان شکفت

۱۰۷. رقعہ «۲۴۱» ر حاشیه»

۱۰۸. حکایت ابراهیم بن احمد بن حسن بن موسی اشعری

«۲۵۵» پ - ۲۵۶ ر حاشیه»

۱۰۹. دیباچه «۲۶۳» پ حاشیه»

آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عد سزاوار پادشاهیست که از خزانه غیب به خلعت لخد خلق الانسان فی احسن تقویم».

۱۱۰. هزار مسئله «۲۶۳» پ - ۲۶۵ پ حاشیه»

آغاز: «این چند مسئله ایست که نوشته شد. عبدالله گفت

۱۰۱. دستور ساخت موم روغن به جهت شقاق دست و پا

«۲۳۲» پ حاشیه»

۱۰۲. اشعار «۲۳۳» ر - ۲۳۶ ر حاشیه»

از صایب، محمدکریم اردبیلی، مفلوک، سلطان حسین میرزا، فردوسی، میر صیدی، طالب آملی، ظهوری، طالب کلیم، فغانی، محمدطاهر، واله، میرزا اصغر، غنی کشمیری، هلالی، امیر خسرو، مجذوب، میرزا ابراهیم ادهم، میرزا رضی، ملا صالح صوفی.

۱۰۳. جلاء العیون «۲۳۶» ر حاشیه»

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

تنها دیباچه کتاب است.

کتابشناسی مجلسی، ص ۲۰۲-۲۰۵؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۱۶۰۷-۱۶۰۵.

آغاز: «حمدی که مقربان ملاً اعلی و مقدسان غربا توانایی عشری از اعشار و قدرت».

۱۰۴. اشعار «۲۳۶» پ - ۲۶۳ پ حاشیه»

از: میرزا بدیع، محمدقاسم قمی، بزمی، صایب، محمد قلی سلیم، منصف، اهلی، ملک قمی، شاهدا، امیر خسرو، ظهوری، شفایی، اثیری، خاقانی، ملای روم، رضایی، عرفی، شاپور، یوسف بیگ، طفیلی، میر ضیاء الحق، شیخ عطار، ابوتراب بیگ، شریف، سنجری، قصیده ترکی خواجه...، مثنوی سید هاشمی، میرزا مهدی اعتمادالدوله، سلطان ابوسعید ابوالخیر، حکیم رکن، قدسی، وحشی، شرف، میرزا معصوم، میرزا رضی آرتیمانی، قطب، بابا فغانی، سنایی، طالب، قاضی نور اصفهانی، عطایی، اصلی، شاه قاسم، عنصری، حسن خان، شاه سلیمان، میرزا صادق دست غیب، میرزا اشکی، میرزا اشرف، میر سید محمد، خواجه افضل، صادق، قصاب، نزهت، ولی، فصیحی، محتشم، ملک، خواجهوی کرمانی، نصیرای همدانی، سوری، شیخ مغربی، صبحی، طایری، حسن بیگ رفیع، شیخ اوحدی، انیرالدین اخستکی، فردوسی، انوری، ابن نصوص، شمس

چون شما را یقین نیست جمعی ازین گروه با من بیایید که من هزار مسئله از وی می پرسم که این مسئله‌ها را از توریت و انجیل و زبور بیرون آورده‌ام».

۱۱۱. اشعار «۲۶۵ پ - ۲۸۹ پ حاشیه»

از: رجایی، صایب، نویدی، ملای رومی، شیخ سعدی شیرازی، مولوی جامی، نقیب، معزی، فرهاد و شیرین وحشی، شاه ضیای بدخشی، افجنگی، امیر خسرو دهلوی، از شاه و گدا، ملا صالح، عمر خیام، طوسی، شیخ عطار، سعدی، خلقی، وقوعی، انوری، کمال اسمعیل، خواجه افضل، ملا حیرتی، میر محمدباقر داماد، مهدی، آصفی، جعفری، عرفی.

۱۱۲. شرح بیت ابوالفیض دکنی «۲۸۹ پ حاشیه»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: ابوالفضل بن مبارک دکنی، علامی (۹۵۸-۱۰۱۱ ق)

شرح کوتاهی بر یک بیت از سروده‌های برادر بزرگترش ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (-۱۰۰۴ ق) است. نسخه دیگری ازین گزارش در فهرستها و منابع کتابشناسی نیافتیم.

آغاز: «شرحی که شیخ ابوالفضل به این بیت برادر خود شیخ فیضی نوشته.

به شش نصیحت محمل سخن تمام کنم

مگو مبارز میاور مبین مگشای

مگو یعنی بیجا مگو و سخن بی تأمل مگو و حرفی که

به تو».

۱۱۳. اشعار «۲۸۹ پ - ۲۹۰ پ حاشیه»

از: اوحدی، شیخ آذری، عبدالرزاق، اسیر، میرزا صادق، سعدی، حسن.

۱۱۴. از صفات العاشقین مولانا هلالی

(۲۹۰ پ - ۲۹۴ پ حاشیه) (ادبیات - فارسی)

مؤلف: نورالدین / بدرالدین جغتایی هلالی (۹۳۵ تا ۹۳۹ ق)

رک: ش ۸۹۰۸/۴۰.

آغاز:

خداوندا دری از غیب بگشای

جمال شاهد لاریب بنمای

به حمد خویش گویا کن زبانه

پر از شهد شهادت کن دهانم

۱۱۵. دو دستورالعمل زبان رمز و اشاره

(«۲۹۴ پ - ۲۹۵ ر حاشیه»)

آغاز: «دستورالعمل زبان رمز و اشاره. استواء دماغ، لب بالا ب، لب پایین ت، هر دو لب ث، بروت راست ج، بروت چپ ح، هر دو بروت خ، گوشه چشم راست ه».

۱۱۶. [فتوت نامه] «۲۹۵ ر حاشیه»

آغاز: «اگر پرسند واجبات ایمان چند است بگو دوازده. اول به عالمان صحبت داشتن. دوم از جان دور بودن. سیم تشنه را آب دادن. چهارم بیماران را پرسیدن».

۱۱۷. اشعار «۲۹۵ ر - ۲۹۵ پ حاشیه»

بیشتر تک بیت است.

از مؤمن، مسعود، حمید، سید، جامی، ابن عماد، دهکی، یوسف، حافظ، خسرو، کاتبی، میر علیشیر، حیدر، حسن، کمال، جلال، هلالی، خالصی.

انجامه: «بتاریخ ۲۵ شهر محرم الحرام سنه ۱۱۰۹ سمت اتمام یافت. الهی جمله عاقبت به خوبی بوده باشد».

۱۱۸. از مجالس المؤمنین این اشعار نوشته می‌شود

(«۲۹۶ ر - ۲۹۸ پ حاشیه»)

از: شاه طاهر دکنی، فردوسی، از جام جم شیخ اوحدی، کمال اسمعیل، ظهیر فاریابی، غزالی و بیشتر اشعار بدون نام سراینده.

آغاز:

روی بنما که جهان ظلمت زنگار گرفت

صیقلی زن که مرا آینه زنگار گرفت

۱۱۹. رقعهای که سلطان ملک‌شاه سلجوقی به حسن صباح نوشته و جواب حسن صباح «۲۹۹ ر - ۳۰۰ پ حاشیه»
۱۲۰. صورت کتابت امیر تیمور و جواب سید علی بن امیر حسینی کیا «۳۰۰ پ - ۳۰۲ پ حاشیه»
۱۲۱. مجالس المؤمنین «۳۰۲ پ - ۳۰۴ پ حاشیه»
(شرح حال - فارسی)
مؤلف: نورالله بن شریف شوشتری، قاضی (۹۵۶-۱۰۱۹ ق)
شامل دیباچه و فاتحه و خاتمه کتاب است.
فهرستواره، ج ۳، ص ۲۲۶۱-۲۲۶۳؛ دنا، ج ۹، ص ۲۷-۳۳.
آغاز: «دیباچه کتاب مجالس المؤمنین من تصنیف قاضی نورالله رحمه الله. نفحات دلگشای حمد و رشحات جانفزای ثنا که از مهب شمال اعتقاد و مصب زلال انقیاد».
- انجام: «و طبع لطیف ناظران را از مطالعه آن ملامت نیفزاید والله اعلم بالصواب».
۱۲۲. دیباچه که آقا حسین خونساری سلمه الله انشا فرموده‌اند «۳۰۴ پ - ۳۰۶ ر حاشیه» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
رک: ش ۷/۸۸۵۲.
آغاز: «سبحان الله این چه گوهر گرانبایه و اختر بلند پایه است که آشنایان زبان وحی الهی».
انجام: «اذا لم تستطع امرأ فدعه و جاوزه ای ما یستطیع».
۱۲۳. اشعار «۳۰۶ ر - ۳۰۷ ر حاشیه»
از: میرزا طاهر واقعه‌نویس، صایب تبریزی، میر صیدی، سعید قصاب، عبدالعظیم سمنانی، عظیماء نیشابوری.
۱۲۴. نسخه مفرح یاقوتی که به جهت طپش دل عشاق نافع است «۳۰۶ پ حاشیه»
۱۲۵. دیباچه وکالت نامچه جهت نکاح «۳۰۷ ر - ۳۰۷ پ حاشیه»
۱۲۶. غزل «۳۰۷ پ حاشیه»
از مولوی جامی و صایب.
انجامه: «تمت بتاریخ ۲۷ شهر ربیع‌الثانی ۱۱۰۹ امید که پیوسته زندگانی بوده باشد. بحمد و آله الامجاد».
- خط: نستعلیق. کاتب: محمد جعفر بن محمد بدیع (۱۰۵ پ و ۱۱۹ پ). تاریخ کتابت: ۱۱۰۹ ق در مشهد (ر۱)، ۲۷ ربیع‌الاول ۱۱۰۹ ق (۳۶ پ)، جمعه ۲۴ ربیع‌الثانی ۱۱۰۹ ق (۳۹ پ)، ۱۵ شوال ۱۱۰۸ ق (۴۷ پ)، ۲۷ شوال ۱۱۰۸ ق (۶۱ پ)، ۱۳ ذیقعد ۱۱۰۸ ق (۱۰۵ پ)، ۵ ذیقعد ۱۱۰۸ ق (۱۱۹ پ)، ۶ شوال ۱۱۰۷ ق (۱۳۴ پ)، ۲۵ جمادئ‌الثانی ۱۱۰۸ ق (۱۸۲ ر)، ۲۵ شوال ۱۱۰۸ ق (۲۰۵ پ)، ۱۱۰۸ ق (۲۲۳ ر)، شنبه ۳ ذیحجه ۱۱۰۸ ق (۲۷۸ پ)، ۲۵ محرم ۱۱۰۹ ق (۲۹۵ پ)، ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۱۰۹ ق (۳۰۷ پ)، ۵ ربیع‌الثانی ۱۱۰۹ ق (۳۱۸ ر)، ۱۰ ربیع‌الاول ۱۱۰۹ ق (۳۲۳ پ)، ۱۱ ربیع‌الثانی ۱۱۰۹ ق (۳۳۵ ر).
- نوشته‌های این جنگ بسیار ریز و درهم کتابت شده است از این جهت در بعضی از بخشها خط نسخه بسیار سخت خوان می‌شود.
- مطالب نوشته شده در متن و حاشیه. نوشته‌های متن و حاشیه از هم جداست و نسخه تا برگ ۳۰۷ در حاشیه کتابت دارد. در متن بیشتر بخشها به صورت سه ستون چلیپا و سه ستون تک سطر (بین سطور چلیپا) از پایین به بالا نوشته شده است به صورتی که از آغاز سمت راست هر صفحه متن آغاز و پایین سمت چپ مطلب پایان می‌یابد. کاتب سعی می‌کرده با این طرز کتاب‌پردازی و ریز نوشتن کلمات و حروف مطالب بیشتری را در فضایی کم جای دهد. در وسط حاشیه‌های نسخه از گردش ۹۰ درجه‌ای قلم و زاویه کتابت مثلث توخالی کوچکی در همه صفحات شکل گرفته است.
- عناوین و نشانیها شنگرف، در متن بین پاره‌های اشعار دوایر شنگرف رنگ کشیده شده است. آغاز نسخه مهر کتابخانه باقر ترقی به شماره ۲. در برگهای ۲ و ۳ مهر مربع: «محمد اشرف است ۱۱۷۴». در

مجلس، ج ۸، ص ۳۶۹-۳۷۲ (خط مؤلف)؛ دنا، ج ۸، ص ۹۶۸-۹۷۲؛ گنج‌بخش پاکستان، ج ۱، ص ۴۲۷.
آغاز: «ابواب مخزن وجود به حکم کنت کنزاً مخفياً مسدود و به مفتاح فاحبیت ان اعرف مفتوح و مشهود شده».

انجام:

خود مگر بر فرس و استر خود رشک بری
کاشهب چرخ روان بر اثر توسن ماست
راست‌تر خواهی ازین خواجه مرا با تو چه کار
آنچه در وهم تو گلزار تو شد گلخن ماست
انجامه: «تم الکتاب بعون الملک الوهاب فی یوم السبت من شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۶۶».

۲. دیوان نشاط «۹۶ ر - ۱۱۱ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: عبدالوهاب بن محمدرحیم نشاط اصفهانی،
معمدالدوله (۱۱۷۵-۱۲۴۴ق)
شامل مثنویهای او.

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۹۵-۱۸۹۶ و ۲۵۷۱-۲۵۷۳؛ فرهنگ
سخنوران، ج ۲، ص ۹۳۲؛ دنا، ج ۵، ص ۴۱۸-۴۱۹.

آغاز:

ای خوشا آغاز غم پرداز عشق

ای خوشا انجام به ز آغاز عشق

انجام:

من که دیدستم به خود ستّاریت
کسی شوم نومید از غفاریت
خلق را بستی ز غیبم چشم و گوش
ای خدا عیب من از خود هم بپوش

۳. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان)

«۱۱۲ پ - ۱۲۱ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ق)
رک: ش ۸۸۵۲/۱۴.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد قال الشیخ الامام....»

برگ آخر نسخه سه مهر سیاه شده (دو تا بیضوی و یکی مستطیل). یک غزل در برگ ۶۷ به عمد سیاه شده است. در حاشیه ص ۳۰۸ اشعاری به خط جدید اضافه شده است. در برگ آخر نسخه تاریخ جواب گرفتن در ۲۷ صفر ۱۱۵۸ق و چند یادداشت معاملاتی به سیاق.

دارای برگ‌شمار قدیمی در گوشه سمت چپ بالای برگها. این برگ‌شماری تا برگ نهم به عدد است و پس از آن تا پایان نسخه به سیاق ادامه یافته است. بنا بر این برگ‌شماری ۳ برگ از آغاز نسخه افتاده است. تا آن جاکه دقت کردم بعد از این برگها نیز نسخه افتادگی دارد: ۹۲، ۱۰۶، ۱۴۶، ۲۰۴، ۲۰۶، ۲۰۸ و ۲۰۹. پایان هر برگ دو رکابه نوشته شده است: یکی مربوط به متن و دیگری حاشیه. رکابه‌ها معمولاً چندکلمه‌ای است و هر دو عبارت رکابه در کنار هم نوشته شده‌اند. در حاشیه آخرین سطر بخش روی برگها هم اولین کلمات سطر آغازین صفحه بعدی به مثابه رکابه تکرار شده است.

سطراندازی شده با مسطر. اثرات سطراندازی هم که به صورت سه ستونه با حاشیه تهیه شده بود در جای جای نسخه مشهود است. جزوها ۸ برگی.
کاغذ: نخودی آهار مهره. کناره‌های صفحات آبخورده.
یک، ۳۳۵، یک برگ، ۲۴/۷×۱۶/۳، سطور چلیپا، ۲۳×۱۴.

جلد، تیماج قهوه‌ای ضربی با تریج و سرتریج عنابی. عطف و سجاف جدیدتر و مرمت شده. قطر: ۵/۱.
خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۳۵]

(۸۸۵۴)

مجموعه:

۱. گنجینه نشاط «۱ ر - ۹۳ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: عبدالوهاب بن محمدرحیم نشاط اصفهانی،
معمدالدوله (۱۱۷۵-۱۲۴۴ق)
کامل.

گونگون، نسخه‌های پزشکی، دستورات علوم غریبه و دستورالعملهایی در علوم طبیعی و ساخت وسایل مختلف.

در آغاز کاتب آن را با نام: «من کل شیء لبه ولطفه مستودع فی هذه المجموعه» خوانده است. به جز آن یادداشتهای پراکنده، خصوصیات این رساله‌ها یادکردنی است:

۱. ترجمه عهدنامه امیرالمؤمنین^(ع) با ارمنیان

«۳ پ - ۶ پ» (حدیث - فارسی)
آغاز: «الحمد لله رب العالمین الصلوة والسلام علی خاتم النبیین محمد وآله الطاهرین. این کلمات ترجمه عهدنامه‌ای است که هشام ابن عتبه و قاص به فرموده حضرت... علی بن ابی طالب... به خط کوفی بر حزقیل الشهیر بذی الکفل نوشته در شهر صفر سنه اربعین من الهجرة. به درستی که جماعتی از علماء طائفه ارامن و اهل ذمه و صحبت که بودند بعضی از آن جماعت عاقب سید عبدالشوبح».

انجام: «رعایت کنند این را و محافظت نمایند همیشه تا این که بر پا باشد زمان ساعت و آخر دنیا والحمد لله رب العالمین والسلام».

۲. دوازده امام «۲۰ پ - ۲۲ ر» (دعا - عربی)

به طریق تضمین آیه الکرسی.
آغاز: «اللهم صل وسلم علی شمس فلک العلوم ومصباح النجاح فی ظلمات الشهاب والسهموم السید المعصوم الذی شعشع نور جماله جباه النجوم».

انجام: «ولا تحشرنا مع الذین عنهم معرضون فان اولئک اصحاب النار هم فیها خالدون».

۳. نظم اللئالی «۲۲ ر - ۴۸ ر» (حدیث - فارسی)

مؤلف: عادل بن علی بن عادل شیرازی خراسانی (سده ۵۱۰ هـ) نسخه ما مقدمه آغاز و بخشی از انجام کتاب را ندارد.

فهرستگان حدیث، ج ۶، ص ۲۰۹-۲۱۱؛ منزوی، ج ۱۰، ص ۱۷۱۰ و ج ۴، ص ۳۲۸۰؛ میراث حدیث شیعه، ج ۱،

ای ز دردت خستگان را بوی درمان آمده
یاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده».

انجام:

تا به دنیا آمدند از کلیه کتم عدم
سوی حضرت جز نیاز و ناله نفرستاده‌اند
پیر انصاری تو می‌دانی که ایشان کیستند
فرقه‌ای بی‌کر و فر و زمهره‌ای دل ساده‌اند
انجامه: «بتاریخ یوم یکشنبه بیست و دویم ۲۲ شهر شوال المکرم سنه ۱۲۶۶ رقم اتمام پذیرفت» (حاشیه برگ ۱۲۱ ر).

خط: شکسته نستعلیق. تاریخ کتابت: شنبه رمضان ۱۲۶۶ق (رساله اول)، ۲۲ شوال ۱۲۶۶ق (رساله سوم).
سطور چلیپا و معمولی، اشعار ۴ ستونی. صفحه ۷۷ پ برعکس نوشته شده است. بین برگهای رساله اول صفحه ۱۴ پ و ۲۸ ر سفید. در صفحه آغازین نسخه چند تک بیت نوشته شده است. در حاشیه کمی تصحیح شده، با علامت بلاغ در حاشیه بعضی از صفحات مانند ۳۸ پ و ۴۴ پ و ۵۷ پ و ۶۶ پ و ۷۴ پ و جز آنها.

در برگهای ۹۳ پ و ۱۲۱ پ مهر چهارگوش به نقش: «عبد ابراهیم ۱۲۲». حاشیه برگ ۱۱۵ پ سه نقطه شک (.)، رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. نشانه‌ها و خطوطی که برای سطراندازی در نسخه استفاده شده روی برگها مشهود است.

کاغذ: نیلی آهار مهره (به جز برگهای ۹۶-۱۰۳ که نخودی وبدون آهار مهره است).

دو، ۱۲۱، پنج برگ، ۲۲/۲×۱۳/۸، سطور مختلف، ۱۵×۸.

جلد: چرم سرخ ساده. قطر: ۲/۱.
خریداری از محمدحسین جلیلی در آبان ۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۳۲۲]

(۸۸۵۵)

جنگ:

شامل مجموعه نوشته‌ها و یادداشتهای مختلف درباره تفسیر، حدیث، ادعیه و احراز و ختوم برای موضوعات

۵. فال نامه قرآن کریم «۶۱ پ- ۶۷ ر»
 برای انجام ۱۵ کار، از روی دایره‌ای با خانه‌های
 سی‌گانه.
 آغاز: «فال نامه. اگر کسی را در کاری احتیاج افتد و
 خواهد نیک و بد آن را بداند یک بار سوره فاتحه و سه
 بار سوره اخلاص بخواند و در این دایره نظر کند... بقره
 ۱. به این منصب برسی البته. ۲. این بنده را بفروش».
 انجام: «۱۳. گم شده تمام باز یابی. ۱۴. کارها گشاده
 شود. ۱۵. توانگری یابی».

۶. فال نامه پرندگان «۶۷ ر- ۷۱ پ»
 آغاز: «فال نامه که جناب امام رضا^(ع) جهت مامون
 تصنیف کرده. طریقه چنین است که چون کسی را مرادی
 باشد و خواهد که نیک و بد آن را بداند اول مطلب خود
 را در دوایر چهارگانه پیدا کرده».
 انجام: «۷. در عمارت سعی کن. ۸. از سلطان عزت
 بینی. ۹. به مراد دل برسی به حسب ظاهر».

(فارسی و عربی)

۷. اشعار

از این سراینندگان:

ابن ابی الحدید (۹ ر)

امیرالمؤمنین^(ع) (۶ پ، ۸ ر)

بهایبی، شیخ (۱۱ پ)

سیدالساجدین^(ع) (۷ پ)

شافعی (۸ پ)

شهاب سهروردی، شیخ (۷ ر)

صالح، شیخ (۷ ر)

فخر رازی (۷ پ)

قیس عامری (۱۳ ر)

مرزوقی، امام (۶ پ)

معما به طریق لغز به اسم محمد (۱۲ پ)

خط: نسخ. بعضی از ترجمه‌های زیرنویس شکسته

نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها و اشکال شنگرف. بین پاره‌های

اشعار چهار نقطه لوزی شکل شنگرف.

ص ۱۹۴-۱۹۶؛ دنا، ج ۱۰، ص ۷۳۴-۷۳۵؛ مرعشی،
 ج ۱۹، ص ۱۳۷ (به نام نثر الالکی و بدون نام ناظم).
 آغاز: «از کلام معجز نظام اسد الله الغالب علی بن
 ابی طالب علیه السلام احدی و تسعین و ماتین احادیث.
 بسم الله الرحمن الرحیم. حرف الالف. اثنی عشر حدیث.
 ایمان المرء بایمانہ. ایمان مرد شناخته می‌شود به
 سوگند او.

مؤمن کامل چه پرهیزد ز سوگند دروغ

گوهر ایمان او از نور حق گیرد فروغ».

انجام: «بصیر امر الصبور الی مراده. می‌گردد کار صبر
 کننده به مراد خواطر و خواهش او.

هر که دارد صبر کارش بر مراد دل شود

صابران را عاقبت مقصود دل حاصل شود».

۴. ترجمه صد کلمه «۴۸ پ- ۶۰ پ» (حدیث- فارسی)
 مؤلف: ناشناخته

منزوی، ج ۲، ص ۱۶۲۶؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳،
 ص ۳۱۰۰-۳۱۰۱ و ۳۳۸۱.

آغاز: «قال امیرالمؤمنین علی علیه السلام. گفت
 امیرالمؤمنین و امام المتقین علی بن ابی طالب علیه
 السلام

گفت شیر خدا علی ولی

هادی خلق و رهنمای انام

آنکه هر دم ز حضرت بیچون

باد بر روح او درود و سلام

لو کشف الغطاء ما ازدددت یقیناً. اگر برداشته شود پرده
 زیاد نمی‌شود یقین من.

حال خلد و جحیم دانستم

به یقین آن چنان که می‌باید

گر حجاب از میانه بر خیزد

آن یقین ذره‌ای نیفزاید».

انجام:

چون بیابی تو نعمتی از غیب

خوار باشد چه نقطه موهوم

شکر آن یافته فرو مگذار

که ز نایافته شوی محروم

بختری) راست ازین جنس و در پارسی فرخی را و من به لفظ فرخی این کتاب را تمام کردم».

انجامه: «در روز پنجشنبه بیستم شهر محرم الحرام سنه ۱۳۰۳ هجری محمدحسن بن محمدعلی السمنانی از تحریر خلاص شد الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً».

۲. [عروض] «۷۲ پ - ۸۸ ر» (عروض - فارسی)

مؤلف: معین بن محمد عباسه شهرستانی (سده ۵۸ هـ) کتاب مختصری در عروض فارسی است که به نام افتخار الوزراء فی العالم... قوام الملة والدين جلال الاسلام المشتهر بگلدگرا (?) نوشته شده است. مؤلف به صورت کامل از خود نام نبرده: «ناگاه عقل رشید که عاقله ملک بدن است ندا کرد که ای شهرستانی درین شکوه مصیب نیستی» (۷۳ ر).

در ابتدا نوشته شده کتاب یک مقدمه و دو قسم و خاتمه دارد اما بعضی از عناوین در نسخه نانوخته مانده و تنها از این موارد می توان یاد کرد:

مقدمه: در تعریف عروض.

قسم اول: در ذکر ارکان و اصول و ازاحیف و آن مرتب است بر چهار فصل:

فصل اول: در اصول ارکان.

[فصل دوم: در بیان حرکت و سکون حروف و کیفیت تقطیع].

فصل سیم: در بیان ارکان.

فصل چهارم: در ذکر ازاحیف.

[قسم دوم]: در ترتیب بحور.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۶۴-۲۱۶۵؛ سنه، ج ۱، ص ۱۱۷-۱۱۸، ش ۲۳۶.

آغاز: «افتتح کلامی واستنجم مرامی خداوندی که عقول کاملان بسیط اغبر به مدتهای مدیده و ازمنه و افره با وجود فکرهای طویل».

انجام: «متدارک مثنی مقبوض رکض الحیل خوانند. مؤلف گوید:

چگلی صنمی که دلم ببرد پس از آن به عناء بلا سپرد فعلن فعلن هشت بار».

از برگهای الحاقی آغاز نسخه چهار برگ سفید است و دو برگ دیگر این یادداشتها را دارد: دستورالعمل ساخت جواهر سرمه، شرح چهل کاف جناب امیرکبیر التفاتی جناب شیخ سلمه الله، ذکر جهت کل مطالب شرعی، یادداشت میزان طلب، دستور قرائت سوره یس نوشته فتح الله بن مستوفی.

از ۱۲ برگ الحاقی پایان نسخه هم ۶ برگ سفید است و بقیه این یادداشتها را دارد: دواى هدهد و خواص سر آن، الفبای تلگراف و چندین شعر از ابن سینا و دیگران بدون اسم و خط یادگار شیخ حسین.

در حاشیه برگ ۷۲ ر و آغاز و انجام نسخه مهر بیضوی به نقش: «یا فتح الله ۱۲۸۳». در برگهای ۱۳۱ پ و ۱۴۷ پ خط مشجره آمده است. سطراندازی شده با قلم آهنی که اثر آن باقی است. کاتب کلمات را بین سطراندازیها نوشته است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: شرقی حنایی و نخودی آهار مهیره (برگهای الحاقی آغاز و انجام با ته نقش روسی).

شش، ۱۴۸، دوازده برگ، ۱۳×۲۱/۳، ۱۷ سطر، ۱۴×۷.

جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول یک لا. قطر: ۱/۸.

خریداری از محمد رثانی در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۷۹۷۹]

(۸۸۵۶)

مجموعه:

۱. حدائق السحر فی دقائق الشعر «۱ پ - ۷۱ پ»

(بلاغت - فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد رشید و طواط (۵۷۳ ق)

کامل.

دنا، ج ۴، ص ۵۲۸-۵۳۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۱۳۴-۲۱۳۶؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۳۹۵-۲۳۹۶ و ۲۷۹۳-۲۷۹۴.

آغاز: «الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه المترعة الحياض ومننه الممرعة الرياض والصلوة على خاتم انبيائه».

انجام: «و در تازی امیر ابوفراس و بختری (کندا؛

انجامه: «در روز هشتم ماه صفر سنه ۱۳۰۳ تمام شد به ید کاتبش محمدحسن بن محمدعلی السمنانی. هر دو نسخه بسیار غلط بود و به همان غلط نوشته شد. چون که المأمور معذور احقر اقدام در نبشتن کردم والسلام».

۳. عروض (۸۸ پ - ۱۰۱ ر) (عروض - فارسی)
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ ق)
کامل. عناوین و جدولهای عروضی و اوزان عروضی در این نسخه نانوشته.
رک: ۸۸۱۴/۱.

انجام: «دلم بر تست هر دم آیم سویت تا ببینم رویت».
انجامه: «در روز چهارشنبه بیست و چهارم شهر صفر المظفر کتابت به اتمام رسید الحقییر محمدحسن بن محمدعلی سنه ۱۳۰۳».

۴. اخلاق ناصری (۱۰۴ ر - ۲۶۸ پ) (اخلاق - فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ ق)

از اواسط فصل دوم از قسم اول مقاله اول تا اواخر فصل هشتم مقاله سوم کتاب.
دنا، ج ۱، ص ۴۷۳-۴۷۸؛ فهرستواره، ج ۶، ص ۳۰۹-۳۱۲؛ احوال و آثار خواجه نصیر، ص ۴۴۹-۴۵۹.
آغاز موجود: «باشد و خود همیشه خود و با خود باشد پس دلیل گفتن بر خودی خود محال و باطل باشد».
انجام موجود: «و با دوست معامله چنان کن که به حاکم محتاج نشوی و با دشمن معامله چنان کن که در حکومت ظفر».

خط: رساله اول و آخر نسخ و بقیه شکسته نستعلیق، کاتب: محمدحسن بن محمدعلی سمنانی، تاریخ کتابت: پنجشنبه ۲۰ محرم ۱۳۰۳ ق (رساله اول)، ۸ صفر ۱۳۰۳ ق (رساله دوم) دو رساله اول از روی نسخه‌ای مغلوپ نوشته شده است. چهارشنبه ۲۴ صفر ۱۳۰۳ ق (رساله سوم).
همه نسخه به جز رساله سوم عناوین و نشانیها شنگرف. بین پاره‌های اشعار ۴ نقطه لوزی شکل

شنگرف یا یک دایره توخالی کوچک.
با یادداشت احمد گلچین معانی ابتدای مجموعه که نوشته «فیش تهیه شد» (معرفی شده در نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۱۹۱). ابتدا و انتهای نسخه و برگ ۱۰۴ ر دو مهر بیضوی به نقشهای «ابن محمدحسین محمدجعفر ۱۳۱۱» و «موسی بن جعفر ۱۳۱۸». آثار سطراندازی بر کاغذها باقی مانده است.
رکابه دار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره (نوع کاغذ برگهای رساله آخر با بقیه بخشها متفاوت است).
یک، ۲۶۸، دو برگ، ۱۱/۷×۲۲/۲، ۲۰ و ۱۵ سطر، ۱۴×۶.
جلد: میشن مجدول گرهی قهوه‌ای، یک لا. قطر: ۳/۵
طرز ورود به کتابخانه نامشخص.
[شماره ثبت: ۵۰۶۳۵]

(۸۸۵۷)

مجموعه:

۱. منتخب مقطع تکمیل الصناعة (رساله در قافیه)
(ص ۱ - ۳۲) (قافیه - فارسی)
مؤلف: عطاءالله بن محمود عطایی نیشابوری (۹۱۹ ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۲۷/۱.
آغاز: «سپاس بی قیاس صانعی را که تاسیس بدایع مصنوعات و نظم سلسله موجودات بی دخیلی و شریکی نمود... اما بعد این رساله‌ای است در علم قوافی به عرف شعرای عجم منتخب از مقطع کتاب تکمیل الصناعة».
انجام: «مشابه حال آن کس بود او را ردیف نام کردند. رباعی...
گر سهو و خطایی شده باشد واقع
رب اغفر لی انک انت الوهاب
وکان اتمام تألیفها فی غرة رمضان المبارک سنه اثنتین و تسعین و ثمان مائة والحمد لله علی الانعام اولاً والتوفیق اخراً».
انجامه: «تم فی هذه السنه ۱۲۵۹».

سطراندازی شده با قلم آهنی به نحوی که اثر آن کاملاً در اوراق هویداست.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره. ته‌نقش دار با عبارت IWG.

یک، ۹۰، دو برگ، ۱۸، ۲۱/۹×۱۴/۱، سطر، ۱۴×۷.

جلد: تیماج مشکی مجدول گرهی زرین. قطر: ۱/۷. خریداری از حاج شرف‌الملک فلسفی در آبان ۱۳۲۴ ش.

[شماره ثبت: ۲۷۸۲۲]

(۸۸۵۸)

مجموعه:

۱. جمع مختصر (مختصر وحیدی) «۱ پ - ۲۳ پ» (عروض و قافیه - فارسی)

مؤلف: وحید تبریزی (زنده در ۸۲۰ ق)

کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۵۶-۲۱۵۸؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۸۷-۲۶۸۸ و ۲۹۷۳-۲۹۷۴؛ دنا، ج ۳، ص ۷۰۸-۷۱۰ (در آن جا به اشتباه وحید تبریزی قمی ۹۴۲ ق) مؤلف دانسته شده است.

آغاز: «سپاس بی قیاس واجب التعظیمی را که به تشریف نطق انسان را مشرف ساخت و کلام موزون و علم اوزان موهبت فرمود... اما بعد بدان که این مختصری است از منشآت مولانا وحید تبریزی در علم عروض و قافیه و صنایع شعر که از برای برادرزاده خود تألیف کرده تا بدین مقدمه در اوزان مدخل کند و حدود قافیه بشناسد و صنایع شعر بداند و این را جمع مختصر نام نهاد و بالله التوفیق. اکنون بدان که شعر کلامی است موزون و موزون را نیز میزانی باید».

انجام: «و میال دال و فا یا آید و هر کس که از علم قافیه این مقدار بداند او را کفایت باشد».

۲. المقدمة الجزرية «۲۵ پ - ۲۹ ر»

(قرائت و تجوید - عربی)

مؤلف: محمد بن محمد جزری (۷۵۱-۸۳۳ ق)

کامل.

۲. عروض سیفی (میزان الاشعار) «ص ۳۳-۱۰۷»

(عروض - فارسی)

مؤلف: سیفی بخاری عروضی (- شاید ۹۰۹ ق)

کامل.

رک: ش ۳/۸۸۱۴.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل علم العروض ميزان الاشعار والصلوة على صاحب ديوان الرسالة واهل بيته الاطهار. اما بعد بدان که باعث بدین تألیف آن بود که گاهی که با اصحاب».

انجام: «این مصراع را چنین تقطیع می توان کرد که العاشق مفعول. قفی هوا مفاعلن. کسا هسا مفاعلن. هر فع».

انجامه: «والحمد لله على الاتمام وعلى نبيه واله الصلوة والسلام سنة ۱۲۵۹».

۳. حدائق السحر في دقائق الشعر «ص ۱۱۳-۱۸۰»

(بلاغت - فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد رشید و طواط (۵۷۳ ق)

کامل.

رک: ش ۱/۸۸۵۶.

آغاز: «الحمد لله على ما افاض علينا من نعمه المترعة الحياض ومننه الممرعة الرياض والصلوة والسلام على خاتم انبيائه».

انجام: «و در تازی بوفراس و بحتری راست از این جنس و در پارسی فرخی را فرحی را (کذا) و من بر لفظ فرخی این کتابرا تمام کردم».

انجامه: «سنه ۱۲۵۹».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: ۱۲۵۹ ق.

عناوین و نشانیها و جداول عروضی شنگرف. بر فراز اوزان عروضی و عبارات عربی و آغاز مثالها خط شنگرف، بین پاره‌های اشعار سه نقطه مثلثی شکل شنگرف، در صفحه آغازین نسخه یادداشت خریداری علی مدرس با مهر بیضوی او: «هو العلي ۱۲۶۷»، و فهرست رساله‌های مجموعه و یک مهر بیضوی ناخوانا، رکابه‌دار. بر فراز کلمات رکابه خطی شنگرف رنگ کشیده شده است. جزوها ۸ برگی.

- کشاف الفهارس، ج ۱، ص ۴۲۴-۴۲۹؛ دنا، ج ۹، ص ۱۱۶۳-۱۱۶۶؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، ص ۲۳۱-۲۳۴.
- آغاز:
يقول راجی عفروب سامع
محمد بن الجزری الشافعی
الحمد لله و صلی الله
علی نبیه و مصطفاه
انجام:
وقد تفضی نظم المقدمة
مئی لقاری ان تقدمه
والحمد لله لها ختام
ثم الصلوة بعد والسلام
علی النبی المصطفی خیر البشر
ما طلعت شمس وما لاح قمر
انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب تحريراً فی
یوم سابع شهر محرم الحرام سنه ۱۳۰۱».
۳. [گوشه‌های علم موسیقی] «۲۹ پ - ۳۰ ر»
(موسیقی - فارسی)
یادداشت کوتاهی در شمارش گوشه‌های علم موسیقی
است که ناتمام مانده و فقط اسم ۳۹ مقام در آن آمده
است.
آغاز: «اسامی گوشه‌ها در علم موسیقی چهل و هشت
است. اول ذوالخمس میانه پنج گاه و کرانیه. دوم وهابی
در پستی ایکیات».
انجام: «سی و هشتم: ضرای میانه چهارگاه و غزال.
سی و نهم: کاروان میانه عراق».
۴. دستور معما «۳۰ پ - ۸۲ پ» (معما - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد حسینی نیشابوری (۹۰۴ ق)
کامل.
منزوی، ج ۳، ص ۲۱۸۶-۲۱۸۸؛ مشترک پاکستان،
ج ۱۴، ص ۱۱-۱۲؛ دنا، ج ۹، ص ۹۱۶-۹۱۸.
- آغاز:
«به نام آن که از تألیف و ترکیب
معمای جهان را داد ترتیب
گشایند از معما نام اما
شد از نامش گشاده هر معما
... اما بعد معروض آن که فقیر حقیر حسین بن محمد
الحسن را چند معمایی بود که ذره مثال از پرتو آفتاب
سپهر مکرمت و کمال».
- انجام:
«ز بهر رسیدن به عزّ و شرف
چو این نامه را خامه خوشخرام
بیاراست اول از آن نام و به
که باشد برو نیز ختم کلام
والحمد لله علی الاتمام والصلوة والسلام علی محمد
خیر الانام و علی آله و صحبه».
انجامه: «سنه ۱۳۰۲».
۵. دستور معما «۸۳ پ - ۸۵ پ» (معما - فارسی)
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ ق)
کامل.
منزوی، ج ۳، ص ۲۱۸۵-۲۱۸۶؛ مشترک پاکستان،
ج ۱۴، ص ۷-۶؛ دنا، ج ۹، ص ۹۱۱-۹۱۵ (در آن جا ۴
دستور معمای جامی ذیل هشت عنوان و آمیخته با هم
معرفی شده است).
آغاز:
چو از حمد و تحیت یافتی کام
بدان ای در معما طالب نام
که اعمال معنائی سه قسم است
که هر یک گنج اسما را طلسم است
یکی اعمال تحصیلی که از وی
بتحصیل حروف آرد خود (خرد) پی
دوم آنها که در تکمیل صورت
شود صاحب معما را ضرورت
سیوم اعمال تسهیلی که دانا
ز وی گردد بر آن باقی توانا

انجام:

اصل دوازدهم: بدان که تصغیر عبارت است از...
 اصل سیزدهم: بدان که سوختن و پریدن و افکندن و رفتن و پاک کردن و ناخواندن و ریختن و نادیدن و در کردن و فروختن حرف عبارت است از آن که ساقط کنند آن کلمه و امثال این...
 اصل چهاردهم: بدان که ضد و نقیض به یک معنی آید.
 اصل پانزدهم: بدان که هر عددی را که در نفس خودش ضرب کنی...
 اصل شانزدهم: بدان که رعایت ترتیب در معما واجب است.

خاتمه: بدان که لطافت و زینت و کمال معما آن است که آن را معنی معنائی یا معنی بیئی خوب باشد.
 نسخه‌های این کتاب کاملاً شبیه هم نیستند و نسبت به هم در مقدمه و عبارات و حتی اصلها کم و زیاد دارند.^۱
 کهنترین نسخه‌هایی که از این متن یافتیم نسخه‌های ش ۱۰۴۵۱/۲ آستان قدس رضوی (مورخ ۸۸۵ق) و ش ۱۷۳۵۴ مجلس^۲ (۲۰ ذی‌قعدة ۸۸۶ق) است که نشان می‌دهد کتاب پیش از این زمانها تألیف شده است.
 منزوی، ج ۳، ص ۲۱۹۱ و ۲۲۰۴؛ آستان قدس، ج ۹، ص ۳۱۸-۳۱۹؛ ملک، ج ۶، ص ۲۰۲-۲۰۳ و ۱۶۱ (نسخه‌ای ناقص که تنها ۱۰ اصل را دارد؛ منسوب به شیخ بهایی) و ج ۸، ص ۶۸؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۴۷-۱۴۸؛ مجلس، ج ۳۱، ص ۱۰۰-۱۰۱؛ مرعشی، ج ۷، ص ۳۲ (مفتاح الاسامی)؛ فارسی قاهره، ج ۲، ص ۱۶۹؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۱۷-۱۸ (معما) و ۲۱-۲۲ (مفتاح الاسامی).

آغاز: «بدان که ترتیب کرده شد این رساله را بر یک

۱. این تألیف در برخی از نسخه‌ها به نام مفتاح الاسامی خوانده شده است. در مشترک پاکستان نوشته شده مفتاح الاسامی اگر چه با این رساله شباهت بسیار زیادی دارد اما از نسخه‌ها این طور به دست می‌آید که دو متن جداگانه‌اند و گویا یکی از دیگری اقتباس شده است.

۲. مقدمه این نسخه نسبت به نسخه ش ۹۸۱۶ مجلس مفصلتر است و به نام مفتاح الاسلام خوانده شده که می‌تواند اشتباه کاتب باشد.

به نام ایزد زهی در کرامی
 که سفت الماس نوک کلک جامی
 به تشریف قبول ارزنده بادا
 به ارباب کرم فرخنده بادا
 چو بنیادش به فال نیک دیدم
 در ابر فیض نارنجی گزیدم
 چو در تاریخ او گشتم مقرر
 بدیدم فیض از نور پیمبر

۶. دستور معما «۸۶ ر - ۸۹ پ» (معما - فارسی)
 مؤلف: ناشناخته

دارای مقدمه و ۱۶ اصل و خاتمه:
 مقدمه: در بیان معنی معما.
 اصل اول: اکثر معما را بر حساب حمل بیان کرده‌اند.
 اصل دوم: بدان که هر برجی را حرفی علامت است.
 اصل سیم: هر کوکبی ازین سبعة سیاره را حرف آخر او علامت است.
 اصل چهارم: بدان که هر روزی ازین روزهای هفته را حرفی علامت است.
 اصل پنجم: بدان که بعضی از معميات موقوف است به دانستن بعضی از ارقام هندسه.
 اصل ششم: بدان که سال گویند و سیصد شصت خواهند یعنی سین و شین.
 اصل هفتم: بدان که آوردن لغت در معما وقتی جایز است که آن لغت مشهور باشد.

اصل هشتم: بدان که تجنیس و تصحیف و صورت و پیکر و شکل و هیأت و نقش و نگار و مانند و مثل اینها همه به یک معنی‌اند.

اصل نهم: بدان که قلب و عکس و بازگونه و بازگشتن به یک معنی آیند.

اصل دهم: بدان که هر حرفی را از اجزای کلمه نامی کردند.

اصل یازدهم: بدان که بعضی چیزها را تشبیه کرده‌اند به بعض حروف.

(۸۸۵۹)

شرح الرامزة (شرح القصيدة الخزرجية)

(عروض و قافیه - عربی)

مؤلف: محمد بن احمد شریف سبتي غرناطی اندلسی
(۶۹۷-۷۶۰ق)شرح قصیده الرامزة الخزرجية از عبدالله بن محمد
خزرجی اندلسی (۵۴۹ق) است.
کامل.کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۳۳۷؛ ظاهریه، علوم لغت،
ص ۴۰۶-۴۰۸؛ ملک، ج ۶، ص ۳۱؛ دنا، ج ۶، ص ۷۲۰
(در آن جا تاریخ وفات عبدالله خزرجی اشتباه ثبت شده
است).آغاز: «الحمد لله الذي بحمده يستفتح وهو المفتاح
كذا؛ الفتح) العليم وایاه یسترشد».

انجام:

«وقد كملت ستاً وتسعين فالذي

توسط فی ذا الفن توسعه حباً

ویسأل عبدالله ذا الخزرجی من

مطالعها اتحافه منه بالدعاء

والحمد لله رب العالمین وصلى الله على سيدنا محمد
وآله الطاهرين».خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۳ه، اما بیشتر
صفحات آن نونویس از سده ۱۴ه است.عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز ابیات اصل خط
شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و حاشیه نویسی
دارد، صفحه عنوان نسخه مهر بیضوی: «بن
محمدقلی عبدالله» و مهر مستطیل: «لا اله الا الله
الملك الحق المبين عبده على بن باقر الحسيني».
پایان نسخه مهر مربعی که در حواشی آن عبارات: «یا
مظهر العجايب یا مرتضى على» و «یا قاهر العز ویا
والی الالباب» و در وسط آن «علی الحسینی» نقش
بسته است. رکابه دار.کاغذ: شرقی نخودی آهار مهره: نونویسها فرنگی
نخودی آهارمهره.

۸۱ برگ، ۱۰/۱۷، ۱۶-۱۵، سطر، ۵×۱۱.

مقدمه و شانزده اصل و خاتمه. اما مقدمه در بیان معنی
معما. بدان که معما مشتق است از تعمیمه و تعمیمه در لغت
پوشیده کردن بود یعنی پنهان».انجام افتاده: «خاتمه بدان که لطافت و زینت و کمال
معما آن است که آن را معنی معمایی یا معنی بیتهی خوب
باشد... باسم زید...»زلعل یسار خواهم صد شرقی
به تازی و دری و قلب و تصحیف».۷. [بلاغت] [۹۰-۹۱ ر] (بلاغت - فارسی)
دو برگ از کتابی در بلاغت که در انتهای نسخه صحافی
شده است.آغاز موجود: «ملک الشعرا استاد قوامی گنجه فرماید
ترجمه اسامی الصناعات فی طریق السحر و دقایق
الشعر. حسن المطلاع والترصیع».

انجام موجود: «نوع السادس

نارد از خدمت تو بیرون سر

ور چه بشکافیش ز نیزه چو مار

قسم الثانی

دشمنان را به داوری و خلاف

با تقاضای گنبد دوار».

خط: نسخ خوش، تاریخ کتابت: ۷ محرم ۱۳۰۱ق
(رساله دوم)، ۱۳۰۲ق (رساله چهارم).عناوین و نشانیها شنگرف، جای شکلهای عروض و
قافیه سفید مانده است. در رساله اول بین پاره‌های
اشعار سه ویرگول مثلث شنگرف، ابتدای نسخه
تملك مدرس رضوی. رکابه دار، با آثار سطراندازی در
اوراق، جزوها ۸ برگی.کاغذ: فرنگی حنایی آهار مهره. با ته‌نقش: «اثر جدید
عهد همایون».

یک، ۹۱، دو برگ، ۱۴×۲۲، ۱۵ سطر، ۷×۱۳.

جلد: تیماج زیتونی مجدول که بر اثر مرور زمان رنگ
خود را از دست داده و بعضی قسمت‌هایش قهوه‌ای
شده است. آستر بدرقه کاغذ ابر و باد. قطر: ۲/۳.

خربداری شده در تیر ۱۳۲۳ش.

[شماره ثبت: ۲۶۶۵۲]

پایان یافته در شعبان ۷۳۲ق.

از انجام افتادگی دارد.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۴۷ و ۲۱۴۹؛ مجلس، ج ۲، ص ۲۸۳ (بدون نام سراینده)؛ فهرست دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲، ص ۲۲۸؛ ملک، ج ۸، ص ۳۱۹؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۴۰۳ و ج ۱۲، ص ۲۷۳۱؛ ادبیات تهران، ج ۱، ص ۴۳۳ (در بخش نسخه‌شناسی).

آغاز: «توشیح القصیده

به عهد سلطنت خان ابوسعید که هست

بسان کنیت او فال دین و ملک سعید

به سال هفتصد و سی و دو مه شعبان

تمام کردم این نظم جانفزای مفید

به مدح بندگی آصف سلیمان جاه

غیاث دین محمد محمد ابن رشید

آغاز قصیده:

بری رخى که برآرد ز نسترن گلنار

دمادم افکند اندر دلم... (وصالی شده)

انجام موجود: «سجع متوازی

کار من زین ثنا گر شود معتبر

نام من در جهان زو شود مشتهر

بحر رکض الخیل. فاعلن فاعلن فاعلن».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: ۲۰ شوال ۱۰۷۶ق.

عناوین و لغات شنگرف، کمی اصلاحات و نسخه بدل

دارد، با علامت بلاغ، ۱۰ برگ اول نسخه نونویس از

سده ۱۱۴ هـ. این برگها امضا ندارد اما مسلماً به خط

عبرت نائینی است که برای مرحوم نصرالله تقوی

نسخه را تکمیل کرده است. در صفحه آغازین نسخه

مهر بیضوی «نصرالله التقوی» با مرکب آبی. رکابه‌دار.

جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهارمهره. بعضی از بخشها آبخوردده که

آهار کاغذ در آنها از بین رفته است.

دو، ۷۹، هشت برگ، ۱۰/۸، ۱۷ سطر، ۵/۶×۱۴.

جلد: تیماج مشکی مجدول. قطر: ۱/۹.

خریداری از جمال اخوی در دی ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۴۹۸۷]

جلد: میشن مشکی فرسوده، یک لا. قطر: ۱/۳.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۳۲۶۷]

(۸۸۶۰)

مجموعه:

مؤلف: محمد بن سعید، شمس فخری اصفهانی (سده ۵۸ هـ)

۱. معیار جمالی و مفتاح یواسحاقی «۱ پ - ۷۰ ر»

(ادبیات - فارسی)

بخش چهارم (لغت).

منزوی، ج ۳، ص ۱۹۵۶-۱۹۵۸؛ دنا، ج ۹، ص ۹۳۹ -

۹۴۰؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۴۵۳-۴۵۵؛ آستان قدس،

ج ۷، ص ۸۳۶-۸۳۷ و ج ۱۳، ص ۱۳۶-۱۳۵؛ ملک،

ج ۴، ص ۷۶۳-۷۶۵؛ مرعشی، ج ۲۲، ص ۱۶۹ (با نام

فرهنگ فارسی به فارسی).

آغاز: «بدان اصلحک الله که هر چند تفاوت در السنه و

اختلاف در لغات بیش از آن است که ذهن هیچ آفریده‌ای

محیط آن تواند شد».

انجام:

الهی به حق رسولی که کرد

رخ کفر او نور شرعش سیاه

که ذات ملک سیرت شاه را

ز آفات دوران بداری نگاه

انجامه: «تم الکتاب بعون الملك الوهاب بتاريخ ۲۰

شوال ختم بالخیر والاقبال سنه ۱۰۷۶».

۲. مخزن البحور و مجمع الصنایع «۷۰ پ - ۷۹ پ»

(ادبیات؛ بدیع - فارسی)

قصیده در ستایش وزیر غیاث‌الدین امیر محمدرشید که

هر بحر آن متضمن یکی از صنایع بدیعی است: «این

قصیده‌ای است موشح مسماه بمخزن البحور و مجمع

الصنایع مشتمل بر پنجاه و پنج بحر، هر بحر متضمن

صنعتی از صنایع حدایق البحر که در مدح وزیر سعید

شهید غیاث‌الدین امیر محمدرشید طالب ثراه گفته

شده است».

(۸۸۶۱)

مجموعه:

۱. الصواعق المحرقة في الرد على اهل البدع والزندقة

«۱ ر - ۱۷۵ ر»

(کلام-عربی)

مؤلف: احمد بن محمد ابن حجر هیتمی (۹۰۹-۹۷۴ق)

از آغاز افتادگی دارد. دو برگ مقدمه از آغاز افتاده است. برگی هم که در صحافی کنونی در ابتدای نسخه قرار گرفته مربوط به جای دیگری است.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۰۸۳؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، ص ۳۳۱-۳۳۳؛ دنا، ج ۷، ص ۱۹۶-۱۹۷ (با انتساب نادرست هیشمی به مؤلف).

آغاز موجود: «الحسین والجاحظ والخياط والكعبي واما مخالفته الخوارج ونحوهم في الوجوب فلا يعتد بها... الثالثة الامامة تثبت اما بنص من الامام علي استخلاف واحد من اهلها».

انجام: «فاعلمني اني سأتى امر هذه الامة واني ساعدك فرحمه الله تعالى ورضي عنه تعالى. تمت وانا اسأل الله المنان الوهاب ان يلحقني بعباده الصالحين... وذكره الذاكرون وكلما غفل عن ذكرك وذكره الغافلون والحمد لله رب العالمين».

انجامه: «قد وقع الفراغ عن تنميق هذا الكتاب الجليل الشان بعون الملك المئان علي يد اذل العلماء مراد بن احمد بن ملا يوسفجان بن احمد ابن مولانا سليمان حفظه الله واياهم من عذاب النيران بجاه صاحب الفرقان وآله وصحبه رؤساء اهل الايمان يوم الجمعة من شهر شوال سنة الف ومائة وثمانية وثلثين غفر الله لنا ولجميع المسلمين اجمعين امين يا ارحم الراحمين».

۲. فضائل مولد النبي (ص) [۱۷۵ پ - ۱۹۵ پ]

(حدیث-عربی)

از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «هذا باب في فضائل مولد النبي صلى الله عليه وسلم. بسملة. قال النبي صلى الله عليه وسلم من عظم مولدي كنت له شفيغا (كذا؛ شفيغا) يوم القيمة... هذه مولد النبي صلى الله عليه وسلم. بسملة وبه نستعين. الحمد لله

الذي جعل فلك القدرة على دور الحكمة في اقطاب قطب المجرة مستديراً».

انجام موجود:

فلو نطق المداح بما نطق الوري

لما بلغ معشار فضل محمد

عليك سلام الله يا علم الهدى

كما خط في لوح العلي لمحمد

خط: نسخ. كاتب: مراد بن احمد بن ملا يوسفجان بن

احمد ابن مولانا سليمان. تاريخ كتابت: جمعه شوال ۱۱۸۳ق.

عناوين شنگرف، در حاشیه تصحيح شده، در لا به لای سطور رساله دوم معنای لغات دشوار از کتاب قاموس نوشته شده است. در برگ دوم نسخه قيمت آن را ۲۰۰ ريال نوشته‌اند. عناوين ابواب و فصول پيش از شنگرفنویسی در بالای صفحات با قلم مشکی نوشته شده است. یک برگ از آغاز و سه برگ از انجام وصالی شده. رکابه دار. کلمه رکابه تا برگ ۵۷ به صورت جداگانه در پایین برگها و پس از آن در انتهای سطر آخر نوشته شده است.

کاغذ: فرنگی حنایی آهار مهره. با ته نقش صلیب که درون بیضی قرار گرفته است.

یک، ۱۹۵، یک برگ، ۴/۱۵×۲۱، ۱۸-۱۹ سطر، ۱۰×۱۴/۵.

جلد: چرم سرخ. قطر: ۲/۸.

خریداری از احمد علی عبداللهی در آذر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۸۵۸۸۳]

(۸۸۶۲)

چنگ:

۱. دیباچه بیاض «ص ۴ - ۶» (منشآت-فارسی)

مؤلف: معز بن فخرالدین موسوی قمی، فطرت (۱۰۵۶ -

۱۱۰۱ق)

این دیباچه در آغاز دیوان او و به صورت جداگانه استنساخ شده است.

موزه ملی کراچی، ص ۴۲۱؛ مجلس، ج ۳۶، ص ۳۸۳

- ناشناخته) و ج ۳۷، ص ۱۱ و ۲۴۳-۲۴۴؛ نامه بهارستان، ش ۲، ص ۱۲۲ (ناشناخته)؛ سلطنتی، دیوانها، ج ۲، ص ۱۱۷۶. نسخه‌ای از آن در مجلس، ج ۳۷، ص ۱۵۹ - ۱۶۰، ش ۱۳۶۳۳، برگ ۲۷ ر- ۲۸ ر به محمدقاسم بن عبدالقادر تونی (سده ۹هـ) نسبت داده شده که پس از مقابله نسخه‌ها و بررسی مشخص شد این انتساب نادرست است.
- آغاز: «سبحان الله هر چند دیده قلم را از مکحله دوات سرمه سلیمانی می‌کشم پری زادان معانی نقاب از چهره نمی‌گشایند».
- انجام: «و هفت بند سموات منظور نظارگیان عالم علویست. چشم بد از روی این مجموعه دور و دل نیکبختان از مشاهده‌اش مسرور باد».
۲. خلد برین «ص ۸-۱۰» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: کمال‌الدین وحشی بافقی یزدی (۹۹۱ق)
گزیده‌ای از کتاب است.
منزوی، ج ۳، ص ۱۸۹۸ و ج ۴، ص ۲۸۰۰؛ دنا، ج ۴، ص ۹۹۲.
آغاز: «من خلد برین مولانا وحشی یزدی رحمه الله ای غم و اندوه مجسم شده شادی اگر دیده ترا غم شده».
- انجام:
آن که ستاید به خوش آمد ترا
از تو نکوتر نشناسد ترا
۳. [ظهور حق و موجودات] «ص ۲۰-۲۲»
(کلام-فارسی)
متن کوتاهی برگزیده از کتابی است.
۴. ترجمه الصلاة (آداب الصلاة؛ آداب نماز)
«ص ۲۴-۲۶» (فقه-فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
فقط بخشی از آغاز رساله در نسخه‌ها مکتوب شده است.
- ذریعه، ج ۱، ص ۲۱؛ کتابشناسی مجلسی، ص ۶۷-۶۸؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۵۸۰؛ دنا، ج ۱، ص ۳۹-۴۰. آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین محمد... چنین گوید... که چون نماز از عمده ارکان ایمانست».
- انجام موجود: «و عالم را پر از عدالت و همه کافران و مخالفان و معاندان را به دین حق در خواهد آورد».
۵. زاد المعاد «ص ۲۸-۴۴» (دعا-فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
فقط بخش آخر کتاب نوشته شده است.
کتابشناسی مجلسی، ص ۲۴۳-۲۴۷؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۸۵۷-۸۶۰؛ دنا، ج ۵، ص ۱۱۷۸-۱۱۵۵.
آغاز: «در مجملی از احکام زکوات و خمس و اعتکاف و در آن سه فصل است. در زکوات و آیات و احادیث بر وجوب آن و عقاب ترک کننده آن».
- انجام: «که هر که از این رساله منتفع گردد در حیوای بعد از وفات این سرگشته را به دعای رحمت و مغفرت یاد نماید و قربت کند».
- انجامه: «قد فرغت من تسوید هذه الرسالة فی التاريخ عاشر شهر شوال سنه ۱۱۲۷ علی يد العبد الضعیف ابن محمدحسین درویش علی جاجرمی عفی ذنوبهما و ستر عیوبهما».
۶. منتخبات غزلیات ظهوری رحمه الله تعالی
«ص ۴۵-۵۵»
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
۷. دیوان اشرف مازندرانی «ص ۵۸-۷۵»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
به خط خودش. امیری فیروزکوهی در حاشیه ص ۵۸ یادداشتی در معرفی محمدسعید اشرف و زندگی و شعر او و این که نسخه به خط اوست نوشته است (به تاریخ ۱۰ دی ۱۳۱۹ش).

- وی اشرف را در مراتب شعر شاگرد صایب تبریزی دانسته است.
- منزوی، ج ۳، ص ۱۸۴۶ و ۲۲۲۷-۲۲۲۸؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۱۹۸۹؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۱۸۸؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۳۶۳-۳۶۷ (به خط مؤلف در ۱۰۸۳ق)؛ «اشرف مازندرانی»، احمد گلچین معانی، در نامه آستان قدس، ش ۱۹، ۱۳۴۳ش، ص ۶۰-۶۸.
- در نسخه ما این ۶ بخش از اشعار او موجود است:
۸. قصیده در مدح امام رضا^(ع) «ص ۵۸-۶۱»
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
- آغاز: لمحّرّه محمدسعید الاشرف فی مدح علی بن موسی الرضا صلوات الله علیه.
 فصل سرما شد که دیگر دستها افتد ز کار
 همچو ایام خزان و برگریزان چنار
- انجام:
 بیخ نسل دشمنت برکنده باد از روی خاک
 تازه باد از فیض عامت بوستان روزگار
۹. معما «ص ۶۱» (معما-فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
- شامل معماهایی به نامهای: شاه، معزّ، هادی، ساعی، آدم، سیاح، معین، افراسیاب، اویس، کافی، خلیل، حسین، طالب و کمال.
۱۰. قضا و قدر «ص ۶۲-۶۸» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
- کامل.
- منزوی، ج ۴، ص ۳۰۴۲؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۹۹۶-۹۹۷؛ ملک، ج ۸، ص ۲۱ و ۴۴۱-۴۴۲ و ج ۹، ص ۱۲۵؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۳۶۴ و ج ۱۷، ص ۴۲۷-۴۲۸.
- آغاز:
 شنیدم روزی از روشن روانی
 چو گل نازک خیالی خرده دانی
 مثل چون عقل اول در نکویی
 چو هاتف شهره در تاریخ گویی
- انجام:
 مباحش اشرف چنین در بند تدبیر
 که داری مصلحت سازی چو تقدیر
 خداوندا به حق نیکمردان
 که از نیکان قضای بد بگردان
۱۱. صفت راه کشمیر «ص ۶۸» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
- آغاز:
 چنان باریک باشد راه کشمیر
 که گویی بر رگ سنگ است تحریر
- انجام:
 بلی کشمیر را چون بود زیبا
 فلک بد راه کرد و برد بالا
۱۲. غزلیات «ص ۶۹-۷۳» (فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)
- آغاز:
 تهی دستی کند بیدست و پاتر اهل تمکین را
 پریشانی است درد بیدوایی خواب سنگین را
- انجام:
 ای ماه مهر اندیش من بینم که آبی پیش من
 چشم از حیا پوشیده تو بر مدعایت دیده من
۱۳. مطلع و حسن مطلع «ص ۷۴-۷۵» (فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدصالح اشرف مازندرانی (۱۱۲۰ق)

- آغاز:**
در ایران نیست جز هند آرزو بی‌روزگاران را
تمام روز باشد حسرت شب روزه‌داران را
- انجام:**
با قحبه دنیا مکنید آمیزش
از آتشک جهنم اندیشه کنید
- انجامه:** «در روز بیست و سیم شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۱۸ بجهه یادآوری نوشته شد. حرّره العبد الاقل ابن محمد صالح المازندرانی محمدسعید الاشرف»^۱
۱۴. معراج الخيال «ص ۷۶-۸۸» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: علی‌رضا بن حسین تجلی شیرازی اردکانی (-۱۰۸۵ / ۱۰۸۸ ق)
کامل.
منزوی، ج ۴، ص ۳۲۱۹-۳۲۲۱؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۹۲۶-۹۲۷؛ دنا، ج ۹، ص ۸۵۹-۸۶۰.
- آغاز:**
بر سرم دیگر همای عشق یار
ریخت طرح آشیان از خار خار
شوق بر گرد دلم پر می‌زند
از طپیدن حلقه بر در می‌زند
- انجام:**
خاطرم از علم رسمی شد ستوه
بار غم در سینه دارم کوه کوه
از تو خواهم جذبه بی‌قیل و قال
تا گشایم در فضای قدس بال
۱۵. منشآت
«ص ۱۰۲-۱۰۳، ۱۰۶-۱۱۲، ۱۲۵-۱۳۹»
نامه‌های پراکنده زیادی در نسخه نوشته شده است.
۱۶. رباعیات ابوسعید ابوالخیر و فوایدش «ص ۱۴۳-۱۴۴»
با افتادگی از انجام.
آغاز: «بعد از نماز صبح شصت و شش بار بخواند از برای برآمدن حاجات...»
- الله به فریاد من بی‌کس رس
لطف و کرمت یار من بی‌کس بس».
- انجام موجود:**
تا دست به گردن تو اندر نارم
آغشته به خون چو دانه اندر نارم
۱۷. گفتارهای پراکنده «ص ۱۵۹-۱۸۶»
منقولاتی از کتابهای مختلف است، بدین ترتیب:
اخلاق محسنی، جامع الاخبار ابن بابویه، تفسیر گاذر (کذا)، روضة الواعظین، التهذیب، شرح العقاید، تحریر العلامة، گلستان، شرح نهج البلاغه، الکشاف.
۱۸. منظومه در اسامی سُور قرآن «ص ۱۶۶»
مؤلف: حاجی محمدرضا قاری
آغاز:
بعد الحمد از کلام کردگار
دو الف لام میم باشد آشکار
پس نسا و مایده انعام نیز
سوره اعراف و انفال ای عزیز
- انجام:**
کوثر و قل یا و نصرش دان ز پس
تبت اخلاص و فلق ناس است و بس
تا بدانی نظم و ترتیب سور
تحفه کرده قایل این عقد گهر
پس از آن چسند بیت در تعداد آیات و کلمات و موضوعات قرآن بدان الحاق شده است.
سراینده موضوعات قرآنی را چنین دسته‌بندی کرده است: وعد و وعید (هزار آیه)، مثال و اعتبار (هزار آیه)، قصص (هزار آیه)، حلال و حرام (پانصد آیه)، دعا و تسبیح (صد آیه)، ناسخ و منسوخ (شصت و شش آیه).
۱۹. پند نامه منظوم «ص ۱۷۹»
شامل نصایح لقمان و بزرگمهر و قیلاقوس و جاماس و
۱. با توجه به این تاریخ، مشخص می‌شود تاریخ ۱۱۱۶ ق برای وفات اشرف درست نیست.

- بطلمیوس در سعد و نحس کارها و گناهان و نتایج شوم هر یک.
- منزوی، ج ۴، ص ۲۷۰۰؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۲۰-۲۱، نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۵۵۲؛ مرکز احیاء میراث، ج ۴، ص ۱۱۱ (با نام اسباب نکبت).
- آغاز:
- ای خردمند عاقل دانا
نکته چند پشنو از حکما
اول از آن یگانه دوران
نام او در کلام حق لقمان
از ابوزرجمهر و قیلاقوس
هم ز جاماس و هم ز بطلمیوس
انجام:
- هست بیزار ازو خدا و رسول
نزد مردان راه نیست قبول
ای همه مایه فلاکت دان
مایه درد و رنج و نکبت دان
۲۰. اشعار
- فهرست اشعار مختلفی که در متن و حاشیه جنگ نوشته شده، چنین است:
- آصفی (ص ۱۴۴)
ابن یمین (ص ۱۸۶)
ابوالقاسم دماوندی (ص ۱۹)
ادهم، میرزا (ص ۱۴)
اسیر (ص ۱۰۰)
امیر خسرو (ص ۱۰۵)
امیر شاهی (ص ۱۴۲)
اوحدی (ص ۹۹)
اهلی خراسانی (ص ۱۰۱)
بصیری (ص ۶)
بنایی خراسانی (ص ۱۰۵)
بهاء‌الدین محمد، شیخ (ص ۷)
بیگانه (ص ۹۴)
ثنایی، شیخ (ص ۱۶۱، ۱۶۷)
- جامی (ص ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۷)
جعفر کاشی، میر (ص ۱۷۸)
حافظ (ص ۱۸۶)
حسن ثنایی، خواجه (ص ۱۸۹)
حسن خان شاملو (ص ۱۰۶)
حسن کاشفی (ص ۱۵)
حسین خالص، سید (پیشتر نام کسی دیگر بوده که آن را سترده‌اند؛ ص ۱۴۰)
حسین لاهیجی (ص ۱۲۴)
حیرتی کاشی (ص ۱۳۵)
خان خانان (ص ۱۶۸)
دانش (ص ۹۱)
رکنا، حکیم (ص ۹۴-۹۸)
سعدی (ص ۱۶۱، ۱۶۸، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۸۵)
سنجر کاشی، امیر (ص ۱۶)
شاپور (ص ۱۴۰)
صایب (ص ۲۳، ۱۰۸، ۱۱۳-۱۲۱)
صفی قلی بیگ (ص ۲۳)
طالب آملی (ص ۱۲۲)
طالع (ص ۱۵۶)
ظهوری (ص ۱۰۳، ۱۱۷، ۱۸۲)
عرشی یزدی (ص ۱۱-۱۳)
عرفی (ص ۱۵، ۱۴۵-۱۵۳)
عطار (ص ۱۷۵)
عظیمای نیشابوری (ص ۱۸۷)
علی رضا تجلی (ص ۸۸-۹۰)
علی تقی کمره‌ای، شیخ (ص ۱۲۹)
غزالی (ص ۱۶۸)
غنی کشمیری (ص ۹۳)
فردوسی (ص ۱۸۵، ۱۸۶)
فرید شیرازی (ص ۷)
فضولی بغدادی (ص ۱۸۵)
فغانی (ص ۴، ۶)
فهمی کاشی (ص ۱۳۳-۱۳۴)
قدسی (ص ۳، ۹۶-۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۲۰-۱۲۲، ۱۴۱،

می‌شود. ص ۱۹ یک تملک سیاه شده، ص ۸۸ پایان
 مثنوی معراج الخیال مهر بیضوی به نقش: «العبد
 محمدطاهر (؟)»، ص ۱۵۶ مهر بیضوی: «محمدرحیم
 بن ابوطالب الرضوی» که تاریخ آن خوانده نمی‌شود.
 در ص ۱۳۸ و ۱۴۰ یادداشت‌هایی با مداد نوشته شده
 است. در حاشیه ص ۱۶۹ حکایتی از شبلی به خط
 محمدعلی حسینی. حاشیه بعضی از صفحات به
 مرور زمان از بین رفته است. رکابه دار.
 کاغذ: نخودی آهار مهره، به طرز ناشیانه‌ای مرمت و
 وصالی شده. در بخشهای تازه تر (از سده ۱۳هـ) کاغذ
 فرنگی نباتی آهار مهره (مانند صفحات معراج الخیال)،
 حاشیه کمی آبخورده.
 یک، ۹۶، یک برگ، ۲۵/۸×۱۳/۳، سطور مختلف،
 اندازه جدول ۱۹×۹/۵.
 جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج بزرگ در وسط،
 شیرازه از نسخه جدا شده است. قطر: ۲/۴.
 خریداری شده در آبان ۱۳۲۰ش.
 [شماره ثبت: ۲۴۱۰۱]

(۸۸۶۳)

معیار جمالی و مفتاح یواسحاقی (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمد بن سعید، شمس فخری اصفهانی (سده ۸هـ)
 کامل.
 رک: ش ۱/۸۸۶۰.
 آغاز:
 بعد تحمید و ثنا و شکر و تمجید اله
 کردگار مور و ماهی نوریخش مهر و ماه
 پادشاه بی‌وزیر و کارساز بی‌مشیر
 قهرمان بی‌شریک و ملک‌دار بی‌سپاه
 انجام مانند شماره ۸۸۶۰.
 انجامه: «تمت کتاب لغة الفرس علی ید افر عباد الله
 تعالی سید علی بن سید کمال‌الدین الحسینی
 السمرقندی».
 خط: نستعلیق، کاتب: سید علی بن سید کمال‌الدین
 حسینی سمرقندی، تاریخ کتابت: سده ۹هـ.

۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۸۸)

کمال (ص ۱۸۲)

محتشم کاشی (ص ۱۳۰-۱۳۳)

محمدحسین زرویی، به خط خودش در رجب ۱۱۳۳ق
 (ص ۱۵)

محمدسمیع، به خط خودش (ص ۱۷۴)

محمد مازندرانی، ملا (ص ۱۲۴)

مرتضی قلی سلطان شاملو (ص ۱۳۱)

مسکین (ص ۱۴۰)

مومن حسین یزدی (ص ۱۴)

ناطق (ص ۱۴۱)

نسیمی (ص ۱۶۸)

نصیرا همدانی (ص ۱۷-۱۸)

نظام‌الملک (ص ۱۷)

نظامی (ص ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۵ از مخزن الاسرار)

نظیری (ص ۱۱۸-۱۱۹)

نورس، میرزا (ص ۱۱۷)

نوعی (ص ۱۰۱)

والهی (ص ۱۰۶)

وحشی (ص ۱۶۲)

ولی دشت بیاضی (ص ۱۰۲-۱۰۴)

هاتفی (ص ۱۸۵)

خط: نستعلیق و شکسته. به چندین خط از سده ۱۲ و
 ۱۳هـ.

رساله پنجم به خط درویش علی بن محمدحسین
 جاجرمی در ۱۰ شوال ۱۱۲۷ق.

ص ۵۸-۷۵ به خط محمدسعید بن محمدصالح
 اشرف مازندرانی (مؤلف) در ۲۳ رمضان ۱۱۱۸ق.
 ص ۱۵ شعری به خط محمدحسین زرویی در رجب
 ۱۱۳۳ق.

عناوین شنگرف، سطور چلیپا و معمولی. اشعار در
 متن و حاشیه نسخه نوشته شده است. صفحات
 مسجود به زر و شنگرف و مشکلی، ص ۴ مهر
 چهارگوش به نقش: «عبدہ الراجی عباس قلی
 الحسینی» که از تاریخ آن فقط اعداد ۱۳ خوانده

عناوین و نشانیها و اشکال شنگرف، در صفحات آغازین نسخه کمی حاشیه‌نویسی دیده می‌شود. یادداشتهای برگهای الحاقی آغاز نسخه: نام کتاب به شنگرف: «هذا کتاب معیار المعارف (کلمه اخیر خط خورده و با خودکار آبی به جمالی تغییر یافته است) لشمس فخری اصفهانی وفیه خمسة فنون. الاول فی علم العروض والثانی فی التوفای والثالث فی الصنایع الشعرية والخامس (الرابع) فی القصاید والخامس فی اللغة». مهر تملک سید محمد جزایری و یادداشتی از او در معرفی نسخه به تاریخ ۴۲/۸/۱۴ ش. در معرفی او نسخه ۴ رساله دارد اما الان در نسخه فقط رساله اول آن یعنی معیار جمالی موجود است. نام بقیه رساله‌ها بنا بر نوشته جزایری این گونه است: ۲. قصیده خزرچیه در عروض و قافیه (ص ۴۰۱). ۳. فوائد متفرقه (ص ۴۱۸) و شرح قصیده خزرچیه (ص ۴۲۵). تاریخ کتابت این شرح ۸۸۸ ق به خط عثمان بن ابوبکر بن حاج محمد. ۴. شرح مختصر انصاری اندلسی از عبدالمحسن... نوشته شده به نام سلیمان بیگ بن امیر طاشخون (؟) بیگ در ۸۷۲ ق که نام آن دیده نشده است. او در پایان افزوده: «پس این مجلد مشتمل بر این کتابهای منحصر به فرد و قدیمی است و بسیار گرانبها است و از دو هزار تومان بیشتر ارزش دارد بلکه دو هزار تومان است». و یادداشت دیگری در معرفی معیار جمالی بدون امضا. یادداشت خریداری کسی در ۴۲/۱۰/۲۲ ش در اهواز که نامش سیاه شده، به همراه یک مهر لاستیکی مخدوش شده دیگر. مهر کتابخانه باقر ترقی به شماره ۳۹، قاعده‌ای در استخراج ۶ عدد پنهان شده در ضمیر، داستان مواجهه فردوسی با عنصری و فرخی و عسجدی و رباعی سرودن ایشان، شرح بیت اول قصیده ترسائیه خاقانی از محمد بن داود شادابادی. چند معما به اسم سلطان حسین، کمال، علی، یک معما از امیرالمؤمنین^(ع) به اسم حضرت محمد^(ص) و اشعاری از ملا عرفی، صائب، سالم، وحشی و علی چلبی.

نسخه دو بار قیمتگذاری شده: یک بار به سیاق که سیاه شده و بار دیگر ۱۵۰ (بدون ذکر واحد). در صفحه آغازین کتاب مهر مدور ناخوانا. با آثار سطراندازی در اوراق. رکابه‌دار، جزوها ۱۰ برگی. کاغذ: حنایی و نخودی آهار مهره. شش، ۲۰۰، یک برگ، ۱۲/۵×۱۷/۵، ۱۷-۱۲ سطر، ۱۲/۵×۸/۵. جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول گرهی، درون ترنج و سرترنج و جداول نقوش گل و بوته زرین. قطر: ۳/۳. خریداری از باقر ترقی در آذر ۱۳۴۸ ش. [شماره ثبت: ۸۵۷۱۹]

(۸۸۶۴)

جنگ:

۱. رقعه‌ای که نصیرای همدانی به یکی از یاران در فصل بهار نوشته «ب»
مؤلف: نصیرالدین بن محمد نصیرای همدانی (-۱۰۳۰ ق)
دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۶۱۲-۶۱۳.
آغاز:
کنون که نشاط هوا در چمن
طرب ریزد از خنده باسمن (کذا، یاسمن)
۲. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان) «پ ۲ - ۵ ر»
(عرفان - فارسی)
مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)
رک: ش ۸۸۵۲/۱۴.
آغاز: «بدانکه این چند کلمه است از اسرار حضرت ندیم بارگاه سبحانی خواجه عبدالله انصاری قدس سره که آورده
ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده
پای تو مر عاشقان را مونس جان آمده
... الهی جز از درگاه تو درگاهی نیست دریاب کسی را
چون تو به جز او را پناهی نیست».

انجام:

دنا، ج ۲، ص ۵۵۳-۵۵۴ (با دو عنوان).
 آغاز: «من بهجة المباحج. ابوالفضل شبانی (کذا) روایت کرد که از عمار یاسر و ابورافع شنیدم که گفتند چون رسول می‌خواست که هجرت کند».

انجام: «و ترا بهشت بود خالص. گفتم بهشت بهتر است پس دست بر چشم بسود همچنان شد که بودم. تمت والسلام».

۷. من کلام عبدالله انصاری در مقالات عقل و عشق
 (۱۲ پ - ۱۴ ر) (عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ق)
 آغاز: «من کلام عبدالله انصاری در مقالات عقل و عشق. سیاس و ستایش مر دارنده عالم را و افریننده بنی آدم را که پادشاهی او را سزاست و فرمان‌روائی او را رواست».
 انجام: «که کیستی و به نسبت آن حضرت چیستی ای مانده از رحمت خدا جدا ایحسب الانسان ان یترک سدی...»

یا که خورشیدی به صورت یا که جمشیدی به حسن یا چو زهره چهره داری یا چو مه تابنده‌ای».
 انجامه: «تمت الکلام بعون الله الملك العالم لسنة ۱۰۷۵» (تاریخ دستکاری شده).

۸. [داستان بهرام و بهروز] «۱۶ پ - ۲۳ ر»
 (داستان - فارسی)

مجموعه حکایات و داستانهایی به شیوه داستان در داستان و سبک قصه‌پردازی کلیله و دمنه است. با عناوین (حکایت - حکایت).

منزوی، ج ۵، ص ۳۶۶۲ و ۳۶۸۹؛ مشترک پاکستان، ج ۶، ص ۱۳۱۸؛ دنا، ج ۲، ص ۵۷۲-۵۷۳ (که چند روایت دیگر از این داستان معرفی شده).

آغاز: «هو العلیم. در کتب اصحاب تواریخ مسطور است و در صحایف ارباب حکایات منقول که وقتی در حدود طبرستان دو برادر بودند مشهور به کیاست و مذکور به فراست و موصوف به کثرت مال و معروف به بسیاری ملک».

صد جهان بیگانگی را نام تمکین کرده‌ای
 آشنائی با تو کردن زهر قاتل بوده است

۳. منشآت «۵ پ»

می‌باید از نوشته‌های یوسف بن محمد یوسفی هروی طبیب (۹۵۰ق) باشد.

آغاز: «از منشآت محمدیوسف هروی. مفردة از دفاتر مدحات و مجملی از روزنامه دعوات که مستوفیان تخیل و محاسبان تأمل تاروز حساب تفتیح».

۴. صورت کتابت در طلب چلبی بیگ از سلیم شاه «۵ پ»
 آغاز: «المنة لله که ز آغاز انسام صبح اقبال که مبدء خلافت جلوس بر اورنگ سلطنت است».

۵. رقعه‌ای که نصیرای همدانی به جهت قور و شراب نوشته
 «۶ ر - ۷ پ»

مؤلف: نصیرالدین بن محمد نصیرای همدانی (۱۰۳۰ق)
 از انجام ناتمام مانده و یک صفحه برای تکمیل آن سفید گذاشته‌اند.

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۸۸-۹۱ و ۷۵۰.
 آغاز:

«زبان شکسته‌ترم از قلم نمی‌دانم
 که شرح آن به کدامین زبان کنم تقریر
 غرض ازین نوشته و مخلص ازین مقوله آن که در
 اواخر شهر رمضان المبارک فرمانی از جانب نواب
 سکندر مکان».

انجام موجود: «ان الانسان لیطغی ان راه استغنی سالک
 مسالک طغیان و استغنا شده به نصائح پادشاهانه و».

۶. بهجة المباحج فی تلخیص مباحج المهج فی مباحج
 الحجج «۸ پ - ۱۲ ر» (تاریخ معصومین - فارسی)

مؤلف: حسن بن حسین سبزواری بیهقی (زنده در ۷۷۳ق)
 بخش کوتاهی از کتاب است.

منزوی، ج ۶، ص ۴۲۰؛ فهرستواره، ج ۳، ص ۱۵۶۳؛

معشوق، نامه در جواب معشوق، نامه عاشق در جواب مثنوی، جواب نامه عاشق، نامه عاشق بعد از ملاقات، جواب از جانب معشوق، در فراق اشتیاق عاشق به معشوق، نامه عاشق در شکایت مطلوب.

نامه‌ها کوتاه و آمیخته به نظم است.

آغاز: «شکر و سپاس معشوقی را سزد که نامه عشق را به عاشق فرستاد و درود بی قیاس عاشقی را زبید که معشوق وار... اما بعد بدان که سبب خلقت انسان عشق و محبت است و باعث ایجاد ایشان مهر و مودت... و چون سوزش عشق را مراتب بی پایان است احسن مراتب آن است که عاشق به معشوق رقعہ نیاز نوید و معشوقه به عاشق مکتوب ناز فرستد».

انجام: «نامه عاشق در شکایت مطلوب...»

نه نامه‌ای که در آنجا نشان نام تو یابم
نه رقعده‌ای که درو خط مشکفام تو یابم
تمت».

۱۵. تعبیر خواب «۳۳ ر حاشیه»

آغاز: «ا. دلیل است بر یافتن مراد. ب. دلیل است بر بلا و رنج. ت. دلیل است بر شادی».

انجام: «ه. دلیل است بر تباهی احوال. ی. دلیل است بر خیرات و رد امانت».

۱۶. حکایات «۳۵ پ - ۴۴ ر»

شامل حکایات مختلف و پراکنده که بیشتر نشان از مصاییح القلوب حسن بن حسین سبزواری بیهقی (زنده در ۷۷۳ق) گرفته شده است (ص ۳۵ پ و ۴۲ پ).

۱۷. اشعار «۴۴ پ - ۴۵ ر» (فارسی و ترکی و جغتایی)
از همایی و صایب و فضولی.

۱۸. نی نامه «۴۵ پ - ۴۷ پ» (عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ ق)

بخشی از کتاب است.

رک: ش ۸۸۲۵/۴.

انجام: «می‌گفتی که چون به وزارت رسی و مرا پای دار بینی باید که در استخلاص من سعی نمائی. اکنون یقین دانستی که ثمره علم و درایت منصبی ارجمند است و نتیجه جهل و غوایت دار بلند. والسلام علی من اتبع الهدی و ترک الضلالة والغوی».

۹. فایده درباره بهترین علم «۲۴ ر»

۱۰. من مضحکات عبیدزاکانی «۲۴ ر»

۱۱. اشعار مرحوم میرزا عبدالوهاب علیه الرحمه

«۲۵ ر حاشیه»

۱۲. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان) «۲۴ پ - ۲۸ ر»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)

رک: ش ۸۸۵۲/۱۴.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام علی محمد واله اجمعين. ای کریمی که بخشنده عطایی و ای حکیمی که پوشنده خطایی و ای صمدی که از ادراک خلق جدایی».

انجام: «الهی اگر نه از تو آغاز این کارستی لاف مهر تو هرگز که یارستی. اگر نه ترا این حدیث خواستی پسر عمران به طلب ارنی کی بر خواستی والسلام».

۱۳. مناجات (الهی نامه؛ کلمات؛ سخنان) «۲۸ ر - ۳۱ ر»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة علی محمد واله اجمعين. اما بعد بدان که اول چیزی که بر سالک واجب است اعتقاد بر امامان و اولاد ایشانست».

انجام: «الهی اگر کاستی تلخ است از بوستان است و اگر عبدالله مجرم است از دوستان است. دوست را اگر از در کنند از دل بدر نکنند والسلام».

۱۴. [نامه‌های عاشق و معشوق] «۳۲ ر - ۳۵ پ»

(منشآت - فارسی)

شامل این بخشها: نامه عاشق پیش از ملاقات به

آغاز:

«عشق جز نائی و ما جز نی نه‌ایم

وی دمی بی ما و ما بی وی نه‌ایم

... این سطری چند است بعضی منشور و بعضی منظوم

به قلم صدق نیت و خلوص طوبیت».

انجام موجود: «و مهجوری که در امثال این مواضع واقع می‌شود غلبه احکام ما به الامتیاز است بر ما به الاتحاد والله سبحانه اعلم».

۱۹. نامه به جمعی از دوستان خالی از لفظ عربی نوشته شده
(«۴۸ ر»)

مؤلف: محمد طاهر بن محمد حسین، وحید قزوینی (-۱۱۱۲ق)
خطاب به میرزا رفیع واعظ قزوینی (۱۰۸۹ق).

مجلس، ج ۱۵، ص ۲۷۰ و ج ۲۱، ص ۲۹۵؛ مشترک
پاکستان، ج ۵، ص ۲۶۸-۲۶۹ و ۷۴۹.

آغاز: «در هنگامی که کشت‌زار امید دل آرزومند تشنه
باران رگ ابر خامه دوستان دانشور روشندل و یاران
سست پیوند».

انجام: «و بیشتر از این دردسر به دوستان نمی‌پسندم.
همگی را گلی امید به گل‌های کامروایی بر دهند».

۲۰. دیباچه رساله سبق و رمایه («۴۸ پ» (فقه - فارسی)
مؤلف: ناشناخته

تقدیم شده به شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ق).
فقط حمد و ثنای آغاز رساله و بخشی از تقدیمنامه آن به
شاه سلیمان در نسخه موجود است. در مقدار باقیمانده
هیچ سخنی از مؤلف و نام کتاب به میان نیامده است.

از انجام افتادگی دارد. در نسخه نامی که ذکر شد با
شنگرف نوشته شده است.

دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۳۴۰ (با انتساب به میرزا
محسن قاضی‌زاده). شاید نسخه‌ای که در ملی تهران،
ج ۵، ص ۱۴۳ ذکر شده با نسخه ما یکی باشد.

آغاز: «در حلیه حمد جناب اقدس کبریا جلّ شأنه که
رایض مشیتش ابلق تند رفتار لیل و نهار را به یک
تازیه امر کن به عرصه هستی دوآید».

انجام موجود: «که به خامه براندازی زبانزد جهانیان
است از جاده باریک شرع انور چون خط مسطر قدم».

۲۱. اشعار «۴۹ ر - ۴۹ پ»

۲۲. حکایات پراکنده «۵۰ ر - ۵۷ پ»

آغاز: «من تاریخ الوصف. در عهد سلطان ملک شاه
سلجوقی پیرزنی بزکی داشت روزی بر سر پل
می‌گذشت که دست تصاریف حدان اجزای عمارت».
انجام موجود: «چگونه از عهده سوال ملک متعال که یوم
لا تجزی نفس عن نفس شیئاً و لا یؤخذ».

۲۳. حدیث قاق در شأن حضرت امیرالمؤمنین^(ع)

(«۵۸ ر - ۷۶ ر» (حدیث - عربی و فارسی)
با شرح و ترجمه فارسی. ابتدا بخشی از حدیث با خط
نسخ معرب نقل و در پی آن شرح و ترجمه فارسی با خط
نستعلیق نوشته شده است. پس از برگ ۶۶ یک برگ
افتاده که به جای آن برگ سفید گذاشته‌اند.

در نسخه به اسم حدیث قاق در شان حضرت
امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب علیه السلام خوانده
شده است.

آغاز: «خبر من خزانه مولانا الامام المفترض طاعته
علی الخلق اجمعین امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب...
یعنی این خبری است که بیرون آمده از خزانه مولای ما
امامی که فرض است طاعت او برگردن جمیع خلائق».
انجام: «به زور گرفتند از تو خلافت را و بگرداناد
خدای عالم ما را از جمله آن کسان که جدا نشوند از تو
یک ساعت در دنیا و در آخرت بحق محمد و آل پاکش
صلوات علیهم اجمعین».
انجامه: «سنه ۱۰۸۸».

۲۴. اشعار طالب «۷۶ پ - ۷۷ ر»

۲۵. [تاریخ پیامبر^(ص)] «۷۹ ر - ۸۳ پ متن و حاشیه»
(تاریخ پیامبران و امامان - فارسی)

بخشی از کتابی است.

این چند کلمه در شب دوشنبه بیستم ۲۰ شهر رمضان المبارک تنگوزئیل ۱۳۴ که این جنگ را نگاه می‌کنم نوشته شد. العبد تقی بن محمد والسلام». همو در برگ ۲۳ پ نوشته است: «کتاب جنگ التفاتی سرکار والا نصرالله میرزا ملقب بشاهزاده والی است شهر رمضان المبارک ۱۳۴». همان جا دو شکل مرغ که باکتابت آیه «لک فتحا مبینا» ساخته شده و چند بیت شعر به خط او در همان تاریخ برگ ۶ پ مهر چهارگوش طغرا مانند به نقش: «العبد المذنب علی نقی». برگ ۷۸ پ دو بیت شهر به خط سحابوردی (۴) ابن حاجی محمد شفیع کوزکیانی در روز سه شنبه ۹ صفر ۱۱۹۹ق در دارالعلم شیراز. پایان نسخه تملک محمد حسن ولد حاجی حسین. کاغذ: الوان آهارمهره. ۸۳، دو برگ، ۲۷/۹×۱۵/۶، سطور مختلف، ۱۷/۳×۸/۶. جلد: میشن عنابی مجدول، یک لا. قطر: ۱/۵. خریداری از هدایت ارشادی در خرداد ۱۳۴۸ش. [شماره ثبت: ۷۸۷۶۸]

(۸۸۶۵)

مجموعه:

۱. اخلاق شمسی (اخلاق شمسیه) (اخلاق - فارسی) مؤلف: حسن بن روزبهان شیرازی (سده ۵۱۰ هـ) در آداب و اخلاق به نام یکی از وزرای روزگار خود شمس الدین محمد تا نام او جاودانه شود: «چون محمود بن یمن ترجمه یمینی مشتمل بر مکارم اخلاق وزراء تصنیف نموده و قاضی ابوالفضل تاریخ رشیدی را در مآثر و محاسن خواجه عنایت الدین محمد بن رشید ترتیب داده به طریق آثار البرامکه صاحب ربيع الابرار که به زبان تازی انشا کرده و صاحب نهاییه، دستور الوزارة و قانون الملک مشتمل بر آرای صابیه و افکار ناقبه دستور مغفور نظام الملک املاء نموده والحال به واسطه این چهار نسخه این چند نفر از سایر وزراء که در هر زمان مشهور تر [اند]» (۴ پ - ۵ ر).

آغاز: «فصل ششم در بیان ملاقات عبدالمطلب با بوئک شوم من الابرهة الاشرم در وقت آمدن او بقصد تخریب خانه کعبه و درین فصل چند از قضیه مبین می‌گردد... و هب ابن منیة (کذا) روایت می‌کند که چون ذونواس ملک یمن بود و کیش یهودی را نصرت می‌کرد». انجام موجود: «فصل دهم در بیان ذکر عبدالله ابن عبدالمطلب و واقعات او و تزویج آمنه خاتون و حمل او به حضرت سید المرسلین... که در جمال و کمال یگانه روزگار بود و در استحضار صحائف آسمانی نشان داشت و در...».

خط: نستعلیق و نسخ معرب و شکسته، و یک رقعہ به رقاع (در برگ ۱ پ و ۲۴ ر و ۴۹ پ). نوشته شده به چندین خط در سده ۱۱ هـ با دو تاریخ ۱۰۷۵ق (رساله هفتم، این تاریخ دستکاری شده) و ۱۰۸۸ق (رساله بیست و سوم).

عناوین و نشانیها شنگرف، سطور چلیپا و معمولی، بخشهایی هم به صورت متناوب مورب و افقی و حتی عمودی کتابت شده است. صفحات با جدول بندی زرین و تحریر مشکی. بعضی از صفحات نقره افشان. معمولاً بین رساله‌ها اشعار پراکنده و تک بیتهایی نوشته شده است. وسط نسخه یک صفحه جدا شده از کتابی در منشآت گذارده شده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

یادداشتهای صفحه عنوان: نام جنگ به صورت «کتاب خواجه عبدالله انصاری». دو مهر بیضوی به نقشهای: «محمد تقی» و «بنده آل محمد هادی»، یک مهر برنجی با تصویر انسان و دو مهر سیاه شده. دو تملک که در برش صفحات ناقص شده‌اند از عطاء [الله] و محمد... [بن] حاجی محمد. با یادداشتی ناقص که فقط تاریخ آن شب پنجشنبه ۲۲ شعبان ۱۲۹۵ق باقیمانده است.

در حاشیه برگ ۱ پ این یادداشت نوشته شده است: «کتاب جنگ از کتب مرحوم نصرالله میرزای والی است که در حیات خودشان در سنه هزار دویست نود چهار ۱۲۹۴ به این جانب التفات فرموده‌اند. اللهم اغفر له».

نوشته شده به تقلید از اخلاق محسنی واعظ کاشفی (۹۱۰ق)، مشتمل بر ۱۴ باب و خاتمه:

باب اول: در ذکر بعضی از مکارم اخلاق این صاحب دولت و نصب قواعد عدل و دادگستری و رعیت پروری.

باب دوم: در حسن اخلاق و مدارا و رفق با اهل عالم.

باب سیم: در اخلاص و اعتقاد با اهل عالم.

باب چهارم: در برآوردن حاجات مردمان.

باب پنجم: در صفت کرم و شفقت با کافه خلائق.

باب ششم: در مراعات تقوی و ورع.

باب هفتم: در صبر و شکر و رضا.

باب هشتم: در مذمت و حقارت دنیا.

باب نهم: در مدح قناعت و مذمت حرص و طمع.

باب دهم: در کسر نفس و ریاضت.

باب یازدهم: در آداب محبت و حمایت دوستان.

باب دوازدهم: در دانستن حقوق.

باب سیزدهم: در علم فراست.

باب چهاردهم: در مؤانست با اخیار و احتراز از صحبت اشراز.

خاتمه: در بعضی آداب و نصایح و وصایای حکما که ذکر آن ضروری است، در ۷ فصل:

فصل اول: در آداب معاشرت با طبقات مردم.

فصل دوم: در تدبیر اولاد و تربیت ایشان.

فصل سیم: در آداب تکلم و لوازم آن.

فصل چهارم: در آداب سکون و حرکت.

فصل پنجم: در آداب طعام خوردن.

فصل ششم: در تربیت خدمت خدومه و عیبید.

فصل هفتم: در علم سیاست و آداب ملوک.

کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۰۰-۳۰۱؛ دنا، ج ۱، ص ۴۶۷.

آغاز: «احمدک کذا؛ نعمدک یا ذالوجود والفضل والاحسان ونشکرک یا واهب مواهب الالاء والنعماء فی کل حین واوان. خداوندی که سازنده کارهای مسکینان است».

انجام:

کتاب نیست غلط می‌کنم که دریایی است که دست عقل زاطراف او گهرچین است

دقیقه‌های معاینش در لباس حروف

چو در سیاهی شب نقطه‌های پروین است

انجامه: «تمت الكتاب عون (کذا) الملک الوهاب فی سنة هزار دویست چهل نه اللهم اغفر لی ولوالدی ولجميع المؤمنین».

۲. تحفة الملوک (تحفة الوزراء) «۱ پ - ۳ پ حاشیه»

(اخلاق - فارسی)

از انجام نانوشته مانده است.

رک: ش ۸۸۱۱/۲.

آغاز: «بسمله. هذا کتاب نصیحت نامه ارجمند ازین پند دل‌بند بهر مند و متصف به عادات پسندیده و اخلاق حمیده که شعار ارباب دین و دولت... و این رساله مسمی است به تحفة الملوک و مبوب است به چهل باب و به هر باب چهار نصیحت و بالله التوفیق. در آن که چهار چیز پادشاهی را نگاه دارد».

انجام موجود: «در آن که چهار چیز کارها تمام کند. پیوستن با بزرگان. تفکر در داستان. تدبیر راستان. شنیدن حدیث دوستان».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: ۱۲۴۹ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، عناوین به خطی ریز در حاشیه نوشته شده است. بین پاره‌های اشعار دو و برگول شنگرف که روی هم قرار گرفته‌اند. بر فراز احادیث و آیات و عناوین فرعی خط شنگرف. ابتدای نسخه تملک دکتر حسین مفتاح و مهر وی،^۱ حاشیه بعضی از صفحات اشعار پراکنده‌ای نوشته شده است، برگ ۸۱ یادداشت مطالعه فتحعلی اسکندری در ۲۸ اردیبهشت ۱۳۳۷ش در پرندهک، برگ آخر شعری به ترکی آذری، حاشیه برگ ۶۸ پ یادداشت یادگاری در ۱۳۵۲ش. رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی. بر بالای ۴۰ برگ

۱. این نسخه پیشتر در فهرست کتابخانه مفتاح معرفی شده بود.

رک: نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۹۹-۱۰۰.

کرمک وسبلت علينا من شایب نعمک... اما بعد فهذا منتخب من مقالات المغربی».

انجام: «لا فی اخر المصیف ولكن لا تیشی من روح الله تعجبین من امر الله لعل الله یجمع شمل الاحیاء بمحمد واله الطاهرین النجباء والحمد لله رب العالمین له الارض والسماء».

انجامه: «تم الكتاب علی يد العبد الأذل نورالدین نور الله قلبه بنور الایمان بمحمد واله اجمعین غره ربیع الأول سنه ۱۰۷۷».

خط: نسخ. کاتب: نورالدین^۱. تاریخ کتابت: نیمه ماه صفر ۱۰۷۷ق (رساله اول)، غره ربیع الاول ۱۰۷۷ق (رساله دوم).

عناوین شنگرف. عناوین رساله اول در حاشیه با قلم شنگرف شماره گذاری شده که در مجموع ۱۰۰ عدد است، هر دو رساله تصحیح شده و در حاشیه صورت صحیح کلمات و عبارات آورده شده است. در پایان هر دو رساله هم بلاغ مقابله نوشته شده است: «قوبل مقابله صحیحة بحمد الله وحسن توفیقه» (رساله اول) و «بلغ قبلاً بحسن تائید الله وتسدیده» (رساله دوم). در لا به لای سطور رساله دوم کمی هم یادداشتهای توضیحی و معنایی نوشته شده است. (بعضی با نشانی ق). بین دو رساله (در صفحه عنوان رساله دوم) نام کتاب و حدیثی از امیرالمؤمنین^(ع) و شرح آن، نام نویسنده این یادداشت تراشیده شده اما اثرات باقیمانده چنین بر می آید که احمد مراغی بوده باشد. دارای جزوهای هشت برگی. همه جزوها با عدد شمارش شده اند. این شمارش در دو

۱. وی به احتمال فراوان می باید نورالدین محمد بن شاه مرتضی دوم بن محمد مؤمن بن شاه مرتضی کاشانی اخباری (زنده در ۱۰۷۸-۱۱۱۵ق) نواده برادر فیض کاشانی (۱۰۹۱ق) باشد. برای زندگی او رک: طبقات اعلام الشیعه، قرن ۱۲ه، ص ۳۸۰ و ۷۹۲-۷۹۳.

مجموعه ش ۱۸۴۶۲ مجلس نیز به خط اوست که طرز کتابت و خط و قلم آن با نسخه ما کاملاً مطابقت دارد. آن مجموعه شامل چند رساله از فیض و خود نورالدین و... است (مورخ ۱۰۸۲ق).

اول با مداد کلمات خوب یا بد نوشته شده است (برای استفاده در تفأل و استخاره).

کاغذ: فرنگی نخودی آهارمهره.

۱۳۲ برگ، ۱۳/۵×۲۲/۴، سطر، ۱۶×۸.

جلد: تیماج قهوه ای، مرمت شده با پارچه، فرسوده. قطر: ۲/۴.

خریداری از باقر ترقی در آذر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۸۵۷۴۶]

(۸۸۶۶)

مجموعه:

۱. الکلمات الطریفة «۱ ر - ۷۵ر» (کلام - عربی)
مؤلف: محمد محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۶ - ۱۰۹۱ق)

از آغاز یک برگ افتادگی دارد.

کتابشناسی فیض کاشانی، ص ۲۳۷-۲۳۹.

آغاز موجود: «وعترته الاوصیاء. اما بعد فیقول الفقیر الی الله فی کل موطن محمد بن مرتضی المدعو بمحسن ایدة الله فی اولاه للترود لاخراه هذه کلمات طریفة ومقالات شریفة».

انجام: «والسلام علی من اتبع الهدی. هذا آخر الکلام فی الکلمات الطریفة وهی مائة کلمة وافیه شافیة والحمد لله اولاً واخراً وظاهراً وباطناً».

انجامه: «قد تمّ هذه النسخة الشریفة علی یدی المتوسل بالذین هم الکبراء فی الدنیا والذین والشفعاء فی الشافعیین العبد الأذل نورالدین نور الله قلبه بنور الهدایة وحفظه من الضلالة والغوایة بحق النبی ومن له الولاية فی منتصف شهر صفر ختم بالأمان والظفر حجة سبع وسبعین والف من الهجرة النبویة».

۲. اطباق الذهب «۷۶ پ - ۱۳۹ر» (ادبیات - عربی)

مؤلف: عبدالمؤمن بن هبة الله شفروه اصفهانی (-ح ۶۰۰ق)

این نسخه ۷۷ مقاله از ۱۰۰ مقاله کتاب را دارد.

رک: ش ۸۸۲۵/۱۸.

آغاز: «نحمدک اللهم علی ما اسبلت علينا من جلابیب

از پیامبر اسلام (ص) و سروده‌ای از عطار (۶۲۷ق) نقل شده است. این برگها چندان منظم نیست و آشفته‌گی دارد. آغاز: «ابومیسره روایت کند که با حضرت رسالت پناه محمدی صلی الله علیه و آله وسلم گفتم که در چه هنگام تو پیغمبر بودی فرمود که لما خلق الله الارض».

انجام:

عصاکش گشته در راه تو موسی

مبشر نام هندوی تو عیسی

۱۰. اشعاری از حسن بن وهب «۱۴ پ»

۱۱. بندی از عرایس «۱۵ ر»

۱۲. دو رباعی به خط سراینده آن که نامش پاک شده است

«۱۶ پ»

۱۳. صلوات بر پیامبر (ص) و آل او «۱۷ ر»

۱۴. اجازه به صاعد بن محمد بن صاعد بریدی

«۱۷ پ - ۱۸ ر»

(اجازه - عربی)

سه اجازه و گواهی قرائت کتاب نهج البلاغه برای ابوالعلا صاعد بن محمد بن صاعد بریدی است. بدین ترتیب: گواهی قرائت نهج البلاغه و اجازه آن از آغاز تا انجام از حسن بن علی بن احمد ماهادی در دهه اول شهر الله الاصح رجب ۵۷۴ ق.

گواهی قرائت و اجازه بخشی از نهج البلاغه از علی بن فضل الله بن علی حسنی در قم در ماه مبارک رمضان ۵۷۴ ق.

اجازه قرائت و تصحیح نسخه با دقت از محمد بن ابی نصر بن محمد در پنجشنبه ۱۶ جمادی الاخر ۵۷۵ ق.

۱۵. داستان دیدار مأمون و امام جواد (ع) در بغداد پس از

وفات امام رضا (ع) «۱۹ ر»

۱۶. دو تک بیت از مجنون عامری و ابن فارض «۱۹ پ»

رساله جداگانه صورت گرفته است. بدین ترتیب که رساله اول ۹ کراسه و ۵ برگ و رساله دوم ۹ کراسه و ۱ برگ است. اگر در متن آیه‌ای از قرآن نقل شده باشد در حاشیه نام سوره آن آیه به خطی ریز نوشته شده است. یک برگ در آغاز و دو برگ در انجام الحاقی و سفید است. رکابه‌دار. با مهر کتابخانه جعفر سلطان القرایبی.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۱۳۹، دو برگ، ۸/۸ × ۱۴/۳، ۱۱ سطر، ۵/۴ × ۸/۵. جلد: دو رو، بیرون تیماج عنابی، سجاف و عطف مشکی و جدید. درون مشکی با جداول گرهی و زرین. مرمت شده. قطر: ۲/۴. خربداری از جعفر سلطان القرایبی در اسفند ۱۳۴۷ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۵۳۲]

(۸۸۶۷)

مجموعه:

۱. اشعار و اقوال و حکایاتی از صوفیه «۱ پ - ۳ پ» نقل شده از احمد بن الحواری و ذوالنون مصری.

۲. حکایتی به نقل از زمخشری «۴ ر»

۳. خطبه محاکمات اشارات «۴ ر»

۴. نظر علمای هند و روم و فرس درباره منشأ شش‌گانه امراض «۴ ر»

۵. سخنان اسکندر «۴ ر»

۶. ده مورد نشاط آور از قول اکابر «۴ ر»

۷. گفته‌ای از ابراهیم ادهم «۴ پ»

۸. معما به نام رخسار و یک بیت از صائب «۴ پ - ۵ ر»

۹. [رساله عرفانی] «۵ پ - ۱۳ پ و ۱۵ ر - ۱۶ ر»

(عرفان - فارسی)

قسمتی از متنی عرفانی است که در هر بخش آن حدیثی

آستان ملک پاسبان آن فلک آشیان... از تأسیس بقاع الخیرات و ترخیص مراسم دیگر خدمات به منصف ظهور رسیده، چنان چه مجملی از آن به ارقام حقایق انجام اسلاف مورخان زمان بر الواح سوابق او ان مرقوم رقم املا گردیده و در تاریخ جعفری که تا اواخر شهر سنه خمس و اربعین و ثمانمائه هجریه - که پنج سال قبل از غروب... شاهرخ سلطان بن تیمور گورگان سمت تحریر یافته - شمه‌ای از آن به درجه بیان رسیده و دیگر عمارات و بقاع الخیرات جدیدی که بعد از آن مضاف و ملحق به عمارات و بقاع الخیرات قدیمی شده، معلوم نشد که بیان هیچ مورخی بیان آن نموده باشد و تفصیل حالات و وقایعی که بعد از آن علی التوالی دست داده مفهوم نگردیده... بنابراین حالات و مبنی بر این مقدمات لازم نمود که تذکره للاحباء و تبصرة للاصدقاء رساله جامعه‌ای محتوی بر تفصیلات این حالات و مقاله نافع منطوی بر مفصّلات این مقالات بر الواح بیان و اوراق صحایف او ان نگارد.

تنظیم شده در ۵ صحیفه:

صحیفه اول: در ذکر خصایص احوال و سیران و مناقب و نسب شریف آن زبده صحیفه امانی و آمال علیه و علی آبابه صلوات الله الملك المتعال.

صحیفه دوم: در ذکر اعقاب ظاهر الانساب طاهر الاحساب آن ثمره شجره ولایت و شجره ثمره هدایت و انتمای آن به جمعی از سادات سعادت نشان که از ابتداء امهات این او ان آمد.

صحیفه سیوم: در ذکر مزار فایض الانوار آن مطاع عامه احرار و مطاف کافه ابرار علیه و علی آبابه صلوات الله الملك الغفار و سایر مزارات و بقاع الخیرات و عمارات متصله بدان از مسجد و مدرسه و مضافه و غیر آن و سایر آن و ابنیه متعالی بیان.

صحیفه چهارم: در ذکر اوقاف آن مزار ملایک مطاف و... (یک کلمه ناخوانا) ان الذين هم وقوع علی مواقف الاحسان و ایمای به ذکر شروط و مستولیان.

۱. رک: فهرستواره، ج ۲، ص ۹۱۶-۹۱۷.

۱۷. شرح الشافیه «۲۰ ر - ۲۶ پ» (صرف - عربی)
مؤلف: حسن بن محمد بن حسین نیشابوری قمی، نظام اعرج (- ۷۲۸ ق)

بخش مربوط به خط کتاب است.

آستان قدس، ج ۱۲، ص ۱۶۶-۱۷۱؛ دنا، ج ۶، ص ۷۷۵-۷۸۰؛ بروکلان، ج ۵، ص ۳۲۸.

آغاز: «الخط المشهور تصویر اللفظ المقصود تصویره بحروف هجائه وحروف الهجا والتهجی هی الحروف التي عددت مخارجها».

انجام: «ان یدیم بهجتها علی وجه الایام وتمتّع بمیامنها الخاص والعام ولا یحرمننا ثوابه اذا قبض فی اللحد المقام یرحم الله عبداً قال آمیناً».

انجامه: «تم الكتاب بعون الله وحسن توفيقه علی ید العبد الضعیف النحیف المحتاج الی رحمة الله تعالی وشفاعة نبی الامی محمد بن محمد بن محمد بن سینا الخلیل العقیلبی فی بكرة یوم السبت خامس شهر الصفر ختم بالخیر والظفر فی ستة احدى واربعین وتسعمایة الهجرية فی مدرسة الشریفیة قدس سره وحفظ والیها ومتوالیها من آفات الدنيا والاخرة وصلى الله علی محمد واله اجمعین الطیبین الطاهرین وسلم تسلیما کثیرا».

۱۸. صحیفه جعفری «۲۷ پ - ۳۶ پ» (تاریخ - فارسی)
مؤلف: محمد بن ناصر الحق بن سعد الحق بن محمد حسینی کاظمی، نوربخش (سده ۱۱۰ هـ)

شرح مناقب و فضائل محمد بن علی بن عبیدالله بن احمد شعرانی نواده امام محمد باقر^(ع) و بقعه او در یزد که به متولی بارگاه او نعمه الله باقی حسینی تقدیم شده است.

در مقدمه اشاره می‌کند که منظور او از تألیف این کتاب بیشتر ذکر مسائلی است که پس از تألیف تاریخ جعفری جعفر بن محمد حسینی یزدی (سده ۹ هـ) روی داده؛ یعنی از سال ۸۴۵ ق به بعد: «تا زمانی که شهباز بلند پرواز روح پرفتوحش... به ذروه علیین و سدره المنتهی خلد برین سیران و طیران نمود روضه منور و مرقد معطرش مطاف خلق عالم و کعبه حاجات اولاد آدم گردیده و یک از دوستان صادق و مخلصان موافق در

۲۳. یک بیت از فردوسی «۴۶ پ» صحیفه پنجم: در بیان تجدیدات و تعمیرات و قرار جمع موقوفات و نظام و نسق و رواج و رونق این سرکار خجسته آثار که درین ایام فرخنده فرجام که از شهور اواخر و اواخر شهور سنه اثین و ستین و تسعمایه هجریه نبویه موافق به تشقان ثیل سنه اربع و خمسین و ثمنین مایه است به درجات تر می رسیده و مقبول ارباب کمال و پسندیده اصحاب جلال گردیده. نوشته شده در سال ۹۶۲ق.
- این نسخه از انجام افتادگی دارد و فقط بخشی از صحیفه اول است.
- آغاز: «بسمله. شروع در ایراد مراد نمودن و نقاب حجاب و خفا از چهره شاهد مقصود گشودن. سایل درهای دل‌های فیض بخش محمد بن ناصرالحق بن سعدالحق بن محمد الحسینی الکاظمی الملقب بنوربخش اوصله الله الی منتهی اقاصی المرام... معروض ضمائر خورشید مآثر ازباب (کذا؛ ارباب) دین و دولت و مرفوع خواطر دریا مقاطر اصحاب ملک و ملت».
- انجام موجود: «سلطان امام زاده معلی مکان علیه و علی آباءه صلوات الله الملك المنان متقارب ممان(?) حانوت حدادی به ساحت و طاق کیوان رواقش بسان ایوان سپهر منقش به نقوش زرقام مهرپرور است».
۱۹. غزلی از الهی عاشق «۳۷ پ»
۲۰. دایره اقطاب و اوتاد «۳۸ ر - ۳۸ پ» و دستور استفاده از آن. منقول از شیخ محیی الدین اعرابی.
۲۱. دعای اسا بن انبا بن رجعیم بن سلیمان پادشاه بیت المقدس و شام برای زایل شدن بیماری اش «۳۹ ر»
۲۲. منشآت «۴۰ پ - ۴۶ ر» (فارسی) از قاضی فخرالدین هروی و شمس الدین صاحب دیوان. با تاریخهای آخر رمضان ۹۹۸ق و اواخر جمادی الآخر ۹۸۳ق و ۲۸ صفر ۹۸۰ق.
۲۴. من حیوة الحیوان «۴۷ ر»
۲۵. دستور ساخت مرکب سبز که بر عقیق می نویسد «۴۷ پ»
۲۶. ۴ بیت شعر نوشته شده در دارالسلطنه اصفهان «۴۸ ر»
۲۷. سؤال و جواب «۴۸ پ - ۴۹ ر» (فقه - فارسی) دو پرسش درباره جنگ با کفار و جهاد در زمان غیبت و پاسخ آنهاست. به پیش نویس مؤلف می ماند.
- آغاز: «المسئلة الاولى. هل يجوز محاربة اهل الكفر في زمن غيبة الامام عليه السلام بعد دعائهم الى الاسلام ويكون الغرض من ذلك الحرب اسلامهم... الجواب لا يجوز محاربتهم على النحو المذكور فان ذلك طريق يختص بالنبي والائمة... المسئلة الثانية. على تقدير تحريم الجهاد للدعا الى الاسلام في زمان الغيبة هل يجوز التوجه اليهم بقصد اختلاصهم مع العلم».
- انجام: «وانما يعتبر الانذار في شبهة المهادنة لا غير ووجه الفرق ان المطلوب من الامان سلامة آحاد من الكفار لا دفع الجهاد».
۲۸. اشعار «۵۰ پ» از یوسفا خوانساری و کوثری خوانساری.
۲۹. قصیده «۵۱ پ» از سید محسن بن حسن اعرجی (۱۲۲۷ق) درباره عاشورا. بخشی از آن در نسخه نوشته شده است.
- رک: ادب الطف، بیروت، دار المرتضی، ۱۴۰۹ق، ج ۶، ص ۱۷۷.
- آغاز موجود: الا یابن هند لا سقی الله تربة حلت بمثواها فیا بئس ما المثوی

۳۰. المختصر بالرواة (ترتيب خلاصة الاقوال)

« ۵۲ پ - ۱۰۸ پ »

(رجال - عربی)

مؤلف: محمد بن علی شریف بغدادی (قرن ۱۰ هـ)

ترتيب خلاصة الاقوال علامه حلی (۷۲۶ق)، این ترتیب، مانند اصل کتاب در دو قسم تنظیم شده و مؤلف در پایان، خاتمه‌ای دارای هفت فایده رجالی به آن افزوده است.

وی در آغاز می‌نویسد: «ان صاحب خلاصة الاقوال في معرفة الرجال... رتبها على قسمين وخاتمة... وكان الكتاب مع كونه اشهر كتب الاصحاب قابلاً للتصرفات سيما الايجاز والانتخاب صالحاً للتغيرات كترتيب اسهل للطلاب فاختصرته وكثير مما تركته في بعض من تركه ورتبته وهذا الطريق اقرب الى طلب الرجال مما سلكه ورفعت الاشتباه في الباء المنقوطة بواحدة بترك البیان وبنقطتين فوقاً فوقتين وتحتاً بتحتيتين وبالثلثة بالثناء وفي النون بالنون وفي حرف اصله المبهم بترك المهمل وذكر المعجم والفاء بتركه والقاف بذكره وكذا في كثير من الفتح والاخوة والخفة والشدة، واعتمدت في الدلالة على كثير من الحالات... وقيدت بعض السوانح للتحاشي عن كثرة الاضافة في الحواشي».

ترتيب اسامی بر اساس حروف اول و دوم و حروف سوم به بعد است.

پایان یافته در ۱۰ ذیحجه ۹۵۹ق در مشهد.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۳۱۸؛ مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۵۱ (این نسخه همراه با منتخب رجال ابن داود است)؛ مرعشی، ج ۲، ص ۴۶.

آغاز: «ابتداء الحديث بحمد الله الذي اليه انتهاء ما رواه المخبرون وعنده حقايق ما اخبر عنه الرواة والمحدثون والصلوة والسلام على المخبر الصادق عما يتسألون... وبعد فيقول الواثق بالغنى الهادي محمد بن علي الشريف البغدادي... القسم الاول في المعتمد عليه والراجح ثمانية وعشرون فصلاً. الاول في الهمزة خمسة وعشرون اسماً. آدم رجلاً ابواسحق بن آدم بن عبدالله الاشعري ثقة».

انجام: «عن هارون موسى التلعكبري عنه بكتابه رحمهم الله تعالى والذي الى الكشي بهذا الاسناد الى

الصمصام عنه رحمهم الله تعالى».

انجامه: «تم التأليف في عاشر ذي الحجة سنة تسع وخمسين وتسعمائة الهجرية في المشهد المقدس الرضوي على مشرفه الصلوة والسلام».

۳۱. منتخب الرجال لابن داود « ۱۰۸ پ - ۱۱۷ پ »

(رجال - عربی)

مؤلف: محمد بن علی شریف بغدادی (قرن ۱۰ هـ)

بغدادی پس از اتمام ترتیب خلاصة الاقوال، رجال ابن داود (قرن ۸ هـ) را دید و گزیده‌اش را به آخر آن الحاق نمود.

این رساله در برگهای ۱۱۸ پ - ۱۲۷ پ مجموعه تکرار شده است.

مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۵۱.

آغاز: «بسملة. بعد حمد الله رب العالمين والصلوة على محمد وآله المعصومين. فلما تم رسالة الرواة رأيت كتاب ابي داود فكلمتها بهذه الملحقات من الذين عدهم من المقبولين. الهمزة خمسة عشر اسماً. آدم. متوكل ابو الحسين».

انجام: «وهو ابو عبدالله احمد بن داود البغدادي. مغیره كسايمة. ميمونة عن الرسول. نصره: الازدية عن امير المؤمنين».

۳۲. مثنوی هجويه « ۱۲۸ ر - ۱۲۹ پ »

آغاز:

دوش که با بخت بدم جنگ بود

خاطرم از وضع جهان تنگ بود

شد دلم افسرده و حالم تباه

بر سر بازار شدم صبحگاه

انجام:

گفتمت از خویش خبردار باش

جام می از کف نه و هشیار باش

ور نه از این شهر تباهت کنم

طعمه این مار سیاهت کنم

۳۳. حاشیه حاشیه المختصر «۱۲۹ پ - ۱۳۶ پ»
(بلاغت - عربی)
مؤلف: محمد بن شمس‌الدین محمد مازندرانی
حاشیه بر حاشیه خطابی / خطایی (۹۰۱ ق) بر المختصر
فی شرح تلخیص المفتاح تفتازانی (۷۹۱ ق) است.
بخش کوتاهی از کتاب، که از انجام افتادگی دارد. با
حواشی «منه مد ظله».
ملی تهران، ج ۱۲، ص ۲۴۱-۲۴۲.
آغاز: «قوله اللهم اصله عند البصرية يا الله حذف حرف
الداء و عوّض عنها الميم لكونها في بعض اللغات حرف
تعريف مشددة».
انجام موجود: «من النسبي (ص) ان الداعي اذا ادخل
المؤمنين في دعائه اجابه الله تعالى او تلميحاً بالاشارة».
۳۴. دعا برای دفع بلا به روایت ابن ادریس و کفعمی
«۱۳۷ ر»
۳۵. منشآت پراکنده «۱۳۷ پ - ۱۳۹ ر»
بیشتر برای آموزش و کوتاه کوتاه است.
۳۶. [منشآت] «۱۳۹ پ - ۱۵۲ ر» (منشآت - فارسی)
در نسخه این ابواب باقیمانده است:
باب ۳: در منشور اشرف دیوان بزرگ و ذکر شرایط
و عباراتی که بر آن شرایط مبنی باشد و بر آن
قاعده مبنی.
باب ۴: در منشور استیفاء و شرایط آن.
باب ۵: در منشور ناظری دیوان و شرایط و عبارت آن.
باب ۶: در منشور ولایتی از ولایات.
باب ۷: در منشور شیخ الاسلامی و ذکر شرایط آن و
عباراتی که لایق باشد.
باب ۸: در عبارات منشور قضاء ممالک و ذکر شرایط
منشور قاضی القضاة.
باب ۹: در منشور ادرار دیوان و عباراتی که لایق آن
تواند بود.
باب ۱۰: در منشور حکومت ناحیتی از نواحی و
عبارت آن.
- باب ۱۱: در تقلید قضا ناحیتی.
باب ۱۲: در منشور و مثال تدریس و شرایط و عبارات
آن.
باب ۱۳: در مثال و منشور تقلید منصب خطابت و
عبارات آن.
باب ۱۴: در مثال منصب احتساب و شرایط و عبارات آن.
باب ۱۵: در تولیت اوقاف و عبارات و شرایط آن.
باب ۱۶: در مثال دار الشفا و نصب اطبا.
باب ۱۷: در مجاوری خانقاه و احیاء مراسم مبرّات و
اقتناء مناهج خیرات.
باب ۱۸: در مثال نیابت خالصات.
باب ۱۹: در مثال ریاست.
باب ۲۰: در مثال کوتوالی قلاع و حصون.
باب ۲۱: در عبارات و شرایط فتح نامه پادشاهان.
باب ۲۲: در عبارات عهدنامه و شرایط آن.
آغاز: «مراقبت حدود صلاح و سداد و محافظت
شرایط عدالت و بیداد و استکفاء مهمات ملک و ملت و
استبقاء منازم دین و دولت».
انجام: «و مصلحت آن که بر چه جمله عهدی می باید
بستن به ترسل تعلق ندارد بلکه تعلق به طرفین
متعاهدین دارد والحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً
و سلم تسلیماً کثیراً کثیراً».
۳۷. منشآت پراکنده «۱۵۲ ر - ۱۵۲ پ»
این نسخه مجموعه برگهای پراکنده‌ای بوده که به
صورت یک کتاب صحافی شده است. بدین جهت
طرز کتابت بخشهای مختلف آن بسیار متفاوت است
و نمی توان به صورتی کلی آن را توصیف کرد.
خط: نسخ و نستعلیق و تحریری. نوشته شده به
چندین خط طی قرون ۱۱ تا ۱۳ هـ.
رساله هفدهم. کاتب: محمد بن محمد بن محمد بن
سینا خلیل عقیلی در صبح روز شنبه ۵ صفر ۹۴۱ ق
در مدرسه شریفیه.
دو رساله شریف بغدادی به خط مؤلف در ۱۰ ذیحجه
۹۵۹ ق در مشهد رضوی، با خط خوردگی و اضافات و

۳. شرح حال وزیر مهلبی ابومحمد حسن بن محمد بن هارون «۱۰ ر - ۱۰ پ» با افتادگی از انجام.

۴. جلابر نامه «۱۱ ر - ۳۱ پ» (ادبیات - فارسی) مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ - ۱۲۵۱ق) کامل.

منزوی، ج ۴، ص ۲۷۴۱ - ۲۷۴۲؛ مجلس، ج ۸، ص ۱۷۳؛ دنا، ج ۳، ص ۶۹۴. آغاز: چنین گوید غلام تو جلابر که من رفتم ز شرا تا ملایر بدیدم جملگی شهزادگان را همه سرو سهی آزادگان را

انجام:

مرام و مدعایش باد حاصل

نماند آرزویش هیچ در دل حسودش در به در با غم قرین باد جوان تا هست و هم خوار و حزین باد

۵. دیوان قائم مقام فراهانی «۳۲ ر - ۳۸ پ»

(ادبیات - فارسی) مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ - ۱۲۵۱ق)

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۵۱ - ۱۸۵۲ و ۲۲۶۲ - ۲۲۶۳؛ دنا، ج ۵، ص ۸۹ - ۹۰؛ مجلس، ج ۸، ص ۱۷۲ - ۱۷۳. آغاز:

روز عیش و طرب و وقت نشاط و شغف است

شادی از هر جهت است و طرب از هر طرف است

چشم گردون همه بر شعشعه سیم و زر است

گوش گیتی همه پر زمزمه نای و دف است

انجام:

ای سفله ترا به کار شاهانه چه کار

این کار خطیر را به بیگانه چه کار

من گر همه نقد و جنس دیوان بخورم

خود دادم و دیوان به تو بیگانه چه کار

حاشیه‌نویسی از مؤلف. نسخه پیش‌نویس است. در رسائل محمد بن علی شریف بغدادی عناوین و نشانیها شنگرف و در بقیه برگهای مجموعه بیشتر مشکی. رکابه‌دار. سطور چلیپا و معمولی. در برگ آغازین مجموعه فهرست مطالب جنگ به صورت مختصر آمده است. در حاشیه برگ ۱۳۹ پ علامت سه نقطه شک. کاغذ: نباتی و نخودی آهار مهره.

یک، ۱۵۲، یک برگ، ۱۸/۸×۱۲/۴، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: گالینگور سبز، عطف و گوشه‌ها میشن عنابی. قطر: ۱/۹.

خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ ش. [شماره ثبت: ۶۲۱۴۹]

(۸۸۶۸)

بیاض:

۱. گفتارهای پراکنده «۱ ر - ۴ پ»

شامل احادیث و اشعار پراکنده: معنای عشق به نقل از مفضل بن عمر از ابا عبدالله^(ع) از مجالس ابن بابویه، ابی‌نواس از محبس خطاب به محمد امین خلیفه، حافظ، اشعار اعرابی به حسن بن علی^(ع) و جواب ایشان، ابی‌نواس در مدح امام رضا^(ع)، ابن‌یمین، کمال‌الدین اسمعیل، حدیث از مجالس ابن بابویه، سید مرتضی، متنبری.

۲. اشعار «۵ پ - ۹ پ» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ - ۱۲۵۱ق)

شامل دو قصیده از او.

آغاز:

نصرت و اقبال و بخت و دولت و فتح و ظفر

چاکران آستان شهریار دادگر

انجام:

زرفشان بخشنده منبع سرفشان درخشنده تیغ

این چه ابر بیدریغ و آن چو برق پر شرر

محمد طوسی پس از فتح دار السلام بغداد از قبل
هلاکوخان به ملک ناصر قهرمان قاهره مصر و شامات
ارسال داشته. بسم الله تعالی اللهم فاطر السموات
والارض يعلم الملك الناصر اننا نزلنا بغداد في سنة
خمس وخمسين وستمائة».

انجام: «قد نثرنا جواهر الكلام والجواب كما يكون
والسلام على اهل السلام».

۱۰. جواب فتحنامه «۶۲ پ - ۶۳ پ»
آغاز: «از بلاد حلب این مکتوب ردأ علیهم در جواب
تصدیر کردند منبئی از ثبات جاش و رسوخ اعتقاد و
تهدید به میعاد قتل و جهاد مبنی بر مکاشفت و معادات».
انجام: «و نحن ما نثرنا جواهر الكلام و ما قعدنا مکان
الملام بل قلنا ما حضر و نعتذر من عی و حصر والسلام».

۱۱. منشآت قائم مقام «۶۳ پ - ۶۶ پ»
مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ -
۱۲۵۱ق)

آغاز: «هو. فرمان حکومت ایروان به خط مرحوم قایم
مقام. آن که چون خداوند مجید بنده نکوکار سعیدی را
که تخم طاعت در مزرع عمل کرد».
انجام: «و اگر به چمن بفرستی بی استخاره مفرست و
عالیجاه ارجمندی مستحفظ بدهد والسلام».

۱۲. حکایت قلندران «۶۷ ر»

۱۳. قصیده «۶۷ پ - ۶۹ پ»
آغاز:
السيف اصدق ابناً من الكتب
في حدّه الحدّ بين الجدّ واللعب
بيض الصفايح لاسود الصايف في
مستونها جلاء الشك والريب
انجام:

فبيّن ايامك اللائى نصرت بها
وبين ايام بدر اقرب النسب
اقت بنى الاصفر الممراس كاسهم
صفر الوجوه وجلّت اوجه العرب

۶. شکوائیه (منشآت) «۳۹ ر - ۴۴ ر» (عربی)
مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ -
۱۲۵۱ق)

آغاز:
«الله جارك في انطلاك
تلقاء مصرک من عراقک
... والعجب ان الهرب لم يجد بي بطائل وما كنت الا كما
قال القائل».

انجام موجود: «واورثوا ارضهم وديارهم ثم توجهوا
تلقاء بلاد الارمنيه واندمت عنهم جنود الروميه فسار
ذکرهم شرقاً وغرباً وملاءاً».

۷. منشآت قائم مقام «۴۵ ر - ۶۰ پ» (فارسی)
مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ -
۱۲۵۱ق)

گزیده‌ای از نامه‌های اوست.
دنا، ج ۱۰، ص ۱۵۳-۱۵۶؛ مشترک پاکستان، ج ۵،
ص ۷۴۵.
آغاز: «به مرحوم میرزا فضل الله نصیرالملک نوشته‌اند.
مخدوم من مکتوب مرغوب بعد از هزار یاس و حرمان
دانی چه ذوق دارد».
انجام: «و یکی دنیای صرف حد وسط ندارد. ربنا آتنا
فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار.
والسلام».

۸. حکایت یحیی بن اکثم و هارون الرشید
«۶۰ پ - ۶۱ پ»

۹. فتحنامه بغداد «۶۱ پ - ۶۲ ر»
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین
(۵۹۷-۶۷۲ق)

در سال ۶۵۵ق.
احوال و آثار خواجه نصیرالدین طوسی، ص ۲۸-۳۴.
آغاز: «فتحنامه که دیباچه کتاب بلاغت و براعت
خواجه کتاب فصاحت و بداعت نصیر الملة والدین

۱۴. قطعه‌ای به طنز «۶۹ پ - ۷۳ ر»
«یکی از طرفا نوشته است و بسیار بی مزه و بد انشا کرده است. به سرقات و تلفیقات میرزا موسی می نماید.»
۱۵. نامه‌ای از قایم مقام «۷۳ پ»
به برادرش.
۱۶. غزل «۷۴ ر»
آغاز: «از قول مربای سیب مجلس مرحوم میرزا محمدعلی خان کاشانی وزیر دار الخلافه طهران فرمایند.
انجام:
من که پرورده طعم آیم
از چه با همت شهد نام.»
انجام:
دستها سجده به سویم آرند
بسه مثالی که مگر محرابم
۱۷. رباعی قائم مقام «۷۴ ر»
درباره قهر ابوالفتح خان جوانشیر در جنگ روس.
۱۸. منشآت قائم مقام «۷۴ پ»
یکی به مرحوم آصف الدوله و مخاطب دیگری معلوم نیست.
۱۹. مسمط «۷۵ پ»
مؤلف: لسان الملک
آغاز: «این مسمط را جناب لسان الملک در مدح شاهنشاه جهان ناصرالدین شاه خلد الله ملکه فرموده اند
خون شفق سرخ کرد دامن نیلی طبق
باده حمرا کجاست سرخ چو خون شفق
انجام:
بهر طرب می کشان وقت چنین جسته اند
غم بگسارید هان می بگسارید هین
۲۰. تاریخ قاجار «۷۶ ر»
مؤلف: ناشناخته
مقدمه کتابی تاریخی است که جلد اول آن در شرح زندگی فتحعلی شاه (۱۲۱۲-۱۲۵۰ ق) و محمد شاه قاجار (۱۲۵۰-۱۲۶۴ ق) نوشته شده بود و مؤلف قصد داشسته در جلد دوم حکایات عصر ناصری (۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق) را تحریر کند.
حقوق تهران، ص ۲۷.
آغاز: «در مجلد اول ازین کتاب جملی از محامد مأثور و موافق مشهور امیر تاج بخش فتحعلی خان و پادشاه جهان جهانگشا محمدحسین خان تولاها الله برضوانه یاد رفت و ترجمه مأثر و تذکره مفاخر شاه شهید سعید آقا محمد شاه و خاقان مغفور مبرور فتحعلی خان تغمدها الله بغفرانه موشح و مذیل گشت درین مجلد بندی از لباب حکایات و تقاوه روایات عهد ماضی و روزگار سلطنت... ناصرالدین شاه قاجار خلد الله ملکه نگاشته می آید.»
انجام: «و غیث المحتاجین نمودار فره ایزدی ستوده عهد در مردی و تجردی در.»
۲۱. پراکنده‌ها «۷۶ پ»
شامل نامه ملک دوم به شاپور بن اردشیر و دو گفته از عبدالملک نزد معاویه.
۲۲. اشعار «۷۷ ر - ۷۹ ر»
با افتادگی از آغاز.
۲۳. منشآت قایم مقام «۸۰ پ - ۸۲ ر»
۲۴. قصیده «۸۳ ر - ۸۴ پ»
آغاز: «این قصیده را مرحوم آقای میرزا تقی در مرثیه مرحوم میرزا معصوم پسر کوچک مرحوم میرزا بزرگ قایم مقام که وکیل نایب السلطنه مبرور بودند گفته اند و به آذربایجان فرستادند.

- باد سحر ای سلاله شب هجران
تیره‌تر از آه من ز هجر حبیبان».
- انجام:
هم تو گویم که خاطرت بپذیرد
خاطر ویران نگوید الا ویران
۲۵. قصیده «۸۴ پ - ۸۵ پ»
آغاز: قصیده از مرحوم آقای میرزا تقی رحمة الله علیه
است.
وزید باد بهاری به اعتدال مزاج
که باغ سخت علیل است و راغ صعب علاج
- انجام:
بجمله رسته گیتی بگشتم و دیدم
سخن فساد متاع و هنر کساد رواج
۲۶. نامه «۸۵ پ - ۸۶ ر»
آغاز: «جوابی است که مرحوم آقای میرزا تقی علی
ایالتی (?) به خراسان به مرحوم میرزا ابوالقاسم قائم مقام
نوشته‌اند.
ای به استحقاق شاه شرق را قائم مقام
انجام ماه صیام است و پایان شد ایام
- انجام:
حوادثنا یقضى الحوائج بیننا
ونحن سکوت والهوی تتکلم
والسلام.
۲۷. حکایات «۸۷ ر»
شامل سه حکایت کوتاه از قیس بن سعد و عجوزه، و
سوال حامد بن عباس از علی بن عیسی در دیوان
الوزاره، و صاحب بن عباد.
نوشته شده در ۱۲۶۷ ق.
۲۸. گفتارهای پراکنده «۸۸ ر - ۸۹ ر»
از کتاب بشارة المصطفی، معنای حکیم، کتاب السرایر از
محمد بن ادریس حلی، نامه‌های مقدس اردبیلی به شاه
- طهماسب و شاه عباس صفوی از مقامات النجاة، و یک
رباعی از میرزا ابوالحسن جندقی نظر تخلص.
۲۹. زندگی صاحب بن عباد از ابن خلکان «۸۹ پ»
۳۰. قصیده ابی مدین «۹۰ پ»
۳۱. قصیده اسد بن رقیم در مدح امیرالمؤمنین (ع) «۹۳ ر»
۳۲. نامه قایم مقام به شاه درباره ولیعهد شجاع السلطنه
«۹۳ ر»
۳۳. سه رباعی از آصف «۹۳ پ»
۳۴. مسمط «۹۴ ر - ۹۵ پ»
مؤلف: احمد بن قوص بن احمد منوچهری دامغانی (۴۳۲ ق)
آغاز:
آمد بانگ خروس مؤذن می‌خوارگان
صبح نخستین نمود روی به نظارگان
۳۵. قصیده «۹۶ ر»
مؤلف: محمد بن عبدالملک معزی نیشابوری (۵۴۲ ق)
آغاز:
جهان لگام تو باد ای خدایگان جهان
خدای یار تو باد اندر آشکار و نهان
از انجام نانوخته مانده است.
۳۶. صورت وقفنامه اشیا بی که مرحوم میرزا هدایت تفرشی
لشکر نویس باشی وقف کرده است «۹۶ پ»
به انشای میرزا عبدالوهاب بن محمدرحیم نشاط
اصفهانی، معتمدالدوله (۱۱۷۵-۱۲۴۴ ق)
۳۷. اشعار فی ورود الکتاب من الاحباب «۹۷ ر»
۳۸. منشآت «۹۷ پ - ۹۹ پ» (منشآت - عربی)
مؤلف: محمد بن محمدرشید وطواط (۵۷۳ ق)
بروکلمان، ج ۵، ص ۱۴۲-۱۴۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۳۵ -
۱۳۶ و ۴۵۵.

(۸۸۶۹)

مجموعه:

(ادبیات - فارسی)

۱. اشعار حافظ

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (۷۹۲ق)

نسخه پرداز برای کتابت اشعار حافظ ترتیب خاصی اتخاذ کرده بوده است. وی ستون اول پشت هر برگ را برای نوشتن یک غزل از حافظ اختصاص داده و در ص ۱-۱۱۲ عموماً به این کار مبادرت کرده است. اما پس از آن این رویه انجام نشده ولی در بیشتر صفحات همچنان این ستون برای آن که بعداً تکمیل شود سفید مانده است.

۲. جواهر الاسرار «ص ۲-۵» (عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد بن عبدالملک اسفراینی، آذری (۷۸۴-۸۶۶ق)

این نسخه تنها دیباچه کتاب را دارد.

رک: ش ۸۸۵۱.

آغاز: «یا مفتاح الابواب افتح باب قلبی و قلوب المسلمین و انت خیر الفاتحین. حمد و ستایش آن علیمی را که عنقاء عقیل علامه گیر انسانی را علم علم علم انسان ما لم یعلم برافراشته».

انجام: «والسلام و صلی الله علی محمد اشرف الاناس و الانام و صل علی جمیع اولاده افضل الخواص و العوام و علی من اولی التحیة و السلام».

۳. روضة الصفاء فی سیرة الانبیاء و الملوك و الخلفاء

مؤلف: محمد بن خاوند شاه بن محمود، میر خواند (۸۳۷ - ۹۰۳ق)

(تاریخ - فارسی)

رک: ش ۸۸۵۳/۹۰

تنها شامل دیباچه جلد اول کتاب است.

آغاز: «دیباچه تاریخ... زیب فهرست نسخه... عالی مکان... مآثر... عالم نبات... از بحر امثالش... کلمات فصاحت آیاتش (با پارگی)».

انجام:

«ای به زمین قبله افلاکیان

بر فلک امیدگه خاکیان

اللهم صل علی محمد و آل محمد و اهل بیت محمد».

آغاز: «الی کاتب یزاحمه و یبرم علی اداته و دواته. عدلتنی ادام الله بهجتک و حرس مهجتک علی اعتکافی فی الزاویة».

انجام:

قد افسدت دوائی و قلمی و اطالت غنائی و المی

۳۹. نامه «۹۹ پ - ۱۰۰ ر»

گویا مرحوم آقای میرزا تقی رحمة الله علیه نوشته‌اند.

۴۰. مراسله «۱۰۰ پ - ۱۰۱ ر»

بدون نام گیرنده و فرستنده.

۴۱. گفته سبویه در حق علی بن ابی طالب (ع) «۱۰۱ ر»

۴۲. گفتارهای پراکنده «۱۰۱ پ - ۱۰۳ پ»

شامل این موارد: نامه یحیی بن معاذ به ابی یزید بسطامی، اشعار متنبی، گفته‌ای از ابی یزید بسطامی، دو بیت از قاضی ارجانی، از روضة الصفاء، از الاثر، از قاموس، غزل فخر الادباء رحمة الله علیه، تاریخ تولد منور سلطان در ۸ ربیع المولود ۲۸۴ق توشقان ثیل، خطوط هفت گانه جام جم.

خط: نستعلیق و شکسته. تاریخ کتابت: سده ۵۱۳. با

تاریخ ۱۲۶۷ق (ص ۸۷ ر) و ۱۲۸۴ق (پایان نسخه).

سطور چلیپا و معمولی، عناوین و نشانیها مشکمی،

بعضی از برگها برعکس صحافی شده است. چند

برگی از وسط بیاض افتاده است. رکابه‌دار.

کاغذ: صنعتی نخودی و نیلی آهار مهره. با ته‌نقش

شیر و خورشید. برگهای نیلی رنگ بدون آهار است.

۱۰۳ برگ، ۱۱×۲۱/۴، مختلف السطر، اندازه‌ها

متفاوت.

جلد: مقوای سفید، عطف میشن زینونی که بر اثر

مرو زمان رنگش را از دست داده است. بیاضی. قطر:

۱/۸

خریداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۴۳]

۴. [تذکره شعرا] (شرح حال سراینندگان - فارسی)
 مؤلف: ناشناخته
 در مقدمه در وصف شعر و برتری آن و درباره اولین شاعر فارسی سرای (بهرام گور) و فارسی قدیم و فهرست طبقات شعرا مطالبی گفته شده است (ص ۸-۱۲).
 بیشتر مطالب دیباچه و متن از تذکره الشعراء دولت‌شاه سمرقندی (سده ۹هـ) گرفته شده است.
 مطالب این تذکره در مطاوی نسخه و بدون نظم خاصی نوشته شده است. از این شعرا و سروده‌هایشان در نسخه یاد شده است:
 ابوالعلاء گنجوی (ص ۱۸)، اشرف‌الدین حسن غزنوی (ص ۳۱)، وحید الزمان اوحدی شیرازی (ص ۳۶)، امامی هروی (ص ۴۰)، ابوسعید ابوالخیر (ص ۴۴)، ائیر اومسانی (ص ۴۹)، ادیب صابر ترمذی (ص ۵۲)، بندار رازی (ص ۶۴)، ازرقی هروی (ص ۶۸)، ابوالفرج رونی (ص ۷۳)، اسدی طوسی (ص ۸۰)، ابوزید غضائری (ص ۸۴)، اسیرالدین (کذا) اخسیکتی (ص ۸۵)، امیر معزی (ص ۸۶)، انوری (ص ۸۸)، ابوالمفاخر رازی (ص ۹۲)، عمر خیام (ص ۹۴)، خاقانی (ص ۹۷)، رشیدالدین وطواط (ص ۱۱۰)، روحانی سمرقندی (ص ۱۱۳)، رودکی (ص ۱۱۶)، قطران (ص ۱۲۱)، سلمان ساوجی (ص ۱۳۶)، ظهیر فاریابی (ص ۱۴۱)، مسعود سعد سلمان (ص ۱۴۳)، عمیق بخاری (ص ۱۴۵)، خواجهی کرمانی (ص ۱۵۰)، عسجدی (ص ۱۵۲)، فردوسی طوسی (ص ۱۵۳)، فخری جرجانی (ص ۱۵۹)، سوزنی (ص ۱۶۰)، فرخی (ص ۱۶۱)، عنصری (ص ۱۶۲)، کاتبی (ص ۱۶۴)، کمال‌الدین اسماعیل (ص ۱۷۲)، منوچهری (ص ۱۸۶)، نظامی گنجه‌ای (ص ۱۹۰)، نظامی عروضی (ص ۲۰۰)، جلال‌الدین محمد بلخی رومی (ص ۲۲۴)، وایل (ص ۳۸۹).
 آغاز: «اما بعد بر عقول شریفه و طبایع سلیمه ارباب تمیز و بصارت و اصحاب کیاست و فراست مبرهن است که بعد از تنزیل الهی و منشورنامه پادشاهی».
۵. قطعه در تاریخ فوت میرزا حبیب‌الله ولد آقا محمد صالح لاهجانی «ص ۱۴-۱۵»
 از محمدنصیر سلمانی در ۱۹ رجب ۱۲۱۳ ق (تاریخ دستبردگی دارد) با توضیح مفصلی درباره دفن وی در کربلا.
۶. تعیین تاریخ ظهور صاحب الزمان^(ع) «ص ۱۶-۱۷»
 مؤلف: محمد بن جلال حسینی بلیانی منجم (سده ۱۰هـ)
 یادداشتی درباره تعیین تاریخ ظهور صاحب الزمان^(ع) در سال ۱۲۱۴ ق است.
 آغاز: «سال نهصد و پنجاه از هجرت حضرت نبوت پناهی در خدمت استاد البشر و عقل حادی عشر بودم و برادر ایمانیم اوحد عبداللهاء نیز حاضر بود و جمعی از حضار مثل حضرت سند الافاضل مولانا آقا شیخ و غیره نشسته بودند و عقل یازدهم به کمینه بنده خود محمد بن جلال الحسینی البلیانی المنجم فرمودند که می‌باید تو از روی رمل و جفر جامع معلوم کنی که حضرت امام محمد مهدی هادی صلوات الله و سلامه علیه کی ظهور خواهند کرد... چنین ظاهر شد که در سال ۹۹۶ پادشاهی عظیم الشان در ایران به تخت نشیند».
- انجام: «و اکثر آثار ظهور حضرت صاحب الامر در ۱۰۷۶ به ظهور آید و در ۱۲۱۴ حضرت صاحب الامر صلوات الله و سلامه علیه و آیات ظهور خواهند نمود ان شاء الله تعالی».
۷. رقعهای که یعقوب به یوسف نوشته در وقتی که عزیز مصر بوده «ص ۱۷»
۸. نامه سلطان سلیمان به نواب شاه طهماسب «ص ۱۱۴-۱۱۵»
 آغاز: «انه من سلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم. قل اللهم مالک الملك تؤتی الملك من تشاء...
 خدایا کمال الهی تراست
 همه پندگانی شاه تراست».

۹. الهی نامه (منتخب حدیقه الحقیقه) (ص ۱۲۲-۱۳۲) (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محدود بن آدم سنایی (۵۴۵ق)
 کامل.
 رک: ش ۸۸۵۲/۴۵.
 آغاز: حمد و شکر و ثنا علی الاطلاق
 ذات او را رسد به استحقاق
 آن که هم اولست و هم آخر
 آن که هم باطن است و هم ظاهر
 اول از محض آخریت خویش
 باطن از عین ظاهریت خویش
 انجام: پانصد و بیست و چار رفته ز عام
 پانصد و بیست و پنج گشته تمام
 باد بر مصطفی درود و سلام
 ابد الدهر صد هزاران عام
۱۰. مناجات موسی^(ع) (ص ۱۳۵)
 ۱۱. نامه به آقا میرزا باقر (ص ۱۵۱)
 ۱۲. محمود و ایاز (ص ۲۳۴-۲۴۱) (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمد حسن زلالی خوانساری (۱۰۳۱ق)
 از انجام افتادگی دارد.
 رک: ش ۸۸۳۴/۲.
 آغاز: به نام آن که محمودش ایاز است
 غمش بستخانه نواز و نیاز است
 پی آزادی خون غلامان
 که می سوزیم مثل دود خامان
 انجام موجود: برون آمد فراز برج آبی
 که در شهر کتان آرد خرابی
۱۳. ساقی نامه (ص ۲۸۳-۲۸۴)
 مؤلف: محمد غیاث حلوی شیروزی (سده ۱۱ه)
 از انجام ناقص است.
 منزوی، ج ۴، ص ۲۸۸۰؛ مجلس، ج ۳۶، ص ۴۲۹،
 ش ۱۳۴۷۲/۹، ملک، ج ۷، ص ۲۰۴-۲۰۵؛ نشریه
 نسخه های خطی، ج ۱، ص ۵۰؛ آستان قدس، ج ۷،
 ص ۷۴۵؛ تذکره پیمانه، ص ۳۱۶-۳۲۴.
 آغاز: زهی بهر تسیحت ای نور پاک
 به کف سیحه از خوشه بگرفته تاک
 دهی لعل می را بدخشان جم
 کنی خشت را ماه ایوان خم
 انجام موجود: بین طارمش را به صد نور و تاب
 که یک آسمان است و صد آفتاب
۱۴. ساقی نامه (ص ۲۹۴-۳۰۱)
 مؤلف: محمدرضا بن محمود نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ق)
 منزوی، ج ۴، ص ۲۸۸۸-۲۸۸۹؛ نشریه نسخه های
 خطی، ج ۱، ص ۳۲؛ دنا، ج ۶، ص ۱۰-۱۱؛ تذکره
 میخانه، ص ۲۶۲-۲۷۹.
 آغاز: تویی اولین پیر میخانه ها
 به یسار تو شبگیر پیمانه ها
 ز نامت که رنگ لب و آب روست
 لب لعل پیمانه لبیک گوشت
 انجام: بشد تهمت آلوده اش مغز و پوست
 به نفرین دشمن به تحسین دوست
۱۵. سوز و گداز (ص ۳۰۱-۳۰۳) (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمدرضا بن محمود نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ق)
 از انجام ناقص مانده است.
 رک: ش ۸۸۵۲/۴۳.

- آغاز: الهی خنده‌ام را نالکی ده
سرشکم را جگر پر کالکی ده
نفس را جلوه‌آه سحر بخش
هوس را چون نظر زاد سفر بخش
- انجام: ز چاک دل نسیم دلگشایی
درون آورد بسوی آشنایی
۱۶. رقعته‌ای که ملا فتح به میرزا فصیحی نوشته بود و پاسخ آن «ص ۳۵۹-۳۶۲»
آغاز: «رقعه‌ای که ملا فتح به میرزا فصیحی نوشته بود که میرزای مشارالیه رقعہ مسطور را در جواب نوشته. یا ایها الذین آمنوا اصبروا و رابطوا و اتقوا الله لعلکم تفلحون. بر رای مهر آرای آن مخدوم که».
۱۷. منظومه «ص ۳۶۴-۳۶۶»
مؤلف: ناشناخته
بنا بر نوشته ملی تهران، ج ۱۲، ص ۲۰۳-۲۰۴ منظومه در مدح خلیفه سلطان (۱۰۶۴ق) و نواب خلیفه سلطان است. این نسخه تنها مقدمه منظومه را دارد. سراینده در این مقدمه ویژگیهای منظومه‌اش را توضیح داده است. از انجام نانوخته مانده.
آغاز: «حمد بیان آرا و درود عدد پیمان سلطانی را که به فرمان انا جعلناک خلیفه فی الارض پیمبر و دود حضرت داود را تشریف خلافت پوشانیده... بر ضمیر دانش تدبیر ارباب استعداد مستنیر باشد که این مثنوی هشتاد و دو مصرع است. هر مصرع تاریخ هزار و پنجاه و پنج و به صنعت فنی از فنون توشیح از اول و آخر ده بیت اول که هزار و چهار و شصت و یک است لفظ تاریخ الوزاره بارز می‌شود و موشح ده بیت به همین دستور با مدح نواب خلیفه سلطان معادل می‌گردد».
- انجام موجود: «که مدار سپهر کمالست و مرکز دایره اعمال مرآت صور معالم است و سرچشمه انهار مکارم و چنانچه آینه را از بخار».
۱۸. تاج المآثر «ص ۳۶۸» (تاریخ - فارسی)
مؤلف: حسن بن محمد نظامی نیشابوری (سده ۵۷)
تنها دیباچه کتاب که از انجام ناقص است.
فهرستواره، ج ۲، ص ۱۱۵۵-۱۱۵۶؛ دنا، ج ۲، ص ۶۵۹-۶۶۰.
آغاز: «حمد و سپاس بی‌قیاس که قدم شهسواران عقل دو اسبه سرحد عدد احصاء آن هندو چشم و هم دوربین صورت حصر و شمار آن در آینه خیال به خواب نه‌بینند».
۱۹. فائده در تعداد انبیا و مراتب آنها «ص ۳۶۹»
درباره تعداد انبیا و برترین آنها و برتری علی^(ع) بر دیگر انبیا و مرسلین.
آغاز: «هو. نقل من خط من نقل من خط الشهید رحمه الله تعالی باربعة و سائط. اعلم ان عدد الانبياء عليهم السلم مائة و اربعة و عشرون الف نبی و قبیل مائتان و اربعة و عشرون و لاول الحق منهم المرسلون».
۲۰. روایت عیسی نبی و شبان «ص ۳۶۹»
۲۱. تفسیر سورة العصر «ص ۳۶۹» (تفسیر - عربی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)
تفسیر بسیار کوتاهی بر سوره عصر است.
احوال و آثار خواجه نصیر، ص ۵۹۰؛ دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۵۵ و ج ۱۳، ص ۳۰۸۳؛ مجلس، ج ۲۳، ص ۵۷۶، ش ۱۱۳۱/۶ طباطبایی؛ ملک، ج ۵، ص ۱۴۶ و ۱۵۲ و ۱۹۲؛ کشف الفهارس، ج ۳، ص ۲۶۹-۲۷۲.
آغاز: «هو. سئل المحقق الطوسی نصیر الملة والدین قدس سره عن تفسیر سورة العصر. فقال بسملة. والعصر ان الانسان لفي خسر ای فی الاشتغال بالامور الطبيعية».
۲۲. نامه به میرزا قاسم قاینی «ص ۳۷۲-۳۷۳»
مؤلف: سید علی قاینی
آغاز: «میرزا سید علی قاینی در حین رفتن میرزا قاسم برادر خود به هندوستان نوشته».

- ای که شدی راکب حرص و هوس
نیک نگه کن که کجا می‌روی
... ای مسافر طریق هوا و ای مجاور حریم جهل و غنا
ای مفتون شوخ چشم جهالت و نادانی». «انجام:»
«وکلا و عمال سرکار عالی حسب المسطور
مقرر دانسته در دفاتر عمل نمایند».
۲۳. دیباچه «ص ۳۷۶-۳۷۸»
با اصطلاحات موسیقی.
آغاز: «سبحان الله این چه بختی است واژگون که این
سرگشته پیدای حیرت و جنون دارم که عالمی دیووار
واقعی کردار در بی آزار و اضرار من خاکسار افتاده... و
مجموعه کلماتی که دیباچه ابیات لطیف آن و خطبه
حکایات طریفه آن صفحات متفرقه مجامع صنایع
فصاحت را محلی به حلیه در بیان معانی و مژین به زینت
غرر معانی بیان گرداند».
انجام: «چون توده خاک هدف تیر فضا گشته سینه
تحمل سپر بلا ساخت».
۲۴. نامه به ابراهیم همدانی «ص ۳۸۶»
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
تنها یک صفحه از آن در نسخه ما نوشته شده.
کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۵۶۰-۵۶۲؛ دنا، ج ۱۰،
ص ۴۶۹-۴۷۰.
آغاز:
«یا غایب عن عینی لا عن بالی
القرب الیک مستهی آمالی
... لمعات انوار الرقعة القدسیة المبانی وعطرت مشام
ارواح المهجورین نسما از هار المفاوضة اللاهوتیة
المعانی».
۲۵. فائده از جبل المتین شیخ بهایی «ص ۳۸۷»
در پایان با امضای «من افادات شیخنا ومعتمدنا خاتم
المجتهدین وسیر المتأخرین بها الملة والدین رحمہ الله
تعالی».
۲۶. سؤال و جواب درباره صیغه نکاح به زبانی جز عربی
«ص ۳۸۷»
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
آغاز: «هو. سئل الشیخ الجلیل عمید الملة والدین
بهاالدین محمد العاملی هل تصح المناکحات بغير العربیة
مطلقا او مع».
۲۷. استخراج اسامی ائمه^(ع) از آیه تطهیر «ص ۳۸۸»
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین
(۵۹۷-۶۷۲ ق)
با حساب زبر و بینات.
مرعشی، ج ۳۰، ص ۳۲۳ و ج ۳۳، ص ۶۸۴ (ناشناخته)؛
مجلس، ج ۲۲، ص ۷۳، ش ۲۰۶/۲ طباطبایی و ج ۲۳،
ص ۶۶، ش ۷۷۰/۲۴ طباطبایی و ج ۲۴، ص ۴۵، ش ۲۴
طباطبایی؛ ملک، ج ۵، ص ۷۵؛ نشریه نسخه‌های خطی،
ج ۷، ص ۲۶۸ و ج ۱۱، ص ۷۲۹.
آغاز: «افضل العلماء و اکمل الفضلا خواجه نصیر الملة
والدین از این آیه به حساب زبر و بینات اسامی شریفه
سید المرسلین و ائمة الطاهرین را استخراج نموده‌اند.
انما ۴۱۸؛ زبر: ۹۲ محمد صلی الله علیه وآله. بینات:
۳۲۶ علی وصی بحق. برید الله ۷۱۷».
- انجام: «تطهیرا ۸۴۰. زبر: ۶۲۵ والنقی والعسکری.
بینات: ۱۱۵ والمهدی الهادی».
۲۸. دیباچه «ص ۳۹۴»
تنها بخش کوتاهی از آغاز آن است.
آغاز: «همیون صبحدمی که... سای نسیم بهار دماغ
فطرت اندیشه را از بیهوش داری شعور سرشار نشاء
انبساط و گلبنانگ عنذلیب باد صبا».
۱. محمدحسین بن سیف‌الدین نیز به پیروی از خواجه نصیر
اسامی اهل بیت را با حساب زبر و بینات از حدیث سفینه
پیامبر^(ص) استخراج کرده است. رک: نسخه ش ۶۵ مدرسه
معمارباشی تهران (حاشیة المطول خطایی)، برگ ۲ پ. در آن جا
یادداشت خواجه نصیر در این مورد نیز نقل شده است.

۲۹. شرح حال حجر بن عدی کندی «ص ۳۹۵»
 - چهره‌گشایی تصویری معانی توحید از پرده رنگارنگ خیال.
 - زمزمه‌پردازی تار نفس به آهنگ دلنواز مناجات درگاه حضرت وجود مطلق.
 - بالیدگی نهال مطالب ارجمند در گلشن آرای نعت و دور و سرمایه وجود رنگامیزی... (پارگی) آفرینش.
 - صافگیری کیفیت باده ناب منقلب که شورش افزای خیره‌نگاهان دیده تحقیق و انجمن‌آرای دقیقه‌شناسی بینش بینان عالم توفیق است.
 - توطیه و تمهید... مدحتسرایی پادشاه مملکت آگاهی فنون سخن طرازی خلد الله ملکه و سلطانه.
 - اسباب تألیف قلوب افراد انواع سخن پیرایگی.
 - شاخ و برگ شناسای حضرت سخن که نودمیده چمن آرای میان و نورس گشته بار شکوفه بوستان دل دوستان است.
 - نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.
 - منزوی، ج ۴، ص ۳۱۴۱؛ ربو، ج ۲، ص ۸۱۷.
 آغاز موجود: «از آرایش مضمون است به مقصد آزادگی می‌رساند سیر و سلوک در مشرب صوفیان بارگاه احدیت معانی به خود فرو رفتن و از خود برآمدن تواند بود...
 ای خرد مرحله پیمای فکر قدرت بازوی توانای فکر مردمک دیده روشن ضمیر در فن بینایی هر کار پیر»
انجام موجود:
 بوقلمون نیست به سیماب رنگ
 بساره خیالم ز ششباب و درنگ
 هر نفس از جنبش و آرام من
 شخنگی ناله گلخام من
۳۰. معما «ص ۴۰۴» (معما - فارسی)
 مؤلف: عباسقلی بن حسن شاملو (سده ۱۱ هـ)
 تنها یک برگ آن نوشته شده است.
 منزوی، ج ۳، ص ۲۱۹۷؛ مجلس، ج ۲۱، ص ۳۲۲-۳۲۳، ش ۵۳ فیروز و ج ۳۱، ص ۹۵، ش ۹۸۰۳؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۶، ص ۸۶؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۷۸۹؛ مرکز احیاء، ج ۱، ص ۲۹۲.
 آغاز: «باسم الله
 ای خیالت جسم و جانها را روان
 وی جلالت لامکان دلها مکان...
 بعد از گشایش معمای مجمع الاسمای توحید باری
 عز اسمه که به نام خاتم انبیا صلی الله علیه و آله وسلم و
 اسم اعظم اولیا».
 انجام: باسم علی
 در آستانه او بس که نور بینش بود
 هزار دیده ز جانش گشاده روی نمود
۳۱. مثنوی «ص ۴۰۵-۴۲۶» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: آفتاب
 منظومه‌ای است که به اقتضای مخزن الاسرار نظامی سروده شده:
 خاک نظامی زر این مخزن است
 یا گل خسرو گل این گلشن است
 چهره گشا باده جامیست این
 آلت سوزیده جامیست این
 یا دهد از مرکز ادوار فیض
 نشاء [نشئه] دور خم سرکار فیض
 ختم سخن گر به سخنور بود
 شش جهت از خانه شش در بود
 (ص ۴۰۷)
 با دیباچه‌ای منثور در آغاز.
 این عناوین در نسخه‌ها دیده می‌شود:
 - میدا پیچیدگی زلف شاهد دلفریب سخن.
۳۲. دیباچه «ص ۴۲۷»
 تنها بخش کوتاهی از آن است.
 آغاز: «حمد و سپاس زاید بر مقیاس قیاس کبریای جلال احدیت حضرت پادشاهی را لایق و سزااست که نگین سعادت آیین ملوک».

۳۳. اشعار پراکنده
 از این شاعران سروده‌هایی در این جنگ نوشته شده است:
 آصفی خراسانی، خواجه (ص ۳۷)
 ابوطالب ولد مرحوم غلامحسین املشی (ص ۶۷ به خط خودش)
 امامی هروی (ص ۱۴۱)
 امیدی، مولانا (ص ۶۰)
 امیر شاهی سزواری (ص ۳۸)
 امیر محمد زرگر (ص ۳۷۴)
 اهلی شیرازی (ص ۵۴)
 بابا افضل کاشی (ص ۷۷)
 بابا طاهر (ص ۱۹۵)
 بابا فغانی (ص ۳۲۰)
 بهاء‌الدین، شیخ (ص ۱۶۹)
 جامی (ص ۱۱۹)
 جنید بغدادی (ص ۱۹۹)
 حافظ (ص ۲۱۰)
 حزنی اصفهانی (ص ۲۵۸)
 حسین ثنایی (ص ۳۱۱، ۳۱۷)
 حسین، ملا (ص ۵۸)
 حسین، میر (ص ۱۹۴)
 خاقانی (ص ۱۰۷ از تحفة العراقین)
 راضی (?)، میرزا (ص ۲۱۱ به خط م ح م د دیارجانی در ۳ صفر ۱۳۲۷ق)
 راقم (ص ۱۲۰)
 رکنا مسیحی (ص ۲۶۳)
 سرباز (ص ۱۵۸)
 سروش (ص ۱۴۲)
 سعدی (ص ۵۹، ۱۱۳، ۲۰۶، ۲۳۳ نوشته شده در شب شنبه صفر ۱۳۲۷ق، ۲۴۲، ۲۴۳)
 سلمان ساوجی (ص ۱۳۳)
 شبلی، شیخ (ص ۱۹۹)
 شیخ جام (ص ۱۹۱)
 صادق، میرزا (ص ۲۷۳)
- صایب تبریزی (ص ۳۷۹)
 ضمیری (ص ۲۷۷)
 طالب آملی (ص ۲۹۲)
 طوفان (ص ۵۸، ۱۹۳)
 ظهوری، مولانا (ص ۲۷۱)
 عبدالله (ص ۲۱۰ به خط خودش)
 عرفی (ص ۲۶-۳۰، ۲۱۹-۲۳۱)
 علی‌تقی کمره‌ای، شیخ (ص ۲۷۰)
 عنایت‌الله اصفهانی، میرزا (ص ۱۸۴ به خط محمد دیارجانی در ۲۰ صفر ۱۳۲۳ق)
 غریب حسین، ملا (ص ۳۱۲)
 فردوسی (ص ۲۱۳)
 قاضی نور (ص ۲۵۶)
 کاتبی نیشابوری (ص ۱۶۷، ۱۷۰)
 کمال (ص ۱۸۴)
 گلشن (ص ۲۰۹ در ۶ ربیع‌الثانی ۱۳۰۳ق به خط ۵۱۳، ۱۴۲۷)
 لسانی شیرازی (ص ۳۲۳ غزلیات و رباعیات شهر آشوب او)
 لطفعلی بیگ آذر (ص ۲۳، ۴۳۱، ۴۳۹)
 محتشم کاشی (ص ۲۶۱)
 محمدامین بیگا (ص ۱۹۲)
 محمد جان قدسی (ص ۳۲۹-۳۴۳)
 محمدحسین (ص ۱۹۷ به خط خودش)
 محمد مؤمن نصیری (ص ۲۴ به خط خودش)
 مظفر جنابدی (ص ۳۹۵)
 معروف کرخی (ص ۱۹۹)
 معزی کاشی (ص ۲۵۳)
 مولوی (ص ۲۱۱ از مثنوی به خط عبدالحسین در جمعه ۲۲ جمادی‌الاول ۱۲۸۵ق لوی نیل ترکیه)
 نادم جیلانی (ص ۲۸۶)
 ناصر خسرو دهلوی (ص ۲۴۸)
 نظیری (ص ۳۰۵، ۳۱۳)
 وحشی (ص ۱۸۴ از فرهاد و شیرین)

ص ۲۱۲: یک رباعی نوشته شده در ۲۹ جمادی‌الاول
۱۳۴۳ق.

ص ۲۳۳: اشعاری از سعدی نوشته شده در شب
شنبه صفر ۱۳۲۷ق.

ص ۲۳۴: تاریخ وفات کسی در شب چهارشنبه ۲۲
جمادی‌الثانی ۱۳۲۰ق تخاقوی نیل ظاهراً به خط قاسم.
ص ۲۴۹: دو بیت حافظ به خط زین‌العابدین و جعفر
قلی با یادداشت یادگاری عبدالغنی در جمادی‌الثانی
۱۲۶۷ق.

ص ۲۵۲: تاریخ وفاتی سیاه شده.

ص ۲۵۳: یک بیت یادگاری در ۱۳۲۳ق.

ص ۲۸۲: یک رباعی ظاهراً به خط محمدقاسم نوشته
شده در ۲۵ صفر ۱۳۲۸ق تخاقوی نیل.

ص ۳۵۶: یک بیت شعر به خط عبدالقادر دبارجانی
در ۴ ذیحجه ۱۳۲۳ق.

ص ۳۷۹: چند شعر «حسب الفرموده عالی حضرت
سیادت و نجابت پناه میرزا ابراهیم».

ص ۳۹۸ و ۳۹۹: دو شعر به خط رحمت‌الله و خضر
قلی و عراقی (۴).

ص ۴۲۲: تحویل سال فرخنده فال بعد از انقضای نه
ساعت شب دوشنبه ۲۲ شهر جمادی‌الاول ۱۰۶۶ که
روز نوروز دوشنبه در عمارت شیروانی قلعه مبارکه
لاهیجان».

بعضی از صفحات نقاشی گل و بوته ساده مشکی دارد
(ص ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۹۲، ۲۲۳، ۲۳۱، ۲۹۳، ۳۰۸، ۳۰۹،
۳۳۰).

کاغذ: نخودی آهار مهره. نسخه آبخوردگی و
کیک‌زدگی دارد.

دو، ۲۲۰، یک برگ، ۱/۱۳×۲۴/۳، سطور مختلف،
اندازه جدول: ۱۱×۲۰/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای با جدولهای ساده و گره‌دار،
عطف: چرم. قطر: ۳/۸.

خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۳۴]

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ. البته بعداً
یادداشتها و اشعاری در سده ۱۳ و ۱۴هـ بدان اضافه
شده است.

در بخشهایی از نسخه عناوین شنگرف، صفحه اول
سرلوح مذهب و مرصع باکتیبه‌ای که درون آن با قلم
سفیداب در زمینه زربوش نوشته شده: «بسم الله
الرحمن الرحیم / دیباچه جنگش که گنج سخن
است». دو صفحه اول بین سطور طلااندازی دندان
موشی شده. همه صفحات نسخه جدول‌کشی شده با
زر و لاجورد و مشکی. جدولها در دو صفحه اول یک
لایه شنگرف رنگ نیز افزون بر دیگر صفحات دارد.

بیشتر صفحات چلیپا و چهار ستونی. برگها و
ستونهایی در نسخه سفید مانده است. بعضی از برگها
جابه‌جا شده و صفحاتی هم از وسط نسخه افتاده است.
آغاز نسخه مهر کتابخانه باقر ترقی به شماره ۶،
تملک محمدابراهیم بن محمدهاشم عاصم حسینی
و چند سطر سیاه شده به سیاق.

با این یادداشتها و تاریخها در مطاوی نسخه:

ص ۲۴: اشعاری از محمدمومن نصیری به خط خودش.
ص ۶۷: اشعاری از ابوطالب ولد مرحوم غلامحسین
املشی به خط خودش.

ص ۱۳۶: یادداشتی ظاهراً مورخ ۱۳۰۲ق که خط
خورده است.

ص ۱۶۸: ماده تاریخ فوت مرحوم قاضی سلطان
محمود قاضی مشهد مقدس از ملا محمدهاشما در
۱۰۹۴ق.

ص ۱۸۴: اشعار میرزا عنایت‌الله اصفهانی به خط
محمد دبارجانی در ۲۰ صفر ۱۳۲۳ق.

ص ۱۹۱: یک غزل نوشته شده در ۱۱۷۷ق که نام
سراینده پاک شده است.

ص ۲۰۹: اشعاری از گلشن به خط ۱۴۲۷ مورخ ۶
ربیع‌الثانی ۱۳۰۳ق.

ص ۲۱۱: اشعاری از متوی به خط عبدالحسین در
جمعه ۲۲ جمادی‌الاول ۱۲۸۵ق لوی نیل و از میرزا
راضی به خط م ح م د دبارجانی در ۳ صفر ۱۳۲۷ق.

(۸۸۷۰)

مجموعه:

ابواب الاستخارات وفضلها وکیفیتها وصلواتها ودعواتها. باب ما ورد فی الحث علی الاستخارة».

انجام: «یا ارحم الراحمین ویا احکم الحاکمین صل علی محمد و آل محمد، ثم الزوج والفرء».

۱. ریاض السالکین فی شرح صحیفه سید الساجدین «۲ پ - ۱۱ پ» (دعا-عربی)

مؤلف: سید علی خان بن احمد مدنی شیرازی (۱۰۵۲ -

(۱۱۱۸ ق)

۴. المعاد الجسمانی (المعاد) «۳۹ ر - ۴۶ پ»

(کلام-عربی)

مؤلف: احمد بن زین الدین احسائی (۱۱۶۶-۱۲۴۱ ق)
شرح رساله‌ای است که خود احسائی پیشتر درباره معاد و احوال انسان و اجسام و اجساد نوشته بود. پایان یافته در شب پنجشنبه آخر جمادی الاول ۱۲۳۲ ق.

بخشی از شرح دعای سی و سوم صحیفه سجادیه (فی الاستخارة) که در کنار چند مطلب دیگر در این موضوع جداگانه کتابت شده است. برابر با ج ۵، ص ۱۲۸-۱۴۵، چاپ جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، تحقیق: سید محسن حسینی امینی، ۱۳۶۸ ش.

نسخه‌های خطی شروح و ترجمه‌های صحیفه سجادیه، ص ۸۶-۱۰۲؛ دنا، ج ۵، ص ۱۰۹۳-۱۰۹۷.

آغاز: «لاریب فی استحباب الاستخارة عند العامة والخاصة وللأخبار بذلك مستفیضة من الطریقین اما من طریق العامة فروی البخاری فی صحیحه».

انجام: «ولا تأخیر شیء عجلته فانه لاحول ولا قوة الا بک یا علی یا عظیم یا ذا الجلال والاکرام ولنکتف منها بهذا المقدار فان فيه کفاية ان شاء الله تعالی».

ذریعه، ج ۲۱، ص ۱۷۳؛ عکسی دائرةالمعارف، ج ۱، ص ۳۶۷؛ خطی دائرةالمعارف، ج ۱، ص ۲۳۲-۲۳۳؛ فهرست کتب مشایخ عظام، ص ۲۴۴؛ ملک، ج ۵، ص ۱۰۲ و ۱۱۹؛ دنا، ج ۹، ص ۷۶۵-۷۶۶.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین وصلى الله على محمد وآله الطیبین الطاهرین. اما بعد فيقول... ان بعض الاخوان انهى الى اعتراضاً من بعض العلماء الاعلام على بعض كلمات لى فى بيان احوال الانسان وذكر الاجسام والاجساد فيما يتعلق بامر المعاد والاصل فى الاعتراض عدم معرفة مرادى من كلامى فطلب منى بيان ذلك».

انجام: «بالشمس المصفى منه فلا يغنى غير هذا فانظر ما هناك فانك ترى المعنى واحداً والله سبحانه وتعالى شأنه».

۲. وسائل الشيعة (تفصيل وسائل الشيعة الى تحصيل مسائل الشريعة) «۱۲ ر - ۱۳ ر» (حديث-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن حر عاملی (۱۰۳۳-۱۱۰۴ ق)

شامل باب استحباب الاستخارة بالدعاء واستحباب مشاوره الله عزوجل بالمساهمة والقرعة. برابر ج ۸، ص ۸۱-۸۴ چاپ آل البيت، قم، ۱۴۱۴ ق. رک: ش ۸۸۱۶.

۵. حديث امام باقر^(ع) در تفسير آیه نور «۴۶ پ - ۴۷ پ»
انجامه کاتب پاک شده و تنها نام او «محمدحسن» خوانده می شود.

۳. بحار الانوار «۱۳ پ - ۳۳ ر» (حديث-عربی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ ق)

۶. پند عرفانی «۴۷ پ»
به خط محمدصادق امام جمعه بروجرد.

شامل ابواب الاستخارات وفضلها وکیفیتها وصلواتها ودعواتها. برابر ج ۸۸، ص ۲۲۱-۲۵۱ چاپی.

کتابشناسی مجلسی، ص ۸۷-۱۶۲؛ فهرستگان حديث، ج ۲، ص ۳۶۵-۴۴۶؛ دنا، ج ۲، ص ۳۷۶-۴۰۷.

۷. درر الحكم ودرر اللوامع «۴۹ پ - ۶۳ پ»
(ادبیات-فارسی)

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة على محمد وآله الطیبین الطاهرین والمعصومین. قال العالم الربانی...»

مؤلف: محمدحسین خویی، صدر (سده ۱۳ هـ)

مجموعه‌ای است در مدح سلطان محمد شاه قاجار (۱۲۵۰ - ۱۲۶۴ق) که از حروف بدون نقطه تشکیل شده است.

با این بخشها: دو بخش منثور به عربی و فارسی، سپس بخشی به نظم فارسی و در آخر خاتمه (این خاتمه نقطه دار است).

ادبی کاخ گلستان، ص ۳۴۴-۳۴۶.

آغاز: «الحمد لله الودود الواحد المحمود ومولّد كل مولود لا رسم له ولا حدّ وهو العالم الاحد الصمد مالک الملک والملوک... محمد داور عادل که دارد محلّ و ملک دارا عدل کسری دمامد دهد لعل و درّ و گهر».

انجام بخش بی نقطه:

حسود ملک او همواره گردد

اصمّ و اصلم و مصدر و اعمی

دل و کام حسود ملک او را

رسد همواره هم و سمّ و الوا

آغاز خاتمه: «نظم و نثریست که در شرح حال و گذارش (کذا) احوال نگارش یافته. در شبی از شبها که مصداق واللّیل اذا یغشی ومنطوق هذا اللیل الیل ومن یوم البعث اطول بور».

انجام: «که احلی من العصاید والرطب است زیور انجام و صورت اتمام یافت. اللهم ابد دولته و خلد سلطنته و اطول عمره و ادم ملکه مادام الشمس والنهار لا یقترقان والظلمة والضوء لا یجتمعان».

انجامه: «نمّقه العبد الفقیر الراجی محمد امین بن محمد سعید سنه ۱۲۷۱».

خط: نسخ و شکسته، کاتب: محمد امین بن

محمد سعید، تاریخ کتابت: ۱۲۷۱ق (رساله آخر).

ابتدای نسخه قیمت آن ۲۲ قرش نوشته شده است. رکابه دار.

در رساله آخر عناوین در متن نانوخته مانده ولی با خطی خفی در حاشیه صفحات نوشته شده است که بیشترشان در صحافی ناقص شده‌اند.

کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی مهره کشی شده.

دو، ۶۳، یک برگ، ۱۱/۳×۱۸، ۱۹-۱۳ سطر، ۱۴×۷.

جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول. قطر: ۱/۳.

خریداری از احمد عبداللهی در تیر ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۷۸۹۰۶]

(۸۸۷۱)

مجموعه:

۱. بساط و نشاط «ص ۱-۲۷» (عرفان - فارسی)

مؤلف: حسن جهان خانم دختر فتحعلی شاه قاجار، والیه

(سده ۱۳ه)

کامل.

نسخه ما به خط محمدصادق بن محمدحسین بن محمدصادق فراهانی قائم قامی، ادیب الممالک (۱۲۷۷ - ۱۳۳۶ق) شاعر و ادیب مشهور است. وی کتاب را شرح کرده و در حاشیه اشعاری عربی بدان افزوده است. کاتب در آغاز نوشته: «هذا کتاب بساط نشاط من مصنفات مرحومه والیه خانم بنت خاقان طاب ثراه».

فهرستواره، ج ۷، ص ۱۵۲؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۳۲؛ دنا، ج ۲، ص ۴۹۴؛ مجلس، ج ۲۷/۱، ص ۱۸-۱۹؛ مرعشی، ج ۱۹، ص ۳۲۹ (بدون نام نگارنده)؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۷۴۷-۷۴۸.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله الطاهرین المعصومین الی یوم الدین. اما بعد بدان که غرض از تألیف این کتاب شورانگیز حسرت آمیز خونریز محبت خیز این است که هر وجودی را از بازار این دفتر سودی رسد».

انجام:

عباراتنا شتی وحسنک واحد

فانی مسکوت والهوی یتکلم

دفتر صوفی کتاب و حرف نیست

جز دل اسپید همچون برف نیست

انجامه: «تمة الكتاب بعون الملك الوهاب بيد اقلّسادة (کذا) محمدصادق بن محمدحسین بن محمدصادق الحسينی الفراهانی القائمقامی فی ۱۵ شهر ذیقعدة الحرام سنه ۱۳۰۵ وقد شرح الکاتب هذا الكتاب وازاف علیه اشعار العرب من نوادرها».

الطاهرين وبعد فيقول الفقير الى الله الغني محمد بن حسن
الحر العاملي قد التمس مني جماعة من الاخوان». **انجام:**
«يكون المجموع ثلاثة آلاف الاربعة عشر
تقريباً لأن في بعضها تداخلاً وتكراراً يسيراً والحمد لله
رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين».

۴. القمريه في رسالة الصرفية (ص ۹۶-۱۸۳)

(صرف-عربی)

مؤلف: ابراهيم بن عكاشه جبلي^۲

گزارش التصريف زنجانی (۶۶۰ق) است.

آغاز: «الحمد لله المنزه عن الحذف والابدال المقدس
عن النقل والقلب والاعلال والصلوة والسلام على اشرف
الرسل... اما بعد فيقول الفقير الى الله تعالى حاجي بن^۳
ابراهيم بن عكاشيه الجبلي... لما كان كتاب التصريف
الذي صنفه... الزنجاني... صغير الحجم كثير العلم مشتملاً
على قواعد كلية ولطائف شريفة ولم يتفق له شرح ينحل
به الفاظه وتنقيح به ما اوردوا عليه من الاعتراضات
والنقوض الغريبة والاستعارة والتفحصات اللطيفة مما
يكسب عنها الفحول ويعجز عنها الخطور وغير ذلك من
النظرات الواردة في هذا الكتاب بل في هذا الفن التي
خلت عنها الكتب وارتدت ان اكتب في شرحه كتاباً ينحل
به الاعتراضات والنقوض ويكشف به التفحصات
والمعقود بعبارة واضحة لايحة مختصرة تسهياً للامر
على طالبه والزمتم ان اذكر ما اوردوا عليه من
الاعتراضات بطريق السؤال والجواب واضيف اليه
خاطري من النكت والغرائب وجواب النظرات بالحجج

۱. در شرح محمدمقيم جعفری بر نصاب نام فراهی محمد و لقبش
بدرالدین ذکر شده است (برگ ۱ نسخه ش ۳۴۷۲۰ کتابخانه
آستان قدس).

۲. وی می‌باید مؤلف کتاب اللب فی علم الطب باشد که در مجلس،
ج ۱۲، ص ۳۰۵ نسخه‌ای از آن از سده ۱۱ هجری معرفی شده است. از
آن کتاب هم زمان زندگی او مشخص نمی‌شود. تنها می‌دانیم
جبلی کتاب اللب را به میر سالار بن امیر مرحوم محمد کریمی
هدیه نموده است.

۳. ظاهراً کلمه «بن» زائد است.

۲. نصاب الصبیان (ص ۳۰-۶۵) (لغت-فارسی)
مؤلف: مسعود بن ابوبکر فراهی (۶۴۰ق)^۱
کامل.

با یادداشت‌های توضیحی فراوان بین سطور و کنار
صفحات.

فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۸۴-۱۲۱؛ فارسی
موزه بریتانیا، ج ۱، ص ۵۰۴ و ۵۰۶-۵۰۷؛ کتاب نصاب
الصبیان و مسیره ستة قرون فی تعلیم اللغة العربیة
للمسلمین غیر الناطقین بها، عبدالسلام عبدالعزیز فهمی،
مکه، دانشگاه ام‌القری، ۱۴۰۵ق؛ دنا، ج ۱۰، ص ۶۹۱-
۶۹۸؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۰۳۹-۲۰۴۲؛ مشترک پاکستان،
ج ۱۴، ص ۲۷۵-۲۸۷.

آغاز:

چنین گوید ابونصر فراهی

کتاب من بخوان گر علم خواهی

حسد حافده وحفد حاسده

ما حرکت الشمال النخل الدقیق

انجام:

صرصرانی شترکنز کوهان

ثعلبان روبه و تعال بیا

ناس و انس و أناس آدمیان

پدر و مادر آدم و حوا

انجامه: «تمت هذا الكتاب نصاب فی يوم الاثنين
بحسب الفرموده مخدومی مطاعی علامی فهامی
عالیجناب فضائل مآب مولانا میرزایی میرزا
محمدحسن سلمه الله تعالی. كتب الحقیر المذنب الخاطی
الجانی محتاج الی رحمت الغنی الباری رضا فی سنة
۱۲۵۳».

۳. بداية الهدایة (ص ۶۶-۹۵) (فقه-عربی)
مؤلف: محمد بن حسن حر عاملی (۱۰۳۳-۱۱۰۴ق)
کامل.

مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۲۵۷-۲۵۹؛ دنا، ج ۲،
ص ۴۴۶-۴۴۹.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله

الزنا والسفاح واوعد عليه... اما بعد غرض از تحرير اين رساله وچيزه».

انجام: «و ضميرهای غایب را به عنوان تکلم خواهند گفت و شقوق دیگر ظاهر است والله الموفق لكل خير. نمقه العبد المذنب محمداقر.. والحمد لله اولاً و آخراً».

انجامه: «كتبه العبد الاقل محمداقر و تمه في ليلة الاربعاء غرة شهر شعبان المعظم من شهور موفورة السرور سنة ۱۲۴۵».

۷. صیغ عقد النکاح والطلاق (ص ۱۹۶-۲۰۲)

(فقه-عربی)

مؤلف: محمدجعفر بن سيف الدين شريعتمدار استرآبادی

(۱۱۹۸-۱۲۶۳ق)

کامل.

دنا، ج ۷، ص ۲۲۳-۲۲۴.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على خير خلقه محمد وآله الطاهرين. اما بعد فيقول المستهدى من الله الهادى... هذه رسالة في بيان صيغ عقد النكاح والطلاق جمعتهما على وجه بلغنا من علمائنا ومشايخنا... فاقول وبالله التوفيق اعلم ان عقد النكاح يتحقق بكل واحد من لفظي التزويج والنكاح».

انجام: «لا يمكن لنا الرجوع ابداً. وتزوج الحور العين متنعمين نعيماً سرمداً بحق اشرف الانبياء والمرسلين محمد وآله عليهم الف صلوة وسلام الى يوم الدين».

۸. صیغ العقود والایقاعات (ص ۲۰۲-۲۰۷)

(فقه-عربی)

مؤلف: محمدجعفر بن سيف الدين شريعتمدار استرآبادی

(۱۱۹۸-۱۲۶۳ق)

کامل.

دنا، ج ۷، ص ۲۳۰-۲۳۱.

آغاز: «الحمد لله على نواله والصلوة على رسوله وآله. فهذه رسالة من العبد العاصي الغريق في بحر العصيان المتمادى... في بيان صيغ العقود والایقاعات ليحصل يتمكن من الاتيان بها على الوجه المعتبر».

والبراهين والمشهدات من الاشعار والامثال والآيات وابنى الصيغ المشكلة المتعلقة بهذا العلم في كل موضع هي منه وسميته بكتاب القمرية في الرسالة الصربية... اعلم ان التصريف اقول انه لا بد لمن شرع في العلم ان يتصور قبل الشروع ثلاثة اشياء».

انجام: «نحو ضربته ضرباً شديداً وبالالف واللام نحو ضربت الضرب وبالاضافة نحو ضربته ضرب الامير».

انجامه: «تمت النسخة المباركة الصربية المسماة بالقمرية في يوم الخميس من شهر جمادى الثانية سنة ۱۲۵۳ على يد العبد الاقل المشهور بملا محمداقر حفظه الله عن الآفات والعاهات وغفرالله له ولوالديه بمحمد وآله الطاهرين. فالحمد لله الذي وفقني لاتمامه وجعل الاتمام من تتمه ما نعمه عليّ مصلياً على نبيه وآله».

۵. شرح شواهد شرح التصريف (ص ۱۸۴-۱۹۲)

(ادبيات-فارسی)

مؤلف: نظام الدين بن احمد اردبيلي (سده ۱۲هـ)

کامل.

آستان قدس، ج ۱۲، ص ۱۸۲-۱۸۴؛ دنا، ج ۶، ص ۸۱۵-۸۱۷؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۰۶۱-۲۰۶۲.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وآله اجمعين. چنین گوید... که چون فاضل کامل المدعو بسعد تفتازانی را شرحی بود بر تصريف زنجانی و بعضی از ابیات آن را اشکال و اشتباهی بود».

انجام: «و شاهد این بیت در وقوع مؤجل است به فتح عین و این خلاف قیاس و نادر است».

۶. صیغ العقود والنکاح (ص ۱۹۳-۱۹۵) (فقه-فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

کامل. با حاشیه نویسی از ملا محمداقر مازندرانی. کتابشناسی مجلسی، ص ۲۶۸-۲۶۹؛ دنا، ج ۷، ص ۲۳۳-۲۳۷.

آغاز: «الحمد لله الذي احل النكاح وندب اليه وحرّم

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وآله ذوى الشرف الرفيع والحسب المنيع والفضل الجميع واصحابه واتباعه... اما بعد پس مى گوید... که چون نظر به مضمون کل علم ليس فى القرطاس ضاع امر تدوين و تحرير و تسطير مسائل ومطالب مرغوب ومطلوب بوده تا از تغييرات و آفات مصون و محروس گردد لهذا کمترين بنده اله با عدم بضاعت و قابليت در مقام اين برآمد که بعضی از مطالب متفرقه مرغوبه را که از مسائل مباحوث عنهاى در علوم رسميه باشد مثل حکمت و کلام و غيرهما در حيز تحرير در آورد... مى گوئيم که وجود بر دو قسم است: وجود مطلق مثل زيد موجود».

انجام: «و این در وقتی است که هر یک از شرط و قسم با هم جمع شوند و طالب جواب باشند».

۱۲. ترجمه رساله ذهبیه (ص ۲۴۰-۲۴۷)

(حدیث؛ پزشکی - فارسی)

مؤلف: محمد مؤمن الموتی قزوینی اصفهانی (زنده در

۱۱۲۵ق)

ترجمه رساله ذهبیه منسوب به امام رضا^(ع) است. درباره علت تألیف گوید: «به تاریخ محرم الحرام سنه ۷۴ [۱۰] بعد از مراجعت سفر هندوستان در بلده فاخریه غزنویه سلطان محمود سبکتگین به حسب الالتماس اخ الاعز الارشد الارجمند حاجی الحرمین الشریفین حاجی علی رضا الطالقانی این فقیر بی بضاعت اقل عباد الله محمد مؤمن الالموطی (کذا) الاصل اصفهانی المسکن به فارسی ترجمه نمود».

کامل.

منزوی، ج ۱، ص ۴۹۹ (ترجمه رساله الذهبیه) و ص ۵۰۲ (ترجمه طب الرضا)؛ فهرستواره، ج ۵، ص ۳۴۷۴ (ذهبیه، ترجمه) و ص ۳۳۶۴ (ترجمه طب الرضا)؛ دنا، ج ۲، ص ۹۴۲ (دومین نسخه معرفی شده آن جا اشتباه است)؛ فهرستگان حدیث، ج ۳، ص ۸۸-۸۹.

آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عدد مر واجب الوجودی راست که هر ذره از ذرات گواه و شاهند بر وحدانیت او».

انجام: «او انت اقمته بالحجة او دعواک ثابتة شرعياً كما افيد والله العالم بالاحکام وله الحمد على الدوام».

۹. مجالس المؤمنین (ص ۲۰۸-۲۱۱)

(شرح حال - فارسی)

مؤلف: نورالله بن شریف شوشتری، قاضی (۱۹۵۶-۱۰۱۹ق)

بخش کوتاهی از آن است.

رک: ش ۸۸۵۳/۱۲۱.

آغاز: «فی مجالس المؤمنین من تاریخ این هلال ان امیر المؤمنین لما رجع من حرب الجمل کتب الیه المعایة».

انجام: «و اذا ارضعت امرأة مملوکها انعتق و حرم علیها بیعه».

۱۰. [الجمع بین الحدیثین] (ص ۲۱۴-۲۲۵)

(حدیث - فارسی)

مؤلف: محمد حسن بن محمد علی مازندرانی بارفروشی (سده

۵۱۳

آغاز: «الله احمد استتماماً لنعمة و الحمد فضله و اياه اشکر استلاماً لعزته و الشکر طوله و اسئله تسهیل ما یلزم حمله... سألتی من الجمع بین الحدیثین الشریفین نية المؤمن خیر من عمله و افضل الاعمال احزمها و الجمع بین من لم یصبر علی بلائی و لم یرض بقضائی فلیتخذ رباً سوائی و بین لعن الله امة سمعت بذلك فرضیت به، فخلجنى بالباب جواب السؤال فى الحال و ذکرته علی طریق الاستعجال... فالتمسونى ان اشرح لهم ذلك مفصلاً بالفارسیة... اما سوال اول این بود که حدیثی وارد شد که نیت مؤمن از عمل او بهتر است زیرا که مشقت عمل بیشتر از مشقت نیت است».

انجام: «واجب و غیر مختار عباد باشد و لکن نظر به ذات خودشان ممکن و جائز الفعل و الترتک مى باشند از برای عباد».

۱۱. [متفرقات] (ص ۲۲۶-۲۳۸) (پراکنده - فارسی)

مؤلف: محمد حسن بن محمد علی مازندرانی بارفروشی (سده

۵۱۳

بین رساله برگهای سفید مانده است.

آغاز: «خاتمه. اذا اردت معرفة القمر فرای برج فاضع ما مضى من الشهر العربى وزد ذالك خمسة فما اجتمع معك فالق لكل برج خمسة ايام».

۱۷. اختیارات ایام (کبیر) «ص ۲۵۳-۲۶۳»

(ستاره‌شناسی - فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ ق) بخشهای برگزیده و نامنظمی از اختیارات ایام کبیر مجلسی است.

فهرست دائرة المعارف، ج ۱، ص ۱۱.

آغاز موجود: «فصل چهارم در بیان ساعات. بدان که ساعات جزوی از اجزای شب و روز است و اصطلاحات در آن مختلف است و اما ساعت مستقیم جزئی از بیست و چهار جزو شبانه روز».

انجام موجود: «فصل. بدان که در هر ماه از ماههای دوازده گانه باید که در روی عالمان و مؤمنان نگرند... رو به قبله بایستی و دعا بخوانی به طریق اهل بیت علیهم السلام».

۱۸. اسکندریه (پرسش و پاسخ) «ص ۲۶۳-۲۷۲»

(فلسفه و کلام - فارسی)

مؤلف: علی بن محمدگرگانی، میر سید شریف (۷۴۰-۸۱۶ ق) پاسخ پرسشهای کلامی و فلسفی است که امیر اسکندر بن عمر بن امیر تیمور گورکان^۱ در ۸۱۵ ق از اصفهان برای سید شریف فرستاد. با این بخشها و فصول:

مقدمه: در تمهید معذرت جهت قصور ادراک و عبارت. فصل: در آن که مقصود از آفرینش که آن را باعث و سبب و فایده و حکمت نیز خوانند چه بود و بیان آن که کدام مقدم است.

فصل: در بیان آفریده اول و آن که نام او چیست.

فصل: در باب آن که ترکیب روح با جسد چگونه است و مفارقت بر چه وجه است.

۱. حکمران فارس و عراق عجم در سالهای ۸۱۵-۸۱۷ ق.

انجام: «و صحیح ماند بدن او به قدرت و قوت خداوند قدیر پس به درستی که می دهد حق سبحانه و تعالی عافیت هر کرا خواهد و محو می کند هر کرا نمی خواهد والله اعلم بالصواب و عنده ام الكتاب وهو سریع الحساب».

۱۳. کنز الرموز «ص ۲۴۷-۲۴۹» (اخلاق - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

فهرستواره، ج ۶، ص ۵۶۶-۵۶۷؛ دنا، ج ۸، ص ۸۱۶-۸۱۷. آغاز: «الحمد لله رب العالمين والسلام على خير خلقه محمد وآله اجمعين. اما بعد این رساله ای است مشتمل بر خلاصه اقوال علما و حکما و تقاوه اعمال حکما منطوی بر ده فصل و خاتمه».

انجام: «چنان که شاعر گفته اند:

خواهی که بود بر سر خلقت مسکن

اول باید خاک قدمها گشتن

تا آب بزیر نخل نگذارد سر

کی بر سر شاخ می تواند رفتن».

۱۴. دو فایده «ص ۲۴۹»

درباره دانستن حمل حامله که مذکر است یا مؤنث و برطرف کردن آن بلبه با گشنیز و گلاب.

۱۵. تحفة الملوك (تحفة الوزراء) «ص ۲۵۰-۲۵۱»

(اخلاق - فارسی)

رک: ش ۲/۸۸۱۱.

آغاز: «بسمله. اما بعد این رساله ای است که موسوم به تحفة الملوك و منسوب است به چهل باب و به هر باب چهار نصیحت».

انجام: «بی تجارت مال را، خیالات بیهوده خواب را، پریشانی حواس را».

۱۶. [معرفة القمر] «ص ۲۵۱-۲۵۲» (نجوم - عربی)

خاتمه کتابی در نجوم است. مؤلف در آن به کتاب دیگرش الحدقة الناظرة والحدیقة الناظرة ارجاع می دهد.

ص ۱۴۴-۱۴۵؛ مجموعه رسائل فارسی، ج ۳، ص ۴۵-۵۴؛
فهرستواره، ج ۶، ص ۱۶۰؛ دنا، ج ۵، ص ۹۳۱-۹۳۲؛
احوال و آثار خواجه نصیر طوسی، ص ۵۸۶.

آغاز: «بسمله و به نستعین و نستمد و نستغیث. حمد و
سیاس و شکر بی قیاس خداوندی را که تکون کائنات و
تصویر موجودات فیض جود اوست... عزیزان چند را
نزاعی افتاد در فنا و بقای روح بعد از مفارقت ابدان».

انجام: «دلیل دیگر دال است بر فنایش. حمل بر وجهی
کردن که میان این دو دلیل تعارض نباشد اولی تر بود
والسلام».

۲۰. اجوبه المسائل (ص ۲۷۴ - ۲۷۵) (فقه - عربی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۱۱۱-۱۱۸.

آغاز: «سؤالاتی که از شیخ بهایی مرحوم کردند و
ایشان جواب دادند. المدیون الذی دینه مستغرق
و مستوعب لامواله لوافر المال للغیر».
انجام: «والمجمل مبیناً و تحقیق ذلک کله فی اصول
الفقه من کنز العرفان».

۲۱. گفتارهای پراکنده (ص ۲۷۷-۳۲۲) (فارسی و عربی)
مؤلف: محمدحسن بن محمدعلی مازندرانی بارفروشی (سده
۵۱۳)

مجموعه یادداشتها و نکته‌های پراکنده‌ای است که مؤلف
در این صفحات تدوین کرده. احتمال دارد این بخش
ادامه رساله یازدهم باشد. او در ص ۲۸۰ از تحصیل فقه
و اصول و حدیث خود یاد می‌کند.

این گفتارها بسیار تنوع موضوعی دارد به صورتی که
نمی‌توان از تک تک آنها در این جا یاد کرد.
ص ۲۸۸-۲۹۶ یادداشتهای فقهی و عربی است و
منظمر از سایر بخشها نوشته شده است.

خط: نستعلیق.

رساله اول. محمدصادق بن محمدحسین بن
محمدصادق حسینی فراهانی قائم‌مقامی در ۱۵
ذی‌قعدة ۱۳۰۵ق.

فصل: در باب ثواب و عقاب.

فصل: در باب فرشته.

فصل: در باب شیطان.

فصل: در صراط و سؤال و میزان.

فصل: در باب معراج حضرت رسالت پناه (ص).

خاتمه: در وصیت مشایخ.

کامل.

آغاز: «چون بعضی از مطالبی که سلطان سعید از سید
شریف سؤال نمود و سید جواب گفت خالی از فائده نبود
در این مقام ایراد کردیم... مقدمه در تمهید معذرت جهت
قصور ادراک و عبارت اکابر علماء».

انجام: «و کمال فرشتگان مقرب ثابت بی تغییر به
زیادت و نقصان. پس جبرئیل را در مثل این حالت
مصاحبت نباشد والسلام علی من اتبع الهدی».

۱۹. [روحیه] (ص ۲۷۲ - ۲۷۴) (فلسفه - فارسی)
مؤلف: ناشناخته

در شناخت روح و این که پس از جدایی از تن پایدار
خواهد ماند. در ۸ بحث.

در آغاز و انجام رساله نامی از کتاب و مؤلف نیامده و
بدین سبب کتاب هم به اسامی متعددی خواننده شده
(روحیه؛ الرسالة الروحیه؛ وجیزه در تحقیق معنی روح
انسانی؛ رساله در حقیقت روح) و هم به این سه نفر نسبت
داده شده است:

۱. محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین
(۵۹۷-۶۷۲ق)

۲. علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف
(۷۴۰-۸۱۶ق)

۳. غیاث‌الدین منصور بن محمد دشتکی (۹۴۹ق)
در شرح احوال هیچ یک از این سه تن نام رساله
نیامده است.

در نسخه ما آن را «رسالة الروحیه من مصنفات سید
الاجل الاعز میر غیاث المنصور علیه الرحمة»
خوانده‌اند.

ذریعه، ج ۱۱، ص ۱۹۶؛ کتابشناسی مکتب فلسفی شیراز،

خواص چهل اسم از اسماء الهی است. کفعمی (۹۰۵ق) در پایان البلد الامین والدرع الحصین گزیده‌ای از این کتاب را نقل کرده است. کامل.

دنا، ج ۴، ص ۱۲۱۰؛ فهرستگان حدیث، ج ۷، ص ۱۳۵ - ۱۳۷؛ آستان قدس، ج ۱۵، ص ۱۳۳ و ۱۵۲.

آغاز: «بسمله. شرح الاسماء الاربعین علی التمام والکل منقول من قطب الاولیاء وزبدة الانقیاء والاصفیاء شیخ الاسلام... وکان یواظب علی قراءتها وهی اربعین اسماً ولها شرح عظیم... الاسم الاول اذا اردت ان یحصل لک القبول والغز والجاه عند الملوک والسلاطین فانه یقرء هذا الاسم سبعة عشر مرة».

انجام: «غیرک اللهم هذا الدعاء منک الاجابة وهذا الجهد منی وعلیک التکلان ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم. تمت الاسماء الاربعین بعون الملك المعین».

۲. جلاء القلوب «۱۲ پ - ۴۴ پ» (اخلاق-عربی)

مؤلف: محمد بن پیرعلی برکوی (۹۲۹-۹۸۱ق)

کتاب کوتاهی در اصول و فروع دین و اخلاق و تصوف بر مبنای آیات، احادیث نبوی و اقوال مشایخ است.

وی در آغاز می‌نویسد: «فألفنا رسالة منظومة علی اصول الدین وفروعه... وکتبناها بالترکیة لیعم نفعها وبتینا فی آخرها ما یجب من الوصایا او یستحب وما هو المسنون او المستحب فی حال الاحتضار وما یعده وما ینفع الموتی من الصدقة وقراءة القرآن والدعاء مما ثبت بخبر او اثر ولقد رأینا فی هذا الشان رسائل فیها امور كثيرة لم نجد لها اصلاً ولا سنداً فی کتب معتبرة بل وجدنا بعضها مخالفاً لما علیه الائمة المجتهدون فاعرضنا عنها واقتصرنا علی ما له سند مما یوافق اقوال الفقهاء؛ ثم لما رأیت اکثر الناس قلوبهم قاسية... ورأیت علاجها اصفاء اقوال الفقهاء الربانية والاحبار النبوية المصطفوية بل استماع الايات القرآنية... وقد ورد الی اشاره ممن لا یساعدنی الا موافقته... ان اکتب رسالة فی هذا الشان کتبت هذه الرسالة...».

رساله دوم. رضا به فرموده میرزا محمدحسن در دوشنبه ۱۲۵۳ق.

دیگر بخشها به خط محمدحسن بن محمدعلی مازندرانی بارفروشی. انجامة او در پایان رساله‌های چهارم و ششم آمده است. علاوه بر آن چند رساله و یادداشت از تألیفات او نیز در نسخه به خط خودش کتابت شده است. تاریخ کتابت: پنجشنبه جمادی الثانی ۱۲۵۳ق (رساله چهارم) و شب چهارشنبه غره شعبان ۱۲۴۵ق (رساله ششم). تصحیح شده و بعضی از رساله‌ها از کاتب حاشیه‌نویسی دارد.

یادداشت‌های آغاز نسخه: فهرست رساله‌های مجموعه، مهر بیضوی: «عبده الراجی عبدالوهاب ۱۲۸۴»، یادداشت احمد گلچین معانی مبنی بر تهیه فهرست از نسخه، و دو تاریخ خط خورده بدین صورت: تاریخ آمدن به خدمت نواب اکبر میرزا یوم ۲۷ جمادی الاولی سنه ۱۲۶۹ق، تاریخ آمدن به شمران در جوار امامزاده لازم التعظیم امامزاده قاسم یوم شنبه ۲۹ رجب سنه ۱۲۶۹ق.

ص ۳۱۷ شعری از ملا محسن کاشانی درباره اقسام پنج‌گانه خواب. ص آخر نسخه (ص ۳۳۳) سه رباعی نوشته شده در دوشنبه رجب ۱۲۶۹ق. رکاب‌دار.

کاغذ: فرنگی نخودی. بیشتر بخشها بدون آهار مهره. دو، ۱۶۲، یک برگ، ۲۲/۸×۱۹/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: گالینگور سبز، عطف و گوشه‌ها میشن قهوه‌ای. قطر: ۳/۱.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۳۱۷۵]

(۸۸۷۲)

مجموعه:

۱. شرح الاسماء الاربعین (دعوات الاسماء) «۱ ر - ۶ پ» (دعا-عربی)

مؤلف: یحیی بن حبش سهروردی، شهاب‌الدین (۵۸۷-ق)

تنظیم شده در ۷ بخش و ۱ خاتمه بدین ترتیب:

- ما یرهد فی الدنيا ویرغب فی الاخری.

- نصایح و مواعظ علی سبیل العموم.

- نصایح لها نوع اختصاص بالمولی المشیر.

- ما یتعلق بذکر الموت.

- ما یلزم من الوصایا او یستحب.

- ما یسنّ او یستحب فی الاحتضار وما بعده.

- ما ینفع الموتی ممّا ورد فیهِ خیر او اثر.

- خاتمة فی سعة رحمة الله تعالی وسبقها وغلبتها علی

غضب الله تعالی.

پایان یافته در دوشنبه ۷ ذیحجه ۹۷۱ق.

کامل.

اوراق عتیق، ج ۱، ص ۳۹۷؛ کشف الظنون، ج ۱، ص ۵۹۲؛

دارالکتب قاهره، فؤاد سید، ج ۱، ص ۲۱۹؛ مجلس،

ج ۲۵، ص ۲۱۲-۲۱۳؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی،

ج ۱۱، ص ۷۴۵-۷۴۶؛ خدیویه، ج ۲، ص ۷۷ و ۱۵۳؛

مؤید، ج ۲، ص ۱۰۰ (با تاریخ اشتباه ۱۲۱۲ق برای تألیف

کتاب)؛ عکسی دائرة المعارف، ج ۱، ص ۱۰۱-۱۰۲؛

سلیمانیه، ج ۲، ص ۲۴۴-۲۴۵ و ۲۴۶؛ آوارت، ج ۳، ص

۱۰۶؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۹۸۷.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل الليل والنهار خلفه لمن اراد

ان يذكر او اراد شكورا وخلق الموت والحياة لیبلكم

ایکم احسن عملا... اما بعد فقد روى مسلم فی صحیحته

عن تمیم الدار رضی الله عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم

قال الدین النصیحة».

انجام: «وعلى آلهم واصحابهم اجمعین وعلى الملائكة

المقرّبین انک انت الغفور الرحیم والجواد الکریم والبر

الرحیم ذوا الفصل [ذو الفضل] العظیم».

۳. بدیع المعانی فی شرح عقیده الشیبانی

«۴۵ پ- ۸۸ ر»

(کلام-عربی)

مؤلف: محمد بن عبدالله بن قاضی عجلون شافعی (۸۳۱-

۸۷۶ق)

شرح قصیده العقائد الشیبانیة^۱ محمد بن ادریس شافعی

(۱۵۰-۲۰۴ق) است: «وحین کان هذا الشرح فیما ظهر

لنا اول شرح آلف علیها مع وفائه بحل مقاصدها وایرازه

المعانی المستکنة لدها».

با نشانه‌های «ص» و «ش» متن و شرح از هم متمایز

شده‌اند.

پیش از بحث درباره قصیده ۳ فائده بر گزارش مقدم

شده است:

۱. ذکر و لعلم اصول الدین تعریفات منها...

۲. یسّمی علم الکلام لان مباحثه کان...

۳. هذا العلم اشرف العلوم لانه...

پایان یافته در ۱۱ رجب ۸۵۹ق.

بر عقیده شیبانی دو نفر با نام بدیع المعانی فی شرح

العقیده الشیبانی شرح نوشته‌اند: یکی ابن قاضی عجلون

که همین نسخه است و دیگری علی بن عطیه حموی،

شیخ علوان (۹۳۶ق)^۲. از این جهت در برخی از منابع در

معرفی نسخه‌های شرح العقیده آشفستگی دیده می‌شود. تا

آن جا که بررسی کردم نسخه‌هایی که در اوقاف موصل،

ج ۲، ص ۲۶ و ۲۸۵؛ مختصر مجلس، ص ۱۰۶ و کشف

الظنون، ج ۲، ص ۱۳۴۰ معرفی شده‌اند تألیف ابن قاضی

عجلون اند که به اشتباه به شیخ علوان منتسب شده‌اند.

کامل.

نشریه نسخه‌های خطی، ج ۳، ص ۴۱؛ ملک، ج ۵،

ص ۲۴۵؛ دارالکتب قاهره، فؤاد سید، ج ۱، ص ۱۰۱؛

معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۵۱۰ (با

اشتباه در نام مؤلف و تاریخ زندگی او) و ۲۸۶۷ و ج ۵،

ص ۳۲۷۷؛ اوقاف موصل، ج ۳، ص ۱۳۶ و ۱۶۳ و ج ۵،

ص ۲۹ و ج ۹، ص ۲۸۴-۲۸۵؛ کشف الظنون، ج ۲،

ص ۱۱۴۲-۱۱۴۳ و ۱۱۵۸ و ۱۳۴۰؛ الاعلام، ج ۶، ص ۲۳۸.

آغاز: «الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا ان

۱. رک: بروکلان، ج ۳، ص ۲۹۸؛ تاریخ نگارشهای عربی، ج ۱،

ص ۶۹۱.

۲. البته برخی منابع مانند شذرات الذهب، ج ۸، ص ۲۱۸ و قاموس

الاعلام، ج ۲، ص ۶۸۲ نام گزارش او را بیان المعانی فی شرح

العقیده الشیبانی ذکر کرده‌اند.

برای نسخه‌های شرح او رک: معجم التاريخ التراث الاسلامی،

ج ۳، ص ۲۰۹۵.

این کتاب اولین تصنیف مؤلف بوده است. عجالتاً نسخه دیگری هم از آن برای مطابقت و بررسی بیشتر نیافتیم.

عبارات اصل با خطوط شنگرف بر فرازشان از عبارات شرح متمایز شده‌اند.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۳۴۶-۱۳۴۷؛ معجم المؤلفین، ج ۵، ص ۱۳۴.

آغاز: «الحمد لله الذي ازاح عن قلوب اوليائه معالجة النفوس وافرج لهم عن سرادقات قلوبهم غياهب الغفلة... وبعد فهذا ما تشوقت اليه همم الراغبين في معاني الفاظ المنفرجة قصيدة الامام العلامة العارف بالله السالك مسالك الخلص بن عبدالله ابى الفضل يوسف بن محمد التوزري الاصل المعروف بابن النحوى على ما قاله العلامة احمد بن زيد البخارى و فى رواية انها لابى عبدالله محمد بن احمد بن ابراهيم اندلسى القرشى على ما قاله العلامة تاج الدين السبكي فى طباقته (كذا؛ طبقاته) شرح يوضح الفاظها... على وثيرة الايجاز والاختصار... اشتدى يا ازمة اى اشتدى وهى كل ما يعرض للانسان من الامور الشديدة العسرة».

انجام: «فسدت فسد الجسد كله الآوهى القلب او كما قال الله تعالى نستال الله ولا نستل سواه بحق محمد ومن اصطفاه ان يجعله خالصاً... بمنه وكرمه انه على ما يشاء قدیر وهذا آخر ما رقمه الشيخ العالم العلامة شيخ الاسلام والمسلمين ومفيد الطالبين الشيخ علوان الحموى رحمة الله تعالى».

۵. القول المختصر فى علامات المهدي المنتظر

«۱۲۲-۱۳۴ پ» (حدیث- عربی)

مؤلف: احمد بن محمد ابن حجر هيثمي (۹۰۹-۹۷۴ق)

در نسخه با نام «رسالة المهدي لابن حجر المكي» خوانده شده است. کامل.

۱. رك: دائرة المعارف بزرگ اسلامى، ج ۵، ص ۴۳ و بروكلمان، ج ۵، ص ۱۰۹-۱۱۱.

۲. رك: معجم التاريخ التراث الاسلامى، ج ۳، ص ۲۰۹۵-۲۰۹۷.

هدانا الله سبحانه من آله منزه عن شوائب النقص... وبعد فان اعظم العلوم واعلاها واقومها حجة واجلاها علم اصول الدين المسمى بعلم الكلام...

ساحمد ربى طاعة وتعبداً وانظم عقدا فى العقيدة اوحداً ش. بدا بحمد الله تعالى للحديث الوارد ان النبى صلى الله عليه وسلم كل امر ذى بال لا يبدأ فيه بحمد الله فهو اجزم».

انجام: «ومن الحنفية الطحاوى ومن الحنابلة ابن بطه رحمهم الله تعالى وليكن هذا اخر ما اردت ايراده فى هذا الشرح المبارك نفع الله به مؤلفه وكاتبه وقاريه وغفر لهم ولمن دعا لهم بالمغفرة والرحمة ولساير المسلمين اجمعين آمين».

انجامه: «وكان الفراغ من هذا النسخة الشريف المكرم المعظم نهار السبّة بين الظهر والعصر فى اليوم خمسة وعشرين من شهر صفر المبارك لسنة اربع وعشرين ومائة والف علي (كذا) يد العبد الضعيف الرّاجي شفاعته نبّيه المصطفى الشريف محمد ابن ولي ابن الحاج رسول البرازي من جماعة ييجان غفر الله له ولو اديه ورحم الله عبدا نظر فيه وقرأ لكاتبه الفاتحة وصلى الله علي سيّدنا محمد وعلي آله وصحبه و سلم».

۴. انوار البهجة فى ظهور كنوز المنفرجة

«۹۰ پ- ۱۱۹ پ» (عرفان؛ ادبيات- عربی)

مؤلف: ناشناخته

شرح مزجى قصيده منفرجه يا الفرج بعد الشدة^۱ يوسف بن محمد ابن نحوى (۵۱۳ق) است كه از كسان ديگرى همچون محمد بن احمد بن ابراهيم اندلسى و غزالى نيز دانسته شده است.

نام مؤلف به يقين براى من مشخص نشد. وى از خود نام نبرده و فقط كاتب در انجام كتاب را به على بن عطيه حموى، شيخ علوان (۹۳۶ق) نسبت داده اما در فهرست تأليفات او نام چنين كتابى نيست.^۲

از سوى ديگر حاجى خليفه مؤلف را عبدالرحمن بن حسن عجمى مقابرى (۵۶۱-۵۶۱ق) دانسته كه قطعاً درست نيست زيرا مؤلف در جملات آغازين كتاب از تاج الدين سبكي (۷۷۱ق) ياد مى كند.

سه صفحه آخر کتاب دوباره تکرار شده است.
انجامه: «تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب فى ۱۲
محرم سنة ۱۱۳۶».

۹. ضوء المعالى لبده الامالى «۱۴۰ پ - ۱۷۴ ر»
(کلام-عربى)

مؤلف: على بن سلطان محمد قارى هروى (۱۰۱۴ ق)
شرح قصيده بده الامالى از على بن عثمان اوشى فرغانى
(۵۷۵ ق) است. به گفته مؤلف شرح کوتاهى است
مناسب حال ادنى و اعالى.
پايان يافته در نيمه ماه شوال ۱۰۱۰ ق در مکه.
کامل.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۰۹۰؛ مجلس، ج ۳۱، ص ۲۱؛
مرعشى، ج ۶، ص ۷۳ و ج ۳۷، ص ۴۴-۴۵؛ اوقاف
موصل، ج ۶، ص ۱۰۹؛ معجم التاريخ التراث الاسلامى،
ج ۳، ص ۲۱۸۱-۲۱۸۲؛ بروکلان، ج ۷-۸، ص ۳۰۷.

آغاز: «الحمد لله الذى وجب وجود ذاته وثبت كرم
وجوده وشهود صفاته وظهر افعاله الحميدة... يقول العبد
فى بده الامالى... اراد بالعبد نفسه اى عبد الله وصف نفسه
بالعبودية اعترافاً للحق بالربوبية».

انجام: «وان يرزقنا المقام الاسنى مع النبيين
والصديقين والشهداء والصالحين والصلوة والسلام على
جميع المرسلين والحمد لله رب العالمين».

انجامه: «تم هذه النسخة الشريفة على يد عبد الضعيف
درويش محمد بن الحاج ولى الطرسوسى الملقب
بالقويرانى قد وقع الفراغ من هذه النسخة فى يوم الاحد
فى نصف محرم الحرام فى سنة الف ومائة وستة وثلاثين
فى ۱۵ محرم سنة ۱۱۳۶ م م م».

۱۰. شرح القصيدة الطنطرنانية «۱۷۵ پ - ۱۹۱ پ»
(ادبيات-عربى)

مؤلف: ناشاخته

شرح قصيده طنطرنانيه احمد بن عبدالرزاق طنطرانى
(سده ۵ هـ) است.
کامل.

اهل البيت فى المكتبة العربية، ص ۴۲۱-۴۲۶؛ عكسى
مركز احياء، ج ۲، ص ۳۸؛ عكسى مرعشى، ج ۱،
ص ۷۷-۷۸.

آغاز: «قال استناد الورى و عالم ام القرى و حجة
الناظرين... احمد بن حجر المكى... الحمد لله حمداً يليق
بعظم سلطانه وكمال جلاله والصلوة والسلام على سيدنا
محمد وآله وصحبه».

انجام: «ولكنى اقتصرت على ما لا بد من الاحاطة
والحمد لله حمداً تاماً كما مرّ والصلوة على سيدنا محمد
واله. تم القول المختصر لابن الحجر وايتانا ببركته فى
علامات الساعة من المهدى وعلاماته والدجال وعلاماته
ونزول عيسى عم و خروج الذابة وطلوع الشمس من
مغربها».

۶. مدت زمان ميان آدم تا خاتم «۱۳۵ ر»

۷. بده الامالى (قصيدة يقول العبد) «۱۳۵ پ - ۱۳۷ پ»
(کلام-عربى)

مؤلف: على بن عثمان اوشى فرغانى (- ۵۷۵ ق)
کامل.

بروکلان، ج ۷-۸، ص ۳۰۵-۳۰۹؛ التراث العربى
المخطوط، ج ۲، ص ۴۴۳-۴۴۴؛ دنا، ج ۲، ص ۴۳۷-۴۳۸.
آغاز:

يقول العبد فى بده الامال لتوحيد بنظم كالأل
اله الخلق مولانا قديم وموصوف باوصاف الكمال
انجام:

لعل الله يعفوه بفضل ويعطيه السعادة فى المال
وانى الدهر ادعوكه وسعى لمن بالخير يوماً قد دعالي
انجامه: «تمت المنظومة المباركة بحمد الله (كذا) وعونه
وحسن توفيقه والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا
محمد وآله وصحبه وسلم سنة ۱۱۲۷».

۸. القول المختصر فى علامات المهدى المنتظر

«۱۳۹ ر - ۱۴۰ ر» (حديث-عربى)

مؤلف: احمد بن محمد ابن حجر هيثمى (۹۰۹-۹۷۴ ق)

۱۲. شرح قصیده بدء الامالی «۲۲۰ پ - ۲۳۹ پ»
(کلام-عربی)

مؤلف: محمد بن ابراهیم بن حسن نکساری (۹۰۱ق)
شرح قصیده بدء الامالی از علی بن عثمان اوشی فرغانی
(۵۷۵ق) است. این نسخه مقدمه مؤلف را ندارد.
کاتب در انجامه به اشتباه این رساله را ضوء المعالی
معرفی کرده است. شاید به خاطر سابقه ذهنی او که دو
بار آن کتاب را در این مجموعه کتابت کرده این اشتباه
رخ داده است.

آوارت، ج ۲، ص ۵۶۰-۵۶۱؛ بروکلیمان، ج ۷-۸،
ص ۳۰۷؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۸، ص ۲۸۵؛
مرعشی، ج ۳، ص ۲۲۶ (ناشناخته؛ نسخه مورخ
۸۵۱ق)؛ کوپریلی، ج ۳، ص ۱۱۳؛ کشف الظنون، ج ۲،
ص ۱۳۵۰؛ معجم المؤلفین، ج ۸، ص ۱۹۶.

آغاز:

«يقول العبد في بدء الامالی لتوحيد بنظم كالألالي
المراد بالعبد هو المص هو عبدالله البدء الابتداء
والامالی جمع املاء وهو الكتب عن ظهر القلب».
انجام: «وادعوا الله تعالی بالرحمة والرضوان والمغفرة
والغفران انه ولي الاجابة والمعین برحمتك يا ارحم
الراحمين والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام علی
سیدنا محمد صلعم وعلی اله وصحبه اجمعين».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب يد العبد
الفقير المذنب المحتاج الى رحمت ربه الغفور عبدالله بن
الحاج مصطفی غفر الله له ولوالدی وللمؤمنين يوم يقوم
الحساب. هذا کتاب ضوء المعالی شرح بدء الامال العمدة
الفهامة نورالدين علی القاری تغمده الله تعا برحمته
واسكنه فسيح جنته امين ويا معين سيد المرسلين تاريخ
سنه سبع عشرين مائة والف سنة ۱۱۲۷».

۱۳. ضوء المعالی لبدء الامالی «۲۴۰ پ - ۲۷۳ پ»
(کلام-عربی)

مؤلف: علی بن سلطان محمد قاری هروی (۱۰۱۴ق)
نسخه کامل دیگری از کتاب است.

دارالحدیث قم، ج ۱، ص ۱۵۶-۱۵۷؛ دانشگاه تهران،
ج ۱۳، ص ۳۳۰۹ (به خط عبدالرحیم بن عمر داغستانی
در چهارشنبه ۲۴ ربیع الاول ۱۲۰۰ق؛ مرحوم
دانش پژوه احتمال داده است که همو مؤلف کتاب باشد
اما با توجه به آن که نسخه ما در ۱۱۲۴-۱۱۳۶ق کتابت
شده وی نمی تواند مؤلف شرح باشد)؛ نشریه نسخه‌های
خطی، ج ۱۱، ص ۲۶۲.

آغاز: «احمد الله علی توالی نعمائه وتواتر آلائه حمداً
يليق بذاته ملاء ارضه وسمائه واشكره علی سوابق
فضله... وبعد فلما نزل منزل الملائة والملامة وسكنت فی
غواية الجب... یا خلی البال قد بلبت باللبال بال... اقول
لابد للمتكلم ان يراعى فی مبدء كلامه مقصده».
انجام: «مضاف الى اللطاف جمع لطف مرفوع علی انه
مبتداء قوله طاف فعل وفاعل خبره».

۱۱. شرح رسالة الفاظ الكفر «۱۹۲ پ - ۲۱۶ ر»

(کلام-فقه-عربی)

مؤلف: علی بن سلطان محمد قاری هروی (۱۰۱۴ق)

شرح الفاظ الكفر محمد بن اسماعیل بن محمود بدر
رشیدی (۷۶۸ق) است. در آن کلمات و جملاتی که به
زبان آوردن آنها در مذهب حنفی منجر به کفر می شود
بازگو و شرح شده است.
کامل.

مرعشی، ج ۱۱، ص ۳۸۳ (نام مؤلف در آن جا ملا علی
بن قاری نوشته شده است)؛ توپقابوسرای، ج ۲،
ص ۵۳۹؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۳، ص
۲۱۷۹-۲۱۸۰.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام علی
سیدنا محمد واله وصحبه اجمعين. ثم اعلم ان الشيخ
العلامة المعروف ببدر الرشید من الائمة الحنفية عليهم
الرحمة جمع اكثر كلمات الكفرية بالاشارات الایمائية
فها انا ابين رموزها».

انجام: «انت علام الغيوب ولا حول ولا قوة الا بالله
العلی العظيم وهذا خاتمة ما قصدناه وتتمه ما اردناه...
اخرا والسلام علی نبی باطنا وظاهرا امين يا رب العالمين
وبرحم الله عبدا قال امينا».

ولجميع المؤمنين والمؤمنات برحمتك يا ارحم
الرحامين والحمد لله رب العالمين فى ۱۴ م ح ر م سنه
۱۱۳۶هـ.

۱۸. تجديد الايمان « ۲۸۰ پ - ۲۸۲ پ » (كلام-عربى)
مؤلف: محمد بن ابوبكر مرعشى ساچقلى زاده (۱۱۵۰ق)
كامل.

معجم التاريخ التراث الاسلامى، ج ۴، ص ۲۴۷۸؛ الهيات
تهران، ج ۱، ص ۲۳۷-۲۳۸ (با نام رساله فى الشك فى
الايمان)؛ كوپرلى، ج ۳، ص ۳۴۷.

آغاز: «بسم الله ويحمده وصلوة على رسوله يقول
البائس الفقير محمد المرعشى المدعو بساچقلى زاده
اكرمه الله بالفلاح والسعادة ان قلت ما تقول فى مسلم
يقول لتجديد ايمانه يا رب ان صدر منى كفر».

انجام: «فى عدم صدور شىء من الامارات عن
المصدق لكن الشك فى الايمان بهذا المعنى ليس بكفر
كما عرفت والله الهادى فله الحمد».

انجامه: «تم الرسالة بعونه والعناية على يد احقر العباد
درويش محمد بن الحاج سيّد ولى اصلها طرسوسى
مذهب الحنفى مشر [ب] القادري غفر الله لهما ولوالديهما
ولمن دعاهما بالخير ولمن احسن اليهما واليه ولسائر
المسلمين اجمعين فى ۲۰ م سنه ۱۱۳۶هـ».

۱۹. شرح حديث كفى بالموت واعظاً « ۲۸۳ ر - ۲۸۴ پ »
(حديث-عربى)

مؤلف: محمد بن ابوبكر مرعشى ساچقلى زاده (۱۱۵۰ق)
كامل.

معجم التاريخ التراث الاسلامى، ج ۴، ص ۲۴۷۹ (۱)
نسخه).

آغاز: «بسم الله ونحمده من محمد المدعو
بساچقلى زاده الدائر فى درود الحيرة الراقد رقدة الغفلة
الى اخيه احمد الصوفى... اما النقيب عفا الله عنه فقد
استيقظ ووعظ جمعا عظيما فابلق».

انجام: «فان ما فات وقبل ان يطحنكم الثرى ويكيل
رؤسكم التراب فيا رب ارحم عبداً اتاك ونزل بك وليس

انجامه: «كذا ذكره فى اصل هذه النسخة المباركة
يا ناظرا [ناظرا] فيه سل بالله مرحمة
على المص [المصنف] واستغفر لصاحبه
واطلب لنفسك من حين تديد به

من بعد ذلك غفرانا لكاتبه
وكان الفراغ من تعليق هذه النسخة المباركة ظهريّة
يوم السبت المباركة ليوم بقى من شهر شعبان سنه سبع
عشرين مائة والف تاريخ ۱۱۲۷هـ».

۱۴. سؤال وجواب فقهى « ۲۷۴ ر - ۲۷۴ پ » (تركى)
نوشته يحيى افندى و عبدالرحمن و السيد عبدالله
رمضان.

۱۵. فايده اى در اوزان و مقادير « ۲۷۵ ر » (تركى)

۱۶. [مسائل فقهى] « ۲۷۵ پ »
شامل چند مسئله درباره زكات و شرايط ابطال نماز بعد
از تشهد نزد ابوحنيفه.
نوشته شده در ۱۱۲۹ق.

۱۷. الايمان والكفر « ۲۷۶ پ - ۲۸۰ ر » (كلام-عربى)
مؤلف: محمد بن ابوبكر مرعشى ساچقلى زاده (۱۱۵۰ق)
درباره معنای كفر و ايمان.
كامل.

آغاز: «بسم الله ويحمده وصلاة على رسوله يقول البأس
الفقير محمد المرعشى المدعو بساچقلى زاده اكرمه الله
بالسعادة هذه كلمات كتبتها لعبد المنان الخربودى بلغه
الله الى امانيه. اعلم ان الايمان والكفر من المنقولات
الشرعية فهما شرعا التصديق المخصوص وعدمه».

انجام: «فالظاهر ان يطلب القرينة وهذا باب يحتاج
كشفه الى بسط الكلام وقد بسطنا فى رسالة تحقيق
الايمان».

انجامه: «تم الرسالة بعونه والعناية على يد عبد الضعيف
التحيف المحتاج الى رحمة ربه اللطيف درويش محمد
ابن الحاج ولى الطرسوسى غفر الله له ولوالديه ولاستاذي

و به بعد فلما رأیت الكتاب المسمى بتعليم المتعلم مرغوباً ومقبولاً... الحمد لله. الحمد هو الوصف بالجميل الاختيارى على جهة التعظيم والتبجيل وهو باللسان وحده».

انجام: «فی کتابه المسمى بطب النبي ع م وكان قائلاً قال فاين نجد ذلك الكتاب فاجاب بقوله يجده من يطلبه وهو كتاب مشهور معتبر بين العلماء فلا بد للطالب من ان يجده ويتبرك بالاثار والاخبار المذكورة فيه. الحمد لله على التمام والصلوة والسلام على محمد افضل الرسل الكرام».

خط: نسخ. کاتب: درویش محمد بن حاج ولی بن حاج رسول طرسوسی برازی حنفی قادری ملقب به قوپرانی از گروه پیجان (اکثر مجموعه به خط اوست)، عبدالله بن حاج مصطفی (رساله دوازدهم). تاریخ کتابت: بین ظهر و عصر شنبه ۲۵ صفر ۱۱۲۴ق (رساله سوم)، ۱۱۲۷ق (رساله هفتم)، ۱۲ محرم ۱۱۳۶ق (رساله هشتم)، یکشنبه ۱۵ محرم ۱۱۳۶ق (رساله نهم)، ۱۱۲۷ق (رساله دوازدهم)، ظهر شنبه ۱ روز باقیمانده از شعبان ۱۱۲۷ق (رساله سیزدهم)، ۱۱۲۹ق (رساله شانزدهم)، ۱۴ محرم ۱۱۳۶ق (رساله هفدهم)، ۲۰ محرم ۱۱۳۶ق (رساله هجدهم)، ظهر پنجشنبه ۲۱ محرم ۱۱۳۶ق (رساله نوزدهم).

نسخه پردازی عثمانی، عناوین و نشانیها شنگرف، در رساله‌های گزارشی متن اصلی نوشته شده با قلم شنگرف، یا آن که با خطوطی بر روی عباراتش از شرح متمایز شده است. در حاشیه تصحیح شده، بعضی از رساله‌ها حاشیه نویسی هم دارد. برگهای ۴۵-۶۶ و ۲۲۰-۲۷۳ جدول کشی شده با شنگرف، ۹ برگ اول به خط و کاغذی جدیدتر است. در برگ ۹ ر سه دعا به نقل از صاحب الفردوس و اذکار ساجقلی زاده. در دو برگ آغازین نسخه تملک محمد بن مقداد با مهر هشت گوش نامنتظم او به نقش: «الهی برآور مراد محمد ۱۲۴۱» و فهرست رساله‌های مجموعه و تملک فرهاد بن ولیعهد در غره شعبان

یرجوه سواک. تم تم. هذا شرح قوله عليه السلام كفى بالموت واعظاً».

انجامه: «تم هذه الرسالة بعون الله والعناية على يد عبد النحيف درویش محمد فی وقت الظهر يوم الخميس فی سنة ستة و ثلاثين ومائة والف فی ۲۱ م سنه ۱۱۳۶».

۲۰. کتاب الوصیة «۲۸۶ پ - ۲۸۹ پ» (اخلاق - عربی) مؤلف: نعمان بن ثابت، ابوحنیفه (۸۰-۱۵۰ ق) کامل.

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۱، ص ۵۸۰-۵۸۱؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۰۷۱-۱۰۷۲.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين. هذا كتاب الوصية الامام الاعظم ابي حنيفة رضى الله عنه عن امام الائمة».

انجام: «ومن صلى اربعاً قبل الظهر ثم تكلم من كلام الدنيا او اكل او شرب فقد نقضت السنة فيجب عليه السنة. تمت».

۲۱. شرح تعليم المتعلم «۲۹۰ پ - ۳۳۴ پ»

(اخلاق - عربی)

مؤلف: زين العرب بن اسماعيل (سده ۱۰ هـ)

شرح مزجی تعليم المتعلم زرنوجی (۵۹۱ ق). تقديم شده به سلطان مراد خان بن سليم خان (۹۸۲-۱۰۰۳ ق) در ۹۹۶ ق.

مرحوم دانش پژوه حدس زده مؤلف شاید عبدالله بن محمد بن اسماعيل قصيری باشد که در ۹۶۸ ق حاشیه‌ای بر آداب البحث طاشکبری زاده نوشته است. کامل.

کشف الظنون، ج ۱، ص ۴۲۵؛ جدید گلیایگانی، ج ۵، ص ۲۵۲۶-۲۵۲۷؛ دارالکتب قاهره، فؤاد سید، ج ۲، ص ۱۹؛ مرکز مطالعات اسلامی قم، ج ۱، ص ۴۷۵-۴۷۶؛ فهرس عبدالله بن العباس بطائف، ص ۱۲۷؛ سنا، ج ۲، ص ۱۹۶-۱۹۷.

آغاز: «الحمد لله الذي انعم علينا بانواع النعم ولطائف الاحسان وفضلنا على سائر خلقه بتعليم العلم والبيان...»

صفحات مجدول به شنگرف، صفحه آغازین کتاب یک سرلوح و نیم شمسۀ ساده شنگرف رنگ شرفه‌دار، در حاشیه تصحیح شده، در مواردی هم یادداشتهای لغوی و یا اقوال و حکایاتی از نوع مطالب کتاب در هامش صفحات نسخه بدان افزوده شده است.

یادداشتهای دو صفحه آغازین نسخه: قیمت‌گذاری نسخه به سی تومان، حدیثی از امیرالمؤمنین^(ع)، تملک خلیل کاملی در ۱۱۶۲ق، سه هزار و ۴ شاهی طلب به محمد در دوشنبه ۵ سوال، و چندین شعر در وزن دور، کسی هم نوشته که نسخه منحصر بفرد است.

در ۴ برگ پایانی نسخه هم برافزوده‌هایی از نوع یادداشتهای کتاب به نسخه افزوده شده است: کیفیة العمل بلوحي الحیاة والوفاة، عشر خصال من جهد البلا، اربعة لا تطاق، قول ابی السروی ولم يسبق اليه، ابن بسام فی ذم الدنيا، حکایت امین و عمویس ابراهیم بن مهدی، داستانی از یک قاضی، لمولانا وسیدنا الادیب الکامل الشیخ عثمان المفید الشهیر بالقطان، قال ابوالعینا، فایدة عن ابی بريدة الاسلمی عن رسول الله^(ص)، تملک خلیل کاملی در ۱۱۶۲ق (در آغاز نسخه هم مانند این یادداشت را نوشته است)، چند بیت شعر مدور، یک بیت از فتحعلی خان صبا نوشته شده در ۱۳۰۱ق، یادداشتی از کاظم خطاب به امیرالمؤمنین^(ع) در شوال ۱۳۰۱ق، صورت تنخواهی که جناب مستطاب شامخ الالقاب آقای ملاباشی همراه می‌برند، و چندین حساب و ضرب. با مهر هشت گوشه‌ای ناخوانا.

رکابه‌دار. جزوها ۱۰ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. ته‌نقش دار.

یک، ۱۹۷، یک برگ، ۱۳×۲۰/۶×۲۱ سطر، ۵/۸×۱۵/۵. جلد: مقوا، عطف و گوشه‌ها میشن مشکی. قطر: ۲/۹. خریداری از مصطفی نوع پرست در خرداد ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۷۸۷۴۰]

۱۳۰۵ق. صفحه ۷۹ پ برعکس کتابت شده است. رکابه‌دار. آثار سطراندازی در ورقهای نسخه باقیمانده است. جزوها ۱۰ برگی. با نشان صحاف در بالای سمت چپ اوراق وسط هر جزو (به صورت خط موری که با قلم آهنی بر کاغذ کشیده شده و تنها در برابر نور یا با لمس قابل تشخیص است).

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

دو، ۳۳۴، پنج برگ، ۱۲/۳×۱۵/۴، ۱۳-۱۲ سطر، ۱۵×۹.

جلد: میشن زیتونی، که به مرور زمان قسمتهای حاشیه‌ای و عطف آن تغییر رنگ داده است، مجدول. قطر: ۵/۴.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۲۴۶۱]

(۸۸۷۳)

[اقوال العلماء و الفاظ الحكماء] (اخلاق - عربی)

مؤلف: ناشناخته

مجموعه‌ای از گفته‌های دانشمندان و سخنان حکیمان که بدون تبویب و بخش‌بندی خاصی جمع شده است. آغاز: «الحمد لله الازلی بلا ابتدا الآخر بلا انتها المتفرد بقدرته المتعالی فی سلطانه المتفضل بیره واحسانه... وبعد فهذا مجموع لطیف یتحوی علی نبذ منتخبة من اقوال العلماء والفاظ الحكماء ونکت فایقة واشعار رایقة... وقال افلاطون عقول الناس مدونة فی اطراف اقلامهم».

انجام: «ذکر ان انوشروان لما راد ان یصیر ابنه... هذا هو العیب الذی لا مدح معه والداء الذی لا برء منه. هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذا الکتاب والله الموفق للصواب».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

نسخه‌پردازی عثمانی. عناوین و نشانیها شنگرف، با علامات شنگرف رنگی مانند ویرگول و سه ویرگول یا سه نقطه که به شکل مثلث روی هم قرار گرفته‌اند بین پاره‌های اشعار و در مواردی انتهای اقوال. علامت اخیر بیشتر در آغاز اشعار استفاده شده است.

(۸۸۷۴)

مجموعه:

۱. نیت (پ ۳۲ ر) (فقه - فارسی)

مؤلف: محمد بن حسین خوانساری، آقا جمال (-۱۱۲۵ق)
 کتاب کوتاهی درباره نیت در عبادات، حقیقت نیت و شرایط آن. تنظیم شده در ۸ فصل:

فصل اول: در معنی نیت.

فصل دوم: در بیان اشتراط قصد قربت و بیان معنی آن.

فصل سیم: اگر با قصد قربت غرض دیگر منظور باشد.

فصل چهارم: نیت در وقت شروع در عبادت.

فصل پنجم: در آن چه که در نیت کافی است.

فصل ششم: شرایط نیت طهارت.

فصل هفتم: در نیت قصد تقرب.

فصل هشتم: اخلاص در عمل.

تقدیم شده به شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵-۱۱۳۵ق).

یک صفحه از مقدمه مؤلف نوشته نشده است.

ذریعه، ج ۲۴، ص ۴۴۱؛ فهرستواره، ج ۸، ص ۱۰۵۹؛
 منزوی، ج ۲، ص ۱۰۰۴؛ دنا، ج ۱۰، ص ۹۱۱-۹۱۲.

آغاز: «جوهر ستایش شایسته نثار بارگاه جناب کبریائی است که استحقاق [حمد] لایعد و لا یحصی به اخلاص نیت».

انجام: «بلکه جمعی از علمای ما - رضوان الله علیهم اجمعین - آن را حرام می دانند و قول به کراهت قوی تر است. والحمد لله علی التوفیق من اتمام الکلام فیما قصدناه فی هذه المقالة والصلوة والسلام علی محمد خاتم الرسالة وآله الاصفیاء اولی الهدایت».

۲. شرح اخبار طینت (طینت) (پ ۲۳ - ۸۱ پ)

(حدیث - فارسی)

مؤلف: محمد بن حسین خوانساری، آقا جمال (-۱۱۲۵ق)

کامل.

فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۱۷-۱۹؛ دنا، ج ۶، ص ۴۱۱-۴۱۲.

آغاز: «وسیله ساز سعادات جاودانی شکر و سپاس

نعمت اساس جهان آفرینی است که در کارگزاری فعل و ترک خیر و شر».

انجام: «و در طرق اهل سنت نیز احادیث بر وفق آنها وارد شده نهایت بسا باشد که به اعتبار این معنی بعضی از آنها بر تقییه محمول تواند شد. والله تعالی اعلم».

۳. بداء (پ ۸۲ - ۸۵ ر) (کلام - فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

کامل.

کتابشناسی مجلسی، ص ۱۶۳-۱۶۴؛ دنا، ج ۲، ص ۴۳۹-۴۴۰.

آغاز: «الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی محمد وآله خیرة الوری. و بعد چون در مسئله بدا نزاع عظیمی میانه علماء خاصه و عامه به هم رسیده و منشأ تشنیع مخالفان بر شیعه گردیده».

انجام: «که این رساله که بر وجه استعجال مرقوم شد گنجایش ایراد آنها ندارد و در کتاب بحار الانوار و شرح صحیفه کامله فی الجمله بسطی داده شده والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم والحمد لله اولاً و آخراً وصلی الله... المعصومین المقدسین».

انجامه: «تمت الرسالة بعون الله تعالی و توفیقه فی اوایل شهر شعبان المعظم من شهر سنه ۱۱۸۱ احدی و ثمانون ومائة بعد الف من الهجرة النبویة المصطفویة علی هاجرها الف التحیة. نمقه العبد الاحقر ابن المرحوم الحاج علی اوسط محمد القزوینی. اللهم اتمم عواقبنا بالغفران».

۴. سفینة النجاة (پ ۸۵ - ۱۲۱ ر) (کلام - عربی)

مؤلف: محمد بن عبدالفتاح تنکابنی، سراب (۱۰۴۰-۱۱۲۴ق)

کتاب استدلالی در بیان کلام شیعی است. تنظیم شده در ۴ مقصد:

المقصد الاول: فیما یتعلق بالصانع، در ۵ مبحث:

المبث الاول: فی اثبات الصانع.

المبث الثاني: فی علمه وقدرته وعدله وتوحیده

علی وجه مجمل.

المبحث الثالث: فی ان علمه تعالی عین ذاته.

المبحث الرابع: فی ان وجوده تعالی عین ذاته.

المبحث الخامس: فی ان الموجود مشترك معنوی بین الواجب والممكن.

المقصد الثاني: مختصر فی نبوة انبياء.

المقصد الثالث: فی الامامة.

المقصد الرابع: فی المعاد.

پایان یافته در صبح روز پنجشنبه ۱۴ جمادی الآخر ۱۱۰۲ ق.

از اواخر مقصد سوم به بعد در نسخه نانوشته مانده است.

دنا، ج ۶، ص ۱۶۰-۱۶۱؛ التراث العربی المخطوط، ج ۶، ص ۴۰۴-۴۰۵؛ معجم التراث الکلامی، ج ۳، ص ۵۳۸.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيدنا ونبينا وشفيعبنا وحبیب الهنا محمد خاتم النبیین وآله الطیبین الطاهرین. اعلم انه لا بد لكل من كان قادراً».

انجام موجود: «قال له النبي (ص) ابعث اتي باحب خلقك يأكل معي غيري وكك [كذلك] ما قال رسول الله (ص) في شأنه علي (ع) في الخبير اقول».

خط: دو رساله اول نستعلیق، وبقیه نسخه نسخ، کاتب: محمد بن حاج علی اوسط قزوینی (رساله سوم)، تاریخ کتابت: اوائل شعبان ۱۱۸۱ ق (رساله سوم).

عناوین شنگرف، در حاشیه تصحیح شده. در صفحه عنوان یک رباعی و یک معما به اسم شیخ طاهر و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری با شماره ۸۹۶ و یادداشت

احمد گلچین معانی در معرفی رساله های مجموعه، برگ ۷۴ ر مهر مربعی که کلمه «محمدباقر» به صورت

آینه وار و قرینه در آن تکرار شده است. بین رساله دوم و سوم فایده ای در شناخت انواع احادیث و

تعریف آنها با نشانی «منه سلمه الله تعالی» (برگ ۸۲ ر)، حاشیه برگ ۱۱۵ ر مهر مستطیل: «ابن

علی نقی محمدتقی ۱۱۸۱»، رساله آخر با حاشیه نویسی به امضای «منه سلمه الله». رکابه دار، جزوها ۸

برگی. بر بالای بیشتر برگهای نیمه اول نسخه کلمات «هو» یا «ام ع» نوشته شده است. ابتدای رساله دوم

مجموعه عدد ۱۳۵۸ نوشته شده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

۱۲۱، یک برگ، ۱۸/۹×۱۲/۷، ۱۲-۲۷ سطر، ۱۳/۵×۷.

جلد: تیماج زیتونی یک لا. قطر: ۱/۷.

خریداری شده در بهمن ۱۳۲۲ ش.

[شماره ثبت: ۲۶۳۷۲]

(۸۸۷۵)

مجموعه:

۱. انواع الف در عربی («۱»)

۲. معنای حمد و نعماء («۱ پ - ۲ ر»)

۳. النقایة مختصر الوقایة (مختصر وقایة الروایة فی مسائل الهدایة) («۳ پ - ۹۶ پ» (فقه - عربی)

مؤلف: عبیدالله بن مسعود محبوبی بخاری، صدرالشریعه ثانی (۷۴۷ ق)

گزیده وقایة الروایة محمود بن عبیدالله برهان الشریعه (۶۷۳ ق) است.

کامل.

دنا، ج ۱۰، ص ۷۸۱-۷۸۲ و ج ۴، ص ۹۸۷؛ الشامل، فقه و اصول، ج ۱۱، ص ۱۷۰-۱۸۷.

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت فی الارض وفرعها فی السماء...»

کتاب الطهارت. فرض الوضوء وغسل الوجه من الشعر الى الاذن واسفل الذقن».

انجام: «ان امتد ذلك وعلم اشاراته فكذا وفي غنم مذبوحة فيها ميتة هي اقل تحرى واكل في الاختيارى.

انتهی الكلام وهو اعلم بالمراد».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب سنه ۱۲۵۹».

۴. [انواع المشروعات وغير المشروعات]

(۷۹ پ - ۱۰۳ ر) (فقه - عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ ق) مؤلف در آغاز احکام هشت گانه فقهی را بر می شمرد

- مشمول بر مشروعات در ۴ بخش فرض و واجب و سنت و مستحب، و غیر مشروعات در ۲ بخش محرم و مکروه، و دو حکم مباح و مفسد. سپس در ۸ باب احکام نماز هر کدام از این موارد را ذکر می‌کند. کامل.
- مجلس، ج ۳۷، ص ۵۷۴ (ناشناخته با نام رساله فی الصلوة)؛ مرعشی، ج ۱۱، ص ۲۵۸ (با نام شروط الصلاة)؛ ملی تهران، ج ۱۳، ص ۲۴۵ (ناشناخته با نام احکام الثمانية فی الصلاة)؛ دارالکتب قاهره، فؤاد سید، ج ۱، ص ۳۷۴-۳۷۵؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۲۵۴.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين. اعلم ان العبد مبتلا بين ان يطيع الله تعالى فيتاب وبين ان يعصيه... فنقول بالله التوفيق المشروع على اربعة انواع».
- انجام: «والضحك والعمل الكثير بلا اصلاح وترك الفرض من الفرائض بلا عذر ولو طرى فوته بدون اختياره وتعمد الحدث».
- انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب سنة ۱۲۵۹».
۵. نام قراء سبعة «۱۰۴ پ»
۶. نظم اللآلی (لؤلؤیة) «۱۰۴ پ» (تجوید-فارسی)
مؤلف: ابوالقاسم قاری (سده ۱۱ هـ)
تنها صفحه اول منظومه است. متن کامل آن در ادامه مجموعه تحریر شده است.
دنا، ج ۱۰، ص ۷۳۵-۷۳۸؛ منزوی، ج ۱، ص ۹۵-۹۶؛ مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۱۳۸.
۷. تجوید منظوم (قواعد قراء) «۱۰۵ پ-۱۰۹ پ» (تجوید-فارسی)
مؤلف: زاهد بخارایی (سده ۱۰ و ۱۱ هـ)
مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۱۰۵-۱۰۶؛ منزوی، ج ۱، ص ۸۰، ش ۸۱۰.
- آغاز:
بعد حمد ثناء مدح خدا
[نعت] پیغمبر دلیل هدا
بشنو این چند بیت تا گردی
مطلع بر قواعد قرا
نون تنوین نون ساکن را
چار حال است با حروف هجا
انجام:
ظلل و فرقان نجم انشقت
صاد و اعراف سابق طه
باز در سجده تین لیک شمار
جمله واجب به گفتن فقها
۸. مخارج حروف «۱۰۹ پ-۱۱۲ پ» (تجوید-فارسی)
مؤلف: زاهد بخارایی (سده ۱۰ و ۱۱ هـ)
مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۱۰۵-۱۰۶؛ منزوی، ج ۱، ص ۹۸.
آغاز:
بعد حمد مربی دو جهان
سامع حرف آشکار نهران
وز پی نعت بی حد و صلوات
بسر روان رسول با یاران
گوش کن تا به یاری توفیق
مخرج حرفها کنیم بیان
در مخارج خلاف بسیار است
آن چه جمهور رفته‌اند بر آن
انجام:
این چهل بیت گر شده تاریخ
در بیان مخارج یاران (کذا)
زاید تشنه لب همی جوید
نم از یم رحمت غفران
ربنا اغفر لنا خطایان
انک المستعان والمنان
انجامه: «تمت سنه ۱۲۵۹».

۹. نظم اللآلی (لؤلؤیہ) «۱۱۳ پ- ۱۲۲ ر»

(تجوید - فارسی)

مؤلف: ابوالقاسم قاری (سده ۱۱ هـ)

کاتب نسخه در آغاز نام آن را «رساله موسوم به نظم لا الی فی تجوید کلام الله» نوشته است. ظاهراً از انجام ناتمام رها شده است.

آغاز:

ای کلام از انتظام نام ذات در نظام

وی ز شهد شکر شکرت زبان شیرین به کام

رحمت عام سلامت بر روان انبیا

خاصه بر روح محمد باد و بر آل عبا

انجام: در بیان رمز قاریان و راویان به حرف ابجد.

رمز نافع الف و ز قالون ورش بء جیم

و هز ز ابن کثیر بزی قبل سقیم

از ابو عمر جا ز دوری طا به سوی ما بیار

۱۰. الشمسیة فی القواعد المنطقية «۱۲۳ پ- ۱۵۰ پ»

(منطق - عربی)

مؤلف: علی بن عمر کاتبی قزوینی (۶۰۰-۶۷۵ ق)

کامل.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۰۶۳؛ التراث العربی المخطوط،

ج ۸، ص ۱۸۲-۱۸۳؛ آستان قدس، ج ۱، ص ۳۴۴-۳۴۵

و ج ۲۴، ص ۱۸۱-۱۸۳؛ دنا، ج ۶، ص ۱۲۳۳-۱۲۳۵.

آغاز: «ولما اشار الی من سعد بلطف الحق والدين بتحریر کتاب کذا وكذا فبادرت بمقتضى اشارته وشرعت فی تحریره».

انجام: «واما محمولاتها فخارجة عن موضوعاتها لامتناع ان يكون جزء الشيء مطلوباً لثبوت له بالبرهان ويمكن هذا آخر الكلام فی هذه الرسالة. تمت».

۱۱. العقائد «۱۵۱ ر- ۱۵۵ ر»

(کلام - عربی)

مؤلف: عمر بن محمد نسفی (۴۶۰-۵۳۷ ق)^۱

کامل.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۱۴۵-۱۱۴۹؛ کوپریلی، ج ۲،

ص ۴۸۵-۴۸۶؛ بسر وکلان، ج ۷-۸، ص ۲۸۹-۲۹۸؛

آوارت، ج ۲، ص ۴۰۴؛ دنا، ج ۲، ص ۴۴۳ (با نام بداية العقول؟! و تکرار آن در ج ۹، ص ۲۲۰ (با نام مختصر العقائد؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۵۷-۱۵۸ (با نام حقائق الاشياء و ناشناخته؛ مرعشی، ج ۱۷، ص ۱۴ (ناشناخته؛ نسخه‌ای که در مرکز احیاء، ج ۵، ص ۱۹۲-۱۹۳ با نام الاعتقادات ایچی معرفی شده می‌باید شامل عقائد نسفی و اعتقادات ایچی باشد. زیرا آغاز ذکر شده آغاز کتاب نسفی است و انجام آن، انجام رساله ایچی.

آغاز: «قال اهل الحق حقایق الاشياء ثابتة والعلم بها متحقق خلافا للسوفسطائية واسباب العلم للمخلق ثلثة الحواس السليمة والخبر الصادق والعقل. فالحواس خمس السمع والبصر».

انجام: «ورسل البشر افضل من رسل الملائكة ورسل الملائكة افضل من عامة البشر وعامة البشر افضل من افضل من عامة الملائكة. تمت العقاید بحمد الله حسن توفيقه والصلوة على نبيه وآله اجمعين».

۱۲. العقائد العضدية «۱۵۵ ر- ۱۵۷ ر» (کلام - عربی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد ایچی (۷۵۶-۷۵۶ ق)

مؤلف اشاعره را فرقه ناجیه می‌داند و بدین سبب اعتقادات آنها را ذکر می‌کند.

دنا، ج ۲، ص ۱۴-۱۵؛ ادبیات تهران، ج ۲، ص ۶۵-۶۶ (خط مؤلف).

آغاز: «قال النبي عليه السلام ستفترق امتی ثلثانا وسبعین فرقه كلها فی النار الا واحدة. قيل ومنهم قال الذين هم علی ما انا علیه واصحابی وهذه عقاید الفرقة الناجية وهم الاشاعرة. اجمع السلف من المحدثين وايمّة

۱. عبدالله بن محمد نسفی (-۷۱۰ ق) نیز اعتقادنامه‌ای دارد که با

نام عمدة العقائد خوانده می‌شود و آغازی شبیه به رساله عمر نسفی دارد. این آغاز مشترک گاهی باعث اشتباه در معرفی دو رساله شده است. برای نسخه‌های آن رک: عکسی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۱۱۹-۱۲۰ (در پاورقی دو رساله با هم یکی دانسته شده‌اند)؛ آستان قدس، ج ۴، ص ۲۰۷-۲۰۸؛ مرعشی، ج ۲۹، ص ۳۵۴-۳۵۵؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۱۶۸-۱۱۶۹.

- المحسنين. تمت الرسالة المسمى بالاداب المناظرة بعون الملك الوهاب والله اعلم بالصواب.
١٥. حكمة العين «١٦٥ پ - ٢٣٢ پ» (فلسفه - عربی) مؤلف: علی بن عمر کاتبی قزوینی (٦٠٠-٦٧٥ ق) کامل. دنا، ج ٤، ص ٧٢٨-٧٢٩.
- آغاز: «سبحانک اللهم یا واجب الوجود ومفیض الخیر والوجود افض علينا انوار رحمتک و یسر لنا الوصول الی کمال معرفتک وخصص نبیک محمد».
- انجام: «وهی القوة الموجودة عن المادة لکن هذا آخر ما اوردنا ایراده فی هذه الرسالة لوهاب العقل الحمد بلا نهائة».
١٦. تهذیب المنطق والكلام «٢٣٢ پ - ٢٣٩ ر» مؤلف: مسعود بن عمر تفتازانی (٧٩١-٧٢٢ ق) کامل. دنا، ج ٣، ص ٤٧٣-٤٧٧.
- آغاز: «الحمد لله الذی هدانا لسواء الطريق وجعل لنا التوفیق خیر الرفیق والصلوة علی من ارسله هدی وهو بالاهتداء حقیقه... اما بعد فهذه غاية تهذیب الکلام فی تحریر المنطق والكلام وتقريب المرام».
- انجام: «والتحليل عکس والتحديد ای فعل الحد والبرهان ای طرانی الوقف علی الحق العمل به وهذا بالمقاصد اشبه».
١٧. غزل «٢٤٠ ر» مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (٨١٧-٨٩٨ ق)
١٨. الکافية «٢٤٠ پ - ٢٦٩ پ» (نحو - عربی) مؤلف: عثمان بن عمر ابن حاجب (٥٧٠-٦٤٦ ق) کامل.
- آستان قدس، ج ١٢، ص ٢٩٤-٢٩٩؛ دنا، ج ٨، ص ٤٣٢ - ٤٣٩؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ٣، ص ٢٩٦ -
- المسلمين واهل السنة والجماعة علی ان العالم حادث». انجام: «لما يؤمن به فان كان واجباً فواجب وان كان مندوباً فمندوب وشرط ان لا يؤدي الی الفطنة وان یظن قبوله ولا يجوز التجسیس. تمت».
١٣. آداب البحث والمناظرة «١٥٧ پ» (منطق - عربی) مؤلف: عبدالرحمن بن احمد ایجی (٧٥٦ ق) کاتب نام آن را آداب مناظره نوشته است. کامل.
- الترتیب العربی المخطوط، ج ١، ص ٢٣-٢٤؛ دنا، ج ١، ص ٢٥-٢٦.
- آغاز: «لک الحمد والمنة علی نبیک الصلوة والتحية اذا قلت لکلام ان کنت ناقلاً فیلطلب منک الصحة او مدعياً فالدلیل ولا یمنع النقل».
- انجام: «ان الکلام مرکب عن الحروف. ان الکلام لفی القواد وانما جعل الکلام علی القواد دلیلاً».
١٤. شرح آداب البحث «١٥٨ ر - ١٦٤ پ» (منطق - عربی) مؤلف: محمد حنفی تبریزی (قرن ١٠ هـ) شرح مزجی و مختصر آداب البحث عضدالدين عبدالرحمن ایجی (٧٥٦ ق) است. در پایان به شرح میر سید شریف گرگانی (٨١٦ ق) خرده گرفته و بعضی از نوشته‌های او را نسیبیده است.
- در آغاز این رساله کسی به اشتباه نام آن را شرح آداب البحث میر سید شریف نوشته است. کامل.
- دانشگاه تهران، ج ٣، ص ٥٩-٦٠؛ کشف الظنون، ج ١، ص ٤١؛ آستان قدس رضوی، ج ١، ص ٣١٩-٣٢٠ و ج ٤، ص ٣٨٢ و ج ٢٤، ص ١٩١-١٩٢؛ مرعشی، ج ٧، ص ٣٠٣-٣٠٤ (ناشناخته)؛ دنا، ج ٥، ص ٧٨٦-٧٨٨.
- آغاز: «لک الحمد جعل الله تعالی مخاطباً تنبیهاً علی القرب ولان اللایق بحال الحامد ان یلاحظ المحمود اولاً حاضراً ومشاهداً».
- انجام: «وبعضها غیر موافق له فتامل وانصف فان وجدته حقاً فاتبعه والا فاصلحه فان الله لا یضیع

الجرجانی... مائة عامل منها لفظية ومنها معنوية. فاللفظية منها على ضربين سماعية وقياسية». انجم: «وثانيتها العامل في المضارع وهو وقوعه موقع الاسم نحو زيد يضرب كما تقول زيد ضارب. تمت الكتاب».

۲۱. [سؤال و جواب] «۲۸۲ ر»

شامل چند سؤال و جواب کوتاه در این موضوعات: اصل الحمد لله و تجزیه و ترکیب آن، معنای لغوی و اصطلاحی عالم، معنای لغوی و اصطلاحی صلوة، تجزیه و ترکیب ابي يابى. آغاز: «اگر شخصی گوید که الحمد لله در اصل چه بود [ه] است؟ جواب می گویم که اصل الحمد لله جمله فعلیه بوده است یعنی حمدت حمداً لله».

۲۲. التصريف العزى (العزى فى التصريف)

مؤلف: عبد الوهاب بن ابراهيم زنجاني (۶۶۰ق) از انجام ناقص است. آستان قدس، ج ۱۲، ص ۵۰-۵۳؛ دنا، ج ۷، ص ۵۰۳-۵۰۹؛ بروکلان، ج ۵، ص ۱۷۹-۱۸۰. آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة على خير خلقه محمد وآله اجمعين. اعلم ان التصريف فى اللغة التغيير وفى الصناعة تحويل اصل الواحد الى امثلة مختلفة». انجم موجود: «ولم ينضم ما قبلها. تقلب ياء فتقول اعطى يعطى واعتدى يعتدى واشترى يشتري».

۲۳. [تصريف الافعال] «۲۹۲ پ - ۳۱۲ پ» (صرف-عربی)

مؤلف: ناشناخته دنا، ج ۳، ص ۹-۱۰. آغاز: «الحمد لله على نعمائه والصلوة على رسوله محمد خاتم انبيائه وبعد فهذه جملة من تصريف الافعال مضبوطة جارية لمجرى المدخل فى الكتب المبسوطة وهى تشتمل على اربعة ابواب».

۲۹۹؛ بروکلان، ج ۵، ص ۳۰۹-۳۲۷.

آغاز: «الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد وهى اسم وفعل وحرف لانها اما ان تدل على معنى فى نفسها اولا الثانى الحرف والاول اما ان يقترن باحد الازمنة الثلاثة». انجم: «واغزونّ واغزونّ واغزّنّ والمخففة يحذف للساكن وفى الوقف فيرد ما حذف والمفتوحة ما قبلها تقلب الفاء. تمت».

۱۹. مقدمة الادب «۲۶۹ پ - ۲۷۵ پ»

(لغت: صرف و نحو-عربی) مؤلف: محمود بن عمر زمخشرى (۴۶۷-۵۳۸ق) مقدمة الادب زمخشرى به ۵ بخش تقسیم شده است: القسم الاول: فى الاسماء. القسم الثانى: فى الافعال. القسم الثالث: فى الحروف. القسم الرابع: فى تصرف الاسماء. القسم الخامس: فى تصرف الافعال. نسخه ما بخش چهارم كتاب (فى تصرف الاسماء) است که به صورت مستقل کتابت شده است. رک: ش ۸۸۱۷/۱. آستان قدس، ج ۱۲، ص ۱۳۹ و ۳۳۹ و ۳۹۴؛ مرعشى، ج ۳۲، ص ۴۲۲ (با نام الصرف والنحو و ناشناخته). آغاز: «حركات الاعراب تسمى الرفع والنصب والجر وهى الحركات المختلفة التى تحدث فى آخر الاسم بعوامل مختلفة تدخل عليه كقولك جاءنى رجل». انجم: «وتسعون ديناراً مفرداً منكرأ فى غير ذلك كقولك احد عشر درهماً وعشرون درهماً وتسعون ديناراً».

۲۰. العوامل المائة «۲۷۶ ر - ۲۸۱ پ» (نحو-عربی)

مؤلف: عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانى (۴۷۱ق) كامل. آستان قدس، ج ۱۲، ص ۲۵۳-۲۵۴؛ دنا، ج ۷، ص ۶۶۴-۶۶۸؛ بروکلان، ج ۵، ص ۲۰۰-۲۰۵. آغاز: «العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام...»

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: ۱۲۵۹ق (رساله سوم و چهارم و هشتم)، ۱۲۵۷ق (رساله بیست و سوم)، ۱۲۵۳ق (رساله بیست و ششم).

عناوین و نشانیها شنگرف (به جز برگهای ۱۹۷-۲۳۹ که نانویس باقیمانده است). در صفحات الحاقی آغاز نسخه یک رباعی و توضیحاتی در معرفی عوامل جرجانی.

رساله هفتم دارای حاشیه‌نویسی به امضای «منه» و «منه ره». رساله‌های صرف و نحو دارای کمی حاشیه‌نویسی در کناره صفحات، سطور رساله آخر نوشته شده به خط جلی چلیپا.

در مواردی تصحیحاتی هم در رساله‌ها صورت گرفته است. رکابه‌دار، جزوها ۸ برگ. نام نسخه در برجسب کاغذی عطف جلد: «رسائل در حکمت و فلسفه».

کاغذ: نخودی آهار مهره، بسیاری از کاغذهای این نسخه دوپوسته شده است.

دو، ۳۴۶ برگ، ۱۲/۴×۱۹/۸، ۱۳ سطر، ۷×۱۳/۵.

جلد: تیماج سرخ، با یک لایه کاغذی زیتونی رنگ، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف میشن سرخ، درون هر ۴ سرترنج پشت و روی جلد مهر صحاف آمده است: «حاتم باشی صحاف ۱۲۳۹». قطر: ۴/۴.

خریداری از باقر رقت در بهمن ۱۳۴۳ش.

[شماره ثبت: ۶۱۳۹۵]

(۸۸۷۶)

کشف الرموز

(فقه - عربی)

مؤلف: حسن بن ابوطالب آبی (زنده در ۶۷۲ق)

نسخه از آغاز و انجام و وسط افتادگی دارد.

دنا، ج ۸، ص ۶۲۸-۶۲۹؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۰۶-۱۰۷.

آغاز موجود: «فتوی الفقهاء من زمن النبی صلی الله علیه وآله الی یومنا هذا بالنزح فلو لم ینجس لکان اتفاقهم علی الزام المشائق من غیر فائده والقول بالتعبد ضعیف».

انجام موجود: «وقال علامة رمضان اما الرؤیة او شهادة

انجام: «لتحیان لحتحینان لاحتین لحنین وقس الباقی علی ما ذکرته».

انجامه: «تم الکتاب بعون الملک الوهاب ۱۲۵۷».

۲۴. [معانی مصادره] «۳۱۳ ر - ۳۱۶ پ» (صرف - عربی) آغاز: «در بیان معانی مصادره بیست دو باب. شش ثلاثی مجرد. اولش باب فَعَلَ یَفْعُلُ ماضی مفتوح العین و مضارع مکسور العین».

انجام: «و این باب را افعال گویند نحو اَشْعَرُ یَقْشَعُرُ اَشْعَرًا مصدر به معنای کشیده شدن پوست بدن است. تمت المصادره و الله اعلم بالصواب».

۲۵. چند فایده صرفی «۳۱۷ ر»

۲۶. [صرف] «۳۱۷ پ - ۳۳۹ ر» (صرف - فارسی) آغاز: «بدان اسعدک الله فی الدارین که کلمات عرب بر سه قسم است اسم فعل است حرف. اسم همچون رجل فعل همچون ضرب. حرف همچون من و عن».

انجام: «ضربان دو زن زنده تر. صیغه تثنیه مؤنث اسم تفصیل. ضربات همه زنان زنده تر صیغه جمع مؤنث اسم تفصیل».

انجامه: «سنه ۱۲۵۳ تمت الکتاب بعون الملک الوهاب».

۲۷. [سؤال و جواب] «۳۳۹ پ - ۳۴۶ پ»

(کلام - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

سؤال و جوابهای کوتاه درباره موضوعات اعتقادی.

از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «اگر شخصی گوید که اول علم کدام است و آخر علم کدام است جواب می‌گویم که اول علم شناختن الله تعالی است و آخر علم گذاشتن امرها است به سوی الله تعالی».

انجام موجود: «و شخصی که اراده آخرت کند باید که تقوی ورزد و شخصی که اراده دنیا و آخرت کند بس باید که علم آموزد».

عدلین وهو مذهب المفید والمرتضی فی جملة والمتأخر وشیخنا وعلیه اعتماد لنا».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۸ هـ.

عناوین شنگرف، صفحات جابه جا صحافی شده است و نسخه ما بخشهایی از کتاب را دارد. در حاشیه تصحیح شده و چندین جا علامت بلاغ قرائت و سماع دارد. در حاشیه برگ ۹ سه نقطه شک (:) در برگ ۳۶ پ هم روی یکی از کلمات علامت دایره مانندی کشیده و در حاشیه نیز همان علامت تکرار شده که وجه استعمالش بر من مشخص نشد. با جزوهای ۸ برگی، این جزوها در نسخه با شماره گذاری شنگرف رنگ مشخص شده اند که هم اکنون جزو شماریه های ۹ (برگ ۱۶ رکه از جای اصلی خود جا به جا صحافی شده و در اصل باید در پایان نسخه قرار بگیرد) و ۵-۸ در حاشیه بالای سمت چپ برگها دیده می شود. کاغذ: حنایی آهار مهره. مرمت و حاشیه شده.

یک، ۵۰، یک برگ، ۱/۱۴×۱۹/۶، ۲۰-۲۳ سطر، ۱۵×۹. جلد: تیماج قهوه ای مجدول، عطف چرم جدید، یک لا. قطر: ۱/۶.

خریداری از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۶۶۹۰۴]

(← تصویر)

(۸۸۷۷)

مجموعه:

۱. ترغیب الصلوات (۱ ر- ۲۶۸ ر) (فقه - فارسی)

مؤلف: محمد بن احمد زاهد (شاید سده ۵۷ هـ)

بخشی از دیباچه کتاب افتاده است.

مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۴۵۱-۴۶۰؛ فهرستواره فقه هزار و چهار صد ساله، ص ۶۴؛ دنا، ج ۲، ص ۱۱۵۸-۱۱۵۹.

آغاز موجود: «فتاوی عتایی، شرح کرجی، مختلف، فقه ابواللیث، جامع... (پارگی)، جامع المضمرات، کفایه شعبی، ... فصل اول در تحریض نماز بر اتباع سید المرسلین از بیان کتاب و حدیث».

انجام: «تر و خشک آن برابر است و این روایت در منظومه در باب اوست:

تمّ المنی طائرٌ بلا حرج

والاغتسال واجب کیف اوج».

انجامه: «تمت کتابه هذه النسخة الشريفة المسماة بالترغيب وقت اذان العَصْرِ من يوم الأحد آخر شهر جمادى الاخر سنة ۸۵۹ هـ».

۲. [اعتقادنامه] «۲۶۸ پ - ۲۶۹ پ» (کلام - فارسی)

مؤلف: پسر احمد بن محمود صابونی بخاری (سده ۶ و ۷ هـ) ترجمه و افزوده هایی بر کتاب پدرش الکفایة فی الهدایة احمد بن محمود صابونی بخاری (۵۸۰ ق) است. وی در مقدمه کوتاهش از خود نام نبرده و در منابع هم ذکر وی از او به میان نیامده است.

تنها در ذیل تاریخ بغداد ابن نجار بغدادی (۵۷۸-۶۴۳ ق) از ابوالمحماد محمود بن احمد بن الصابونی البخاری یاد شده که احتمال دارد مؤلف کتاب ما باشد.^۱

در نسخه نام پدر مؤلف به صورت «ابو محمد بن احمد بن محمود الصابون البخاری» آمده که صورت صحیح آن ابوالمحماد احمد بن محمود صابونی بخاری است. فقط دو برگ از این کتاب در نسخه موجود است. از انجام افتادگی دارد.

برای کتاب اصل رک: بروکلان، ج ۶، ص ۳۰۵-۳۰۶؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۵۳۷؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۴۹۹-۱۵۰۰ و ۲۰۴۰.

آغاز: «تیمناً بذكره. حمد و ثنا بی انتها مر خدای را عزوجل که با کمال بی نیازی جمله آفریده ها را هست

۱. عبارت ذیل تاریخ بغداد آشفته گی دارد. در متن چاپی آمده: «ذكر صدیقنا ابوالمحماد محمود بن احمد بن الصابونی البخاری ان العقبلی مات فی شهر ربیع الاول سنة ست وتسعين وستماتة ودفن بمقبرة کلاباد» (ج ۵، ص ۱۱۴ از تحقیق مصطفی عبدالقادر یحیی، بیروت، ۱۹۹۷ م). تاریخ ۶۹۶ ق نه با تاریخ حیات ابن نجار سازگاری دارد و نه چنین کسی می تواند پسر احمد صابونی بخاری متوفای ۵۸۰ ق باشد.

و آسیب دیده. این آبخوردگی در برگهای آغازین و انجامین نسخه زیاد است به نحوی که در صفحه خاتمه جملات انجام و انجامه را به سختی می‌توان خواند. حتی در تاریخ نسخه هم آبخوردگی موجب تداخل مرکب شده است به حدی که دستکاری در آن را به ذهن متبادر می‌کند اما با توجه به خط و مرکب و کاغذ تاریخ نسخه اصیل است.

یک، ۲۶۹ برگ، ۱۷×۱۲/۹، ۱۷ سطر، ۱۲×۸.

جلد: چرم قهوه‌ای جدید با تریج منقوش. قطر: ۵/۵.

خریداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۰۰۵]

(← تصویر)

(۸۸۷۸)

صلوات مسعودی

(فقه - فارسی)

مؤلف: مسعود بن محمود بن یوسف سمرقندی (سده ۶ یا ۷ هـ) جلد دوم.

مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۵۸۸-۵۹۶؛ فهرستواره فقه هزار و چهار صد ساله، ص ۵۲-۵۳؛ آستانه قم، ص ۱۴۰؛ میکرو فیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۶۴-۶۵.

آغاز: «الحمد لله الذي وعد الجنة للمتطيعين بكرمه ومثته وفتح باب التوبة على المذنبين بفضلته... باب اول در بیان مسح موزه و در بیان چیزها که مسح بر وی روا نبود».

انجام: «باب چهل بنجم در بیان سجدهات... و قعده و سهو از عهده بیرون آید والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب وصلى الله على خير خلقه محمد وآله الطيبين الطاهرين وعلى المهاجرين والانصار والتابعين الاخير والابرار».

خط: نستعلیق به شیوه هندی. تاریخ کتابت:

سده ۱۱ هـ.

نسخه‌پردازی هندی. عناوین شنگرف، عبارات عربی با شنگرف حرکت‌گذاری شده است. یک برگ پس از برگ انجامین متن افتاده که از رکابه آن صفحه می‌توان حدس زد شامل انجامه کاتب بوده است.

کرد و بعضی را از فرزندان به شناخت ذات و صفات خود مکرم گردانید... بدانکه اتفاق جمله علماء اسلام است رحمة الله عليهم اجمعين که اول فریضه که بر عاقل و بالغ است معرفت خدای است عزوجل پس او توحید وی و ایمان و اسلام باز دانستن شرایع اسلام و گزارد وی... و چون کبار علماء سلف اهل سنت... از بهر نگاهداشت عقیده اهل اسلام... هر کسی بیان اعتقاد نوشته بود بعضی مشرّح و بعضی موجز پدر و استاد من مولانا نور الملة و الدین حجة الحق ابو محمد بن احمد بن محمود الصابون البخاری انار الله رضوانه واسکنه جنانه بر سنت ایشان بیان اعتقاد نوشته بود اکنون این دعاگوی اهل اسلام ان بیان اعتقاد را با چیزی دیگر زیادت کرده... فصل بدانکه پارسی ایمان گرویدن بود به خدای عزوجل در آنچه خبر داده است».

انجام موجود: «چنانکه بشناخته‌اند او را و فرشتگان بندگان خدای‌اند پاکان و برگزیدگان‌اند و فرمان برداران‌اند».

خط: نستعلیق با مایه‌هایی از تعلیق. تاریخ کتابت:

وقت اذان عصر یکشنبه آخر جمادی‌الآخر ۸۵۹ ق.

عناوین شنگرف و مشکى، در حاشیه تصحیح شده، جای تصحیح و با افزودن کلمه در سطور با علامت ابروی کوچک مشخص شده است. در بخشی از نسخه بالای ابتدای اقوال خط شنگرف رنگ کوچکی کشیده شده است. بین پاره‌های اشعار دوا بر کوچک شنگرف و بیشتر مشکى رنگ. کسی حسین مطالعه نسخه بعضی از مطالب کتاب را در حاشیه صفحات نوشته است. در برگ آخر ترغیب الصلوات یک یادداشت ترکی و یک تاریخ تولد در سه‌شنبه غره... ۱۳۴۹ با ممداد نوشته شده است. رکابه‌دار. جزوها ۱۰ برگی. با برگ‌شمار قدیمی در گوشه سمت چپ بالای صفحات (بعضی از آنها در اثر فرسودگی از بین رفته است).

رسم الخط نسخه: زیر همه «س»ها سه نقطه و زیر «ی»ها دو نقطه آمده است. پ و گ و چ هم با یک نقطه کتابت شده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره، مرمت شده و رطوبت خورده

ج ۷، ص ۲۶۴؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۲۶۴-۲۶۵.
آغاز موجود:

«قاعدۀ دهر همه دلبری است
وقت کسی خوش که زدنیای بری است
... بیان باعثۀ این تبیان مخصوص و بنیان داعیه این
بنیان مرصوص و نهادن نام جزویات و کلیات».
انجام:

مرا چون چشم همت بود بیدار
بسدست آمد چنین لؤلؤ شهوار
تو هم از خواب غفلت دیده بگشای
هزاران دولت بگزیده بگشای

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: اواخر سده ۹هـ.
عناوین ناموسها زرین درون کتیبه ساده شنگرفی،
کلمه نظم و دیگر کلمات تأکیدی متن مانند «بشنو» به
شنگرف جلی. همه صفحات مجدول به شنگرف. بین
مصراعها سه ویرگول که به شکل مثلث روی هم قرار
گرفته‌اند با شنگرف. در برگهای ۴۷ و ۸۸ و ۸۹ پ
چندین مهر ناخوانا و یا پاک شده دیده می‌شود. در
حاشیه برگ ۵۰ سه نقطه شک (.) پشت طبله اول
جلد تملک علی ولد آقا علی اکبر ولد... نوشته شده
بود که به واسطه چسباندن برگه شماره ثبت کتاب در
کتابخانه ناخوانا شده است. در صفحه الحاقی آغاز
نسخه ۴ شکل حیوانات با مداد کشیده شده است.
رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره. حاشیه صفحات آبخورده و
در بخشهایی وصالی شده.

یک، ۱۵۷ برگ، ۱۳×۲۲/۵، ۱۵ سطر، ۸×۱۷.

جلد: تیماج مشکی فرسوده. قطر: ۳/۸.

خریداری از احمدعلی عبداللهی در خرداد
۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۲۰]

(۸۸۸۰)

سفینه محمد مهدی رضوی

شامل یادداشتهای مختلفی است که محمد مهدی بن

جدول بندی شده با شنگرف، در حاشیه تصحیح
شده، در صفحه عنوان فهرست ابواب کتاب و تملک
ملا نورمحمد ولد... ملا شادی عرف... ساکن بلده
شوق (کلماتی از آن بر اثر رطوبت از بین رفته) با مهر
مدور او که بیشترش تلف شده و فقط کلمه محمد از
آن خوانده می‌شود و دو یادداشت کوتاه فقهی. در
برگ ۱ پ مهر چهارگوش مربع به نقش: «علی الحی
الابد عبده نورمحمد ۱۱۶۳». چند برگ آغازین نسخه
دارای حاشیه نویسی با مرکب شنگرف و مشکلی. در
برگ ۱۲۴ ر تملک ملا عنایت قلی. در پایان نسخه سه
برگ آهار نخورده و بدون مهره به نسخه الحاق شده
که با خطی نه چندان خوب مسایلی را درباره نماز به
عربی در آن نوشته‌اند. کسی در مطالعه نسخه
مواردی که برایش جالب توجه بوده را در حاشیه ذکر
کرده است. رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی، دارای نشان
صحاف در گوشه سمت راست بالای اوراق وسط هر
جزو (به صورت خط مشکلی مورب کوچک).

کاغذ: نخودی آهار مهره. مرمت شده. حاشیه بالایی
صفحات آبخورده.

یک، ۲۷۸، سه برگ، ۶/۱۵×۹/۲۶، ۱۸-۱۹ سطر،
۹×۱۷/۵.

جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج و چهار
لچکی با نقوش طلاکوب در گوشه‌ها. عطف و سجاف
مرمت شده و جدید. دورو، درون عنابی ساده. قطر:
۴/۴.

خریداری از حادقی در اردیبهشت ۱۳۴۷ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۴۳۷]

(۸۸۷۹)

جزئیات و کلیات (چهل ناموس؛ ناموس اکبر)

(عرفان - فارسی)

مؤلف: ضیاءالدین نخشی بدایونی (۷۵۱ق)

از آغاز افتادگی دارد (افتادگی مربوط به دیباچه کتاب و
بخشی از ناموس اول است).

مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۱۳۸۴-۱۳۸۵؛ فهرستواره،

امیرالمؤمنین منتخب من کتب اهل السنة واحادیثهم، دیوان منسوب به امیرالمؤمنین^(ع)، ابن سماک، صورة وصیة مولانا جلال‌الدین محمد الرومی قدس سره لاصحابه، نصاب العابدین، کتاب التوحید صدوق، مناجات یحیی بن معاذ، درة الفواص، ذوالنون، تفسیر عریس شیخ روزبهان، ملتقطات من کشکول، کتاب آداب الصحة، فی بعض الکتب السماویة، نوشیروان، ابو ربیع زاهد به داود طائی، جالینوس.

انجامه: «تم هذه الصفحة مع ثلاث صفحات قبلها فی شهر جمادی الثانی علیه ید اقل عباد الله محمد مهدی ابن محمد صالح الرضوی عفی عنهما وستر عیوبهما فی سنة ست وتسعين بعد الالف ۱۰۹۶» (ص ۱۰).

۴. منشآت «ص ۱۶-۳۳» (منشآت-فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
شامل دو نامه از او. نخستین آنها در قدغن کردن شراب. منزوی، ج ۱، ص ۴۲۶-۴۲۷؛ مجلس، ج ۳۶، ص ۳۸۴.
آغاز: «انشای علامی فهامی علامة العلمایی اقبایی حفظه الله تعالی وابقاه. تذرو خوشخرام خامه که اهنگ صریر دلپذیرش همداستان صغیر بلبلان کشمیر است».
انجام: «همواره بر استان صمد کارساز گذاشتن سر بلندی افسر کیانی می داند. فحمدا له ثم حمدا له. تم بعون الله وحسن توفیقه».

۵. گفته‌ای از اصمعی «ص ۳۳»

۶. احادیث «ص ۳۳-۴۱»
شامل این موارد: دیباچه تعتیق، تهذیب الاحکام (با حاشیه‌ای در کنار آن به امضای م ت ق)، من لا یحضره الفقیه.

۷. حکایات مختلف «ص ۴۱-۴۷» (فارسی و عربی)
بیشتر آنها از بحر الجواهر نقل شده است.

۸. گزیده گلستان سعدی «ص ۴۸-۵۶»

محمد صالح رضوی و برخی از دوستانش بین سالهای ۱۰۹۶-۱۱۰۰ ق نوشته‌اند.

۱. دیباچه بیاض «ص ۱-۵» (منشآت-فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۵۲/۷.

آغاز: «سبحان الله این [چه] گوهر گرانمایه و اختر بلند پایه است [که] آشنایان زبان وحی [و الهام... (بخشهایی از صفحه اول کتاب پاره شده است)].»
انجام: «و اگر بند بر زبان خامه گذارم دوری نه و بعقل انبساط خواهد بود و بصواب اقرب. ادا لم تستطع امرأ فدعه و جاوزه الی ما تستطیع».

انجامه: «هو. تم فی شهر جمادی الثانی مطابق هزار و نود و شش سنه ۱۰۹۶ کتبه العبد المفتاق الی رحمة ربه الغنی محمد مهدی ابن محمد صالح الرضوی عفی عنهما وستر عیوبهما».

۲. حدیث معراج «ص ۵-۶»
آغاز: «فی حدیث القدسی المعراجی. یا احمد ان احببت ان تکون اورع الناس فازهد فی الدنيا وارغب فی الاخرة».
انجام: «ولا اذیقہ حلاوة محبتی وعلیک سلامی ورحمتی».

انجامه: «فی سنه ۱۰۹۶ مرقوم شد بعون الله وحسن توفیقه العبد محمد مهدی الرضوی».

۳. گفتارهای پراکنده «ص ۷-۱۵» (عربی و فارسی)
احادیث و گفته‌های پراکنده از این اشخاص و کتابها است (در این لیست اسامی ائمه^(ع) به جهت کثرت ذکر نشده است):

عیون اخبار الرضا، نهج الحق و کشف الصدق علامه حلی، من لآئی فیض نور الله مرقدہ و من لآئی فیض دام فیضه، غرر و درر، صدوق، الکافی، ثواب الاعمال، کتاب الروضة ابن بابویه القمی، روضه کافی، من کتاب فی فضایل

سه سطر یکی از دیگری کوتاه‌تر بدین ترتیب نقطه بزند». انجام: «ازموده و مجرب است و عمل باین تفرأل نموده‌اند تا واضح باشد».

۱۶. خواص آب باران از قول پیغمبر (ص)
«ص ۶۷-۶۸ حاشیه»

۱۷. دعاها و احراز و تعویذ و افسون برای درمان دردها و بیماریها «ص ۶۸-۷۳ حاشیه»

۱۸. شرح خطبه آدم^(ع) «ص ۷۳-۷۵ حاشیه»
شرح خواص و متن خطبه آدم است.

آغاز: «چنین روایت کرده‌اند که چون کسی خواهد که دم او گیرا باشد باید که هزار و یک نوبت این خطبه بخواند».

انجام: «ولا تقربا شجرتی سلام علیکما ورحمتی وبرکتی برحمتک یا ارحم الراحمین».

۱۹. عدد سور و آیات و حروف قرآن «ص ۷۵ حاشیه»

۲۰. سی فصل «ص ۸۰-۸۶» (ستاره‌شناسی - فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین
(۵۹۷-۶۷۲ق)
کامل.

در نسخه با نام رساله در باب تقویم دانستن.
ذریعه، ج ۱۲، ص ۲۹۱؛ منزوی، ج ۱، ص ۳۰۹-۳۱۲؛
فهرستواره، ج ۴، ص ۲۹۷۱-۲۹۷۴؛ احوال و آثار
خواجه نصیرالدین طوسی، ص ۳۹۱-۳۹۷.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی
خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد این مقدمات
چندیست که در معرفت تقویم و غیره به کار آید مشتمل
بر فصولی چند».

انجام: «و عطار د و قمر هر دو قوی حال باشد و مسعود
باشند والله اعلم بالصواب».

۹. حالات سلمان فارسی «ص ۵۷-۶۲» (فارسی)
آغاز: «ذکر شمه از وقایع حالات سلمان فارسی و رسیدن
آن بزرگوار باستان حضرت مقدس نبی صلی الله علیه
واله. ابن عباس گوید که سلمان گفت که من دهقان
پسری بودم از بعضی قری اصفهان».

انجام: «و درین سال کلثوم بن الهمد که پیش از قدم
حضرت ختمی صلوات الله وسلامه علیه واله بمدینه
مسلمان شده بود و وفات یافت».

۱۰. احادیث «ص ۶۴-۶۷ متن و حاشیه»
از کافی در سال ۱۰۹۶ق.

۱۱. فایده کوتاهی از خط شیخ بهایی درباره نماز شارب
الخمیر «ص ۶۶ حاشیه»

۱۲. من کشکول شیخنا البهائی رحمه الله «ص ۶۷-۶۸»

۱۳. احادیث «ص ۶۸-۶۹»

۱۴. اختیارات ایام (صغیر) «ص ۷۰-۷۹»

(ستاره‌شناسی - فارسی)

مؤلف: محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
کامل.

رک: ش ۸/۸۰۳.

در نسخه به نام محرّم نامه موسوم شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی
سید المرسلین محمد و عترته الطاهیرین. اما بعد چنین
گوید... که این رساله ایست در بیان معلوم آنچه از
احادیث معتبره اهل بیت رسالت... معلوم می شود از
سعادت و نحوست ایام هفته و ماه».

انجام: «در ماه ذی الحجه ماه بگیرد. مرد بزرگی در
مغرب بمیرد و مرد فاجری فاسقی دعوی پادشاهی کند
والله اعلم بالصواب».

۱۵. فال نامه «ص ۶۷ حاشیه»

مؤلف: امام علی بن ابی طالب^(ع) (۴۰ق)

آغاز: «چنین فرموده که هر که را مهمتی پیش آید باید که

انجامه: «حرره ابن عسکری محلاتی مقیم فی سنه ۱۰۹۸».

۲۱. ابیاتی از امیرالمؤمنین (ع) «ص ۸۷»

۲۲. من حیوة الحیوان «ص ۸۷-۹۰»

مؤلف: محمد بن موسی دمیری (۷۴۲-۸۰۸ ق)

۲۷. [منشآت] «ص ۱۱۷-۱۱۸ متن و حاشیه»

(منشآت - فارسی)

آغاز: «نستعین بصور الذی خلق السموات وصورکم باحسن صورکم والیه المصیر».

زان می طلبم معنیت از هر صورت

زیرا که ز معنی است اثر در صورت

این عالم صورت است و ما معنی جو

معنی نتوان یافت مگر در صورت

دوشینه به خیال خوش صورتان نوخطان کشور هند سر بر بالین هوس گذاشتیم و دیده دل از تصویر صورت خوب و شمایل مرغوبشان روشن می داشتیم».

انجام: «عطا فرما تا منکران را خجل و از حصول این صورت سر مراد بر چرخ برین افزام».

۲۸. چند دعا و فایده نجومی و علوم غریبه «ص ۱۱۹»

۲۹. ترجمه الخطوط «ص ۱۲۰-۱۲۳» (خط - فارسی) شامل معرفی خطوط دهگانه‌ای که در آغاز از آنها یاد شده به پیوسته خطوط جمل و حروف طلسم در پایان.

آغاز: «فایده». این کتاب را ترجمه الخطوط گویند یاد کرده می شود اکثر خطوط از خط هندی و رومی و حمیری و یونانی [یونانی] و عمرانی و پارسی و قبطی و سریانی و کسیری به و ارمنیه».

۳۰. روضة الصفاء فی سیره الانبیاء والملوک والخلفاء

(تاریخ - فارسی)

«ص ۱۲۳-۱۶۳»

مؤلف: محمد بن خاوند شاه بن محمود، میر خواند (۸۳۷ - ۹۰۳ ق)

نسخه ما منتخب روضة الصفاست و در آن بیشتر بخشهایی که در شرح حال حکما بوده انتخاب شده است: قصه لقمان حکیم (ص ۱۲۳ - ۱۳۱)، سقراط حکیم (ص ۱۳۱ - ۱۳۶)، دیوجانس کلبی حکیم

۲۳. احادیث «ص ۹۰-۱۰۱»

بیشتر برگرفته از آثار صدوق و درباره ماه رمضان و فضایل علی بن ابی طالب (ع).

۲۴. تحفة المؤمنین (تحفه حکیم مؤمن، تحفه سلیمانی)

«ص ۱۰۲-۱۱۵» (پزشکی - فارسی)

مؤلف: سید محمد مؤمن بن محمد زمان تنکابنی (سده ۵۱۱) طریق اول و دوم کتاب است.

فهرستواره، ج ۵، ص ۳۳۴۷-۳۳۵۰؛ ذریعه، ج ۳، ص ۴۰۲؛ منزوی، ج ۱، ص ۴۹۱.

آغاز: «قسم اول از دستورات جامع موسوم به تحفة المؤمنین. در بیان اعمال که متعلق است به ادویه مفرده و آن مشتمل است بر پنج طریق. طریق اول در تدابیر ادویه مخصوصه».

انجام: «و به سبب آن که وی به خاصیت عمل می کنند نه به طبیعت و طبیعت وی به غایت گرم است».

۲۵. چند دستور العمل پزشکی «ص ۱۰۲ و ۱۱۵ حاشیه» شامل کیفیت ساخت شربت گاوزبان، مفرح لؤلؤ و صفت آن، جهة سرفه شدید، نسخه حافظ الصحة و دستور آشامیدن فادزهر و ماء الجبن.

۲۶. گفتارهای پراکنده «ص ۱۱۶ متن و حاشیه»

شامل این نوشته‌ها: اثر قرار گرفتن قمر در هر یک از برجهای مراتب تجلی حضرت باری بر کلیم الله در طور سینا (شامل ۴ حرف)، پنج سطری که بر لوح خزانة انوشیروان نوشته شده بود، صورت خط عبری به طریق ابجد، لذات پنج‌گانه عمر، معانی حروف تهجی با آغاز: «الف: مرد عزب. ب: کثیر الجماع. ت: خاکی که کمتر بو کند». و من کلام الاکابر درباره پیوستن دوست به دشمن.

۳۵. شرح نود و نه نام خدا «ص ۱۸۸-۱۹۷ حاشیه»
(عربی)
آغاز: «شرح نود و نه نام که از عده الداعی نوشته شده. الله اشهر اسماء الله تعالی واعلاها محلاً فی الذکر والدعا وتسمیت به سایر الاسماء».
انجام: «ولا یوجب له تعدداً و تکثراً فی ذاته تع [تعالی] عن ذلك علواً کبیراً والله اعلم».
۳۶. اسناد عهدنامه حضرت رسول (ص) «ص ۱۸۹-۱۹۳»
به همراه خواص و متن آن.
۳۷. ادعیه «ص ۱۹۳-۲۰۶»
شامل دعاها و روایات و ختوم و حرزها.
۳۸. دستورالعمل پزشکی «ص ۱۹۸ حاشیه»
شامل چند دستورالعمل پزشکی از خط حضرت جالینوس الزمانی میرزا محمدحسین طبیب و حکیم محمد مؤمن.
۳۹. حکایات «ص ۲۰۰-۲۰۴»
(فارسی)
مشمول بر چند حکایت بدون نام منبع.
۴۰. قصیده عینییه (مناجات امیرالمؤمنین (ع))
(عربی)
«ص ۲۰۷-۲۰۸»
مؤلف: امام علی بن ابی طالب (ع) (-۴۰ق)
ذریعه، ج ۲۲، ص ۲۳۷.
آغاز:
لک الحمد یا ذا الجود والمجد والعلی
تسبارکت تعطی من تشاء وتمنع
انجام:
وصلّ علیه ما دعاک موحد
وناجاک اخیار ببابک ارفع
۴۱. لامیه العرب (قصیده) «ص ۲۰۸-۲۱۲»
(ادبیات-عربی)
مؤلف: عمرو بن مالک شنفری (-ح ۵۵۰م)
- (ص ۱۳۶-۱۳۷)، افلاطون (ص ۱۳۷-۱۳۹) ارسطاطالیس (ص ۱۳۹-۱۴۱)، بقراط (ص ۱۴۱-۱۴۳). و داستان بهروز و بهرام از همان کتاب که بعد از ذکر حکما مذکور و مندرج بود (ص ۱۴۳-۱۶۳).
رک: ش ۸۸۵۳/۹۰.
۳۱. تعریف زوال الشمس «ص ۱۶۴»
از کتاب مطالع الانوار.
۳۲. خطبه‌ای در مذمت دنیا «ص ۱۶۵»
۳۳. عده الداعی ونجاح الساعی «ص ۱۶۶-۱۸۹»
(دعا-عربی)
مؤلف: احمد بن محمد ابن فهد حلی (۷۵۶-۸۴۱ق)
منتخب کتاب است.
دنا، ج ۷، ص ۴۳۸-۴۴۵.
آغاز: «منقول من کتاب عده الداعی. ما یرجع الی الدعاء من اسباب الاجابة وهو ما کان متضمناً للاسم الاعظم».
انجام: «الذیان. الشکور. العظیم. اللطیف. الشامی».
انجامه: «تمت هذه الاسماء الحسنی بعون الله الملك المتان علی يد محمد بن صالح مهدی الرضوی».
۳۴. شرح خواص چهل اسم اعظم
(فارسی)
«ص ۱۶۶-۱۷۵ حاشیه»
از انجام ناتمام مانده است.
آغاز: «شرح خواص چهل اسم اعظم حضرت حق سبحانه و تع [تعالی] که از صاحبان دعوت منقول است در شرح صغیر فاما آنچه در شرح کبیر مسطور است دانسته باشد و شرایط را به جای آورده آنچه از آن برین کیفیت در شرح صغیر نوشته می شود عمل کنند... اسم اول سبحانک لا اله الا انت یا رب کل شیء و وارثه».
انجام موجود: «اسم بیست و دوم. یا مبدع البدایع... چندان علم و معرفت که از بنی آدم در حجاب است بر وی کشف شود و بسیار نفع یابد و به مردم».

و شش (۱۰۹۶). الجاحظ، شیخ ابوالحسن خرقانی، لقمان، افلاطون، اویس، ارسطاطالیس، بطلمیوس، دیوجانس کلیبی، بحر الدرر، زاد العابدین، کشف الیقین فی فضائل الثابتة لامیر المؤمنین از علامه حلی، بحر الجواهر، تذکرة الخواص ابن جوزی (ص ۲۲۴-۲۲۵؛ با انجمه: تمت ما نقلته منه بعون الله وحسن تأییده فی شهر جمادی الثانی سنه ۱۰۹۶)، اربعین شیخ بهاء الدین، کَشکول، امالی، توحید ابن بابویه، بصائر الدرجات، حکایات مولانا شمس الدین طبسی و خواجه نظام الملک، شبلی، الفر و الدرر، وافی، کلینی.

۴۳. گفتارهای پراکنده «ص ۲۴۲-۲۴۴ متن و حاشیه» شامل بخشهای کوتاهی از بشارة المصطفی لشعیة المرتضی، عدة الداعی، صحف ابراهیم، بستان الکرام و مصباح الشریعة. انجمه: «کتبه بامر السید النجیب الماجد اللیب صاحب هذه السفينة الشريفة أفقر العباد الى رحمة الله الحسیب ابن محمد حسین عماد الدین محمود الطیب ۱۰۹۶».

۴۴. [فوائد] «ص ۲۴۵-۲۴۶ متن و حاشیه» (عربی و فارسی) مؤلف: محمود بن مسعود شیرازی، عماد الدین (زنده در ۹۸۴ق) مطالب کوتاه و پراکنده‌ای است از او که نوه اش در این سفینه یادداشت کرده است. شامل این گفتارها: ظهور پروردگار، شرح سخن منصور حلاج درباره سبحان من تجلی من راس ابرة لمن تشاء...، فی تحقیق معنی تجدد الامثال و تفسیر آیه کل یوم هو فی شأن.

آغاز: «من مسودات جدی عمادا محمودا رحمه الله تعالی. آواز را به چشم نمی توان دید و انوار را به گوش نمی توان شنید با آن که هر دو در کمال قرب باشند و تواند بود که موجودات لا تعد و لا تحصی باشند که به حواس خمس محسوس نشوند».

انجام: «والتقید والتغیر ونحو ذلك کالجنان فی التعدد

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۲۲۴-۲۳۰؛ دنا، ج ۸، ص ۹۹۴.

آغاز: قال النبی صلی الله علیه وآله علموا اولادکم لامیة العرب فانها تعلمهم مکارم الاخلاق.

اقیموا بنی امی صدور مطیکم

فانی الی قوم سواکم لامیل

انجام:

ترود الأراوی الضحح حولی کانتها
عزازی علیهنّ الملاء المزیل
ویرکدن بالامال حولی کانتی

من العصم اذ فی ینتجی الکیح اعقل

انجمه: «هو. تمت قصیده الشنفری فی ضحوه یوم السبّ من شهر جمادی الثانی مطابق هزار و نود و شش سنه ۱۰۹۶ و کتب مع السامه فی بلدة اصفهان اقل خلق الله واحوجهم الی رحمه ربه الغنی محمد مهدی ابن محمد صالح الرضوی».

۴۲. گفتارهای پراکنده «ص ۲۱۳-۲۴۰ متن و حاشیه» از این کسان و نوشته‌ها:

فی الاصول [الکافی]، تهذیب الاحکام، مناقب آل ابی طالب ابن شهر آشوب، فضیل بن عیاض، المهج، جنید، سری [سقطی]، اسکندر، اصمعی، رابعه عدویه (ص ۲۱۵؛ در پایان آن: تمّ فی عشر الاول من شهر جمادی الثانی مطابق هزار و نود و شش علی ید اقل خلق الله محمد مهدی ابن محمد صالح الرضوی عفی عنهما)، ارشاد شیخ مفید، الاحیاء، تفسیر فخر رازی، مشارق انوار الیقین فی کشف اسرار امیر المؤمنین از شیخ رجب بن محمد رجب برسی حلی، نهج البلاغة، ابن بابویه، افلاطون الالهی، نقل عن الخط المنقول عن خط الامیر علیه السّلم هكذا مکتوب فی موضع معتبر، من کتاب فضایل امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام من طریق العامة للشیخ الفقیه ابوالحسن محمد بن احمد بن علی بن الحسین بن شاذان اعانه الله علی طاعته (ص ۲۲۳-۲۲۶. انجمه در پایان: تم الفضایل منتخباً فی یوم الجمعه من شهر جمادی الثانی مطابق هزار و نود

حیوة الحیوان، ابن جوزی در کتاب صفوة الصفوة، قاضی بیضاوی، وصیت جالینوس، جصاص، من امثال العرب وحکایا تهم، عجایب المخلوقات، شیخنا البهائی قدس الله روحه، ابویزید بسطامی، کمال الدین و تمام النعمة ابن بابویه، لقمان، سلطان ملکشاہ، آمدن محمد بن محمد غزالی بر قبر فردوسی.

۴۸. شرح دعای سدرۃ المنتهی (ص ۲۶۷ - ۲۷۱)

آغاز: «نقلست که از حضرت امیرالمؤمنین و امام المتقین علی بن ابی طالب علیه السلام گفت هر ان مؤمن که این دعا را بخواند یا با خود دارد».

۴۹. طریق ختم آیه الکرسی (ص ۲۷۱)

۵۰. اسماء امیرالمؤمنین^(ع) (ص ۲۷۲ - ۲۷۷)

حدیث مفصلی از ایشان خطاب به سلمان و جندب است.

آغاز: «روی بن صدقه انه قال سأل ابو عبدالله سلمان الفارسی رضی الله عنه وابوذر رضی الله عنه کل منهما سأل صاحبه ما معرفه امیرالمؤمنین».

انجام: «من جهل هذا کان بالعکس بالمفهوم من صریح کلام مولانا امیرالمؤمنین صلوات الله علیهم اجمعین».

۵۱. احادیث (ص ۲۷۷ - ۲۸۰)

از کافی و تهذیب الاحکام و شیخ عارف محمد الجبستری [الشبستری] فی رسالته فی العقاید.

۵۲. عیون اخبار الرضا (ص ۲۸۱ - ۳۱۳) (حدیث - عربی)

مؤلف: محمد بن علی بن بابویه قمی، شیخ صدوق (۳۱۱ - ۳۸۱ق)

منتخبی از بابهای ۱۱ و ۱۲ و ۲۱ و ۲۴ آن کتاب است. فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۸۴-۱۰۳؛ کتابشناسی شیخ صدوق، ص ۱۵۵-۱۹۴.

۵۳. دستور خواندن سوره حمد (ص ۳۰۲ حاشیه)

۵۴. سرائر حروف ۲۸ گانه (ص ۳۰۴ و ۳۰۶ حاشیه)

والا فالامر اجل من ان ینحصر هكذا حقق بعضهم». انجامه: «المأمور معذور. کتبه الفقیر ابن محمد حسین الطیب محمدباقر عفی عنهما».

۴۵. الکافی (ص ۲۴۷ - ۲۵۲ متن و حاشیه)

(حدیث - عربی)

مؤلف: محمد بن یعقوب کلینی (۳۲۹ق)

گزیده‌ای از احادیث آن است.

آغاز: «علی بن ابراهیم عن ابيه عن الحسن بن محبوب عن مقاتل بن سلیمان قال سالت ابا عبدالله علیه السلام کم کان طول آدم».

انجام: «وکان هذا زمان المیزان وکنت فيه علی الوفاء فاقبض مالک ولا حاجة لی فيه وردّه علیه».

انجامه: «قد کتبه ابوالحسن المازندرانی المأمور بذلك للتذکر».

با چندین حاشیه به امضاهای «کذا افاد استنادنا مولانا محمدباقر دام ظلّه» و «م ق رسلمه الله».

۴۶. حاشیه حاشیه مطالع الانظار فی شرح طوابع الانوار

(ص ۲۵۳ - ۲۵۶)

(منطق - فارسی)

حاشیه کوتاهی بر حاشیه مطالع الانظار فی شرح طوابع الانوار میر سید شریف جرجانی (۸۱۶ق) است.

مؤلف که احتمالاً همان کاتب نسخه است در این رساله نظر جرجانی درباره معنای معقولات ثانیه را رد می‌کند.

آغاز: «مخفی نماناد که سید الشریف قدس سره در حاشیه شرح مطالع تفسیر کرده معقولات ثانیه را به چیزی که عارض شود مهیّته را به حسب وجود ذهنی».

انجام: «ای من حیث هو معقول اخراج کرده شود پس راجع می‌شود بانچه مذکور شد در شرح مواقف ولقد ذکرنا نبذاً من المقال والله یعلم بحقیقه الحال».

انجامه: «قد کتب المأمور بذلك السواد ابوالحسن المازندرانی».

۴۷. گفتارهای پراکنده (ص ۲۵۶ - ۲۶۶)

از ابراهیم بن ادهم، دو بیت منسوب به امیرالمؤمنین^(ع)، کتاب نگارستان، کشاف، سعدی، شرح حال ابن اثیر،

- آغاز: «بر ضمائر اولی الالباب پوشیده نماند که سرایر حروف ۲۸ گانه چون اعظم اسرار الهی و در سایر اجزای کائنات معانی ایشان سایر و دایر».
۵۵. قطعه‌ای که آخوند مرحوم ملا عبدالرزاق فرموده
 «ص ۳۱۴-۳۱۶»
- مؤلف: عبدالرزاق بن علی فیاض لاهیجی قمی (۱۰۷۲ق)
 دو قطعه منظوم است که بین عبدالرزاق قمی و میرزا سعید حکیم کوچک قمی رد و بدل شده.
 دومین دو گفتار، ص ۴۷-۴۸؛ مجلس، ج ۸، ص ۱۹ و ج ۲۵، ص ۲۰۱، ش ۷۲۰۲/۱۲.
 آغاز:
 ای جوهری که در ته این هشت نه بساط
 چشم خرد ندیده چو تو یک دُر خوشاب
- انجام:
 یوسف نگاه داشتن از گرگ لازم است
 و نه چه سود خانه چشم پدر خراب
۵۶. قطعه‌ای که عالی حضرت مرحمت و مغفرت پناه میرزا محمدسعید رحمه الله در جواب فرموده‌اند
 «ص ۳۱۶-۳۱۹»
- مؤلف: محمدسعید بن محمدباقر حکیم قمی، تنها (سده ۱۱ هـ)
 آغاز:
 ای آن که در محافل دانش کلام تو
 دردی کشان جام سخن را دهد شراب
- انجام:
 باری به هر چه کرده‌ام اکنون قلم بکش
 کز رای صایب تو نیاید به جز صواب
۵۷. بتخانه سومنات «ص ۳۱۹-۳۲۶» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمدسعید بن محمدباقر حکیم قمی، تنها (سده ۱۱ هـ)
 این عنوان در نسخه دیده می‌شود: تعریف شهر بنارس، تعریف دختر هندو، تعریف دریا، تعریف گرداب، منازعه هندوان با مسلمانان.
 در نسخه با نام «مثنوی سومنات میرزا محمدسعید» خوانده شده است.
 کامل.
- ملک، ج ۸، ص ۱۱۷؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۱۲۴؛ منزوی، ج ۴، ص ۳۱۲۴.
 آغاز:
 مرا از غیب آمد میهمانی
 حریفی بذله سنجی نکته دانی
 چو دریا از درون گوهر فروشی
 چو طوفان از برون آتش خروشی
 ... درین ویرانه بنیاد مجازی
 خبردار رموز عشقبازی
 دماغش تر زآتشخانه عشق
 دلش شمع خود و پروانه عشق
 سخنگو از محبت گاه و بیگاه
 گلستان حکایت‌های دلخواه
- انجام:
 دو دل از عشق چون با هم شود بند
 یکی گردد دوئی چون شاخ پیوند
 همین باشد همین عشق و کمالش
 خداوندانگهدار از زوالش
 انجامه: «شب دوشنبه سیم ماه ربیع‌الاول سنه ۱۱۰۰ باتمام رسید. خواننده را امید دعاست».
۵۸. نقل من تواریخ البلدان «ص ۳۲۸-۳۳۴»
 آغاز: «صنعا. قصبه بلاد الیمن احسن مدنھا بناء واصھواء واعذبھا ماء واطیبھا تربة».
 انجام: «جزیره الشجاع... وتعلقت الکلالیب باحشائه فراؤه میتا فاتحافاه ففرح الناس بموته».
۵۹. شرح ختم برای فتح مهمات و حاجات
 «ص ۳۳۴ حاشیه»
۶۰. شرح خواص سوره یس از شیخ بهایی «ص ۳۳۵»
۶۱. اشعار (فارسی)
 به جز عنوان ذکر شده از این کسان نیز سروده‌هایی در این سفینه نوشته شده است:

دهه اول جمادی‌الثانی ۱۰۹۶ق (ص ۲۱۵)، جمعه
جمادی‌الثانی ۱۰۹۶ق (ص ۲۲۶)، جمادی‌الثانی
۱۰۹۶ق (ص ۲۲۵)، شب دوشنبه ۳ ربیع‌الاول ۱۱۰۰ق
(ص ۳۲۶).

دیگر کاتبان نسخه: مقیم بن عسکری محلاتی در
۱۰۹۸ق (ص ۱۱۶)، عمادالدین محمود بن
محمدحسین طیب در ۱۰۹۶ق (ص ۲۴۴)، محمدباقر
بن محمدحسین طیب (ص ۲۴۶)، ابوالحسن
مازندرانی (ص ۲۵۲ و ۲۵۶).

عناوین و نشانیها شنگرف، سطور چلیبا و معمولی،
در برگی که بین جلد کتاب و برگ آستربردرفه
چسبانده شده نقش مهری بیضوی با عبارت: «عبد
الراجی محمدعلی بن محمدحسین» در زیر
حسابهای سیاق و مهر طغرائی لاستیکی جدید
«جمال‌الدین» دیده می‌شود. چندین جای نسخه از
جمله دو برگ آغازین نسخه و ص ۲۴۱، ۳۱۳، ۳۱۴،
۳۲۷، ۳۲۸ و ۳۳۳ نقش مهر بیضوی بزرگی با
عبارت: «افوض امری الی الله عبده محمدعلی». در
صفحه عنوان نسخه مهر کتابخانه مجدالدین نصیری
با شماره ۲۳۱۱ و تملک شیخ محمدعلی واعظ
تلواسکانی در ۱۳۳۵ (که مهر آغاز نسخه از آن
اوست) و مهری بیضوی که محو شده است. برگها در
بالای گوشه سمت چپ با حروف برگشماری دارد. این
شماره گذاری نشان می‌دهد صفحاتی از نسخه افتاده
است. در حاشیه صفحات ۷ و ۱۰ و ۴۳ و ۴۴ و ۲۲۰ و
۲۲۱ و ۲۲۷ از علامت سه نقطه شک (∴) استفاده
شده است. انتهای بندها هم از علامت D شنگرف
رنگی که سرش کمی به سمت چپ متمایل است
استفاده شده. نسخه رکابه دارد اما کلمات آن در
بیشتر صفحات بر اثر برش صفحات از بین رفته‌اند.
ابزار سطراندازی آن هم مسطره بوده است. بعضی از
بخشها در متن و حاشیه کتابت شده است.

کاغذ: الوان آهار مهره نازک.

یک، ۱۶۸، یک برگ، ۲۳/۷×۱۳/۹، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

ابن سینا (ص ۲۶۱)
ابوسعید ابوالخیر (ص ۲۱۴)
امیرالمؤمنین^(ع) (ص ۱۱، ۲۵۶)
بابا فغانی (ص ۱۳)
بابا نصیبی (ص ۲۲۹)
جامی (ص ۲۱۶)
جلال، میرزا (ص ۲۲۸)
حسین سلمه الله، آقا (ص ۲۳۷)
درکی، ملا (ص ۲۳۸)
رکنا، حکیم (ص ۲۱۸)
سعدی (ص ۲۱۴، ۲۲۹، ۲۵۲)
شاه طهماسب انار الله برهانه (ص ۲۴۱)
صادق دست غیب، میرزا (ص ۲۳۷)
صفی اصفهانی، میر (ص ۱۲)
ضمیری (ص ۲۱۴)
طالب نصیب (ص ۲۱۶)
غزالی (ص ۲۶۲)
فیاض (ص ۲۲۸)
قدسی قدس سره (ص ۲۲۹)
گنجعلی، ملا (ص ۲۳۷)
مجدوب (ص ۲۳۷)
مجنون عامری (ص ۲۱۲، ۲۵۹)
محمدسعید حکیم، میرزا (ص ۲۲۹، ۲۳۷، ۲۴۱)
محمدعلی شوقی، میرزا (ص ۲۳۸)
میر سید شریف (ص ۲۲۹)
نظامی، شیخ (ص ۲۱۶)
نظیری (ص ۲۲۹، ۲۴۱)
وحید (ص ۲۲۹)

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته.

نسخه به چندین خط نوشته شده ولی بیشتر آنها از
آن صاحب سفینه محمد مهدی بن محمد صالح
رضوی است. در پایان یادداشتهای او این تاریخها
دیده می‌شود: جمادی‌الثانی ۱۰۹۶ق (ص ۵)، ۱۰۹۶ق
(ص ۶)، جمادی‌الثانی ۱۰۹۶ق (ص ۱۰)، پیش از ظهر
شنبه جمادی‌الثانی ۱۰۹۶ق در اصفهان (ص ۲۱۲)،

۳۶ - پ)، دعاء الشيخ به روایت ابن طاووس در مهج (۳۶ پ - ۳۹ ر)، دعاء یمانئ و سیفی (۳۹ ر - ۴۲ پ)، مناجات انجلیبه زین العابدین^(ع) (۴۲ پ - ۵۳ ر)، دعاء جوشن کبیر با خواص هر بند آن در حاشیه (۵۳ ر - ۵۹ پ). دعاء فرج (۶۲ ر - ۶۴ پ)، ادعیه الحوایج (۶۴ پ - ۶۶ ر).

۳. [ادعیه تقویت حافظه] «۷ پ - ۱۱ ر» (فارسی)
مؤلف: ابوطالب کشمیری نجفی (سده ۱۲ هـ)

آغاز: «بسمله. محرر ابوطالب گوید که چون حافظه از جمله نعمتهای جلیله حفیظ علیم است به خاطر قاصر رسید که قدری از دعوات و ادویه مأثوره صحیحه موثره بنویسد تا هر کس عامل و منتفع شود داعی را به دعای خیر یاد آورد. از آن جمله در کافی به سند صحیح از حضرت رسالت پناه».

انجام: «کافی و شافی است و ختم شد بر سوره حشر. اللهم احشرنا مع الایمة المعصومین... واله ظاهرا وباطنا ملتئم از منتفعین انکه داعی را فراموش نکنند اگر چه مستحق فراموشی است لکن کریم (کذا: کریم) کریم عمیم و فضل او عظیمست».

۴. تحفة الغرائب «۶۰ ر - ۶۰ پ» (دعا - فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بن ابوسعید هروی (سده ۹ و ۱۰ هـ)

رساله مختصری درباره اوراد و ادعیه است. مؤلف در مقدمه می‌نویسد: «چنین گوید بنده عاصی بی‌بضاعت و سرگشته وادی خسارت... که مدت مدید و عهد بعید پای سلامت بر سنگ سلامت زده در طلب اوراد و ادعیه مأثور که علمای سلف را ورد بوده است به چنگ آورم و تا مدت هشت سال از خروج وطن به مکه معظمه... رسیدم و استفسار این معنی می‌نمودم تا آن که عزیزی که در آن جا مجاور بود گفت که در مدینه طیبه حضرت رسالت کتابی دارند به زبان فارسی، و عرب را از آن حظی نیست و غالباً خواص آیات کلام الله ربانی و خواصیت سوره تنزیل آسمانی است. چون طلب دعای مصحح کردم و این خبر شنیدم قرار نگرفته همراه جمعی

جلد: میشن تریاکی ضربی با ترنج و سرترنج منقش و جدولهای ساده و گرهی. قطر: ۲/۱.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
[شماره ثبت: ۱۴۱۴۳]

(۸۸۸۱)

جنگ ابوطالب کشمیری نجفی (عربی و فارسی)
جنگی از مجموعه احادیث و دعاهاى شیعی است که به دست ابوطالب کشمیری نجفی در نیمه اول سده ۱۲ هـ تنظیم شده است. مطالب آن نظم و نسق ندارد و در فواصل مختلف کتابت شده است. بیشتر به کتابچه‌ای شخصی می‌ماند.

۱. گفتارهای پراکنده (عربی و فارسی)
در جای جای نسخه مطالبی از این کتابها و اشخاص نقل شده است:

الکافی، عدة الداعی، حیات القلوب، خصال ابن بابویه، اختصاص، مصباح کفعمی، مصباح متهجد، از روی مجموعه مکتوبه در مشهد مقدس رضویه علیه السلام نوشته می‌شود (۷ پ)، شرح موجز سدیدى، وسایل الشیعة، رساله محاسبة النفس علی بن موسی بن طاووس، النهاية، مجمع البحرين، رساله اولیاء سیوطی، عین الیقین لمولانا کاشی طاب ثراه، الكشف عن مجاوزة هذه الامة الالف سیوطی، مشرق الشمسین شیخ بهایی قدس سره، درع الحصین کفعمی، القاموس، حاشیه الکشاف تفتازانی، کتبتنه من نسخة بخط ابن الجمهور (۲۸ ر)، هداية الامة الى احکام الایمة شیخ محدث محمد بن حسن بن علی بن محمد حر عاملی، مهج الدعوات، درع الحصین، شیخ بهاء الدین از شیخ علی (۶۷ ر)، من کتاب الجبایی (۷۰ پ)، از مجموعه فاضل صالحی دیده شد منقول از شیخ بهاء الدین عاملی (۷۳ پ)، من خط شیخ محمد جد شیخ بهاء الدین (۴۰ ر).

۲. ادعیه (عربی)
شامل: الاسماء الحسنی به روایت نبی اسلام^(ص) (۲۷ پ)

باب هفتم: جهت حصول مرادات و ادای قرض و حفظ بدن.

باب هشتم: در توانگری و خود را از حرام نگهداشتن و در طاعت حریص شدن.

باب نهم: جهت پیدا کردن دفینه و گنج و غیر آن.

باب دهم: جهت ملاقات کردن به ارواح و پریان و جتبان. باب یازدهم: جهت آن که در چشم خلیق محبوب باشد و همه کس او را دوست دارند.

باب دوازدهم: جهت ادای قرض و شفای بیماران و حصول مقاصد و طلب بزرگی.

مؤلف باید همان محمد بن محمد بن ابی سعید هروی، فصیح ادیب (سده ۹ و ۱۰ هـ) باشد که کتاب بحر الغرائب^۱ را به نام امیر علی شیر نوایی (۹۰۶ ق) تألیف کرده بود. همچنین وی شاگرد شمس الدین محمد اسفزاری هروی (۹۰۳ ق) بوده است.

تا آن جا که جستجو کردم کهن ترین دستنویس تحفة الغرائب هم نسخه شماره ۹۴۶۷ مرعشی قم مورخ سه شنبه غره محرم ۱۰۲۱ ق است. در بعضی از منابع زمان حیات مؤلف را سده ۱۳ هـ دانسته اند که با توجه به این دو تاریخ باید اصلاح شود.

در همین سده ۱۳ هـ محمد محسن بن محمد رفیع رشتی گیلانی با زدودن نام هروی و افزودن مقدمه ای بر این کتاب آن را به استادش عبدالعلی بن محمد گیلانی نسبت داده و عنوان کرده که بنا بر وصیت وی به ترجمه کتاب دست زده است.^۲ در حالی که با تطبیق و مقابله دو نسخه مشخص شد کلمات و جملات متن هیچ تغییری ندارند و اصولاً نمی توان کتاب فارسی را به فارسی ترجمه کرد.^۳

۱. رک: فهرستگان حدیث، ج ۷، ص ۱۱۵-۱۱۷ و مشترک پاکستان،

ج ۱، ص ۳۲۵-۳۲۶ و ج ۱۴، ص ۸۴۱-۸۴۲.

۲. برای این اثر منحول و دستنویس آن رک: مرکز احیاء میراث،

ج ۴، ص ۲۲۳-۲۲۵ با عنوان ترجمه تحفة الغرائب.

۳. به عنوان مثال مقدمه هروی را این گونه بازنویسی کرده است:

«چنین گوید بنده... عبدالعلی بن محمد الجیلانی... که بعد از چند سال از خروج وطن به مکه معظمه... که از سیاحت قلیل

متوجه مدینه طیبه گشتم و ببقار بودم تا آن جا رسیدم و جزوی چند از تصنیف شارح کلام الله طالب رضای ملک تعالی احمد بن محمد بن ابراهیم التمیمی رحمة الله علیه آن را جواهر القرآن نام کرده و این کتاب در تصرف شخصی است که مطلقاً فارسی نمی داند. چون بدیدم به اندک زمانی تحفة درّ گران مایه را از دست آن مرد فرومایه بیرون آوردم و باز عزیمت بیت الحرام کردم و به شکر این نعمت مجاور می بودم و از مطالعه نیاسودم تا مجموع در نظر آورده، دیدم که مصنف از فاتحة الكتاب تا سورة الناس به ترتیب، سور و آیات را خواص می نوشته، به خواطر بنده رسید که طالب حاجات را که مهمی روی نماید آیتی چند که از قرآن جوینده شده است جهت حصول مراتب خود باید بجوید و بخواند... چند اوراد ترتیب دادم و آن را به طریق استادان متقدم که عدد معین گرفته اند پس عدد گرفتیم کبیر و وسیط و صغیر و خاتم هر عددی را به آن معین ساخته بودم و اغلب آیات را به عددی قیام نموده اثرهای عظیم دیدم و در صحت حصول هیچ شک و شایبه نیست و این مختصر را تحفة الغرائب نام نهاده... فهرست این عجاله موافق اسماء ائمه معصومین صلوات الله علیهم اجمعین و شهر سینه بروج فلکی آمد و بالله العصمة والتوفیق» (به نقل از نسخه ش ۳۷/۱ مدرسه قنبرعلی خان تهران، بعضی از عبارات آن نسخه مغلوپ بود).

مشتمل بر ۱۲ باب:

باب اول: در کشف قلوب و صفای باطن و اظهار به مغیبات و علم لدنی و مثال آن در کشف.

باب دوم: در طلب جاه و منصب عالی و تسخیر قلوب سلاطین و امرا و عوام الناس.

باب سوم: در گشایش کارها و فتح رزق و صدقات و توانگری و دفع فقر و درویشی.

باب چهارم: در دفع فقر و رفع امراض و بیماری که در معالجه آن عاجز باشند.

باب پنجم: در دفع سحر و جادو و ام الصبیان و صرع و فتح بستگی.

باب ششم: در دفع اعدا.

آغاز و انجام مناجات انجیلیه سه یادداشت آمده است:
 ۱. یادداشت جامع جنگ درباره سند مناجات به نقل از رساله اعتقادیه محمدباقر مجلسی (حاشیه ۴۲ پ).
 ۲. این یادداشت در حاشیه آن از پسر جامع جنگ: «هذا ما حققه الوالد المبرور طاب ثراه فی بلاد الهند لكن رأیت هذا الدعاء فی الحابر المقدسة الحسينية صلی الله علی مشرفها عند بعض السادة الفضلاء من اهل قزوین سلمه الله وكان مكتوباً علی ظهره هذه الاجازة بخط العلامة المجلسی^۱ ونقلته من خطه قدس سره بعینه وهذا لفظه: بسم الله الرحمن الرحيم انبهاه الاخ فی الله المحبوب لوجه الله المبتغی لمرضاته تعالی اعنی المولی الاولی الفاضل الكامل الورع التقی الزکی الزاهد الرضی مولانا محمدیوسف القزوينی^۱ وفقه الله تعالی لمرضیه فاجزت له کثر الله امثاله تلاوته وتلاوة سایر الادعية المأثورة عن الائمة الهادية صلوات الله علیهم وروایتها عنی باسانیدی المتصلة الیهم علیهم السلام والتمس منه ان لا ینسانی فی حیاتی وبعد وفاتی وکتب بیمناه الجانیة احقر العباد محمدباقر بن محمدتقی المجلسی عفی عنهما انتهی. وایضا وجدت عنوان الدعاء بخطه قدس سره هكذا المناجاة المعروفة بالانجیلیة وجدتها مروية عن سید الساجدین علی بن الحسین زین العابدین صلوات الله» (۴۲ پ).

→ خویش فارغ شده عزیمت ملک اصفهان می نمودم. در بعضی بلاد استفسار مجموعه‌ای که مأمور به اخذ آن بودم می نمودم و به هر کس که می رسیدم شرحی از اظهار طلب آن می سرودم. لیکن هر چه می پیمودم به اثری نمی رسیدم تا در ناحیه‌ای از نواحی مصر رسیدم. عزیزی از هموطنان خود را که در آن جا مجاور بود دیدم گفت در مدینه مشرفه کتابی دیدم که عزیزی از بزرگان مدینه در دست داشت و به زبان فارسی بود و عربان را از آن حظی نیست و اغلب آیات کلام ربانی و خاصیت آن...»
 ۱. محمدیوسف بن پهلوان صفر قزوینی که اجازه دیگری هم از علامه مجلسی بدو در دست داریم. رک: ریاض العلماء، ج ۵، ص ۱۹۹؛ اجازات الحدیث، ص ۲۸۵؛ سنن، ج ۱، ص ۱۱۴؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۱۳۵.

نسخه‌ای از کتاب احمد بن محمد تمیمی (با نام خواص الآیات) در کتابخانه کوپریلی ترکیه مورخ رجب ۷۵۹ق نگهداری می شود. میکروفیلیمی از این کتاب در دانشگاه تهران موجود است. رک: میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۴۷۹.

در نسخه ما فقط بخشی از بابهای دوم و سوم کتاب نوشته شده است. از انجام هم افتادگی دارد که برای تکمیل این افتادگی یک برگ سفید گذاشته‌اند (برگ ۶۱). منزوی، ج ۱، ص ۱۰۸-۱۰۹؛ مرعشی، ج ۲۴، ص ۲۲۹؛ مدرسه قنبرعلی خان تهران، ص ۵۹-۶۲؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۸۴۱-۸۴۲؛ دنا، ج ۲، ص ۹۸۱-۹۸۳. آغاز موجود: «باب دویم در طلب جاه و منصب عالی و تسخیر قلوب سلاطین و عوام الناس. جهت حصول این امور به عدد کبیر بخواند و عدد کبیر خمسین و سبع الف».
 انجام: «فلینفق مما اتیه الله لا یکلف الله نفسا الا ما اتیها سیجعل».

۵. دعا برای دفع اعداء «۷۳ ر» (دعا - فارسی)
 به نقل از گفته شیخ علی نقی کمره‌ای در رساله فارسی اش برای فرزندش شیخ بهاء‌الدین.

خط: نسخ معرب و نستعلیق. کاتب و جامع: ابوطالب کشمیری نجفی در نیمه اول سده ۱۲ه، در برگ ۴۲ پ پسر جامع جنگ نوشته مناجات انجیلیه در هند کتابت شده است.

یادداشت پسر جامع نسخه سید مرتضی بن ابوطالب کشمیری نجفی در برگ ۵۳ پ مورخ ۱۶ رمضان ۱۱۴۷ق در کربلا دیده می شود.

سطور چلیپا و معمولی و گاهی بر عکس و بدون نظم و ترتیب، عناوین در بخشهایی شنگرف، با تصحیح و حاشیه‌نویسی در بخشهایی که کتابت دفتری اجرا شده است. برگهای ۶ و ۷ و ۶۱ جدید است و به نسخه الحاق شده. جزوبندی نسخه چندان منظم نیست اما در گوشه سمت راست بالای اوراق وسط هر جزو اثر نشان صحاف دیده می شود (به صورت خط مشکئی مورب کوچک).

مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۰۵؛ دنا، ج ۹، ص ۴۹۷؛
عکسی مرکز احیاء، ج ۱، ص ۲۳۳ (با نام اجوبه مسائل
خمس و ناشناخته).

آغاز: «اقول بعد حمد الله على ما اكرمنا به من فضله
والهمنا في محبة العلم واهله والصلوة... اني مجيب الي ما
سالني الشريف... وهي مسائل خمس».

انجام موجود: «بل علل ترتيب فصولها وربما قيل لم لم
يجعل الطهارة ساكنا باكما جعل».

خط: نستعلیق. کاتب: روح الله بن هدايت الله قهپايی.

تاریخ کتابت: رجب ۱۰۲۰ ق.

عناوین شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و علامت
بلاغ دارد. با علامت سه نقطه شک در کنار بعضی از
سطور مانند ۲۲، ۲۹، ۳۱، ۳۳، ۴۷ ر و... .

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام رساله‌های مجموعه
(شامل ۳ کتاب نکت النهایة، المسائل المصرية و المسائل
البغدادية که کل رساله اخير و بیشتتر رساله دوم از
نسخه افتاده است). یادداشت امانت از آقا سید،
تملك محمد محسن بن محمد شريف موسوی از
طریق ارث شرعی با مهر بیضوی او: «محمد محسن»،
مهر بیضوی کوچکی برای تملك با نقش: «عبد
محمد...»، نوشته‌ای از قاسم محبی‌الدین مبنی بر آن
که کتاب عاریه از سید رضی نجل سید است. تملك...
محمد حسن بن مرحوم شیخ باقر، یک مهر مدور
ناخوانای کمرنگ، یک مهر مستطیل سیاه شده و
تملك مدرس رضوی.

صفحه آغازین رساله اول دو مهر مستطیل به
نقش‌های: «العبد محمد مهدی الحسنی الحسینی» با
تاریخی که احتمالاً ۱۲۲۸ است و «الوائق بالله الغنی
بن مهدی محمد رضا الحسنی الحسینی ۱۲۱۳».

پایان نسخه یک مهر مستطیل به نقش: «المتوکل
على الله اللطيف ابن نورالدين محمد شريف ۱۱۱۶». در
حاشیه بعضی از صفحات مانند ۱۰۵ و ۱۶۷ پ و
۱۶۹ ر علامت سه نقطه شک دیده می‌شود (..).
رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف در گوشه
بالایی سمت چپ اوراق وسط هر جزو (خط مورب

۳. یادداشت مقابله دعا با نسخه تصحیح شده
محمد باقر مجلسی (۱۱۱۰ ق) در حاشیه برگ پایانی
آن: «بسم الله. قوبل مع النسخة المجاز عليها المقابل
مع الاصل الذي صححه العلامة المجلسي قدس سره
في ۱۶ شهر رمضان لسنة ۱۱۴۷ في الحابر المقدسة
الشريفة صلى الله على مشرفها وانا الف [الفقيه] ابن
المرحوم ابي طالب سيد مرتضى الكشميري النجفي
عفي عنهما بالنبي والوصي» (۵۳ پ).

کاغذ: حنایی آهار مهره، حاشیه صفحات کمی
آبخورده.

یک، ۷۳، یک برگ، ۲۴/۲×۱۳/۵، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: تیماج قهوه‌ای جدولدار ساده. قطر: ۱/۸.

خریداری شده در بهمن ۱۳۲۲ ش.

[شماره ثبت: ۲۶۳۶۷]

(۸۸۸۲)

مجموعه:

۱. نکت النهایة (حل مشکلات النهایة) «۱ پ - ۱۷۷ ر»
(فقه - عربی)

مؤلف: جعفر بن یحیی محقق حلی (۶۰۲-۶۷۶ ق)
کامل.

مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۰۶؛ دنا، ج ۱۰، ص ۸۰۹-۸۱۰.
آغاز: «الحمد لله التقديم فلا مقارن لوجوده الكريم فلا
مستنغن عن جوده والصلوة على سيدنا المبعوث لنصر
الحق... وبعد فان جماعة من دون الفطانة والهداية».
انجام: «ثم انا بعد ذلك نحمد الله على التوفيق لاصابة
التحقيق ونسأله ان ياجرنا على ما كتبناه وان يغفر زللنا
عند لقياه ان شاء الله».

انجامه: «تم الكتاب المسمى بنكت النهایة بعون الله
وحسن توفيقه من شهر رجب المرجب سنة عشرین
والف على يد الفقير روح الله بن هدايت الله القهپايی».

۲. المسائل المصرية «۱۷۷ پ»
مؤلف: جعفر بن یحیی محقق حلی (۶۰۲-۶۷۶ ق)

تنها یک برگ از این رساله باقیمانده است.

نسخه ما چند افتادگی دارد: مقدمه و ۳۰ سال اول هجرت، بین برگهای ۶ و ۷ حوادث سالهای ۱۵۰ تا ۳۸۰ و در پایان بخشی از خاتمه.

کشف الظنون، ج ۱، ص ۴۶۹؛ فهرستواره، ج ۱، ص ۵۹۸ - ۵۹۹؛ دنا، ج ۳، ص ۲۶۹ - ۲۷۰.

آغاز موجود: «اتوز. ۱. انقراض دولت ساسانیان بموصلی یزدجرد در مرو و فتح طالقان و بلخ و جرجان به دست عروه و توسیع حرم مدینه با فرمان عثمان». انجام موجود: «خاتمه. فنّ تاریخه متعلّق امور کلیّه و اکثریّه قبیلندن بعض فواید ذکر نده در که... هر انسان حال صفرده تربیه پدر و مادریه محتاج اولدوغی».

خط: نسخ ترکی. تاریخ کتابت: سده ۱۱ هـ.

نسخه پردازی عثمانی، جدول کشی شده با شنگرف. سالها و جدولها و کلمات مهم حوادث مانند جنگ و فتح و ظهور و بناء به شنگرف. با مواردی اطلاعات افزوده شده در کناره صفحات به امضای «منه». گاهی این افزوده‌ها ماده تاریخ است. در دو برگ الحاقی آغاز و انجام نسخه یک عریضه که تاریخ آن خط خورده، یادداشتی به سیاق در سال قوی ئیل ۱۲۸۸ق و مهر کمرنگ و محو نصرالله تقوی. در آخرین برگ نسخه قیمت گذاری شده به ۱۰۰ ریال. جزوها ۱۰ برگی.

کاغذ: تابرگ ۷ شرقی و پس از آن فرنگی نخودی آهار مهره. حاشیه صفحات کمی آبخورده.

یک، ۵۳، یک برگ، ۲۶/۷×۱۵/۳، سطور مختلف، ۱۸×۹.

جلد: میشن عنابی ضربی با ترنج و سرترنج و جدول، یک لا. قطر: ۰/۸.

خریداری از جمال اخوی در دی ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۴۹۵۵]

(۸۸۸۴)

[معجزات چهارده معصوم^(ع)] (تاریخ امامان - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

کتابی بدون بخشبندی در بیان معجزات چهارده

مشکی). نام کتاب در لبه زیرین نسخه نوشته شده است (نکات النهایه).

کاغذ: نخودی آهار مهره، حاشیه بالایی صفحات کمی آبخوردگی دارد.

دو، ۱۷۷، دو برگ، ۲۰/۳×۱۲/۲، ۱۷ سطر، ۱۴×۷/۵.

جلد: گالینگور سرخ، عطف و گوشه‌ها میشن زیتونی. قطر: ۲/۷.

خریداری شده در تیر ۱۳۲۳ش.

[شماره ثبت: ۲۶۶۴۳]

(۸۸۸۳)

تقویم التواریخ

(تاریخ - فارسی و ترکی)

مؤلف: مصطفی بن عبدالله قسطنطنینی چلبی، حاجی خلیفه

(۱۰۱۷-۱۰۶۷ق)

سال شمار حوادث تاریخی از ابتدای هجرت پیامبر^(ص) تا سال ۱۰۵۷ق است.

در هر صفحه حوادث ۱۰ سال در جدولهایی دهگانه نوشته شده است. سال مورد نظر در بالای صفحه به ترکی با شنگرف و اتفاقات روی داده در ستونها با مشکی نوشته شده‌اند.

پس از سال شمار جدولهایی در تاریخ ملوک و وزراء و شرفا و قضاة اسلامی به کتاب افزوده شده است.

در نسخه ما این جدولها از برگ ۴۱ تا پایان نسخه را دربر گرفته‌اند:

لوحه سلاطین عالم و ملوک بنی آدم (شامل جدول ملوک پیشین، خلفاء راشدین، خلفاء ملوک اسلامیه) (۴۱ ر)، جدول وزراء عظام (۴۷ ر)، جدول مشایخ عظام (۴۸ ر)، جدول قضاة عسکر (۴۸ پ)، جدول قضاة عساکر روم ایلی (۴۸ پ)، جدول قضاة عسکر اناطولی (۵۰ ر)، جدول خواجه‌گان سلاطین عظام (۵۱ ر)، جدول نقباء اشراف (۵۱ پ)، جدول قضاة قسطنطنیه (۵۱ پ).

نوشته شده در سال ۱۰۵۸ق در مدت دو ماه.

پس از این جدولها خاتمه‌ای به ترکی پایان بخش کتاب است.

- معصوم^(ع)، که ظاهراً در سده ۱۲ هجری نوشته شده است. در نسخه تاریخ یا نشانی برای تعیین زمان تألیف نیست. اما مؤلف از محمدرفع بن فتح الله واعظ قزوینی (۱۰۸۹ ق) نویسنده ابواب الجنان با دعای درگذشتگان یاد می‌کند.
- موضوعات کتاب به ترتیبی که در نسخه آمده چنین است:
- معجزات امیرالمؤمنین و دیگر ائمه معصومین (از ابتدا تا ص ۱۸۵).
 - پایان این بخش مانند پایان کتاب به اتمام رسیده است اما ظاهراً همه نسخه از یک کتاب است. پیش از ذکر معجزات هر یک از ائمه چند سطر کوتاه در شرح احوال ایشان نوشته شده است.
 - معجزات پیامبر اسلام (ص ۱۸۶ - ۲۵۶).
 - قصص انبیاء شامل قصه نوح و ابراهیم و موسی (ص ۲۵۶ - ۲۹۵).
 - در بیان کیفیت معراج پیامبر (ص ۲۹۵ - ۳۳۰).
 - معجزات پیامبر (ص ۳۳۰ - ۳۵۸).
 - در بیان فضیلت صلوات بر آن حضرت (ص ۳۵۸ - ۳۶۳).
 - در بیان فضایل و مناقب و معجزات علی بن ابی طالب (ص ۳۶۳ تا پایان).
 - در حکایات از این کتابها نقل قول شده است:
 - ابواب الجنان واعظ قزوینی علیه الرحمه (ص ۳۵۱ - ۳۸۳).
 - اعلام الوری شیخ طبرسی (ص ۱۵۱، ۱۶۳).
 - اکمال الدین (ص ۱۷۶).
 - تحفة المجالس (ص ۱۴، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۳۳، ۲۴۷، ۲۵۳، ۳۵۵، ۳۸۳، ۳۸۹، ۴۰۵، ۴۰۸).
 - تفسیر امام حسن عسکری (ص ۱۸۷، ۱۹۳، ۱۹۷، ۳۳۰، ۳۳۹، ۳۵۰).
 - جامع الاسرار (ص ۲۱۰، ۲۱۷، ۴۰۵).
 - حدیقة الشیعة (ص ۲۵۴).
 - حیات القلوب (ص ۱۹۷، ۲۵۳، ۳۲۱، ۳۴۲، ۳۴۵).
 - خصائص الائمة سید مرتضی رحمة الله علیه (ص ۴۱۶).
- راحة الارواح و مونس الاشباح (ص ۱۲۷، ۱۴۱، ۱۴۴، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۷۲، ۱۷۸).
- روضة الشهداء (ص ۱۲۶).
- روضة الصفاء (ص ۴۱۴).
- عیون اخبار الرضاء شیخ صدوق (ص ۱۵۳).
- غزوات اثنی عشر (ص ۲۲۱، ۲۳۳، ۲۴۷).
- فرحة الغری (ص ۹).
- الفصول المهمة (ص ۴۲۰).
- قصص الانبیاء (ص ۲۲۰).
- کامل الشیعة (ص ۱۰۸).
- کشف الغمة (ص ۱۴۰، ۱۴۹، ۱۶۰، ۱۶۳، ۱۶۴، ۳۰۵، ۳۷۱، ۳۷۹-۳۸۲، ۴۲۰).
- کفایة المؤمنین (ص ۲۰۸).
- مشارق الانوار شیخ رجب برسی (ص ۱۳، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۵۷، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۱، ۴۲۵).
- مصایب القلوب (ص ۳۵۸).
- مطالع الاسرار حسن الخطیب فی شرح کتاب مشارق الانوار شیخ القدوسی رجب بن علی بن رجب البرسی علیه الرحمه (ص ۳۶۳، ۳۶۵، ۳۷۰).
- معراج نامه میر محمد حسینی (ص ۳۰۷).
- منتخب الآثار (ص ۳، ۲۵، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۵۹، ۱۸۵).
- منتخب الفضائل (ص ۱۱۸، ۲۹۵).
- از آغاز و انجام افتادگی دارد.
- آغاز موجود: «و پرهیزکاری پشت پای بر دنیای دنی و متاع این جهان فانی زده. نظم: بگوهی رفته و گنجی گرفته... در بیان نسب عمر بن الخطاب... مرویست که عبدالمطلب کنیزی داشت».
- انجام موجود: «خبر داد مرا اعمش از ابی سعد خمری (کذا: خدری) که رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم فرمود پدرستی و راستی که خدای عز و جل بیافرید شاخ درختی از نور».
- خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۲-۱۳ هجری.
- عناوین و نشانیها شنگرف، بین مصراعها ۴ نقطه که به شکل لوزی کشیده شده‌اند. آغاز نسخه تملک

۲. تاریخ ولادت و شهادت ائمه معصومین^(ع) « ۲ پ »
(فارسی)
از امیرالمؤمنین^(ع) تا امام صادق^(ع). با افتادگی از انجام.
۳. [آفاق و انفس] « ۳ ر »
برگ آخر منظومه‌ای در آفاق و انفس است. نسخه از آغاز افتادگی دارد و میزان آن مشخص نیست.
آغاز موجود:
دید در انفس همه آفاق را هست هر مشفق و مشتاق را
انجام:
چند توان بود درین رهگذر
هم ز خود و هم ز خدا بی‌خبر
۴. ملا مغیث در نعت حضرت رسالت پناه گفته « ۳ ر »
آغاز: «آن ماه روی خورشید سیمای والضحی و سیاه موی غالیه‌سا واللیل اذا سجی».
۵. مرآت المحققین « ۳ پ - ۹ پ » (فلسفه - فارسی)
مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ ق)
از انجام افتادگی دارد.
فهرستواره، ج ۶، ص ۲۲۹-۲۳۰؛ ج ۹، ص ۳۵۹-۳۶۴؛ منزوی، ج ۲، ص ۸۴۲ و ۱۳۷۴.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمین العاقبت المتقین (کذا) والصلوة والسلام علی خیر خلقه... بدان اسعدک الله فی الدارین که پیشوایان شفیق و مقتدیان طریق».
- انجام موجود: «باب هفتم در مقابله کردن قوای انسانی با ملائکه... و عالم شخص است اما بزرگ آن گاه از عالم کثرت».
۶. صلوات بعد از نماز « ۱۰ ر »
۷. طریق دانستن دانه انار و پیدا کردن شیء پنهان شده « ۱۰ ر »
۸. افسون عقرب و زلو « ۱۰ ر »
- حسن روش و یادداشت تولد اسدالله که تاریخ آن پاره شده است. بالای صفحه ۱۴۷ یک مهر بیضوی ناخوانا دیده می‌شود. صفحه ۲۰۰ یادداشت یادگاری به تاریخ ۲۴/۴/۱۸ ش. در حاشیه کمی تصحیح شده. رکاب‌دار.
- کاغذ: نخودی نازک آهار مه‌ره. بسیاری از برگها وصال شده است.
- دو، ۲۱۴، دو برگ، ۱۹/۲۶/۲×۱۶/۴، سطر، ۲۰×۱۱.
- جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول. آستر بدرقه کاغذ روزنامه‌ای. از شیرازه جدا شده. قطر: ۲/۶.
- خریداری از نعمت‌اللهی در مهر ۱۳۴۸ ش.
[شماره ثبت: ۷۹۰۶۵]

(۸۸۸۵)

مجموعه:

۱. چهل حدیث در فضائل امیرالمؤمنین^(ع) « ۱ پ - ۲ ر »
(حدیث - فارسی)
- مؤلف: عبداللطیف بیرجندی (زنده در ۹۲۱ ق)
ترجمه منظوم چهل حدیث نبوی^(ص) در مناقب امیرالمؤمنین^(ع) است. هر حدیث در یک رباعی به نظم فارسی برگردانده شده است. این رساله باب نود و دوم از کتاب فضائل و مناقب مؤلف است.
سروده شده در ۹۲۱ ق.
فهرستگان حدیث، ج ۳، ص ۴۰۶-۴۰۷؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۲۸۳-۲۸۴.
- آغاز: «یا علی انت منی بمنزله هارون من موسی غیر انه لا نبی بعدی».
- گفت پیغمبر از سر تمکین
با علی از طریق صدق و صفا
در خلافت تو جانشین منی
همچو هارون به منزل موسی».
- انجام: «اللهم وال من والاه وعاد من عاداه... گفت روز غدیر شاه رسل... دشمنی کن به دشمن ایشان».
- انجام و انجامه رساله فرسوده و ناخوانا شده است. از انجامه تنها می‌توان تاریخ ۲۹ ربیع‌الثانی ۱۰۶۷ ق را خواند.

چیزهای ویژه‌ای که برای هر ماه سفارش شده است. دانستن دوازده ساعت، سه بیت درباره اوزان و مقادیر، از مکتوب قطبی رحمه الله، افسون و بستن عقرب، نماز روز آدینه، دعا از مولانا شمس الملة و الدین محمد شیخ ویس، دعایی که شیخ ابوسعید ابوالخیر به خواجه ابوطاهر در راه رفتن به نیشابور آموخت، دعای رفع تب لرزه، جهت دفع آبله اطفال، نقل از شیخ شهاب‌الدین خسروی، در شناختن شب قدر از شیخ ابوالحسن خرقانی، قاعده حساب موضع سال هجری.

۱۶. شرح دوازده امام خواجه نصیرالدین طوسی «۱۷ پ» (دعا-فارسی)

در آن ادعا شده که خواجه نصیر این دوازده امام را در خواب از امیرالمؤمنین^(ع) آموخته است. از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «شرح دوازده امام خواجه نصیر الملة و الدین الطوسی. نقل است از آن حضرت علیه الرحمة والرضوان که در شهر بغداد.»

انجام موجود: «زین المنابر والمساجد ولی الملک الماجد قتیل الکافر الماجد صاحب المحنة والکرب.»

۱۷. نامه «۱۸ ر- ۱۸ پ»

بخشی از یک نامه ناقص است.

۱۸. نسب‌نامه پادشاهان صفویه «۱۸ پ»

۱۹. [ضرب و تقسیم] «۱۹ ر» (ریاضی-فارسی)

شامل توضیح ۵ نوع ضرب و تقسیم.

آغاز: «ضرب و قسمت پنج نوع است. نوع اول آحاد در آحاد. ضابطه درین نوع آن است که آحاد را به هم جمع کنی.»

انجام:

هر چند که حاصل آید از مضروبین

هر یک به هزار کن ای کان هنر

۹. رقعہ آب طلبیدن نصیرای همدانی از میر معنی

«۱۰ پ»

مؤلف: نصیرالدین بن محمد نصیرای همدانی (-۱۰۳۰ ق)

آغاز: «حق تعالی چمن اقبال و ریاض اجلال آن نور حدقه افضال و نور حدیقه آن ولایت مآل را.»

۱۰. صیغه عقد اخوت «۱۰ پ»

۱۱. گفته‌ای از محمد بن خواجه عبدالله مصری «۱۰ پ»

۱۲. من بوستان القلوب «۱۱ ر»

۱۳. اشعار از ملا محمد قاسم... (در صحافی نامش ناقص شده است) «۱۱ ر» (ترکی)

۱۴. مباحثه که فیما بین علماء ماوراءالنهر و ملا محمد

مشکک انجام شد «۱۱ پ- ۱۵ پ» (کلام-فارسی) شامل نامه و پاسخ آن.

فهرستواره، ج ۹، ص ۵۷۴؛ دنا، ج ۱۰، ۴۹۶-۴۹۷؛ مجلس، ج ۳۷، ص ۳۱۸؛ دانشگاه تهران، ج ۶، ص ۲۱۴۷-۲۱۵۰.

آغاز: «پوشیده نیست بر شیخ مؤمن و مؤمنه که تعرض به اموال و کسانی که گوینده کلمه طیبه لا اله الا الله.»

انجام نامه ماوراءالنهر: «که مذهب حق بر همه کس ظاهر گردد فالسلام علی من اتبع الهدی. آنچه درین صحیفه مزبوره مسطور است از اجوبه شریعت مصطفویه است والسلام.»

آغاز جواب: «هو. ابکار رشحات اقلام دربار افاضل ماوراءالنهر هدیهم الله وایانا سبیل الرشاد... به وقوف پیوسته در این باب آن چه صواب.»

انجام جواب:

«مکش مکش که ره جور را کناره نباشد

مکن مکن که پشیمان شوی و چاره نباشد

والسلام علی من اتبع الهدی.»

۱۵. گفتارهای پراکنده «۱۶ ر- ۱۷ ر»

بدین ترتیب: حدیثی از رسول اکرم^(ص) به نقل از انس بن مالک، ۲۴ روز نحس سال، خاصیت ماه نو نمودن در

میرزا محمدهاشم نوشته‌اند. جوهر راسته بازار علو همت و فطرت بل جوهر ذکا و فطنت مرزای نور چشمی‌ام بر مسند دوستکامی دایما».

۲۶. تاریخ ولادت و شهادت ائمه معصومین^(ع)

«۲۳ ر - ۲۳ پ»

ادامه مطلب برگ ۲ پ است.

۲۷. گفتارهای پراکنده «۲۳ پ - ۲۷ ر»

شامل این موارد: فرق میان علم لدنی و علم تعلیمی از کتاب خلاصه المقامات، اسامی فارسی و رومی چهار فصل، چهار جمله از چهار کتاب مقدس، ترجمه حروف ابجد، صفات ثبوتی و سلبی الله تعالی به نظم و نثر، گفته‌ای از شیخ الاسلام فریدالدین به نقل از تفسیر ضحاک، دستور ساخت مفرح جهت طپش دل بیماران، انواع شش‌گانه نفس، از کتاب عجایب البلدان، تعداد سوره‌ها و آیات و کلمات و حروف قرآن که در زمان حجاج بن یوسف به دستور او شمارش شد، از کتاب شیخ یحیی منبری، از وصایای خواجه نظام الملک، گفته‌ای از خواجه عبدالله مسعود، بخشهایی از کیمیای سعادت (ادامه صفحه ۲۱ پ)، توضیحی درباره هژده هزار عالم و چند حرز و دعا برای بر آوردن امور گوناگون.

۲۸. الكواكب الدرية في مدح خير البرية (قصيدة البردة)

«۲۷ پ - ۳۲ پ» (ادبیات - عربی)

مؤلف: محمد بن سعید بوصیری (۶۰۸-۹۶ق)

با ترجمه زیرنویس به فارسی.

«البردة والاعمال التي دارت حولها»، اسعد طیب، در تراشنا، ش ۳۸، ۱۴۱۵ ق، ص ۱۶۲ - ۲۵۳ و ش ۴۱، ۱۴۱۶ ق، ص ۱۵۸ - ۲۲۸؛ دنا، ج ۸، ص ۸۵۶ - ۸۵۹؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۱، ص ۶۹۰ - ۶۹۲.

آغاز:

امن تذکر جیران بذی سلم

مزجت دعماً جری من مقلة بدم

۲۰. [معرفت زوال] «۱۹ پ» (ستاره‌شناسی - فارسی)
آغاز: «فی معرفة فی الزوال. بدان که درین معنی از مولانا الامام الاجل مولانا صدر الشریفة جزاه الله تعالی عن المسلمین احسن جزائین نقل کرده‌اند و ما همان دو بیت را تقریر و تحقیق می‌کنیم...»

فی زوال اول صیف است یک قدم

پس در زیاده آید نصفی نه بیش و کم».

انجام: «و همین که هژده روز گذشت چهار قدم شد و

همین که بیست و هفت روز گذشت سه قدم و نیم شد».

۲۱. نامه عبدالؤمن خان به شاه عباس و جواب آن

«۲۰ ر - ۲۰ پ»

آغاز: «کتابت عبدالؤمن خان که به نواب جمجاه همیون اشرف ارفع اقدس اعلی شاه عباس نوشته. مهدت قواعد نصفت و عدالت حشمت دام اقباله واجلاله الی یوم البعث».

۲۲. احادیثی از امیرالمؤمنین^(ع) «۲۱ ر»

۲۳. من کیمیای سعادت «۲۱ پ»

۲۴. تعریف حمام «۲۲ ر»

مؤلف: نافع

آغاز: نافع در تعریف حمام گوید:

به تحریک هوس دوش از حوادث

کز آن رفع حدث گردید باعث

مرا افتاد بهر غسل کردن

ره حمام پیمودن به گردن

انجام:

سر از تن دور نافع به از آنت

که باشد زیر حکم دیگرانت

۲۵. رقعہ میرزا فصیحی که به سیادت و نجابت پناه میرزا

محمدهاشم نوشته‌اند و جواب آن «۲۲ پ»

آغاز: «رقعه میرزا فصیحی که به سیادت و نجابت پناه

انجام:

ما رتحت (رنجت) عذبات البان ریح صبا
 واطرب العیس حادی العیس بالغنم (بالغنم)...
 واغفر کبائر عصبانی و سیثاتی
 ارحم بفضلک یا ذا الجود والکرم
 دو بیت آخر قصیده ترجمه نشده است.
 آغاز ترجمه: «شاهد نفس خود را خطاب می‌کند آیا از
 یاد کردن یاران و همسایگان ذی سلم چنین خاری؟ که
 آمیختن اشک را که روان است از گوشه چشم به خون».
 انجام موجود: «مادام که حرکت دهد شاخهای درخت
 را باد صبا. و در طرب آورد شتران قافله را شتربان به
 نغمه».

۲۹. تاریخ وفات سلاطین «۳۲ پ»

۳۰. چند دستور العمل پزشکی «۳۳ ر»

۳۱. معراج الخیال «۱۰۷ پ - ۱۰۹ ر و ۱۱۰ پ»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: علی‌رضا بن حسین تجلی شیرازی اردکانی (د. ۱۰۸۵ /

۱۰۸۸ ق)

رک: ش ۱۴ / ۸۸۶۲.

آغاز:

در سرم دیگر هوای عشق یار
 ریخت طرح آشیان خار خار
 شوق بر گرد دلم پر می‌زند
 از طپیدن حلقه بر در می‌زند

انجام:

حبذا عشقی که با سوز و گداز
 با حقیقت رفته از راه مجاز
 یا رب از عشقت دلم را بخش نور
 تا شود جان تجلی شمع طور

۳۲. رقعته‌ای که میر علیشیر در طلب رخصت حج نوشته

«۱۱۴ ر»

(ترکی)

۳۳. اشعار

با سروده‌هایی از این شعرا:
 آزاد بلخی (۱۲۴ ر)
 آذری، شیخ (۶۹ پ، ۱۱۲ پ)
 آشوب (۱۲۸ ر)
 آصفی (۴۴ ر، ۴۵ پ، ۴۶ پ، ۹۲ پ)
 ابراهیم ادهم، مرزا (۳۶ پ، ۳۸ پ، ۴۵ ر، ۷۰ ر، ۷۲ پ،
 ۹۲ پ، ۹۳ پ، ۱۱۲ ر، ۱۲۷ ر)
 ابراهیم سیستانی، مرزا (۱۱۱ ر، ۱۲۱ ر)
 ابراهیم، مرزا (۱۱۵ پ)
 ابن یمین (۴۰ پ، ۴۱ ر، ۴۸ ر، ۱۳۲ ر)
 ابوالحسن جامی (۱۳۲ ر)
 ابوالحسن فراهانی، مرزا (۴۷ ر)
 ابوالحسن، مرزا (۱۳۱ پ)
 ابوالفضل دکنی (۴۶ ر)
 ابوالقاسم جامی، مرزا (۱۳۲ ر)
 ابوالقاسم قندزی (۷۰ ر)
 ابوتراب بیگ (۳۴ پ، ۸۱ پ، ۱۲۳ ر، ۱۲۳ پ،
 ۱۲۴ پ)
 ابوسعید ابوالخیر (۹۲ ر، ۱۳۱ ر)
 ابوطالب حکیم (انتخاب تعریف قحطی دکن که ابوطالب
 حکیم گفته: ۱۱۱ پ - ۱۱۲ ر)
 اجری یزدی، میر (۹۴ پ، ۱۲۹ پ)
 اختر (۳۴ ر)
 اسد همدانی، خواجه (۱۲۰ پ)
 اسیر (۴۱ پ، ۴۲ پ، ۱۲۲ پ، ۱۲۹ پ)
 اسیری (۴۷ پ، ۹۲ پ، ۱۳۲ ر)
 اشرف، مرزا (۷۰ ر)
 اطهری، میر (۱۲۳ پ)
 اعجاز (۴۷ ر)
 اغبار (۹۳ پ)
 امری، ملا (۵۵ ر)
 امیر خسرو (۴۵ ر، ۹۰ ر، ۹۰ پ، ۹۲ پ، ۱۰۳ پ،
 ۱۲۲ ر)
 امیر شاه‌ی (۵۹ پ، ۱۵۲ ر)

- امینای یزدی (۱۲۰ پ)
انیسی (۳۸ پ)
اوجی (۱۱۱، ۱۱۵، ۱۲۳ پ)
اوحدی (۴۶، ۷۸ پ از جام جم)
اهلی شیرازی (۴۱ پ، ۹۲، ۱۲۳، ۱۵۰ ر)
بابا احمد منتهی (؟) (۱۱۳ پ)
بابا فغانی (۱۲۸ پ)
بابا نصیبی (۳۵ ر)
باقرا مشهدی (۶۶ پ)
باقر، میرزا (۱۱۹ پ)
باقر وزیر قورچی، میرزا (۱۱۵ پ)
باقیا (۱۴۹ پ)
باقی افندی (۱۱۱ ر)
بدیع بلخی، ملا (۱۲۵ ر)
بدیع (۱۲۴ ر)
برهان، میر (۱۲۳ پ)
برهمن هندو (۵۳ ر)
بسطام دست غیب، میرزا (۷۳ پ)
بنایی (۷۸، ۱۲۱ پ ر)
بهرام بیگ ساوهای (۱۳۷ ر)
پنهان (۳۴ ر)
تجلی شیرازی (۳۴، ۵۷، ۱۱۲، ۱۱۵ پ)
ترسیم (۱۲۲ پ)
تمکین (۷۰ پ)
جامی (۴۳، ۷۸، ۱۲۱، ۱۳۳-۱۳۶، ۱۵۲ ر)
جعفر مرندی (؟)، میر (۱۳۱ ر)
جلال اسیر، میرزا (۳۵، ۳۸، ۳۸، ۷۲، ۷۳ ر،
۷۷، ۸۲، ۹۳، ۹۵، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۷،
۱۲۷ پ)
جلال، میرزا (۴۶ پ)
چلبی بیگ (۹۰، ۹۴ پ)
حاتم کاشی (۹۱ ر)
حافی (۳۵ پ)
حسامی (۱۱۳ پ)
حسن بیگ رفیع (۳۴، ۱۲۸، ۱۳۰ پ)
- حسن بیگ قلی (۷۰ ر)
حسن خان (۵۹، ۷۰ پ)
حسن دهلوی (۳۴، ۱۳۰، ۱۴۹ پ)
حسن شاه، خواجه (۴۸ پ)
حسن یزدی، خواجه (۹۵ ر)
حسین سیستانی، خواجه (۱۱۱ ر)
حسین واهب، میرزا (۴۰ پ)
حسین یزدی (۱۲۷ پ)
حسینی، میر (۴۶ ر)
حمزه خان (۱۱۳، ۱۳۲ ر)
حیدر (۳۵ ر)
حیرتی (۹۲، ۱۳۱ پ)
خاقانی (۴۴، ۶۸، ۹۴، ۱۳۵ ر)
خان احمد (۱۳۱ پ)
خضر بیگ (۵۳ ر)
خلف قزوینی (۳۴ پ)
خواجه نصیر طوسی (۹۰ پ)
خیام (۴۶، ۶۹، ۷۶، ۷۸، ۸۳، ۸۶، ۸۷،
۹۲، ۹۲، ۱۴۱ پ)
دارا شکوه، نواب (۴۳ پ)
دانا (۱۲۴ ر)
دانش (۶۶، ۱۲۴ پ)
داوود الفت (۹۳ پ)
درکی قمی (۳۵، ۴۷، ۹۲، ۹۵، ۱۳۱ ر)
درویش دهکی (۷۰، ۱۳۲ ر)
راهب (۹۳ ر)
رشیدا میناکار (۴۱ ر)
رضی قزوینی (۴۳ ر)
رضی، میر (۱۲۸، ۱۴۹ ر)
رفیع (۳۴، ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۷۲، ۱۲۳، ۱۲۸،
۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۷ پ)
رکنا، حکیم (۷۰، ۹۵ ر)
روشنی همدانی (۹۵ ر)
زکی (۴۵، ۴۶، ۱۱۲، ۱۲۹، ۱۳۰ ر)
زکی همدانی (۹۵ ر)

- زلالی (۴۸ ر)
- سالک (۷۰، ۱۰۳ ر)
- سحابی (۳۶ پ، ۴۱ ر، ۴۸، ۶۹ پ، ۷۷ پ، ۹۳ پ، ۹۵ ر، ۱۰۲ ر، ۱۱۳ ر، ۱۲۴ ر، ۱۲۸ پ، ۱۳۲ ر، ۱۳۷ ر، ۱۴۱ پ، ۱۵۲ پ)
- سراجا نقاش (۳۴ پ)
- سروری (۷۰ ر)
- سعدالدین وزیر خراسان، میرزا (۷۸، ۱۲۱ ر)
- سعدی (۱۴۰ پ)
- سعیدا (۴۱ ر)
- سلطان حسین میرزا (۶۹ پ، ۸۳ پ)
- سلطان علی بیگ (۳۶ پ، ۴۵ ر، ۱۰۳ ر، ۱۳۲ ر)
- سلمان (۷۲ پ)
- سلمان ساوجی (۴۵ پ)
- سلیم (۶۴ پ، ۶۹ ر، ۶۹ پ، ۷۰ ر، ۹۶ ر-۹۷ پ، ۱۰۴ پ، ۱۲۳ ر، ۱۴۵ ر، ۱۵۰ ر، ۱۵۲ پ)
- سلیم طهرانی، میر (۵۵ ر، ۱۰۹ پ، ۱۳۸ پ)
- سمندر (۱۰۳ ر)
- سنایی (۵۷ ر، ۷۵ پ، ۷۹ ر، ۸۱ پ با تاریخ ۳ رمضان ۱۰۷۲ ق در پایان آن از حدیقه)
- سنجر (۱۲۳ ر، ۱۲۷ ر، ۱۴۹ ر)
- سیدی، میر (۳۴ پ)
- شاپور (۵۹ ر، ۵۹ پ، ۱۰۵ ر، ۱۲۷ پ، ۱۲۹ ر، ۱۵۲ ر)
- شانی (۴۵ پ)
- شانی تکلوبی (۱۳۰ ر)
- شاه بوداق بیگ ساروجلو (۹۴ ر)
- شاه طاهر دکنی (۱۳۲ پ)
- شجاع، میرزا (۷۲ پ)
- شریف مشهدی، میر (۱۱۴ ر)
- شریف منشور (۴۱ ر)
- شفایی (۳۴ ر، ۴۷ پ، ۷۷ ر، ۹۱ ر، ۹۴ پ)
- شکیب اصفهانی، میرزا (۶۹ پ)
- شوکت بخاری (۱۱۲ ر، ۱۱۴ ر)
- شوکتی (۴۷ پ، ۱۱۳ پ، ۱۳۱ پ، ۱۳۲ ر)
- شهیدی (۴۱ ر، ۹۲ ر، ۱۲۲ ر)
- شیدا (۱۲۳ ر)
- شیدای هندی (۳۵ ر، ۳۹ ر، ۴۲ پ، ۵۲ پ، ۵۳ ر، ۶۶ ر، ۹۳ ر، ۱۱۲ پ، ۱۲۸ پ)
- صابر (۴۶ پ، ۵۳ ر)
- صانع ترکمان (۵۲ پ، ۶۶ پ)
- صایب (در بیشتر صفحات ابیاتی از او نوشته شده است)
- صبحی، میر (۱۲۳ پ)
- صفی قلی بیگ ناظر (۷۰ ر)
- صنعت (۳۶ پ)
- صوفی (۶۶ پ، ۱۱۹ پ، ۱۳۲ ر، ۱۴۹ پ)
- صدی طهرانی، میر (۱۰۲ ر، ۱۱۵ پ)
- ضمیری (۱۴۹ پ)
- طالب آملی (۱۱۸ پ)
- طالب (۴۱ ر، ۴۲ پ، ۵۳ پ، ۵۴ پ، ۶۰ پ، ۶۳ پ، ۹۰ ر، ۹۴ ر، ۹۵ پ، ۱۵۲ ر)
- طالب کلیم (۴۴ پ)
- طاهر، میرزا (۳۸ ر)
- طاهر وحید، میرزا (۴۴ پ، ۴۵ ر، ۴۵ پ، ۶۶ ر، ۹۰ ر، ۱۱۵ پ، ۱۱۹ پ، ۱۲۰ پ، ۱۲۲ ر، ۱۳۷ پ)
- طیب (۳۶ ر)
- طوسی (۷۸ پ، ۱۲۱ ر)
- ظفر خان (۱۴۹ پ)
- ظلی (۹۳ پ، ۱۴۲ ر)
- ظهوری (۳۹ ر، ۴۱ ر، ۴۵ پ، ۴۷ پ، ۶۷ ر، ۹۱ پ، ۹۳ پ، ۱۰۳ ر، ۱۱۳ پ، ابدالیه در ۱۱۶ پ-۱۱۷ پ، ۱۲۸ پ، ۱۳۰ پ)
- ظهير فاریابی (۱۲۳ پ، ۱۳۹ ر، با تاریخ ۱۲۷۲ ق در حاشیه صفحه)
- عاقلا قزوینی (۳۴ پ)
- عاملا (۳۶ پ، ۱۲۴ ر)
- عبدالباقی نهندی (۱۴۹ پ)
- عبدالصمد، ملا (۷۷ ر)
- عبدالقادر، میرزا (۱۵۲ پ)
- عبدالله مروارید، خواجه (۴۰ پ)
- عبدالله منشی، میرزا (۱۴۱ پ)

- عرفان غوری (۴۳ ر)
عرفی (۴۵ ر، ۱۰۳ ر)
عزتی، میرزا (۱۲۳ پ)
عطا اصفهانی، میر (۹۴ پ)
عطا، حکیم (۱۴۸ پ)
عطا، میر (۱۵۲ ر)
عطاء منهی، میر (۴۷ ر)
علی خان بن میرزا موسی خان، میرزا (۱۵۲ پ)
علی کاشی، آقا (۷۰ پ)
عین علی جریادقانی، میر (۱۲۹ پ)
غنی کشمیری (۱۳۲ ر)
غیاثا (۴۵ پ)
غیاثاء حلویایی (۵۲ پ)
فاضل کاشی (۱۱۳ پ)
فاضل لاهیجی (۱۲۷ ر)
فایض بیدگل (۱۵۰ ر)
فایق (۳۵ ر)
فتوی، میرزا (۳۵ ر، ۱۳۱ پ، ۱۳۲ ر)
فخر رازی، ملا (۸۲ ر)
فرصت (۳۴ پ، ۳۵ ر، ۱۲۳ ر)
فصیحی سبزواری (۵۲ پ، ۱۳۰ ر)
فصیحی، میرزا (۱۱۳ پ)
فضل نعیم، شیخ (۱۴۴ پ از افاق و انفس)
فضولی (۷۰ ر، ۸۲ پ، ۸۳ پ - ۸۵ پ، ۸۸ ر - ۸۹ پ،
۱۱۴ پ انتخاب لیلی و مجنون، ۱۱۶ ر، ۱۵۰ ر)
فضیل بخاری (۵۲ پ)
فغانی (۴۵ ر، ۴۶ پ، ۶۹ ر)
فهیمی (۱۲۳ ر)
فیضی (۹۳ ر)
قاسماء خوش نویس (۱۴۲ پ)
قاسم (۹۳ ر)
قاسم کلیمی (۷۳ پ)
قاسم، ملا (۱۳۰ ر)
قاضی تونک (۹۴ پ)
قاضی ناصر (۱۲۴ ر)
- قدسی (۳۴ ر، ۳۵ ر، ۵۲ پ، ۹۵ ر، ۱۱۳ پ، ۱۲۷ ر،
۱۲۸ ر، ۱۳۷ ر)
قصیرا (۴۴ پ)
قلی میلی، میرزا (۱۳۱ ر، ۱۴۹ پ)
قوللر آقاسی به نواب حسن خان (۱۱۱ ر)
قیصرا ترکمان (۶۷ پ، ۹۳ پ)
کاتبی (۷۸ پ، ۱۰۴ ر، ۱۲۱ ر)
کاهی (۵۹ ر)
کلیم (۷۰ ر، ۹۳ ر، ۱۳۲ ر)
کمال اسمعیل (۴۱ ر)
گنجی، ملا (۳۸ پ)
لطف الله نیشابوری، ملا (۴۷ پ)
مجنون (۳۳ پ)
محمد بیگ فرصت (۹۵ ر)
محمد حسین اصفهانی، حافظ (۱۲۰ پ)
محمد حسین کاشفی، علم العلما ملا (۱۰۷ ر)
محمد زمان اثرا، حکیم (۱۲۱ ر)
محمد شفیع اوبهی، میر (۴۳ ر)
محمد صادق (۴۴ پ)
محمد صادق، ملا (۷۰ پ)
محمد طاهر غوریانی، حکیم (۴۳ ر)
محمد قاسم، ملا (۳۴ پ)
محمد قلی سلیم (۱۴۳ پ)
محوی (۴۴ ر، ۹۲ ر، ۱۲۱ ر، ۱۴۳ ر)
مختار بیگ اسیری (۹۳ پ)
مرتضی قلی خان (۷۳ پ، ۱۱۲ پ)
مرشد (۴۴ ر)
مرشد قلی بیگ، امیرزادگی مرحوم (۹۰ ر)
مسعود (۳۶ پ)
مشفق (۴۵ پ، ۱۲۸ ر)
مشهور (۹۳ پ)
معزالدین غوری، میر (۷۲ پ)
معصوم، میر (۷۰ ر، ۷۳ ر، ۱۴۹ پ)
معصوم، میرزا (۶۶ پ، ۱۲۲ ر، ۱۵۲ پ)
معنی، میر (۳۳ پ)

- مفید (۱۲۴ ر) نواب سلطان اعظم (۳۵ ر)
 مقتدا (۱۵۰ ر) نوایی (۸۳ پ، ۱۱۸ ر، ۱۴۸ ر)
 مفید بلخی (۱۲۴ ر) نوروز علی بیگ (۳۵ ر)
 مقیماء مقصود (۳۴ پ) واقف (۳۴ ر)
 مقیم کتابدار، میرزا (۱۱۵ پ) واله (۶۴ ر)
 مکتبی (۷۸ پ، ۱۲۱ ر) واهب (۳۵ پ)
 ملک قمی (۳۸ پ) وحشی (۸۱ پ، ۹۱ ر، ۱۰۴ پ، ۱۱۳ پ، ۱۴۱ پ)
 ملک مشرقی، میرزا (۱۴۶ ر، ۱۵۲ پ) وحید (۱۰۵ ر، ۱۲۹ پ)
 ملک نصر... (۷۲ پ) ولی (۳۴ پ)
 منصور، شیخ (۹۲ ر) هانفی (۱۵۱ ر)
 منصور، میرزا (۴۱ ر، ۴۲ ر، ۴۳ ر، ۴۴ پ، ۷۳ ر، ۹۵ پ، ۱۲۷ پ)
 مولوی رومی (۱۰۳ پ، ۱۱۱ ر) هادی وزیر شیراز، میرزا (۱۵۰ ر)
 مومن (۹۰ پ) هلالی (۱۱۵ ر)
 مومن حسین یزدی (۳۹ ر، ۱۲۱ ر) یمین کمره (۱۰۴ پ)
 مهدی بیگ (۱۴۹ پ) یوسف قزوینی، میرزا (۱۱۹ پ)
 میرقل... (۴۸ ر) (۵) خط: نستعلیق و شکسته. نوشته شده به چندین خط
 میرلوحی (۱۵۲ پ) در سده‌های ۱۱-۱۳ ه. این تاریخها در نسخه دیده
 میلی (۹۲ ر) می‌شود: ۲۹ ربیع الثانی ۱۰۶۷ ق (۲ ر)، ۱۲۳۱ ق (۱۱ ر)،
 ۳ رمضان ۱۰۷۲ ق (۸۱ پ)، ۱۲۷۲ ق (۱۳۹ ر).
 نادم (۳۴ ر، ۱۲۸ پ، ۱۳۰ ر) در بعضی از بخشها عناوین شنگرف، صفحه‌پردازی
 ناصر خسرو (۳۳ پ) به صورت معمولی و چلیپا، اشعار بیشتر چلیپا، در
 ناظم (۵۹ ر، ۵۹ پ، ۸۱ پ، ۹۵ پ) حاشیه برگ ۵۷ پ در پایان قصیده تجلی کسی
 نجات، میر (۱۱۲ ر، ۱۱۹ پ) نوشته: «تمه قصیده را در آخر کتاب دو ورق مانده
 نسیم (۴۷ پ) جستیم شاید صحاف در حین تعمیر کتاب چنین نمود
 نسیمی (۱۰۵ ر) و در آخر پس ملاحظه شود. حرره محمد». در برگ
 نصیبی (۱۱۴ ر) ۸۲ ر یک مهر مستطیل سیاه شده و در برگ ۱۰۴ ر
 نصیراء همدانی (۱۱۳ پ) یک مهر بیضوی سیاه شده که تنها از آن عبارت
 نطقی (۷۰ ر، ۱۲۱ ر) «افوض امری الی الله» خوانده می‌شود. رکابه‌دار.
 نظام دست غیب، میرزا (۴۶ پ، ۱۵۲ ر) بعضی از برگها جا به جا شده است.
 نظامی، شیخ (۴۸ ر، ۱۰۴ پ، ۱۵۱ پ) کاغذ: حنایی آهار مهره. حاشیه بالایی صفحات
 نظیری نیشابوری (۳۴ پ، ۳۵ ر، ۳۷ ر، ۳۷ پ، ۳۹ ر، ۴۱ ر، ۴۱ پ، ۴۲ پ، ۴۵ ر، ۴۶ پ، ۵۰ ر، ۵۱ پ، ۵۹ پ، ۶۶ ر، ۹۲ ر، ۹۹ ر، ۱۰۱ پ، ۱۲۹ پ، ۱۳۷ ر، ۱۴۲ ر)
 نبی، شیخ (۴۸ ر، ۱۰۴ پ، ۱۵۱ پ) آبخورده.
 نعمت‌الله، سید (۱۴۱ پ) دو، ۱۵۲، دو برگ، ۲۵/۸×۱۵/۶، سطور و اندازه‌ها
 نواب حسن خان به قللر آقاسی (۱۱۱ ر) مختلف.
 جلد: میشن زیتونی ساده که به مرور زمان به قهوه‌ای
 تغییر رنگ داده است. قطر: ۲/۸.
 خریداری شده در اسفند ۱۳۲۳ ش.
 [شماره ثبت: ۲۷۰۷۱]

(۸۸۸۶)

تاریخ عبرة لمن اعتبر

(تاریخ - فارسی)

مؤلف: کریم انارکی کرمانی (قرن ۱۴هـ)

در وقایع درگیری دو طائفه شیخیه و بالاسریه در سال ۱۳۱۵ق در همدان. مؤلف در آن سال در آن جا بوده و مشاهدات خود را گزارش کرده است: «و سبب این فتنه و فساد و جمیع واقعات را بدون کم یا زیاد من اوله الی آخره به طرز روزنامه و تاریخ به قدری که از روی بصیرت و یقین چه خود دیده و چه از بی غرضان هر طایفه اعم از حضرات شیخیه و بالاسریه تا رجال دولت و رؤسای ملت و اهل جماعت و سنت و محققان یهود و ارامنه و دیگر عاکفان آن دشت و دامنه شنیده و محض استماع اکتفا نکرده بلکه مدتی مدید تجسس و تحقیق نموده».

تنظیم شده در ۴ مقدمه و ۶ واقعه و ۱ خاتمه و برخی از حکایات مناسب بعضی از حالات و اتفاقات، بدین ترتیب:

مقدمه اول: در بیان سبب و اشخاصی که اسباب وقوع این فتنه و فساد گشتند.

مقدمه دوم: در شرح حالات و خیالات و گفتار و کردار ملا عبدالله بروجردی و اتباعش.

مقدمه سیم: در شرح حال بعضی اشخاص که از خود سلسله شیخیه خورده خورده سبب این فتنه و هنگامه عظیمه گشتند.

مقدمه چهارم: در شرح حال و گفتار شررانگیز و فتنه خیز سید محمد عباسی و سید فاضل و اراذل در همدان و اشرار.

واقعات اول: روز سه شنبه غره شهر شوال و عید فطر سنه ۱۳۱۵ در همدان میان شیخیه و بالاسریه.

واقعات دوم: در واردات روز چهارشنبه دویم شهر شوال سنه ۱۳۱۵ بعد از حرکت حاجی میرزا محمد باقر از همدان.

واقعات سیوم: در قتل و شهادت جمعی از حضرات شیخیه بر دست اراذل و اشرار همدان به فتوی سید محمد عباسی و بعضی مفتیان بی ایمان.

واقعات چهارم: در واردات روز پنجشنبه سیم شهر شوال سنه ۱۳۱۵ و گرفتاری جمعی از شیخیه به دست اشرار پلید برای تجدید مسلمانی و شرح حال بعضی که در فرار گرفتار بوده‌اند.

واقعات پنجم: در شرح مأموریت زین العابدین خان حسام الملک به اخذ اشرار و استرداد اموال حضرات شیخیه و اخراج سادات بنی عباس و حاجی میرزا مهدی و جمعی خدانشناس دیگر و طغیان گروه ستمگر به دولت و توپ بستن به همدان و گرفتاری اشرار بر دست مأمورین دولت قدر توامان و بیان واردات چندی که در آن اوقات برای جماعه حضرات شیخیه مظلومه از بعضی جهات روی داد.

واقعات ششم: در شرح دادخواهی شیخیه در دار الخلافه به دولت علیّه و مقرر نمودن اسامی دولت جمعی را به حکومت و استعفای همگی ازین خدمت و تحکم حتمی اعلی حضرت شاهنشاهی حکمرانی جناب مظفر الملک را به همدان و فی الجمله شرحی از رفتار آنجناب در آن سامان و سرگذشت حضرات شیخیه آخر الامر در مجلس دیوانخانه عدلیّه و ثبوت مظلومیت ایشان در حضور جمعی از امنای دولت جلالت توامان دولت ایران.

خاتمه: در شرح بعضی از حالات حاجی میرزا محمدباقر بعد از حرکتش از همدان تا ورودش به طهران و مراسلاتش برای امنای دولت و رؤسای ملت اسلام و ایمان و عزیمتش به قریه جندق و ملحق گشتنش به دوستان آن سامان و فی الجمله شرحی از مولد و موطن و نسب و حسب و روزگار پر رنج و تعب آن جناب از زمان ولادتش تا هنگام رحلتش اعلی الله مقامه و فهرست برخی از کتب و رسائلش که به دست آمده بعد از غارت همدان.

در ص ۱۲۶ ر کتاب به پایان رسیده و انجامه مؤلف نیز نوشته شده است. اما پس از آن شرح زندگانی و تألیفات میرزا محمدباقر بن محمد جعفر همدانی (۱۲۳۹-۱۳۱۹ق) افزوده شده است.

بخش اصلی کتاب پایان یافته در یکشنبه ۱۷

ربیع المولود ۱۳۱۸ ق. بخش الحاقی شرح حال افزوده شده در رمضان ۱۳۱۹ ق.

نویسنده کتاب پیش از تألیف مدتی به «سیر و سفر» در «اغلب بلدان ایران» پی سپرد و طی چند سال به عتبات عالیات و مشهد و دارالخلافه و پس از آن در ۱۳۱۵ ق به همدان سفر کرد.

در پایان هر بخش عبارت: «ذلک عبرة لمن اعتبر» تکرار شده است. کامل.

فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۲۸؛ مشار فارسی، ج ۱، ص ۱۱۰۱ (در این دو منبع نام مؤلف به اشتباه محمدکریم بن ابراهیم کرمانی (۱۲۲۵-۱۲۸۸ ق) ثبت شده است؛ مسجد اعظم قم، ص ۶۴۳ (ناشناخته)؛ مجلس، ج ۴۱، ص ۲۳۶-۲۳۷.

آغاز: «حمد و ستایش یزدان پاکی را سزااست که احد و واحد است و ذرات و صفات و افعال و عبادات و منزه و میزاست... و بعد چنین گوید بنده عاصی مؤلف این تاریخ که مدتهای مدید در صدد تألیف یا تصنیف بودم». انجام کتاب: «و ختم این سخن است و سلام من بر عبرت گیرندگان هر زمن و هر انجمن است. تمام شد تألیف تاریخ عبرة لمن اعتبر... الطیبین الطاهرین از شهرور سال فرخنده فال یکهزار سیصد و هجده هجری علی هاجرها الاف السلام والصلوة والتحیات سنه ۱۳۱۸».

آغاز بخش افزوده: «چون بعضی از اکابر ذوالمجدد و المفایر بنده قاصر را امر فرمود که فی الجمله شرحی از مولد و موطن و نسب و حسب جناب حاجی میرزا محمدباقر و بعضی حالات آن جناب را».

انجام بخش افزوده: «رساله در جواب بعضی اخوان در ثمره خلقت نجبا و نقیای اخیار و تطبیق بعضی متناقضات. جلد. رساله در جواب سوالات ملا زین العابدین کرمانی از پاره‌ای تهمتها که از معاندین شنیده. جلد».

انجامه: «جهة بندگان جناب مستطاب جلالتماب صاحب المناقب والمفاخر والاقبال ومنبع النجابة والاصالة والاجلال مولانا الاجل الاکرم الافخم اقاى

اقای اقا میرزا محمدحسین خان منشی باشی ادام الله تعالی ظلّه العالی و اقباله المتعالی این کتاب مستطاب را باتمام رسانید و من العبد الاقل الخاطی الجآنی ابن مرحوم حاج میرزا محمدعلی سید محمد الطباطبائی النائینی فی شهر ربیع الاول ۱۳۲۱».

خط: نستعلیق. کاتب: سید محمد بن میرزا

محمدعلی طباطبائی نائینی برای میرزا محمدحسین خان منشی باشی، تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۳۲۱ ق.

عناوین مشکی جلی، نشانیها مشکی، در حاشیه تصحیح شده، رکابه دار، سطراندازی شده با مسطر، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی و حنایی آهار مهره. با تهنقش روسی و انگلیسی به عبارت

$TOBAPHWECTED. N \div 6 \frac{1}{2}$
یک، ۱۴۳، یک برگ، ۲۲/۲×۱۴/۷، ۱۵ سطر، ۱۵/۵×۸

جلد: میشن عنابی ضربی با تریج و سر تریج و جدولهای ساده و گره دار. از شیرازه جدا شده. قطر: ۲/۲.

خریداری از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۶۶۸۸۹]

(۸۸۸۷)

ترجمه تاریخ الحکماء (شرح حال نامه - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

کامل.

دنا، ج ۲، ص ۷۰۱ (در آن جا به نادرست نویسنده کتاب محمد بن علی زوزنی مترجم دانسته شده است)؛ دانشگاه تهران، ج ۴، ص ۶۹۳-۶۹۴؛ مجلس، ج ۲، ص ۳۱۷ و ج ۲۴، ص ۱۳۴-۱۳۵.

آغاز: «قیمتی ترگوهری سخنی که غواص قوت نطق و بیان از تک عمان تعمق و امعان در صدف کف جستجو... اما بعد چون در این اوقات بابرکات که به میامن عهد همیون... مصنف بعد از حمد و ثنا می گوید علما را اختلاف است در آن که کی است اول کسی که در حکمت نظری».

انجام موجود: «فصل فی ذکر جماعة اطلق عليهم الضعف... خج محمد بن هرون. خج محمد بن یحیی».

۲. الرجال (الابواب) «۶۴ پ - ۱۲۷ پ» (رجال - عربی)
مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ق)
کامل.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۲۷۵-۲۷۸.
آغاز: «الحمد لله حق حمده والصلوة على خير خلقه محمد واله الطاهرين من عترته وسلم تسليما. فاني قد اجبت الي ما تكرر سؤال الشيخ».

انجام: «حدثني محمد بن ابی عمير بكتاب عبيدالله ابن علي الحلبي ولم يسمع منها غير هذا الكتاب. تمت الكتاب بعون الملك الوهاب. والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه. م».

۳. الفهرست «۱۲۸ پ - ۱۷۹ ر» (رجال - عربی)
مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ق)
کامل.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۳۶۶-۳۷۱.
آغاز: «اخبرنا الشيخ الفقيه الصالح ابن مسدد الدين (كذا) ابوالبركات العبادو (كذا) ابن جعفر... الحمد لله ولي الحمد ومستحقه والصلوة على خيرته من خلقه».

انجام: «ابن عصام له نوادر اخبرنا بها جماعة عن ابی المفضل عن حميد عنه. تمت. تم كتاب الفهرست من اسماء مصنفي اهل البيت سلام الله عليهم وصلى الله على محمد واله».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۱۲هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف. همه رساله‌های مجموعه در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارند. بالای نام کتابها با شنگرف خط کشیده شده است. نام رجال کتابت شده با شنگرف، در مواردی هم که نام اشخاص ترجمه شده با مشکى نوشته شده برای متمایز شدنشان از این خط سرخ استفاده شده است.

در سه صفحه آغازین نسخه این یادداشتها دیده می‌شود: نام رساله اول مجموعه «رجال ابن داود»^۲

انجام: «خطی واضح بود و در آخر آن به این عبارت نوشته کتب علی بن رضوان بن علی بن جعفر لنفسه والحمد لله وقع بتيسير الله تعالى ولي كل حول وقوة الفراغ عن اخراج تلك الترجمة من السواد الى البياض على يد مترجمها ليلة الاحد الرابع من شهر جمادى الأولى سنة تسع وتسعين بعد الف فالحمد لله حمدا كثيرا والصلوة على محمد واله تسليماً شايحاً مستظيراً».

خط: نسخ خوب. تاریخ کتابت: سده ۱۱۲هـ.

عناوین شنگرف. در حاشیه تصحیح شده و بلاغ مقابله دارد. در صفحات ۵ و ۱۰۳ و ۳۶۸ نقش مهري بوده که آن را به کلی محو کرده‌اند. بین مصراعها ۴ نقطه لوزی شکل با قلم شنگرف نوشته شده است.

آغاز نسخه به کتاب نمره‌های ۳۲۰ و ۲۱۱۴ داده شده است. رکابه‌دار، سطراندازی شده با قلم آهنی، جزوها ۸ برگی، نام کتاب در لبه نسخه: «تاریخ الحکماء».

کاغذ: نخودی آهار مهره مرغوب.

یک، ۱۸۴، یک برگ، ۱۹/۲۳×۱۴/۶ سطر، ۱۵×۸/۵. جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی. با ترنج و دو سر ترنج و دو کتیبه در بالا و پایین آن. دارای جدولهای گره‌دار و ساده. قطر: ۲/۹.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۳۲۱۹]

(۸۸۸۸)

مجموعه:

۱. الرجال «۱ پ - ۶۲ پ» (رجال - عربی)

مؤلف: حسن بن علی بن داود حلی (سده ۵هـ)

کاتب چند فایده و فصل پایانی کتاب را ننوشته است. وی نابهنگام به کتابت خود خاتمه داده و علامت تمت نهاده است.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۲۸۳-۲۹۰.

آغاز: «الحمد لله الذي وفقني للتخلي عن الحركات الدنيوية والنظر في المهمات الاخروية... وبعد فاني لما نظرت في اصول الفتاوى الفقهية».

(۸۸۸۹)

مجموعه الاسرار و نوادر الافکار الابرار

(گوناگون - فارسی و عربی)

جامع: محمدکاظم اصفهانی (سده ۱۱هـ)

مجموعه حکایات و روایات و اشعار مختلف اخلاقی و عرفانی است. بخشی از آن در قالب مدح و مذمت اخلاق و اشیاء است و قسمتی دیگر با عناوین باب و فصل بدون شماره‌بندی و ترتیب و موضوعی مشخص.

جامع و کاتب نسخه چند جای نسخه (ص ۷۲ و ۸۵ و پایان نسخه) از خود نام برده است. وی این مجموعه را برای پسرش فراهم نموده بود.

به جز گفتارهای پراکنده از این رساله‌ها و نوشته‌ها در این جا می‌توان یاد کرد:

۱. [احادیث من کلام امیرالمؤمنین^(ع)] (ص ۲ - ۸)

(حدیث - عربی)

مؤلف: ناشناخته

آغاز: «الحمد لله الذي غرقت في بحار معرفته افكار العلماء و تحير في ادراك ذاته انظار العقلاء... اما بعد هذه نبذة يسيرة من كلام مولانا و امامنا و هادينا الى الحق امير المؤمنين... قال عليه السلام خذوا رحمكم الله ممرکم».

انجام: «وقال اسكت من هذا الكلام فاننا قد ارتضيناك لا يفنا ثم انزله على المنبر فاخبر بذلك امير المؤمنين عليه السلم».

۲. مکاتیب قطب‌الدین بن محیی‌الدین «ص ۵۴ - ۷۹ و

۲۴۲ - ۲۴۹ و ۲۵۳ - ۲۶۰ - ۲۶۳ - ۲۶۵»

(منشآت؛ عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن یحیی شیرازی، قطب‌الدین (سده ۹ - ۱۰هـ)

فهرستواره، ج ۸، ص ۹۵۴ - ۹۵۵.

۳. مکتوب محمد غزالی «ص ۸۰ - ۸۵»

(منشآت؛ عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد غزالی (۴۵۰ - ۵۰۵ ق)

فهرستواره، ج ۸، ص ۱۰۱۸ - ۱۰۱۹.

تخمین چهار هزار و پانصد بیت، تملک صدرالدین موسوی لاریجانی شاهاندشتی در ۱۲۴۴ق با مهر بیضوی: «عبدہ صدرالدین الموسوی ۱۲۲۶».

یادداشت انتقال کتاب به علی مدرس در سال ۱۲۸۸ق با مهر بیضوی: «هو العلي ۱۲۶۷»، وقفنامه کتاب بر طلاب علوم دینی از سیده بیگم خانم که تولیت آن هم به پسرش آقا حسن و فرزندان و نوادگان او سپرده شده است در ذی الحجة (سال آن نوشته نشده است). با مهر بیضوی آبی به نقش: «وقف» (درون مهر تاریخی دارد که خوانده نمی‌شود).

اثر این مهر را می‌توان در برگهای ۴۱ پ و ۶۴ پ و ۱۲۰ پ و ۱۷۸ پ هم دید. مهر بیضوی آبی به نقش: «حسن ابن علی الحکیم^(ع)». فایده درباره عده من اصحابنا در اسناد کافی از کتاب وافی. نامه‌های کنایی ائمه^(ع) در زمان تقیه به نقل از وافی. و چند فایده رجالی دیگر از زبدة الرجال و رجال شیخ ابوعلی.

رساله اول با یادداشتهای توضیحی از الشیخ ابوعلی^(ع). رجال شیخ ابوعلی، آقا باقر^(ع)، میر مصطفی، خلاصه، وافی، جش، صدرالدین و ایضاح.

جزوها ۸ برگگی. در برگ ابتدایی بیشتر جزوها عبارت «بسم الله تعالی» نوشته شده اما در چند مورد عبارات دیگری مانند: «ام ع ف ح و ح» (کوتاه شده کلمات الله، محمد، علی، فاطمه، حسن و حسین) و «رب و فقتی

بالانجام» هم دیده می‌شود. رکابه‌دار.

در برگهای سفید ابتدا و انتهای نسخه و بین رساله‌ها

آثار سطراندازی مشخص است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. ته‌نقش دار با علامت تجاری LGRAN MASSO و نشان ستاره‌ای شش پر. نوع کاغذ رساله اول با برگهای بعدی مجموعه متفاوت است.

یک، ۱۷۸ برگ، ۲۱/۶×۱۴/۵، ۲۱ و ۲۵ سطر، ۱۶×۱۰/۵.

جلد: تیماج مشکی ضربی. با ترنج و سرترنج و چهار گوشه. مجدول گرهی. قطر: ۲/۷.

خریداری از حاج شرف‌الملک فلسفی در آبان ۱۳۲۴ ش.

[شماره ثبت: ۲۸۰۵۶]

۷. بخش کوتاهی از کتاب که از آغاز افتادگی دارد با نام پندنامه، بدون نام مؤلف، در دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۶۵۴.

و به صورت ناشناخته در مجلس، ج ۹، ص ۲۹۵؛ دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۵۰۷ و ج ۱۳، ص ۳۰۹۹؛ آستان قدس، ج ۱۳، ص ۱۹۸-۱۹۹؛ ملی تهران، ج ۴، ص ۳۶۵ و نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۹۶.

در مجلس، ج ۹، ص ۹۴۲ گفته شده که ریو این کتاب را تألیف امام محمد جزلی دانسته اما در فهرست ریو، ج ۲، ص ۸۳۰ مؤلف امام محمد غزالی ثبت شده است. شاید آوردن جزلی اشتباه در نقل قول بوده باشد. همان گونه که آدرس فهرست ریو هم در آن جا اشتباه چاپی دارد.

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۳۲.

آغاز: «الحمد لله الذي نور مصابيح القلوب بانوار حكمته وزين بساتين الارواح بازهار نعمته... و بعد الهی بعزت آنها که رخس همت در ساحت میدان قناعت».

انجام: «سیرت رانیکو کند تا آن که دو زشتی درو جمع نگردد پس خردمند پاک دامن باش تا معیوب نگردی».

۵. خطبة الوسيلة «ص ۱۳۴-۱۳۷» (حدیث - عربی) مؤلف: امام علی بن ابی طالب^(ع) «ص ۴۰-۴۱»
به نقل از روضه کلینی.

آغاز: «الحمد لله الذي منع الاوهام ان تنال الوجوده وحجب القول ان تتخيل ذاته لامتناعه من الشبه».

انجام: «اياك والخديعة فانها من خلق اللثيم ليس كل طالب يصيب ولا كل غائب يؤوب».

۶. الاربعون حديثاً من الاحاديث القدسية

«ص ۱۶۸-۱۹۲» (حدیث - فارسی) مؤلف: محمد بن حبيب الله واعظ اصفهانی، نورالدين (سده ۵۱۱)

شرح و ترجمه ۴۰ حدیث قدسی به همراه اقوال مختلفی

۱. ابیات پایانی کتاب، متضمن تاریخ تألیف، در نسخه ش ۲۵۶۹/۳ دانشگاه تهران آمده است. رک: دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۳۶۰-۱۳۶۱.

آغاز موجود: «وبالاسحار هم يستغفرون شکر والمستغفرين بالاسحار ذكر. در لقمه احتیاط به جای آر که ترک ذرة من حرام خیر من عبادة مائة سنة».

انجام: «وعلم لا ينفع وحسبنا الله ونعم الوكيل وصلى الله على خير خلقه محمد وآله الاطهار».

انجامه: «بتاریخ شهر رجب المرجب سنه ۱۰۶۹ در اصفهان مسوده شد».

۴. انوار حکمت «ص ۱۲۵-۱۳۲»

(اخلاق: عرفان - فارسی)

مؤلف: یوسف بن محمد یوسفی هروی طبیب (-۹۵۰ق)

دستورهای اخلاقی و سخنان نصیحت‌گونه و پندآموز عرفاست. با عنوانهای «کلمة» و «کلمة اخرى». پایان یافته در ۹ ربیع الاول ۹۱۹ق.^۱

این کتاب با نامهای مختلف به افراد دیگری هم به ترتیب زیر نسبت داده شده ولی هیچ کدام صحیح نیست:

۱. محمد بن محمد غزالی (۴۵۰-۵۰۵ق). در مؤلفات الغزالی، عبدالرحمن بدوی، ص ۱۰۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۸۳۴؛ ریو، ج ۲، ص ۸۳۰؛ اسبوعان فی الهند، ص ۱۰ و همچنین در آغاز نسخه حاضر.

۲. سید معصوم علی شاه دکنی. در دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۴۱۴؛ فرهنگ و هنر مشهد، ص ۳۹ و همچنین در نسخه شماره ۱۳۴۳۶/۷ کتابخانه مرعشی. رک: مرعشی، ج ۳۴، ص ۱۰۲.

۳. نورعلی شاه همدانی (۱۲۱۲ق). در خانقاه نوریخس، ج ۱، ص ۳۰-۳۱. ضمن رسائل او هم به چاپ رسیده است.

۴. با نام مجعول مصباح (مصابیح) القلوب از شیخ محمدعلی مؤذن خراسانی در مجلس، ج ۱۱، ص ۷۵ و ذریعه، ج ۲۱، ص ۱۱۶ و بدون نام مؤلف در مرعشی، ج ۵، ص ۳۶۴.

۵. با نام تجارب الانسان و انوار الحكمة، بدون نام مؤلف در مرعشی، ج ۲۱، ص ۲۳۰.

۶. با نام گفتار عارفان، بدون نام مؤلف در مرکز احیاء میراث، ج ۵، ص ۳۰.

نامه تعزیت صدر سعید تاج‌الدین محمد نوش آبادی است.

فهرستواره، ج ۷، ص ۶۵۲-۶۵۳.

آغاز: «مرا تأیید الهی از کار و اندیشه محرومی و منفصل و منقطع مباد و دل روشنش در سزا و سزا».

انجام: «و آوازهای مختلف ازو برآیند آخر تا چند ماند و تاکی باید سرانجام گذاخته و مستحیلش باید شد».

۹. گفتارهای پراکنده

شامل بخشهایی از این کتابها:

کشف الیقین فی فضائل امیرالمؤمنین (ص ۱۳۲ مورخ ۱۰۶۹، ق، ۱۳۳، ۱۶۰)

الخصال (ص ۱۶۱)

روضه کلینی (ص ۲۶، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۹۴)

نقایس الفنون (ص ۱۹۵)

کشف الاسرار (ص ۲۴۰)

المحاسن (ص ۲۶۷)

تفسیر کاشفی (ص ۱۲۲)

انجامه پایان مجموعه: «هو. هو الله تعالی حسبی ونعم الوکیل. چون همواره خاطر فاتر این فرصت به تاراج داده رهین عدم تزییع و تحصیل کمالات و کسب استعداد احباً خصوصاً اعزّ اولاد بهین و نجابت پناه هدایت و نجات دستگاه جامع الکمالات المرضیه الموفق بتوفیقات السنّیه ابوالمیا من طول الله عمره وزاد توفیقاته بود و آن برخوردار را از کثرت مشاغل دنیوی و سایر توفیقات اخروی فرصت تحصیل کمالات رسمی نبود بناء علیه خلف الصّدق معنوی یعنی این مجموعه الاسرار و نوادر الافکار الابرار را که تستیع و تحریر این قلیل البضاعه است عداد قابلیت محالست قدرشناسان انجمن هوش و خردپیشگان... وحی و سروش یافته انیس ایام مفارقت و جلیس هنگام فرصت آن... فرزند اقبال بلند گردانید تا باعث بر کار این بیمقدار و قرین روزگار سعادت آثار خویش ساخته در حین مطالعه به دُعی

از عرفاست. هر حدیث به نظم فارسی نیز ترجمه شده است.

کتاب از انجام نانوشته رها شده است. شاید برگهای ۲۱۹-۲۲۵ ادامه این کتاب باشد.

فهرستواره مینوی، ص ۳۷؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۵۳۱؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۶، ص ۶۵۹؛ فهرستگان حدیث، ج ۷، ص ۱۳؛ مرعشی، ج ۲۸، ص ۱۵۲.

آغاز: «خیر خبر خبر فتح به فتح الکلام و انبا نباء انبا بنی الخاص والعام والصلوة والسلام علی محمد محمد محمد فی الرکن والمقام... به فحوای حدیث شریف معتبر و به مضمون این خبر صحیح خیر اثر... هیچ یک از ایشان [فضلا و محدثان] از احادیث الوهیه قدسیه استخراج نمودند این فقیر... در این اوقات از ملهم غیبی اشارت لا ربیبی نافذ شد که چهل حدیث از احادیث قدسیه... محتوی و مؤید به آیات قرآنی و اشعار متناسبه و اقوال و حکایات اولیای سالکه سابقه مرضیه بنا بر استدعا و التماس بعضی از برادران دینی... اراده شرح نمود. امید که ابکار معانی آن احادیث را به حلیه ترجمه آراسته در حجله ظهور نشانند».

انجام موجود: «وهذا مقام الراضین فمن عمل رضای تلزمه ثلاث خصال».

۷. من مکاتیب حجة الاسلام امام محمد الغزالی

«ص ۲۲۶-۲۳۰» (فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد غزالی (۴۵۰-۵۰۵ ق)

آغاز: «سلام الله علی الولد الاعز عین القضاة (کذا) ورحمة الله وبرکاته. قال الله تعالی ان هذه تذکرة فمن شاء اتخذ الی ربه سبیلاً».

انجام:

تا رهبر تو نفس بدآموز بود

کار تو میندار که فیروز بود

در ظلمت غفلتی و در خواب غرور

۸. نامه «ص ۲۶۱-۲۶۲» (منشآت-فارسی)

مؤلف: محمد بن حسن، بابا افضل کاشانی (۷۰۷ق)

(۸۸۹۰)

مجموعه:

۱. نکاح‌نامه «۱ ر»
نمونه نکاح‌نامه با تاریخ ۱۷ رجب ۱۱۲۲ ق.
۲. خطبة المناکحات «۱ پ - ۷ ر»
نمونه چندین خطبه برای نکاح است.
آغاز: «باب فی خطبة المناکحات. تیمنا بذکره الاعلی. الحمد لله الذی احلّ النکاح تفضلا علی العالمین وجعله سببا لصحة انساب والبنین».
انجام: «اشرف کل ذوی الشرف والاسعد السعود وآله وعترته العظام الکرام الموفین بالعهود».
۳. چند نمونه بیع‌نامه «۷ ر - ۷ پ»
۴. خطبه حضرت زهراء^(ع) «۸ ر»
در باره ازدواج.
آغاز: «خطبة معروفة للزهراء علیها السلام. بسملة. الحمد لله الذی خلق آدم من صلصال کالفخار وخلق حواء منه جلیلة المقدار».
انجام: «واقول قولی هذا وانا استغفر الله لی ولکم ایها الحاضرون انه غفور رحیم جواد کریم».
۵. [خطبه‌های جمعه] «۱۲ ر - ۱۵۶ پ» (فارسی و عربی)
مؤلف: ناشناخته
مؤلف در زمان ابوالمظفر حسن گانگو علاءالدین بهمن شاه (۷۴۸-۷۵۹ ق) و محمد شاه اول (۷۵۹-۷۷۶ ق) از سلاطین بهمنی هندوستان عهده‌دار اقامه خطبه‌های نماز جمعه احسن‌آباد - پایتخت - بوده است. به همین مناسبت بعضی از این خطبه‌ها را در این کتاب جمع کرده است تا اثری از او باقی بماند.
بخشی از مقدمه کتاب افتاده است و از نام مؤلف و کتابش اطلاعی نداریم. تا آن جا که جستجو کردم نسخه دیگری هم از کتاب نیافتم.

مخلصانه یادآوری نمایند آمین رب العالمین وکفی متّا تذکرة للاحاب... فی شهر جمیدالثانی من شهور سنه اثنی وثمانین بعد الف. بنده جانی محمدکاظم اصفهانی» (ص ۲۶۸).

کاتب پیش از انجامه یک رباعی از خود نوشته است و تصریح کرده: «در ایامی که متوجه هرات بود گفته شد فی شهر سنه سبع و سبعین بعد الف».

خط: شکسته نستعلیق. کاتب و جامع: محمدکاظم اصفهانی برای پسرش، تاریخ کتابت: اوایل ربیع‌الثانی ۱۰۶۹ ق در اصفهان (ص ۷۲)، رجب ۱۰۶۹ ق در اصفهان (ص ۸۵)، ۱۰۶۹ ق (ص ۱۳۲)، ۱۰۷۷ ق در ایسامی که متوجه هرات بود (صفحه خاتمه)، جمادی‌الثانی ۱۰۸۸ ق (پایان نسخه).

عناوین و نشانیها شنگرف، صفحه آغازین نسخه سرلوح مذهب و مرصع باکتیبه قلمدانی زیرپوش. در دو طرف سرلوح دو شمسه مذهب کوچک کشیده شده است. همه صفحات مجدول به زر و مشکلی، حاشیه همه صفحات نسخه تشعیرسازی شده با طراحی گل و بوته‌های زرین و زنگاری و شنگرفی و صورتی که به طرز نفیسی تزئین شده‌اند. سعی شده تزئینات حواشی هر دو صفحه با صفحات دیگر تمایز داشته باشد. متن و حاشیه زرافشان. در پایان نسخه دو یادداشت برگ شماری آن از قرار ۱۳۳ ورق و یادداشت یادگاری کسی که نامش سیاه شده در صفر ۱۲۷۲ ق، همه برگها به دقت از طرف حاشیه درونی و صالی و صحافی شده‌اند. رکابه‌دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۱۳۴، یک برگ، ۱۳/۶×۲۳/۳، سطور چلیپا و معمولی، ۸×۱۵/۸.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و دو کتیبه بین ترنج و سرها، مجدول گرهدار و ساده. قطر: ۲/۶.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۳۳۵]

شغل خطیر خطابت دارالملک احسن آباد بتو مفوض فرمودیم... و بمرحمت از حضرت سلطنت جامه این شغل تشریف یافت... و بنده کمترین به اقامت این خیر مشغول شد و در هر جمعه خطبه جدید مناسب وقت و زمان انشاء کرده می خواند [تا آن که] سلطان اعظم... بجوار رحمت رحمان پیوست و خان اعظم ظفر خان... بر تخت سلطنت نشست... نام نامدار همایون... ابوالمظفر محمد شاه... یافت... و شغل خطابت دار الملک را هم بذین ضعیف مقرر فرمود و بمراحل خسروانه مخصوص گردانید و تا حد بیست و چند سال در اقامت این خیر اقدام نموده آمد و درین مدّه هیچ خطبه مکرر خوانده نشد بل که در هر جمعه بر اندازه استعداد... خطبه دیگر انشا کرده خوانده گشت و از جمله خطب بعضی را که فرصت وفا کرد نسخه کرده آمد تا اثری از آثار این خطیب بر روی روزگار بماند... و بیش از بدایت کتابت هر خطبه کیفیت مضمون آن خطبه متّصل ببارسی در قلم آورده شد».

پایان یافته در اول جمادی الآخر ۷۷۸ق.

آغاز موجود: «اسماؤه مساعدت نمود بعد از رسیدن به عرصه گجرات بر سبیل مسارعت به زمین با برکت و ولایت با فصول و ابواب دارالملک دولت آباد آمده شد».

انجام: «وقال الله سبحانه اعوذ بالله من الشيطان الرجيم والله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا. وليكن هذا آخر ماجمعناه من الخطب وقد وقع الفراغ من كتابته مصححاً في اول جمادى الآخرة سنة ثمان وسبعين وسبعمائه والرجاء واثق ان يصل الي من يعرف قدره ويرفع ذكره».

انجامه: «وبعد هذه التحرير منه انتقل في تاريخ ليلة يوم الثلاثاء عشرين شهر ذي القعدة سنة سبع وخمسين وثمانمائه والله المستعان واليه التفويض وعليه التكلان وصلى الله على خير خلقه محمد وآله وصحبه اجمعين الطيبين الطاهرين والحمد لله رب العالمين» و در حاشیه آن: «هذه النسخة المباركة الشريفة... والتحرير المغشوشة العبد الضعيف المحتاج الى رحمة الملك المعين نواب... مسعود المعروف بصادق القول... (پارگی دو کلمه)».

در مقدمه گوید: «بعد از رسیدن به عرصه گجرات بر سبیل مسارعت به زمین با برکت و ولایت با فصول و ابواب دارالملک دولت آباد آمده شد و در آن ایام... سلطان اعظم علاءالدین ابوالمظفر بهمن شاه السلطان... دولت آباد را مخیم عظیم گردانیده بود. اتفاق کرد که از دولت آباد سمت دار الملک احسن آباد... روان شوذ. بنده کمترین نیز در رکاب همایون در احسن آباد آمد و بر اندازه تعارف ارواح با اکابر علما و اشراف ملوک و امرا آشنایی که مقتضی روشنایی در امور دو جهانیست حاصل گشت و این حدیث بروایت بعضی دوستان مخلص بسمع اشرف حضرت سلطنت... رسید و در اتنای این احوال خطیب حال دار الملک احسن آباد مریض شد و جمعه نزدیک بوذ روی بذین محبّ قدیم آورد و فرمود که چند سال متواتر در شهر معتبر هراة یکجا بوذه ایم و حق نمک و جز آن در ذمه یکدیگر بسیار داریم چون الله درین غربت و بعد مسافت ملاقات روزی کرده طریق مرضی و سبیل مستحسن آن باشد که در مهمّات احوال... استعانت از یکدیگر طلبیم و زمان اقامت خیر جمعه نزدیک شده با استعداد آن ترا مشغول باید شد. این محب در اجابت این سؤال بعذر پیش آمد و گفت که خواندن خطبه و اداء نماز جمعه کاری عظیم است علی الخصوص در محل تختگاه بادشاه... و امثال این عذرها که بزعم این ضعیف مطابق واقع بوذ بسیار گفته شد اما سید خطیب مرحوم به سمع قبول اصفا نفروذ [نفرمود]... و چون سید خطیب مرحوم بدین غایت مبالغت نمود بهمان استظهار که بر زبان مبارک او رفته بوذ التزام کرده آمد و خطبه هم از انشاء خود مرتب کرده یاد گرفته شد و چون روز جمعه رسید متوکلاً علی الله بر منبر برآمد خطبه خواند... و در جمعه دیگر در اتناء هفته سید مرحوم بجوار حق پیوست و بادشاه دنیا پناه... علاء الحق و الحقیقة و الدین و الدنیا... در جمعه گذشته اداء خطبه و نماز جمعه ازین ضعیف به حضور معاينه کرده بوذ چون روز جمعه رسید این ضعیف را از بندگی تخت طلب آمد و شرف خاک بوس درگاه بارگاه جهان پناه حاصل شد و به مرحمت فرمان اعلی صادر گشت که

پایان نسخه به خطی جز خط اصل و جدیدتر است. ۱۱ برگ اول از سده ۱۲هـ (برگ ۱ ر مورخ ۱۷ رجب ۱۱۲۲ق) و بقیه نسخه از سده ۹هـ. رساله پنجم پایان یافته در شب سه شنبه ۲۰ ذی‌قعدة ۸۵۷ق.

در عناوین خطبه‌ها فقط جمله بسمله با شنگرف نوشته شده است. با دواير تو خالی و ل در پایان و آغاز خطبه‌ها به شنگرف، آغاز بعضی از خطبه‌ها شماره خطبه هم نوشته شده است. در قصیده و تریه ابیات قصیده اصل با شنگرف کتابت شده. دارای سه نقطه شک (:) در حاشیه بعضی برگها (مانند ۵۴ پ). در حاشیه بسیاری از صفحات هم علامتی شبیه به عدد (۹) دیده می‌شود که به نظرم با اصلاح کردن کلمات در نسخه و همین سه نقطه شک بی‌ارتباط نیست. چه در مواردی کلمه یا اعرابی را در همان سطر سترده‌اند و گاهی هم همین علامت را به صورت ناقص محو کرده‌اند. می‌توان حدس زد که در اصل این علامت همان سه نقطه شک بوده که پس از رفع ابهام آن را به این صورت خط زده یا سترده‌اند. با یک بررسی اجمالی این علامت را در این صفحات دیدم: ۴۷ پ، ۵۵ ر، ۵۵ پ، ۵۸ ر، ۵۸ پ، ۶۵ ر، ۶۶ پ، ۶۹ پ، ۸۶ ر، ۹۶ ر، ۱۰۰ پ، ۱۱۵ پ، ۱۲۲ ر، ۱۲۹ پ، ۱۳۰ ر، ۱۳۰ پ، ۱۳۴ پ، ۱۳۵ ر، ۱۳۶ پ، ۱۳۹ پ، ۱۴۳ ر، ۱۴۴ پ، ۱۴۵ ر، ۱۴۶ پ، ۱۴۹ پ، ۱۵۴ ر، ۱۵۵ پ. برگ ۱۳۳ ر سفید مانده که به خاطر اشتباه در کتابت بوده نه افتادگی. پس از برگ ۱۷ دو برگ افتاده که به جای آنها برگهای سفید گذاشته‌اند. برگهای ۹-۱۱ هم سفید مانده است. رکابه دار، جزوها ۸ برگی.

در برگ آخر نسخه یادداشتی از یحیی بن ابوتراب بن محمد مفید بن عبدالنبی جزائری شیرازی که این «کتاب مستطاب خطبه» را به مخبر السلطنه^۱ خاقان مملکت فارس تقدیم کرده است. کاغذ: نخودی آهار مهره.

۱. مهدی قلی‌خان هدایت مخبر السلطنه (۱۲۸۰-۱۳۷۵ق). رک: القاب رجال دوره قاجاریه، ص ۱۳۹-۱۴۰.

۱. دعاء بزرگوار «۱۵۷ ر»

آغاز: «اللهم بتتالق نور بهاء عرشک بین اعدایی استظرت وبسطوات الجبروت من عزّ عزّ تک».

۲. قصیده ابیات الفرّج «۱۵۷ پ»

این قصیده در المستظرف فی کل فن مستظرف، ج ۲، ص ۴۵۲ به احمد بن حمزه بونی نسبت داده شده است. آغاز: «هذه ابیات الفرّج الحمّر طائیه نفع الله به والمسلمین اجمعین. آمین. انّی لارجوا عطفة الله ولا

اقول ان قیل متی ذاک متی

لابدّ ان ینشر ما کان طوی

جوداً وان یمطر ما کان ذوی».

انجام:

«من فوّض الامر الی صوب القضا

قابل امر الله منه بالرضا

ثم صلوة الله تتری دایماً

علی النبی المصطفی خیر الوری

وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین».

۳. القصیده الوتریة فی مدح خیر البریة

«۱۵۸-۱۶۸ پ» (ادیات-عربی)

مؤلف: محمد بن ابوبکر ابن رشید بغدادی (۶۶۲ق)

بروکلمان، ج ۵، ص ۲۰-۲۱؛ تراثنا، ش ۶۰، ص ۲۷۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۹، ص ۳۶۳ و ج ۱۱، ص ۷۵۸. از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «القصیده الوتریة التي انشأها الشیخ الفقیه الامام الصالح الزاهد الواعظ مجدالدین محمد بن ابی البکر رشید البغدادی رحمة الله علیه.

ما بال قلبک لا ینفک ذالم

مذ بان اهل الحمی والبان والعلم».

انجام موجود:

کم اعجزت من بلاغات فصاحته

و بذل العسر بالیسر استماحته

خط: نسخ معرب. ۱۱ برگ از آغاز و برگهای ۱۵۷ تا

۳. مجالس سیف‌الدین باخرزی «ص ۳۴۶-۳۵۳»
(عرفان-فارسی)
مؤلف: سعید بن مظفر باخرزی، سیف‌الدین (۶۵۳ تا ۶۵۹ق)
از مجالس او دستنویس کاملی در دست نیست و این
نسخه هم تنها یک مجلس آن را دارد.
فهرستواره، ج ۷، ص ۳۹۷ (با نام رساله عرفانی)؛ ادبیات
تهران، ج ۱، ص ۲۶۰.

آغاز: «بسمله. قوله تعالی واشرقت الارض بنور ربها
ووضع الكتاب یا ربنا هون علينا شدائد. اشغلنا بک عمن
سواک... دو چراغ بود بر روی تو باز گرفته فرشی بسیط
گستر دند».

انجام: «چون به خاک دفن کردند او به آن گورستان
درآمد و فریاد می‌زد. شعر:
ارادو لیخفوا قبرها عن محبها

و طیب تراب القبر علی القبر
رفتیم شب به خیر باد. والحمد لله (کذا) رب العالمین
والصلوة علی رسوله محمد وآله اجمعین. تم مجلس من
مجالس شیخ الاسلام قطب الانام سیف الملة والدين
الباخرزی تعمد (کذا؛ تعمد) الله برضوانه والسلام».

۴. رسالة الطیر «ص ۳۵۴-۳۶۰» (عرفان-فارسی)
مؤلف: احمد بن محمد غزالی (۵۲۰-۵۰۰ق)
این نسخه قسمتی از انجام رساله را ندارد (برابر با ص
۷۸-۸۰ چاپ احمد مجاهد).

میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۴۲۳ و ج ۳،
ص ۱۵۸؛ نامه بهارستان، ش ۴، ص ۶۱؛ مجلس، ج ۴۱،
ص ۱۰۵؛ مجموعه آثار فارسی احمد غزالی، ص ۶۹-۸۰.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة علی رسوله
محمد وآله اجمعین. امام ربانی و عالم الهی قطب وقت و
ولی عهد ابوالفتوح احمد بن محمد بن محمد بن الغزالی
رحمة الله علیه گفت مرغان اگر چه بسیارند و خو [ی و]
سرشت ایشان مختلف بود».

انجام: «تا مادام که شما در قفص قالب باشید و رسن
تکالیف بر پای شما بود بدیشان نرسید».

یک، ۱۶۸، دو برگ، ۱۷/۵×۱۰/۵، ۲۳/۳×۱۴/۶، ۱۷ سطر،
۱۷/۵×۱۰/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای، با ترنج و سرترنج زیتونی،
مجدول گرهدار. قطر: ۲/۹.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
[شماره ثبت: ۱۲۹۳۷]
(← تصویر)

(۸۸۹۱)

مجموعه:

۱. منشآت «ص ۱-۱۳۳» (منشآت-فارسی)
مؤلف: ابوالحسن بن ابراهیم یغمای جندقی (۱۱۹۶-۱۲۷۶ق)
عناوین در نسخه نانوخته مانده اما با مقابله نسخه ش
۱۶۴ فیروز مشخص شد منشآت یغماست.

ملک، ج ۴، ص ۷۹۳؛ مجلس، ج ۲۱، ص ۳۳۱؛ دنا،
ج ۱۰، ص ۱۵۶-۱۵۷.

آغاز: «روزت خجسته باد و اختر بخت بقرهی پیوسته
گویا فرمان آبشخور دم باز امسال بدان در گشته رخت
بازگشت کشد».

انجام: «کارگزاران را از در خشنودی نه سود خویش
فرمای پذیرش خواهد رفت».

۲. دیوان سنایی «ص ۱۳۹-۳۴۴» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محدود بن آدم سنایی (۵۴۵-۵۰۰ق)
از انجام نانوخته مانده است.

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۷۲ و ۲۳۶۱-۲۳۶۳؛ مشترک پاکستان،
ج ۷، ص ۳۱ و ج ۹، ص ۲۱۲۴-۲۱۲۶؛ فرهنگ سخنوران،
ج ۱، ص ۴۶۹.

آغاز: ای منزّه ذات تو عما یقول الظالمون

گفت علمت جمله را ما لم تکونو تعلمون
چون منزّه باشد از هر عیب وصف ذات تو
جای استغفارشان باشد و هم یستغفرون

انجام:

وقت بخشش حیات درویشی
گاه طاعت هلاک خذلانی
همه زیبی بهشت را شایبی
همه نوری سپهر را مانی

۵. نامه «ص ۳۶۱-۳۶۲» (فارسی)
 مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ - ۱۲۵۱ق)
 برابر با ص ۵۴-۵۶ چاپ سنگی، ۱۲۸۲ق، تبریز.
 آغاز: «مقرب الخاقان امیر نظام بدانند که تحریرات
 مرساله آن عالیجاه به نظر رسید به حمد الله تعالی از کار
 یزد آسوده شدیم. اخوی شجاع السلطنه از رفتار خود
 نادم شد نصرالله خان را دلجوئی کرد».
 انجام: «در این باب هر نوع اعانتی که لازم است برادر
 کامکار ظل السلطان و ارجمندی صیف الدوله به آن
 عالیجاه خواهند کرد ان شاء الله تعالی».
۶. دیوان ناصر خسرو «ص ۳۶۳-۳۷۳»
 (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: ناصر خسرو قبادیانی بلخی (۳۹۴-۴۸۱ق)
 از انجام ناقص مانده است.
 منزوی، ج ۳، ص ۲۵۵۹-۲۵۶۲؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲،
 ص ۹۱۱-۹۱۲؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۱۵-۱۶ و
 ج ۹، ص ۲۲۸۳-۲۲۸۴.
 آغاز:
 خداوندی که در وحدت قدیم است از همه اشیا
 نه اندر وحدتش کثرت نه محدث را از او انها
 انجام:
 ای خواننده به صد حیل و تقلید قرآن را
 مانتده مرغی که بیاموزد قرآن
۷. تاریخ الحکماء «ص ۳۷۹-۴۹۲»
 (شرح حال نامه - فارسی)
 شامل شرح حال و سخنان این کسان: فیثاغورس،
 جاماسب، زردشت، انکساغورس، سقراط، اسقلینوس،
 سولون، افلاطون، هرقل، ارسطاطالیس، برقلس،
 افلیدس، دیوجانس، افلاطن، فرفوروس، تامسطیوس،
 نیکوماخس، ابونیوس، افیقورس، ذیمقراطیس، تالیس.
 از شرح حال فرفوروس به بعد (صفحه ۴۸۹ تا پایان)
 متن بسیار مختصر می‌شود. کتابت این صفحات چلیپا
 است و آن را بعداً به متن اصلی افزوده‌اند.
۸. آداب المشق «ص ۴۹۳-۵۰۲» (خط - فارسی)
 مؤلف: بابا شاه اصفهانی (به احتمال ۹۹۶ق)
 مقدار دو صفحه در وسط رساله سفید مانده اما متن کامل
 است (ص ۵۰۰-۵۰۱).
 در نسخه با نام «رساله فی آداب کتاب و المشق
 المستعلیق لمولانا میر عماد الحسنی رحمه الله علیه» آمده
 است. با دیباچه مجعولی که کتاب را به میر عماد منتسب
 کرده است.
 کتاب آرابی در تمدن اسلامی، ص پنجاه و چهار - پنجاه و
 هفت و ۱۴۵-۱۵۷؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۹۰۳-۱۹۰۵.
 آغاز: «صبا به عطر آمیزی رقم مشکین بسم الله که
 سر دفتر ارقام مشکفام دیوان حمد و ثنای خالق
 بی چون است».
 انجام: «تا از گرمی مهره نسوزد و خوبی مهره آن است
 که چنان روشن شود که عکس روی در روی نماید
 والسلام».
۹. منشآت «ص ۵۰۳-۵۲۶»
 آغاز: «مقرر آن که آن عالیجاه از قرار یک طغرا رقم مطاع
 امان در نهار داده در مدت توقف آن عالیجاه».
 انجام: «و اگر لفیفه‌ای در مهاجرت تحریر نمایم
 صحیفه‌ای تقریر کرده‌ام. نیز محرومی... خدمت را
 جوشن کبیر لازم است. چه کنم پرده سعدی قصب است.
 زیاده ازین ترک ادب والسلام».
۱۰. اشعار پراکنده «ص ۵۰۴-۵۰۵، ۵۳۴، ۵۳۷-۵۳۸»
 (فارسی)
 از میرزا عبدالحمید، عطار و سعدی.
 خط: نستعلیق و شکسته، بخشهایی از رساله مجالس
 و پس از آن نسخ معرب. تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ.

عناوین نانوشته، کتابت از صفحه ۴۸۹ به بعد چلیپا، بالای صفحه ۳۴۸ مهر بیضوی «عبدہ الراجی رضا قلی»، در صفحه ۵۴۵ یادداشتی از کاتب درباره کتابهایی که برای سرکار رضا قلی خان و همچنین علی قلی خان خلف رضا قلی خان کتابت کرده بود (جمع مبالغ کتابهای او بیست تومان شده بود). و قیمت آنها به سیاق و یادداشت دیگری بدین مضمون که: «بتاریخ ۹ شهر صفر ۱۲۴۱ به خانه شاطر رحیم آمدیم»، صفحه ۵۴۶ سیاه مشق نستعلیق جلی، رکابه دار، سطراندازی شده با مسطره، جزوها ۸ برگی، برگهای ۱۳۴-۱۳۸ و ۳۴۵ و ۵۰۰-۵۰۱ و ۵۲۷-۵۳۳ و ۵۳۵-۵۳۶ و ۵۳۸-۵۴۱ سفید. کاغذ: فرنگی نخودی و شکری آهار مهره (صفحات ۹۳-۱۲۴ بدون آهار و مهره کشی است). یک، ۲۷۳، یک برگ، ۱۴×۲۲/۴، ۱۷-۱۵ سطر، ۹×۱۶. جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و جدول ساده. قطر: ۳/۶. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش. [شماره ثبت: ۱۳۷۲۰]

(۸۸۹۲)

مجموعه:

مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)

۱. خلاصه المنهاج فی مناسک الحاج «ص ۱-۱۵»

(فقه-عربی)

تنظیم شده در ۱۱ فصل:

الفصل الاول: فی المقدمات.

الفصل الثانی: فی الاحرام.

الفصل الثالث: فی الطواف.

الفصل الرابع: فی السعی.

الفصل الخامس: فی التقصیر.

الفصل السادس: فی احرام الحج.

الفصل السابع: فی الوقوف بعرفه.

الفصل الثامن: فی الوقوف بالمشعر.

الفصل التاسع: فی قضا مناسک منی.

الفصل العاشر: فی الرجوع الی مکة.

الفصل الحادی عشر: فی الرجوع الی منی.

در نسخه با نام «رسالة تشتمل علی واجبات الحج واركانه املاً المولى الشيخ الامام الحجة السعيد المغفور جمال الدين ابی منصور الحسن بن المطهر الحلي رضی الله عنه».

ذریعه، ج ۲۲، ص ۲۶۰؛ مکتبه العلامة الحلی، ص ۱۲۷ (دو نسخه)؛ غرب همدان، ص ۳۶۲؛ ملک، ج ۸، ص ۴۷۸ (از مؤلف با نام جمال الدین مطهر یاد شده است)؛ الهیات مشهد، ج ۲، ص ۱۷۴-۱۷۵.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيد المرسلين محمد النبي وآله الطاهرين الاخيار وسلم. هذه رسالة تشتمل على واجبات الحج واركانه خالية عن التطويل».

انجام: «يوم الثاني عشر بعد الزوال لا قبله. فهذا ما اردنا اثباته في هذه الرسالة ومن اراد التطويل فعليه بكتبتنا المطولة في الفقه والله الموفق للصواب والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد النبي وعترته الطيبين الطاهرين وسلم وكرم».

انجامه: «نجزت تعليقاً ظهر الآخذ لثمان [بقيين] من ذى القعدة المبارك الحرام من سنه خمسٍ واربعين وسبع مائة».

۲. [جواب سؤال عن تعلم القرآن] «ص ۱۶» (فقه-عربی) پاسخ پرسشی است که در ۷۱۳ق در دامغان از او شده است. نسخه دیگری از این رساله نیاقتم.

آغاز: «فی سنة ثلاث عشرة وسبع مائه ببلدة دامغان سأل بعض العلماء من الشيخ الامام الحجة المغفور جمال الدين ابی منصور الحسن بن المطهر قدس الله روحه عن تعلم القرآن هل هو واجب علی الكفاية ام علی الاعیان فاجاب بان قال ان تعلم القرآن منه واجب علی الاعیان عيناً وهو فاتحة الكتاب».

انجام: «إذا انفقت آیتان فی الدلالة علی حکم من الاحکام الشرعية من غیر تفاوت».

٣. واجب الاعتقاد على جميع العباد «ص ١٩ - ٣١»
(كلام وفقه - عربي)
در نسخه با نام «واجب الاعتقاد على جميع العباد املاً»
الشيخ الامام الحجة المغفور جمال الدين ابي منصور
الحسن بن المطهر الحلبي». كامل.
مكتبة العلامة الحلبي، ص ٢١٧-٢٢١ و ٢٤٣؛ دنا، ج ١٠،
ص ٩٢٦-٩٢٧.
- آغاز: «الحمد لله على نعمائه وصلى الله على سيد رسله
واشرف انبيائه... اما بعد فقد بينت في هذه المقالة واجب
الاعتقاد على جميع العباد».
- انجام: «وهي العلم بكون المعروف معروفا والمنكر
منكر او تجويز التأثير والامن. نجز والحمد لله وحده
وصلى على سيدنا محمد وآله».
٤. [جواب سؤال السلطان خدابنده] «ص ٣٣ - ٣٦»
(كلام - عربي)
پاسخ پرسش سلطان محمد خدابنده (٧٠٣-٧١٦ق)
درباره حکمت نسخ احکام الهی است. از این پرسش و
پاسخ نسخه دیگری نیافتیم.
در نسخه با نام «سؤال اورده السلطان المغفور السعيد
غيث الدين خدابنده محمد رضى الله عنه على الشيخ
الامام الحجة السعيد جمال الدين ابي منصور الحسن بن
يوسف بن مطهر قدس الله روحه فاجاب عنه».
- آغاز: «الحمد لله الذى بسط ثوب معرفته على قلوب
العارفين ونشر بساط رحمته على جميع العالمين... اما
بعد فانه لما برز الحكم السلطاني وورد الامر الايلخاني...
قال خلد الله سلطانه كيف يتحقق النسخ من الله تعالى
لاحكام الشرعية وهو عالم لذاته بالحسن والقبح».
- انجام: «وان سقط هذا السؤال عنهم لكن يلزمهم ما هو
اصعب منه والحمد لله وحده وصلى الله على محمد النبي
وآله الطاهرين».
- انجامه: «نجز تعليقاً ضحى السبب س از (?) ذى القعدة
المبارك الحرام من سنة سب واربعين وسبع مائه والحمد لله
رب العالمين وصلواته على سيدنا محمد النبي وآله
الطيبين الطاهرين وسلامه».
٥. [معرفة واجب الصلاة وصفتها] «ص ٣٩ - ٥٢»
(فقه - عربي)
در نسخه با نام «رسالة في معرفة واجب الصلاة وصفتها
املاً» الشيخ الامام الحجة المغفور جمال الدين ابي منصور
الحسن بن يوسف بن المطهر رضى الله عنه». مشتمل بر ١٣ فصل:
الفصل الاول: في الطهارة.
الفصل الثاني: في طهارة الثياب والبدن.
الفصل الثالث: في المكان.
الفصل الرابع: في القبلة.
الفصل الخامس: في الاوقات.
الفصل السادس: في كيفية الصلاة.
الفصل السابع: في المندوبات.
الفصل الثامن: في مبطلات الطهارة.
الفصل التاسع: في مبطلات الصلاة.
الفصل العاشر: في السهو في الصلاة.
الفصل الحادي عشر: في عدد الصلوات الواجبات.
الفصل الثاني عشر: في النوافل.
الفصل الثالث عشر: في الاجماع.
غرب همدان، ص ٣٦٢.
- آغاز: «الحمد لله حمد الشاكرين والصلاة والسلام على
اشرف المرسلين محمد المصطفى وعترته الاوصياء
المتقين الائمة المعصومين... اما بعد فهذه رسالة تحتوى
على معرفة واجب الصلاة وصفتها بالتماس المولى الامير
الكبير الاعظم... ترمناش ايد الله بدوام ايامه».
- انجام: «بامام معين وتسقط القراءة عن الماموم فهذا ما
اردنا اثباته في هذه الرسالة والله الموفق والمعين».
- انجامه: «نجزت والحمد لله وحده وصلواته على سيدنا
محمد النبي وآله اصيبل السبب لسبب مضمين من ذى الحجة
المبارك الحرام خاتمه سنة سب واربعين وسبع مائه».
٦. الرسالة السعدية «ص ٥٥ - ١٣٣» (كلام وفقه - عربي)
در نسخه با نام «الرسالة السعدية املاً» الشيخ الامام العلامة
السعيد المغفور جمال الدين ابي منصور الحسن بن يوسف
ابن المطهر الحلبي احله الله دار كرامته». كامل.

المشهور رحمة الله عليه. ۲. ادعية ايام شهر رمضان المبارك. فهرست جدید دیگری هم با خطی بدتر در پایین همین صفحه نوشته شده است. تملک محمد شفیع بن محمد علی استرآبادی با مهر بیضوی: «نَجَنَى بِحَقِّ مُحَمَّدٍ شَفِيعِ الْمَذْنِبِينَ». مهر بیضوی: «هو، اقل العباد محمد حسين» (از تاریخ آن فقط دو عدد ۱۵... خوانده می شود)، مهر مستطیل: «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده امامويدى ۱۱۴۵». مهر چهارگوش: «محمد نبی الله على ولى الله الوائق بهما شفيع ۱۰۷۴» (این مهر دو بار هم در صفحه ۳۸ کوفته شده است). مهر مستطیل: «افوض امرى الى الله عبده محمد باقر». و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۵۵۱.

در صفحه ۱۸ تملک محمد شفیع بن محمد علی استرآبادی با مهر بیضوی: «یا شفيع المذنبين ۱۰۶».

۱. کاتب نسخه از شاگردان علامه حلی بوده و سه نسخه دیگر از

آثار علامه به خط او در دست داریم:

۱. انوار الملکوت فی شرح الیاقوت، در ۲ ذیقعه ۷۲۳ق در کاظمین از روی نسخه خط مؤلف. وی در پایان آن نسخه نوشته: «قابلته مراراً و درسته بحمد الله وحسن توفيقه» که آشکارا نشان می دهد وی شاگرد علامه بوده است. موجود در کتابخانه محمد آخوندی در تهران. رک: مکتبه العلامة الحلی، ص ۵۶-۵۷.

۲. قواعد الاحکام فی معرفة الحلال والحرام، در پنجشنبه ۲۷ رمضان ۷۲۷ق. با افتادگی از آغاز و وسط. موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی به شماره ۲۵۱۶. رک: آستان قدس، ج ۲، ص ۹۵-۹۶ و ج ۲۱، ص ۱۰۴۱-۱۰۴۲.

۳. نسخه دیگری از همان کتاب در دو بخش: بخش اول مورخ شنبه ۸ شوال ۷۲۵ق و بخش دوم سه شنبه ۳ جمادى الآخر ۷۳۷ق. موجود در کتابخانه مجلس به شماره ۶۰۳ طباطبایی. رک: مجلس، ج ۲۴، ص ۳۷۴-۳۷۶ (در آن جا نام کاتب سهواً جمال الدین محمد بن الحداد الحلی ثبت شده است).

برای شرح حال او رک: بحار الانوار، ج ۱۰۴، ص ۲۰۱-۲۰۲ و ج ۱۰۶، ص ۱۰؛ ذریعه، ج ۱، ص ۱۴۲؛ اعیان الشیعة، ج ۳، ص ۹۳؛ امل الأمل، ج ۲، ص ۲۴؛ طبقات اعلام الشیعة، قرن ۸هـ، ص ۱۱-۱۲؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۱۲۶ (اشعاری از او) و تملک او در دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۳۵۲.

مکتبه العلامة الحلی، ص ۱۲۹-۱۳۲؛ دنا، ج ۶، ص ۱۲۲-۱۲۶.

آغاز: «الحمد لله المتفضل بجعل الانبياء واسطة بينه وبين عباده المنعم باراداف الاوصياء لتهديب طرق هدايته».

انجام: «وصلة الاخوان بعشرين وصلة الرحم باربعة وعشرين وليكن هذا آخر الرسالة فان الاخبار فى ذلك اكثر من ان تحصى والحمد لله وحده فرغ من تصنيفه مصنفه العبد... بالسلطانيه والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيد المرسلين محمد النبى وآله الطاهرين».

انجامه: «الى الطاهرين بخط مصنفه رحمه الله فرغ تعليقا بخط مَصْنَفِهِ رحمه الله فرغ تعليقا ظهر الاربعاء لتسع مَضِين مِنَ الْمُحَرَّمِ الحرام فاتحه سنه سبع واربعين وسبع مائه بالحله بلد الجامعين والحمد لله وحده وصلواته على سيدنا محمد خاتم النبیین وعلى آله الطيبين الطاهرين وكتب احمد بن محمد بن الحداد».

خط: نسخ معرب. کاتب: احمد بن محمد بن حداد!

تاریخ کتابت: ظهر یکشنبه ۸ روز باقیمانده از ذیقعه ۷۴۵ق (رساله اول)، پیش از ظهر شنبه ذیقعه ۷۴۶ق (رساله چهارم)، شنبه ۷ ذیحجه ۷۴۶ق (رساله پنجم)، ظهر چهارشنبه ۹ محرم ۷۴۷ق در حله (رساله آخر).

عناوین مشکى، نشانیها شنگرف با این تفصیل: درون کشیدگی حروف با شنگرف پر شده است. بین عبارات و جملات علامت **☞** و **☞** و پایان رساله ها و بندها شکل **☞** کشیده شده است.

در صفحه عنوان هر رساله نام کتاب و مؤلف نوشته شده که در معرفی کتابها بدان اشاره شد.

صفحه آغازین مجموعه این یادداشتها و نقش مهرها را دارد: فهرست رساله های مجموعه به خط محمد بن سید زین العابدین موسوی (برادر صاحب روضات الجنات)، طبق این فهرست ۲ رساله پیشتر در نسخه بوده که اکنون از آن افتاده است: ۱. کتاب الاربعین حدیثا للسید محبی الدین ابی حامد محمد بن عبدالله بن علی بن زهره الحسینی ابن اخ السید ابن زهره

بدین داری و اسلام نمایند... بر حکم شریعت محمد رسول الله صلی الله علیه السلام در عقیده نجاج آورده است که یکی از شرایط ایمان».

انجام: «و این دعا می‌خوانند رحمت خود بر ایشان نثار می‌کردم دعای این است... الاحیاء منهم والاموات و صلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین برحمتک یا ارحمت (کذا) الراحمین».

انجامه: «تمام شد این کتاب عمدت الاسلام در چهبر (?، بعضی از کلمات به خاطر وصالی خوانده نمی‌شود) ساکن قصبه کجرات بیست دوم ماه ربیع الاول سنه هژدهم در عهد محمد شاه پادشاه غازی... و ملک میان... بن محمد خوشحال. هر کسی دعوی کند... باشد در شرع.

نوشته بماند سیه بر سفید

نویسنده را هست فردا امید».

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ معرب. کاتب:

ملک میان... بن محمد خوشحال ساکن قصبه کجرات. تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ. در انجامه تاریخ کتابت ۲۲ ربیع الاول سال هجدهم جلوس محمدشاه پادشاه غازی نوشته شده که به احتمال فراوان می‌باید منظور محمد شاه بن جهان شاه بن شاه عالم اول (۱۱۳۱-۱۱۶۱ق) از پادشاهان گورکانی هند باشد. بر این مینا تاریخ کتابت نسخه سال ۱۱۴۹ق است.

کتاب پردازای هندی. عناوین و نشانیها مشکى، بر فراز عناوین خط مشکى رنگى کشیده شده. بعضی از عبارات عربی بین سطور به فارسی ترجمه شده است. صفحه عنوان نسخه نام کتاب و فهرست اشیایی که میرزا شیر... داده و یک یادداشت محو شده.

دو برگ الحاقی پایان نسخه این یادداشتهها را دارد: برگ ۱۱۲ ر چندین و چند تاریخ تولد بدین ترتیب: تولد برخوردار عبدالمجید خان در ۱۲ شوال ۱۳۶ (۱۳۰۶ق)، برخوردار سید احمد جان در ۴ ذی القعدة ۱۳۷ (۱۳۰۷ق)، تولد مسکین عبدالواحد در ذالقعد ۱۳۷ (۱۳۰۷ق)، تولد برخوردار نور (ثیر) احمد خان ولد

نیمی از ص ۶۴-۷۹ و همه صفحات ۸۰-۸۳ افتاده بوده که آنها را نونویس کرده‌اند. در حاشیه تصحیح شده، رکابه‌دار. در برگ آخر نسخه حدیثی از پیامبر اسلام (ص) در وصف امیرالمؤمنین (ع) و ترجمه منظوم آن به فارسی در دو بیت. دارای جزوهای ۱۰ برگى. به خاطر برش صفحات اثر این جزوشمارى تنها در دو صفحه ۱۰۲ (خامس عشر) و ۱۲۰ (سادس عشر) باقیمانده است. اعداد ۱۵ و ۱۶ نشان می‌دهد نسخه علاوه بر افتادگی از انجام - که فهرست ابتدای نسخه نشانگر آن است - از آغاز نیز برگهای زیادی کسری دارد. البته این افتادگی قدیمی است. رکابه‌ها به خطی جدیدتر به نسخه اضافه شده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره، وصالی و مرمت شده مخصوصاً در حاشیه درونی برگها. اطراف صفحات کمی آخورده.

۶۷ برگ، ۱۹/۸×۹/۹، ۲۰ سطر، ۱۶/۵×۷/۵.

جلد: تیماج مشکى، مجدول گرهى و ساده. شیرازه از متن جدا شده. قطر: ۲/۶.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۴۲۲]

(← تصویر)

(۸۸۹۳)

عمدة الاسلام

(فقه - فارسی)

مؤلف: ابوظاهر بن کمال ملتانی (سده ۹ و ۱۰هـ)

برگ آغازین نسخه نونویس است و کاتب از خود چند سطرى را در آغاز کتاب قلمی کرده است. کامل.

مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۶۰۲-۶۱۰؛ فهرستواره فقه هزار و چهارصد ساله، ص ۶۶-۶۷؛ دنا، ج ۷، ص ۶۲۳؛ دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۵، ص ۶۴۹.

آغاز: «الحمد لله (کذا) رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين. اما این کتاب را عنده (کذا) الاسلام نام نهاده‌اند که مسلمین از خوندن این کتاب فیض به‌برند و توجه

عبدالحمید در ۲۵ شعبان ۱۲۹۴ق (این تاریخ دو بار نوشته شده است)، تولد اختر... جان در ۲۸ رمضان ۲۹۲۱ (تاریخ را بر عکس نوشته است = ۱۲۹۲ق)، تولد بی بی فرخ خان در ۲۰ شعبان ۲۹۲۱ (= ۱۲۹۲ق)، تولد بی بی شاه سلطان بنت عبدالواحد در ۲۵ رمضان ۱۲۹۱ق، تولد غلام محمد جان ولد عبدالواحد در ۷ ربیع الاول ۱۲۷۷ [۱۲] نوشته محمد یعقوب بن عبدالواحد، نام سه پسر ملا نیر احمد، و این یادداشت: «تولد نور چشم بی بی عمو جان بتاریخ هفدهم ماه جمادالثانی، همان روز فرنگ کافر از قندهار کوچ کرد به هندوستان سنه ۱۲۹۷». در سه صفحه دیگر: چند نسخه پزشکی و داروسازی، و جدول طلبکارها و بدهکارهای افراد، وصیت نامه عبدالواحد: شامل طلب مردم که به زمه (کذا) عبدالواحد می باشد (بخشهایی از آن را محو کرده اند).

در کناره بعضی از صفحات نسخه یادداشت‌هایی دیده می شود که بنا بر بررسی من چنین اند: چندین تعویذ و حرز و دعا (برگهای ۱۸، ۴۵، ۴۷، ۱۱۱ پ)، چندین دستورالعمل پزشکی و کیمیایی و داروسازی (برگهای ۳۴، ۳۵، ۵۳، ۵۴، ۷۹، ۸۲، ۸۸، ۹۵، ۹۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۰)، معادل بعضی از اوزان و مقادیر (برگهای ۳۹، ۴۰، ۵۸ پ این یادداشت: «شکر و الحمد لله (کذا) تعالی بتاریخ بیست دویم جماد الثانی فرنگ علیه العنة (کذا) از قندهار بدر شد بطرف هندوستان سنه ۱۲۹۸ بدست خط عبدالواحد». تولد بی بی محترم جان در ۵ شعبان ۱۳۸۱ (برگ ۱۱۰)، تولد غلام سرور جان در یکشنبه ۵ محرم ۱۳۰۶ق در حکومت امیر عبدالرحمن خان (برگ ۱۱۱ ر). در دو صفحه ۳۸ ر و ۱۱۳ ر نام «میر هدایت علمی» بدون توضیح دیگری نوشته شده است. برگهای ۱ و ۷۷ و ۷۸ نونویس. رکابه دار. جزوها ۸ برگگی. با نشان صحاف (به صورت خط مورب کوچک مشکی رنگی که در گوشه سمت راست بالای ورق وسط هر جزو کشیده شده است).

کاغذ: هندی نخودی آهار مهره.

یک، ۱۱۱، سه برگ، ۱۳/۶×۲۰/۷، ۱۱-۱۶ سطر. ۱۷/۵×۹.

جلد: میشن عنابی رنگ پریده و روغن کشی شده فرسوده، با ترنج و دو سر ترنج کوچک ضربی، عطف و سجاج مرمت شده. روی طبله اول با مازیک نام کتاب نوشته شده است. قطر: ۲/۷. خریداری از حاذقی در اردیبهشت ۱۳۴۷ش. [شماره ثبت: ۷۸۴۳۰]

(۸۸۹۴)

صلوات مسعودی

(فقه - فارسی)

مؤلف: مسعود بن محمود بن یوسف سمرقندی (سده ۶ یا ۷ هـ) یک برگ از آغاز افتادگی دارد. رک: ش ۸۸۷۸.

آغاز موجود: «اما ظاهر روایة این است که کافر نشود و لیکن مبتدع بود. بدان که مسح موزه جایز است به امر رسول و به فعل رسول».

انجام: «به قول ابوحنیفه و ابویوسف رحمهم الله نیت کند و یک سجده آرد و قعد و سهو از عهده بیرون آید. والله اعلم بالصواب (کذا) والیه المرجع... والمرسلین. اللهم ارزقنا شفاعتهم فی یوم لا ینفع مال ولا بنون».

انجامه: «تمت تمام شد کار من نظام شد اسب را لگام شد فیل را زنجیر شد. تم تم تم. تمام شد از ید فقیر حقیر پرتقصیر احقر الناس خاکپای درویشان محمدسعید کاملی غزنوی... (یک سطر پس از آن سیاه شده است. اسم کاتب را هم سترده و به جایش این نام را نوشته اند).

نوشته بماند بخط غریب

که نصر من الله و فتح غریب (کذا)

نوشته بماند سیه بر سفید

نویسنده را نیست فردا امید

هر که خواند دعا طمع دارم

زانکه من بسنده گنه کارم

باید که ببینده و خواننده در حق نویسنده فاتحه خیر

بخواند. تم تم تم».

باب دوم: در دستور العمل شجره و احکام و ارقام و نوشتجات و امثال آن که از دیوان اعلی نوشته می‌شود.

باب سیم: در مهرهای مبارک که هر یک متعلق به کدام نوشتجات است.

باب چهارم: در دستور مکاتیب اشرف به مخدرات اقوام و اولاد عالی مقام اشرف.

باب پنجم: در کتابات متعارفه که ارباب دولت و غیرهم به یکدیگر نویسد.

باب ششم: در مکاتیب اوساط الناس به یکدیگر.
باب هفتم: در مکاتیب سایر الناس که عارف به آداب نوشتجات نیستند و القاب دستور باب ششم نیز مناسب ایشان که فقرا نیست و در میان یکدیگر به نحوی معمول داشته‌اند.

باب هشتم: در اشعار مناسب مطالب که به آن اکتفا می‌شود و احتیاج به مکاتبه نیست و جهت اقتباس در مطالب و مکاتیب نیز به کار می‌آید.

باب نهم: در مفردات القاب و فقرات اصلیه آن که چون ترکیب شود القاب غیر متناهی نسبت به هر طبقه و هر طایفه به هم می‌رسد و هر چند منزل در هر طبقه عالی تر باشد فقرات الفاظ آن طبقه بیشتر باشد.

باب دهم: در مصدرات اسامی.
باب یازدهم: در مضافات القابیه و لایات و مضافات اعداد و اجناس و غیره.

باب دوازدهم: در قانون کیفیت تحریر مراسلات و امور متعلقه به آن.

باب سیزدهم: در صناعات که سخن را به رعایت براعت و بلاغت و فصاحت و ملاحظت افزایشد. مشتمل بر مقدمه و دو باب و خاتمه:

مقدمه: در تجدید شعر و انشاء.

باب اول: در صنایع که اکثر خاصه شعرست.

باب دوم: در صناعاتی که در انشا نیز کثیر الوقوع است.

باب چهاردهم: در نوشتجات شرعیه در املاء و قواعد سخنوری و خط، مشتمل بر مقدمه و چهار مقاله و خاتمه:

خط: نستعلیق. کاتب: محمدسعید کاملی غزنوی (یک سطر از انجامه شامل نام کاتب سیاه شده و به جایش این نام نوشته شده است). تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

کتاب پردازای هندی. عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز اقوال و نام اشخاص و عناوین فرعی خط شنگرف. در نیمه دوم نسخه عناوین علاوه بر متن در حاشیه داخلی صفحات نیز به خط ریز مشکی نوشته شده است. در حاشیه تصحیح شده و محل اصلاح هم در متن با ابرو مشخص شده است. در برگ آغازین نسخه دو بیت شعر از عیاش ابن عتبه ابن ابی لهب هاشمی. در صفحه خاتمه یک مهر بیضوی و یک تملک سیاه شده. رکابه دار. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف (به صورت خط مورب کوچک و کم رنگی که در گوشه سمت راست بالای اوراق وسط هر جزو کشیده شده است). نسخه دارای برگ شمار به سبک اعداد هندی. حاشیه برگها مرمت شده.

کاغذ: هندی حنایی آهار مهره. حاشیه برگهای آخر نسخه کمی موربانه خورده.

یک، ۲۳۸. یک برگ، ۲۱/۳×۱۴/۳. ۱۶-۱۹ سطر، ۱۷×۱۰/۵.

جلد: چرم مشکی ساده. قطر: ۳/۶.

خریداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ش.

[شماره ثبت: ۷۸۰۷۰]

(۸۸۹۵)

مجموعه:

۱. منشآت سلیمانی «۱ پ - ۹۹ ر» (منشآت - فارسی)

مؤلف: دبیران دبیرخانه شاه سلیمان صفوی

کتاب آموزش منشآت و امور وابسته بدان مانند رسم الخط و بلاغت و خط است که در دبیرخانه شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۱-۱۱۰۵ق) تهیه شده است.

مرتب شده در ۱۵ باب:

باب اول: در دستور معمول درگاه معلی در باب احکام و مناشیر به هر یک از طبقات انام و القاب که به چه قاعده معمول است.

چاپ: به کوشش رسول جعفریان، تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۸ش، از روی همین نسخه.

آغاز: «سپاس بی‌قیاس بیرون از احاطه وهم و حواس و ستایش بی‌آلایش دور از دایره ادراک و احساس».

انجام: «و از خورشهای مذکور اگر احتراز و اجتناب نتواند نمود هر روز یک هلیله بخورد که فی الواقع دفع آن را کند».

انجامه: «تمت الکتاب بعون الله الوهاب فی شهر رمضان سنه ۱۲۲۶» (مطالب دیگر ذیل انجامه محو شده است).

۲. و جیزة التحریر «۱۰۰ پ - ۱۸۲ پ» (منشآت - فارسی)
مؤلف: محمد بن سبزی علی اصفهانی
آموزش آداب نگارش اسناد شرعی است: «این مختصری است در بعضی قواعد و اصطلاحات و نسخ و نوشتجات محتاج الیه فن تحریرات شرعیه که کتاب و محررین از دانستن آن ناگزیراند (ناگزیراند) و بنده جانی... در اوقاتی که طالب فن تحریر بود از هر جا جمع و درین نسخه که مسمی به و جیزة التحریر است ثبت و ضبط نموده».

تنظیم شده در مقدمه و دو باب و خاتمه:

مقدمه: در دانستن بعضی تنبیهات مصطلحه بین المحرّرين که محرّر از دانستن آنها ناگزیر است و ناچار.

باب اول: در نوشتجات شرعیه و بعضی از احکام دینی که محرر از آن ناگزیر و ناچار است و چون نسخ آنها را فرداً فرداً تحصیل می‌نمود و درین وجیزه ثبت می‌کرد لهذا تقدیم و تأخیر ملاحظه نشده.

باب دوم: و آن مشتمل است بر اجرای صیغ عقود و ایقاعات و بعضی از سجالات و خطب و هر یک در ضمن فصلی بیان می‌شود.

در فصل اول این باب همه رساله صیغ نکاح علامه مجلسی (۱۱۱۰ ق) نقل شده است (۱۸۰ ر - ۱۸۲ پ). کتاب با همین بخش پایان می‌یابد و بقیه آن در نسخه نوشته نشده است.

باب پانزدهم: در املاء و قواعد سخنوری و خط، مشتمل بر مقدمه و چهار مقاله و خاتمه:
مقدمه: در ذکر حروف مخصوصه زبان فارسی و عربی و ترکی.

مقاله اول: در متعلقات زبان فارسی، در دو باب:

باب اول: در املائی فارسی، در دو فصل.

باب دوم: در قواعد سخنوری، در دو فصل

مقاله دوم: در متعلقات زبان ترکی، در دو باب.

باب اول: در املا.

باب دوم: در قواعد سخنوری.

مقاله سیم: در متعلقات زبان عربی، در سه باب:

باب اول: در معانی حروف الف با تا و ابجد و مقطعات قرآن منقول از احادیث اهل بیت طاهرین علیهم السلام، در سه فصل.

باب دوم: در املائی عربی، در دو فصل.

باب سیم: در قواعد سخنوری.

مقاله چهارم: در خط، مشتمل بر فاتحه و ۹ باب و خاتمه:
فاتحه: در تعریف خط.

باب اول: در چگونگی خلقت قلم و مداد و لوح.

باب دوم: در ظهور خط.

باب سیم: در اسباب خط، در ۸ فصل.

باب چهارم: در اقسام خط، در ۶ فصل.

باب پنجم: در تراشیدن قلم هر خط، در ۱۱ فصل.

باب ششم: در آداب تعلیم و مشق و کتابت و زمان آن، در ۴ فصل.

باب هفتم: در ترکیب و کرسی و سایر اموری که کاتب را رعایت آن ضرور است، در ۵ فصل.

باب هشتم: در اصلاح خط.

باب نهم: در آنچه کاتب را پرهیز باید کرد.

خاتمه: در طریق ساختن مرکب و رنگها (نسخه ما این بخش را ندارد).

از این کتاب نسخه ناشناخته دیگری در کتابخانه ملک (ش ۶۲۹۳) نگهداری می‌شود. آن نسخه به واسطه افتادگی باب اول در فهرست ملک، ج ۲، ص ۱۴۹-۱۵۰ با نام ترسل و ناشناخته معرفی شده است.

(۸۸۹۶)

مجموعه:

۱. **جامع المقال في ما يتعلق باحوال الحديث والرجال**
(الدراية لمعرفة الراوى و الرواية، مشتركات الرجال)
(رجال - عربى) « ۱ پ - ۷۷ ر »
مؤلف: فخرالدين بن محمد على طريحي نجفى (۱۰۸۷ق)^۱
در علم حديث و درايه، شامل يك مقدمه و دوازده باب و يك خاتمه. عناوين باهياى آن چنين است:
المقدمة: فى معنى الحديث والاثار والسنة.
الباب الاول: فى ما لا بد للمحدث من معرفته فى السند.
الباب الثانى: فى بيان احكام ما تقدم.
الباب الثالث: فى شروط الراوى فى الرواية من الرواة.
الباب الرابع: فى العدالة المحتاج اليها.
الباب الخامس: فى بيان اختلاف الحديث.
الباب السادس: فى الباعث على العدول عن مصطلحات القدماء.
الباب السابع: فى ما لا بد للراوى منه فى تحمل الرواية.
الباب الثامن: فى كيفية الرواية وجواز نقل الحديث بالمعنى.
الباب التاسع: فى طريقة المحدثين فى الاسناد.
الباب العاشر: فى ما يتوقف عليه قراءة الحديث من العلوم.
الباب الحادى عشر: فى كيفية كتابة الحديث وتدريسه وقرائنه.
الباب الثانى عشر: فى ذكر المهم من اسماء الرجال وطبقاتهم، در ۱۲ فائده.
الخاتمة: فى ذكر اربعة امور.
پايان يافته در ۷ جمادى الثانى ۱۰۵۳ق.
كامل.

در پايان باب اول انجامه‌اى آمده كه تاريخ اذان صبح شب جمعه جمادى الثانى ۱۲۴۵ق دارد و به نظر مى‌رسد كه از مؤلف باشد: «قد فرغت من تنميته فى اذان الصباح ليلة الآدينة من ليالى شهر جمادى الثانى من شهور سنة خمس واربعون وماتين بعد الالف من الهجرة المقدسة النبوية على هاجرها الف ثناء و تحية و كتبت هذا بحكم صاحب خصالات الحميدة و صفات السعيدة الذى كان لى لطفه قبل هذه الازمنة اتم و عنايته قبل تلك الاونة اعم. اللهم اجعله... و خيره الموافق بحق الحق والنبي المطلق». آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و الصلوة و السلام على خير خلقه محمد و آله اجمعين الى يوم الدين. اما بعد اين مختصرى است در بعضى».

انجام: «به عنوان تكلم خواهند گفت و شقوق ديگر ظاهر است و الله موفق لكل خير مؤلفه العبد المذنب محمد باقر بن محمد تقى عفى عنهما بالنبي و آله الطاهرين المقدسين و صلى الله عليه و عليهم اجمعين».

خط: نسخ، تاريخ كتابت: رمضان ۱۲۲۶ق (رساله اول).
عناوين و نشانيها شنكرف، بين بندها سه و يرگول مثلثى شكل، ابتداى نسخه تملكى در جمادى الثانى ۱۲۶۹ق با مهر بيضوى: «عبد محمد حسين بن... الحسينى» و طريقه ختم يس. در حاشيه تصحيح شده، رساله دوم با يادداشتهاى توضيحي در هامش صفحات. پايان نسخه دو صفحه درباره نكاح و شرايط آن (۱۸۳ پ - ۱۸۴ ر).

در رساله دوم بين ابواب يك برگ سفيد مانده است (برگهاى ۹۹ و ۱۰۶ و ۱۰۷). سه برگ در آغاز و دو برگ هم در پايان نسخه سفيد. ركابه دار، جزوها ۸ برگى. كاغذ: فرنگى شكرى آهار مهره. با ته نقش نيم تاج بزرگ.

سه، ۱۷۴، دو برگ، ۱۴/۴×۲۰/۶، ۲۰ سطر، ۱۵×۹.
جلد: ميشن مشكى ضريبى با ترنج و سرترنج و لچكى، مجدول گرهى، طبله دوم افتاده. قطر: ۲/۴.
طرز ورود به كتابخانه نامشخص (در سالهاى ۱۳۴۱-۱۳۴۲).

[شماره ثبت: ۵۷۸۹۸]

۱. در بعضى از منابع تاريخ وفات طريحي ۱۰۸۵ق ثبت شده است. تاريخى كه ذكر كرديم مربوط به ماده تاريخى است كه فرزند او در برگ ۴۸ ر نسخه ش ۲۷۰۲ مسجد اعظم قم نوشته: «ويخلفه بعده صفى الدين» و «ويطوف عليهم ولدان مخلدون».

ذریعه، ج ۵، ص ۷۳؛ فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۱۹ - ۲۴.

آغاز: «اما بعد حمد الله الهادي الى الرشاد والصلوة على محمد وآله الاكرمين الامجاد فيقول الفقير الى ربه الغني... لما كان العلم بالاحكام الشرعية».

انجام: «يقول امام الامة وخلف الائمة انتهى كلامه وهو كما قال رحمة الله تعالى عليه تمت الدراية بعون الله وحسن توفيقه ونحن نحمد الله ونسأله من فضله... من خلل وعثرنا فيه من زلل فانه الرب الكريم الغفور الرحيم. ووقع الفراغ من تأليف هذه الرسالة على يد اقر العباد... فخرالدين الخراساني في شهر جميدى الاخرى لسبع مضيمن منه في سنة ثلث وخمسين بعد الالف الهجرية على مشرفها الصلوة والتحية والسلام على من [اتبع] الهدى».

۲. گفتارهای پراکنده «۷۷ پ - ۷۸ پ»

بین دو رساله این فواید نوشته شده است:

- فرقه‌های معتزله و مشاهیر اعیان و فضلاى آنها به نقل از صفدى در شرح اللامية (۷۷ پ).
- طريق روايت شهيد ثانی (۷۸ ر).
- طريق روايت شهيد اول در الاربعين حديثاً (۷۸ پ).

۳. الاثنا عشرية (اللمعة الوافية) «۸۱ پ - ۹۲ پ»

(اصول فقه - عربی)

مؤلف: فخرالدين بن محمد على طريحي نجفی (-۱۰۸۷ ق)

تنظیم شده در ۱۲ بحث:

البحث الاول: فى ذكر طائفة مهمة من الالفاظ، وفيه اصلا.

البحث الثانى: فى الاوامر والنواهي، وفيه مطلبان.

البحث الثالث: فى العموم والخصوص، وفيه مطلبان.

البحث الرابع: فى المطلق والمقيد.

البحث الخامس: فى المجمل والمبين، وفيه مطلبان.

البحث السادس: فى الاجماع، وفيه اصول.

البحث السابع: فى الاخبار، وفيه اصول.

البحث الثامن: فى القياس.

البحث التاسع: فى الاستصحاب.

البحث العاشر: فى الاجتهاد، وفيه اصلا.

البحث الحادى عشر: فى التقليد، وفيه اصلا.

البحث الثانى عشر: فى ذكر نبذة مهمة من مرجحات الاخبار عند التعارض.

پایان يافته در عصر چهارشنبه ۵ رجب ۱۰۵۷ ق.

مؤلف نام خاصی برای کتاب خود انتخاب نکرده ولى به جهت آن که ۱۲ مبحث از مباحث اصول فقه در کتاب او بررسى شده به الاثنا عشرية معروف شده است. نام اللمعة الوافية هم از عبارات آغازين مقدمه مؤلف گرفته شده است. ظاهراً در میان نسخه‌های کتاب منحصرأ در نسخه ما بدان نام زبده المعالم الدينية داده شده که احتمال دارد افزوده کاتب نسخه باشد زیرا در نسخه خط مؤلف که شيخ آقا بزرگ آن را ديده و عباراتی از آغازش نقل کرده چنین اسمی نیست!

کامل.

ذریعه، ج ۱، ص ۱۱۴-۱۱۵ و ج ۱۸، ص ۳۵۵-۳۵۶؛ چهار کتابخانه مشهد، ص ۳۸۳؛ گوهرشاد مشهد، ج ۵، ص ۲۰-۱۹؛ صدر بازار اصفهان، ج ۱، ص ۷۸.

آغاز: «الحمد لمن جعل للفروع اصولاً ولاهل المعقول مدارك وعقولاً والصلوة على من بعث للعالمين رسولاً... فيقول... فخرالدين انى مودع فى هذه الاوراق لمعة وافية فى المسائل الاصولية ومجعة شافية لا بثناء الاحكام الشرعية وسميتها بزبده المعالم الدينية وجعلتها مشتملة على مباحث واصول ومطالب وفصول... البحث الاول فى ذكر طائفة مهمة من الالفاظ وفيه اصلا. اصل لا ريب فى وجود اللغوية من الحقايق».

انجام: «وهى كثيرة فاتبع منها الاقوى فى المناط والزم ما امرت به من سلوك الاحتياط وتوكل على الله ولا حول ولا قوة الا بالله. تمت الرسالة... على يد مؤلفها... فخرالدين بن محمد على بن احمد طريح النجفى مولداً ومسكناً عصرية يوم الاربعاء فى يوم الخامس من شهر

۱. در صفحه عنوان نسخه ما با خطى الحاقى نوشته شده: «اصول

الطريحي».

رجب من سنة سبع وخمسين بعد الالف من الهجرة النبوية على مشرفها السلام».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۳هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز عناوین خط شنگرف. نام راویان در حاشیه نوشته شده است، با حاشیه نویسی به امضای «۱۲» و «منه». رساله سوم بین سطور و کناره صفحات حاشیه‌های زیادی از مؤلف دارد. در صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف و توضیحی درباره هدایه المحدثین کاظمی و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری با نمره ۴۳. پایان نسخه صورت مؤلفات مرحوم فخرالدین که به خط خود نوشته‌اند شامل ۱۳ کتاب (۹۲ پ) بدین ترتیب: مجمع البحرين، کتاب غریب القرآن، کتاب جامع فی تمییز المشتركات من الرجال، شرح مختصر الشرايع من الطهارة الى آخر الصوم، رسالة فی الرد علی الملأ، رسالة فی بیان عواطف اخبار الاستبصار، رسالة فی الاصول علی اثنی عشر مبحثاً، کتاب ترتیب خلاصة العلامة، جواهر المطالب فی فضائل علی بن ابی طالب و مراثی الحسین علیهما السلام. یشتمل علی ستین بابا، کتاب منتخب فی المراثی یشتمل علی ستین بابا، شرح اثنی عشریة الشیخ حسن صاحب المعالم قدس سره، کتاب تلخیص الشواهد، شرح المبادئ فی الاصول.

در برگ الحاقی آخر نسخه دو تاریخ وفات: مرحوم حجة الاسلام حاجی میرزا حبیب‌الله جیلانی اعلی الله مقامه مصنف کتاب بدایع فی الاصول در ۱۵ جمادی الآخر ۱۲۱۲ق و مرحوم میرور حضرت آیه الله آقای حاجی میرزا محمد حسن شیرازی اعلی الله مقامه در ۲۴ شعبان ۱۳۱۲ق.

آغاز و انجام نسخه مهر مستطیل: «الواثق بالقادر (۴) عبده محمد باقر الموسوی». جزوها ۸ برگی. رکابه دار. نام کتاب در لبه‌های نسخه جامع المقال ثبت شده.

کاغذ: فرنگی نخودی.

چهار، ۹۲. چهار برگ، ۲۱/۷×۱۵/۵، ۲۲-۲۰ سطر، ۱۵×۹/۵.

جلد: میشن سرخ ضریبی با ترنج و سرترنج و جدول.

درون کاغذ ابر و باد. قطر: ۲/۱.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.
[شماره ثبت: ۱۶۳۱۲]

(۸۸۹۷)

مجموعه:

۱. روضة الازهار وبهجة النفوس ونزهة الابصار

« ۱ پ - ۵۴۰ پ»
(ادبیات - عربی)
مؤلف: حسن بن علی بن خلف قرطبی، خطیب (۵۱۴-۶۰۲ق)
گزیده موضوعی ادبیات عرب است: «وجعلت لك هذا الكتاب جامعاً لفنون الاخبار ومستظرف الآثار ورقیق الاشعار قائماً بنفسه كافياً ممتعاً شافياً مضمناً لكثیر من الاخبار الجارية فی مجالس الامراء من اجلة الفقهاء وسادة الوزراء ومحاضر خواص السوق والاغنياء لتعلم انی جمعت وتخیرت واجتهدت وحبرت وما عجزت ولا قصرت وسمیت هذا الكتاب بروضة الازهار ونزهة النفوس والابصار الجامع لفنون الاداب وسحر الالباب».

تنظیم شده در ۳۰ باب:

الباب الاول: فی الشعر والشعراء.

الباب الثاني: فی البلاغة والبلغاء.

الباب الثالث: فی اخبار العلماء.

الباب الرابع: فی الاجواد واخبارهم.

الباب الخامس: فی البخلاء وذمهم.

الباب السادس: فی المديح.

الباب السابع: فی الهجاء.

الباب الثامن: فی الشجعان واخبارهم.

الباب التاسع: فی ذكر الجبناء وذمهم.

الباب العاشر: فی المثل السائر للعرب.

الباب الحادي عشر: فی ظرایف الاخبار.

الباب الثاني عشر: فی الاجوبة المسكتة.

الباب الثالث عشر: فی النساء واخبارهن.

الباب الرابع عشر: فی نوادر الغلمان.

الباب الخامس عشر: فی العشاق واهل الغزل.

الباب السادس عشر: فی المغنّين والمغنیات.

الباب السابع عشر: فی الاخبار المضحكة.

ملا محمد بن الحاج اسمعیل الموصلی اصلاً والبصرة منشأ ومسکننا والحنفی مذهباً والأشعری معتقداً وذلك فی نهار الاربعاء السابع والعشرين من شهر رمضان المبارك احد شهور سنة الثامنة والسبعين بعد المائة والالف من هجرة من له الغاية العز والشرف صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً الى يوم الدين والحمد لله رب العالمين وقد نسخت من نسخة يمانية كثيرة التحريف والغلط فليعذر الناظر فيها ان رأى تحريفاً والله درّ القائل:

ان تجد عيباً فسد الخلالا

جلّ من لا فيه عيب و علا

اقول هذه اعتذار كاتب النسخة الأصل فما ظنك بالنسخة التي نسخت من تلك المحرّفة المغلوطة المشوشة وبالجملة قد حصل الفراغ من تسويد هذه النسخة في يوم الثلاثاء الثامن من شهر ذي حجة الحرام من شهور سنة ثلاث وثلاثمائة والالف من هجرة من عليه الاف التحية والتحف وانا العبد الأثم الشجي من اسرة الفاطمي العلوي محمد مهدي بن علي بن يوسف بن عبدالوهاب بن محمد علي بن صدر الدين بن محمد علي بن صدر الدين بن صدر الدين بن يوسف نقيب الأشراف ابن صدر الدين بن مجد الدين بن السيد اسمعيل بن الامير علي اكبر بن الامير عبدالوهاب بن الامير عبدالغفار بن سيد عماد الدين امير حاج بن سيد فخر الدين حسن بن سيد كمال الدين محمد بن سيد حسن بن شهاب الدين علي بن عماد الدين علي بن سيد احمد بن سيد عماد بن سيد عماد الدين علي بن ابي الحسن محمد الشاعر بن سيد احمد بن محمد الاصغري ابن سيد احمد بن سيد ابراهيم طباطبا ابن سيد اسمعيل ديباج بن سيد ابراهيم بن الغمر بن الحسن المثني بن الحسن المجتبي بن علي بن ابي طالب عليهما السلام با نهايت پریشانی از نسخه مغلوطة و مشوشه قلمي گردید. رجاء واثق و اميد صادق از ناظرين كرام آنكه دامن عفو و اغماض بر جرايم و زلات اين عبد ذليل رو سپاه كشیده بقلم اصلاح تعديل فرمايند في شهر ذي حجة الحرام ۱۳۰۳. با مهر بيضوی كاتب در بيان آن: «ابن علي مهدي الحسيني ۱۲۹۱».

الباب الثامن عشر: في اخبار الاعراب.

الباب التاسع عشر: في التوكاء والمغفلين.

الباب العشرون: في الظرفاء من المجانين.

الباب الحادي والعشرون: في الخلاء وفكاهاتهم.

الباب الثاني والعشرون: في اخبار المتنبيين.

الباب الثالث والعشرون: في المنهومين والطفيلين.

الباب الرابع والعشرون: في ذكر الثقلاء.

الباب الخامس والعشرون: في الاسارى والمسجونين.

الباب السادس والعشرون: في مرثي الناديين.

الباب السابع والعشرون: في مقاطعات من الشعر النفيس.

الباب الثامن والعشرون: في ضروب المخاطبات.

الباب التاسع والعشرون: في حكايات واخبار.

الباب الثلاثون: في مقطعات من شعر الزهاد.

كامل.

معجم التاريخ التراث الاسلامي، ج ۲، ص ۸۳۴ و ج ۵،

ص ۳۸۲۸ (ذيل نام ابن قلايس)؛ آري، ج ۶، ص ۳۱؛

معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۵۰-۵۱؛ واتيكان، ج ۲،

ص ۱۴۶؛ الاعلام، ج ۲، ص ۲۰۳.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين ولا اله الا الله مخلصا له

الدين والصلوة والسلام على سيدنا محمد نبيه المكين...

اما بعد ايها المولى الاكرم والعماد الاعظم فان اولي ما

ريضت به النفوس».

انجام:

«لا باعمالنا نطيق خلاصاً

يوم تبدو السمات فوق الجباه

غير انا على الاسائة والتفريط

نرجو بحسن عفو الآله

وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى اله خير ال

وعلى اصحابه البررة الابدال وعلى ازواجه المطهرات

من كل عيب ومقال وعلى جميع النبيين والارسال ما

اتصل الغدو بالاصال وسلم تسليماً كثيراً والحمد لله

رب العالمين في كل بكرة واصيلاً».

انجامه: «قد تمّ وختم كتاب روضة الأزهار وبهجة

النفوس ونزهة الابصار الجامع لفنون الاداب وسحر

الالباب بقلم الفقير الذليل الرّاجي عفو ربه الجليل الجميل

انجام: «وطع سلیم و فوق کل ذی علم علیم فان تولوا فقل حسبی الله لا اله الا هو علیه توکلت وهو رب العرش العظیم».

در پایان شرح حال کوتاهی از سیوطی آمده است.

۴. اربعون سورة منتخبة من التوراة (الاحادیث القدسیة) «۵۴۱ پ - ۵۵۱ پ» (حدیث - عربی)

مؤلف: امام علی بن ابی طالب (ع) (۴۰ - ۴۰)

فهرستگان حدیث، ج ۷، ص ۱۳-۳۲.

آغاز: «هذه فائدة جلیلة وموعظة بلیغة وهی اربعون حدیثاً منتخبة من التوریه... الحدیث الاول عجت لمن ایقن بالموت».

انجام: «وجمع ماله لوارثه وكان اشد الناس عذاباً يوم القيمة زدناهم عذاباً فوق العذاب».

خط: نسخ. کاتب: محمد مهدی بن علی بن یوسف از

اولاد حسن مثنی (کاتب سلسله نسب خود را به

صورت کامل تا امام حسن (ع) ذکر کرده است). تاریخ

کتابت: سه شنبه ۸ ذیحجه ۱۳۰۳ق. این نسخه از روی

نسخه‌ای که در چهارشنبه ۲۷ رمضان ۱۱۷۸ق به

دست محمد بن اسماعیل موصلی بصروی کتابت

شده بود نوشته شده است. موصلی هم نسخه خود را

از روی اصلی یمنی نوشته بود. هر دو کاتب از مغلوط

بودن نسخه اساس خود شکوه کرده‌اند (رساله اول).

۱۲۷۷ق (رساله دوم).

عناوین به ثلث جلی، عناوین و نشانیهها تا برگ ۴۴۶

سرخ و پس از آن مشکی، دو صفحه اول جدول کشی

شده با رنگ زرد و آبی و شنگرف. در نسخه از دو نوع

رنگ قرمز استفاده شده است. وسط نسخه برکهای

۲۶۲-۲۶۴ و ۳۷۹-۳۸۴ سفید مانده است. هر مصرع

از اشعار میان چهار نقطه لوزی شکل سرخ رنگ

محصور شده است (۴). رکابه دار. پایان رساله اول

مهر بیضوی کاتب: «ابن علی مهدی الحسینی ۱۲۹۱».

آغاز و پایان مجموعه مهر بیضوی: «حسین

الطباطبائی» نقش بسته است.

کاتب پیش از شروع رساله اول این دو بیت را

۲. اخبار الاذکیاء (الاذکیاء) «۱ پ - ۱۴ پ حاشیه»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: عبدالرحمن بن علی ابن جوزی (ح ۵۱۱-۵۹۷ق)

پیش از شروع کتاب نام کتاب و مؤلف و تاریخ کتابت

آن، ۱۲۷۷ق، نوشته شده است: «کتاب الاذکیاء تصنیف

الشیخ الامام العالم العامل الورع الزاهد وحید دهره

وفرید عصره شیخ الاسلام والمسلمین بقیة السلف

الصالحین ابی الفرج عبدالرحمن بن علی بن الجوزی

رضی الله عنه ورضی عنّا فی الدنیا والاخره انه سمیع

قریب مجیب حمید مجید سنه ۱۲۷۷».

از انجام ناتمام رها شده است.

مجلس، ج ۲۱، ص ۷-۸ و ج ۳۰، ص ۲۳۱؛ ملک، ج ۱،

ص ۲۳؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۱، ص ۶-۷؛

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، ص ۲۶۲-۲۷۷.

آغاز: «الحمد لله الذی احلنا محلّة الفهم وحلّانا حلّیة

العلم وملکنا عقال العقل وزیننا بنطق المنطق... اما بعد

فان اجلّ الاشیاء موهبة العقل».

انجام موجود: «الباب التاسع فی سیاق المنقول من ذلك

عن الخلفاء... تقدمت الیک فی هذا قبل لاخذت الذی

فیه عیناک اقعدها قبل علی الخطبة. ومن المنقول عن

المنصور».

۳. المقامات «۳۶۱ ر - ۳۷۹ ر» (ادبیات - عربی)

مؤلف: عبدالرحمن بن ابوبکر سیوطی (۸۴۹-۹۱۱ق)

این مقامات بین کتاب روضة الازهار کتابت شده است.

شامل این مقامها: مقامة الحمی، المقامة النیلیة فی

الرخاء والغلاء، مقامة الروضة روضته مصر، المقامة

الطاعونیة، مقامة الولدیة فی التعزیة عن فقد الاولاد،

المقامة السنديية.

دنا، ج ۹، ص ۱۲۳؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۵، ص ۸۵-

۸۹؛ كشف الظنون، ج ۲، ص ۱۷۸۵؛ بروکلان، ج ۱۰-۱۱،

ص ۶۸۰-۶۸۱.

آغاز: «مقامة الحمی للسیوطی. قال الله تبارک وتعالی

فی کتابه العزیز وكفی به حکما عدلا مرضیا وان منکم الا

واردها کان علی ربک حتما مقضیا».

نوشته است:

جميع الكتب يدرك من قراها

ملال او فتور او سامة

سوى هذا الكتاب فان فيه

بدایع لا تمل الى القيامة

جزوها ۱۲ برگي، رکابه دار، نام کتاب در لبة نسخه

«روضه الازهار». سطراندازی شده با مسطر.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، با دو نوع ته‌نقش.

یکی به شکل یک تاج کوچک و علامت BATH و

دیگری نشان شیر و خورشید ایران.

شش، ۵۵۱، سه برگ، ۲۷/۴×۲۰، ۱۹ سطر،

۱۶/۵×۱۰/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای. قطر: ۵/۴.

خربداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۶۳۷۹]

(۸۸۹۸)

مجموعه:

۱. حلیة المتقین «ص ۱ - ۲۹۳» (اخلاق - فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ ق)

کامل.

ذریعه، ج ۷، ص ۸۳؛ منزوی، ج ۲، ص ۱۵۹۹؛

فهرستواره، ج ۶، ص ۴۳۳-۴۳۵؛ کتابشناسی مجلسی،

ص ۲۲۱-۲۲۴.

آغاز: «الحمد لله الذي حلى انبيائه المرسلين باحسن

حلية المتقين وبعث نخبته اصفياؤه محمد».

انجام: «کسی است که مردم از او منتفع شوند به این جا

ختم کردم این رساله را در پنجم ماه مبارک رجب

المرجب سنه ۱۰۷۹... و درود می فرستم بر خاتم انبیا

محمد المصطفى و آل کرام آن حضرت».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب تمام شد

در چهاردهم شهر جمادی الاول ۱۰۹۵ فی سنه سجعان

تیل م م م.

شد بتوفیق خدای لم یزل/ لا ینام

این کتابت روز یکشنبه تمام».

۲. روایت در قضاء دین «ص ۲۹۳»

۳. [اخلاق] «ص ۲۹۴»

(اخلاق - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

از این کتاب فقط یک صفحه باقی مانده است.

آغاز موجود: «و بوسیدن تنها یا خدمتش را با بوسیدن

و جماع کردن می تواند کرد و حلال است بر آن شخص».

انجام: «خاتمه در وصایا به جماعتی که متوجه عقود و

صیغ می شوند... که مناط اولاد و احفاد است بقدر طاقت

والله اعلم بیواین الامور».

انجامه: «قد نَمَّقْتُ هَذِهِ الرَّسَالَةَ الْوَجِيزَةَ الْعَبْدُ الْاَقْلُ

خاکروب بساط جوهریان معنی و خاکسار بادیه

انسانی اعنی ابن محمد قاسم (نام او را خط زده و به

جایش تقی نوشته اند) محمدامین راجی عفا الله عن

جرائنهما بحرمت محمد وآله الطاهرين سنه ۱۰۹۸».

در حاشیه آن صفحه نوشته شده «قوبل قبلاً».

۴. شک و سهو «ص ۲۹۵ - ۳۱۵» (فقه - فارسی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ ق)

کامل.

کتابشناسی مجلسی، ص ۲۵۷ - ۲۵۸؛ دنا، ج ۶،

ص ۱۲۱۷-۱۲۱۹.

آغاز: «الحمد لله الذي ازاح ظلمات الشبهات

والشكوك والاهام عن مناهج المسائل والاحكام... اما

بعد چنین گوید خاک راه سالکان مسالک شرع».

انجام: «و استیلای او بر ایشان باقی باشد حق تعالی

جميع مؤمنان را در سایر احوال از شرّ او محفوظ دارد

بمحمد و آله الطاهرين. به این جا ختم شد این رساله

عجالة... از هجرت والحمد لله اولاً و آخراً وصلى الله على

محمد وآله المقدسين».

انجامه: «کتبه و صاحبه اقل العباد محمد... (یک کلمه

خط خورده و به جایش تقی نوشته شده) ابن محمدقاسم

(که قاسم را خط زده و امین کرده اند)... (دو کلمه سیاه

شده) المذنب الراجی الى رحمة الله تعالى سنه ۱۰۹۸».

۵. رضاع «ص ۳۱۵-۳۳۱» (فقه-فارسی)
 مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
 کامل.
 کتابشناسی مجلسی، ص ۲۴۱-۲۴۲؛ دنا، ج ۵، ص ۸۶۳.
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد
 الانبياء والمرسلين واشرف الاولين والآخرين محمد
 وعترته الاقدسين».
- انجام: «این فعل مکروه است و شیر و گوشت آن باکی
 ندارد و الحمد لله رب العالمين والصلوة على اشرف
 النبيين محمد وعترته المعصومين».
 انجامه: «تمت هذه الرسالة سنة ۱۰۹۸».
۶. صیغ العقود والنکاح «ص ۳۳۱-۳۳۵» (فقه-فارسی)
 مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
 کامل.
 رک: ش ۶/۸۸۷۱.
 آغاز: «الحمد لله الذي احل النكاح وندب اليه وحرّم
 الزنا والسفاح وتوعد عليه... اما بعد غرض از تحرير اين
 رساله و جيزه آن است که جمعی از برادران ایمانی».
 انجام: «را به عنوان متکلم خواهند گفت و شقوق دیگر
 ظاهر است والله الموفق لكل خير. نَمَقَه مؤلفه العبد
 المذنب... والحمد لله رب العالمين. اللهم اغفر لکاتبه
 وقارئه».
۷. اختیارات ایام (صغیر) «ص ۳۳۵-۳۴۶»
 (ستاره‌شناسی-فارسی)
 مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
 کامل.
 رک: ش ۸/۸۸۰۳.
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد
 المرسلين محمد وعترته الطاهرين. اما بعد چنین گوید...
 که این رساله‌ای است در بیان آن چه از احادیث معتبره
 اهل بیت رسالت... معلوم می‌شود از سعادت و نحوست
 ایام هفته و ماه».
 انجام: «و در هر سال که در ماه ذی‌الحجه ماه بگیرد
- مرد بزرگی در مغرب بمیرد و مرد فاجر و فاسقی دعوی
 پادشاهی کند».
- انجامه: «تمت الرسالة والصلوة والسلام على محمد
 خاتم الرسالة وآله معادن الحكمة والجلال كتبه المذنب
 الرّاجی محمّدامین ابن محمدقاسم عفی الله عن جرائمهما
 فی يوم الاحد وثلث وعشرين ربيع الاول سنة ۱۰۹۸ من
 الهجرة النبوية».
۸. [رساله عملیه] «ص ۳۴۷-۴۰۲» (فقه-فارسی)
 مؤلف: ناشناخته
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله
 الطيبين الطاهرين. اما بعد این رساله‌ای است که به اشاره
 بعضی از مخادم مخدوم مولانا المعظم افضل العرب...
 محمد بن محمد داسجانی (?) تالیف کرده است... کتاب
 العبادات. بدان که عبادات شرع هفت است نماز و روزه و
 اعتکاف... اما نماز و درو چند باب است. اول در طهارت
 و درو چند فصل است. فصل اول در آن چه بدو طهارت
 کنند».
- انجام: «و برای سگی که کشت نگاه دارد یک قفیز
 گندم و در جنین بهیمه عشر قیمت او لازم بود قاعده.
 تمت».
۹. فتوت نامه قصاب «ص ۴۰۲-۴۰۵» (عرفان-فارسی)
 چاپ: در فتوت نامه‌ها و رسائل خاکساریه، مهران
 افشاری، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
 فرهنگی، ۱۳۸۲ش، ص ۴۳-۵۲.
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين والصلوة
 والسلام على نبيه محمد وآله اجمعين. اما بعد این
 رساله‌ای است در بیان قربانی و اثبات فرایض و سنن و
 فواید و شرایط و افعال یعنی کردار پیغمبران ما تقدم و
 پس آن و پیش قدمان سابق».
- انجام:
 «در حریم حرمت پیران معنی راه نیافت
 هر که در عهد جوانی خدمت پیر نکرد
 الحمد لله رب العالمين».

۱۰. فتوت نامه کفش دوزان «ص ۴۰۶» (عرفان-فارسی)
چاپ: در فتوت نامه‌ها و رسائل خاکساریه، مه‌ران افشاری، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۲ش، ص ۵۳-۵۵.
- آغاز: «باب دیگر. رساله کفش دوزی. اگر پرسند که سررشته اهل درفش یعنی پاپوش و کفش دوزی که در میان این طایفه مشهور است که پیر ایشان که بوده است».
- انجام: «که فرشته‌ای است در بهشت که او را حسن درآه‌ای می‌گویند ریسمان را او تاییده است. والله اعلم بالصواب».
۱۱. فتوت نامه «ص ۴۰۶-۴۰۷» (عرفان-فارسی)
آغاز: «باب. قبله چند است؟ بگو پنج است. اول قبله عرش. دوم قبله کرسی. سیم قبله بیت المعمور».
- انجام: «دوازدهم الف عبودیت و ترک خودبینی. اللهم ارزقنا یا فعال الحمیده و بعدنا من افعال الذمیه یا کریم یا معبود».
۱۲. فتوت نامه «ص ۴۰۷-۴۰۸» (عرفان-ترکی)
آغاز: «باب دیگر اول دار دنیاده طعام پشورن کیم اولدی آدم صفی الله تیراق چولمک ایلن بشوردی و داود پیغمبر».
- انجام: «اوچمچی غریب لرنک. دودمچی پر لرنک تکبیری دور والله اعلم بالصواب».
۱۳. فواید مولانا یوسفی «ص ۴۰۸-۴۱۰»
آغاز: «اگر کسی زبان حرارتی به هم رساند چنانچه در چیزی خوردن آزار کشد و ممر حلقوم نیز مجروح شود».
- انجام: «و آیه الکرسی را نوشته در کمر مرد بسته بندد گشاده گردد ان شاء الله تعالی».
۱۴. حدیثی از پیامبر اسلام درباره اندازه شارب «ص ۴۱۰»
۱۵. روایت در منسوخات ۲۵ گانه «ص ۴۱۱»
۱۶. رساله فی علم ظهور حضرت صاحب الزمان^(ع)
«ص ۴۱۲-۴۱۶» (کلام-فارسی)
آغاز: «هذه رسالة فی علم ظهور حضرت صاحب الزمان و حجة البرهان امام محمد مهدی علیه السلام. شرح بیرون آمدن صاحب الزمان و الحجة البرهان امام محمد مهدی علیه السلام روایت می‌کند مسعود قائبی (کذا) از ابوجعفر نشابوری».
- انجام: «اما عین الیقین شد توبه کردم. یابن رسول الله عفو کن پس امام جعفر صادق علیه السلام او را بنواخت و تسلی داد والله اعلم بالصواب».
۱۷. حکایت اعرابی ده روز پس از وفات پیامبر^(ص)
«ص ۴۱۶-۴۱۸»
۱۸. روایت پیامبر^(ص) درباره نماز و آداب آن «ص ۴۱۸»
۱۹. کلماتی از شیخ علاءالدوله سمنانی در معرفت مهمات رجال الغیب «ص ۴۱۹»
۲۰. غزلی از فضولی «ص ۴۱۹» (ترکی)
خط: نستعلیق. عبارات عربی نسخ معرب. کاتب: محمدامین بن محمدقاسم، تاریخ کتابت: ۱۴ جمادی الاول ۱۰۹۵ق (رساله اول)، ۱۰۹۸ق (رساله سوم و چهارم و پنجم)، یکشنبه ۲۳ ربیع الاول ۱۰۹۸ق (رساله هفتم).
- عناوین و نشانیها شنگرف. بر فراز عبارات عربی و عناوین خط شنگرف. در حاشیه تصحیح شده، موضوع هر صفحه بالای صفحات و کناره سطور نوشته شده است.
- یادداشت‌های دو برگ اول: فهرست رسایل علامه مجلسی در مجموعه، صورت اسبابی که به تدریج به فروش می‌رود از مرحومه عبقری قبل از تقسیم و تفصیل قیمت آن که وجهش نزد حقیر است،

نسخه دست‌نویس خوانندگان شده است. رکابه دار، رکابه‌ها معمولاً چند کلمه‌ای است. جزوها ۶ برگه. کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. وصالی شده. دو، ۲۱۰، یک‌برگ، ۲۸/۴×۱۶/۸، سطر، ۲۷/۵×۱۰/۵. جلد: تیماج مشکی فرسوده، عطف قهوه‌ای، مجدول گره‌دار. قطر: ۴/۱. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۲۲۰۷۷]

(۸۸۹۹)

مجموعه:

۱. صحت و مرض (حسن و دل؛ روح و بدن)
«۱ پ - ۲۳ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: محمد بن سلیمان فضولی بغدادی (سده ۵۱۰ هـ) کامل.
رک: ش ۲۳/۸۸۵۲.
آغاز: «حمد بی‌احد احدی را سزاست که ریاض بدن را به آب روان پرورده و حسن را مظهر عشق و عشق را زیور حسن کرده».
انجام: «و عاقبت الامر خود را به خود رساند معشوقی و عاشقی از آن خلوت بیرون ماند».

۲. تحفة العشاق (۲۳ پ - ۶۰ ر) (عرفان - فارسی)
مؤلف: درویش خلیلی (سده ۵۹ هـ)
در نسخه این گونه خوانده شده است: «هذه تحفة العشاق من کلام خلیلی که از شاگردان مولانای روم بوده بحرش در بحر مثنوی منظوم داشته و فرموده است».
کامل.

منزوی، ج ۴، ص ۲۷۱۹-۲۷۲۰؛ دنا، ج ۲، ص ۹۷۹-۹۸۰؛ مجلس، ج ۲۱، ص ۲۴۱-۲۴۲؛ فهرستوار، ج ۱۰، ص ۵۶۶-۵۶۷.

آغاز:

بشـنو ای جوینده راه خدا
گر تو جوای خدایی با خود آ
گوش کن این نکته باریک را
تا شود روشن دل تاریک را

یادداشت خریداری از حاج ملا هاشم در ارض اقدس طوس در ۸ صفر ۱۳۳۸ق که نام خریدار خط خورده است. و یادداشت احمد گلچین معانی مبنی بر فهرست کردن مجموعه. برگهای ۱ و ۳ و ۱۱-۷ و ۷۳ نونویس. نقش این مهرها در جای جای نسخه دیده می‌شود: مهر بیضوی: «الهی گر بود لطف تو همراه / شود [یاقر؟] ز مقبولان درگاه» (ص ۳۴ و ۴۷ و ۱۲۵ و ۲۲۲ و ۲۲۴ و ۲۲۶ و ۲۵۰).

مهر مستطیل: «افوض امری الی الله عبده الله داد ۱۱۳۴» (ص ۲۵۶ و ۲۱۴ که تملک او در سال ۱۱۳۵ق را نیز دارد).

مهر چهارگوش: «عبده نذر محمد ۱۱۳۱» (ص ۲۵۰ و ۳۴۴).

مهر چهارگوش: «وین نیز ز محمد الله داد ۱۱۳۸» (ص ۱۴۸ و ۱۸۰ و ۱۸۲ و ۲۱۴ و ۲۵۸ و ۳۲۶ و ۴۱۴).
مهر بیضوی: «وین نیز ز نذر محمد ۱۱۳» (ص ۱۱۸ و ۲۵۶).

مهر بیضوی: «حسین منی وانا من حسین ۱۱۴۱» (وسط ص ۴۱۸).

در ص ۸۲ یک مهر بیضوی محو شده.
یادداشت تملک محمد تقی بن... (سیاه شده) با مهر بیضوی ناقص «بدل بنده مهر...» (حاشیه ص ۳۳۵).

تملک محمد تقی ابن ملا محمد امین با مهر بیضوی: «یا امام محمد تقی» (ص ۴۱۰).

تملک حمزه حسینی و یادداشت خریداری او در سال ۱۲۲۸ق و مهر بیضوی کوچک به نقش: «حمزة الحسینی ۱۲۳۸» (ص ۱ و ۶۳ و ۴۱۰).

حاشیه ص ۲۶۸ یادداشتی از محمد علی حسینی از کتاب منهاج العارفين. حاشیه ص ۲۸۹ چند کلمه آغازین از لغت نوایی نوشته شده است.

صفحه الحاقی آخر نسخه فهرست اسباب مرحومه حاجیه بی بی و زهرا بیگم که همشیره حاجیه صغری بیگم از منزل حقیر برد خانه حاجی سید محمد بتفصیل این است. و نمونه وکالت‌نامه صلح خیاری در سال ۱۳۱۹ق.

انجام:

بارگاه... و بعد بدان که حضرت ایزد تعالی شانه برای نوع انسان سفری بی نهایت».

انجام: «پس از سر انصاف در خود نگر تا در خود چه می یابی. اگر خیر است فیها و اگر نه علاج آن بپرداز. اللهم خلصنا من شرور النفس و مکاید الشیطان بمحمد وآله الطاهرین آمین یا رب العالمین».

گر سخن آید ز تاریخ کلام
غره شهر جماد اولی به نام
هم ز هجرت هشتصد و هشتاد بود
اختتامش را ز حق امداد بود
ختم شد این جا سخن تمّ الکلام
بس شد و والله اعلم بالسلام

۵. نصایح لقمان به پسرش «۷۹ ر - ۸۲ ر»

(اخلاق - فارسی)

آغاز: «در اخبار آمده است که لقمان حکیم مر پسر خود را وصیت کرده است بدین کلمات که هر که این کلمات را یاد گیرد».

انجام: «و کاری که بخواهی کردن مگو چون وعده کنی زود وفا کن. هیچ کس را مترسان تا ایمن شوی ان شاء الله. تمت النصایح للقمان الحکیم».

۶. [نصایح] «۸۲ ر - ۸۲ پ»

(اخلاق - فارسی)

ملی تهران، ج ۳، ص ۴۶۶.

آغاز: «پیری که او را خرد نیست همچون چشمه ای است که او را آب نیست و جوانی که او را ادب نیست».

انجام: «و عالم گیری که او را شجاعت نیست چون بازرگانی است که سرمایه ندارد».

۷. ظفرنامه بزرگمهر «۸۲ پ - ۸۷ پ»

(اخلاق - فارسی)

سؤال و جوابهای بزرگمهر و انوشیروان.

فهرستواره، ج ۶، ص ۵۲۲-۵۲۳؛ دنا، ج ۷، ص ۳۹۴-۳۹۶ (منسوب به ابن سینا).

آغاز: «آورده اند که در روزگار نوشیروان هیچ علمی عزیزتر از علم حکمت نبود و نوشیروان جماعت حکما را به غایت عزیز و محترم می داشت».

انجام: «و دشمن را دوست گردانی و دوست درویش را بی نیاز گردانی».

۸. از علاج مسیحا «۸۷ پ - ۸۸ ر»

آغاز: «از علاج مسیحا. یا قوت لب دو مثقال. مروارید

۳. قلندرنامه «۶۰ ر - ۶۸ ر»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد هروی انصاری (۳۹۶-۴۸۱ق)

کامل. در نسخه با نام «نصایح خواجه عبدالله انصاری قدس سره».

فهرستواره، ج ۷، ص ۷۳۶؛ دنا، ج ۸، ص ۲۷۵.

آغاز: «سپاس و ستایش مر خداوندی را سزاست که آفریدگار زمین و زمان است و گشاینده حلق و گویا کننده زبان».

انجام: «آن است که دل از دنیا برداری و به غفلت بگذاری و پیش از رحلت دنیا حاصل کنی زاد عقبی را ان شاء الله توفیقی رفیقی».

۴. تحفة الملوک «۶۸ ر - ۷۹ ر»

(اخلاق - فارسی)

مؤلف: شمس الدین (سده ۱۱۳ هـ)

این رساله دقیقاً همان رساله بهرامشاهی میر سید علی همدانی (۷۸۶ق) است که شمس الدین نامی در سده سیزدهم هجری آن را به نام خود در آورده است. با مقایسه دو کتاب معلوم شد این رساله نسبت به کتاب اصل تنها یک بند از پایان کم دارد.

فهرستواره، ج ۶، ص ۳۷۰ (نسخه ۱) و ج ۷، ص ۱۵۶-۱۵۷

(بهرامشاهی)؛ منزوی، ج ۲، ص ۱۵۶۲؛ آستانه عبدالعظیم حسنی، ج ۱، ص ۱۰۵-۱۰۶ (در آن جا تاریخ تألیف کتاب جمادی الثانی ۱۲۷۱ق دانسته شده که به احتمال فراوان این تاریخ می باید مربوط به استنساخ آن نسخه باشد)؛ نشریه نسخه های خطی، ج ۳، ص ۴۲۹؛ ملی تبریز، ج ۲، ص ۷۱۹.

آغاز: «تا مهندسان کارگاه تقدیر نقوش صور اکوان بر صفحات الواح وجود می نگارند و خازنان خزانه

بیضوی به نقش: «نورالدین بن سیف‌الدین الموسوی ۱۳۱۵هـ که احتمالاً از آن پسر کاتب نسخه است. رکابه‌دار. با مهر کتابخانه جعفر سلطان القرایی. دارای جزوهای ۸ برگی. کاغذ: فرنگی آهار مهره با علامت تجاری BATH. هر صفحه‌ای از این نسخه به رنگ خاصی رنگ‌آمیزی شده است به طوری که حتی پشت و روی برگها هم دو رنگ دارد. یک، ۹۶، یک برگ، ۱۲/۳×۱۹/۳، سطر، ۱۴/۴×۶/۹. جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول. قطر: ۱/۸. خریداری از جعفر سلطان القرایی در اسفند ۱۳۴۷ش.

[شماره ثبت: ۷۸۵۰۸]

(۸۹۰۰)

مجموعه:

۱. الرسالة السعدية «۱ پ - ۴۳ پ» (کلام؛ فقه - عربی)
مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)
کامل.
رک: ش: ۸۸۹۲/۶.
آغاز: «الحمد لله المتفضل يجعل الانبياء وواسطة بينه وبين عباده المنعم بارداق الاوصياء... اما بعد فان الله تعالى لم يخلق العالم عبثا بل لغاية مقصوده».
انجام: «وصلة الاخوان بعشرين وصلة الرحم باربعة وعشرين وليكن هذا اخر الرسالة فان الاخبار فى ذلك اكثر من ان تحصى والحمد لله رب العالمين».
انجامه: «تمت بعون الله الملك الوهاب فى ثانى عشر شهر جمادى الاخر مضى من وفات شاه عباس [الموسوى] الحسینى [ثلثة وعشرين] يوما ومن جلوس شاه صفى الحسینى [الموسوى] حفظه الله تعالى من شر الاعداء والاضداد [تسعة] يوم وكان هذا اليوم الذى فرغ من تمشيق الرسالة يوم الثلثا وكان جلوس السلطان يوم

۱. عبارات داخل کروه به خطی جدیدتر به نسخه افزوده و یا با عبارات قبلی جا به جا شده است.

ناسفته دندان سی و دو دانه. پاد زهر گفتار به قدر حاجت».
انجام: «دل بجوشاند چندان که به قوام آید و به قدر حوصله از آن تناول نمایند و از دوی پرهیز نمایند ان شاء الله تعالى نافع آید».

۹. حدیث نبوی (ص) «۸۸ ر»

خطاب به امیرالمؤمنین (ع) درباره دوستی او از کتاب مناقب اخطب خوارزمی.

۱۰. گفته‌ای از حکما درباره خلقت ملائکه و بهایم و انسان «۸۸ پ»

۱۱. نقل از کشکول «۸۸ پ - ۸۹ ر»

۱۲. اشعار امیرالمؤمنین (ع) «۸۹ پ - ۹۰ پ»

۱۳. اشعار قال بعض العلماء «۹۰ پ»

۱۴. رباعیات بابا طاهر عریانی رحمه الله «۹۰ پ - ۹۵ پ»
آغاز:

زکشت خاطر من جز غم نرویی
زباغ من جز گل ماتم نرویی
ز صحرای دل بیچاره ما
گیاه نامامیدی هم نرویی

۱۵. حکایت هارون الرشید و کنیزک حبشی «۹۶ ر»

انجامه: «تمت هذه المجموعة فى بیست و یکم شهر شعبان المعظم سنة ۱۲۹۱ هزار و دویست و نود و یک هجرى على مهاجرها وآله آلاف التحية والثناء كاتبه سيف الدين بن المرحوم شمس الدين».

خط: نستعلیق. اشعار بخشهای پایانی شکسته.

کاتب: سیف‌الدین بن شمس‌الدین. تاریخ کتابت: ۲۱ شعبان ۱۲۹۱ق.

عناوین به زر، همه صفحات مجدول به زر و مشکى، همه صفحات زرافشان. برگ اول و آخر نسخه مهر

آغاز: «نحمدک اللهم یا من شرع لنا مسالك الاحکام وشرح لنا مناسک حج بیته الحرام... وبعد فهذه جمله كاملة ببيان واجبات الحج و العمرة».

انجام: «علی طاعاته و تقبل منا و منکم بفضلہ و کرمه انه جواد کریم و اتفق الفراغ من تألیفه ضحی یوم الجمعة سابع عشر شهر رمضان المعظم سنه خمسين و تسعمايه من الهجرة النبویه».

انجامه: «و فرغت من تسويده في غره شهر ربيع الاخر سنه ۱۰۴۰ بید الفقیر محمد صادق... اللهم وفقنا و جمع المـ[ؤمنین]... [بـ] زیارة بیتک [الـ] عظیم بحرمه محمد نبیک الکریم... العظیم و آله... [الـ] طاهرین (بخشهای از آن در برش برگها از بین رفته است)».

۵. [النیات] «۸۵ پ - ۱۱۳ پ» (فقه - عربی)
مؤلف: ناشناخته

گزارش و توضیح نیت عبادات مختلف به ترتیب کتابهای فقهی است.

در نسخه نامی از مؤلف برده نشده اما با خطی جدیدتر در صفحه عنوان «کتاب نیات شیخ فخرالدین» دانسته شده است.

نسخه دیگری از این کتاب در مرعشی، ج ۱۱، ص ۹۱-۹۲ با تاریخ ۹۵۰ ق موجود است.

آغاز: «تبیة الوضوء اتوضی لدفع الحدث و استباحة الصلوة واجبا لوجوبه قریة الی الله و لم يتعرض الاصحاب لذكر الوجوب».

انجام: «او بعد مرّة کذا و لو اختلف باختلاف المواضع عين الموضوع الذي يوجد منه كصعوا مثلا فيقول البایع قبلت السلم».

۶. موالید النبوی و الائمة الطاهرة^(ع) «۱۱۴ پ - ۱۳۳ ر»
(تاریخ پیامبران و امامان - عربی)

مؤلف: سید حیدر بن علاءالدین حسینی بیژنی (زنده در ۱۰۰۳ ق)

تاریخ تولد و شرح حال کوتاه پیامبر و ائمه^(ع) است که در

۱. این اشتباه از این منابع به التراث العربی المخطوط، ج ۱۲، ص ۲۸۴-۲۸۵ نیز راه یافته است.

الانین رابع شهر جمادی الاخر سنه ثمان و ثلثین بعد الف من الهجرة النبویه فی بلدة صفهان (کذا) حفظه الله تعالی».

۲. فایده‌ای از حسین بن عبدالصمد حارثی جباعی درباره تقلید «۴۴ ر» (فقه)

آغاز: «هدایة فی هذا الزمان باعتبار عدم المجتهد ظاهرا یجب سلوک طریق الذی».

۳. ارشاد المسترشدین و هدایة الطالبین (الاعتقادیة الفخریة) «۴۴ پ - ۵۶ ر» (کلام - عربی)
مؤلف: محمد بن حسن حلی، فخرالمحققین (۶۸۲-۷۷۱ ق)
کامل.

دنا، ج ۱، ص ۶۹۰-۶۹۱؛ معجم التراث الکلامی، ج ۱، ص ۲۳۲؛ دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۵۳۲-۵۳۴.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی الصادق الامین و علی اله المعصومین. اما بعد فیقول محمد بن الحسن بن المطهر انی املیت هذه الرسالة لارشاد المسترشدین».

انجام: «الی قوله مجتهد فایها المؤمنون تمسکوا و اعتمدوا علیه و السلم علیکم و رحمة الله و برکاته و صلی الله علی نبینا محمد و اله اجمعین».

انجامه: «تمت الرسالة بعون الملك الوهاب فی خامس عشر شهر شعبان سنه ۱۳۸».

۴. مناسک الحج الکبیر «۵۷ پ - ۸۴ پ» (فقه - عربی)
مؤلف: زین الدین بن علی عاملی، شهید ثانی (۹۱۱-۹۶۵ ق)
پایان یافته در پیش از ظهر ۱۷ رمضان ۹۵۰ ق.
کامل.

ذریعه، ج ۲۲، ص ۲۶۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۲۳-۲۴؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۹۸؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۷۲۷؛ الهیات تهران، ج ۱، ص ۲۵۹ (ناشناخته)؛ نسخه‌هایی از کتاب در دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۸۷۱ و سنا، ج ۱، ص ۲۵۰، ش ۴۱۷/۷ و نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۵۸۸ به اشتباه به میرزای قمی نسبت داده شده است.^۱

الاخيار الى اصول الاخبار تأليف الشيخ... حسين بن عبدالصمد الحارثي العاملي... اما رسول الله فهو ابوالقاسم محمد».

انجام: «وان تجعلنا من اتباعهم واوليائهم واشياعهم في الدنيا والاخرة أنك حميد مجيد».

خط: نسخ.

رساله اول: سه شنبه ۱۲ جمادى الاخر ۱۰۳۸ق در اصفهان هنگامی که ۲۳ روز از وفات شاه عباس و ۹ روز از به تخت نشستن شاه صفی گذشته بود.

رساله سوم: ۱۵ شعبان ۱۰۳۸ق.

رساله چهارم: محمداصادق... در غره ربیع الاخر ۱۰۴۰ق.

رساله ششم: محمداصادق بن حاجی محمدرضا اصفهانی در محرم ۱۰۴۱ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، عناوین پیش از رنگین نویسی با خط ریز در حاشیه صفحات نوشته شده اند. در حاشیه تصحیح شده، معنای لغات دشوار به فارسی در کنار صفحات نوشته شده است. این فارسی کرده‌ها از مصادر زوزنی گرفته شده است.

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام و نشان رساله‌های مجموعه، تملک محمدجعفر، دو مهر بیضوی به نقشه‌های: «عبده محمداصلاح الحسینی» و «محمداصلاح؟»، بندی به نقل از عیون المسائل من تصانیف میر محمدباقر داماد مد ظله السامی.

برگ ۵۷ در تملک یحیی در رمضان ۱۳۰۲ق با مهر بیضوی او به سجع: «شفیع یحیی فی الآخرة محمد والعترة الطاهرة» (مهر او در برگ ۱۱۴ هم دیده می شود). در حاشیه برگهای ۹۶ پ و ۱۱۳ پ و ۱۲۱ پ مهري هشت گوش به صورت ناقص کوفته شده است. از بخشهای باقیمانده این مهر می توان عبارت «... محمداصادق» را خواند. رکابه دار. سطراندازی شده با مسطر. جزوها ۸ برگی. با علامت سه نقطه شک در برگهای ۳۲ و ۵۹ پ.

در آغاز رساله نیه یادداشتی درباره مؤلف کتاب نوشته شده است: «الظاهر ان هذه الرسالة من

یک مقدمه و ۱۴ باب و خاتمه تدوین شده: المقدمة: فی ارواح سادتنا الاطهار^(ع) وخلق ابدانهم والحث علی ذکرهم فی المجالس صلوات الله وسلامه عليهم.

۱۴ باب در تولد چهارده معصوم.

الخاتمة: فی اللوح الذی اهداه الله عزوجل الى رسوله وكان اسم النبی والائمة صلوات الله عليهم وان النبی اعطاه فاطمة عليها السلام لیسرها به.

مرعشی، ج ۳۷، ص ۶۳۸-۶۳۹؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۱ هـ، ص ۱۹۲-۱۹۳ (با تصحیفی در نام مؤلف و نسبت او).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد المرسلين محمد وعترته الطاهرين. اما بعد فيقول فقير رحمة ربه الغني حيدر بن علاء الدين بن حسن الحسيني البيهقي... هذه رسالة في مواليد النبي والائمة الطيبة الطاهرة وشيء وجيز من احوالهم... مرتبة على مقدمة واربعة عشر بابا وخاتمة».

انجام: «واولئك هم المهتدون قال عبدالرحمن بن سالم قال ابوبصير لو لم تسمع في دهرک الا هذا الحديث لكفاك فضنه الا عن اهله».

انجامه: «تمت على يد العبد المذنب المحتاج الى رحمة ربه الباري محمداصادق ابن حاجی محمدرضا اصفهانی فی شهر محرم الحرام سنة الف واحدى واربعون من الهجرة. م».

۷. وصول الاخيار الى اصول الاخبار «۱۳۳ پ - ۱۳۶ ر»

(درایه - عربی)

مؤلف: حسین بن عبدالصمد حارثی عاملی (۹۱۸-۹۸۴ق) این نسخه تنها فصل موالید النبی والائمة الاطهار کتاب است.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۱۰۱-۱۰۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۰۶۸-۱۰۶۹؛ رسائل فی درایة الحدیث، ج ۱، ص ۹۱ و ۲۹۷-۵۰۳.

آغاز: «هذه فصل فی مواليد النبي والائمة الاطهار وشيء وجيز من احوالهم عليهم السلم. ننقله من وصول

اقول فيها دلالة على اولوية ان يلبس الانسان في كل زمان لباس اهله هيئة وجنساً». انجامة: «الحمد لله على نعمائه وصلى الله على محمد وآله يقول العبد الجاني محمدجعفر بن محمدطاهر الخراساني هذا آخر ما اردنا ايراده واقتصرنا على ذلك لكثرة المشاغل والله الموفق والمعين واتفق الفراغ من ذلك ليلة السبت التاسع والعشرين من شهر ذي القعدة الحرام سنة اثنين وعشرين ومائة بعد الف».

۲. موجبات النزع «۲۹۱ پ - ۲۹۲ ر» (فقه - عربي) نوشته شده در ذيقعدة ۱۱۲۷ ق. آغاز: «اقول موجبات النزع اما منصوصة او غير منصوصة والاول. آ. الانسان سبعون دلواً أكبر من السنور ثلثين او اربعين».

انجام: «ويحكم لطهارة ذلك الماء لرواية الكلبي باسناده عن الرضا عليه السلام قال ماء البئر واسع لا يفسده شيء الا ان يتغرمه». انجامة: «هذا تمام الكلام في موجبات النزع والحمد لله كتبه محمدجعفر بن محمدطاهر الخراساني والفه في ذي القعدة الحرام سنة ۱۱۲۷».

۳. حديثي از كافي «۲۹۲ پ»

۴. [سؤالات من النصارى] «۲۹۴ ر - ۲۹۵ پ»

(كلام - عربي) آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله الطاهرين. بعد فيا اخواننا النصارى اعلموا ان اهل الاسلام وعلامهم ليس كما تظنون وتزعمون من كونهم من اهل الجدل والمراء بل منهم اهل الحق والتحقيق... قد بلغ الينا مقالاتهم مما لم نجد شيئاً منها في اناجيلهم والحق احق ان يتبع وقد بلغ الينا من الصادقين من ائمة اهل الاسلام مثوبات جلية لمن اهدى ضالا الى سواء الطريق فالذي ينبغي ان نتكلم اولاً ان الاناجيل الاربعة فيما بين النصارى وضعها والمراد منها ماذا الذي ظهر من هذه الاناجيل ان معنى الانجيل البشارة والمراد بالبشارة هنا البشارة بظهور موعود».

الشهيد الثاني رحمه الله وقال سبطه الشيخ على في رسالته المسماة بالسهم المارقة في رد الزنادقة ومقصوده الصوفية ان الشهيد الثاني قد كتب رسائل في النية والاجماع والظاهر ان رسالته في النية هذه ولم ار من غيره من العلماء ولا نسب الى احدهم احد لمحرو غير عفى عنه في شهر شعبان سنة ۱۳۰۲ في بلدة اصفهان» (برگ ۸۵ پ). كاغد: نخودی آهار مهره، بعضی از برگها دوپوسته شده.

يك، ۲۳۶، يك برگ، ۱۶/۹×۱۹/۶، سطر، ۱۲/۵×۵/۵. جلد: ميشن قهوه‌ای ساده. قطر: ۲/۳. خريداري كتابخانه پيش از سال ۱۳۲۰ ش. [شماره ثبت: ۲۳۱۹۲]

(۸۹۰۱)

مجموعه:

مؤلف: محمدجعفر بن محمدطاهر خراساني (۱۰۸۰ - ۱۱۵۲ ق)

۱. نوادر الاخبار «۱ پ - ۲۹۱ ر» (حديث: فقه - عربي) گزارش بعضی از روايات فقهی است. پايان يافته در شب شنبه ۲۹ ذيقعدة ۱۱۲۲ ق. كامل.

ذريعه، ج ۲۴، ص ۳۴۳؛ نسخه پژوهی، ج ۱، ص ۵۸؛ عكسی مركز احياء، ج ۶، ص ۱۴۳-۱۴۴؛ ميراث شهاب، ش ۳۲، ص ۲۶.

آغاز: «الحمد لله على فضاله والصلوة على محمد وآله. فيقول العبد الجاني محمدجعفر بن محمدطاهر الخراساني هذه رسالة مشتملة على شطر من اخبار ائمتنا الاخبار اخرجتها واوردتها عند مطالعة الآثار وسميتها بنوادر الاخبار... (جای عنوان خالی مانده) عن شيخنا محمدباقر صاحب بحار الانوار عن محمد الحر العاملي وبهذا الاسناد في جميع ما في الكتاب سوى عدة من الاخبار».

انجام: «في حديث خير لباس كل زمان لباس اهله

مالکیت پسرش عبدالرزاق دانسته است. یک رباعی از کسی که هنگام ورود به نجف اشرف سروده بود به خط خودش، سه دفعه قیمت‌گذاری نسخه به شش هزار دینار و هزار و پانصد دینار و یک بار هم به سیاق، تاریخ وفات مؤلف کتاب در عشبه ليله چهارشنبه ۲۴ ماه ربیع المولود ۱۱۵۲ق. وی صبح فردای آن روز «در قبرستان جوی هرهر شهر دفن شد» (این یادداشت از یکی از شاگردان مؤلف است)، فایده‌ای حدیثی، مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۶۴۹.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

سه، ۲۹۵، شش برگ، ۱۸/۷×۱۱/۹، ۱۷ سطر، ۱۲×۶/۵. جلد: میشن مشکى فرسوده، سرطبل دار، درون کاغذ ابر و باد. قطر: ۳/۳.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۱۵۹]

(← تصویر)

(۸۹۰۲)

الكواكب الباهرة (حاشية القواعد) (فقه - عربی)

مؤلف: محمدعلی بن محمدباقر نجفی هزارجریبی (۱۱۸۸ -

۱۲۴۵ق)

گزارش یک سوم ابتدای القواعد والفوائد شهید اول (۷۸۶ق) است.

محمدحسین اصفهانی، پسر مؤلف، تعلیقات و حواشی پراکنده پدرش در حاشیه نسخه‌ای از قواعد را تدوین و در این کتاب جمع کرده است (۸پ - ۸۲پ).

پایان یافته در ۱۶ ربیع‌الاول ۱۲۵۹ق.

آغاز: «الحمد لله الذي وفقنا لتنقيح حواشي قواعد الملة والدين وإيدنا لترشيح غوالي فوايد الحقيقة واليقين... اما بعد فيقول المتزود من انوار بحار العلوم والحقايق».

انجام: «قوله» لان الغرض منها الدعاء له. قال «ای للمیت. قد شرعت فی تألیف الرسالة وجمع هذه الحواشی الشریفة طالباً لطریق الحق والرشاد باذلاً لتمام الجهد والاجتهاد قبل المحرم وفرغت منه فی السادس عشر من ربیع المولود من شهر سنه ۱۲۵۹ تسعة

انجام: «بانه هو المسيح ايضاً أكثر من الاربعة بل ما وقع بين يدي تلاميذه ايضاً الى هنا مما ذكرنا ما ظهر لي في المقام فان اذعن عليه اخواننا النصارى وصدقنا فيه فبقينا نحن وسؤالات وان اخطانا في ذلك فتسالهم بيان الخطا فيه بلسان صادق وبيان واضح من غير مراء واتباع هوا».

انجامه: «الف وكته محمدجعفر بن محمدطاهر الخراساني عفى عنهما».

۵. [شرح حديث من دعائم الاسلام في معرفة الحلال

والحرام] [۱۳۳ ر - ۱۳۷ ر] (حديث - عربی)

این رساله وسط نوادر الاخبار صحافی شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله الطاهرين. بعد فهذه كراسة نبهت فيها الى رواية لم اطلع عليها في كتاب من كتب اصحابنا الا كتاب دعائم الاسلام في معرفة الحلال والحرام تأليف الشيخ الثقة محمد بن احمد بن الجنيد قدس الله روحه وبهذه الرواية قد يسهل الامر في مواضع شتى فلا ينبغي الغفلة عنها ولنتكلم اولاً في حال ابن الجنيد ثم في صحة اخبار الكتاب حتى يتم مطلوبنا في صحة العمل بها والاخذ بمضمونها».

انجام: «ومن المعلوم صحة القصد اذا كان هي من يعتقد حلها ويعتقد حرمتها. منه».

خط: نستعلیق. کاتب: مؤلف. تاریخ کتابت: شب شبیه

۲۹ ذیقعدہ ۱۱۲۲ق (رساله اول)، ذیقعدہ ۱۱۲۷ق

(رساله دوم).

در نسخه صفحاتی سفید گذاشته شده است. جای عناوین هم سفید مانده اما موضوعات بحث شده هر صفحه در حاشیه به دقت نوشته شده و گاهی تصحیحاتی اعمال شده است. چند حاشیه هم در هامش صفحات با امضای «منه» آمده است. در حاشیه صفحات آغازین نسخه کنار بعضی از سطور دایره‌ای تو خالی کشیده شده است. رکابه دار. سطراندازی شده با مسطر، جزوها ۸ برگی.

در دو برگ آغازین نسخه این نوشته‌ها دیده می‌شود: نام کتاب و مؤلف، دستخط مؤلف که کتاب را در

وخمسين و مأتين بعد الالف مع مشاق كثيرة ومتاعب عظيمة غير يسيره وقوبلت الاصل ايضاً مع الاصل الاصيل خط المصنف الوالد العلامة عليه الرحمة والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم فخذها وكن من الشاكرين ولمثل ذلك فليعمل العاملون ذلك فضل الله يؤتية من يشاء».

این نسخه سه پیوست دارد:

۱. فهرست الحافات کتاب «(۱-۲ ر)»

۲. فهرست مطالب کتاب «(۳-۷ ر)»

نوشته شده در ۱۲۵۹ق.

۳. تتمیم کتاب «(۸۲ پ- ۱۰۴ پ)»

نوشته فرزند مؤلف محمدحسین اصفهانی.

وی در این بخش به شرح زندگانی و تألیفات پدر و خودش پرداخته است. به همراه صورت اجازات پدرش از صاحب قوانین، ملا احمد بن محمد مهدی نراقی و سید محمدجواد عاملی.

آغاز: «الحمد لصاحب المنح والعاوید والشکر لمکمل القواعد والقواید والصلوة علی اشرف الخلائق محمد وعترته الاعاظم الاعالی الاماجد. اما بعد فهذه مواهب فاخرة ترفع الحجب الساترة».

انجام: «ولا تتبع الهوى فانه يضلک عن سبيل الله والله علی ما نقول وکیل وحسبنا الله ونعم الوکیل. قد فرغ من تألیفه وکتب بيمينه فقير عفو ربّه الباقي محمدحسین ابن محمد علی فی اللیل الثانی من ربیع الثانی من شهر سنة ۱۲۵۹ الف ومأتين وخمسين وتسعة وصححت التتميم وقوبلت الاجازات مع اصلها والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد واله الطيبين الطاهرين اجمعين والملتمس من الناظرين ان يستغفرو لي ربّي ويدعوني بالخير تمّ بالخير».

خط: نسخ، نسخه اصل. کاتب: محمدحسین بن

محمد علی هزارجریبی (پسر مؤلف)، تاریخ کتابت:

۱۶ ربیع الاول ۱۲۵۹ق (پایان کتاب)، شب ۲

ربیع الثانی ۱۲۵۹ق (پایان تتمیم کتاب).

عناوین و نشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و از مؤلف و پسرش حاشیه نویسی دارد. جزوها ۸ برگ. در برگ اول هر جزو نشان صحاف با این عبارت نوشته شده: «هو الموفق والمعین. رب بسر ولا تعسر». سطراندازی شده ظاهراً با قلم آهنی. بیشتر عناوین در حاشیه هم نوشته شده اند. صفحه عنوان نسخه نام کتاب به خط ثلث جلی و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۱۲۴۹. مهر چهارگوش پسر مؤلف به سجع: «الوائق بالله الغنی محمدحسین بن محمد علی» در برگهای ۲، ۳، ۷، و ۱۰۴ دیده می شود. در برگ آخر نسخه نوشته شده: «این نسخه سینزده جزو و یک ورق است و تقریباً سه هزار بیت می شود». در بخش تتمیم عبارات و جملات با علامت (پ) شنگرف از هم جدا شده اند. نام کتاب در لبه های نسخه با مرکب مشککی و شنگرف نوشته شده است. رکابه دار.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره. نه نقش دار.

یک، ۱۰۴، یک برگ، ۱۴/۶×۲۱/۶، ۱۷ سطر، ۱۶×۹.

جلد: تیماج مشککی ضربی با ترنج و سر ترنج و جدول گرهی. قطر: ۱/۹.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۳۹۳]

(۸۹۰۳)

مجموعه:

این نسخه چندین رساله و نبشته جدا بوده که در یک مجموعه صحافی شده اند. فهرست رساله ها و فائده های آن چنین است:

۱. فارسی هیئت (هیئت قوشچی) «ص ۲-۷»

(ستاره شناسی - فارسی)

مؤلف: علی بن محمد قوشچی (۸۷۹ق)

از انجام افتادگی دارد.

متزوی، ج ۱، ص ۲۰۲؛ فهرستواره، ج ۴، ص ۲۷۵۵ و

۶. تفسیر آیه وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون
 (تفسیر - عربی) «ص ۱۳-۱۵»
 مؤلف: ناشناخته
 شامل یک مقدمه و دو مقام:
 المقدمة: فی کشف الرموز الایة الشریفة.
 المقام الاول: فی المعرفة وفيه مراحل.
 المرحلة الاولى: فی اثبات واجب الوجود ودلیلہ عقل
 واجماع وضرورة.
 نسخه ما مقام دوم را ندارد و از انجام نانوشته مانده
 است.
 آغاز: «الحمد لله الذي انشأ الأدم على صورة (كذا؛
 صورته) وشره على احسن خلقته كما قال الله تبارك
 وتعالى فطرة الله التي فطر الناس... فكنت ذات يوم افكر
 في نظم آیاته ودرر معانيه وخلق بالي القصر كى اكتب
 سطوراً في رموزاتها ودقايق معانيها مرتبط الأيات
 والاخبار فرتبته على مقدمة ومقامين».
 انجام موجود: «وباعتبار تردیده يقال له الشك وباعتبار
 جزمه يقال له العلم والمعرفة».
۷. قصیده «ص ۱۸» (عربی)
 از ملا مهر علی تبریزی در مدح میرزا احمد مجتهد.
 آغاز: لملا مهر علی تبریزی فی وصف و مدح جناب
 المرزا احمد مجتهد سلمه الله تعالى.
 هذه يا قوم دار الاجتهاد بابها باب الرجاء والمراد
۸. تنبيه الراقدین «ص ۲۰-۳۵» (اخلاق - عربی)
 مؤلف: محمد طاهر بن محمد حسین شیرازی قمی (۱۱۰۰ق)^۱
 کامل.
 دنا، ج ۳، ص ۳۴۶-۳۴۷.
 آغاز: «الحمد لله الذي خلقني فهو يهدين والذي هو
 يطعمني ويسقني واذا مرضت فهو يشفين... اما بعد فاعلم
 رحمك الله ان القلوب تمرض كما تمرض الابدان».
۱. در بیشتر منابع به نادرست تاریخ وفات او ۱۰۹۸ق ضبط شده
 است. برای تاریخ دقیق رک: فهرست کتب خطی اصفهان، ج ۱،
 ص ۱۰۳-۱۰۴.
۲. بیعنامه «ص ۸» (فارسی)
 مورخ ۱۰ محرم ۱۲۵۶ق برای خرید چهار راس
 اسبمادیان باقلون و یک عدد قلنج. با مهر مستطیل به
 نقش: «الواثق بالله الغنی عبده تقی ۱۲۴».
۳. قاعده در معرفت وقت تحویل آفتاب در روز نوروز
 «ص ۹-۱۰» (ستاره‌شناسی - فارسی)
 مؤلف: نظام‌الدین حسینی (سده ۱۱۳ هـ)
 دایره‌ای است که از آن به سهولت می‌توان قواعد شناخت
 وقت تحویل سال را فرا گرفت. این دایره بیست و هشت
 خانه دارد و در هر خانه ۵ قسم رقم وضع شده: «یکی
 عدد سالها، دویم روزها، سیم علامت یوم و لیل، چهارم
 علامت ساعات، پنجم علامت دقایق».
 نظام‌الدین حسینی در سال ۱۲۵۳ق این دایره را
 اختراع کرد. وی در پایان برای نمونه زمان تحویل سال
 ۱۲۵۶ق را محاسبه کرده است.
 آغاز: «بسمله. این قاعده‌ای است در معرفت وقت
 تحویل آفتاب عالمتاب به اول درجه بیت اشرف یعنی به
 اول درجه برج حمل که نقطه اعتدال ربیعی است».
 انجام: «مشخص گردید که در شب چهارشنبه ده
 ساعت و دوازده دقیقه از شب گذشته وقت تحویل است
 سنه ۱۲۵۶».
۴. نامه «ص ۱۱»
۵. جدول قواعد تقسیم ارث «ص ۱۲»

۱۱. سؤال و جواب «ص ۹۳ حاشیه» (فقه - فارسی)
 ۴ پرسش و پاسخ فقهی کوتاه است.
 آغاز: «سوال. اذان و اقامه و قنوت در جمیع نمازهای
 واجبه واجباند یا نه و بر فرض وجوب هر گاه کسی».

۱۲. [فقه] «ص ۹۳ - ۱۱۳» (فقه - عربی)
 بخشی از کتابی فقهی است.

آغاز: «باب الاسباب المسوغة للتیمم. من الاسباب
 المسوغة للتیمم والمقتضية لصحته ولترك الطهارة المائية
 مط المرض الذي يضره استعمال الماء كما صرح حوا به
 وهل يحرم الطهارة المائية على المريض المتضرر بها».
 انجام موجود: «وهل يقوم اخيار المالك باحد الامرین
 مقام البينة او لا الاقرب الاخير الا اذا حصل منه العلم
 وهل يقوم الظن مقامه او لا فيه اشكال».

۱۳. شرح حدیث الغمامة (شرح حدیث البساط)
 «ص ۱۱۵ - ۱۳۶» (حدیث - عربی)
 مؤلف: محمد سعید بن محمد مفید، قاضی سعید قمی (۱۰۴۹ -
 بعد از ۱۰۷۱ ق)
 از انجام افتادگی دارد.
 فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۳۱۱ - ۳۱۵؛ دنا، ج ۶،
 ص ۶۱۶ - ۶۱۷.

آغاز: «الحمد لله مدير الادوار ومعيد الاكوار طبقاً عن
 طبق وعالمًا بعد عالم ليجزى الذين اساءوا بما عملوا
 ويجزى الذين احسنوا بالحسنی... بعد فيقول كاسد راس
 المال وراصد اسرار الأهل».

انجام موجود: «حتى صارتا كأنهما بساطان ورائحتهما
 كالمسك الازخر فقال لنا امير المؤمنين ع اجلسوا على
 الغمام فجلسنا واخذنا مواضعنا ثم قال».

۱۴. [رسالة في معرفة العلماء الامامية المشهورين]
 «ص ۱۳۷ - ۱۴۴» (رجال - عربی)

مؤلف: ناشناخته
 در آغاز نام کتاب را به اشتباه «هذه الرسالة الوجيزة
 للشيخ البهائي» نوشته اند.

انجام: «يا ضامن جزاء المحسنين ومصالح عمل
 المفسدين. قد تمت الرسالة وفرغ منها مؤلفها المفتقر الى
 رحمة رب الدارين المتمسك برسول الله والثقلين
 محمد طاهر بن محمد حسين في بلدة قم في اوائل الليلة
 الاولى من العشر الثالث اول شهور السنة السادسة من
 العشر بعد الالف من الهجرة النبوية على نبينا الف سلام
 والف تحية».

انجامه: «فرغت من تسويدها يوم الاثنين من العشر
 الثاني من شهر محرم الحرام من السنة التي كمل وتم بها
 العشر السادس من المائة الثالثة من الالف الثاني حين
 عدّة يلي اثر الصحة من المرض الذي عرض وطال مدّة
 خمسة وثلاثين يوماً الحمد لله للخالق المحي في شدة
 ورخاء والشكر له في محنة وبلاء انه هو البرّ العطوف
 والحق الرؤف سنة ۱۲۶ في دار السلطنة تبريز در محله
 سرخاب قلمي شد. يا ايام يا. تم».

۹. حکایات «ص ۳۷ - ۴۳» (عربی)
 چند حکایت از داستانهای عرب است.
 از آغاز افتادگی دارد.

آغاز موجود: «ذکروا انه كان باليمامة رجل من بنی
 حنیفة يقال له جحدر وكان لصالاً فاتكاً فبلغ الحجاج
 خبره».

انجام: «وحلف بشر لا یركب حصاناً بعدها ثم تزوج
 ابنة عمّه ورغد عيشه وحسن حاله والله اعلم سبحانه».

۱۰. شرح زبدة الاصول «ص ۴۶ - ۹۲» (اصول فقه - عربی)
 مؤلف: محمد صالح بن احمد مازندرانی (۱۰۸۶ ق)

از انجام ناتمام رها شده است.
 کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۳۸۲ - ۳۸۴؛ دنا، ج ۶، ص
 ۷۵۰ - ۷۵۲.

آغاز: «الحمد لمن اصول نعمائه ظاهرة وفروع آلائه
 باهرة فاراني الى الشكر سبيلاً والشكر لمن نزهته تنزيهاً
 جميع الموجودات».

انجام موجود: «وفيه ان الوجدان عندهم يستلزم
 الوجدان مط [مطلوب] لانهم من اهل اللغة والمستئلة
 لغوية فصل المتواتر وهو في اللغة».

آغاز: «قال القاضي الامام ابو عبدالله الحسين بن احمد الزوزني هذه شرح القصيد السبع امليته على حدّ الايجاز والاختصار على حسب ما اقترح عليّ مستعيناً بالله على اتسامه وعليه توكلت. وبعد ذكر رواة العرب ان امرء القيس بن حجر بن عمرو الكندي».

انجام:

«عفت الديار محلّها فمقامهلمنى تأبّد غولها فرجامها ... وتابّد توخّش وكذلك ابدياء ابودا والغول والرجام جيلان معروفان ومنه قول اوسن ابن محمد زعمتم».

با يادداشت‌های لغوی از «ص» و «م» و «۱۲» و «ق» و «منه» و «مجمع البحرين».

۱۸. جدول حروف نه گانه قافیه «ص ۲۷۸»

به نظم با شرح و توضیح آنها.

۱۹. جدول حرکات شش گانه قافیه «ص ۲۷۹»

به نظم و نثر.

۲۰. خطبه‌های امیرالمؤمنین^(ع) «ص ۲۸۲-۲۸۴»

شامل خطبه طننجیه و خطبه دیگری از ایشان. نوشته شده در ۳ شوال ۱۲۵۰ق در دارالسلطنه تبریز.

۲۱. حدیث النورانیة «ص ۲۸۵»

به نقل از مشارق الانوار شیخ رجب برسی.

آغاز: «قال الشيخ رجب البرسی فی مشارق الانوار. فصل. ومن هذا الباب ما رواه سلمان وابوذّر عن امیرالمؤمنین^(ع) انه قال من كان ظاهره فی ولايتی اكثر من باطنه خفّت موازينه».

۲۲. التنبيهات على معاني السبع العلويات

(شرح القصاید السبع العلویات) «ص ۲۸۶-۳۶۳»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابی‌الرضا علوی (زنده در ۷۳۶ق)

کامل.

ذریعه، ج ۴، ص ۴۵۰ و ج ۱۳، ص ۳۹۱-۳۹۲؛ دنا، ج ۳،

بخشی از انجام آن از جامع المقال فی ما يتعلق باحوال الحديث والرجال فخرالدین بن محمد علی طریحی نجفی (۱۰۸۷ق) اخذ شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين. اما بعد فهذه رسالة وجيزة في معرفة العلماء الامامية المشهورين المصنفين واسماء كتب صّفوها على الترتيب وهم قسمان. الاول المتقدمون فمنهم يونس بن عبدالرحمن مولى على بن يقطين».

انجام: «الفايدة السادسة في معرفة من اجتمعت العصابة على تصديقهم... و قال بعضهم مكان فضالة عثمان بن عيسى قيل دانقة هؤلاء يونس و صفوان. من جامع المقال».

۱۵. اشعار «ص ۱۴۵-۱۵۹»

(عربی)

بدون نام سراینده.

۱۶. المقامات «ص ۱۶۲-۲۰۸»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: احمد بن حسين همداني، بديع الزمان (۳۵۸-۳۹۸ق) بخشی از کتاب است. با افتادگی از انجام.

دنا، ج ۹، ص ۱۱۲۴-۱۱۲۶؛ التراث العربی المخطوط، ج ۱۲، ص ۱۸۳-۱۸۴؛ مجلس، ج ۲۷/۱، ص ۸۹-۹۲، ش ۸۰۴۶.

آغاز: «قال دخلت البصرة وانا من سني في فناء ومن الزى في حبر ووشاء ومن الغنى في بقر وشاء».

انجام: «وقام الاسكندري الى الميت فتزع ثيابه وقشر ايامه ثم شده بعمائم وعلق عليه تمائم والعقه بالزيت واحلى له البيت».

با يادداشت‌های توضیحی بین سطور و هامش صفحات.

۱۷. شرح القصائد السبع «ص ۲۱۰-۲۷۵»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: حسين بن احمد زوزني (۴۸۶ق)

دنا، ج ۶، ص ۹۱۵-۹۱۸؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۱۸۷-۱۸۹.

انجام: «لئلا تقع في العطب فان الحقايق لا تعرف بالبحث ابدأ والسلام على من اتبع الهدى هذا آخر الكلام في الكلمات الطريقة (كذا) وهي مائة كلمة وافية شافية والحمد لله اولاً و آخراً».

انجامه: «قد وقع الفراغ من تحرير هذه الدرر المكونة والسحب المتوكفة والنمارق المصفوفة للعالم الرباني والعارف العاني المنفرد في فضائله الجمّة وخصائصه الطمّة المسمّى بالمحسن وهو الموصوف بكمال عناية الله بالفيض المحسن في ليلة الأربعاء تسعة عشر من شهر شوال المكرم وقد مضى من الهجرة الف ومائتان وخمسة وخمسون في دارالسلطنة تبريز صانها الله عن التهيز سنة ۱۲۵۵».

۲۴. صیغه قرض «ص ۴۰۶»

مربوط به قرض دادن مبلغ پنج تومان رایج دیوان در ۲۰ صفر ۱۲۵۷ق.

۲۵. مدح نامه سلطان محمد شاه قاجار «ص ۴۰۸» (عربی) به نثر با خطبه مفصلی بدون نقطه. تنها یک صفحه از آن باقیمانده است.

آغاز: «الحمد لله الملك المحمود الواسع الطول الممدود الحادّ لما سواه المحدود هو الممهد المهاد والموسّع الوهاد الواحد الموحد والاحد المصمّد المسوّد السوّد».

۲۶. المختصر في شرح تلخيص المفتاح «ص ۴۰۹-۴۱۶» (بلاغت-عربی)

مؤلف: مسعود بن عمر تفتازانی (۷۲۲-۷۹۱ق)

بخش کوتاهی از کتاب است. با افتادگی از آغاز و انجام. بر وکلان، ج ۵، ص ۲۶۰؛ دنا، ج ۹، ص ۲۳۸-۲۵۵؛

۳۳۲-۳۳۴: التراث العربي المخطوط، ج ۳، ص ۴۸۸ - ۴۸۹؛ معجم الآثار المخطوطة حول الامام علي بن ابي طالب، ص ۹۷ و ۲۰۱-۲۰۲؛ تراثنا، ش ۶۲، ص ۲۰۴-۲۰۵؛ نسخه‌هایی از این کتاب به صورت ناشناخته در آستان قدس، ج ۳، ص ۱۷۹-۱۸۰ و مجلس، ج ۱۶، ص ۳۶-۳۷ و مؤید قم، ج ۱، ص ۳۳۵ معرفی شده است. در دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۷۱ مؤلف این کتاب را سید محمد عاملی صاحب مدارک^۱ یا ابن وشاح دانسته‌اند که هر دوی آنها نادرست است.

آغاز: «بواجب الوجود استعین وبارشاده سبیل الحقّ استبین واصلی علی محمد وآله الطیبین... وبعد فان القضايد السبع العلویات نظم الشيخ العالم عزّالدين عبدالحميد بن ابي الحديد...»

الا ان نجد المجد ابيض ملحويولكنه جمّ المهالك مرهوب النجد الطريق المرتفع وقد يتسع فيه فيسمى نجدا وان لم يكن مرتفعاً والمجد الكرم».

انجام: «وقال هي دون مدح الله جلّ وفوق ما مدح الوري وعلاک منها افضل ولقد اجاد واحسن حشره الله مع من توّلاهم».

انجامه: «ختم بالسلامة والعافية في يوم الجمعة ثاني عشر شهر شوال المكرم من العشر الثاني من السنة الخامسة من العشر الخامس من المائة الثالثة من الالف الثاني في دارالسلطنة تبريز صانها الله عن التهيز وقت الضحى في فصل الخريف وقد بقي من خروج القوس ثلثة ايام سنة ۱۲۵۵».

۲۳. الكلمات الطريقة «ص ۳۶۵-۴۰۵» (کلام-عربی) مؤلف: محمدمحسن بن مرتضى فيض كاشاني (۱۰۰۶-۱۰۹۱ق)

کامل.

در نسخه با نام «صد کلمه آخوند ملا محسن فيض».

رک: ش ۸۸۶۶/۱.

آغاز: «سبحان الذي خلق الانسان من طين ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهين ثم سواه ونفخ فيه من روحه».

۱. منشأ این اشتباه آن است که التنبهات دو بار در صیدا و تهران (۱۳۰۳ق) به اشتباه به نام سید محمد بن علی موسوی عاملی (۱۰۰۹ق) چاپ شده است. رک: مقدمه مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام، قم، مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۱۰ق، ج ۱، ص ۳۳؛ مشار عربی، ص ۵۵۵.

- التراث العربی المخطوط، ج ۱۱، ص ۱۷۷-۱۸۳. بالفروع لا يتوقف على الايمان ذهبت».
- آغاز موجود: «عن التعقيد المعنوی علم البيان وسَمَّوا هذين العلمين علم البلاغة لمكان مزيد اختصاص لها بالبلاغة... الفن الاول قدم علم المعانی على البيان لكونه بمنزلة المفرد من المركب لأن رعاية المطابقة لمقتضى الحال».
- انجام موجود: «من غير التفات وتهيؤا مرة انه يعتقد ان لا رمح فيهم بل كلهم عزل لا سلاح معهم فنزل منزلة».
۲۷. [هندسه] «ص ۴۱۷-۴۱۸» (هندسه-عربی) یک برگ از کتابی در هندسه و ریاضیات است. بخش باقیمانده تعریف اصطلاحات متداول این فن است. آغاز موجود: «مستطیل ان قامت والأ فشبیه المعین وما عدا بانحرافات وقد يخص بعضها باسم كذلك الزلقة والزلفتين».
- انجام موجود: «الفصل الاول في مساحة السطوح المستقيمة الاضلاع اما المثلث فقايم الزاوية منه تضرب احد المحيطين بها في نصف الآخر... او زاد فمفرجها او نقص».
۲۸. مبادئ الوصول الى علم الاصول «ص ۴۱۹-۴۲۸» (اصول فقه-عربی) مؤلف: حسن بن يوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق) بخش کوتاهی از کتاب است. با کمی آشفتگی و جا به جایی در قرار گرفتن صفحات. به نحوی که برگ آخر آن می باید در ابتدا قرار بگیرد. مکتبه العلامة الحلی، ص ۱۶۹-۱۷۳ و ۲۵۱-۲۵۲؛ دنا، ج ۸، ص ۱۱۹۳-۱۱۹۶.
- آغاز موجود: «ذهبت الحنفية الى ان الكفار غير مخاطبين بفروع العبادات وهو خطأ لقيام المقتضى وهو الامر مع انتفاء المانع اذا المانع عندهم... البحث الخامس عشر في ان الامر يقتضى الاجزا الحق ذلك والمراد بالاجزاء خروجه من عهدة التكليف».
- انجام موجود: «البحث الرابع عشر في ان التكليف بالفروع لا يتوقف على الايمان ذهبت».
۲۹. حاشية معالم الاصول «ص ۴۲۹-۴۳۷» (اصول فقه-عربی) مؤلف: حسين بن محمد مرعشي آملی، خليفه سلطان (۱۰۰۱-۱۰۶۴ق) از انجام نانوشته رها شده است. ذریعه، ج ۶، ص ۲۰۶؛ دنا، ج ۴، ص ۴۲۴-۴۳۲.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وآله الطاهرين اما بعد فيقول العبد الفقير الغريق في بحر العصيان المشرف بالانتساب الى ثاني سيدى شباب اهل الجنان».
- انجام موجود: «ومن لم يجوز ذلك في المنقول فرّق باعتبار ملاحظة المناسبة في المنقول واعتبار عدمها في المشترك».
۳۰. تشريح الافلاك «ص ۴۴۰» (نجوم-عربی) مؤلف: محمد بن حسين عاملی، شيخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق) فقط صفحه اول رساله در نسخه ما موجود است. کتابشناسی شيخ بهایی، ص ۱۷۶-۲۰۲؛ دنا، ج ۲، ص ۱۱۹۱-۱۱۹۷.
- آغاز: «ربنا ما خلقت هذا باطلاً سبحانه فقتنا عذاب النار واجعلنا من المتفكرين في خلق السموات».
- انجام موجود: «مركزها مركز العالم وسع الاناء منه في السفلى كالبئر اكثر منه في العلو كالمنارة ثم كرة الارض ومركز».
۳۱. [حكّام الانسان] «ص ۴۴۱» (عربی) آغاز: «واعلم ان الانسان ما دام مقيد بتعلق الحيوة الدنيا لا بد له من خمسة حكّام كلّ يحكم عليه بعضه بالنفع والاخر بالضرر اثنان منها في الباطن وهي العقل والطبع واثنان في الظاهر وهما الشرع والعرف وخامسها في الخارج».
۳۲. شرح آيه يوم يأتي لا تكلم نفس الا باذنه فمنهم شقى

- قید و حرکت
بختم مساعد آمد و اقبال شتلا اینیخند آمدن آن یار ارجمند».
انجام موجود:
من باشم و جلالت و طربلائهم و بالاطلاعت و سلطان کامیاب
۳۵. منتخب مقطع تکمیل الصناعة (رساله در قافیه)
«ص ۴۶۶-۴۸۳ و ۴۹۴-۵۰۰» (قافیه- فارسی)
مؤلف: عطاءالله بن محمود عطایی نیشابوری (۹۱۹ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۲۷/۱.
- آغاز: «سیاس بی قیاس صانعی را که تأسیس بدایع
مصنوعات و نظم سلسله موجودات بی دخیلی و شریکی
نمود و به نور معرفت... اما بعد این رساله ای است در علم
قوافی به عرف شعرای عجم منتخب از مقطع کتاب
تکمیل الصناعة».
انجام:
«قد تمّ رسالتی بعلمیها و کویهاشید همگی صدق و صواب
گر سهو و خطایی شده یلبسنا غلغله لی انک انت الوهاب
وکان اتمام تألیفها فی غرّة رمضان المبارک سنّة
انتین و تسعین و ثمانمائه».
انجامه: «تم کتابته فی دارالسلطنه تبریز... (چندین
کلمه سیاه شده است) الله تعالی عمراً واجلالاً فی ۲۲
شهر محرم الحرام سنه ۱۲۴۹».
۳۶. عروض سیفی (میزان الاشعار) «ص ۴۸۴-۴۹۱»
(عروض- فارسی)
مؤلف: سیفی بخاری عروضی (- شاید ۹۰۹ق)
از انجام افتادگی دارد. این رساله وسط رساله قبلی
صحافی شده است.
رک: ش ۸۸۱۴/۳.
- آغاز: «الحمد لله الذی جعل علم العروض میزان
الاشعار والصلوة علی صاحب دیوان الرسالة واهل بیته
الاطهار. اما بعد بدان که باعث برین تالیف آن بود که
گاهی با اصحاب».
۳۳. دیباچه دیوان فریدون میرزا «ص ۴۵۰-۴۵۵»
(ادبیات- فارسی)
مؤلف: حبیب الله بن محمد علی قآنی شیرازی (۱۲۲۳-
۱۲۷۰ق)
قآنی وظیفه تنظیم و گردآوری اشعار فریدون میرزا
(۱۲۷۲ق) را داشته است: «حسب الحکم جهان مطاع
تدوین و ترتیب آن دراری پریشان و تألیف و تانیس آن
شوارد غزلان به عهده این فدوی مقرر شد امتثالاً للامر
الاشرف به ضبط و جمع آن پرداخت».
نوشته شده در سال ۱۲۴۸ق هنگامی که فریدون
میرزا نایب السلطنه آذربایجان بود.
آغاز: «مطلع قصاید آفرینش و مقطع قطعات دانش و
بینش تشبیب حمد و ثنای خداوندی است که افراد
موزونۀ موجودات را از رباعیات مرصدة عناصر
ترکیب».
انجام: «به ضبط و جمع آن پرداخت منه الاعانة والتوفیق».
۳۴. دیوان فریدون میرزا «ص ۴۵۵-۴۶۵»
(ادبیات- فارسی)
مؤلف: فریدون میرزا بن عباس میرزا قاجار (۱۲۷۲-۱۲۷۲ق)
در آغاز هر قصیده وزن و افاعیل آن قصیده مشخص
شده است. نسخه ما شامل ۵ قصیده. اشعار صفحه آخر را
پاک کرده اند.
مجلس، ج ۳۷، ص ۴۳۷-۴۳۸.
آغاز: «خریده آسا که در آمدن یار و استقبال دلداری و
ملاقات دیدار می فرمایند دلیّه است مترادف مقید به نو

- انجام موجود: «همچو شکر و آن دو ساکن در میان مصراع واقع شوند ساکن دویم متحرک شود چنان که مصراع یار شو امن».
۳۷. معرفت تقویم «ص ۵۰۳-۵۱۶» (نجوم-فارسی)
مؤلف: عبدالقادر بن حسن رویانی (۸۴۴-۹۲۵ق)
کامل.
- فهرستواره، ج ۴، ص ۳۰۵۱-۳۰۵۲؛ دنا، ج ۹، ص ۸۸۱-۸۸۴.
- آغاز: «الحمد لله الوالی العلی والصلوة علی النبی الامی این مختصری است در معرفت تقویم خالی از اطناب مشتمل بر مقدمه و دو باب و خاتمه».
- انجام: «که منسوب بود به آن کوکب و قمر با ذنب و با کید و میان دو نحس حالی (کذا؛ خالی) از نیر خاصه که از نحس منصرف جمع شود کار نشاید».
- انجامه: «تمت الكتاب بعون یا الله ملک الوهاب در نهم ماه شعبان المعظم العاصی ۱۶۶ فی ۹ شهر فلان سنه ۱۲۵۷».
۳۸. سی فصل «ص ۵۱۷-۵۱۹» (نجوم-فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)
بخشی کوتاه از آغاز کتاب است.
رک: ش ۲۰/۸۸۸۰.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمین حمد الشاکرین والصلوة علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد این مختصری است در معرفت تقویم».
- انجام موجود: «فصل پنجم. در تاریخ فارسین و نام ماههای ایشان این است... و این ماهها را ماههای قدیم خوانند و مبدأ این تاریخ از ۶ اول ملک یزد».
۳۹. مهر نبوت پیامبر^(ص) «ص ۵۲۰»
حدیث امیرالمؤمنین^(ع) به نقل از ایشان درباره مهر نبوت پیامبر^(ص).
۴۰. امیرالارواح «ص ۵۲۱-۵۴۷» (صرف-عربی)
مؤلف: احمد بن علی بن مسعود (سده ۵۸)
در همه نسخه‌ها از مؤلف با نام بالا یاد شده است. اما مرحوم دانش پژوه حدس زده‌اند وی ابوالقاسم احمد بن علی بن مسعود بن عبدالله نحوی (۶۱۳ق) باشد (دانشگاه تهران، ج ۶، ص ۲۳۰۴).
از انجام افتادگی دارد.
- کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۶۵۱؛ آستان قدس، ج ۱۲، ص ۴۳۰-۴۳۵؛ بروکلمان، ج ۱۰، ص ۶۱-۶۳؛ دنا، ج ۹، ص ۳۷۷-۳۸۳.
- آغاز: «قال المفتقر الی الله الودود احمد ابن علی ابن مسعود غفر الله لوالدیه واحسن الیهما والیه اعلم ان الصراف ام العلوم والتحو ابوها ویغوی فی الدرایات داروها».
- انجام موجود: «ثم یجوز لک الادغام بجعل الطاء صاداً نظراً الی اتحادهما فی الاستعلاية نحو اصبتی ولا یجوز لک».
۴۱. دیوان قائم مقام فراهانی «ص ۵۴۹-۵۷۸»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام، ثنائی (۱۱۹۳-۱۲۵۱ق)
مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۰۲۳-۲۰۲۴ و ۲۲۲۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۸۵۱ و ۲۲۶۳؛ دنا، ج ۵، ص ۸۹-۹۰.
- آغاز: قصاید حضرت خداوندگار افخم اتابک اعظم قایم مقام امام الله عمره
ای عزیزی که مال و جاه ترا
به فنا و زوال مشتاقیم
بالله آن روزه روزگار گذشت
که منت گفتمی ز عشاقیم
- انجام:
ای شعبده گر فلک به شب بازی
هر شام چرا کنی هراسانم

- از عقرب کور خود مترسانم
من منتر مار و اژدها دارم
۴۲. سؤال و جواب «ص ۵۷۹ و ادامه آن در ۶۰۲»
از سلیمان نبی^(ع) درباره آستن شدن زنان.
۴۳. داستان لیلی و مجنون «ص ۵۸۱-۶۰۱»
(داستان-عربی)
- به نظم و نثر. با افتادگی از انجام.
آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على نبيه محمد وآله اجمعين. حدث ابوبكر الوالبي قال حدثني ابو جعونة الذهلي عن ابي العالية عن رجل عن ابي عجل والحديث رجع الى ابي بكر الوالبي لانه هو الذي رجع الى حديثه وشعره في ايامه قال كان حديث مجنون بنى عامر وليلى العامرية أنها كانت ابنة عمته وكان مجنون يسمى قيس ابن الملوّح».
- انجام موجود: «كففت نفسك عن المعاصي وزجرت من القذع والامور الفظيعة (?) حتى يدوم لك صفاء المودة».
۴۴. ثواب قرائت سوره يس «ص ۶۰۲»
۴۵. قصيدة ذات الانوار (القصيدة التائية) «ص ۶۰۳»
(عرفان-عربی)
- مؤلف: عامر بن عامر بصرى (زنده در ۷۳۱ق)
این قصیده به اقتضای تائیه ابن فارض سروده شده است. در نسخه ما فقط ۱ صفحه باقیمانده است.
- ذریعه، ج ۹، ص ۶۷۷ و ج ۱۰، ص ۱-۲ و ج ۱۷، ص ۱۱۱ و ۱۱۵؛ مجلس، ج ۲۷/۱، ص ۲۲-۲۳؛ مرعشی، ج ۲۹، ص ۱۸۵-۱۸۶ و ج ۳۴، ص ۲۳۹؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۲۳۲؛ معجم تاریخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۱۳۲۲؛ ظاهریه، تصوف، ج ۱، ص ۵۸۱-۵۸۲.
- آغاز: «قال الشيخ بسم ربّ البنية العظمى والكلمة العليا مظهر الاشياء بحقايقها و ضابط الاحوال نظامها... فانه لما رأى الاخوان... قصيدة الاخ العزيز غريق رحمة
- رَبِّه اَبى حفص عمر الفارضى الاندلسى المغربى التائىة فى علم التوحيد من النظم».
۴۶. گلستان سعدی «ص ۶۰۵-۶۱۹» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: مشرف بن مصلح الدین سعدی (۶۹۱ق)
از انجام افتادگی دارد.
- آغاز: «منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت هر نفسی که فرو می رود ممدّ حیات است».
- انجام موجود:
«سر چشمه شاید گرفتن به پیل
چو پر شد نشاید گذشتن به فیل
سخن بر این مقرر شد که یکی را به جستن».
۴۷. العوامل المائة «ص ۶۲۱-۶۳۷» (نحو-عربی)
مؤلف: عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی (۴۷۱ق)
کامل.
- آستان قدس، ج ۱۲، ص ۲۵۳-۲۵۴؛ دنا، ج ۷، ص ۶۶۴-۶۶۸؛ بروکلان، ج ۵، ص ۲۰۰-۲۰۵.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله اجمعين. اما بعد فان العوامل فى النحو على ما الفه الشيخ الامام... الجرجانى».
- انجام: «تقول زيد يضرب كما تقول زيد ضارب فهذه مات عامل لا يستغنى الصغير والكبير والرفيع والوضيع عن معرفتها واعمالها فى معمولاتها ما كان عملها وذلك آخر ما اردنا بيانه على طريق الاختصار والله اعلم بالصواب».
- انجامه: «تمت الكتاب بعون الله الملك الوهابّ فى ليلة الخم على يد الفقير الحقير عاصى محتاج الى الله عبدالله من شهر ذالحجّة الحرام فى سنة ۱۲۵۵. العبد العاصى العمر الفانى والخطّ باقى».
۴۸. جدول کوتاهی در معنای لغات دشوار عربی به فارسی «ص ۶۳۸»
آغاز: «ذابح ستاره. رايح ستاره. پرچم پرده علم. اعصم

غیر فصیح. ارعن احمق».

خط: نسخ و نستعلیق. کاتب در پایان رساله سی و هفتم از خود به صورت ۱۶۶ یاد کرده است.

تاریخ کتابت: ۱۰ محرم ۱۲۵۶ق (رساله دوم)، دوشنبه دهه دوم محرم ۱۲۶۰ق در محله سرخاب دارالسلطنه تبریز هنگام بهبود یافتن از بیماری ۳۵ روزه (رساله هشتم)، ۳ شوال ۱۲۵۰ق در دارالسلطنه تبریز (رساله بیستم)، جمعه ۱۲ شوال ۱۲۵۵ق در دارالسلطنه تبریز در فصل پاییز هنگامی که ۳ روز به خروج قوس باقیمانده بود (رساله بیست و دوم)، شب چهارشنبه ۱۹ شوال ۱۲۵۵ق در دارالسلطنه تبریز (رساله بیست و سوم)، ۲۲ محرم ۱۲۴۹ق در دارالسلطنه تبریز (رساله سی و پنجم)، ۹ شعبان ۱۲۵۷ق (رساله سی و هفتم)، شب عید غدیر خم ۱۲۵۵ق به خط عبدالله (رساله چهل و هفتم).

رساله ششم به خط مؤلف است.

در بیشتر بخشها عناوین و نشانیها سنگرف، در حاشیه بعضی از آنها یادداشتهای توضیحی و لغوی نیز آمده است.

یادداشتهای برافزوده در جاهای مختلف نسخه چنین است:

صفحه عنوان: فهرست رساله‌ها و فوائد نسخه، مهر تملک بیضوی: «بنده آل محمد قاسم ۱۲۳۴»، یادداشتی از عباسقلی سپهر کاشانی در ۱۳۴۰ق بدین ترتیب: «این جنگ را در روز نهم شهر شوال المکرم از عالیجاه آقا محمد کتابفروش ولد مرحوم حاجی شیخ محمدباقر کتابفروش طهرانی در دارالخلافه طهران صانه الله عن طوارق الحدثان اتباع نمودم. حرره الجانی وزیر تالیفات مشیر افخم عباسقلی سپهر ثانی کاشانی سنه ۱۳۴۰». و یادداشت دیگری درباره نسخه: «جنگ است در اکثر علوم خاصه در اشعار و انشاءات و املاآت و مقدمات و مؤخرات و قصاید و عروز (کذا) و فرهنگ است». نوشته یادگاری نصرالله ولد استاد علی و نوشته کسی دیگری که ۲۰ تومان پول داشته با شرح هزینه‌های او.

ص ۴۵: نام کتاب: «شرح زبده با سایر چیزها»، صیغه ردّ المظالم از ع ل رحمه الله، یک تملک بدون نام و یادداشت «عروس خانه قریب شنبه چهاردهم شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۳۶».

ص ۴۶: مهر بیضوی: «عبده محمدحسن ۱۲۴»، (عدد چهارم در صحافی از بین رفته است).

ص ۱۳۰: تاریخ وفات عالی جناب زبده علماء الدین و نخبه فضلاء الحق والیقین میرزا محمدیوسف در سه شنبه ۱۸ شوال بعد از طلوع آفتاب ۱۲۴۲ق. نویسنده یادداشت که نامش را نوشته «وقتی که در اطاق مخدومی آخوند ملا صدرالدین به مباحثه مشغول بود» این خبر را شنیده بود.

ص ۴۰۶: مهر چهارگوش به نقش: «عبده اللهویردی» که دو بار کوفته شده است.

ص ۵۰۰: مهر چهارگوش: «عبده ابوطالب ۱۲۳۸».

ص ۵۰۱: معما به نام گوهر و مهر بیضوی به نقش: «لطفعلی» (این مهر سه بار به صورت ناقص کوفته شده است).

ص ۵۲۰: دو مهر بیضوی به نقشهای: «قال انی عبدالله ۱۲۰۶» و «عبده الراجی عبدالله ابن محمدقاسم» و این تک بیت:

شد به توفیق حی لا ینام

این کتاب در روز فلان شنبه تمام

ص ۶۲۰: یادداشت یادگاری در ۱۲۵۵ق.

در ص ۶۰۴ و ۶۲۰ دو نقاشی مبتذل کودکانه.

نام کتاب در برجسب کاغذی عطف «متفرقه خطی» و در لبه کاغذی نسخه به دو صورت «جنگ» و «شرح زبده» و قصاید منیع علویه «ثبت شده است. رکابه دار. کاغذ: فرنگی نخودی و حنایی آهار مهره. چندین نوع.

۲۳۰ برگ، ۲۰/۱×۱۴/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: تیماج مشکی ساده یک لا. قطر: ۳/۷.

خریداری از کتابهای ملک الشعراى بهار در اسفند ۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۶۴۵]

از دروس.

(۸۹۰۴)

۱۲. حدیثی از امام صادق^(ع) «۲ پ»
از اصول کافی.
۱۳. خواص پزشکی هلیج «۳ ر»
از شرح موجز قصرانی.
۱۴. اشعار از سید رضی «۳ ر»
۱۵. حکایت عثمان بن عفان و ابوذر «۳ ر»
به نقل از کشکول شیخ رحمه الله.
۱۶. حدیثی از امام صادق^(ع) درباره موارث ائمه «۳ ر»
۱۷. یک بیت از شاه عباس صفوی «۳ ر»
۱۸. اشعار «۴ ر»
از شیخ فریدالدین عطار و ظهیر فاریابی و ابوالعینا.
۱۹. فایده درباره هلال «۴ ر»
از شرح شیخ زین الدین بر شرایع.
۲۰. از کتاب وفيات الاعیان ابن خلکان «۴ ر»
۲۱. دعا برای ادای دین «۴ ر»
۲۲. باب صداع کتاب براء الساعه محمد بن زکریای رازی
«۴ پ»
آغاز: «باب در صداع. صداع در دیست در اعضای. هرگاه
در پیش سر و حوالی پیشانی باشد چون باعث غلبه
خون است».
۲۳. از تاویلات شیخ عبدالرزاق کاشی و کشکول شیخ بهایی
«۵ ر»
- جنگ محمدابراهیم رضوی (عربی و فارسی)
جنگی است مشتمل بر یادداشتها و گفتارهای پراکنده و
کوتاه کوتاه که به درخواست محمدابراهیم رضوی بین
سالهای ۱۰۷۲ - ۱۰۹۷ ق در شهرهای مختلفی مانند
اصفهان و مکه و برهانپور و حیدرآباد نوشته شده است.
۱. معنای لغوی چند کلمه از قاموس المحيط «۱ ر»
با نشانی «ق».
۲. رقعهای که میر صدرالدین شیرازی به یکی از اعزه
نوشته «۱ پ»
۳. تفسیر آیه والذین لا یشهدون الزور «۱ پ»
۴. سؤال و جواب جوانی از پیامبر اسلام^(ص) «۲ ر»
۵. تعیین مقدار مد و درهم و داتق و قیراط و اوزان دیگر
«۲ ر»
با نشانی «ق».
۶. اشعار از سحابی نجفی «۲ ر»
۷. فرق بین فرض و واجب و همچنین عبادت و طاعت
«۲ پ»
۸. حکم وضوی قبل از وقت «۲ پ»
۹. تعداد دفعات نزول جبرئیل بر پیامبران «۲ پ»
۱۰. وصایای پیامبر^(ص) به اباذر «۲ پ»
به نقل از امالی طوسی.
۱۱. حدیثی از پیامبر^(ص) «۲ پ»

۲۴. گفتهٔ دیوجانس حکیم «۵ر»
شاه جی» نقل شده است.
۲۵. منقولاتی از کشکول شیخ بهاء‌الدین محمد رحمة الله علیه «۵پ - ۶ر»
۲۶. روایت زهری از علی بن الحسین^(ع) درباره روزه «۶پ - ۷ر»
به نقل از منتهی المطلب علامه حلی.
۲۷. فایده‌ای از حبل المتین درباره انتفاع میت «۷ر»
۲۸. احادیث منقولة من صحیح البخاری «۷ر»
۲۹. از کشکول شیخ بهایی «۷ر - ۷پ»
۳۰. گفته قطب راوندی در شرح شهاب «۷پ»
۳۱. از داستانهای حجاج «۷پ»
۳۲. دو بیت از ابن نباته مصری «۷پ»
از روی خط مولانا شیخ عبدالقادر بن عمر بغدادی قاطن در مصر محروسه در حارة درب الجمامیز در درب قاسم بک.
۳۳. معنای لغات مختلف از قاموس المحيط «۸ر - ۸پ»
۳۴. گفته‌ای از کشاف «۸ر»
۳۵. از کشکول شیخ بهایی «۸پ»
۳۶. نامه‌نگاری امام حسن^(ع) و محمد بن حنفیه «۸پ»
۳۷. شرح دعوت و سیط حزب البحر «۹پ - ۱۰پ»
متن و آداب خواندن دعای حزب البحر.
در حاشیه برگ ۱۰ ر هم مطلبی در همین خصوص از «مسوده خط شاه عبدالله شاه ولد شاه عارف مشهور به
۳۸. دعاهاى پراکنده «۱۰پ - ۱۱ر»
با خواص هر یک.
۳۹. دو بیت شعر از مجنون عامری «۱۲ر»
به خط کلب‌علی بن جواد کاظمی که برای میرزا ابراهیم نوشته است.
۴۰. از کشکول شیخ بهایی «۱۲ر»
۴۱. فرق بین واجب و فرض «۱۲ر»
۴۲. احادیث «۱۲پ - ۱۳پ»
از کتابهای کافی، مهج الدعوات، دفع الهموم والاحزان از احمد بن داود نعمانی، المجتبی من المجتبی، رأیت فی مجموعه بخط قدیم.
انجامه: «حرره بامر صاحب الکتاب ادام الله ایامه خادمه الفقیر ابو محمد عفی عنه شعبان سنه ۱۰۷۲» (۱۳ر).
۴۳. پنج حکایت از کشکول «۱۴ر»
۴۴. حرز حارز «۱۴پ»
نوشته شده با یک واسطه از خط میر محمدباقر داماد.
۴۵. مجلس فی ذکر مولد امیرالمؤمنین^(ع) «۱۵پ»
از کتاب روضة الواعظین و تبصرة المتعظین.
۴۶. از کتاب روض الریاحین و حکایات الصالحین نافعی تمیمی شافعی «۱۶ر»
در فضایل امیرالمؤمنین^(ع).
۴۷. از کشکول شیخ بهایی «۱۶ر»
درباره سبب حزن.

۴۸. چند حدیث کوتاه «۱۶ ر»
از امیرالمؤمنین، امام حسین و امام جواد^(ع).
۴۹. گفته‌ای از ربیع‌الابرار جارالله زمخشری به نقل از کَشکول «۱۶ پ»
۵۰. تعویذ برای حفاظت از جن و شیاطین «۱۷ ر»
۵۱. از تفسیر علی بن ابراهیم قمی «۱۷ ر»
۵۲. روایت وهب بن منبه از زمان بین انبیا و سالهای زندگی هر یک «۱۷ پ»
۵۳. اشعار یک ناصبی و پاسخ شیخ محمد حر عاملی بدانها «۱۷ پ»
۵۴. از عیون اخبار الرضا^(ع) و علل الشرایع «۱۸ ر»
۵۵. از برء الساعة محمد بن زکریای رازی «۱۸ پ»
شامل باب در رعاف.
۵۶. از بستان الکرام «۱۹ ر»
۵۷. منقولات پراکنده «۱۹ ر - ۱۹ پ»
از المجتبی من المجتبی و فقیه و نهاییه و شرح المفتاح میر سید شریف و امالی ابن بابویه.
۵۸. قصیده «۲۰ پ - ۲۱ ر»
آغاز:
شد چراغ مهر روشن از در کان نجف
ماه را بخشد ضیا شمع شبستان نجف
انجام:
- گر شود مقرون دعایم با اجابت دور نیست
زانکه دارم در کف امید دامن نجف
ای که آتش بر خلیل خود گلستان ساختی
بر دل من ساز گلشن داغ حرمان نجف
انجامه: «حسب الامر صاحب و قبله دو جهانی سمو
المکانی خدایگانی مرزایی قبله گاهی سمت تحریر
یافت. امید که باعث یادآوری غریب مهجور شاهرضا
گردد... تحریر شهر ربیع‌الثانی ۱۸۵ [۱۰۸۵] فی المکة
المعظمة زاداها الله شرفا و تعظیما نگارش یافت. چون
فراموشم نخواهی شد فراموشم نکن.»
۵۹. اشعار «۲۰ پ حاشیه»
از سحابی رحمه الله و میرزا خلیل بیگ رحمه الله.
۶۰. معراج الخیال «۲۲ پ - ۲۳ پ و ۲۶ ر - ۲۸ پ متن و
حاشیه»
(ادبیات - فارسی)
مؤلف: علی‌رضا بن حسین تجلی شیرازی اردکانی (- ۱۰۸۵ یا
۱۰۸۸ ق)
کامل. با نام «معراج خیال یگانه گوهر بحر بی مثلی مولانا
علیرضا تجلی».
دو قصیده بعدی در صحافی به اشتباه وسط این مثنوی
قرار گرفته‌اند.
رک: ش ۸۸۶۲/۱۴.
آغاز:
بر سرم دیگر همای عشق یار
ریخت طرح آشیان از خارخار
انجام:
از تو خواهم جذبه بی قیل و قال
تساگشایم در فضای قدس بال
انجامه: «بتاریخ ۲۰ شهر جمیدی‌الثانی مطابق سنه
۱۸۴۴ اربع و ثمانین والف من الهجرة النبویة المصطفویة
بحسب الامر مخدومی که شمه از فضایل حمیده و
خصایل پسندیده و نام نامی و اسم گرامیش ازین ابیات
استنباط می‌توان نمود:

- آن کو به حریم کعبه دارد منزل
معماری دلها شود از وی حاصل
همنام خلیل است و سماعیل صفت
مومن به فداش داده جان و سر و دل
اگر چه خطّ این شکسته قابلیت این مجموعه نداشت
نهایتش اطاعت آنجناب را بر خود واجب و لازم دانسته
سمعنا و اطعنا گویان انگشت قبول بر دیده گذاشته به
تحریر این مثنوی و تزیین این صفحات مبادرت نموده.
هرزه‌گرد کشور نادانی و هرزه‌گوی محفل بیزبانی و
مرکز دایره سرگردانی محمد مومن مازندرانی عفی عنه».
۶۱. مولانا فیاض به حکیم کوچک نویسنده «۲۴ ر - ۲۵ پ
متن و حاشیه»
مؤلف: عبدالرزاق بن علی فیاض لاهیجی قمی (-۱۰۷۲ق)
رک: ش ۵۶ و ۵۵/۸۸۸۰.
آغاز:
ای جوهر که در تپه این هشت و نه بساط
چشم خرد ندیده چو تو یک دُر خوشاب
۶۲. جواب که حکیم کوچک مزبور به مشار الیه نویسنده‌اند
«۲۵ ر - ۲۵ پ»
مؤلف: محمدسعید بن محمدباقر حکیم قمی، تنها (سده ۱۱ هـ)
آغاز:
ای آن که در محافل دانش کلام تو
دُردی کشان جام سخن را دهد شراب
۶۳. اشعار میرزا معز «۳۰ ر»
۶۴. اشعار «۳۱ پ - ۳۳ پ متن و حاشیه»
مؤلف: فریدون عکاشه
شامل دو منظومه از او.
آغاز:
چشم جهان منور بجماله و مروش بقاء فرخ فاله
هو آفتاب لو بدا من بامه باس الزمین الماه فی استقباله
- انجام:
چنان باد حکم قران کواکب
که صد سال دیگر چنین بگذرانی
۶۵. از کشکول شیخ بهایی «۳۲ پ»
شامل سخنی از ابراهیم خلیل (ع) درباره کناره‌گیری از
مردم.
انجامه: «کتب فی سنه ۱۰۹۷ بمدرسه جده الواقعه فی
اصفاهان حرره محمدمنعم».
۶۶. ترجمه الصلوة (آداب الصلاة) «۳۳ پ» (فقه - فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین خوانساری، آقا جمال (-۱۱۲۵ق)
تنها یک صفحه از آغاز رساله کتابت شده است.
ذریعه، ج ۴، ص ۱۱۳؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۷۵۵؛
مرعشی، ج ۱۰، ص ۹۸-۹۹؛ مجلس، ج ۳۸، ص ۵۳۴-
۵۳۵؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۴، ص ۲۴۸-۲۴۹.
آغاز: «الله اکبر زهی رسایی صیت جهان پیمای اذان
اعلام کبریایی خدایی و اعلان خجسته ندای یکنای».
انجام موجود: «و صاحب شریعت را رخس عزیزمیش
صلی و مه تا به ماهی را آستان».
۶۷. گفته‌ای از بونی «۳۵ ر»
۶۸. از قاموس المحيط «۳۵ ر»
۶۹. دعای صباح «۳۵ پ - ۳۹ پ»
با حواشی توضیحی بین سطور و کناره صفحات.
۷۰. احادیث «۴۰ ر»
از عیون اخبار الرضا و کافی و المجتبی من اخبار المجتبی.
۷۱. الامان من اخطار الاسفار والازمان
«۴۰ پ - ۴۹ پ متن و حاشیه» (دعا - عربی)
مؤلف: علی بن موسی ابن طاووس حلی (۵۸۹-۶۶۴ق)
از انجام ناتمام رها شده است.

- دنا، ج ۲، ص ۱۵۶-۱۵۸؛ کتابخانه ابن طاووس، ص ۵۰-۵۲.
- آغاز: «بسمله وصلوته علی سید... یقول مولانا الافضل الاكمل... الحمد لله الذی استجارت به الارواح بلسان الحال فی اخراجها من العدم».
- انجام: «لما ماتت محمد بن علی الرضا علیه السلام اتیت زوجته ام عیسی بنت المامون فعزیتها وجدتها شديدة الحزن والجزع».
۷۲. دعای قنوت و تشهد «۵۰ پ - ۵۱ ر»
۷۳. حدیثی از کافی کلینی «۵۲ ر»
۷۴. الوجیزة فی الدراية «۵۲ پ - ۵۵ پ» (درايه-عربی) مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق) کامل.
- فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۸۵-۹۹؛ مشار عربی، ص ۹۸۵.
- آغاز: «الحمد لله علی نعمائه المتواتره وآلائه المستفیضة المتکاثرة... وبعد هذه رسالة عزيزة موسومة».
- انجام: «وبحمده المناولون بيد غير قصيرة واسال التوفيق لاتمامه والفوز بسعادة اختتامه انه سمیع مجیب».
- انجامه: «قد كتبت في مكة المعظمة المشرفة زادها الله تكريماً وتعظيماً واجلالاً حسب الامر من امره مطاع ومخالفته لا استطاع اعنى الحضرت السيد السادات ومنبع السعادات صاحب الخصال الرضية والملكات المرضيه اطل الله بقاءه وحفظه عن المكاره في السفر والحضر سيد الحسيب النسيب النجيب الجلي الوفي الزكي الفاضل العالم جامع المعقول والمنقول حاوي الفروع والاصول ذو المجد والعلی میرزا محمدابراهیما رفع الله شأنه وصانه عمّا شأنه وانا العبد اعنى محمدصالح المشهدی ساکننا فی تاریخ اوایل شهر ذی قعدة الحرام سنه ۱۰۷۵. تم».
۷۵. اسماء شهور رومیه موافق فصول «۵۵ پ» به نظم و نثر.
۷۶. از کافی «۵۶ ر - ۵۶ پ»
۷۷. حدیث وفات سلمان فارسی «۵۷ ر - ۵۹ ر»
۷۸. از امالی شیخ طوسی «۵۹ پ - ۶۱ ر»
۷۹. از احتجاج طبرسی «۶۱ پ»
۸۰. نسب نامه پیامبر اسلام (ص) تا حضرت آدم (ع) «۶۲ ر» با چند توضیح در حاشیه آن از کتاب الفتوحات السبحانية فی نظم الدرر السنیه فی السیره الزکیة و جامع الجوامع طبرسی.
۸۱. دو دعا برای شفای بیماران «۶۳ ر»
۸۲. [الحدوث والقدم] «۶۴ ر - ۶۵ متن و حاشیه» (فلسفه - عربی) فایده ناتمامی است.
- آغاز: «اعلم ان ههنا مسایل يجب التنبيه عليها الاولى ان الحدوث كمقابله وهو القدم يقال على وجهين: احدهما القياس والثاني لا بالقياس».
- انجام: «فثبت وتبين ان الشمس والقمر والنجوم مسخرات بامرہ تعالی ومضطرات».
۸۳. اشعار «۶۵ پ» شامل ابیاتی که علی بن صلاح الدین یوسف ملک شام برای ناصرالدین الله فرستاده بود و پاسخ خلیفه عباسی بدانها.
۸۴. پنج بیت در مدح امیرالمؤمنین (ع) «۶۶ ر» (عربی) به خط علی بن ابراهیم مازندرانی.

۸۵. سه حدیث «۶۶ پ - ۶۷ پ»
انجامه: «حسب الامر صاحب الكتاب حفظه الله تذكرة
سمت تحرير يافت وانا الع [العبد] حاجي حسين
النشابوري^۱ المجاور بمكة المعظمة في سنة سنه (كذا)
۱۰۷۵».
۸۶. حدیث اسلام آوردن ابوذر و سلمان از کافی
«۶۸ پ - ۶۸ پ»
۸۷. شرح نسب پیامبر اسلام (ص)
«۶۹ ر - ۷۲ پ متن و حاشیه»
از پدر ایشان عبدالله تا ابراهیم نبی^(ع) با شرح و تفصیل.
پس از ابراهیم^(ع) تنها به ذکر نام بقیه افراد اکتفاء
شده است.
آغاز: «اسماء عظام آباي حضرت رسول صلی الله علیه
وآله محمد بن عبدالله علم منقول من مركب اضافی
ومعناه الخاضع لله من قولهم طريق سعید اذا وطیها
الناس».
انجام: «الا الوزغ فانها كانت تنفخ علیه فامر المصطفى
صلى الله واله بقتلها».
۸۸. سخنی از دانیال نبی^(ع) به نقل از خط شهید «۷۳ ر»
۸۹. از تذكرة الفقهاء علامه حلی «۷۳ ر»
۹۰. سؤال و جواب مفضل و امام صادق^(ع) درباره علامات
ظهور «۷۳ پ - ۷۶ ر»
۹۱. رقعہ استغاثه به مهدی^(ع) «۷۶ پ - ۷۸ پ»
۹۲. [رسالة في بيان علماء الشيعة] «۷۹ ر» (عربی)
مؤلف: ناشناخته
آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد واله
اجمعين. وبعد فهذه رسالة في بيان علماء الشيعة تعمدهم
الله بالرحمة والمغفرة. منهم الشيخ علي بن هاشم صاحب
- الامام الهمام الحسن العسكري».
انجام: «وكانا يقولنا انا دعوة القائم اذا افتخرا على ابناء
جنسهما وكانت امهما ام ولد».
۹۳. اشعار «۸۰ ر» (فارسی و عربی)
از عرفی به فارسی و دو تن دیگر که فرزندان حجّام و
طباخ بودند به عربی.
۹۴. دعاء طایر رومی «۸۰ پ»
به نقل از المجتبی من المجتبی ابن طاووس و مصباح
کفعمی.
۹۵. احادیث از امام کاظم^(ع) و امام صادق^(ع) «۸۱ ر»
۹۶. لغز عدد «۸۱ ر»
با یادداشتهای توضیحی بین سطور و در حاشیه آن.
آغاز: «عجب عددی در لغت فارسی دیدم یا آن که
مساوی نه بود نصف ده بود. عجب تر آن که چون
ملاحظه کردم نصف نه نیز بود».
انجام: «عجب العجایب آن که دو ثلث او مساوی
اوست و ثلث او با اضافه او مساوی است. من افادات
نواب سلطان العلمایی خلیفه سلطانا».
۹۷. داستانی از سلیمان نبی^(ع) «۸۱ پ»
۹۸. معنای دو لغت از قاموس اللغة «۸۱ پ»
۹۹. فایده‌ای فقهی درباره غنا «۸۱ پ»
از شرح شرایع شیخ زین الدین.
۱. وی می‌باید حسین بن محمدعلی نیشابوری مکی از علمای
شیعی ساکن مکه در سده یازدهم هجری باشد. برای اطلاعات
بیشتر درباره احوال و زندگی او رک: ریاض العلماء، ج ۵،
ص ۲۵۸-۲۶۰؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۱ ه، ص ۱۸۷ و
دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۱۵۹.

۱۰۰. از مغنی اللیبب «۸۲ ر»

در باره کَیْفَ.

«۸۴ پ»

۱۰۱. از طب الاثمة «۸۲ پ - ۸۳ ر»

۱۰۲. حرز تفنگ و حرز شمشیر «۸۳ ر»

با آداب خواندن و نوشتن و نگاهداشتن آن.

انجامه: «چون اجازه شرطست فقیر کاتب حروف مقیم کاشانی صاحب خود و مجموعه را یعنی سید حسیب نسیب صاحب الفضایل والفضائل مخدوم الاماجد والامائل المستغنی عن التوصیف میرزا محمدابراهیم الرضوی حفظه الله عن المکاره امید که این ذات کامل الصفات بی مثال را حق سبحانه و تعالی قرنهاى بسیار برای زیب روزگار باقی دارد، در نوشتن این دو حرز اجازه داد که بشرايط مسطوره مینوشته باشند و در توضیح این دو صفحه فقیر را تعبیر نمایند چه این فقیر امتثال امر مطاع نموده والمأمور معذور قول مشهور در بلده برهانپور در اواخر رجب سال هزار و هفتاد و دو مرقوم گردید. سنه ۱۰۷۲ هجریه».

۱۰۳. حدیث در باره دواء لجمیع الامراض و العلل «۸۳ پ»

۱۰۴. دو حرز برای شفای امراض و حصول مراد «۸۴ ر»

حرز نخستین به خط مبارک امام رضا^(ع) یافت شده بود. انجامه: «حسب الفرموده بندگان رفیع المکان صاحبی امیدگاهی مرزایی مرزا محمدابراهیم صاحب مد ظله السامی اقل الخلیقة بل اللاشی محمدهادی عقیلی استرآبادی در منزل الحاپور خارج بلده دار السرور برهانپور در هنگامی که توجه کاتب (?) حیدر آباد فرموده بودند مسود این صفحه گردید. امید که از گوشه خاطر عاطر... محو... و حسب المرام مخلصان به منزل مراد برسند بحق النبی واله الامجاد. تحریرا ۲۸ شهر شعبان المعظم سنه ۱۰۷۲».

۱۰۵. شکل حروف القبای قلم سلیمان و قلم اسرار قاسمی

«۸۴ پ»

با معادل گذاری آنها در حروف فارسی.

۱۰۶. گفته‌ای از ابن بابویه درباره جانشین پیامبر^(ص)

۱۰۷. از تحفه شاهی در معرفت قبله و جهت آن «۸۵ ر»
آغاز: «اول ببايد دانست که طول مکة معظمه از جزایر خالادات چندین است عه ک و عرض مکة از خط استوا چندین گام است».
انجام: «و سر موی عَضاده بر وی نهیم که سر عضاده خط قبله باشد».

۱۰۸. شرح تحفه شاهی «۸۵ پ - ۸۶ ر»

شرح همان بخش تحفه شاهی از مولانا محمدکاظم نایینی است (رساله پیشین این مجموعه) با این عبارت: «توضیحی که سرکار مولانا محمدکاظم نایینی سلمه الله تعالی کرده‌اند در پشت همین صفحه نوشته می شود».
آغاز: «ببايد دانست که هر بلدی که طول و عرض آن معلوم باشد جهت سمت و جهت انحراف قبله آن بلد».
انجام: «و در آن وقت به امتداد طول عضاده خطی بکشیم این خط سمت قبله باشد».

انجامه: «تذکرة للسید السند الحسیب النجیب العالم العامل الفضائل الکامل صاحب النفس القدسیه والکمالات البشریه مخدوم المجتبی میرزا محمدابراهیم سلمه الله تعالی والتمس منه دام ظله ان لا ینسانی فی مظان استجابة دعواته حرره الفقیر الی الله الغنی محمدصادق الصفهانی فی دارالمومنین حیدرآباد فی محرم الحرام سنه ثلث وسبعین و[الف] من الهجرة النبویه».

۱۰۹. دو دستورالعمل داروسازی «۸۶ پ»

۱۱۰. التنبیهاات علی معانی السبع العلویات (شرح القصاید السبع العلویات) «۸۷ پ - ۱۳۱ ر» (ادبیات - عربی)
مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابی الرضا علوی (زنده در

(۷۳۶ق)

کامل.

رک: ش ۸۹۰۳/۲۲.

نسخه افزوده شده نیست و برعکس آن صفحات زیادی با جدول کشی آماده کتابت شده اما سفید مانده‌اند. در حاشیه صفحات دعای صباح کلمات نسخه بدلی و جملات توضیحی با زر تزیین شده است.

نسخه ۴ سرلوح دارد: برگ ۳۵ پ سرلوح مذهب و مرصع با کتیبه‌ای کوچک که درون آن به شنگرف نوشته شده: «هَذَا دُعَاءُ الصَّبَاحِ». با شرفه‌های لاجوردی. برگ ۴۰ پ سرلوح مذهب و مرصع ساده شرفه‌دار. برگ ۵۲ پ سرلوح مذهب و مرصع شرفه‌دار. و برگ ۸۷ پ سرلوحی مانند برگ ۳۵ اما بدون کتیبه. در نخستین برگ جنگ تملک طغرا شکل محمد حسینی رضوی و مهر بیضوی او: «الوائق بالله العلی العظیم ابن حسین الرضوی محمد ابراهیم».

در برگ ۱ پ وقفنامه نسخه از طرف میر محمد تقی رضوی همراه با ۵۹ جلد کتاب دیگر که تولیت آنها به فرزند او میر محمد علی و نظارت شرعی آنها به عبدالرزاق حسینی حسینی سمنانی و اولاد ایشان واگذار شده است. با مهر بیضوی: «کلب عتبه نبوی محمد تقی رضوی ۱۱۳۹». در برگ ۸ پ دو مهر سیاه شده است.

بعضی از بخشها رکابه‌دار و تصحیح شده. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف (به صورت خط مورب مشکی کم‌رنگی که در بالای سمت راست برگهای وسط هر جزو کشیده شده است. این خط بیشتر در نیمه آخر نسخه که حواشی نسخه سفید مانده قابل تشخیص است).

کاغذ: نخودی نازک آهار مهره.

یک، ۱۳۳، دو برگ، ۲۵/۳×۱۴/۹، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، عطف و سجاف میشن. برگهایی از شیرازه نسخه جدا شده است. قطر: ۲/۹. خریداری از خلیل روئین تن و ابوقداره در اردیبهشت ۱۳۴۴ ش.

[شماره ثبت: ۶۱۹۳۸]

آغاز: «توکلت علی الله ربی وربکم بواجب الوجود استعین وبارشاده سبیل الحق استتین واصلی علی النبی... وبعد فان القصاید السبع العلویات نظم الشیخ... قد احتوت علی فضائل کثیرة ومحاسن نکت اثیرة».

انجام: «جعل الفاظها اصلا للدر وتفصیل الدر تحسینه بان یجعل بین کل درتین خرزة».

هی دون مدح الله فیک و فوق ما

مدح الوری و علاک منها اکمل».

انجامه: «تمت القصاید السبع العلویات لابن ابی الحدید علی ید الفقیر الحقیق تراب اقدام المومنین علیخان بن حمزه بن نجم الکاظمی الجوهری سنه ۱۱۷۸».

۱۱۱. از امالی شیخ طوسی «۱۳۱ پ - ۱۳۲ پ»

خط: نسخ و نستعلیق و تحریری.

با این خطوط و تاریخها: کلب علی بن جواد کاظمی

(۱۲ ر)، ابومحمد در شعبان ۱۰۷۲ ق (۱۳ ر)، شاهرضا در

ربیع الثانی ۱۰۸۵ ق در مکه (۲۱ ر)، محمدمومن

مازندرانی در ۲۰ جمادی الثانی ۱۰۸۴ ق (۲۸ پ)،

محمدمنعم در ۱۰۹۷ ق در مدرسه جده اصفاهان

(۳۲ پ)، محمدمصالح مشهدی در اوایل ذیقعد

۱۰۷۵ ق در مکه (۵۵ پ)، علی بن ابراهیم مازندرانی

(۶۶ ر)، حاجی حسین نیشابوری در ۱۰۷۵ ق در مکه

(۶۷ پ)، مقیم کاشانی در اواخر رجب ۱۰۷۲ ق در

برهانپور (۸۳ ر)، محمدهادی عقیلی استرآبادی در

منزل الحاپور (۴) خارج بلده دارالسرور برهانپور

هنگام حرکت به سمت حیدرآباد در ۲۸ شعبان

۱۰۷۲ ق (۸۴ ر)، محمدمصدق الصفهانی در محرم

۱۰۷۳ ق در دارالمؤمنین حیدرآباد (۸۶ ر)، علیخان

بن حمزه بن نجم کاظمی جوهری در ۱۰۷۸ ق (۱۳۱ ر).

این جنگ به چندین خط و شیوه کتابت شده بنابراین

خصوصیات کتابتی و پرداخت کتاب آرایبی آن همه جا

یکسان نیست. در بیشتر بخشها عناوین و نشانیها

شنگرف، برگها جدول بندی شده با زر و تحریر

مشکی، این جدولها تنها در صفحاتی که بعداً به

(۸۹۰۵)

مجموعه اشعار:

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: ملک محمد قمی (۹۳۴ یا ۹۳۵-۱۰۲۵ق)

دیوانهای سلطنتی، ج ۲، ص ۱۲۱۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۹۱؛ مزوی، ج ۳، ص ۲۵۴۴-۲۵۴۵؛ سنا، ج ۱، ص ۴۰۷؛ دنا، ج ۵، ص ۳۹۱؛ کاروان هند، ج ۲، ص ۱۳۴۰-۱۳۵۵.

شامل این بخشها:

۱. مقدمه گلزار ابراهیم «۳ پ - ۵ ر»

مؤلف: محمد ظهوری ترضیزی (۱۰۲۵ق)

آغاز:

«ای نورس گلزار براهیم از تو

وی آتش نمود تف بیم از تو

پیرایه داد و زینت عدل تویی

تمکین سریر و شأن دیهیم از تو

سلطان لم یزل که پیکر آتشی تسلط را به حله آبی
تسلیم پیرایه داد و نار نمود را از نم رود رحمت سلب
خاصیت کرده گلزار ابراهیم نام نهاد».

انجام:

ثنا آغاز فتح انجام ختم است

بمدینست افتتاح و اختتامش

شکفت این نظم و مرغان تهنیت خوان

که شد گلزار ابراهیم نامش

۲. منبع الانهار «۵ پ - ۵۵ پ»

آستان قدس، ج ۷، ص ۷۳۹-۷۴۰؛ مهندات، ج ۱، ص ۳۵۵-۴۹۳؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۴۵۴؛ مزوی، ج ۴، ص ۳۰۶۸ و ۳۲۳۴-۳۲۳۵؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۱۷۱؛ دیوانهای سلطنتی، ج ۲، ص ۷۳۵ و ۱۲۱۰.

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدنا الصراط المستقیم

سرخط اسماست به مشق صفات

حجت افعال بر آثار ذات

دیو رجیم است ازو بیم زد

کوثر و تسنیم ازو نیم مد

انجام:

در طرف صیح و در اقصای شام

ورد زبان چیست همین والسّلام

فاتحه کار تو از خیر زاد

خاتمه حال تو بر خیر باد

منیع انهار به پایان رسید

در به صدف قطره به عثمان رسید

۳. ترکیب بند «۵۵ پ - ۶۰ ر»

آغاز: «بفتح دز نه تو کلید گشایش از قلعه گشای فکر
گرفتن و ذیل مدحت عادل خدیو بر کمر ترکیب بند کرده
ره خاتمه گرفتن».

فستحت کلید برگشادیم

بر نه در چرخ در گشادیم

چون قفل سری به جیب بردیم

وانگه بکلید برگشادیم

انجام:

تا هست یقین ز حصر تعداد

بیرون ز تصور شک و ظن

حصر صفت بشکل اضعاف

بدو آحاد کنه آلاف

۴. ترجیع بند «۶۰ ر - ۶۷ پ»

آغاز: ترجیع بند تتبّع حضرت شیخ سعدی مُرّیل (کذا) به
مدح حضرت شاه نورس.

ای هر مژدهات کلیدبندی

هر چشمی و حلقه کمندی

جستیم ز بندخانه عقل

از کنده غم زدیم لندی

انجام:

چون ابر به بحر غوطه خوردم

تا پاک شوم به نیت پاک

بنشینم و دست بر فرازم

پس کار دل از دعا بسازم

۵. قصابید «۶۷ پ - ۱۰۸ پ»
 آغاز: «این قصیده ایست مسمی به پنج اربعین مبنی بر مواعظ سره و نصایح گزین مزین بنعت حضرت مصطفی و منقبت ائمه هدی و مدیل بنام صورت لطف آله ابراهیم عادلشاه.
 ناله شد دستیار کامد کار
 گریه شد کارگر که آمد یار
 باز بی چیز بودن از هر چیز
 کار بیکار نفس بیهده کار
 انجام:
 بهر یوسف کوره آوردی به از دیدار او
 کو جلای دیده ده کآینه دربار منست
 خاطر از مدح ابرهیم عادلشه گلست
 بذله سنج هشت جنت مرغ گلزار منست
۶. غزلیات «۱۰۸ پ - ۱۱۶ پ»
 آغاز:
 سرت از فتنه پشت پا نخورد
 چشمت از روی او قفا نخورد
 کشته ماییم و مدعی غم اوست
 خون دعوی بخونبها نخورد
 انجام:
 الا انکش مهم عدل و انصاف
 برون از امتحان باشد تو باشی
 مخلد باد ملک آنکه مالک
 سریر جاودان باشد تو باشی
 ۷. یک قطعه «۱۱۶ پ»
 جنس غمت زیب دکان همه
 کرده از چاشنی معرفت
 شهید یقین زهر گمان همه
 انجام:
 روی تو نگاه را بهاری کردست
 موی تو دماغ را تتاری کردست
 در حسرت تشریف تو جمله مه و سال
 نوروز چو من روزشماری کردست
۹. دیباچه گلزار ابراهیم «۱۲۸ پ - ۱۳۶ ر»
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ ق)
 کامل.
 رک: ش ۸۸۵۲/۵.
 آغاز: «خرمی چمن سخن به طراوت حمد بهار
 پیرایبست که گلزار ابراهیم در رخسار یوسف طلعتان
 نمرود نخوت رسانیده».
 انجام:
 عقل کل در مزرع استادیش
 خوشه چین خرمن تعلیم باد
 داستان شد ختم بستان رخس
 غیرت گلزار ابراهیم باد
 ۱۰. تمه گلزار ابراهیم «۱۳۶ پ - ۲۱۲ پ»
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ ق)
 شامل قصابید و ترجیعیها و ترکیبها (۱۳۶ پ - ۲۱۲ پ)،
 غزلیات (۲۱۲ پ - ۲۲۵ پ) و رباعیات (۲۲۵ پ - ۲۲۷ پ).
 آغاز:
 ای شده سود از تو زیان همه
 جنس غمت زیب دکان همه
 کرده از چاشنی معرفت
 شهید یقین زهر گمان همه
 انجام:
 روی تو نگاه را بهاری کردست
 موی تو دماغ را تتاری کردست
 در حسرت تشریف تو جمله مه و سال
 نوروز چو من روزشماری کردست
۸. رباعیات «۱۱۶ پ - ۱۲۷ ر»
 آغاز: «در تعریف آتشبازی شب برات.
 دوشینه بدل برات دید آوردند
 از دیده هر آنچه ناپدید آوردند
 در سجدهات آفتابی و مهتابی
 پیشانی صد هزار عید آوردند

مشکی موربی در گوشه سمت راست بالا و گوشه سمت چپ پایین).

کاغذ: نخودی آهار مهره.

دو، ۲۷۵، یک برگ، ۱۴/۹×۲۵/۷، ۱۸ سطر، ۱۷/۶×۸/۳.

جلد: روغنی با ترنج و سرتنج و لچکی، زمینه مشکی، در جداول اطراف گل و بوته با قلم زرین و سرخ، عطف تیماج مشکی و قهوه‌ای ترمیم شده. قطر: ۳/۸.

خریداری از ورثه خلخالی در خرداد ۱۳۲۹ ش.

[شماره ثبت: ۳۵۵۵۷]

(۸۹۰۶)

مجموعه:

۱. زهر الریاض «۴ پ - ۸۰ ر» (فقه - فارسی)

مؤلف: محمد بن اسماعیل مازندرانی حائری (۱۱۵۹ -

۱۲۱۶ق)

کامل.

مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۳۹۶؛ دنا، ج ۵، ص ۱۲۵۹ - ۱۲۶۰.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله الطاهرین ولعنة الله... مخفی نماند که جمعی فارسی زبانان که در پی تحصیل مسائل دینی و معارف یقینیه بودند».

انجام: «و احوط مبادرت نمودن است به روزه روز سیم بعد از ایام مذکوره والله العالم باحکامه ورسوله واهل بیته الطاهرین علیهم افضل صلوات الله وسلامه».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب سنة ۱۲۱۹».

۲. سؤال و جواب «۸۰ ر - ۸۳ پ» (فقه - فارسی)

مؤلف: ابوالقاسم بن حسن گیلانی قمی (۱۱۵۲-۱۲۳۱ق)

در بحث طهارت و نجاسات.

آغاز: «سؤالاتی که از علّامی مجتهد الزمانی میراز کذا؛ میرزا) ابوالقاسم نموده‌اند و آن جناب مستطاب

تا هست دعا زبان دعاگوی تو باد

بازوی بقا قوی به نیروی تو باد

تا قصه گلزار براهیم کنند

گلزار جهانیان گل روی تو باد

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین شنگرف درون کتیبه‌های زرین ساده. دارای

۳ سرلوح و پیشانی بدین ترتیب: برگ ۳ پ پیشانی

مذهب و مرصع که درون آن با قلم سفیداب تحریردار

نام کتاب «کتاب گلزار ابراهیم» به خط ثلث در شمسه

زرین وسط آن نوشته شده است. برگ ۵ پ پیشانی و

سرلوح گنبدی شرفه‌دار مذهب و مرصع. درون ترنج

وسط پیشانی نام کتاب به قلم سفیداب و خط ثلث در

زمینه لاجورد نوشته شده است. برگ ۱۳۶ پ سرلوح

بال کبوتری مذهب و مرصع شرفه‌دار با نقوش تزئینی

اسلیمی گل و بوته. درون آن ترنجی لاجورد که نام

کتاب به خط ثلث سفیداب نوشته شده است: «تتمه

گلزار ابراهیم لملاظهوری». همه صفحات مجدول به زر

و لاجورد و مشکی. صفحه اول به جز اینها نقوش

شنگرف و زنگاری هم دارد. برگهای ۵ پ - ۶ ر

و ۱۳۶ پ - ۱۳۷ ر جدولکشی شده با لاجورد و زر

و زنگار و مشکی. در برگهای ۳ پ و ۱۳۶ پ و ۱۳۷ ر

دوایر زرین تحریردار شش پر با نقاط تزئینی

لاجوردی رنگ روی آنها. ۵ برگ اول متن و حاشیه

ترمیمی، در حاشیه برگ ۲۵۶ پ یک بیت شعر

بادگاری نوشته شده در جمعه ۴۲ (کذا؛ عدد از چپ به

راست نوشته شده و منظور ۲۴ است) محرم الحرام

سنه ۱۲۶۳ق، در برگ الحاقی پایان نسخه شکل یک

گلدان گل که جدیدکشیده شده است. در پشت طبله

دوم جلد ۳ تاریخ تولد و ۲ تاریخ وفات نوشته شده

است: تولد شعبان در شعبان ۱۲۱۵ق، تولد صفی قلی

در ۲۲ جمادی‌الاول ۱۲۴۹ق و تولد... (پاک شده) در

محرم ۱۲۵۳ق. و تاریخ وفات شعبان علی خان در

۱۳۳ق و وفات شیخ علی خان در شنبه ۲۳ ذی‌قعدة

الحرام ۱۲۸۴ق. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. با نشان

صحاف در دو جای ورق وسط هر جزو (به صورت خط

(۸۹۰۷)

مجموعه:

۱. شرح رباعیات دوانی «۱ پ - ۳۹ پ و ۵۲ ر - ۵۶ ر»
(فلسفه - فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)

این نسخه از وسط افتادگی دارد و برگهای آن پس و پیش است. برگهای رساله دوم نیز به اشتباه وسط این رساله صحافی شده است.

فهرستواره، ج ۶، ص ۱۷۹-۱۸۰؛ دنا، ج ۷۲۰-۷۲۱ و ۷۲۵.
آغاز:

«حمداً لآله غمیر الحق الاله

لا معبود سواه بل لیس سواه

ذرات دو کون را زآسیب عدم

غیر از حرم رحمت او نیست پناه

حمد سزاوار سزادق کبریاء تقدس و تعالی از غیر آن
حضرت اعلیٰ صدور نتواند یافت و شکر متکافی نعماء و
آلاء آن ساحت والا».

انجام: «پس تعلق و ارتباط در آن مرتبه نمی‌گنجد این
سخن خالی از غموضی نیست باید که به نظر دقیق در آن
تأمل و امعان نمایند».

انجامه: «تمت قد وقع الفراق (؟) فی عشرین من شهر
رمضان المبارک سنه ۱۰۴۵».

۲. [عروض] «۴۰ ر - ۵۱ پ» (عروض - فارسی)
با افتادگی پس از برگ ۴۵.

آغاز موجود: «آن است که یک بیت را به چهار بخش
راست سازند و در سه بخش آن قافیه نگهدارند و در
بخش چهارم قافیه اصلی بیارند... و نثر نیز سه گونه
است... بیان تقطیع و کیفیت آن. تقطیع از روی لغت پاره
پاره کردن بود و از روی اصطلاح آن است که ارکان شعر
را بگشایند و بر اجزای عروضی عرض کنند تا درست از
نادرست پیدا آید».

انجام موجود: «و از مفعولات و تد مفروق بیفتند مفعو
بماند. فع ل به جای آن بنهند و آن را».

جواب فرموده‌اند آنها است. ل. چه می‌فرمایند در
خصوص طریقه و داب این سرزمین و ریختن و اصلاح
شیره انگور».

انجام: «و هم چنین کتابی که محتاج است به او و آن
چه شنیده‌اید که خمس در فاضل مؤمنه است».

۳. سؤال و جواب از آقا سید علی «۸۴ ر - ۸۵ پ»

(فقه - فارسی)

از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «اگر شخصی در رکعت دویم از سجده یکی را
سهو کند و تشهد را نیز سهو کند و سیم برخواسته و
قرائت کرده».

انجام موجود: «و در دستش جراحی باشد مانع از زدن
بر زمین باشد. جواب پشت دست را بر زمین بزند.
سؤال».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: ۱۲۱۹ق (رساله اول).

عناوین سنگرف.

در ۴ برگ آغازین نسخه این یادداشتها نوشته شده
است: استخاره ذات الرقاع به نقل از کافی، چند نمونه
منشآت از جمله استشهدانامه، وکیل نامچه مورخ ۲۲
ربیع الاول ۱۲۱۹ق، بیع نامه در ۲۲ شعبان ۱۲۱۹ق، و
دو نوع دیگر بی تاریخ. چند سؤال و جواب فقهی
کوتاه از شیخ جعفر مجتهد الزمانی نجفی. و یادداشت
یادگاری محمدباقر.

نسخه دستفرو سود استفاده کنندگان شده است. در
برگ اول و دوم دو مهر بیضوی که یکی از آنها نقش:
«محمدجواد» دارد و دیگری خوانده نمی‌شود. در
حاشیه تصحیح شده. در برگهای ۸ پ - ۹ ر دو مهر
ناخوانا. رکابه دار، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی، آهار مهره.

۸۵ برگ، ۲۱/۲ × ۱۵، ۱۸ سطر، ۱۵ × ۸/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای یک لا. مجدول. قطر: ۱/۴.

خربداری از محمدجواد شیخ الاسلامی در آذر
۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۸۶۱۳۱]

اصول عقاید شیعه است. مؤلف پس از مقدمه‌ای کوتاه در معنای هر یک از اصول، آنها را در چند مقصد و هر مقصد در چند بحث توضیح داده است:

المقصد الاول: فی التوحید، وفيه ثلثة مباحث.

المبحث الاول: فی اثبات الواجب الوجود وما يستلزمه الوجوب والوحدانية.

المبحث الثاني: فی اثبات واجب الوجود قادر وعالم وما يستلزمه.

المبحث الثالث: فی انه تعالى متكلم صادق.

المقصد الثاني: فی العدل.

المقصد الثالث: فی النبوة.

المقصد الرابع: فی امامة.

المقصد الخامس: فی المعاد.

نسخه دیگری از این کتاب به دست نیامد. تنها افندی در ریاض العلماء نوشته که دستنویسی از آن را در استرآباد دیده بوده است.

چند سطر از آغاز رساله افتاده است.

ذریعه، ج ۳، ص ۴۶۵؛ ایضاح المکنون، ج ۱، ص ۲۵۶؛ ریاض العلماء، ج ۲، ص ۲۳۷.

آغاز موجود: «انه اليه لا يعود والصلوة علی اشرف الخلايق واکرم کل مولود محمد المصطفى نبی الرحمة الموعود بالمقام المحمود... وبعد فيقول العبد... خضر بن محمد بن علی الرازی الجبلودی (كذا)... هذه رسالة مسمأة بتحفة المتقين فی بیان اصول الدين وهي خمسة... فالتوحيد ان تعرف ان الله تعالى موجود موصوف بالوحدانية».

انجام: «وانطاق الجوارح ونظائر الكتب واحوال الجنة والنار لكونه صادقاً والحمد لله اولاً و آخراً والصلوة علی خير خلقه محمد وآله الطاهرین المعصومين».

۲. واجب الاعتقاد علی جميع العباد (ص ۱۶-۲۵)

(کلام - فقه - عربی)

مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)

کامل.

رک: ۸۸۹۲/۳.

۳. جمع مختصر (مختصر وحیدی) «۵۶ پ - ۸۰ ر» (عروض و قافیه - فارسی)

مؤلف: وحید تیریزی (زنده در ۸۲۰ق)

کامل.

رک: ش ۸۸۵۸/۱.

آغاز: «سیاس بی قیاس واجبی را که به تشریف نطق انسان را مشرف و کلام موزون و علم اوزان موهبت فرمود... اما بعد بدان که این مختصری است از انشاءات وحید تیریزی در علم عروض و قافیه و صنایع شعر».

انجام: «و ردیف دال را متحرک و میان دال و فا یا آید و هر کس که علم قافیه این مقدار بداند او را کفایت باشد والسلام».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: ۲۰ رمضان ۱۰۴۵ق (رساله اول).

عناوین و نشانیها شنگرف، در رساله آخر وزن اشعار بین سطور به شنگرف نوشته شده است. برگ ۵۱ پ و برگ آخر نسخه چند تصویر مبتذل که با مرکب سیاه کشیده شده است.

آغاز نسخه مهر کتابخانه باقر ترقی که کتاب به شماره ۲۵ در گنجینه او نگهداری می شده است. برگ ۴۳ پ و ۴۴ ر دوا بر عروضی به شنگرف با توضیحات آنها، رساله دوم و سوم تصحیح شده اما رساله اول نسخه بدل دارد. در بعضی از بخشهای رساله اول بین پاره‌های اشعار علامت سه و برگول مثلثی شکل به شنگرف آمده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: حنایی و نخودی آهار مهره. چند برگ از آغاز و انجام نسخه آبخورده.

۸۰ برگ، ۱۷/۲×۹/۹، ۱۴-۱۳ سطر، ۱۲×۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای، یک لا کمی فرسوده. قطر: ۱/۷. خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۶۴۴۳]

(۸۹۰۸)

مجموعه:

۱. تحفة المتقين فی بیان اصول الدين «ص ۲-۱۶»

(کلام - عربی)

مؤلف: خضر بن محمد بن علی رازی جبلودی (ح ۸۵۰ق)

۴. آداب البحث «ص ۲۹ - ۳۲» (منطق - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

نام مؤلف در کتاب نیامده و بدین جهت در بیشتر فهرستها و منابع ناشناخته معرفی شده است. با این همه برخی از فهرستنگاران از دو نفر به عنوان مؤلف کتاب یاد کرده‌اند:

۱. شرف‌الدین حسن / حسین شاه بقال (۹۰۵ق)

۲. احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۹۴۰ق)

تنظیم شده در یک مقدمه و ۴ فصل.

ذریعه، ج ۱۱، ص ۴؛ منزوی، ج ۲، ص ۱۴۹۰-۱۴۹۱؛ دنا، ج ۱، ص ۲۲-۲۳؛ معجم تاریخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۲۴۸-۲۴۹ و ج ۲، ص ۱۰۰۸. نسخه‌ای از آن در تراث، ش ۴۹، ص ۱۲۳ به خواجه نصیرالدین طوسی منسوب شده است.

آغاز: «الحمد لمن لا مانع لحکمه ولا ناقض لقضائه والشکر لمن لا معارض له فی ارضه وسمائه... اما بعد فهذه زیدة (کذا؛ زیدة) مقنعة وجملة نافعة فی آداب البحث والمناظرة کتبتها لالتماس من لزمني السعادة لما شرفتنی مصاحبتہ ووداده من فخر عترة الرسول واعز اولاد البتول... بدان وفقک الله للتحلی بحلیة اهل العلم والکمال وجنبک عن شیم الناقصین الجهال که بحث از روی لغت تفتیش و جست و جو کردن است».

انجام: «که هر چه مقترن است اسم نباشد و صه به وضع اول مقترن نیست بلکه به وضع ثانی مقترن است. والله اعلم».

۵. دیباچه بیاض «ص ۳۳ - ۴۱» (منشآت - فارسی)

مجلس، ج ۱۰، ص ۱۳۳۵ (با اسم تقریظ به نام شاه عباس ثانی).

آغاز: «تعالی الله زهی پایه بلند سخن باد و رتبه ارجمند گفتار که قلم قدرت آفریدگار تعالی شانه به میانجی دو حرف کن مجموعه آفرینش را به هفت بند آسمان».

انجام: «و اقبال این شهریار کامکار از برگ ریز صرصر حوادث زمان گزندی مباد و از ورق گیرائی خزان غباری به خاطر مرساد».

آغاز: «الحمد لله الذی نعمائه (کذا) و صلی الله علیه سید رسله و اشرف انبیائه محمد المصطفی ص و علی المعصومین من امنائه. وبعد فقد بینت فی هذه المقالة واجب الاعتقاد علی جمیع العباد ولخصیب (کذا؛ لخصت) فیها ما یجب معرفته من المسائل الاصولیة علی الاعیان والحقت بها بیان الواجب من اصول العبادات... فنقول یجب علی المکلف ان یعرف ان الله تعالی موجود لانه اوجد العالم».

انجام: «او تجویز التأثیر والامن وهذان واجبان علی کل مستطیع. تمت المقالة الموسومة بواجب الاعتقاد».

۳. الاعتقادات (اصول الدین؛ مقدمة الکلام)

«ص ۲۶ - ۲۸» (کلام - عربی)

مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ق)

کامل.

ذریعه، ج ۲۲، ص ۹۲-۹۱؛ دنا، ج ۲، ص ۱۱-۱۲ (در آن جا نسخه‌های دو کتاب کلامی شیخ طوسی به هم آمیخته معرفی شده است)؛ معجم التراث الکلامی، ج ۱، ص ۳۹۰؛ الرسائل العشر، ص ۱۰۱-۱۰۷؛ گنجینه بهارستان، ج ۱، ص ۴۹-۴۱؛ دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۵۳۶-۵۳۷ (ناشناخته)؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۱۹۶، ش ۴۹۴۳/۱ (ناشناخته)؛ سنا، ج ۲، ص ۲۴۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۸۴۵ (که نادرست از آن شیخ مفید دانسته شده است)؛ نسخه‌ای از این کتاب در ملی تهران، ج ۱۵، ص ۱۵۸-۱۵۹ با نام کتاب الدلائل به نادرست به حسن بن محمد خوانساری نسبت داده شده است. شیخ محسن بن محمد رفیع رشتی اصفهانی (قرن ۱۳ ه) با افزودن نام خود بر بالای یکی از نسخه‌های کتاب در مرعشی، ج ۸، ص ۳۷۵ آن را به نام غوث الانام از تألیفات خود معرفی کرده است.

آغاز: «اذا سالک سایل وقال لک ما الايمان قل هو التصديق بالله وبالرسول وبما جاء به الرسول».

انجام: «لا یصال (کذا؛ لا یضال) کل حق الی مستحقه لما لتب (کذا؛ لما یثبت) ان عدله وحکمته فثبت اعاده الاجسام والسلم علی النبی وآلآله (کذا) الکرام».

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد المرسلين محمد وعترته الطاهرين المعصومين. اما بعد چنین گوید... محمدباقر بن محمدتقی... که این رساله‌ای است در بیان آن چه در احادیث معتبره اهل بیت رسالت معلوم می‌شود از سعادت و نحوست ایام هفته و ماه... در اختیار ایام ماه است. علی بن طاووس علیه الرحمه روایت نمود».

انجام: «و هر سالی که در ماه ذلحجه ماه بگیرد مرد بزرگی در مغرب بمیرد و مرد فاجری فاسقی دعوی پادشاهی نماید. تمت».

۹. دعا برای لاغر و کر نشدن چاروا «ص ۶۸»

۱۰. انشایی که میرزا جمال در تعریف بهار فرمود
(منشآت - فارسی) «ص ۶۸-۸۲»
در آن از شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۱-۱۰۵۱ق) نام برده شده است (ص ۸۱).
آغاز:

«باز این چه جوانی و جمال است جهان را
وین عیش که نوگشت زمین را و زمان را
سبحان الله زهی فرخنده سالی ژرف و خجسته بهاری
شگرف موسمی چنین فیروز و فصلی بوستان افروز
شاهدی رعنا و عروسی زیبا نسیمی عطر بیز».

انجام: «و گل‌های امانی و آمالش را همواره در بغل و کنار باد ویرحم الله عبداً قال آمیناً.
الهی تا جهان را آب و رنگ است
فلک را دور و گیتی را درنگ است
مسلم بر تو بادا پادشاهی
مسیر کام دل چندان که خواهی».

۱۱. وقفنامه «ص ۸۳-۹۳» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ق)
وقفنامه املاک رضی‌الدین محمد بر آستان مقدس امام رضا(ع) است.
مجلس، ج ۱۰، ص ۱۳۳۸-۱۳۳۹ (ناشناخته) و ج ۳۸، ص ۳۱۹-۳۲۰؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۱۰۳-۱۱۰۴.

۶. در تعریف بهار «ص ۴۲-۴۶» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ق)
ملک، ج ۹، ص ۸۵؛ مجلس، ج ۳۶، ص ۳۸۴، ش ۱۳۴۴۳/۵۶؛ منزوی، ج ۵، ص ۳۵۳۸؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۶۰۹-۶۱۰ و ج ۹، ص ۱۱۸۹ و ۱۲۱۵ و ج ۱۶، ص ۳۳۹-۳۴۰؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۴، ص ۱۷۶؛ مرعشی، ج ۳۴، ص ۴۵۰؛ محقق خوانساری شرح حال و آثار، ص ۱۴۸-۱۵۲.
آغاز: «هو». در تعریف بهار فرماید:

باز این چه جوانی جمال است جهان را

وین عهد که نوگشت زمین را و زمان را
الحمد لله که جان غمدیده گرم و سرد روزگار کشیده و
این دل محنت دیده تلخ و شیرین زمان چشیده».

انجام: «و در هوای فرح بخش آه بچین هر که از باده
خواری توبه نماید ساخته است:
حاشا که من به موسم گل ترک می‌کنم
من لاف عقل می‌زنم این کار کی کنم».

۷. دیباجه مطلع الانوار «ص ۴۶-۵۲» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ق)
رک: ش ۸۸۵۲/۱۰.
آغاز: «حمدی فزون از میزان عقل و حواس و سیاسی
بیرون از مقیاس اندازه و قیاس سزاوار فایض الانوار
است که رصدبندان عقل و خیال».

انجام: «و چون طریق استنباط امور مذکوره محتاج به
بیان و ایضاح بود رساله‌ای درین باب مرتب داشت
مشمول بر مقدمه و سی باب و خاتمه. الحمد لله اولاً
و آخراً و ظاهراً و باطناً».

۸. اختیارات ایام (صغیر) «ص ۵۴-۶۸» (ستاره‌شناسی - فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۰۳/۸.
در نسخه به نام تقویم شرعی خوانده شده است.

آغاز: «رویه فالنامه کلام مجید ربانی. چون خواهند که در مهمات به کلام الله مشورت کنند مصحف تمام به دست گیرند و روی به قبله گیرند و بنشینند و فاتحه و سوره قل هو الله احد را بخوانند و ده بار صلوات بفرستند و نیتی که در دل دارند بکنند و بگویند بحق الحق و بحق محمد الحق یا رب آن گاه مصحف بکشایند و هفت ورق بگذرانند (کذا) و هفت سطر بشمارند و حرفی که بر سطر هفتم باشد نگاه کنند که کدام حرف است آن را فال گیرد».

انجام: «و شیخ حسن بصری می‌گویند که صاحب فال باید از دنیا نرود تا جمال جهان آرای حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله را در خواب ببیند ان شاء الله تعالی».

۱۷. از کتاب احتجاج «ص ۱۶۴ - ۱۶۵» (فارسی)

۱۸. غزلی از انوری «ص ۱۶۶»

۱۹. خواص حروف تهجی «ص ۱۶۷ - ۱۷۱»

آغاز: «خواص حروف تهجی. آ. هر کس که بامداد پیش آن که با کسی سخن گوید هزار مرتبه الف گوید او را مال بسیار جمع گردد و اگر بنویسد و با خود دارد همین عمل کند. ب. چون کسی را محبوس کرده باشند».

انجام: «و اگر به همین عدد بر چیزی نویسد و با خود دارد عقد اللسان دشمنان شود و الله اعلم».

۲۰. نسبت حروف به منازل قمر به ترتیب ابجد

«ص ۱۷۱ - ۱۷۲»

آغاز: «نسبت حروف به منازل قمر به ترتیب ابجد: همچنان که در تقسیم منازل بروج حصه هر برجی دو منزل و ثلثی شود حصه هر منزلی از حروف نیز دو حرف و ثلثی شود».

انجام: «حوت: مقدم: ثلث: ض؛ مؤخر: ظ؛ رشا: غ».

۲۱. نسبت حروف به عناصر اربعه و اعراب متعلقه به آنها

«ص ۱۷۲»

شامل حروف ناری و هوایی و آبی و خاکی و طبیعت آنها.

آغاز: «آب و رنگ گلستان سخن پردازی و گلگونه بهارستان معنی طرازی وقف چهره دلارای شاهد حمد جهان پیرایی است».

انجام: «پس اگر به خلاف این ادعا نماید باطل و عاطل و از درجه اعتبار ساقط خواهد بود و به مقتضای شرع شریف فاسد و غیر محکوم به والسلام علی من اتبع الهدی».

۱۲. حدیثی از امام صادق^(ع) درباره ایام دوازده گانه نحس در طول سال قمری «ص ۹۳»

۱۳. دستور ساخت معجون مقوی «ص ۹۴»

۱۴. احراز چهارده معصوم^(ع) «ص ۹۵ - ۱۴۴»

(دعا-عربی)

به نام هر یک از معصومین^(ع) چند حرز نوشته شده است.

۱۵. فواید پراکنده درباره تجوید و تلاوت قرآن

«ص ۱۴۴ - ۱۴۹»

(فارسی)

بدین ترتیب: دعای وقت خواب، سجده‌های واجب قرآن، قاعده تفخیم و ترفیق الف، تلفظ کلمه الله و اللهم، آداب تلاوت قرآن، مقدار مد حروف مد و انواع مد، قاعده قرائت راء در تجوید و تلاوت قرآن، دعای سجده، ابتدای اجزاء قرآن، عددهای مربوط به قرآن مانند تعداد آیات نزد اهل مدینه و بصره و شام و تعداد کلمات و حروف و تعداد آیاتی که در هر موضوع در قرآن است، قاعده نون ساکنه و تنوین، انواع وقف، دعای تلاوت قرآن از امام حسین^(ع)، طریق استخاره منقول از ابن طاووس، طریق دیگر برای استخاره، اختیار ساعات برای استخاره، ترتیب ختم هفتگی قرآن از امیرالمؤمنین^(ع).

۱۶. فالنامه قرآن «ص ۱۴۹ - ۱۶۳»

با دو یا چهار بیت به نظم در توضیح هر یک از حروف الفبا و شرح آنها به نثر.

۲۲. گفتارهای پراکنده «ص ۱۷۳ - ۱۷۷»

بدین ترتیب: حروف شفا و اثر آنها در رفع درد اعضای انسان، آیات باران نیسان، گفته‌ای از شیخ مغرب درباره مستجاب الدعوه شدن، دو حدیث از امیرالمؤمنین^(ع) درباره انواع چهارگانه فتوت و علوم، انواع چهارگانه شداید دنیا، حدیثی از پیامبر اسلام^(ص) درباره حشر در روز قیامت، اعمال ماه مبارک رمضان، حدیثی از پیامبر^(ص) درباره ظلم و اکل طعام و فقر و غنی، گفته‌ای از صحیفه الرضا، حرز برای رفع تب و شفا یافتن بیمار، دستور العملی از امام رضا^(ع) برای رفع تب، طریق ختم آیه قل اللهم مالک الملك، جدا نوشتن حروف فعال و قادر و خواص آنها، دعای تعقیب نماز امام زین العابدین^(ع)، طریق ختم سوره حشر.

۲۳. ادعیه «ص ۱۷۹ - ۱۸۶» (فارسی و عربی)

ادعیه و مناجاتهای مختلفی بدین ترتیب در این بخش تحریر شده است: رقعة مأثوره لمولانا الصادق^(ع)، استغاثة الی المهدی^(ع)، فی طب الائمة، آداب نماز شب، دعای قنوت نماز و تراز امام سجاده^(ع).

۲۴. حکایت خجسته فرجام «ص ۱۸۷ - ۲۵۱»

(داستان - فارسی)

مؤلف: محمد طاهر بن محمد تقی خزانه دار

آغاز: «شهر طابوس ریاض نعیم حمد و سیاس بی قیاس و شکر و ثنای محکم اساس مبدعی را سزاست و منعمی را رواست... اما بعد معروض... می دارد بنده مستهام ابن محمد تقی محمد طاهر بی سرانجام خزانه دار سرکار... شیخ الکاملین... صفی الملة والدین طاب ثراه [شیخ صفی الدین اردبیلی، که نسب او را تا امام موسی کاظم^(ع) بر می شمارد]... در هنگامی که تولیت روضه مقدسه و تمشیت مهم امور حسنه حظیره منوره بنا بر حسن عقیدت... در کف کفایت جناب... شمس السعادة قمر السیادة محمد مؤمن بیکا صفوی متولی بود و پای امنیت در دامن فراغت کشیده از سایر مشغولیات مطالعه کتب تواریخ و روایات را گزیده و رجحان داده اوقات می گزرانید (کذا) تا آن که وقتی در مطالعه جامع

الحکایات به نقل دزد و قاضی رسیده از مضمون آن ظاهر و از مشحون آن باهر ساخت که قصه‌ای شیرین و فسانه‌ای رنگین و نمکین در خوان نوالش آراسته در مهمانخانه احسان پیراسته ترتیب داده بوده‌اند که به مرور ایام جمعی از غارتگران دوران دور از مرام دست تطاول و بی باکی گشاده و روی به غارت‌گری نهاده به مگس تحریف نادانی و به زنبور تصحیف خوانی ظروف کلمات آن را از اشربه شربت عاری... ساخته‌اند که متکلم و مستمع را استفاده افاده و استفاضه افاضه متعسر بلکه متعذر بود؛ بنا بر این به خاطر فاطر بنده حقیر و مخلص فقیر رسید که همان مضمونی که فی الجملة مفهوم می شد تجدید آن را به نام نامی و اسم گرامی آن مخدوم امجد... که نسب شریفش... به حضرت شیخ بزرگوار منتهی می گردد... به حلیه عبارات شایان، آرایشی و به کسوت استعارات در خور نمایشی داده... مسمی به حکایت خجسته فرجام گردانید و بعضی حکایات و افسانه و روایات که مناسب مقام می نمود در اصل مطلب اضافه و اندراج داد».

در همان مقدمه نوشته: «از آن جمله یکی شیخ اجل شیخ بایزید است که جد اعلی مرحوم مبرور سید معصوم بیگ متولی سرکارات جدیدی آستانه مقدسه متبرکه که واقف سرکارات مقدسات نواب رضوان آرامگاه شاه عباس الحسینی الماضی طیبه الله مضجعه است که والد ماجد مخدوم معظم الیه است» (ص ۱۹۰).

با این قطعه در تاریخ تجدید تألیف کتاب:

بحمد الله از یمن توفیق یزدان

گل باغ طبعم شکفت از نهاد

ریاض روایت مرتب نمودم

که دست خزان از گلش کوتاه افتاد

ز اقبال آن سید پاک گوهر

برویم در فیض اتمام بگشاد

چه تاریخ تجدید این جستم از عقل

به در یوزه رفتم به نزدیک استاد

خرد آفرین کرد بر کلک فکرم

بگفتا به قاضی لباس نوی داد

- از پایان ناتمام رها شده است.
مسجد اعظم قم، ص ۵۱۲ (ناشناخته).
آغاز:
«چیست غلیان دلربای تازه‌ای
لاله آتش در کلاه افتاده‌ای
غلیان که بود هممنفس مقبل من
شد عیش مدام از نفس حاصل من
... بی‌ماجرای غلیان صافی ضمیر درین روزگار همدم
خوش مشرب ایست که به آشنایی او اعتماد می‌توان
نمود».
- انجام موجود: «رعیت کردار کردن به طوق اطاعتش به
طوع گذاشته‌اند مرجع عزیز الوجودی است که خواص و
عوام و دانا و نادان».
۲۸. دیباجه بیاض «ص ۲۶۵ - ۲۶۶» (منشآت - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۱۷۹ و ۲۷۲-۲۷۳؛
دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۷۵۵-۲۷۵۶؛ مجلس، ج ۳۷،
ص ۱۳۴؛ ملک، ج ۷، ص ۲۳۵ (در آن جا احتمال
داده‌اند تألیف نصیرای همدانی باشد). در نسخه ش
۹۰۸۷/۲۵ که در همین جلد معرفی می‌شود از ابوالفیض
فیضی دانسته شده است.
آغاز:
این نادره مجموعه اقسام سخن
گللهای کلام را بود چون گلشن
بفروخته از بیاض آن عارض حور
دلسوخته از سواد این مشک ختن
این نه مجموعه‌ای است بل مجمعیست از الفاظ و
معانی رنگین و این نه بیاضی است بلکه سواد است از
زلف و رخسار حورالعین».
- انجام: «به چشم طمع نظر در اوراق این سفینه نکنند و
به اغوای شیطنی جزوی از اجزای آن مجزا نسازند
هر که جزوی کند زاجزایش
باد عضوی جدا ز اعضایش
والسلام علی من اتبع الهدی».
- آغاز داستان: «بدان که طوطیان شیرین مقال
شکرستان محکمه دانش و نغمه پردازان انجمن
دارالقضاة بینش و بلبلان خوش آواز ریاض بلاغت
سخن‌وری».
- انجام: «برتافته به شراکت همدیگر قرار داده تجارت
را مایه سودا نموده اوقات می‌گزرائیدند و تالف به جهت
عبرت اولی الابصار و آزمایش طبع افکار به تالیف این
حکایات و تجلیب این روایات شکسته بسته به قدر
وسع... در دار السیاسة حکام اهل سیرت احسن
خصایص است و باعث تزیین مجالس و محافل و السلام
علی من التبع (کذا) الهدی. تمت بالخیر والسلام».
۲۵. سراپا (آینه بدن نما) «ص ۲۵۲ - ۲۶۰»
(ادبیات - فارسی)
مؤلف: سید علی بن مساعد جبل عاملی، مه‌ری (سده ۱۲ هـ)
کامل. در نسخه با نام «آینه بدن نمای مه‌ری».
منزوی، ج ۴، ص ۲۹۰۶؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۹۶۳-
۹۶۴؛ دنا، ج ۶، ص ۶۵-۶۶.
آغاز:
ای بت چابک شیرین حرکات
جلوه ناز تو چون آب حیات
وه چه جلوه رم آهوی ختن
موج می شهپر طاوس چمن
انجام:
روز و شب مه‌ری بی‌تاب و توان
کرد نام خوش تو ورد زبان
آدمی چه چه پری حور لقا
که برین باب فرستاده خدا
۲۶. اشعار «ص ۲۶۰ - ۲۶۱»
شامل رباعیات و تک‌بیت‌هایی از: سلیم، محمدصالح
اکمل، میر مشرب، منصف، حاجب، کاتبی، لادری، اهلی.
۲۷. انشای میرزا نورس دماندی در وصف غلیان
«ص ۲۶۲ - ۲۶۳» (منشآت - فارسی)

۲۹. گفتارهای پراکنده «ص ۲۶۶-۲۸۳»

دارای یادداشتهای مختلفی بدین ترتیب است: حکایت فصد کردن امام حسن عسکری^(ع) به نقل از محمد بن حسن مکفوف، سؤال و جواب لقمان و پسرش، حکایت پادشاه با وزیر دلپذیر، مزاحی از امیرالمؤمنین^(ع) به نقل از لطایف، نقل قول از کشف الغمّه و اصمعی، دستور العمل تعیین غره ماه به نقل از حضرت رسالت پناه با حروف الفبا، حکایت یافته شدن گنج نامه، حدیثی از امام رضا^(ع) و پیامبر اسلام^(ص)، اقسام پنج گانه قبله، علل شش گانه امراض از دید اطباء فرس و هند و روم، داستان مأمون و فضل بن یحیی، حدیثی از امیرالمؤمنین^(ع)، منقولاتی از کتاب احتجاج، حدیثی از امیرالمؤمنین^(ع) نوشته شده در قریه یونارت از اعمال دارالسلطنه اصفهان، فرمایون همایون حسن (طنز).

۳۰. وصایای افلاطون به ارسطاطالیس «ص ۲۸۵-۲۸۶»
 آغاز: «وصایای افلاطون که شاگرد خود ارسطاطالیس را به آن امر فرمود. الحق عموم نفع آن لطایف حکم و رعایت کلم بر وجهی است که سزد آن را به مداد سواد بصر».

انجام: «از فعل نیک پشیمان مشو. بر بخت اعتماد مکن. همیشه ملازم سیرت عدل و مواظب عدل باش».

۳۱. وصایای ارسطاطالیس «ص ۲۸۶-۲۹۰»

آغاز: «در وصایای ارسطاطالیس. مترجم کتاب سر الاسرار که به امر مأمون از لغت یونانی به عربی نقل و در صدر ترجمه چنین می گوید که چون سلطان ارسطاطالیس که وزیر اسکندر و استاد او بود».

انجام: «محسوس و مشاهده گردد و زبده این کتاب و خلاصه مطالب آن این دایره است و اگر به غیر از من چیزی به تو فرستادمی کافی نبودی (پس از آن شکل دایره با شش خانه آمده است)».

۳۲. گفتارهای پراکنده «ص ۲۹۱-۳۰۱»

بدین ترتیب: مکالمه عبدالله مبارک در سفر حجاز با زنی

به نام مرضیه که شش سال بود با قرآن تکلم می کرد، چندین دستور العمل پزشکی، چند طنز و کلمه قصار، مکالمه حضرت عیسی^(ع) با دنیا، حدیثی از امام امیرالمؤمنین^(ع)، از تفسیر معین، حکایتی از یکی از مشایخ و دیدار او با دختری سر برهنه، حکایت سلطان محمود، حکایت کمال اسمعیل، خواص کنجد و مغز سر خفاش، حکایت کشتی ای که به جزیره ای افتاد و دیدار اهل کشتی با مردی سیاه در آن جا و دین و مذهب او، گفته ای از ابی اسمعیل عبدالله انصاری، حکایت اعراب در مجلس حضرت رسالت^(ص)، حکایتی از حسن بصری.

۳۳. منشآت «ص ۳۰۱-۳۱۰» (فارسی)

شامل چندین نامه به این شرح: از جانب دوستی به مرزا طاهر واقعه نویس نوشته شد، از جانب نواب حقایق و فضائل مآب آقایی به جناب مرزا صابا نوشته، از جانب نواب مستطاب مبادی آداب حقایق و فضایل مآب آقایی به عالی حضرت علامی فهامی آخوندی مولانا خلیل قزوینی نوشته شده.

۳۴. گفتارهای پراکنده «ص ۳۱۰-۳۱۳»

بدین ترتیب: سؤال و جواب از عیسی نبی، احادیثی از امام صادق و امام علی و امام باقر و امام علی بن حسین و نبی اکرم، از صحیفه الاقبال، اسماء عظام منقول از شهیدان، از مهج الدعوات، حکایتی از ابراهیم ادهم، منقول از خط شیخ زین الدین برای تسخیر اشخاص، از بصائر الدرجات.

۳۵. دوازده امام «ص ۳۱۵» (دعا-عربی)

در ۱۱ بیت. مؤلف منظومه مشخص نیست و به افراد مختلفی نسبت داده شده است:

۱. در دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۵۱۴، نسخه ش ۱۴/۱۰۹۳۱ کتابت شده ح ۱۱۰۲-۱۱۰۴ق، به حضرت خاتم المجتهدین شیخ علی.

۲. در ذریعه، ج ۱۵، ص ۸۷ به محمد محسن بن محمد سمیع کرمانشاهی.

۳. در فهرست مجلس، ج ۳۷، ص ۱۹۹-۲۰۰ به شافعی.
 ۴. در نسخه ش ۸۹۴۶/۱۱ مجلس که در همین مجلد معرفی می‌شود به شیخ بهایی (۱۰۳۰ق).
 ۵. در آستان قدس، ج ۱۵، ص ۲۱۲ به شیخ عبدالله شوشتری.
 ۶. و دو نسخه بدون نام مؤلف در ملی تهران، ج ۱۱، ص ۵۳۶ و جنگ ش ۱۰۷۲ کتابخانه ملک، ص ۲۲۴ (این نسخه هنوز فهرست نشده است).

آغاز:

رب بحق احمد سیدنا المقدم

مقترّب مقرب منتجب و خاتم

ذی شرف مشرف ذی ظفر مظفر

ذی خطر مخطر ذی کرم مکرم

انجام:

انک محسن النعم انک واهب الکرم

فاعف لنا عن اللّم یا صمدی وراحم

۳۶. مناجات «ص ۳۱۴-۳۱۵» (دعا-عربی)

مؤلف: منسوب به محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه

نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)

آغاز:

الهی واحد فرد قدیم قدیر قادر وتر کریم

له ذات بلا ند تعالی له وصف بلا شبه عظیم

انجام:

مزیل الظلم مهدی محمد خلف صالح امان الله کریم

علیهم من آله الحق ربی صلوة والسلام مستدیم

۳۷. گفتارهای پراکنده «ص ۳۱۶-۳۳۶»

بدین ترتیب: اسامی پیامبران و مشاغل آنها، از کشکول،

دعای کفایت جمیع مهمات دینی و دنیوی، صلوة

الحاجة، روایاتی از ائمه^(ع)، اقسام پنج‌گانه قبله، از

وصایای لقمان به پسرش، از من لا یحضره الفقیه، اسامی

شش‌گانه انسان، معانی الفاظ تهجی، دو طریق ختم آیه

الکرسی، ادعیه قضاء حوائج، از زبر و بینات و طریقه

استخراج اسامی حضرت رسول^(ص) و ائمه^(ع) از آنها،

حکایاتی از مجلس کسری و رابعه، گفته میر محمد محسن مشهدی روح الله روحه، وجد بخط الشیخ الشهیر بمحمد بن مکی قدس الله روحه مرفوعاً الی دانیال النبی^(ع)، دستور العمل استفاده از مغز سر گنجشک، نامه در طلب ماست و جواب آن به نظم، از عجایب المخلوقات، حکایت شیخ حسن بصری و موسی^(ع)، حکایت پیدا شدن مادر در مسجد کوفه در محضر امیرالمؤمنین^(ع).

۳۸. شکایات منظومه «ص ۳۳۷-۳۴۱»

آغاز:

بر مصلی هر کجا شک داد دست

نوزده ذی حکم و باقی مبطل است

در ثنائی و ثلاثی اولین

از رباعی باطل است ای نور عین

انجام:

شک دو و چار و پنج بعد از سجود

چارمین دان کو تشهد پس درود

هم دو رکعت فرض دان حال قیام

سجده تین سهو دیگر والسلام

۳۹. طریقه ختم اسماء حسنی «ص ۳۴۲-۳۴۴»

آغاز: «الوهاب. هر که این اسم شریف را در سجده

چهارده نوبت بگوید خدای تعالی غنی و بی نیاز گرداند

او را».

۴۰. صفات العاشقین «ص ۳۴۵-۴۲۰» (ادبیات-فارسی)

مؤلف: نورالدین / بدرالدین جغتایی هلالی (-۹۳۵ تا ۹۳۹ق)

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۶۶۶-۶۶۷؛ متزوی، ج ۴،

ص ۲۹۸۹-۲۹۹۰؛ دنا، ج ۷، ص ۱۴۲.

آغاز:

خداوند ا دری از غیب بگشا

جمال شاهد لا رب بنما

به حمد خویش گویا کن زبانم

پر از شهد شهادت کن دهانم

انجام:

الهی گر سیه شد نامه من

خط افتاد خط در خانه من

خطای من به بین و در عطا کوش

عطا کن پرده بر روی خط پوش

انجامه: «تمت الكتاب يعون الملك الوهاب في تاريخ

شهر جمیدی الثانی سنه ۱۱۱۷».

۴۱. قصیده «ص ۴۲۱ - ۴۳۴»

مطلع:

محیط عشق که ما مرکزیم و غم پرگار

درین میانه ز عالم گرفته ایم کنار

جنون عشق برآراست خوش به سامانم

کجاست عقل که گلی چینه اندرین گلزار

انجام:

به عزتی که به یوسف رسید در ته چاه

که شد به پله معراج در شرف طیار

به حسرتی که زلیخا بهار کرد خزان

به رحمتی که خزانش گرفت بوی بهار

۴۲. اشعار «ص ۴۳۵ - ۴۴۱»

اشعار مختلف و پراکنده‌ای از این سرایندهگان است: میر

صیدی، فیاض، عظیمیا نیشابوری، وحید، سعدی،

ابوزرجمهر، صایب، کلیم، نوشته شده در شوال ۱۱۳۵ق

با این انجامه: «این دو کلمه به تاریخ شهر شوال المکرّم

سنه ۱۱۳۵ کمترین خلق الله محمدعلی شریف همدانی

در گوشی غربی بی‌کس مهجور دور از وطن افتاده در

دارارشاد اردبیل در گوشه مسجد (؟) به خدمت فضیلت

و کمالت... (پارگی) نوشته گردید. هر که خاند دو عا طمع

دارم زانکه من بنده گنه کار [م]».

۴۳. دستور العمل برای حاصل شدن حوا بیج

«ص ۴۴۲ - ۴۴۳»

۴۴. مرآة المحققین «ص ۴۴۵ - ۴۷۶» (فلسفه - فارسی)

مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)

رک: ش ۵/۸۸۸۵.

آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عد حضرت ذو الجلال را
که آثار قدرت او در عالم آفاق و انفس چون آفتاب
جهان تاب بر چشم اهل بصیرت تابان است».

انجام موجود: «کثرت بسیار باشد به واسطه افلاک و
عناصر و موالید و جزویات... چون نظر به ذات حق
تعالی کنیم همه را».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ. جمادی الثانی

۱۱۱۷ق (رساله چهلم)، شوال ۱۱۳۵ق به خط

محمدعلی شریف همدانی در دارارشاد اردبیل در

گوشه مسجد (ص ۴۴۱).

عناوین و نشانیها شنگرف. در منشآت و حکایات

خجسته فرجام و رساله آخر بین اشعار سه نقطه یا

سه ویرگول مثلثی شکل شنگرف. سطور چلیپا و

معمولی.

با این یادداشتها و مهرها: در ص ۱ مهر مربع و تملکی

سیاه شده که از آن تنها کلمه دارالسلطنه اصفهان

خوانده می‌شود. ص ۱۲ مهر مربع: «لطیف بن

ابراهیم.. ۱۲». ص ۱۴۴ وقفنامه بیاض بر اولاد ذکور با

تولیت ملا احمد. به همراه مهر مستطیل «العبد

المذنب... علی». ص ۲۰۰ مهر مربع کمرنگی به نقش:

«لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده يوسف». ص

۴۴۰ دو مهر مستطیل به نقشهای «اللهم صل علی

محمد وآل محمد» و «الهی بحق نبی ولی / بیخشاگناه

محمدعلی ۱۱۳۴».

نسخه برگ شمار قدیمی دارد که تا ص ۳۲۳ ادامه

پیدا کرده و نشان می‌دهد برگهای زیادی از وسط این

بیاض افتاده است. همچنین از مقایسه این برگ شمار

با صحافی کنونی نسخه مشخص می‌شود که برگها جا

به جا شده‌اند.

بخشی از ص ۱، ۲۶۳، ۲۸۱، ۲۸۳ و ۲۹۶ بریده شده

است. رکابه دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

۲۴۰ برگ، ۹/۵×۲۴، سطور چلیپا، ۶×۲۰. بیاضی.

جلد: تیماج مشکی با ترنجی هشت ضلعی در وسط و

جدول. دو رو. درون قهوه‌ای. یک لا. با مهر صحاف

- ذکر بعضی از وزراء عظام و علماء اعلام و مشایخ کرام و شعراء عالی مقام این دیار علی سبیل الاجمال والاختصار.

- ذکر بلوکات و قراء مملکت فارس.

مؤلف در برگ ۵۳ ر از اجدادش یاد کرده و نام برخی از آنها را بر شمرده است. به همین مناسبت چند سطری هم شرح احوال خود را می‌آورد که «از عنفوان شباب نوایر اشتغال را بر متابعت آباء و اجداد یعنی شیوهٔ عاملی و مباشری اشتغال داشت و گاهی به معاشرت و مصاحبت اعیان و اختیار روزگار همت می‌گماشت؛ بلی اکثر اوقات به مطالعهٔ کتب فارسی از تواریخ و سیر مواظبت می‌نمود». پس از آن از مشاغلش در شیراز (امارت دیوانخانه و تحصیلداری کل مالیات) یاد می‌کند.

کتاب ظاهراً در سال ۱۲۷۶ ق نوشته شده است چه خورموجی در پایان بخش «ذکر سلاطین و حکام شیراز» نوشته: «در این سال که سنه هزار و دویست و هفتاد و شش هجری است به شوکت و اجلال در نهایت استقلال می‌گذرانند». ۲ در برگ ۹ ر هم این تاریخ تکرار شده است.

کامل.

ذریعه، ج ۱، ص ۷؛ فهرستواره، ج ۱، ص ۱۶۲؛ مشار، ج ۱، ص ۳۵؛ سنا، ج ۲، ص ۵۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۹۶-۹۷ و ج ۵، ص ۲۷۱؛ آستان قدس، ج ۳، ص ۳۶۳ (در آن جا به اشتباه کتاب به میرزا جعفرخان مشیرالدوله منتسب شده است)؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۱.

آغاز: «الحمد لله الذی خلق اللوح والقلم وعلم الانسان ما لم يعلم والصلوة والسلام علی نوره الاتمم وصراطه الاقوم... فذلک چون تخت و تاج سلطنت عظمی و خلافت کبری».

۱. مؤلف در برگ ۵۳ ر بدین تاریخ اشاره کرده است: «این بنده تا

سنه هزار و دویست و شصت که سی و پنج سال از عمر کثیر

الاختلال گذشته بود».

۲. منظور والی ایالت فارس شاهزاده حسام‌السلطنه سلطان مراد

میرزا (۱۲۳۳-۱۳۰۰ ق) است.

درون ترنج به نقش: «الهی بحق نبی و ولی / نظر کن سوی محمدعلی ۱۱۷۱» در هر دو طرف جلد. قطر: ۳/۳.

خربداری از عزیز امینی شرعی در خرداد ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۲۴]

(۸۹۰۹)

آثار جعفری

(تاریخ و جغرافی - فارسی)

مؤلف: محمدجعفر بن محمدعلی حقایق نگار خورموجی (۱۲۲۵-۱۳۰۱ ق)

تاریخ و جغرافی ایالت فارس و مختصری از دیگر مناطق جهان است: «به خاطر فاطر خطوط نمود که سطری چند به عبارتی وجیز و ترتیبی لایق که محتوی بر زبدهٔ کیفیت مملکت فارس از دار الملک و بلوکات و قری و جزایر و مشاهیر بقاع و مساجد و مدارس دایر و سلاطین و حکام عظام و علماء و مشایخ و شعراء عالی مقام از بدو ظهور اسلام الی هذه الایام از این دیار بر سبیل اختصار و منظوری بر نخبهٔ چگونگی ممالک ربع مسکون از قرار تحقیق و تشخیص حکما و مهندسین فرنگستان... به رشته تحریر کشیده باشد».

مطالب کتاب از ابتدا تا برگ ۷۱ پ درباره ایالت فارس است و پس از آن «ذکر ممالک ربع مسکون از قرار تحقیق و تشخیص حکماء و مهندسین ممالک فرنگستان». در خاتمه هم ذیل عنوان «ذکر شمه‌ای از محاسن اوصاف و محامد قواعد سلطانی و بیان مجملی از مکارم اخلاق و قوانین معدلت آیین خاقانی» از ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق) یاد و کتاب را بدو تقدیم می‌کند (۱۳۱ پ- ۱۳۵ ر).

بخش فارس کتاب این عنوان را دارد:

- ذکر مزیت این کشور و احادیث مأثوره از حضرت خیر البشر.

- ذکر حالات و کیفیات فارس.

- مشاهیر بقاع و مزارات.

- مدارس معروفه شیراز.

- ذکر سلاطین و حکام این مملکت.

(۸۹۱۰)

مجموعه:

۱. نتیجه الافکار فی علم الانظار «۱-۱۷ ر»

(منطق - فارسی)

مؤلف: جعفر

سراینده این منظومه را نمی‌شناسیم. تنها اشاره او به نامش در پایان رساله است که خود را همانام امام ششم شیعیان معرفی کرده است:

ونظام المسائل المهمة ^۱ ^۲ ^۳ ^۴ ^۵ ^۶ ^۷ ^۸ ^۹ ^{۱۰} ^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳} ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹۹} ^{۱۰۰۰} ^{۱۰۰۱} ^{۱۰۰۲} ^{۱۰۰۳} ^{۱۰۰۴} ^{۱۰۰۵} ^{۱۰۰۶} ^{۱۰۰۷} ^{۱۰۰۸} ^{۱۰۰۹} ^{۱۰۱۰} ^{۱۰۱۱} ^{۱۰۱۲} ^{۱۰۱۳} ^{۱۰۱۴}

- فی التناقض.
 - فی عکس المستوى.
 - فی عکس النقیض.
 - فی الحجّة و بیان اقسامها.
 - فی الاشکال الاربعة.
 - فی الاقترائی الشرطی.
 - فی القیاس الاستثنائی.
 - فی بیان الاستقراء و التمثیل.
 - فی بیان اقسام القیاس باعتبار المادة.
 - فی اجزاء العلوم.
 - فی بیان الطریقة و النصیحة.
- آغاز:
 نحمد ذا الجلال مقبولاً لديه
 نشکر ذا الجمال محمولاً اليه
 حمداً نزهام المقربینا
 شکرراً نواصل المکرّمینا
 ... و بعد لا یخفی علی الاخوان
 شرافة المنطق و المیزان
 ... فی تعریف العلم و تقسیمه و بیان الافتقار الی المنطق.
 العلم فی اصطلاح اهل الفهم
 ادراک شیء حاضر فی الوهم
- انجام:
 و ناظم المسائل المهمة خوطب باسم سادس الانمة
 یلتمس الدعاء من اخوان اغفر له اللهم بامتنان
 لوالديه بل لكل من عرف لقائد الغرّ وولده الشرف
 انجامه: «قد وقع الفراغ عن هذه الرسالة فی يوم التاسع
 الشهر الرّمضان المبارك فی سنة ۱۲۵۶».
۲. الشریفة «۱۷ پ - ۳۱ پ» (منطق - عربی)
 مؤلف: سید جعفر بن ابواسحاق دارابی کشفی (۱۱۸۹ -
 ۱۲۶۷ق)
 دارای یک مقدمه و ده باب و خاتمه. با عناوین «قانون -
 قانون». سروده شده در ۱۲۱۱ق در نجف.
 دنا، ج ۶، ص ۱۱۸۴؛ التراث العربی المخطوط، ج ۸،
 ص ۱۵۳-۱۵۴.
- آغاز:
 بسم الآله فتح کلّ اللسنة
 والحمد لله جمیع الازمنة
 قد عجزت عن حمده الفحول
 مادری الموضوع والمحمول...
 واقدم العلوم علم المنطق
 لأنّ هذا منشاء التّنطق
 الموسوی ابن ابی اسحاق
 یکشف عن منطقة التّطاقا...
 حرّرتها مثنی التّصنيف
 للنجف الاشرف للشریف
 منه الی تصنیفها رعیت
 فالشّریفیة قد سمّیت
- انجام:
 أنّی اذا خوطبت بالثناء
 ج وعین قبل فا والزاء
 فالحمد لله یكون اهله
 لا قاصرا بل بالغا اهلا له
 ثمّ صلوة الله فی المدام
 علی التّبیّ الهادی الانام
 وآله البسرة الاطهار
 من مبدء اللیل الی التّهار
 والختم فی الف مضی من هجرة
 والمأتین ثمّ احدی عشرة
 انجامه: «فرغت عن هذه الرسالة فی يوم الاحدی
 والعشرة من الشهر الرّمضان المبارك اللهم اغفر لمؤلّفه
 ولمحرّره ولقاریه ولمن نظر اليه بحقّ محمد وآله
 الاجمعین الطّیّبین الطّاهرین فی سنة ۱۲۵۶».
۳. عقود الجمال فی علمی المعانی و البیان «۳۲-۷۱ پ»
 (بلاغت - عربی)
 مؤلف: عبدالرحمن بن ابوبکر سیوطی (۸۴۹-۹۱۱ق)
 نظم تلخیص المفتاح خطیب دمشقی (۷۳۹ق) است با
 افزودگیها و اصلاحات. بخشهایی هم به نقل از کافیحی
 بدان افزوده شده است.

پایان یافته در یکشنبه سلخ جمادی الثانی ۸۷۲ق در هزار بیت.

دنا، ج ۷، ص ۵۵۵؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۱۵۴.

آغاز:

قال الفقير عابد الرحمن الحمد لله على البيان
وافضل الصلوة والسلام على النبي افصح الانام
وهذه ارجوزة مثل الجمال ضمنيتها علم المعاني والبيان
انجام:

على اذا صرت قرين الرّمس

تنفعني دعوته في يؤسى

واحمد الله على الاتسام

حمدا يفوق البدر في التمام

مصليا على نبيّ قد علت

بين الوري اوصافه وكملت

۴. [التصريف] [۷۲ ر - ۸۲ ر] (صرف-عربی)

مؤلف: علی بن محمد حسین زنجانی (۱۱۳۶ق)^۱

منظومه کوتاهی در آموزش صرف زبان عربی است. مؤلف سه منظومه کوتاه دیگر هم در نحو و منطق و کلام دارد.

مؤید قم، ج ۳، ص ۵۰؛ آستان قدس، ج ۱۲، ص ۳۶۱ - ۳۶۲.

آغاز:

الحمد لله على التّعماء

له تعالى احسن الاسماء

صلواتنا على رسول قد ختم

محمد واله ذو الكرم

لا سيما الوصيّ ذا اقتدار

امامنا صاحب ذو الفقار

قال على الضّعيف الجاني

والده حسين الزّنجاني

تعريفنا تحويل مصدر الى

امثلة تخالف فليقبلا...

تقسيم الفعل.

قد جعل الفعل على قسمين

وضعاها تخصّصا باسمين

انجام:

للتّوع فعلة بكسر الفاء كطعنة وجلسة الأمال

وبعد حمده سلامنا على محمد وآله مستكملا

انجامه: «تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب اللهم

اغفر لنا ولآبائنا وامهاتنا بحق محمّد وآله الاجمعيين

الطيبين الطاهرين سنة ۱۲۵۶».

۵. ارجوزة في اصالة البراءة «۸۳ ر - ۸۷ پ»

(اصول فقه - عربی)

مؤلف: محمد باقر بن علی اکبر دامغانی (سده ۱۱۳ هـ)

این ارجوزه در نسخه کتابخانه امیرالمؤمنین^(ع) نجف در میان ارجوزه‌ها و رساله‌های محمدباقر دامغانی کتابت شده و بدین جهت مرحوم سید عبدالعزیز طباطبایی در فهرست آن کتابخانه احتمال داده‌اند مؤلف کتاب همو باشد.

در نسخه نامی از مؤلف نیست اما او در پایان از یکی از کتابهایش نام برده است:

ومنهم الراقي الي المدارج محقق العلوم في المعارج

ومنهم المحقق الخونساری يحشره الله مع الابرار

ومنهم المحقق القمي في طيّ القوانين بتحقيق وفي

ومنهم المحقق الاستاد من في العلوم به الاستناد

وقيل بالتقديم لاشتغال لائبات استصحابه للحال

وليس في تقديم مثبت على نافع دليل يحسن التعلولا

ما قيل من تقديم متبوع على تابعه حرّرته مفضلا

في زبر الموسوم بالمطالع ان شئت حق الامر ثم طالع

(۸۶ پ)

تراثنا، ش ۵۴، ص ۳۲۹-۳۳۰.

آغاز:

من جملة الادلة العقلية

قاعدة البراءة الاصلية

وهي كما دلّ عليه العقل قد

دلّ عليها ما من الشرع ورد

۱. رک: ذریعه، ج ۲۴، ص ۱۹۹-۲۰۰.

انجام:
نظمتها فی لیلة و یوم
اجابة التماس بعض القوم
والحمد لله وصلی الله ما
نجاج حما الاریک اترنما
علی النبی المصطفی محمد
وآله اهل العلا والسود
انجامه: «تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب اللهم
اغفر لنا ولوالدینا ولجميع المؤمنین والمؤمنات
والمسلمین والمسلمات والصالحین والصالحات بحق
محمد وآله الامجاد».

٨. الوافية فی نظم الشافية «١٠٤ پ - ١٥١ ر»

(صرف-عربی)

مؤلف: سید محمد بن محمد مهدی سیفی قزوینی (١١٤٩ق)
دنا، ج ١٠، ص ٩٧٥؛ اوراق عتیق، ج ١، ص ٨٨.
آغاز:

الحمد لله الذي يصرف بلطفه الزیاح حين تعصف
ثم الصلوة والسلام العالی علی النبی المصطفی والآل
ما صرفت امثلة المبانی وصرحت بنظمها المعانی
فاحفظن صرف الشافية وسمتها منظومة بالوافية
انجام:

اتوا علی اطمأنتت باقرایات

ویقرءی حالهم ان یاتوا

تمّ بعون الله صرف الشافية

ورخته فقلت نظمی الوافية

ابیاتها بلیغة عالیة

عدتها منظومة قویة

ناظمها فی سلكها قوام

والحمد كالمسك لها ختام

خط: نسخ. تاریخ کتابت: ٩ رمضان ١٢٥٦ق (رساله

اول)، ١١ رمضان ١٢٥٦ق (رساله دوم)، ١٢٥٦ق (رساله

چهارم و پنجم).

عناوین شنگرف، رساله اول مجموعه مقابله شده و

علامت بلاغ دارد. در برگ پایانی آن هم نوشته شده:

والاصل استصحابا اقصد منه فی

اصل البراءة بغير لا ینفی

انجام:

اذ نية الیقین والاخفات مع

حسیر فجهل احتیاطها منع

ذا الحكم معلوم من الشرع ولا

ینفی علی الحاوی به مفضلاً

انجامه: «تمت سنة ١٢٥٦».

٦. خلاصة الابحاث فی مسائل المیراث «٨٨ ر - ٩٩ پ»

(فقه-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن حر عاملی (١٠٣٣-١١٠٤ق)

دنا، ج ٤، ص ٩٠٧-٩٠٨.

آغاز:

یقول راجی العفو من ذی المنن

عیبیده محمد بن الحسن

عامله مولاه بالاحسان

والعفو والزحمة والغفران

الحمد لله علی ما انعمنا

والشکر لله علی ما علما

انجام:

وابنته وولدها الاظهار

ما اختلف اللیل مع النهار

دائمة ما دارت الافلاک

وسیحت خالقها الافلاک

٧. ارجوزة فی الزکوة «٩٩ پ - ١٠٤ ر» (فقه-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن حر عاملی (١٠٣٣-١١٠٤ق)

دنا، ج ٥، ص ١٢٣٦-١٢٣٧.

آغاز:

الحمد لله علی افضاله

ثمّ علی محمد وآله

اثنی الصلوة والسلام الزاکی

ما سیح الاملاک فی الافلاک

وهذه ارجوزة الزکوة قد

حوت مهمات امانی ذی الرشد

«قد بلغ المقابلة من نسخة الاصل في يوم السبت اثنا وعشرون في شهر ذي القعدة الحرام في سنه ۱۲۵۶ مقابله شد این کتاب از روی نسخه اصل». در بالای برگ اول مجموعه مهر بیضوی به نقش: «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده محمدرضا» (تاریخ مهر خوانده نمی‌شود).

رساله اول یا حاشیه‌نویسی به امضای «منه ره» ظاهراً به خط مؤلف، عناوین پیش از شنگرف نویسی با خطی خفی در حاشیه صفحات با مرکب مشکی نوشته شده است. کمی هم تصحیح در حاشیه رساله‌ها دیده می‌شود. در صفحه آخر نسخه سه یادداشت کوتاه بدین ترتیب: گفته‌ای از حاشیه مطول فاضل چلبی، فرق بین کاف خطاب حرفیه و اسمیه و طلسم برای مفتوح شدن ابواب وسعت و غنا. بالای برگ ۱۳۴ نوشته شده: «جناب آخند ملا علی اصغر حفظه الله». رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. ته‌نقش دار با عبارت:

GIOVANNI GHECGHI

۱۵۱ برگ، ۱۴/۹×۲۱/۶، ۱۳ سطر، ۱۲/۵×۸.

جلد: میشن مشکی، مجدول گرهدار. قطر: ۲/۷.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۲۲۱۸۸]

(۸۹۱۱)

نژادنامه پادشاهان ایرانی نژاد (تاریخ-فارسی)

مؤلف: رضاقلی بن محمدهادی هدایت (۱۲۱۵-۱۲۸۸ق)
در آغاز از ۵ طبقه پادشاهان باستان ایران نام برده و سپس در ۱۸ طبقه از پادشاهان و فرمانروایان ایرانی پس از اسلام یاد نموده است. در پایان هم سال شمار حوادث تاریخی پس از اسلام آمده است: «در پایان نژاد نامه لختی از شمارهای سال تاری [تازی] و کارهای سودمند یک هزار و دویست و هفتاد و اند سال گذشته آنان که به کاری آید و هنرمندان بیسندند هم نگارش خواهد یافت».

مقدمه: در ذکر پنج طبقه از پادشاهان ایرانی علی

الاجمال و بیان نامه شاهان باستان.

طبقه اول: آل صفار.

طبقه دوم: آل سامان.

طبقه سوم: آل باوند.

طبقه چهارم: آل بویه.

طبقه پنجم: آل کاکویه.

طبقه ششم: آل زیار.

طبقه هفتم: فرقه دویم آل باوند.

طبقه هشتم: ملوک نیمروز.

طبقه نهم: فرقه سیم آل باوند.

طبقه دهم: آل فضلویه.

طبقه یازدهم: طبقه بادوستان بن کیل.

طبقه دوازدهم: ملوک بهمنی گجرات.

طبقه سیزدهم: ملوک شیروان.

طبقه چهاردهم: ملوک نور.

طبقه پانزدهم: ملوک کجور.

طبقه شانزدهم: حکام لارستان.

طبقه هفدهم: حکام هرموز.

طبقه هیجدهم: حکام سند و مولتان.

از برگ ۱۱۵ ر تا پایان نسخه خاتمه کتاب شامل سال شمار حوادث تاریخی ایران تا سال ۱۲۷۴ق است (وقایع سال اخیر نانوخته مانده است). وی درباره علت نگارش این بخش نوشته: «چون در بخش طبقات ترتیب زمانی رعایت نشده بعضی امهات وقایع [که] به کار مردمان آگاه و محققان بیاید را اجمالاً در این بخش آورده است».

کامل.

حقوق تهران، ص ۲۱۷؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۴۷.

آغاز: «پاک شاهنشاهی را ستایش که در کیهان کبابیش همتایی و انبازنی و رادخدویی را نیاز و نیایش که گیتی خدایش انجام و آغاز نه».

انجام: «و انقلاب امور هندوستان و مخالفت انگلیس و محاربات فی ما بین ایشان و کشته شدن جماعتی کثیر از طرفین در ولایت هندوستان ۱۲۷۴».

ذریعه، ج ۱۳، ص ۲۲۶؛ ریاض العلماء، ج ۵، ص ۴۷؛
فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۳۸۵؛ مرعشی، ج ۲۵،
ص ۱۰۶-۱۰۷؛ خطی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲،
ص ۱۷۷-۱۷۸ (با نام علامات و احوال متقیان؛ شرح
خطبه‌ای از نهج البلاغه. این نسخه گویا از روی نسخه
کتابخانه مرعشی کتابت شده است)؛ یکصد و شصت
نسخه خطی، ص ۶۸؛ خاندان میبیدی، ص ۱۴ و ۵۶ (با
انتساب به محمدباقر بن محمدتقی مجلسی که احتمالاً
همین کتاب باشد).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على اشرف
الانبياء والمرسلين محمد وعترته الطاهرين. فقد اخبرني
وحدثني مشايخي معنا الى الشيخ الصدوق محمد بن
يعقوب الكليني والى الشيخ المعظم محمد بن بابويه والى
السيد الاجل الاعظم رضى الدين محمد رضى الله عنهم
وسنذكر سند ابن بابويه القمي وعبارة السيد الرضى...
اما بعد فان الله سبحانه خلق الخلق حين خلقهم غنياً...
آن چه اصل است به روايت سيد رضى الدين است که در
نهج البلاغة ذکر کرده است».

انجام: «متصف به اين صفات که گذشت بشوند و همه
از جمله دوستان و مقربان الهی شوند بجاه سيد
المرسلين... را در مظان اجابت و صلوات فراموش
نفرمایند. نمّقه محمدتقی بن مجلسی عفی عنهما... من
الهجرة القدسية والحمد لله رب العالمين والصلوة على
محمد واله المعصومين».

۳. عین الحیة (شرح وصایای پیامبر به ابوذر)

«ص ۱۰۴-۱۲۲، ۲۷۰-۲۷۲، ۲۹۸-۲۹۹، ۳۵۴-

۳۵۹، ۳۷۴-۳۸۲» (حدیث-فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)

بخشی از کتاب با افتادگی از آغاز و انجام و وسط است.
دنا، ج ۷، ص ۷۰۱-۷۰۷؛ فهرستگان حدیث، ج ۵،
ص ۷۱-۸۱؛ کتابشناسی مجلسی، ص ۲۷۱-۲۷۴؛
فهرستواره، ج ۶ ص ۵۳۰-۵۳۱.

آغاز: «يا باذر يقول الله تبارك وتعالى لا اجمع على
عبد خوفين ولا اجمع له امنين... ای ابوذر خداوند

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۴هـ.

عناوین شنگرف، در برگ آغاز نسخه و صفحه
شناسنامه به اشتباه نسخه را دارای دو رساله از
هدایت دانسته‌اند: ۱. نژاد نامه ۲. خلاصه التواریخ (این
امر ناشی از آن است که خاتمه را هم کتابی جداگانه
انگاشته‌اند). با کمی تصحیح در حاشیه صفحات.
رکابه‌دار. آثار سطراندازی در اوراق مشخص است.
جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

یک، ۱۷۱، یک برگ، ۲۲/۱×۱۷/۸، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: میشن زیتونی که به مرور زمان بخشهایی از آن
به قهوه‌ای گراییده است. مجدول. قطر: ۲/۷.
خربداری از هدایت ارشادی در تیر ۱۳۵۷ش.

[شماره ثبت: ۸۸۰۳۲]

(۸۹۱۲)

جنگ:

(عربی و فارسی)
شامل یادداشتهای مختلف حدیثی، دعایی، ادبی و
بلاغی، پزشکی و فقهی.
به جز یادداشتهای فواید کوتاه، این بخشها و رساله‌ها نیز
در نسخه دیده می‌شود:

۱. فی بیان التوکل علی الملک المختار فی ترک التدبیر
والاختیار من کلام حضرت حقایق پناه شیخ علی صفی
«ص ۱۱-۱۲»

آغاز: «حق سبحانه و تعالی از کمال رأفت و عین فضل و
مرحمت در باب بنده ظلوم جهول این خطاب می‌کند که
ای بنده عاقل».

۲. شرح خطبه همام «ص ۵۸-۹۳» (حدیث-فارسی)
مؤلف: محمدتقی بن مقصودعلی مجلسی (۱۰۰۳-۱۰۷۰ق)
شرح کوتاه خطبه همام امیرالمؤمنین^(ع) در شرح اوصاف
متقین است.

پایان یافته در جمادی الاخر ۱۰۶۹ق.

که اصل وجود چیست و از چه به هم رسیده‌ای». **انجام:** «ای نفس از متاع دنیا به قدر حاجت و ضرورت اکتفا کن که عاقبت حساب است و جزای هر بی حسابی عقاب».

۶. [لغتنامه] «ص ۱۵۷-۱۷۱، ۲۳۹-۲۴۲ و ۲۵۲»

(فارسی)

بخشهایی شبیه لغت‌نامه است. گردآورنده در یک سطر کلمات و عبارات عربی و زیر آنها ترجمه فارسیشان را نوشته است.

۷. گفتارهایی از کتابها

در جاهای مختلف نسخه از این کتابها و کسان مطالب کوتاه یا بلندی نقل شده است:

بحار الانوار، کتاب الفصول شیخ مفید، الکافی، نهج البلاغة، سید بن طاووس، صدوق، الدر المنتور، کتاب الاربعین فی بدع المبتدعین، القواعد الشهیدیه، الارشاد، من لا یحضره الفقیه، کنز الفوائد کراچکی، تہذیب، تفسیر سید المرتضی ذوالمجدین، مجالس شیخ مفید، کشکول شیخ بهایی، کتاب المستجاد من فعلات الاجواد قاضی عقیق ابی حسن علی بن عبدالمحسن بن عبدالممنعم تنوخی (ص ۲۲۶)، جواهر القرآن فخرالدین، الامالی، بوالعکلم جارالله زمخشری، شرح الکافیة شیخ رضی، کفعمی، مکارم الاخلاق، حیوة الحیوان، شرح التایبه قصیری (کذا: قیصری)، خواجه نصیرالدین طوسی، شیخ طوسی، الدروس، الانوار المضية بهاءالدین علی بن عبدالحمید حسینی با امضای «م ق ر مد ظلله السامی» در پایان (ص ۲۷۳)، مهج الدعوات ابن طاووس، مصباح المستهجد شیخ طوسی، زبدة الدعوات، شرح طوابع، بیضاوی، جوهری، کتاب الفوائد، کتاب طریق النجاة، فضایل شاذان بن جبرئیل، زاد العابدین، امالی شیخ الطائفة، روضة الواعظین.

۸. اشعار

با سروده‌هایی از این شعرا:
ابوالحسن خراز (ص ۲۶۳)

عالمیان می‌فرماید که من جمع نمی‌کنم بر بنده خود دو خوف را... بدان که از این کلمات قدسیه که از شجره طیبه رسالت صادر گردیده چند ثمره عارفان را حاصل می‌شود. ثمره اول: خوف و رجاست».

انجام موجود: «و در جای دیگر می‌فرماید که در قیامت شیطان به گمراهان خواهد گفت».

۴. شرح دو حدیث (پنجاه موقف) «ص ۱۷۳ - ۱۸۱»

(حدیث - فارسی)

مؤلف: محمدتقی بن مقصود علی مجلسی (۱۰۰۳-۱۰۷۰ق)

ترجمه و شرح کوتاه دو حدیث نبوی (ص) است.

گوهرشاد، ج ۲، ص ۶۴۳ (مؤلف محمدتقی مجلسی) و ج ۳، ص ۱۵۸۲ (مؤلف محمدباقر مجلسی)؛ ملی تهران، ج ۶، ص ۶۳۸-۶۳۹ (با نام رساله اعتقاد)؛ فهرستگان حدیث، ج ۲، ص ۴۶۸.

آغاز: «و روایت کرده است در صحیح از حضرت امام محمد باقر صلوات الله علیه که فرمودند که از حضرت سید المرسلین صلی الله علیه و اله سوال کردند از تفسیر آیه کریمه... یوم نحشر المتقین الی الرحمن وفداً».

انجام: «ولیکن حدیثی بدین جمعیت ندیده‌ام. می‌باید که عرب عربی را حفظ کند و عجم این شرح را تا سبب ازدیاد شوق ایشان گردد به بهشت و همچنین حدیث سابق را که در پنجاه موقفست می‌باید که حفظ نمایند تا سبب خوف ایشان باشد از عقوبات الهی و فی نفسه خوف و رجا مطلوبست هر چند مطلوب نیست که بنده عبادات و طاعات را از جهت خوف جهنم و طمع بهشت به جا آورد. تو بندگی چو گدایان به شرط مزد مکن

که دوست خود روش بنده پروری داند
مترجم هذین الحدیثین الشریفین العالم الفاضل
الصالح قدوة المحدثین المغفور مولانا محمدتقی
المجلسی تغمده الله بغفرانه».

۵. [اخلاق] «ص ۳۴۱-۳۴۵»

(اخلاق - فارسی)

با عناوین «ای نفس».

آغاز: «بسمله ای نفس ساعتی متفکر باش و ملاحظه نما

الفاظ چندی هست که هر چند به زبان جمله ادانی و افصی متداول است و جمله متقدمان و متأخران او را به استعمال داشته‌اند و لیکن از غایت وضوح آن از معنی معینی آن قصور نمی‌نموده‌اند. خواستیم از آن الفاظ چندی در بیاض آید تا الفاظ مستعرب گفتن بر صاحبان سرا آسان گردد و زبانهای ایشان به مصطلحات مستعرب مهذب آید.

تنظیم شده در ۳۰ مطلب:

مطلب اول: در اسماء الله.

مطلب دوم: در اوزان جمله کلام عرب.

مطلب سوم: حرف الف.

مطلب چهارم: حرف ب.

مطلب پنجم: حرف ت.

و پس از آن در هر مطلب کلمات یک حرف بررسی شده است تا مطلب سی‌ام در حرف یا.

در پایان هم بخشی در الفاظ متفرقه.

تنها یک نسخه دیگر از این کتاب می‌شناسیم که به شماره ۱۹۲۲/۲ در مدرسه فیضیه قم نگهداری می‌شود. نسخه فیضیه ناقص است و از انتها تا حرف نون دارد. در آغاز آن نسخه با خطی مغایر نام کتاب را معارف اللغة نوشته‌اند.

فیضیه، ج ۳، ص ۱۵۰؛ ذریعه، ج ۲۱، ص ۱۹۳.

آغاز: «سپاس و منت پروردگاری را که از همت قلم او رفعات سموات پی عمده عمود مسطح آمد و صفحات صحن او از قطرات ژاله درفشان مزین گشت... مطلب اول در اسماء الله. رحمن بخشنده. رحیم مهربان راحمون ج. ملک پادشاه ملوک ج.»

انجام: «از سکون اخذ است و سکون... به چیزی کردن است و قس علی هذا بما تدرک و تفهم تمه بالخیر والسعادة والله اعلم بالصواب. صلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الله ملك الوهاب بتاريخ شهر جمادی الاول سنة ۱۱۱۷ بجهت مطالعه حضرت رفعت معالی پناه شهریار زادگی مولانا زین العابدین خلف السعید حضرت شهریار رفیع مقداری مولانا

ابوسعید ابوالخیر (ص ۴، ۵، ۲۵۸، ۲۵۹)

اشک (ص ۱۰۰)

امام زین العابدین^(ع) (ص ۲۱۱)

امیرالمؤمنین^(ع) (ص ۴۴، ۱۵۸، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۹)

۲۷۶، ۳۱۱، ۴۰۸

جامی (ص ۳۱۴)

خواجه نصیرالدین طوسی (ص ۲۶۳، ۳۰۴)

سعدی (ص ۲۴۵)

سلیمان فارسی (ص ۲۵۶)

صایبا (ص ۱۰۰، ۲۳۰)

طالب کلیم (ص ۲۴۴، ۲۶۳)

کلیم (ص ۴، ۲۳۰، ۲۴۳)

کمال خجند (ص ۲۶۱)

مجنوب تبریزی (ص ۲۴۶)

مجنون عامری (ص ۲۳۵)

مشهور، ملا (ص ۱۸۶)

نظامی (ص ۲۶۳)

و معما به اسم جلال (ص ۳۰۵)

خط: نسخ و نستعلیق و تحریری. تاریخ کتابت: سده

۱۲هـ.

عناوین و نشانیها مشکی و سنگرف، سطور چلیپا و معمولی، کتاب پردازی نسخه همه جا یکسان نیست.

چند برگه هم بر عکس نوشته شده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

سه، ۲۰۴، سه برگ، ۱۴/۳×۸/۹، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: زیتونی مقوایی ضربی، با ترنج و سرترنج و

جدول بندی ساده و گرهی، عطف چرم قهوه‌ای. درون

کاغذ ابرو باد. قطر: ۲/۷.

خریداری از پرویز صدیقی در اردیبهشت ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۱۸۴۸]

(۸۹۱۳)

[الفاظ مستعرب]

(لغت - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

لغتنامه کلمات و مصطلحات مستعرب است: «اما بعد

تصور او بی علم است در کشف بیان او دو نوع سخن گفته‌اند اول آن است که هر گاه اعتقادی در خاطر پدید آید آن اعتقاد یا جازم باشد یا متردّد.

انجام: «چهارم عموم و خصوص من وجه و او آن است که در دو ماده افتراق باشد و یک ماده اجتماع. مثال الخاتم فضا».

۲. چند فایده منطقی کوتاه (ص ۱۱)

۴. رساله امانه الله (ص ۱۲-۱۸) (عرفان - فارسی)
آغاز: «حمد می‌گویم بر واحدی که منزله است از غیر و مُعَدَّم است به نظر و نظر بی نظیر او بکل شی مقرر... بعد این مختصری است در بیان امانت الله و بیان مراتب وجود انسانی ظهور فرموده و هر صفتی از صفات به جزوی از اجزای فاعل شده و وجود قیام بدین صفات یافته».
انجام: «و چون درین امانت راست و درست و امین بیرون آید او خلیفه حق باشد و اگر چنانچه نعوذ بالله خاین گردد لعنت الله را هدف باشد. تمت الرسالة امانت الله».

۵. اسماء الله تعالی (ص ۱۹-۲۱)
به همراه معادل عددی آنها. بدین ترتیب: ما فی العشرات، ما فی المات، فی الالوف.
اسماء الله و کلمات به ترتیب حروف ابجد چیده شده‌اند.

۶. فائده درباره زمان زندگی آدم تا آخر الزمان

(ص ۲۱-۲۲ متن و حاشیه)

شامل زمان زندگی حضرت آدم تا طوفان نوح نبی و از او تا حضرت رسول و آخر الزمان.

۷. شرح دیوان امیرالمؤمنین (ع) (ص ۲۲-۵۲)

(حدیث - فارسی)

مؤلف: حسین بن معین‌الدین میبیدی (۹۱۱ق)

این نسخه تنها بخشی از دیباچه کتاب است.

رک: ش ۹۰۴۸/۱

آغاز: «بعضی گویند هر یک از کواکب سیاره مانند دل است و افلاک جزئیه او مانند اعضا و نفس متعلق است

محمدًا جوانعار نوشته شد. امید که به خیر و خوبی مطالعه و تمتع العمر بوده باشد. بمنه وجوده و کرمه بخط الفقیر الحقیر المذنب سرگشته وادی دردمندی این محب علی کرم علی میبندی».

خط: نستعلیق. کاتب: کرم علی بن محب علی میبندی

برای زین‌العابدین بن محمد جوانعار. تاریخ کتابت: جمادی الاول ۱۱۱۷ق.

عناوین شنگرف، حرف ج هم که مخفف کلمه جمع است در بیشتر موارد با شنگرف نوشته شده است.

آغاز و انجام نسخه مهر بیضوی «شعاع ۱۳۱۲». صفحه عنوان نسخه جدول غالب و مغلوب به نقل از امام علی (ع). در صفحه الحاقی آغاز نسخه نوشته شده: «حضرت مستطاب شریعتمدار» و این تاریخ و شماره: نمره ۳۰۸۲. ۲۴/۲/۱۵. بر بالای همه صفحات نسخه نوشته شده: «یا علی مدد». بالای برگهای ۱۹-۲۲ مهر چهارگوش کوچکی بوده که برای از بین بردن بخشی از ورق نسخه را بریده‌اند. رکابه‌دار.

کاغذ: نخودی مهره‌کشی شده. حاشیه صفحات آبخورده.

دو، ۸۲، دو برگ، ۱۱/۳×۲۰/۳، ۱۴ سطر، ۱۵/۵×۶. جلد: احتمالاً ساغری مشکی، عطف میبشن قهوه‌ای. قطر: ۱/۷.

خریداری از ادیب برومند در اردیبهشت ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۲۱۱۹]

(۸۹۱۴)

جنگ:

مجموعه یادداشتهای آموزشی به همراه نکات و گفتارهای پراکنده است. به نظر می‌رسد ناظم چند کتاب منظومی که در این مجموعه آمده خود کاتب نسخه باشد. در نسخه نامی از او نیست اما در حاشیه این رساله‌ها یادداشتهایی توضیحی به نام «بدر» نوشته شده که شاید اشاره به نام سراینده آن ابیات باشد (ص ۷۷، ۷۹، ۸۸، ۹۱-۹۳، ۹۶ و...).

۱. سی لحن بارید که آنها را پیش پرویز می‌نواخت (ص ۱)

۲. منطق (ص ۲-۱۱) (منطق - فارسی)

آغاز: «الحمد لله الذی من انکره فانما انکر ما تصورہ. چون

- اول به کوکب».
- انجام:** «کسی که حدّه نظر و قوّت عروج ندارد و مشاهده احوال هر شیء از مراتب تنزّلات او کند نتیجه خواب او زود ظاهر شود».
۸. میزان الصرف «ص ۵۳-۷۳» (صرف-فارسی)
مؤلف: ناشناخته
منزوی، ج ۳، ص ۲۰۷۹؛ مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۰۲-۲۶۰۵ و ۲۹۵۲-۲۹۵۳؛ مرعشی، ج ۳۳، ص ۶۷۵؛ مجلس، ج ۳۸، ص ۲۱۲، ش ۱۴۱۷۱/۲.
- آغاز: الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة على رسوله محمد وآله اجمعين. بدان اسعدك الله تعالى في الدارين که جمله افعال متصرف بر سه گونه است ماضی و مستقبل و حال و هر چه جز این سه چیز است متفرّع است هم ازین سه چیز».
- انجام:** «مفعولات همه زنان کرده شده صیغه جمع مؤنث اسم مفعول».
۹. اقسام هشتگانه فعل «ص ۷۳»
۱۰. اشعار و لغز «ص ۷۴-۷۵»
از بین سرایندگان آنها فقط نام نظامی برده شده است.
۱۱. تهذیب منطق «ص ۷۶-۹۳» (منطق-فارسی)
آغاز: زمَنطق مقصد اعلى سپاس است به آن ذاتی که علمش بی قیاس است کلام بیّنش تعریف جامع رسول صادقش برهان قاطع دو عالم تالی و ذاتش مقدمّ علیه ربّه صلّی و سلّم مراد از علم باشد نفس صورت بود آن بر دو صورت بالضرورت تعریف تصدیق چو هست اذعان نسبت هست تصدیق و گرنه جز تصوّر نیست تحقیق
- انجام:**
دگر برهان که هست آن وجه ایصال به علم وحدّه با علم و اعمال بود این هشتمین زان هفت افضل مقاصد را بود اشبه و امثل
۱۲. فایده در اقسام منطق و مقولات عشر «ص ۹۳»
۱۳. [الدلالات المنطقية] «ص ۹۴-۹۵» (منطق-عربی)
آغاز: «واعلم انهم حصرو الدلالة اللفظية في المطابقة والتضمن والالتزام وذلك لان اللفظ اذا كان دالاً على معنى بحسب الوضع».
- انجام:** «فالدليل محل تأمل الا ان يضم اليه مقدمات آخر تأمل يظهر لك خلقة الحال في تحقيق هذا المقال».
۱۴. فارسی هیأت «ص ۹۶-۱۲۰» (هندسه؛ نجوم-فارسی)
آموزش منظوم ریاضی و نجوم اقلیدسی است.
- آغاز:
نقطه هندسی که منعدم است شیء ذو وضع غیر منقسم است نه به طول و به عمق و عرض است این نه به فعل و به وهم و فرض است این خط درین عرف هست طول فقط منتهی چون شود رسد به نقطه
- انجام:** حساب غالب و مغلوب با حریف جنس کم بودن خوشست وز مخالف محتشم بودن خوشست ور عدد این هر دو را یکسان بود هر که سالش خرد غالب آن بود
۱۵. انواع استعاره «ص ۱۲۱»
فایده‌ای شامل معنای استعاره در لغت و اصطلاح و انواع سه گانه آن: تخیلیه، ترشیحیه و مکنیه.

۱۶. دستور معما «ص ۱۲۲-۱۳۲» (معما-فارسی)
مؤلف: احمد بن نظام‌الدین حقیری هروی (۹۲۳ق)
کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۸۸؛ مجلس، ج ۳، ص ۱۲۲ و
ج ۳۱، ص ۹۵-۹۶، ش ۹۸۰۵/۱ و ص ۱۰۲، ش
۹۸۱۸/۴؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۲۶۹ و
ج ۱۱، ص ۹۶۸؛ سپهسالار، ج ۵، ص ۶۰۸-۶۰۹ (دو
نسخه معرفی شده، یکی از آنها بدون نام مؤلف)؛ الهیات
تهران، ج ۲، ص ۱۹۵-۱۹۶؛ ملی تهران، ج ۱۶،
ص ۱۰۹-۱۱۰؛ صدر بازار اصفهان، ج ۲، ص ۳۳۸.

آغاز:

به نام آن که ذات جمله اشیا

بود چون اسم ذات او مسما

بود آسایش جانها ز نامش

گشاد جمله مشکلها ز نامش

به ذات اوست عالم را نمایش

ز نامش هر معما را گشایش

انجام:

درین فن پیش از این چندین رسایل

رقم زد کلک ارباب فضایل

ولی اکثر ز تعریفات مشهور

ز نقصان نیست خالی وز حل (خلل) دور

حقیری اندرین نظم محقر

که بر لوح بیان آمد مصور

به وجهی کرد تعریف عملها

که زایل گشت اکثر را خللها

پی تاریخ آن از عالم غیب

رسیده نسخه موزون بی‌عیب

قبول خاطر اهل هنر باد

به خوبی در همه عالم سمر باد

الرّسالة معمیة لحضرت مولانا شهاب الملة والدین

قدّس سرّه.

۱۷. معما «ص ۱۳۲-۱۳۷»

شامل چندین معما به نامهای زین‌العابدین، سعد،

مسعود، اختم، خان، عادلشاه، علی‌شیر، محسن‌علی،
بایر، یوسف، مجد، حسین، کلیم، آملی، عصمت، عرب،
شیخ ویس، شیخ ولی، زید، ایاز، قباد، زابری، ملک،
بدیع، تقی، حیدر، سعید، فیروزه، عنایت، مرشد، حسام،
رجب، رشید، معین، اسماعیل، شجاع، الیاس، طالب،
قاسم، سراج، نجم، آدم، یحیی، شاه‌قلی، منصور، صالح،
ایوب، فریدون، میرزا، درویش، فتحی، محمود، مهدی،
علی، لطیف، شریف، سعید، رضا.
برای بعضی از اسامی دو یا چند معما مطرح شده است.

۱۸. اسامی مؤنثی که علامت تأنیث ندارند «ص ۱۳۸»

آغاز: «من الاسماء المؤنثة ما لا يظهر فيه علامة التأنيث
كالعین والنفس والكبد والكرش والساق واليد».
انجام: «واليد والرجل والكف والعجز والقوس والنعل.
تمت».

۱۹. معنای حروف الفبا و ابجد «ص ۱۳۹»

آغاز: «الف: مرد بی زن. الباء: كثير الجماع. التاء:
گاودوش. الثاء: هر چند. الجيم: شتر مست».
انجام: «قرشت: ترتیب کرد. تخذ: نگاهداشت. ضطغلا:
تمام کرد».

۲۰. تفاوت ملت و دین و مذهب و معنای مصطلح و لغوی

فقه «ص ۱۳۹»

۲۱. [منظومه در حکمت] «ص ۱۴۰-۱۷۷»

(فلسفه - فارسی)

از انجام ظاهراً ناتمام مانده است. عناوین نانوشته.

آغاز:

الهی حکمتی خواهم الهی

که دانم حال اشیا را کماهی

فرو شوی از دلم نقش غرض را

ازین جوهر جدا کن آن عرض را...

بود جسم از دو جوهر بالضرورت

محل باشد هیولا حال صورت

۲۶. ترکیب بسمله «ص ۲۱۵» (نحو - فارسی)
 آغاز: «بسمله. در نحو با حرف جر است اسم مجرور است
 بیا مضافست بالله».
۲۷. منشعبه للصرف «ص ۲۱۶-۲۲۸» (صرف - فارسی)
 مشتمل بر توضیح ابواب افعال عربی.
 مجلس، ج ۳۷، ص ۵۵۸-۵۵۹، ش ۱۳۹۶۱/۲؛ مشترک
 پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۶۷۷-۲۶۷۹ و ۲۹۵۰.
 آغاز: «الحمد والنعمة لله والسلام على خير خلق الله
 محمد وآله اجمعين. اعلم ان الافعال المتصرفة نوعان
 ثلاثی و رباعی».
- انجام: «الباب الرابع افعال... الاشهرار: شهرت یافتن،
 الازمهرار: سخت کرد شدن از سرما. هذا الباب لازم. این
 باب در قران مجید نیامده است. تمت الكتاب بعون
 الملك الوهاب».
۲۸. رباعی در اوزان صفات مشبیه «ص ۲۲۸»
۲۹. مصادر ثلاثی مجرد به خلاف قیاس «ص ۲۲۹»
۳۰. لغاتی که در صرف عربی در دو نقش و یا حالت استفاده
 می‌شوند «ص ۲۲۹-۲۳۱» (صرف - فارسی)
 آغاز: «بدانکه یک لغة مصدر و هم غیر مصدر آید
 همچون بذر که به معنی تخم و تخم افشاندن آمده».
 انجام: «و مفعول به معنی فاعل نیز چند جا آمده مثل کان
 وعده مائتاً که به معنی انبا است».
۳۱. عوامل منظوم «ص ۲۳۲-۲۳۴» (نحو - فارسی)
 مؤلف: کمال‌الدین بن جمال‌الدین ابن حسام (قرن ۵هـ)^۱
 نظم عوامل المائة عبدالقاهر جرجانی (۴۸۱ق) به پارسی
۱. نام مؤلف در بعضی از منابع به اشتباه به صورت کمال‌الدین
 محمد بن حسام خوسفی / جوسقی (۸۷۵ق) آمده است که
 می‌باید اصلاح شود. رک: مرعشی، ج ۱۲، ص ۲۱۴ و ج ۲۲،
 ص ۱۸۵ و ج ۲۹، ص ۱۹۷-۱۹۸ و ۲۱۱ و ج ۳۲، ص ۹۲۲-
 ۹۲۳؛ فاضل خوانساری، ج ۱، ص ۷۷؛ مرکز احیاء میراث، ج ۱،
 ص ۲۴۱-۲۴۲ و ج ۴، ص ۲۰۲.
- که بعضی جسم کامد قابل فصل
 بود یک متصل در نفسش از اصل
 انجام موجود:
 ولی ناقص نماید انتقالی
 به ابدان تا کند کسب کمالی
 دگر هم نقل او کردند اثبات
 به حیوان بل نباتات و جمادات
 نخستین نسخ و ثانی مسخ باشد
 سیم فسخ و سماوی رسخ باشد
۲۲. عروض «ص ۱۷۸-۲۰۴» (عروض - فارسی)
 مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
 کامل.
 رک: ش ۸۸۱۴/۱.
 آغاز: «سپاس وافر قادری را که حرکت سریع دوایر
 افلاک سبب ازدواج اصول و امتزاج ارکان گردانید».
 انجام: مقطوع.
 هر دم آیم به سویت باشد که بینم رویت
۲۳. زبدة الصرف «ص ۲۰۵-۲۱۰» (صرف - عربی)
 مؤلف: ناشناخته
 آغاز: «الحمد والنعمة لله والصلوة والسلام على خير خلق
 الله محمد رسول الله وآله اجمعين. اعلم ان الافعال والاسماء
 اربعة انواع صحیح و مهموز و معتل و مضاعف. فالصحیح
 ما ليس في مقابلة الفاء والعين واللام حرف علة».
 انجام: «وان كان الثاني من كلمتها وكان مدغماً تثبت
 المددة كدابة وخويصة. تمت».
۲۴. [المؤنثات السماعية] «ص ۲۱۱-۲۱۴»
 (صرف - عربی)
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد سيد
 المرسلين وخاتم النبيين وآله اجمعين. هذا ما اجتمع من
 تأنيث السماعي لفايده المبتدى. العين والاذن والنفس
 والكبد والكرش».
 انجام: «واضحى وسموم ومنجوق وضحي».
 ۲۵. ابواب ثلاثی مجرد و مزید «ص ۲۱۴»

ج ۱۳، ص ۲۵۶۸-۲۵۷۲ و ۲۹۳۵-۲۹۳۶؛ فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ص ۱۵۷؛ کتابخانه‌های زنگی‌پور، ص ۷۲-۷۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۶۳۳ (ناشناخته).
آغاز:

بعد تحمید خداوند و درود مصطفی
نعت آل پاک پیغمبر رسول مجتبا
هست مدح خسرو غازی معزالدین حسن
حامی دین آفتاب معدلت ظلّ خدا
انجام: فی العوامل المعنوی.
عامل فعل مضارع معنوی باشد بدان
همچنین معنی بود عامل یقین در مبتدا

۳۲. لغز منظوم «ص ۲۳۴»

آغاز:

چیست آن همنفس که هر ساعت
با تو گوید ز علم غیب اسرار
آگه از حال مهر و کار سپهر
واقف از سرّ لیل و کار نهار

انجام:

نام وی قلب وقت و عکس من است
عمر او را بهار تا به بهار

۳۳. مدت زمان آدم تا خاتم و مدت خلافت خلفای راشدین

«ص ۲۳۵»

از شواهد النبوة.

۳۴. اشعار «ص ۲۳۵»

شامل یک رباعی از ابن یمین در تفاوت دال و ذال در فارسی و رباعی دیگری درباره انواع شش گانه ترکیب.

۳۵. فاتح فاتحه «ص ۲۳۶-۲۴۸» (تجوید-فارسی)

مؤلف: محمد بن عبدالجلیل بن محمود بن محمد صافی
از زمان زندگی مؤلف اطلاعی در دست نیست جز آن که در کتاب از در الفرید محمدطاهر حافظ اصفهانی (نیمه دوم قرن ۹هـ) و شیخ الملة والدين محمد جزری رحمه

در ۳۱ بیت است. آن را به نام خسرو غازی معزالدین حسین بن ملک غیاث‌الدین بن فخرالدین کورت (۷۷۱-۷۳۲ق) فرمانروای هرات و اسفزار و سیستان و غور و غرجستان ساخته است.

با این سربندها:

- در بیان عدد عوامل.

- النوع الاول: حروف تجزّ الاسم فقط وهي سبعة عشر احرف.

- النوع الثاني: حروف تنصب الاسم وترفع الخبر والثالث منها.

- النوع الثالث دیده شود: حروف ترفع الاسلام و تنصب الخبر.

- النوع الرابع: حروف تنصب الاسم فقط.

- النوع الخامس: حروف تنصب الفعل المضارع فقط وهي اربعة.

- النوع السادس: حروف تجزم الفعل المضارع وهي خمسة.

- النوع السابع: اسماء تجزم الفعل المضارع على معنى ان وهي تسعة.

- النوع الثامن: اسماء حروف تنصب الاسم المنکر على التمييز وهي اربعة.

- النوع التاسع: اسماء بعضها تنصب الاسم وبعضها ترفع الاسم وهي تسعة.

- النوع العاشر: افعال الناقصة التي ترفع الاسم وتنصب الخبر وهي ثلاثة عشر فعلاً.

- النوع الحادي عشر: افعال المقاربة ترفع اسماء واحد وهي اربعة.

- النوع الثاني عشر: افعال المدح والذم التي ترفع الاسم الجنس المعروف باللام وهي اربعة.

- النوع الثالث عشر: افعال الشك واليقين تنصب مفعوليهما وهي سبعة.

- العوامل القياسية وهي سبعة.

- المعنوية ههنا اثنان عامل رافع.

- حروف العطف عشرة.

منزوی، ج ۳، ص ۲۰۷۲-۲۰۷۳؛ ذریعه، ج ۱۵، ص ۳۶۰؛ دنا، ج ۷، ص ۶۷۱-۶۷۳؛ مشترک پاکستان،

الجملة ثلثة عشر معنوية وستة لفظية. انتهى كلام العلامة المقرئ عفيف الدين عثمان بن عمر الناشري».

۳۷. فوايد صرف ونحو «ص ۲۵۰-۲۵۲»

۳۸. اشعار «ص ۲۵۰»

از مرزا محمد عالی و سعدی.

۳۹. دعای یادگیری مطالب «ص ۲۵۰»

۴۰. لغز «ص ۲۵۳»

مؤلف: محمود بن یمن‌الدین فریومدی، ابن یمن (سده ۸هـ)
آغاز:

مرا دو یار جهان دیده و دو همزادند
که یک زمان نتوانم گریز از ایشان کرد

رساله‌های حاشیه صفحات:

۴۱. [رساله ضرب] «ص ۱-۲ حاشیه» (ریاضی-فارسی)
بیشتر این رساله بر اثر پارگی کناره صفحات از بین رفته
است. آغاز آن نیز افتادگی دارد.

آغاز موجود: «و دو یست را دو در دو ضرب... چهار
شود هر یک را هزار... شود».

انجام: «دیگر ضرب نمایند حاصل... را هزار هزار...
تمت الرسالة».

۴۲. گفتارهای پراکنده «ص ۳-۸ حاشیه»

بدین ترتیب: اقسام حکمت، عوالم دهگانه به نقل از میر
ابوالقاسم رحمه الله، از جام گیتی نما، ذکر امعاء آدمی،
غشاء العین، نه دایره عظیم، ذات آدمی، اقسام نفس، فی
المختصر درباره ارکان چهارگانه فقه، قیاسات و اوزان.

۴۳. اختیارات ساعات استخاره «ص ۹ حاشیه»

آغاز: «اختیارات ساعات استخاره امام ناطق جعفر
صادق^(ع). شنبه اول ساعت نیک است تا چاشت».

انجام: «دیگر آن که بد است تا شام آنکه نیک است تا...».

الله (۸۳۳ق) و ابو محمد جعفر بن محمد همدانی نقل قول
شده است.
کامل.

سنا، ج ۲، ص ۱۸۲، ش ۱۰/۱۲۴۵ (با نام فاتحه فائحه)؛
آستان قدس، ج ۲۳، ص ۱۲۲.

آغاز: «الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب وفتح
ابواب معرفته على المحمود في الشيب والشاب صلواة
الله وسلامه عليه وآله الى يوم الحساب. اما بعد بدان
اعزك تعالی وایانا فی الدارين كه علما و ابناء صناعت
قرائت در تجويد حروف كلمات قرانی مبالغه بلیغ دارند
خصوصاً در سوره کریمه فاتحه فایحه به تخصیص در
نماز تا آن که گفته‌اند در تلاوت این سوره مبارکه در
پنجاه و دو موضع احتیاط تمام باید کرد تا قرائتش
درست و بی عیب باشد بنا بر این، این فقیر... جلال‌الدین
محمد بن عبدالجلیل بن محمود بن محمد الصافی... آن
موضع را درین رساله که نام گذاشته شد به فاتح فاتحه در
بیست و هفت محل ادا می‌کند بر وجهی که بیان پنجاه
[و] دو گونه معهوده به تمام مبین گردد ان شاء الله تعالی.
اول آن که ب بسم الله را تنگ گوید یعنی ب [پ] نگوید
تا حرفی به حرفی منقلب نشود».

انجام: «به ائمه قراءه رسیده و از ایشان به سایر امت
الی یومنا هذا. اللهم ارزقنا تلاوة کتابک كما تحب
وترضى وبالله الصمد والتوفیق والیه المرجع بالتحقیق.
امید که چون این رساله منظور انظار اولی الابصار گردد
ذیل عفو بر اقباحش پوشند و به قلم کرم در اصلاحش
کوشند و مؤلف را به دعای خیر یاد فرمایند».

۳۶. مسألة الهمزة المتطرفة «ص ۲۴۹»

برگرفته از گفته‌های عفيف الدين عثمان بن عمر ناشري
(۸۰۴-۸۴۸ق).

آغاز: «الحمد لله وحده وصلى الله على محمد واله وسلم.
وبعد فهذه مسألة الهمزة المتطرفة فرتبها للتمسها(?)
وذلك انك تقول تبدل الهمزة الفأفى نحو يشاء فى
الوقف».

انجام: «فى وجه اتباع الرسم على القصر فقط فيكون

۴۴. [فرهنگ] «ص ۱۰-۱۴ حاشیه»
ظاهراً فرهنگ اصطلاحات و شرح چند قصیده است. به دلیل پارگی آغاز آن نمی توان به درستی تشخیص داد موضوع اصلی اش چیست اما کلمات آغازین متن مربوط به قصیده ترسائیه خاقانی است.
آغاز: «عید نصاری... روز روزه... عبدالهیگل... عمران پدر مریم مرد دانشمندی بود».
- انجام: «قرع: کوفتن. کوس دکه زدن. حمزه تیره نیزک و به معنی شوربا نیز آمده. قعه نشستن. تمت شرح».
۴۵. زمان زندگی انبیاء از آدم تا خاتم «ص ۱۵ حاشیه»
۴۶. وفيات شعرا و علما «ص ۱۵-۱۷ حاشیه»
تاریخ درگذشت چندین تن از شعرا و علما تا سال ۱۰۳۴ق است.
۴۷. فال نامه «ص ۱۸ حاشیه»
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)
آغاز: «باید که سوره فاتحه و سوره اخلاص... حال تمام بخواند بعد از آن نیت... دست بر یکی ازین حروف بگذارد».
- انجام: «ن ای ی ل ر ت ی ی د د. تمت».
۴۸. [ظرایف و لطایف] «ص ۱۹-۲۰ حاشیه»
۳ حکایت طنزآمیز است.
۴۹. کتبی که بر انبیا نازل شده است «ص ۲۱ حاشیه»
۵۰. معنای رنگ «ص ۲۳ حاشیه»
۳۱ معنا برای آن بر شمرده شده است.
۵۱. کنز اللغات «ص ۲۵-۵۸ و ۷۵ حاشیه» (لغت-فارسی)
مؤلف: محمد بن عبدالخالق بن معروف (سده ۵۹ ه)
انتخابی از آن است.
آستان قدس، ج ۱۳، ص ۸۰-۸۲؛ مشترک پاکستان،
- ج ۱۴، ص ۲۳۲-۲۳۵؛ فرهنگنامه های عربی به فارسی، ص ۱۶۸-۱۶۹؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۶-۲۰۱۹؛ مشار فارسی، ج ۴، ص ۴۱۵۲.
- آغاز: «فی الکنز. بسمله. العذب بازداشتن... العاقبة از پی در آمدن... انبوهی کردن. العلب نشان کردن».
- انجام: «غذق: خوشه انگور. رَوَاح: بسیار آب. قباح. فراخ. مطیبه: شتر سواری. تمت».
۵۲. دانستن تخم لیمون «ص ۱۲۲ حاشیه»
۵۳. معما به اسم بدر «ص ۱۲۲ حاشیه»
۵۴. [عیوب قافیه و اوزان شعر فارسی]
«ص ۱۸۲-۱۹۲ حاشیه»
بخشی از کتابی است درباره عیوب قافیه و صنایع شعر و اوزان فارسی که به صورت فرهنگنامه تدوین شده است.
آغاز: «عیوب قافیه چند نوع است اقوا و اکفا و سناد و ایضا. اقوا: در لغت تاب از ریسمان باز دادن است و در اصطلاح حرکاتی که مخالف یکدیگر باشند».
- انجام: «بحر متقارب اصله ۴ مَرَات فعولن. بحر متدارک
ای نفس بسته از تیره شب بر قمر
طوطی خستت افکنده بر پر شکر».
۵۵. تذکرة الحكماء من قسطاس الاطباء
«ص ۱۹۲-۲۰۲ حاشیه»
شرح حال کوتاه چندین تن از حکما، که در نسخه با نام بالا خوانده شده است.
آغاز: «آدم علیه السلام سیاه گونه و سخت سپید. کذا فی الخلاصه و بقول صاحب کشف مشتق است از ادمت یعنی گندم گون بودن».
- انجام: «مافیوس از حکمای کامل است و گویند حکیمی است که مخترع تریاق فاروق است».

۵۶. انواع چهارگانه الف در نحو عربی «ص ۲۰۴ حاشیه»
چندین فایده و یادداشت تجویدی کوتاه است که در پی هم نوشته شده‌اند.
۵۷. رباعی درباره الفاطمی که مقتضی صدر کلامند «ص ۲۰۵ حاشیه»
از فصیحی.
۵۸. [استعارات] «ص ۲۱۰-۲۱۵ حاشیه» (لغت-فارسی)
آغاز: «باب الاستعارات. آب شناسان یعنی قاعده دانان. انگشت نیل کنایه از نشان فقر باشد. آستین برزد یعنی مستعد کار شد».
انجام: «نافه بوی یعنی آن که بوی او همچو نافه باشد... و نیز کنایه از گنده دهان باشد چو پوست نافه بوی... دارد. تمت».
۵۹. [منظومه پزشکی] «ص ۲۱۶-۲۲۴ حاشیه»
این عناوین در نسخه ما دیده می‌شود: در مذمت اطباء نادان، در مناقب اطباء عالم حاذق، در تفضیل علل و امراض داخله و خارجه، فی الاطباء الزمان.
آغاز: مذمت اطباء نادان.
و ان اطبا که خالی‌اند از طب
... اندوخته ز نبوت غب
انجام:
چون شنیدید حدّ این پنجاه
کرد باید کنون سخن کوتاه...
ای خداوند از چنین حکما
خلق را کن به فضل خویش رها
که جهان شد ز فعل‌شان ویران
خلق را زین بدان به جان برهان
۶۰. قطعه‌ای از خاقانی «ص ۲۲۵ حاشیه»
۶۱. قطعه منظوم در لغز «ص ۲۳۴ حاشیه»
۶۲. فواید تجویدی «ص ۲۳۶-۲۴۳ و ۲۴۵-۲۴۶ حاشیه»
۶۳. علمی که مفسر قرآن باید بداند «ص ۲۴۴ حاشیه»
۶۴. قرائت آیه وان اردتم استبدال «ص ۲۴۴ حاشیه»
شامل توضیح ۶ عمل تجویدی در آیه مذکور است.
آغاز: «وجدت بخط شیخنا شیخ عبدالباقی بن عبدالله العدنی منقولة هذه المسائل من مصحف مقابل للعشر بخط العلامة الحافظ محمد العباسی رحمه الله قوله تعالی وان اردتم استبدال زوج الی قوله هو الوقف التام».
انجام: «السادس القصر فی اتیم مع الفتح فی احدهنّ مع التوسط فی شیاً».
۶۵. [منظومه در وقف و ابتداء] «ص ۲۴۸ حاشیه»
منظومه کوتاهی در وقف و وصل قرآن است. آن چه در نسخه ما نوشته شده ۸ بیت است.
سراینده آن به درستی مشخص نیست. در نسخه ش ۱۷ امام جمعه خوبی مجلس به «حافظ‌الدین بخاری رحمه الله تعالی» نسبت داده شده است.
مجلس، ج ۷، ص ۲۸۱ و ج ۳، ص ۵۱۵؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۵۷۹-۵۸۰ و ج ۸، ص ۲۰۲؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۲، ص ۱۷۶؛ مرعشی، ج ۲۶، ص ۸۴؛ سنا، ج ۱، ص ۲۳۴، ش ۳۹۱/۶؛ گوهرشاد، ج ۲، ص ۵۱۱ و ج ۳، ص ۱۲۳۶-۱۲۳۷.
آغاز:
حافظا این نظم را بشنو کنون
[تا ترا در وقف باشد رهنمون]...
ط چو وقف مطلق آمد مر ترا
مگذر از وی هر کجا یابی ورا
انجام:
ق وقف اختلاف است ای عزیز
بگذری از وی چو قف یابی تو نیز
لا اگر باشد علامت اندرو
نیست وقف آن جا ترا بگذر ازو

نشریه نسخه‌های خطی، ج ۶، ص ۳۵۲ و منابع آن جا؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۷۷۶؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۱۷۰-۱۷۱، ش ۴۴۹۳ و ج ۱۵، ص ۳۱۰-۳۱۱، ش ۵۱۷۰/۲؛ الهیات مشهد، ج ۱، ص ۵۷۷؛ بروکلان، ج ۵، ص ۲۲۶؛ معهد المخطوطات، فؤاد سید، ج ۱، ص ۳۹۸-۳۹۹؛ بلوشه، ص ۲۶۸؛ امام صادق قزوین، ج ۱، ص ۲۶۸-۲۶۹؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۹۹۶ و ج ۴، ص ۲۷۰۰ (با انتساب اشتباه به سید رضی) و ج ۵، ص ۳۵۳۳.

آغاز: «والمؤنث السماعیة ان كانت ثلاثیة یظهر کونها مؤنثاً بشیئین احدهما ظهور تاء التأنیث والفعل الذی اسند اليها والثانی بالتصغیر».

انجام: «والتأنیث علی تقدیر البقعة وجميع حروف الهجاء والحروف المعنویة نحو فی وعلی وعن واشباهها کلها مؤنث سماعیة. نقل من المکمل شرح المفضل تمت».

۲. [شرح کلمة التوحید (التهلیلة)] «ص ۴-۱۲»

(نحو؛ کلام-عربی)

مؤلف: محمد بن عمر فخر رازی (۵۴۴-۶۰۶ ق)

دارای ۴ بحث:

البحث الاول: زعم جماعة من النحاة ان هذا الکلام فیہ اضمار و حذف.

البحث الثاني: قال النحویون قوله لا اله الا الله مرفوع لانه بدل.

البحث الثالث: اتفق النحویون علی ان محل الآ فی هذه محل غیر.

البحث الرابع: قال جماعة من الاصولیین الاستثناء عن النفی لا یكون اثباتاً.

از آغاز افتادگی دارد.

دنا، ج ۶، ص ۱۰۱۸-۱۰۱۹؛ علاوه بر نسخه‌های معرفی شده در آن جا آستان قدس، ج ۴، ص ۴۲۰-۴۲۱ و ج ۱۱، ص ۵۸۹-۵۹۰؛ حقوق تهران، ص ۳۸۲؛ در مجلس، ج ۴، ص ۳۳۷ تا بریدید از سید شریف جرجانی دانسته شده ولی در چاپ جدید آن فهرست، ص ۸۳ ناشناخته معرفی شده است.

خط: نستعلیق و نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیها به سنگرف و سبز، همه صفحات جدول بندی شده با رنگ سبز یا سرخ، در آغاز نسخه ۴ صفحه فهرست مطالب و معرفی این جنگ از باستانی راد، مطالب نوشته شده در متن و حاشیه، گاهی مطالب متن و حاشیه از هم جداست که شرحشان پیش از این آمد. گاهی نیز ادامه مطالب متن در حاشیه نوشته شده است. در بخشهایی که متن دیگری در حاشیه نوشته نشده کناره صفحات حاشیه نویسی و یادداشتهای توضیحی دارد. این حاشیه‌ها با نشانیهای «منه» و «۱۲» و «بدر» از هم متمایز شده است. در برگ آخر نسخه تملکی بوده که نام دارنده نسخه را از آن صفحه پاره کرده‌اند. زمینه بعضی از صفحات با جدولهای چهار خانه به صورت شبکه‌ای از مربعهای کوچک درآمده است. بالای بعضی از برگها جمله «رب یسر» نوشته شده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف در گوشه بالای سمت راست ورق وسط جزوها (به صورت خط مشکی رنگ مورب).

کاغذ: فرنگی نخودی، آهار مهره. بیشتر برگها متن و حاشیه شده. حاشیه‌ها دست‌ساز شرقی. صفحات کمی آخورده.

سه، ۱۲۷ برگ، ۱۲/۳ × ۲۳/۶، سطور مختلف، اندازه جدول: ۱۶/۵ × ۷/۵.

جلد: میشن زیتونی ضربی با ترنج و سرترنج و جدولهای گرهی و ساده. قطر: ۲/۸.

خریداری از حسینعلی باستانی راد در آذر ۱۳۴۸ ش. [شماره ثبت: ۸۵۶۲۵]

(۸۹۱۵)

مجموعه:

۱. المکمل فی شرح المفضل «ص ۱-۳» (نحو-عربی)

مؤلف: حسین بن محمود بن حسن زیدانی شیرازی، مظهرالدین (۶۶۲-ق)

نسخه ما بخش کوتاهی از کتاب درباره مؤنثات سماعی است.

دوانی منتسب شده ولی نسخه دومی در ص ۲۰۹ همان فهرست بدون نام مؤلف معرفی شده است.

نسخه ش ۱۰۱۸۸/۱ هم که در مجلس، ج ۳۲، ص ۲۲۵ معرفی شده آغازش مطابق این رساله و انجامش مطابق با رساله تهلیلیه فخر رازی است. پس از رؤیت نسخه مشخص شد ص ۲-۶ رساله شمس‌الدین استرآبادی و ص ۷-۱۲ تهلیلیه فخر رازی است اما به دلیل آن که در این بین یک برگ نسخه (شامل آغاز و انجام این دو رساله) افتاده تمایز و تشخیص آنها دشوار شده است.

ذریعه، ج ۴، ص ۵۱۵-۵۱۶ (با نام تهلیلیه و ناشناخته) و ج ۱۴، ص ۴۱ (شرح کلمه التوحید از شمس‌الدین استرآبادی)؛ حقوق تهران، ص ۳۸۲؛ آستان قدس، ج ۴، ص ۴۲۰-۴۲۱؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۵۳۷.

آغاز: «الحمد لمن تفرد و تعالی ان یوحده والصلوة علی من هدانا کلمة التوحید و ارشدنا الی ما قصر عنه التعدید. و بعد فهذه مباحث متعلقة بکلمة التوحید موردة علی وجه فیه اشارة الی المنقول والمعقول والی ما علیه ارباب المکاشفة فی الاصول».

انجام: «ولا یحولنا مع امورنا و اوقلنا فی زمرة الموحدين ولا یجعلنا فی سلك الغاوبین والحمد لله اولاً و آخراً والصلوة علی خیر من نبیه محمد وآله ومن تمسک اخلاصاً بجنابه. تمت الرسالة».

۴. کیفیت سریان نور وجود الحق فی الموجودات

مؤلف: گویا احمد بن ابراهیم دشتکی شیرازی، نظام‌الدین

(۱۰۱۵-ق)

این رساله در بیشتر نسخه‌ها و منابع از ملاصدرا (۱۰۵۰ق) دانسته شده ولی در نسخه‌های ش ۵۹۱۱/۶ دانشگاه تهران و ش ۴۶۸۱/۲۳ و ۶۱۹۲/۶ ملک به دشتکی شیرازی (۱۰۱۵ق) نسبت داده شده است. مرحوم دانش‌پژوه هم این احتمال را ترجیح داده‌اند و در دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۴۸ نوشته‌اند: «این رساله به نام سریان الوجود از صدرای شیرازی در مجموعه

آغاز موجود: «بعده لا اله الا هو الرحمن الرحیم لو کان المراد لا اله الا هو هذا الاله فی قوله تعالی والهکم اله واحد کان تکراراً محضاً».

انجام: «ولاجل ان البناء علی الفتح فی الدلالة علی العموم اتفقوا علی قولنا لا اله الا الله. تمت».

۳. [شرح کلمه التوحید] (تهلیلیه) (ص ۱۵-۲۴)

(کلام-عربی)

مؤلف: شمس‌الدین محمد استرآبادی (سده ۱۰هـ)

شامل ۵ بحث:

البحث الاول: فیما ذهب الیه بعض من اهل المنقول من انه لا بد فیهما من تقدیر الخبر.

البحث الثاني: متعلق لما ذهب الیه بعض الآخر من عدم الاضمار.

البحث الثالث: فی ان نفی الجنس نفسه هل له معنی ام لا.

البحث الرابع: هو انه اذا كانت هذه الکلمة لنفی الجنس و....

البحث الخامس: فی ان هذه الکلمة الطیبة هل یحتمل التوحید ام لا.

این کتاب در بیشتر منابع و فهرستها به صورت ناشناخته

معرفی شده است. از جمله نسخه‌های ش ۱۶۳۵

(مجلس، ج ۴، ص ۳۳۶-۳۳۷)، ۴۵۶۶/۷ (ج ۱۲، ص ۲۶۱)

و ۴۹۵۴/۲۹ (ج ۱۴، ص ۲۴۴-۲۴۵) کتابخانه مجلس

و دیگر کتابخانه‌ها مانند عکسی مرکز احیاء، ج ۴، ص ۸۶؛

مدرسه صدر بابل، ص ۱۱۵؛ آستان قدس، ج ۱۱،

ص ۵۸۹-۵۹۰؛ فاضل خوانساری، ج ۱، ص ۲۰۹ و

مؤید قم، ج ۲، ص ۵۵-۵۶.

در چاپ جدید جلد چهارم فهرست مجلس، ص ۸۳-

۸۴ آن را به فخر رازی منسوب کرده‌اند که صحیح

نیست و نشان می‌دهد فهرست‌نگار این رساله را با رساله

پیشین آن مجموعه اشتباه کرده است. در ملی تهران، ج ۲،

ص ۳۲۱-۳۲۳ نسخه‌ای از این کتاب مورخ رجب

۹۶۳ق با نام رساله فی کلمه التوحید از مجدالدین

اصفهان‌ی دانسته شده است. از انجمنی که مؤلف فهرست

نقل کرده بر می‌آید این شخص کاتب نسخه باشد. نسخه

دیگری از این کتاب در ادبیات مشهد، ص ۱۹۲ به جلال

السالكين من البرية... وبعد فهذا نبذ من درر استترت تحت العبارات المعجزات والاستعارات الشائقات وهي ما اوله قوله الله نور السموات قد ابرزته بالتفكر فيها وفيها افادة المحققون والمدققون في الآيات البينات».

انجام: «وتلالات الكواكب الدرية على البرية واشرفت النجوم السماوية لاهتداء الضالين البرية والحمد لله لوليه والصلوة على خير نبيه والسلام على من استمسك بجنباه من آله واصحابه».

۶. شرح اثبات الجوهر المفارق (شرح العقل الكل)

«ص ۷۳ - ۸۶»
مؤلف: محمد بن اسعد دواني (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)
 کامل. در نسخه با نام «شرح مولانا جلال‌الدین محمد دوانی بر رساله عقل الكل که از تصنیف خواجه نصیرالدین طوسی است».
 دنا، ج ۶، ص ۴۰۵-۴۰۶؛ کتابشناسی مکتب فلسفی شیراز، ص ۹۳-۹۵.

آغاز: «بعد حمد الله مبدع الحقایق والصلوة والسلام على رسوله مظهر الدقایق وعلى آله وصحبه من كل بارع فایق يقول الفقير الى عفوره به الحقیقی محمد بن اسعد الصدیقی لما اتفق لي مطالعة الرسالة التي اخترعها... محمد بن الحسن الطوسی في اثبات الجوهر المفارق المسمى بالعقل الكل سنح اثناء المطالعة دقایق لا يطلع عليها... التزمت ايراد لفظ تلك الرسالة ممزوجاً».

انجام: «ويستحصل فيه اذا حصلت ببال فلا يكون في تمثل المعقولات ايضاً بالعقل. هذا ما سنح لي من الكلام على هذه الرسالة لبناء الملاحظة من دون تفرغ تام ولي في تحقيق نفس الامر كلام بعيد العور من عناية الله تعالى وحسن توفيقه تيسير انه خير من اعان وهو المستعان وعليه التكلان».

انجامه: «في اوائل شهر رمضان سنه ۱۵۹ في بلدة حيدرآباد».

۱. اين انتساب مطمئناً اشتباه است. برای اطلاعات بیشتر رك: آستان قدس رضوی، ج ۶، ص ۳۷۶؛ کتابشناسی فیض كاشانی، ص ۳۶۳.

رسائل او چاپ سنگی ۱۳۰۲ق، ص ۱۳۲-۱۴۷ دیده می‌شود. در نسخه شماره ۶۵۵ آستان قدس به نام فیض كاشانی آمده است!... و گویا باید از همین دشتکی باشد چنان که در نسخه ۶۹۸/۲ د کتابخانه هیات نیز به نام همین دشتکی است».

نسخه‌ای از این کتاب در مرعشی، ج ۱، ص ۳۱۷-۳۱۸ با نام معیبه الواجب بالموجودات بدون شناخت مؤلف معرفی شده است که مرحوم سید عبدالعزیز طباطبایی آن را در یادداشت‌های خود شناسایی کرده و نوشته‌اند که این رساله با نام ملاصدرا منتشر شده ولی از آن نظام‌الدین دشتکی است. رك: المحقق الطباطبایی فی ذكره السنویة الاولى، ج ۲، ص ۸۸۲. کامل.

ذریعه، ج ۱۲، ص ۱۷۸-۱۷۹؛ کتابشناسی ملاصدرا، ص ۱۷۶-۱۷۸؛ عکسی مرعشی، ج ۳، ص ۴۳۲؛ دانشکده هیات تهران، ج ۱، ص ۳۶۷ و ۵۶۱؛ ملک، ج ۸، ص ۲۷ و ج ۹، ص ۲۳۱؛ دنا، ج ۹، ص ۹۴۳-۹۴۴ (تحت دو عنوان به نام ملاصدرا و دشتکی؛ در آن جا به یکی بودن هر دو عنوان دقت نشده است).

آغاز: «احمدک یا من تجلیت بذاتک فی کل شیء وظهرت بنورک فی کل ظل وفیء فانت مع الاشياء بلا مقارنة».

انجام: «واحاطة الوجود تعالی بالموجودات على وجه یلیق بشأنه وهو ما اردناه واما معنیته واحاطته العلمیة والحکمیة فهو اظهر من ان یخفی فاعرف. تم بالخیر».

۵. تفسیر آیه النور «ص ۵۳ - ۷۰» (تفسیر-عربی)

مؤلف: ناشناخته

تألیف شده در شهر كاشان به درخواست علمای آن شهر. سنا، ج ۱، ص ۱۳۵؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۳، ص ۳۵۳ و ج ۶، ص ۵۱۱-۵۱۲؛ كشاف الفهارس، ج ۳، ص ۱۹۰-۱۹۱؛ پزشکی تهران، ص ۱۴۹.

آغاز: «سبحانک اللهم یا منور مشکوة القوة النظریة بانوار مصابیح الفکر والرویة ونحمدک یا هادی

- شاهنامه فردوسی مذکور است». آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على رسوله محمد مصطفی خاتم النبیین وعلى وصیه وولیه المرتضى هادی ائمة الدين... اما بیاید دانست که این زبان را پارسی خوانند و دری و پهلوی و سبب آن است که... باب الالف. ایرمان: چاکر. اب شمال گلستان. آذر: آتش».
- انجام: «یال: دست و گردن اسپ را نیز گویند. یافه: بیهوده. یله: رها کردن. یل: مبارز باشد. یغما: تاراج باشد».
۱۰. فرهنگ لغات شاهنامه «ص ۱۴۳ - ۱۶۰» (لغت - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على خير خلقه محمد وآله اجمعين. ترجمه الفاظ پارسی که ملک الکلام فردوسی شاهنامه بدان منتظم ساخته. باب الالف. ایزد: خدای عزوجل. افسر: تاج. اورنگ: تخت و عز. ارژنگ: نگارخانه مانی».
- انجام: «یلدا: شب درازترین زمستان. یازیدن. بلندشدن. یسار: توانگری. یاس: نومیدی. یازان: آهنگ. یاکند: یاقوت. تم بالخیر والسلام».
۱۱. وجوب الامامة «ص ۱۶۳ - ۱۷۰» (کلام - عربی)
مؤلف: محمد بن علی کراچکی (۴۴۹ق)
رساله کوتاهی در بیان وجوب احتیاج به وجود امام است. در فهرستی که یکی از معاصرین کراچکی از تألیفات او ساخته به نام این کتاب اشاره شده است. رک: تراثنا، ش ۴۳-۴۴، ص ۳۹۴.
- این رساله جزو مجموعه نوشته‌ها و فوایدی است که کراچکی آنها را در کنز الفوائد گنجانده است و به این سبب نسخه جداگانه ندارد.
- چاپ شده در کنز الفوائد، بیروت، تصحیح عبدالله نعمه، ج ۱، ص ۳۲۱. کامل.
۷. تفسیر آیه الكرسي «ص ۸۹ - ۱۱۸» (تفسیر - عربی)
مؤلف: محمد بن احمد خفزی (۹۵۷ق)
کامل.
- کشاف الفهارس، ج ۳، ص ۱۵۸ - ۱۶۰؛ دنا، ج ۳، ص ۱۰۶.
- آغاز: «تبارک الله سبحانه ما اعظم شأنه واطهر برهانه هو ذی العرش الاعلی ومبدع السموات العلی... اما بعد فیقول الفقیر... لما كان اعلى المطالب واسنى المارب».
- انجام: «واستدامة السلطنة الظاهرة خلد الله شمسو سلطنته وابد اقامر دولته وانصر اولياء شوکته واخذل اعداء رفعته وامدد ظلال رافته على كافة الانام مد الليالي والايام بالنبي وآله الكرام».
- انجامه: «تم بالخیر فی رابع شهر جمادى الثانی من شهر سنه ستین بعد الالف فی بلدة حیدرآباد من بلاد الهند».
۸. عينية الصفات (برهان التوحيد) «ص ۱۲۱ - ۱۳۰» (فلسفه - عربی)
مؤلف: شمس‌الدين محمد گیلانی (- بین ۱۰۶۰ تا ۱۰۶۴ق)
در نسخه نام رساله چنین آمده است: «رسالة فی عينية الصفات من تصانیف مولانا شمس‌الدين گیلانی».
- مجلس، ج ۹، ص ۲۴۳، ش ۱۳/۱۷۰۱؛ ملک، ج ۵، ص ۳۲۸؛ «نگارهای شمسی گیلانی»، ص ۵۴.
- آغاز: «اعلم ان الموجود اما ان يكون لوجوده وحقیقته علة او لا فان كان له علة فهو الموجود الممكن بالذات وان لم يكن له علة فهو الموجود الواجب بالذات».
- انجام موجود: «الصفات الكمالية فی الواجب بالذات زايدة على ذاته تعالی وذاته تعالی علة فاعلیة لايجاد تلك الصفات الكمالية فی ذاته تعالی».
۹. فرهنگ لغات شاهنامه «ص ۱۳۳ - ۱۴۳» (لغت - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
به ترتیب حروف تهجی.
در آغاز نوشته شده: «این نسخه ذکر لغات که در

- ذریعه، ج ۲۵، ص ۳۱؛ دنا، ج ۸، ص ۸۲۹.
- آغاز: «الحمد لله ذی الفضل والاحسان الهادی الی الحق بواضح البرهان وصلوته علی سیدنا محمد نبیه المبعوث للبیان... قد وقفت ایها الاخ الفاضل ادام الله لك التأيید... ذكرت ایدك الله ان احد المخالفین قال اذا كان الله تعالی قد قال ما فرطنا فی الكتاب من شیء وكانت الامة مجتمعة ان النبی صلی الله علیه وآله قد بلغ الرسالة الی الكافة وادی فیها الامانة و بین لجميع الامة فما الحاجة بعد ذلك الی امام».
- انجام: «ما یوجبہ العقل والكتاب والحمد لله قد اوردت لك ایها الاخ الفاضل ادام الله توفیقك ما خصه من وجوه الاجوبة عن هذا السؤال وفي بعضه كفاية و بیان لمن اراد الاستدلال والحمد لله وصلوته علی سیدنا محمد ورسوله وآله اجمعین».
۱۲. شرح رساله العلم (كيفية علم الواجب)
«ص ۱۷۱-۱۷۵» (كلام-عربی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)
در نسخه با نام «مسئله فی كیفیة علم الله تعالی بمعلوماته من مخترعات المولی العلامة نصیر الحق والدين محمد الطوسی رحمه الله».
دنا، ج ۶، ص ۷۳۸-۷۳۹؛ احوال و آثار خواجه نصیر، ص ۴۷۵-۴۷۹.
- آغاز: «اعلم ان الشیخ الرئيس قال فی الاشارات فی كیفیة اتصاف الجوهر العاقل بكمالاته انه يكون علی سبیل نور شی فی شی آخر حیث قال ان كلما یعقل فانه ذات موجود... قال المولی العلامه نصیر الحق والدين محمد الطوسی رحمه الله تعالی ولا شك فی ان القول بتقرر لوازم الاول فی ذاته قول بكون الشی الواحد فاعلا وقابلا لان هذا اعتراف بان الموتر فی تلك الصور العقلية ذاته تعالی».
- انجام: «انكشفت لك كیفیة احاطته تعالی بجميع الاشياء الكلية والجزئية وذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله یعلم الصواب ومنه التوفیق ولیه المآب».
۱۳. اوصاف الاشراف (ص ۱۷۷-۲۳۷)
(عرفان و اخلاق-فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین (۵۹۷-۶۷۲ق)
كامل.
دنا، ج ۲، ص ۳۱۰-۳۱۴؛ احوال و آثار خواجه نصیر، ص ۴۵۷-۴۵۸؛ فہرستوارہ، ج ۶، ص ۳۳۸ و ج ۷، ص ۱۳۵-۱۳۶.
- آغاز: «سپاس بی قیاس بار خدایی را که به سبب آن که هیچ عقل را قوت اطلاع بر حقیقت او نیست».
- انجام: «جمله منتفی شود. الیه یرجع الامر کله. این است آن چه در این مختصر خواستیم ایراد کنیم و این جا سخن منقطع شد والسلام علی من اتبع الهدی ولواهب العقل حمدا لا یتناهی وصلواته علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین».
۱۴. مکالمه امام زین العابدین^(ع) با شبلی
«ص ۲۳۸-۲۴۱»
آغاز: «روی انه لما رجع مولانا ومقتدانا زین العابدین علیه السلام من الحج استقبله الشبلی فقال زین العابدین علیه السلام حججت یا شبلی».
- انجام: «ارجع فانك لم تحج فطفق الشبلی یبکی علی فرطه فی حجه وما زال یتعلم حتی یحج من قابل بمعرفة و یقین. تمت المكالمة».
۱۵. خلق الاعمال (ص ۲۴۵-۲۵۵) (كلام-عربی)
مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)
كامل.
کتابشناسی مکتب فلسفی شیراز، ص ۴۲-۴۴؛ دنا، ج ۴، ص ۹۹۵-۹۹۷؛ در مجلس، ج ۵، ص ۲۴۴-۲۴۵ و ج ۹، ص ۲۲ دو نسخه از این کتاب به ملا شمسای گیلانی نسبت داده شده که بی شک نادرست است!
نسخه دیگری از کتاب حاضر در ملی تهران، ج ۶،
۱. این نسبت اشتباه به منابع دیگری مانند دنا، ج ۴، ص ۹۹۹ نیز راه یافته است.

مؤلف در آغاز نوشته: «پس ازین جهت فرمان جهان مطاع به نفاذ پیوست که درین علوم ثلثه رساله‌ای مشتمل بر امهات مسایل و اصول دلایل این علوم به زبان پارسی به طریق اختصار سمت تحریر یابد تا مبتدیان را تبصره و منتهمیان را تذکره باشد» (ص ۲۹۵). این نسخه تنها بخش کوتاهی از آغاز کتاب را دارد. در نسخه با نام «رساله میر سید شریف قدس الله سره». الهیات تهران، ج ۱، ص ۲۱۰ (با نام رساله در بیان امهات مسائل علوم ثلاثه)؛ مرعشی، ج ۲۱، ص ۵۹ (با نام اصول دین)؛ میکروفیل‌های دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۵۷۵. آغاز: «بر بصائر وقاده و قرایح نقاده اولوا الایدی و الابصار پوشیده نیست که به مقتضای براهین عقلیه و دلایل شرعیه مدار سعادت نوع انسانی بر دو چیز است: اول اعتقادات پاکیزه به مبدا و معاد و آن چه متعلق است به آن و این عبارت است از ایمان. دوم افعال پسندیده که منشا اخلاق قدسیه باشد».

انجام موجود: «که هر یک از این دو نسبت معقول نشود الا با دیگری خواه متوافق باشند یا نه».

۱۸. [فوائد] «ص ۳۰۶-۳۰۷» (چند دانشی - فارسی)
 مؤلف: علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف (۸۱۶-۷۴۰ ق)
 فقط یک صفحه از این رساله باقیمانده است و از انجام افتادگی دارد. عجالتاً نشانی دیگری از این رساله نیافتیم. شاید بخشی از یکی از کتابهای او باشد.

آغاز: «من فوائد الحضرة الاعلمية الافضلية استاد البشر آية الله في الارضين السيد شريف قدس سره. چون اکابر علماء بلاد ما تشریف گرامی ارزانی فرمودند بندگان حضرت امیرزاده خلد الله ملکه را رغبت می‌باشد که درین مجلس بعضی از مباحث علمی گذرد تا برکت آن پروردگار دولت ایشان واصل گردد و این کمینه را اگر چه مجهولات و اشتباهات بسیار است لکن از آن جمله سه مسئله است: یکی متعلق به احکام

۱. وی می‌باید همان اسکندر حاکم شیراز باشد که در رساله قبلی این مجموعه از او یاد شد.

ص ۶۲۷ به میرداماد منسوب شده که آن هم نادرست است. رساله خلق الاعمال میرداماد کتاب دیگری است که نسخه‌های آن در دنیا، ج ۴، ص ۹۹۷-۹۹۸ معرفی شده است. نسخه ناشناخته ملک، ج ۷، ص ۴۵۹ هم همین کتاب است.

آغاز: «اقول افعال العباد دایرة بحسب الاحتمال العقلي من امور الاول ان يكون حصولها بقدره الله تعالى وارادته من غير مدخل لقدرة العبد فيه».

انجام: «فليتظر المتبصر فيه بنظر دقيق ويتفكر فيه بغير عميق يتجلى عليه انوار التحقيق وهو ولي التوفيق».

۱۶. اسکندریه (پرسش و پاسخ) «ص ۲۵۷-۲۹۳»

(فلسفه و کلام - فارسی)

مؤلف: علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف (۸۱۶-۷۴۰ ق)
 کامل. در نسخه با نام «سؤالاتی که حضرت امیر اسکندر که حاکم شیراز بود که از حضرت سلطان العالمین سید شریف رحمة الله علیه کرده».

رک: ش ۸۸۷۱/۱۸.

آغاز: «اول. در باب آفرینش که مقصود آفرینش چه بود و سببی که باعث آفرینش بود چه بود و اول چیزی که آفریده بود چه بود».

آغاز جوابها: «جواب سید شریف علیه الرحمة والمغفرة در هر باب. فصل در تمهید معذرت جهت قصور ادراک و عبارت. اکابر علماء بحث و فکر تصریح کرده‌اند که به طریق تامل و نظر و مباحثه حقایق اشیاء و احوال آن را».

انجام: «چون برق خاطر ظهور کند و اشارات ایشان به توحید از آن جا ناشی گردد. والله الموفق للصواب واليه المرجع والمآب».

۱۷. [مسائل علوم ثلاثه] «ص ۲۹۳-۳۰۶»

(چند دانشی - فارسی)

مؤلف: علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف (۸۱۶-۷۴۰ ق)
 گزارش کوتاهی از مبانی و مقدمات سه علم اصول دین و فقه و اصول فقه است که برای امیرزاده‌ای نوشته شده.^۱

(۸۹۱۶)

مناقب جلال‌الدین محمد مولوی (شرح حال - فارسی)

مؤلف: فریدون بن احمد سپهسالار (سده ۵۸)

کامل. سطر آغازین کتاب نونویس است.

مرعشی، ج ۷، ص ۳۱۹.

آغاز: «[الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی محمد وآله. و بعد حمد خداوند و ثنا] و بر عقل میراست و تنای بی‌عد صمدی را عمّت نواله که کمال الوهیت او از کیفیت او هام معرّاست».

انجام: «بر همه سالکان آن بلاد روشن کرده و به زی اهل فقر در آورده و بر حلقه اولیا دعوت نموده و الله اعلم بالصواب».

انجامه: «تمت المناقب حضرة خداوندگار رحمة الله علیه فی شهر شعبان المعظم سنه ۹۰۴ و صل الله علی خیر خلقه محمد وآله و صحبه و عترته اجمعین کتبه العبد الفقرا و المساکین محمد علی بن نظام الدین شیرازی فی لقبه المشهور به بلبل فارسی و الله اعلم».

خط: نستعلیق با مایه‌هایی از تعلیق، عناوین و آیات

به ثلث. کاتب: محمد علی بن نظام‌الدین شیرازی

ملقب به بلبل فارسی، تاریخ کتابت: شعبان ۹۰۴ ق.

نسخه پردازی عثمانی. عناوین سنگرف به جز دو

صفحه اول که با زر نوشته شده است. دارای علائم

دایره‌ای توپر سرخ و علامتی شبیه ویرگول و گاهی

سه ویرگول مثلثی شکل در پایان حکایات و مطالب،

صفحات مجدول به سنگرف، در حاشیه بعضی از

سطور یک نقطه برای نشانه‌گذاری گذاشته شده

است. یک مورد در برگ ۲۴ ر علامت (:) آمده که

متوجه وجه استعمالش نشدم. در حاشیه برگ ۴۶ ر

هم سه نقطه شک آمده بوده که آن را سیاه کرده‌اند.

نیمی از صفحه اول که احتمالاً دارای سرلوح بوده بریده

و سطر اول کتاب بازنویسی شده است. آغاز نسخه مهر

کتابخانه باقر ترقی به شماره ۴۶، همه مهرهای نسخه را

کسی محو کرده است. آثار محو و سایه مانند این مهرها

را می‌توان در برگهای ۲ ر و ۱۱۸ پ و ۱۱۹ پ مشاهده

کرد. رکابه‌دار. جزوها ۱۰ برگی.

فقهی است و استدلال به آن. دوم به اصول فقه. سیوم به اصول کلام».

انجام افتاده: «دوم آن که غایت در مقیاً داخل نشود که اگر داخل شود غایت ماوراء او باشد».

خط: نستعلیق به جز ۳ رساله که خطشان نسخ است.

تاریخ کتابت: اوائل رمضان ۱۰۵۹ ق در حیدرآباد

(رساله ششم)، ۴ جمادی‌الثانی ۱۰۶۰ ق در حیدرآباد

(رساله هفتم).

عناوین و نشانیها سنگرف، بعضی از رساله‌های

مجموعه تصحیح شده است، در حاشیه دو فرهنگ

لغت مجموعه ابیات و شواهد فراوانی نوشته شده.

رساله کیفیت سریان نور الحق بلاغ مقابله دارد. با سه

نقطه شک (:) در حاشیه بعضی از صفحات مانند

۴۲ و ۴۴ و ۴۹ و ۱۲۸ و ۱۲۹ و ۱۳۶. ص ۵۲ - ۷۰ با

حاشیه‌نویسی به امضای «منه».

در آغاز ۳ صفحه فهرست مطالب مجموعه از دارنده

پیشین نسخه باستانی راد.

نقش این مهرها در برگهای مختلف دیده می‌شود:

مهر بیضوی «محمدجعفر ۱۳» (ص ۴ و ۳۰۷)، مهر

بیضوی: «پیرو آل عبا عاقبتش محمود است» (ص ۷۰

و ۱۱۹)، مهر بیضوی: «التمسک برّبه الغنی الودود

کلیب عتبه ال‌النبی محمود ۱۰۶۰» (ص ۸۸، نقش این

مهر در ص ۵۲ سیاه شده است).

رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف به صورت

خط مورب کوچک و مشکی رنگ در گوشه بالای سمت

راست و گوشه پایین سمت چپ ورق وسط هر جزو.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

سه، ۱۵۴، یک برگ، ۱۸/۷×۱۰/۸، ۱۷ سطر، ۱۳×۵.

جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سرترنج که روی

آن روغن کشیده شده است، درون ترنج و سرترنجها

زرین بوده اما به مرور زمان درخشش خود را از دست

داده است. عطف سرخ. قطر: ۲/۲.

خریداری از حسینعلی باستانی‌راد در آذر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۸۵۶۳۳]

انجام: «فقد يعلم العامی مسایل يعجز عن التعبير عنها ومثل هذه المسایل الاصولية قل ان يخلو احد منها باسرها وقد يحتاج في كثير الى التنبيه والتمثيل».

انجامه: «تم القسم الاول من المسایل وجوابها بحمد الله وحسن توفيقه يوم الاحد رابع عشر شهر جمیدی الثاني من سنة ثلاثين ومائة بعد الف والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا ونبينا محمد وآله الطاهرين. هذه صورة خط السيد الشريف المذكور قدس الله روحه العزيز الى الشيخ الاعظم طاب الله ثراه وجعل الجنة مثواه».

۲. اجازه به مهنا بن سنان عبيدلی مدنی «۶۵ پ - ۶۸ پ» (اجازه - عربی)

به نجم‌الدین مهنا بن سنان عبيدلی مدنی (۷۵۴ ق).
علامه برای مهنا بن سنان دو اجازه نوشت: نخستین آنها که نسخه حاضر نیز همان است در ذیحجه ۷۱۹ ق^۱ و اجازه دوم در محرم ۷۲۰ ق که در آن فهرست تألیفات خود را ذکر نموده است (رک: ش ۸۹۷۵ همین فهرست).
کامل.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۴۳-۱۴۶ و ج ۱۰۸، ص ۲۰ - ۲۷؛ ذریعه، ج ۱، ص ۱۷۸؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۸ هـ، ص ۲۲۳؛ آستان قدس، ج ۲۱، ص ۴۳ و ۴۷ و ۵۰ و ج ۱۴، ص ۳۰۳؛ مجلس، ج ۱۶، ص ۱۹ - ۲۰ و ج ۲۲، ص ۱۴۰-۱۴۱ و ج ۲۴، ص ۲۶۰؛ مرعشی، ج ۲۰، ص ۸۷ و ج ۳۰، ص ۲۰۰؛ وزیري، ج ۳، ص ۱۰۳۲؛ گلبایگانی جدید، ج ۱، ص ۸۴.

آغاز: «المملوک مهنا بن سنان يقبل ابواب الحضرة العالیه المولویه العالمیه الفاضلیه العابدیه الزاهدیه العدویه المعظمیه الجمالیه لزاله للقاصدين مفتتحة الابواب وللوافدين واسعة الرحاب وينهي ان المملوک ما برح يسمع بفضایل مولنا بين حاسة السمع والبصر».

۱. تاریخ این اجازه در ذریعه چاپی اشتباهاً ۷۰۹ ق ذکر شده ولی در نسخه دستخط مؤلف همان سال ۷۱۹ ق آمده است. لذا تاریخ ۷۰۹ ق که در برخی منابع به نقل از ذریعه نقل شده، صحیح نیست.

در حاشیه بعضی از برگها مطالب پراکنده‌ای نوشته شده است: محلهاى هفتگانه ذکر در بدن انسان (۲ پ)، دستور العمل منظوم در جهت دفع آبله و دفع شهوت و دفع مارکژدم و دفع درد سر (۴ پ - ۵ پ)، در ترتیب خلافت حضرت مولانا به خطی شبیه نوشته‌های ترکی (۱۱۸ پ)، در حاشیه همان صفحه تملک و مهری در سال ۱۲۳۶ ق بوده که آن را از بین برده‌اند. برگ ۱۱۹ دارای ابیاتی از مولوی و سلطان ولد و حدیثی از پیامبر (ص) و نقل قولی از نجات و گفته‌ای از شیخ وفا حضر تلمر بن شیخ اکبر حضر تلمر به ترکی و فایده‌ای در تفاوت بین اسم و تسمیه.

رسم الخط: با سه نقطه زیر حرف «س». و یکسان نوشته شدن «گ» و «پ» و «چ» با حروف مشابه آنها. زیر بعضی از «ی» هم دو نقطه آمده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۱۱۹، یک برگ، ۱۷/۴ × ۱۲/۲، سطر، ۱۳ × ۸/۵. جلد: مقوای بنفش، عطف میشن قهوه‌ای. قطر: ۲/۱. خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۴۵]

(۸۹۱۷)

مجموعه:

مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ ق)

۱. اجوبة المسائل المهنائية الاولى «۱ پ - ۶۵ ر»

(فقه - عربی)

کامل.

مکتبه العلامة الحلی، ص ۲۹-۳۳؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۰۹-۱۱۰؛ دنا، ج ۱، ص ۲۹۳-۲۹۴.

آغاز: «هذه مسایل ورسایل من العبد الفقير الى ربه مهنا بن سنان بن عبد الوهاب الحسيني غفر الله له ولوالديه ولجميع المؤمنين الى الشيخ العلامة جمال الدين الحسن بن يوسف... المملوک مهنا بن سنان بن عبد الوهاب الحسيني يقبل ابواب الحضرة العالیه المولویه العالمیه العاملیه».

یک، ۸۵، یک برگ، ۱۲/۲×۱۸/۶، ۱۴ سطر، ۱۴×۵/۷.
جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد مرمری، عطف میشن
عناپی، گوشه‌ها پارچه‌ای مشکی. قطر: ۰/۹.
خریداری از اسماعیل قوام شهیدی در اردیبهشت
۱۳۴۷ش.

[شماره ثبت: ۷۸۲۲۰]

(۸۹۱۸)

انوار البلاغة (بلاغت - فارسی)

مؤلف: محمدهادی بن محمدصالح مازندرانی، مترجم (ح -
۱۱۳۴ق)

ترجمه و تحریر مختصر المعانی تفتازانی (۷۹۱ق) است.
به دستور حسین علی خان ابن مجموعه در «جمع فنون
معانی و بیان و علم بدیع» نوشته شده تا «قواعد کامله
تمام آن علم شریف الّاغاز لطیف الانجام را در سلک
ارقام ارقام انتظام» دهد.

تنظیم شده در یک مقدمه و فنون ثلاثه (هر فن در
چند باب و هر باب در چند فصل):

مقدمه: در تعریف فصاحت و بلاغت.

فن اول: در بیان علم معانی، در ۷ باب؛^۱

باب اول: در بیان احوالات اسناد تام، در ۲ فصل.

باب دویم: احوال مسند الیه، در ۱۱ فصل.

باب سیم: در بیان احوال مسند، در ۷ فصل.

باب چهارم: در بیان احوال مختصه به متعلقات فصل، در
۳ فصل.

باب پنجم: در بیان احوال قصر.

باب ششم: در بیان احوال فصل و وصل، در ۶ فصل.

باب هفتم: در بیان ایجاز و اطناب و مساوات.

باب هشتم: در بیان احکام ایجاز و اطناب، در ۲ فصل.

فن دویم: علم بیان، در ۳ باب:

باب اول: در بیان احکام تشبیه.

باب دویم: در بیان حقیقت و مجاز لغویین و عقلیین، در

۱. با آن که در آغاز نوشته شده این فن ۷ باب دارد اما در نسخه ۸

باب آمده است.

انجام: «قولویه عن محمد بن یعقوب الكلینی عن
رجاله المذكورة فيه فی كل حدیث عن الائمة علیهم
السلام وكتب حسن بن یوسف بن المطهر الحلّی فی
ذی الحجة سنة تسع عشرة وسبعمائة حامداً لله مصلياً
علی نبیه».

۳. اجوبة المسائل المهنائية الثانية «۶۹ ر - ۸۵ پ»

(فقه - عربی)

از انجام افتادگی دارد.

مکتبه العلامة الحلّی، ص ۲۹-۳۳؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه،
ص ۱۰۹-۱۱۰؛ دنا، ج ۱، ص ۲۹۴.

آغاز: «هذه الاسئلة المذكورة مع اجوبتها. ما یقول
سیدنا الامام العلامة احسن الله الیه واسخ نعمه علیه فی
من طلق زوجته ثم راجعها باللفظ ثم طلقها».
انجام موجود: «فالنبيذ حرام بالقياس عليه والجامع هو
الاسكار وهو العلة المقتضية لثبوت الحكم».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: یکشنبه ۱۴ جمادی الثانی

۱۱۳۰ق (رساله اول).

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز عبارات آغازین

پاسخهای علامه خط شنگرف، در سه صفحه اول بین

اشعار و عبارات از علامت سه و برگول مثلث شکل

واژگون استفاده شده است. در صفحه عنوان نسخه

«فهرست رسایل این مجموعه نفیسه» با قلم سرخ

نوشته شده است. در این فهرست از دورساله یاد

شده: یکی رساله مسایل متفرقه که مهنا از علامه

سؤال نموده و علامه جواب نوشته، و دیگری رساله

مقدمه واجب آقا حسین علیه الرحمة. کس دیگری کنار

این یادداشت آن را تصحیح کرده است: «حاشیه آقا

جمال بر شرح مختصر اصول از اول تا مبادی احکام».

هم اکنون رساله دوم و بخشی از پایان سؤال و

جوابهای مهنا از انتهای نسخه ما افتاده است. در

همان صفحه تملک محمدشفیع بن نورالدین محمد

خاتون آبادی آمده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگگی.

برچسب کاغذی عطف نسخه کنده شده است.

کاغذ: حنایی آهار مهره، دوپوسته شده.

محمدتقی خواننده می‌شود که کتاب را بر اولادش وقف کرده است. از سجع مهر نام کامل واقف که علی‌اکبر بن محمدتقی است به دست می‌آید. مهر او بیضوی است و نقش: «علی‌اکبر ابن محمدتقی ۱۲۸۵» دارد. یادداشت خریداری در صفر ۱۲۶۶ق با مهر بیضوی: «عبده محمدتقی بن محمدجعفر بن محمدعلی ۱۲۵۹»، و دو دستور تهیه انقیه و معجون برای زیادتی حافظه از شیخ ابوعلی سینا. بخشهایی از نسخه مانند برگهای ۱۴۹-۱۶۴ به خطوط دیگری کتابت شده است. بر بالای بسیاری از صفحات نسخه کلمه وقف نوشته شده است. رکابه‌دار، جزوها ۸ برگ. در برگ آخر نسخه قیمت آن ۱۰۰۰ ریال نوشته شده است.

کاغذ: فرنگی شکری و نخودی آهار مهره.
یک، ۱۷۸، دو برگ، ۲/۱۵×۲۱/۱، ۱۸-۱۹ سطر، ۱۵/۵×۹.

جلد: ساغری مشکی ضربی، با ترنج و سرترنج و جداول گرهی، یک لا. قطر: ۲/۲.
خریداری از باقر رقت در دی ۱۳۴۴ش.
[شماره ثبت: ۶۵۲۳۱]

(۸۹۱۹)

جنگ قلندر شاه:

مجموعه یادداشتهای و رساله‌هایی به خط میرزا محمود بن محمدنصیر قلندر شاه خوبی است که بین سالهای ۱۲۷۳-۱۲۹۱ق نوشته شده است.^۱

۱. فهرست دفتر الهیات قلندر شاه «۱ پ - ۲ ر»

۲. گفتارهای پراکنده «۱ ر و ۲ پ - ۳ ر»

شامل اشعاری از مولوی، قلندر شاه، مرحوم رضا

۱. احمد بن ابوالحسن شیرازی دیوان بیگی (۱۲۴۱-۱۳۱۰ق) قلندر شاه را در سال ۱۲۹۴ق در سن ۷۳ سالگی در کرمانشاهان ملاقات و در تذکره خود، شرح حال و اشعار او را به نقل از خودش ذکر کرد. رک: حدیقه الشعراء، نسخه ش ۹۱۵۳ کتابخانه مجلس، ص ۱۰۱.

۲ مطلب و هر مطلب در چند فصل.

باب سیم: در بیان کنایه.

فن سیم: علم بدیع، در ۵ باب:

باب اول: در بیان محسنات معنویه و آن بیست و نه است.
باب دوم: در بیان محسنات لفظیه و آن چه از آنها به حیطة ضبط در آمده هفت است.
باب سوم: در بیان محسنات خطیه.
باب چهارم: در بیان سرقات شعریه.
باب پنجم: در بیان اقتباس و تضمین و عقد و حل و تلمیح و حسن ابتدا و تخلص انتها.
کامل.

ذریعه، ج ۲، ص ۴۲۵؛ مزوی، ج ۳، ص ۲۱۲۵؛ پیوست بریتیش لایبری، ۱۹۹۸م، ص ۶۵؛ عمومی اصفهان، ص ۱۲-۱۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۲۴۲-۳۲۴۳؛ مجلس، ج ۲۵، ص ۱۲۶-۱۲۷؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۱۷-۱۸.

آغاز: «الحمد لمبین المعانی والبیان وصلی الله علی مبلغ المثنائی والتبیین صلوة کامله لکمال الرحمة والرضوان. و بعد چون همگی همت بندگان سمو المکان منبع الشان منبع الاحسان».

انجام: «و بهترین مقطعه آن است که شعر بر انتهای کلام باشد چنان که نوشته می‌شود در آخر نامه‌ها والسلام علیکم و در آخر رساله‌ها تمت الرسالة».

انجامه: «قد وقع من تسوید هذه الرسالة من شهر صفر المظفر سنه ۱۲۳۹ علی يد اقل الخلیفة بل اللاشی فی الحقیقه محمدحسین الاسترآبادی».

خط: نسخ و نستعلیق، نوشته شده به چندین خط.

بخش آخر آن در صفر ۱۲۳۹ق به خط محمدحسین استرآبادی.

عناوین و نشانیها شنگرف و در مواردی مشکئی. بین پاره‌های اشعار علامتی شبیه عدد ۵ به شنگرف. در حاشیه تصحیح شده.

در صفحه عنوان نسخه این یادداشتهای نوشته شده است: وقفنامه نسخه در جمادی‌الثانیه ۱۲۹۹ق که نیمی از آن محو شده و از نام واقف تنها... آقا

این بخش می‌باید از قلب منقلب سعدالدین محمد بن محمد حموی جوینی (۶۵۰ق) گرفته شده باشد چه مطالب و تقسیماتش کاملاً با آن رساله مطابق است.

دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۳۰۵-۳۰۶.

آغاز: «دل را هفت طور اثبات کرده‌اند زیرا که دل بر مثال آسمان است و تن بر مثال زمین که آفتاب روح از آسمان دل بر زمین قالب می‌تابد».

۶. گفتارهای پراکنده «۱۴ پ- ۱۷ ر»

شامل: الکلام فی المحبة المستفادة من قوله تعالى حَبَّأ، نمونه نامه‌نگاری به داروغه ایران و پاکار روم و دولت عثمانی، شرح حدیث العلم نقطة کثرها الجاهلون از امیرالمؤمنین^(ع).

و اشعاری از آذری، ملا علی پروین، محوی، بیکا، مولوی، چند بیت به ترکی، از رباعیات سلطان ابوسعید ابوالخیر که یکی از آنها در صندوقخانه مرحوم مهدی خان نوری خوانده شده بود، رباعی در سوک سیدالشهدا^(ع) که سی سال قبل به پای منبر حاجی ملا احمد به خاطر رسیده بود نوشته شده در ۱۲۸۸ق ایامی که چیدر شمیران به مرحومه فخرالدوله بخشیده شده بود در عوض کُوروی (?). نیاوران.

۷. اجوبة مسائل بعض العلماء «۱۷ پ- ۱۸ پ»

مؤلف: سید کاظم بن قاسم رشتی (۱۲۱۲-۱۲۵۹ق)

در این نسخه تنها سؤال آخر درباره احضار صورت مرشد نوشته شده است.

عکسی دائرة المعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱۰۸-۱۰۹؛ مرعشی، ج ۲۸، ص ۶۱۳؛ مرکز احیاء، ج ۴، ص ۱۹۲.

آغاز: «قال سلمه الله تعالى المعروف من مذهب العلماء رضوان الله عليهم انّ خیال صورة المرشد للمستترشد حرام ولم نجد علی ذلك دليلاً من العقل ولا من الكتاب والسنة مع ان مقتضى القاعدة... اقول ما مرادهم بتخييل صورة المرشد ان كان مرادهم انه».

انجام: «شاغلا عن ذكر الله وذكر اوليائه الائمة الهدى فتح يكون كالاول في جميع ما قلنا وهذا آخر ما اردنا

قلی خان؛ انواع افراط، تعریف این اصطلاحات به گونه عرفانی: المهيمون، الكنز المخفی، الياقوتة الحمراء الرّتیق، الوصف الذاتی، العقاب، العنقا. تفأل در تبریز کرده شد به جهت رفتن، تعریف سوسفطائی، حدیثی از امام صادق^(ع)، و بندی درباره عبور اسرا از قتلگاه از زبان دختر امیرالمؤمنین^(ع).

۳. مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد «۳ ر- ۴ پ»

(عرفان-فارسی)

مؤلف: عبدالله بن محمد رازی، نجم‌الدین دایه (۵۷۰-۶۵۴ق)

انتخابی از فصل بیستم کتاب است.

فهرستواره، ج ۸، ص ۸۷۱-۸۷۳؛ دنا، ج ۹، ص ۴۰۶-۴۰۹. آغاز: «فصل بیستم مرصاد العباد در بیان وصول به حضرت خداوندی بی اتصال و انفصال. قال الله تعالى ثم دنی فتدلی».

۴. گفتارهای پراکنده «۴ پ- ۱۴ ر»

شامل چند حکایت و حدیث و خواص آیات و معنای چند لغت.

در عبور اهل بیت رسالت از قتلگاه، دو روایت در تولد امیرالمؤمنین^(ع) و حضرت رسول^(ص) و آثار ظهور از عروة بن زبیر، نامه از آصف‌الدوله به فرزندش محمد میرزا، بندی درباره وجود مطلق، تعریف عشق، در سوره عمران در حق دوست صدیق.

و ایباتی از یزید، میرزا مهدی خوبی و شرحی درباره اشعار او، نواب مستطاب شاهزاده بهجت، قلندر شاه (با امضای لراقمه قلندر شاه)، مرحوم حسینعلی خان معیرالممالک، حسینقلی خان خمسه به ترکی، فردوسی، پروین، افصح الشعراء اعجب الزمان، معیرالممالک مرحوم از شیخ مصلح‌الدین شیرازی در خواب گرفته. و احادیثی به نقل از جامع الاخبار، جواهر القرآن و الکافی.

۵. [اطوار دل] «۱۴ پ» (عرفان-فارسی)

شامل ۷ طور بدین ترتیب: صدر، قلب، شغاف، فؤاد، حبة القلب، سویدا، مهجة القلب.

یک بیت شعر به خط جلال موسوی صفوی در وقت مغرب دوشنبه ۱۱ شوال ۱۳۱۷ ق در تاریکی برای توجه فقرای نعمت‌اللهی. و یادداشت‌هایی در تمرین نامه‌نویسی و منشآت نگاری و آداب دعاخوانی و چندین حدیث. و ابیاتی از این سرایندهگان: آقای بیگ، قلندر شاه در دفترخانه مبارکه، در منزل عارفه خانم (خطبه منظومه درباره عارفه خانم گفته شده)، مرحوم میرزا مهدی داداش اعلی الله مقامه در منزل کرج...، مرحوم آقا میرزا حسین، مجنون عامری، امیرالمؤمنین^(ع) در ظهور قائم^(ع) می فرماید. مناجات امیرالمؤمنین^(ع) با آغاز: لک الحمد یا ذا الجود والمجد والعلی، ناصر خسرو علوی، میرزا ابوالحسن حکمت اصفهانی، مناجاتیه لیلی، متنبی.

۹. رفع اعتراض از شیخ رجب برسی «۲۲ ر - ۲۲ پ»

مؤلف: محمود بن محمدنصیر قلندر شاه خوبی (سده ۵۱۳ هـ)

آغاز: «الحديث ان الاعمال تعرض على النبي والولي ثم ترفع الى رب العلی مع عرضها وان كان لا يعلمها الا بعد العرض».

انجام:

گر فیض تو یک لحظه به عالم نرسد

معلوم شود نبود نبود همه کس

۱۰. دوازده امام «۳۵ ر - ۳۶ ر» (دعا - عربی)

مؤلف: محمد بن علی ابن عربی (۵۶۰ - ۶۳۸ ق)

این صلواتیه در بیشتر نسخه‌ها به این عربی منتسب شده است. اما در چند نسخه‌ای هم آن را انشاء کسان دیگری دانسته‌اند: در الهیات تهران، ج ۱، ص ۲۹۰ و دانشگاه تهران، ج ۱۵، ص ۴۱۳۲ به دهدار و در مجلس، ج ۲۳، ص ۲۵۹، ش ۹۸۵/۲ طباطبایی به سید حیدر آملی. دنا، ج ۴، ص ۱۲۶۲-۱۲۶۳؛ مؤلفات ابن عربی، ص ۴۰۱ - ۴۰۴.

آغاز: «منسوب الی محیی‌الدین اعرابی رحمة الله علیه مشهور به دوازده امام. بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمین حمداً ازلیاً بابدیته وابدیاً بازلتیه سرمداً باطلاقة متجلیاً فی مرایا حمد الحامدین هو سر الداهرین».

ایراده فی جواب هذه المسائل الغامضة... واسئل الله ان یفتح علیک باب فهمک. قال هذه المطالب لیست مذکورة فی کتاب ولا جرى علیه خطاب نسئل الله التوفیق والتسدید والعصمه فی کل باب والحمد رب العالمین وصلى الله على محمد واله الطاهرین. تم فی شهر ذیحجه الحرام فی خمسين ماتین بعد الالف ۱۲۵۰ فی لیلہ الخمسه. تم تم. این رساله‌ایست از جناب مستطاب حاوی الاصول والفروع جامع المنقول اشرف العلماء والحکماء الزمان حاجی سید کاظم الرشتی فی حفظ الصورة المرشد. انشاء الله الرحمن در شاخسار طوبی مشوا و مقامش باد. جواب شافی و کافی اگر چه فرموده‌اند و لیکن اگر ترک ادب نبود شرحی نیز حقیر کثیر التقصیر محمود ابن محمدنصیر می نوشت که مقصود صوفیه و عرفا دارای این تفصیل است بلکه قال جعفر صادق^(ع) ان صورت الانسان اکبر حجة الله علی خلقه الی اخر الحديث ایضاً خلق الله الآدم علی صورته نکته نکته دیگر است والسلام».

۸. گفتارهای پراکنده «۱۹ ر - ۳۵ ر و ۳۷ ر - ۳۹ پ»

(فارسی و عربی)

شامل نامه تبریک ازدواج، نصیحت به فرزند نوشته شده در شب ۲۶ شعبان ۱۲۷۳ ق از ریگ علی شاه^(؟)، معنای چند لغت از مجمع البحرین، یادداشتی درباره افیون، در اثبات بطلان مدعی که بدیهه اثنانویسی و بی تفکر انشاد کردن اثبات مدعا نکنند در ۱۲ ذیقعه الحرام ۱۲۶۳ ق، حدیث حقیقت کمیل، روایتی از جامع الاخبار صدوق در مقبره مطهره دارالسلطنه تبریز ۱۲۸۸ ق، از آیات عشره فی بطلان ادعای طایفه ضاله، قصیده ولویه، یادداشت درباره سکونت در مقبره اولیاء در دارالسلطنه تبریز و عزم سفر حجاز در ۱۲۹۱ ق، در بیان ادله نقلیه وجود مبارک امام^(ع) و قائم^(ع)، از احتجاج شیخ طوسی (کذا)، چند توفیق از حضرت قائم^(ع) و وکلای اربعه آن حضرت و جزیره محل سکونتشان، نامه به نور چشمی میرزا هادی، نامه‌ای از نشاط، تعریف چند اصطلاح عرفانی (۳۴ پ و ۳۹ پ)، گفته‌هایی از امیرالمؤمنین^(ع).

قاسمخان سرهنگ حامل عهدنامه مبارکه. الحمدلله الذي ايد الحق وشيّد الدين وآلف بين قلوب المسلمين».

۱۴. مصطلحات الصوفية «۴۷ پ - ۴۹ ر» (عرفان - عربی)
 مؤلف: عبدالرزاق بن ابوالغنائم کاشانی (۷۳۶ق)
 بخشهای مختلفی از این واژه‌نامه به صورت تکه‌های کوتاه کوتاه در چندین جای جنگ نوشته شده است. تا آن جا که دقت کردم مطالب این برگها نیز مربوط به همین کتاب است: ۵، ۳۴ پ، ۳۵، ۳۹ پ، ۵۲ پ، ۱۰۱ ر، ۱۰۴ پ، ۱۰۵ ر، ۱۰۵ پ، ۱۰۷ پ، ۱۱۴ پ و ۱۱۹ ر. دنا، ج ۱، ص ۱۰۴۴.

۱۵. نامه ابوالقاسم بن عیسی حسینی حسینی قائم مقام به ولیعهد عباس میرزا «۴۹ پ»
 مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳ - ۱۲۵۱ق)
 ناقص مانده است.

۱۶. اشعار «۴۹ پ - ۵۰ ر»

از امیرالمؤمنین^(ع) و مولوی.

۱۷. نمونه منشآت «۵۰ پ - ۵۱ ر»

۱۸. چندین روایت درباره امام زمان^(ع) «۵۱ پ - ۵۲ ر»
 آغاز: «هو. فی اسرار الامام المهدي محمد بن الحسن^(ع). فمن ذلك ما رواه الحسن بن حمدان عن حكيمه بنت محمد بن علي الهادي قالت كان مولد القائم^(ع) ليلة النصف من شعبان ۲۲۵».

۱۹. اشعار «ص ۵۳ پ - ۵۴ ر» (عربی)
 بدون نام سرایندگان.

۲۰. حق اليقين في معرفة رب العالمين «۵۴ پ - ۶۳ پ»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)

فهرستواره، ج ۶، ص ۱۳۵-۱۳۶؛ دنا، ج ۴، ص ۶۹۲-۶۹۴.

انجام: «وابواب الايمان واصفياء الرحمن وسلاله خيريه النبيين وخلاصة عتره صفوة المرسلين صلواه الله وسلامه عليهم اجمعين».

۱۱. نور وحدت «۴۰ ر - ۴۶ ر» (عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالله حورا مغربی نقشبندی (سده ۱۱ هـ)

کامل.

فهرستواره، ج ۸، ص ۱۰۵۳-۱۰۵۴؛ مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۲۰۸۳-۲۰۸۵؛ دنا، ج ۱۰، ص ۸۵۳-۸۵۴؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۱۸۶۴-۱۸۶۵، ش ۳۸۲۷/۳ (با انتساب به شاه نعمت‌الله ولی).

آغاز: «این رساله ایست نور وحدت من تصنیفات حضرت قدوة المحققين وبرهان المدققين عارف بالله خواجه عبدالله المعروف بخواجه حورا المتخلص بمغربي قدس الله سره وافاض على الطالبين فتوحه شب جمعه مبارک در عرس خواجه بهاء الحق والدین المعروف بنقشبندی قدس الله سره العزيز سيّم ربيع الاول في سنة ۱۵۳ اتفاق شروع در اظهار این رساله واقع شد الحمدلله که حقیقت از آفتاب روشنتر است و جمال وحدت».

انجام: «و یا حقیقت وحدت کما ینبغی بر وی جلوه‌گر شود و به گفتگوی زبانی اکتفا واقع نشود الله مطلق و محمد^(ص) بر حق. والحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و صلی الله علیه و اله الطاهرین الاخيار الابرار الانجاب».
 انجامه: «تمت الكتاب یا علی مدد بتاریخ ۱۹ شهر صفر المظفر سنه ۱۲۸۶ در دولت سرای جناب آقای حاجی اقا میرزا رحیم دام اجلاله و طول الله عمره با دست فالج و به چشم نابینا و به هزار درد بیدرمان با تمام رسید. از بس که نسخه مطبوع و تحقیقاتش عرشی بود واجب شد که نسخه‌ای داشته باشم قلندر شاه».

۱۲. اشعار مجنون عامری «۴۶ ر»

با ترجمه فارسی بین ابیات.

۱۳. نامه ولیعهد مبرور به سلطان روم «۴۶ پ - ۴۷ پ»

آغاز: «هو. نامه ولیعهد مبرور به سلطان روم مصحوب

آغاز:

«ای پیداتر از هر پیدایی

وای آشکارترا از هر هویدایی

پیدایی تو با پنهانی سازگار و پنهانی تو چون پیدایی
آشکار نه پیدایی تو از پنهانی رمان».انجام موجود: «و حکم مراتب امروزه الی ما لا نهاییه بر
یک وجه بی‌تغییر و تعدد بدو ثابت است».در آخر صفحه ۶۳ پ نوشته شده: «بقیه مطلب در
اواخر کتاب نوشته». در صفحه ۶۴ ر هم آمده: «چون
این اوراق کفایت نکرد بقیه حق الیقین شیخ در اواخر
کتاب دور اوراق سفید قلمی شد».ادامه این رساله در برگهای ۳۲۸ پ - ۳۳۲ پ نوشته
شده است.

۲۱. قاعده جفر مختصر «۶۴ر»

۲۲. اشعار «۶۴ر - ۶۴پ»

از امیرالمؤمنین (ع)، عبدالباقی بغدادی، قلندر شاه، حکیم
خویی و شیخ عزیز.

۲۳. المشاعر «۶۵پ - ۱۰۰پ» (فلسفه - عربی)

مؤلف: محمد بن ابراهیم شیرازی، ملاصدرا (۹۷۹-۱۰۵۰ق)
کامل. با یادداشتهای توضیحی در کنار صفحات به
امضاهای «الشیخ الرومی قدس سره» و «محمدجعفر
اللاهجی رحمه الله» در اوایل کتاب.

رک: ش ۸۸۲۵/۲۲.

آغاز: «نحمد الله ونستعين بقوته التي اقام بها ملكوت
الارض والسماء بكلمة التي انشاء بها نشاء تي الاخرة
والاولي».انجام: «بلغ الی درجة العقل الفعال فيه وقف ترتيب
الخير والوجود واتصل باوله اخر دائرة الوجود انه مفيض
الخير والوجود».انجامه: «تمت المشاعر كمشاعری فی اخر ساعة الليل
الس (۵) فی الطلوع الفجر فی دارالخلافة الطهران فی شهر
ربیع الثانی سنة ۱۲۷۲. اطفی السراج فقد طلع الشمس».

۲۴. چند دستور العمل پزشکی و شیمیایی و ساخت حبات

«۱۰۱پ - ۱۰۴ر»

بیشتر آنها بدون امضاست. اما در چند مورد هم نام
سازنده آنها آمده است: حاجی میرزا باقر، سید ولی
رحمه الله، قلندر شاه، جناب مستطاب داماد، نسخه
ساخت عقد زیبق از عبدالعلی در شب یکشنبه ۷ رجب
۱۲۸۷ق که برای آقا میرزا محمود مشهور به قلندر شاه
نوشته است (از او با القاب و عناوین فراوان و
مبالغه آمیزی یاد می‌کند؛ ۱۰۳پ، ۱۰۴ر).

۲۵. عشقیه (کیمیاء السعادة) «۱۰۴پ - ۱۹۸پ»

(عرفان - عربی)

مؤلف: محمدحسین بن محمدکاظم کرمانی، رونق علیشاه

(۱۲۳۰ق)

پاسخ چند پرسش عرفانی است. در نسخه ما این دو
سؤال و پاسخ آنها دیده می‌شود:المسئلة الاولى: قال الله تعالى ما جعل الله لرجل من قلبين
فی جوفه وقد امرنا بالمحبة ومحبة اوليائه فكيف
يجمع هاتان المحبتان فی قلب واحد.المسئلة الثانية: ما معنى الحديث المروى عن
امير المؤمنين الروح ملك من الملائكة له سبعون الف
وجه ولكل وجه سبعون الف لسان و... (۱۲۸ر).از آن جا که عناوین بخشهایی از نسخه ما نانوشته
مانده نمی‌توان به یقین سؤالات را در دو عنوان بالا
منحصر کرد.^۱در متن به اشعار فارسی زیادی استشهد شده است.
نوشته شده برای حاجی میرزا آقاسی.کامل. با حاشیه‌نویسی و یادداشتهای توضیحی از
قلندر شاه، صدرا، مجمع البحرین و منه. در آغاز نام رساله
به سنگرف «عشقیه حکیم کرمانی اعلى الله مقامه
ودرجاته» نوشته شده است.

۱. همه عناوین نسخه ش ۳۹۴/۲ طباطبایی در کتابخانه مجلس
هم نانوشته مانده است و برای مقابله نمی‌توان از آن کمک
گرفت.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد واله اجمعين. اين رساله ايست مختصر در معالجات امراض... در تحريك صورت بستن فرزند در صلب».

انجام: «بعد از ان اينقدر او را بدوانند كه از حركت بماند پس او را همان دم ذبح نمايند و در ديگ كرده طبخ دهند و شورباي».

۲۸. يادداشتهای پزشکی مختلف

«۲۰۲ پ - ۲۱۷ ر حاشيه و ۲۱۷ پ - ۲۱۸ ر»

۲۹. اشعار «۲۱۸ پ - ۲۱۹ ر»

بدون نام سراينده. به همراه گفته‌ای از امام فخرالدين رازی.

۳۰. القصائد السبع العلويات «۲۱۹ پ - ۲۲۶ پ»

(ادبيات - عربي)

مؤلف: عبدالحميد بن هبة الله مدائني، ابن ابی الحديد (۵۸۶ - ۶۵۵ق)

با يادداشتهای توضیحی به فارسی و عربي بين سطور و كناره صفحات. در آغاز با نام «سبعة معلقة ابن ابی الحديد» خوانده شده است.

الترات العربی المخطوط، ج ۱۰، ص ۷۷-۷۸؛ دنا، ج ۸، ص ۱۹۰-۱۹۱.

آغاز:

الا ان نجد المجد ابيض ملحوب

ولكنه جسم المهالك مرهوب

انجام موجود:

وقال لى الرحمن ما قال يوسف

عداك بما قدمت لوم وتثريب

۳۱. [كلمات حكمت آميز] «۲۲۶ پ» (فارسی و عربي)

مؤلف: محمود بن محمد نصير قلندر شاه خويي (سده ۵۱۳ هـ)

آغاز: «هو. از قول بنده حقير فقير كثير الذنب والتقصير محمود ابن محمد نصير مرحوم مغفور المبرور به سركار

مجلس، ج ۴، ص ۱۵۶ و ج ۲۲، ص ۱۵۰-۱۵۱، ش ۳۹۴/۲ طباطبائي؛ آستان قدس، ج ۴، ص ۱۳۴-۱۳۵ و ج ۱۱، ص ۱۵۲-۱۵۳؛ مرعشي، ج ۳۳، ص ۳۴۸-۳۴۹؛ جديد گليايگاني، ج ۱، ص ۹۴-۹۵ (با نام اجوبة المسائل)؛ دانشگاه تهران، ج ۱۰، ص ۱۵۷۶ و ج ۱۶، ص ۹۵.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على خير خلقه محمد واله اجمعين. فيقول الحقير الاثم الجاني محمد حسين ابن محمد كاظم المنشي الكرماني... انه سئلني بعض اخلائي الشفيق... عن مسائل والح على ان ابينها واكشف الغطاء عن وجوها».

انجام: «موافقا لما في كتاب الالهى ان الينا اياهم ثم علينا حسايهم ثم النظر الى قوله تعالى الا الى الله تصير الامور وانا لله وانا اليه راجعون فيكون مريبا لما فيستحق جمع المحامد صعودا ونزولا الحمد لله رب العالمين.

باقى اين گفته ايد بيزبان

با درون انكه دارد زنده جان

هست باقى شرح اين ليكن درون

بسته شد ديگر نمى آيد برون».

انجامه: «تمت هذه الرسالة الموسومة بكمياء سعادت المعروفة بالعشقية فى شهر رجب المرجب ۱۲۷۳. يا على مدد است».

۲۶. گفتارهای پراکنده «۱۹۹ ر - ۲۰۲ ر»

در بردارنده اين مطالب: دعای طمطام از علی (ع)، دعای قاموس (که بايد تصحيح شود غلط و سقط بسيار دارد)، دعایی به امضای قلندر شاه، دستورالعمل پزشکی درمان سالک از جناب آقا سيدعلی طيب، و اشعاری از مرحوم عباسقلی و بيشرت بدون نام سراينده.

۲۷. خرقه «۲۰۲ پ - ۲۱۷ ر» (پزشکی - فارسی)

مؤلف: مرتضى قلى بن حسن شاملو (سده ۱۱ هـ)

اين نسخه مقدمه كتاب را ندارد و در آغاز به اشتباه و با خطی جديدتر اين گونه معرفى شده: «رساله در طب كه براى مهدعليا به حسب الفرموده او نوشته». كتاب از انجام هم ناتمام مانده است. عناوين نانوشته.

رك: ۸۸۵۳/۱۲.

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۲، ص ۵۷۴-۵۷۵؛ دنا، ج ۸، ص ۲۱۴-۲۱۵؛ بروکلان، ج ۵، ص ۵۰-۵۱؛ التراث العربی المخطوط، ج ۱۰، ص ۸۹.

آغاز:

من یبلغن حمامات ببطحاء ممتعات بسلسال و خضراء

۳۶. گفتارهای پراکنده «۲۴۳ پ- ۲۴۹ پ»

شامل: دعا جهت دفع قحط غلا و طاعون و وبا، فی باطل السحر، به جهت بیمار، مناجات سید الشهدا^(ع)، دو روایت از امیرالمؤمنین^(ع)، در شرح موجین مهمین از بحر الدعاء، در بیان آن که طریقه حقه از چهار امام به واسطه چهار ولی علیهم السلام از شیعیان خاص اهل بیت جاری شده در میان عباد و بلاد منتشر گردیده، هذا کتاب کتب الله تعالی فی ظهر عهدنامه الاولی فی حق حسین ابن علی و انزلناه فی یوم العاشوراء، فرود آمدن جبرئیل بر پیامبر^(ص) و آوردن دعای ناد علیاً مظهر العجایب، در تفسیر اخلاص و استعاره آن، در بیان انطباق حضرت فاطمه^(س) با حقیقت عرش و شرح وجوه انطباق و رجوع به ذکر نفس رحمانی و نفس رحیمی، در شرح بحر ثانی که مسمی است به بحر الله و بحر الجامع و بحر الاحمد و بحر النبوة.

و سروده‌هایی از: نواب مستطاب بهجت صدر الشعرا غلام حسین میرزا روحی فداه (در مدح قلندر شاه)، سنایی و ارسطو.

۳۷. شرح حدیث حقیقت «۲۵۰ ر- ۲۶۱ پ»

(حدیث؛ عرفان- فارسی)

مؤلف: محمدتقی بن محمدکاظم کرمانی، مظفر علی شاه (۱۱۵۰-۱۲۱۵ق)

این رساله بخشی از منظومه بحر الاسرار مؤلف است. در نسخه با نام «شرح حدیث کمیل از مظفر علی شاه کرمانی».

فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۲۶۳-۲۶۴؛ ذریعه، ج ۱۳،

جناب مستطاب علامی فهامی جامع الفروع والاصول و حاوی المنقول والمعقول حضرت مجتهد العصر والزمان آقا محمد مهدی مجتهد کرمانشاهانی نوشته و عملی از مجربات اساطین حکمت به رسم هدیه ایفاد داشته. اللهم اهدنا لما هدیت الله الهادین و اعدنا الی عدوتک...

راهم گم و شیم سیه و منزلم بعید

ای رهنمای وادی ایمن هدایتی

انجام:

قال رواجاً صفواً من الشمس نیراً

فقد شاکلا فی حسنها و ابتهاجها

۳۲. الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة (قصیده البردة)

«۲۲۷ ر- ۲۳۸ ر»

(ادبیات- عربی)

مؤلف: محمد بن سعید بوسیری (۶۰۸-۶۹۶ق)

از انجام ناتمام مانده است. با یادداشت‌های توضیحی.

رک: ش ۸/۲۸۸۸۵.

آغاز:

امن تذکر جیران بذی سلم

مزجت دمعا جری من مقله بدم

انجام موجود:

یجر بحر خمیس فوق سایحته (کذا؛ سباحة)

یرمی بموج من الابطال ملتظم (کذا؛ ملتظم)

۳۳. گفتارهای پراکنده «۲۳۹ ر- ۲۴۰ ر»

از مسوده‌های باطله مرحوم ابوی میرزا نصیراست رحمة الله علیه، من دیوان مولا الموالی علی^(ع) خطاب به حارث اعور همدانی، غزلهای سعدی، احادیثی از امام باقر و صادق و امیرالمؤمنین^(ع).

۳۴. منشآت «۲۴۰ پ- ۲۴۲ ر و ۲۴۴ ر- ۲۴۴ پ»

مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳- ۱۲۵۱ق)

۳۵. القصیده الاشکنوانیة (القصیده الحسیة) «۲۴۲ پ»

(ادبیات- عربی)

مؤلف: اسعد بن نصر فالی ابزری (۶۲۴ق)

قصیده کامل نیست.

۳۹. گفتارهای پراکنده «۲۷۱ پ- ۲۷۳ پ»
در بیان سر نفس رحمان از حضرت مستعان علی، در
بیان ختمیت و قصیده عبدالباقی افندی که جناب مرحوم
سید شرح گفته.

۴۰. [رسالة فی المطالب العرفانیة] «۲۷۴ ر- ۳۱۱ پ»
(عرفان- عربی)

مؤلف: محمدابراهیم بن علی لاریجانی (سده ۵۱۳)
در نسخه با نام «سؤالی است قلندر شاه محمود بن
جلال الدین از حکیم ربانی پرسیده و این رساله
مرقوم شده».

از انجام ناتمام مانده است.
آغاز: «الحمد لله الذي تحيرت العقول عن معرفة ذاته
وكلت البصائر عن ادراك كنه صفته... وبعد فيقول...
محمدابراهیم بن علی اللارجانی الايراني انه قد طلب
مني بعض الاخلاء الصادقين واخواني السالكين... ميرزا
محمود الخويي المعروف بقلندر شاه ان احرر رسالة
تحتوي على اجلّ المطالب العرفانية واهمّ المعارف
الربانية وتشتمل على لب مقاصد اهل الطريقة مع تضمنه
لنبذ من مرادات اهل الشريعة... اعلم ان الموجود على
قسمين واجب الوجود بالذات».

انجام موجود: «بقول صورتين معا فضلا عن تلك
الكثرة وكان الجود الالهي مغتصيا (?) لتكميل المادة».

۴۱. گفتارهای پراکنده «۳۱۳ ر- ۳۲۸ ر»
بدین ترتیب: در بیان آن که حال ایشان نسبت به این دو
گوش منحصر در دو قسم است یا فتح گوش ملکی و سدّ
گوش شیطانی (حالت اولیا) و یا فتح گوش شیطانی و سدّ
گوش ملکی (حال اولیاء الطاغوت)، حکایتی از سلطان
محققین ابراهیم خواص، درباره عشق عرفانی، از شواهد
النبوة، روایتی از پیامبر (ص) و سیدالشهداء (ع)، دستور
ساخت صورتی از قبر سیاه از شیخ ابوالقاسم برنی رحمة
الله، داستان انتخاب اشعار یحیی بن سلیمان کاتب و
گفتگوی او با ابوجعفر منصور، روایتی از شعرگویی
مسحله بن اثاثه، از مناقب و خطب امیرالمؤمنین (ع)،
استخاره نامه.

۱۹۷؛ مرعشی، ج ۱۹، ص ۱۳۸؛ ملک، ج ۳،
ص ۴۹۹-۵۰۰؛ آستان قدس، ج ۱۷، ص ۴۵۵.
آغاز:

مرتضی آن پادشاه پاک دین
ریخته فیض حقیقت برکمیل
گفت با اه ان کمیل پاک دین
ما الحقیقه یا امیرالمؤمنین
خوش ازین دریا به جانم راه کن
از حقیقت خوش مرا آگاه کن
انجام:

یافت تلتین دم ذکر خفی
در حضور پیر روشن دل صفی
در میان چون نرد عشق آمد درست
خویش را دریافت در داو نخست
انجامه: «یا علی مدد. در کاسیان (?) شرف اتمام یافت
شهر صفر ۱۲۸۹».

۳۸. کبریت احمر (کنز الاسرار؛ اوراد موظفه؛ سیر و سلوک)
«۲۶۲ پ- ۲۷۱ پ» (عرفان- فارسی)
مؤلف: محمدتقی بن محمدکاظم کرماتی، مظفر علی شاه
(۱۱۵۰-۱۲۱۵ق)

کامل. در بالای اولین صفحه رساله نام کتاب و مؤلف این
گونه آمده است: «کنز الاسرار جناب مستطاب مظفر
علی شاه».

فهرستواره، ج ۷، ص ۷۴۲؛ دنا، ج ۸، ص ۴۵۳-۴۵۷.
آغاز: «الحمد لله الحليم الكريم العلي العظيم والصلوة
على النبي المصطفى... وبعد چون مقتضای عبودیت
حقیقی اشتغال قلب و قالب عبد است».
انجام: «قبل از سؤال به بیان عقاید حقّه اسلامیة
اشتغال نماید الحمد لله رب... الظاهرین».

انجامه: «این کبریت الاحمر المسمی بکنز الاسرار
النوریه اگر چه تمام شد ولی به رحمت تمام (?) در
دولت اریکه مخدوم مکرم سرکار خان بابا خان با تمام
رسید بتاريخ ۵ شهر محرم ۱۲۸۹ در دارالصفای خوی یا
علی مدد».

- و اشعاری از دعبل بن علی خزاعی، مناجات منسوب به امیرالمؤمنین^(ع) و سید الساجدین^(ع)، عبدالباقی افندی، حاجی سلیمان صباحی، عباسقلی خان تبریزی مظهر تخلص، ابونواس و فتحعلی خان ملک الشعراء.
۴۲. حق الیقین فی معرفه رب العالمین
«۳۲۸ پ - ۳۳۲ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)
ادامه کتاب از برگهای «۵۴ پ - ۶۳ پ» است.
آغاز موجود: «بی تغییر و تعدد بدو ثابت است و به اندک فراستی این معنی ادراک توان کرد».
انجام: «والباطن وهو بكل شیء علیم ولا حول ولا قوه الا بالله العلی العظیم... اجمعین».
انجامه: «یا علی مدد. در آستانه مطهره اولیا در مقبره جناب حاجی محمدجعفر خوی الحسینی قدس سره در دارالسلطنه تبریز با تمام رسیده شد ۱۲۹۱».
زیر انجامه نوشته شده: «این نسخه را که سال قبل در خوی ابتدا گردید روزگار این قدر مجال نداد بالاخره از جمعی از رفقا استمداد کرده به هزار زحمت بطورهای مختلف و به خطوط متفرقه با تمام رسید. آن هم لطفی دارد این کتابت و... که قلمی شد».
۴۳. گفتارهای پراکنده «۳۳۳ ر - ۳۳۸ پ»
قصیده‌ای از قلندر شاه، از شهاب ثاقب، آن چه از مشهدی علی آورده‌اند، دستور ذکر و آداب آن از شیخ محمدحسن سکاکی، چند روایت از امیرالمؤمنین^(ع).
یادداشت یادگاری از مرتضی قلی از فقراء سلسله علییه شاه نعمت‌الله در پنجشنبه ۷ شوال در بالاخانه در زیر کرسی در خدمت آسید محمدصادق یزدی و مصطفی قلی خان میر پنجه و حاجی علی محمد خان «چون این جنگ که الحق والانصاف گنجی است که پایان ندارد... هر کس به یادگار چیزی از این مرقومات گذاشته».
وی یک رباعی ماده تاریخ به مناسبت آن که قطب الاقطاب صفی علیشاه در ۲۴ ذیقعد ۱۳۱۶ق از این عالم خرقه تهی کرده و امور ظاهر و باطن به دست صفا
- علیشاه افتاد نوشته است.
برگهای ۳۳۹-۳۵۷ سفید مانده است.
۴۴. القول النفیس فی تفلیس ابلیس (تفلیس ابلیس)
«۳۵۸ پ - ۳۶۸ پ» (کلام - عربی)
مؤلف: عبدالسلام بن احمد ابن غانم مقدسی (-۶۷۸ق)
مناظرات خیالی و رو در رو با شیطان است. جدلها بر محور امر و اراده (جبر و اختیار) و استعمال این دو لفظ در قرآن می‌گردد و به نظر می‌رسد این رساله در رد تلبیس ابلیس ابن جوزی (۵۹۷ق) نوشته شده باشد.
کامل. در نسخه با نام «هذا مناظره ابلیس رجیم» خوانده شده است.
مرعشی، ج ۲۱، ص ۲؛ فاضل خوانسار، ج ۱، ص ۲۲۰؛ دائرةالمعارف بزرگ، ج ۴، ص ۳۵۴-۳۵۵؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۱۷۴۱-۱۷۴۲.
آغاز: «قال الشيخ الامام قدوه الانام عزالدین عبدالسلام بن شیخ احمد والد الشيخ غانم رضی الله عنه الحمد لله الذی خلق آدم للبشر اباً واستخرج ذریته... اما بعد فانی نظرت فرایت دایرة الشقاوة والسعادة تدور علی خط الامر والازادة».
انجام: «لا شریک له ولا تنازع له فی عبادته فله الخلق والامر لا یستل عما یفعل وهم یستلون انما امره اذا اراده شیئاً ان یقول له کن فیکون».
۴۵. داستان شعرخوانی ذوالاصبع عدوانی و چهار دختر او
«۳۷۱ ر - ۳۷۱ پ»
۴۶. غزل در مدح ناصرالدین شاه «۳۷۲ ر»
برگهای ۳۷۳-۳۹۵ سفید است.
۴۷. شرح معجزه‌ای که در سر مبارک جناب سیدالشهدا^(ع)
رخ داد «۳۹۶ ر»
۴۸. منظومه «۳۹۹ ر - ۴۰۳ پ»
نام سراینده مشخص نیست. وی از بدی زنش شکوه

با خدا سودا کن و گنجی بیاب
گسفتت والله یجزیک الثواب
انجامه: «در استانه مطهره جناب امامزاده علی اکبر در
قریه چیذر شمیران در حالت وله و حیران نوشته شد».

۵۰. منظومه «۴۱۰ پ- ۴۱۴ ر»

آغاز:

ای خداوندی که مانندت نیست
شرکتی اندر خداوندیت نیست
در خداوندی ترا انباز نیست
مر ترا انجام چون آغاز نیست

انجام:

گنج اندر خانه داری ای پسر
تو روانی از پی آن در بدر
همچو آن ماهی که آیش در کنار
وان پی ایست دایم بی قرار

۵۱. منظومه «۴۱۴ پ- ۴۱۵ پ»

مؤلف: علی آبادی

از انجام ناتمام است.

آغاز:

گفت با جبریل ربّ العالمین
بهر امروزت همی خواندم همین
رو بسین این خیل مستان مرا
عسید بستان گلستان مرا

۵۲. مثنوی در مدح ناصرالدین شاه «۴۱۸ ر- ۴۲۱ ر»

شامل دو مثنوی یکی با افتادگی از آغاز و دیگری کامل
در مدح ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ ق).

آغاز موجود:

یا این که طبقهای پر از لؤلؤ لالا است
ای بزمگه شاه جهان بهر نثار است

۵۳. اشعار و گفتارهای پراکنده «۴۲۱ پ- ۴۳۸ پ»

(فارسی و عربی)

از منشآت قایم مقام، از نوشته‌های صاحب جنگ با نام

می‌کند و ظاهراً این مثنوی را در این باره سروده و شاید
مرادش از هفت سال در زندان بودن، هفت سال زندگی
زناشویی اش است:

هفت سال است این که در زندان درم

زیر پتک چرخ چون سندان درم

(۴۰۰ پ)

وی چند حکایت در همین موضوع آورده است.

در اواسط منظومه از نشاط (۴۰۱ ر) و در پایان از
محمد شاه غازی (۱۲۵۰-۱۲۶۴ ق) یاد کرده و او را
ستوده است (۴۰۳ پ).

در نسخه با نام «مثنوی مرحوم میرزا مهدی اعلی الله
مقامه».

آغاز:

ای مبارک جنبش کلک وجود
ای همیون موجّه دریای جود
ای یگانه گوهر بحر قدم
در تو پیدا معنی نون والقلم

انجام:

رنجها را از وجودش دور دار
گنجها از بذل جودش عور دار
تا جهان باشد جهان را شاه باد
دست غیر از ملک او کوتاه باد
انجامه: «بتاریخ چهارم شهر رجب ۱۲۸۶ در آستانه
مطهره امامزاده علی اکبر در قریه چیذر شمیران واقعت
در عالم وحدت و تنهایی با تمام رسید».

۴۹. منظومه «۴۰۴ ر- ۴۰۹ پ»

به تقلید از مثنوی مولوی سروده شده است.

آغاز:

تاجری بود از گروه راستان
کرد عزم خطّه هندوستان
خواجه صاحب مال و ثروت بد بسی
در فتوت هم نبید چون او کسی

انجام:

گریه است و آن خدائی مشتری است
که ز هر نقضی وجود او بری است

کوتاه نسخه هم تاریخ تحریر دارد که در ضمن معرفی هر یک بدانها اشاره شد.

در بیشتر بخشها عناوین پیش از رنگین‌نویسی در حاشیه صفحات با قلمی کوچکتر نوشته شده‌اند. رساله‌ها نوشته شده در متن و حاشیه، ص ۱ دو شماره برای نسخه با مداد گذاشته شده است: شماره ۲۲۰ و نمره ۴۷ با یک مهر بیضوی آبی ناخوانا.

مهرهای نسخه: برگ ۲۵ پ: دو مهر بیضوی به نقشهای «المسی حسین الحسینی ۱۲۶۱» و «افوض امری الی الله عبده محمد تقی (بدون نقطه)» که احتمالاً عدد زیرش ۸۱ باشد. برگ ۲۶: مهر مربع: «افوض امری الی الله عبده محمد تقی ۱۲۶۹». برگ ۳۱ و ۳۲: مهر مربع کوچک: «یا الله المحمود (؟)». یادداشتهای کناره بعضی از سطور (مانند برگ ۳۷۲ ر، ۴۰۷ ر) یا بعضی از صفحات (از جمله ۱۲۰، ۲۰۰ ر) به عمد محو شده است. دو برگ ۱۲۱ و ۱۲۲ پارگی دارد.

کاغذ: انواع مختلف. همه آنها فرنگی نازک. الوان. با چندین نوع تهنقش بدین صورتهای: تهنقش مدور CANSON که بالای ۸ ستاره کوچک آمده است. تاج منقش بزرگ با عبارت ML و شیر و خورشید برجسته. تهنقش مستطیل کوچک با عبارت «BATH». و LUMSDEN & SON بخشهایی هم کاغذهای خطدار جدید است.

۴۲۸ برگ، ۱۲/۸ × ۲۱/۵، سطور و اندازه‌ها مختلف. جلد: میشن قهوه‌ای ضربی، با ترنج و سرتنج و جدول. پشت هر دو دقه جلد اشعاری از قاتنی و مولوی نوشته شده است. قطر: ۴/۲.

خریداری از مرحوم حاجی شرف‌الملک فلسفی در آبان ۱۳۲۴ ش.

[شماره ثبت: ۲۷۹۸۲]

(۸۹۲۰)

عیون المسائل (الاثنی عشریة) (فقه - عربی)
مؤلف: محمدباقر بن محمد استرآبادی، میرداماد (- ۱۰۴۰ ق)
کامل.

«بافته قلندر شاه»، از امام صادق (ع) در تأویل آیه افعینا بالخلق الاول بل هم فی لیس من خلق جدید، از خطبه امیرالمؤمنین (ع)، چندین دعا و حرز به جهت قضای هر حاجت و دفع بعضی امراض و احراز دیگری مانند آن، دستور العمل سالک مبتدی و دستور ذکر یادگار حاجی درویش حفظه الله تعالی.

اشعار از قلندر شاه، حکمای ماضی، رباعی به یادگار... علی بن حسینعلی خویی، مولوی، امیرالمؤمنین (ع)، سعید بن مبارک نحوی، عبدالله بن ابی بکر، ابی الخمیس ضمیری، توبه بن حمیر، حاتم الاصم، قاضی احمد بن محمد ارجانی، منتبئی، نشاط، در جلوات جنون قلندر شاه بروز کرده و شرح احوال است، قلندر شاه در شب چهارم شهر صفر المظفر ۱۲۸۷ ق در خانقاه حضرت فخر السالکین والحاج حاجی میرزا رحیم قطب ولی تراش انشا شده، از همو در ربیع الاول ۱۲۷۹ ق هنگام عارض شدن چشم درد، ابی حامد غزالی، ابی المحاسن یوسف شوافی، رباعیات شاه قلندر، خطبه شقشقیه قلندر شاه، مصطفی کردستانی در حالت جذبه آقا میرزا عبدالله مشهور به شیپورچی، عمرو ابن ربیع ابن کعب، محمود قلندر ارومیه، غلام حسین بن ملک ایرج میرزا در خدمت حضرت قلندر شاه در شعبان ۱۲۹۰ ق در دارالسلطنه تبریز، منجیک ترمذی، امرء القیس، مستوره خانم زن خسرو خان والی کردستانی، صدر اعظم مدظله العالی و بدیهه قلندر شاه.

خط: نستعلیق و شکسته. کاتب: محمود بن جلال‌الدین محمدنصیر قلندر شاه خویی. تاریخ کتابت رساله‌های مجموعه: ۱۹ صفر ۱۲۸۶ ق در دولت سرای حاجی آقا میرزا رحیم (۴۶ ر)، طلوع فجر ربیع الثانی ۱۲۷۲ ق در دارالخلافة طهران (۱۰۰ پ)، رجب ۱۲۷۳ ق (۱۹۸ پ)، صفر ۱۲۸۹ ق (۲۶۱ پ)، ۵ محرم ۱۲۸۹ ق در خدمت خان بابا خان در دارالصفای خوی (۲۷۱ پ)، ۱۲۹۱ ق در آستانه مقبره جناب حاجی محمدجعفر خوی در دارالسلطنه تبریز با همکاری چند نفر (۳۳۲ پ)، ۴ رجب ۱۲۸۶ ق در آستانه امامزاده علی اکبر در قریه چیذر شمیران (۴۰۳ پ). به جز اینها بسیاری از فوائد و یادداشتهای

دو، ۷۳، سه برگ، ۱۲/۹×۱۸/۸، ۱۵ سطر، ۶/۷×۱۲/۶. جلد: تیماج مجدول گرهی زرین، عطف قهوه‌ای، سجاف عنابی. دورو، درون عنابی، یک لا. قطر: ۱/۲. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش. [شماره ثبت: ۲۲۴۷۱]

(۸۹۲۱)

خدمة الاغربيا مؤلف: یوحنا فم المذهب (۴۰۷-م) کامل. کتاب المخطوطات العربية لکنته النصرانية، ص ۵۲-۵۳ و ۱۵۳ و ۲۱۸-۲۲۰.

آغاز: «بسم الاب والابن والروح القدس. لا اله الا الواحد آمین. کتاب خدمة الاغربيا ورتبت افاشین السحرية وخدمة اسرار القداس احتیاج الکاهن والشماس تالیف یوحنا فم المذهب والقدیس الکبیر فاسیلیوس والبروجین مانا المنسوب الی القدیس غریغوریوس. صلاة الاغربيا. یاتی الکاهن والشماس وینتصبان امام الابواب المقدسة مکشوفية الروس». انجام: «ویلتفت الی الشعب ویبارکهم معلناً وقایلاً ایها الرب الالهنا احفظنا جميعاً بنعمتك ومحبتک للبشر کل حین من الان والی کل اوان والی دهر الداهرين».

خط: نسخ و سریانی، عناوین اصلی به خط ثلث مشکول جلی. تاریخ کتابت: سده ۱۰هـ. بعضی از جملات و اشکال با شنگرف نوشته شده‌اند. بین جملات علامت ویرگول به شنگرف. در پایان عبارات شکل خاصی به شنگرف کشیده است. با علامت قبول در پایین بعضی از صفحات مانند ۵۴ پ. رکابه‌دار، در این نسخه هر جزو در اولین و آخرین برگ شماره خورده است: گوشه سمت چپ بالای

۱. در گوشه سمت چپ بالای صفحات به نحوی که گاهی در صحافی و برش برگها بعضی از آنها ناقص شده است.
۲. این امر نشان می‌دهد شمارش برگها حین کتابت و پیش از صحافی نسخه انجام شده است.

دنا، ج ۷، ص ۷۳۶-۷۳۷؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۲۳۴ (با نام نادرست الوضوء والصلاة)؛ التراث العربی المخطوط، ج ۹، ص ۱۹۶-۱۹۷.

آغاز: «بسمله وبه نستعین. ومن جناب فضلک الاستیفاق والاستیزاع یا علیم یا حکیم سبحانک اللهم انی للسان هذه الذمة المخدجة».

انجام: «فی ذلك الاصل مما لیس بسیاق من سیاق التوجیه نصیب وارتکاب مثل ذلك من الاریب التنبیه غریب واما اعتراض جدی المحقق اعلی الله تعالی قدره علیه. الحمد لله رب العالمین وفقنی لاتمام هذه النسخة الشریفة».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیه‌ها شنگرف، با حاشیه نویسی به امضای «منه رحمه الله تعالی»، تصحیح شده و در برگ خاتمه نسخه علامت بلاغ مقابله آمده است: «بلغ من اوله الی آخره»، صفحات مجدول به زر تحریردار، صفحه عنوان نسخه تملک سلیل الخاقان النسیب محمدکریم خان زند ملقب به وکیل فتحعلی در غره ذیحجة الحرام ۱۲۶۱ق در شیراز و حدیثی در مناقب امیرالمؤمنین^(ع) به نقل از ابن مردویه و دو یادداشت تملک و مهر پاک شده. در برگ ۲ و ۷۳ پ مهر بیضوی کوچکی که درون آن ۴ سطر به خط کوفی نوشته شده و من نتوانستم آن را بخوانم. در پایان دو بیت شعر به خط محمدیوسف.

در برجسب کاغذی روی جلد نوشته شده: «۱۰۹۴. درع الصحة، میرداماد، دستخط»، رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. با شمارش مخصوصی بدین ترتیب:^۱ از آن جاکه هر جزو ۴ ورق و ۸ برگ است کاتب تنها ۴ برگ اول را شماره‌گذاری کرده است و از شماره ۴ تا ۱ را نوشته و در ۴ برگ دوم چیزی نوشته.^۲ برای متمایز کردن هر جزو از جزو دیگر هم از حروف ابجد استفاده کرده و به صورت ترکیبی از عدد و حروف ابجد، ۴ برگ اول هر جزو شماره‌گذاری شده است: ۱، ۴۱، ۳۱، ۲۱، ۱۱. ب ۴، ب ۳، ب ۲، ب ۱ و به همین قیاس تا آخر نسخه. کاغذ: نخودی آهار مهر، دوپوسته شده.

عناوین کتاب شماره و ترتیب خاصی ندارد. آغاز: «احمدک یا من رفع درجات العالمین واشکرک یا من خفض درکات الجاهلین حمداً شکراً ینتصب بهما اعلام هداى... هذه ظریفة النحوی واخیه اجابة لمن انزل الله الرحمة علی ابیه الموفق مولانا عبدالرزاق... ابن... ملا عبدالرشید... وضمتنتها نکتاً وظرایف ودعا یب ولطایف وجمعت فیها خلاصة العلمین وبعض العلوم ونبذة من التصوف المعلوم ورتبتها علی فصول واصول». انجام: «الی یومک هذا والحمد لله علی ذاک وهذا. وقع الفراغ من تلطیف هذه الظریفة والکلمة الفایقة اللطیفة نصف لیلة الاسبوع المشهور من شهر البروج المبرور من السنة العبائیة من العقول الثمانیة بعد الالف من الهجرة النبویة علی مهاجرها افضل الصلوة واكمل التحیة فی المشهد الرضوی فی حماء السید النجیب العالم الحسیب الفاضل الادیب میرزا محمدرضی المختاری الحسینی بعد ما تناولت الخمسة والعشرین جانباً راجياً عفو رب العالمین وشفاعة النبی وعترته الطاهرین صلوات الله علیه وعلیهم اجمعین».

۲. الزاهرة الجامعة فی مسایل المیراث الباهرة اللامعة

«۷۵ پ - ۱۱۰ ر» (فقه - عربی)
در احکام ارث، نوشته شده برای سید احمد بن سید محمد رضی.
تنظیم شده در ۳ مبادی و تبصره و ۳ معانی و تکمله بدین ترتیب:

المبدء الاول: فی موجبات الارث.

المبدء الثاني: فی موانع الارث.

المبدء الثالث: فی الحجب وهو اما عن اصل الارث واما عن بعض الفرض.

التبصرة: فی تفصیل السهام المنصوطة فی کتاب الله عزوجل وهی ستة.

المعنى الاول: وفيه ثلاث عمل (كذا؛ عمدة):

العمدة الاول: فی تعیین میراث المرتبة الاولى.

العمدة الثاني: فی تعیین میراث المرتبة الثانية.

العمدة الثالث: فی تعیین میراث المرتبة الثالثة.

اولین برگ هر جزو و گوشه سمت راست بالای آخرین ورق همان جزو که هنگام بستن کتاب این دو کلمه روی هم منطبق می‌شوند. جزوهای این نسخه ۱۰ برگی است و در هر کدام از آنها کلمه «کراس» تکرار شده است. هم اکنون به جز افتادگیها و پارگیهای نسخه این برگها کراس شماری دارند: ۱۵ ر (کراس ثالث)، ۲۵ ر (کراس رابع)، ۴۵ ر (کراس سادس) و... آخرین شماره جزو موجود در نسخه ۱۴ است (۱۳۳ پ). در صفحه عنوان نام کتاب به صورت بر عکس نوشته شده (حروف به جای آن که از راست به چپ نوشته شوند از چپ به راست نوشته شده‌اند؛ شبیه قرینه آینه‌ای). با مهر کتابخانه باقر ترقی به شماره ۱۳۹.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. همراه با ته‌نقش به صورت ۳ نشان هلال ماه که در اندازه‌های بزرگ و کوچک و متوسط کنار هم قرار گرفته‌اند. حاشیه بالایی صفحات رطوبت دیده.

۱۴۸، سه برگ، ۱۴×۱۹/۴، ۱۵ سطر، ۱۰×۱۴/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول، کمی فرسوده. قطر: ۳/۸

خریداری از باقر ترقی در خرداد ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۷۱۲]

(← تصویر)

(۸۹۲۲)

مجموعه رسائل مهذب‌الدین بصری:

مؤلف: احمد بن عبدالرضا بصری، مهذب‌الدین (- زنده در ۱۰۸۷ ق)

«مهذب‌الدین بصری»، ابوالفضل شریف، در معارف اسلامی، ش ۱۳، شهریور ۱۳۵۰ ش، ص ۴۳-۵۰؛ معجم اعلام الشیعة، ص ۴۴-۴۷؛ طبقات اعلام الشیعة، قرن ۱۱ هـ، ص ۶۰۰-۶۰۱.

۱. ظریفة النحو واخیه « ۱ پ - ۷۴ پ » (ادبیات - عربی) نوشته شده برای عبدالرزاق بن ملا عبدالرشید. فصول و

المعنى الثانى: فى ميراث الازواج والولاء، وفيه مفضلان: الفصل الاول: فى ميراث الازواج. الفصل الثانى: فى الولاء واقسامه ثلاثة. المعنى الثالث: وفيه ثمانى لواحق: اللاحقة الاولى: فى ميراث الخنثى. اللاحقة الثانية: الحمل يورث اذ انفصل حياً. اللاحقة الثالثة: ولد الملاعنة. اللاحقة الرابعة: ولد الزنا. اللاحقة الخامسة: المفقود. اللاحقة السادسة: فى ميراث العزقى والمهدوم عليهم. اللاحقة السابعة: فى الاقرار بالنسب المتعلق بتعيين الانصاء من الفريضة. اللاحقة الثامنة: فى ميراث المجوس. التكملة: فى حساب الفريضة، وفيه قطبان: القطب الاول: فيه ثلاث جواهر. القطب الثانى: مخارج الفروض. خاتمة: تشتمل على طرفين: الطرف الاول: فى المناسخات. الطرف الثانى: فى معرفة سهام الوارث من التركة، وفيه مناهج. پاين يافته در ۱۲ ربيع الاول ۱۰۷۵ق در مشهد رضوى.

آغاز: «الحمد لمن جعل اولى الارحام بعضهم اولى ببعض فى كتابه عبرة للعالمين والصلوة على من علمه حقايقه بعد اصطفاؤه».

انجام: «افضل من عبادة العابد. والحمد لله اهله اللهم صن غربتى واسكن روعتى واستر عورتى وارحم وحدتى يا ارحم الراحمين وصلى الله... الاخيار الانجيين. وقع الفراغ من تبويضها فى المشهد الرضوى يوم الالفين من العشر الباء من الشهر الجاء من السنة اهل العباء من العشر الدجاء بعد مضى المرتفع من وُدّ فى كف من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واتم التحية».

۳. الاحمدية فى توضيح الاشكال المنطقية

«۱۱۱ پ - ۱۲۰ ر» (منطق-عربى)
نوشته شده برأى سيد احمد بن محمدرضى مختارى حسينى.

تنظيم شده در دو نزهت و خاتمه: النزهة الاولى: وفيها اربعة مصاييح: المصباح الاول: وفيه الشكل الاول. المصباح الثانى: وفيه الشكل الثانى. المصباح الثالث: وفيه الشكل الثالث. المصباح الرابع: وفيه الشكل الرابع. النزهة الثانية: فى القياس الاستثنائى، وفيها مصباحان: المصباح الاول: فى المتصل منه. المصباح الثانى: فى القياس المنفصل منه. الخاتمة.

تأليف شده در روز ۲۳ جمادى الاول ۱۰۷۴ق در مشهد رضوى در عرض ۹ ساعت. آغاز: «الحمد لمن شكّل الممكنات باشكال مختلفة بحكمته وشخص كلاً من افراد انواعها بارادته وقدرته... هذا شىء فى الاشكال المنطقية مع تفرقة الحواس وترادف المصاييح».

انجام: «فاعتبر البرهان وما قبله وما سواهما سفسطة والحمد لله وحده وقع الفراغ من تسويدها يوم الثالث والكاف من جمادى الالف سنة اربعة والعين المهملة بعد العين من الهجرة النبوية فى المشهد المقدس الرضوى».

۴. اللامعة الوفية فى الذهاب بمذهب الصوفية

«۱۲۱ پ - ۱۶۷ ر» (تصوف-عربى)
در رد تصوف و متصوفان زمان خودش، تنظيم شده در ۸ نزهه و منظره و خاتمه:

النزهة الاولى: فى ابطال التصوف ودمه والسلامة من غمته وغمه، در ۷ وجه.

النزهة الثانية: فى ابطال هذه النسبة القبيحة ودمها على وجه الفضيحة من وجوه صحيحة ووجهات مليحة.

النزهة الثالثة: فى ابطال ما ابتدعه من الجلوس المخصوص والرياضات وما اخترعه من ترك اللحم

ونحوه من المباحات لدلائل سبعة.

النزهة الرابعة: فى ابطال ما فى قلوبهم من الاعتقاد فى قسلاقل الحلول والاتحاد وزلازل وحدة الوجود والافتراء على الاله المعبود والتبى المصطفى المحمود

الصفوية اجابة لبعض العلماء». انجم: «مروفاً الى غير ذلك في ذلك وذلك كاف في ذلك. اتفق الشروع في تسطيرها والفرغ منه في ضمن الخمسة الاولى من العشرة الثانية من الشهر التاسع من السنة التاسعة من العشر الثامن بعد مضى عين متوجه من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واكمل التحية في البلدة الموسومة بالفراه ام الاخير المحفوفة برحمة العزيز الغفار على يد مسطرها فوق جناح السفر الى ناحية الهند بحكم القدر ولهذا اخذت بها سبيل الاختصار دون الاطناب والاكتثار لكن انا... وينطوي على قطع اعناق زندقة قلوبهم بحديد نصلها فيكون كاملاً كافياً هادياً شافياً والحمد لله وحده».

٥. النبذة المفترضة في علم اصول الدين (رسالة الواجب) «١٦٨ پ - ١٨٤ ر» (كلام-عربي) كتاب كوتاهي در اعتقادات شيعه، تقديم شده به عباس قلي خان.

تنظيم شده در مقدمه و ٧ محكمه و خاتمه:

المقدمة: في معرفة الله تعالى.

المحكمة الاولى: في اثبات واجب الوجود.

المحكمة الثانية: في صفاته الثبوتية، وفيها مصالحي.

المحكمة الثالثة: في صفات السلبية، وفيها واجبات.

المحكمة الرابعة: في العدل، وفيه تحميدات.

المحكمة الخامسة: في النبوة، وفيها الطاف.

المحكمة السادسة: في الامامة، وفيها تنبيهات.

المحكمة السابعة: في المعاد وما يتصل به، وفيه مراتب.

الخاتمة: الامر بالمعروف والنهي عن المنكر.

آغاز: «احمدك يا من دلّ على وجوب وجوده افتقار غيره وشهد بوحدانيته لسرمديته امتناع نظيره الباعث المنعم... فيقول الاقل... هذه النبذة المفترضة في علم اصول الدين السنّي النهي».

انجم: «والانكار القلبي واجب على كل حال. وقع نهاية مشقة مشقتها يوم حاصل ضرب الاصابع في يديها من شهر حاصل ضرب عشرة في ربعة من سنة نصفه من عشر حاصل ضرب الاسبوع في الجوهر الفرد بعد مضى

واهل بيته حبل الممدود ويدل على ذلك وجوه سبعة. النزهة الخامسة: في ابطال ما يدعونه من الكشف ويزعمونه من الهنفي، ويدل على ذلك وجوه ستة. النزهة السادسة: في ابطال ما يجعلونه من اعظم العبادة واهم ما يوصل الى السعادة وهو القتل والسقوط على الارض والصقوة والوجد والاضطراب والتعق والحال والرقص والصفق، ويدل على ذلك وجوه سبعة. النزهة السابعة: في ابطال ما يستحلونه من الغناء والاستراحة من هذه الغمة والعناء الذي يزعمون انه عبادة وكل من فعله واستماعه اسعادة، ويدل على ذلك وجوه سبعة.

النزهة الثامنة: في ابطال ما ابتدعوه من الذكر الخفي وتدبير ما اخترعوه من الذكر الجلي فاخذوا بالتفريط والافراط المذمومين، ويدل على ذلك وجوه سبعة. المنظر: في ابطال ما يعتقدونه من سقوط التكليف الشرعية عند حصول ما يدعونه من الكشف والمعرفة الجهلية، ويدل على ذلك وجوه سبعة. الخاتمة: تشتمل على خمسة خواتم:

الخاتم الاول: في ابطال ما يعتقدونه من السعي في الرزق المقسوم وطلب المعاش والكدف فيه والتجمل المعلوم. الخاتم الثاني: في ابطال ما اصرروا عليه وركنوا بكليتهم اليه من الموالات لاعداء الله والمعاندة لاولياء الله. الخاتم الثالث: في ذكر جزء قليل من مطاعن مشايخ الصوفية وقبايحهم على وجه يستلزم بدايح شنائع فضايحهم.

الخاتم الرابع: في جواز لعن المبتدعين والمخالفين والبراءة منهم ومن تعصب لهم اجمعين من كلام رب العالمين وحديث سيد المرسلين وائر الائمة المعصومين.

الخاتم الخامس: في وجوب الامر بالمعروف الملبح والنهي عن المنكر القبيح.

پايان يافته در ١٥ رمضان ١٠٧٩ ق در شهر فراه.

آغاز: «احمدك يا من وفقنا للتمسك بالصراف المستقيم ونجانا به نجاة طيبة من الخزي والعذاب الاليم... هذه خطاب الائمة الوفية في الذهاب بمذهب

النبوية... الواقفين على ساق لاداء شىء من حقوق نعمتك واجعلنا فى اعلا مقام فى دارالسلام يا ذا الجلال والاکرام».

۷. [اجوبة المسائل] «۲۱۶ پ- ۲۱۸ ر»

(پزشکی و علوم طبیعی - عربی)

پاسخ ۳۱ سؤال در موضوعات گوناگون است. این پرسشها مسائل گوناگونی در موضوعات پزشکی و علوم طبیعی را در بر میگیرد. اولین پرسش درباره لطافت آب باران در برخورد با تن انسان و آخرین آنها درباره یخ زدن آب است. بدین ترتیب:

الاولی: لم كان ماء المطر خفيفا لطيفا بانفاق البشر.

الثانية: لم كان السمك لا يعيش بدون الماء ويهلك.

الثالثة: لم كان الانسان عند ولادته لا يمشى ولا يدب وغيره من ساير الحيوان عندها يمشى ويدب.

الرابعة: لم كان من دخل مكاناً مظلماً لا يرى الا بعد هنيئة كما ترى.

الخامسة: لم يحمر وجه الغضبان ويصفر وجه الخايف الفرعان.

السادسة: لم يحيض المرأة يا ذا البيان وحدها دون ساير الحيوان.

السابعة: لم تسكن الرعشة مطلقاً بشرب الشراب فحققا.

الثامنة: لم يميل الرجل الى الجماع فى الصيف اكثر من غيره فحقق والمرء فى الشتاء اجل من غيره فدقق.

التاسعة: لم كان المحموم السائل بيرء بالعرق السائل.

العاشر: لم كان المغثى يهلك غالباً بالعرق مفارقاً او مصاحباً.

الحادية عشرة: لم ينجر القم العنبرى ايها الحكيم الحاذق الانورى.

الثانية عشرة: لم ينزل الدم من كثير الجماع فى كل وقت يا على الاوضاع.

الثالثة عشرة: لم يقشعر بدن صاحب الحمى المنوبة اللثيمة دون غيرها وان كانت ذات سلم وسليمة.

الرابعة عشرة: لم يزول التشنج عمن كان فيه عند عروض الحمى له يا نبیه.

حاصل ضرب كَفَّ فى حب من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واتم السلام بعد ان تناولت الثمانية والعشرين فى المشهد الرضوى المشرف بمشرفه عليه التحية... واسكن روعتى واقض حاجتى واغفر خطيئتى برحمتك يا ارحم الراحمين وصلى الله على محمد وآله اجمعين».

۶. التنضيدية فى المسائل التجويدية

«۱۸۵ پ- ۲۱۵ ر»

(تجوید - عربی)

تنظیم شده در مقدمه و تحفه و ۱۱۴ لؤلؤه و مرجانه بدین ترتیب:

المقدمة: فى فضيلة القرآن وقرائته.

التحفة: فيها ثلث بواقيت:

الياقوتة الاولى: فى مخارج الحروف.

الياقوتة الثانية: فى صفات الحروف.

الياقوتة الثالثة: فى الاحكام المرتبة على الحروف التى هى نفس التجويد والمراد به معرفة قواعد لغة العرب من ترفيق وتفخيم وادغام واطهار واخفاء ومد وقصر الى غير ذلك.

پس از آن ۱۱۴ لؤلؤه که در هر یک از آنها یک سوره قرآن به ترتیب مصحف آمده و محل نزول و عدد آیات و حروف و وقف تام و بعضی از فضایل و خواصش ذکر شده است.

المرجانه: فلها فرعان:

الفرع الاول: فى ما يوقف عليه مما رسم فى المصحف.

الفرع الثانى: فى اسماء القراء ورؤايتهم.

آغاز: «الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب فجعله هدى للمتقين اولى الالباب والصلوة على افصح من نطق بالضاد... اما بعد فيقول... لما فرغت من الاحمدية فى توضيح الاشكال المنطقية لذى المنزلة العلية سنح لى ان اردفها له بالتنضيدية فى المسائل التجويدية وبعض الفوائد الدرية».

انجام: «وقع الفراغ من تسطير هذه الاحرف ليلية الانبين الرابعة والعشرين من الالام التاسع من السنة الدال من الياثامن بعد مضى عين معجمة من الهجرة

السؤال... وبعد فيقول... هذه احدى وثلثون مسألة شائعة اجبت عنها بما خطر بالبال».

انجام: «ومخالطها شيء من جوهر الارض المانوسة. اتفق الفراغ من تسطيرها يوم البروج المشهورة من الشهر البابين الموحدتين من السنة الباب المبرورة من عشر حملة العرش بعد مضي ق ج ت ق على التمام من الهجرة النبوية... في قرية طيبة تسمى بشاهانديز من توابع المشهد الرضوى على مشرفه صلوات الملك العلى».

٨. [آداب البحث] «٢١٩ پ - ٢٢٠ ر» (منطق-عربى)
آغاز: «احمدك يا مرسل الانبياء واصلى على من علمته حقايق الاشياء وعلى آله خلفائه الاصفياء وبعد فيقول... هذه قطعة فى الآداب اوضحتها لبعض الاصحاب. فاذا تكلمت بكلام مفرداً كان او مركباً تاماً او غير تام خبراً ام انشاءً ان كنت ناقلأ بائى وجهه كان فيطلب منك صحته ولا يعتمد على مجرد نقلك فعليك تصحيحه باى طريق».

انجام: «فاطلبه من نبذتنا المفترضة فى اصول الدين والحمد لله رب العالمين. وقع الفراغ من مشقها بداية ونهاية فى جزء من الليلة العاشرة من شهر رمضان المبارك من السنة الجيم المضعة من العشر الاسبوع بعد مضى اخت العين الغير المتوجه من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واتم التحية فى المشهد الرضوى شرف بساكنه».

٩. [رسالة فى النصاب] «٢٢١ پ - ٢٢٤ ر»

(اخلاق-عربى)

نوشته شده براى ميرزا محمد رضى مختارى حسينى و پسرش ميرزا سيد على در ١٥ ذىحجه ١٠٧٥ ق.
آغاز: «احمدك اللهم لترادف نعمائك واشكرك اللهم لتواتر آلائك واتى بما قسّمت لى به رضى... وبعد فيقول... هذه كلمة لمن رضيت افعاله فى اهل زمانه وفاق بصفاته الطيبة جميع اقرانه... ميرزا محمد رضى المختارى الحسينى. اللهم اوجب دعاءه علينا واجعله من الوجوب العينى ولولده المحفوظ بحفظ الرب... ميرزا

الخامسة عشرة: لم كان التشنج الحادث القبيح بعد الحمى مهلكا ايها الفصيح.

السادسة عشرة: لم كان التشنج الذى فى اثنايها يا طبيب او قبلها سليما وصاحبه يبرء ويطيب.

السابعة عشرة: لم يخرج من موضع البرص والبهق الردى عند ثقبه دم ايها الحكيم الدرى.

الثامنة عشرة: لم يعسر اندمال القروح التى فى المفاصل والجروح.

التاسعة عشرة: لم لم ينبت شعر مطلقا لمعدوم الانثيين فحققا.

العشرون: لم يزول العطش بدخول الحمام عن العطشان ويعطش من لا عطش فيه بدخوله يا ذا البيان.

الحادية والعشرون: لم دق صوت الخصى ورق.

الثانية والعشرون: لم يجثا الانسان ذو اللب بعد تناوله الطعام اليابس والرطب.

الثالثة والعشرون: لم كان من سقط مثالا على الجانب الايمن فرضاً يؤلم جانبه الايسر ايضاً.

الرابعة والعشرون: لم كان الماء الذى يستسقى من بئر حفر على ساحل البحر عذبا بلا نكير.

الخامسة والعشرون: لم تنطلق طبيقه من يغتسل بماء الحمام فيشتغل.

السادسة والعشرون: لم كان صاحب الفواق يسكن فواقه الشديد عند استماع نغمة او فرحة ايها المجيد.

السابعة والعشرون: لم يزول الفواق العارض بسبب كثرة الشراب والطعام عند حبس النفس على التمام.

الثامنة والعشرون: لم لا يستمرى ذو الطحال الطعام فى جميع الاحوال.

التاسعة والعشرون: لم منعت الحكماء شرب المسهل الدواء فى الصيف الصايف كفيت النواء.

الثلاثون: لم يعطش المستسقى يا ذا الايمان والتقى.

الحادية والثلاثون: لم لم يثخن الماء ويجمد يا ذا المكرمات اذا طبخ دون ساير الرطوبات.

نوشته شده در قرية شاهانديز از توابع مشهد رضى.

آغاز: «اللهم احمدك يا مجيب دعوة السائلين واصلى على نبيك محمد وآله الفاضلين ما ترتب الجواب على

سید علی... اقول قال رسول الله صلى الله عليه وآله وابهج نهج الدين بكمال جماله. التواصل بين الاخوان». انجام: «ان النفس إذا احزرت رزقها استقرت. والخير في ما وقع من النفي والاثبات والله تبارك وتعالى وليّ اسر المهمات. وقع بداية ونهاية مشقها نصف الميقات من شهر ذى الحجة سنة الخامسة والسبعين بعد عين معجزة من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واكمل التحية».

۱۱. حبيبة الاحباب في الضروري من الآداب (۲۳۷ پ - ۲۴۰ پ) (اخلاق - عربي) تنظيم شده در ۶ کلمه و نهايه: الكلمة الاولى: في آداب العالم. الكلمة الثانية: في آداب المتعلم. الكلمة الثالثة: في آداب الزوج والزوجة. الكلمة الرابعة: في آداب الولد والديه. الكلمة الخامسة: في من يصاحب ومن لا يصاحب و آداب الصحبة والسلوك مع الاحباء والاصدقاء. الكلمة السادسة: في آداب الصحبة والسلوك مع الذين يقولون بافواههم ما ليس في قلوبهم. النهاية: ففيها انوار هداية من شمائل رسول الله صلى الله عليه وآله.

۱۰. [رسالة في الصلاة] (۲۲۵ پ - ۲۳۶ پ) (فقه - عربي) مختصر مسائل نماز که به صورت جداولي مرتب شده است.

تنظيم شده در مصباح و ۶ قنديل و جوهره و مرجانه و خاتمه که هر کدام در اشکالی تدوين شده اند بدين ترتيب: المصباح: في بعض فضائلها. القنديل الاول: في الطهارة. القنديل الثاني: في ازالة النجاسة عن الثواب والبدن لها وللطواف ولدخول المساجد. القنديل الثالث: في ستر العورتين. القنديل الرابع: في مكانها. القنديل الخامس: في مراعات وقتها. القنديل السادس: في القبلة. الجوهره: في مقارناتها وهي ثمانية. المرجانة: في الخلل الواقع فيها. الخاتمة: في خصوصيات بقية الصلوة الواجبات. پاين يافته در غره جمادى الثاني ۱۰۷۵ ق در مشهد رضوى.

آغاز: «الحمد لجاعل الصلوات سبباً بيئناً للحسنات والصلوة على من جاء بالبينات... وبعد... هذه مهمات واجبات الصلوة وبعض ما لحقها من المستحبات اجابة لبعض الابرار الثقات».

۱۲. الحجية الموجزة (۲۴۱ پ - ۲۴۷ پ) (فقه - عربي) احكام مختصر حج در ۳۰ جوهره. جوهرها شماره گذارى نشده اند اما بدين ترتيب در نسخه آمده اند:

انجام: «فهو اقرب عند الله تعالى من تارك الصلوة. وقع الفراغ من تجوهرها يوم الالف من الشهر الهاء بالحرفين من السنة الهاء بالواحد من العشر الهاء بعد مضى ريب

- الحج اعظم اركان الاسلام.
- ما يجب من افعال الحج.
- يستحب امام التوجه.

آغاز: «احمدک یا من کلفنا تخبيراً واشکرک یا من نهينا تحذيراً واصلى على افضل من ام الى البيت الحرام». انجام: «والمجاورة بالمدينة المشرفة والى هنا جرى القلم بالنور ثم ثبت ورسخ كالطور. وقع الفراغ من مشقة مشقتها ليلة الشروع فيها وقد عرفته والحمد لله وحده».

۱۳. الوجيزة في الزکوة والخمس «۲۴۸ پ - ۲۵۲ ر»

(فقه - عربی)

تدوين شده در دو قلابه:

القلابه الاولى: في الزکوة وهي تنقسم الى مالیه وبدنيه، در چند لؤلؤة.

القلابه الثانية: في الخمس، در چند مرجانه.

نوشته شده در شب ۱۷ جمادى الاول ۱۰۷۹ ق در هرات.

آغاز: «احمدک یا من امر بزکوة المستحقين وخمس السادات کامره بالصلوة افضل الاعمال وسائر العبادات... هذه الوجيزة في هذين العبادتين جعلتها مرتبة على قلابتين».

انجام: «كل طائفة من الثلث وان جاز الاقتصار على واحد منها والحمد لله وحده. وقع الفراغ من تركيبها بداية ونهاية ليلة السابع عشر من الشهر الخامس من السنة التاسعة من العشر الثامن من بعد مضي رأس الغم من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واكمل التحية في البلدة المعمورة هرات حفت بانواع الخيرات».

۱۴. السؤالية الحبيبة والنوالية النجبية

«۲۵۳ پ ۲۶۵ پ» (پرسش و پاسخ - عربی و فارسی)

پاسخ به ۷۰ پرسش نواب ابراهيم خان بن على مردان خان است. نوشته شده در ۱۲ شعبان ۱۰۸۰ ق در پيشاور در خدمت نواب گنج على خان.

آغاز: «هذه السؤالية الحبيبة والنوالية النجبية من اقل العباد اللاشي في البلاد المجرح بقواطع القضاء».

انجام:

قد اتى تاريخ هذى المجمع

ضيف ابراهيم لا سوء معه

- يشترط في وجوب الحج.

- احرام العمرة.

- يجب في النية.

- يستحب في الاحرام.

- يكره في الاحرام.

- يحرم في الاحرام.

- يجب لدخول الحرم والمكة ومسجد الحرام.

- الطواف ويجب فيه.

- يستحب في الطواف.

- السعي بين الصفا والمروة ويجب فيه.

- يستحب في السعي.

- يجب بعد الفراغ من السعي.

- يجب بعد التقصير والاحلال من العمرة.

- الوقوف بعرفة ويجب فيه.

- ناسى الوقوف بعرفة.

- يستحب في الوقوف بعرفات.

- يجب بعد غروب الشمس التوجه من عرفات الى المشعر الحرام.

- يستحب في الوقوف بالمشعر.

- يجب بعد طلوع الشمس الافاضة من المشعر الحرام الى منى.

- يستحب في الرمي.

- يجب بعد الفراغ من الرمي.

- يستحب في الذبح.

- يجب بعد الفراغ من الهدى ومتعلقاته.

- اذا حلق او قصر بعد الرمي والذبح.

- يجب بعد الفراغ من مناسك مكة.

- يستحب العود الى مكة.

- يستحب في وداع الكعبة.

- ينبغي للحاج ان يختم حجه بالورود الى المدينة الطيبة.

نوشته شده در يك روز در هرات در «ليلة السابعة من

الشهر الخامس من السنة التاسعة من العشر الثامن بعد

مضى الحاصل من ضرب باز في كف من الهجرة النبوية»

برابر ۷ جمادى الاول ۱۰۷۹ ق. تقديم شده به ميرزا

سعدالدين محمد.

من السنة الحادية من العشر التاسع بعد مضي حاصل باز فى كف من الهجرة النبوية... فى حياء النواب المستطاب... نواب گنج على خان اطل الله تعالى عمره يسر امرنا وامره فى البلدة الموسومة بالپشاور المحفوفة بالبركات التاميات المزفوفة بالخيرات الساميات».

۱۷. تعليقة الصحيفة السجادية «۲۶۹ پ - ۲۸۲ ر»

(دعا-عربى)

شرح عبارات دشوار و پيچيده صحيفه سجديه كه با عناوين «قوله - قول» گزارش شده است. نوشته شده در ۷ رجب ۱۰۸۸ ق در حيدرآباد.

آغاز: «بسمله وبعد الحمد لمسهل الامور والصلوة على محمد وآله البدور. فيقول اقل العباد عملاً واكثرهم املاً... هذا ما ظهر على صفحات القريحة الخاملة فى بعض مشكلات الصحيفة الكاملة وما توفيقى الا بالله عليه توكلت واليه انيب. قوله عليه السلام فى دعاء التوحيد وعجزت عن نعته اوهام الواصفين. اقول اى عن كنه نعته او عن نعته بغير ما نعت به نفسه او عن نعت ذاته بمعرفتها بغير ما وصف به والله اعلم».

انجام: «وفى كلام امير المؤمنين عليه السلام واعوذ بك من شر ما سبق فى الكتاب والله اعلم بالصواب. اتفق الفراغ من تسويد هذه التعليقة الوجيزة فى الساعة السابعة من اليوم السابع من الشهر السابع من السنة الثامنة من العشر التاسع بعد الغين المتوجه من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واكمل التحية على يد مؤلفها المهذب المذنب عفى الله عن قبائح اعماله وجعل ماله خيراً من حاله بفضله العام ومنه التام فى بلدة حيدرآباد صينت عن السوء والفساد والحمد لله رب العباد والصلوة على محمد وآله الامجاد».

۱۸. النصوحية الموجزة على حقيقة التوبة

(اخلاق-عربى)

«۲۸۳ پ - ۲۹۱ پ»

تنظيم شده در ۱۲ مرجع و خاتمه. مرجعها شماره گذارى نشده اند اما موضوعاتشان به ترتيب چنين است: - قال الله تعالى يا ايها الذين آمنوا توبوا الى الله.

واقول ايضاً قد وقع الفراغ من مشقة مشقتها نصف الثانى عشر من الشهر الثامن من السنة العاشرة من العشر الثامن بعد مضي حاصل باز فى كف من الهجرة النبوية... فى البلدة الموسومة بالپشاور على زنة البهادر والبلاد فى خدمة النواب المستطاب رفيع القدر والجناب مستغنى الالقاب... مولانا نواب گنج على خان ادم الله مجد بقائه بالنبي وآله خلفائه عليه وعليهم صلوات الملك المبين من يومنا هذا الى يوم الدين والحمد لله رب العالمين».

۱۵. قصيده «۲۶۶ ر»

(ادبيات-عربى)

آغاز:

يقول راجى عفو ماحى الذنوب

عبيدة المشهور بالمهذب

كتابة ذى لرؤس العلماء

من النحارير الكرام الحلما

انجام:

فلا تعب علىّ ذا المعانى اذ كل معنى وله مبانى
ثم صلوة الله مع سلامه عليه ثم آله كرامه

۱۶. آله صيدية وحالة فيدية «۲۶۷ پ - ۲۶۸ پ»

(فقه-عربى)

رساله كوتاهى در احكام شكار است بدون بخشيندى. نوشته شده در نيمه شب ۵ شعبان ۱۰۸۱ ق در پيشاور در خدمت نواب گنج على خان.

مؤلف كتاب ديگرى نيز درباره اخبار و احاديث شكار و صيد دارد كه نسخه آن در مدرسه سيهسالار، ج ۵، ص ۱۸۱-۱۸۲ معرفى شده است.

آغاز: «بسمله. اما بعد فيقول الجانى عفو ربه العفو والرضا احوج خليقته اليه المشتهر بالمهذب... هذه آله صيدية وحالة فيدية. فالصيد كل حيوان ممتنع وان كان انسياً وصيد الكلب المعلم حلال».

انجام: «فليرجع الى كتابنا معارج الدين ودرجات اليقين. والحمد لله وحده اتفق تسطيرها بداية ونهاية فى ضمن النصف الاول من الليلة الخامسة من الشهر الثامن

- التوبة لغةً.
- قد ذكر المفسرون المحققون في معنى التوبة النصوح.
- الذنوب.
- لا يشترط في صحة التوبة الايتان بما تستتبعه الذنوب من قضاء الفوايت و....
- يجب فيها العزم على عدم العود الى الذنب.
- وجوب التوبة.
- كيفيتها.
- غسل التوبة.
- للقوم في ماهية الكبيرة والموبقة الخطيرة انما عشرة اقوال.
- صاحب الكبيرة والموبقة الخطيرة انما يهان ويعاقب ويعذب ويخاطب مع عدم حصول احد الامرين له.
- احاديثي از امام صادق^(ع).
- الخاتمة: ولنختم النصوحية بحديث له مناسبة تامة للمقام.
- آغاز: «احمدك يا من تفضل علينا بالتطول والاحسان واشكرک يا من تطول علينا بالتفضل والامتنان حمداً يقربني الى رضاك ... هذه النصوحية الموجزة التي على حقيقة التوبة انطوت وعلى لوازمها السنينة احتوت».
- انجام: «نفث على لسانك شيطان انتهى فعليك بالتامل فيه والاطلاع على خوافيه. اتفق الفراغ من تسطير اجزائه بدايةً ونهايةً ليلة عين السهر من شهره ايضاً من سنة حاصل ضرب الشكر في الحمد من عشر غافر ذنبي بعد رفع رأس الغم من الهجرة النبوية... في البلدة المعمورة هرات حفّت بالنعماء والخيرات والامان والسعادات تفضلاً من مجيب الدعوات وليّ الباقيات الصالحات والحمد لله وحده».
- انجامه: «تمت هذه الرسالة في التوبة على يد العبد المذنب الراجي محمد بن ملك محمد [مصعب بيگي] غفر الله لي ولوالدي ولجميع المؤمنين والمؤمنات».
۱۹. الوجيزة الحقيقية على مفاصد الغناء وتحريره
- «۲۹۲ پ - ۲۹۸ ر» (فقه - عربي)
- در تحریرم غنا، در ۵ منظر:
- من الشبه الزايغة التي غلبت على اهل الزمان وابتغوا بها خطوات الشيطان.
- روايتها يبي در تحریرم غناء.
- روايات عامه در تحریرم غناء.
- لا فرق بين الغناء والزنا والسرقه وغيرها في الرجوع في تفسيرها الى علماء العرب من اهل اللغة.
- بررسي صحت احاديث تحریرم غناء در کافی.
- نوشته شده در شب اول جمادى الثاني ۱۰۷۹ ق در هرات.
- آغاز: «احمدك يا من القى انوار حجته على جميع العقلاء من برّيته واصلى على من رفع الشبه الزايغة... هذه الوجيزة الحقيقية التي اشتملت على مفاصد الغناء وتحريره واحتوت على هفوات نكباته وتصديمه».
- انجام: «والتوجيهات الفصيحة والى هنا تكلف خلق القلم ثم اظهر ثبوت القدم. اتفق الفراغ من مشقة مشقتها بدايةً ونهايةً الليلة الاولى من الشهر السادس من السنة التاسعة من العشر الثامن بعد مضى رأس الغناء من الهجرة النبوية... في البلدة المعروفة بهرات... وما ترضيه الناظرون بعين البصيرة وتستحسنه المتناولون باراء غير قصيرة ونسأل الله السلامة وعدم الندامة والحمد لله وحده».
۲۰. الدعوات «۲۹۹ پ - ۳۰۰ ر» (دعا - عربي)
- آغاز: «احمدك يا مجيب دعوة السائلين واصلى على نبيك افضل المرسلين... هذه دعوات كالمناجات مشتملة على انوار حجج قاض الحاجات كل تحفة منها اثني عشر حرفاً تيمناً وتبركاً وشرفاً بالعدد الشريف والقدر المنيف الذي فيه نظام الدنيا الدنية وقوام العقبي العلية. اولها. بسمله. اللهم يا رب يا لا اله الا الله بلا اله الا الله اجدر المجيبين».
- انجام: «انه من الاثمين وارحمه يا رحيم. برحمتك يا

۱. اين كلمه در حاشيه با علامت تصحيح (ص) اضافه شده است. بنابراین احتمال دارد نسخه از روی دستخط اوكتابت شده باشد.

۲۲. کوكبیه صوابیه فی قواعد حسابیه « ۳۳۱ پ - ۳۳۵ ر »
(ریاضی - عربی)

تنظیم شده در دو دره و جوهره:

الذرة الاولى: وفيها ثلاثة كواكب:

الكوكب الاول: في الضرب.

الكوكب الثاني: في القسمة.

الكوكب الثالث: في الجمع والتضعيف.

الذرة الثانية: وفيه نجمان:

النجم الاول: في التفریق.

النجم الثاني: في الجذر.

الجوهرة: في شيء من حساب الكسور، وفيها أربعة
زمردات:

الزمردة الاولى: في النسب الكائنية بين كل عددين الا
الواحد.

الزمردة الثانية: الكسر.

الزمردة الثالثة: في معرفة مخارج الكسور.

الزمردة الرابعة: وفيها نقطتان:

النقطة الاولى: في الرفع.

النقطة الثانية: في التجنيس.

الخاتمة: في جمع الكسور.

نوشته شده برای میرزا محمدرضی حسینی در مشهد.
آغاز: «الحمد لمن اختص به والصلوة على من ختم به
وعلى آله الانجاب ما ترتبت المسببات على الاسباب.
اما بعد فيقول... لما اتفق كون ملاذنا في المشهد الرضوى
السيد الرضى المرضى... اتفق معنا من اتفق الصلاح فى
لحظاته اتفاقاً ظاهراً... فالتمس منى ان اظهر له شيئاً من
اصول علم الحساب بعد ان اكملت الاحمدية لعالى
الجناب فاجبته لوجوبها سيما ان تكون مسببة عن مثل
هذا الصالح».

انجام: «فالمجموع ستة فسوات المخرج فيكون
مجموعها ذلك وذلك كاف فى ذلك. وقع الفراغ من
تسويدها يوم الدال من الشهر الطا من السنة الرابع من
العشر الحاء بعد مضى الحاصل من ضرب اوج فى واج
من الهجرة النبوية فى المشهد الرضوى فى حياء على
الحسب والترتب ميرزا محمدرضى الحسينى والحمد لله
رب العالمين والصلوة على محمد وآله اجمعين».

كريم. سيما يوم الدين وصلى على المختار وعترته
الاطهار اهدى المهتدين والحمد لله وحده».

۲۱. تحرير الكلام لتقرير المرام « ۳۰۱ پ - ۳۱۵ ر »

(فقه - عربی)

درباره دو مسئله فقهی اختلافی بين شيعيان و اهل تسنن
است. در دو مفصل: مفصل اول درباره مسح رجلين و
مفصل دوم درباره مراد از كعبين در قرآن.

نوشته شده در ۸ جمادى الثاني ۱۰۷۹ ق در هرات.

آغاز: «احمدك يا مظهر الحق بآياته الواضحة
والصواب واصلى على ارسخ الراسخين فى علم تأويل
الكتاب وعلى آله الذين هم هدى لاولى الالباب».

انجام: «يكون فى كل رجله كعبان انتهى كلامه. زيد
اكرامه فلنقتصر على ما قلناه ولنكتفى بما ذكرناه. اتفق
الفراغ من تسطيرها يوم الثامن من الشهر السادس من
السنة التاسعة من العشر الثامن بعد مضى رأس الغم من
الهجرة النبوية... فى البلدة المعروفة بهرات حقت
بالخيرات والبركات وحرست عن الدواهى والآفات
والحمد لله وحده والصلوة على محمد وآله بعده».

۲۲. النصيحة « ۳۱۶ پ - ۳۳۰ پ » (اخلاق - عربی)

نصائح اخلاقى مؤلف به ميرزا سيد احمد است. بدون
بخش بندى. نوشته شده در قريه خادر از توابع مشهد.

آغاز: «احمدك اللهم يا ملهم السداد واشكرك اللهم يا
مكرم العباد واصلى على نبيك وحبيبيك سيد الانبياء...
وبعد فهذه رسالة نصيحة من اقل من هو فى حيز الحدود
والامكان... الى من هو انسان عين نوع الانسان ذى
النطق والبلاغة البالغة والبيان».

انجام: «وان كلاً يحصد ما زرع ويجزى بما صنع. اتفق
الفراغ من تسطر تسطيرها يوم الاذنين واصابع الانسان
من شهر ربيع غير اربعة من سنتها فافهم يا ذا البيان مع
مكان ليه الممدوح فى الخافقين من عشر اطرف البيدين
الا الأبهامين بعد مضى عين الغم من هجرة النبوية... فى
قرية طيبة مباركة رخيّة تسمى بالخادر من توابع المشهد
الرضوى شرف بساكنه الامام الناصر».

الياقوتة الثانية: في بيان النفوس وقواها وخدامها والنفوس اربعة طبيعية ونباتية وحيوانية وانسانية. الياقوتة الثالثة: في بيان الواجب والممكن والممتنع. الياقوتة الرابعة: في تسوية الانسان مع العالم. [فيروزة در نسخه نيست]. الخاتمة: في القوة المولدة.

نوشته شده به درخواست ملا محمدمقيم بن ملا محمدعلي در قريه ابرديه از توابع مشهد. آغاز: «احمدك اللهم يا بارئ العقول والنفوس والاجسام واصلى على حبيبيك ونيبيك محمد المصطفى سيد الانام... هذه المختصرة المقيمة بالتماس الاخ الوفي والخل الحفي ملا محمدمقيم بن المرحوم ملا محمدعلي».

انجام: «واعرف لائ شىء خلقت تنجو من كل نقمة وتفوز بكل نعمة. وقع الفراغ من مشقة مشقتها يوم الحج من الشهر الاج من السنة الجاء من العشر الهج بعد مضى عين متوجه من الهجرة النبوية على مهاجرها وافضل الصلوة والسلم فى قرية طيبة تسمى ابرديه من توابع المشهد الرضوى على مشرفه اتم التحية والاكرام».

٢٧. العافية الوافية «٣٤٩ پ - ٣٥٩ پ» (حديث-عربي) در آداب خوردينها و نوشيدنيها و منافع آنها طبق احاديث نبوي (ص) و ديگر معصومين (ع) است. آغاز: «احمدك يا من علينا بانواع الطعام واوضاع الشراب المستدام وجللنا بلذايذها الجزيلة ومنافعها العظام... وبعد فيقول الراجى... قد وجدت نبذة من الاحاديث الجليلة النبوية فى آداب الاطعمة والاشربة ومنافعها السنوية فجمعتها والحقت بها بعض التعاويذ والاعمال والادعية لبعض الآلام ذاكراً فى ذلك من وردت عنهم من المعصومين حيوة الانام مرتباً لهما على نسق حروف التهجي الكافية مسمىاً لها بالعافية الوافية... حرف الالف. اصل كل داء البرودة».

انجام: «بلى يا رسول الله قال دائكم الذنوب ودوائكم الاستغفار. اتفق الفراغ من تأليفها يوم الثالث من الثالث من واو الود الثامن بعد مضى الحاصل من ضرب كف فى

٢٤. [شرح البيتين فى مدح الحسين بن على الوزير]

«٣٣٦ پ - ٣٤٠ ر» (ادبيات-عربي) شرح و تركيب دو بيت زير از خود مؤلف است: اعلام حسين بن على سميت بالحلم ومن نصر نصير بنيت لو سلم لا شك عنان الغبرا

فى قول ذوى العقول عدلاً ملئت آغاز: «احمد من جعل محمداً خاتم النبيين فافتخرت به الكاينات من الاولين والآخرين واصلى عليه صلوة المخلصين الموقنين». انجام: «وهذا بديهى لا نظرى حقيقى لا مجازى والحمد لله وحده. اتفق الفراغ من مشقة مشقتها يوم الثلاثاء ثالث العشر الاول من الشهر الثامن من السنة الثالثة من العشر السابع بعد مضى الحاصل من تضعيف النون وضربه فى باز من الهجرة النبوية على صاحبها افضل الصلوة واتم التحية».

٢٥. تفسير البسمله «٣٤١ پ - ٣٤٤ ر» (ادبيات-عربي) در باره تركيب و معناى بسمله و وجه تسميه آن. با عناوين «فان قلت - قلت».

آغاز: «احمد ولى الحمد حمداً متصلاً واصلى على من رقى السبع مكماً وختم به النبيون فافتخرت به الاولون والآخرين... وبعد... هذا بعض الكلام على البسمله... بسم الاسم فيه مذهبان الاول مذهب البصريين وهو عندهم اصله سمو بكسر الفاء».

انجام: «فانها تسعة عشر حرفاً فيجعل الله كل حرف منها جنة من واحد منهم. ثم اتفق الفراغ من تسويدها فى المشهد الرضوى يوم الاثنين من عاشر العشر الاول من الشهر الثالث من السنة الثالثة من العشر الثامن بعد مضى الحاصل من تضعيف النون وضرب الحاصل منه فى باز من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واتم التحية».

٢٦. المختصرة المقيمة

«٣٤٥ پ - ٣٤٨ پ» (علوم طبيعى؛ كلام-عربي) مدون شده در ٤ ياقوت و فيروزة و خاتمه: الياقوتة الاولى: فى بيان الموجودات.

المرسلين وعترته الطاهرين المعصومين... هذه جامعة للمؤنث السماعي بقدر الامكان مرتبة على نسق ايجد لبعض الاخوان حيث يتعسر التتبع عليهم فشقتها وارسلتها اليهم. حرف الهزرة. اصبح، اذن، امام، ارض».

انجام: «وكذا اسماء البلدان باعتبار البقعة وتذكر باعتبار المكان. اتفق الفراغ من مشقة مشقتها يوم البروج من شهر الجيم من السنة الجد من عشر الدال المضغف بعد اسقاطك الفا من الهجرة النبوية على مهاجرها افضل الصلوة واتم السلام في المشهد الرضوي شرف بمشرفه».

۳۱. [علة خلق الكافر] «۳۶۷ پ - ۳۶۸ پ» (كلام-عربي) آغاز: «احمدك يا من اظهر في الاشياء قدرته واودعها حكمته واصلى على من ختم به نبوته وعلى آله الذين اتم بهم فتوته... هذا ما خطر بالبال الفاتر من العلل في خلق الكافر جواباً لسؤالك ايها الخليل الصالح والجليل الراجح. اعلم وفقك الله تعالى انه قد ثبت بالادلة العقلية والنقلية ان الله تعالى عدل حكيم».

انجام: «فخلقه لا ينافي الحكمة كخلقها. وهذا ما خطر بالبال والحمد لله المتعال والصلوة على محمد سيد الانام وعلى آله مصاييح الظلام. وقع الفراغ من مشقة مشقتها في الشهر الاول من السنة السابعة من العشر الثامن بعد مضي عين متوجه من الهجرة النبوية على مهاجرها اكمل الصلوة واتم التحية».

خط: نسخ، مقدمه همه رسالهها مشكول، كاتب:

محمد بن ملك محمد مصعب بيگي (رساله هجدهم)،

تاريخ كتابت: سده ۱۱هـ.

عناوين و نشانها شنگرف، ابتداي همه رسالهها سرلوح مزدوج مذهب و مرصع باكتيبه قلمدانى زربوش. هر سرلوح با سرلوح ديگر تفاوت دارد (به جز برگ ۲۶۶ ر ابتداي قصيدة مهذب بصري كه سرلوح ندارد)، صفحات جدول كشي شده با زر و لاجورد و شنگرف و مشكى. در بعضى از رسالهها بين بندها و جملات از دايرههاى توخالى كوچك شنگرف رنگى استفاده شده است.

در حاشيه تصحيح شده. اعمال تصحيحات در اين

باز من الهجرة النبوية على مهاجرها الصلوة والسلام فى المشهد الرضوى المقدس بساكنه عليه التحية والاكرام».

۲۸. الرسالة الخطية «۳۶۰ پ - ۳۶۲ پ»

(رسم الخط-عربي)

رساله کوتاهی درباره رسم الخط زبان عربی است. بخشهای این رساله با نام میوهها عنوان گذاری شده است: سفرجله، نارنجه، اترنجه، رمانه؛ وما خولف فيه الاصل منه اربعة اقسام ظرفاً (الاول: الزيادة، الثانى: النقص، الثالث: الوصل، الرابع: البدل) وسمسة.

آغاز: «احمدك يا من علم آدم ساير الاسماء واصلى على نبيك سيد الانبياء وعلى آله المعصومين... اما بعد فيقول... هذه رسالة الخطية افردتها بالتماس بعض الطالبين بعد ان مشقتها في ظرفية النحوى واخيه لبعض الراغبين... سفرجله. الخط تركيب اللفظ تصويراً من الحروف المعروفة جيداً».

انجام: «ويغزو ويرمى وغزوة ورمية وغزوت ورميت. وقع الفراغ من مشقة مشقتها يوم البيد من شهر الدال من السنة الاد بالتحديد من العشر الدد بعد مضي غين غد من الهجرة النبوية... فى قرية طيبية مباركة رحية تسمى بالخادر من توابع المشهد المقدس الرضوى شرف بساكنه المعين الناصر».

۲۹. الوجيزة فى الفصاحة والبلاغة «۳۶۳ پ - ۳۴۶ ر»

(بلاغت-عربي)

رساله کوتاهی درباره تعريف فصاحت و بلاغت كه در چند «توجه» كوتاه تدوين شده است.

آغاز: «احمدك يا منزل الكلام البليغ واصلى على ابلغ من بعثت بالرسالة للتبليغ... هذه شر ذمة وجيزة فى الفصاحة والبلاغة مشقتها على الراحلة بالتماس بعض الظرفاء».

انجام: «فى تأدية المعنى المقصود وهو علم المعانى وما يحترز به عن التعقيد المعنوى وهو علم البديع والحمد لله وحده».

۳۰. رسالة فى المؤنث السماعي «۳۶۵ پ - ۳۶۶ ر»

(صرف-عربي)

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد سيد

در بالای برگ ۲۸۳ ر ۴ سطر نوشته شده بود که آنها را سترده‌اند. در ص ۳۶۶ پ دستورالعمل ساخت جلاب خوب.

پایان نسخه تملکی با مهر بیضوی: «عبدالله بن عباس مهدی ۱۲۲۹». نویسنده این مهر در زیر آن نوشته:

جمادی چند دادم جان خریدم

به حمد الله عجب ارزان خریدم

و دو یادداشت سیاه شده دیگر در همان صفحه.

پشت طبله اول جلد یادداشت تقسیم اموال جناب حاجی میرزا علی اعم از خانه و اثاث و باغ و املاک موروثی و ایتبای در چهارشنبه ۸ جمادی‌الاولی ۱۲۵۱ق و این یادداشت: «در بیستم سیوم شعبان دو ختر ملاشعبان طلاق گفته شد».

در گوشه سمت چپ بالای آخرین برگ بیشتر رساله‌ها نام رساله و پایان یافتن آن نوشته شده است (البته بعضی از این نامها اشتباه نوشته شده است). در عوض در گوشه سمت چپ بالای صفحه عنوان چند رساله ابتدایی نسخه تعداد ابیات هر رساله نوشته شده است. بعضی از این یادداشتها هم در برش صفحه از بین رفته‌اند (برای نمونه ۱۲۱ پ و ۱۶۸ پ).

دارای برجسب نشانه در برگ آغاز چند رساله اول به صورت کاغذ سرخ رنگ کوچکی که در دو طرف ورق چسبانده شده (در برگهای ۷۵، ۱۱۱، ۱۲۱ و ۱۶۸).

برجستگیهای ناشی از سطراندازی اوراق هنوز به صورت واضح و مشخص دیده می‌شود و با انگشت قابل لمس است. رکابه‌دار. از آن جاکه برگ ۸۸ ر با جدولی شنگرف رنگ آغاز می‌شده کاتب در پایین برگ ۸۷ پ به جای کلمه رکابه مستطیل کوچک سرخی کشیده است. جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف به صورت خط مورب کوچک مشکی رنگ در گوشه سمت راست بالای ورق وسط هر جزو و قرینه آن در گوشه پایین سمت چپ.

کاغذ: نخودی و حنایی آهار مهره.

یک، ۴۶۸، یک برگ، ۱۸×۳۱/۷، ۲۵ سطر، ۲۲/۷×۱۱/۷.

نسخه به دو طریق انجام گرفته است: در بیشتر صفحات با تراشیدن کلمات و حروف غلط صورت صحیح درون متن کتابت شده است (این کار حتی در تصحیح کلمات و عبارات حاشیه هم دیده می‌شود) و در مواردی دیگر کاغذ کوچکی روی قسمت غلط چسبانده و صورت صحیح را روی آن نوشته‌اند.

کلمه تصحیح شده در متن با علامتی شبیه عدد ۲ مشخص شده و در حاشیه در کنار همان علامت صورت صحیح نموده شده است.

با علامت سه نقطه شک در ۲۹ پ، ۱۷۷ پ، ۱۷۹ پ، ۳۵۱ ر و ۳۵۲ ر. به جز این سه نقطه‌ها دایره کوچک توخالی مشکی رنگی نیز در کنار بعضی از سطور آمده که ظاهراً علامتی برای اصلاح نسخه است (برگهای ۱۲۱ پ و ۱۸۹ پ دیده شود).

با علامت بلاغ مقابله. رساله سوم دارای حاشیه‌نویسی از مؤلف به امضای منه. دور این حاشیه‌ها طلاندازی شده است.

یادداشت‌های آغاز نسخه: فهرست رسائل کتاب، تملک مؤلف با عبارت: «ملک مؤلفه احمد بن عبدالرضا المهدب» با مهر بیضوی او به تاریخ ۱۰۷۸ق، یادداشت عاریه کتاب در ۲۱ ص [صفر] ۱۲۸۸ق نزد...، کسی که کتاب را به عاریه گرفته آن را از کتب مرحوم امام جمعه از قسمت عیال آقا ضیاءالدین سلمه الله دانسته است. یادداشت دیگر عاریه کتاب نزد محمود طباطبایی، تعداد ابیات کتاب... یکهزار بیت (کلمه اول آن را کسی محو کرده است). یادداشت تملک در جمادی‌الاولی ۱۲۹۴ق با مهر بیضوی: «العبد محمد الطباطبایی»، مهر بیضوی: «عبدالله الطباطبایی»، صلح نسخه به رضا طباطبایی با مهر بیضوی او: «رضا الطباطبایی»، تملک حسن خلف مرحوم شیخ هادی الکاظم، یادداشت کسی که نوشته این رساله را مرحوم والد ماجد به توسط ملا کریم کتاب‌فروش از ورثه مرحوم آقا میرزا عسکر سید مرحوم خریدند با مهر چهارگوش او: «جعفر... رضا... ق د ق ر».

جلد: میشن مشکی، مجدول گرهی. قطر: ۵/۱.
 خریداری از شیخ بارانی در آبان ۱۳۲۵ ق.
 [شماره ثبت: ۲۸۶۳۹]

(۸۹۲۳)

کشف المحجّة لثمره المهبّجة (اخلاق و عرفان - عربی)
 مؤلف: علی بن موسی ابن طاووس حلی (۵۸۹-۶۶۴ ق)
 کامل.

کتابخانه ابن طاووس، ص ۷۵-۷۶؛ دنا، ج ۸، ص ۶۶۱-
 ۶۶۲؛ التراث العربی المخطوط، ج ۱۰، ص ۳۱۳-۳۱۴.
 آغاز: «يقول عبد الله ومملوکه السيد الامام العالم
 العامل الفقيه... اما بعد احمد الله جل جلاله ببيان المقال
 ولسان الحال حمداً دائماً لاتصال».
 انجام: «فی النبوة والرسالة وورد الجواب فی المنام بما
 يقتضی حصول القبول والانعام والوصية بامرک والوعد
 ببرک وارتفاع امرک والحمد لله... الطاهرین».
 انجامه: «تمت الكتابة فی سابع عشر ربيع الاول سنة
 اربعين والفس علی يد اقل عباد الله المجيب علی بن محمد
 الطيب غفر الله ذنوبهما بحق محمد وآله الطاهرین
 آمین».

خط: نسخ. کاتب: علی بن محمد طیب. تاریخ کتابت:
 ۱۷ ربيع الاول ۱۰۴۰ ق.

عناوین و نشانیها شنکرف، بر فراز عبارات فرعی خط
 شنکرف، با تصحیح و نسخه بدل در حاشیه صفحات،
 دارای علامت سه نقطه شک (در ۱۳ پ، ۲۰ پ، ۴۵ پ).
 صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف و مهر کتابخانه
 مجدالدین نصیری به شماره ۶۱۴ و تملک حسن و
 تملک عبدالله بن سید محمد (در وصالی بقیه آن از
 بین رفته) و محمد بن الحاجی... (که آن را سیاه
 کرده اند) و تملک کربلایی علی اسکندری فریدنی.
 بالای صفحه اول نوشته شده: «یا حفیظ». آخر نسخه
 معادل عددی آیات آغازین سوره یس. جزوها ۸
 برگی. دارای نشان صحاف در گوشه بالای سمت
 راست و گوشه پایین سمت چپ ورق وسط هر جزو
 (به صورت خط مورب مشکی).

کاغذ: نخودی آهار مهره.
 دو، ۵۷، دو برگ، ۵/۱۳×۲۳/۵، سطر، ۸×۱۷.
 جلد: میشن عنابی مجدول. قطر: ۱/۴.
 خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
 [شماره ثبت: ۱۴۱۷۴]

(۸۹۲۴)

ازالة الفناع عن وجوه السماع (نغمه عشاق)

(عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد نورالله بن محمد مقیم الدین اعظم پوری چشتی
 صابری (سده ۵۱۳)

درباره سماع و حکم حلیت آن که به امر پیر و مرشدش
 شاه عبدالرحمن لکهنوی (۱۲۴۵ ق) نوشته شده است.

تنظیم شده در مقدمه ۳ باب و خاتمه بدین ترتیب:
 مقدمه: مشتمل است بر سه افاده:
 افاده اول: در معنی لغوی و اصطلاحی سماع و غنا و تغنی
 و فرق میان هر یک.

افاده ثانی: در بیان تغنی ای که در قرآن مطلوب و
 مرغوب است و تغنی ای که در فن موسیقی مستعمل
 است.

افاده ثالث: در بیان این که اصل سماع از کی شروع گشته
 و پیش از زمان پیغمبر ما صلی الله علیه و سلم هم در
 شرایع سابقه بوده یا نه.

باب اول: در اباحت سماع، در ۲ فصل:

فصل اول: در احادیث مثبتة سماع آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم و سماع صحابه کرام علیهم السلام،
 مشتمل بر ۳ فص.

فصل اول: در ذکر اقسام ثلثه حدیث و این که حال منکر
 هر یک قسم چیست و سرّ ترجیح حدیث بر قول
 مجتهد.

فصل ثانی: در ثبوت اجماع بر اباحت غنا بر وفق قاعده
 اصول مشعر بر این که جمله افعال نبی مقید به است و
 ادنی منزلت افعال نبی اباحت است.

فصل ثالث: در ابطال احتمالات ثلاثه که مدعی حرمت را
 بر اباحت متوهم می کرد.

هدایه خامسه: در ذکر احادیثی که در تحریم غنای مقررین به منکرات در کتب صحاح یافته می‌شود مگر منکرین تعصباً تحریم آن را در حرمت غنای مطلق می‌پندارند. خاتمه: در آثار و فواید سماع و شرایط و آداب آن، مشتمل بر ۴ تذکره:

تذکره اولی: در آثار و فواید سماع که موجب وجد و رقص و طرب سامع می‌گردد.

تذکره ثانی: در احادیث و اقوال علما که در باب وجد و طرب وارد گشته.

تذکره ثالث: در شرایط سماع و اسباب محرّمه آن، آن که اهل شریعت بدان تصریح نموده‌اند.

تذکره رابع: در آداب سماع که اهل طریقت بدان تأکید فرموده‌اند.

تألیف شده در ۱۲۴۴ق (بنا بر ماده تاریخ انجام کتاب). کامل.

مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۲۰۷۱؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۵۸ و ج ۸، ص ۱۰۳۶-۱۰۳۷.

آغاز: «الحمد للسمیع الذی له الغناء والشکر للغنی الذی له الملك والبقاء. به نام ناطقه آرای که به نشید کن غلغله جمال در چارسوی کون و مکان انداخته».

انجام:

«این زمزمه وحدت بشنید ملک گفنا

تاریخ ختام او شد نغمه قدوسی

لیکن پی تکمیلش لاگشت ازو بیرون

تسا هستی زاید را بندد ره جاسوسی

یک الف و دوصد هجری با چهل و چهار آمد

چون کلک قلم سر را فرسود به پایوسی

والحمد لله علی حسن الاختتام والصلوة والسلام علی

نبیه خیر الانام وآله واصحابه الکرام واولیائه العظام».

انجامه: «تمام شد نسخه نغمه عشاق فقط. الخاتمه بید

محمد اسمعیل بن محمد حسن غفر له وعفی عنه فی

تاریخ خمس عشرین شهر محرم سنه ۱۳۲».

خط: نستعلیق تحریری. کاتب: محمد اسماعیل بن

محمد حسن. تاریخ کتابت: ۲۵ محرم ۱۳۰۲ق یا

۱۳۲۰ق.

فصل دوم: در آثار و اخبار مثبتة سماع مجتهدین اربعه و تلامذه آنها و ذکر فقها و ائمه دین از تابعین و تبع تابعین.

باب ثانی: در روایات کتب معتبره فقهیه و اقوال ائمه دین که در اباحت غنا و ضرب دف و طبل و غیره آلات مباحه وارد گشته، مشتمل بر ۴ فصل:

فصل اول: در ذکر روایات اباحت از کتب اهل سنت.

فصل دوم: در روایات اباحت از کتب امامیه.

فصل سیوم: در تحقیق معارف و مزامیر و ملاهی، مشتمل بر ۳ قانون.

قانون اول: در معنی لغوی و عرفی معارف و مزامیر و ملاهی و ملاعب.

قانون دوم: در اقسام ملاهی و ملاعب و بیان احکام هر یک.

قانون سیوم: در انواع مزامیر و معارف هر یک در تحلیل یا تحریم.

فصل چهارم: در ابطال دعوی چهارم مدعی به این که بر قول علمای صوفیه اعتمادی نیست.

باب ثالث: در جواب آیات و احادیث و روایات فقهیه که علمای محرّمین از آن بر حرمت غنای مطلق تمسک می‌کنند و تکفیر مباشران می‌نمایند و افراط و تفریط نموده در حق و باطل خلط می‌سازند، و آن مشتمل است بر دو ضابطه در اصول حدیث و اصول فقه و ۵ هدایه.

هدایه اولی: در ذکر آیاتی که از آن اهل تحریم حرمت غنا استنباط می‌کنند و جواب آن.

هدایه ثانی: در ذکر احادیث موضوعه که دال بر تحریم غنا هستند و بیان موضوعیت از روی کتب معتبره.

هدایه ثالث: در ذکر احادیثی که در کتب صحاح هرگز یافته نمی‌شوند مگر در کتابهایی مروی‌اند که آن کتب نزد محدثین معتبر نیست یا در بعضی رواة آن حفاظ حدیث طعن گفته‌اند.

هدایه رابع: در ذکر احادیث که اهل تحریم تعصباً اختراع و افترا کرده شهرت داده‌اند و نشان در کتب احادیث اصلاً یافته نمی‌شود.

وبین الامراء سنة اربع وستين وثلاثمائة. اما بعد فالحمد لله
ناظم الشمل بعد شتاته وواصل الحبل».
انجام: «الاولى بدینه ومرتو والا عود علی نعمتی
ونعمته والاشبه بما بینی وبینه والاجمع لنا فی ما
امیر المؤمنین فعل ان شاء الله تعالی».
انجامه: «قد تمّ تحریرا فی شهر رمضان المبارک سنه
۱۲۳۸».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: رمضان ۱۲۳۸ق.
عناوین و نشانیه‌ها شنگرف، ابتدای نسخه این مهرها
و تملکات دیده می‌شود: تملک جناب آقا محمدباقر
کتابفروش در ۱۳۳۱ق، یادداشت خریداری عباسقلی
مشیر افخم وزیر تألیفات سپهر کاشانی از آقا
محمدباقر کتابفروش مشهور به اقبال در سال
۱۳۳۲ق با مهر بیضوی او: «مشیر افخم وزیر تألیفات
۱۳۳۰» و مهر بیضوی دیگری از هموکه وسط و حاشیه
آن این سجع آمده است: «مشیر افخم عباسقلی
سپهر عضدالدوله الشریف ابن محمدتقی
لسان‌الملک بن محمدعلی ابن رفیع‌الدوله ابن
محمدعلی ابن محمدرضا». پایان نسخه اثر این
دو مهر به همراه مهر بیضوی دیگری از سپهر به
سجع: «عباسقلی ابن محمدتقی الشریف ۱۳۳۷»
آمده است.

رکابه‌دار. رکابه‌ها معمولاً دو کلمه‌ای است و خطی نیز
بر فرازشان کشیده شده است. جزوها ۸ برگ. در
حاشیه بعضی از سطور خط مورب مشکی کوچکی
کشیده شده است (برای نمونه ۴۷ ر، ۴۹ پ، ۵۰ پ،
۵۲ پ، ۵۳ پ، ۵۷ پ، ۵۹ ر، ۶۰ ر و ...). آثار سطراندازی
در ورقها ملموس است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.
یک، ۲۶۵، پنج برگ، ۲۰/۴×۱۳/۳ سطر، ۱۵×۸.
جلد: میشن زیتونی. قطر: ۳/۸.
خریداری از کتابهای ملک‌الشعراى بهار در اسفند
۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۶۴۷]

نسخه پردازى هندی. عناوین و نشانیه‌ها شنگرف، بر
فراز عبارات عربی و احادیث خط شنگرف، رکابه‌دار،
جزوها ۱۰ برگ، نسخه کمی موربانه خورده و مرمت
شده. ابتدای نسخه تملک میرزا قاسم علی بیگ.
کاغذ: شکری آهار مهره.
یک، ۱۸۰، یک برگ، ۲۴/۷×۱۵/۴ سطر، ۱۰×۱۸.
جلد: گالینگور قهوه‌ای. قطر: ۳/۳.
خریداری از باقر ترقی در خرداد ۱۳۴۸ش.
[شماره ثبت: ۷۸۷۱۴]

(۸۹۲۵)

مجموعه:

۱. فروق اللغات فی التمییز بین مفاد الکلمات

«۱ پ - ۷ پ» (لغت - عربی)
مؤلف: نورالدین بن نعمت‌الله جزائری (۱۰۸۸-۱۱۵۸ق)
بخش کوتاهی از کتاب است.
رک: ش ۱/۸۸۴۴.

آغاز: «فوائد منقولة من كتاب فروق اللغات فی التمییز
بین مفاد الکلمات. فصل فی اشیاء مختلفة اسمائها
باختلاف احوالها. قال ابو عبیده لا یقال کاس الا اذا کان
فیها شراب».

انجام:

«وقصیدتی بقی وانى اکستی

ثوب الفناء وکل شیء فان
هذا ما اردنا نقله من الكتاب المذكور».

۲. الرسائل «۷ پ - ۲۶۵ پ» (ادبیات - عربی)
مؤلف: ابراهیم بن هلال صابی (۳۱۳-۳۸۴ق)
کامل.

بروکلمان، ج ۲، ص ۱۱۹ - ۱۲۰؛ دنا، ج ۵، ص ۷۶۶ -
۷۶۷ و ۶۰۰ و ج ۱۱، ص ۶۶۱؛ معجم التاریخ التراث
الاسلامی، ج ۱، ص ۹۲.

آغاز: «کتب ابواسحق الصابی عن الطائع لله الی ولایة
النواحی والاطراف عوده الی داره وزوال الوحشة بینه

(۸۹۲۶)

رفع الخفاء عن ذات الشفاء (تاریخ پیامبر-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن بصری شهرزوری (۱۸۹-ق)

شرح منظومه ذات الشفاء فی سیره المصطفی ومن بعده من الخلفاء ابن جزری (۸۳۳ق) است.

یابان یافته در ۱۹ محرم ۱۱۸۷ق.

نسخه ما شامل بخش سیره پیامبر (ص) است. پس از انجامه کاتب نصف صفحه از آغاز زندگانی و خلافت ابوبکر کتابت شده و نسخه ادامه داشته اما بقیه آن افتادگی دارد.

خطی مرکز احیاء، ج ۱، ص ۴۰-۴۱؛ جدید گلیایگانی، ج ۴، ص ۲۱۳۰؛ نسخه پژوهی، ج ۲، ص ۱۶۸؛ آستان قدس، ج ۱۷، ص ۴۵۸؛ ایضاح المکنون، ج ۱، ص ۵۷۸-۵۷۹؛ الاعلام، ج ۶، ص ۹۱؛ اوقاف موصل، ج ۲، ص ۶۸؛ التراث العربی المخطوط، ج ۶، ص ۱۹۶-۱۹۷؛ معهد المخطوطات، تاریخ، ج ۴، ص ۲۰۴-۲۰۵؛ مخطوطات تاریخ والتراجم والسير فی مكتبة المتحف العراقی، ص ۲۱۳-۲۲۰؛ معجم تاریخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۶۸۳.

آغاز: «الحمد لله الذي منّ علينا بخليفته الاكبر نبيّه الى عامة الاسود والاحمر ليهديهم في مهامة الحيرة والغير... اما بعد فهذا ما تشتهيته انفس الطالبين وتلذذ به اعين الراغبين... قال الناظم رحمة الله تعالى عليه بسم الله افتتح نظمي في السيرة الآتية وجعل الباء للمصاحبة اولي لتنفيد مصاحبة الاسم الشريف».

انجام بخش سیره نبوی: «لانه الذي اتى بالدين لسائر الاديان صلى عليه الله كل حين. فيه حسن الختام حيث ختم ما يتعلق بسيرته... باتمام سيرة الخلفاء منها انه على ما يشاء قدیر والمنّ بذلك عليه يسير».

انجامه: «تمت النسخة الموسومة برفع الخفا على ذات الشفاء في سيرة النبي المصطفى من تاليف الفاضل الكامل العالم العامل محمد الشهير بابن الحجاج في يد اضعف العباد وراجى الى رحمة العزيز الوهاب رسول بن ابراهيم المشهور بالباني في يوم الجمعة في ۳ د شهر الشوال في قبريه مرك (?) سنة ۱۰۵۶».

آغاز بخش سیره خلفاء: «بسمله. خلافت ابی بکر الصديق

رضی الله عنه. اما ابوبکر الصديق كان اسمه في الجاهلية عبد الكعبة فسماه النبي صلى الله عليه وسلم عبدالله».

انجام نسخه: «من تأمل الاحاديث علم من اكثرها انه نصّ عليها نصاً ظاهراً ومن الظاهر والصريح على».

خط: نسخ. کاتب: رسول بن ابراهيم باني، تاریخ

کتابت: سده ۱۳ هـ. در انجامه کاتب تاریخ پایان کتابت

جمعه ۳ شوال ۱۰۵۶ق در قبريه مرك (?) آمده است.^۱

عناوين و نشانیها سنگرف، بین احادیث و بندها

علامتی شبیه عدد ۵ یا دایره توپر سرخ یا مشکی که

با مرکب سرخ وسطش پر شده. بین پاره‌های اشعار

سه نقطه مثلثی سنگرف، بر فراز عبارات متن اصلی

خط سنگرف. در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل

دارد، با حاشیه نویسی به امضای «منه». همه

یادداشتهای صفحه عنوان نسخه محو شده است. به

جای رکابه کلمه اول برگ بعدی در آخرین سطر برگ

قبلی تکرار شده است. از برگ ۲۵ به بعد خطوط

ریز تر شده است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، حاشیه صفحات

آبخورده.

دو، ۸۵، یک برگ، ۲۲/۷×۱۵/۷، ۲۰-۲۹ سطر،

۱۷×۱۱/۵.

جلد: چرم مشکی ضربی ترنجدار جدید. قطر: ۱/۸.

خریداری از صفوی در خرداد ۱۳۴۸ش.

[شماره ثبت: ۷۸۸۳۰]

(۸۹۲۷)

اتحاف الاخصاء بفضائل المسجد الاقصی

(تاریخ و جغرافی-عربی)

مؤلف: محمد بن احمد بن علی منهاجی سیوطی (۸۱۳-

۸۸۰ق)

۱. تاریخ پایان نسخه با تاریخ تألیف کتاب سازگار نیست و کاتب

می باید در نوشتن انجامه بی دقتی کرده باشد.

۲. مؤلف این کتاب در بعضی از منابع به اشتباه افرادی مانند

کمال‌الدین محمد بن ابی شریف مقدسی (۹۰۶ق)، عبدالرحمن

بن ابوبکر سیوطی (۹۱۱ق)، ابن حجر هبتمی (۹۷۴ق) و ابراهیم

بن محمد سیوطی دانسته شده که هیچ کدام درست نیست.

الصخرة وانها على نهر من انهار الجنة.
الباب السادس: في ذكر الاسراء بالنبي صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه وسلم الى البيت المقدس ومعراجه
الى السماء منه.

الباب السابع: في ذكر السور المحيط بالمسجد الاقصى
وما في داخله من المعاهد والمشاهد والمجاريب.
الباب الثامن: في ذكر عين سلوان والعين التي كانت
عندها و....

الباب التاسع: في ذكر فتح امير المؤمنين عمر بن الخطاب
رضي الله عنه بيت المقدس وما فعل به.

الباب العاشر: في ذكر من دخله من الانبياء عليهم الصلوة
والسلام واعيان الصحابة والتابعين.

الباب الحادي عشر: في فضل سيدنا الخليل عليه الصلوة
والسلام وفضل زيارته.

الباب الثاني عشر: في ذكر ابتلائه صلى الله عليه وسلم
بذبح ولده وهو الذبيح وعمر اسحق عليه السلام.

الباب الثالث عشر: في ذكر المغارة التي دفن فيها الخليل
عليه السلام هو وابناؤه الاكبرمين.

الباب الرابع عشر: في ذكر مولد اسمعيل عليه السلام.

الباب الخامس عشر: في قصة لوط عليه السلام وموضع
قبره وذكر المغارة الغربية.

الباب السادس عشر: في ما قيل في قبر سيدنا موسى
عليه الصلوة والسلام.

الباب السابع عشر: في فضل الشام وما ورد في ذلك من
الآثار والاخبار.

كامل.

مخطوطات فضائل بيت المقدس، ص ۹۲-۱۰۴؛ معجم ما
الف في فضائل وتاريخ المسجد الاقصى، ص ۱۲۷-۱۴۰؛

مجلس، ج ۳۷، ص ۴۶۱-۴۶۲؛ بيوست ريو، ص ۳۶۰-
۳۶۱؛ فهرس المخطوطات المصورة، كويت، ج ۱، ص ۶۸

- ۶۹؛ الاعلام، ج ۵، ص ۳۳۴؛ معهد المخطوطات، تاريخ،
ج ۴، ص ۷؛ كشف الظنون، ج ۱، ص ۵ (با تفاوت در

تاريخ وفات)؛ البلدية الاسكندرية، ج ۳، ص ۴۳-۴۴؛
ظاهريه تاريخ، ريان، ص ۷-۶؛ مرعشي، ج ۲۹، ص ۲۳۱

- ۲۳۲؛ برينستون گارت، ص ۱۹۷؛ ماخ، ص ۳۷۹؛ معجم

منهاجي در ۲ ربيع الاول ۸۴۸ق از موطنش - مصر - به
قصد انجام حج راهی مکه شد و در اوایل سال ۸۴۹ق به
زیارت مدینه رفت. پس از آن دوباره در همان سال به
مکه بازگشت. بعد از زیارت دوم مکه قصد بازگشت به
مصر را داشت اما با استخاره از آن نیت منصرف شد و ۹
سال مجاور حرم الهی گشت. در ۸۵۷ق راهی قاهره شد.
در بازگشت قصد زیارت بیت المقدس را داشت اما
میسرش نشد تا آن که به خدمت نایب والی حلب در آمد
و در مصاحبت او در روز شنبه ۲۸ رمضان ۸۷۰ق به این
آرزویش (زیارت قدس شریف) رسید.

این سفر انگیزه‌های شدت تا منهاجی دیده‌ها و
خواننده‌هایش درباره قدس را در کتابی جمع کند: «وما
فی معنی ذلك مجملاً ومفصلاً واضفت الى هذا التألیف
الحسن الاحسن مما انتقيته وانتخبته مما وقفت عليه من
كتب المتقدمين والمتأخرين فى الفضائل محذوفة
الاسانيد وسميته اتحاف الاقصى فى فضائل المسجد
الاقصى» چه او عهد کرده بود در صورت زیارت آن
مسجد کتابی در فضائل بیت المقدس و عجایب آن
بنویسد.

وی در مقدمه از منابعش یاد کرده است.

ظاهراً کتاب دو تحریر دارد: نخستین آنها در سال
۸۷۵ق پایان یافته و بار دیگر مؤلف در دوشنبه ۲۳ صفر
۸۸۰ق در بیت المقدس بدان مطالبی افزوده است.

نسخه ما تحریر دوم کتاب است.

تنظیم شده در ۱۷ باب:

الباب الاول: فى اسماء المسجد الاقصى وفضائله وفضل
زيارته وما ورد فى ذلك على العموم والتخصيص
والافراد والاشتراك.

الباب الثانى: فى مبدء وضعه وبناء داود وبناء سليمان
عليهم الصلوة والسلام.

الباب الثالث: فى فضل الصخرة الشريفة والوصاف التى
كانت فيها فى زمن سليمان عليه السلام.

الباب الرابع: فى فضل الصلوة فى بيت المقدس
ومضاعفتها.

الباب الخامس: فى ذكر الماء الذى يخرج من اصل

سرخ در بالای صفحات، نام کتاب در لبه پایین نسخه:
«تاریخ بیت المقدس سیوطی».
کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.
یک، ۱۴۵ برگ، ۲۱/۵×۱۶/۴، ۱۹ سطر، ۱۰×۱۵.
جلد: تیماج قهوه‌ای ضریبی با ترنج و سرترنج و
جدول، لبه‌دار. قطر: ۲/۲.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
[شماره ثبت: ۲۲۶۱۹]

(۸۹۲۸)

جامع الاقوال فی معرفة الرجال (رجال-عربی)

مؤلف: یوسف بن محمد حسینی عاملی شامی (۹۸۲-)

از حرف «ع» تا پایان کتاب.
ملک، ج ۱، ص ۱۹۳؛ مصفی المقال، ص ۵۰۶؛ ذریعه،
ج ۵، ص ۴۲-۴۳ و ج ۱۰، ص ۱۶۰-۱۶۱؛ مرکز احیاء،
ج ۷، ص ۱۱۵-۱۱۶؛ فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۲۳۶-
۲۳۷؛ مرعشی، ج ۹، ص ۷۹-۸۰؛ ابراهیم دهگان، ج ۱،
ص ۱۹۹-۲۰۰؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۵۱۳؛
تراثنا، ش ۱۲، ص ۴۰ و ش ۶۳-۶۴، ص ۲۵۲-۲۵۳.
آغاز: «الفصل الثامن عشر فی العین و فیہ ابواب. باب
علی بن ابراهیم بن هاشم القمی. جس صه. ابوالحسن
القمی ثقة فی الحدیث ثبت معتمد صحیح المذهب».
انجام: «قال العلامة فی الخلاصة لنا طرق متعددة...
والباقی من الروایات الی هؤلاء المشایخ والی غیرهم
مذکور فی کتابنا الکبیر من اراده وقف علیه هناك
والحمد لله رب العالمین وحده و صلی الله علی خیر
خلقه... وآله المصطفین من الانس کذا وسلم تسلیما کثیرا
انتهی کلام العلامة رحمه الله. تم الكتاب الجامع للاقوال
فی معرفة الرجال فی الیوم السادس من العشر الاول...
تسلیما کثیرا».

۱. نسخه دیگری از اتحاف الاخضاء به خط همین کاتب سراغ
داریم که در چهارشنبه ۸ شعبان ۱۱۵۵ ق کتابت آن پایان یافته
است. آن نسخه به شماره 23339 ADD. در بریتیش میوزیم
لندن نگهداری می‌شود. رک: المخطوطات الجغرافية العربية فی
المکتبة البريطانية ومکتبة جامعة کامبردج، ص ۱۶۷-۱۶۸.

التاریخ التراث الاسلامی، ج ۵، ص ۳۱۰۰ (با انتساب
کتاب به محمد بن محمد بن ابوبکر مقدسی، ابن ابی
شریف)؛ آوارت، ج ۵، ص ۴۱۰-۴۱۱؛ چستریبتی
آبری، ج ۵، ص ۱۶.

آغاز: «الحمد لله الذی جلت نعمائوه عن الاحصاء
وعلت آلاؤه ان تعدا وتعدا وتستقصی وبهرت حکمته
ووسعت رحمته... وبعد فلما راق لی مشرب الحب والصفاء
ورق لی ظل الغمام وصنا».

انجام: «وما فی الارض الا الی الله تصیر الامور قال
رحمه الله تعالی و عفی عنه وكان الفراغ من تألیفه وتعلیقه
فی یوم الاثنين المبارک الثالث والعشرون من شهر صفر
الخیر الاغر المیمون من شهور ثمانیة وثمانین ببیت
المقدس الشریف والمعبد العلی المنیف والحمد لله رب
العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه
اجمعین».

انجامه: «وكان الفراغ من كتابة هذه النسخة الشريفة
المباركة علی يد اضعف العباد سليمان بن صالح اغاء
ینکیچریان بغداد فی بلدة بغداد فی الیوم الثامن عشر من
شهر رجب الاصح سنة ثمان وخمسين ومائة والف بعد
الهجرة النبوية محمد علیه افضل السلام والتحية سنة
۱۱۵۸».

خط: نسخ. کاتب: سلیمان بن صالح اغاء ینکیچریان
بغداد. تاریخ کتابت: ۱۸ رجب ۱۱۵۸ ق در بغداد.

عناوین و نشانیها شنگرف، ابتدای نسخه یادداشت
فرهاد میرزا که در ۱۸ محرم ۱۲۸۵ ق این کتاب از
آخوند ملا هدایت الله به او رسیده است و مهر هشت
گوش به سجع: «توکل علی خالق، عبده سلیمان» و
یادداشت کاتب به شنگرف که نوشته: «تألیف الامام
السیوطی فی فضائل المسجد الاقصی واسمائه
وسماه کتاب المستقصی فی فضائل المسجد الاقصی
بدأت بکتابته یوم الاربعاء فی الیوم الثالث من شهر
ذا الحجة الشريفة سنة ۱۱۵۷». پایان نسخه مهر
مستطیل: «المتوکل علی الله عبده حسن ۱۱۹۰» و یک
بیت از شاهنامه.

رکابه‌دار، جزوها ۱۰ برگی. دارای برگ‌شمار با مرکب

ابو یعفر الاصرغر هو عبدالرحمن بن عبید بن نشیطاس
تقدماً».

۲. [تراجم علماء دمشق] «۲۴ ر - ۴۷ پ»

(شرح حال نامه - عربی)

مؤلف: ناشناخته

نویسنده اهل دمشق بوده و شرح حال علما و بزرگانی که
آنها را دیده و یا از معاصرینش بوده اند را در این کتاب
جمع کرده است.

مؤلف دو بار در سالهای ۱۰۰۷ و ۱۰۱۴ ق به حج رفته
بود: «وَلِي الدفترية مرتين الاولى في سنة سبع بعد الالف
والثانية في اربع عشرة بعد الالف وحج في السنين
المذكورتين وكنت فيهما في الحج» (۳۸ ر). او درباره
محل سکونتش می گوید: «وكان ساكنا عند الشيخ
يوسف العلموي في بيت لطيف جوار المدرسة الرحاوية
في جوارنا» (۴۷ پ).

یک بار از کتاب پدرش یاد کرده است: «وعرضت
على الشيخ عمر شرحي المنظوم على اللوحة البدرية
لوالدي فسرّ بذلك سرورا زائدا» (۳۸ پ) و چند جا هم
از شاگردانش مثلاً در شرح حال قاسم بن محمد دمشقی
می نویسد: «قراء على شيخ الاسلام والدي» (۴۳ ر).

وی اشعاری از خودش نیز نقل کرده است (۲۵ ر -
۲۵ پ و ۲۸ ر - ۲۸ پ).

آخرین تاریخی که در کتاب دیدم ۱۰۳۳ ق است
(۳۵ پ).

با وجود جستجو و بررسی بسیار و فحص منابع به نام
و نشان مؤلف و کتاب دست نیافتیم. حتی مندرجات
معجم المؤرخين الدمشقيين (صلاح الدين منجد، بيروت،
دار الكتاب الجديد، ۲۰۰۶ م) نیز کمک کار یافتن
مشخصات کتاب نشد.

شرح حالها به ترتیب حروف الفبا مرتب شده و نسخه
ما ترجمه این کسان را دارد:

- حسن بن محمد وزیر.

- حسن بن عبدالقادر بکری صدیقی شافعی.

- حسن بن علی مندای صفوری حنفی.

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۲ و ۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، عناوین پیش از
شنگرف نویسی به خط مشکی در حاشیه نوشته شده
بوده است. در حاشیه تصحیح شده و بلاغ دارد. دو
برگ آخر نونویس.

یادداشتهای صفحه عنوان: نوشته ای در معرفی کتاب
و مؤلف از محمدمهدی بن مرحوم حاجی میرزا
محمد رضا اصفهانی گلستانه در ۲۵ محرم ۱۳۰۱ ق در
کربلا. فایده کوتاه رجالی از شیخ بهایی و چند مورد
دیگر در همان موضوع بدون نشانی نویسنده.

در حاشیه ص ۱۴۰ پ یادداشتی از محمدمهدی
گلستانه در شعبان ۱۳۰۱ ق در نجف. جزوها ۸ برگی.
رکابه دار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. کمی وصالی شده.

یک، ۱۴۶، یک برگ، ۲۱×۱۴، ۲۱ سطر، ۱۰×۵/۱۴.

جلد: تیماج زیتونی مجدول، ترمیم شده با گالینگور
سبز. قطر: ۳/۶.

خربداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۲۳۱۱۸]

(۸۹۲۹)

مجموعه:

۱. تقریب التهذیب «۱ پ - ۲۳ پ» (رجال - عربی)
مؤلف: احمد بن علی ابن حجر عسقلانی (۷۷۳-۸۵۲ ق)
بخش کوتاهی از کتاب است.

فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۴۶۴-۴۶۵؛ آستان قدس،
ج ۲، ص ۳۵۶ و ج ۶، ص ۵۹۵ و ج ۲۷، ص ۱۱۱؛ کشف
الظنون، ج ۲، ص ۱۵۱۱؛ الشامل، حدیث، ج ۱،
ص ۳۹۴-۳۹۵؛ مجلس، ج ۱۵، ص ۱۲۲-۱۲۳.

آغاز: «بسمله. وباعتبار ما ذكرت انحصر لي الكلام
على احوالهم في اثنتي عشرة مرتبة وحضرت طبقاتهم
في اثنتي عشرة طبقة. فاما المراتب فاولها الصحابة رضي
الله عنهم فاصرح بذلك لشرفهم. الثانية من اكد مدحه
بافضل كاوثق الناس».

انجام: «ابو يعفور الاكبر اسمه واقد ويقال واقدان.

- حسن پاشا بن عبدالله معروف به شوریده.
- حسن قاضی بدرالدین جلجولی.
- حسن سید شریف مجذوب.
- حسن شیخ مجذوب مبارک دیر عطانی.
- عبدالحق بن محمد حجازی.
- عبدالحی بن محمود حمصی.
- عبدالحی افندی بن منلا یوسف کردی.
- عبدالرحمن بن محمد خطیب شربینی.
- عبدالرحمن بن ابی الفضل بن برکات موصلی شیبانی میدانی.
- عبدالرحمن بن... (نانوشته).
- عبدالرحیم بن... (نانوشته) زبدانی.
- عبدالرحیم بن محمد مصری بکری صدیقی.
- عبدالرحیم بن اسکندر.
- عبدالرحیم بن حسان.
- عبدالرحیم بن عبدالکریم عجمی شافعی.
- عبدالرحیم بن محمود اسطوانی حنبلی.
- عبدالرزاق عجلونی.
- عبدالصمد بن محمد مقدسی علمی حنفی.
- عبدالغنی بن اسماعیل بن احمد نابلسی.
- عبدالغنی بن عبدالقادر رجیحی.
- عبدالقادر بن محمد.
- علی بن موسی امیر بعلبک.
- علی بن یحیی زبیدی.
- علی بن سیفا بن اخی الامیر یوسف پاشا.
- علی قاری.
- علی پاشا وزیر.
- علی چاویش معروف به یرن سوز علی.
- علی پاشا قبطان.
- علی پاشا.
- علی افندی.
- عمر بن محمد بن ابی اللطف مقدسی.
- عمر بن ابراهیم سعدی حموی، ابن کاشوحه.
- عمر بن عبدالوهاب عرضی.
- عمر بن محمود بیلونی حلبی.
- عمر بن یوسف.
- عیسی بن محمد معروف به ابن شیخ سعدالدین جباوی صوفی شافعی.
- عیسی بن مسلم بن محمد صمادی شافعی قادری.
- غیاث، ابوالغیث شجری یمانی.
- سید ابوالغیث یمنی.
- فلید مصری.
- فخیخ شاغوری.
- قاسم بن محمد دمشقی.
- منلا قاسم کردی شافعی.
- قنبس مجذوب عریان.
- کمال افندی معروف به طاش کبری زاده.
- یوسف بن احمد علموی شافعی.
- یوسف بن احمد عدوی بقاعی.
- یوسف بن عبدالله سنان پاشا.
- یوسف بن مکتوم حلبی شافعی.
با افتادگی از آغاز و انجام و وسط کتاب (پس از برگهای ۲۹، ۳۵، ۳۶، ۴۳ و ۴۴).
آغاز موجود:
- «فدمشق الشام تندبه فقهه فی القلب قد نزعاً ... حسن بن محمد الوزير ابن الوزير تولى نيابة حلب ودخلها ولم تكمل لحيته ثم ولي نيابة الشام فى سنة خمس وثمانين وتسعمائة ثم وليها ثانيا فى حدود سنة سبع وتسعين وتسعمائة ووقع فى زمنه ثلوج عظيمة بدمشق دامت نحو اربعين يوماً».
- انجام: «يوسف بن مکتوم الحلبي الشافعي نزيل دمشق... وكان ساكناً عند الشيخ يوسف العلموى فى بيت لطيف جوار المدرسة الرحاوية فى جوارنا ثم لما مات العلموى ساعدناه عند يحيى افندی فى طلب الرحاوية فاعطياها وسكن».
۳. فهرست مطالب يك كتاب فقهى «(۴۸ ر - ۴۸ پ»
۴. كفاية الاحكام (كفاية المقتصد، كفاية المعتقد) «(۴۹ ر)» (فقه - عربى)
مؤلف: محمدباقر بن محمد مؤمن سبزواری (۱۰۱۷-۱۰۹۰ ق)
تنها صفحه آخر كتاب در نسخه ما باقىمانده است.
دنا، ج ۸، ص ۶۸۷-۶۹۲.

بخش دوم. خط: نسخ، عناوین و نشانیها شنگرف، بین مصراعها علامت ویرگول به شنگرف نوشته شده است. در حاشیه برگ ۳۸ ر سه نقطه شک (:)، در حاشیه تصحیح شده. رکابه دار.
کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، ضخیم.
۲۱ سطر، ۱۶/۵×۸/۵.

بخش سوم. خط: نستعلیق، کاتب: محمدباقر. تاریخ کتابت: ربیع المولود ۱۱۷۴ق. عناوین و نشانیها مشکئی، تصحیح شده. رکابه دار.
کفایة الاحکام کتابت شده در ۸ صفر ۱۱۷۴ق به دست محمدباقر در صفحه خاتمه کفایه علامت بلاغ آمده است: «بلغ قبلاً فی ۱۱۷۴. رب اغفر من استغفرک لمحمدباقر». در همان صفحه فهرست رموز المسائل الناصریة نوشته شده است.
کاغذ: نخودی آهار مهره.
۲۴ سطر، ۱۷×۱۰/۵.

در برگهای ۱ و ۴۹ ر مهر بیضوی بزرگ کتابخانه ضیاءالدین نوری به نقش: «جزو کتابخانه ضیاءالدین النوری ۱۳۲۴». در برگ آخر یادداشت یادگاری سید محمدعلی م ی ر ز ا خ ان.
یک، ۷۹، یک برگ، ۲۲/۳×۱۵/۵.
جلد: گالینگور سرخ، عطف و گوشه‌ها میشن زیتونی.
قطر: ۱/۴.
خریداری شده در بهمن ۱۳۲۲ش.
[شماره ثبت: ۲۶۳۹۶]

(۸۹۳۰)

التوضیح فی حل غوامض التنقیح (فقه - عربی)
مؤلف: عبیدالله بن مسعود محبوبی بخاری، صدرالشریعه ثانی
(۷۴۷ق)
کامل.

دنا، ج ۳، ص ۴۱۹؛ الشامل، فقه و اصول، ج ۲، ص ۹۱۸-۹۴۱؛ سلیمانیه، ج ۱، ص ۴۶۳-۴۶۵.
آغاز: «حامداً لله تعالی اولاً و ثانیاً ولعننا الثناء الیه ثانیاً و علی افضل رسله محمد وآله اجمعین مصلیاً و فی

انجام: «ویمکن ترجیح الثانی للاصل ویؤیده عدم ظهور الفائدة الا علی قول المفید^۲. تم کتاب المیراث من الکفایة والی هنا وجد بخط المؤلف التحریر العلامة والله الهادی ومنه بدو الخلق والیه النهایة».
انجامه: «فی ۸ صفر ۱۱۷۴ رب اغفر لمن استغفر لمحمدباقر و محمدباقر».

۵. المسائل الناصریات «۴۹ پ - ۷۹ ر» (فقه - عربی)
مؤلف: علی بن حسین موسوی بغدادی، شریف مرتضی (۳۵۵-۴۳۶ق)

کامل. در نسخه با نام «مسائل ناصریات سید مرتضی رضی الله عنه».
دنا، ج ۹، ص ۴۹۸-۴۹۹؛ التراث العربی المخطوط، ج ۱۱، ص ۳۲۰-۳۲۱؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۷۴-۷۵.
آغاز: «الحمد لله علی ما خصّ وعمّ من نعمه وظهر و بطن من مننه وایاه نسل الزیادة فی الیقین دافع حججه التي لا یضل سالکها ولا یهتدی تارکها».
انجام: «فی مواضع کثیرة من کتبنا ولو لا ان هذا الجواب عن المسائل الواردة لا یلیق بذلك لذكرناه وما توفیقنا الا بالله علیه نتوکل والیه نئیب وهو حسبنا ونعم الوکیل وصلواته علی خیریه من بریته محمد وآله الطاهیرین من عترته وسلّم تسلیماً کثیراً».
انجامه: «تمت وبالسعادة ختمت. رب اغفر لمن استغفرک بالمحمدباقر فی عصر ۱۲۴ (کذا) ربیع المولود سنه ۱۱۷۴».

این نسخه سه بخش مجزاً بوده ولی بعداً به دست کسی در یک مجلد صحافی شده. مشخصات نسخه شناختی هر یک از این بخشها چنین است:
بخش اول. خط: نسخ، عناوین شنگرف، به دو خط، در ۸ برگ اول عناوین پیش از شنگرف نویسی با قلم مشکئی در حاشیه صفحات نوشته شده بوده است. در صفحه عنوان نوشته شده: «تقریب التهذیب فی رجال العامه، نیم قران». رکابه دار.
کاغذ: شکری و حنایی آهار مهره.
۱۶ و ۲۲ سطر، ۱۶/۵×۱۱.

الطعام لضيفانه عند تقديم الطعام كلوا از اذكار نووی.
سطراندازی شده با قلم آهنی. آثار آن در برگهای
سفید پایان نسخه به وضوح دیده می‌شود. با
جزوهای ۱۰ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

چهار، ۲۳۱، چهار برگ، ۱۳/۷×۲۱/۴، ۱۷ سطر،
۱۴×۷/۵.

جلد: میشن عنابی ضربی با ترنج منقش، مجدول،
عطف مشکی. جلد سرطبل هم داشته که از نسخه
جدا شده ولی آثار آن در برگهای نسخه دیده
می‌شود. درون کاغذ ابر و باد. قطر: ۲/۸.

خریداری از سید محمداقبر سبزواری در آبان
۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۱۳۸]

(۸۹۳۱)

مجموعه:

۱. [رسالة فی الحقیقة والمجاز] «۱ پ - ۳ پ»
(بلاغت - عربی)

کامل.

مؤلف: ناشناخته

آغاز: «الحمد لله ذی المنّ والافضال والصلوة علی
رسوله المؤید ببراعة المعانی وفصاحة البیان... اعلم ان
اللفظ الموضوع المستعمل مفرداً كان او مرکباً ان استعمل
فیما وضع له».

انجام: «ای حقیقة شرعیة فی العبادة مجاز شرعی فی
الدعاء لان وضعه فی اللغة للدعاء وفی الشرع للعبادة.
تمت وبالخير عمّت».

۲. تحقیق معنی النظم والصیابة «۳ پ - ۵ پ»

(بلاغت - عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ق)

کامل.

در ابتدا نوشته شده: «هذه رسالة فی النظم والصیابة
(کذا)».

حلیة الصلوة مجلیا ومصلياً».

انجام: «وحرمة یحتمل السقوط لکنها لم یسقط وهما
حق الله تعالی ویجب الضمان بوجود العصمة والله ولی
العصمة والتوفیق».

انجامه: «قد وقع الفراغ عن تسویده علی ید العبد
الضعیف عمر بن محمد فی ربیع الاول فی سنه ثلث (با
آثار دستبردگی در این کلمه) وتسعین والالف فی بلدة
اسلامبول (زیر آن نوشته شده قسطنطنیه) فی خدمة من
له العزّ والشرف اعنی، نامش نبرم که تا شوم گستاخ،
فیض الله... سلطان الله المبارک (?)...».

خط: نستعلیق به شیوه ترکی. کاتب: عمر بن محمد
برای فیض الله. تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۰۹۳ق در
اسلامبول.

نسخه پردازی عثمانی. عناوین و نشانیها شنکرف،
بالای همه عبارات اصل با شنکرف خط کشیده شده
است، روی کلمه اول آغاز هر مطلب ابرویی با
شنکرف کشیده شده است. در حاشیه تصحیح شده،
عناوین پیش از شنکرف نویسی در حاشیه با قلم
مشکی نوشته شده بوده است. در بخشهایی از نسخه
یادداشتهایی توضیحی هم در کناره صفحات دیده
می‌شود. همه صفحات مجدول به شنکرف.

در ۳ برگ آغازین فهرست مطالب کتاب آمده است.
در برگ ۴ تملک حسین بن اسحاق واتی با دو مهر
هشت گوش غیر منتظم از او به سجعیهای: «حسین
۱۱۲۶» و «الهی قبل میسر حسینه آب کوثر» (نقش
این مهر در برگهای ۱ و ۱ پ و ۲۳۱ ر هم دیده
می‌شود). تملک سید حاج قاسم مفتی بوآن در
۱۱۷۳ق با مهر هشت گوش غیر منتظم او: «اوله
هم سایه جهان فخرینه یا رب قاسم ۱۱۶۸». ابتدا و
انتهای کتاب مهر بیضوی به سجع «الهی گر بود لطف
تو همراه / عمر گردد ز مقبولان درگاه ۱۱۰۷» دیده
می‌شود. در آغازین برگ کتاب تملک سید محمداقبر
سبزواری و یک مهر هشت گوش سیاه شده. ۴ برگ
در پایان سفید مانده است.

در برگ ۲۳۱ پ بخشی از باب استحباب قول صاحب

وهو زندقه و سنان والله تعالى اعلم بحقيقة الحال تمت الرسالة بعون الملك المتعال».

۶. گفته‌هایی از حسن بصری «۱۰ پ»

۷. شرح القصيدة الخمرية لابن الفارض «۱۱ ر - ۱۶ پ»
(عرفان - عربی)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۲۲۱-۲۲۲ و ۳۲۱ و ۵۷۶؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۳۳۸؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۵ و ۵۴۷؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۸۳.
آغاز:

«شربنا على ذكر الحبيب مدامة

سکرنا بها من قبل ان يخلق الكرم
الشرب يجيبىء بالحركات الثلث. قال الجوهرى شرب
الماء وغيره شرب شرباً وشرباً وشرباً وقريئ فشاربون
شرب الهيم».

انجام: «والنصيب والسهم الحظ من الشيء وكانه اراد
بالاول المعين والثانى المبهم فافهم والله اعلم تمت بحمد
الله وحسن توفيقه».

۸. حدیثی به روایت احنف بن قیس «۱۶ پ»
به خط عبدالقادر کوی الاصل طیب.

۹. فواید پراکنده فقهی «۱۷ ر - ۱۷ پ»
درباره ولی و بلوغ و تزویج. به نقل از رافعی، فتاوی
قاضی، محلی، وضوح، جامع و ابن حجر.

۱۰. تاریخ تولد و وفات پیامبر و خلفای راشدین و چند تن از
صحابه و فقهای مذاهب اهل سنت «۱۷ پ»
به خط عبدالقادر کوی الاصل ساکناً ساوجبلاغی
مشهور به طیب و کخال.

۱۱. رساله فی حقائق المعانی «۱۷ پ - ۱۹ ر» (عربی)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق)
کامل.

معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۲۵۶؛ کوپریلی،
ج ۱، ص ۵۲۱ و ج ۲، ص ۲۱۲-۲۱۳ و ۳۲۲؛ سلیمانیه،
ج ۳، ص ۳۴۶؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۰؛ بروکلان،
ج ۱۳-۱۴، ص ۴۴۱؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۵۵.

آغاز: «الحمد لولیه والصلوة علی نبیه. وبعد فهذه رسالة
رتبناها فی تحقیق معنی النظم والصناعة عند ارباب
البلاغة واصحاب البراعة... اعلم ان اساس البلاغة
وقاعدة الفصاحة نظم الكلام لا بمعنی ضم بعضها الى
بعض».

انجام: «والنفاوت المذكور فی الدلالة مرجعها الى
المعنى النحوى لا الى المعنى اللغوى فافهم هذا السر
الذقیق. فانه بالحفظ حقیق والله اعلم تمت بحمد الله
وحسن توفيقه».

۳. اقوال مختلف «۵ پ - ۶ ر»

شامل احادیث و اقوال کوتاهی از پیامبر اسلام (ص)،
خلفای راشدین، امیر المؤمنین (ع) و کعب الاخبار.

۴. فرق معنای سنت و عام «۵ پ»

به نقل از شرح سیرة الوافی.

آغاز: «ولم تفرق العوام بین السنة والعام وجعلوها بمعنی
واحد. قال ابن الجوابی وهو غلط».

۵. رساله فی بیان ان العقل الذی به شرف الانسان ما هو

«۶ ر - ۱۰ پ»
(فلسفه - عربی)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق)
کامل.

تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۰؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴،
ص ۴۳۵.

آغاز: «الحمد لله الذی خلق الانسان وعلمه البیان
وفضله علی سایر حیوان بادراک بدیع المعانی بالعقل...
وبعد فهذه [ه] رساله فی بیان ان العقل الذی به شرف
الانسان ما هو وذلك مسبق بتمهید مقدمة وهی ان
مذهب جمهور المحققین».

انجام: «بینه و بین دین المجوسی والثانی غیر ثابت
وقال الفاضل المذكور وله كتاب صنفه وقيل انزل عليه

انجام موجود: «ولهذا درج ابو حنیفة رض ذلك البعض في عبارته وكلمته بالرابعة كما مر وكذا الحال اذا حمل القرء».

۱۷. جواب نامه دوستان «۲۲ پ»

۱۸. رساله في الاستخلاف «۲۳ ر» (فقه - عربي)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
كامل.

كوپربلی، ج ۲، ص ۲۱۳؛ سلیمانی، ج ۲، ص ۲۶۹ و ج ۳، ص ۳۹۰-۳۹۱؛ دانشگاه تهران، ج ۱۷، ص ۳۱۴؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۴؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۴۱-۴۴۲؛ الشامل، فقه و اصول، ج ۱، ص ۳۸۳-۳۸۵.
آغاز: «الحمد لولیه والصلوة لنبیه. قال فی الهدایة ولبس للقاضی ان یستخلف علی القضاء الا ان یفوض... اقول یعنی یجوز له ان یقیم الغیر مقامه لاقامة الحدود».

انجام: «وان شئت تحقیق المقام بتلخیص الکلام علی وجه یتضمن تخلیصه من الاوهام فلیراجع الی ما امتلیناه عن الفراید. تمت».

۱۹. تحقیق معنای مصر «۲۳ پ»

از نظر فقهی.

آغاز: «قال فی المصر ولا یجوز فی الموضعین منه فقط ثم شرط ان یکون فیها نهر کبیر فاصل وجوزها محمد رض فی مواضع منه».

۲۰. فواید فقهی «۲۴ ر»

از مقنع، تحریر فتاوی، الام، محتاج، انوار، ارشاد، مجموع العباد و حاشیه.

۲۱. ضرب المرکب «۲۴ پ» (ریاضی - عربي)

آغاز: «باب ضرب المرکب. اعلم ان اصل هذا الباب ان تضرب کل منزلة من منازل المضروب فی منزلة من منازل المضروب».

كوپربلی، ج ۲، ص ۲۱۲.

آغاز: «الحمد لله. اورد التسمية والتحميد في الفاتحة على وفق ما ورد في الكتاب ايثاراً طريقة الاخبار في اقتدائهم بالنبي المختار».

انجام: «مراعياً فيه شرايط الانصاف وابتين انه عدل عن نهج الصواب في مواقع خالف فيه الاصحاب يعنى اصحاب هذا الفن متجانساً عن النصب والله اعلم».

۱۲. فتاوی فقهی «۱۹ ر - ۱۹ پ»

از کبیری، روضه، الانوار، تهذیب و شرح اللباب.
به خط عبدالقادر کوی طیب.

۱۳. دستور العمل درمان سرخی چشم و چشم درد «۲۰ ر»
نوشته عبدالقادر کوی در شهر سقز در حکومت مصطفی خان بن محمد سلطان در ۱۲۶۲ق.

۱۴. رساله في حدوث الاجسام «۲۰ ر - ۲۱ پ»

(فلسفه - عربي)

مؤلف: ناشناخته

كامل.

رک: ش ۸۸۰۷/۱۰.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل جبلة الانسان على محبة العلم والعرفان وفضلهم على ساير الحيوان بالفكر والامعان».

انجام: «اذ اللازم من الفرض المذكور ما من عدم الا وقد زال في حين لا من حين الا وقد زال فيه عدم».

۱۵. صفت حب مسهل «۲۱ پ»

۱۶. تفسير آيات طلاق «۲۱ پ - ۲۲ پ» (تفسير - عربي)

مؤلف: ناشناخته

از انجام نانوشته رها شده است.

رک: ش ۸۸۰۷/۸.

آغاز: «الحمد لله العلي العظيم الذي انعم لعباده العقل السليم والذهن المستقيم ليتفقهوا في الدين التويم».

انجام: «تکن اربعمائه وتسعين وهو الجواب وعلى هذا القياس فاعمل في غير العشرات. شيرازی من مدونه.»

۲۲. سخنی از ابوبکر و حدیثی از پیامبر (ص)

«۲۴ پ - ۲۵ ر»

به خط عبدالقادر طبیب و کحال.

۲۳. شرح القصيدة الخمرية «۲۵ ر - ۳۵ ر» (عرفان-عربی)
مؤلف: داود بن محمود بن محمد قيصري (۷۵۱-ق)

شرح قصیده خمريه ابن فارض (۶۳۲ق) است. قيصري در آغاز گوید: «لما فرغت من شرح القصيدة النائية المسماة بنظم الدر للشيخ... ابن الفارض المصري... سألتني اخ لي في الدين... ان اشرح القصيدة الميمية المسماة بالخمرية التي هي الدرّة البيضاء في القصيد والشمسية الزهراء للقلاید فاجبت ملتسمه وسطرت مقتبسه ولما فرغت من تسطيره وتميقيه وتحريره جعلته مشرفاً بالالاقاب المولى المعظم... امين الدولة والدين عبدالكافي بن عبدالله التبريزي... ولما كان بيان القصيدة متوقفاً على معرفة المحبة الحقيقية التي هي عين الحقيقة في بعض مراتبها وعلى معرفة اقسامها ونتائجها جعلت له مقدمات ثلثاً يبتنى الكلام عليها ويصحّ البيان لذيها. الاولى: في حقيقة المحبة؛ والثانية: في اقسامها؛ والثالثة: في نتائجها.»

کامل.

سليمانيه، ج ۳، ص ۹۶-۹۷؛ كشف الظنون، ج ۲، ص ۱۳۳۸؛ افشين عاطفی كاشان، ص ۸۶؛ فرهنگ و هنر مشهد، ص ۲۶؛ ميكروفيلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۵۱۲ و ج ۲، ص ۲۴۶؛ مخطوطات الادب في المتحف العراقي، ص ۳۷۹؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۳۲۷.

آغاز: «الحمد لله الذي تجلى لقلوب عباده المصطفين ازل الازال واحبر ارواحهم بتجليات الجمال والجلال ونور عقولهم باظهاره.»

انجام: «على ما فرطت في جنب الله اعاذنا الله تعالى وجعلنا من المتقين ورزقنا واياكم مقامات العارفين

وكمالان الاكملين انه ارحم الراحمين والحمد لله رب العالمين.»

۲۴. جواب نامه كاغذ دوستان «۳۵ ر»

۲۵. [باب الوصايا] «۳۵ پ - ۳۶ ر» (فقه-عربی)

بخشی از مسائل ارث از «شيرازی».

آغاز: «باب الوصايا. اذا اوصى باكثر من ثلث ماله ولم يجوز الورثة ما زاد على الثلث فاقسم الثلث على قدر الوصايا.»

۲۶. سخنی از عبدالله بن عمر «۳۶ ر»

۲۷. حدیثی از پیامبر (ص) «۳۶ پ»

۲۸. تخميس قصيدة ابى السعود «۳۶ پ - ۴۲ ر»

(ادبيات-عربی)

در نسخه با نام «تخميس المرحوم حمى الشامى لقصيدة المولى المرحوم المفتى العرب والعجم ابى السعود» كه منظورش ابوالسعود محمد بن محمدمصطفى عمادى (۸۹۸-۹۸۲ق) است.

کامل.

آغاز:

يا لا يسمى ان الكلام كلام

تروم سلوى و هو كيف يرام

ومن قبل لومى والملام حرام

ابعد سليمانى مطلب ومرام

وغير هواها لوعة وعزام

انجام:

وكم كان جباراً نمادى بفتكه

فاضحى رهيناً فى الثرى تحت ورکه

تقادر من رق الملوک بملکه

فسبحان رب العرش ليس لملكه

تناهٍ وحد مبدأ وختام

۲۹. دستور العمل پزشکی و حبّ برای آنشک و قروحات (۴۲ ر)
 مؤلف: ابوبکر بن علی، ابن حجه (۷۶۷-۸۳۷ ق)
 کامل.
۳۰. تخمیس قصیده السهیلی (۴۲ پ - ۴۳ ر)
 (ادبیات - عربی)
 مؤلف: ابوبکر بن علی، ابن حجه (۷۶۷-۸۳۷ ق)
 کامل.
- در نسخه با نام «تخمیس قصیده سهیلی للمرحوم ابن حجة المرقوم فی آخره».
- دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، ص ۳۳۳-۳۳۶؛ بروکلان، ج ۱۰-۱۱، ص ۳۹-۴۵.
- آغاز:
 قالوا عداک وانت لا تتمتع
 قد اضرروا لک مصرعاً وتوقعوا
 نادیت والاجفان منی تدمع
 یا من یرى ما فی الضمیر ویسمع
 انت المعدّ لكل ما يتوقع
 انجام:
- وانا ابن حجة صار نظمی حجة
 فی کل تخمیس وحزت مزیة
 خمست ابیات السهیلی خدمة
 فعلوت مقداراً ونلت معزة
 وغدوت فی بركاتها اتمتع
۳۱. [مسائل فی الارث] (۴۳ ر - ۴۴ ر)
 آغاز: «هذه قاعدة فی تصحیح مسائل الرّد. الرّد فی اللغة معروف وفی الاصطلاح نقیض العول عند زیادتها علیها».
- انجام: «اذا كان منفردا والمقاسمة مع الاخوة والاخوات والسقوط بالاب. تم».
۳۲. بخشی از منهاج العابدین غزالی (۴۴ پ)
 آغاز: «قوله تعالى قل للمؤمنین یغضّو من ابصارهم ویحفظوا فروجهم... اعلم انی تأملت هذه الآیة فاذا فیها مع قصرها ثلثة معان».
۳۳. المنثور العودی علی المنظوم السودی (۴۴ پ - ۵۴ ر)
 (ادبیات - عربی)
 مؤلف: محمد بن ابراهیم حنبلی دمشقی (۹۷۱ ق)
 شرح قصیده ابوالسعود محمد بن محمدمصطفی عمادی (۸۹۸-۹۸۲ ق) است.
 پایان یافته در اوایل شعبان ۹۵۹ ق.
 کامل.
- معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۴۴۰؛ پرینستون، ماخ، ص ۳۵۸.
- آغاز: «الحمد لله وكفی وسلام علی عباده الذین اصطفی. اما بعد فبقول الفقیر الراجی لمن هو الیه لاجی ذوا القصور المنجلی محمد بن الحنبلی... هذه بقیة لا ترد غلباً ونهبة لا تعد الاشیاء قلباً حملنی علی رقم رقیمها ورسوم سقیمها سید لا یسعی رده... علی الدرّة القسیمیة والعروس الوسیة میمیة شیخ مشایخ الاسلام وعلم العلماء الحکماء الاعلام مفتی الدیار الرومیة... ولعمرک ان هذا التعليق بها لا یلیق وهل یلابم خالص الخلاص التعليق او یناسب معیناً غیر دلوها او یوافق عروساً غیر کفوها... لسرحت فی مروض روضها الرومیة ولشرحت شرحاً وسیطاً... مسمى بالمنثور العودی علی المنظوم المسعودی (کذا)».
- آغاز قصیده:
 ابعد سلیمی مطلب ومرام
 وغیر هواها لوعة وغرام
- انجام: «فلم ابدل من الحد المبداء وعطف علیه الختام قلت لان ما له طرفان اذا اعتبر ختامه مبدأ كان مبدأؤه ختاماً منتهی. وههنا انتهى الكلام علی هذه الدرّة المکنونة والقصيدة المیمونة علی ید مبدیه ومسديه الفقیر الحقیر محمد بن الحنبلی فی اوایل شعبان سنة تسع وخمسين وتسعمائة تمت بحمد الله وحسن ختامه».
۳۴. جواهر الفرائض (۵۴ ر - ۵۵ پ)
 (فقه - عربی)
 مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ ق)
 کامل.
- کوپریلی، ج ۲، ص ۴۴۰؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۲۵۰؛

- تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۷؛ اوقاف موصل، ج ۵، ص ۱۲۲؛ مرعشی، ج ۲۹، ص ۴۳۵؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۳؛ واتیکان، ج ۱، ص ۱۴؛ شامل، فقه و اصول، ج ۳، ص ۲۵۰-۲۵۲ (با معرفی ۲۰ نسخه).^۱
- آغاز: «هذا كتاب جواهر الفرائض. بسملة. اعلم اذا مات الانسان اولاً يُبَدء من التركة بتكفينه وتجهيزه وما يحتاج اليه».
- انجام: «وللامّ ثلث والباقي للعصبة اصل المسئلة من اثني عشر».
۳۵. مسائلی در ارث «۵۵ پ - ۵۶ ر»
از شیرازی.
۳۶. تفسیر آیه انما الصدقات للفقراء والمساكين «۵۶ ر - ۵۷ ر»
از معالم التنزیل.
۳۷. حدیثی از پیامبر (ص) «۵۷ پ»
به خط عبدالقادر کوی الاصل ساوجبلاغ المسکن.
۳۸. رساله فی تعلیم الامیر و تحریم الخمر «۵۷ پ - ۶۲ پ» (فقه - عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق)
کامل.
- کوپریلی، ج ۲، ص ۲۱۸ و ۵۷۶؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۴؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۹.
- آغاز: «الحمد لله الذي انزل الاحكام على وجه الاحكام مشتملة على الحكم والفوائد ويبين لنا الحلال والحرام... وبعد فهذه رسالة معمولة في تعليم الامير في تحريم الخمر. فنقول روى انه نزل بمكة شرفها الله تعالى قوله تعالى ومن ثمرات النخل والاعتاب».
- انجام: «وهنا عن سؤال علم الله تعالى وقوعه واخبر عنه قبله ولذلك اجاب بالفاء الفصيحة فكان المعنى اذا يسألونك فقل».
۳۹. حدیث نبوی (ص) «۶۲ پ»
به خط عبدالقادر طبیب و کخّال و جراح.
۴۰. رساله فی بیان حقیقه الربا «۶۲ پ - ۶۴ پ» (فقه - عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق)
کامل.
- کوپریلی، ج ۲، ص ۲۱۷؛ سلیمانیه، ج ۳، ص ۳۳۷؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۳؛ ایاصوفیه، ش ۴۷۹۴؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۴.
- آغاز: «الحمد لله الذي احلنا دام الكرامة في دار التكليف واحل لنا البيع وحرّم الربوا والصلوة على سيدنا محمد المبعوث الى الاسود والاحمر... وبعد فهذه رسالة معمولة في بيان حقیقه الربوا وما يتعلق بها من المسائل. اعلم ان الربوا من اصناف البيع لا من انواعه».
- انجام: «وهي منهي بالنص الوارد ولهذا يحرم وان لم يوجد تلك الزيادة بان يكون الاجل متساويين. تمت الرسالة».
۴۱. گفتارهای پراکنده «۶۴ پ - ۶۵ ر»
بدین ترتیب: روایتی از ابن عباس درباره رعد و برق و شرح آن از شرح المشكاة ابن حجر هیتیمی، حدیثی نبوی، سخنی از عمر به خط عبدالقادر طبیب و کخّال، درباره نوع الف هذا از شرح الكنز شریف جرجانی، و حکمت تخصیص ابراهیم در صلوات از همان کتاب.
۱. از آن جا که این رساله مقدمه ندارد نسخه های بسیاری از آن در فهرستها ناشناخته مانده است. تا آن جا که جستجو کردم اطلاعات این منابع می باید اصلاح شود: ایندیا آفیس، ج ۱، ص ۹۲، ش ۳۵۹/۲؛ آوارت، ج ۴، ص ۲۲۰؛ مرعشی، ج ۱۱، ص ۲۵۷؛ خطی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۴۰۳؛ خطی دائرة المعارف بزرگ، ج ۲، ص ۷۲؛ مکتبه الازهریه، ج ۲، ص ۶۵۵؛ ملی فرانسه، دوسلان، ص ۲۶۵؛ مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی قم، ج ۱، ص ۴۵۸ و ج ۲، ص ۵۲؛ ملک، ج ۶، ص ۱۴۷؛ جدید گلبایگانی، ج ۳، ص ۱۳۴۷؛ المتحف العراقي، فقه، ص ۲۸۷ (با نام جواهر الکلام من الفرائض).

۴۲. بندی درباره کتابهای آسمانی «۶۵ پ - ۶۶ ر»
از شیخ معروف نودهی رحمه الله تعالی.
۴۳. رساله فی تقریر ان القرآن العظیم کلام الله القديم
«۶۷ پ - ۶۷ ر» (کلام-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.
- کوپریلی، ج ۳، ص ۳۳۴؛ سلیمانی، ج ۳، ص ۳۵۹-۳۶۰ و ۴۸۷-۴۸۸؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۲۸.
- آغاز: «الحمد لله الذي انزل القرآن كلاماً مؤلفاً منتظماً على من ارسله الى التقلين مشرفاً ومعظماً... وبعد فهذه رسالة معمولة في تقرير ان القرآن العظيم كلام الله القديم وتحرير ما دل عليه من البيئات وتفسير ما يتعلق بهذا المطلب الجليل من الآيات. فنقول وبالله التوفيق لا شبهة في انه معجز».
- انجام: «وقد رده الصغاني وعده من الموضوعات ولنا في هذا المقام كلام مشيع اوردنا في الحواشي التي علقناها على الكشاف والحواشي الشريفة».
۴۴. گفتارهای پراکنده «۶۷ ر - ۶۹ ر»
بدین ترتیب: خواص و ویژگیهای قرآن و اعتقادات مسلمانان درباره قرآن از ابوالخیر فضل الله روزبهانی به خط عبدالقادر کوی طیب، داستان شکوه و شعر خوانی پدری نزد رسول خدا از کشف بزودی، بندی از شرح الکنز شریف، مطالب فقهی مختلف بیشتر درباره زکات از شرح محرر و دمیری و محرر و انوار و عجاله و ابن حجر و عجللی و شرح منهج و وضوح و وسط.
۴۵. شرح حال عبدالقادر کوی طیب و کیمیا آموختن او
«۶۹ پ»
در ویلایت کوه و صریرو و مدرسه عباس ساوجبلاغ و آردلان و سنندج و سقز.
به قلم و خط خودش.
آغاز: «ای فرزندان و ای برادران ایمانی امانت صد امانت اگر کسی بگوید من کیمیا می دانم به او فریفته مشوند».
۴۶. رساله فی الالهیات (حاشیه شرح المواقف للمیر سید شریف) «۷۰ ر - ۷۰ پ» (کلام-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.
- کوپریلی، ج ۲، ص ۲۱۴ و ۵۸۰؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۸۹۲؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۴ و ۵۴۹؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۴۳.
- آغاز: «قال فی الالهیات. اقول ای المسائل المنسوبة الى الآله وهو الفرد الواجب المعبود بحق وتحقق تلك النسبة فی مسالك هذا الموقف».
- انجام: «هی المعبة المعتبرة بین الشرط والمشروط او المعية المعتبرة بین الشطرين. تمت الرسالة».
۴۷. حاشیه المواقف «۷۱ ر - ۷۲ پ» (کلام-عربی)
مؤلف: ناشاخته
گزارش بخش کوتاهی از المواقف عضدالدين ایجی (۷۵۶ق) است.
- آغاز: «قال الموقف الثاني فی الامور العامة. اقول: لما كان لكل قسم من اقسام الموجود الواجب والجوهر والعرض احوال مختصة به».
- انجام: «فلم يبق الا الامور المشتركة غير تام لان العدم والامتناع والعدم مما بقى وليس واحداً من الاحوال المشتركة. تمت الرسالة».
۴۸. دستور العمل پزشکی به جهت قرش و شقاق اسپ یا انسان «۷۲ پ»
به خط ع ب القادر کوی.
۴۹. رساله فی تحقیق لزوم الامکان للممکن «۷۳ ر - ۷۸ ر» (فلسفه-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.
- ملک، ج ۵، ص ۲۲۶؛ تویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۵؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۶.
- آغاز: «الحمد لولیه والصلوة علی نبیه. وبعد فهذه رسالة

٦٣. رسالة في نسبة الجمع «١٠٥ ر - ١٠٥ پ»
(ادبيات - عربي)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (٨٧٣ - ٩٤٠ ق)
كامل.
كوپريلى، ج ١، ص ٥١٥ و ج ٢، ص ٢١٨؛ سليمانيه، ج ٣، ص ٣٤١؛ تسويقاوسراى، ج ٤، ص ٥٤٠؛ بروكلمان، ج ١٣-١٤، ص ٤٤٠.
- آغاز: «الحمد لوليه والصلوة على نبيه. وبعد فهذه رسالة في نسبة الجمع. اعلم ان الجمع لا ينسب اليه الا اذا لم يكن له واحداً اصلاً كالأعرابي او لا يكون له واحد من لفظه كالركابي».
- انجام: «فلا وجه لتخصيص الوزن المذكور له فان الحكم في وزن الانصار كذلك. تمت الرسالة الشريفة».
٦٤. رسالة في اقسام الاستعارة «١٠٦ ر - ١٠٦ پ»
(بلاغت - عربي)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (٨٧٣ - ٩٤٠ ق)
كامل.
سليمانيه، ج ٢، ص ٢٧٠ و ج ٣، ص ٣٤٢؛ بروكلمان، ج ١٣-١٤، ص ٤٤٢؛ احمد ثالث، ش ١٥٤٥/٣٧ و خزائن الامانات، ش ١٧٥٩/١٥.
- آغاز: «اعلم ان اللفظ الذي اريد به غير المعنى الموضوع له ان ترك استعماله في المنقول عنه فممنقول عرفى ان كان ناقله عرفاً خاصاً».
- انجام: «فيكون كدعوى الشىء بيته وكذا الاستعارة ابلغ من التشبيه اذ هي نوع من المجاز. والله تعالى اعلم بالصواب».
٦٥. [صفات الله] «١٠٧ ر»
مؤلف: محمد سعيد سياهكوهى
آغاز: «بسمه. تشهد ان الله موجود واجب الوجود متصف بالقدم والبقاء والمخالفة للحوادث والقيام».
- انجام: «اول ما يسئل العبد في قبره عن معرفة الله تعالى ومعرفة الرسول صلى الله عليه وسلم فمن لم يجب فيتبدل قبره بحفرة من حفران النار».
- ٥٤ و ١٠٣٦؛ تويقاوسراى، ج ٤، ص ٥٤٧؛ بروكلمان، ج ١٣-١٤، ص ٤٢٩؛ اوراق عتيق، ج ١، ص ٣٥٨ و ٤٧٣.
- آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة على سند العالمين وسيد المرسلين وعلى آله وصحبه اجمعين والسلام على من اتبعهم من حماة الدين وهداة الشرع المبين. وبعد فقد روى عن على بن ابي طالب رضى الله ان رسول الله صلعم قال من حفظ على امتى اربعين حديثاً... فامتثلت الاشارة العالية في جمع اربعين حديثاً واخترت ما في لفظه فصاحة ظاهرة وفي معناه صحة اسناده دلالة باهرة باستناد الاجتهاد في بعض المسائل عليه وارتباط بعض الدلائل واستنباط الاحكام منها له على انه لا يلزم الاثبات رواية اذا كان من الاثبات دراية... الحديث الاول السلام قبل الكلام».
- انجام: «ولا يذهب عليك ان المعنى الاخيه ياباه قوله ولا عناق فان المعنى المذكور لا يمشى في العناق. الحمد لله على الاختتام والصلوة على رسوله محمد سيد الانام وعلى آله وصحبه الكرام. تم».
٦١. اشعار سعدى «٩٥ پ»
در مدح پیامبر اسلام (ص). به خط محمد شفيق سنندجى براى عبدالقادر حكيم در ١٢٨٧ ق.
٦٢. شرح الاربعون حديثاً «٩٥ پ - ١٠٤ پ»
(حديث - عربي)
مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (٨٧٣ - ٩٤٠ ق)
كامل.
كوپريلى، ج ٢، ص ٢١١؛ كشف الظنون، ج ٢، ص ١٠٣٦؛ مرعشى، ج ٢٠، ص ٢٧٣-٢٧٤ و ج ٢٨، ص ١٩٧.
- آغاز: «الحديث الاول يسروا ولا تعسروا وبشروا ولا تنفروا. لا بأس للجلوس للوعظ اذا اراد وجه الله قال الله وذكر فان الذكرى تنفع المؤمنين وكان ابن مسعود يذكر عشية كل خميس».
- انجام: «وقال ابو العباس ابن شريح فى رخصه لعب الشطرنج حين سئل عنه اذا سلمت ايديهما من الطغيان ولسانهما من الهذيان وصلواتهما من النسيان رجوته ادباً بين الاخوان. تمت الرسالة».

انجامه: «لمولانا محمد السعيد السياهكوهي المُدرّس بقصبة سقز وكاتب الحروف من احفاده محمّد المدرّس بقصبة سقز».

۶۶. درمان نفخ شکم «۱۰۷ ر»

به خط ع ب القادر کوی.

۶۷. رساله فی تحقیق الخواص والمزایا «۱۰۷ پ- ۱۰۹ ر» (بلاغت-عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق) کامل.

کویربلی، ج ۲، ص ۲۱۳ و ۳۲۲؛ سلیمانیه، ج ۳، ص ۳۳۸؛ تسویقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۰؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۴؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۵۴؛ قونیه، ش ۲۲۴/۷؛ قیصری راشد، ش ۶۷۴/۴.

آغاز: «الحمد لولیه والصلوة علی نبیه. وبعد فهذه رسالة رتبتها في الخواص والمزایا وبيان الفرق بينهما. فانه قد اشبهت علی الناظرین فی كتب البلاغة حتى زعم بعض من حسن الظن بشأنهم انهما مترادفان».

انجام: «و ان الاستعارة من فروعه واما المنافات الظاهرة بین موجب هذا الدرجه ومقتضى ذلك الاخراج فوجد اندفاعها مذکور فیما علقناه علی المفتاح من الحواشی والله اعلم».

۶۸. زیارت روضه های بزرگان «۱۰۹ پ- ۱۱۰ ر»

آغاز: «زیارت روضه های بزرگان چنین کنند تا به مراد برسند. رسول صلی الله علیه وسلم فرموده است که در سر مقابر اموات بدین نوع بخوانند».

۶۹. گفته ای از سید طه نقشبندی «۱۱۰ ر»

به خط عبدالقادر کوی طبیب.

۷۰. رساله فی احوال بیت الحرام «۱۱۰ پ- ۱۱۹ ر»

(تفسیر-عربی)

مؤلف: ناشناخته

پایان یافته در اواسط رمضان ۱۰۰۲ق هنگامی که مؤلف قاضی مکه بود.

آغاز: «المقالة فی بیان تفسیر قوله تعالی ان اول بیت وضع للناس. قال بعض الفضلاء فی جهة مناسبة هذه الآیة لما قبلها ان هذا شروع فی بیان کفرهم ببعض آخر من شعایر ملتة علیه السلام».

انجام: «وانی اعلم انک احب البلاد الی الله فاكرمها علی الله ولو لا ان اهلك اخرجونی منک ما خرجت والحمد لموفق الاتمام ومیسر الاختتام والصلوة علی رسوله فاتح البیت وكاشف المقام. تمت الرسالة فی احوال البیت الحرام فی اواسط شهر رمضان المعظم من سنة اثنين بعد الالف عند اقامة مصنفها بمكة قاضياً».

۷۱. اقوال پراکنده ای درباره مرگ «۱۱۹ ر»

از انوار و احیاء علوم الدین و تفسیر قاضی بیضاوی.

۷۲. رساله فی رد القول بان الانسان یعاقب علی فعل لم

یعمله «۱۱۹ پ- ۱۲۲ پ» (کلام-عربی)

مؤلف: ناشناخته

مؤلف در پایان به نام خود «عمر» اشاره کرده است اما اطلاع بیشتری درباره او نداریم. وی در برگ ۱۲۲ ر از شهاب الدین احمد بن حجر هیتیمی (۹۷۴ق) به مانند زندگان یاد می کند.

کامل.

آغاز: «الحمد لله وحده والصلوة والسلام علی من لا رسول بعده وعلی آله واصحابه ومن تابعه ونصر جنده».

اما بعد فهذا ما سنح فی البال علی القول بان الانسان یعاقب علی فعل لم یعمله لما تکلم بعض من یدعی المعرفة وسیتضح بیان فضله وصحة نقله وکمال عقله والمأمول فمن اطلع علی کلامنا من العلماء ان یتکلم فان اهل الحق یحبون اظهار الحق والحق احق ان یتبع... فتقول وبالله التوفیق اتفقت العلماء كافة علی ان العمل لا یکتب علی العبد الا بعد فعله».

انجام: «وان یسامحنا عما صدر منا بفضله وکرمه امین. هذا ما صدر من تراب اقدم الخالصین عمن وما خوطب به والمأمول ممن اطلع علی هذا الکلام من العلماء وراى فيه خلافاً لیصلحه بحدسه وعقله. والحمد لله رب العالمین».

- حاکم سقز نوشته.
- مکتوب تعزیه‌نامه که ملا عباس قاضی سنه به ملا احمد قاضی سقز نوشته.
- کاغذ مولانا خالد در جواب میرزا عبدالوهاب اصفهانی که معتمدالدوله فتحعلی شاه قاجار که پادشاه ایران بوده نوشته است.
به خط خالد نقشبندی مجددی.
۷۷. کتاب الاصنام «۱۳۶ ر - ۱۴۱ پ» (تاریخ-عربی)
مؤلف: هشام بن محمد بن سائب کلبی (۲۰۴ق)
کامل.
قاهره، فؤاد سید، ج ۱، ص ۵۴؛ تاریخ نگارشهای عربی، ج ۱، ص ۳۸۹؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۵، ص ۳۸۷۷.
- آغاز: «اخبرنا الشيخ ابو الحسن المبارك بن عبد الجبار بن احمد الصيرفي قرى عليه وانا اسمع قال ابو جعفر محمد بن احمد بن المسلمة فى سنة ثلاثة وستين واربعمائة قال اخبرنا ابو عبيدالله محمد بن عمران بن موسى المرزبانى اجازة قال حدثنى ابوبكر احمد بن محمد بن عبدالله الجوهرى قال حدثنا ابو على محمد بن عمران بن موسى المرزبانى اجازة قال حدثنى احمد بن محمد بن عبدالله الجوهرى قال حدثنا ابو على الحسن بن عبيد العزى قال حدثنا ابو الحسن على ابن الصباح بن الفرات الكاتب قال قرأت على هشام بن محمد الكلبى فى سنة احدى ومائتين قال حدثنا ابى وغيره وقد اثبت حديثهم جميعاً ان اسمعيل بن ابراهيم صلى الله عليهما لما سكن مكة وولد لديها اولاد كثيرة».
- انجام: «باجر. قال ابن دريد صنم كان للازد فى الجاهلية ومن جاورهم من طي وقضاعة كانوا يعبدونه. بفتح الجيم وربما قالوا باجر بكسر الجيم والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين».
۷۸. نامه به ملا عبدالقادر حكيم «۱۴۲ ر»
از بكر حويززاده.
- والصلوة والسلام على رسوله محمد وعلى آله وصحبه اجمعين. آمين تمت».
۷۳. خواص سور قرآن «۱۲۲ پ - ۱۲۴ ر»
به نقل از تفسیر قاضی و خواص القرآن.
آغاز: «هذه فضيلة سورة القرآن. عن النبي صلى الله عليه وسلم ان القوم يبعث الله عليهم العذاب حتى فيقرء صبياً من صبيانهم».
۷۴. معذل الصلاة «۱۲۴ پ - ۱۳۰ ر» (فقه-عربی)
مؤلف: محمد بن پیرعلی برکوی (۹۸۱-۹۲۹ق)
کامل.
سلیمانیه، ج ۲، ص ۱۳۹ - ۱۴۰؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۷۳۷؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۹۹۳-۲۹۹۴؛ بروکلان، ج ۱۳ - ۱۴، ص ۳۷۹؛ الشامل، فقه و اصول، ج ۱۰، ص ۵۸-۴۸.
- آغاز: «الحمد لله الذى امر عباده باقامة الصلوة وتديلها وجعلها رأس الدين وعروة الاسلام وافضل اعمالها».
- انجام: «هذا اذ وجد فرجة قبله واذا لم يوجد لا يكره ولا يلزم فى المختار جذب رجل الى جنبه من الصف المقدم. تم».
۷۵. گفتارهای پراکنده «۱۳۰ ر - ۱۳۲ ر»
بدين ترتيب: کاغذ جواب نامه تعزیه، شرح حدیث الجنّ والجانّ از ابن حجر، حواس ظاهر و باطن و شکل آنها، معنای موت احمر از ایضاح مقامات الحریری، باب الجعالة، سخنی عرفانی از شیخ عبدالصمد، ۱۴ مسئله‌ای که طبق قدیم بدانها فتوا می‌دهند، و چند حدیث نبوی (ص).
۷۶. منشآت «۱۳۲ پ - ۱۳۵ پ» (منشآت-فارسی)
چند نامه نمونه برای آموزش نامه‌نگاری است که سه متن تاریخی زیر هم میان آنها دیده می‌شود:
- مکتوبی که میرزا هدایت‌الله وزیر کردستان در وقتی که در دارالخلافه طهران بود به سرکار محمد سلطان

اذ قال ان جمعه الضمیرا
 لشبه تعظیم به اشیرا
 یقول لا جمع هناک قطعاً
 فما الذی لنا یفید الدفعا
 عبارة العلامة القاضی قدست روحه فی هذا المقام
 هكذا ولولا فضل الله علیک ورحمته باعلام ما هم علیه
 بالوحی والضمیر للرسول وجمعه للتعظیم».

انجام: «لان الاعلام محفوظة عن التصرف بقدر
 الامکان والله المستعان وعلیه التکلان والحمد لله وحده
 وصلى الله على من لا نبی بعده وعلى آله واصحابه الکرام
 عدد قطر الغمام».

۸۲. فائده در ایمان فرعون «۱۴۹ ر»

از ابن حجر مکی به خط عبدالقادر طیب و کحال کوی
 الاصل.

۸۳. تفسیر آیه ان امرأه لک و لیس له ولد «۱۵۰ ر»
 از سلیم.

۸۴. منشآت «۱۴۹ ر- ۱۵۵ پ» (منشآت - فارسی)
 نمونه های مختلف نامه نگاری است. بیشتر آنها بدون
 عنوان است.

تنها نامه عنوان دار از محمد مدرس سقزی خطاب به
 شیخ احمد نودهی است (۱۵۰ ر).

۸۵. تحریر الکلام فی تحقیق سماع موسی علیه السلام
 «۱۵۶ ر- ۱۵۷ پ» (کلام - عربی)
 مؤلف: ناشناخته

رساله کوتاهی درباره کیفیت صدایی است که موسی (ع)
 از کوه طور شنید.

نوشته شده پس از درگذشت ابراهیم لقانی
 (۱۰۴۱ ق).

کامل.

آغاز: «یا سبوحاً تقدس فی ظهوره عن احکام المظاهر
 ویا قدوساً تنزه فی بطونه عن الحلول فی الجواهر... فهذا

آغاز: «افلاطون زمان و لقمان دوران وحید العصر و فرید
 الدهر حکیم حاذق و طیب صادق و یار موافق».

انجام: «والسلام علیکم الی حین الوصال. محب
 مشتاق حاجی بکر حویز زاده به نظر التفات گستر برادر
 امجد کامکار ملا عبدالقادر حکیم دامه ربّ العلیم
 مشرف و منور گردد بدوح».

۷۹. معجزات عیسی (ع) «۱۴۲ پ- ۱۴۳ ر»

از نظر نصاری و مسلمانان. نوشته ابوالخیر فضل الله
 روزبهانی.
 به خط عبدالقادر کوی طیب.

۸۰. نامه جواب عزانامه «۱۴۳ ر»

۸۱. [قصیده فی تفسیر آیه الفضل علی الرسول]

«۱۴۳ پ- ۱۴۹ ر» (تفسیر - عربی)
 مؤلف: احمد بن محمد بن حسن کواکبی (۱۲۴۰ ق)
 متن و شرح از یک نفر است.
 کامل.

الاعلام، ج ۱، ص ۲۴۰؛ معجم المؤلفین، ج ۲، ص ۹۰.
 آغاز:

«الحمد لله علی الانعام

ثم صلاته مع السلام
 علی نبیّه الفرید المجد

وآله وصحبه من بعد
 یقول راجی لطف ربّ واهب

احمد المعروف بالکواکبی
 معاشر التدریس والتعلیم

من کل ندب فاضل فهیم
 أسألکم سؤال مستفید

خال عن التعجیم والتفقید...
 قد حکم السعد علی القاضی بما

فی سورة النساء بسهواً فهما
 فی آیه الفضل علی الرسول

فی حفضه من آفة التذلیل

حدیث، نحو، بلاغت و کلام است که در آن به رد و ایراد گفته‌های این کسان پرداخته شده است: بیضاوی، صاحب کشف، کرمانی شارح بخاری، صغانی صاحب مشارق الانوار، صاحب التلویح، صاحب الهدایة، صاحب الموافق، صدر الشریعة، حسن چلبی.

آغاز: «ان حسان الاحادیث التي تنطق بها ذوی النهی وصحاح الاقاول التي يتفوه بها افواه اولی الجحی حمد الله الذی تفرد فی نواله حجياً للسانین... وبعد لما رأیت ارباب الدول يتسارعون الی استماع الفضایل... لا سیما علامة العلماء... المولی القاضی بالعسکر المنصور فی ولاية الروم... کتبت هذه الجزیده المشتملة علی نبذ مما سنح لذهنی الکلیل».

انجام: «انما صدق علیه السواد من الامور الخارجیة هو بعینه ما صدق علیه الوجود فهذا الکلام من المص رض ههنا بناءً علی ذلک التحقیق السابق هناک. تمت وبالخير عمت».

۹۰. [فوائد لطيفة من خط ابن کمال پاشا]

(۱۶۷ پ - ۱۷۱ ر)

چند یادداشت در موضوعات نحو و بلاغت و لغت است که از روی دستخط ابن کمال پاشا (۹۴۰ق) نوشته شده است.

آغاز: «هذه فواید لطيفة وقواعد شريفة نقلت من خط المولی المرحوم ابن کمال پاشا. ومن جملة انواع الواو الواو الاعتراضية. قال العلامة التفنازانی فی شرح الکشاف الجملة الاعتراضية».

۹۱. منشآت (۱۷۱ ر - ۱۷۲ پ)

شامل نمونه قبالة نامچه مورخ صفر ۱۲۸۵ ق، کاغذ که دعاگویان به بزرگی مثل والی کردستان بنویسند، کاغذ دعاگوی به خانی بزرگ مثل سر تیب خان پسر سردار کل عساکر منصوره ایران نویسد و کاغذ دوستان. به همراه یک بیت شعر به خط محمد امین حاجی مصطفی در سلخ ذیقعه ۱۲۸۵ ق.

تحریر الکلام فی تحقیق سماع موسی علیه السلام اسعافاً لبعض الکرام عن سؤال واقتراح تام... فاقول مستمداً من العليم العلام قال الامام الهمام عمدة متأخری محرری الاصول والکلام شیخ الاسلام العلامة ابراهیم اللقانی رض فی عمدة المرید لجوهرة التوحید ان فی سماع السيد موسی علیه السلام اقوال».

انجام: «وقد سأله هل رأیت ربک و يظهر للعشاق فی کل مظهر من اللبس فی اشکال حسنة بدیعة لا انه سمع صوتاً مخلوقاً الا علی کلامه. تمت بحمد الله وحسن توفيقه».

۸۶. هدایة الصدیق الی مذهب اهل التصدیق

(۱۵۸ ر - ۱۶۴ پ)

(فلسفه - عربی)

مؤلف: ناشناخته

آغاز: «الحمد لله الذی انزل القرآن للاهتداء بساطع بنیانه وفتح افعال القلوب بمفاتیح کنوز اشاراته... فهذه هدایة الصدیق الی مذهب اهل التصدیق اجابة سؤال اخ شقیق و صدیق حمیم کشقیق راغب فی سلوک سبیل ذوی التحقیق ما یل عن مذهب اهل الزيغ والتزییق... واقول مستعیناً بالله قامت الادلة العقلیة والبراهین العظيمة علی انه لا بد من سلسلة الممكنات ان تنتهی الی موجود قايم بالذات».

انجام: «فان الله منزّه عن النفس الذی هو الخارج عن التنفس تعالی الله عما نسب الیه الظالمون وذلک علواً کبیراً و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه اجمعین والحمد لله رب العالمین».

۸۷. چندین دستور العمل یزشکی (۱۶۴ پ و ۱۶۵ پ)

از عبدالقادر کوی طبیب.

۸۸. نامه‌ای که به شیخ الاسلام سنندج مولانا عباس نویسنده

شده (۱۶۵ ر)

(عربی)

از محمد مدرس در سقر.

۸۹. [الفوائد] (۱۶۶ ر - ۱۶۷ ر)

(گوناگون - عربی)

مؤلف: ناشناخته

مطالب پراکنده و کوتاهی در موضوعات مختلف تفسیر،

من خلفه بنی آدم وکرمهم وفضلهم... قال ابواسحق بن ابراهیم بن محمد بن خلف بن حمدان رحمه الله لما نظرت فی کتب المتقدمین وجدتها خالية عن معجزات الانبياء والمرسلین ومعجزات نبینا خاتم الانبياء وسید الاولین والآخرین فجمعتها فی هذا الكتاب ورتبتها ترتیباً وما اعطی من المعجزات لجميع الانبياء فقد اعطاها الله محمد صلی الله علیه وسلم فاعطی لآدم من المعجزات سبعة ولادريس ثنتان ولنوح خمسة ولصالح ثلاثة ولهود ثلاثة ولابراهيم واسماعيل ثلاثة وللوط ثلاثة ولاسحق ثلاثة وليعقوب ثلاثة وليوسف ثلاثة ولشعيب ثلاثة ولموسى عشرون ولد او خمسة ولسليمان ثمانية ولزكريا ثلاثة ويحيى واحدة وعيسى تسعة صلوات الله تعالى وسلامه عليهم اجمعين».

انجام: «فهذه المعجزات قد صحت بالروايات المروية عن رسول الله ص باخبار الله تع فامنا وصدقنا سمعنا واطعنا غفرانك ربنا واليك المصير وصى الله على سيدنا محمد على آله وصحبه اجمعين والحمد لله رب العالمين».

۹۵. فائدة في معجزات النبي (ص) «۱۸۹ ر - ۱۸۹ پ»

آغاز: «فائدة اخرى في معجزاته صلى الله عليه وسلم. قال بعض العلماء العاملين المحققين رضی ان لنبينا عليه الصلاة والسلام خمسة اشياء لم تكن لسائر الانبياء وعشرين معجزة منها لنفسه خاصة».

انجام: «قبله. كان مختوناً من السقيته. تمت خصوصياته. والله اعلم».

۹۶. سخنانی از فضل الله روزبهانی «۱۸۹ پ - ۱۹۰ پ»

درباره تعريف معجزه و انواع پانزده گانه آن و نسخ. انجامه: «كتبه عبدالقادر كوى طبيب كه اقل و كمتريين مردمان است در اول حكومت مصطفى خان ابن محمد سلطان ادام الله تعالى عمرها على الخير والحسنات الى مديد الزمان أمين أمين يا رب العالمين بحرم سيد المرسلين صل الله تعالى عليه وعلى آله واصحابه اجمعين در سنه ۱۲۶۲ در قصبه سقر صانه الله عن الافات امين».

۹۲. رسالة في معنى ان الفقر سواد الوجه في الدارين

«۱۷۲ پ - ۱۷۷ ر» (حديث - عربي)

مؤلف: احمد بن سليمان ابن كمال پاشا (۸۷۳ - ۹۴۰ ق) كامل.

كويريلي، ج ۲، ص ۲۱۵؛ توبقاوسراي، ج ۴، ص ۵۵۰؛ بروكلمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۲-۴۳۳؛ اوراق عتيق، ج ۱، ص ۴۳۷.

آغاز: «الحمد لمن ذاته تعالى بكمال الغنى احق واولى وما سواه بنقصان الفقر سبق واحرى... وبعد فاني قد سئلت مدة اقامتي بالقاهرة الطاهرة عن الادناس عن ان الفقر سواد الوجه في الدارين كيف يكون فخر المفخر الناس فقلت في جوابه ان كون الفقر سواد الوجه في الدارين جهة مدح لاجهة ذم».

انجام: «والعقل يجوز ان يكون جهة العلية او كونها مستقلة غير ظاهرة فلا يحرم بمجرد العلم ثبوتها بثبوت معلولها. تمت الرسالة بحمد الله تعالى».

۹۳. فوايدى از فضل الله روزبهانى اصفهاني

«۱۷۷ ر - ۱۷۹ پ»

درباره روافض و اختلافات شيعه و سنى درباره خلافت پیامبر (ص).

آغاز: «بسمله والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله واصحابه اجمعين. اما بعد اعتقاد بايد كرد كه خليفه بحق».

۹۴. كتاب المعجزات «۱۸۰ ر - ۱۸۸ پ»

(تاريخ پیامبران - عربي)

مؤلف: ابراهيم بن محمد بن خلف بن حمدان همدانى (۴۰۰ ق)

كامل.

كشوف الظنون، ج ۲، ص ۱۴۶۰؛ معجم التاريخ التراث الاسلامي، ج ۱، ص ۷۱ و ۱۲۴.

آغاز: «الحمد لله المحمود في ذاته المعبود بصفاته الهادي بعلاماته وآياته الذي اكرما بتوحيده... وبعد فان الله سبحانه وتعالى خلق الخلق تفضلاً واحساناً ثم خص

- فی جواب ما يقال اذا كان الطاعون شهادة ورحمة فكيف قرن بالدجال.

- فی الزجر عن البلد الذي به الطاعون فراراً منه ومن الدخول عليه.

- فی بیان حکمة النهی عن الخروج من البلد الذي به الطاعون.

- لا يباح الدعاء على احد من المسلمين بالطاعون ولا بشيء من الامراض ولو كان في ضمنه الشهادة.

- فی الآداب المتعلقة بمن اصابه الطاعون او غيره من الاستقام.

- فی الطواعين الواقعة في الاسلام. كامل.

عكسي مركز احياء، ج ۱، ص ۹۷-۹۸؛ معجم التاريخ التراث الاسلامي، ج ۲، ص ۱۱۴۸؛ فؤاد سيد، قاهره، ج ۱، ص ۱۳۵.

آغاز: «الحمد لله مقدر الاقوات والآجال ومدبر الكائنات باسرها على التفصيل والاجمال واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له... وبعد فلما كان كتاب بذل الماعون في فضل الطاعون لشيخنا شيخ الاسلام شهاب الدين احمد بن علي بن حجر العسقلاني رحمه الله مما عرف قدره واشتهر ذكره غير انه في الاسهاب واطناب... وعسر تحصيله على كثير من الطلاب اختصرته في اربعة عشر فصلاً بحذف ما تكرّر منه وما ليس مقصود الغالب الاصحاب قاصداً بذلك التسهيل والاجر والثواب وابدلت ذلك بزيادات تعرف للمتأمل في المباحث الآتية خصوصاً في خاتمة الكتاب وسميته تحفة الراغبين في بيان امر الطواعين... في حكم الطاعون عن اسامة بن زيد ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان هذا الوجع عذاب».

انجام: «وكان كثيراً ثم وقع لمصر في اثناء ذى الحجة الحرام سنة ۹۱۸ وانقطع في اوائل جمادى الاولى سنة

۹۷. بخشی از مجالس السنّية شيخ احمد باجوري حجازي رحمة الله تعالى عليه «۱۹۱ ر» به خط عبدالقادر كوي.

۹۸. تحفة الراغبين في بيان امر الطواعين

«۱۹۱ پ- ۱۹۹ پ» (حديث؛ يزسكى و تاريخ-عربي) مؤلف: زكريا بن محمد انصاري مصري (-۹۲۶ق)^۱

گزیده کتاب بذل الماعون في فضل الطاعون ابن حجر عسقلاني (۸۵۲ق) با افزودن مطالبی بدان که در ۱۴ فصل تنظیم شده است:

الفصل الاول: في حكم الطاعون.

الفصل الثاني: في بيان من نزل عليه الطاعون.

الفصل الثالث: في بيان صفته وسبب حدوثه ونسبته من الوباء.

الفصل الرابع: في ذكر ما ورد في ان الطاعون وخز الجن والكلام عليه وفي ذكر اجوبة اشكالاته فيه وفي غيره. الفصل الخامس: ... (جای دو کلمه سفید) احدهما قد يسلط الجن على الانس بغير الوخز في رمضان وغيره ففي الصحيحين عن صفية بنت حى ام المؤمنين في قصة اعتكاف النبي.

الفصل السادس: في حکمة تسليط الجن على الانس.

الفصل السابع: قد وردت اثار و حکايات لا تحصى في ثبت كون الطاعون من وخز الجن من اقربها وفوعاً ما حدث به الشريف شهاب الدين بن عدنان.

الفصل الثامن: فيما ورد من اذكار بحرس قايها من كيد الجن.

الفصل التاسع: في ذكر ما ورد ان الشهادة لا يختص بالظعن والطاعون.

الفصل العاشر: في جواب من استشكل الدعاء بالشهادة مع استنزامه بمكين الكافر من قبل المسلم وهو معصيته.

بعد از آن اين عناوين بدون شماره گذاري در نسخه آمده است:

- في ذكر ما يدل على ان الشهداء بعضهم افضل من بعض وما يدل على ما يشترط لتحصيل الشهادة بالطاعون.

۱. در بعضی از منابع مانند ايضاح المكنون، ج ۱، ص ۲۴۸؛ معجم المؤلفين، ج ۱، ص ۲۲۲؛ فاضل خوانسار، ج ۱، ص ۱۴۰ و مختصر مجلس، ص ۱۳۸ به اشتباه مؤلف اين كتاب را احمد رشيد بن محمد صدقي رومي (۱۲۵۰ق) دانسته‌اند.

۱۰۴. شرح العشر فی معشر الحشر «۲۰۵- ۲۱۳ ر»
(تفسیر- عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳- ۹۴۰ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۲۰۹ و ۵۷۶-۵۷۷؛ کشف الظنون،
ص ۱۰۴۲؛ دانشگاه تهران، ج ۱۷، ص ۳۸۱؛ توپقاپوسرای،
ج ۴، ص ۵۳۹ و ۵۴۳؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۲.
آغاز: «الحمد لله الغفور الودود ذی الفضل والجلود
والصلوة علی صاحب المقام المحمود فی الیوم
الموعود... اما بعد فهذه رسالة مرتبة فی تفسیر
عشر آیات بنات فی احوال المحشر وما فیہ من احوال
المعشر موسومة بشرح العشر فی احوال الحشر. الآیة
الاولی فی سورة الکهف ویوم ای اذکر یوم فسیر الجبال
من سیرت».

انجام: «الفترة السلیمة التي فطرت علیها واعتراف ما
عرفها للعذاب بما كانوا بآیاتنا یظلمون. تمت الرسالة
الشریفة والحمد لله رب العالمین».

۱۰۵. رسالة فی الاستیجار علی تعلیم القرآن «۲۱۳ پ»
(علوم قرآنی؛ فقه- عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳- ۹۴۰ق)
کامل.

در نسخه با نام «هذه رسالة فی استیجار تعلیم القرآن
للمولی ابن کمال».
کوپریلی، ج ۲، ص ۲۱۴ و ج ۳، ص ۳۳۸؛ سلیمانیه، ج ۳،
ص ۳۵۰؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۲۸.
آغاز: «بسمله. وبعض مشایخنا استحسنوا الاستیجار
علی تعلیم القرآن الیوم لظهور التوانی فی الامور
الدینیة».

انجام: «كان یکتب علی الفتوی پدر صبی معلم را
خشنود کند قال رض وسندنا الشیخ الامام ظهیرالدین کذا
كان یکتب. تمت الرسالة».

۱۰۶. نصایح بوذرجمهر «۲۱۴ ر»

آغاز: «نصایحی اَبُوذَرِّجْمَهْرِي كِه مَفِيدَانْد. هر

۹۱۹ وكان كثيراً والله اعلم بالصواب واليه المرجع
والمآب».

انجامه: «والحمد لله وحده لا شريك له وتمت كتابتها
یوم الخمیس المبارک عاشر جمادی الثاني من شهور سنة
۱۳۹ [۱۰۳۹] وصى الله على سيدنا محمد وعلى آله
وصحبه وسلم تسليماً كثيراً الى يوم الدين» (ابن انجامه
مربوط به نسخه اصل است).

۹۹. شرح طاعون ساليهاى ۱۲۴۷ و ۱۲۵۶ق كردستانات
«۱۹۹ پ»

به خط عبدالقادر كوى.

۱۰۰. مطالبی درباره روافض «۲۰۰- ۲۰۰ پ»
از ابو الخير فضل الله روزبهانی.

۱۰۱. گفته‌هاى از لقمان و ابن عمر «۲۰۱ ر»
به نقل از رساله شيخ ابن حجر.

۱۰۲. تفسیر سورة الملك «۲۰۱ پ- ۲۰۴ ر» (تفسیر عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳- ۹۴۰ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۲۰۹ و ۳۲۰؛ کشف الظنون، ج ۱،
ص ۴۵۱؛ توپقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۳۹ و ۵۴۹؛ بروکلان،
ج ۱۳-۱۴، ص ۴۲۸-۴۲۹؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۳۹۰.
آغاز: «تبارک تعالی عمّا یدرکه الحواس والاهوام
وتعاضم عمّا یحیط به القیاس والافهام الذى یدبه بقبضة
قدرته الملك یتصرّف فیہ کیف یشاء والملک عالم
الاجسام وكما ان الملكوت عالم الارواح».

انجام: «مفعول من العین کمبیع من البیع وعلیّ الثانی
من الامعان فی الجری فوز به فقیل کانه قیل معین فی
الجری. تمت الرسالة الشریفة».

۱۰۳. تاریخ کوتاه جنگهای صلیبی از نزهة القلوب «۲۰۴ پ»
به خط عبدالقادر طبیب و کخّال و جراح.

کوپرلی، ج ۲، ص ۲۱۹؛ سلیمانی، ج ۳، ص ۳۴۰-۳۴۱؛
توبقاوسرای، ج ۴، ص ۵۴۰ و ۵۴۳.

آغاز: «الحمد لولیه والصلوة علی نبیه. وبعد فهذه رسالة فی التضمین. اعلم ان فی لسان العرب تضمینات نتهوا علیها اصحاب الادب ومن جملتها انهم ینقصون عن معنی اللفظ بتجریده عن بعض مفهومه الوضعی ویزیدون علیه بتضمینه معنی لفظ آخر».

انجام: «الآیه من سورة البقرة اظلم واضاء یکون لازماً متعدياً وکنسل وانسل فان کلاً منهما یتعدی ولا یتعدی ذکره الجوهری. تمت».

۱۱۰. چهل حدیث «۲۱۸ ر - ۲۲۰ ر» (حدیث - فارسی)
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
کامل.

فهرستگان حدیث، ج ۶، ص ۴۶۱-۴۶۷؛ دنا، ج ۳،
ص ۱۱۴۳-۱۱۴۶؛ فهرستواره، ج ۱۰، ص ۷۵۸-۷۶۵.
آغاز: «صحیح ترین حدیثی که راویان مجالس دین و
محدثان مدارس یقین املا کنند حمد دانایی است که
کلمات تامّه جامعه».

انجام:

اربعینهای سالکان جامی

هست بهر وصول صدر قبول
نبرد از فضل حق غریب و عجیب
که بدین اربعین رسی به وصول

۱۱۱. نامه علمای ماوراءالنهر به علمای مشهد

«۲۲۰ پ - ۲۲۱ ر»
(کلام - فارسی)
رک: ش ۱۴/۸۸۸۵.

آغاز: «علمای ماوراءالنهر و هرات در جواب علمای
مشهد مقدس نوشته اند. فضیلت خلفای ثلث رضوان الله
تعالی علیهم اجمعین از آن مشهورتر است که بر کسی
پوشیده ماند».

انجام: «و با بعضی از علمای رکاب همایون مناظره
نماید باشد که مذهب بر همه ظاهر گردد و السلام».

آنچه بخو[د] به پسندی بدیگران هم بیسند و هر آنچه
بخو[د] نیسندی».
نوشته شده در شنبه ۱۲۹۴ق از غایت هم و حزن.

۱۰۷. رسالة فی کیفیت الجسم الانسانی و هیكله و نفسه
«۲۱۴ ر - ۲۱۵ ر»
(عرفان - عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.

در نسخه با نام «هذه رسالة معمولة لبيان الهيكل
المحسوس من الانسان والنفس والروح وحقيقة
الانسان».

کوپرلی، ج ۱، ص ۴۰۹ و ج ۲، ص ۲۱۳ و ۵۷۹؛
سلیمانی، ج ۲، ص ۲۶۶ و ج ۳، ص ۳۴۴؛ کشف الظنون،
ج ۱، ص ۸۶۹؛ بروکلیمان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۵.

آغاز: «الحمد لله الذي خلق الانسان اطواراً نفساً
وروحاً وجسماً وجعل ذلك التركيب العجيب على اسرار
خزائنه طلسماً... وبعد ان الشخص الانسانى بظاهره
الكتيف جسد ظلماني ناقص وكامل ونام وذایل وبياطنه
اللطيف جسم نوراني سار في الهيكل المخصوص سريان
الماء في الورد والنار في الفحم كامل غير قابل للزوال
حامل لصفات الكمال من العقل والفهم وسرّه الشريف
لطيف رباني كل في صفته اللسان ليس قريه (?) وراء
عبادات».

انجام: «لا تنفذون الا بسطان اي لا بحجة بيته هي
التجريد والتنوير بالعمل والعلم والفناء في الله سبحانه
وتعالی».

۱۰۸. سخنی از الفقه الاکبر شافعی «۲۱۵ ر»

انجامه: «من خط شيخ محمد المديني عليه الرحمة
والرضوان الخادم الرسول. آه از دست پیری هر پیر صد
عیب دستم رعشه دارد. عبدالقادر کوی المتطبّب
وکحال».

۱۰۹. رسالة فی التضمین «۲۱۵ پ - ۲۱۸ ر»

(ادبیات - عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.

والله الهادی الى سبيل الرشاد. تمت الرسالة بعون الميسر الى سلوك سنن الرشاد».

۱۱۵. گفتارهای پراکنده «۲۲۷ پ- ۲۲۸ ر»

بدین ترتیب: علامات جاهل و احمق از عبدالقادر کوی الاصل، منقولاتی از اوضح المسالك و حاشیه مولی مرحوم بن خطیب علی، یک یادداشت بلاغی کوتاه، و اولاد ذکور پیامبر و خلفای راشدین.

۱۱۶. رساله فی الفرق بین علمی المعانی واللغة

«۲۲۸ ر- ۲۲۹ پ» (بلاغت-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
تعریف دو علم معانی و لغت و حدّ هر یک است.
کامل.

کوپریلی، ج ۱، ص ۵۲۰ و ج ۲، ص ۲۱۵؛ سلیمانیه، ج ۳، ص ۳۳۷-۳۳۸؛ توپقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۵۰؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۴۰.

آغاز: «اعلم ان صاحب المعانی یشارك اللغوی فی البحث عن مفردات الالفاظ المستعملة فی کلام العرب الا ان اللغوی یبحث عنها من جهة نادیهما فی علم اللغة ومن جهة هیئها فی علم الصرف».

انجام: «ونظیر الفرق المذكور بین علم متن اللغة وعلم اللغة فان الثاني تتناوله علمی الصرف والاشتقاق اعم من الاول. تمت الرسالة بعونه سبحانه وتعالی».

۱۱۷. یک مثنوی کوتاه و یک بیت از سوزنی «۲۲۹ پ»

به خط عبدالقادر طیب.

۱۱۸. رساله فی بیان المعاد الجسمانی «۲۳۰ ر- ۲۳۳ پ»

(کلام-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۳۲۳-۳۲۴؛ سلیمانیه، ج ۲، ص ۲۶۶-۲۶۷؛ توپقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۴؛ بروکلان، ج ۱۳-۱۴، ص ۴۳۲؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۵۳ و ۴۶۱.

۱۱۲. رباعی از مستوره «۲۲۱ پ»

۱۱۳. رساله فی بیان تلویح الخطاب «۲۲۱ پ- ۲۲۵ پ»
(بلاغت-عربی)

مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۲۲۰.

آغاز: «الحمد لله الذي انزل الكتاب تبياناً وجعل الخطاب الواناً وصلوة علي محمد اولي من نطق بالصواب... وبعد فهذه رسالة مرتبة في بيان تلويح الخطاب وتفصيل شعبه التي منها الالتفات الذي هو اسلوب متكاثر الفوائد متناثر الفرائد والمراد في الخطاب هنا توجيه الكلام نحو السامع. اعلم انهم كما يحسبون قري الاشباح فيخالفون فيه بين لون ولون بين طعم وطعم».

انجام:

«اثنى يوم يصقل عارضتها

بفرع بشامة سقى البشام

تمت بعون الله تعالى وحسن توفيقه والحمد لله رب العالمين».

۱۱۴. رساله فيما يتعلق بمسألة خلق القرآن

«۲۲۶ ر- ۲۲۷ ر» (کلام-عربی)
مؤلف: احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا (۸۷۳-۹۴۰ق)
کامل.

کوپریلی، ج ۲، ص ۲۲۳ و ۳۲۰ و ۵۷۵؛ سلیمانیه، ج ۳، ص ۳۴۸؛ توپقاپوسرای، ج ۴، ص ۵۴۴؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۵۴.

آغاز: «الحمد لله القديم كلامه العظيم انعامه بارسال نبينا محمد عليه صلوته وسلامه. وبعد فهذه رسالة معمولة فيما يتعلق بمسئلة خلق القرآن من الكلام والفرقان بين الحق والباطل في هذا المقام وهذا الشروع في اصل المرام لا بد من تقرير الاقوال الصادرة عن فرق الاسلام في صفة الكلام وتحرير محالّ الخلاف بتفصيل القيل والقال فيها».

انجام: «مع حدوته قايمه بذاته تعالى من الخل فتأمل

صلی الله علیه وسلم فرمود شب دوشنبه بعد از نماز خفتن به منزل خدیجه رضی الله عنها رفتم و در جامه خواب شدم».

انجام: «بعد از آن جبرئیل نازل شد و این آیه را آورد. سبحان الذی... هو السميع العليم».

خط: نسخ با مایه‌های ترکی. تاریخ کتابت: سده ۱۱۱. در سده ۱۳ عبدالقادر کوی ساوجبلاغی طبیب در بسیاری از برگهای نسخه یادداشتها و نکاتی را افزوده که به همه آنها اشاره شد.

نسخه‌پرداز عثمانی. عناوین و نشانیها شنگرف، صفحات جدول کشی شده با شنگرف و سبز. سطور چلیپا و معمولی.

یادداشتهای آغاز نسخه: فهرست کتابهای عبدالقادر کوی طبیب، با دو مهر از او یکی بیضوی به نقش: «عبدالقادر» که از تاریخ آن عدد ۱۲۴ خوانده می‌شود و دیگری مربع شکل که درون آن کلمه «... عبدالقادر» به صورت ظغری نویسی نوشته شده است. وی در کنار مهر اخیر نوشته که این کتاب وقف بر اعلم و صالح اولاد و احفاد اوست. تملک محمود بن عبدالله با مهر بیضوی: «محمود ۱۲۵۷». یادداشتی از محمد مولوی که نوشته نسخه از آن جد او مولوی ملا عبدالقادر طبیب بوده و سپس به پدرش حاجی ملا عبدالله مولوی طبیب رسیده و سرآخر در سال ۱۳۵۲ق در تملک او قرار گرفته است. به همراه چند دستورالعمل پزشکی به خط عبدالقادر.

با چند سرلوح معمولی در برگهای ۱ پ، ۱۱ ر، ۲۵ ر، ۵۷ پ، ۸۸ پ، ۱۱۰ پ، ۱۹۱ پ، ۲۰۱ پ، ۲۰۵ ر و ۲۲۱ پ.

در بالای برگ ۲۵ ر و ۲۵ پ و ۲۶ ر و ۳۵ ر کسی نوشته برگ اول این رساله (شرح التصیدة الخریة) ده برگ جا به جا صحافی شده بود ولی بعداً این اشتباه در صحافی مجدد اصلاح شد.

در برگ ۸۶ ر نام محمد حاغلوما در ۱۱۷۵ق که آن را محو کرده‌اند ولی از اثرات باقیمانده مرکب می‌توان کلمات را خواند.

آغاز: «الحمد لله رب العباد ومنه المبدأ والمعاد والصلوة من اخیر بحشر الاجساد محمد... وبعد فهذه رسالة مرتبة فی بیان المعاد الجسمانی وتفصیل ما وقع فیہ من الخلاف بین السلف. قال الآمدی فی ابکار الافکار ذهبت الفلاسفة والتناسخية وكثیر من العقلاء...».

انجام: «و فیما نحن فیہ لا یلزم ما ذکر بل یلزم ان یعود وجود الشیء بعد ما زال عنه واستحالتہ غیر ظاهرة وهل المشاجرة الا فیہ. تمت الرسالة».

۱۱۹. مکتوب مستوره خانم حرم خسرو خان والی سنندج دختر ابوالحسن بیک سنندجی در جواب نامه عم خودش «۲۳۳ پ»

۱۲۰. بخشهایی از المرقاة فی الاصول «۲۳۴ ر»

درباره اجتهاد و حسن و قبح.

آغاز: «خاتمة فی الاجتهاد. الاجتهاد وهو استفراغ المجهود فی الحكم الشرعی الفرعی عن دلیله وشرط مطلقه».

۱۲۱. مکتوب ملا یحییای مژوری در جواب مکتوب شیخ

معروف نودهی «۲۳۴ پ»

آغاز: «بسمله. اما بعد فالمنهی الی جنابکم هو قد بلغنا مکتوبکم وفهمنا ما فیہ فیا اخی ان کان انکارکم علی مرشدنا الشیخ الخالد».

۱۲۲. گفتارهای پراکنده «۲۳۵- ۲۴۰ ر» (عربی و فارسی) در فقه و اصول فقه و تفسیر. از نجم الوقایه، مرحوم محمد افندی بن سنان افندی، مرحوم سنان افندی، عرب سنان چلیبی، از تفسیر کمال پاشنازاده، حاشیه الاشباه حموی، حاشیه علی البیضاوی از شهاب.

چند قصه کوتاه از قصص انبیاء و یک نامه دوستانه و حبّ شفا به جهت تب ریع به خط عبدالقادر کوی الاصل.

۱۲۳. داستان معراج «۲۴۰ پ- ۲۴۵ پ»

آغاز: «از ابن عباس رضی الله عنه مرویست که پیغمبر

تاریخهای شعبان ۸۶۸ و ربیع الاول و رجب ۸۷۲ ق.
 رک: نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۴۲۹-۴۳۱؛
 «من کنوز الادب المنسی: مجموعة الجبای»،
 محمدهادی امینی، در العرفان، س ۵۳، ش ۱،
 ربیع الاول ۱۳۸۵ ق، ذریعه، ج ۲۰، ص ۷۷-۷۹؛ اعیان
 الشیعة، ج ۲، ص ۴۹۲.
 و چهارمین آنها که نسخه حاضر است و در ادامه
 معرفی می‌شود.^۱
 خاتمة مستدرک الوسائل، ج ۱۹، ص ۳۰ و ۵۱ و ۱۰۱ و
 ۳۸۲-۳۸۵؛ الشهد الاول حیاته و آثاره، ص ۱۹۹-۲۰۷؛
 مصفی المقال، ص ۴۱۲-۴۱۳؛ بحار الانوار، ج ۷۷،
 ص ۱۶۷-۱۶۸ و ج ۱۰۷، ص ۲۰۳-۲۱۰.

۱. تقریظ الجمانة البهية «ص ۱»

مؤلف: مقداد بن عبدالله سیوری (۸۲۶ ق)

آغاز: «صورة خط الشيخ العلامة المقداد^(۲) فی مدح
 الجمانة ومصنفها ما صورته: هذا الكتاب درة بهية
 وخریفة کریمه وحسنة عظيمة».

انجام: «واسکننا بحایب دار کرامته وحشرنا مع محمد
 وعترتة وذریته وکتب اقل العباد والراجی عفوه یوم التناد
 المقداد بن عبدالله السیوری عفا الله عنه حامدا لله مصلیا
 علی رسوله وآله مستغفرا من ذنوبه. رب اختم بالخیر».

۲. الجمانة البهية فی نظم الرسالة الالفية

(فقه-عربی)

«ص ۲-۲۴»

مؤلف: حسن بن محمد بن راشد حلی، تاج الدین (سده ۹ه)
 نظم الرسالة الالفية شهید اول (۷۸۶ ق) است. سروده شده
 در ۲۳ ربیع الاول ۸۲۵ ق.

۱. به جز اینها میرزا یحیی بن محمد شفیق بیدآبادی اصفهانی
 (۱۲۵۰-۱۳۲۵ ق) از روی مجموعه‌های جبای و سید حیدر
 آملی نسخه‌هایی برای خود تهیه کرد که اکنون تنها از یکی از آنها
 باخبریم. این نسخه به شماره ۷۳۵۶ در کتابخانه مرعشی قم
 نگهداری می‌شود و در فهرست آن جا، ج ۱۹، ص ۱۵۷ معرفی
 ناقص و کوتاهی از آن درج شده است. همچنین رک: خاتمة
 مستدرک الوسائل، ج ۱۹، ص ۳۸۳-۳۸۴.

در برگهای ۸۸ پ، ۱۱۰ پ، ۲۰۰ ر و ۲۴۳ ر مهرهای
 عبدالقادر کوی طیب و یادداشت وقف او نوشته
 شده است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

۲۴۵ برگ، ۱۳×۷/۷، سطور مختلف، ۵/۱۰×۲۳.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج،
 گره‌دار، با سربل منقش و شمسه ضربی. قطر: ۴/۳.
 خریداری از مصطفی نوع پرست در خرداد ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۷۲۷]

(۸۹۳۲)

مجموعه جبای

گردآورنده: محمد بن علی جبای، شمس‌الدین (۸۸۶ ق)

محمد جبای جد پدری شیخ بهایی (۱۰۳۰ ق) چندین
 مجموعه و دفتر یادداشت برای خود نوشته بوده است.
 این مجموعه‌ها که به مجموعه جبای شهرت یافته‌اند از
 قرن نهم تاکنون دست به دست می‌شده و در اختیار
 کسانی چون حسین بن عبدالصمد حارثی (۹۸۴ ق)،
 شیخ بهایی (۱۰۳۰ ق)، علامه مجلسی (۱۱۱۰ ق)، میرزا
 عبدالله افندی (ح ۱۱۳۰ ق)، عبدالله بن نورالله بحرانی
 (سده ۱۲ه)، محدث نوری (۱۳۲۰ ق) و سید حسن صدر
 قرار گرفته‌اند.

آن چه تاکنون از این مجموعه‌ها می‌شناسیم ۴ نسخه
 است:

۱. کتابخانه دانشگاه تهران، ش ۱۷۹۵ و ۱۷۹۶ (هر
 دوی این نسخه‌ها در اصل جزو یک مجموعه بوده که
 آنها را از هم جدا کرده‌اند). مورخ ۸۵۲ ق. دانشگاه
 تهران، ج ۸، ص ۳۶۰-۳۶۸؛ «نفائس المخطوطات
 العربية فی ایران»، حسینعلی محفوظ، در مجله معهد
 المخطوطات العربية، س ۳، ش ۱، ۱۹۵۷ م، ص ۴۱؛
 نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۳، ص ۳۰۸-۳۰۹.

۲. کتابخانه ملک تهران، ش ۶۰۴. با تاریخ صفر ۸۵۷ ق.

رک: ملک، ج ۵، ص ۱۰۵-۱۱۲؛ ذریعه، ج ۲۰،
 ص ۷۷-۷۹؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۳،
 ص ۲۴۶-۲۴۷.

۳. کتابخانه مدرسه آیت‌الله بروجردی نجف. با

انجامه: «علی‌ید العبد الفقیر محمد بن علی الجبایعی غفر الله له ولجميع المؤمنين فی ذی القعدة الحرام سنه احدى وخمسين وثمان مائة».

۴. سه بیت شعر «ص ۳۶» (عربی)
با مطلع:

صاد الصديق وكاف الكيمياء معا
لا يوجدان فدع عن نفسك الطمعا

۵. دو حکایت «ص ۳۶»
درباره خواستگاری محمد بن علی بن عبدالله بن عیاش از بنی الحرث بن کعب و مخالفت آنان به خاطر محبت او نسبت به امیرالمؤمنین^(ع) و تولد فرزند عبدالله بن عیاش و نامگذاری زاده جدید توسط امیرالمؤمنین^(ع) به نقل از میرد.

آغاز: «کان محمد بن علی بن عبدالله بن العباس یحاول التزویج من بنی الحرث بن کعب ولم یکن سلیمان بن عبدالملک یاذن له».

۶. کلماتی که پیامبر پشت ابواب هشتگانه بهشت خواند
«ص ۳۷»

به روایت ابن مسعود.
آغاز: «عن ابن مسعود رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وآله قرأ علی ابواب الجنة بعد لا اله الا الله... علی کل باب لكل شی حيلة وحيلة العیش اربع خصال».

۷. سخن کوتاهی از امیرالمؤمنین و شرح آن «ص ۳۷»
ظاهراً به خط شیخ بهایی.

۸. از مجمع البیان طبرسی «ص ۳۸»

۹. منتخب بغیة الطالبین فی مناقب الخلفاء الراشدین
«ص ۳۸-۴۸» (فضایل و مناقب - عربی)

مؤلف: محمد بن یوسف شافعی کنجی (۶۵۸ق)
شامل بخشهای مربوط به فضائل امیرالمؤمنین^(ع).

در صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف چنین نوشته شده: «الجمانة البهية فی نظم الرسالة الالفية نظم المولى الامام العالم الفاضل نادرة الزمان الشيخ تاج الدين الحسن بن راشد غفر الله له ذنوبه بحق محمد واله الطاهرين».

نوشته شده در متن و حاشیه.
الشهيد الاول حياته وآثاره، ص ۱۷۹-۱۸۰؛ مرعشی، ج ۱، ص ۸۰؛ تراثنا، ش ۶۵، ص ۱۷۸.

آغاز:
قال الفقير الحسن بن راشد
مبتدئاً باسم الاله الماجد
الحمد لله كما قد وجبا
مباركا فيه كثيراً طيباً
والصلوات والتحيات على
من ظلم الظلم ينوره جلا

انجام:
لغير ذی علم بها اتفاقاً
الا اذا ما استوعب احتراقاً
ثمّ القضاء اطلقوا مجازه
على الطواف وعلى الجنازة

۳. منتخب درر السمط فی خبر السبط
«ص ۲۵-۳۶» (فضایل و مناقب - عربی)
مؤلف: محمد بن عبدالله قضاعی، ابن اَبار (۵۹۵-۶۵۸ق)
با عناوین «فصل - فصل».

اهل البيت فی المكتبة العربية، ص ۱۶۵-۱۶۶.
آغاز: «بسمله. فی هذا مجاز من ذر السمط فی خبر السبط انشا الشيخ الامام الفقيه الكاتب الحافظ ابي عبدالله محمد بن عبدالله بن ابي بكر القضاعی عرف بابن الابار رحمة الله وبركاته عليكم اهل البيت فروع النسوة والرسالة وينابيع السماحة... فصل حيّها اوجها علی الصفح غرا».

انجام: «لا تردّ تحية سوى ارج من طيب رمسك يارجُ.
انتهى الجزء والحمد لله وحده اولاً و آخراً وصلى الله على سيدنا محمد نبيه المختار واله الائمة الابرار باطنا و ظاهراً و سلم تسليماً».

آغاز: «من الجزء الثاني من كتاب بغية الطالبين في مناقب الخلفاء الراشدين للشيخ محمد بن يوسف بن محمد الشافعي عن الزبير عن سعيد القرشي قال كنا جلوساً عند سعيد بن المسيب».

انجام: «اختلفوا فصار حزب ابليس. اخرجته في المستدرک ايضاً وقال هذا حديث صحيح الاسناد ولم يخرجاه».

در صفحه ۳۹ جباعی نوشته: «حاشیه بخط ولد المصنف» که نشان می دهد نسخه مورد استفاده او یادداشت های پسر مؤلف را داشته است.

۱۰. طریق روایت ابن زهره برای صحیفه سجادیه «ص ۴۸» متن آن چنین است: «من خط الشيخ محمد بن مکی: يروي الصحيفة الكاملة السيد محيي الدين زهرة عن شيخه محمد بن شهر آشوب السروي عن محمد بن ابي القسم عن ابي علي عن والده عن الحسين بن عبدالله الغضائري عن ابي المفضل الشيباني عن الشريف ابي عبدالله جعفر بن محمد عن جعفر الحسنی عن عبدالله بن عمر بن الخطاب الزيات عن علي بن الاعلم عن عمر بن المتوكل عن ابيه متوكل بن هرون قال لقيت يحيى بن زيد الحديث».

بحار الانوار، ج ۱۰۴، ص ۲۱۴.

۱۱. منتخب سراج الملوك وابتهاج الصلوك «ص ۴۹»

مؤلف: محمد بن وليد طروش (۴۵۱-۵۲۰ق)

اوراق عتيق، ج ۱، ص ۸۵؛ مرعشی، ج ۱، ص ۳۹۹-۴۰۰ و ج ۲۷، ص ۹۰؛ الفبايي آستان قدس، ص ۳۰۶؛ دائرة المعارف بزرگ، ج ۲، ص ۶۵۵-۶۵۶؛ کتب خطی اصفهان، ج ۲، ص ۸.

آغاز: «من كتاب سراج الملوك لابي بكر الطرطوشي. يقول في الحكما كانوا في حسن شبهتهم بحفظ تلك الاصول الفاسدة كمن زخرف كنيفاً».

۱۲. نقل من خط الشيخ جلال الدين الكريخي (؟) تغمده الله

برضوانه «ص ۴۹»

شامل چند دعا؛ یکی از آنها در دفع وبا.

۱۳. دعای انس بن مالک که از پیامبر آموخته بود

«ص ۴۹-۵۰»

آغاز: «دعا انس بن مالک روى انه اخذه عن النبي صلى الله عليه واله وانه قال والذي بعثني بالحق نبياً ما من احد دعا بهذا الدعاء في كل صباح».

۱۴. ملحقات الصحيفة السجادية «ص ۵۰-۵۵»

(دعا-عربی)

شامل این دعاها: من تسبيحه^(ع) با آغاز سبحانك اللهم وحنانیک، دعاؤه تمجید له^(ع)، فی التذلل، فی ذکر آل محمد^(ص)، فی الصلوة علی آدم، فی الكرب والاقالة، ممّا يخافه ويحذره، دعای ایام هفته.

با آن که این ملحقات در پایان بسیاری از دستنویسهای صحیفه سجادیه آمده، هنوز مشخص نیست مجموع آنها در چه زمانی و به دست چه کسی تهیه شده است. اما به دو دلیل می توان به اطمینان مأخذ شیوع و گسترششان را نسخه جباعی دانست: از یک سو نسخه جباعی^۱ مبنای استنساخهای مکرر کتاب صحیفه در دوره صفویه و اصفهان سده یازدهم بوده و از سوی دیگر همه نسخه های ملحقات دار صحیفه این دعاها را با همان نام و ترتیبی که جباعی نوشته، نقل کرده اند.

علاوه بر اینها پیش از دستنویسته جباعی هیچ نشانی از این مجموعه دعاهاى الحاقی در دست نیست.

۱. جباعی از روی نسخه صحیفه سجادیه شهید اول رونویسی تهیه کرد که این رونویس بعدها به دست شیخ بهایی و مجلسی پدر و پسر افتاد و مبنای برای استنساخ و کتابت صحیفه سجادیه شد. کتابت آن نسخه در شنبه اول ماه رمضان ۸۵۱ق به پایان رسیده، و در انجام آن تمامی یادداشتهای نسخه شهید نقل شده بود. رک: بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۲۱۱-۲۱۳.

تاریخ کتابت نسخه ما هم که در سالهای ۸۵۱-۸۵۲ق است نشان می دهد این ملحقات می باید در همان زمانی که متن اصلی نوشته شده استنساخ شده باشد. برای اطلاعات بیشتر درباره نسخه جباعی و سرگذشتش رک: میراث حدیث شیعه، ج ۲۰، ص ۲۷۴-۲۷۷.

السلم من كتاب الاستيعاب للشيخ الحافظ ابي عمر يوسف بن عبدالله بن محمد بن عبدالبر التحوي كان عليه السلم ربعة من الرجال الي القصر».

۱۹. گفتارهای پراکنده «ص ۵۸-۶۶»

شامل گفتارهایی از: محمد بن حسن ازدی، صاحب بن عباد، ابی عبیده، کتاب المواقیت ابی جعفر مؤذن، ابن مسکویه، عبدالله بن ابراهیم نحوی از حسین^(ع)، عمر بن عبدالعزیز، اعشی، عبدالملک بن مروان، ابن عیاش، ابن اعرابی، شهید محمد بن مکی رحمه الله، سلیمان بن عبدالملک، ابن معتز، ایوب سجستانی. به علاوه چندین حدیث.

۲۰. از خط سید صفی‌الدین محمد بن معد موسوی

«ص ۶۴»

آغاز: «من خط السید صفی‌الدین محمد بن معد الموسوی رحمه الله عتبه ابن ابی وقاص اخو سعد بن ابی وقاص هو کاسر... مولانا رسول الله صلی الله علیه وآله یوم احد وهاشم الملقب بالموقال».

انجام: «صیام یوم عاشورآ امر بصیام شهر رمضان. انتهی خط السید».

۲۱. منتخب الجعفریات «ص ۶۷»

فهرستگان حدیث، ج ۳، ص ۳۵۷-۳۵۸؛ دنا، ج ۱، ص ۱۰۲۸.

آغاز: «من الجعفریات. رویها الشیخ عن رجاله الی النبی علیه السلم من طریق الکاظم علیه السلم عن ابيه عن ابائه عن رسول الله صلی الله علیه واله من تعلم فی شبابه کان بمنزله».

انجام: «وانها کرم علی الله من ملک مقرب».

۲۲. سخن عبدالملک به خانواده‌اش بنی امیه «ص ۶۷»

۲۳. اشعار اعشی «ص ۶۷»

آغاز: «مما الحق ببعض نسخ الصحيفة. کان من تسبیحه اعنی زین العابدین علیه السلم. سبحانک اللهم وحنانیک سبحانک اللهم و تعالیت سبحانک اللهم والعزازاک».

انجام: «دعاء یوم السبت. ولا توحش بی اهل انسی و تتم احسانک فیما بقی من عمری کما احسنت فیما مضی منه یا ارحم الراحمین».

۱۵. منتخب قیس المصباح «ص ۵۵-۵۷» (دعا-عربی)

مؤلف: سلیمان بن حسن صهرشتی (قرن ۵هـ)

قیس المصباح گزیده مصباح‌المتجهد شیخ طوسی (۴۶۰ق) است که تا کنون نسخه کامل آن به دست نیامده است.

کشف الحجب والاستار، ص ۴۱۰؛ ذریعه، ج ۱۷، ص ۳۰.

آغاز: «من القیس للشیخ نظام‌الدین ابی عبدالله سلیمان بن الحسن بن عبدالله الصهرشتی رحمه الله. اخبرنی الشیخ الصدوق ابوالحسین احمد بن علی بن احمد النجاشی الصیرفی المعروف بابن الکوفی ببغداد فی اخر شهر ربیع الاول سنه اثنتین واربعین واربع ما یه وکان شیخاً بهیاً صدوق اللسان عند الموافق والمخالف رضی الله عنه وارضاه قال اخبرنی ابوالحسن محمد بن جعفر التمیمی قراه علیه».

انجام: «فی داره ببغداد وقد ساله شیخنا ابوعلی بن همام رحمه الله ان یذکر حاله اذ کان محبوباً عندنا من الاحساء و ذکر القصة».

۱۶. خواب مقاتل بن سلیمان «ص ۵۷»

درباره اسم اعظم الهی.

آغاز: «عن مقاتل بن سلیمان انه طلب معرفة الاسم الاعظم... الی الله تعالی مدة طویلة فاری فی منامه عند صخرة بیت المقدس وهو الذی اذا دعی به اجیب».

۱۷. دعا «ص ۵۷-۵۸»

شامل دعاهایی از امام زین العابدین^(ع) و امام صادق^(ع) و پیامبر اسلام^(ص) و فاطمه زهرا^(س).

۱۸. از کتاب الاستیعاب «ص ۵۸»

آغاز: «صفة مولانا امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه

۲۴. مشاعره معری و شریف ابا ابراهیم محمد بن ابی علی احمد بن محمد بن حسین بن اسحق بن الصادق «ص ۶۸-۷۱»
- آغاز: «المعری یمدح الشریف ابا ابرهیم محمد بن ابی علی احمد بن محمد بن حسین بن اسحق بن الصادق علیه السلم من قصیده لیت التحمل عن ذراک حلول والسير عن حلب الیک رحیل».
۲۵. گفتارهای پراکنده «ص ۷۲-۷۳»
- جملات کوتاه و پراکنده‌ای از افراد مختلف است. از جمله بخشهایی از آن بدین ترتیب است: از خط زمخشری، شافعی، حسن بن سهل، محمد بن داود، کتاب الاشتقاق، به خط ابن سکون، پیامبر اسلام^(ص)، معویة بن الحکم از پیامبر اسلام^(ص)، دمنهوری، ابن مسعود از پیامبر^(ص)، اخبار الکهان.
۲۶. معانی لام «ص ۷۳»
- معانی مختلف حرف «لام» در عربی به نقل از شرف‌الدین صالح بن منصور بن ابی طاهر مصری کوفی در ۶۲۱ق.
۲۷. منتخب البیان والتبیین «ص ۷۴»
- مؤلف: عمرو بن بحر جاحظ (۱۵۰-۲۵۵ق) شامل ابیاتی که عبدالله بن کثیر سهمی و خالد بن عبدالله قسری از امیرالمؤمنین^(ع) شنیده بودند. در حاشیه آن نوشته شده: «بخط ابن مکی حاشیه».
۲۸. اشعار سید حمیری «ص ۷۴»
۲۹. منتخب کتاب النجم فی کلام رسول الله «ص ۷۴-۷۶»
- آغاز: «من کتاب النجم فی کلام سیدنا رسول الله صلی الله علیه وآله للشیخ ابی العباس احمد بن معد بن عیسی بن وکیل التجیبی الاقلیشی وهو ایضا صاحب کتاب الکوکب الدری من کلامه علیه السلم مما لیس فی کتاب الشهاب:
- من صلی صلاة لم یقرأ فیها بفاتحة الكتاب».
- انجام: «انما اهل عرضه ظل فیهم امرء خایفاً فقد برئت منه ذمة الله».
۳۰. حکایت دیدار ابوعلی فارسی و عضدالدوله «ص ۷۶»
۳۱. گفته کوتاهی از وزام «ص ۷۶»
۳۲. از کتاب القصص ابی اسحاق احمد بن محمد بن ابراهیم ثعلبی «ص ۷۶-۷۷»
۳۳. مختار من کتاب قدیم من خزانه ابن طاووس «ص ۷۷-۷۸»
- آغاز: «مختار من کتاب قدیم من خزانه السید رضی الدین بن طاووس بالمشهد الکاظمی صلوات الله علی مشرفه. اخبرنی محمد بن ابی عمر الفهدی قال حدثنی ابی عن نصر بن باب الخراسانی».
- انجام: «اورد عدة اسانید فیها رد الشمس لعلی علیه السلم بالمدينة وبابل مع ان صاحب الكتاب الظاهر انه من العامة».
۳۴. منتخب مصباح الزائر و جناح المسافر «ص ۷۸-۹۱» (دعا-عربی)
- مؤلف: علی بن موسی ابن طاووس حلی (۵۸۹-۶۶۴ق) در ص ۷۰ نوشته شده: «ومن خط رضی الدین رحمة الله فیه» و همچنین در ص ۷۱ آمده: «ومن خطه ایضاً».
- در حاشیه انجام این بخش نوشته شده: «بلغ مقابله بالنسخة المکتوب منها وهی بخط الشیخ محمد بن مکی».
- دنا، ج ۹، ص ۶۵۲-۶۵۳؛ کتابخانه ابن طاووس، ص ۸۲-۸۵.
- آغاز: «من کتاب مصباح الزائر و جناح المسافر تصنیف السید رضی الدین رحمه الله عن الکاظم علیه السلم ادنی ما یشاب به زائر ابی عبدالله الکم بشرط الفرات».
- انجام: «لا شریک لک الیوم والکملک والک الحمد وانت

۳۹. اشعار «ص ۹۹»
شامل چند بیت شعر و شرح آنها.
جباعی در ابتدای آنها نوشته: «اظن انهم لابن مکی اذ هم
صورة مسودة بخطه».
۴۰. منتخب الفتوح «ص ۱۰۰-۱۰۳»
آغاز: «من كتاب الفتوح لابن اعثم الكوفي من جزء
الخامس منه. كتب يزيد الي محمد بن الحنفية عليه السلم
اما بعد فانا اسئل الله لنا ولك عملاً صالحاً».
۴۱. اشعار «ص ۱۰۳»
از: مهذب الدين ابوطالب احمد بن محمد بن علي بن
الكجلو مدائني، ابن رومي و حبش بن عاصم.
۴۲. من خط شمس الدين فخار «ص ۱۰۳-۱۰۴»
آغاز: «من خط السيد شمس الدين فخار رحمه الله حدثني
شيخنا عميد الرؤسا ابن ايوب اللغوي اطال الله بقاءه في
بعض شهور سنة ثلاث وتسعين وخمس مائة قال هو
الصاحب بن عباد رحمه الله في بعض اسفاره ببلد
خوزستان فكتب الي الشيخ ابي هلال العسكري».
انجام:
بلدة تمطر التراب على الناس
كما تمطر السماء الرذاذا
خربت عاجلا واخر ب ذو
العرش باعمال اهلها لكوادا
در پایان آن نوشته شده: «بلغ مقابلة».
۴۳. گفتگوی محمد بن کناسه و یک مصراع از او «ص ۱۰۴»
۴۴. مختار من كتاب قديم من خزانه ابن طاوس
«ص ۱۰۵-۱۰۷»
آغاز: «مختار من كتاب قديم من خزانه السيد رضی الدين
بن طاوس رحمه الله في الحث على العبادة والنهي عن
المعصية. عن جعفر بن سليمان قال قال ثابت البناني».
- علی کل شیء قدیر. تم والحمد لله رب العالمین والصلوة
علی محمد واله».
۳۵. من كتاب قديم من خزانه السيد رضی الدين بن طاوس
بالمشهد الكاظمی صلوات الله علی مشرفه
«ص ۹۱-۹۲»
۳۶. از مصباح الزائر «ص ۹۲-۹۳»
۳۷. منتخب الدرود الواقية «ص ۹۳-۹۶» (دعا-عربی)
مؤلف: علی بن موسی ابن طاووس حلی (۵۸۹-۶۶۴ق)
دنا، ج ۴، ص ۱۱۶۶-۱۱۶۷؛ کتابخانه ابن طاووس،
ص ۵۷-۵۹.
- آغاز: «من الدرود الواقية للسيد العالم العامل
رضی الدين بن طاوس قدس الله روحه. روى عن النبی
صلی الله علیه وآله انه كان اذا كان رای الهلال».
انجام:
«جرت الملوك ومن يؤمل رفته
ووقفت حيث اری التدی ویرانی
وهنا ختم الكتاب وهو الجزء الخامس من كتاب
مهمات فی صلوات المتعبد وتتمات لمصباح المتهدد
وذلك فی خامس شوال سنة احدى واربعين وستمائة فی
الحلة السيفية قال وانا فی ظل المراحم الربانية وفضل
المكارم الالهية».
۳۸. منتخب حل المعقود من الجمل والعقود
«ص ۹۶-۹۹» (فقه-عربی)
مؤلف: سعید بن هبة الله راوندی (۵۷۳ق)
تاکنون نسخه کاملی از این کتاب دیده نشده است.
امل الآمل، ج ۲، ص ۱۲۶؛ تراثنا، ش ۳۹، ص ۲۷۸.
آغاز: «قال الراوندی رحمه الله فی حل المعقود من
الجمل والعقود: حل المشكلات من افضل العبادات».
انجام: «دفن الميت فی التراب افضل من دفنه فی
التوابیت».

۴۵. منتخب المثل السایر و الكامل میرد «ص ۱۰۷-۱۰۸»
۴۶. من کتاب بخط قدیم «ص ۱۰۸-۱۱۰»
- آغاز: «من کتاب بخط قدیم. قیل کان حبر من احبار بنی اسرائیل لعشاة الرجال والنساء».
- در ص ۱۱۰ نوشته شده: «من کتاب اول السیرة (?) تاریخ المدينة وهو بخط قدیم اظنه بعد الماتین بعشرین».
۴۷. گفتارهای پراکنده «ص ۱۱۱-۱۱۲»
- از کامل میرد، فرزددق، از خط موسوی، حسن بن علی (ع)، امرؤ القیس، عبدالله بن معد و بحتری.
۴۸. من کتاب بخط قدیم «ص ۱۱۲»
- آغاز: «من کتاب بخط قدیم. ذکر ان الدنيا اربعة وعشرين الف فرسخ اثنا عشر الفاً للروم وثمانية الف للسودان وثلثة الف للفرس والف للعرب».
۴۹. اشعار «ص ۱۱۳»
- شامل چند بیت از شهید اول (۷۸۶ق).
- آغاز: «للشیخ العالم الفاضل الشهید محمد بن مکی رحمه الله. سنخ وعطف والجمع الصحیح وفي ابوک والحال اورث الذی اشتھوا».
۵۰. از خط سید شمس‌الدین فخار فقیه لغوی نسابه و سید صفی‌الدین محمد بن معد «ص ۱۱۳»
۵۱. حکایت برخوردار ابوالعیناء محمد بن قاسم بن خلاد ضریر و متوکل عباسی «ص ۱۱۳»
۵۲. از سخنان میرد «ص ۱۱۳»
۵۳. گفتارهای پراکنده «ص ۱۱۴-۱۱۶»
- شامل منقولات و تکه‌هایی از این کتابها و افراد: امالی ریاشی، کتاب جواهر الکلام، عبدالرحمن ابن ابی لیلی، کتاب المقتبس از ابی عبیدالله محمد بن عمران مرزبانی، ابان بن تغلب ربعی، ابن احنف، ابراهیم بن سعدان، تاریخ تولد و وفات ابن ابی دنیا، جالینوس، از خط سید فخار رحمه الله، صاحب بن عباد، صولی، اعمش، زبیر بن بکار، داود بن محمد.
۵۴. حواشی علی اللمع «ص ۱۱۶-۱۱۷»
- آغاز: «قال ابو عبید قال الفرا جلس القرفصاً محدود مضموم وهو ان یجلس».
۵۵. اشعاری که ابن جوزی هنگام ذکر نام امیرالمؤمنین (ع) می‌خواند «ص ۱۱۷»
۵۶. دعای هر روز ماه رمضان «ص ۱۱۷»
۵۷. از خط جمال‌الدین اسکافی «ص ۱۱۸»
- آغاز: «نقلت من خط الشیخ الفاضل الحاج جمال‌الدین الاسکافی و ذکر انه نقله من خط الشهید بن مکی رحمه الله. روى ابن فضال یدفعه قال اذا بلغ الرجل اربعین سنه».
۵۸. احادیث «ص ۱۱۸-۱۲۱»
- روایات مختلف و کوتاهی از پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع) است.
۵۹. اشعار «ص ۱۲۱»
- از ابن عمید و ابراهیم بن هلال صابی.
۶۰. الامالی «ص ۱۲۲-۱۲۵» (حدیث - عربی)
- مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ق)
- منتخب کتاب است.
- دنا، ج ۲، ص ۱۴۴-۱۴۶؛ فهرستگان حدیث، ج ۲، ص ۳۱۵-۳۱۸.
- آغاز: «من امالی الشیخ الطوسی رحمه الله. من مجلس یوم الجمعة السابع عشر من جمادی الاول سنة ست

حدثنی الحسن بن عبدالله بن محمد بن عیسی عن ابیه
عن الحسن بن محبوب».

۶۴. روایاتی از پیامبر اسلام^(ص) «ص ۱۲۹»

به نقل از ابوداود و ترمذی و ابن ماجه و نسایی و بخاری.
در پایان حدیثی از امام صادق^(ع).

۶۵. یک بیت از ابن رومی «ص ۱۳۰»

۶۶. از خط شهید «ص ۱۳۰-۱۳۱»

چندین دعا و دستور تسبیح، که از روی خط شهید نوشته
شده است. به نقل از پیامبر^(ص) و ائمه معصومین^(ع).

آغاز: «بخط شهید ما حکایتی من مزار بخط محمد بن
محمد بن الحسین بن معیه بالمشهد المقدس الحایری
صلی الله علی مشرفه هکذا روی عن الصادق جعفر بن
محمد علیهما السلم انه قال من شاکه».

۶۷. مختصر المصباح الكبير «ص ۱۳۱-۱۳۶»

(دعا-عربی)

مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ق)

رک: ش ۹۰۶۴.

آغاز: «من المصباح الكبير. اخبرنا جماعة عن ابی
محمد هرون بن موسى التلعکبری ان ابا علی محمد بن
همّام اخبره بهذا الدعاء وذكر ان الشيخ ابا عمرو العمری
قدس الله روحه املاه علیه».

انجام: «وتحوظنی واخوانی واهلی وولدی وتحفظنی
بحفظک وان تقضى حاجتی فی کذا وكذا».

۶۸. دعای یوسف^(ع) «ص ۱۳۶»

آغاز: «دعای یوسف علیه السلام فی الجُبّ علی ما روی یا
صانع کل مصنوع ویا جابر کل».

۶۹. از عیون اخبار الرضا «ص ۱۳۶-۱۳۷»

چند حدیث آن کتاب است.

آغاز: «من العیون ان الرضا علیه السلام سمع فی سجوده
يقول لك الحمد ان اطعتك ولا حجة لی ان عصيتك».

وخمسين واربعمائه ما صورته. وعنه قال اخبرنا ابن
خشيش قال حدثني محمد بن عبدالله قال حدثني الفضل
بن احمد بن ابی طاهر الكاتب».

انجام: «فلما ان اراد ان يدخل منزله التفت الي وقال
احفظ هذا الحديث واثبته عندك ولا تحدثن به هولا
الرعاع ولكن حدث به اهل العقول والدين والحمد لله رب
العالمين».

انجامه: «ثم نقله العبد الفقير محمد بن علی الجباعی
وذلك ليلة السبت ثامن عشر شوال سنة اثنتين وخمسين
وثمانماية هجرية وصى الله علی سید ولد ادم وعلی
الائمة المعصومين».

۶۱. اشعار «ص ۱۲۵-۱۲۶»

ابیات پراکنده‌ای از این شعراست: درید بن صمه، قیس
بن زهیر، سوید بن عامر، و بیشتر آنها بدون نام سراینده.
و دو نقل قول از عبدالله بن جعفر و مالک بن عجلان.

۶۲. کتاب الوقوف اللازمة «ص ۱۲۷-۱۲۹»

از آغاز افتادگی دارد.

آغاز موجود: «فی الاثنین. قوله تعالى جنات من نخيل
واعناب وقف لازم عند طيفور وجماعة معه لانه لو وصل
الجار والمجرور... سورة الشعراء قوله تعالى واتل عليهم
نبأ ابراهيم وقف لازم».

انجام: «سورة البلد. قوله تعالى عليه احد وقف لازم
لانه لو وصل صار يقول اهلكت وصفاً له وهو محال. تم
بحمد الله ومنه وصلاته علی محمد وآله».

انجامه: «فرغ من كتابة الوقوف اللازمة محمد بن علی
الجباعی غفر الله له ولجميع المومنين آخر نهار الجمعة
سابع شهر الله رمضان المعظم سنة احدى وخمسين
وثمانماية والحمد لله اولا واخرا وظاهراً وباطناً
ورحم الله من نظر فيه وترحم علیه».

در حاشیه صفحه آخر نوشته شده که این بخش از
روی خط شهید کتابت شده است. با بلاغ مقابله.

۶۳. حدیثی از کتاب زیارات من لایحضره الفقیه «ص ۱۲۹»

آغاز: «من کتاب زیارات للفقیه ان مؤلفه رحمه الله تعالی

سنه ۸۵۲ حامداً لله تعالى ومصلياً على خيرته من بريته محمد النبي والاصفيا من عترته».

و در ذیل آن نوشته شده: «بلغ العرض باصله فوافق على ما هو عليه».

۷۵. اشعار (ص ۱۹۳)

شامل ابیاتی از سید مرتضی، سید حمیری و مهیار در مدح امیرالمؤمنین^(ع) و معری.

۷۶. دعا برای یافتن شی سرققت شده (ص ۱۹۴)

خط: نسخ تحریری کم نقطه. کاتب: محمد بن علی بن حسن جباعی. تاریخ کتابت: ذیقعدة ۸۵۱ ق (ص ۳۶). شب شنبه ۱۸ شوال ۸۵۲ ق (ص ۱۲۵)، پایان روز جمعه ۷ رمضان ۸۵۱ ق (ص ۱۲۹)، ۱۲ رمضان ۸۵۲ ق (ص ۱۹۳).

دستخط شیخ بهایی در ص ۲۷، ۶۱، ۷۲ و ۱۲۱ دیده می شود. این یادداشتها امضا ندارد اما شبیه دستخط اوست و در آغاز نسخه هم مجدالدین نصیری آنها را خط شیخ دانسته. دور خطوط او با مداد قرمز خط کشیده شده است.

نشانیها در نسخه به سنگرف. صفحات ۳۶ و ۵۲ و ۸۰ بلاغ مقابله دارد: «بلغ مقابله». در حاشیه صفحه ۵۵ کلمه «عورض» نوشته شده است. در حاشیه بعضی از صفحات مانند ۸، ۱۰، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷ و ۱۵۴ عدد ۸ کوچکی نوشته شده است. در حاشیه بسیاری صفحات دیگر مانند ۴۰، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۶۱، ۹۳، ۱۴۰، ۱۶۰ و... رقم ۲ کوچکی نوشته شده. علامت سه نقطه مثلثی شکل (∴) در حاشیه صفحات ۵۷ و ۱۱۴ دیده می شود. پایان بعضی از بندها علامت $\text{يا} \text{ع}$ درج شده است (مانند ص ۱۰۷). در گوشه سمت چپ روی بیشتر صفحات نیمه اول کتاب تا صفحه ۱۱۳ کلمه «کتب» دیده می شود. گاهی این کلمه در اثر برش صفحات از بین رفته. مرکب بعضی از صفحات در اثر مرور زمان کمرنگ شده است.

آغاز نسخه یک صفحه معرفی مجموعه به خط

۷۰. معنای سبحان الله و وجوه آن (ص ۱۳۷)

آغاز: «معنی سبحان الله تنزیه و التذیه له تعالی علی اربعة اوجه تنزیه ذاته وصفاته واسمايه و افعاله».

۷۱. حدیثی از امام باقر^(ع) در طلب حاجات (ص ۱۳۷)

۷۲. منتخب قیس المصباح (ص ۱۳۷-۱۳۸)

آغاز: «من قیس المصباح للشهرشتی. سمعت الشیخ ابا عبدالله الحسین بن الحسین بن بابویه بالری سنه اربعین و اربعمائة یروی عن عمه ابي جعفر محمد بن علی بن بابویه قال حدثنی بعض مشایخ القمیین قال کربنی امر ضقت به ذرعاً».

انجام: «ولم یعلم احد من الناس ذلك الامر الذي اهتمنی الی یومی هذا».

۷۳. احادیث (ص ۱۳۹)

۷۴. منهاج الكرامة فی اثبات الامامة (ص ۱۴۰-۱۹۳)

مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ ق) کامل.

مکتبه العلامة الحلی، ص ۲۰۰-۲۰۴ و ۲۵۸-۲۵۹؛ دنا، ج ۱۰، ص ۲۶۶-۲۷۱.

آغاز: «الحمد لله القديم الواحد الکریم الماجد المتقدس بکماله عن الشریک والضد».

انجام: «ولا یمنع المستحق عن حقه. فهذا اخر ما اردنا اثباته فی هذه المقدمة والله الموفق للصواب. فرغت من تسویده فی سلخ جمیدی الاولی من سنة تسع وسبعمئة بناحیه خراسان وکتب حسن بن یوسف بن المطهر مصنف الكتاب والحمد لله رب العالمین وصلى الله على سيد المرسلین محمد النبي واله الطیبین الطاهرین. هذا صورة خط المصنف».

انجامه: «وکتب العبد الفقیر الی رحمة ربه محمد بن علی بن حسن الجباعی غفر الله له ولجميع اخوانه المؤمنین وذلك لاثنی عشر لیلة مضت من شهر رمضان المعظم قدره سنة اثنتین وخمسين وثمان مائة».

۲. ترجمه مکارم الاخلاق «حاشیه» (اخلاق - فارسی)
مؤلف: عبدالحی بن عبدالوهاب اشرفی استرآبادی (سده
۵۱۰)

یک برگ از آغاز و چند برگ از انجام افتادگی دارد.
فهرستگان حدیث، ج ۳، ص ۱۳۹-۱۴۱؛ فهرستواره، ج ۳،
ص ۱۵۹۴-۱۵۹۵؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱،
ص ۵۱؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۳۷۷-۳۷۸؛
دنا، ج ۹، ص ۱۲۲۷-۱۲۲۸. نسخه ش ۹۲۹۵ مرعشی،
ج ۲۴، ص ۸۲-۸۳ که به خاطر افتادگی ناشناخته مانده
همین کتاب است.

آغاز موجود: «عظیم آفاق را موشح ساخت تا بدان
سبب ظاهر و باطن عالمیان به خصال حمیده و اخلاق
پسندیده و نور ایمان بیاراست... اما بعد چنین گوید
مؤلف این کتاب شیخ العالم التقی فخر الحاج و الحرمین
ابو نصر الحسن بن ابی الفضل الطبرسی... باب اول در
خلق حضرت پیغمبر به روایت حضرت امیرالمؤمنین
علی علیه السلام و خلق او و سایر احوال او و این در پنج
فصل مذکور است».

انجام موجود: «فصل هفتم در خاتمه کتاب... در چیزی
حلال و نشاط و بشارت باشد در راه راست و ایمان و
بیرون باشد از طمع و طمع نداشته».

خط: نسخ. کاتب: ملک حسین بن ابراهیم سبزواری.
تاریخ کتابت: ۵ ربیع الاول ۹۷۸ ق.

رساله اول در متن و رساله دوم در حاشیه نوشته
شده است. خط رساله حاشیه جدیدتر از متن است.
عناوین و نشانیها و متن آیات و احادیث به سنگرف.
بین پاره‌های اشعار دو نقطه که ویرگولی روی آنها قرار
گرفته. این علامت در مواقعی به خاطر سرعت در
نوشتن به صورت به هم پیوسته درآمده است (ک).
در صفحه الحاقی آغاز نسخه دو صیغه طلاقنامه و
اقرارنامه به وضع نامناسی به کتاب چسبانده شده
است. در صفحه عنوان فهرست فصول ۵۳ گانه
مصایح القلوب و یادداشت امانت کتاب از حاجی ملا
غفار تبریزی در پیش واعظ ابروانی در ۱۲۷۰ ق. در
همین صفحه و پشت و روی برگ آخر نسخه اثر

مجدالدین نصیری. در صفحات ۲۵ و ۴۹ مهر کتابخانه
او به شماره ۸۵۵: «داخل کتابخانه مجدالدین شد».
در صفحه ۷۳ تملکی در ۱ ربیع الاخیر ۸۶۲ ق که نام
صاحب آن را ستوده‌اند. طاهر بن عبدالحسن...
حسینی در صفحه ۷۷ یادداشتی دارد مبنی بر این که
در این کتاب نظر کرده است. بخشی از ص ۱۷۷ بریده
شده است. در صفحه آخر نسخه تملکی در
جمادی الثانی ۱۱۳۱ ق بوده است. بعداً کسی نام مالک
را به نحوی سیاه کرده که کاغذ نسخه سوراخ شده است.
کاغذ: نخودی آهار مهره.

دو، ۹۷، یک برگ، ۲۸×۱۸/۲، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: میشن بنفش ساده. قطر: ۲/۸.

خربداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۴۱۰]

(← تصویر)

(۸۹۳۳)

مجموعه:

۱. مصایح القلوب «متن» (اخلاق؛ حدیث - فارسی)
مؤلف: حسن بن حسین شیعی سبزواری بیهقی (زنده در

۷۷۳ ق)

کامل (بدون خطبه فارسی).

دنا، ج ۹، ص ۶۳۳-۶۳۸؛ فهرستواره، ج ۶، ص ۶۰۷-
۶۰۸؛ فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۴۷۷-۴۸۷.

آغاز: «الحمد لله الذی شمس بشموس شرقته شعلة
الشر من شطر الشجر قمر بتقدیر اقدار اقداره مقدر
قدرته فلائذ الدرر».

انجام: «و بر زبان ما صدق و صواب ران و مقاصد و
مطالب همه مومنان را به خیر و خوبی محصل گردان یا
آله العالمین و یا خیر الناصرین برحمتک یا ارحم
الرحمین».

انجامه: «تمت الکتاب بعون الملك الوهاب فی خامس
شهر ربیع الاول سنة ثمان وسبعین وتسعمایه الهجرية
النبوّة کتبه العبد ملک حسین بن ابراهیم سبزواری. تم».

در پایان مقدمه نوشته بعد از ترجمه متن را «ورق بر ورق بر والد عرض می‌کرد و شاید که بعض سیرت و حالات این سادات را که در کتب دیگر به نظر مترجم رسیده بعد از عرض بر والد در موضع مناسب الحاق نماید».

در جاهایی مترجم مطالبی از خود به کتاب افزوده و همه آنها را با عنوان «مترجم گوید» از اصل متمایز کرده است (۵۹ ر - ۶۳ پ).

پایان یافته در عصر سه‌شنبه ۲۷ ربیع‌الآخر ۱۲۳۴ ق. کامل.

میکروفیل‌های دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۳۶ - ۳۷ (از روی همین نسخه؛ در آن جا این نسخه را خط مؤلف دانسته‌اند)؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۲۴۴ - ۲۴۵.

آغاز: «الحمد لله على نعمه الفاضلة وله الشكر على آلائه المتوافرة الكاملة والصلوة والسلام على نبيه المصطفى... و بعد فقير بى بضاعت و حقيير عديم الاستطاعت... بدان که در وجه تسمیه این سادات به مشعشعین در کتب آداب و سیر».

انجام: «این ترجمه حسب الامر قدر قدران درّه التاج سلطنت و شهریاری سمت تدوین شده فرود می‌آورد. مترجم کتاب گوید این خلاصه آن چیزی است که این حقیر بى بضاعت در احوال متاخرین از عهد مصنف کتاب از موالی حویزه اطلاع به هم رسانیده بعض آن را از تذکره شوشتریه نقل و برخی را از معتمّرین موثّقین استماع نموده در ترجمه ملحق ساخت. امید که مقبول طبع ارجمند مشکل پسند اقدس ارفع اشرف اعلى گردد. وکان الفراغ فى عصر يوم الثلاثاء السابع والعشرين من شهر ربیع‌الآخر من شهور العام الرابع والثلاثين والماتین والالف من الهجرة فالحمد لله رب العالمین».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف. بر فراز عناوین فرعی و آغاز بندها خط شنگرف. آغاز و انجام نسخه مهری بیضوی به نقش: «الراجی مرتضى قلی» (تاریخ این مهر را نمی‌توان خواند). در صفحه عنوان یادداشتی از محمدصادق بن محمدعلی مازندرانی ملقب به

مهری بیضوی به نقش: «صراط علی حق نمسکه ۱۱۸۲» دیده می‌شود. رکابه‌دار. بسیاری از رکابه‌ها بر اثر برش صفحه از بین رفته یا ناقص شده‌اند. جزوها ۸ برگ. سطراندازی شده با مسطر.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۲۵۳ برگ، ۱۵/۴ × ۲۴/۱، ۲۰-۱۶ سطر، ۲۱/۵ × ۱۲. جلد: تیماج مشکی ضربی، با ترنج و سرترنج و جدول گرهی، عطف چرم. دورو. درون قهوه‌ای ساده. قطر: ۳/۸.

خربداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۰۴۲]

(۸۹۳۴)

تاریخ مشعشعین

(تاریخ - فارسی)

مؤلف: محمد بن نعمت‌الله موسوی شوشتری، نورالدین (سده ۵۱۳)

ترجمه و ویرایش کتاب تاریخ مشعشعین اثر سید علی بن عبدالله بن علی خان مشعشعی حویزی (سده ۱۱۲ هـ) است که در سال ۱۲۳۳ ق به دستور محمدعلی میرزا پسر فتحعلی شاه قاجار (۱۲۰۳-۱۲۳۷ ق) حاکم وقت خوزستان نوشته شده است.

محمدعلی میرزا به پدر مؤلف (نویسنده فریده الاصقاع) دستور داده بود تا «آن کتاب را به لغت فارسی ترجمه نماید و مقرر فرمودند که حشو و زواید آن را مانند احوال خود مؤلف در دیار و اسفار و سواد بعض مناشیر و ارقام ملوک که به آباء مؤلف و خود او فرستاده بودند و بعض قصاید و اشعار عربیه و فارسیه چون فایده‌ای در ضمن آنها نیست اسقاط و خلاصه معاش و وضع سلوک و امارت و ایالت مشاهیر و اولی الامر ایشان را ترجمه و تدوین نماید».

اما پس از آن که نعمت‌الله شوشتری چند ورقی از آن نوشت و مکتب محمدعلی میرزا به سمت دارالدوله کرمانشاهان حرکت کرد ناخوشی رمد به چشم او رسید و از خواندن و نوشتن عاجز شد لاجرم پسرش کتاب را به همان ترتیب به زبان فارسی ترجمه کرد. پسر مؤلف

بدین صورت که یک قلعه کوچک و یک ستاره ۸ پر در بالای آن درون دایره‌ای قرار گرفته‌اند.
یک، ۱۳۲، سه برگ، ۲۹/۲×۱۷/۴، سطر، ۲۶×۱۰/۵.
جلد: مقوا، رویه کاغذ آبی رنگ، عطف و گوشه‌ها میشن سرخ. قطر: ۲/۳.
خریداری از احمدعلی عبداللهی در اسفند ۱۳۴۹ ش.

[شماره ثبت: ۸۶۹۵۸]

(۸۹۳۶)

مجموعه:

۱. الفوائد الاصولية « ۱ پ - ۵۱ پ » (اصول فقه - عربی)
مؤلف: محمدمهدی بن مرتضی طباطبایی بحرالعلوم (۱۱۵۵ - ۱۲۱۲ ق)

کامل (بدون خطبه آغازین کتاب).

ذریعه، ج ۱۶، ص ۳۲۵؛ دنا، ج ۷، ص ۱۱۴۶-۱۱۴۸.
آغاز: «قد جرت عادة الاصوليين بتعريف اصول الفقه لكلا معنييه الاضافي والعلمي ووجه الاخير ظ لانه المقصود بالبيان».

انجام: «وكل اعتماد الاصحاب على كتاب على ابن بابويه فانه ليس تقليد بل اجتهاد الوجود السبب المؤدی اليه وهو العلم بكون ما تضمنه هو عين كلام الحجة».
انجامه: «قد تم الكتاب المستطاب المسمى بالفوائد فی اواسط شهر جمادى الثانية من شهر سنة ثمانية عشر وثلثمائة بعد الالف من الهجرة النبوية ۱۳۱۸».

۲. تعلیقة معالم الاصول « ۵۱ پ - ۵۴ ر »

(اصول فقه - عربی)
مؤلف: محمداقبر بن محمداکمل، وحید بهبهانی (۱۱۱۸ - ۱۲۰۵ ق)

بدون خطبه مؤلف. از انجام نانوشته رها شده است. در نسخه با نام «هذه تعلیقة المولى المطلق محمداقبر ابن محمداکمل البههانی قدس الله روحه الزكى على كتاب معالم الاصول للفاضل المحقق الشيخ حسن».
دنا، ج ۴، ص ۴۴۲-۴۴۵؛ التراث العربی المخطوط، ج ۵، ص ۲۸-۲۹.

ادیب حضور که در جمعه ۸ روز باقیمانده از جمادى الاولى ۱۳۴۳ ق برابر ۲۷ برج قوس سیچقان نیل ۱۳۰۳ ش کتاب را به میرزا ابو عبدالله شریف زنجانی هدیه کرده است. در کنار این یادداشت دستخط ابی عبدالله زنجانی در تایید این هدیه نوشته شده است. زنجانی در برگ ۸۲ پ هم یادداشت تملکی در ۲۸ ماه صیام دارد. در حاشیه چند مورد تصحیح هم به چشم می خورد. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، ته‌نقش دار.

۹۸ برگ، ۱۵/۳×۲۶/۴، سطر، ۲۰×۱۰/۵.

جلد: تیماج عنابی ضربی با ترنج و سرترنج و جدول و گوشه. درون ترنجه و نیم ترنجه با لایه‌ای سبز رنگ پوشانده شده است. دو رو، درون مشکی. فرسوده. قطر: ۱/۳.

خریداری از محمدصادق ضیائی در آبان ۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۷۴۳۴۳]

(۸۹۳۵)

الرسائل

(ادبیات - عربی)

مؤلف: ابراهیم بن هلال صابی (۳۱۳-۳۸۴ ق)

از آغاز افتادگی دارد.

رک: ش ۲/۸۹۲۵.

آغاز موجود: «على مذهب ذهب اليه في التألف و طلب الاصلاح لم يدع ان يغيث القاصد لبابه من اهلها... فان الامير باذل للغاية من اجتهاده فيما استرعاه الله».

انجام: «فان الامر له الجهتين شاء مولينا فان الامر له وهو ولي الجماعة واليه مرجعنا وعليه معولها باذن الله تعالى».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۲ هـ.

جای عناوین سفید مانده است. در حاشیه به خط جدیدتری تصحیح شده. رکابه‌ها هم به همین خط به نسخه افزوده شده است. در میانه نسخه کاتب چند برگگی را سفید گذاشته است (۸۳ ر، ۱۰۴ پ و ۱۱۱ پ). جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی شکری و نخودی آهار مهره. با ته‌نقش

به دلیل آن که مؤلف در مقدمه نام خود را نیاورده، در شناسایی این کتاب بسیاری از فهرستنگاران دچار اشتباه شده‌اند که می‌باید این موارد را اصلاح کرد:

۱. با نام حاشیه معالم الاصول محمدتقی بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۶۴ق)، در مرعشی، ج ۱۲، ص ۹۱-۹۲ و ج ۳۰، ص ۳۵؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۴، ص ۳۹۶؛ گلبایگانی جدید، ج ۳، ص ۱۵۵۲؛ دهگان اراک، ج ۱، ص ۳۱؛ قمر بنی هاشم دامغان، ص ۸۶ و التراث العربی المخطوط، ج ۵، ص ۲۹. دلیل این انتساب ظاهراً آن است که نسخه ش ۴۵۱۳/۱ مرعشی به خط محمدتقی برغانی است. نسخه مرعشی در پنجشنبه ۲۰ محرم ۱۲۴۵ق نوشته شده که آن راهم تاریخ تألیف کتاب دانسته‌اند در حالی که بسیاری از نسخه‌های ذکر شده در بالا پیش از این تاریخ کتابت شده‌اند.

۲. نسخه ش ۴۶/۲ لغتنامه دهخدا به اشتباه حاشیه المعالم آقا جمال خوانساری دانسته شده است.

۳. با نام اصول الفقه از سید صدر اصفهانی، در سپهسالار، ج ۳، ص ۱۵۴.

۴. با نام حاشیه شرح مفتاح العلوم از محمدهدی طباطبایی، در مرعشی، ج ۳۰، ص ۱۷۶-۱۷۷.

۵. با نام اصول الفقه از محمدباقر بن محمدتقی شفتی (۱۲۶۰ق)، در گلبایگانی جدید، ج ۱، ص ۳۹۴-۳۹۵.

۶. با نام شرح قوانین المحكمة از ناشناس، در گلبایگانی جدید، ج ۵، ص ۲۶۴۹.

۷. و چند نسخه ناشناخته و مجهول در آستان قدس، ج ۱۶، ص ۵۱۵-۵۱۶ (حاشیه در اصول)؛ ملی تهران، ج ۱۱، ص ۳۵ (حقیقت شرعی یا حقیقت و مجاز)؛

مجلس، ج ۱۷، ص ۲۸۷ (حاشیه بر کتابی در اصول فقه)؛ فهرست دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲، ص ۷۵ (حاشیه اصولیه)؛ سریزدی، ج ۱، ص ۹۳ (حاشیه الوافیه) و ملی فارس، ج ۱، ص ۱۰۴.

کامل.

ذریعه، ج ۶، ص ۲۳ و ج ۷، ص ۵۱ و ج ۱۴، ص ۱۶۷-۱۶۸؛ کشف الحجب والاستار، ص ۹۱؛ التراث العربی

آغاز: «قوله» وبالافعال الخ. ان قلت من جملة الافعال فعل المعصوم وهو حجة كقوله والعلم به في الاحكام الشرعية الفرعية».

انجام موجود: «فانه مأخوذ من شرح مختصر العضدی فان الحاجبی لم يدع الامجد القطع المذكور فلم يتفطن العضدی بمراده وظن انه».

۳. الاستصحاب «۵۴ ر - ۵۹ ر» (اصول فقه - عربی)
مؤلف: محمدباقر بن محمداکمل، وحید بهبهانی (۱۱۱۸-۱۲۰۵ق)

کامل. در نسخه با نام: «هذه رسالة المجدد المذهب والمولى المطلق مولانا محمدباقر البهبهانی فی حجة الاستصحاب».

دنا، ج ۱، ص ۷۵۲-۷۵۵؛ ذریعه، ج ۲، ص ۲۴؛ نسخه ناشناخته ش ۴۳۰۳/۸ مجلس هم همین کتاب است. مجلس، ج ۱۱، ص ۳۱۹.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين ربّ وقّتی وايدنی وارشدنی وانفعنی وجميع المؤمنين. مسئله الاستصحاب عبارة عن الحكم باستمرار كان يقيني الحصول».

انجام: «ما هو اقوى منه او اضعف ولايد للمجتهدين ملاحظة ذلك والله تعالى هو العالم بحقايق احكامه».

انجامه: «تمت الرسالة على يد الحقير الفقير خليل ابن حاجي ابراهيم زاهد التبريزي اصلا والنجف مسكنا ومدفنا انشاء الله تعالى. قد وقع الفراغ في يوم الأحد من شهر ربيع الأول من سنة الف ومأتين وثلاثة وثلثين والحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله الطيبين الطاهرين».

۴. حاشیه وافیه الاصول (شرح وافیه الاصول)
«۶۰ پ - ۱۴۱ ر» (اصول فقه - عربی)

مؤلف: محمدهدی بن مرتضی طباطبایی بحر العلوم (۱۱۵۵-۱۲۱۲ق)

حاشیه مبحث حقیقت و مجاز وافیه الاصول عبدالله تونی (۱۰۷۱ق) است. نوشته شده در ۱۱۸۶ق.

الباب الاول: فى معانى لفظى الحسن والقبح وما يتعلق بذلك.

الباب الثانى: فى خصوص المعنى الذى فيه النزاع.

الباب الثالث: فى ان الحاكم بالحسن والقبح هل هو العقل ام الشرع.

الباب الرابع: فى ان جهة الحسن والقبح هل هى نفس الاشياء فى ذاتها ام غيرها من صفاتها اللازمة او غيرها من الوجوه والاعتبارات او غيرها من القول بعدم انحصار الامر فى واحد من هذه الامور بعينه.

الباب الخامس: فى الملازمة بين حكم العقل وحكم الشرع مطلقاً تحسناً وتقبيحاً او خطاباً وتكليفاً.

الباب السادس: فى استقلال العقل بايجاب شكر المنعم.

الباب السابع: فى بيان حكم الافعال قبل الشرع.

الباب الثامن: فى بيان حكمها بعده.

پايان يافته در ۱۵ ربيع الاول ۱۱۹۲ق.

مقدمه كتاب از آغاز افتاده است.

ذريعه، ج ۸، ص ۱۱۳؛ عكسى مركز احباء، ج ۱، ص ۵۲؛ فاضل خوانسار، ج ۱، ص ۱۴۴.

آغاز موجود: «والقبح هل هو العقل ام الشرع. الباب الرابع فى ان جهة الحسن والقبح هل هى نفس الاشياء فى ذاتها ام غيرها من صفاتها اللازمة».

انجام: «طابقت الواقع ام لا ولغير المشهور تفاصيل فى المقام فلنطلب من مضانها. هذا آخر ما اردنا تحريره فى هذه الرسالة وخلاصة ما تمكنت من تناوله اليد القاصرة وقد وقع الفراغ فى يوم الخامس من العشر الثانى من الشهر الثالث من السنة الثانية من العشر العاشر من المائة الثانية من الالف الثانى والحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد خاتم النبيين واله الطاهرين».

انجامه: «وقد وقع الفراغ من كتابتها يوم الاحد فى يوم ثمن عشرين فى ربيع اول سنة الف ومئتين وثلاثة وعشرين من الهجرة النبوية على صاحبها السلام على يدى افقر عبید الله علما وعملا واكثرهم خطأ وزلا الراجى عفو ربه الكريم محمد ابن المرحوم ابراهيم نجل عبدان الشروقى اصلا والشطره منزلا والنسب مسكنا ومدفنا انشاء الله تعالى وكان الفراغ فى بلد المحروسة

المخطوط، ج ۵، ص ۴۸-۴۹؛ در دنا، ج ۱۰، ص ۹۷۵-۹۸۱ نسخه‌های این کتاب با الوافى فى شرح الوافية محسن اعرجى كاظمى (۱۲۲۷ق) به نادرست ذیل يك عنوان معرفى شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وآله اجمعين والله المستعان وعليه التكلان. اللفظ ان استعمل فيما وضع له فحقيقة فجعل المقسم مطلق اللفظ المتناول للمفرد والمركب».

انجام: «ادعا ان زيدا من افراد الاسد مبالغة فى دعوى الشجاعة كما فى الفرق بينهما».

انجامه: «وقد وقع الفراغ من تحرير هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب يوم الثلاثاء من شهر صفر المظفر على يد الاقل خليل ابن ابراهيم زاهد التبريزى اصلا والنسب مسكنا ومولدا ومدفنا انش [ان شاء الله] قد تم فى سنة الف ومائتين وثلاثة وثلاثين والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد واله الطيبين الطاهرين».

پس از انجامه، كاتب ۴ بيت شعر هم نوشته كه بخشى از آنها محو شده است و خواننده نمى شود.

۵. [الحقيقة والمجاز] «۱۴۱ ر - ۱۴۳ ر» (بلاغت - عربى) بخشى از كتابى است.

آغاز: «ومن علايم الحقيقة صحة السلب المجاز وعدمها الحقيقة والمراد... السلب على جهة الحقيقة عند اهل تلك اللغة».

انجام: «وقسموا الاستعارة باعتبار الجامع الى عامية وهى المبتدلة والى خاصية وهى الغريبة التى لا يطلع عليها الا الخواص».

۶. بندى از شرح باب حادى عشر «۱۴۴ پ»

۷. الدرّة النجفية فى الرد على الاشعرية

«۱۴۵ ر - ۱۹۴ پ» (كلام - عربى)

مؤلف: حسين بن نجف تبريزى نجفى (۱۲۵۱ق)

درباره اختلاف معتزليان و اشاعره پيرامون مسأله حسن و قبح كه در ۸ باب تنظيم شده است:

المشهد الغروی مشهد مولانا علی علیه افضل الصلوة والسلام.

سالتك الله الا ما دعوت لن

خط تمحيص ذنب دائما ابداً

يا ناظراً فيه اعطاك الاله به

كل الاماني والتوفيق والرشدا

في مدح الرسالة

ولا عيب فيها غير انك ان تفر

بما قد حوته صرت في شامخ الرتب

فلا تكتبن ما قد حوت من مباحث

ببحرٍ ولكنَّ خطَّ ذلك بالذهب».

این شماره در اصل دو نسخه بوده که در صحافی به

هم پیوسته‌اند. ۶ بخش اول یک قسمت و رساله آخر

نسخه بخش دوم آن را تشکیل می‌دهند.

خط: نسخ، کاتب و تاریخ کتابت: اواسط جمادی الثانی

۱۳۱۸ق (رساله اول)، خلیل بن حاجی ابراهیم زاهد

تبریزی در یکشنبه ربیع‌الاول ۱۲۳۳ق در نجف

(رساله سوم)، همو در سه‌شنبه صفر ۱۲۳۳ق (رساله

چهارم)، محمد بن ابراهیم نجل عبدان شروقی در

یکشنبه ۲۸ ربیع‌الاول ۱۲۳۳ق در نجف (رساله

هفتم).

عناوین و نشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده.

اوایل نسخه با علامت بلاغ مقابله. در صفحه آغازین

نسخه فهرست رساله‌های مجموعه و تملک مدرس

رضوی. بالای همه صفحات (تا برگ ۱۴۲) عبارت

«بسم الله تعالی» نوشته شده است. رساله آخر دارای

حاشیه‌نویسی با امضای «منه عفی الله عنه».

موضوعات و عناوین این رساله در حاشیه صفحات

هم نوشته شده است.

در صفحه خاتمه رساله آخر مجموعه کنار انجامه

کاتب مهر هشت گوش او به نقش: «محمد ۱۲۳۳»

نقش بسته است.

رکابه‌دار. جزوها در هر دو بخش ۸ برگی. بخش اول

دارای نشان صحاف در گوشه سمت راست بالای ورق

وسط هر جزو (به صورت خط کوچک اریبی که با خط

زن یا قلم آهنی کشیده شده و جز در برابر نور قابل تشخیص نیست).

در برجسب کاغذی عطف نام نسخه به این صورت

آمده است: «فوائد بحرالعلوم و استصحاب و شرح واقیه و

دره النجفیه» اما در لبه پایینی تنها نوشته شده: «رساله

حقیقه مجاز».

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. دارای چند نوع

ته‌نقش با تصویر اسب مزین و علامت VG و

علامتهای AL و PAKADISO.

۱۹۴، یک برگ، ۱۵/۴×۲۰/۷، ۲۳-۲۱ سطر، ۱۵/۵×۱۰.

جلد: طبله اول تیماج مشکى ضربی با ترنج و

سر ترنج و جدولهای گرهی. طبله دوم تیماج قهوه‌ای

ساده. قطر: ۲/۸.

خربداری شده در تیر ۱۳۲۳ش.

[شماره ثبت: ۲۶۶۴۱]

(۸۹۳۷)

المحور (المحرر فی فروع الشافعیة) (فقه - عربی)

مؤلف: عبدالکریم بن محمد رافعی قزوینی (۵۵۷-۶۲۳ق)

از انجام افتادگی دارد. از کتاب الجراح تا کتاب الکتابه.

کشف الظنون، ج ۲، ص ۶۱۲-۶۱۳؛ الشامل، فقه و

اصول، ج ۹، ص ۱۴۳-۱۴۹؛ دنا، ج ۹، ص ۱۷۱-۱۷۲؛

آستان قدس، ج ۲۱، ص ۱۱۶۲-۱۱۶۶.

آغاز: «کتاب الجراح. قال الله تعالی کتب علیکم

القصاص فی القتلی وعن رسول الله صلی الله علیه وسلم

لا یحل دم امرء مسلم الا باحدى ثلاث کفر بعد ایمان».

انجام موجود: «فان صدقه احدهما دون الآخر فنصیب

المصدق مکاتب ونصیب المکذب اذا حلف قن فان».

با ترجمه زیرنویس به فارسی.

آغاز ترجمه: «مکتوبی است در بیان کیفیت زخمها.

فرموده است خدای بزرگ فرض شده بر شما قصاص

گرفتن در کشته‌ها و روایت شده از پیغمبر خدای

-رحمت خدای بر وی باد و نیز سلامت خدای بر وی

باد - حلال نیست خون ریختن نفس مسلمان مگر به

یکی از سه چیز».

الرسائل السلطانية وما وجدت بها وكان من سببها ثم ما اوجب ذلك من تهنية وتعزية شفاعات واخوانيات وما اشبه ذلك ثم اعقبت هذا بما يسر الوقت من المنظوم من مدح ورثا وتشبيهات واوصاف وتشبيهات واوصاف وعتاب واستعجاب واستعطاف ونسب ونسب دون تبويب لذلك ولا ترتيب حسبما انتضاه الاستعجال».

الاعلام، ج ۶، ص ۲۵۶.

آغاز: «قال الشيخ الاجل الفقيه الاستاذ الاكمل ابو عبدالله محمد بن عبدون الخزرجي رحمه الله تعالى: الحمد لله اولى ما افتتح به الكلام وافضل ما عبده اولى الانتهاء وبدر الاختتام».

انجام: «البازل في اداء واجبه منتهى وسعه وامكانه فلان ورحمت الله تعالى وبركاته. تم الكتاب المبارك غير ما حال عن كتابته المحو بحمد الله وعونه... واعدانا الى ان تلقاه وهو راض عنا امين امين امين يا رب العالمين والحمد لله وحده».

۲. بديع الانشاء والصفات في المكاتبات والمراسلات

«۱۱۶ پ - ۱۴۰ پ» (منشآت - عربي)

مؤلف: مرعي بن يوسف بن ابي بكر كرمي مقدسي (-۱۰۳۳ ق) تنظيم شده در ۱۴ باب که نسخه ما ۹ باب آن را دارد:

الباب الاول: في معرفة طريقة المكاتبة.

الباب الثاني: في الفاظ السلام وصدور المكاتبات.

الباب الثالث: في مكاتبات الملوك والوزراء ومن في مقامهم.

الباب الرابع: في ذكر الاوصاف والالقب.

الباب الخامس: في ذكر الادعية.

الباب السادس: في رسائل الاشواق.

الباب السابع: في رسائل العتاب.

الباب الثامن: في رسائل التهاني.

الباب التاسع: في التعزية.

نوشته شده در ۱۰۲۹ ق.

از انجام افتادگی دارد.

مجلس، ج ۲۵، ص ۸-۶، ش ۷۰۰۵؛ ايضاح المكنون، ج ۱،

ص ۱۷۱؛ معجم المؤلفين، ج ۱۲، ص ۲۱۸-۲۱۹.

انجام ترجمه: «اگر تصدیق غلام را یکی ازیشان غیر آخرین پس نصیب تصدیق کننده مکاتب است و نصیب تکذیب کننده هر گاه سوگند خورد غلام است و اگر».

خط: نسخ معرب، ترجمه بین سطور به نستعلیق.

تاریخ کتابت: سده ۱۱-۱۲ هـ.

عناوین اصلی به ثلث جلی و عناوین فرعی نسخ

شنگرف. در صفحه عنوان نوشته شده: «در یوم

جمعه هجدهم شعبان المعظم ۱۳۰۱ سرکار امیرزاده

اعظم احمد خان تشریف به خانه داعی آورده از قرار

ماه هجده قران ۳۰۱». در پایان نسخه یادداشت

خریداری نسخه در صفر ۱۳۰۵ ق به قیمت دو تومان

نوشته فضل الله. و یادداشت در خانه آقا فرج الله در

غره ربیع الثانی ۱۳۱۲ ق و دو مهر ناخوانا. پایان نسخه

فهرست مطالب کتاب. در برگ ۱۰ و ۱۲۰ ر سه مهر

بیضوی محو شده.

رکابه دار. جزوها ۸ برگ. با نشان صحاف در گوشه

پایین سمت چپ ورق وسط هر جزء (به صورت

علامتی شبیه به عدد ۹). در لبة کاغذی بالای نسخه

نام کتاب نوشته شده است.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهیره. تهنقش دار با

علامت GA.

۲۱۲، یک برگ، ۲۸/۲×۱۵/۸، ۲۲ سطر، ۲۰/۵×۹.

جلد: تیماج مشکلی مجدول. مرمت شده با دو

تکه میشن عنابی رنگ. درون پارچه‌ای گلداز سرخ.

قطر: ۴/۴.

خریداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۱۳]

(۸۹۳۸)

مجموعه:

۱. [المراسلات] «۱ پ - ۱۱۶ پ» (منشآت - عربي)

مؤلف: محمد بن عبدون بن قاسم خزرجي (-۶۵۸ ق)

گزیده بهترین نامه‌ها و منشآت ادبیات عربی است که

بدون نظم و ترتیب خاصی جمع شده: «دون تلخیص

لسبیکه ولا ترتیب لناظم سلکه غیر اننی اعتنیت بتقدیم

آغاز: «قال الشيخ الامام العالم العلامة البحر الفهامة مرعى بن الامام الشيخ يوسف الحنبلى المقدسى رحمهما الله الحمد لله الذى اكرم الانسان وحلاه بحلية النطق والبيان وجعل اللسان ترجمان الجنان... وبعد فهذه اشارات يسيرة وعبارات قصيرة وضعتها فى المكاتبات وهذبته فى المراسلات يحتاج اليها ارباب الفضائل خصوصا من ابتلى بكثرة الرسايل او خدم الملوك والحكام».

انجام موجود: «الباب التاسع فى التعزية و هى التسليية والحث على الصبر... فلقد قدح هذا المصاب الجفون واسال عيون العيون».

خط: نسخ. تاريخ كتابت: سده ۱۱هـ.

عناوين و نشانیها شنگرف، بین ابیات ویرگول شنگرف رنگ، ظاهراً نسخه‌ای که کاتب از روی آن استنساخ کرده آسیب دیده بوده است چه در بعضی از صفحات جای چند سطر یا کلمه سفید مانده و در حاشیه‌اش نوشته شده «محو فی الاصل» (مانند برگهای ۱۰۹ ر، ۱۰۹ پ، ۱۱۱ ر، ۱۱۳ پ). این موارد بیشتر در برگهای آخر رساله اول است. در همان صفحات چند مورد هم از علامت سه نقطه شک (∴) استفاده شده که نشان دهنده خرابی نسخه اصل است (برگهای ۱۱۱ پ، ۱۱۲ ر). کمی تصحیح شده. در رساله دوم بعضی از عناوین و کلمات اصلی به رنگ سبز نوشته شده است.

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام کتاب و مؤلف هر دو رساله بدین صورت: «کتاب الشيخ الاجل الفقيه الاستاد الاكمل ابى عبدالله محمد بن عبدون الخزرجى رحمه الله تعالى ونفعنا بعلمه امين» و ذیل آن «وکتاب بديع الانتشاء والصفات فى المكاتبات والمراسلات للعلامة شيخ الاسلام الشيخ يوسف بن ابى بكر بن احمد المقدسى الحنبلى». تملک بهرام بن عبدالسلام با مهر بیضوی: «عبد بهرام سنه ۱۰۰۶»، تملک محمد شفیع بن محمد علی استرآبادی در مکه معظمه در ربیع الثانی ۱۱۰۵ق با مهر بیضوی: «محمد شفیع المذنبین ۱۰۹۹»، و تملک احمد بن کاسانی با

مهر چهارگوش او: «العبد احمد ۱۱۱۸».

رکابه دار. جزوها ۱۰ برگى.

کاغذ: نخودی آهار مهره ضخیم. حاشیه صفحات آغازین مرمت شده. تا برگ ۵۰ کاغذ شرقی و از آن جا به بعد فرنگی.

یک، ۱۴۰، یک برگ، ۱۷/۱، ۲۷، سطر، ۲۰×۱۲.

جلد: میسن عنابی مجدول، عطف چرم قهوه‌ای. قطر: ۳/۸.

خریداری از باقر رقت در خرداد ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۲۸۴۶]

(۸۹۳۹)

الدر المنشور من الخبر المأثور وغير المأثور

(گوناگون - عربی)

مؤلف: علی بن محمد بن حسن عاملی (۱۰۱۳ / ۱۰۱۴ - ۱۱۰۴ق)

جلد اول (۶ پ - ۱۴۶ ر) و جلد دوم (۱۴۶ پ - ۲۷۱ ر). فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۵۱-۵۳؛ دنا، ج ۴، ص ۱۱۰۳ - ۱۱۰۴.

آغاز: «الحمد لله ملهم الصواب ومذلل الصعاب ومفيضه واحسانه على من يشاء بغير حساب والصلوة والسلام على سيدنا محمد المرسل... وبعد فيقول اقل العباد على... اذاقه الله حلاوة المعرفة واليقين».

انجام:

علی انه قد کان يعرف قدرهم

وشانهم من کان اعظم شانا

عسى فرج ياتى به الله عاجلا

فكم ذا اقاسى ذلة وهوانا

انجامه: «وفرغ من نقله من المسودة الى المبيضة اقل العباد عملا واوفرهم جرماً وزلاً الفقير الى رحمة ربه الغنى بن الشيخ صالح عبدالمهدى عفى عنهما بمحمد وآله الكرام» (پایان جزء اول، برگ ۱۴۶ ر).

خط: نسخ. کاتب: عبدالمهدى بن شيخ صالح. تاريخ

کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوين و نشانیها شنگرف، عناوين به جز متن در

محمد وعترته» و «قد وجدت زيادة على ذلك في الكلام في الاخبارية وغيره بخط المصنف طاب ثراه». با برجسب کاغذی روی جلد و عطف نسخه که نام کتاب و شماره ۳۵۷ روی آن نوشته شده است. صفحه آخر بر عکس صحافی شده است. رکابه‌دار. سطراندازی شده با مسطر. جزوها ۸ برگه.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

۲۷۱ برگ، ۱/۱۴×۷/۲۶، ۲۲ سطر، ۹×۱۷/۵.

جلد: میشن عنابی. قطر: ۴/۱.

خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۲۴۸۱]

(۸۹۴۰)

مجموعه:

۱. [الخلل فی الصلوة] «۱-۷ ر» (فقه - عربی)

مؤلف: ناشناخته

احکام سهو و شک نماز که در دو قسم ترتیب یافته:

القسم الاول: فی السهو، وفيه مطالب:

المطلب الاول: فی المقدمات وهی خمس.

المطلب الثاني: فی سببه.

المطلب الثالث: فی احكامه وفيه مباحث.

القسم الثاني: فی الشك وفيه فصول:

الفصل الاول: فی المقدمات.

الفصل الثاني: فی السبب الموجب له ومساائله سبع.

الفصل الثالث: فی الاحكام وفيه بحثان.

درباره مؤلف این رساله اختلاف زیادی وجود دارد و بدین افراد نسبت داده شده است:

۱. ابوالحسن بن حسن بن علی بن جعفر بن عثمان خطی

قطیفی. در صفحه عنوان نسخه ش ۲۱۴۷/۱۵

کتابخانه ملک وی مؤلف کتاب دانسته شده است. آن

نسخه در سه‌شنبه ۱۲ رجب ۹۰۸ ق کتابت شده و

حواشی و دستخط حسین بن مفلح صیمری را دارد.

رک: ملک، ج ۵، ص ۴۳۶-۴۳۷؛ المحقق الطباطبائی

فی ذکراه السنویة الاولى، ج ۲، ص ۸۹۱؛ مرعشی،

ج ۳۲، ص ۷۳۸ و ج ۳۴، ص ۸۶-۸۷ و ۸۳۶.

حاشیه هم با قلم سرخ نوشته شده‌اند. بیشتر عناوین و سرفصل موضوعاتی که در حاشیه نوشته شده اصلاح شده‌اند. در حاشیه تصحیح شده، با بلاغ مقابله در حاشیه صفحات و همچنین در پایان نسخه. با کمی حاشیه‌نویسی از مؤلف با نشانی منه (در بسیاری از برگه‌ها مانند ۵۳، ۵۶، ۶۰، ۶۰، ۶۰، ۹۴، ۱۰۵ ر و...) در چند مورد این یادداشتها با دعای «سلمه الله» و «عفی الله عنه» همراه است (۱۵۶ ر و ۲۷۰ پ) که نشان می‌دهد نسخه در زمان زندگی مؤلف نوشته شده است.

شش برگ ابتدای نسخه این یادداشتها را دارد: معرفی کتاب از سید محمد مشکاة، فایده‌ای درباره افضلیت نکاح بر عبادت و حدیثی در این باب و تزویج، فهرست مطالب کتاب درون جدولهای شنگرفی (۱ پ - ۴ ر)، قصیده‌ای از حسن بن زین‌الدین عاملی ابن‌الشهید به نام النفحة القدسیة با مطلع:

تحققت ما الدنيا عليك تحاوله

فخذ حذر من يدري بمن هو قاتله

و توضیحی از ناظم قصیده درباره آن، و قصیده دیگری از او با مطلع:

الا فاض فاك الله يا من رسابله

تحقق منها للمحققين باطله

منقولاتی از میثم بحرانی در کتاب النجاة و صدوق در

فقیه درباره امامت و ولایت، و تملک اسدالله.

یادداشت‌های صفحه عنوان: نام کتاب و مؤلف، و این

یادداشت: «نقل من خط يد المصنف من المسودة».

مشکات هم به این مطلب در نوشته‌اش اشاره کرده

است: «هذه هي المبيضة الاولى التي نقلت من

المسودة الى البياض كما صرح به الكاتب في آخر

الجزء الاول».

پایان نسخه چند دستورالعمل برای تهیه داروهای

طبی و اشعاری از فرزندق و جامع الاخبار.

در صفحه آخر دو یادداشت آمده: «بلغ مقابلة من اوله

الى آخره على التمام بحسب ما اقتضا المقام...»

(پارگی) والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على

العثرة والحمد لولیه ومستحقه وصلواته علی سید خلقه وآله وعترته والحمد لله رب العالمین آمین».

انجامه: «فرغ من تعلیق هذه الرسالة العبد عبادالدین بن عبدالسمیع یوم الخمیس ضاحی نهار رابع والعشرون من جمادی الثانی لسنة سبعة عشر وتسعمائة والحمد لله رب العالمین آمین.

ان ترا عیباً فسد الخلا

جل من لا فيه عیب وعلا

تم تم تم».

۲. الناسخ والمنسوخ (۷ پ - ۱۳ ر) (علوم قرآن - عربی)
مؤلف: عبدالرحمن بن محمد حلی، ابن عتایقی (بعد از ۷۸۸ ق)

کامل.

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۴، ص ۲۱۰-۲۱۱؛ دنا، ج ۱۰، ص ۴۳۴-۴۳۵. نسخه‌های شماره ۱۸۰۵/۶۶ و ۴۹۰۰/۶۰ کتابخانه مجلس همین کتاب است که یک بار به منصور بن سبئی لِحسانی و بار دیگر به ابی القاسم جهة الله بن سلامه نسبت داده شده است. مجلس، ج ۹، ص ۳۶۴ و ج ۱۴، ص ۷۹-۸۰.

آغاز: «بسمله وبه نستعین وقل رب زدنی علماً. الحمد لله مکافاة لافضاله وصلواته علی محمد وآله وبعد فهذه رسالة فی علم الناسخ والمنسوخ فان ذلك اول ما يجب ان یبدا به من علوم القرآن».

۱. در دنا، ج ۴، ص ۱۰۲-۱۰۳ نسخه‌های این کتاب ذیل سه عنوان معرفی شده و به یکی بودن آنها توجهی نشده است.

۲. نام عتایقی در دو نسخه از این کتاب با تصحیف به صورت «الصائفی / الصایفی» ضبط شده و بدین سبب معرفی آن نسخه‌ها با اشکال و اشتباه همراه شده است:

الف. نسخه ش ۸۳۲۱/۲ مرعشی. در آن جا سال تألیف کتاب ۱۲۶۰ ق نوشته شده که آن هم می‌باید سال کتابت نسخه باشد.

رک: مرعشی، ج ۲۱، ص ۲۸۵.

ب. و نسخه ش ۱۲۳۳/۲۲ مجلس. رک: مجلس، ج ۴، ص ۱۸-۱۹. این مطلب در چاپ مجدد این فهرست نیز اصلاح نشده است (ص ۵۴).

۲. علی بن راشد قطیفی. بر مبنای یادداشت ظهر نسخه ش ض ۱۵۷۴۸ آستان قدس رضوی که در جمعه ۱۷ ربیع الثانی ۹۰۵ ق کتابت شده است. آستان قدس، ج ۲۱، ص ۸۱۷-۸۱۸.

۳. محمد بن مکی عاملی، شهید اول (۷۸۶ ق). که مطمئناً از آن او نیست. رک: راهنمای فهرست مرعشی، ج ۱، ص ۲۶؛ الشهید الاول حیات و آثاره، ص ۲۸۵-۲۸۷؛ مقدمه‌ای بر فقه شیعه، ص ۱۴۸.

۴. ابراهیم بن سلیمان قطیفی بحرانی (۹۵۰ ق). در ذریعه، ج ۱۲، ص ۲۶۶ و بر مبنای آن در دیگر فهرستها و منابع مانند مجلس، ج ۱۶، ص ۳۰۹-۳۱۰، ش ۵۴۰۵/۳؛ آستان قدس، ج ۲۰، ص ۲۴۰ و ج ۲۱، ص ۸۱۷-۸۱۹؛ مؤید قم، ج ۱، ص ۳۹۷.

۵. در صفحه عنوان نسخه ش ۷۵۱۸/۵ مدرسه سپهسالار از علامه حلی (۷۲۶ ق) و در فهرست کتابخانه شخصی سعدی حیدری با تردید از علامه حلی یا محقق حلی که بی تردید هر دو نادرست است. رک: سپهسالار، ج ۴، ص ۳۹۵؛ مجموعه مقالات کنگره کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی، ج ۲، ص ۷۴۵.

۵. علی بن حسین محقق کرکی (۹۴۰ ق) که ضمن مجموعه رسائل او چاپ شده و در بیشتر فهرستها تألیف او دانسته شده است. رک: ذریعه، ج ۷، ص ۲۴۸. استاد عبدالحسین حائری هم در مجلس، ج ۲۲، ص ۱۵۸-۱۵۹ با توجه به کتاب النجفیة فی سهو الصلوة الیومیة تألیف ابراهیم قطیفی و منقولاتش، رساله حاضر را از تألیفات کرکی دانسته است. همچنین رک: حیات المحقق الکرکی و آثاره، ج ۲، ص ۴۵۳-۴۵۷ و ج ۴، ص ۲۹۹-۳۴۰.

کامل.

آغاز: «الحمد لله الذی فطر السموات والارض واستونا ولو کان فیهما آلهة الا الله لفسدتا... وبعد فقد سألتنی ایها الاخ العزیز اعانک الله علی طاعته ان اورد لک باب الخلل الواقع فی الصلوة واقسامه».

انجام: «وتحصیلها ما ذکرنا وانا اسال الله تعالی العفو عما طغی به القلم او زلت به القدم انه ولی القدرة ومقبل

دنا، ج ٣، ص ١١٠٨-١١٠٩. آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين وبعد يقول العبد الفقير الى ربه الغنى مفلح بن حسن الصيمرى قد التمس منى بعض الاخوان الاعز على الكرام لدى ان اجمع له صيغ العقود والايقاعات». انجامة: «والتائيس بالحديث والتوديع اذا خرج. تم ما قصدنا ايراده والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين. فرغ من تعليقه مصنفه ومؤلفه الفقير الى الله الغنى مفلح بن حسن الصيمرى غفر الله له ولوالديه وللمؤمنين والمؤمنات يوم العاشر فى جمادى الاول سنة سبعين وثمانمائة هلالية وصل الله على محمد وآله الطاهرين وسلم كثيراً. الى هنا خط المصنف».

انجامة: «وكتب العبد الفقير الى الله الغنى عبادالدين بن عبدالسميع بن فياض الاسدى غفر الله لمن قرأه وترحم عليهما يوم الاثنين تاسع عشر ذى الحجة لسنة سبع عشر وتسعمائة والحمد لله رب العالمين وصل الله على محمد وآله اجمعين. ان ترا عيباً فسد الخلا جل من لا فيه عيب وعلا».

٥. فتح الابواب بين ذوى الالباب وبين رب الارباب
«٦٤٠ پ - ١١٩ ر»
مؤلف: على بن موسى ابن طاووس حلى (٥٨٩-٦٤٤ق)
كامل.

دنا، ج ٧، ص ٨٥٩؛ كتابخانه ابن طاووس، ص ٦٣-٦٤. آغاز: «يقول على ابن موسى ابن جعفر بن محمد بن محمد بن الطاووس احمد الله جل جلاله الذى عطف على اوليائه وخاصته ولطف لهم بما اراهم من اسرار ملكوته ومملكته».

انجامة: «وعلىنا الحساب فيشر عبادى الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه اولئك الذين هداهم الله واولئك هم اولى الالباب وهذا آخر ما اردنا ذكره فى هذا الباب وفرغ من كتابته يوم الاحد خامس جمادى الاول سنة ثمان واربعين وستمية وصل الله على سيد المرسلين محمد النبى وآله الطاهرين وسلم».

انجامة: «سورة النصر الى آخر القرآن ليس فيها ناسخ ولا منسوخ. فهذا ما اردنا ذكرها. فرغ من تسويدها جامعها عبدالرحمن بن محمد العتايقى وذلك سنة ستين وسبع ما يه هجرية».

انجامة: «وفرغ من تعليقها العبد عبادالدين بن عبدالسميع يوم الجمعة يوم الخامس والعشرون من جمادى الثانى لسنة سبع عشر وتسعمائة وذلك... الدين شهاب الدين احمد الشهير بالاعرج».

٣. كفاية الطالبين فى ما يجب على المكلفين
«١٣ پ - ٢٢ ر»
مؤلف: احمد بن عبدالله ابن متوج بحراني (-٨٢٠ق)
كامل.

آستان قدس، ج ٥، ص ٥٩٢-٥٩٤؛ ذريعه، ج ١٨، ص ٩٣؛ ملك، ج ٥، ص ٢٦٥ و ٤٣٣؛ مرعشى، ج ٢١، ص ٢٤٤؛ مقدمه اى بر فقه شيعه، ص ١٥١.

آغاز: «الحمد لله المتطول بجموده وافضاله المتفضل بسايف كرمه ونواله وصلى الله على سيدنا محمد النبى وآله اما بعد فقد سألت ايها الاخ... ان املى عليك رسالة موجزة فيما يجب على الاعيان وبمعرفة يتحقق الايمان واتبعنها بمسائل عمت بها بلوى المكلفين».

انجامة: «فانه لا يكفى فيها النقل والله اعلم وحيث وفيها بما وعدنا وسهل الله تعالى ما اردنا فلنقطع خطوات الافلام ونقبض عنان الكلام حامدين لذى الجلال والاكرام والطول والانعام مصليين على محمد وآله ائمة السلام (كذا) الاسلام والحمد لله رب العالمين وصلى... الطاهرين».

انجامة: «تمت الرسالة من مصنفات خاتمة المجتهدين الشهير بابن المتوج وكتبها اضعف العباد عبادالدين [بن] عبدالسميع من نسخة بخط والده رحمه الله تعالى آمين آمين والحمد لله رب العالمين».

٤. جواهر الكلمات فى صيغ العقود والايقاعات
«٢٤ پ - ٦٢ پ»
مؤلف: مفلح بن حسن صيمرى (سده ٥٩ هـ)
كامل.

۶. الاستغاثة فی بدع الثلاثة « ۱۲۰ ر - ۲۵۹ پ »

(کلام-عربی)

مؤلف: علی بن احمد کوفی (۳۵۲ق)

شامل هر دو جزء کتاب (آغاز تا ۱۸۶ پ جزء اول و ۱۸۷ پ تا پایان جزء دوم). از انجام افتادگی دارد. دنا، ج ۱، ص ۷۶۲-۷۶۳؛ فهرستگان حدیث، ج ۲، ص ۲۶۳-۲۶۴.

آغاز: «الحمد لله ذی الطول والامتنان والعزة والسلطان والعظمة والكبرياء والجبروت والالاء... اما بعد فانی لما تأملت ما علیه الامة فی احوالها».

انجام موجود: «وقد شرحنا من فساد و اوضحنا من بطلانه ما فيه كفاية ومقنع».

خط: نسخ. کاتب: عبادالدین بن عبدالسمیع بن فیاض اسدی. تاریخ کتابت: پیش از ظهر پنجشنبه ۲۴ جمادی الثانی ۹۱۷ق (رساله اول)، جمعه ۲۵ جمادی الثانی ۹۱۷ق (رساله دوم)، دوشنبه ۱۹ ذیحجه ۹۱۷ق (رساله چهارم). وی رساله سوم را از روی دستخط پدرش نوشته است.

عناوین و نشانیها شنگرف، به جز رساله پنجم که مشکى است. در پایان بعضی از سطور برای پر کردن فضای خالی از علامت ۵ استفاده شده است. با کمی تصحیح در حاشیه صفحات. در برگهای ۱۳ (پایان رساله دوم) و ۲۲ (پایان کتاب سوم) دو یادداشت از سید محمد مشکوة در معرفی آن کتابها و ترجمه مؤلفشان آمده است.

این نسخه در تملک شرفالدین محمد مکی بن محمد ضیاءالدین بن شمسالدین از ذریه شریف ابی عبدالله شهید محمد بن مکی مطلبی قرشی عاملی بوده و چندین جا یادداشت و مهر تملک او را دارد. مهر او با شکل مستطیل، نقش: «من ولد الشریف ابی عبدالله الشهد محمد بن مکی العاملی ۱۱۶۰» دارد و در مواضع متعددی ثبت شده است: ۱۳، ۲۲، ۲۴، ۶۴، ۱۱۹ پ. یادداشت تملک او نیز در این صفحات دیده می شود: ۷ ر سال ۱۱۶۴ق، ۱۳ ر سال ۱۱۶۳ق، ۲۲ ر سال ۱۱۶۴ق، ۲۲ پ سال ۱۱۶۴ق،

۲۴ ر در ۱۱۶۴ق، ۶۲ پ در ۱۱۶۴ق، ۶۴ ر در ۱۱۶۳ق و ۱۱۹ ر در ۱۱۶۳ق.

پایین برگ ۲۴ پ یک مهر مستطیل سیاه و پاره شده. در برگ ۶۴ ر پیش از شروع رساله استخاره نوشته شده: «استخاره فروختن خوب و نفروختن بد». رساله آخر نسخه به خط دیگری است هر چند آن هم کهنه و از سده ۱۰ه است. در صفحه عنوان این رساله نام رساله و مؤلف و تملک سید ادریس موسوی حسینی با مهر مستطیل پاک شده او و قیمت نسخه به خط سیاق نوشته شده است.

رکابه دار. سطراندازی شده با مسطر.

کاغذ: نخودی آهار مهره، برگهای رساله آخر آبخورده. دو، ۲۵۹، سه برگ، ۲/۱۶×۷/۲۵، ۲۵ و ۱۵ سطر، ۱۲×۱۹.

جلد: میشن سرخ مجدول ساده. قطر: ۴/۲.

خریداری از سید محمد مشکوة در خرداد ۱۳۴۴ش. [شماره ثبت: ۶۲۴۷۲] (← تصویر)

(۸۹۴۱)

مجموعه:

این شماره شامل دو کتاب جداگانه است که در یک مجلد صحافی شده اند.

۱. ابواب الجنان « ۱ ر - ۱۹۷ پ » (اخلاق - فارسی)

مؤلف: محمد بن فتح الله واعظ قزوینی (۱۰۲۷-۱۰۸۹ق) جلد اول. یک صفحه از مقدمه کتاب و دو برگ هم پیش از صفحه خاتمه نسخه افتاده است. فهرستواره، ج ۶، ص ۲۷۷-۲۷۹؛ دنا، ج ۱، ص ۱۰۹-۱۲۰. آغاز موجود: «که مهر لطفش عاجزان را چندان رو نداده که پرتو خورشید دامن از دست ذره [تواند کشید، سمیعی که نوازش] توفیقش ضعیفان را آن قدر قوی دست نکرده».

انجام: «مرحله باب اول را از مراحل ابواب ثمانیه کتاب ابواب الجنان که به تنهایی مجلدی می تواند بود

اصل هشتم: در ذکر احادیثی که تصریح شده در آنها به امامت ائمه اثنا عشر و حدیث من مات و لم یعرف امام زمانه.

اصل نهم: در ذکر برخی از فضایل مستلزم امامت مستنبط از آیات و احادیث و بیان افضلیت امیرالمؤمنین علی ابن ابیطالب^(ع).

اصل دهم: در مطاعن خلفای ثلاثه.

اصل یازدهم: در ذکر برخی از کلمات و خطب حضرت امیر که دال است بر بطلان خلافت خلفای ثلاثه.

اصل دوازدهم: در قلع ماده شبهه اهل خلاف از اجماع و غیره در این اصول اندراج یافته و دلایل و براهین قاطعه بر امامت بلا واسطه امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب و بطلان امامت خلفای ثلاثه.

خاتمه: در بیان مجملی از معاد.

پایان یافته در سه شنبه ۷ ربیع الثانی ۱۰۶۷ ق. کامل.

فهرستواره، ج ۹، ص ۳۴۸-۳۴۹؛ دنا، ج ۶، ص ۱۵۸. آغاز: «الحمد لله فاطر السموات والارض وجاعل الملكة والروح الواحد الاحد الذي ليس كمثل شىء وهو السميع البصير... اما بعد چنین گوید کمترین محتاج رحمت ایزد بی نیاز این کمال‌الدین حسین علی‌رضای منسوب به اردکان شیراز».

انجام: «و تبدیل و ایجاد و ابقا و افنا و غیر اینها چرا مستبعد باشد انما امره اذا اراد شیئاً ان يقول له کن فیکون فسبحان الذى بيده ملكوت كل شىء واليه يرجعون الحمد لله الذى وفقنا لتميم (كذا) هذا التاليف ويسر لنا الفراغ من اتمامه فى يوم الثلاثاء سابع شهر ربيع الثانى فى سنة سبع وستين والى من هجرة النبوية».

انجامه: «بعون الله المستعان تمام شد کتاب سفينة النجات من تالیف حسین علی رضایی بتاریخ شانزدهم ذی‌قعد سنه ۱۲۶۳ هجری یوم یکشنبه از قلم شکسته رقم مولوی نیاز علی بن شیخ غلام حسین خان بریلوی».

کتاب اول.

خط: نستعلیق، عبارات عربی نسخ معرب، کاتب:

محمدحسین بن عباس قلی بیگ غلام. تاریخ کتابت:

۹ صفر ۱۰۹۱ ق.

پیموده به سر منزل انجام آن رسید... و آثار مذکوره را به امزجه قلوب دردمندان سازگار و گوارا گردانیده توفیق اتمام باقی ابواب را بر وجه ثواب کرامت فرمایند. بمنه و کرمه والحمد لله رب العالمین».

انجامه: «تمام شد کتاب ابواب الجنان بتاریخ ۹ شهر صفر سنه ۱۰۹۱ تمت الكتاب بعون الملك الوهاب» و در حاشیه این انجامه به خطی دیگر نوشته شده: «مالک و کاتب کتاب مذکور العبد الاقل حرره محمدحسین بن عباس قلی بیگ غلام غفر ذنوبه و ستر عیوبه».

۲. سفينة النجات «۲۰۳ پ - ۲۹۱ ر» (کلام-فارسی) مؤلف: علی‌رضا بن حسین تجلی شیرازی اردکانی (د. ۱۰۸۵ / ۱۰۸۸ ق)

کتاب مختصری در باب عقاید فرقه اثنا عشریه است که هنگام بازگشت از هندوستان آن را قلمی کرده است. تنظیم شده در ۳ مقام و خاتمه:

مقام اول: در معرفه الله، مشتمل بر دو اساس.

اساس اول: در تقریر دلیل بر ثبوت واجب الوجود.

اساس دوم: در صفات واجب الوجود، و تمام مقصد در ضمن چهار منهج صورت پذیر خواهد شد.

مقام دوم: در نبوت، مشتمل بر فاتحه و چهار رکن.

فاتحه: در بیان معنی مراد از نبی.

رکن اول: در بیان ضرورت وجود نبی.

رکن دوم: در طریقه علم به نبوت.

رکن سیوم: در تقریر دلیل بر نبوت خاتم النبیین.

رکن چهارم: در عصمت نبی و بعضی دیگر از شرایط.

مقام سیوم: در امامت، مشتمل بر دوازده اصل.

اصل اول: در بیان برخی از اوصاف امام و شرایط امامت.

اصل دوم: در حدیث غدیر خم و متعلقات آن.

اصل سوم: در آیه ائمة و لیکم الله.

اصل چهارم: در حدیث منزلت.

اصل پنجم: در آیه تطهیر و بعضی از مناسبات.

اصل ششم: در حدیث تمسک و مناسبات آن.

اصل هفتم: در ذکر اخباری که مشتمل است بر وصایت و دلالت و خلافت و امثال آن.

کاغذ: صنعتی شکری نازک.
 ۲۱ سطر، ۲۳×۱۳.
 در برجسب کاغذی عطف جلد نام هر دورساله نوشته شده است.
 کل مجموعه دو، ۲۹۱، یک برگ، ۲۸/۸×۱۹/۳.
 جلد: میشن بنفش ساده. قطر: ۳/۶.
 خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
 [شماره ثبت: ۲۲۴۰۲]

(۸۹۴۲)

مجموعه:

۱. دیوان ظهوری «ص ۴-۱۸» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵-ق)
 شامل قصاید.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۹۲-۷۹۴؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۸۸۰ و ۲۴۱۹-۲۴۲۱؛ دنا، ج ۵، ص ۲۶۴-۲۶۶.
 آغاز:

خمش چون شوم از غیب می‌کند ندا
 که لب میند ز مدح اجلة الحکما
 مسیح ملک شفا خضر وادی الهام
 سمی خیر خلائق عزیز مصر لقا

انجام:

یا رب به شهنشاہ خراسان که رسائی
 بیچاره غریبان دکن را به خراسان

۳. شهر آشوب «ص ۱۹-۲۸ متن و ۲۹-۴۴ حاشیه»

مؤلف: محمد شفیع

دانشگاه تهران، ج ۱۰ ص ۱۸۴۱؛ شهر آشوب در شعر فارسی، ص ۳۰۱-۳۰۰.

آغاز: «عرضه داشت ملازمان پادشاهزاده والا تبار هندوستان به موقف عرض علمای اعلام دین مبین و فضلی دار الاسلام ایران زمین».

انجام: «و نگو نساری ایشان از درگاه اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین مسئلت نموده و می‌نمایم. امید که به هدف اجابت مقرون باد برب العباد».

عناوین و نشانیها شنگرف بر فراز آیات و احادیث و ابتدای بندها و بخشهای فرعی کتاب خط شنگرف، بین جملات و پاره‌های اشعار دوا بر تو خالی شنگرف کوچک. در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد (ص ۳۳۷). آغاز نسخه دستخط گلچین معانی که نوشته از نسخه فیش تهیه شد (ش ۲۳۶۸). بالای برگ ۲ پ مهری مستطیلی دیده می‌شود که به خاطر برش صفحه و وصالی و آبخوردگی تقریباً ناخوانا شده است. برگ ۵۹ ر و ۱۳۶ ر مهر مستطیل پاک شده، رکابه‌دار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره نازک، آبخورده، حاشیه صفحات وصالی شده.

۲۵ سطر، ۲۳×۱۴/۵.

کتاب دوم.

خط: نستعلیق، کاتب: مولوی نیاز علی بن شیخ غلام حسین خان بریلوی. تاریخ کتابت: یکشنبه ۱۶ ذی‌قعدة ۱۲۶۳ق.

نسخه‌پردازى هندی، عناوین و نشانیها شنگرف، خطبه کتاب به خط ثلث مشکول جلی، صفحات مجدول به شنگرف و مشکوی، در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارد، در حاشیه بعضی از صفحات علامت سه نقطه شک (:) گذارده شده است (مانند ص ۲۱، ۲۳۹، ۲۸۶، ۲۹۷، ۳۰۴، ۳۰۹، ۳۰۸، ۳۱۷ و...)، گاهی هم دو نقطه گذارده شده که معنای آن را نمی‌دانم (مانند ص ۲۴۰ و ۲۵۴). در برگ الحاقی آغاز نام کتاب و مؤلف و یادداشت خریداری آن در صفر ۱۲۷۵ق در شهر پشاور از بلاد سندل افغان از اقل سادات حسینی علی‌اکبر موسوی شیرازی مشتهر به حکیم (برگ ۲۰۰ ر)، در ۲۰۲ ر - ۲۰۲ پ فهرست کتب معتبره اهل سنت و جماعت که درین کتاب از آنها روایت و اخبار و اقوال بر حقیقت مذهب اثنا عشریه نقل شده (شامل نام ۹۲ کتاب)، در برگ آخر نسخه مهر بیضوی کوچک به نقش: «محمد مهدی».

رکابه‌دار.

۴. محمود و ایاز «ص ۲۹-۸۲ متن و ۸۲-۹۶ حاشیه»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدحسن زلالی خوانساری (۱۰۳۱ق)
رک: ش ۸۸۳۴/۲.
آغاز:
به نام آن که محمودش ایاز است
غمش بستخانه راز و نیاز است
شب و روز از پی خدمت به درگاه
سایهی می‌کنم از دور چون آه
انجام:
چرایبی این چنین غافل نشسته
برادر زیر دیوار شکسته
درین دریای پر شور آشنا کیست
خدا دستت بگیرد ناخدا کیست
۲. دیوان شاپور تهرانی «ص ۸۴-۱۸۷»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: ارجاسب بن خواجه شاپور تهرانی (سده ۵۱۱)
شامل قصاید، ترجیع‌بند، غزلیات و رباعیات. در نسخه
با نام «دیوان شاپور هندی».
منزوی، ج ۳، ص ۱۸۷۳-۱۸۷۴ و ۲۳۶۹؛ مشترک
پاکستان، ج ۷، ص ۷۹۸-۷۹۹ و ج ۹، ص ۲۱۳۰-۲۱۳۱؛
دنا، ج ۵، ص ۲۱۰-۲۱۱.
آغاز:
چه مژده دارد از آن شاخ گل نسیم بهار
که رقص می‌کند از شوق بر سرم دستار
چه عشرتست که منتقار بلبلان گوید
ز نغمه سوده چو مضراب مطربان از تار
انجام:
آن کعبه که خانه خدایست به حالت
این کعبه که جلوه می‌کند بدل گشت
۳. دیوان ظهوری «ص ۱۸۸-۳۵۸»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
شامل غزلیات.
آغاز:
آن که خواهد داشت فردا رحمتش دیوان ما
گشته وصفش آفتاب مطلع دیوان ما
انجام:
انجمن افروزی انجم ظهوری کهنه شد
می‌کنم بر سینه... چراغانی نوی
۴. مثنوی «ص ۳۵۸-۳۷۱»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
آغاز:
ای خوی تو خصم دوستداری
بیزار ز عهده استواری
از گردن خود فکنده طاقت
از عشق تو بار بردباری
انجام:
به این بیگانگی نگذر ز پیشم
نمی‌دانی چه مقدار آشنایی
ظهوری بر تو می‌آید مرا رحم
که دایم از مراد خود جدایی
۵. ساقی نامه «ص ۳۷۶-۴۵۵»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۹۴-۷۹۷؛ منزوی، ج ۴،
ص ۲۸۷۵-۲۸۷۷؛ دنا، ج ۶، ص ۱۱-۱۲؛ تذکره میخانه،
ص ۳۶۵-۴۱۲.
آغاز:
ثنا می‌کنم ایسزد پاک را
ثـریرا ده طارم تاک را
که خورشید را صورت جام ازوست
شراب شفق درخـم شام ازوست
انجام:
بیا ساقی ای تلخ شیرین دهان
بسه جان بست مهر نه برهان
که گرد (کذا) به حسرت سخنها تمام
چـو در آخر نامه رد والسـلام

۶. رباعیات «ص ۴۵۶-۴۵۸ و ۴۶۳-۴۶۴»
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)
 ص ۴۵۹-۴۶۲ به اشتباه در وسط این بخش صحافی شده‌اند. از رکابه و متن مشخص است که ادامه ص ۴۵۸ در ص ۴۶۳ آمده است.
 آغاز:
 یا رب نظری که چشم جان باز کنم
 یا رب جگری که رزم خود ساز کنم
 یا رب عشقی که شور در ملک نهم
 یا رب حسنی که بر جهان ناز کنم
 انجام:
- گر سینه داغدار داری داری
 گر ناله شعله‌خوار داری داری
 این جا نه به زر کار برآید نه به زور
 گگر گریه زار زار داری داری
۷. [منظومه] «ص ۱۸-۳ حاشیه»
 منظومه‌ای که از آغاز و انجام ناقص است و بدین دلیل شناخته نشد.
 آغاز موجود:
 گره شد همچو کو نطفه در پشت
 به لب چسبیده آتش را سرانگشت
 درون خلوتی شد هوش غزنی
 که بودی دسته گل ساغر می
 انجام موجود:
 ز بس جوشی که خون از چشم تر زد
 گل اشک از سر تابوت سر زد
 گران می‌رفت تابوت جهانان
 زیر دستان به زیرش پای کوبان
۸. قصیده «ص ۲۰-۲۷ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: معزالدین محمدا، مولوی خان
 این قصیده با خط جدیدتری به نسخه اضافه شده است.
 آغاز: هو. قصیده میرزا معزالدین محمدا مشهور به مولوی خان
 در دست ما همین صلواتیست والسلام
۹. اشعار انوری «ص ۸۱ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمد بن علی بن اسحاق ابیوردی، انوری (سده ۵ه)
 چند بیت از اشعار اوست با عنوان: «من کلام انوری علیه الرحمه».
۱۰. فرهاد و شیرین «ص ۹۶-۱۱۱ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمد بن علی عرفی شیرازی (-۹۹۹ق)
 مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۰۵-۷۰۶؛ منزوی، ج ۴، ص ۲۷۸۷-۲۷۸۸؛ دنا، ج ۴، ص ۸۷۰.
 آغاز:
 خداوندا دلم بی‌نور تنگ است
 دل من تنگ و کوه طور سنگ است
 دلم را غوطه ده در چشمه حور
 تجلی کن که موسی هست در طور
 انجام:
 شده پر دامن صحرا و پشته
 ز خون مرده سیماب گشته
 صف دشمن ز گوشش گشت دلگیر
 سپر انداختند از بیم شمشیر
۱۱. جواهر الاسرار «ص ۱۱۲-۱۱۳ حاشیه» (عرفان-فارسی)
 مؤلف: محمد بن عبدالملک اسفراینی، آذری (۷۸۴-۸۶۶ق)
 این نسخه تنها دیباچه کتاب را دارد.
 رک: ش ۸۸۵۱.
 آغاز: «حمد و ستایش مرعلیمی را که عنقاء عقل
 علامه گیر انسانی را علم علم الانسان ما لم یعلم
 برافراخت».

- صلی الله علی محمد اشرف الناس و الانام و علی جمیع اولاده افضل الخواص و العوام و علی من اولی التحیه و السلام».
۱۲. دیباچه گلزار ابراهیم «ص ۱۱۳ - ۱۲۰ حاشیه»
(منشآت - فارسی)
- مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)
رک: ش ۵/۸۸۵۲.
- آغاز: «خرمن چمن سخن به طراوت حمد بهار پیرانیست که گلزار ابراهیم در رخسار یوسف طلعتان نمرود نخوت رسانیده».
- انجام: داستانت شد ختم بستان رخس غیرت گلزار ابراهیم باد
زین دعاها بر اجابت منت بسیار باد
در حاشیه ص ۱۱۹ - ۱۲۰ بخشی از انجام دیباچه گلزار ابراهیم و آغاز دیباچه خوان خلیل تکرار شده است. نوشته‌های این صفحات دقیقاً مطابق با صفحات ۱۱۷ و ۱۱۸ است.
۱۳. دیباچه خوان خلیل «ص ۱۲۰ - ۱۳۱ حاشیه»
(منشآت - فارسی)
- مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ق)
رک: ش ۱/۸۸۵۲.
- آغاز: ای از تو بر اهل تخت و اکیلل سیبل
گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل
... شکر موهبت جلیلی که حضرت ابراهیم یکی از پیشکاران خوان خلت اوست چه اندازه شرح و بیان».
- انجام: تا درین مهمانسرا خوان خلیل آید به یاد
مسیزبان خلق ابراهیم عادلشاه بود
۱۴. سراج المنیر «ص ۱۳۱ حاشیه» (اخلاق - فارسی)
مؤلف: محمد شریف بن محمد کاشف شیرازی (۱۰۰۱-۱۰۶۰ق)
- این نسخه تنها دیباچه کتاب را دارد.
رک: ش ۲۱/۸۸۵۲.
- آغاز: «ستایش کریمی را که حلیه خلتش زیوری است
زیبنده و رشحه محبتش گوهری است ارزنده».
- انجام: «هر کس ز تو امروز بگرداند رو
فردا به کدام دیده بیند رویت
اسد الله الغالب امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام».
۱۵. روضة الصفاء فی سیره الانبیاء والملوک والخلفاء
(ص ۱۳۱ - ۱۳۴ حاشیه) (تاریخ - فارسی)
مؤلف: محمد بن خاوند شاه بن محمود، میر خواند (۸۳۷ - ۹۰۳ق)
این نسخه دیباچه جلد اول کتاب است.
رک: ش ۹۰/۸۸۵۳.
- آغاز: «زیب فهرست نسخه مفاخر انبیای عالی مکان و
زینت دیباچه مجموعه مآثر سلاطین گردون ایوان».
- انجام: «الموده فی القربی معلم است صلی الله علیه
وآله وسلّم واتباعه واحبائه واشیاعه وسلم تسلیما
کثیرا».
۱۶. دیباچه دیوان فرقتی کاشانی
(ص ۱۳۴ - ۱۳۸ حاشیه) (ادبیات - فارسی)
مؤلف: عبدالکریم بن علی کاشانی (سده ۱۱هـ)
دیباچه دیوان میرزا ابوتراب فرزند خواجه علی بیگ
انجدانی فرقتی کاشانی است.
در این دیباچه سرگذشت شاعر و چند سروده در رثا
و ماده تاریخ فوت او نقل شده است.
دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۲۷۰ و ج ۱۲، ص ۲۷۳۳-۲۷۳۴.
- آغاز: «حمدی که عندلیبان گلشن نظم در گلزار الفاظ
به هزار دستان بهترین نوایی سرایند و شکری که مرغان
خوش الحان...»
۱. فرقتی در شب جمعه ۱۴ شعبان ۱۰۲۵ق درگذشت.

هر زبانی که نه ذکر تو کند گویا نیست

ناظری را که تو منظور نه بینا نیست»
انجام: «را به نظر آورده از آن بیوشند و در افشای آن
نکوشند امید که قبول بزیر باد بمحمد واله الامجاد».

۱۷. تعریف کشمیر (وصف کشمیر) «ص ۱۳۸-۱۴۰ حاشیه»
(منشآت - فارسی)

مؤلف: طغرای مشهدی (۱۱۰۰ق)

به نظم و نثر در وصف کشمیر است.
از انجام ناتمام مانده است.

مجلس: ج ۳۶، ص ۳۷۸-۳۷۹، ش ۱۳۴۴۳/۷ و ۴۲۳-۴۲۴
و ج ۳۸، ص ۳۰۴، ش ۱۴۲۰۹/۲۲۱ و ۳۱۸، ش
۱۴۲۱۵/۴۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷، ص ۵۳۸؛
ملک، ج ۸، ص ۷ و ۳۳۸؛ خطی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲،
ص ۵۱-۵۲.

آغاز: «ثنای بهار پیرایی که انگشت سبزه را به
دانه‌های شبنم غلطان سبچه گردان تهلیل خویش نمود».
انجام موجود: «از آتش افروزی صوت گلو سوز
استخوان سینه عود به سوختگی دود ساعتی نگذرد که
زبان».

۱۸. گل کشتی «ص ۱۴۱-۱۵۴ حاشیه» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: عبدالعالی بن محمد مؤمن نجات قمی اصفهانی (ح-)
(۱۱۴۰ق)

در نسخه با نام «گل کُشتی میر نجات اصفهانی».

منزوی، ج ۴، ص ۳۰۸۲؛ دنا، ج ۸، ص ۹۵۹-۹۶۰.

آغاز:

در گپ عشق هر آن نام که دلخواه بود

زیبتش نام خوش حضرت الله بود
کشتی عشق که فن و فرجش اخلاص است
نطعیش حق دل عاشق خاص الخاص است

انجام:

هست چون غنچه گل بر سر دل چون کامش

کردم از گلشن لطف گل کشتی نامش

غنچه گل که بود بر سر دل تاریخ است

شکر الله که در چشم منافق هیچ است

آفرین باد به رندی که جوابش گوید

خزفی در نظرش در جنابش گوید

آفرین نیز به رندی که بخواند گاهی

یاد آرد ز من سوخته جانکاهی

۱۹. خلد برین «ص ۱۵۴-۱۸۰ حاشیه» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: کمال‌الدین وحشی بافقی یزدی (۹۹۱ق)

در نسخه با نام «خلد برین مولانا وحشی علیه الرحمة».
رک: ش ۸۸۶۲/۲.

آغاز:

خامه بر او برد صدای صریر

بلبلی از خلد برین زد صفر

خلد برین ساحت این گلشن است

خامه در آن بلبل داستان زنت

انجام:

فیض ازل از نظر اهل راز

کرد دری بر رخ مقصود باز

آن که ترا مایه جان می‌دهد

هر چه طلب می‌کنی آن می‌دهد

۲۰. فرهاد و شیرین «ص ۱۸۰-۲۲۹ حاشیه»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: کمال‌الدین وحشی بافقی یزدی (۹۹۱ق)

در نسخه با نام «فرهاد و شیرین مولانا وحشی».

منزوی، ج ۴، ص ۳۰۲۳-۳۰۲۷؛ دنا، ج ۷، ص ۹۶۸-
۹۷۲.

آغاز: در توحید باری تعالی شانه

الهی سینه‌ای ده آتش افروز

در آن سینه دلی وان دل همه سوز

هر آن دل را که سوزی نیست دل نیست

دل افسرده غیر از آب و گل نیست

- انجام:**
نوی عشق‌بازی خوش نوایست
که هر آهنگ او را می بجایست
اگر چه صد نوا خیزد ازین چنگ
چه نیکو بنگری باشد یک آهنگ
۲۱. فوز عظیم «ص ۲۲۹-۲۶۴ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: عظیمای نیشابوری فرزند سید رضای قیدی (-۱۱۱۰ / ۱۱۱۱ق)
دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۵۷۳-۳۵۷۲؛ منزوی، ج ۴، ص ۳۰۳۲؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۹۶۹-۹۶۸؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۶۴۲.
آغاز: در توحید گوید، بسمله.
دارم سر حمد حق تعالی
ام للانسنان ما تمئی
فوزیست عظیم اگر دهد دست
این نقش که از بیرون من بست
- انجام:**
هر چند ثنای او سخنندان
بیرون بود از حدود امکان
بر من شده نکته دگر فرض
در فوز عظیم می‌کنم عرض
۲۲. نقاش و صورت «ص ۲۶۵-۲۹۷ حاشیه»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: ناصرعلی سهرندی، علی (-۱۱۰۸ق)
منزوی، ج ۳، ص ۲۴۴۸-۲۴۴۹ و ج ۴، ص ۳۱۳۶ و ۳۲۸۱-۳۲۸۲؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۹۸۳-۹۸۲؛ مجلس، ج ۸، ص ۴۲۶ و ج ۳۸، ص ۱۸۳ و ۳۵۷-۳۵۶؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۶۴۸؛ ذریعه، ج ۱۲، ص ۱۰۴ (ناشناخته با نام ساقی نامه) و ج ۱۹، ص ۳۲۵.
آغاز: هو العزیز
الهی ذره دردی به جان ریز
شر در پنبه زار استخوان ریز
- بسوزان از محبت پیکرم را
به آتش رنگ کن بال و پرم را
- انجام:**
علی ای بی ادب این حرف بس کن
دعایی با اجابت هم نفس کن
بنازد تا چراغ آسمان رنگ
نیاید تا به مینای فلک رنگ
جهان در سایه احسان او باد
فلک قایم به فرزندان او باد
۲۳. حاتم نامه «ص ۲۹۸-۳۰۳ حاشیه» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (-۱۰۵۷ق)
در نسخه با نام «قصیده محمدقلی سلیم در باب مهمان شدن اهل قافله در سر تربت حاتم».
کامل.
منزوی، ج ۴، ص ۲۷۵۹؛ مجلس، ج ۱۷، ص ۳۷۱ و ج ۳۸، ص ۱۸۵ و ۲۳۷؛ ملک، ج ۸، ص ۴۳۲؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۱۰۱ و ج ۱۶، ص ۷۰۸؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۸۶۶ (با نام مثنوی سلیم) و ج ۹، ص ۱۸۷۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۷۴.
آغاز:
راوی افسانه اهل کرم
طوطی پر ریخته یعنی قلم
نقل کند کز پی سامان کار
قافله جمع شد از هر دیار
- انجام:**
ای چو گل افکنده هوسهای تو
بر سر زر لرزه بر اعضای تو
داری اگر اصل چو در یتیم
روی مگردان ز کرم چون سلیم
۲۴. ساده دل (حمارنامه) «ص ۳۰۳-۳۰۶ حاشیه»
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (-۱۰۵۷ق)
کامل.

- مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۸۶۴؛ منزوی، ج ۴، ص ۲۸۵۶؛
مجلس، ج ۱۰، ص ۴۴۱ (در آن جا به اشتباه کاتب نسخه
یعنی محمدابراهیم مشتری سراینده آن دانسته شده
است) و ج ۱۷، ص ۳۷۸؛ خطی دائرةالمعارف، ج ۲،
ص ۱۳۷؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۷۰۸؛ ملک، ج ۸،
ص ۵۹ و ج ۹، ص ۲۹۵.
آغاز: در تعریف خر گوید:
ساده دلی را ز پی راه دور
گشت خری چون خر عیسی ضرور
جانب بازارچه شد جلوه‌گر
دید فضایی چو جهان پر ز خر
انجام:
گفت که ای یار تو بهتر شدی
باز چو گردی که چنین خر شدی
آه که در حلقه امید و بیم
بود ز من ساده‌تری ای سلیم
۲۵. تعریف کشمیر (وصف کشمیر)
(ص ۳۰۶-۳۲۳ حاشیه) (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
در نسخه با نام «محمدقلی سلیم در تعریف کوه کشمیر
فرماید».
منزوی، ج ۴، ص ۳۲۹۹؛ مشترک پاکستان، ج ۷،
ص ۸۶۷؛ ذریعه، ج ۱۹، ص ۳۳۴؛ مجلس، ج ۳، ص ۲۴۱-
۲۴۲، ش ۹۹۵ و ج ۱۷، ص ۳۷۸ و ج ۳۶، ص ۴۳۰؛ سنا،
ج ۱، ص ۲۲۲، ملک، ج ۸، ص ۳۳۹؛ دانشگاه تهران، ج ۱۴،
ص ۳۶۹۵.
آغاز:
سخن هر جا ز صنع کردگار است
گواه پای برجا کوهسار است
خصوصا کوه گردون قدر کشمیر
که تیغش می‌زند بر ابر شمشیر
انجام:
مبادا از انگ خلد بیرون
بود محشور با شیرنگ و گلگون
- شفاعت خواه باداش داور
سراق و دلدل او را روز محشر
۲۶. مثنوی در مذمت اهل تزویر و حيله
(ص ۳۲۳-۳۴۱ حاشیه) (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
در نسخه با نام «محمدقلی سلیم در مذمت اهل تزویر و
حيله فرماید».
مجلس، ج ۳، ص ۲۴۱-۲۴۲، ش ۹۹۵.
آغاز:
نه بینم خوش زمین و آسمان را
به خیر آرد خداکار جهان را
جهان امروز راحت را تلف کرد
که رسم دوستی را برطرف کرد
انجام:
تا دهد گاه تلخ و گه شیرین
سفره آسمان و خوان زمین
تلخ و شیرین این دو خان گشاد
وقف خصمان و دوستانش باد
۲۷. دیوان سلیم تهرانی (ص ۳۴۱-۳۵۸ حاشیه)
(ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
شامل قصاید.
منزوی، ج ۳، ص ۲۳۶۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷،
ص ۸۶۳-۸۶۴؛ دنا، ج ۵، ص ۱۹۹-۲۰۱.
آغاز:
اگر برم به سوی چشم اشکیار انگشت
شود چو ماه نو آسوده غبار انگشت
ز ریشه شانه عاج است ناخنم گویی
ز بس گزیده ازوست روزگار انگشت
انجام:
ز سیل حادثه دایم مقام دشمن تو
بود چو خانه شطرنج بی در و دیوار

خونساری در دیباچه‌ای که مطلع الانوار در مقابل اسطرلاب ملا محمدباقر یزدی نوشته. حمد بیرون از میزان عقول و حواس و سیاس بیرون از مقیاس اندازه و غیاث (کذا)».

انجام: «درین باب مرتب داشت مشتمل بر مقدمه و خاتمه. الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً».

۳۱. وقفنامه «ص ۳۶۶-۳۶۸ حاشیه» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
رک: ش ۸۹۰۸/۱۱.

آغاز: «وقف نامه که اقایی طاب ثراه به جهت میرزایی میرزا رضی حوا بیگم نوشته‌اند. آب و رنگ گلستان سخن پردازی و گلگونه بهارستان معنی طرازی وقف چهره دلزای شاهد».

انجام: «بتوفیقات الملک الصمد المومید بتاییدات الفرد الاحد میرزا رضیا للسیادة والنجابة والنقابة والفضيلة».

۳۲. گلزار عباسی «ص ۳۶۹-۳۹۸ حاشیه»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمدطاهر بن محمدحسین، وحید قزوینی (۱۱۱۲ ق) کامل. در نسخه با نام «گلزار عباسی طوطی شکرستان توحید نواب مغفرت ماب میرزا طاهر وحید رحمه الله». منزوی، ج ۴، ص ۳۰۶۹-۳۰۷۰؛ ذریعه، ج ۱۸، ص ۲۱۷؛ دنا، ج ۸، ص ۹۳۱.

آغاز:

خسروی بود در دیار عراق

همچو شمشیر خود به گیتی طاق

نه عراقش همین به فرمان بود

پادشاه دیار ایران بود

انجام:

دارش از عمر و بخت برخوردار

تسا که باشد نشان لیل و نهار

خاطرش در جهان مباد غمین

هر که گوید ز روی صدق امین

۲۸. نامه عبدالرزاق قمی به میرزا سعید حکیم باشی

«ص ۳۵۸-۳۶۰ حاشیه» (منشآت - فارسی)

مؤلف: عبدالرزاق بن علی فیاض لاهیجی قمی (۱۰۷۲ ق)

در آغاز نوشته شده: «قطعه‌ای که مولانا عبدالرزاق قمی به میرزا سعید حکیم باشی شاگرد خود نوشته بودند بنا بر آن که شخصی از خویشان میرزا سعید در خدمت آخوند منع نمودند چون نوشته که من بعد نزد آخوند به درست خواندن نرفته اجتناب نماید که آخوند شوخ طبع است و بعد از استماع این معنی فیما بین ایشان جواب و سوال رود».

رک: ش ۵۶ و ۵۵/۸۸۸۰.

آغاز: قطعه‌ای که آخوند ملا عبدالرزاق به میرزا سعید اولاً نوشته‌اند.

ای جوهری که در ته این هشت نه بساط

چشم خرد ندیده چو تو یک در خوشاب

انجام:

یوسف نگاه داشتن از گرگ لازم است

ور نه چه سود خانه چشم پدر خراب

۲۹. نامه میرزا سعید حکیم باشی در پاسخ عبدالرزاق قمی

«ص ۳۶۰-۳۶۲ حاشیه» (منشآت - فارسی)

مؤلف: محمدسعید بن محمدباقر حکیم قمی، تنها (سده ۱۱ هـ)
آغاز: میرزا سعید حکیم باشی در جواب آخوند سلمه الله نوشته‌اند.

من کیستم که منع کنم نور ماه را

من کیستم که پرده پوشم بر آفتاب

انجام:

محصولش آن که در ره یاری و دوستی

در حق آن جناب بدی کردم ارتکاب

۳۰. دیباچه مطلع الانوار «ص ۳۶۲-۳۶۶ حاشیه»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)

رک: ش ۸۸۵۲/۱۰.

آغاز: «انشایی که افصح المتکلمین اقایی اقا حسین

۳۳. دیوان سلیم تهرانی «ص ۳۹۸-۴۶۴ حاشیه»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)

شامل قصاید.

آغاز:

رفته در تاب و به کف بگرفته تیغی همچو آب
بهر قتل می‌رسد آن شوخ با این آب و تاب
زنده می‌گردد پس از مردن چو بر من بگذرد
می‌شود بیدار چون بر خفته تابد آفتاب

انجام:

وصی احمد مرسل علی ولی الله

که کوه را نبرد با وقار او تمکین
خط: شکسته نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

اشعار نوشته شده در متن و حاشیه، بیشتر بخشها به صورت چلیپا، در بخشهایی دوردیف در حاشیه کتابت شده است. همه صفحات جدولکشی شده با زر تحریردار.

یادداشت‌های برگهای الحاقی آغاز نسخه: فهرست رساله‌ها و مطالب نسخه، چند رباعی شهر آشوب در توصیف صحاف و قصاب و دلاک، تملک فرسوده علی بن محمدحسین در ۱۱۵۵ق، دو حرز، اثر ۳ مهر بیضوی و ۴ مهر گلابی شکل سیاه شده (اثر این مهر اخیر در ص ۴ و ۱۴۲ هم هست که چنین خوانده می‌شود: «صح یا ناصر ۱۲۴۵»).

پایان نسخه یادداشت قرضهای حاجی، یک رباعی از صافی اصفهانی و یک مهر بیضوی ناخوانا.

رکابه دار. جزوها ۸ برگ.

کاغذ: نیلی آهارمهره.

دو، ۲۳۱، دو، ۱۶/۴×۲۸/۳، سسطور چلیپا، اندازه جدول: ۱۱×۲۱.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی. با ترنج و سرترنج زرین و جدولهای گرهی. قطر: ۳/۶.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۳۳۵۰]

(۸۹۴۳)

مجموعه:

۱. ترجمه سیرت النبی «پ ۱ - پ ۱۹۲»

(تاریخ پیامبران - فارسی)

مؤلف: اسحاق بن محمد همدانی، قاضی ابرقوه (۵۸۲-۶۲۳ق)
از انجام افتادگی دارد. بخش مربوط به خبر حرب صفین هم نانوشته رها شده است (برگ ۱۶۸ر).

فهرستواره، ج ۳، ص ۱۵۸۸-۱۵۸۹؛ دنا، ج ۶، ص ۲۸۴؛ مقدمه چاپ اصغر مهدوی.

آغاز: «حمد و ستایش آفریدگاری را که کسوت وجود در تن عالم از آثار قدرت اوست... اما بعد بدان که هر چه از اقوال و افعال پیغمبر ما».

انجام موجود: «در ذکر خلافت محمد الامین و عاقبت کار او... و اگر به زنده من آمدی او را بذیرفتاری کردمی پس مردم دروازه بغداد بگشادند».

۲. نزهة الارواح «پ ۱۹۳ - پ ۲۱۳» (عرفان - فارسی)

مؤلف: حسین بن عالم، امیر حسینی هروی (زنده در ۷۲۹ق) کامل.

فهرستواره، ج ۸، ص ۱۰۲۶-۱۰۲۹؛ دنا، ج ۱۰، ص ۶۴۱-۶۴۵؛ مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۲۰۵۶-۲۰۶۴.

آغاز:

«به توفیقش چو روشن دیدم آواز

سخن را هم به نامش کردم آغاز

... سپاس بی قیاس و منتهای بی منتها ملکی را که ملکش بی‌انبار است و درگاه لطفش درگاه و بیگاه».

انجام: «و از دیده ناپسندیده هر ناحفاظ که یحرفون الکلم عن مواضعه ویراؤن الناس ولا یذکرون الله الا قليلا از حال ایشان خبر می‌دهد محفوظ مانند ان شاء الله تعالی».

انجامه: «تم الكتاب بعون الملك الوهاب فی غره ذی قعدة الحرام سنه اثنی خمسين وثمانمئة الهجرية المصطفوية النبوية ببلده سجستان».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: غره ذیقعدة ۸۵۲ق در

سجستان.

سرایش قصیده ربیع الاول ۸۷۱ ق ذکر شده است (برگ ۲ ر).

نسخه ما از آغاز و انجام افتادگی دارد. این افتادگی از آغاز ۳۶ بند و از انجام ۱ بند است.^۳ با این همه کسی بعدها دو صفحه نونویس به اول و آخر این رساله افزوده و چند بیتی را نونویس کرده است. اما در دوباره‌نویسی دقت لازم صورت نگرفته و ابیات مغلوطنند.

در دو برگ نونویس اول و آخر نام آن به صورت «مخمس مولوی قدس الله» و «مخمس مولوی روم» نوشته شده است.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۵۲۴-۵۲۵؛ «البردة والاعمال التی دارت حولها»، اسعد طیب، در تراشنا، س ۱۰، ش ۳۸-۳۹، محرم - جمادی الآخرة ۱۴۱۵ ق، ص ۲۲۸-۲۲۹؛ سیری در کتابخانه‌های هند و پاکستان، ص ۱۷۲-۱۷۳؛ گنج‌بخش، ج ۳، ص ۱۷۰۱ و ۱۷۰۵. دو نسخه از این کتاب به شماره‌های ۱۳۵۶۸/۳ و ۱۳۵۸۰ در مجلس، ج ۳۷، ص ۶۳-۶۴ و ۹۶ ناشناخته معرفی شده است. نسخه مجهول سپهسالار، ج ۵، ص ۴۰۵ نیز همین تخمیس است.

آغاز برگ نونویس:

اولاً ثنائک فی مدحتی یا ازلی امم

مقتلی لئور جیبیک یا کامل النعم(?)

... سری الی الله سیراً کی یكون به

دعا الی الله فالمستمسکون به

مستمسکون بحیل غیر منضم

عناوین و نشانیها شنگرف، نوشته شده در متن و حاشیه. در رساله دوم بین پاره‌های اشعار نقطه‌های شنگرف رنگ، همه صفحات جدول بندی شده، دو صفحه اول هر دو رساله مجدول به زر و مشککی و دارای کتیبه‌ای ساده با سه لچکی گل و بوته‌دار در بالا و پایین و هامش صفحه. صفحات دیگر با لاجورد. برگ اول متن و حاشیه و مرمت شده. هر کجا نام خلیفه دوم با شنگرف در عناوین کتاب نوشته شده بود با مرکب زرین روی آن را پوشانیده و نامش را ناخوانا کرده‌اند (مانند برگهای ۱۲۹ پ، ۱۴۳ ر، ۱۵۷ ر، ۱۵۹ ر، ۱۶۲ ر و پ). در صفحه آخر نسخه نقاشیهایی با مداد کشیده شده است.

رسم الخط نسخه: حروف پ و گ و چ با یک نقطه و سرکش نوشته شده‌اند، قاعده دال فارسی هم رعایت شده است.

رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: حنایی آهار مهره.

یک، ۲۱۳، دو برگ، ۱۷/۳×۲۶/۶، ۲۳ سطر، ۲۳/۵×۱۴/۵.

جلد: تیماج مشککی مرمت شده. قطر: ۳/۸.

خریداری از باقر رقت (ترقی) در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۱۱]

(← تصویر)

(۸۹۴۴)

مجموعه:

۱. تخمیس قصیده البردة «ص ۱ - ۴۴»

(ادبیات - عربی و فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد تبادکانی طوسی (۸۹۱ ق)

تخمیس قصیده برده به همراه ترجمه منظوم آن به فارسی است. تبادکانی ابتدا هر بیت از قصیده برده را به عربی تخمیس کرده سپس آن ۵ مصراع را در ۵ مصراع به فارسی برگردانده است.^۱

نسخه دیگر این تخمیس در کتابخانه مجلس (ش ۱۳۵۸۰)^۲ مقدمه منثوری دارد که در آن جا تاریخ

۱. بنابراین مطلب فهرست مجلس، ج ۳۷، ص ۹۶ که نوشته‌اند ترجمه منظوم هر بند در ده بیت به فارسی نوشته شده، درست نیست.

۲. آن نسخه صفحه‌پردازی خاصی دارد: در هر صفحه دو بند نوشته شده است. ابیات عربی در بالا و پایین صفحات و ابیات فارسی به صورت دو بال باز شده در وسط صفحه. جدول‌کشی و طرز کتابت ابیات در هر دو صفحه رو به رو قرینه هم است.

۳. موجودی این نسخه برابر است با برگ ۱۱ پ تا آخر نسخه ش ۱۳۵۸۰ مجلس.

انجام:

وانظر بلطفک فی ذلّی ومسکنتی

واغفر کبائر عصبانی وسیثی

وارحم بفضلک یا ذا الجود والکرم

آغاز موجود ترجمه:

او ره به حق نموده همه مهتدی به او

او راه پیش برده همه مقتدی به او

راه خدا گرفته شده سرمدی به او

او رو به حق و مبتدی و منتهی به او

دست ولا به جبل ولا کرده محتکم

انجام ترجمه:

فتحم بسده اله به مدح حبیب خویش

داخل به نور ساز رهانم ز نفس خویش

بنگر به لطف جانب این رو سیاه خویش

آمرزیم گناه الهی به ذات خویش

از رحم و فضل و جود خود ای صاحب کرم

۲. معما «ص ۴۷ - ۱۷۱»

(معما - فارسی)

مؤلف: صادق رکنی عاشق (سده ۱۰ هـ)

گزارش دستور معمای حسین بن محمد نیشابوری

(۹۰۴ق) است.

کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۲۱۹۳؛ دنیا، ج ۶، ص ۶۷۶ و ج ۹،

ص ۹۱۹.

آغاز:

«به نام آن که از تألیف و ترکیب

معمای جهان را داد ترتیب

گشایند از معما نام اما

شده از نامش گشاده هر معما

... اما بعد معروض آن که حقیر صادق رکنی عاشق

می گوید که در زمان جوانی و ایام زندگانی به عشق و

عاشقی و به شعر و شاعری و به جوانی معانی میلی تمام

داشتم. از آن در ملازمت جناب... امیر کمال الدین حسین

بن محمد الحسینی المشهور به میر حسین نیشابوری

کسب علم معما می کردم و... حضرت میر حسین چون

معماهای خود جمع کردند شرحی در خور آن ننوشتند

لازم شد که چون حق استادی در گردن این فقیر دارند

شرحی لایق بنویسم به تفصیل... الله

نیست حد خامه از نام اله دم زدن باید زبان دارد نگاه

نیست حد خامه از نام اله گفته پوشیده نماند که از

خامه الف ملفوظ خواسته نیست».

انجام: «و شارح در مدح معميات مخدومی استادی

حضرت میر حسین نیشابوری مع الشرح این رباعی

گفته:

این شرح معما که بود در عدن

در رشته کش و چو سبحه کن در گردن

خواهی که درین علم شوی صاحب فن

شاگردی این کتاب خواهد کردن».

۳. سیاهه خرید جنس «ص ۱۷۲»

۴. چند معما «ص ۱۷۳»

به اسم طبیب، سلطان خلیل، احمد، همایون از اختیار

خان و یکی دیگر سروده امامی یزدی.

۵. التخبیر فی نظم التعبیر (خواب نامه منظوم)

«ص ۱۷۵ - ۲۰۴» (خوابگزاری - فارسی)

مؤلف: محمود فارسی

۳۶ گفتار منظوم در خوابگزاری است:

گفتار اول: در شرایط خوابها تا خوابها درست آید.

گفتار دوم: در شناخت وقت خواب.

گفتار سیم: در تأویل آن که بنده خود را نزد ایزد تعالی

بیند و دیدن فرشتگان.

گفتار چهارم: در تأویل مصحف و قرآن خواندن و

خوابهایی که تأویل آن از قرآن بود.

گفتار پنجم: اندر خوابهایی که تأویل آن از کلام الله بود.

گفتار ششم: در دیدن پیغمبران و صحابه علیهم الصلوات

والسلام.

گفتار هفتم: در دیدن آسمان و آفتاب و ماه و ستاره و

رعد و برق و باران.

گفتار سی و دویم: در تأویل کشتن و گردن زدن و بر دار کردن.

گفتار سی و سیم: در تأویل عروسی و جماع و بوسه.
گفتار سی و چهارم: در تأویل قلم و محبره و کتاب و قفل و کلید و آینه و خضاب و سوزن و رشته و غیرها.
گفتار سی و پنجم: در تأویل گبرگی و کنشت و کلیسا و تمائیل و گرما به.

گفتار سی و ششم: در تأویل خوابهای پراکنده دیدن. با استناد به آیات قرآن و احادیث در ابتدای هر گفتار و حاشیه ابیات.

چند نسخه‌ای که از این کتاب می‌شناسیم با هم تفاوت‌هایی دارند. در نسخه ش ۵۱۸ دانشگاه استانبول نام کتاب و مؤلف به صورتی که در بالا ذکر کردیم آمده است.^۱ آن نسخه در قرن دهم کتابت شده و آرایشهای نفیسی دارد. نسخه ش ۲۳/۲ کتابخانه عمومی سمنان مقدمه‌ای دارد که در نسخه ما و نسخه دانشگاه نیست. در این مقدمه سراینده شرح حال خود را از آغاز تا زمان سرایش این منظومه (یعنی ۳۷ سالگی اش) ذکر کرده است. وی اذعان کرده که این ابیات را از روی نسخه‌ای از تعبیر خواب که برگرفته از ده کتاب بوده به نظم آورده و کل آن را در طی سه هفته سروده است.

نسخه آغاز و انجام افتاده‌ای هم به شماره ۴۶۳۳ در دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۵۶۹ - ۳۵۷۰ معرفی شده است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوات والسلام علی سیدنا محمد وعلی آله واصحابه اجمعین. گفتار اول در شرایط خوابها تا خوابها به دست آید.

گرت باید که راست بینی خواب
پیشه کن راست‌گویی از هر باب
در شب و روز با طهارت باش
با دعاهای استیجارت باش

۱. این مطلب در هیچ یک از سه نسخه دیگر کتاب نیست. رک:

دانشگاه استانبول، ص ۲۳۸-۲۳۹.

گفتار هشتم: در دیدن صاعقه و تگرگ و باران و برف و طوفان و دریا.

گفتار نهم: در خطنه (کذا) و مسواک و خلال و غسل و وضو و سر و تن شستن.

گفتار دهم: در حج و عمره و حجر الاسود و کعبه و مقام زمزم.
نسخه ما گفتار ۱۱ و ۱۲ ندارد.

گفتار سیزدهم: در تأویل دیدن پریان و دیوان و غیرهما.
گفتار چهاردهم: در تأویل دیدن جوان و پیران.
گفتار پانزدهم: در تأویل اندامهای مرد دیدن.
گفتار شانزدهم: در تأویل آنچه می‌روید از مردم و حیوانات.

گفتار هفدهم: در تأویل آواز حیوانات.

گفتار هیزدهم: در تأویل بیماریها و رگ و حجامت.
گفتار نازدهم: در تأویل طعامها و گوشتها و غیره.
گفتار بیستم: در تأویل مهمانی و سماع و بویهای خوش و خوان.

گفتار بیست و یکم: در تأویل چهارپایان و اهل و وحش و سیب‌ع.

فصل تمام در ذکر سیب‌ع.

گفتار بیست و دویم: در تأویل مرغان و ماهی و مار.

گفتار بیست و سیم: در تأویل پیشه‌وران.

گفتار بیست و چهارم: در تأویل کوهها و زمینها و سنگ‌ریزه.

گفتار بیست و پنجم: در تأویل درختان و میوه‌های تر و خشک.

گفتار بیست و ششم: در تأویل نباتها از هر نوعی.

گفتار بیست و هفتم: در تأویل لباس و موزه و کفن و سراپرده و خیمه.

گفتار بیست و هشتم: در دیدن کلاه و کمر و گوشواره و درم و دینار و مس و آهی.

گفتار بیست و نهم: در تأویل صلاح و چوگان و گوی زدن.

گفتار سی و یکم: در تأویل شهرستان و کوه و قلعه و بیابان.

گفتار سی و دویم: در تأویل هیزم از تر و خشک و چراغ و دود.

انجام:

فصل ششم: در مسایل صید ماهی.
فصل هفتم: صید و شکاری ملک شخصی می شود به گرفتن او و گرفتن بر دو نوع است....
فصل هشتم: در بیان ذبح کردن و کشتن.
فصل نهم: در بیان آنچه حلال است و حرام از جانوران.
فصل دهم: در مذهب امام شافعی رح حرام است هر جانوری که به دندان خود شکار می کند و صید می گیرد....

فصل یازدهم: بقیه طعام و آب یعنی پس مانده هر چند جنب یا زن حایض باشد یا کافر باشد پاک است.
فصل دوازدهم: به مذهب امام شافعی بول و اوفکنده هر چهارپای و جنبنده و هر مرغی که باشد پلید است.
خاتمه: در بیان نامها و حکمها و خاصیتهای جانوران و غرایب حکایات که از ایشان نقل کرده اند به ترتیب حروف تهجی، در چندین باب (برای هر حیوانی با عنوانهای حکم و خاصیت توضیحاتی داده شده است).
کامل.

فهرستواره، ج ۵، ص ۳۸۶۹-۳۸۷۰ و ۳۸۷۲؛ مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۴۴۲-۴۴۴.

آغاز: «بهترین طایر یا فال مبارک بال که طیران کند در هوای ابتداء امر ذی بال حمد خداوندی است که به کمال قدرت اصناف چرنده و پرنده... اما بعد این رساله مشتمل است بر دوازده فصل در شرح مسایل صید کردن ماهی و چرندهها و پرندهها و معلم ساختن سگ و یوز و چرخ و باز و مانند، و بیان حلال و حرام از صیدهای جانوران و کیفیت کشتن به کارد و تیر و غیر آن و باقی حکمهای ایشان به شریعت و خاصیتهای وی از طریق حکمت».

انجام: «بربوع... خاصیت. موی زیادتی که بر پلک چشم پیدا شده باشد بر کنند و خون وی را بر آن جا طلا

۱. به نوشته احمد منزوی بعضی از نسخهها نام مؤلف و مهدی الیه را ندارد اما در برخی دیگر نام نویسنده به سه صورت شیخ الاسلام هروی و معین الدین / شیخ الاسلام سعد المشتهر به هروی آمده است. در یک مورد هم نگارنده احمد بن یحیی بن محمد بن سعد تفتازانی دانسته شده است.

دارم امیدها به رحمت تو

ناامیدم مکن به عزت تو

ای تو آیی عروس فکرت زاد

بر جهان سر به سر مبارک باد

انجامه: «این چند کلمه در تاریخ بیست نهم شهر ذی قعدة الحرام اتمام یافت. سنه ۱۰۷۷. الکاتب عبدالکریم بن نظام الدینعلی».

۶. حرزها و جداول دفع سحر «ص ۲۰۵»

۷. نی نامه «ص ۲۰۷»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)

فقط برگ اول رساله در این مجموعه موجود است.

رک: ش ۴/۸۸۲۵.

آغاز:

«عشق جز نایی و ما جز نی نیم

وی دمی بی ما و ما بی وی نیم

... اما بعد این سطر چند است بعضی منشور و بعضی

منظوم به قلم صدق نیت و رقم خلوص طویت».

انجام موجود: «و ایشان را مرتبه مظهریت بیش نیست.

ولهذا حضرت مولوی فی مفتتح مثنوی مشیراً فی نفسه».

۸. صیدنامه «ص ۲۰۹ - ۲۵۹» (علوم طبیعی؛ فقه - فارسی)

مؤلف: شیخ الاسلام هروی^۱

در نسخه ما تقدیم شده به سلطان بدیع الزمان بهادر

خان، در دوازده فصل و یک خاتمه:

فصل اول: در بیان دلایل بر جواز صید کردن.

فصل دوم: در شرایط صید کردن.

فصل سوم: حلال است صید کردن به باز و مانند آن از

مرغانی که به چنگال شکار می کنند....

فصل چهارم: سگ و یوز و مانند آن وقتی معلم می گردد

چنانچه کشته او حلال بود....

فصل پنجم: در مسایل تیر انداختن.

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في يوم الاثنين في وقت الضحى يازدهم شهر محرم الحرام في سنة ثمان وسبعون بعد الالف من الهجرة النبويه عليه من الصلوة افضلها ومن التحيات اكملها. حرره العبد الضعيف التحيف الراجي العبد الاقل عبدالكريم ابن نظام الدينعلی درميانی. اللهم اغفر لي ولوالدي ولاستادی ولجميع المؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات».

۱۰. تاز يانه سلوك (العينية؛ رازنامه؛ كتاب الامام الغزالي الي عين القضاة همدانی) «ص ۳۰۱-۳۱۵»
(عرفان-فارسی و عربی)

مؤلف: احمد بن محمد غزالی (۵۲۰ق)
فهرستواره، ج ۷، ص ۶۷۷؛ دنا، ج ۷، ص ۷۱۳-۷۱۴.
آغاز: «سلام الله تعالى على المجلس الاسمي المنعمی الاقضى الرضى الكفوى الجمالى الشرفى ورحمته وبركاته وتحياته. قال الله تعالى ان هذه تذكرة».
انجام: «و مدد الطاف هر دو زبر افزون بمنه وفضله وعميم طول ونعوذ بالله من دعاء لا يسمع وقلب لا يخشع وبطن لا يشبع وعلم لا ينفع والسلام والحمد لله رب العالمين آمين يا رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين».

انجامه: «هذا رساله شيخ شيوخ الاسلام الهمدانی. تمت في وقت الضحى من يوم السبت منصف شهر محرم الحرام داخل در سنه ثمان وسبعين والف من الهجرة النبوية عليه الصلوة والسلام على يد العبد الضعيف الراجي عبدالكريم بن نظام الدين على.
هر كه خواند دعا طمع دارم
زانكه من بنده گنه كارم
تمت».

۱۱. [رساله عرفانی] «ص ۳۱۷-۳۲۸» (عرفان-فارسی)
مؤلف: ناشناخته

بدون تنظیم و تبويب خاص و نام بردن از کسی یا کتابی.
آغاز: «الله الحمد على النعمة الوافرة والحكمة الباهرة و على رسوله الصلوات الزاكية والتحيات الزاهرة... اما

کنند بر نیاید و صلاح یابد بمنه و کرمه».

انجامه: «تمت الرسالة الشريف بعون الملك اللطيف في سنة ۱۰۷۷. حرره العبد الاقل قاسم ابن خواجه خورد درميانی القاينى اللهم اغفر لي ولوالدي ولاستادی ولجميع المؤمنين والمؤمنات آمين».

۹. شرح رباعيات جامی «ص ۲۶۱-۲۹۹»

(عرفان؛ فلسفه-فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)

گزارش ۴۰ رباعی از سروده‌های خودش است: «پیش از انشای نامه‌ای نامی و افشای این صحیفه گرامی رباعی چند در اثبات وحدت وجود و بیان تنزلاتش به مراتب شهود یا تنبیه بر کیفیت در یافتن آن علی سبیل الكشف و العرفان... سمت اتمام گرفته بود... اما چون ترجمان زبان را به واسطه رعایت قافیه میدان عبارت تنگ بود و ره نورد بیان را به جهت محافظت پروردن پای اشارت لنگ... لاجرم در ذیل آن رباعیات از برای تفصیل مجملات و توضیح مشکلات کلمه چند منثور از سخنان کبرای دین و عرفای اهل یقین مرقوم می‌گردد».
پایان یافته در ۱ رجب ۸۷۶ق.
کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۱۷۸-۱۷۹ و ج ۷، ص ۵۶۰؛ دنا، ج ۶، ص ۷۲۲-۷۲۵.

آغاز:

«حمداً لاله هو بالحمد حقيق

در بحر نوالش همه ذرات غريق

ناکرده ز محض فضل توفيق رفیق

نسپرده طریق شکر او هیچ فریق

پاکا یگانه‌ای که ثنویت صفت و موصوف را گرد

سراپردۀ عزت وحدتش راه نیست».

انجام:

جامی که نه مرد خانقاه است و نه دیر

نه باخیر از وقف نه آگاه ز سیر

هم فاتحه هم خاتمه‌اش هر دو تویی

فسافتح بالخیر رب و اختتم بالخیر

بعد بر رای عالم آرای ارباب فضل و کیاست و ضمیر منیر اصحاب عقل و فراست پوشیده و مخفی نیست که مقصود اصلی از خلعت (کذا؛ خلقت) افلاک تسعه و ثوابت و سیارات سبعة».

انجام: «ولیکن از ممارست بسیار وی را حالتی پیدا می‌شود که بی آن که در خط استاد نظر کند مانند آن می‌نویسند بی فکر و تأمل وبالله التوفیق بیده از مة التحقیق».

انجامه: «قد وقع الفراق (کذا) من هذه النسخة الشريفة الميمونة في وقت الظهر يوم الثلاثاء بيستم شهر محرم الحرام داخل عام ثمان وسبعين والـف من الهجرة النبوية من الصلوة افضلها ومن التحيات اكملها على يد العبد الضعيف الراجي القانيني عبدالكريم ابن نظام الدين على درمياني».

۱۲. [رساله عرفانی] «ص ۳۳۱ - ۳۵۱» (عرفان - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

آغاز:

«بانگ رحیل از قافله برخواست خیر (خیز) ای ساریان رختم بنه بر راحله آهننگ رحلت کن روان بدان که اشارت دقیق که مناسب سالکان این طریق باشد در فریده حمیده آن است که بادیه بی پایان کعبه وصال به سعی قدم و قدم سعی بشری بی دلیل و بدرقه قطع نتوان کرد».

انجام: «و رطب اللسان از برای آن که هر طالب را که رشحه‌ای از زلال عین الحیوة نعت و کمال آن حضرت صلی الله علیه و آله دست دهر (دهد) حیوة ابدی یافته زنده جاوید خواهد گردید والحمد لله اولاً و آخراً».

۱۳. چهل حدیث «ص ۳۵۳ - ۳۵۷» (حدیث - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷ - ۸۹۸ق)

کامل.

رک: ش ۸۹۳۱/۱۱۰.

آغاز: «صحیح‌ترین حدیثی که راویان مجالس دین و محدثان مدارس یقین املا کنند حمد دانایی است که کلمات تامه جامعه».

انجام:

اربعینهای سالکان جامی

هست بهر وصول صدر قبول

نمود از فضل حق غریب عجیب

که بدین اربعین رسی به وصول

انجامه:

«به یادگار نوشتم من این کتابت را

وگر نه این خط من لایق کتابت نیست

غریق رحمت ایزد کسی باد

که کاتب را به الحمدي کند یاد

تمت کتاب اربعین بتوفیق ملک المبین در یوم السبت سنه تمان (کذا) وسبعین والـف من الهجرة النبوية عليه الصلوة والسلام من الصلوة افضلها ومن التحيات اكملها على يد العبد الضعيف عبدالكريم ابن نظام الدين على القانيني. اللهم اغفر لوالدي ولجميع المؤمنين والمؤمنات آمين يارب العالمين».

۱۴. ده قاعده (ده اصل) «ص ۳۵۹ - ۳۶۴»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: میر سید علی بن شهاب‌الدین همدانی (۷۱۴-۷۸۶ق) کامل.

فهرستواره، ج ۷، ص ۳۶۳-۳۶۵؛ دنا، ج ۴، ص ۱۲۵۶-۱۲۵۹؛ احوال و آثار و اشعار میر سید علی همدانی، ص ۱۳۲-۱۳۶؛ نسخه‌ای از آن در دانشگاه تهران، ج ۶، ص ۲۲۵۹-۲۲۶۰ به اشتباه از دهدار دانسته شده است.

آغاز: «حمد و ثنای نامتناهی پروردگاری را که استحکام قواعد اسلام را منماید (کذا؛ راهنمای) ما طالبان سعادت سعادات ملکوتی گردانید و استمام تزکیه نفوس را معراج سالکان جبروتی... اما بعد بدان که این (ای) عزیز که راههای طالبان حق به جناب بارگاه احدیت».

انجام: «و از لذت حلاوت میوه حکمت و ولایت محروم مانده جعلنا الله وایاکم ممن سعد بطاعته وفاز بمحبته انه قریب مجیب والحمد لله وحده والسلام علی من اتبع الهدی».

سلوک طایفه حضرت علائیه زاد الله فتوحهم اعلى اطوار
سلوک جمیع مشایخ است و اقرب سبیل است».

انجام: «به تضرع هر چه تمامتر در حضرت جامعه
خود این دعا بخواند. اللهم کن وجهتی فی کل وجهة...
وکیلی فی کل امور وتولتی تولی محبة و عناية فی کل
حال برحمتک یا ارحم الراحمین».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی يوم
الاربعاء داخل در ماه صفر ختم بالخیر والظفر فی عام
ثمان وسبعین والف من الهجرة النبوية علیه الصلوة
والسلام علی يد العبد الضعیف النحیف الراجی ابن
نظام الدین علی عبدالکریم. اللهم اغفر لوالدی ولجمیع
المؤمنین والمؤمنات برحمتک یا ارحم الراحمین وصلی
الله علی خیر».

۱۸. طریق خواجگان (پاس انفاس؛ سررشته؛ نوریه)
(ص ۳۶۹-۳۷۲) (عرفان-فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
طریق وصول و مشاهده و دوام حضور قلب از نظر مؤلف
بر سه گونه است: اول طریق ذکر، دوم: طریق توجه و
مراقبه، سیم: طریق رابطه.
کامل.

فهرستواره، ج ۷، ص ۱۶۲-۱۶۳ و ۶۳۷ و ج ۸، ص ۱۰۵۵؛
دنا، ج ۷، ص ۳۵۰.
آغاز:

«بسم الله الرحمن الرحيم
و بستوفیک نعتصم یا کریم
سر رشته دولت ای برادر به کف آر
وین عمر گرامی به خسارت مگذار

... بدان افتاک الله تعالی عنک و ابقاک به که حاصل
طریق خواجه بزرگوار و خلفاء ایشان... بعد از تصحیح
عقیده و تطبیق آن به عقاید سلف صالح... و ابتیان عمل
صالحه و اتساع سین (سنن) مأثوره و اجتناب از
محظورات و مکروهات دوام حظور (کذا) است مع الحق».

۱. نسخه ما نسبت به آن نسخه از انجام دو رباعی از سعدالدین
کاشغری و جامی کمتر دارد.

۱۵. [رساله عرفانی] «ص ۳۶۴-۳۶۵» (عرفان-فارسی)
مؤلف: سعدالدین کاشغری (۸۶۲ق)
کامل.

سپهسالار، ج ۵، ص ۴۶۱-۴۶۲؛ مجلس، ج ۱۰،
ص ۱۹۲۱-۱۹۲۲، ش ۳۸۹۸/۱، ص ۱۶۰-۵۹ و
ص ۱۹۶۹، ش ۳۹۲۱/۱؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۲۳۹
(توحید) و ۶۴۰ (طریقه خواجگان نقشبند)؛ مشترک
پاکستان، ج ۴، ص ۱۶۸۸.

آغاز: «بسمله وبتوفیک نعتصم تا (کذا؛ یا) کریم.
مبنای طریق مشغولی این عزیزان آن است که می‌گویند
هوش در دم خلوت در انجمن معنی هوش در دم آن
است که».

انجام: «متوجه مراقب این معنی می‌باشد مانند کسی
که چشم بر چیزی گذاشته است و می‌بیند و از دیدن به
تعقل نمی‌پردازد والله اعلم بالصواب».

۱۶. [رساله عرفانی] «ص ۳۶۵-۳۶۶» (عرفان-فارسی)
مؤلف: ناشناخته

آغاز: «بسمله. ذاکر بر تکرار سبق ملازمه نماید و
بازگشته را به یادداشت مزین گرداند یعنی هر باری که به
زبان دل می‌گوید لا اله الا الله».

انجام: «در خلا و ملا یکسان باشد. چنان که حضرت
عزت فرمود فاکهت کثیرة لا مقطوعة ولا ممنوعة پس
یادداشت عبارت ازین ذکر است که ذکر دل است والله
تعالی اعلم».

۱۷. [رساله عرفانی] «ص ۳۶۶-۳۶۸» (عرفان-فارسی)
مؤلف: ناشناخته

آغاز:

«ای عاشق سرسری او باش طلب
ای وعده که کرده است که فرداش طلب
در غم اگرش نیایی در شادی جو
در ظلمت نور در همه جاش طلب

الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور.
هیچ ظلمت جو خویش بینی نیست... بدان که طریقه

انجام:

بگذر به زمین نیستی تا یابی

فی الارض مراغما کثیر وسعة

۳. کتابخانه رحیم یار خان محمدآباد پاکستان. از ۱۳۰۲ق که در مشترک پاکستان، ج ۱۰، ص ۱۲ به نادرست خاتمه روضه الصفا شناسانده شده است. کامل.

آغاز: «غرایب اسرار عالم آمال و امانی و عجایب اطوار خط اقبال و کامرانی شمه‌ای از آثار قدرت آفریدگاری است... اما بعد نموده می‌شود که درین اوقات و اوان که به حسب مقتضیات دوران بنده فقیر و ذره حقیر خاندان امیر... از وطن مألوف و مسکن معروف یعنی دار السلطنت هراة... سلوک طریق مسافرت اختیار نموده و به صوب بلده فاخره قندهار... منازل و مراحل پیموده به آستان سلطنت آشیان عالی مکانی رسید که آفتاب طلعت هما یوتش... [یعنی] معین السلطنه ذوالخلافه ابوالمظفر سلطان بدیع الزمان میرزا... این هوس در سر و این آرزو به خاطر انور پیدا شد که به وسیله رساله‌ای خود را ذره‌وار منظور نظر خورشید آثار خسرو عالی تبار گرداند و بعد از تأمل و اندیشه طبع فکرت پیشه این اوراق را که مبنی است از غرایب بلاد و بحار و انهار و جزایر و جبال و ابار و عیون و مبتنی است بر بیان عجایب اشکال و اطوار بعضی آدمیان و جنیان و طیور و وحوش جهان بوقلمون در حیز تحریر کشید و تا اسم مطابق مسمی باشد موسوم به غرائب الاسرار گردانید... واقفان حقایق کارخانه آفرینش و عارفان دقایق صحایف دانش و بینش برین معنی اتفاق دارند که نصفی از کره زمین در بحر اعظم».

انجام: «تا روز عاشوراء دیگر او را هیچ کس نبیند دیگر در جزایر اصناف طیور غریبه الاشکال و الافعال بسیار است که بیان آن به طول انجامد و العلم عند الله المعبود من کل الموجود».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی تاریخ هشتم شهر شعبان المعظم سنه سبع و سبعین بعد الالف من الهجرة النبویة علیه افضل الصلوات واکمل التحیات. حرره العبد الضعیف النحیف الراجی الی رحمة الله الملك الهادی العبد الاقل الاثم قاسم بن خواجه خورد درمیانی القاسینی اللهم اغفر لی ولوالدی ولجميع المؤمنین

۱۹. کشفیه «ص ۳۷۳-۳۹۴» (عرفان-فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد پارسا (۸۲۲ق)

درباره ذکر با استفاده از اقوال شهاب‌الدین سهروردی.

ملک، ج ۵، ص ۶؛ مرعشی، ج ۳۳، ص ۳۸۸؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۷۵۵.

آغاز:

«بسم الله الرحمن الرحيم

و بتوفیق نعتصم یا کریم

لا اله الا الله محمد رسول الله ذاکر می‌باید که در وقت جریان این کلمه بر زبان موافقت میان دل و زبان نگاه دارد و در طرف نفی وجود جمیع محدثات».

انجام: «عقل ادراک کنه ذات و صفات او نکنند بلکه ذات او هم بدو توان دانست. معرفت ربی بریبی ولولا فضل ربی لما معرفت ربی والله اعلم بالصواب».

انجامه: «قد فرغت من هذا النسخة الشريفة الميمونة فی وقت الظهر فی يوم الاثنين فی سنه ثمان و سبعین بعد الالف من الهجرة النبویة علیه الصلوة والسلام علی ید العبد الضعیف النحیف عبدالکریم بن نظام‌الدین علی درمیانی القاسینی الخراسانی. اللهم اغفر لوالدی ولجميع المؤمنین والمؤمنات آمین یا رب العالمین».

۲۰. غرائب الاسرار «ص ۳۹۷-۴۷۴» (جغرافیا-فارسی)

مؤلف: محمد بن همام‌الدین محمد شیرازی هروی، خواندمیر (۹۴۲ق)

گزارش شگفتیهای جهان که بر اساس هفت اقلیم مرتب شده است. این کتاب جز خاتمه روضه الصفا است و سه نسخه دیگر از آن در دست است:

۱. دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ش ۸۵۴. مورخ ۱۰۱۹ق. فهرست دائرةالمعارف، ج ۲، ص ۱۸۱-۱۸۲.
۲. دانشگاه تهران، ش ۳۰۳۴/۱۰. از سده ۱۳ه. دانشگاه تهران، ج ۱۰، ص ۱۹۷۵-۱۹۷۶.

این یادداشتها و مهرها در برگهای مختلف نسخه دیده می‌شود:

برگ ۲ نام کتاب به صورت «جنگ ملارومی» با قیمت آن به سیاق.

ص ۱۰ و ۳۵۷ و ۳۹۴ تملک محمدقاسم بن حسین علی بیرجندی در ۱۱۰۹ق.

حاشیه ص ۴۳ مهر مستطیل به نقش: «قال انی عبدالله ۱۲۱۲».

در دو ص ۴۵ و ۴۶ مطالب و اشعار پراکنده‌ای نوشته شده که تفصیل آنها بدین ترتیب است: نقاشی شیر و خورشید با مداد و امضای عمل ابراهیم نقاش اصفهانی که جدید است، معما به اسم محمدعلی، مهر بیضوی: «یا ابالقاسم ادرکنی»، نام رساله بعدی مجموعه، تاریخ ۱۱۵۷ق، مهر مربع: «ابن مصطفی عطاءالله ۱۱۵۷»، دعا برای رفع دشمن، اشعاری به خط احمد بن عطاءالله که تاریخ آن را سیاه کرده‌اند و جای یادداشت سیاه شده دیگر.

ص ۱۷۱ و ۱۷۲ دو سیاهه خرید، اشعاری به خط عطاءالله بن مصطفی، مهر مستطیل «قال انی عبدالله ۱۲۱۲» (اثر این مهر در صفحات ۲۱۰ و ۲۵۹ و ۳۱۶ و ۳۲۹ و ۳۵۱ و ۳۵۷ و ۳۷۲ و ۳۹۵ و ۴۷۵ هم دیده می‌شود) و یک مهر بیضوی ناخوانا.

ص ۱۷۴ دو رباعی به خط احمد.

ص ۲۰۷ مهر مستطیل: «الهی عاقبت محمودگردان ۱۱۹۴» (همچنین ص ۳۳۴) و دو مهر سیاه شده دیگر. ص ۲۰۸ دو مهر مستطیل به نقشهای: «ابن مصطفی عطاءالله ۱۱۵۷» و «یا واهب العطیات»، نام رساله بعد و چند یادداشت سیاه شده. در همان صفحه با شنگرف نوشته شده: «تجربة الشنجر ف».

ص ۲۷۷ و ۳۹۷ مهر شش گوش غیرمنتظم به نقش: «بنده آل محمد قاسم ۱۱۲۱».

مهر و نوشته‌های ص ۳۰۰ سیاه شده است.

در ص ۳۱۶ چهار بار اثر مهری بیضوی با نقش «الیس الله یکاف یا عبدالله ۱۱۹۸» کوفته شده است (و دو بار در ص ۳۳۶).

ص ۳۲۹ و ۳۳۰ یک نامه دوستانه و اشعاری در مدح

والمؤمنات والمسلمین والمسلمات امین یا رب العالمین».

۲۱. لوابیح «ص ۴۷۷-۴۹۳» (عرفان - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)

از انجام افتادگی دارد. اما بعدها کسی در سطرهای پایانی عبارات اختتام نسخه را افزوده تا دیگران گمان برند کتاب کامل است.

فهرستواره، ج ۷، ص ۸۱۲-۸۱۵؛ دنا، ج ۸، ص ۱۱۱۶-۱۱۲۲.

آغاز:

«لا احصى ثناء علیک کنت ثناء یعود الیک ... خداوندا سیاست تو بر زبان نمی‌آریم و ستایش تو بر تو نمی‌شماریم هر چه در صحایف کاینات از جنس تشبیه و محامد است».

انجام موجود: «و تاثیر او و تعیینات ظاهرات مترتبه علی هذا الاظهار آثار او؛ شعر: خود را به شئون ذات آن پرده‌نشین

شد جلوه ده آن مظاهر دینی و دین».

خط: نسخ و نستعلیق. کاتب: عبدالکریم بن

نظام‌الدین علی درمیانی قاینی (رساله‌های پنجم و

نهم و دهم و یازدهم و سیزدهم و هفدهم و نوزدهم)،

قاسم بن خواجه خورد درمیانی قاینی (رساله هشتم

و بیستم). تاریخ کتابت: ۲۹ ذی‌قعدة ۱۰۷۷ق (رساله

پنجم)، ۱۰۷۷ق (رساله هشتم)، پیش از ظهر دوشنبه

۱۱ محرم ۱۰۷۸ق (رساله نهم)، پیش از ظهر شنبه ۱۵

محرم ۱۰۷۸ق (رساله دهم)، ظهر سه‌شنبه ۲۰ محرم

۱۰۷۸ق (رساله یازدهم)، شنبه ۱۰۷۸ق (رساله

سیزدهم)، چهارشنبه صفر ۱۰۷۸ق (رساله هفدهم)،

ظهر دوشنبه ۱۰۷۸ق (رساله نوزدهم)، ۸ شعبان

۱۰۷۷ق (رساله بیستم).

رساله‌ها در متن و حاشیه نوشته شده‌اند، عناوین و

نشانیها شنگرف، آغاز نسخه فهرست رساله‌ها و

مطالب مجموعه و دستخط احمد گلچین معانی که

نسخه را دیده بود.

۱. نسخه حب النشاط «ص ۲»
از صاحب مخزن الادویه.
انجامه: «به تاریخ رجب المرجب ۱۲۷۷ هجری در قریه طاق دامغان مرقوم قلم حقیر فقیر کثیر التقصیر ابوطالب ابن مرحوم حاجی میرزا رمضان علی...».

۲. دیباچه جنگ «ص ۴-۱۵»
مؤلف: محمدمقیم بن یحیی سبزواری (سده ۱۲هـ)
با یادکرد از سلطان سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ق).
نویسنده خوابی که در آن امام رضا^(ع) را دیده بود به صورت کامل شرح داده است.
به نظر می‌رسد دیباچه از پایان نیمه کاره رها شده باشد.

آغاز: «زیب دیباچه برهان معرفت و زینت فاتحه کتاب عبودت ستایش مدبری است که به تدبیر کامل نظم و نسق احوال موجودات را به قانون شریعت».
انجام: «در فواید بلاغت و استعداد آصف با رفعت نیکو تیم... گنجینه جود و کرم مخزن اسرار نیکو محضری تحفه الابرار خردپروری به میدان فصاحت کمیت».

۳. احادیث «ص ۱۵-۲۷»
آغاز: «احادیثی که مولانا حسناى خطیب ترجمه نموده از شجره طیبه. حدیث دربار که بر طرف جویبار گلشن ولایت و امامت روییده به دست کوتاه بیان».
انجام: «خلق خدا پیران ایشانند و کسانی که ایشان را دوست دارند».

۴. حق الیقین فی معرفه رب العالمین «ص ۲۷-۲۸»
(عرفان - فارسی)
مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)
تنها باب هشتم کتاب است.
رک: ش ۸۹۱۹/۲۰.
آغاز: «هو باب هشتم در بیان معاد و حشر و نشر

پنج تن آل عبا در ۱۱۱۷ق (نام کاتب این اشعار به عمد سیاه شده است) و فهرست کتابهای کسی.

ص ۳۸۲ یک مهر مستطیل ناخوانا.
ص ۳۹۵ و ۳۹۶ یک رباعی به خط بزاز اصفهانی در ۱۲۴۷ق، یک رباعی به خط عبدالصمد بن عطاءالله درمیانی، تملک محمدحسن بن محمدکریم با مهر بیضوی: «عبدہ محمدحسن بن محمدکریم» و دو رباعی دیگر بدون اسم سراینده و نویسنده.
کسی در پشت طبله اول جلد صورت شمس و تملکی که در آغاز نسخه تذکره دولشاهی بوده را با مداد ترسیم کرده است. حاشیه بعضی از برگها وصالی شده. این برگهای وصالی شده از متنی جدا شده‌اند و نوشته‌ها یا مهرهایی هم در آنها به صورت ناقص دیده می‌شود (مثلاً ص ۱۹، ۱۰۱ و ۱۰۳). رکابه دار. جزوها ۸ برگ. با نشان صحاف در گوشه بالای سمت چپ ورق وسط هر جزو.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. برگها مرمت و وصالی شده. با ته نقش (صلیبی که درون یک بیضی قرار گرفته و در طرفین آن دو حرف R و G نوشته شده است).
یک، ۲۴۷ برگ، ۲۸/۶×۱۵/۷، سطور مختلف، ۱۲×۱۰/۵.

جلد: میشن مشکی ضربی. با ترنج و سرترنج و جدول. قطر: ۳/۹.
خریداری شده در آبان ۱۳۲۰ش.
[شماره ثبت: ۲۴۱۱۷]

(۸۹۴۵)

جنگ:

گردآورنده: محمدمقیم بن یحیی سبزواری (سده ۱۲هـ)
مجموعه یادداشتها و رساله‌هایی است که به خواستاری محمدمقیم سبزواری به خط خودش یا دیگران در این جنگ نوشته شده است.

در این جا تنها به فهرست رساله‌ها و رساله‌واره‌ها و یادداشت‌های تاریخدار اشاره می‌کنم و از ذکر همه احادیث و حکایتها و مطالب کشکول‌وار این جنگ به ناگزیر می‌گذرم.

- منقول از رساله حق الیقین. چون محقق شد که مبداء عبارت است از ظهور هستی در نیستی معاد عبارت بود از ظهور نیستی در هستی».
- انجام:** «و همی دایره محیطه به حقیقت نقطه بسیط مجردست و نقطه عین وحدت. منه بدا و الیه یعود. هو الاول والاخر والظاهر والباطن وهو بکل شیء علیم».
۵. حدیث «ص ۳۰»
از امیرالمؤمنین^(ع) درباره انواع هفده گانه حیوانات مسخ شده.
انجامه: «بنا بر فرموده عزیزی مرقوم شد فی تاریخ شهر رجب المرجب ۱۱۱۴».
۶. انشاء «ص ۳۱-۳۲»
مؤلف: محمد مبین مستوفی (سده ۵۱۲)
آغاز: «هو. بر شناساوران اطوار آفرینش و روشن نظران اکوار دانش و بینش هویداست که به مقتضای آیه انا جعلناک خلیفه و مصدقه السلطان ظل الله عنصر مقدس سلاطین گیتی مدار».
انجام: «به وجه التفات مسرت سحاب روی ببند دیده را با دل در منتع فیض لقای خاطر آرا که پیوسته مأمول و منظور است متقابل می تواند دانست».
انجامه: «انشا عالی حضرت... مرتب مسمی الاقطاب والالقیاب میرزایی میرزا محمد مبینای مستوفی دارالسلطنه هرات در خدمت معزی الیه محمدمهدی بتاریخ رمضان المبارک سنه ۱۱۱۲».
۷. قصیده «ص ۳۱-۳۴»
مؤلف: محمدمامین مستوفی (سده ۵۱۲)
آغاز:
تا دل خیال روی تو در برگرفته است
گویی سکندر آینه را برگرفته است
خورشید بیئنه سر مینای بزم اوست
مستی که از نگاه تو ساغر گرفته است
- انجام:**
بسر خط استوای لوای تو منقسم
آن هفت خط که هیأت کشور گرفته است
جاهت محیط اوج محدب که دشمن است
زیر زمین حسیض مقعر گرفته است
انجامه: «در تاریخی که عالی حضرت صاحب کمالات صوری و معنوی اعنی میرزا محمدمامین مستوفی هرات به عزم رفتن اردوی از دارالسلطنه مزبور وارد مشهد مقدس معلی گردیدند. قصیده مزبور در شان والا آستان امیر کل امیر گفته بودند مرقوم قلم شکسته رقم گردید و ابتداء قصیده‌ای چند به خط شریف خواندگاری گذاشتند و به دولت و اقبال در تاریخ شهر صفر ۱۱۱۳ روانه اردوی معلی گردیدند».
۸. [شرح حال امام حسین^(ع)] «ص ۳۵-۴۶»
(تاریخ پیامبران و امامان - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
۲۴ باب کوتاه درباره زندگی امام حسین^(ع) است.
آغاز: «در دانستن اسامی چهارده معصوم پاک. بسمله. الحمد لله رب العالمین اما بعد بدان که هر در شریعت و طریقت دم می‌زند و کیفیت و... چهارده معصوم را نمی‌داند کاسبی بر وی حرام است».
انجام موجود: «پس گفت یا رسول اما هیچ یک داخل خواهد شد فرمود سگ اصحاب کهف».
۹. منشآت «ص ۴۸-۴۹»
(نامه‌نگاری - فارسی)
مؤلف: محمداطاهر نصرآبادی (۱۰۲۷-۱۱۱۵ق)
تذکره نصرآبادی، ص چهل و سه - چهل و چهار و ۸۲۷-۸۲۹؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۴۸؛ سنا، ج ۱، ص ۱۵۵؛ مجلس، ج ۳۸، ص ۲۴۳.
آغاز: «من کلام میرزا طاهر نصرآبادی. بعد از حمد قادر مختار و نعت سید ابرار و منقبت ائمه اخیار معروض می‌دارد که شبی از شبها».
انجام:
لبم بوسید و گفت این انگین است
نشان دادم که جای بوسه این است

۱۰. نامه امیرالمؤمنین^(ع) به معاویه «ص ۵۰»

۱۱. ترجمه مسکن الفؤاد فی فقه الاجلة والاولاد

«ص ۵۵-۵۶» (اخلاق-فارسی)
مؤلف: محمدمقیم بن یحیی سبزواری (سده ۱۱۲هـ)

ترجمه مسکن الفؤاد فی فقه الاجلة والاولاد شهید ثانی (۹۶۵ق) است. با دیباچه‌ای طولانی از مترجم در آغاز. این نسخه تنها بخش کوتاهی از آغاز رساله را دارد و از انجام ناتمام رها شده است. نسخه دیگری از این ترجمه به دست نیامد.

آغاز: «مسکن فؤاد مغمومان و یار حرمان و مفرح قلوب مهمومان زاویه هجران که طاهر دل ایشان به خنجر ابتلا بسمل... بر ضمایر زاکیه متعطشان رحیق مدعا و سالکان مسالک تسلیم و رضا».

آغاز ترجمه: «سپاس و ستایش بی‌انتهای خداوندی را سزاست که حکم کرده است بر بندگان خود به فنا و زوال و جاری کرده».

انجام موجود: «پس همچنان که رونده را در ظلمت و تاریکی بدون نور شعاع».

۱۲. گلشن راز «ص ۵۷-۶۲» (عرفان-فارسی)

مؤلف: محمود بن عبدالکریم شبستری (۶۸۷-۷۲۰ق)

تنها بخشی از منظومه است.

رک: ش ۸۸۴۱/۳۳.

آغاز: سؤال

چه خواهد بود معنی این عبارت

که دارد سوی چشم و آب اشارت...

جواب

هر آن چیزی که در عالم عیان است

چو عکس آفتاب آن جهان است

انجام موجود:

بود از سر وحدت و ائق حق

درو پیدا نماید وجه مطلق

۱۳. [شرح حال امام رضا^(ع)] «ص ۶۴-۷۰»

(تاریخ پیامبران و امامان-فارسی)

بخش باقیمانده نسخه مقدمه و ۳ فصل است:

مقدمه: در بیان کیفیت طلبیدن آن حضرت را مأمون علیه العنة از مدینه طیبه به بلده مرو.

فصل اول: در بیان تاریخ ولادت و نسب اسم.

فصل دوم: در بیان خبر دادن آن حضرت و پدران بزرگوار آن حضرت به شهادت او.

فصل سیم: در بیان کیفیت شهادت.

آغاز: «مقدمه در بیان کیفیت طلبیدن آن حضرت را مأمون علیه العنة (کذا) از مدینه طیبه به بلده مرو و اعمال آن حضرت در عرض راه موافق سخن مولانا محمدباقر مجلسی نورالله مرقده نقل نموده‌اند. بدان که رئیس المحدثین محمد بن بابویه قمی قدس الله روحه در کتاب عیون اخبار الرضا».

انجام موجود: «کیفیت شهادت آن جگر گوشه رسول خدا. روایت ابوالصلت هروی چنان است که گفت روزی در خدمت حضرت ایستاده بودم فرمود که داخل قبه هرون».

۱۴. سته ضروریه «ص ۷۱-۷۶» (کلام-فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد رضا مشهدی قمی (۱۱۰۷ق)

رساله کوتاهی درباره امامت و اعتقادات شیعی است که در ۶ مقدمه تدوین شده.

تقدیم شده به شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵-۱۱۳۵ق).

از این کتاب تاکنون تنها دو نسخه دیگر شناسایی شده است: یکی در آستان قدس رضوی و دیگری در مجموعه ش ۱۰۵ کتابخانه اصغر مهدوی که هنوز ۲۱۹ فهرست نشده است (رساله ش ۴).

فهرستواره، ج ۹، ص ۳۴۱؛ آستان قدس، ج ۱، ص ۱۲۶.

آغاز: «ستایش مر خدای راست که پروردگار عالمست و درود کسی را رواست که اشرف بنی آدم است... چنین گوید فقیر حقیر میرزا محمد بن محمد رضا القمی اصلا

جمله مصنفات علامه اردبیلی است بعضی از دوستان التماس نمودند که بابتی را که در بیان عقاید و مذاهب صوفیه است از آن کتاب منتخب ساخته آن را رساله مفرده سازد ایجاباً لملتسمهم این رساله از آن کتاب مستخرج گشت. پس باید دانست که علامه زمانه و متبخر یگانه یعنی مولانا احمد اردبیلی ادام الله افادته در آن کتاب در ضمن ذکر حالات حضرت امام جعفر علیه السلام به تقریبی می‌فرماید که بنا به وعده که در اوایل جزء اول این مختصر نموده چند کلمه در بیان مذاهب و عقاید صوفیه در بابتی جداگانه درین مقام مسطور می‌گرداند».

انجام: «صوفیه بیشمار است و اخبار احادیث در مذمت ایشان بسیار لیکن چون این مختصر را گنجایش بیش ازین نبود به همین اقتصار نمود».

انجامه: «بتاریخ جمعه بیستم شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۹۷ صورت تحریر پذیرفت. ذره بیمقدار صاحب سفینه».

۱۷. قضا و قدر «ص ۱۲۲-۱۲۴»

مؤلف: ناشناخته

آغاز:

شنیدم روزی از بلبل فروشی

چو شمع گل سراپا چشم گوشی

درین عالم به هر کوچه دویده

چو حرف عشق بر هر جا رسیده

انجام:

چو در کشمیر کردم ابتهایش

به شهر قم رساندم انتهایش

بیا خالص که این شیرین حکایت

خطابش شد فرج از...

مشو منکر که در صنع الهی

تماشا هست از مه تا به ماهی

شود هر دم به... عشقبازان

مسلمان کافر کافر مسلمان

المشهدی مولدا ومسکنا که این چند مسئله است که به اعتقاد فقیر مینای ایمان است... در زمان دولت... سلطان شاه حسین الحسینی الموسوی... این مسائل را به زبان فارسی که همه کس بفهمد بیان نموده تا موالیان امیرالمؤمنین منتفع گردند... و بیان آن مشتمل است بر شش مقدمه که در هر مقدمه بیان شده امری که مبنای بسیاری از قواعد دین است و ضرور است که هر مکلف آن را بداند و ازین جهت به رساله سته ضروریه مسمی گردید».

انجام: «و اگر این حرف تأملی کرده شود نتایج خوب بر آن مرتب می‌گردد و از ذکر نفعات به همین قدر اکتفا می‌شود».

۱۵. سراج المنیر «ص ۷۹-۹۴» (اخلاق-فارسی)

مؤلف: محمدشرف بن محمد کاشف شیرازی (۱۰۰۱-۱۰۶۰ ق)

رک: ش ۲۱/۸۸۵۲.

آغاز: «ستایش کریمی را که حله خلشش انوار است زبینه و رشحه محبتش گوهریست ارزنده».

انجام: «پس بانگ برکشید که هان یاران چه می‌گویید ایشان گفتند به عاریت».

در پایان با خطی که نسخه برگ شماری شده، نوشته شده: «تمه در ورق ۹۴ است».

۱۶. منتخب حدیقة الشیعة «ص ۹۵-۱۱۹» (کلام-فارسی)

مؤلف: محمدمقیم بن یحیی سبزواری (سده ۵۱۲ هـ)

منتخب باب آخر حدیقة الشیعة مقدس اردبیلی (۹۹۳ ق) است.

آغاز: «این بابیست در بیان مذاهب و عقاید صوفیه مختار و منتخب از کتاب حدیقة الشیعة از تصانیف علامه اردبیلی قدس سره العزیز. بسمله و به نستعین. حمد و سپاس خداوندی را که از جمله الطاف اوست اعانت محققین و اهانت مجتلبین... اما بعد چون این کمترین موفق گردید به نوشتن پنج مجلد از کتاب حدیقة الشیعة که از

۱۸. منشورنامه درویش بهاری که میرزا محمدقاسم تونی انشا نموده «ص ۱۲۷-۱۲۹»
 آغاز: «نخستین نوایی که نغمه پردازان خرد در پرده فانوس خیال به ناخن مضراب قلم».
۱۹. تعریف معما «ص ۱۳۰-۱۳۱»
 آغاز: «تعریف معما بدان که در اصطلاح این فن کلامی است موزون که دلالت کند بر اسمی از اسما یا بیشتر از اسمی به طریق دلالت».
۲۰. اختیارات روزها «ص ۱۳۲»
 آغاز: «اختیارات روزها. امام جعفر صادق فرمودند که روز اول ماه روز مبارک است و صلاحیت دارد دیدن امرا و طلب حاجت و خرید و فروخت و زراعت و سفر».
۲۱. عباس نامه «ص ۱۳۹-۱۸۴» (تاریخ-فارسی)
 مؤلف: محمدطاهر بن حسین، وحید قزوینی (۱۰۱۵-۱۱۱۲ق)
 با افتادگی پس از ص ۱۴۰ در مقدمه کتاب. از انجام هم ناتمام مانده است.
 فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۲۶-۱۰۲۷؛ دنا، ج ۷، ص ۴۱۸-۴۱۹؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۸، ص ۵۵.
 آغاز: «سپاس خالقی را سزاست که زبان محمدمت سگال را از کلمات رنگین کسوت طاووسی در برکرده... و بعد بر مرات خواطر مساحان جداول باریک بینی و رصدندان فلک معنی آفرینی».
 انجام موجود: «منصب مزبور علاوه سپهسالاری... شد. شرح انعام بیکران اعلی حضرت ظل رحمن به جان اخلاص نشان الله ویردی خان».
۲۲. تنمه سراج المنیر «ص ۱۸۵-۱۹۲»
 مؤلف: محمدشریف بن محمد کاشف شیرازی (۱۰۰۱-۱۰۶۰ق)
 ادامه رساله پانزدهم همین مجموعه است.
 آغاز موجود: «پس کیسه زر گرفتند چندان تووقف نمود که ایشان برفتند».
- انجام موجود: «لمعه ۲۰ در ملامت حسد... الحریرص محروم والحاسد مغموم. مرد حسود از سراب».
۲۳. داستان سلیمان «ص ۱۹۳»
 انجام: «پس سلیمان گفت پسر از آن تست منصرف شو که او درین دعوی کاذب است والله اعلم. شکر که این نامه به عنوان رسید پیشتر از عمر به پایان رسید
 انجامه: «در هنگامی که... اقبال و باتمیزی روزگار در آستانه مقدسه معصومین بود به تحریر این کلمات پرداخته تحریرا فی غره شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۱۲. حسب الفرموده عالی حضرت مستوفی هرات در دولتخانه ایشان به اتمام رسید».
۲۴. دیباجه بیاض «ص ۲۰۲-۲۰۵» (منشآت-فارسی)
 مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ق)
 رک: ش ۷/۸۸۵۲.
 آغاز: «دیباجه که حضرت علامی آقا حسین خوانساری به جهت جنگ یکی از اعزه انشا فرموده. سبحان الله این چه گوهر گرانمایه و اختر بلندپایه ایست که آشنایان».
 انجام: «بلکه به عقل انطباق خواهد بود و به صواب اقرب. اذالم تستطع بی امر».
 انجامه: «در دفترخانه یگانه فیض آثار صورت تحریر پذیرفت. در تاریخ ۹ شهر جمیدی الثانی سنه ۱۰۷۹ موافق... ثیل».
۲۵. انشاء در باب منع شراب «ص ۲۰۵-۲۰۶»
 مؤلف: نصیرالدین بن محمد نصیرای همدانی (۱۰۳۰ق)
 رک: ش ۵/۸۸۶۴.
 آغاز: «نصیرا همدانی در باب منع شراب انشا فرموده. زبان شکسته ترم از قلم نمی‌دانم
 که شرح این به کدامین زبان کنم تقریر غرض از تحریر این پریشان رقم آن که در اواخر شهر رمضان المبارک فرمانی از جانب خاقان».

انجام:

در میخانه بیستند خدا می‌داند

که در خانه تزویر و بلا بگشایند

۲۶. انشاء «ص ۲۰۸-۲۱۰»

مؤلف: معزالملک (سده ۱۱ هـ)

آغاز: «بر رای مهر آرای ارباب فضل و کمال و نکته سنجان بی‌قیل و قال که صرافان نقود معانی... ما نیز ورقی چند به شیرازه همت یاران صادق و محبان موافق به هم پیوسته بعضی از عبارات و اشعار متقدمین و متاخرین حسب المقدور جمع نموده که هر بیتش کتابه ایوان غربت کرده و هر ورقش منشور زمان محنت زده‌ایست از رشک نظمش».

انجام: «پای صبر در دامن اوراق پیچیده نه دلی ازو آزرده و نه خاطری ازو پژمرده تا هست بیاض صبح را نور

بادا ز حوادث طمع دور».

انجامه: «حسب الاشاره صاحب بیاض در تاریخ شهر ربیع‌الثانی سنه ۱۰۶۵ در قریه باغ آسیایی من اعمال... سرکار تون مرقوم قلم شکسته رقم گردید. ذره بیمقدار معزالملک امید که هر یک از دوستان که به نظر مطالعه نظر کند به دعا یاد نماید».

۲۷. منشآت «ص ۲۱۱-۲۱۸»

شامل این نامه‌ها: پیامی که در وقت توجه نواب کامیاب اشرف به خان بلخ بدیع الزمان میرزا حاکم بدخشان نوشته، نشانی که سلطان حسین میرزا به مولانا سلطانعلی خوش‌نویس نوشته، نشان موقوفات خواجه افضل‌الدین محمد، مکتوب مرغوب، سواد نشان شاهرخ پادشاه که به ملک ارده‌شیر مهراستپ پادشاه نوشته، پروانچه که حضرت شاه عالم پاشا بعد از فترت فراق مصحوب مرکش (?) به دارالسلطنه ایران فرستاده، نشان استیفایی که از هشت باب مولانا جامی نوشته.

انجامه: «راقمه فقیر کثیر التقصیر و ذره حقیر خاک تراب اصحاب حال که با حالت هیبتی داشته باشند (?)

محمدحسین... التبریزی بتاریخ شهر شوال سنه ۱۰۴۲
تحریر یافت».

۲۸. خطبه دیوان شیخ فیضی قدس سره «ص ۲۳۱-۲۳۲»

مؤلف: ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (۹۵۴-۱۰۰۴ق)

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۲۹-۷۳۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۴۷۵ و دیباچه در مجلس، ج ۸، ص ۱۷۲ و ج ۱۸، ص ۱۹-۱۸؛ دانشگاه تهران، ج ۱۵، ص ۴۱۹۲؛ ملک، ج ۷، ص ۲۱۱ و ج ۸، ص ۳۸۹؛ ملی تهران، ج ۱، ص ۸۶-۸۷ (با نام نامه‌ای از فیضی).

آغاز:

«بسم الله الرحمن الرحيم

گنج ازل راست طلسم قدیم

گنج ازل چیست طلسم خدا

داده کلیدش به کف مصطفی

صلی الله علیه وآله وعترته مدارج مرقات علمه وجواهر مرات فطرته. اما بعد این ذره‌ای چند است از ریگ بیابان خیال».

انجام:

از بهر بار کردن گوش گران سران

گویی به نه فلک زده این نه هزار بیت

۲۹. دیوان نجیب گلپایگانی «ص ۲۳۲-۲۶۰»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: نجیب‌الدین گلپایگانی (-۶۶۵ق)

منزوی، ج ۳، ص ۲۵۶۸؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۲۰۴؛ دنا، ج ۵، ص ۴۱۵.

آغاز: دیوان نجیب جرفادقانی قدس سره

زهی به عارض گلگون و خط زنگاری

ببرده گوی جمال از بتان فرخاری

خط سیاه تو گر سر برآورد شاید

که زیر دست سر زلف تست لکداری

انجام:

تا قره عینت به وطن باز آمد

جان همه پندگان بدین باز آمد

- المنة لله که علی رغم عدو
این گلین دولت به چمن باز آمد
۳۰. دیباچه بیاض «ص ۲۶۳»
آغاز:
«این نسخه گر آراستگی چون...
چون صحن چمن پر از گل و یاسمن است
تشبیه به صحن چمنش کرد خرد
لیکن توان کرد در این جا سخن است
بیاضی که سواد ریاض رضوان مسوده از اوراق
رنگین اوست و صفای خاطر شیرین ضمیران از مشاهده
صفحات آیین آیین اوست».
انجام:
این چنین همدم لطیف که دید
که نرنجید و هم نرنجانید
والله المستعان».
۳۱. خطبه بیاض حافظ محب علی «ص ۲۶۳-۲۶۵»
مؤلف: فصیحی انصاری هروی (-۱۰۴۶/۱۰۴۹ق)
آغاز: «خطبه بیاض حافظ محب علی از منشآت میرزا
فصیحی هروی. بیت الله الحرام عبارت از سویدای دل
بی حاصل دشت».
۳۲. رقعہ که میرزا فصیحی به حافظ محب علی نوشته
«ص ۲۶۵»
مؤلف: فصیحی انصاری هروی (-۱۰۴۶/۱۰۴۹ق)
۳۳. النامه (تعریفات) «ص ۲۶۵» (طنز - فارسی)
مؤلف: عبدالؤمن بن ولی محمد دهلوی، ملا دو پیازه (سده
۱۲هـ)
رک: ش ۱۰۴/۱۱۸۴.
آغاز: «ملا دو پیازه. التسیب: خوان برشماری. البد:
مذهب متعصب در هر مذهب».
۳۴. کتابت امیر علیشیر که به خواجه افضل الدین محمد
و خواجه شهاب الدین عبدالله هنگام انزوا نوشته
«ص ۲۶۷ - ۲۷۰»
۳۵. برات شیخ علی کلادر وجه سایل «ص ۲۷۰-۲۷۲»
۳۶. اثبات رجعت (ترجمه چهارده حدیث)
«ص ۲۷۹-۲۹۹ متن و حاشیه» (کلام - فارسی)
مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی (۱۰۳۷-۱۱۱۰ق)
از انجام ناتمام مانده و برای ادامه نگارش آن ۴ صفحه
سفید گذاشته شده است.
فهرستواره، ج ۹، ص ۶۹-۷۰ و ۳۷۳؛ کتابشناسی
مجلسی، ص ۲۳۷-۲۴۰؛ دنا، ج ۱، ص ۱۳۵-۱۳۸.
آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة علی اشرف
الانبياء والمرسلین محمد و عترته الطاهرين. چنین گوید
فقیر خاکسار... که چون بر کافه لباب فطنت و ذکا و عامه
اصحاب».
- انجام موجود: «حدیث نهم... فرو رفتن مردم به زمین در
بیدا چنانکه گذشت و یکی در مغرب».
۳۷. تعریف تخت سفر دارالسلطنه «ص ۳۰۵-۳۰۶»
انجامه: «حسب الفرموده مردمک دیده... ذوالفقار بیگا
مضیع این صحیفه گرامی کرد. ید العبد... ۱۰۹۳».
۳۸. اکبر نامه «ص ۳۰۷-۳۱۸» (تاریخ - فارسی)
مؤلف: ابوالفضل بن مبارک دکنی، علامی (۹۵۸-۱۰۱۱ق)
شامل مقدمه کتاب.
فهرستواره، ج ۲، ص ۱۱۳۱-۱۱۳۳؛ دائرة المعارف بزرگ
اسلامی، ج ۹، ص ۷۲۰-۷۲۲؛ دانشنامه ادب فارسی، ج ۴،
ص ۲۴۲.
آغاز: «الله اکبر این چه دریاییست ژرف و سیاحتی
شگرف که حقیقت پذیران دقیقه رس و روشن ضمیران
صبح نفس».
- انجام: «از رموز نکات عالی اشارات این اسم بدیع
خبردار گشته از فیض سعادت و کرامات مسمی بهره مند
گردند».
- انجامه: «بتاریخ ۲۰ شهر شعبان المعظم سنه ۱۰۸۵ در
دارالسلطنه قزوین صورت تحریر پذیرفت».

۳۹. انیس العشاق «ص ۳۲۳-۳۲۴» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: حسن بن محمد رامی (۷۹۵ق)
 تنها یک برگ از مقدمه کتاب مانده است.
 رک: ش ۸۸۲۷/۲.
- آغاز: «حمد و ثنا مر حضرت خالقی را حلت (کذا؛ جلت) قدرته که در مبداء خلقت خاکیان را به تشریف ولقد کرمتنا بنی آدم».
- انجام: «به تحریر خامه دو زبان نسخه به تفصیل به هیج باب مسطور نگرده فاما به حکم اشاره بر سیبیل ایجاز ورقی مجمله بما فی الضمیر».
۴۰. دیباچه مرقع «ص ۳۲۵-۳۳۳»
 مرقعات سلطنتی، ص ۲۳۵.
 آغاز: «انشاء مولانا میرزا. الله اکبر عجب لؤلؤیست موزون و طرفه دزیست مکنون که جوهریان راسته بازار صورتش کلام نام نهاده اند».
- انجام:
 بیاضش از فروغ صدق پر نور
 سطورش جلوه‌گر چون عقد گوهر
 ز الفاظ بلیغ روح پرور
۴۱. نامه شاه عباس به سلطان سلیم «ص ۳۳۴-۳۳۶»
۴۲. سؤال و جواب بوزرجمهر و نوشیروان «ص ۳۳۶-۳۳۷»
 آغاز: «سپاس و ستایش بار خدای را جالب (کذا؛ جلت) قدرته که آفریدگار آدمیان و پدیدآورنده زمین و روزی دهنده جان... چنین گویند که در روزگار نوشیروان عادل هیج چیز عزیزتر از حکمت نبود».
- انجام: «به شیرازه طراز اوراق لیل و نهار اوراق این گلستان را... آفت خزان به تصرف کوتاه نظران در امان دارد».
۴۳. دیباچه «ص ۳۳۸»
 آغاز:
 «بسم الله الرحمن الرحیم مطلع دیباچه حمد کریم
- دماغ نامه پردازی... به مستان برگ تا کی می فرستم.
 چمن آریان گلستان عبارت پردازی و پروردگاران
 ازهار اثمار معالی».
۴۴. فرمان برای دارالسلطنه هرات «ص ۳۳۹»
۴۵. نورس خیال (دیباچه نورس) «ص ۳۴۱-۳۴۹»
 (منشآت-فارسی)
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
 رک: ش ۸۸۲۷/۶.
- آغاز: «سرودسرایان عشر تکده قال که به نورس سرابستان حال کار کام و زبان ساخته اند».
- انجام:
 هم بر آهنگ ثنائش نغمه قانون دهر
 هم به وفق مدعایش رسم و قانون زمان
۴۶. رقعہ میرزا بیگ به قمی «ص ۳۶۶»
۴۷. اشعار
 با سروده‌هایی از:
 ابراهیم ادهم، میرزا (ص ۳۵۲)
 ابن یمین (ص ۱۰۲)
 ابوتراب (ص ۲۷۳)
 افضل، خواجه (ص ۱۲۴)
 امیرخسرو (ص ۱۷۵، ۳۱۲، ص ۲۱۹-۲۲۲ با انجامه:
 «راقمه محمدحسین جنابدی»)
 بابافغانی (ص ۷۷، ۹۴)
 جامی (ص ۲۲۹-۲۳۰، ۳۶۴)
 جانی صابری، مولانا (ص ۳۱۳)
 جلال اسیر، میرزا (ص ۱۷۸): «بتاریخ ۱۷ شهر ذیحجه الحرام سنه ۱۱۰۰ در قریه... به قلم آمد»
 حسن خان، مولا (ص ۱۲۴)
 حسن، میرزا (ص ۸۰): «بتاریخ ۱۴ شهر شعبان ۱۱۱»
 حکیم (ص ۲۹)
 خالصا (ص ۱۱۷، ۱۲۲)

- خواجه نصیر (ص ۲۸۲)
 رضی، آقا (ص ۱۳۷)
 رضی دانش، میرزا (ص ۲۰۲-۲۰۳، ۳۴۶)
 رضی سجستانی، میرزا (ص ۳۵۶)
 رفیع (ص ۶)
 ساقی نامه تهی (ص ۳۵۸)
 سحابی (ص ۳۵۳، ۳۷۲)
 سعدالدین محمد، مرحوم میرزا (ص ۶۴)
 سعدی (ص ۳۵۷)
 شاپور (ص ۲۷۲، ۲۷۴)
 شریف (ص ۳۱۳)
 شوکت، میرزا (ص ۱۲۲-۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۹-۱۳۱ با این
 انجامه: «بتاریخ شوال سنه ۱۰۹۰ در مشهد مقدس
 امام الجن والانس قلمی شد». ۱۳۲-۱۳۳، ۱۴۶،
 ۱۵۱-۱۵۲، ۲۲۹، ۲۵۲. در بالای اکثر آنها نوشته
 شده «لمحرره شوکت»)
 شیخ الاسلام مهر... (ص ۲۰۱)
 شیخ بهایی (ص ۱۲۶-۱۳۵، ۱۳۶ از نان حلوائی او)
 صایب (ص ۲۵، ۱۴۲، ۱۶۱، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۸، ۲۱۳،
 ۳۰۹، ۳۳۵-۳۳۶، ۳۴۲-۳۴۳، ۳۴۸، ۳۵۱،
 ۳۵۳-۳۵۴، ۳۵۹، ۳۶۸)
 صیدی، میر (ص ۳۶۱)
 طالب آملی (ص ۳۱۸-۳۲۲): «شهر رجب المرجب
 ۱۰۸۰ قلمی شد»
 طالب (ص ۲۷۷)
 طفیلی (ص ۳۶۶)
 ظهوری (ص ۸۸-۹۲، ۱۹۹-۲۰۰، ۳۴۰)
 عبدالقادر، میرزا (ص ۷۸)
 عرفی شیرازی (ص ۱۹۲، ۱۹۸، ۲۰۵، ۳۰۷)
 عصمت بخارایی (ص ۱۰۶، ۲۲۸)
 عقیل، میر (ص ۲۲۳-۲۲۴)
 علیرضای تجلی (ص ۵۵)
 علی مهری، میر سید (ص ۲۲۱)
 غزالی مشهدی (ص ۱۶۸-۱۷۳)
- فردوسی (ص ۳۶۵): «این دو کلمه حسب الفرموده اعزی
 نور العین ذالفقار بیگ قلمی شده حرره العبد الاقل
 محمدمهدی الحسینی الجنابدی»
 فصیحی، میرزا (ص ۳۶۲)
 قاسم تونی، میر (ص ۱۳۴)
 قانع هروی (ص ۳۰۴)
 کلیم (ص ۱۱۷)
 کمال اسمعیل (ص ۳۱۰)
 لسانی (ص ۳۰۵)
 لطفی (ص ۳۵۶)
 محمدامین وقاری (ص ۳۰۲)
 محمداقبر (ص ۹۵)
 محمدمسعود حکیم، میرزا (ص ۳۰۸)
 محمدمصوفی، مولانا (ص ۲۷۵، ۳۵۴، ۳۶۴)
 محمداطاهر قدسی (ص ۱۸۹-۱۹۰، ۳۹۵)
 محمداقلی سلیم (ص ۲۰۵، ۳۳۹-۳۴۰، ۳۴۶، ۳۴۷)
 محمد... میرزا (ص ۱۰۶)
 محمادیوسف حسینی (ص ۳۳۴)
 محمود شبستری (ص ۲۲۵ از گلشن راز)
 مرتضی قلی بیگ (ص ۱۹۳-۱۹۷)
 مسیحا (ص ۲۲۶)
 مظفرعلی، میرزا (ص ۱۸۶، ۳۵۶)
 ملک مشرفی، میرزا (ص ۹۳، ۱۰۹، ۳۶۲)
 مومنا (ص ۳۶۷)
 مهدی، شیخ الاسلام میرزا (ص ۳۴۵)
 ناظما (ص ۱۷۴، ۱۷۷)
 نجات سلمه الله، میر (ص ۱۴۷-۱۴۸، ۱۵۰)
 نظام، میرزا (ص ۳۵۲، ۳۵۶)
 نظیری نیشابوری (ص ۲۲۵-۲۲۸، ۳۲۵-۳۳۳، ۳۳۹،
 ۳۴۵، ۳۶۱)
 نواب سلطان العلمایی (ص ۷۴)
 نوعی (ص ۳۶۲)
 واثقی، مولانا (ص ۲۰۵)
 واعظ هروی (ص ۲۰-۲۱، ۲۴، ۷۱، ۸۱-۸۵، ۹۶-
 ۱۰۱، ۱۰۴-۱۰۵، ۱۱۳-۱۱۴، ۱۲۰، ۱۳۷-۱۳۸)

ذوالفقار بیگ (ص ۳)، شعبان ۱۱۱۸ق (ص ۱۲)، ۱۵ جمادی‌الاول ۱۱۱۳ق در دفترخانه سرکار مواهب آثار (ص ۲۲)، رجب ۱۱۱۴ق (ص ۳۰)، محمد مهدی در رمضان ۱۱۱۲ق (ص ۳۲)، صفر ۱۱۱۳ق (ص ۳۴)، جمادی‌الاول ۱۱۱۳ق (ص ۴۷)، ۱۴ شعبان ۱۱۱ کذا، ص ۸۰)، صاحب سفینه در جمعه ۲۰ ربیع‌الثانی ۱۰۹۷ق (ص ۱۱۹)، شوال ۱۰۹۰ق در مشهد (ص ۱۳۱)، ۱۷ ذیحجه ۱۱۰۰ق (ص ۱۷۸)، غره شعبان ۱۱۱۲ق حسب الفرموده مستوفی هرات در دولتخانه ایشان (ص ۱۹۳)، ۹ جمادی‌الثانی ۱۰۷۹ق (ص ۲۰۵)، معزالملک در ربیع‌الثانی ۱۰۶۵ق در قریه باغ آسیایی (ص ۲۱۰)، محمدحسین... تبریزی در شوال ۱۰۴۲ق (ص ۲۱۸)، ۱۰۹۳ق برای ذوالفقار بیگا (ص ۳۰۶)، ۲۰ شعبان ۱۰۸۵ق در دارالسلطنه قزوین (ص ۳۱۸)، رجب ۱۰۸۰ق (ص ۳۲۲)، محمد مهدی حسینی جنابدی برای ذوالفقار بیگا (ص ۳۶۵)، جمعه ۲۶ جمادی‌الثانی ۱۱۰۱ق در خدمت ذوالفقار بیگا (ص ۳۷۰)، محمدیوسف در ذیحجه ۱۱۰۳ق در مشهد (ص ۳۷۱).

این نسخه به چندین نوع متفاوت صفحه‌پردازی شده است: در بیشتر صفحات نسخه هر دو برگ دو بخش شده است. بخشی متن و اصلی و بخشی که به صورت جلیپا یا عمود بر متن اصلی در حاشیه نوشته شده. در بیشتر صفحات یک ردیف در حاشیه کناری برگها نوشته شده که جداگانه از متن جدول‌کشی شده است. بیشتر نوشته‌ها جلیپا. بعضی از صفحات به ۶ بخش تقسیم شده و در هر کدام یک مطلب کوتاه نوشته شده. گاهی هم صفحات ۳ ستونی است. گاهی متن در یک جدول کوتاه در وسط است و سه ستون حاشیه‌نویسی دارد.

عناوین و نشانیها شنگرف، صفحات جدول‌کشی شده با زر و شنگرف و لاجورد و مشک، در صفحاتی از نسخه علامتهای زرین و سیمین نقش بسته است. صفحه ۴ سر لوح مذهب و مرصع شرفه‌دار با پیشانی زمینه زر و لاجورد. درون نقوش طلاپوش وسط آن

۱۴۰-۱۴۱، ۱۵۳-۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۷، ۱۷۹-
(۱۸۱، ۱۹۱، ۲۹۶-۳۰۲)

والی (ص ۳۱۷)

همتی، مولانا (ص ۱۷۶)

این چند انجامة هم در پایان بعضی از یادداشتهای کوتاه نسخه دیده می‌شود:

- «بتاریخ شهر ذیحجه الحرام سنه ۱۱۰۱ به امر دستور قواعد خلت و محبت ذوالفقار بیگ مرقوم قلم داعی محمدرفیع شد» (ص ۳).

- «در تاریخ شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۱۸ صورت تحریر پذیرفت» (ص ۱۲ حاشیه).

- «چون نسخه که... شعار مولانا محمدفاضل فرستاده مغشوش و غلط بسیار داشت به همین چند بیت ختم نمود اگر سهوی شده باشد کاتب را حرجی نیست و چون... را ربط به شعر و قصیده نمی‌باشد حاصل آن نسخه را... لازم دارد و چون مناجات شب در تفحص هست که هر گاه نسخه صحیح معتبر به همین... و به اتمام رساند در تاریخ ۱۵ شهر جمادی‌الاول سنه ۱۱۱۳ در دفترخانه سرکار مواهب آثار صورت تحریر پذیرفت. هر کس از یاران در افتد مطالعه نماید و... نخواهد شد» (ص ۲۲ حاشیه).

- «در کتاب موعظه تقوی شعار ملا محمدفاضل که در مدرسه جعفریه به تحصیل مشغول است. در خدمت بندگان صاحب کمالات معنوی خواجه محمدحسینای... نوشته جمیدی‌الاول سنه ۱۱۱۳» (ص ۴۷ حاشیه؛ در پایان یک حکایت منظوم).

- «بتاریخ یوم جمعه ۲۶ شهر جمیدی‌الثانی من شهوور سنه ۱۱۰۱ در خدمت عزیز اخوی ذوالفقار بیگا با کمال تفرقه حواس... فکر و قلمی شد» (ص ۳۷۰).

- «بتاریخ شهر ذی الحجه الحرام ۱۱۰۳ در مشهد مقدس صورت تحریر پذیرفت العبد الاقل محمدیوسف» (ص ۳۷۱).

خط نستعلیق و شکسته نستعلیق. با این تاریخها:

ابوطالب بن حاجی میرزا رمضان علی در رجب

۱۲۷۷ق (ص ۲)، محمدرفیع در ذیحجه ۱۱۰۱ق به امر

۲. التصريف العزّي (العزّي في التصريف) (ص ۲۴ - ۳۳) (صرف - عربی)

مؤلف: عبدالوهاب بن ابراهیم زنجانی (۶۶۰ق)
با حواشی فارسی در متن و حاشیه.

رک: ش ۸۸۷۵/۲۲.

آغاز: «اعلم ان التصريف في لغة التغيير. و بدان که تصريف در اصطلاح صرفیان گردانیدن است در لغت صحیح و فرق چیست میان صحیح سالم». انجام: «ودحرجة دحرجتا واحدة والفعلة بالكسرة للنوع من الفعل تقول حسن الطمعة والجلسة».

۳. صرف مير (ص ۳۵ - ۳۸) (صرف - فارسی)
مؤلف: علی بن محمد گرگانی، مير سيد شريف (۷۴۰-۸۱۶ق)
از انجام افتادگی دارد.

مشترک پاکستان، ج ۱۳، ص ۲۵۷۸-۲۵۸۵ و ۲۹۳۰-۲۹۳۱؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۰۷۱-۲۰۷۲؛ دنا، ج ۷، ص ۱۳۰-۱۳۴.

آغاز: «بدان که ایدک الله که کلمات لغات عرب بر سه قسم است: اسم چون رجل و علم و فعل چون ضرب و دحرج و حرف چون من والی و تصريف در لغت گردانیدن چیزی است از حال به حال». انجام موجود: «در اسم فاعل نیز چنان کردند و الف را حرکت دادند چنان شد اسم مفعول مقول مقولان».

۴. [فرهنگ لغت] (ص ۴۱ - ۴۹) (لغت - فارسی)
با افتادگی از آغاز و انجام.

آغاز موجود: «طساً: ناگواره شدن طعام و تخمه پیدا کردن. طوا: گرسنه، طغیا: گاو وحشی، طلاً: گردنها یعنی اعناق».

انجام موجود: «انجاز: راست کردن وعده. اعواز: درویش محتاج. احتفاز: بر سر پای نشستن».

۵. [ادعية صلوة الليل] (ص ۵۰ - ۶۲) (دعا - فارسی)
مؤلف: ناشناخته

خاتمه کتابی است که نام و نشان نامشخص است. در

مهر گلابی به نقش: «صح...». حاشیه صفحات ۴ و ۵
تشعیرسازی شده با نقوش گل و بوته زرین. ص ۲۰۹
سرلوح مذهب و مرصع با پیشانی زیبا. درون پیشانی
بسمله با مرکب مشکی در زمینه زربوش و مهر بیضوی
کوچک ناخوانا. حاشیه دو ص ۲۰۹ و ۲۱۰ تشعیرسازی
شده با نقوش گل و بوته زرین. در پایین ص ۳۷۰ مهر
گلابی شکل: «صح» و مهر بیضوی: «الله براء».

نسخه برگ شمار قدیمی دارد. برگهایی از نسخه
افتاده و برگهایی هم در صحافی جابه جا شده است.
کاغذ: الوان آهارمهره.

دو، ۱۸۶، یک برگ، ۲۷/۸×۱۵/۶، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: گالینگور بنفش، عطف و گوشه‌ها میشن
قهوه‌ای. قطر: ۳.

خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۵ش.
[شماره ثبت: ۷۶۴۹۰]

(۸۹۴۶)

جنگ:

یادداشتهای پراکنده حدیثی و تفسیری و عرفانی و
داستانهای پیامبران و قصه‌های ائمه و ادعیه است.
گردآورنده آن شیعی بوده؛ سواد زیادی نداشته و اغلاط
کتابتی و املائی زیادی دارد.

۱. رساله فی تصوف صوفیه (ص ۲۱ - ۲۲)

(عرفان - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

آغاز: «هذه رسالة فی تصوف صوفیه و ملاحده لعنهم الله
که این هذیانها و مزخرفاتها که زندیقان راه زناق دین
گفته‌اند. بسمله و به نستعین. بعد حمد و ثنا و منان
مستعان و صلوات سید انس و جان. و بدان که تمام دین
محمدی شریعت و طریقت و حقیقت است».

انجام: «حضرت الله تعالی همه طالبان دین قیوم را به
صحبت مرشدان صراط المستقیم برساند به حرمت
انبیای من الاقطاب والافداد».

الله تعالی عزه و جلّه عجبتم لمن ایقن بالموت». **انجام:** «وكان اشد الناس عذاب اليوم القيامة زدناهم بوقوف العذاب والله اعلم».

۸. **سورة الولاية والنور** «ص ۱۴۴-۱۴۵»
در آغاز نوشته شده: «هذا السورة الولاية والنور وجد في مصحف العتيق بخط عبدالله المسعود رضی الله عنه وهي ثلث اربعون آية في شان امير المؤمنين علي ابن ابي طالب عليه السلام واخذه عمر وعثمان ووجدت في المدينة».

۹. **دوازده امام** «ص ۱۴۵» (دعا-عربی)
در نسخه ما از منشی این دوازده امام نامی به میان نیامده اما در نسخه ش ۱۹۴۸۵ آستان قدس رضوی به علی بن حسین موسوی بغدادی، شریف مرتضی (۳۵۵-۴۳۶ق) نسبت داده شده است.

نسخه دیگری نیز از آن در بیاض ش ۴۹۰۳ کتابخانه مجلس، ص ۱۱۸ بدون انتساب به کسی موجود است. آستان قدس، ج ۱۵، ص ۲۱۱-۲۱۲؛ هزار و پانصد نسخه خطی، ۳۱۴-۳۱۵.

آغاز: «الحمد لله الذي جعلنا من امة حبيبه و خليله محمد المصطفى. رب العالمين الذي صيرنا من زمرة و ليه و وصيه على المرتضى».

انجام: «غير المغضوب عليهم ولا الضالين المنكرين من اهل بدعة والهوى استجب دعاءنا يا سامع الدعاء».

۱۰. **دوازده امام** (انشاء الصلوات والتحيات)
«ص ۱۴۹-۱۵۱» (دعا-عربی)
مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسي، خواجه نصيرالدين (۵۹۷-۶۷۲ق)

احوال و آثار خواجه نصيرالدين طوسي، ص ۵۸۲؛ دنا، ج ۴، ص ۱۲۶۳-۱۲۶۵.

آغاز: «دوازده امام از گفتار خواجه نصير طوسي ممزوج به دعاء توسل. اللهم صلى على سلم و زيد (كذا؛ زد) و مبارك على النبي الامي العربي الهاشمي القرشي المكي المدني».

هامش صفحه آخر نوشته شده: «وكان المرقوم من تصنيفات منبع العلوم رباني و مورود عنانيات سبحاني مولانا محمدامين شيرواني».

آغاز: «خاتمه در بيان ترجمه ادعیه نماز شب با بعضی از آیات که در نماز شب خوانده می شود. الحمد لله الذي احياني... (یک کلمه از بین رفته) ما امانتي. سپاس و ستایش مر خدای راست که مستجمع جميع صفات است و صفات كامله است».

انجام: «فانك اهل التقوى و اهل المغفرة. پس به درستی که توی سزاوار به آن که از تو ترسند و سزا به آن که بیامری گناه گناه کاران را و معصیت بدکاران را. تمت خاتمه من ادعیه الصلوة اللیل».

۶. **نزهة المشتاق** «ص ۶۴-۷۸» (اخلاق-عربی)
مؤلف: ناشناخته

نسخه دیگری از این کتاب به دست نیامد. با چندین فصل بدون شماره گذاری. از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «سبحانك من تسبيح له النور في الظلمة البرّ والبحر والطّامى الزخار ولك الحمدنا (كذا) عالم بمكنون مناقل رمل القفار... اما بعد فهذا مقدم فى المكارم الاخلاق سمتها بنزهة المشتاق خدمت بها لمجلس العالی... خواجه نصيرالدين حسين... والترتيبها (كذا) على مقدم ومقامين وخاتمه. واما المقدمة فالنفس التى تخاطب بالتكليف قد اختلف فيها العلماء».

انجام موجود: «ومضى فلما طرق عليه الباب خرج اليه وقال جئت جواب مسألتك انى نظمت البارحة ثلث ابيات».

۷. **اربعون سورة منتخبة من التوراة** (الاحاديث القدسية)
«ص ۱۱۶-۱۲۶» (حديث-عربی)

مؤلف: امام علي بن ابي طالب^(ع) (۴۰-ق)
رک: ش ۸۸۹۷/۴.

آغاز: «ونقل من الحديث القدسي فائدة جليلية وموعظة بليغة وهي اربعين سورة منتخبة من التوراة... اول يقول

حضرتش را ذکر خفی دانسته و برای آن ۱۲ وجه عقلی و نقلی ذکر کرده است.

فهرستواره، ج ۷، ص ۳۷۲ (نسخه ۱)؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۱۳؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱، ص ۵۷۰؛ کشف الظنون، ج ۱، ص ۸۶۶.

آغاز: «بسمله و بحمد و سل الی نحن المبینی (کذا؛ وبحمدہ اتوسل الی الحق المبین) وبالصلوة فی الروح النبوی الامین اعتصم بالحبل المتین... و اما بعد چنین در خاطر آمد که چون وی روی درین خطات (?) نهاد و اگر مختصر است جهت یاران یادگار گذارد».

انجام: «یعنی نفس باید که عنان اختیار را به دست باز نهد تا از رحمت خدای تعالی باز نمازد و سلام علی من اتباع الهدا و ترک الهوا و سلم».

۱۴. مناظره عقل و علم و حلم و دولت «ص ۲۵۰-۲۵۴» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

تنها یک نسخه دیگر از این کتاب مورخ ۸۵۰ق در کتابخانه بادلیان آکسفورد می‌شناسیم. رک: میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۵۴۵.

آغاز: «حمد و سپاس بی‌قیاس مر حضرت سبحان و تعالی را که پیکر انسانی را به زیور زینت صفات عقلا (عقلانیت) مزین گردانید... و اما بعد این رساله‌ای است مختصر و مقاله‌ای معتبر در مناظره عقل و حلم و دولت و تحفه مجلس عالی جناب... خواجه جمال‌الدین والدوله حسن... که درین مدت مدید که در ممالک عراق عرب از روی استقلال و استحقاق متصدی امور وزارت و متکفل احوال و اعمال سپاهی و رعیت می‌باشند... و آغاز مناظره است. نقل است که روزی میان عقل علم و حلم دولت مناظره افتاده و مجادله روی آورد و هر یک از آثار فضیلت خود لاف می‌زدند و گزافی می‌نمودند».

انجام: «این که دولت گفت جایی که من باشم خرد ناچار باشد خداوندان نعمت نیک دانند که بی‌دولت بی‌خرد بسیار باشد والله اعلم بالصواب».

انجام: «فی زمرتهم و تحت لوائهم صلی الله علی محمد و آله الطاهرین برحمتک یا ارحم الراحمین».

۱۱. دوازده امام «ص ۱۵۸» (دعا-عربی)
در این نسخه به شیخ بهایی (۱۰۳۰ق) نسبت داده شده است.
رک: ش ۸۹۰۸/۳۵.

آغاز: دوازده امام شیخ بهادین محمد علیه الرحمة.
یا ربّ بحق محمد سیدنا محمد
مقرّن مقرّب مستجب و خاتم
ذی شرف مشرف ذی ظفر مظفر
ذی خطر مخطر ذی کرم مکرم

۱۲. [رساله در بیان دانستن حدیث صحیح و اسامی فقها]
«ص ۱۶۸-۱۷۹» (درایه-فارسی)

با آن که در ابتدا نوشته شده این رساله یک مقدمه و ۳ فایده دارد اما در متن هیچ عنوانی به چشم نمی‌خورد.

آغاز: «این رساله مشتمل است بر مقدمه و سه فایده در بیان دانستن حدیث صحیح و اسامی فقها. طریق نجات و صراط مستقیم که انسان را از بادیة ضلالت و تبه غوایت نجات می‌دهد و به معموره هدایت و راه راست حق می‌رساند... مجملی از صحت و ضعف احادیث و جمعی از مجتهدین و قلیلی از رموز فقها را سخن که درین مختصر گنجایش داشته باشد مرقوم می‌شود... و اما بعد و در بیان دانستن حدیث صحیح و حسن و موثق و ضعیف و مستند و مرسل».

انجام: «و معاندین از ترس منصب او بدو ضرری به او نمی‌توانستند رسانیدن. اکثر آن خلق به دولت او به مذهب شیعه عمل می‌نمودند».

۱۳. بیان الذکر الخفی المستوجب للاجر الوفی
«ص ۲۲۸-۲۳۲» (عرفان-فارسی)

مؤلف: احمد بن محمد علاءالدوله سمنانی (۶۵۹-۷۳۶ق)
مؤلف طریق حصول معرفت حق تعالی و وصول به

۱۵. نسب‌نامه سید نعمت الله «ص ۲۵۶»
- تفسیر الحلی (ص ۲۳۴)
- تفسیر الرازی (ص ۲۴۷)
- تفسیر القاضی (ص ۹۳)
- تنزیل الکر و القرآن الحکیم (ص ۲۴۵)
- دروس (ص ۱۱۰)
- رساله زین‌الدین (ص ۸۸)
- رواحه الارواح (ص ۲۹۴، ۳۳۳، ۳۳۸ و ۳۴۴)
- روضه الصفاء (ص ۴۰۲)
- زهرة الرياض (ص ۱۵۸)
- السراج المصباح (ص ۹۳)
- شرح بخاری کرمانی (ص ۹۳)
- طب الائمة (ص ۱۳۰ و ۱۵۷)
- طب النبی (ص ۱۱۱)
- طریق النجات (ص ۱۲۸)
- الظرایف اللطائف (ص ۴۶۴)
- عدة الداعی (ص ۱۰۳، ۱۴۳، ۱۵۴ و ۱۵۵)
- عیون [اخبار] الرضا (ص ۱۴۲)
- الکافی للکلینی (ص ۱۰۴ و ۱۴۲)
- کتاب المشارق (ص ۱۶۰)
- کتاب ورام (ص ۱۰۵)
- کشف الاسرار (ص ۱)
- الکشف الغمة (ص ۹۹، ۱۰۹، ۲۴۲ و ۳۴۷)
- کشکول شیخ بهایی (ص ۱۵۸)
- کنز الغرائب (ص ۳۴۹)
- لواقع الاشراف محمد دوانی (ص ۸۳)
- ماتولوجیا از ارسطو (ص ۱۵۹)
- مجمع البحرین (ص ۹۸)
- مجمع البیان (ص ۱۵۸)
- مصابیح القلوب (ص ۱)
- معالم الدین (ص ۱۰۸)
- مکارم الاخلاق (ص ۹۲، ۱۰۹ و ۱۳۰)
- من لا یحضره الفقیه (ص ۱۰۹)
- منهاج العابدین (ص ۸۱، ۸۲، ۸۶، ۹۰، ۹۱، ۹۸ و...)
- نامه امام حسن عسکری به ابن بابویه قمی (ص ۸۳)
- نوادیر الحکمة (ص ۱۰۷)
۱۶. مجموعه ماده تاریخ «ص ۳۷۹»
- مجموعه ماده تاریخهایی از سلطنت و وقایع حکومت صفوی و چند کسوف و زلزله است.
- به جز وقایع حکومتی که تاریخشان در اکثر منابع آمده چند ماده تاریخ جدید این بخش چنین است:
- زلزله مراغه به تبریز روز جمعه چهارم ذی‌الحجه ۱۰۵۰ ق.
- کسوف آفتاب در ماه رمضان یوم چهارشنبه وقت ظهر ۱۰۶۴ ق.
- کسوف ثانی آفتاب ۲۸ ربیع‌الثانی ۱۱۰۷ ق سنه تنگوزئیل.
- کسوف آفتاب ثالث در فصل آخر تابستان در یکشنبه ۱۸ ربیع‌الاول در میان ظهر عصر ۱۱۱۱ ق.
۱۷. بحر طویل «ص ۴۷۴»
- در نعت امیرالمؤمنین^(ع) از گفتار بخاری: «بحر طویل در نعت شاه اولیا و سرور اوصیا امیرالمؤمنین علی علیه السلام از گفتار بخاری رضیه (کذا) الله عنه».
- تنها یک برگ آن در نسخه مانده است.
- آغاز: «غیاث مشجع کمال در شان امیرالمؤمنین علی علیه السلام. چه مهر مطلع ز چرخ مربع بصرع مطمع چه ماه مقنع مرصع مشجع بدین است ارفع فرو خواننده ز اشعار قرا ثنای محمد».
۱۸. گفتارهای پراکنده
- در سرتاسر این جنگ‌گفتارها و منقولات مختلفی از این کتابها و اشخاص نوشته شده است:
- احیاء علوم الدین (ص ۹۵)
- الهی نامه عطار (ص ۱۰۵)
- امالی ابن بابویه (ص ۱۱۰)
- امالی شیخ طوسی (ص ۱۱۰)
- البلد الامین (ص ۱۲۸)
- تحفة الغرائب (ص ۳۸۲، ۴۵۵)

نشانیها شنگرف، در حاشیه رساله‌های تصریفی یادداشتهای توضیحی زیادی آمده است. با این مهرها و یادداشتهای:

ص ۱ و ۴۶۴ مهر بیضوی به نقش: «افوض امری الی الله عبده احمد».

در دو ص ۴۹ و ۱۵۰ اثر این مهرها نقش بسته است: مهر بیضوی: «لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله ۱۱۱۲»، «عبده فتح الله ۱۱۹۴»، «جهان... (یک کلمه در برش صفحه از بین رفته) شد از نور محمد ۱۱۴۴»، «العبد محمد... شریف»، مهر مربع: «یا کافی المهمات عبده محمدرضا ۱۱۷۸»، «الله محمد علی»، مهر مستطیل: «افوض امری الی الله عبده شیرمحمد» با تاریخ ناخوانا و مهری چهارگوش که بخشی از آن ناقص شده است: «... چون... بلرزد / محمد بفریاد... رسد ۱۰۱۴».

حاشیه ص ۱۰۱ یادداشت یادگاری از محمد... ساکین باللوجه مر... (نامش در صحافی ناقص شده است).

ص ۱۴۰ یک بیت شعر نوشته شده در ربیع الاول ۱۱۰۷ق در قریه قمقان آصف التولان (۹).

حاشیه ص ۱۵۷ یادداشت غلامرضا ولد صاحب کاظم که کتاب را به آقا غلامرضا ولد علی یولداش داده است. ص ۱۶۵ مهر مستطیل: «یا کافی المهمات عبده محمدرضا ۱۱۷۸».

در حاشیه ص ۱۷۶ حاجی غلام... ابن علی یولداش در ۱۱۶۷ق نوشته تا این جا کتاب ۳۰۰ ورق دارد. یادداشت دیگری هم در همان صفحه آمده که در ۴ رمضان مجموعه را حسب الخواش میرزا بابا به تبریز فرستاده و تا این جا ۳۰۰ ورق است. در کنار صفحه ۲۰۷ نوشته شده: «امتحان می‌کنم قلم را سنه ۱۱۷۳».

ص ۲۱۱ و ۲۱۳ یک مهر هشت گوش به سجع ترکی که احتمالاً این طور باشد: «اوله لطفک ز نظر یار احمد».

یادداشت مغلوطی در ص ۲۷۰ آمده که متنش را با تردید این طور خواندم: «کمال الدین از اولاد یحیی هراطی (هراتی) می‌باشد. در ایام امیر تیمور (۹) از

نهج البلاغه (ص ۸۷ و ۱۵۹)

ابن طاووس (ص ۱۰۸)

امام حسن (ع) (ص ۷۹)

حسین سبزواری (ص ۲۴۰)

حسین واعظ کاشفی (ص ۴۵۵)

زین الدین، الشهید الغانی (کذا) الشیخ (ص ۸۰)

شیخ بهایی (ص ۹۵ و ۱۰۲)

شیخ شهاب الدین (ص ۱۱۴)

الشیخ علی، خاتم المجتهدین والشیخ الشریعة (ص ۸۵)

شیخ مفید (ص ۸۰، ۱۰۶، ۱۱۲ و ۱۲۶)

عبدالله انصاری، خواجه (ص ۱۹۵)

کفعمی (ص ۸۷)

محمد بن حسن مطهر (ص ۹۴)

محمد بن عبدالرحمن همدانی، شیخ ابونصیر (ص ۱۳۴)

محمد بن یوسف مفسر ترمذی (ص ۴)

نصیر همدانی (ص ۴۵۵)

واقدی (ص ۱۱۴)

حدیث به خط ابن بابویه (ص ۹۲)

حسب الامر میرزا مخدوم سلمه الله تعالی (ص ۲۲)

۱۹. اشعار

با سروده‌هایی از این شعرا:

ابن یمین (ص ۴۷۳)

ابوالمؤید خطیب خازمی (ص ۱۶۳)

انوری (ص ۴۷۳)

جامی (ص ۴۷۳)

خواجه نصیرالدین طوسی (ص ۹۷)

شیخ بهایی (ص ۲۳)

فضولی (ص ۴۷۳)

مجنون عامری (ص ۴۷۳)

خط: نسخ و نستعلیق و تحریری. تاریخ کتابت: سده

۱۲هـ.

نسخه با خطوط و روشهای مختلفی نوشته شده است. بعضی از بخشها چلیپا و قسمتهایی تکه تکه و چند پاره نوشته شده است. بیشتر بخشها عناوین و

مقدسه... علی بن موسی الرضا^(ع) به شرف قرأت آن مشهد مقدس و به منصب شایسته خطابت آن ارض اقدس هر صبح و شام قیام داشت!... تا آن که به مساعدت بخت بیدار بل به عنایت حضرت کردگار احرام زیارت عتبات عالیات ائمه کرام^(ع) بسته عازم کعبه مقصود خویش گردید بعد از آن که به ولایت سبزوار که وطن آباء این بی‌مقدار است رسید شبی از شبها... در واقعه... در روضه مقدسه رضویه... به دستور قراءت و دعای ولی نعمت اشتغال دارد و بعد از فراغ، شخصی از خدام کرام آن حضرت^(ع) از حرم محترم بیرون آمده گفت که بزرگواری است از عترت علویه و ذریه موسویه مقرر شده که آن حضرت را دریایی و بعد از آن به جانب مقصود خویشتن شتابی. بعد از بیداری این فقیر از غایت دهشت متفکر بود و نمی‌دانست که آن بزرگوار کیست و سر این هدایت چیست... تا آن که در ولایت خار به حضور شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵ق) رسید و شاه به او دستور داد که کتاب مشارق الانوار را به فارسی برگرداند. مؤلف این دستور را «تعبیر آن واقعه و سر آن اشاره» دانسته و به آن اهتمام کرده است.

وی درباره روش کارش می‌گوید: «چون اوایل کتاب مذکور مشتمل بود بر مقالاتی که متعلق است به حروف و مبنی است بر اصطلاحات صوفیه مقرر گردید که آن مقالات طرح و فصول و ابوابی که شیخ رجب قدس سره در شان حضرات مطهرات نبی و ائمه^(ع) ذکر و بیان نموده مترجم و مشروح گردد لهذا این خاکسار بيمقدار التزام نمود که به توفیق الهی آیات قرآنی و احادیث نبوی را که در کتاب مشارق ذکر یافته موافق تفاسیر امامیه با اخبار دیگر که مؤید و مناسب مقام باشد بر طبق ایراد شیخ رحمه الله بیان نماید». با اشعاری از مؤلف در متن. پایان یافته در دارالسلطنه اصفهان در ۱۷ ذیحجه ۱۰۹۰ق:

هراط آمده در آزاربایجان مکان نموده در سنه ۱۱۲۲ به رحمت الهی واصل شد. صاحب کتاب در تاریخ می‌باشد.

در ص ۲۷۶ یادداشت ابن حاجی علیولد... غلام رضا در ۱۱۶۷ق که نوشته کتاب تا این جا ۳۵۰ ورق است. ص ۳۰۱: «یادگار محمدحسن ابن آقا محمد ملاً ابوالحسن ۱۲۴۷».

ص ۳۹۳ و ۳۹۵ اثر یک مهر بیضوی ناخوانا که چهار بار کوفته شده است.

در ص ۴۴۵ نوشته شده نسخه در ۴ رمضان حسب الخاهش عالی حضرت شیخ آقا بابا به تبریز فرستاده شد و شمار اوراق آن ۴۶۴ ورق است.

در ص ۴۴۶ یادداشت برگ شمار (۴۶۴ برگ) به خط ابن حاجی الحرمین ابومقانی نور العیونی ام حاجی علیوالدش حاجی غلام رضا در ۱۱۶۷ق.

ص ۴۶۸ یادداشتی در ۹ محرم ۱۱۵۲ق درباره دعوی محمدقلی ولد کربلایی اکبر.

بعضی از صفحات مرمت و وصالی شده. صفحات پایانی نسخه اسیدی و آسیب دیده. نسخه فرسوده است. رکابه دار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، آبخورده.

دو، ۲۲۷، دو برگ، ۲/۱۸×۱/۲۹، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: تیماج قهوه‌ای مجدول گرهی، آبخورده و فرسوده. قطر: ۳/۳.

خریداری شده در آبان ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۴۱۱۹]

(۸۹۴۷)

مطالع الاسرار فی شرح مشارق الانوار

(تاریخ امامان: کلام - فارسی)

مؤلف: حسن خطیب قاری سبزواری (سده ۵۱۱ هـ)

ترجمه و گزارش فارسی کتاب مشارق انوار الیقین حافظ رجب برسی (سده ۹ هـ) است: «چون ذره بی مقدار... حسن الخطیب القاری مدت چهل سال بود که در آستانه

۱. دیباچه حکم خطابت مشهد مقدس برای ملا حسن قاری در جنگ ش ۶۶۷۹ کتابخانه ملک، ص ۱۱۰-۱۱۱ آمده است (این نسخه جزو مجموعه نسخه‌های فهرست نشده کتابخانه است).

گشت روشن برای تاریخش

آفتاب مطالع اسرار
شامل سه جلد کتاب. جلد اول از آغاز تا برگ
۲۵۸ پ؛ جلد دوم برگ ۲۵۹-۵۴۰ پ و جلد سوم از
۵۴۱ پ تا آخر. تنها برگ آخر نسخه افتاده است.
فهرستواره، ج ۳، ص ۱۷۷۳-۱۷۷۴ و ج ۹، ص ۵۳۲؛
ذریعه، ج ۲۱، ص ۱۴۱؛ مرعشی، ج ۱۲، ص ۱۷۶-۱۷۷
و ج ۳۱، ص ۱۵-۱۶؛ مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۱۴۰
-۱۴۲؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۵۳۷-۱۵۳۸؛ مجلس،
ج ۱/۳۳، ص ۱۶۲-۱۶۳، ش ۱۰۶۸۲؛ الهیات تهران،
ج ۱، ص ۴۰۳؛ مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی قم،
ج ۱، ص ۱۲۵-۱۲۶.

آغاز: «اشراقات لوامع حمدی که طبقات افلاک و
ساحات صفحات عرش ادراک به نور ظهورش فروغ
گیرد و لمعات بارقات ثنایی که به سواطع انوارش ضمایر
و بصایر ساکنان».

آغاز شرح: «قال الشيخ العارف القدسی رجب بن علی
بن رجب البرسی قدس سره فی کتابه الموسوم بمشارك
الانوار فی مناقب الائمة الاخیرة النقطه الواحدة هی
حقیقه الموجودات... تعبیر این مقال و تفسیر این اجمال
آن است که در آن هنگام که حقایق مکونات در مرتبه
غیب».

انجام موجود: «در سلک شیعیان و محبان شاه مردان
منتظم نماید و ضیعه آمال او را به رشحات سحاب فضل
و احسان خرمی و نضارت بخشاید مواهب الله عندی
جاوزت املی».

خط: نستعلیق خوب، عبارات اصل نسخ مشکول،
آیات و روایات نسخ شنگرف مشکول، تاریخ کتابت:
سده ۱۱هـ.

نسخه هنری و نفیس، عناوین و نشانیها و آیات و
روایات شنگرف، بین پاره‌های اشعار علامت (.) به
شنگرف. صفحه اول سرلوح مذهب مرصع نفیس
شرفه‌دار با پیشانی، سه صفحه اول بین سطور
طلاندازی شده، در حاشیه این سه صفحه چهار
کتیبه قلمدانی از ابتدا تا انتهای صفحه کشیده شده

که با نقوش گل و بوته تذهیب شده‌اند. حروف
سطرهای آغازین دو صفحه اول نسخه و نیمی از
صفحه سوم به شنگرف نوشته شده‌اند. این حروف به
گونه‌ای انتخاب و سطور به نحوی آغاز شده‌اند که اگر
آنها را در کنار هم قرار دهیم عبارت: «ابوالمظفر شاه
سلیمان الصفوی الحسینی الموسوی بهادرخان» به
دست می‌آید، همه صفحات مجدول به زر و لاجورد و
مشکی، از این تزئینات می‌توان احتمال داد این
نسخه برای تقدیم به شاه کتابت شده باشد.

در حاشیه تصحیح شده، در صفحه عنوان نسخه این
یادداشتها دیده می‌شود: دو نوشته خریداری و
تملك كتاب از حاجی مؤمن بن ملا محمدعلی
مازندرانی در ۱۲۲۵ق (این تاریخ دستکاری شده
بدین صورت که ۱۲۱۱ به ۱۲۲۵ تبدیل شده است) با
مهر بیضوی او «بنده آل محمد مؤمن ۱۲۲۴»، مهر
تملك بیضوی به نقش: «عبدہ الراجی عبدالوهاب» با
تاریخی که شاید ۱۲۷۵ یا ۱۲۷۸ باشد. یادداشت
خریداری کتاب از حاجی میرزا احمد کتابفروش در
رجب ۱۳۴۴ق نوشته محمدهادی طبرسی، و
نوشته‌ای از احمد کتابفروش طهرانی در ۱۲ محرم
۱۳۴۳ق که: «رابطه این کتاب ملاحظه شده، صحیح
است» و اشعاری از مثنوی. در پایان هر سه جزء کتاب
همین میرزا احمد کتابفروش نوشته که اوراق ملاحظه
شده و نقصی ندارند جز چند سطر از آخر (در دو
یادداشت میزان افتادگی یک بار یازده و بار دیگر
هشت سطر تعیین شده است).

در صفحه الحاقی آغاز نسخه نام کتاب و معرفی آن و
این یادداشت دیده می‌شود: «یوم یکشنبه دهم شهر
ربیع الثانی؛ از قصاب روز ده شاهی، از مشهدی
رحمت‌الله روز پنج شاهی».

نسخه هر ۱۰۰ ورق به ۱۰۰ ورق شمارش شده و این
شماره‌ها در گوشه سمت راست بالای برگ صدم نوشته
شده است (همچنین در آخرین برگ جلد اول و دوم).
سطراندازی شده با مسطر. رکاب‌دار. جزوا ۸ برگی.
کاغذ: نخودی نازک آهار مهره.

- یک، ۶۶۱، دو برگ، ۲۱، ۳۱/۹×۱۸/۸ سطر، ۲۲×۱۱/۵. جلد: دورو، بیرون ساغری مشکی با نقوش زرین در حاشیه، درون تیماج عنابی با ترنج و دوسر ترنج و دو کتیبه در بالا و پایین آن و جداول زرین با نقوش گل و بوته، سجاف دار، عطف میشن بنفش، کمی فرسوده. قطر: ۶/۱.
۲. فایده‌ای عرفانی بزشکی «(ر)»
 به نقل گوهر او گر کنند میل رواست
 خرد مضایقه با کس این قدر نکند
 ولی به عاریت و بر سییل ملکیت
 توقع آن که کسی سوی او نظر نکند
۳. فهرست کتابهایی که در این مجموعه از آنها نقل قول شده است «(ر)»
 شامل ۳۰ اسم.

خربداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۲۳۰۸۹]

(← تصویر)

(۸۹۴۸)

مجموعه هوشی ربا:

- خلیل ذوالقدر این مجموعه را در سالهای ۱۰۵۳-۱۰۵۴ ق در احمدآباد گجرات تدوین و کتابت کرد و آن را به نام هوش ربا خواند.
۱. دیباچه مجموعه هوش ربا «(پ ۱ - ر ۲)»
 مؤلف: خلیل ذوالقدر (سده ۱۱ هـ)
 در آن می‌نویسد: «این ذره احقر یعنی خلیل ذوالقدر... همواره دیده بصیرتش به مطالعه تصانیف مجتهدین حق‌گزین و تألیفات ائمه دین مبین که راسخون علمند نوراندود و ظلمت زدودست تا آن که در این ایام میمنت انجام به خاطر خطور نمود که به تحریر رمزی از رموز بل کنزی از کنوز احوال و اسرار حضرت شاه دین پناه و حضرات ائمه معصومین صلوات الله و سلامه علیه مشغول گردد تا ثواب و اجر آن ذخیره روز بازپسین باشد بنا بر این اراده به توفیق ربانی همگی دل و جان را رهین این داعیه عظمی نموده از هر بحری قطره‌ای و از هر گنجی درهمی فراهم آورده مجموعه موسوم به هوش ربا ترتیب دارد... و اسامی فراهم آورده‌های خود را که نوع و سانس حجله خانه قدسند درین جدول درج نمود.»
 آغاز: «ستایش و نیایش خالقی را سزاست که مجموعه وجود انسانی را که انتخاب دیوان کاینات به اعلی مرتبه عزت و افتخار رسانیده محسود اغیار گردانید.»
۴. مجالس المؤمنین «(پ ۲ - ر ۲)»
 (شرح حال نامه - فارسی)
 مؤلف: نورالله بن شریف شوشتری، قاضی (۱۹۵۶-۱۰۱۹ ق)
 گزیده‌ای از کتاب است.
 فهرستواره، ج ۳، ص ۲۲۶۱-۲۲۶۳؛ دنا، ج ۹، ص ۲۷-۳۳.
 آغاز: «نفحات دلگشای حمد و ثنا که از مهب شمال اعتقاد و مصب زلال انقیاد چمن سپهر اخضر و انجمن انجم ازهر».
 انجام: «مولانا در کبر سن در سنه اثنی و اربعین و تسعمائه در شیراز وفات کرد و مدفنش در حافظیه در جوار خواجه حافظ شیرازی است.»
 انجامه: «بتاریخ شهر جمادی‌الاول سنه ثلاث و خمسین و الف من الهجرة النبوية صلی الله علیه واله وسلم در بلدة احمداباد سمت ارقام پذیرفت این نسخه شریفه که انتخابیست از مجالس المؤمنین جناب سیادت پناه مرحومی مغفوری قاضی نورالله شوشتری. حرره العبد الاحقر خلیل ذوالقدر غفر الله ذنوبه و ستر عیوبه.»
۵. سه روایت کوتاه از پیامبر اسلام^(ص) «(ر ۲)»
۶. وصایای امیرالمؤمنین^(ع) به کمیل بن زیاد «(ر ۲)»
 به نقل از کشکول شیخ المغفور بهاء‌الدین محمد علی‌الرحمة.

۷. دیوان سلمان ساوجی «۶۲ پ - ۶۴ پ» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: سلمان بن محمد ساوجی (۷۰۹-۷۷۸ ق)
 بخش کوتاهی از دیوان که با افتادگی از انجام همراه است. منزوی، ج ۳، ص ۱۸۷۰-۱۸۷۲ و ۲۳۵۶-۲۳۵۹؛ دنا، ج ۵، ص ۱۹۵-۱۹۹؛ فرهنگ سخنوران، ج ۱، ص ۴۶۴-۴۶۵.
- آغاز: «انتخاب دیوان سلمان ساوجی سقا الله عنه. در مدح سید کاینات می گوید:
 ای ذرّۀ لا مکان مکانت معراج ملایک آستانات انجام موجود:
 هر لحظه به دل می کنی ای دیده اشاره دل می طلبی از من دل داده ندیده»
۸. قصیده‌ای از سنایی «۶۵ ر»
 ۹. طرب المجالس «۶۵ پ - ۱۱۱ ر» (عرفان؛ اخلاق - فارسی)
 مؤلف: حسین بن عالم، امیر حسینی هروی (زنده در ۷۲۹ ق)
 فهرستواره، ج ۷، ص ۶۳۵-۶۳۶؛ دنا، ج ۷، ص ۳۴۱-۳۴۲.
 آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی مد خدای را جل... (پارگی) آن صانعی که ذرّه خاک کثیف را از حسیض... این معجونی است از صورت و معنی در هم سرشته».
 انجام: «به غیر از رسوم و عادت نیست و آن رسم و عادت روشی است در میان ذریت آدم تا دامان قیامت. والله اعلم وافهم».
 انجامه: «تمام شد این نسخه شریفه بتاریخ ۸ شهر رجب المرجب سنه ثلاث و خمسين والف من الهجرة النبویه صلی الله علیه وآله علی يد العبد الاضعف الاحقر خلیل ذوالقدر غفی عنه».
۱۰. مکتوبی که مرحومی میر محمدباقر داماد به ملا عبدالله مشهد علیه الرحمه نوشته است «۱۱۱ ر»
 دنا، ج ۱۰، ص ۴۷۲-۴۷۳.
 آغاز: «عزیز من جواب است این نه جنگ است. رحم
- الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره. نهایت مرتبه بیحسابیست که نفوس معطله».
۱۱. گفته‌ای از ابن عباس «۱۱۱ ر»
 درباره بالا رفتن ۵ چیز از زمین به آسمان در آخر الزمان.
۱۲. ذخیره الملوك «۱۱۱ پ - ۱۱۲ پ» (عرفان - فارسی)
 مؤلف: میر سید علی بن شهاب‌الدین همدانی (۷۱۴-۷۸۶ ق)
 انتخابی از کتاب است. از انجام افتادگی دارد. فهرستواره، ج ۶، ص ۴۵۵-۴۵۷؛ احوال و آثار و اشعار میر سید علی همدانی، ص ۹۵-۱۰۴؛ دنا، ج ۵، ص ۴۹۲-۴۹۳.
- آغاز: «فصل در بیان فضیلت صبر. انتخاب از کتاب ذخیره الملوك. ابن عباس فرمود که صبر در قرآن مجید بر سه مرتبه است اول صبر بر اداء فرائض و این صابر را سیصد درجه است».
- انجام موجود: «ایضا در مذمت کبر و غضب... یعنی آن کسانی که بر بساط عبودیت بی کرامت تقوی بزرگی جستند».
۱۳. وصیت لقمان حکیم به پسرش «۱۱۳ ر»
 ۱۴. حکایت هارون الرشید و بهلول «۱۱۳ ر»
 ۱۵. انتخاب توضیح الدلائل فی ترجیح الفضائل «۱۱۳ پ - ۱۶۷ پ» (تاریخ امامان - فارسی)
 مؤلف: خلیل ذوالقدر (سده ۱۱۱ هـ)
 چنان که در آغاز آمده گزیده کتاب توضیح الدلائل فی ترجیح الفضائل علی بن عیسی^۱ است: «اما بعد بدان که
۱. تنها یک کتاب با این نام می شناسیم که تألیف احمد بن عبدالله شیرازی ایچی (سده ۹ هـ) است. نمی دانم منظور خلیل ذوالقدر همین کتاب بوده است یا نه؟ برای نسخه‌های آن کتاب و مطابقت بیشتر رک: عکسی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۴۳۹-۴۴۰؛ ذریعه، ج ۴، ص ۴۹۳؛ دنا، ج ۳، ص ۴۱۷-۴۱۸ (نسخه).

قطعه گنجفه یکی رباعی گفت طرب انگیز محبت آمیز». مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۶۷۵؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۲۰۹-۲۱۱؛ منزوی، ج ۴، ص ۳۰۸۹-۳۰۹۰؛ ملک، ج ۳، ص ۶۲۷-۶۳۰؛ خطی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۱، ص ۲۱۲-۲۱۳؛ مجلس، ج ۳، ص ۳۸۶-۳۹۰، ش ۱۱۳۱/۸ و ج ۸، ص ۲۴۱، ش ۲۵۴۲/۱۴؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۵۵۷.

آغاز: «بسم الله تيمناً بذكره الاعلى. پوشیده نماند بر ارباب صورت و معنی که... کم بضاعت اهلی شیرازی روزی به رسم خدمت در صحبت صاحب‌دلان بوده ای سرو سهی خاک رخت وقت خرام کی صورت مه بود چو حسن تو تمام».

انجام:

ای کز ستم تو اشک باشند همه
جوای غمت نهان و فاشند همه
اهلی به وفای تو نظر دوخته است
از اهل جهان که یک قماشند همه

۱۷. اشعار «۱۶۸ر»

مؤلف: محمد بن محمد بن حسن طوسی، خواجه نصیرالدین

(۵۹۷-۶۷۲ق)

شامل سه قطعه از او در بیان اماکن سکر یلدز، نام ماههای فارسی و صفات واجب الوجود.

۱۸. مرزبان نامه «۱۶۸ پ - ۲۴۹ پ» (داستان - فارسی)

مؤلف: سعدالدین وراوینی (سده ۵۷)

کامل. با حواشی لغوی فراوان.

فهرستواره، ج ۱، ص ۴۷۱-۴۷۲؛ دنا، ج ۹، ص ۳۹۶-۳۹۷.

آغاز: «حمد و ثنایی که روایح ذکر آن چون ثنایای صبح بر نکهت دهان گل خنده زند و شکر و سپاسی که فوایح نشر آن چون نسیم صبا بر جعد طره سنبل شکند». انجام: «و آن عقد اخوت که در ازل بسته بودند با تفویض این وزارت از مشیمه مشیت قدرت تو امان آید. اللهم اشدد به ازره و خط عنه وزره».

این تذکره منتخبی است از کتاب توضیح الدلائل فی ترجیح الفضایل که غفران پناه حقایق و معارف آگاه علی بن عیسی رحمة الله علیه در شان حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام و حضرات ائمه معصومین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین تصنیف کرده و چون این ذره احقر یعنی خلیل ذوالقدر را شرف مطالعه این بحر ایقان حاصل شد از روی غلوی شوق به مطالعه این نقد ایمان و کم بضاعتی شعور به دریافت تمامی احوال و فضایل و کمالات و معجزاتی که در کتاب مذکور مؤلف مغفور مرقوم نموده بود عاجز آمده بود بنا بر این گستاخی نموده مجملی از آن بحر مفصل انتخاب نمود... و بنای این تعویذ بازوی یقین را بر فصلی و مقدمه‌ای و خاتمه‌ای نهاد». بدین ترتیب:

فصل: در بیان اسم سامی و القاب گرامی آن قبله ابرار.
مقدمه: در آن چه از فضایل آن ذات فایض السعادات از فحواوی آیات بینات از کتم خفا زیب و زینت ظهور و انجلا یافته.

خاتمه: [احوال امامان پس از ایشان].

آغاز:

«به نام آن که هستی نام ازو یافت

فلک جنبش زمین آرام ازو یافت
اعنی سپاس بسی کاهش و ستایش برتر از افزایش
سزاوار وجود موجود باوجودی است که به اشاره مع
البشاره کنت کنزاً مخفياً».

انجام: «سپاس مر خدایی را که اهل عطا و جود و شکر حمد و ثنای آن معبودست جلت الاء اللهم ارزقنا من عظیم نواله واجعلنا من المشرفین بلقائه و صلی الله علی محمد وآله اجمعین».

انجامه: «تمت بید عبد المذنب الاحقر خلیل ذوالقدر فی التاریخ شهر ربیع الاول سنه ۱۰۵۳ در بلده... (موریانه خوردگی) آباد و گجرات سمت ارقام...».

۱۶. گنجفه «۱۱۳ پ - ۱۱۹ حاشیه» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمد بن یوسف اهلی شیرازی (۹۴۲ق)

۹۲ رباعی در توصیف بازی گنجفه است: «برای هر یک

- انجامه: «ذیل للکتاب. تمام شد مرزبان نامه بعون الله تعالی و حسن توفیقه در بلدة احمدآباد فی شهر محرم الحرام سنه ۱۰۵۴ حرره خلیل ذوالقدر».
۱۹. انتخاب مثنوی مولوی معنوی «۲۵۰ ر - ۲۵۶ ر»
(ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد بلخی، جلال‌الدین مولوی
(۶۰۴-۶۷۲ ق)
آغاز:
اول هر آدمی خود صورت است
بعد از آن جان کو کمال سیرت است
انجام:
جای سیرغان بود آن سوی قاف
هر خیالی را نباشد دست باف
۲۰. تاریخ حیوة و ممات پادشاهان صفویه
(«۲۵۶ پ - ۲۵۷ ر»)
لیست کوتاهی از سال ولادت و جلوس و وفات پادشاهان صفوی است.
۲۱. تاریخ وفات جمعی از علما و فضلا «۲۵۷ ر»
۲۲. قطعه در تاریخ وفات شیخ مصلح‌الدین سعدی
(«۲۵۷ ر»)
۲۳. روایت از امیرالمؤمنین^(ع) «۲۵۷ ر»
درباره روزهای بیست و چهارگانه نحس اکبر در سال.
۲۴. چند تاریخ «۲۵۷ ر»
درباره طاعون و ساخت بنا و عمارت در بارفروش و مازندران بین سالهای ۹۹۶ تا ۱۲۰۸ ق.
۲۵. شرح اسامی و کنیت و مدت عمر و تاریخ وفات حضرات ائمه معصومین^(ع) «۲۵۷ پ - ۲۵۸ ر»
۲۶. اسکندریه (پرسش و پاسخ) «۲۵۸ ر - ۲۶۳ ر»
(فلسفه و کلام - فارسی)
مؤلف: علی بن محمد گرگانی، میر سید شریف (۷۴۰-۸۱۶ ق)
کامل.
رک: ش ۱۸/۸۸۷۱.
- آغاز: «رساله که میر سید شریف جرجانی به جهت سلطان ابوسعید طغرل تصنیف کرده. فصل در تمهید معذرت جهت قصور ادراک در عبارت اکابر علماء بحث و فکرت تصریح کرده‌اند که به طریق تامل و نظر مباحث حقایق اشیا و احوال آن را بر سبیل اجمال توان دانست».
- انجام: «لمعای از آن مرتبه چون برق خاطف ظهور کند و اشاره ایشان به توحید از آن جا ناشی شود والله الموفق المعین».
۲۷. فایده‌ای نجومی درباره برجها و حالات کواکب «۲۶۳ ر»
۲۸. احادیثی از امام صادق و امیرالمؤمنین^(ع) «۲۶۳ ر»
۲۹. از اعجاز خسروی «۲۶۳ پ»
۳۰. معما «۲۶۳ پ»
از امیر حیدر معمایی و خواجه نصیر نقاش.
۳۱. بخشی از لغت‌نامه طنز عبید زاکانی «۲۶۳ پ»
۳۲. از کتاب بوستان «۲۶۴ ر»
۳۳. اشعاری از فردوسی «۲۶۴ ر»
۳۴. انتخاب مخزن اسرار شیخ نظامی «۲۶۴ پ - ۲۶۷ ر»
آغاز:
بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم
بیش بقای همه پایندگان پیش وجود همه آیندگان
انجام:
گر شگری با نفس تنگ ساز
ور گهری با شکم سنگ ساز

- زخم بلا مرهم خودبینی است
تلخی می مایه شیرینی است
۳۵. انوار حکمت «۲۶۷ پ» (اخلاق؛ عرفان - فارسی)
مؤلف: یوسف بن محمد یوسفی هروی طبیب (۹۵۰-ق)
بخش کوتاهی از آغاز کتاب است.
رک: ش ۴/۸۸۸۹.
- آغاز: «هو الغفور. الهی به عزت آنهایی که رخش همت در ساحت میدان قناعت تاخته‌اند و نقد حیات در تحصیل اسباب تجرد».
- انجام: «مضرتی که قضا بر آن سبقت کرده باشد از تو دور گردانند در وسع ایشان ننگند».
۳۶. از کتاب منهاج الهدایة «۲۶۷ پ - ۲۶۸ پ»
آغاز: «فصل در علم ضرورت از کتاب منهاج الهدایة. ضرورت لابد است و هر چه آدمی را از آن چاره نیست ضرورت است و انسان را به حسب روح و قلب ضرورتی است».
- انجام: «از عالم امر است نه از عالم خلق و نیز قیام او به روح است نه قیام روح به او».
۳۷. گفته‌ای از فیثاغورث «۲۶۸ پ»
۳۸. معنای استعاده از تفسیر فخرالدین رازی «۲۶۸ پ - ۲۶۹ ر»
۳۹. حدیثی از پیامبر اسلام (ص) «۲۶۹ ر»
۴۰. من اعجاز خسروی «۲۶۹ ر»
۴۱. چند بند با عبارت "حکما گفته‌اند" «۲۶۹ ر - ۲۶۹ پ»
۴۲. تفسیر آیه سیماهم فی وجوهم من اثر السجود «۲۶۹ ر - ۲۶۹ پ»
۴۳. از مرصاد العباد انتخاب شد «۲۶۹ پ - ۲۷۰ ر»
۴۴. قولی از شبلی علیه الرحمه «۲۷۰ ر»
۴۵. تمسکی که شمس طبسی به جهت خواجه نظام الملک نوشته و قرض طلب کرده «۲۷۰ ر»
آغاز: «قال الله سبحانه و تعالی و اقراض الله قرضا حسنا مقصود ازین حکم آن است که خداوندان نعم و ارباب علو هم از انعام عام».
۴۶. [فرهنگ لغت] «۲۷۰ پ - ۲۷۱ پ»
(واژه‌نامه - فارسی)
بخش کوتاهی از یک لغت نامه است.
آغاز: «فصل در بعضی عبارات متعارفه. تفأل: فال زدن. شمایل: خویهای نیک. ممکن: بودنی مستحیل. و محال: نابودنی... فصل فی المركبات. حیص و بیص: تنگی و سختی. هیاط و میاط: آمد شد».
- انجام: «سوام: حشرات زهر دار. جابلقا: مشرق ارواح را گویند. جابلسا: مغرب ارواح می نامند».
۴۷. انتخاب از جام جم اوحدی «۲۷۲ ر - ۲۷۶ ر»
(ادبیات - فارسی)
مؤلف: اوحالدین بن حسین اوحدی مراغه‌ای (۶۷۲-ق)
از آغاز افتادگی دارد.
رک: ش ۹۱۹۰.
آغاز موجود:
زان جهان نورسیده معصوم است
مرغ آن بام و شمع این بام است
گر نگه داشتیش گنج بری
ور نه زحمت کشی و رنج بری
انجام:
هر که از زهد پرده‌دار شود
محرم وحی کردگار شود
گر همی خواهی این کلام بلند
کمر بندگی و طاعت بند
انجامه: «در احمدآباد مرقوم شد تحریراً فی سنه ۱۰۵۴».

۴۸. نقش بدیع «۲۷۶ پ - ۲۸۵ پ» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: غزالی مشهدی (۹۳۶-۹۸۰ ق؟)
 کامل.
 مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۶۸۲؛ منزوی، ج ۴، ص ۳۲۸۲-
 ۳۲۸۳؛ دنا، ج ۱۰، ص ۷۹۲-۷۹۳.
 آغاز:
 بسم الله الرحمن الرحيم
 نقش بدیع است ز کلک قدیم
 عقل چه داند که کلام خدا
 چون بشد اول زالف ابستدا
 انجام:
 زان نظرت پیش قدم دیدن است
 زین نظرت سوی عدم دیدن است
 راه روان غایت ره دیده‌اند
 تا ابد از بیم نگردیده‌اند
 انجامه: «تمام شد این نسخه شریفه به تاریخ روز
 سه‌شنبه ۵ شهر جمادی‌الثانی سنه ۱۰۵۴ در صوبه
 احمدآباد در روزی که تولد فرزند دلبند که مهمان
 نورسیده جهان فریبنده است به مبارکی و فیروزی واقع
 بود قلمی شد». در حاشیه یادداشتی که بیشتر آن در
 صحافی و برش صفحه ناقص شده است: «بتاریخ ۲۳
 شهر صفر... این نواده جهان... نه منزل یعنی... منازل
 عمرست».
 وی در حاشیه نام فرزندش را نوشته بود اما این اسم
 ناخوانا شده است.
۴۹. اشعار «۲۸۵ پ»
 از میرشاهی و طالب کلیم.
۵۰. تحفة الاحرار «۲۸۶ ر - ۲۸۷ پ» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ ق)
 بخش کوتاهی از آن است.
 آغاز: از تحفه ملا جامی.
 شاهد خلوتگه غیب از نخست
 بوده بی جلوه کمر کرده چست
- آینه غیب نما پیش داشت
 جلوه نمایی همه با خویش داشت
 انجام:
 گفتمش ای قبه آزادگان
 راه‌نمای ز ره افتادگان
 پیش رهم رهبر دنیی فرست
 بهر شبم شمع یقینی فرست
 انجامه: «حرره خلیل ذوالقدر».
۵۱. اشعار طالب آملی «۲۸۸ ر - ۲۸۹ پ»
 (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمد طالب آملی (-۱۰۳۶ ق)
 فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۵۷۹-۵۸۰؛ مشترک
 پاکستان، ج ۷، ص ۸۱۸-۸۲۰؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۸۷۹
 و ۲۴۱۱-۲۴۱۳؛ دنا، ج ۵، ص ۲۵۶-۲۵۸.
 آغاز: «در مدح حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.
 سحر که بر مژه افروختم چراغ نگاه
 به دست شعله شکستم کلاه گوشه آه
 انجام:
 مدام از تیغ و جوهر تا بود گفتار در عالم
 به شمشیر تو بادا جوهر اقبال ارزانی
۵۲. من مفتاح الکفایة «۲۹۰ پ - ۲۹۳ ر» (عرفان - فارسی)
 مانند همین بخش از مفتاح الکفایة در نسخه ش
 ۴۰۵۷/۷۷ ملک نقل شده است. رک: ملک، ج ۷، ص ۱۸۹.
 آغاز: «اول تجلی که بر سالک آید در مقامات سلوک
 تجلی افعال بود آن گاه تجلی صفات و بعد از آن تجلی
 ذات».
- انجام: «و مسامع قلب از طین حدیث او خالی ماند و
 استماع کلام الهی را مستعد گردد والله الموفق والمعین».
۵۳. فردوسی علیه الرحمه از نصایح بوذرجمهر گوید
 «۲۹۳ پ - ۲۹۴ ر»
 بخشهای نصایح بوذرجمهر شاهنامه فردوسی است.

و نظام ملک از حکمت کامله اوست و ارتباط مباهات ملت به انتظام دولت».

انجام: «طریق این مسند نشین به استحقاق گرداناد تا همچون آباء نامدار و اجداد بزرگوار نام نیکو بر صحایف روزگار مثبت و مخلد دارد والله یرحم عبداً قال امینا».

انجامه: «تمام شد این نسخه شریفه بتاریخ منتصف شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۵۴ در بلده احمدآباد گجرات حرره العبد الاحقر خلیل ذوالقدر».

۶۱. انتخاب قصاید و غزلیات طالبای آملی

«۳۲۸ پ - ۳۲۹ پ»

مؤلف: محمد طالب آملی (-۱۰۳۶ ق)

۶۲. من غرر الدرر «۳۲۹ پ - ۳۳۰ ر»

۶۳. اشعار اهلی شیرازی «۳۳۰ پ - ۳۳۳ ر»

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمد بن یوسف اهلی شیرازی (-۹۴۲ ق)

انتخاب غزلیات اوست.

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۶۷۱-۶۷۲ و ج ۹، ص ۲۰۰۱ - ۲۰۰۲؛ منزوی، ج ۳، ص ۱۸۴۷-۱۸۴۸ و ۲۲۴۴-۲۲۴۵؛ دنا، ج ۵، ص ۶۹-۷۱.

آغاز:

ای حیرت صفات تو بند زبان ما

انگشت حیرت است زبان در دهان ما

انجام:

دلم شکافت پس از قتل و داغها بنگر

بین که قطره خونی چها کشید از تو

۶۴. دیباچه خوان خلیل «۳۳۳ پ - ۳۴۱ پ»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ ق)

رک: ش ۸۸۵۲/۱.

آغاز:

«ای از تو بر اهل تخت و اکلیل سیبیل

گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل

۵۴. من غرر الدرر «۲۹۴ پ - ۲۹۶ ر»

آغاز: «من غرر الدرر. انا خلیفة رسول الله فیکم ومقیمکم علی دینکم. انا صنو رسول الله والسابق الی الاسلام وکاسر الاصنام».

انجام: «بیدو غل السرائر عند زوال القدرة یتبین الصدیق من العدو».

۵۵. نورس خیال (دیباچه نورس) «۲۹۶ پ - ۲۹۹ پ»

(منشآت - فارسی)

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ ق)

رک: ش ۸۸۵۲/۶.

آغاز: «خطبه نورس ملا ظهوری. سرودسرایان عشرت کده قال که به نورس سراستان حال کار کام ورزان ساخته اند به شهد ثنای صناعی عذب البیانند».

انجام:

هم به آهنگ ثنایش نغمه قانون دهر

هم به وفق مدعایش رسم و قانون زمان

زین دعاها بر اجابت منت بسیار باد

۵۶. اشعاری از ظهوری «۲۹۹ پ - ۳۰۰ پ»

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ ق)

۵۷. من غرر الدرر «۳۰۰ پ - ۳۰۱ ر»

۵۸. قصیده از شیخ فیضی «۳۰۱ پ»

۵۹. عن غرر الدرر «۳۰۲ ر»

۶۰. دستور الوزارة (وصایای خواجه نظام الملک)

(اخلاق - فارسی)

«۳۰۲ پ - ۳۲۸ ر»

مؤلف: گویا عبدالوهاب امامی (سده ۸ هـ)

کامل.

مجلس، ج ۱۰، ص ۸۲۰-۸۲۱، ش ۳۲۴۳؛ فهرستواره، ج ۶، ص ۴۵۰-۴۵۱؛ دنا، ج ۴، ص ۱۱۹۱-۱۱۹۲.

آغاز: «شرایف تحیات پادشاهی را که آفتاب فخر دین

- ... شکر موهبت جلیلی که حضرت ابراهیم خلیل یکی از پیشکاران خوان خلت اوست چه اندازه شرح و بیان و ثنای محمدت محمودی».
- انجام:** «اگر کسی ازینها گوید همیشه در ابتدا پوید اولی اختتام می نماید بدین سبب ختم کردیم. تا درین مهمان سرا خوان خلیل آید به یاد میزبان خلق ابراهیم عادلشاه باد».
۶۵. دیباچه گلزار ابراهیم (۳۴۱ پ - ۳۴۵ پ)
(منشآت - فارسی)
- مؤلف:** محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ ق)
کامل. در نسخه با نام «ایضاً خطبه مولانا بر کتاب نورس عادلخان» خوانده شده است.
رک: ش ۵/۸۸۵۲.
- آغاز:** «خرمی چمن سخن به طراوت حمد بهار پیرایی است که گلزار ابراهیم را در رخسار یوسف طلعتان نمرود نخوت رسانید».
- انجام:**
تا پذیرد عیش عالم انقسام
عیشهای عالمش تقسیم باد
داستان شد ختم بیستان رخس
غیرت گلزار ابراهیم باد
- انجامه:** «بتاریخ ۲۴ شهر صفر ختم بالخیر والظفر سنه اربع وخمسين والف در دارالسلطنه احمدآباد کجرات هما (کذا؛ حما) الله عن الحدثان والآفات. تمام شد این فقره بدیعه بقلم شکسته رقم شکسته محنت غربت خلیل ذوالقدر عفی عنه».
۶۶. نورس خیال (دیباچه نورس) (۳۴۵ پ - ۳۴۹ ر)
(منشآت - فارسی)
- مؤلف:** محمد ظهوری ترشیزی (-۱۰۲۵ ق)
کامل. عیناً در نسخه تکرار شده است.
۶۷. انتخاب حدیقه الحقایق حکیم سنایی علیه الرحمة
(۳۴۹ پ - ۳۵۵ پ)
(ادبیات - فارسی)
- مؤلف:** محدود بن آدم سنایی (-۵۴۵ ق)
- آغاز:**
عشق گوینده نهران سخن است
عشق پوشنده برهنه تن است
آب آتش فروز آمد عشق
آتش آب سوز آمد عشق
- انجام:**
جورکش یا گریز از بر او یا هوسها به زیر آر سر او
۶۸. تتمه عن غرر الدرر (۳۵۶ ر)
۶۹. انتخاب بوستان سعدی
(۳۵۶ پ - ۳۶۳ پ)
(ادبیات - فارسی)
- مؤلف:** مشرف بن مصلح الدین سعدی (-۶۹۱ ق)
- آغاز:**
به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین
خداوند بخشنده دستگیر کریم خطابخش پوزش پذیر
- انجام:**
محال است گر سر برین در نهی
که باز آیدت دست حاجت تهی
۷۰. اشعار شیخ نظامی گنجه علیه الرحمه
(۳۶۴ - ۳۶۵ پ)
(ادبیات - فارسی)
- مؤلف:** الیاس بن یوسف نظامی گنجوی (-۶۰۷ تا ۶۱۵ ق)
شامل ۳ قصیده او.
- آغاز:**
هم جرس جنبید هم در جنبش آمد آسمان
کوچ کن زین خیل خانه سوی دارالملک جان
- انجام:**
پس ازین به شعر تنها نکنم مفاخرت من
که به جنب فضل دیگر بودم سخن کم از کم
۷۱. من غرر الدرر (۳۶۵ پ - ۳۶۶ ر)
۷۲. قصیده اوحدالدین مستوفی در مدح سلطان علی موسی الرضاع (۳۶۶ پ - ۳۶۷ ر)

- آغاز:
گردون فراشت رایت بیضای آفتاب
وز پرده‌های دیده شب شست کحل خواب
- انجام:
این خاک را زجام رضا بخش جرعه‌ای
آن دم که دست ساقی لطفت دهد شراب
۷۳. غزلیات مولوی معنوی «۳۶۷ پ - ۳۶۸ ر»
(ادبیات - فارسی)
- آغاز:
کیخسرو سیاوش کاوس کیتیاد
گویند کز فرنگس افراسیاب زاد
۷۴. اعجاز مکی «۳۶۸ پ - ۳۷۴ پ» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: واهبای همدانی
سفرنامه منظوم حج است:
شنو واهب که بعد از این مناجات
به پیش کعبه آن درگاه حاجات
ز مزگان لب پی رخصت گشودم
وداع او وداع خـــود نمودم
در آن رفتن چه گویم کز دل ریش
چها می‌گفتم و می‌رفتم از خویش
همین خون تری کز لب سخن ریخت
همین لخت دلی کز چشم من ریخت
به شهر مکه چون اتمام او شد
از آن اعجاز مکی نام او شد
چو بر اعجاز مکی رفت تحسین
بسیا سحر حلال یثریم بین
(۳۷۱ پ و ۳۷۳ ر)
- این عناوین در نسخه ما دیده می‌شود:
- در نعت.
- رفتن راه کعبه.
- صفت دریای عمان.
- در تعریف صحرای کعبه.
- در احرامگاه و طریق عمره.
- در صفت کعبه و مقام و ارکان.
- صفت حجر اسمعیل.
- صفت حجر الاسود.
- در صفت میزاب رحمت.
- در صفت چاه زمزم.
- در صفت طاق صفا.
- در تعریف کوه بوقییس.
- در تعریف بازار عطاران.
- در احرام بستن و غیره.
- صفت قربانی کردن.
- در ذکر مسجد خیف و مراجعت به کعبه.
- در وداع کعبه معظمه.
- صفت راه مدینه.
- صفت شهر مدینه طیبه.
- در صفت روضه حضرت.
- در نعت.
- ذکر زیارت بقیع.
از منظومه و سراینده نام و نشان دیگری نیافتیم جز آن
که در آغاز این نسخه با نام «اعجاز مکی من اقوال واهبای
همدانی» خوانده شده است.
از انجام افتادگی دارد. جای برگ ۳۷۲ هم اشتباه
است و می‌باید بعد از برگ ۳۶۹ قرار بگیرد.
- آغاز:
به نام آن که طرح باغ جان کرد
سخن را بسوی گلبرگ زبان کرد
سخن بیند گر او برقی است در کاخ
زبان بسی نام او برگی است بی شاخ
- انجام موجود:
ز سیب غیب و از نار پستان
در آن بستان خیابان در خیابان
به هر گوشه درو شمشاد بالا
فکنده سایه بر آن روی دیبا
خط: نستعلیق شکسته آمیز. کاتب: خلیل ذوالقدر در
احمدآباد گجرات. تاریخ کتابت: جمادی الاول ۱۰۵۳ ق
(۶۲ ر)، ۸ رجب ۱۰۵۳ ق (۱۱۱ ر)، ربیع الاول ۱۰۵۳ ق

۱۲۵۷ق. در پایین برگ ۳۴۹ ر و ۳۶۷ ر زیر یادداشت تولد مهر بیضوی به نقش: «عبد عبدالباقی ۱۲۹۷».

نسخه کمی فرسوده است. رکابه دار، جزوها ۸ برگی. با نشان صحاف در گوشه بالای سمت راست ورق وسط هر جزو (به صورت خط کم رنگ مشکی و مورب).

کاغذ: الوان آهار مهره. بخشهای مختلف با رنگهای نخودی و گل بهی و فستقی و نیلی رنگ آمیزی شده است. در جاهایی رنگ متن و حاشیه نسخه متفاوت است. حاشیه صفحات کرم خورده.

یک، ۳۷۴، یک برگ، ۲۶/۴×۱۴/۴، سطور مختلف، اندازه جدول: ۲۳/۵×۱۰/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سر ترنج، مرمت شده. قطر: ۵/۳.

خریداری شده از باقر ترقی در خرداد ۱۳۴۸.

[شماره ثبت: ۷۸۶۷۸]

(۸۹۴۹)

سبل الهدی والرشاد فی سیره خیر العباد

(تاریخ پیامبران - عربی)

مؤلف: محمد بن یوسف بن علی صالحی دمشقی (۹۴۲ق)

کتاب گسترده‌ای در سیره پیامبر اسلام (ص) که در ۱۳ جزو و حدود ۱۰۰۰ باب تنظیم شده است. مؤلف مدعی است کتابش به اسلوبی تدوین شده که پیش از آن سابقه نداشته است. او در آغاز هر بخش به نقل احادیث و روایات می‌پردازد و در پایان مسائل لغوی و مشکلات معنایی را مطرح می‌کند: «ذکرت فیہ قطرات من بحار فضائل سیدنا رسول الله صلی الله علیه وسلم من مبدأ خلقه قبل خلق سیدنا آدم... واعلام نبوته وشمائله وسیرته وافعاله واحواله وتقلباته الی ان نقل الله تعالی الی اعلی جناته، وما اعد له فیها من الانعام والتعظیم... ولم اذکر فیہ شیئاً من الاحادیث الموضوعات وختمت کل باب بایضاح ما أشکل فیہ وبعض ما اشتمل علیه من التفائس المستجدات، مع بیان غریب الالفاظ وضبط المشکلات، والجمع بین الاحادیث التي یظن بها انها من المتناقضات».

(۱۶۷ پ)، محرم ۱۰۵۴ق (۲۴۹ پ)، ۱۰۵۴ق (۲۷۶ ر)، سه شنبه ۵ جمادی الثانی ۱۰۵۴ق (۲۸۵ پ)، ۱۵ ربیع الثانی ۱۰۵۴ق (۳۲۸ ر)، ۲۴ صفر ۱۰۵۴ق (۳۴۵ پ). بعداً هم چند یادداشت کوتاه به نسخه افزوده شده است (مثلاً ص ۲۵۷ ر).

هر رساله به صورت خاصی کتابت شده است. اشعار بیشتر به صورت چلیپا و متون نثر به صورت عادی، رساله اهلی هم در حاشیه صفحات نوشته شده و از این جهت تعداد سطور صفحات برابر نیست. بیشتر صفحات سه ستونه جدول کشی شده است.

عناوین و نشانیها شنگرف، همه صفحات مجدول به زر و لاجورد و شنگرف و مشکی. خطوط لاجوردی رنگ و سرخ رنگ در همه صفحات نیستند و به تناسب رنگ خود کاغذ در جدول کشی از آنها استفاده شده است. دارای چندین سرلوح مذهب و مرصع با پیشانی مزین در این برگها: ۱ پ (آغاز مقدمه جنگ)، ۲ ر (برای فهرست کتابهایی که در این مجموعه نوشته شده‌اند)، ۲ پ (آغاز مجالس المؤمنین)، ۶۵ پ (آغاز طرب المجالس با بریدگی و صدمه دیده)، ۱۱۳ پ (آغاز توضیح الدلائل که آن را بریده‌اند)، ۱۶۸ پ (آغاز مرزبان نامه، بریده شده) ۳۳۳ پ (آغاز دیباچه خوان خلیل که پیشانی آن بریده شده است).

در برگ ۲ نام کتابها و انتخابات مجموعه به قلم شنگرف درون دواپر زرین مذهب و مرصع نوشته شده است. بنا بر این فهرست ترتیب صحافی نسخه به هم خورده و بخشها جا به جا شده و تعدادی از رسایل هم افتاده‌اند که نامشان چنین است: جام گیتی نمادر حکمت، انتخاب تشریح اعضا و غیره، وصایای هرمس الهرامسه و غیره، انتخاب رباعیات سحابی، کز اللغات. متن در همه نسخه نقره افشان است.

آغاز مجموعه مهر کتابخانه باقر ترقی به شماره ۳. در حاشیه برگ ۴۸ پ مهر بیضوی کوچکی به نقش: «الله اکبر ۱۱۵». در برگ ۳۶۷ ر تاریخ تولد نورچشمی حبیب الله در پنجشنبه یک ساعت از ... ۲۶ ربیع الثانی

شده است. در همان جا قیمت نسخه را ۲۱ تومن نوشته‌اند. در صفحه خاتمه یادداشت کسی مبنی بر هبه نسخه به پسرش نظام‌الدین محمد با مهر بیضوی: «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده معين الدين محمد الموسوي» و زیر آن مهر چهارگوش: «عبده محمد محسن الموسوي» و یک مهر سیاه شده دیگر. در برگ ۲۳۸ پ تملکی بدون نام مالک نوشته شده است. سطراندازی شده با قلم آهنی به گونه‌ای که در بیشتر صفحات اثر آن محسوس است. رکابه دار. جزوها ۱۰ برگی. کاغذ: نخودی آهار مهره ضخیم. یک، ۳۶۹. یک برگ، ۱۷/۱×۲۶/۹، سطر، ۱۲×۱۹. جلد: تیماج مشکی ضربی با ترنج و سر ترنج سرخ. عطف و سجاف میشن سرخ. آبخورده. قطر: ۸/۵. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۵۰۵۱]

(۸۹۵۰)

السراج المنیر فی علم الرجال (درایه - عربی)

مؤلف: محمدعلی بن محمدباقر نجفی هزارجریبی (۱۱۸۸-۱۲۴۵ق)

تنظیم شده در دو حدیقه و خاتمه: الحدیقة الاولى: فی الفراید الرجالیة. الحدیقة الثانية: وفيها فصول ثلثة: الفصل الاول: فی معنی مشایخ الاجازة واحوال مشایخ الاجازة.

الفصل الثاني: بیان اعتبار توثیقات المتأخرین وعدمه. الفصل الثالث: ذکر اصحاب الاجماع وتفصیل القول فی معنی اجمعت العصابة الخ. الخاتمة: فی المسایل المتفرقة.

محمدعلی هزارجریبی در زمان حیاتش موفق به اتمام این رساله نشد ولی پسرش -محمدحسین- پس از مرگ پدر به تنظیم و تدوین آن پرداخت و مقدمه‌ای نیز در شرح کارش بدان افزود: «ان هذه يا اخواني جواهر نفيسة... متعلقة بعلم الرجال من مصنفات كثيرة والدي

نسخه ما شامل بخش جنگهاست و از بخشی از جنگ بدر و الباب الثامن: فی غزوة بنی سلیم بالکدر (۳۴ ر) تا الباب الثمانون: فی ذکر بعد ما افتحه صلی الله علیه و سلم من البلاد را دارد. با افتادگی از آغاز.

ظاهراً این نسخه مطالبی علاوه به متن چاپی دارد (مثلاً باب ۸۰ در پایان نسخه مقایسه شود با ج ۶، ص ۳۸۵ چاپی).

چاپ: قاهره، المجلس الاعلی لشؤون الاسلامیة، لجنة احیاء التراث الاسلامی، ۱۴۱۸ق، ۱۲ ج.

عکسی مرعشی، ج ۲، ص ۲۵۳-۲۵۴؛ توفیاقوسرای، ج ۳، ص ۴۳۰؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۹۷۸؛ معهد المخطوطات، تاریخ، ج ۵، ص ۱۲۹-۱۳۰؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۵، ص ۳۳۰۶.

آغاز موجود: «العباس انه لا مال عنده فقال له رسول الله صلی الله علیه وسلم فاين المال الذی وقیته انت وام الفضل.. ذکر عدد المسلمین والمشرکین الذین شهدوا بدرأ».

انجام: «قال نعم قال فی من قال فی یعبس فقال النبی صلی الله علیه وسلم اركب انت بنفسك فاتناه».

انجامه: «تم الجزء الثاني بحمد الله وعونه وحسن توفيقه علي (كذا) يد العبد الفقير الي الله تعالي احمد ابن الشيخ حجازي القلنتي المرزوقي غفر الله له ولوالديه ولمن دعا له بالمغفرة والمسلمين والحمد لله وحده».

خط: نسخ به شیوه ترکی. کاتب: احمد بن شیخ حجازی قلنتی مرزوقی. تاریخ کتابت: سده ۱۰هـ.

نسخه پردازی عثمانی. عناوین و نشانیها شنگرف، میان پاره‌های ابیات دوا بر شنگرفی توپر و در پایان بعضی از سطور برای پر کردن فضای خالی علامتی شبیه به عدد ۵ کشیده شده است. ادامه بعضی از کلمات یا چند حرف از آنها هم برای یکسان شدن پایان سطور در حاشیه صفحه نوشته شده است. بین عناوین چند سطر سفید مانده است. در ۳ لیه نسخه نام کتاب غرائب الحديث و در صفحه الحاقی آغاز نسخه «کتاب غزوات النبی صلی الله علیه واله والقصاید فیها و بیان لغات الاحادیث والایات» نوشته

- الماجد... آقا محمدعلی المشتهر بالنجفی... جمعتهما رجاءً للثواب ولنفع الطلاب بعد ما يعوقنى الدهر عنه مدّة مدیة ویصادمنى العصر ازمنة طويلة وهى وان كانت قليل الحجم لكنها كثير المنفعة وان كان مفقوداً بعض مواضعها لكن تنفّعك اوراقها الموجودة وقد رتبتهما على حدیقتین وخاتمة. اما الحدیقة الاولى ففیما جمعه الوالد قدس الله سره فی حال حیوته وهو فرایده فی الرجال وكل عبارة فی هذه الحدیقة امر المصنف^۲ فوقها خطّ السواد فانی كتبتها بالحرمة... واما الحدیقة الثانية ففیما جمعه بالصعوبة وفيه فصول ثلاثة... وقُدت عن كل فصل اوراق عديدة وكتبت فی هوامش الفصل الاول حواشی بخط شریف العالم الربانى آقا سید جواد العالمی وفي هوامش الفصل الثانى حواشی شریفة بخط رئیس الملة والدين صاحب القوانين علیهما رحمة رب العالمین كتبها ايام النظر والملاحظة وكفا بذلك فضلاً وشرفاً وانی اعرف خطهما اذ اجازتهما للوالد^۳ بخطهما موجود عندى الان واما الخاتمة ففیما لم اعرف من المسائل المتفرقة انها مسودة بعضها ام لا والظن انها غير مسودة وفيها مطالب شریفة مهمة ولى تتمیم شریف الحقته عجز الكتاب فيه مطالب شریفة من شرح اغلب احوال الوالد العلامة واجازاته وغيره لا بد ان يلاحظ».
- با تتمیم از پسر مؤلف در پایان کتاب شامل زندگى، احوال، استادان، كتابها و اجازات پدرش.
- فهرست مطالب تتمیم كتاب چنین است:
- فی بیان مدة عمره وتاریخ تولده وفوته.
- فی بیان كونه مبتلياً بالامراض العديدة ومع ذلك كيف كان ماهراً فى العلوم حاضر الجواب فى المسائل.
- فى بيان بعض اوصافه الشريفة.
- فى بيان كونه ملقباً بالفقيه وصاحب الفقاهاة الاستشمامية واختياره الزهد والعزلة وفيه ما يجديك.
- فى بيان جعله ملقباً بالعلامة الثانى.
- فى ذكر الطاف صاحب القوانين اليه واعطائه نسخة اصل القوانين الموجودة عندنا الان.
- فى بيان الرؤيا الذى دأه وتعبير والده بترقيته.
- فى بيان كونه مجتهداً فى اوائل التكليف.
- فى بيان احوال شريفة والد الوالد عليهما الرحمة وذكر تلاميذه وغيره وباعث تحصيله.
- فى بيان صمت الوالد.
- فى بيان الحقايق المتعلقة بالصمت.
- فى ذكر الجد الأمى عليه الرحمة.
- فى بيان تفصيل مصنفات شريفة الوالد الماجد العلامة التى جمعتهما بمصاعب شتى.
- اسامى كتب ستة عشر شريفة الوالد العلامة وتصنيفاته.
- فى بيان بعض مكارمه السنبة ومقاماته العلية.
- فى بيان بعض باقيات الصالحات وصدقاته الجاريات الى غير ذلك.
- فى تاريخ وفاته وبيان مدفنه ومرقده الشريف.
- فى صباوتى عند وفاته وزمان شرعى فى تنقيح مصنفاته وغير ذلك.
- فى ذكر اساتيده عليهم الرحمة.
- فى بيان من اجازته من الاعلام وذكر اجازاتهم الشريفة.
- فى ذكر اجازة صاحب القوانين.
- ذكر اسم الوالد العلامة والقاب الشريفة.
- ذكر جدنا العلامة والقاب.
- فى ذكر مشايخ المجيز.
- فى ذكر ثالث مشايخه وهو جدنا العلامة الهزارجربى.
- صورة اجازة الفاضل ملا احمد التراقى.
- فى ذكر القاب شريفة الوالد العلامة واسمه.
- فى ذكر القاب شريفة جدى العلامة واسمه.
- توصيفه الوالد.
- فى ذكر مشايخه.
- فى ذكر رابع مشايخ بحر العلوم وهو جدى العلامة والقاب.
- صورة اجازة السيد الجليل آقا سید جواد العالمى.
- فى بيان اعتنائهم الى الاجازة والاستجازة.
- فى بيان وجه حرص الاصحاب على الاجازة واقسامها.
- فى تحقيق المطلب.
- فى بيان حكاية اهتمامهم بالاستجازة.
- فى حكاية اجازة العلماء لكل احد حتى الاطفال فى المهدي.

ورق». جزوها ۸ برگی. در برگ ابتدای جزوهای بخش اصلی کتاب نشان صحاف به صورت عبارت: «هو الموفق والمعین. رب یسر ولا تعسر» در وسط بالای صفحات نوشته شده است.
کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره.
چهار، ۶۹، سه برگ، ۱۵/۸×۱۰/۸، ۱۶ سطر، ۱۱/۵×۵/۵.
جلد: تیماج قهوه‌ای ضریبی با ترنج و سرترنج و لچکی، با جدولهای گرهی و ساده. قطر: ۱/۳.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
[شماره ثبت: ۱۴۷۵۸]

(۸۹۵۱)

مجموعه:

الف. فهرست مطالب برگهای الحاقی آغاز نسخه:

۱. قصیده نشاطی خان «۲ ر»

مطلع:

از آسمان گذشته شکوه جلالشان

قادر ستاره نیست دگر بر زوالشان

۲. فهرست مختصر مندرجات مجموعه «۲ پ»

۳. قصیده «۵ ر»

مؤلف: یاقوت بن عبدالله رومی (۶۲۲ق)

آغاز:

ان غاض دمعک والاحباب قد بانوا

فکل ما تدعی زور و بهتان

انجام:

کن کیف شئت فمالی عنک من بدل

انت الزلال لتلیبی وهو ظمان

انجامه: «روز پنجشنبه ۱۱ شهر شعبان در دارالخلافه طهران سنه ۱۲۶۴ هجری تحریر شد وانا العبد فرهاد بن ولیعهد بن فتحعلی شاه قاجار تخمدهما الله بغفرانه ورضوانه».

فی اجازته للوالد العلامة والقابه الشریفة والتنصیح باجتهاده و ذکر جدی العلامة و اظهار انه شیخ اکثر المشایخ و استادهم رحمهم الله.
از ابتدا تا برگ ۳۷ ر متن کتاب و از برگ ۳۷ تا پایان افزوده‌های پسر مؤلف است. این نسخه منحصر است.
پایان یافته در دهه سوم ربیع الثانی ۱۲۵۹ق.
فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۵۶؛ مصفی المقال، ص ۳۳۸.
آغاز: «الحمد لله الذی جعل علم الرجال مفتاحاً لکنوز الاخبار والاحادیث ومعرفة السلاسل والاسانید ممیزة لخبار الصحاح عن موضوعات الاحادیث... اما بعد فبقول العبد الخاسر فی تجارات الشأتین...
محمد حسین».

انجام: «فانه التذکرة والذکری ولا تتبع الهوی فانه یضلک عن سبیل والله علی ما نقول وکیل وحسبنا الله ونعم الوکیل. قد فرغ من تألیفه وکتب بیمیته فقیر عفو ربه الغنی محمد حسین بن محمد علی حامداً مصلیاً وقوبل جمیعہ مع الاصل فی لیلة من العشر الثالث من ربیع الثانی من شهور سنه ۱۲۵۹ الف ومأتین وخمسين وتسعة والمستمس من الناظرین ان یكونوا لی عند ربی مستغفرین وللتوفیق والخیر داعین».

خط: نسخ، نسخه اصل. کاتب: محمد حسین بن

محمد علی هزارجریبی (پسر مؤلف)، تاریخ کتابت:

دهه سوم ربیع الثانی ۱۲۵۹ق.

عناوین و نشانیهها شنگرف، کلمات رنگین نویس شده

در حاشیه هم با قلم مشکی کوچکتری نوشته

شده‌اند. بین عبارات و بندها ۴ نقطه لوزی شکل به

شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و افزودگی و خط

خوردگی در متن دیده می‌شود. دو فصل اول و دوم

حاشیه‌هایی از سید جواد عاملی و صاحب قوانین

دارد. ابتدای نسخه در سه صفحه فهرست مطالبی

است که پسر مؤلف در تتمیم بدانها اشاره کرده است.

با مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۱۶۲۱. در

صفحه عنوان فهرست مطالب خود کتاب، جای

سطراندازیها در اوراق باقیمانده است. رکابه‌دار. در

برگ پایانی نسخه نوشته شده: «نه جزء است و دو

۴. قصیده «۵ پ»

این قصیده در نسخه ما به ابن سینا (۴۲۸ق) منسوب شده اما مرحوم یحیی مهدوی در مصنفات ابن سینا، ص ۹۵ آن را از ابویعلی محمد بن محمد بن صالح بن هباریه عباسی دانسته است.

دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۲۵۸.

آغاز: «لشیش رئیس ابی علی الحسین ابن سینا یذکر رویه التي رای فیها حی بن یقظان.

حی بن یقظان ما حی بن یقظانا

سیحان موجود ذاک الشیخ سیحانا

انجام:

مموه کل ما یاتی به کذب ولست مستغنیاً عنه و ان خانا

۵. اشعار «۶ ر»

از ابی العلاء معری و مجنون عامری و فی الماء تجلید.

ب. فهرست مطالب مجموعه:

۱. حکایت نعمان بن منذر «۱ ر»

حکایت وفود عبسیون و عامریون بر نعمان بن منذر و غلبه کردن و لید شاعر بر عبسیون هنگامی که طفل بود.

آغاز: «روی انه وفد علی النعمان ابن المنذر عمارة و انس و قیس والرابع هو زیاد العبسیون و وفد علیه العامریون».

در گوشه سمت راست بالای برگ ۱ ر تاریخ شروع کتابت این مجموعه نوشته شده است: «بتاریخ بیست و هشتم شهر ذی حجة الحرام ۱۲۴۹ برای رفع هموم و غموم و اشتغال خاطر از کدورات دیگر شروع بکتابت مجموعه شد و من الله الاستعانه اولاً و آخراً بدواً و ختماً و علیه التکلان».

۲. اطباق الذهب «۱ پ - ۸ ر»

(ادبیات - عربی) مؤلف: عبدالؤمن بن هبة الله شفره اصفهانی (ح ۶۰۰ ق) کامل.

رک: ش ۸۸۲۵/۱۸.

آغاز: «نحمدک اللهم علی ما اسبلت علینا من جلابیب کرمک».

انجام: «ولا تیاسی من روح الله تعجبین من امر الله لعل الله یجمع شمل الاحباء بمحمد ص و اله الطاهرین».

انجامه: «کتب فی یوم الاثنین لاریع خلون من المحرم من شهور سنه ۱۲۵۰».

۳. نامه فاضل خان گروسی به آقا سعید همدانی «۱۳ ر»

(نامه نگاری - عربی)

مجلس، ج ۲۳، ص ۵۱۹-۵۲۰.

آغاز:

«سلام علی تلک المعاهد انها

شریعة وردی او مهت شمالی

اما بعد فاخبرت ان مولای السعید الاسعد وسیدی الوحید الاحد زاد الله قوته وقوته وفتوته و مروته وذل له کل صعب و سهل له کل وعر وفتح».

انجام: «ورزقک منها ذکوراً واثناً واعیذها بالله من کید الضرة و من قول ما هی طالق مرّة».

در پایان رساله این یادداشت آمده است: «این کاغذی است که مرحوم فاضل خان گروسی به آقا سعید همدانی نوشته است. وردتین دهی است از دهات توپسرکان که ملکی آقا سعید است و آقا سعید در ایام غیبت زوجه خود که دختر مرحوم حاجی مرزا محمد اخباری است دختری از قریه وردتین گرفته است. و عمه جان مادر زن آقا سعید است و اخت الحسن زن دیگر آقا سعید است که حسن خیلی پیر و معمر بوده. آقا محمد و آقا علی دو پسر آقا سعید است و قال رودلی که نوکر آقا سعید است و آقا سعید از سادات عالی درجات رضوی تهران است».

در گوشه سمت چپ بالای صفحه ۱۳ ر نوشته شده: «شرعت فی کتابته ضحوه یوم الاثنین لاریع خلون من المحرم سنه ۱۲۵۰ و ارجو من الله التوفیق لاتمامه».

۴. المقامات «۱۳ پ - ۲۷ پ»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: احمد بن حسین همدانی، بدیع الزمان (۳۵۸-۳۹۸ ق) خطبه کتاب در این نسخه نیست.

رک: ش ۸۹۰۳/۱۶.

- آغاز: «مقامات ابی‌الفتح الاسکندری مما املاها الاستاد ابوالفضل احمد بن الحسين الهمدانی ورواها عن عیسی بن هشام عن ابی‌الفتح الاسکندری. قال البديع حدّثنا عیسی بن هشام قال دخلت البصره وانا من سنّی فی فناء زمن الزی».
- انجام: «فقال تغیب هذا الوجه فضحك وولّاه ضیاعه بالطایف والسلام. هذا آخر ما وجدناه من مقامات ابی‌الفتح الاسکندری من املاء العلامة بديع الزمان ابی‌الفضل احمد بن الحسين الهمدانی رحمه الله».
- انجامه: «قد وقع الفراغ ضحوه يوم الاحد لتسع خلون من المحرم وهو التاسوعا من اشهر سنه ١٢٥٠ والحمد لله اولاً واطراً والصلوه على محمد واله اجمعين».
٥. حکایت آغاز امارت حجاج بن یوسف برکوفه و ورودش بدان جا «٢٧ پ» (عربی)
٦. دو یادداشت درباره انواع طعام «٢٩ ر» (عربی)
٧. کمال البلاغة «٢٩ پ - ٣٤ پ» (ادبیات - عربی)
مؤلف: عبدالرحمن بن علی یزدادی (سده ٥٥)
کامل.
دنا، ج ٨، ص ٧٩٨-٧٩٩؛ ادبیات تهران، ج ١، ص ٣٩٧-٣٩٨؛ التراث العربی المخطوط، ج ١٠، ص ٣٥٦-٣٥٧.
- آغاز: «قال عبدالرحمن بن علی الیزدادی کنت انظر فیما ألفه قدامه بن جعفر فی ذکر الکتابه واورده فی فصول مستخرجه من اثناء رسایل الکتاب وکلام البلغاء وایان عنه من محاسن معان والفاظ فصیحه وجد فیها ودلّ علیه من نظوم غریبه عربیه».
- انجام: «ولسیدنا فی تشریف عبده وصنیعه بما یؤهله له من رفیع خدمته الراى الأعلى والامر المتمثل الاسنی والسلام».
- آغاز کتابت: «هو الله تعالی شأنه. شرعت فی استنساخه لنفسی ضحوه يوم السبت منتصف شهر محرم الحرام سنه ١٢٥٠ والحمد لله اولاً واطراً والسلام» (برگ ٢٩ ر).
٨. منشآت «٣٤ پ - ٤٩ ر» (عربی)
شامل این عناوین است:
- هذه رسالة كتبها ابی اسحق الصابی الی صاحب الجلیل کافی الکفاة اسمعیل بن عباد.
- رسالة لابی حفص الشهرزوری الی صاحب.
- جواب صاحب الیه.
- لابی النصر محمد بن عبدالجبار العتبی فی جواب کتاب بعض اصدقائه.
- وله من کتاب تعزیه الی بعض اصدقائه واحبائه.
- من رقعة له.
- وله ایضاً من کتاب فی التهنیه بعید النحر والاستدعاء بالقدوم الی مجلس الانس.
- وله فی اهداء النصل.
- وله من غزله.
- وله یشکو الصمم.
- وله فی اهداء عوء اراک.
- ومما قاله فی النسیب.
- قال ایضاً وکتب بها الی بغداد الی بعض اخوانه یتشوق الیه.
- وقال ایضاً فیهِ.
- وله فی غلام اسمه بشر وكان یوجع ضرسه.
- وله ایضاً.
- للامام ابی جعفر محمد بن عبدالله بن صالح الزوزنی.
- لغيره فی الشیب.
- لابی الحسن الباخری الی بعض من یناویه.
- وله کتب علی ظهر کتاب صنّفه بعض الافاضل من اصدقائه.
- لبعضهم علی حض السفر.
- للامام الشافعی.
- لابن معتز العباسی.
- للامام العالم علامة العالم زین الدین بن سیّدی الزنجانی.
- کتاب کتبه ابوالفضل احمد بن الحسين الملقب بالبديع الهمدانی الی ابيه من سجستان ویشکر الملك العادل خلف بن احمد رحمه الله وایاه.
- هذه قصیده انشأها ایضاً فی الملك العالم العادل خلف بن احمد السجستانی.

- اخبرنی ابو الفتح البستی قال قد كنت عملت فی خلف
بن احمد ثلث ابيات عن غير قصد ابليها اياه...
- وقريب من هذه الصورة....
- انشدني السيد ابو جعفر الموسوي تبين....
- وانشدني ابو منصور الثعالبي في فتح سجستان من
قصيدة.
- لشمس المعالي قابوس بن وشمكير في حال محنته
بخراسان و تغزية اليها.
- ولبعض اهل العصر فيه.
- ولابي منصور الثعالبي بعد رجوعه الى ملكه واستظهاره
عليه.
- لابي الفتح البستي.
- هذه نبذة من امثال الفاظ الام ابى الطيب سهل بن محمد
بن سليمان الصعلوكي.
- كانه الم بقول القائل....
- ولبعضهم فيه.
- رسالة كتبها ابو نصر احمد بن محمد الميكالي الى
شمس المعالي قابوس بن وشمكيراً قرأينها كاتبه.
- من فصول كلام ابو الفضل عبيدالله بن احمد بن محمد
الميكالي.
- ومن قوله ايضاً.
- وله في جواب رسالة (با چند شعر کوتاه و قطعه ديگر).
- من شعر ابو جعفر محمد بن موسى بن احمد القائم بن
حمزة بن موسى بن جعفر بن محمد بن علي بن
الحسين بن علي بن ابي طالب.
- قول ابي الفتح علي بن محمد البستي الكاتب فيه.
- ولبيديع الزمان الهمداني.
- لبعض اهل العصر فيه.
- وفيها لابي عبدالله العلكاني الغواص.
- من نثره [ابو البركات علي بن الحسين بن علي بن جعفر
بن محمد الملقب بجوزان الحسين بن علي بن محمد
وهو الملقب بالديباح بن جعفر بن محمد بن الصادق
بن الباقر بن علي بن زين العابدين (كذا) بن الحسين بن
علي بن ابي طالب] فصل كتبه الى صديق له.
- ومن قوله ايضاً في العيادة وهو كان مريضاً.
- ومن نظمه قوله.
- وكتب الى ابويكر الخوارزمي.
- من منشور القاضي ابو القاسم علي بن الحسن الداودي
بهرات.
- من قوله.
- ومما انشدينه من قلايد شعره.
- وله ايضاً.
- وقال يرثي ابا سليمان الخطائي.
- وقد وصف ابو الفتح البستي فضله في ابياته.
- ومن اعيان نجوم الدولة ابو نصر احمد بن محمد بن
عبد الصمد الشيرازي.
- فمما وقع الي من نسج قلمه وحرر كلمه كتاب خاطب به
بعض اخوانه.
- هذا كتاب كتبه بديع الزمان احمد بن الحسين الهمداني
الى الامير ابي نصر احمد بن محمد الساماني وجعله
مقدمه الوفود عليه وبادل به من زعايب الايادي ما لا
يصل الاوهام اليه.
- وله فيه عند رجوعه عنه.
- ولابي الفتح البستي ايضاً.
- للامام العالم العامل الكامل المحسن رشيد الدين تاج
الاسلام وعلامة الزمان محمد بن محمد بن العمري
المعروف بالوطواط.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً الى من اتهمه بالاغارة على كتبه.
- اخرى له اليه ايضاً وفيها ابراق وارعاد.
- اخرى له الى الحسن المعروف بالقطان.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.

- وله ايضاً.
- وله فى تهنية العيد.
- وله يستدعى شعره.
- لبديع المعجز العلامة احمد بن الحسين الهمداني.
- وله الى قاض.
- وله فى الملك العالم خلف ابن احمد ملك سجستان.
- وله ايضاً.
- كتب هذا الكتاب الامام رشيدالدين الى امام غريب نزل فى دار بعض اصدقائه وقد استكتبه صاحب الدار.
- كتاب كتبه الشيخ ابو سعيد بن ابى الخير الميهنى الى الرئيس ابى على بن سينا.
- فاجابه الشيخ الرئيس.
- لبديع العلامة المعجز احمد بن الحسين الى ابى على بن سيمجور صاحب الجيش بنيسابور.
- كتب هذه الرسالة عن السلطان محمود الى الوزير ابى العباس حين كسر السلطان عسكر الترك وهزم الملك ايلك خان صاحب بخارا بالقهر وكسر الظهر.
- للقاضى ابى الحسن الجرجاني يمدح الامير باتوس.
- للشيخ ابى الفتح البستي يمدح الملك العادل خلف بن احمد.
- وله.
- لرشيدالدين محمد بن محمد العمرى المعروف بالوطواط الى كاتب يزاحمه ويبرم على اداته ودواته.
- رسائل ابوالفضل احمد بن الحسين الهمداني؛ كتب الى بعض الصدور يستقضى حاجة صديق له.
- كتب الى الشيخ ابى الطيب سهل بن محمد بن سليمان الصعلوكى.
- كتب الى بعض الصدور فى معايب شعر ابى بكر الخوارزمى.
- وله الى ابى نصر المرزبان.
- وله الى الشيخ محمد بن سليمان الصعلوكى.
- وله الى القاضى ابى القاسم على بن احمد يشكو القاضى ابابكر الخسبرى.
- قال الشيخ الامام الكبير ابوالحسن على بن عبدالله بن على فى المواقف المقدسة الامامية النبوية
- المستظهيرية.
- لعضدالدوله ابى شجاع فتنا خسرو الديلمى من ملوك الديالمه.
- و در حاشيه (از ص ٤٧ به بعد):
- ومنه ايضاً فى وصف الخمر يصفها فى اثناء مقالة.
- وقوله ايضاً.
- وقوله ايضاً.
- وله فى من خلف الوعد.
- وله من كتاب.
- وله من رسالة للشيخ من الصدور.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- وله ايضاً.
- فى بعض من عزل عن ولاية جماله ونقص حسنه بعد كماله.
- فصل من رقعة الى الخوارزمى وهى اول مكاتب به.
- فصل من كتاب له الى ابيه.
- فصل من رقعة الى خلف.
- ومنها.
- رقعة له الى مستميح عاوده مراراً.
- رقعة.
- فصل من رقعة.
- فصل من كتاب له الى ابن فارس.
- ومنه.
- فصل فى التماس الحل.
- فصل من رقعة.
- رقعة لى الى ابن محمد اسمعيل بن محمد.
- فصل.
- ومن هذا الفصل.
- فصل.
- ومن رقعة الى بعضهم.
- من اخرى.
- من رقعة الى خطيب المجالس.
- فصل.
- انجامه: «هذا اخر ما وجدته من نسخة الرسائل للامير

قابوس ویدیع الزمان والرشدید و غیرهم واشعارهم والسلام. وقد حصل الفراغ من کتابتها ضحوه يوم الرابع والعشرين من شهر محرم الحرام من شهور سنة ۱۲۵۰».

۹. الرسائل «۵۰ پ - ۷۹ ر» (نامه نگاری - عربی)

مؤلف: محمد بن حسین، ابن عمید (۳۶۰ ق)

کاتب در گوشه سمت راست بالای اولین برگ رساله نوشته: «رسائل منسوبة الى الاستاد الرئيس ابن العمید والمنتسخ منه ما كان له اول ولا اخر وكان سقط من واسطه ايضا كراسي فتركت مواضعها بياضا لعلی اجد نسخة صحيحة واتممها والسلام على محمد واله» (برگهای ۶۲ پ، ۶۴ ر و پ، ۶۶ ر و پ سفید مانده است). دنا، ج ۵، ص ۷۵۶ و ج ۱۰، ص ۱۳۵؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۴، ص ۳۴۱-۳۴۲؛ بروکلان، ج ۲، ص ۱۱۹؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۱۹-۲۰.

آغاز موجود: «وتفری فری القواضی القواضب واصطناع مجدّ ویدل على علو هممه واقبال مجرّد یکب الحاسد لیديه».

انجام موجود: «و نظامه هذا الجاری وان بقى على ثبت على ملازمة الحضرة والخدمة قدمی وان عدمته لم امن». انجامه: «هذا اخر ما وجدته من نسخة رسایل الاستاد الرئيس ابن العمید والسلام وحصل الفراغ من کتابتها لتسع خلون من الصفر من شهور سنة ۱۲۵۰».

۱۰. شرح قصيدة اللامية للاعشى «۸۰ ر - ۸۳ ر»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: ناشناخته

شرح قصیده لامیه ميمون بن قيس بن جندل اعشى (۸ یا ۹ ق) است که نام شارحش را نمی شناسیم. تنها یک نسخه دیگر از آن در دانشگاه فؤاد اول قاهره در دسترس است (مورخ ۱۱۴۳ ق).

بروکلان، ج ۱، ص ۱۴۷-۱۵۱؛ تاریخ نگارهای عربی، ج ۲، ص ۲۱۹-۲۲۲؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۹، ص ۳۸۴ - ۳۸۸؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۱۵۷-۱۵۸.

آغاز: «للاعشى الباهلی

ودّع هريرة أنّ الركب مرتجل

وهل تطيق وداعا ايّها الرّجل

هريره كانت قينة لرجل من آل عمرو بن مرثد اهداها

الى قيس بن حسان بن ثعلبه بن عمرو بن مرثد فولدى له

خُلَيْدًا لانه يقول فى القصيدة جهلاً بام خليد».

انجام: «قيل له النسا ويشيط يهلك وقيل يرتفع واصل

كل شىء الظهور واليطل الشجاع».

در حاشیه برگ آغازین آن نوشته شده: «هو. اين

قصيده خط جناب عبدالحسين خان خلف الصدق

مرحوم حاجى محمدحسين خان صدر اعظم اصفهانى

است».

۱۱. شرح مقصورة ابن دريد «۸۵ پ - ۱۰۶ ر»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: ناشناخته

نسخه دیگری از این شرح که در سال ۷۶۲ ق کتابت شده در کتابخانه رضا رامپور، ش ۴۱۹۶ موجود است.

کامل

معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۲۰۷-۲۰۸.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلوته وسلامه على

محمد وآله الطاهرين وبعد قال ابوبكر محمد بن الحسن

بن دريد يمدح الامير عبدالله بن ميكال واخاه:

يا ظبية اشبه شىء بالمها

رابعة بين العقيق واللوى

يا حرف النداء واشبه افعال التفضيل من الشبه والمها

جمع مهاة وهى البقرة الوحشية ورابعة اسم فاعل من

الربع... اعرابه قوله يا ظبية منادى نكرة والباء تتعلق بقوله

اشبه واشبه منصوب».

انجام: «ونصبه تقديرى وهذا البيتان والذان قبلهما

فى وصف نفسه بمكارم الاخلاق والصبر على مقاساة

الشدايد واطّلاعه على الزمان واهله بالتجارب وممارسة

الخطوب والنوايب وهذا آخر ما قصدنا ايراده فى شرح

ايبات هذه القصيدة الطنّانة الغراء والحمد لله اولا واخرا

وظاهرا وباطنا والصلوة على سيد الابرار وخير الاخيار

۱۴. القصيدة المذهبية «۱۰۸-۱۰۹ ر» (ادبیات-عربی)
مؤلف: سید اسماعیل بن محمد حمیری (ح ۱۰۵-۱۷۱ تا
۱۷۹ق)

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۳، ص ۶۱۳-۶۱۵؛ معهد
المخطوطات، فؤاد سید، ج ۱، ص ۵۱۰؛ معجم الآثار
المخطوطة حول الامام علی بن ابی طالب، ص ۵۵۱؛
میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۲۱۰؛ سپهسالار،
ج ۵، ص ۴۰۳.

آغاز: «وله المشهورة بالمذهبية على قافية الباء في مدح
الرسول صلى الله عليهم:
هلا وقتت على المكان المعشبه

بين الطويل واللى من ككب

انجام:

هبة وما يهب الاله لعبده

تردد (كذا؛ يزد) ومهما لا يهب لا يوهب

يحمو ويثبت ما يشاء وعنده

علم الكتاب وعلم ما لم يكتب

۱۵. اشعار «۱۰۹-۱۱۹ ر» (ادبیات-عربی)
مؤلف: حسین بن علی طغرائی اصفهانی (۴۵۳-۵۱۵ق)
چند قصیده اوست.

دنا، ج ۵، ص ۲۶۲؛ بروکلان، ج ۵، ص ۶.

آغاز: «لابی اسمعیل مؤیدالدين الطغرائی فی مدح
السلطان مسعود قبل انتهاء الملك اليه:
نظری الى لمع الوميض حنين
وتنفسى لضيا الاصيل اتين».

انجام:

عسى الله فى دار القرار يضمننا

ويجمع شملا انه مالک الامر

۱۶. القصيدة النونية «۱۱۹-۱۱۹ پ» (ادبیات-عربی)
مؤلف: علی بن محمد بستى (ح ۳۳۵-۴۰۰/۴۰۱/۴۰۳ق)
تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۸۶۶-۸۶۷؛ دنا، ج ۸،
ص ۲۳۶-۲۳۷؛ دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۶،
ص ۹۵-۱۰۰؛ بروکلان، ج ۵، ص ۲۳-۲۵؛ دانشنامه
جهان اسلام، ج ۳، ص ۴۰۱.

محمد العربی الهاشمی واله المعصومین الاطهار».

کاتب در حاشیه بالای سمت چپ برگ ۸۵ نوشته:
«بتاریخ پانزدهم شهر صفر المظفر برای رفع بیکاری و
اشتغال خاطر شروع باستکتاب نسخه شرح قصیده
مقصوره ابن درید شد ومن الله الاستعانة».
انجامه: «وقد فرغت من كتابة هذه النسخة ضحوة يوم
السبت السادس والعشرين من صفر المظفر من شهور سنة
۱۲۵۰ من الهجرة النبوية والسلام خير ختام».

۱۲. القصيدة الاشكنوانية (القصيدة الحبسية)

«۱۰۶ پ-۱۰۷ پ»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: اسعد بن نصر قالی ابزری (۶۲۴ق)

رک: ش ۸۹۱۹/۳۵.

آغاز: القصيدة الحبسية المشهورة لعמידالملك:

من يبلغن حمامات ببطحاء

ممتعات بسلسال وخضراء

انجام:

استغفر الله ذنباً لا يحيط به

نطاق نطق ولا تقصار احصاء

لكنه عند عفو الله ارقبه

اقل من قطرة فى ليح داماء

۱۳. القصيدة الحميرية «۱۰۷ پ-۱۰۸ ر» (ادبیات-عربی)
مؤلف: سید اسماعیل بن محمد حمیری (ح ۱۰۵-۱۷۱ تا
۱۷۹ق)

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۳، ص ۶۱۳-۶۱۵؛ دنا، ج ۸،
ص ۲۲۷-۲۲۸؛ معجم الآثار المخطوطة حول الامام
علی بن ابی طالب، ص ۲۶۵.

آغاز: «القصيدة العينية لاسماعيل بن محمد بن يزيد
الحميرى المعروف بالسيد:

لام عمرو بالوى مربع طامسة اعلامه بلقع

تروح عنه الطير وحشية والاسد من خيفته تفرع

انجام:

واغفر يا رب لمن قالها ومن قراها ولمن يسمع
ثم صلوة الله على الانبياء لولا هم الاعمال لا تنفع

مطلع:

زیاده المرء فی دنیاه نقصان

وربحه غیر محض الخیر خسران

انجام:

ما ضرَّ حسانها والطبع صایغها

ان لم یصغها قریح الشعر حسان

۱۷. اشعار «۱۱۹ پ - ۱۲۰ ر» (ادبیات - عربی)

مؤلف: صالح بن عبدالقدوس ازدی (سده ۵۲)

شامل دو قصیده از او. در نسخه یادی از سراینده نخستین قصیده نشده و با نام «لبعضهم فی الموعظة» نقل شده است. ولی دومی به صراحت نام او را دارد. اما در هر صورت هر دو قصیده سروده ابن عبدالقدوس است. تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۶۱۶-۶۱۷.

آغاز: «لبعضهم فی الموعظة

صرمت حبالک بعد وصل زینب

والدهر فیه تغیرٌ وتقلب

انجام:

بقی الذین اذا یقولو یکنذبا

ومضی الذین اذا یقولو یرصدقا

۱۸. شرح قصیده الاشکنوانیة «۱۲۰ پ - ۱۲۷ ر»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: ناشناخته

شرح ناشناسی بر قصیده اشکنوانیة اسعد بن نصر فالی ابزری (۶۲۴ق) است. از این گزارش نسخه‌هایی در کتابخانه مرعشی و گلیایگانی و آستان قدس رضوی می‌شناسیم.

در نسخه ما با نام «شرح قصیده حبسیه معروفه» نوشته شده است.

کامل.

مرعشی، ج ۶، ص ۹۲-۹۳ (با نام شرح قصیده الهمزیة)؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۶۲۱-۶۲۲؛ جدید گلیایگانی، ج ۵، ص ۲۴۷۳.

آغاز: «قال من یبلغن النعت الحمام ذوات الاطواق نحو

الفواخت والقماری یقع علی المذکر والمؤنث والهاء فیها
للواحدة لا للتانیث».

انجام: «ای المعلوم من الشنعاء کانه قال استغفر الله من
الذنوب والقبایح التي یعلمها وهی المعلومه من الشنعاء
الصادرة من قبلی».

انجامه: «وقد تم شرح القصیده بحمد الله تعالی
والمنتسخ منه نسخه كثيرة الاغلاط وصرحت لهی
الکتابة حسب المیسور والحمد لله اولاً و آخراً وظاهراً
وباطناً».

۱۹. شرح قصیده العروس «۱۲۷ پ - ۱۲۹ ر»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: ناشناخته

شرح ناشناخته‌ای بر قصیده العروس خالد بن صفوان
القناص (۱۳۵ق) است. به نوشته سزگین این شرح در
بیشتر نسخه‌ها همراه با قصیده کتابت شده است.
کامل.

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۶۱۷-۶۱۸؛ معهد
المخطوطات، فؤاد سید، ص ۴۹۲ و بخش ادب، ج ۴،
ص ۱۷۲؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۱۰۵۹؛
ملک، ج ۵، ص ۲۳۲؛ مخطوطات الادب فی المتحف
العراقی، ص ۳۸۴؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۶۶۳-۶۶۴ و
۷۶۸. در منبع اخیر به ابوالحسن علی بن احمد واحدی
(۴۶۸ق) منسوب شده که درست به نظر نمی‌رسد.

آغاز: «قال خالد بن صفوان القناص هذه القصیده التي
سمتها العرب العروس وقال بعض اهل الادب من حفظ
هذه القصیده ولم یقل الشعر کفی به عیباً وذلك لانه جمع
فی القصیده کلام العرب فی صفاتهم وما جاء عنهم من
العربان فی اشعارهم ومصنفاتهم.

عوجا علی ظلل بالکنص خلانی

اقوی فقطانه آرال هیقان

عوجا قفا او اعطفا والظلل ما شخص من اثر البنا
شخص الرجل من اعلاه ومنه قیل حیّا الله طلیک».

انجام: «ای اخذوا فی الزمر لما استقر بهم المجلس

۲۱. شرح قصیده لامیه العرب «۱۲۹ پ - ۱۳۳ ر حاشیه»
(ادبیات - عربی)

مؤلف: ناشناخته
کامل.

مجلس، ج ۲۶، ص ۳۷۸، ش ۷/۵۸۹۹؛ جدید
گلبایگانی، ج ۵، ص ۲۶۵۸-۲۶۵۹؛ مخطوطات الادب
فی المتحف العراقي، ص ۳۹۰.

آغاز: «قال الشنفری الازدی والشنفری علی وزن
فعلی وهو العظیم الشفتین وقیل الكثير الشعر وكان من
العذائین الموصوفین به حتی ضرب به المثل فی مثل
ذلک فقیل اعدی من الشنفری. قال اقیموا الخ. المطی
والمطیة الظهر واحد وجمع سمیت بذلك لانها تمتطی ای
ترکب مطاها».

انجام موجود: «الصوت الخفی هوّمت ای سکنت
الکلاب ریع افزع والاجدل الصقر».

۲۲. اشعار «۱۳۳ پ - ۱۳۴ ر متن و حاشیه» (عربی)
از این سراینندگان: ابراهیم بن یوسف مهبّار مکی، سید
علی خان، ابی زکریا یحیی بن علی معروف به ابن
خطیب مغربی، یزید بن معاویه اموی، سلیمان علوی
کرمانی، ابی نواس، ابی فراس، هلال بن جعشم، شیخ
حسین بن شهاب‌الدین من شعراء الحماسة، واواء
دمشقی، الواثق بالله.

۲۳. دیوان امرؤ القیس «۱۳۴ پ - ۱۴۶ ر» (ادبیات - عربی)
مؤلف: جندب بن حجر کندی، امرؤ القیس (م ۵۶۶م)

به روایت محمد بن قاسم انباری (۲۷۱-۳۲۸ق). از این
تدوین سزگین و بروکلیمان یاد نکرده‌اند.
مرکز احیاء میراث، ج ۴، ص ۴۵-۴۶؛ مجلس، ج ۲۲،
پاورقی ص ۴۶؛ دنا، ج ۵، ص ۴۳؛ تاریخ نگارشهای
عربی، ج ۲، ص ۲۱۰-۲۱۴؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی،
ج ۳، ص ۴۶-۵۰ و ج ۱۰، ص ۲۰۸-۲۱۱؛ معجم التاريخ
الثراث الاسلامی، ج ۱، ص ۷۱۳.

آغاز: «قال الامام العالم العلامة والحبر البحر الفهامة
التحوی اللغوی البیانی الرئیس ابن الانباری... رایت

فلانوا وطابوا اذ العنصر الاصل.
قال الذی طرب بالقول لا کذب

الحمد لله شکرأ کل ازمان.
انجامه: «تمت القصیده والحمد لله رب العالمین قد
فرغت من تسویده صبیحة یوم السبت منتصف شهر
محرم الحرام سنه ۱۲۵۰ والحمد لله اولاً واکراً وظاهراً
وباطناً والصلوة علی محمد واله الطاهرین والسلام علی
من اتبع الهدی».

۲۰. شرح قصیده لامیه العرب «۱۲۹ پ - ۱۳۳ ر»
(ادبیات - عربی)

مؤلف: مؤید بن عبداللطیف نخجوانی (زنده در ۹۷۹ق)
گزارش قصیده لامیه العرب عمرو بن مالک شنفری (ح
۵۵۰م) است.
کامل.

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۲۲۸؛ معجم التاريخ
الثراث الاسلامی، ج ۴، ص ۲۴۱۷؛ المكتبة العباسیة بصره،
۱۹۶۱م، ص ۲۶-۲۵؛ مخطوطات الادب فی المتحف
العراقی، ص ۳۸۹؛ کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۵۳۹ و
چندین نسخه ناشناخته از این شرح در مجلس، ج ۱۰،
ص ۱۰۲۵، ج ۱۳ و ۳۲۲۲ و ج ۱۳، ص ۲۱۶، ش
۴۸۰۷/۲؛ سیهسالار، ج ۵، ص ۲۲۱؛ آستان قدس، ج ۳،
ص ۱۷۹ و ج ۷، ص ۶۳۰.

آغاز:

«اقیموا بنی امی صدور مطیکم

فانی الی قوم سواکم لا امیل
یقول انظروا لانفسکم فانی مبینکم ویقال للرجل
الحایر عن القصد اقم صدر مطیتک واصله ان ینام
الراکب».

انجام: «اذا کانا عقلاً فی الحبل والمعقل الحصین وانما
سمى معقلاً لانه یعقل فیهِ ویحلّ ویضمّ فیهِ والله اعلم».

انجامه: «تمت لامیه العرب للشنفری والسلام خیر
ختام تحریراً فی الیوم السادس عشر من شهر ربیع الاول
سنه ۱۲۵۰».

دیوان امرء القیس مختلف الروایات ومضطرب الاقوال والعبارات باختلاف جامعیه واضطراب آراء ناقلیه. احببت ان اجمعه بروایاته واصحح الاقوال من عباراته واذکر نسبه الی ادم علی نبینا وعلیه السلم واجل بعض لغته العویصه كما ذكره الاعلام فاقول وبالله التوفیق. قال امرء القیس بن حجر بن الحرث بن الملک...

قفا نیک من ذکرى حبيب ومنزل

بسط اللوی بین الدخول فحومل

انجام: «قال ابن الانبارى جامعه هذا ما وقفنا علیه من شعر حامل لواء الشعر ذى القروح... بن يشحب بن غریب بن قحطان الکندى».

انجامه: «جمعه من شرح التبریزی العلامة ومن شرح الديوان كالشرح الذى احال علیه السعد التفتازانى المولى فى مطوئه وشرح العلامة الزوزنى وشرح اخر مجهول وديوان الفحول العشره وغيرها من الشروح المعتمره وكتب اللغه الصحيحه والحمد لله اولا واخرا وباطنا وظاهرا. وقد فرغت من كتابته ضحوة يوم الأحد لثلاث بقين من شهر ربيع الأول من شهور سنة خمسین ومائتين بعد الالف من الهجره النبویّه علی هاجرها وآله آلاف من الصلوة والتحيّة وقد اشتغلت بكتابه فى السفر الذى كنت راجعاً من المشهد الرضوى صلوات الله وسلامه علیه وعلى ابائه وابنائهم والقلب من الاحزان ملآن والصدر مجروح والدّم مسفوح والعين مقروح من جفاء الخلان وعذر الاخوان ونكر الزمان وتواتر الحدثان ومن الله ارجو ان يكشف بابى من الهم وان يفرّج الكرب والغم واليه اشكو بثى وحزنى وهو حسبى ونعم الوكيل».

۲۴. اشعار «۱۴۶ ر - ۱۵۶ ر» (عربی)

از این سراینندگان: ضیاء الدین فضل الله بن عبدالله راوندی، ابی العتاهیه، شهرزوری، ابی الغارات طلایع بن زریک، عبدالله بن طاهر ذی الیمینین، عباس بن احنف، ظافر بن حداد، سردر، یحیی بن عبدالخلیل، ابی الحسن انباری، مروان بن ابی حفصه، اصمعی، شهاب الدین سهروردی، ابی صخر هذلی، ابی حیه نمیری، ابی الفتح

سبط بن تعاویذی، انشد ابن الاعرابی لحسین بن مطیر الاسدی، حسین ابن مطیر اسدی، شریف رضی، ابن زریق، ابن زیدون قرطبی، ابی بکر یحیی بن تقی اندلسی، یزید بن طثریه، مسکن دارمی، عروة بن اذینه، ثابت بن قطنه عتکی، منخل یشکری، سمؤل بن عادیا یهودی، ابی شیص، ابی دمیینه، زیاد بن جمیل بن سعید بن عمیره، ثوبه بن حمیر، ابن میّاده، مروان بن ابی حفصه، ابی نواس، احمد بن دراج قسطلی، محیی الدین ابن الاعرابی، صمه بن عبدالله قشیری، تهامی، کثیر عرّه، عمر بن ابی ربیعہ مخزومی، ابی الحسن سلامی، عبدالصمد بن بابک، مهیار بن مرزویه دیلمی، سید شریف سید علی خان، عبدالله بن المعتز بالله عباسی.

۲۵. شرح دیوان امرء القیس «۱۵۹ پ - ۱۸۵ پ»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: عاصم بن ایوب بطلیوسی (-۴۹۴ق)

کامل.

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۲۱۳؛ دنا، ج ۶، ص ۷۰۳؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۲، ص ۱۳۲۰؛ دانشنامه جهان اسلام، ج ۳، ص ۵۰۱؛ ملی تهران، ج ۱۰، ص ۸۸-۹۱ (ناشناخته)؛ مجلس، ج ۲، ص ۲۵۷، ش ۴۴۰؛ نسخه ش ۷۲۰۴/۱ مجلس همین کتاب است اما در فهرست، ج ۲۵، ص ۲۰۳ با عنوان دیوان امرء القیس معرفی شده است. نسخه ای هم از این شرح در جدید گلبایگانی، ج ۵، ص ۲۵۷۷ به اشتباه تألیف ابوبکر والبی دانسته شده است.

آغاز: «قال الوزير صاحب المظالم ابوبکر عاصم ابن

ایوب ابقاه الله بحمد الله نستفتح وبالصلوة علی محمد رسوله نستنجح اعلم ابقاک الله ان للشعراء اغراض».

انجام:

«اذا طعنت به مالت عمامته

كما تجمع تحت الفلکه الویر

ویروی كما یلاث براس الفلکه الویر. قد تم شرح دیوان الملک الضلیل امرء القیس بن حجر الکندی والسلام».

آغاز: «قال الوزير ابوبکر صاحب المظالم عاصم بن ایوب ابقاه الله وسلمه قال النابغة یمدح النعمان بن المنذر و یعتذر الیه ممّا بلغه عنه فیما وشی الیه...
یا دار میّة بالعلباء فالسند

اقوت و طال علیها سالف الأبد
میّه اسم امرأة و قال الخلیل میّه اسم للقردة و العلیاء
مکان مرتفع من الارض و هو اسم مبنی».
انجام: «ومن نزل منهم بعمان فهم المرون وصف بالبيت
ان العرب و الترتک و العجم كانوا یاملونه و یرجون خیره.
تم شعر النابغة بحمد الله و عونہ و الصلوه و السلام علی
محمد و اله الظاهرین».

انجامه: «قد وقع الفراغ من کتابته لاربع خلون من
جمادی الاول من شهور سنه ۱۲۵۱ من الهجرة النبویه
علی هاجرها الف سلام و تحیة و السلام».

۲۸. شرح قصیده بانة سعاد «۲۱۱ پ - ۲۳۲ پ»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: عبدالله بن یوسف انصاری، ابن هشام (۷۰۸-۷۶۱ق)

پیش از شرح قصیده دو فصل مقدماتی در کتاب آمد
است:

الفصل الاول: فی ذکر شیء من اخبار کعب رضی الله عنه
و سبب قول هذه القصيدة.

الفصل الثاني: فی بیان بحر هذه القصيدة و عروضها
و ضروبها و قافيتها و ما اشتملت علیه من المعانی
اجملاً.

کامل.

بر و کلمان، ج ۱، ص ۱۵۸؛ تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲،
ص ۳۳۶-۳۳۷؛ دنا، ج ۶، ص ۹۲۳-۹۲۴؛ دائرة المعارف
بزرگ اسلامی، ج ۵، ص ۱۱۴-۱۱۸.

آغاز: «بسمله و به نستعین و صلی الله علی سیدنا
محمد... قال شیخنا الامام العلامة فرید دهره و وحید
عصره... عبدالله بن هشام الانصاری النحوی... و بعد حمد
الله المنعم بالهام الحمد لعبيده حمداً موافياً لنعمة و مکافياً
لمزيدہ... فانی مورد فی هذا الكتاب قصيدة کعب بن
زهیر... التي مدح بها رسول الله... و مردف کل بیت منها بشرح
ما یشکل من لغته و معناه و معطی للقول فی ذلك کله حق».

۲۶. شرح دیوان علقمة «۱۸۶ پ - ۱۹۳ پ»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: عاصم بن ایوب بطلیوسی (-۴۹۴ق)

کامل.

آستان قدس، ج ۷، ص ۶۱۰ و ۷۶۰؛ مجلس، ج ۲۲،
ص ۴۶، ش ۱۲۳/۲ طباطبایی؛ ملک، ج ۶، ص ۲۳ و ج ۸،
ص ۲۳۹-۲۴۰؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۲،
ص ۱۳۲۰؛ معهد المخطوطات، ادب، ج ۴، ص ۱۳۸-
۱۳۹؛ تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۲۰۸-۲۱۰.
نسخه ش ۷۲۰۴/۳ مجلس همین شرح است اما در
فهرست، ج ۲۵، ص ۲۰۴ با نام دیوان علقمة معرفی شده.
و دو نسخه ناشناخته این شرح در جدید گلبایگانی، ج ۵،
ص ۲۵۸۱ و ملی تهران، ج ۱۰، ص ۹۳-۹۴.

آغاز: «قال علقمة بن عبدة بن النعمان بن قيس احد بنی
بنی عبید بن ربیعة و هی ربیعة الجوع بن مالک بن زید...
فقال:

طحا بك قلب فی الحسان طروب

بعید الشیاب عصر حسان مشیب

طحا بك اتسع یقال طحا یطحو مثل دحا یدحو و طحا
بك همك یطحا طحوا و طحیا ای ذهب بك».

انجام: «والمائح الذی ینزل فی البئر و ینزل فی البئر
سرعة بسط ذراعها بذراعی ماتح ینزع دلواً من بئر قد
تجرد لذلك. و الحمد لله اولاً و اخراً قد تم شرح اشعار
علقمة بعون الله و حسن توفیقه».

۲۷. شرح دیوان نابغة الذبیانی «۱۹۴ پ - ۲۱۱ ر»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: عاصم بن ایوب بطلیوسی (-۴۹۴ق)

کامل.

تاریخ نگارشهای عربی، ج ۲، ص ۱۹۵-۱۹۸؛ مجلس، ج ۲،
ص ۲۵۷، ش ۴۴۰ و ج ۲۴/۲، ص ۷۷-۷۸، ش ۹۴۱
طباطبایی؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۶۱۱-۶۱۲؛ ملک، ج ۶،
ص ۲۳؛ گوهرشاد، ج ۲، ص ۸۱۴؛ معهد المخطوطات،
ادب، ج ۴، ص ۱۵۲-۱۵۳؛ ملی تهران، ج ۱۰، ص ۹۱-
۹۳ (ناشناخته).

آغاز شرح:

«بانت سعاد فقلبی الیوم مینتول

مستیم اثرها لم یفد مکبول

قوله بانت بمعنی بان فارق وله مصدران البین و سیأتی فی البیت الثانی».

انجام: «وعن متعلق بالتلهیل وان كان مصدرًا وقد مضى القول فی ذلك. وهذا اخر ما لخصته فی شرح القصیده المبارکة وقد تطلعت بشرحها علی کرم الممدوح فیها... سیدنا محمد واله الطیبین الطاهرین ورحمة الله وبرکاته وتحیاته».

۲۹. شرح قصیده بانت سعاد «۲۳۳ ر - ۲۳۵ پ»

(ادبیات - عربی)

مؤلف: عبدالله بن محمد کاظم تبریزی

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والصلوة علی خاتم الرسل سید الكل فی الكل واله اجمعین. وبعد فاعلم ان عمی المرحوم طاب ثراه کتب علی ظهر نسخه من شرح ابن هشام علی قصیده بانت سعاد ان لنا علی هذه الرسالة اعتراضات کثیرة فمن اراد الاطلاع علیها فلیرجع الی شرحنا لهذه القصیده انتهى. فلزم علینا ان ننقل ما افاده فیما اراد ان یکون لنا شرحاً فانه وان لم یتم بل ولم یتیسر له طاب مضجعه الا شرح یتبین منها لکنه مع ذلك مشحون بالفوائد ما خلی عن مثلها زبر المتقدمین والمتأخرین فنحن ننقل ما افاده رحمه الله تعالی بعبارة... بانت سعاد فقلبی... قوله بانت من بان بیین بیناً و بینوتة ای فارق والتاء فیہ حرف تأنیث بدلیل باننا».

انجام: «اذا القول بظهور الرباعیات حال التیسیم كما یلزم من قول ابی البرکات والتبریزی مشکل قوله ذی ظلم. هذه صورة خطه رحمه الله والی هنا انتهت کلامه ولم یتیسر له طاب مضجعه اتمامه. والحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سیدنا محمد واله الطیبین الطاهرین المعصومین وانا الخاطی المذنب ابن محمد کاظم عبدالله التبریزی عفی عنهما وغفر لهما. تم الكتاب باتمام هذه الفصل من شرح القصیده والحمد لله اولاً و اخرًا وظاهراً و باطناً و الصلوة والسلام علی اشرف

خلق الله ورسوله النبی الامی واله البرره الکرام والسلام».

انجامه: «کتبت هذا الكتاب کله بیدی الجانیه فی اوقات مختلفه وهموم کثیره و غموم و افره ظافره روماً لاشتغال الخاطر عنها بالکتابه والحمد لله اولاً و اخرًا وظاهراً و باطناً وقد وقع الفراغ فی سادس عشر شهر رمضان سنه اثنتین و خمسین و مائتان بعد الالف من الهجره النبویه علی هاجرها وآله آلاف من الصلوة والتحیه والسلام».

خط: نستعلیق شکسته آمیز. کاتب: میرزا علیرضای رشتی مستوفی دیوان (بنا بر نوشته فرهاد میرزا در آغاز نسخه).

برگ ۵ ر الحاقی به خط فرهاد میرزا در پنجشنبه ۱۱ شعبان ۱۲۶۴ق در دارالخلافة طهران.

شروع کتابت مجموعه در ۲۸ ذیحجه ۱۲۴۹ق (۱ ر).

رساله دوم: دوشنبه ۴ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله سوم: پیش از ظهر دوشنبه ۴ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله چهارم: پیش از ظهر یکشنبه ۹ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله هفتم: آغاز شده در پیش از ظهر شنبه ۱۵ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله هشتم: پیش از ظهر ۲۴ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله نهم: ۹ صفر ۱۲۵۰ق.

رساله دهم: به خط عبدالحسین خان خلف مرحوم محمد حسین خان صدراعظم اصفهانی.

رساله یازدهم: آغاز شده در ۱۵ صفر و پایان یافته در پیش از ظهر شنبه ۲۶ صفر ۱۲۵۰ق.

رساله نوزدهم: صبح شنبه ۱۵ محرم ۱۲۵۰ق.

رساله بیستم: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۵۰ق.

رساله بیست و سوم: پیش از ظهر یکشنبه ۳ روز مانده به پایان ربیع الاول ۱۲۵۰ق در راه بازگشت از مشهد رضوی.

رساله بیست و هفتم: ۴ جمادی الاول ۱۲۵۱ق.

رساله آخر: ۱۶ رمضان ۱۲۵۲ق.

عناوین و نشانیها و در بعضی از رساله‌های گزارشی ابیات اصلی به قلم شنگرف، در حاشیه تصحیح شده. با حاشیه نویسی فراوان. میزان ابن حاشیه‌ها در رساله‌های مختلف متفاوت است. مثلاً شرح دیوان

در برگ آخر نسخه تاریخ و ماده تاریخ وفات محمدشاه قاجار به خط فرهاد میرزا در شب سه‌شنبه ۶ شوال المکرم ۱۲۶۴ق در قصر جدید محمدی المبنیة فی غربی التجریش من قراء شمیران از شب مزبور دو ساعت و سی و پنج دقیقه گذشته در سن ۴۱ سال و یازده ماه قمری. با این ماده تاریخها «العاقبة للمتین» و «محمد پادشاه در قصر جدید مرد».

نام این مجموعه در ابتدا «مجموعه رسایل و اشعار و شرح قصاید عربی» نوشته شده است.

کاغذ: حنایی آهار مهره نازک.

شش، ۲۳۵، یک برگ، ۱۷/۹×۲۸/۶، ۲۷ سطر، ۲۰/۵×۱۰/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای مقوایی ساده. قطر: ۳/۲.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۲۴۰۱]

(← تصویر)

(۸۹۵۲)

عالم آرای شاه طهماسب (تاریخ - فارسی)

مؤلف: اسماعیل حسینی مرعشی تبریزی، متخلص به میر

دعوی (سده ۱۱ هـ)

تاریخ شاه طهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴ق) به صورت نقالی و قصه خوانی است و از آن فوائد و اطلاعاتی به دست می‌آید و دارای ریزه کاریها و تفصیلاتی است که معمولاً تواریخ رسمی عاری از آنها است. به عبارتی می‌توان آن را داستانهای تاریخی دانست.

روایت مفصل کتاب به ش ۱۳۷۳۹ در کتابخانه مجلس نگهداری می‌شود و این نسخه تقریباً نصف آن است. نام مؤلف نیز از آن نسخه به دست آمد. هنگامی که به تعریف خزینه جواهرات سلطنتی صفویه می‌پردازد از خود نام می‌برد: «فقیر الحقیق اسماعیل الحسینی تبریزی

۱. از روستاهای شهر سمنان. در فاصله ۵۵ کیلومتری سمنان به دامغان.

امرؤالتیس بیشترین یادداشتهای توضیحی را در کنار صفحات و میان سطور دارد. عناوین پیش از رنگین‌نویسی در حاشیه با قلم سیاه نوشته شده بوده است. رکابه‌دار. سطراندازی شده با قلم آهنی. در برگهایی که بین رساله‌ها سفید مانده‌اند اثر این سطراندازیها کاملاً واضح و مشخص است. جزوها ۸ برگی، بالای بیشتر صفحات جملات و کلماتی همچون «هو»، «یا علی مدد»، «یا علی ادرکنی»، «رب یسر یا علی مدد»، «رب یسر» و مانند آنها نوشته شده است. در آغازین برگ نسخه یادداشت تملک فرهاد میرزا که کاتب نسخه را هم معرفی کرده است: «هو. این مجموعه که مشتمل بر اشعار عرب و مکاتیب و خطب ادبا و شعرا و فصاحت از اول تا آخر بخط مرحوم مغفور میرزا علیرضای رشتی مستوفی دیوان اعلی است.

کتاب کوشی الروض خطت سطور

ید ابن هلال عن فم ابن هلال

وهمت به حتی توهمت لفظه

نجوم لیال ام سموط لال

در دارالخلافه طهران - صانها الله عن الحدثان - در شهر صفر المظفر. اللهم اختمه بالخیر والظفر سنه اربع وستین وماتین بعد الالف داخل کتابخانه این بنده درگاه جهانیان پناه شد بالبیع الشرعی و تملیک الملی. اللهم انفعنا من فوایده و فرائده و شوارده و قصابده وانا العبد المذنب العاصی» با مهر بیضوی کوچک او در زیر آن به نقش: «نایب الایاله» با تاریخی که ظاهراً ۱۲۵۲ باشد. نقش این مهر در صفحه خاتمه آخرین رساله مجموعه هم دیده می‌شود.

برگ ۵ ر (از الحاقات آغاز نسخه) یادداشت فرهاد میرزا در پنجشنبه ۱۱ شعبان ۱۲۶۴ق در طهران و مهر چهارگوش طغرا مانند او با نقش: «نایب الایاله ۱۲۶۴» به خط ثلث.

در حاشیه برگ ۱۴۶ ر دو بیت شعر به خط کاتب نسخه با این تاریخ در ذیل آن: «در منزل ابخوری^۱ از توابع دامغان با تمام رسید تحریرا سلخ شهر ربیع الاول سنه ۱۲۵۰».

(۸۹۵۳)

ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواة (رجال - عربی)
مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)
کامل.

ذریعه، ج ۲، ص ۴۹۳؛ فهرستگان حدیث، ج ۱، ص ۱۵۴ - ۱۶۱؛ مکتبه العلامة الحلی، ص ۵۹-۶۱؛ دنا، ج ۲، ص ۳۲۹-۳۳۲.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سید المرسلین محمد النبی وآله الطیبین الطاهرین. اما بعد فیقول العبد... انی مثبت فی هذه الاوراق تحقیق اسماء جماعة من رواتنا».

انجام: «فعلیه بکتابنا الکبیر الموسوم بکشف المقال فی معرفة الرجال والحمد لله وحده و صلی الله علی محمد وآله المعصومین صلوات الله علیهم اجمعین».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، اسامی روات در دو برگ اول شنگرف. در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارد. در حاشیه بعضی صفحات مانند پ ۲، ۳، ۵، ۶، ۹ و ۱۳ پ از سه نقطه شک استفاده شده است (۰)، آغاز نسخه تملک سید نورالدین بن سید کمال الدین عقیل حسینی و مهر کتابخانه مجدالدین نصیری با شماره ۲۰۷۰ و نام کتاب به خط همو و روایتی از کتاب کافی. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

دو، ۲۴، یک برگ، ۱۵×۲۱، ۲۳ سطر، ۱۵/۵×۹/۵.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج نقش گل و مرغ. قطر: ۱/۱.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۲۹۷]

(۸۹۵۴)

مشکاة الادب ناصری (شرح حال نامه - فارسی)
مؤلف: عباسقلی بن محمد تقی سپهر کاشانی، لسان الملک
(۱۲۶۸-۱۳۴۲ق)

این نسخه ربع اول. از ابراهیم بن یزید تا احمد بن محمد بن حسین ارجانی. با افتادگی از انجام.

در خدمت ملایم بیگ در زمان پادشاه مرحوم غفران پناه علین (کذا؛ علین) آشیان شاه صفی علیه الرحمه از حضرت میرزا محمدرضا مشرف شربت خانه معلوم نمودم که آیا به سمع شما رسیده باشد چون با اشراف سرکار خاصه شریفه مربوط...» (ص ۶۵۳-۶۵۴).

چاپ شده از روی همین نسخه با نام عالم آرای شاه طهماسب: زندگی داستانی دومین پادشاه دوره صفی (بدون نام مؤلف)، به کوشش ایرج افشار، دنیای کتاب، ۱۳۷۰ش، ۴۹۱ص.

این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

مجلس، ج ۳۷، ص ۲۶۸-۲۶۹؛ «تاریخ شاه طهماسب»، احمد گلچین معانی، مجله یغما، س ۱۷، ۱۳۴۳ش، ص ۳۵۴-۳۵۸؛ ملک، ج ۲، ص ۸۴ (با نام تاریخ صفویه).

آغاز موجود: «چون صدای تفنگ شنیدند شکست در میان ایشان افتاد و دیگر پای بند نکردند و هر یک به طرفی به در رفتند. شاهزاده جلال الدین را پیش طلبیده، عزت بسیار کرد».

انجام موجود: «و گفت که اگر لشکری سر راه او برم سپاه ولایت گیلان و مازندرون ازو واهمه بسیار دارند مبدا متفرق شوند».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

جای عناوین سفید مانده است. برگ آغازین نسخه مهر چهارگوش کوچکی که از آن «الهی به لطف محمد مهدی...» خوانده می شود. در حاشیه برگهای ۳۵ پ - ۳۶ ر یادگاری به خطی جدید نوشته شده است. برگ ۵۵ پ یک مهر مدور سیاه شده. پایان نسخه مهر بیضوی سیاه شده با نقش: «عبد محمد...». حاشیه صفحات کمی کرمخورد، رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: حنایی آهار مهره.

دو، ۱۸۶، سه برگ، ۱۲/۲×۲۲/۴، ۲۴ سطر، ۱۷/۵×۷.

جلد: نیماج قهوه‌ای ساده. قطر: ۴/۱.

خریداری از ادیب برومند در اردیبهشت ۱۳۴۴ش.

[شماره ثبت: ۶۲۰۸۹]

- دنا، ج ۹، ص ۵۹۳؛ مجلس، ج ۲۵، ص ۳۵۷-۳۵۸، ش ۷۳۶۹.
- آغاز: «ابراهیم بن یزید کنیت او ابو عمران است و هم کنیت او اباعماره بن الاسود بن عمر بن ربیعه بن ذهل بن ربیعه... التخی است. و برخی نسب او را بدین سان ذکر کرده‌اند ابوعمار ابراهیم بن یزید بن الاسود».
- انجام موجود: «و حضور بلده در یمن است دیگران نیز در این جا مدفون نیستند و از تواریخ معلوم می‌توان کرد والله اعلم و عسکر مکرّم».
- خط: نستعلیق، اشعار و عبارات عربی نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۴هـ.
- نام و عنوان مترجمان در متن و حاشیه به خط مشکی جلی نوشته شده است. در صفحه آغازین نسخه این یادداشت به خط مؤلف آمده است: «خط فرزندی میرزا محمد تقی خان کمال السلطنه نائب اول وزارت تألیفات پیشخدمت خاصه حضور همایونی مستوفی مخصوص دیوان اعلی مدیر اداره تامینات وزارت داخله»، رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.
- کاغذ: نخودی آهار مهره.
- دو، ۶۲، دو برگ، ۲۱، ۲۸/۷ × ۱۸، سطر، ۲۱/۵ × ۱۱/۵.
- جلد: میشن زیتونی ضربی با ترنج منقش و جدولهای گرهی در حاشیه. بخشهایی از آن در اثر مرور زمان قهوه‌ای شده است. قطر: ۱/۷.
- خریداری از کتابهای ملک الشعرا بهار در اسفند ۱۳۴۵ ش.
- [شماره ثبت: ۷۴۵۵۲]
- (۸۹۵۵)
- مجموعه بیدآبادی (تفسیر-عربی)
- مؤلف: محمد بن محمد رفیع بیدآبادی (۱۱۹۸ق)
- مجموعه یادداشتهای بیدآبادی است که از این کتابها انتخاب شده: ملتقطات من تفسیر صدر المحققین (۱۰ پ)، نیشابوری (۲۷ پ)، تفسیر صافی (۱۰۲ ر)، جلد دوم شرح توحید صدوق قاضی سعید قمی (۱۴۸ پ) و کشف کشف عمر بن عبدالرحمن فارسی قزوینی
- دیگر می‌شناسیم:
۱. دانشگاه تهران، ش ۱۸۵۴، با تاریخهای ۱۱۷۳ و ۱۱۸۲ و ۱۱۸۳ق. دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۴۴۸-۴۴۹.
۲. خلاصه غرائب القرآن، در کتابخانه روضاتی اصفهان. رک: عکسی مرعشی، ج ۳، ص ۳۸۹-۳۹۲.
۳. جنگ در کیمیا و علوم غریبه. در گوهر شاد مشهد، ج ۱، ص ۲۹۲-۲۹۳ و ۲۹۹.
- شاید بیاض نام برده شده در فرهنگ ایران زمین، ج ۳۰، ص ۵۶۰ نیز از او باشد.
- آغاز: «قال علی لابن عباس حیث بعثه رسولاً الی الخوارج لا یحتج علیهم بالقرآن فانه خصم ذو وجهین و جمیع الفرق یحتجون به».
- انجام: «من الاضافات ظاهرا وله وجوه واضحه باطن غیر مدرک بالحواس بالقوة العقلية او غالب و عالم بما... (یک کلمه ناخوانا)».
- انجامه: «تم کتاب الصافی تلخیصاً نفعنی الله به و جمیع الطالبین فی یوم الجمعة عشرين شهر ربیع الثانی من شهر سنة خمسة و ثمانین ومائة بعد الف من الهجرة ۱۱۸۵» (۱۰۲ ر)، «فوق به ختم الكتاب الکریم والفرقان العظیم وکمل ایضاً بختم التفسیر هذا التحقیق والله ولی التوفیق... بحول الله وقوته فی یوم الجمعة عشرين شهر ربیع الثانی من شهر سنة خمسة و ثمانین ومائة بعد الف من الهجرة المقدسة سنة ۱۱۸۵» (۱۳۲ پ). «تمت سنة ۱۱۸۲» (۱۴۰ پ).
- خط: شکسته نستعلیق بی نقطه و در بخشهایی کم نقطه. کتاب: مؤلف. تاریخ کتابت: جمعه ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۸۵ق (۱۰۲ ر و ۱۳۲ پ)، ۱۱۸۲ق (۱۴۰ پ).
- سطور چلیپا و معمولی، صفحه عنوان نسخه یادداشتی به خط مجدالدین نصیری در معرفی نسخه و مهر کتابخانه او به شماره ۱۴۵۵ با نقش: «داخل کتابخانه مجدالدین شد». همو نسخه را به خط بیدآبادی دانسته است.
- صفحاتی در وسط نسخه سفید مانده است. رکابه‌دار.

دروس، کامل الزیارات، ابن قولویه، جواهر القرآن
فخرالدین رازی، کتاب التوحید شیخ ابوجعفر قمی،
الصحیفة الكاملة (ص ۱۳۸)، کتاب مزار شیخ محمد بن
بابویه، منهاج الیقین فی فضایل امیرالمؤمنین^(ع) شیخ
جمال الدین بن المطهر، ربیع الشیعة شریف مرتضی
(ص ۱۵۹)، معالم الدین حسن بن ابی الحسن دیلمی
(ص ۱۵۹)، کتاب المصائب مولانا حسین... (برش
صفحه)، معانی الاخبار، الفرقة الناجية کفعمی (ص ۱۶۵)،
مقتصر شرح المختصر شیخ احمد بن فهد، فرحة الغری
سید عبدالکریم بن احمد بن موسی بن جعفر بن محمد
طاووس حلّی، السیرة النبویة، عمدة الطالب، علل الشریعة،
کتاب المناقب، لباب الاخبار، المسائل الحاثیة (ظاهراً از
شیخ طوسی، ص ۱۷۴)، امالی شیخ طوسی،
ارسطاطالیس، کشاف، تفسیر معارج حسن بن محمد بن
حسن استرآبادی غروی، سبک الذهب فی فصیح العرب،
تفسیر نیشابوری، الخصال ابن بابویه، مهذب، الاعتقادات
ابن بابویه، مهج الدعوات سید علی بن طاوس، شیخ مفید،
مزار شیخ مفید، مجمع البیان، کتاب غزاة نهران.
به همراه این رساله‌واره‌ها و یادداشتها که از روی
دستخط بعضی از بزرگان و علمای شیعی نقل شده است:

۱. اشعار شیخ بهایی «ص ۴-۵ و ۱۱»

مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
به خط خودش.

آغاز: ولکاتب الاحرف العبد الاقل بهاالدین محمد بن
حسین الحارثی.

یا لدیناً لکلّ قرن وقوح تترآء بزئّ خلّ نصح
انجامه: «کُتِبَ بالتماس الأخ الامجد والاب الاوحد
الارقد الشیخ محمد حرس الله مجده وکتب ضده وکان
ذلک فی سادس عشر شهر رجب المرجّب وهو الشهر
السابع من السنه الاولى من العشر التاسع من المایه
العاشره من الهجره النبویه بمحروسه قزوین صینت عن
کلما... (دو کلمه ناخوانا)» (ص ۵).

در ص ۱۱ هم دو شعر از او که در حمص و طوس
سروده بود به خط خودش نوشته شده است.

جزوها ۶ و ۸ برگگی. بیاضی.

کاغذ: نخودی آهار مهره. برگها مرمت و حاشیه شده.
یک، ۱۹۳، یک برگ، ۱۴/۸×۲۴، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: تیماج دو رو، بیرون قهوه‌ای ضربی با ترنج و
چهار سرترنج در بالا و پایین، درون مشکی. قطر:
۲/۷.

خربداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۲۹۳]

(۸۹۵۶)

جنگ:

مجموعه احادیث و زیارات مختلفی است که به چند
خط و بدون نظم و ربط در پی هم کتابت شده‌اند.
منقولات اکثرآ از کتب حدیثی و دعایی مشهور شیعه
است و بیشترین حجم مجموعه را هم زیارتنامه‌های آن
در برگرفته است.

مطالب نسخه آشفته‌تر و پراکنده‌تر از آن است که بتوان
فهرستی از آنها ارائه کرد. بدین جهت در این جا لیست
کتابها و اشخاصی که از آنها نقل قول شده را می‌آورم:

عدة الداعی، ثواب الاعمال، کافی کلینی، کفعمی،
مصباح المتهجد، کتاب العیون والمحاسن شیخ مفید، [من
لا یحضره] الفقیه، تفسیر حسن عسکری، عیون اخبار
الرضا، تفسیر المعانی الظاهرة فی کنوز الدنیا والآخره
للشیخ ابی جعفر الطوسی، مکارم الاخلاق شیخ
رضی الدین بن شیخ ابی علی طبرسی، تهذیب، الذکری،
کشف الیقین شیخ علامه جمال الدین بن مطهر حلّی، زهر
الربیع، الدیلمی، جامع الشرائع، تفسیر علی بن ابراهیم،
الدروع الواقیة من الاخطار والاسفار ابن طاوس، کشف
الغرر، الصحیفة الرضویة، علل الشرائع، کشف الغمة، نهج
البلاغه، ذوالنون مصری، ابوالقسم ابن جوزی، مرآة
الزمان سبط ابن جوزی، بشارة المصطفی لشیعة المرتضی،
المختلف، عجایب المخلوقات، الامالی شیخ ابی جعفر ابن
بابویه، صحاح، مجالس المرتضی، المصباح الصغیر، جامع،

۲. السؤال والجواب «ص ۵۸-۵۹»
 مؤلف: محمد بن مکی عاملی، شهید اول (۷۳۴-۷۸۶ق)
 سؤال و جواب کوتاهی درباره سه گروه ابدال و نجباء و متقون است.
 آغاز: «سئل الشيخ شمس‌الدین محمد بن مکی قدس الله روحه عن الابدال وصفتهم وهل صاحب الزمان عليه السلام والخضر واليباس منهم وعن صفة النجباء والمنتقين. فاجاب اما صاحب الزمان عليه السلام فممنهم وسيما بالقطب».
 انجام: «لانا لسنا من القسمين الاولين ولا كنا نحبههم ومن احب قوماً حشره الله معهم تُقِلَّ من خطِّ نقل من خطه رحمه الله».
۳. از خط شیخ احمد بن متوج «ص ۵۹»
 شامل چند حدیث کوتاه از علی بن الحسین و امیرالمؤمنین (ع) و بند کوتاهی درباره توبه از گناهان.
۴. از خط شیخ ابراهیم [کفعمی]
 «ص ۶۱-۶۵ و ۶۸ و ۱۲۲ و ۱۶۵»
۵. از خط شیخ علی بن عبدالعالی [کرکی] «ص ۱۳۷»
 حدیثی از امیرالمؤمنین (ع).
۶. وجدت هذا على حاشية مصباح عتيق و عليه لفظ صح «ص ۱۶۲»
۷. از خط شهید اول
 «ص ۱۹۹ و ۲۰۰ و ۲۰۳ و ۲۰۵ و ۲۱۵»
 احادیثی از امام صادق (ع) و پیامبر (ص)، داستان کسری و وزیرش بزرجمهر، نواب چهارگانه امام عصر (ع) و جمع شدن پرنده‌گان بر سلیمان نبی.
۸. از خط ملا عبدالله شوشتری «ص ۲۰۴»
 حدیثی درباره امام زمان (ع) و سؤال از ایشان درباره کیفیت بهشت.
۹. از خط شیخ مقداد سیوری «ص ۲۲۵-۲۳۴»
 مشتمل بر چند حدیث.
 وی در پایان این احادیث نوشته بود: «وکتب العبد المقداد بن عبدالله ابن محمد بن حسین بن محمد السیوری مؤلف هذا الكتاب عفا الله عنه وعن والديه وعن جميع المؤمنين والمؤمنات وذلك في سادس عشر المحرم سنة ثمان وثمانائة والحمد لله وحده والصلوة على من لا نبی بعده واله اجمعین الطیبین الطاهرین وسلم تسلیماً کثیراً الی یوم الدین».
- آغاز: «نقل من خط الشيخ المقداد رحمه الله. روى الشيخ رحمه الله باسناده عن زرارة قال قلت لابی عبدالله عليه السلم الرجل ینام وهو علی وضوء».
- انجام: «ولنختم هذه الاحادیث بصلوتنا هذه فانها اعظم الختام... اللهم فكما وفقنا لختم كتابنا [بته] بالصلوة عليهم فاختم لنا بالایمان بكرتهم فان ذلك هو المأمول منك والمعول عليه لديك وکتب العبد...».
- انجامه: «وکتبها لنفسه الفقیر الی رحمة ربه الولی محمد بن علی الشیهر الجبائی عفی عنهما وذلك فی یوم الأربعاء ثالث شهر جمادی الاخر سنة ۹۸۲ فی بلدة قزوین والحمد لله وصى الله علی محمد واله وسلم».
۱۰. بخط المزیدی رحمه الله «ص ۲۳۴»
 شامل علامت نفاق به نقل از نهج البلاغة.
 خط: نسخ و نستعلیق. به چندین خط که نام دو نفرشان در نسخه آمده است: شیخ بهایی در ۱۶ رجب ۹۸۰ق در قزوین برای شیخ محمد که شاید همان محمد جبائی منظور او باشد (ص ۴ و ۵ و ۱۱) و محمد بن علی جبائی^۱ در چهارشنبه ۳ جمادی الآخر ۹۸۲ق در قزوین (ص ۲۳۴).
۱. برای نسخه‌های دیگر کتابت شده به خط او که می‌باید از علمای شیعی سده دهم هجری باشد رک: مرعشی، ج ۲۸، ص ۳۶۵-۳۶۶؛ عکسی مرعشی، ج ۴، ص ۱۰۵-۱۱۱ (از روی نسخه ش ۳۷۴۲ جستریتی)؛ مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۵۴؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۳۹۹ (از روی خط او) و ج ۱۷، ص ۳۴۳ باز زندگی خودنوشت او.

نگهداری می‌شود. رک: سنا، ج ۲، ص ۲۵۹-۲۶۴.
دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۹، ص ۳۵۰-۳۵۴؛
مجلس، مجموعه ش ۱۲۹۳ طباطبایی.

۱. تفصیل رصدخانه مراغه «۱ پ - ۵ پ»

(تاریخ؛ نجوم - فارسی)

نویسنده در رکاب ناصرالدین شاه در روز یکشنبه ۲۷ صفر ۱۲۷۶ ق به مراغه سفر می‌کند و یک روز بعد به همراه فرهاد میرزا و غیبات‌الدین جمشید ثانی ملاً علی محمد اصفهانی و جناب میرزا احمد حکیم‌باشی کاشی از آثار باقیمانده رصدخانه مراغه دیدار می‌کند. روز دیگر ناصرالدین شاه هم به دیدار بقایای رصدخانه می‌رود و دستور می‌دهد که این رساله در شناخت آن رصدخانه نوشته شود.

ملی تهران، ج ۱، ص ۳۵۸-۳۵۹؛ ملک، ج ۹، ص ۱۹۵.
آغاز: «سزوار حمد ذات خداوندی است که گوهر معرفت خود را در خزاین آفاق و انفس به ودیعت نهاد و تحصیل آن جوهر نفیس را... و بعد چون هنگام التزام رکاب قهرمان مالک رقاب».

انجام: «و تاریخ وی معلوم نیست. زیج ثاوان اسکندرانی است و زیج کوشیار و زیج صفایح و زیج ویحس بن رستم مکتبی بابی سهل قوهی. تمت الرسالة».

۲. بازی نرد «۶ پ - ۷ پ» (بازی - فارسی)
تاریخ و شیوه بازی نرد است.
خطی دائرة المعارف بزرگ، ج ۱، ص ۳۲؛ سنا، ج ۲، ص ۲۶۳.

آغاز: «بازی نرد را چون شریعت مقدس نبوی علی شارعها الف التحیة و الثناء منع نموده چنان که در ایه شریفه است انما الخمر والمیسر والانصاب والالزام».

۱. رونوشتی از این جنگ در سالهای ۱۲۹۰-۱۲۹۲ ق به دستور نیرالملک تهیه شد که اکنون در کتابخانه ملک است. از مقایسه دو نسخه این مطلب به دست می‌آید که نسخه اصل در مجلس افتادگیهایی دارد ولی این بخشها در نسخه ملک موجود است.
رک: ملک، ج ۹، ص ۱۹۴-۲۰۵.

مطالب به صورت معمولی و مورب و بر عکس و در بیشتر موارد نامنظم نوشته شده است. بعضی از بخشها نشانیهها شنگرف و در بعضی دیگر مشکلی، حاشیه بعضی از صفحات به گونه‌ای آسیب دیده که بخشی از متن نیز از بین رفته است. بخشی از این ریزشها بر اثر فرسودگی کاغذ و شکننده بودن آن اتفاق افتاده است. در حاشیه صفحات ۹۳ و ۱۳۷ و ۱۴۶ و ۱۵۰ و ۱۶۸ و ۱۷۸ و ۱۸۴ و ۱۸۶ و ۱۸۷ و ۱۹۶ از علامت سه نقطه شک (∴) استفاده شده است. در سطور که این علامت به کار رفته روی کلمه مورد نظر علامت کوچک نوشته شده است. در پایان بسیاری از بندها در متن یا حاشیه علامت انتهی که حرف ه بسته و کمی خمیده است دیده می‌شود (ه). در مواردی در حاشیه تصحیح هم دارد. آغاز نسخه مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۱۹۶۶ و یادداشت او در معرفی نسخه.

بالای صفحه ۱۶۸ یادداشتی در ظهر روز دوشنبه ۱۵ جمادی الاول ۹۸۸ ق در شهر شیراز، در پایان نقل قول از الفرقة الناجية (ص ۱۶۵) نوشته: «فی اخر الصفحة الاولى من الورقة الثانية».

کاغذ: نخودی آهار مهره.
دو، ۱۱۷، یک برگ، ۱۸/۶×۱۲/۸، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: میشن سرمه‌ای با نقوش فرنگی در وسط و چهار گل در گوشه‌ها و جدول. قطر: ۲/۲.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۲۷۷]

(← تصویر)

(۸۹۵۷)

مجموعه رسائل اعتضاد السلطنة:

مؤلف: علیقلی بن فتحعلی شاه قاجار، اعتضاد السلطنة (۱۲۳۴ - ۱۲۹۸ ق)

مجموعه رساله‌ها و یادداشتهای اوست که بیشتر آنها دستنویسهای اولیه و ناقص‌اند.

جنگ دیگری از او به شماره ۱۴۵۳ در کتابخانه سنا

برگهای این بخش اندازه کوچکتری دارد و در صحافی به نسخه افزوده شده است.
ملک، ج ۵، ص ۲۵۴ و ج ۷، ص ۱۵؛ ملی تهران، ج ۶، ص ۵۴.

آغاز: «در اول جلوس میمنت مانوس اعلی حضرت شاهنشاهی ناصرالدین شاه قاجار خلد الله ملکه و سلطانه که هنوز سال عمرم به سی نرسیده بود».

انجام: «و حاجب الدوله حاجی علیخان اول ضربت به او زده و میر غضبان به قتلش آوردند و قطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین».

۶. تفصیل تصنیف کتاب کلیله و دمنه «۲۷ پ - ۲۸ ر»
آغاز: «کتاب کلیله و دمنه کتابی است که حکمای هند آن را به طرزی خاص ساخته‌اند و براهمه حکمت شعار اوضاع جامعیت آن را بر نمطی مخصوص پرداخته».

۷. ترجمه الآثار الباقیه «۲۹ پ - ۳۶ ر» (نجوم - فارسی)
ادامه رساله چهارم نسخه است.
آغاز: «القول علی ما هی شهر الروم من الايام المعلومه عندهم و عند غیرهم لما کانت سنة الروم موافقة لسنة الشمس... چون سالهای رومی موافق است با سالهای شمسی و ثابت است با فصول اربعه طبیعیه و دور می‌زند با آن فصول متوازیه و زایل نمی‌شود از محاذات اجزاء سال شمسی».

انجام: «و در تذکره سروری مذکور است چلچله که اسم پرستوست غیر فزیح است و حکیم مؤمن در تحفه گوید اسم دیلمی پرستوست».

۸. المتنبین «۳۷ - ۱۲۰ پ» (تاریخ - فارسی)
با حواشی بسیار به خط مؤلف به صورت توضیح و اضافات و حاشیه‌نویسی.

آغاز: «یوذاسف. حمزة بن حسن اصفهانی در تاریخ خود و استاد الحکماء ابوریحان بیرونی در کتاب اثار الباقیه عن القرون الخالیه و دیگر مورّخین در تواریخ خویش آورده‌اند».

انجام:

زهر دانشی زو بپرسید رای

همه پاسخ آمد یکایک به جای

خروشی بر آمد ز دانشندگان

ز دانش پژوهان و خوانندگان

۳. قاعده حساب خانه‌های شطرنج «۸ ر - ۹ ر»

(ریاضی - فارسی)

آغاز: «قاعده حساب خانه‌های شطرنج مبنی بر دو مقدمه است. اول آن که هر گاه عدد متعلق به خانه‌ای از خانه‌های شصت و چهارگانه را مجذور نماییم».

انجام: «و چون واحدی از آن موضوع نماییم مابقی مساوی می‌شود با مجموع اعداد شصت و چهار خانه شطرنج هو المطلوب. تمت بالخیر والسعادة محرم ۱۲۹۶».

۴. ترجمه الآثار الباقیه

«۱۰ - ۱۱ پ و ۱۶ - ۲۴ ر» (نجوم - فارسی)

در حاشیه بالای صفحه اول نوشته شده: «دو جزو از شرح... (که ادامه‌اش در صحافی از بین رفته است)».
با عنوان «متن - شرح». برگهای سفیدی در وسط آن برای تکمیل مطالب گذاشته شده است.
ملک، ج ۲، ص ۱۲۶.

آغاز: «متن. بیست و سیم باد دبور است پیش قبط. شرح شد تجربه رسیده است درست است. متن. بیست و چهارم نوء است پیش او زکسس و مطروزورس و تغییر می‌کند درو هوا به سبب حرارت».

انجام: «متن. تشریق الاول الی اول وقت الزراعة. ترجمه. در روز اول الی وقت زراعت است. شرح».
پس از آن عنوان چند جدول آمده ولی جایشان سفید مانده است.

۵. المتنبین «۱۲ پ - ۱۵ ر» (تاریخ - فارسی)

بخشهای مربوط به دستگیری و قتل هفت تن از بایبه به دستور امیرکبیر است. برابر با ص ۷۶-۸۴ متن چاپی (فته باب، تصحیح عبدالحسین نوایی، تهران، نشر علم، ۱۳۷۷ش).

خود» بیان کند اما صرفاً لفاظی کرده و مطلب قابل توجهی عرضه نکرده است. تنها نوشته که در سنین آغاز زندگی به علم آموزی روی آورده است و پس از آن «تمام دیوان لسان الغیب را به دیده دقت ملاحظه کردم. هر شعری از اشعار را که چندان احتیاجی به بیان نداشت و فی الجمله وضوحی داشت از آن ساکت و آن چه را امکان و تاب حمل بر معنی مجازی نبود به طریق حقیقت تحقیق نمودم و مابقی را که ظاهراً معانی مجازیه آن بر حقیقه (کذا؛ حقیقیه) رجحان داشت ترجیح داده و تکلفات رکیکه را گوشه نهاده، چون لغات بعضی از اشعار وضوحی نداشت لهذا طرفی از لغات هر حرفی به ترتیب حروف بعد از تمام آن حرف بیان نموده مگر لغتی را که سبق ذکر یافته باشد و سمّیته بکشف الراز فی حل اشعار مشکله خواجه شمس الدین محمد شیرازی». از ابتدا تا ۶۰ پ شرح غزلیات و پس از آن دو صفحه شرح قطعات (۶۰ پ - ۶۱ پ).

آغاز: «سپاس بی قیاس عالمی را روا و ستایش بی آرایش ناظمی را سزاست که منتظم امور اخشیجان و مرسم قواعد عالم امکان... اما بعد از حمد صمد احد و پس از ثنای احمد صمد لم یلد و لم یولد... بر صاحبان صاحب فطرت و ناظران نظامی فکرت مخفی و مستور نماند که این نوآموز دبستان بینوایی... پیر مراد متخلص به شفیق».

آغاز شرح:

«الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکله
الا به فتح اول و ثانی به الف کشیده حرف تنبیه و کلمه
خطاب است به معنی بدان و آگاه باش. ادر امر است از
اداره به معنی گردانیدن».

انجام: «ریو به معنی مکر و حیله و تذویر (کذا) و فریب
باشد و نام پسر کیکاوس هم هست که دماووس بود و
بر دست فیروزین سیاوش کشته شد».

انجامه: «تمت الرسالة بحمد الله وفضاله فی یوم
الجمعة فی سادس شهر شعبان المعظم من شهر سنه
۱۲۳۵».

انجام موجود: «مقصود ما از شوهر آسایش است و ما از
ایشان آسوده ایم و چندان هم تابع شهوت نیستیم. چون
مامور بود جسارت نمود».

خط: نسخ و نستعلیق و تحریری. نوشته شده به سه
خط متفاوت، رساله پنجم به خط مؤلف.

عناوین و نشانیها شنگرف، با اصلاحات و اضافات
فراوان به خط مؤلف در حاشیه و متن، مؤلف بعضی از
یادداشتهای افزوده خودش را دوباره خط زده و یا
متن آنها را سترده است. از ص ۴۴ ر به بعد این
یادداشتهای حالت ویرایش متن دارند (با جملاتی
مانند: در حاشیه نوشته شود، به متن برود و...).

برگ ۳ نقشه رصدخانه مراغه. با یادداشتهای ملک
الشعرای بهار در برگهای ۷ و ۳۹ ر (به تاریخ
۱۳۰۸ش) و ۴۱ ر. برگ ۹۴ پ یادداشتی از عبدالکریم
در پنجشنبه ۲ ذیقعده ۱۲۹۲ ق حسب الامر سرکار
نواب مستطاب اشرف امجد ارفع والا.

رکابه دار. سطراندازی شده با مسطره. با شمارش
جزوها در برگهای ۶۰ و ۶۸ ر.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

دو، ۱۲۰، دو برگ، ۲۱×۳۵/۲. سطور و اندازهها
مختلف.

جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۱/۹.

خریداری از کتابهای ملک الشعرای بهار در اسفند
۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۷۴۵۴۴]

(۸۹۵۸)

مجموعه:

۱. کشف الراز فی حل اشعار مشکله خواجه شمس الدین
محمد شیراز «۱ پ - ۶۱ پ» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: پیر مراد متخلص به شفیق

از مؤلف چیزی نمی‌دانیم جز آن که خود در آغاز کتاب
نوشته در سن ۳۰ سالگی به امور دیوانی و خدمات
سلطانی پرداخته است. با آن که می‌خواسته در مقدمه
«شمه‌ای از بیان حال و شرح ذمه‌ای از کیفیت احوال

۲. [شرح الفاظ المستعملة من الصوفية]

«۶۲ ر - ۶۶ پ»

(تصوف - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

نسخه‌ای از این رساله در دارالکتب قاهره، فارسی، ج ۱، ص ۲۲۵ با تردید به عبدالرحمن جامی (۸۹۸ق) نسبت داده شده است.

ملک، ج ۵، ص ۴۵۸ (ناشناخته).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خاتم النبيين محمد المعلى المزكى الامين وعلى آله وصحبه الطاهرين وبعد هذا شرح الفاظ المستعملة من الصوفية قدس اسرارهم. محبت: دوستی مخصوص را گویند بی سببی و علامت و بی حرکتی و سکونی با حق تعالی. محب: صاحب دوستی مخلص را گویند خاصه با حق تعالی».

انجام: «عنت: خرده گیری را گویند که از او تفصیری در وجود آمده باشد و منازعت معشوق و عاشق را گویند و الحمد لله رب العالمين. آن چه در ذهن در می آید خالی نیست که به تشکیک مشکک زایل می شود... و مطابق واقع نباشد آن را جهل مرکب گویند. تمام شد این نسیبه والسلام علی تابع الهدی».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: جمعه ۶ شعبان ۱۲۳۵ق

(رساله اول).

عناوین و نشانیها و ابیات حافظ به شنگرف، صفحات مجدول به شنگرف و لاجورد، کمندکشی شده، صفحه اول کتاب مهر بیضوی به نقش: «الواثق بالله الغنی محمد بن حسن (?) بن احمد الحسینی»، با تاریخی که احتمالاً ۱۲۲۹ باشد، رکابه دار. جزوها ۸ برگ.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

۶۶، یک برگ، ۲۰/۶×۱۴/۱، ۱۷ سطر، ۱۵×۸.

جلد: تیماج عنابی مجدول یک لا. قطر: ۱/۲.

خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۷ش.

[شماره ثبت: ۷۸۵۷۱]

(۸۹۵۹)

مجموعه:

(تاریخ - فارسی)

این نسخه شامل دو گزارش تاریخی منحصر به فرد درباره احوال خاندان برمک است. من به صورت مفصل

در باب کتاب و خصوصیات و ویژگیهای آنها در مقدمه متن تصحیح شده‌شان که از سوی نگارنده این سطور در دست تحقیق و انتشار است صحبت کرده‌ام و در این جا تنها به مشخصات نسخه‌شناسی و اطلاعات اولیه‌شان بسنده می‌کنم.

۱. اخبار برامکه «ص ۲-۱۲۱»

مؤلف: ناشناخته

گزارش احوال برمکیان نوشته شده در سال ۵۹۷ق.

از مقدمه کتاب تنها بخش کوتاهی شامل دلیل تألیف کتاب به فارسی باقیمانده است: «دوم... آنک جابر بن حیان الصوفی رحمة الله که از مشاهیر و خواص عبید مولانا جعفر بن محمد الصادق بوده است با آن جماعت اتصالی و معرفتی داشته است و در تصانیف خویش به چند موضع ذکر ایشان کرده است و شکر ایشان گفته و من از ثقتی چنین شنیدم که جابر رفع الله درجاته ایشان را با عبودیت مولانا دعوت کرده است و آشنایی او با ایشان از سر و حکمتی خالی نبوده است و چون هرون الملقب بالرشد از آن خبر یافت در استیصال ایشان مبالغتها کرد که معلومست من بیشتر به ذکر احوال ایشان تبرک کردم و آن چه به دست می‌آمد از اخبار ایشان اهم گرفتم و در ترجمه آن شروع پیوستم تا دوستانی را که تازی ندانند از مطالعه آن انتفاعی باشد و آثار کریمان مدرس نگردد و اخبار هر یک از ایشان مبوب کرده آید و اتفق ذلک فی شهر سنه سبع و تسعين وخمسائة».

آغاز موجود: «و آثار ایشان در میان مردم مشهورتر از آن است که کسی آن را انکار تواند کردن خوانندگان و شنوندگان را اخبار ایشان حکایتی مصنوع و سمری موضوع آمدی».

انجام: «چرا ترک ما گرفته و آمد شد نزدیک ما در باقی کرده؟ گفت ایها الامیر زیرا که تو دریایی و من آشنا نیک نمی‌دانم. فضل گفت احسنت و بفرمود تا او را صلتی تمام دادند والسلام علی من اتبع الهدی».

۲. اخبار برامکه (ص ۱۲۳-۳۱۰)

مؤلف: ناشناخته

این تاریخ به دستور «ملک ملوک و وزراء الشریف قوام الدولة والدین شرف الاسلام والمسلمین عزیز الملوک والسلاطین نسیب و حسیب خراسان و کرمان ابوبکر بن علی» نوشته شده است.

آغاز: «ذکر کریمان و حکایات کرم و مروت آن آزادمرد داعیه باشد اهل مروت را بر ورزیدن آن خلق شریف و رغبت نمودن بر زیادت سخا».

انجام: «و عبدالله بن یحیی بر پدر نماز کرد و او را در بغداد در کورستان ایشان که باب البردانتست دفن کردند. تمام شد کتاب اخبار برامکه رحمه الله علیهم اجمعین».

انجامه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی یوم السبت سادس شهر جمیدی الآخر فی سنه احدی عشرین والف من الهجرة النبویة المصطفویة».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: شنبه ۶ جمادی الآخر

۱۰۲۱ق.

عناوین و نشانیها شنگرف و گاهی زر و لاجورد و داخل کتیبه‌های زرین. عناوین به ثلث، همه صفحات مجدول به زر و لاجورد و مشکوی. با شش صفحه معرفی نسخه از باستانی راد در آغاز. در حاشیه صفحه اول نسخه سه مهر که همه به خاطر وصالی و برش صفحات ناقص شده‌اند. در صفحه آخر نسخه یادداشت خریداری مجتبی در سال ۱۰۳۱ق و ۶ مهر که از میانشان می‌توان این دو تا را خواند: مهر بیضوی: «و علیک منی محبة... ۱۳۱۶» و مهر هشت گوش غیر منتظم: «عبده محمدصادق». رکابه‌دار، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: گل بهی و نخودی آهار مهره، رطوبت دیده.

شش، ۱۵۵ برگ، ۲۵/۲×۱۵/۷، ۱۷ سطر، ۱۷×۹/۵.

جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، عطف میشن فرسوده، دو رو، درون قهوه‌ای، پشت هر دو طبله جلد مشق خط کرده‌اند. قطر: ۲/۳.

خریداری از حسینعلی باستانی‌راد در اسفند ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۶۹۱۴]

(۸۹۶۰)

جنگ:

این جنگ به درخواست محمدمؤمن اشکاوندی اصفهانی (۱۰۷۸ق) در سده یازدهم هجری تهیه شده و تنی چند از بزرگان آن عصر رساله‌ها و یادداشتهایی در آن نوشته‌اند. پس از درگذشت محمدمؤمن بیاض به دست پسرش محمدنصیر (۱۱۱۲ق) رسید و چند یادداشت هم در زمان او بدان افزوده شد.

۱. [الفوائد] (ص ۱-۲۶) (گوناگون-عربی)

مؤلف: محمد بن فرج حمیری نجفی (سده ۱۱۱ه)

مطالب و یادداشتهای پراکنده‌ای است که مؤلف به درخواست صاحب بیاض آنها را جمع کرده است.

نوشته حمیری از انجام افتادگی دارد که میزان آن را دقیقاً نمی‌دانیم اما این عنوان در نسخه موجود است: آیات الحرس والاستکفاء و آیات الحفظ والشفاء، آیات الاستغفار التي كان يستغفر بها امیر المؤمنین بعد الفراغ من الوتر، آیات تهلیل القرآن، ذکر ثواب تلاوة کل سورة من سور القرآن و ثواب تلاوة شیء من آیاته و خواص سورة و بعض آیاته.

آغاز: «بسمله. يقول الفقير الى الله الغني الوفي محمد بن فرج الحميري النجفي عزم ان اجمع في هذا البياض ما تيسر مما في محفوظاتي من الآيات القرآنية والسنة النبوية والمعجزات الباهرات عن النبي وآله السادات والمواعظ الشاقية والعبر الكافية والاقوال الجليلة والامثال النبيلة والاذكار والاشعار الصادرة عن العلماء والحكماء الذين حجتهم قوية وعلومهم مضيئة وطرقهم جليته واحاديثهم شهية... وجعلت هذا التاليف خدمة لصاحب هذا البياض اعني عين العلماء من علمائنا و زبدة الفضلاء من اصحابنا... مولانا محمدمؤمن الاشکاوندي الاصفهاني... فصل في جمع شيء من الآيات القرآنية المشتملة على النصايح و المواعظ و المنافع».

۱. برای شرح حال او رک: طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۱ه،

ص ۵۴۷-۵۴۸. همچنین برای اجازه او به شاگردش حاجی

محمدطالب رک: خطی دائرةالمعارف، ج ۲، ص ۹.

۵. الرسالة القلمية «ص ۳۸ - ۴۰» (ادبیات - عربی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)

در حاشیه آخر آن نوشته شده: «قد قوبلت هذه النسخة القلمية مع نسخة كاتب بخط سيد المجتهدين محمد باقر الداماد الحسيني غفر الله له».

دنا، ج ۵، ص ۸۲۷؛ ملی تهران، ج ۵، ص ۱۴۰؛ کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۱۰۵؛ نسخه پژوهی، ج ۱، ص ۲۶۴-۲۷۶؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۴۳۷. آغاز: «ن والقلم وما یسطرون. ان هذه تذكرة لقوم یعقلون یا من فاق فی البراعة سألتنی عن وصف البراعة فاستمع لما یتلی علیک ذلك من انباء الغیب نوحیه الیک».

انجام: «وما اثر آثار سلاطین الکبار علی صفحات الادوار تروی بحق من نسخ الکتب السالفة ولم یرکب بیانه القلم وهدی الحابریین الی اقوم الاقوم بعد ما وقب عواسق الظلم».

۶. منشآت «ص ۴۰-۴۱» (نامه نگاری - فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)

شامل این بخشها:

۱. نامه دوانی به فارسی سره.

آغاز: «درین نامه چیزی به جز فارسی نیست. آرزومندی به دیدار آن برگزیده آفریدگار و یگانه روزگار روشنی چشم مردمی زور بازوی جوانمردی».

۲. وقف نامه دیوان حافظ.

آغاز: «وقف نامه دیوان حافظ که حضرت پادشاه مغفور سلطان بر مرقد خواجه حافظ وقف کرده بود و بر ظهر آن دیوان نوشته شده و هو هذا: رندان خرابات تجرید را رموزیست که عقلا خرده‌دان در نیابند».

۳. تهنیت نامه و دو رقعہ کوتاه.

کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۱۰۰؛ ادبیات تهران، ج ۳، ص ۵۷؛ فهرستواره، ج ۸، ص ۱۰۱۵.

۷. شرح بیت گلشن راز «ص ۴۲ - ۴۵» (عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)

گزارش این بیت است:

انجام موجود: «و اذا دخلت علی سلطان جابر فاقراها حین تنظر الیه ثلثا واعقد بیدک الیسری ثم لا تفارها حتی».

۲. [الاشعار الغریبة] «ص ۲۷ - ۳۲» (ادبیات - عربی)

مؤلف: محمد بن فرج حمیری نجفی (سده ۱۱ هـ)

گزیده شعرهایی است بدین ترتیب: از امام زین‌العابدین (ع)، ابن ابی الحدید، فی ذم الصوفیة، و امیرالمؤمنین (ع). بیشتر اشعار تک بیت است و نام سراینده ندارد.

آغاز: «الی هنا وعزنا علی السفر الی النجف الاشرف وما تم ما اردنا جمعه ولكن صاحب البیاض ادام الله ایامه امر ان اجمع له ما فی محفوظاتی من الاشعار الغریبة النافعة الحسنة فانا ممثله امره العالی بحسب الامکان».

انجام:

بغض الوسی علامة مكتوبة

تسدوا علی جیہات اولاد الزنا

من لم یوالی فی البریة حیدراً

مسیان عند الله صلی اوزنا

پس از آن سه بیت دیگر با خطی مغایر اضافه شده است.

۳. گفتارهای پراکنده «ص ۳۲ - ۳۶»

از: مکرم الاخلاق، بقراط حکیم، تفسیر بیضاوی، مجمل اللغة، نامه فضل بن یحیی به عاملش، شاه میر حسینی، شرح الهیاکل علامه دوانی، تفسیر کواشی، دعای شیخ جعفر خلدی و شیخ ابونصر سراج، کشاف، حیوة الحیوان.

۴. نامه «ص ۳۴»

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)

آغاز: «منقول من علامة الدوانی. هر چند مدتیست که از جانب آن دوست جانی و فرزند روحانی نسیمی نوزید و رقعہ نرسید هرگز ازین جانب فراموشی نبوده».

انجام: «و کتب به دست آید و درین مسئله بسطی واقع شود والسلام والسلامة والرحمة والبرکة والعافیة ایدا سرمد. من الفقیر المخلص الحقیقی محمد بن اسعد الصدیقی».

تفکر رفتن از باطل سوی حق

به جزو اسدر بدیدن کل مطلق
فهرستواره، ج ۷، ص ۵۸۵؛ دنا، ج ۶، ص ۵۰۱؛ کتابشناسی
آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۹۰؛ نشریه نسخه‌های خطی،
ج ۴، ص ۷۳-۷۴.

آغاز: «بعد الحمد لله بما يستحقه والصلوة علی نبیه کما
هو حقّه. نموده می‌شود که از دیوان وزارت که مرکز
رایت اقبال و محیط سعادت و کمال و محط رحال رجال
فضل و افضال است».

انجام: «به تکرر محامل و تشعب وجوه شعف ننمود
والکلام مع من يفهم من النقطه الحرف ومن الالف الالف
فلا حاجة الى التظويل والله يحق الحق ويهدى السبيل».

۸. تفسیر آیه ولكن حق القول (ص ۴۶-۴۷)

(تفسیر-عربی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

آغاز: «بسمله والصلوة علی رسوله وآله قال الله تعالی
ولكن حقّ القول منی لا ملأنّ جهنم من الجنة والناس
اجمعین. قال العلامة الدوانی هذا بظاھرہ يقتضی دخول
جميع الفريقین فی جهنم والمعلوم من الآثار والاختبار
وسایر الايات خلاقه... واقول فيه بحث اما اولاً فلانا».

انجام: «ذوق العذاب نتیجه لفعلمهم من نسیان العاقبة
وقلة التفکر فيها وترک الاستعداد لها فحمل اللام علی
المهدیین قرینة علی ذلك».

۹. نامه به مولانا علی قوشچی (ص ۴۸)

(نامه‌نگاری-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

ادبیات تهران، ج ۳، ص ۵۷.

آغاز: «کتابتی است که به مولانا علی قوشچی
نوشته شده.

ایا ساکنی واد العقیق تعطفوا

علی ذنف یشفیه قوجه مانه

... همواره اوکار اطوار حقایق ملکوت و اسرار دقایق
جبروت شهباز بلند معارف شکار ملایک شعاع خاطر
قدسی آثار».

انجام: «به سعادت ملازمت مشرف خواهد گردانید ان
شاء الله تعالی از مکارم اخلاق طیبیه الاعراق اسبال دیک
عفو برین گستاخی مأمول و مسئول است والله تعالی
یخلد ضلال افاضتکم علی مفارق الطالبین خصوصاً
المخلصین الی یوم الدین والسلام».

۱۰. نامه (ص ۴۹) (نامه‌نگاری-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۱۰۰ (با نام
نامه‌ای به یکی از دوستان).

آغاز:

بحرمة ایام الوصال الفواضل

بطیب لسان کالبدور الکوامل

... قلم برداشتم و نمی‌دانم تا چه نویسم شکایت
حکایت فراق یا قصه غصه اشواق».

انجام: «ور نه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست.
زیاده ازین مزاحم اوقات شریف نمی‌گردد والله یصون
عن عین الکمال وحماله عن قصمة الزوال».

۱۱. نامه به یکی از مشایخ نوشته (ص ۴۹)

(نامه‌نگاری-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

آغاز: «اخص مریدان و اخلص مستفیدان آن که مظهر مهر
ولای آن حضرت نقش نگین جان و خاتم بنان جنان
دارد».

انجام: «تجاوز از حد می‌داند ضلال ارشاد و افاده بر
کافه عباد و قاطبه بلاد مخلد باد الی یوم التناد بمحمد
سید الامجاد وآله وصحبه وعترة الامجاد».

۱۲. تحفه روحانی (ص ۵۰-۶۲)

(عرفان؛ علوم غریبه-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

دنا، ج ۲، ص ۹۴۷-۹۴۸؛ اوراق عتیق، ج ۱، ص ۱۰۸؛
کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۱۲۵؛ فهرستواره،
ج ۷، ص ۱۷۹-۱۷۸.

اكتفاء نمود. مصراع: اندکی گفتم و بسیار دگر دانستم. وله الشکر علی ما اولانا والصلوة والسلام علی سیدنا محمد الذی عن داء الجهالة نجانا والی معارج القدس رقانا». **انجامه:** «تم رضاقلی قمی».

۱۶. **النیروزیة فی معانی الحروف الیهجائیة (فواتح السور؛**

اسرار الحروف) «ص ۷۴-۷۷» (علوم قرآنی-عربی) **مؤلف:** حسین بن عبدالله ابن سینا (۳۷۰-۴۲۸ق) تنظیم شده در ۳ فصل:

الفصل الاول: فی ترتیب الموجودات والدلالة علی خاصية كل مرتبة من مراتبها.

الفصل الثاني: فی الدلالة علی کیفیت دلالة الحروف علیها.

الفصل الثالث: فی الغرض.

مصنفات ابن سینا، ص ۲۵۱-۲۵۲؛ دنا، ج ۱۰، ص ۹۱۴-۹۱۶.

آغاز: «کل ینزع به همته الی خدمة نیروز مولانا الشیخ الامیر السید ابی بکر بن محمد بن عبدالرحیم رحمہ اللہ بتحفة یحود بها ذات یدہ ولما رغبت فی ان اکون واحد القوم ومتابعاً للسواد الاعظم».

انجام: «بعد هذا اسرار تحتاج الی المشافهة واللہ یمد فی بقاء الشیخ الامیر ویبارک له فی نعم عنده ویجعلنی ممن یوفق بقضاء ابادیه بمنه وسعة رحمته والحمد للہ اولاً وآخرأ وظاهرأ وباطناً».

انجامه: «تمت الرسالة النیروزیة المنسوبة الی الشیخ الرئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا بعون اللہ وفضلہ بیدی العبد الضعیف عبدالصالح الجیلانی سنه ۱۰۶۰ هجرية. اللهم احفظ من کتبت له هذه الرسالة عن الآفات والبلیات بالنبی والوصی وآلہما الطاهرین آمین».

۱۷. **تهلیلیه (شرح کلمه لا اله الا الله)** «ص ۷۸-۹۷»

(عرفان؛ تفسیر-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

فهرستواره، ج ۷، ص ۲۴۷؛ دنا، ج ۳، ص ۴۸۶-۴۸۸؛ کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۸۳-۸۴.

آغاز: «جواهر حمد و ثنا نثار بارگاه حضرت علام الغیوب که به مقتضای ان من شیء الاعندنا خزائنه حقایق اسمایی را که در مرتبه غیب هویت».

انجام: «به آن چیز چه عنایت الهی متعلق است به نظام اصلح و آن چه خیر است البته به ظهور می‌رسد والله یقول الحق وهو یهدی السبیل والحمد للہ وحده».

۱۳. نامه به یکی از مشایخ نوشته «ص ۶۲»

(نامه‌نگاری-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

تکرار نامه‌ای است که در ص ۴۹ این نسخه نیز نوشته شده بود.

۱۴. دو بیت از مثنوی معنوی «ص ۶۲»

۱۵. شرح غزل حافظ «ص ۶۳-۷۳»

(عرفان؛ ادبیات-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

با مطلع:

در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی

خرقه جایی گرو بساده و دفتر جایی

از آن جا که دوانی در آغاز مقدمه‌اش بیت

زبان عشق نداند ادیب نکته‌شناس

که این لغت به اوضاع تازی و عجمیست

را نقل کرده بعضی این رساله را شرح این بیت

دانسته‌اند که درست نیست.

کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی، ص ۹۱-۹۲؛ مجلس، ج ۳۲، ص ۱۹۰، ش ۱۰۱۵۴/۸؛ ادبیات تهران، ج ۳، ص ۴۰؛ الهیات تهران، ج ۱، ص ۲۵۵؛ ملک، ج ۵، ص ۷۰؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۵۵۴ (ذیل دو عنوان).

آغاز: «دیری است تا به حکم و جوب ادا حق اخوت در شرع فتوت و دین مروت و رقیه قلم سنت قدم ادا معنی این غزل از سخنان لسان الوقت ترجمان الزمان حافظ شیرازی».

انجام: «بلکه به آن چه به ذوق خاص ناظم انبب بود

آغاز:

«بسم الله الرحمن الرحيم

ذلک مفتاح کنوز الحکیم

آفتاب جمال قدم از آن مستعالی است که خفایش
ظلمت سرای حدوث به نظر کلیل فکر و نظر».انجام: «و در مرتبه ثلثه بعد از شهور به وحدت حقیقی
ذاتی کما بدأکم تعودون من بدا والیه یعود کل شیء الیه.
تمت والحمد لله... الطاهرین المعصومین».

۱۸. عدالت «ص ۹۸-۱۰۱» (اخلاق-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

دوانی سه رساله درباره عدالت دارد که متن دو تای آنها
در این نسخه موجود است. این رساله در نسخه با نام
«رساله فی تحقیق العدالة».دنا، ج ۷، ص ۴۵۰-۴۵۱؛ کتابشناسی آثار جلال‌الدین
دوانی، ص ۹۸؛ فهرستواره، ج ۶، ص ۵۲۴-۵۲۵.آغاز: «سپاس بی قیاس مالک الملکی را که پادشاه
نفس ناطقه در سواد خطه سویدا قلب صنوبری بر عرش
روح حیوانی استوا داد».انجام: «وجعلنا من الهادین المهتدين غير ضالین ولا
مضلین والصلوة والسلام على سيد العالمین وسيد
العالمین محمد مصطفی المجتبی انسی الامین وعلى آله
وصحبه اجمعین وسلم تسليماً كثيراً كثيراً».

۱۹. تحقیق عدالت «ص ۱۰۱-۱۰۵» (اخلاق-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

در نسخه با نام «رساله در بیان ماهیه عدالت و احکام آن».
آغاز: «بهترین بدرقه که قوافل معالی را از دیار فارس
جمعیت اساس قلب انسانی به سواد خطه هندوستان خط
رساند».انجام: «تضاعف جاه و جلال کرامت فرماید بحق الحق
وکلماته و العارفين بذاته وصفاته والحمد لله رب العالمین
والصلوة على خير خلقه محمد وآله اجمعین».

انجامه: «ملا جمشید سنه ۱۰۶۰ هجر به».

۲۰. التصور والتصديق «ص ۱۰۶» (منطق-عربی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

دنا، ج ۳، ص ۱۱-۱۲؛ کتابشناسی آثار جلال‌الدین دوانی،
ص ۱۲۲ (در آن جا نوشته‌اند از این رساله نسخه‌ای
یافت نشد). در آستان قدس، ج ۱، ص ۳۶۵-۳۶۶ و ج ۲۴،
ص ۵۴ به ابراهیم بن محمد عربشاه اسفراینی (۹۴۳ق)
نسبت داده شده است.آغاز: «اعلم ان قولهم ان التصورات لا یحتمل عدم
المطابقة بخلاف التصديقات كلام حق ما فهمه من اورد
عليه».انجام: «مرتسم فيها على وجه الادراك على وجه
الحفظ ولعله یحتاج الى لطف قریحة. تمت الرسالة الجلیة
الجلالیة بعون الله تعالی».

۲۱. صبحه و صدا «ص ۱۰۷-۱۱۳» (عرفان-فارسی)

مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰-۹۰۸ق)

فهرستواره، ج ۷، ص ۶۳۰-۶۳۱؛ دنا، ج ۷، ص ۲۱۸-۲۱۹.
آغاز: «سبحانک سبحانک انت انت تعالیت عن مدانة
الاشباه والامثال انت کما انت تقدست عن محاكاة الوهم
والخیال... و بعد برادر طریق دوست حقیقی فخر
القبائل».انجام: «و رسوم شرعه المتبين المبين بحق حثک علیه
و حقه عندک و بحق من له عندک رتبة من الاولیاء
والصدیقین والشهداء والصالحین اللهم صل وسلم علیه
و علیهم اجمعین والحمد لله رب العالمین».انجامه: «کتبه تذكرة للاستاد الفاضل العالم التقى النقى
المحسن مولانا الامجد محمد مؤمن سلمه الله تعالی احقر
العباد ابن محمد هادی القاينى ابوالحسن».

۲۲. اشعار «ص ۱۱۵ و ۱۱۹-۱۲۱» (فارسی و عربی)

از: محمدقلی سلیم، لراقمه (نامش پاک شده است)،
سوزنی، میر صیدی، قاسم بیگ حالتی، فرزددق، انوری،
معما به اسم شهاب، مولوی، جامی، لولدی محمدنصیر،
کمال اسمعیل، قاضی ارجانی، صائب، اصمعی، مستنبی،
میر رضی دانش، مرزا شریف الهام، آقا یحیی قمی
سحابی، میرزا باقر.

تاریخ وزرات آن عالی جاه در مرتبه ثانیه از گفته صایبا، و یکی دیگر از مولانا علی نقی. تاریخ فوت سیادت و مرحمت پناه خاتم المجتهدین امیر محمدباقر داماد. همه تواریخ مربوط به شاه عباس از مولانا محمدتقی منجم است.

۲۴. منقولاتی از محاضرات راغب اصفهانی «ص ۱۲۲»

۲۵. حیاة الحیوان «ص ۱۲۳ - ۱۲۶ - ۱۲۸»

(جانورشناسی - عربی)

مؤلف: محمد بن موسی دمیری (۷۴۲-۸۰۸ ق)

منقولات پراکنده‌ای از کتاب است.

رک: ش ۸۸۲۵/۱.

۲۶. گفتارهای پراکنده «ص ۱۲۷ - ۱۳۳»

از کتاب الدعوات لابی... الطبرانی، تاریخ ابن نجار، تاریخ ابن اثیر، بیهقی از پیامبر (ص)، عجایب المخلوقات، قرطبی، مناقب آل ابی طالب ابن شهر آشوب، کتاب الکافی کلینی، اکمال الدین و اتمام النعمة شیخ صدوق، الخراج و الجرایح، قاموس اللغة، اسکندر. و اشعاری از شیخ رئیس، مولوی معنوی، مولانا زکی، غیثای حلوی، میرزا حسین خان پسر عزتی، مولانا مصاحب نابینی، میر سند کاشی (و ماده تاریخ وفات او از صایب)، میرزا صایبا، امرؤ القیس، مجنون عامری، لمحرره محمد مؤمن.

۲۷. تاریخ فوت صاحب بیاض «ص ۱۳۳»

به نوشته پسرش محمدنصیر: «هو. تاریخ وفات مالک این مجموعه یعنی والد ماجدم طاب ثراه مولانا محمدمومن از گفته بعضی ازکیا: "مسکن مؤمن بهشت جاودان". قصه جانسوز ایشان شب شنبه هشتم شهر رجب المرجب سنه ۱۰۷۸، مدفن و مسکن روضه مقدسه امام ثامن علی بن موسی الرضا در گنبد میر علی شیر متصل به پنجره مقبره شاهزاده‌ها که... (یک کلمه ناخوانا) مسافت تا اصل مرقد مطهر شش ذرع

به همراه جملات و عباراتی از: افلاطون الهی، جنید بغدادی، لقمان، معاویه به امیرالمؤمنین (ع)، شیخ بهایی (منقول از کشکول او) و اصمعی.

۲۳. ماده تاریخ «ص ۱۱۶ - ۱۱۷» (فارسی)

بدین ترتیب: تاریخ قتل میرزا شاه حسین، تاریخ محبوس ساختن القاص میرزا در قلعه، تاریخ صلح شاه عالم پناه با سلطان سلیم خواندگار، تاریخ وفات شاه طهماسب، تاریخ توبه دادن شاه طهماسب امرا و سپاهیان را، تاریخ قتل ایلدرم بایزید با چهار فرزند از گفته قاضی عطای رازی، تاریخ قتل سلطان مصطفی ولد خواندگار که به سبب مکر رستم پاشا وزیر اعظم واقع شد و متعاقب آن پسر دیگرش سلطان محمد کشته شد، تاریخ قتل ملا امیدی از افضل طهرانی، تاریخ وفات همایون پادشاه به سبب افتادن از بام، تاریخ فوت میر جمال‌الدین صدر استرآبادی، تاریخ فوت عبید خان ازبک، تاریخ جلوس شاه عباس، تاریخ وفات آن شاه بزرگوار، تاریخ وفات حضرت شاه اسماعیل ماضی، تاریخ قتل سلطان ابوسعید از گفته مولانا جلال‌الدین محمد دوانی، تاریخ بنای چهارباغ که نواب شاه عباس در اصفهان بنا نمود، تاریخ خروج و طغیان القاص میرزا، تاریخ فوت ملا جامی، تاریخ جلوس خاقان گیتی ستان شاه عباس، تاریخ جلوس پادشاه عادل شاه عباس ثانی، تاریخ ولادت خسرو صاحب قرانی شاه عباس ثانی، تاریخ وفات خاقان گیتی ستان جنت مکان شاه عباس، تاریخ صلح پادشاه والا جاه گیتی پناه شاه صفی با طایفه رومیه از گفته صایبا، تاریخ فوت سیادت و مرحمت پناه ابوالحسن میرزا از گفته بعضی از ازکیا، تاریخ مقتول ساختن امرا ساروتقی را به جهت شرارت نفسی که با او بود، تاریخ برگردیدن آخوند مولانا حسن علی از نیم راه مکه معظمه و نرفتن به آن مکان شریف، تاریخ مکه رفتن نواب سلطان‌العلمای سلمه الله که عالی حضرت میرزا ابوالفتوح شهرستانی گفته، تاریخ مراجعت آن عالی جاه از مکه معظمه از گفته مرزا ابراهیم آرتیمانی، تاریخ وزارت نواب مستطاب سلطان‌العلمایی در مرتبه اول،

مجلس و ۷۵۸/۳ هیات تهران نام محمد حنفی به عنوان مؤلف قید شده است.

کامل.

مجلس، ج ۲۲، ص ۲۲۹، ش ۵۱۳/۴ طباطبایی و ج ۲۳، ص ۵۴۹، ش ۱۰۹۷/۱۲ طباطبایی و ج ۳۲، ص ۲۱۷، دنا، ج ۱۰، ص ۷۹۸؛ هیات تهران، ج ۱، ص ۳۸۶.

آغاز: «الحمد لمن لا نقیض له والصلوة علی رسوله الذی لا نظیر له واعلم ان النقیض قد یكون فی المفردات بان نعتبر مفهوم فی نفسه بدون اعتبار صدقه علی شیء». انجام: «کمن هو خال الذهن عنهما. هذا تحقیق الکلام فی النقیض علی وجه تنحل به کثیر من الشبه الموردة فی مواضع عديدة کما لا یخفی علی من له تتبع وتدبر فی العلوم. تمت الرسالة والصلوة علی من هو خاتم الرسالة».

۳۲. تحفة الاصحاح فی معرفة رب الارباب «ص ۱۴۱»

(کلام-عربی)

مؤلف: عبدالرحمن بن محمد کشی (۱۰۶۶ق)

بخش کوتاهی از کتاب است.

مرعشی، ج ۱۲، ص ۱۶؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۳، ص ۱۶۷۹.

آغاز: «روی عن ابی حنیفه وجوب الایمان بمجرد نظر العقل واجتهاده حتی لو لم یبعث الله رسولاً او بعث یوجب معرفته سبحانه علی العقلاء».

انجام: «ورد الشرع به او لم یرد والخصم لا یقول بشیء من ذلك فصار محجوجاً بهذا الوجه. رساله تحفة الاصحاح من تصانیف عبدالرحمن محمد کشی».

۳۳. دو بیت از ابن شهر آشوب «ص ۱۴۲»

۳۴. نامه ابوسعید ابوالخیر به ابن سینا «ص ۱۴۴-۱۴۷»

(عرفان: فلسفه-عربی)

در ۴ بخش کوتاه.

۱. در آستان قدس، ج ۱، ص ۳۵۸-۳۵۹ و نسخه پزوهی، ج ۱،

ص ۱۰۰ این کتاب با نام حاشیه حاشیه شرح شمسیه معرفی شده

که ظاهراً سهو القلم است. برای نسخه‌های این کتاب اخیر رک:

آستان قدس، ج ۱، ص ۲۷۵؛ دنا، ج ۴، ص ۱۲۱.

فاصله دارد و حاجب دیوار نیست. اللهم ارحمه».

و در زیر آن تاریخ وفات والد ماجدم المبرور المرحوم پسرش: «تاریخ وفات والد ماجدم المبرور المرحوم المغفور مولانا محمدنصیرا بن المرحوم مولانا محمد مومن طاب الله ثراهما وجعل الجنة متواهما وحشرهما مع الصدیقین والشهداء در طلوع فجر شب یکشنبه چهارم شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۱۲ هجری بمرض مراق. اللهم صل وحدته وآنس وحشته وارحم غربته وآمن روعته واسکن لیلته من رحمتک رحمة تغنیه عن رحمة من سواک واحشره مع من کان یتولاه من الائمة المعصومین».

۲۸. نامه امیرالمؤمنین^(ع) به عثمان بن حنیف انصاری

(ص ۱۳۴-۱۳۶)

(حدیث-عربی)

آغاز: «اما بعد یابن حنیف فقد بلغنی ان رجلاً من فتیایهل البصرة دعاک الی مأدبة فاسرعت الیها».

انجام: «وهمهمت بذكر ربهم شفاههم وتقشعت بطول استغفارهم ذنوبهم».

انجامه: «اتفق الفراغ من تسویده علی ید اقل الخلائق واحوجهم الی هدایة ربه الهادی محمد علی الاسترآبادی فی ثانی عشر شهر رمضان المبارک سنه ۱۰۴۳ وفقنا الله وجميع المؤمنین لمرضاته والافتقاء بسنن اولیائه وطریقه احبائه بمنه وجوده».

۲۹. منقولاتی از دروع الواقیة کفعمی و عدة الداعی

(ص ۱۳۶-۱۳۷)

(دعا-عربی)

۳۰. از مهج الدعوات ابن طاووس «ص ۱۳۸»

انجامه: «کتبه العبد المحتاج الی رحمة ربه العلی فخرالذین حیدر بن محمود الحسینی البکری (?)».

با بلاغ عرض و مقابله در حاشیه.

۳۱. النقیض (رسالة فی) «ص ۱۴۰-۱۴۱» (منطق-عربی)

مؤلف: محمد حنفی تبریزی (قرن ۱۰ هـ)

نام مؤلف در متن کتاب نیامده اما در یادداشت‌های الحاقی برگ آخر و صفحه عنوان دو نسخه ش ۱۰۱۸۳/۱۰

- مقدمه اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابی سعید، تصحیح محمدرضا شفیعی کدکنی، ج ۱، ص ۳۸-۸؛ شش - چهل و نه؛ فهرست مصنفات ابن سینا، ص ۳-۸؛ دنا، ج ۱۰، ص ۴۵۴.
۴۲. شرح حدیثی از الخرایج و الجرایح «ص ۱۵۲ - ۱۵۳» (حدیث - عربی)
الخرایج و الجرایح در نسخه به ابوجعفر محمد بن علی بن بابویه قمی نسبت داده شده است.
۴۳. گفته‌ای از ثعلبی «ص ۱۵۳»
در تفسیر سوره نمل درباره آیاتی که آدم هنگام خروج از بهشت همراه خود داشت.
۴۴. [حیوان‌شناسی] «ص ۱۵۳ - ۱۵۸» (عربی)
منقولات پراکنده‌ای بدون ذکر منبع درباره حیوانات مختلف است. در آن از این حیوانات یاد شده: الذی یحیض من الحیوان، الخجل، انسان الماء، التون، کلب الماء، الهد الهد، العنکبوت، الاسد.
۴۵. وجه تسمیه امیر النحل و یعسوب الدین خواندن امیرالمؤمنین^(ع) «ص ۱۵۹»
۴۶. معنای کلمه قیصر «ص ۱۵۹»
۴۷. گفتارهای پراکنده «ص ۱۵۹ - ۱۶۱»
از مرزوقی، حاشیه شرح المفتاح، نهاییه ابن اثیر، الفواتح، ربیع الابرار فی باب البلاد و الدیار، تاریخ ابن خلکان (معنای طغریایی)، مکارم الاخلاق ابونصر حسن بن علی فضل طبرسی، صحاح و قاموس.
۴۸. جدول معرفت آن که چون ماه در هر برجی از بروج دوازده گانه نو شود بعد از استهلال در چه نگاه باید کرد «ص ۱۶۲»
۴۹. گفته‌هایی از سلطان العلمایی «ص ۱۶۴» (فلسفه - عربی)
آغاز: «مقدمتان نافعتان فی کثیر من المواضع دافعتان
۳۵. اوراد سبعة «ص ۱۴۵»
وردهایی است که حضرت شیخ زین‌الدین علی کلا قدس الله سره العزیز هر روز بر یکی از این اسماء مواظبت می فرمودند.
۳۶. سه رباعی «ص ۱۴۵»
از شیخ نجم‌الدین کبری و خواجه افضل.
۳۷. گفته‌ای از تاریخ و صاف از زبان ابوبکر خوارزمی «ص ۱۴۶»
۳۸. نامه محمد بن حنفیه به حسن بن علی^(ع) «ص ۱۴۶»
۳۹. بندی از تحریر القواعد علامه حلی «ص ۱۴۷»
۴۰. احادیثی از کتاب کافی «ص ۱۴۸ - ۱۴۹»
۴۱. اثبات اختیار الواجب «ص ۱۵۰» (فلسفه - عربی)
مؤلف: شاه فتح‌الله بن حبیب‌الله شیرازی (۹۹۷ق)
بخشهای کوتاهی در اثبات اختیار الواجب و برهان حدوث عالم است.
- آغاز: «من افادات السید الجلیل شاه فتح‌الله فی اثبات اختیار الواجب تعالی. لما کان وجوده تعالی عین ذاته لما بین فی مقامه لم یتصور سلب الوجود منه».

- لاكثر الشبه الاولي ان اللزومية لا يجوز ان يكون مقدمها».
- انجام: «وان كامل طرفاها محالين تقديرين بل انما التقدير في الطرفين. فتامل من افادات سلطان العلمايي مد ظله العالی».
۵۰. ذکر اسامی ایام الشهر بلسان الفرس «ص ۱۶۵»
از دروغ الواقیة به نقل از سلمان فارسی.
۵۱. فنون نه گانه منطق «ص ۱۶۵»
به نقل از شرح القسطاس.
۵۲. اقسام بیع «ص ۱۶۶-۱۶۷»
۵۳. مناظره و مکاتبه مولانا نظام الدین هروی با شیخ علاءالدوله سمنانی و مولانا قطب الدین محمود بخاری با علامه تفتازانی «ص ۱۶۷»
۵۴. گفتارهای پراکنده
بخش آخر این جنگ به گفته های پراکنده و اشعار متفرقه و نقل قولهای کوتاه اختصاص یافته است. فهرست کتابها و کسانی که در این صفحات از آنها یاد شده چنین است:
ابراهیم ادهم (ص ۱۶۸)
چلبی (ص ۱۶۸، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۷۹)
خلیل بن احمد (ص ۱۶۸)
شیخ علی^{۲۲} (ص ۱۶۸)
شیخ مقبول (ص ۱۷۰)
طبرسی (ص ۱۸۵، ۱۹۷)
کفعمی (ص ۱۷۵، ۱۹۲)
کواشی (ص ۱۹۳)
م ح ق ره (ص ۲۰۱)
احیاء علوم الدین (ص ۱۷۲، ۱۷۴)
اکمال الدین واتمام النعمة (ص ۱۹۰)
تاریخ ابن خلکان (ص ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵،
- ۱۹۶)
تفسیر التعلی (ص ۱۸۵)
تفسیر بیضاوی (ص ۱۷۴، ۱۸۷، ۲۰۲، ۲۰۳)
تفسیر شیخ ابوالفتوح (ص ۱۸۸)
جامع الجوامع (ص ۱۹۷)
حاشیة الاستبصار (ص ۲۰۲: من افادات سید المحققین میر محمدباقر الداماد کتبه حاشیة علی کتاب الاستبصار)
حاشیة الکشاف سید (ص ۱۷۴، ۱۸۱، ۱۹۳)
حاشیة کنز العرفان (ص ۱۸۹)
حاشیة المطول چلبی (ص ۱۷۰، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۹۳)
حاشیة المفصل جاربردی (ص ۱۷۴، ۱۹۳)
حبل المتین (ص ۲۰۲)
حیوة الحیوان (ص ۱۹۱)
ربیع الابرار (ص ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹)
الشرايع (ص ۱۸۶)
شرح اسباب (ص ۱۷۰)
شرح حکمة الاشراف (ص ۲۰۹)
شرح الشرايع الشيخ السعيد الشهيد زين الملة والدين (ص ۱۶۹، ۱۸۶)
شرح کافیه رضی (ص ۱۶۹)
شرح مفتاح سید (ص ۱۹۳)
شرح مفتاح مولانا سعدالدین (ص ۱۸۰)
شرح مقاصد (ص ۱۷۴)
شرح نهج البلاغة ابن ابی الحديد (ص ۱۷۲، ۱۷۳)
شرح الهدایة لمولانا صدرا الشیرازی (ص ۲۰۰)
صحاح اللغة (ص ۱۷۴، ۱۸۰، ۱۹۳)
قاموس (ص ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۸۱، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۳)
کتاب ألفه علی بن الحسین النحوی الاصفهانی فی نکت المعانی و علل الاعراب و علة القراءات المروية عن السبعة (ص ۱۹۸)
الکافی (ص ۲۰۲)
کتاب القره للطبری (ص ۱۸۸)
کتاب ذم المال والبخل (ص ۱۷۲)

- کشف (ص ۱۹۸)
 کشکول (ص ۱۹۲)
 کنز اللغة (ص ۱۷۹)
 مجمع البیان (ص ۱۸۵، ۱۹۶)
 مصباح الکفعمی (ص ۱۶۷)
 معالم التنزیل (ص ۱۹۷)
 معرب (ص ۱۶۸)
 مقامات حمیدالدین (ص ۱۹۰)
 مکارم الاخلاق (ص ۱۷۰)
 من لا یحضره الفقیه (ص ۱۸۷، ۲۰۳)
 نفحات (ص ۱۹۲)
 نهایه ابن اثیر (ص ۱۷۰، ۱۷۴، ۱۷۸، ۱۸۵، ۱۹۶، ۱۹۸)
 در پایان یکی از فواید این انجامه نوشته شده است:
 «نمقه المذنب المحتاج الی رحمة ربّه الغنی شجاع الدین
 محمود الحسینی غفر الله له ولوالدیه ولجَمیع المؤمنین
 والمؤمنات فی یوم الخمیس سلخ شهر ذی قعدة الحرام
 سنه ۱۰۵۵» (ص ۱۹۱).
- ۵۵. اشعار**
 از این شاعران هم سروده‌هایی در بخش آخر نسخه
 نوشته شده است:
 ابراهیم ادهم، میرزا (ص ۱۸۲)
 ابن الفضل عیاض، قاضی (ص ۱۶۹)
 ابن رشیق (ص ۱۶۹)
 ابوالحسن فراهانی، میر (ص ۱۸۴)
 ابوتمام طائی (ص ۱۷۶)
 امیرالمؤمنین^(ع) (ص ۱۸۵، ۲۰۰)
 امیر علیشیر (ص ۱۹۵)
 امینا فراهانی (ص ۱۸۳)
 بابا فغانی (ص ۲۰۰)
 جلال الدین محمود دوانی، مولانا (ص ۱۸۴)
 جلال، عالی حضرت مرحومی میرزا (ص ۱۹۴)
 حسن علی، حضرت مولانا (ص ۱۹۴)
 رضی الدین علی لالا غزنوی، شیخ (ص ۱۹۲)
 رضی، میر (ص ۱۸۴)
- سحابی، مولانا (ص ۱۸۳، ۱۹۴)
 سعیدا نقشبند (ص ۱۸۹)
 سلطان العلمایی نور مرقدہ، نواب سیادت و مرحمت پناه
 (ص ۱۹۵، ۱۹۹)
 سنایی، حکیم (ص ۱۹۹)
 شاپور، آقا (ص ۱۸۹)
 شاهنظر، شیخ (ص ۱۸۴)
 شجاع الدین محمود، میر (ص ۱۹۹)
 شمس الدین محمد حلاج، مولانا (ص ۱۹۹)
 شیدای هندی (ص ۱۹۴)
 صاحب بن عباد (ص ۲۰۳)
 صایب سلمه الله، میرزا (ص ۱۹۴، ۲۰۴)
 عرفی (ص ۱۷۵، ۱۸۴)
 علی نقی کمره‌ای، شیخ (ص ۱۸۹)
 فیضی، شیخ (ص ۱۷۵)
 قاسم انوار (ص ۱۹۹)
 قاضی تنوخی (ص ۱۷۰)
 قیدی کرمانی، مولانا (ص ۱۸۳)
 کاشی، میر سید (ص ۱۸۳)
 کمال اسماعیل (ص ۱۹۵)
 محبعلی هندی، ملا (ص ۱۹۹)
 محقق الطوسی نور مرقدہ (ص ۱۹۹)
 محمدحسین غفاری، میرزا (ص ۱۹۴)
 محمدطاهر واقعہ نویس، حضرت وحید الزمانی میرزا
 (ص ۱۹۴، ۲۰۴)
 محمود شبستری، شیخ (ص ۱۸۴)
 مرتضی، سید (ص ۱۸۹)
 مولوی المعنوی (ص ۱۹۲)
 مهلبی (ص ۱۸۹)
- ۵۶. معما**
 شامل چند معما بدین ترتیب:
 به اسم بدر (ص ۲۷)
 به اسم ایاز (ص ۱۹۴)
 به اسم جامی از گفته قاضی برکه قندهاری (ص ۱۹۴)

به اسم ادهم لمولانا محتشم (ص ۱۹۵)
به اسم خلیل و جلیل از گفته شیخ علی نقی کمره‌ای (ص ۱۹۵)

۵۷. [الفوائد] «ص ۲۰۵-۲۰۸» (عربی)
به خط شیخ علی بن محمد بن حسن بن زین الدین عاملی (۱۱۰۳ق).
شامل تفسیر چند حدیث و آیه.

انجامه: «وکتب هاتین الورقتین فقیر عفو الله ورحمته علی بن محمد العاملی سامحه الله امتثالاً لامر الاخ فی الله الصدیق ابن الصدیق والخل بن الخل المستغنی بکماله عن التعریف مولانا محمد نصیر ابن مولانا محمد مؤمن ختم الله لی وله بالحسنی وبلغنا فی الدارین المقام الاسنی... عن ضمیره المنیر وخطره الخطیر فی الخلوات ومظان الاجابات ومحال الانابات».

خط: نسخ و نستعلیق و شکسته. نسخه به خطوط مختلف و سبکهای متفاوت کتابت شده است و این رقمها در آن دیده می‌شود: محمد بن فرج حمیری نجفی (رساله اول و دوم)، رضاقلی قمی (ص ۷۳)، عبدالصالح جیلانی در ۱۰۶۰ق (ص ۷۷)، ملا جمشید در ۱۰۶۰ق (ص ۱۰۵)، ابوالحسن بن محمد هادی قاینی (ص ۱۱۳)، شب شنبه ۱۶... (پارگی) ۱۰۶۷ق (ص ۱۱۵)، محمد علی استرآبادی در ۱۲ رمضان ۱۰۴۳ق (ص ۱۳۶)، فخرالدین حیدر بن محمود حسینی بکری (ص ۱۳۸)، شجاع‌الدین محمود حسینی در پنجشنبه سلخ ذیقعد ۱۰۵۵ق (ص ۱۹۱)، علی بن محمد عاملی (ص ۲۰۸).

در بخشهایی عناوین و نشانیها شنگرف. بالای بیشتر صفحات کلمه «وقف» یا «وقف بر شیعیان اثنی عشری» نوشته شده است. در ص ۱۰۵ تصریح شده که وقفنامه نسخه در اول مجلد نوشته شده بود اما اکنون این صفحه افتاده است. ص ۱۱۴ و ۱۶۲ مهر مستطیل: «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده محسن ۱۲۳۴». ص ۱۱۵ مهر چهارگوش: «المهدی من هدیت ۱۱۵۳» و مهری بیضوی که در برش صفحه

ناقص شده است. ص ۱۳۷ و ۱۳۹ مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۱۹۶۳.
کاغذ: نخودی آهار مهره. مرمت شده.
یک، ۱۰۵، یک برگ، ۲۱/۷×۱۱/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: تیماج عنابی ضربی با نقوش فرنگی در وسط و چهار گوشه صفحه. مجدول. قطر: ۲/۲.
خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.
[شماره ثبت: ۱۴۲۰۲]

(۸۹۶۱)

مجموعه:

۱. زهر و تریاق «(۱-۴ ر)» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: یحیی کافر (کافر شاه) (سده ۵۱۳)
منظومه‌ای عرفانی که به اقتضای مثنوی مولوی سروده شده است.

دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۳۱۵؛ منزوی، ج ۴، ص ۲۸۵۵؛ ذریعه، ج ۱۹، ص ۱۹۷.
آغاز:

یا خلیل النظر علی وجه الجمیل
انسه مرآة قدس للخلیل
استمع سر الجمال المکتسب
قد تلالاً من زوایا وجه رب
... بازگو ای جبرئیل عشق حی
از جمال یار هم از نطق نی

انجام:

هفت دریا در درون تن بود
هم منافذها بروج از من بود
کافرا دانی ندانند این سخن
جز پیری همشین اهرمن

۲. هادی المفضل «(۴-۱۳ ر)» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: یحیی کافر (کافر شاه) (سده ۵۱۳)
بیشتر ابیات مثنوی زهر و تریاق او به تفاریق در این مثنوی نیز آمده است.

- وی بیشتر به اهل مدرسه و علم ظاهری می‌تازد و در پی علم باطنی و حقیقی است.
سروده شده در ۱۲۱۷ق (تاریخها):
می‌نویسم بهر تو من این کتاب
رو تو نیکو فکر کن نیکو بیاب
انه سَمیته هادی المضل
اینها السائل منه لا تضل
قال لی بعض فما تاریخها
قلته تاریخها «تاریخها»
(۴پ)
در پایان چندین بیت در «اوصاف همین رساله» آمده
که به خاطر آبخوردگی همه ابیاتش خوانده نمی‌شود.
این ابیات پایانی هم از کافر است.
منزوی، ج ۴، ص ۳۳۰۶؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳،
ص ۳۳۱۵؛ سنه، ج ۱، ص ۱۲۶، ش ۲۵۶ و ج ۲، ص ۸۲،
ش ۸۸۰؛ مجلس، ج ۳، ص ۵۵۵-۵۵۶، ش ۱۱۰۹؛
ملک، ج ۸، ص ۳۲۶-۳۲۵؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱۱،
ص ۸۴۴.
آغاز:
ابتدا باسم الجمیل الظاهر
محترف بالنور فی المظاهر
شاهد فی العین منظور العیون
لا تراک العین ما عین العیون
انجام:
فهم ابیاتم بسی مشکل بود
زین سبب هر بی‌خرد در گل بود
گر همی خواهی که فهمی سرّ ما
از خودی خود گذر جانم چه ما
پس نباشد کافرا دیگر کلام
بس کن و دیگر مگو پس والسلام
انجامه: «تمت الرسالة هادی المضلین فی یوم سه‌شنبه
سنه ۱۲۵۲، ۲۷ شهر ربیع‌الاول در دارالسلطنه تبریز بید
الحقیر الفقیر المذنب الی الله العنی زین‌العابدین
قزوینی... (یک کلمه ناخوانا).
- هر که خواند دعا طمع دارم زانکه من بنده گنه کارم».
۳. یوسف و زلیخا «۱۳ پ- ۵۷ پ» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: فرخ حسین ناظم هروی (۱۰۱۶-زنده در ۱۰۸۳ق)
از انجام افتادگی دارد.
مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۹۲۲-۹۲۴؛ منزوی، ج ۴،
ص ۳۳۴۴-۳۳۴۵؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۲۵۳-۱۲۵۴.
آغاز:
الهی چون سپهرم سینه بگشای
دل طوطی کن و آینه بنمای
که آرایم رخ معنی چو اختر
لب الفاظ را شویم چو شکر
انجام موجود:
نگردد بر مه شب گرد حالی
کزو چون می‌شود پرگار خالی
تو تا بودی به عالم میل از آن بود
که گر خواهی تو زان سودا کنم سود
خط: نستعلیق، کاتب: زین‌العابدین قزوینی (رساله
دوم)، تاریخ کتابت: سه‌شنبه ۲۷ ربیع‌الاول ۱۲۵۲ق
در دارالسلطنه تبریز (رساله دوم).
دو رساله اول سطور چلیپا (۷ ستونه)، رساله سوم
ابیات در متن و حاشیه، عناوین نانوشته مانده است.
با چند یادداشت در برگهای الحاقی آخر نسخه:
صورت مخارج تنخواهی که در رجب ۱۳۰۹ق لوی نیل
پرداخت شده است (شامل صورت خریدها و قیمت و
تاریخ آنها)، و تاریخ خیار حاجی آقا از روز یکشنبه
۲۳ ذی‌قعدة، صورت حواله‌ها و اجاره خانه‌زن عموبه
توسط حاجی هاشم. چند برگ اول برگ‌شمار دارد.
این برگ‌شماری از ص ۲۵ شروع می‌شود و نشان
دهنده میزان افتادگی نسخه از آغاز است. در پایان
نسخه ۱۱ برگ سفید مانده است، رکابه‌دار، جزوها ۸
برگی.
۱. در صفحه عنوان آن نسخه نام کتاب «دیوان کافر ادخله الله فی
المتر فی علم الحکمة» نوشته شده است.

بخش کوتاهی از کتاب است. بیشتر هم بخشهای به جا مانده از اثبات الرجعة فضل بن شاذان (۲۶۰ق) انتخاب شده است. رک: ذریعه، ج ۱، ص ۹۳.

فهرستواره، ج ۹، ص ۴۹۱؛ دنا، ج ۸، ص ۷۰۷-۷۰۸. آغاز: «من کتاب کفایة المهتدی فی معرفة المهتدی للسید الفاضل میرلوحی فی رد رسالة الرجعة لمولانا محمدباقر المجلسی اعلی الله مقامه وهو من معاصریه. الحدیث الاول قال الشیخ الكامل العادل العابد الزاهد... ابو محمد الفضل بن شاذان بن الخلیل... فی کتابه الموسوم باثبات الرجعة حدثنا محمد بن اسمعیل بن بزیع».

انجام: «ان تمسکتکم بهما لن تضلوا ابداً. معاشر الناس انی منذر وعلی هاد والعاقبة للمتقین والحمد لله رب العالمین. تم احادیث اثبات الرجعة للفضل بن شاذان رحمه الله».

۳. نامه عمر بن خطاب به معاویه «۱۳۶ ر- ۱۳۷ پ» آغاز: «رسالة عمر بن الخطاب الی معاویة بن ابی سفیان. حدث الواقدی (کذا؛ الواقدی) قال حدثنا قسام القشیری حلیف بنی حازم عن القعقاع بن زهیر قال لما قتل الحسین بن علی بن ابی طالب».

انجام: «ان قبلت وصیتی حنت القلوب علیک وحنّت النفوس الیک ومالت المال فی یدیک ولم یرد لک رایه ولا یدرک له غایة والسلام».

۴. نامه یزید بن معاویه به عبدالله بن عمر «۱۳۸ ر» به نقل از کشف الغمة.

۵. نامه معاویه به امیرالمؤمنین^(ع) «۱۳۸ ر»

۶. نامه امیرالمؤمنین^(ع) به معاویه «۱۳۸ پ- ۱۳۹ ر» آغاز: «فکتب الیه امیرالمؤمنین علی علیه السلام من عبدالله علی بن ابی طالب الی معاویة بن ابی سفیان اما بعد فقد اتانی کتابک بتنوق المقال وضرب الامثال وانتحال الاعمال».

انجام: «ونساء لا حیاء لهن کطعام لا ملح له صدق ولی الله».

کاغذ: فرنگی فستقی آهار مهره، با ته نقش و تاریخ ۱۸۱۶.

۵۷، یازده برگ، ۲۰.۲۱/۴×۱۷/۳ سطر، ۱۹/۵×۱۳. جلد: میسن زیتونی مجدول ساده که به مرور زمان بخشهایی از آن قهوه‌ای شده است. قطر: ۱/۷. خریداری از باقر ترقی در خرداد ۱۳۴۸ ش. [شماره ثبت: ۷۸۶۷۳]

(۸۹۶۲)

مجموعه:

۱. منتخب مختصر بصائر الدرجات «۱ پ- ۱۱۷ پ» (حدیث-عربی)

مؤلف: حسن بن سلیمان حلّی (سده ۵۹ هـ) از ابتدا تا آغاز باب فی ائمة آل محمد^(ع). این نسخه حدود نیمی از کتاب را دارد.

فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۴۳۷-۴۳۹؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۵۷۳-۱۵۷۹؛ دنا، ج ۲، ص ۵۰۷-۵۰۸. آغاز: «هذا نقلت من کتاب مختصر البصائر تألیف سعد بن عبدالله بن ابی خلف القمی رحمه الله عن محمد بن خالد البرقی عن محمد بن سنان او غیره عن بشیر الدهان... قال قلت للحسین بن علی صلوات الله علیهما بای حکم تحکمون».

انجام موجود: «وبعد علی الحسن وبعد الحسن الحجة اصطفانا الله وظهرنا واویتنا ما لم یؤت احداً من العالمین ومن کتاب محمد بن الحسن الصفار الموسوم ببصائر الدرجات باب فی ائمة آل محمد صلوات الله علیهم فان حدیثهم صعب مستصعب. رویت باسنادی عن محمد بن الحسن الصفار الخ. تمت والحمد».

انجامه: «وهذا المجلد اکثر من النصف تقریباً تتمیمه بقلم العبد المسکین محمد بن زین العابدین الموسوی عفی عنهما» با مهر بیضوی کوچک او که پاک شده است. در برگ ۱۱۸ ر فهرست تنمه کتاب آمده است.

۲. کفایة المهتدی فی معرفة المهتدی «۱۱۸ ر- ۱۳۲ ر» (کلام-فارسی)

مؤلف: محمد بن محمد میرلوحی سبزواری (-پس از ۱۰۸۳ ق)

دلم از ننگ هشیاری ذلیلست
به یک جام شرابم کن مکرم
انجام:

به وصف شاهد آمد بلبل و گل
که چون هم شاهده هم عین مشهود
تویی اصل همه پنهان و پیدا
به افعال و صفات و ذات و اسما

۳. غزل در زبان گیلی «۱۸۹ ر - ۱۹۰ پ»

آغاز:

قبله جان من تویی گیل فرشته رنگ و بو
ماه سپهر مکرمت سرو ریاض آرزو

۴. قطعات «۱۹۰ پ - ۱۹۴ ر»

آغاز:

قاسم قاسم انوار که اسرار ازل
نیست پوشیده ز من خلق چه دانند مرا
انجام:

لباس تو تفویت (کذا) در راه دین
چه باشد ازین خوبتر ملبسی

۵. قطعه به زبان ترکی «۱۹۴ ر»

۶. رباعیات «۱۹۴ ر - ۱۹۹ ر»

آغاز:

مستدعیم از حضرت سلطان قدم
یک جرعه شراب را که سر تا به قدم
مستم کند آن چنان که آسوده شوم
از قاعده وجود وز رسم عدم
دو رباعی آخر به ترکی است.

۷. مثنویها «۱۹۹ ر - ۲۰۶ ر»

آغاز:

مقتدای ملک امام بشر شاه انصاریان دین پرور

خط: نسخ، تا برگ ۸۸ نسخه کهنه و از سده ۱۱ه است
ولی برگهای بعد از آن را محمد بن زین العابدین
موسوی (برادر صاحب روضات الجنات) در سده ۱۳ه
تکمیل کرده است. عناوین و نشانیها شنگرف، در
حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارد، با علامت
بلاغ. در صفحه عنوان نام کتاب الرجعة شیخ حسن بن
سلیمان حلی و فهرست ابوابش نوشته شده است،
رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: بخش قدیمی تر نخودی آهار مهره، و بخش
جدید فرنگی نخودی آهار مهره.

یک، ۱۳۹، یک برگ، ۱/۱۳/۱×۲۵، ۱۳ و ۲۳ سطر،
۱۸×۹.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و
جدول. قطر: ۲/۱.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۲۹۰]

(۸۹۶۳)

کلیات قاسم انوار

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: سید علی بن هارون، شاه قاسم انوار (۷۵۷-۸۳۷ق)

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۸۹؛ مجلس، ج ۸، ص ۳۴۹؛ دنا، ج ۸،
ص ۷۸۹-۷۹۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۴۹۳-۴۹۷.

۱. غزلیات «۱ پ - ۱۸۴ ر»

آغاز:

من بیچاره سودازده سرگردانم
که به اوصاف خداوند سخن چون رانم
من و توحید تو هیئات دلم می‌لرزد
این قدر بس که حدیث به زبان می‌رانم

انجام:

یک کرشمه کرده با خود از برای خویشتن
قاسمی را در بالای جاودان انداخته

۲. ترجیع بند «۱۸۴ پ - ۱۸۸ پ»

آغاز:

بیا ای عشق عالم سوز بی غم
قدم بر چشم من نه خیر مقدم

آنک ایوان او رای کیوان داشت

جیب جان پر ز نقد عرفان داشت

انجام:

قاسمی یار آنک این دارد

هر که این داشت محض دین دارد

صلوات خدای بر احمد

بر روان صحابه امجد

۸. انیس العارفين «۲۰۶ پ- ۲۲۸ ر»

منزوی، ج ۴، ص ۲۶۵۲؛ فهرستواره، ج ۱۰، ص ۲۴۶-۲۴۸؛ دنا، ج ۲، ص ۲۷۸.

آغاز: «منت خدای را جلّت عظمته و علت کلمته که به شعشعه انوار اسرار شمس ارواح اقمار قلوب انسان را یعنی سیارات سموات نفوس ایشان را...»

یا مغیث المذنبین معطی السؤل

یا انیس العارفين یا ذا الجلال».

انجام:

غیر او را من نمی بینم وجود

پیش او زان است جانم در سجود

نور او بگرفت عالم را تمام

دیده بگشا تا به بینی والسلام

۹. رساله علم «۲۲۸ پ- ۲۳۹ پ»

منزوی، ج ۲، ص ۱۲۸۸؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۶۶۶-۶۶۷؛ دنا، ج ۷، ص ۵۸۲؛ مجلس، ج ۲۱، ص ۱۸۵-۱۸۶؛

و چند نسخه دیگر در ملک، ج ۵، ص ۷۰-۷۱ (با نام انیس العاشقین و ناشناس)؛ دارالحدیث قم، ج ۱، ص ۲۳۲ (با نام رساله در عرفان از مؤلف ناشناخته)؛ جدید گلیپایگانی، ج ۵، ص ۲۵۴۹، ش ۷۸۷۵ (با نام شرح حدیث کنت کنزاً مخفیاً و ناشناس)؛ کاظمینی یزد، ج ۲، ص ۲۲۱ (با نام معرفت انسان و ناشناس).

آغاز: «شکر و سپاس و حمد بی قیاس سزاوار حضرتی است که ذات او از صفات امکان و صفات او از سمت نقصان و افعال او از وصمت عدوان».

انجام: «بدین سرسری و بهجت و استعدادی بدین

قابلیت و لطافت پیدا شود و وظیفه دعا آنک بیت...

به کام تو بادا همه کار تو خداوند بادا نگهدار تو».

در پایان این رساله شرح رباعی حوراء ابوسعید ابوالخیر آمده است.

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۹هـ.

نسخه نفیس و هنری از دوران تیموری و مکتب

هرات، عناوین درون کتیبه‌های زرین به شنگرف،

صفحه عنوان نسخه یک شمس مذهب و مرصع

نفیس و پرکار با دو سر در بالا و پایین. وسط آن در

زمینه زرین با قلم سفیداب تحریردار نوشته‌اند:

«برسم خزانه امیر اعظم شجاع‌الدین محمد خداپداد

عمت دولته». در صفحه آغاز دیوان پیشانی شرفه‌دار

مذهب و مرصع نفیس مضرّس، در زمینه لاجورد آن با

سفیداب محرر نام کتاب نوشته شده است: «دیوان

سید الابرار قاسم الانوار». دو صفحه اول بین سطور

طلاندازی شده، همه صفحات نسخه مجدول به زر و

لاجورد و مشکی، پایان انیس العارفين مهری بیضوی

قرار داشته که آن را پاک کرده‌اند (برگ ۲۲۸ پ)، در

صفحه خاتمه انجامه کاتب بوده که آن را خط زده‌اند و

به هیچ وجه نمی‌توان آن را خواند اما زیر آن این دو

بیت از کاتب باقیمانده است:

ای آنک ترا طالع مسعود بود

دانی که مرا از تو چه مقصود بود

یک فاتحه از بهر نویسنده بخوان

تا عاقبت کار تو محمود بود

در صفحه عنوان نسخه به جز آن شمس این مطالب

هم دیده می‌شود: شرح حال کوتاهی از قاسم انوار به

نقل از نجات نوشته خواجه سلیمان بن مستقیم در ۶

ذیحجه ۱۱۷ به ترکی، معرفی رسائل مجموعه، مهر

بیضوی: «ابراهیم ابراهیم ۶۸»، یادداشت مطالعه به

ترکی در ۱۰۷۵ق از سعید بن ابراهیم طاهر خطاط،

مهر بادامی شکل به خط طغرا یا نقش: «بایزید بن

محمد خان مظفر دائماً» که متعلق به سلطان بایزید

دوم عثمانی (۸۸۶-۹۱۸ق) است و مهر کروی بزرگی

علمای دیگر وارد شده و بیان شرح طب الرضا که از کلمات در ربار شافع روز جزا که قاطبه مردم در تدبیر بدن خود به آن محتاجند.

باب چهارم: در بیان فهرست موقوفات و صدقات جاریه که متعلق به روضه رضویه علی مشرفها آلف السلام والتحیة است.

ماده تاریخ با نام کتاب یکسان است:

کتابش را چه در فردوس بردند

حبیب حق ز طبعش جُست تاریخ

برون آمد به تاریخش ز فردوس

رسول و گفت فردوس التواریخ

کامل.

فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۴۴؛ ذریعه، ج ۱۶، ص ۱۶۵؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۱۴۲-۱۴۳؛ مرعشی، ج ۲، ص ۱۰۸-۱۰۹؛ ملک، ج ۳، ص ۵۷۴؛ گوهرشاد، ج ۳، ص ۱۳۶۶-۱۳۶۸.

آغاز: «الحمد لله الذي جعلنا من المجاورين للروضة الرضوية ووقفنا لتقبيل عتبتها العالیه وضریحها الشریفه فی کل بكرة وعشیه... چون این حقیر خاکسار و جامع اخبار و آثار ائمه اطهار... نوروزعلی بن حاجی محمدباقر بسطامی تا به حال برنخورده‌ام به این که مورخی یا عالمی... در خصوص بلده فیض قرین رضوی... تاریخی چنانچه از برای غالب بلاد ربع مسکون نوشته شده تالیف نموده باشد».

انجام: «در نحو و صرف نود جلد. در تاریخ و اشعار پانزده جلد. در کتابخانه مبارکه را مرحوم میرزا ابراهیم خان خمسه مظفرالدوله نقره کرد چنان چه سابقاً مذکور شد وزن آن قفل صد و هفتاد و یک مثقال است و در آن جا هم مدفون است».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۱۴هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز عبارات عربی و بعضی از کلمات مهم و آغاز بندها خط شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و بلاغ دارد، این تصحیحات و اضافات به خط مؤلف است. عناوین پیش از آن که با شنگرف در متن نوشته شوند با خط ریز و به قلم مشکی در حاشیه صفحات کتابت شده‌اند. در آغاز

که سجعش احتمالاً «به مهر خاتم ختم.../ از جان بنده سلطان سلیمان هستم» باشد.

در حاشیه برگهای ۱۴۸ پ - ۱۴۹ ر و ۲۲۵ ر دو غزل از مولانا ابوالقاسم خراسانی ذهبی. با تصحیح و نسخه بدل در هامش صفحات. اکثر رکابه‌ها در برش برگها از بین رفته‌اند. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

۲۳۹ برگ، ۱۷/۸×۱۱/۸، ۱۵ سطر، ۱۰/۵×۷.

جلد: دورو، بیرون تیماج مشکی سوخت، با ترنج و سرترنج و جدولهای زرین، درون قهوه‌ای ساده. قطر: ۳/۴.

خریداری از امیر کریمی آزاد در آبان ۱۳۴۹ ش.

[شماره ثبت: ۸۶۶۵۸]

(← تصویر)

(۸۹۶۴)

فردوس التواریخ

(تاریخ - فارسی)

مؤلف: نوروزعلی بن محمدباقر بسطامی (۱۲۲۷-۱۳۰۹ ق)
تاریخ خراسان و زندگی امام رضا^(ع) است. دارای یک مقدمه و ۴ باب:

مقدمه: در عنوان کتاب و مجملی از خدمات امرا و وزرا و سلاطین سیما سلاطین قاجاریه در این روضه رضویه علی مشرفها آلف التحیة.

باب اول: در فضیلت این ارض اقدس و کسانی که بنای بلده رفیعه و قبه مبارکه و عمارات نموده‌اند از سلاطین و غیره.

باب دوم: در بیان پاره‌ای از احوال هارون و مامون و بیان حجج و براهینی که از آن سرور عالمیان در مجلس مامون بر اهل ادیان و ملل ظاهر گردید و وقایع عظیمه که بر آن ارض فیض قرین روی داد و بیان ترجمه علما و بزرگان دین که در این ارض قدس مدفونند.

باب سیم: در بیان مباحثات و کلماتی که بین علمای شیعه و مخالفین در این روضه رضویه - علی مشرفها آلف السلام والتحیة - واقع گردیده و آن چه بین

خریداری از کتابهای ملک الشعرا بهار در اسفند
۱۳۴۵ ش.

[شماره ثبت: ۷۴۶۵۴]

(۸۹۶۵)

مجموعه:

۱. ایضاح البیان فی تحقیق الایمان « ۱ پ - ۷۹ ر »
(کلام-عربی)

مؤلف: زین‌الدین بن محسن عاملی (زنده در ۹۸۴ق)
این کتاب همان کتابی است که با نام حقائق الایمان به
اشتباه به شهید ثانی (۹۶۵ق) نسبت داده شده و
نسخه‌های زیادی از آن با این انتساب در دست است. اما
تنها یک نسخه تحریف نشده آن به ش ۱۰۰ در بنیاد
فارس‌شناسی شیراز نگهداری می‌شود.^۳
پایان یافته در سحرگاه دوشنبه ۸ ذی‌قعدة ۹۸۴ق.
کامل.

دنا، ج ۴، ص ۶۷۶.

آغاز: «الحمد لله الذی شرح صدورنا للاسلام و تفضل
علینا بحسن الاعلام لمزید الاکرام فنور قلوبنا بمعرفته...
وبعد فانی لما رأیت الاقوال فی حقیقة الایمان مع
الاتفاق علی حقیقة متکثرة».

انجام: «عن طریق الاعتساف وزاده الله تعالی وایانا به
وبما جاء به رسول الله صلی الله علیه وآله تصدیقاً وایماناً

۱. منظور نام کتاب در صفحه عنوان است با این عبارات: «نسخه
فردوس التواریخ فی بیان ما وقع فی المشهد».

۲. در نسخه ش ۳۸۷۲ دانشگاه تهران نام مؤلف حسن بن
فخرالدین بن عنایة الله حسینی آمده و این امر موجب تردید
بعضی در انتساب کتاب به نوروزعلی بسطامی شده است. اما
یادداشت عباسقلی سپهر در آغاز این نسخه و همچنین
یادداشت مؤلف درباره چاپ کتاب روی نسخه ش ۱۰۰۰
گوهرشاد مشهد (به تاریخ ۱۳۰۶ و ۱۳۰۷ق) این تشکیکها را بر
طرف می‌کند.

۳. برای دلایل این مدعا رک: «حقیقة الایمان شهید ثانی یا ایضاح
البیان زین‌الدین بن محسن عاملی»، رضا مختاری، در کتاب
شیعه، ش ۱.

نسخه یادداشتی از عباسقلی سپهر آمده که داستان
به دست آوردن این کتاب و آشنایی پدرش با مؤلف را
چنین شرح داده است: «این نسخه شریفه فردوس
التواریخ از جمله مؤلفات شریفه مرحوم مغفور ملا
نوروزعلی بسطامی معروف به فاضل بسطامی است.
متجاوز از سی سال قبل در زمان حیات پدرم مرحوم
مغفور میرزا محمدتقی لسان‌الملک طاب ثراهما در
طهران بودند و مدتها در منزل پدرم میهمان شدند.
غالب اوقات با ایشان معاشر بودیم. از شیوخ خوش
مشرب و عالم و در فن رجال بصیرت و معرفتی کامل
داشتند. روزها و شبها در خدمت ایشان مستفیض
بودیم و این چند که در صدر این مشروحه است^۱ با
پاره‌ای حواشی به خط خود ایشان است و این که
مذکور شده است که لفظ فردوس التواریخ مطابق تاریخ
تالیف است سهو شده است. قریب چهارصد سال
تفاوت پیدا می‌کند. غریب این است که این بنده بعد
از آن که به توفیق خداوندی شروع به تحریر کتاب
احوال حضرت امام رضا علیه السلام نمود یک روز
قبل از آن در جمعه ۲۹ شهر رمضان المبارک سال
یکهزار و سیصد و بیست و هفتم هجری بود در
مسجد شاه دارالخلافه آقا سید محمد نام کتاب
فروش دوره گرد را با یک بسته کتاب دیدم. پرسیدم
چه کتاب دارید؟ گفتند: یک نسخه خطی دارم
نمی‌دانم چیست. گرفتم همین نسخه بود. معلوم شد
اذا اراد الله شيئاً هیأه اسبابه. حرره الجانی وزیر
تالیفات عباسقلی سپهر مشیر افخم کاشانی فی ۴
شهر شوال المکرم سنه ۱۳۲۷^۲ با مهر بیضوی او: «یا
هو، مشیر افخم ۱۳۲۵». رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی. نام
کتاب در لبة نسخه نوشته شده است.
کاغذ: صنعتی نخودی آهار مهره.

۲۶۴، یک برگ، ۱۳/۴×۲۲/۱، سطر، ۱۵/۵×۹.

جلد: تیماج عنابی ضربی، با ترنج و سرترنج مزین و
زرین، درون هر دو سرترنج جمله: «یا علی مدد» به
صورت قرینه نوشته شده است، مسجدول گرهی و
ساده. قطر: ۳/۵.

جملات خط شنگرف، در صفحه عنوان نسخه چند یادداشت حدیثی و لغوی و فقهی از خصال و کافی و مصابیح و قاموس فیروزآبادی نقل شده است. برگ ۱ پ مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۱۷۵. همو در برگ‌های جداگانه نام دو رساله مجموعه و مؤلفانشان را نوشته است. برگ ۲ مهر بیضوی به نقش: «عبده محمدصادق بن زین العابدین الموسوی ۱۲۱۶»، بین دو رساله در دو صفحه منقولاتی از تفسیر محمد بن احمد بن ابی بکر انصاری قرطبی در تفسیر چند آیه و حواشی ملاصدرا بر آنها آمده است (برگ ۷۹ پ - ۸۰ ر). برگ‌های پایان نسخه را بریده‌اند به گونه‌ای که جای آنها باقیمانده است. رکابه دار. جزوها ۸ برگ، با نشان صحاف در برگ آخر و اول هر جزو. در بالای این صفحات حروف «ام ع» (کوتاه شده کلمات الله، محمد و علی) نوشته شده است. در لبه بالایی نسخه نام آن را «اثبات واجب» نوشته‌اند!؟

کاغذ: نخودی آهار مهره.

یک، ۱۱۶ برگ، ۱۸/۲×۱۱/۵، ۱۵ سطر، ۱۲×۶.

جلد: تیماج مشکی ساده، درون کاغذ ابر و باد، طبله دوم افتاده. از اثرات باقیمانده بر برگ‌های نسخه مشخص است این طبله سرطبل هم داشته است. قطر: ۱/۶.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۴۷۵۳]

(۸۹۶۶)

مجموعه:

۱. القصيدة الاشکونانية (القصيدة الحبسية) «۱ پ - ۵ ر» (ادبیات - عربی)

مؤلف: اسعد بن نصر فالی ابزری (۶۲۴ق)

کامل.

رک: ش ۸۹۱۹/۳۵.

آغاز:

من یبلغن حمامات بيطحاء ممتعات بسلسال و خضراء

وقد اتفق الفراغ من تأليفها جعله الله تعالى مالوفا سحر ليلة الاثنين ثامن شهر ذي القعدة الحرام سنة اربع وخمسين وتسعمائة على يد العبد الذليل الجاني المقصر المفتقر الى رحمة ربه العلي زين الدين بن علي بن احمد العاملي تجاوز الله عنهم وعن جميع المؤمنين وعمن دعا لهم بالمغفرة بالتبى وآله الطاهرين آمين رب العالمين». انجنامه: «وقد اتفق الفراغ من تسويدها عصر يوم السبت سادس عشر شهر ذي القعدة الحرام سنة عشر ومائة والف على يدى افقر العباد محمد بن علي بن ثابت الحسينى رزقه الله سلوك سبيل الرشاد بحق محمد وآله الامجاد. وقد كتبت من نسخة كتبها الشيخ الجليل النبيل الشيخ حسن بن زين الدين بن محمد بن حسن بن زين الدين بن علي بن احمد العاملي رفع الله درجاتهم وجعل الجنة مثواهم».

۲. بغية المرید فی الكشف عن احوال الشيخ زين الدين

الشهيد «۸۰ پ - ۱۱۶ پ» (شرح حال - عربی)

مؤلف: محمد بن علي بن حسن عودی جزینی (سده ۱۱۰ هـ)

از انجام افتادگی دارد.

ذریعه، ج ۳، ص ۱۳۶-۱۳۷؛ مرکز احیاء میراث، ج ۷، ص ۲۸۴-۲۸۵؛ مرعشی، ج ۳۳، ص ۳۲۸-۳۲۹؛ دانشگاه تهران، ج ۱۴، ص ۳۵۷۸.

آغاز: «الحمد لله رافع درجات العلماء الى سمات السماء وناصب اعلام اجر الشهداء يوم العرض بين الملا... وبعد فان احق ما اودع في الطروس وتوجهت اليه النفوس من فن التواريخ».

انجام موجود: «الفصل الثالث في ذكر اصحابه وفضلاء تلامذته الذي قراءوا عليه... حسين بن الصايغ العاملي ادام الله توفيقه قراء عليه وسمع جملة نافعة من العلوم في المعقول والمنقول والادب وغير ذلك».

خط: نسخ، کاتب: محمد بن علي بن ثابت حسینی از

روی خط شیخ حسن بن زین الدین بن محمد بن

حسن بن زین الدین بن علی بن احمد عاملی، تاریخ

کتابت: عصر شنبه ۱۶ ذیقعد ۱۱۱۰ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز بعضی از کلمات و

کلّ مع الالف فی رضراض ساقية

کلّ مع الزوج فی ضحضاح غناء

انجام:

استغفر الله ذنباً لا يحيط به

نطاق نطق ولاتقصار احصاء

لكنه عند عفو الله ارقبه

اقلّ من قطرة في ليجّ دماء

۲. شرح قصيدة الاشكنونية «۵ پ - ۱۷ر»

(ادبیات-عربی)

مؤلف: ناشناخته

پس از مقابله با شرح محمد بن مسعود سیرافی فالی (۷۲۱ق)، نسخه ش ۴۰۸ کتابخانه مجلس، مشخص شد این نسخه منتخبی از آن شرح است.

در این نسخه ۱۸ بیت از پایان قصیده شرح نشده است. آغاز: «من یبلغن حمامات ببطحاء... الابطح مسیل واسع فيه دقائق الحصى ومؤنثة البطحاء وهي من الصفات التي طرحت موصوفاتها رأساً».

انجام:

«فخیر آدم لا یوتیک مشبعة

وماء حواء لا یجدی لارواء

... وبقائه واطاف احد الاصلین وهو المطعوم الی آدم اضافة الاصل الآخر وهو المشروب الی الاصل الاخر وهو حواء الحمد لله رب العالمین».

۳. القصيدة الحميرية «۱۷ ر - ۲۱ پ» (ادبیات-عربی)

مؤلف: سید اسماعیل بن محمد حمیری (ح ۱۰۵-۱۷۱ تا ۱۷۹ق)

با مقدمه‌ای به فارسی و ترجمه منظوم زیر سطور و دو حدیث در فضیلت قصیده به نقل از شیخ فخرالدین طریحی صاحب مجمع البحرین در کتاب منتخب در مناقب.

رک: ش ۸۹۵۱/۱۳.

آغاز قصیده:

لام عمرو باللوی مربع

طامسة اعلامه بلقع

تروح عنه الطیر وحشية

والاسد من خيفته تفزع

انجام قصیده:

بذاك جاء الوحي من ربنا

يا شيعة الحق فلا تجرغوا

الحميري مادحکم لم یزل

ولو تقطع اصبعاً اصبع

آغاز ترجمه:

داشت جای ام عمرو اندر لوی

مانده آثاری کهن از وی به جا

مرغ از آن جا می‌رود وحشت زده

در فزع افتد ز بیمش شیرها

انجام ترجمه:

آمده وحی از خدای ما چنین

از جزع فارغ شوید ای شیعه‌ها

حمیری مدح شما گوید مدام

گر کنند انگشت انگشتش جدا

۴. شرح قصيدة العروس «۲۱ پ - ۲۶ ر» (ادبیات-عربی)

مؤلف: ناشناخته

رک: ش ۸۹۵۱/۱۹.

آغاز: «قال خالد ابن صفوان القناس هذه القصيدة التي سمتها العرب العروس وقال بعض اهل الادب من حفظ هذه القصيدة ولم يقل الشعر كفي به...»

عوجاً علی ظلل ابا القفص خلّانی

اقسوی فقطنانه آرال میقان

عوجاً قفا او اعطفا والطل ما شخص من اثر البناء الطلل شخص الرجل من اعلاه ومنه قیل حیا الله طللک».

انجام: «ای اخذوا فی الزهر لما استقر بهم المجلس

فلانوا وطابوا والعنصر الاصل:

قال الذی طرب بالقول لا کذب

الحمد لله شکرا کل ازمان

الحمد لله رب العالمین».

مشترک پاکستان، ج ۱، ص ۶-۷؛ مزوی، ج ۱، ص ۳-۴ (الف انسانیت) و ص ۳۱ (تفسیر سوره والضحی)؛ دنا، ج ۲، ص ۱۱۱-۱۱۲.

آغاز: «حمد و سپاس و ستایش بی‌قیاس حضرت خداوند راست جل و علا که از نقطه حبّ ذاتی جوهر انسان را بیافرید و تا آینه تجلیات شیون ذات مقدس شود... اما بعد چنین گوید... محمد بن محمد (کذا) الملقب به دهدار».

انجام: «همه حیز مظاهر قدرت است و اتمام نور وجود ما نیز از وجود تو و پوشیدن مائی ما را به آشکارا ساخته شد توئی تو مقدور تست و عین قدرت و صلی اللهم علی نورک الطاهر بک محمد وآله و صحبه اجمعین».

انجامه: «تمت هذه الرسالة الشريفة بحمد الله رب العالمين في شهر شوال المكرم من شهر سنة ۱۲۴۱».

۸. تفسیر آیه فلا اقسام بمواقع النجوم «۹۰ ر - ۹۱ پ» (تفسیر - فارسی)

مؤلف: محمد بن محمود دهدار (سده ۱۲ هـ)

شامل ۶ درجه. کامل.

مزوی، ج ۱، ص ۲۳؛ آستان قدس، ج ۱۱، ص ۳۲۴؛ مجلس، ج ۱۳، ص ۱۳۶، ش ۴۷۴۹/۱۹؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۷۵۰.

آغاز: «این نقشی چند است که شکل بر دیوار محمد دهدار بر صفحه خاطر مانی کارخانه معانی صورت جامعه کمالات انسانی از رشک نگارخانه روحانی».

انجام: «به قلوب منوره و ارواح مطهره انبیا و اولیا و محققین باشد که مواقع نجوم تعینات علمی ذاتی الهی و تجلیات اطلاقی غیر مستهای اند والله اعلم بحقایق الامور».

انجامه: «تمت هذه الرسالة الشريفة في شهر شوال المكرم في سنة ۱۲۴۱».

۱. برای شخصیت دهدار و نام و زمان زندگی اش رک: دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۲۸۷-۲۹۰.

۵. البارع في احكام النجوم «۲۹ پ - ۷۶ ر»

(نجوم - عربی)

مؤلف: علی بن ابی‌الرجال شیبانی کاتب (سده ۵ هـ)

این نسخه جزء هفتم کتاب است (برابر با برگهای ۱۲۹ پ - ۱۵۳ ر نسخه ش ۴۱۲ طباطبایی کتابخانه مجلس).

دنا، ج ۲، ص ۳۶۶-۳۶۷؛ بروکلان، ج ۴، ص ۲۲۵-۲۲۷. آغاز: «قال علی بن ابی‌الرجال الشیبانی الکاتب الحکمة لله ذی الطول والاعتمام والفضل والاکرام له الحکمة والتقدير والاختیار والتدبیر مبدی الامور ومصرف الدهور... هذا کتاب جمعت فيه اختیارات النجوم وابتدأت الاعمال حسب ما بلغت الطاقة وانتهت الیه المقدره واعلم ان الاوائل اختلفوا فی الاختیارات فمنهم من تحققها واثبت منفعتها ومنهم من ينكرها ويبطل حکمها وقد شرحت هذا الاختلاف وغيره فی الجزء الاول من هذا الكتاب وفي الجزء الاول المسائل وانا اذكر فی هذا الموضع ما اقول به واری انه صحيح من اقوالهم ان شاء الله تعالى. اقول اعلم من الاختیارات ما هو نافع لا محاله ومنه ما لا ينتفع به».

انجام: «والقمر این موضعه فی الفلک وما قدر قوته فی مکانه فاجعل المدة علی عدد سنیه الصغری ایاماً او شهوراً او سنین بحسب قوته فی مکانه والله سبحانه وتعالى اعلم و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله و صحبه وسلم».

انجامه: «وكان القراع بحمد الله وعونه وحسن التوفيق فی رابع عشرین شهر شعبان المعظم من شهر سنة ۱۲۴۱ والحمد لله رب العالمين».

۶. گفتارهای پراکنده «۷۶ پ - ۷۷ ر»

شامل چندین دستور ختم و دعا، احادیثی از پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع) و گفته‌ای از ملا صدرای شیرازی.

۷. الف انسانیت

«۷۸ پ - ۸۹ پ»

(تفسیر: عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد بن محمود دهدار (سده ۱۲ هـ)^۱

در تأویل دو سوره ضحی و انشراح.

کامل.

۹. الاربعون حديثاً « ۹۱ پ - ۱۰۳ پ » (حدیث - عربی)
 مؤلف: محمد سعید بن محمد مفید، قاضی سعید قمی (۱۰۴۹ -
 بعد از ۱۰۷۱ ق)
 این نسخه تنها شرح حدیث اول است.
 تنظیم شده در دو بخش مباحث الفاظ و مباحث
 عقلی.
 مباحث الفاظ در ۲ بحث:
 البحث الاول: ما يتعلق بلفظة الجلالة الشريفة وفيه
 مقامان.
 المقام الاول: فيما يتعلق بالاشتقاق.
 المقام الثاني: في اطلاق لفظ الجلالة.
 البحث الثاني: في تحقيق معنى كلمة لا اله الا الله وفيه
 فصلان.
 الفصل الاول: اعلم ان ههنا سؤالاً مشهوراً وهو انه لا بد
 من تقدير خير.
 الفصل الثاني: اعلم انه قد يتوهم ان مدلول هذه الكلمة
 الشريفة غير مطابق للوجود.
 مباحث عقلی هم در چندین سرّ بدون شماره گذاری
 نوشته شده است.
 در آغاز با شنگرف نام رساله «شرح قاضی سعید
 قدس سره بر حدیث مشهور» نوشته شده است.
 فهرستگان حدیث، ج ۲، ص ۱۷۲ - ۱۷۵؛ دنا، ج ۱،
 ص ۶۲۳ - ۶۲۴؛ نسخه ای از این کتاب در ملی تهران، ج ۷،
 ص ۲۳۶ - ۲۳۷ به اشتباه به ملاصدرا نسبت داده شده است.
 آغاز: «روی صدوق الطائفة رضى الله عنه فى توحیده
 باسناده عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم انه قال ان الله
 (كذا) عزوجل عموداً من ياقوتة حمراء رأسه تحت
 العرش واسفله على ظهر الحوت فى الارض... إشارة لعل
 العمود الواسط بين العرش العظيم والارض السابعة هى
 الالهية التى تقوم بها السموات عقولها ونفوسها».
 انجام: «انكشف لك سر الذكر الذى اوصى الحكماء
 والالهيون والمشايخ المكرمون بالوصول اليه وجعلوه
 مقصود حركة السلاک وسيرهم الى الله».
 انجامه: «قد تمت فى رابع عشرین شهر ذى الحجة
 الحرام ۱۲۵۱» (ابتدا کلمه خامس نوشته شده بوده ولی
 آن را قلم گرفته اند).
۱۰. منقولاتی از الدر المنثور و الواقات
 «۱۰۶ - ۱۱۱ پ»
۱۱. [الحکایات والنوادر] «۱۱۱ پ - ۱۲۵ پ»
 بخش کوتاهی از کتابی است. در نسخه اطلاعی که به
 کار شناسایی متن و مؤلف بیاید دیده نشد.
 با این عناوین:
 - الفصل الثالث فى الحکایات والنوادر المضحکة. باب
 فى الكرم.
 - فصل فى البخل.
 - باب فى النوادر وفى لطایف.
 آغاز: «الفصل الثالث فى الحکایات والنوادر
 المضحکة. باب فى الكرم. روى الاصمعى قال ركب
 الطيب خيشوم الفضيل الفضيل بن يحيى البرمكى للصيد
 فلما قضى وطره».
 انجام:
 فصبراً على الايام حتى تجوزها
 نعما قليل بعدها يحمل الصبر
 والسلام.
۱۲. اشعار «۱۲۵ پ - ۱۳۴ پ»
 بیشتر اشعار نام سراینده ندارد و فقط از این کسان یاد
 شده است: قاضی ارجانی، ابن معتز، عایشه بنت
 باغبانی، حسین بن مطیه اسدی، اصمعی، ابی الغتاهیه و
 در پایان دو بیت به فارسی از صافی اصفهانی.
 در دو صفحه اول ترجمه فارسی اشعار بین سطور آمده است.
 خط: شکسته نستعلیق، تاریخ کتابت: ۲۴ شعبان
 ۱۲۴۱ (برگ ۷۶ ر)، شوال ۱۲۴۱ (برگ ۸۹ پ و
 ۹۱ پ)، ۲۴ ذیحجه ۱۲۵۱ (برگ ۱۰۳ پ).
 عناوین و نشانیها شنگرف، بخشهای کمی از نسخه با
 یادداشتهای توضیحی در کنار صفحات، رساله
 قاضی سعید قمی با حاشیه نویسی به نشانیهای «منه
 رحمه الله» و «محمد هادی عفی عنه»، رکابه دار، برگ
 ۷۸ پ بین سطور نقوش اسلیمی گل و بوته زرین.
 برگ ۱۰۴ پ اشعاری از منصور که به خط خودش در ۳

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.
 عناوین و نشانیها شنگرف یا مشکلی، در اواخر نسخه
 عنوانها نانوشته رها شده است، در صفحه عنوان این
 یادداشتها دیده می‌شود: یادداشت معرفی مؤلفان
 کتاب بدین صورت: «یا هو، مولانا احمد قاضی زاده
 تنوی تاریخ الفی را که ابتدای او رحلت حضرت رسول
 است تا سنه ۶۸۴ نوشت و به دست یکی از
 امرزادگان مقتول گردید و بعد از قتل او اکبر شاه
 هندی اتمام این تاریخ را در عهده اتمام آصف خان
 هندی که از ملازمان شاه مذکور بود گذاشت و او تا
 سنه ۹۸۷ نوشت». یادداشتی از عزالدوله عبدالصمد
 خان در ۴ شعبان ۱۳۴۵ق که نوشته: «بسیار خوب
 تاریخی است» و یادداشت دیگری از او در شعبان
 ۱۳۰۷ق در طهران و مهر مستطیل بزرگ به سجع:
 «طرازنده بارگاه قضا/ مهر برج شاهی محمدرضا» که
 در سال ۱۲۴۶ ضبط کتابخانه مبارکه گردید. جزوها ۸
 برگی، رکابدار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره.

دو، ۴۸۶، یک برگ، ۲۵×۳۲/۳، ۵۰ سطر، ۱۸/۵×۳۴.
 جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی با تریج و سرتریج و چهار
 لچکی، عطف و گوشه‌ها چرم، مرمت شده. قطر: ۸/۳.
 خریداری از احتشام‌الدین نصیری در اردیبهشت
 ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۶۳۳۳]

(۸۹۶۸)

جنگ:

بیشتر یادداشتهای این جنگ درباره نامه‌نگاری و آداب
 انشاست.

۱. علاوه بر تنوی این افراد نیز در تألیف کتاب نقش داشته‌اند:
 نقیب خان، میر غیاث‌علی بن عبداللطیف قزوینی (۱۰۲۳ق)،
 میر شاه فتح‌الله شیرازی (۹۹۷ق)، همام بن عبدالرزاق گیلانی
 (۱۰۰۴ق)، حاجی ابراهیم سرهندی (۹۹۴ق)، خواجه میرزا
 نظام‌الدین احمد، عبدالقادر بدایونی و آصف خان میرزا
 قوام‌الدین جعفر بیگ قزوینی (۱۰۲۱ق).

صفر ۱۲۹۱ق برابر دوم نوروز ایت نبل نوشته بود.
 کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره، با ته‌نقش IMG.
 ۱۳۴، دو برگ، ۱۹/۷×۱۳/۲، ۱۵ سطر، ۱۴×۷.
 جلد: تیماج قهوه‌ای با نقوش و جداول ضربی یک لا.
 قطر: ۱/۷.
 خریداری از خانم ثقة‌الاسلامی در دی ۱۳۴۷ش.
 [شماره ثبت: ۷۸۴۶۰]

(۸۹۶۷)

تاریخ الفی

(تاریخ - فارسی)

مؤلف: احمد بن نصرالله تنوی دبیلی (۹۹۶ق)^۱
 تاریخ سال شمار و عمومی هزار ساله جهان اسلام است.
 نسخه ما از وقایع سال ۱۱ق (وفات پیامبر اسلام) تا سال
 ۹۸۴ق را دارد.

تنوی در آغاز حوادث سال ۵۸۳ق چنین نوشته
 است: «چون درین تاریخ مسمی به تاریخ الفی که به
 موجب مثال واجب الامتثال... جلال‌الدین محمد اکبر
 پادشاه غازی... این بنده درگاه و مخلص بلا اشتباه احمد
 بن نصرالله نبوی (کذا؛ تنوی) به تالیف این تاریخ باید که
 سرفراز گشته چند امر به مقتضای حکم لازم الازعان
 التزام کرده شد: یکی آن که عبارت این خالی از تکلفات
 منشیانه و تصنیعات مرسلانه و عاری از اقتباسات کلام
 عرب و اشعاری که موجب انتشار فهم خواهد شد باشد؛
 و دیگر آن که در ابتداء ظهور دولت هر صاحب سلطنتی
 باید که مجملی از احوال آباء و اجداد او و کیفیت وصول
 او به مرتبه سلطنت مذکور گردد» (ص ۵۷۸).

مشترک پاکستان، ج ۱۰، ص ۱۱۵-۱۱۶؛ فهرستواره، ج ۱،
 ص ۵۷۱-۵۷۲؛ دنا، ج ۲، ص ۶۷۵-۶۷۶؛ دانشگاه تهران،
 ج ۲، ص ۵۲۰-۵۲۲.

آغاز: «آغاز کتاب در بیان اموری که واقع شده در سال
 اول رحلت خاتم النبیین. نقل است که چون حضرت
 خاتم النبیین رحلت فرمودند اهل بیت آغاز گریه و زاری
 کردند و مردمی که در مسجد بودند».

انجام: «و فرهنگ خان پسرش و قراطاق خان که
 جاگیرداران خلاف بودند با کمی جنگ پی صرفه کرده
 کشته شدند و در آن صوبه فتنه بلند شد».

۱. فهرست مختصر رساله‌های مجموعه «ص ۱»
در این فهرست نام این رساله‌ها آمده است: معاهدات دولتی، اثر مسعودیه، منتخبات ناسخ التواریخ، رساله مجدالملک، نوشتجات محسن میرزا، جنگهای ناپلیون، از حکایت ابوالبقاء.
۲. نمونه نامه انتصاب «ص ۷-۸»
۳. قانون نامه امتیازات دولتی «ص ۱۱-۱۹»
در ذیحجه ۱۳۱۲ ق.
آغاز: «فی شهر ذی الحجه ۱۳۱۲ قانون نامه امتیازات دولتی که موجب امر قدر قدرت صورت نگارش یافته و به شرف لحاظ و امضای همیونی موشح گردیده. به موجب رأی ملوکانه از این تاریخ به بعد امتیازات و عطیات دولتی در تحت قواعد».
- انجام: «هر یک از امتیازات مذکوره فی الحقیقه و نفس الامر برای حایز آن امتیاز بین و رتبه گیران مهیا شود».
۴. لغات فرانسه «ص ۲۴-۲۶»
معنای مختصر چند کلمه مشهور فرانسوی و توضیح آنهاست. کلمات فرانسوی به املائی فارسی نوشته شده‌اند.
آغاز: «لغات فرانسه. أَلَسَّنَبَت: علفی مخصوص است که به پارسی افستتین گویند و در کتب ادویه ضبط است لکن در اصطلاح فرانسه الکلی است که با این علف تقطیر کرده».
- انجام: «و هیگول یعنی حامل چنان که هوا و هیگول حلولت است و در علم طبی مایعاتی را گویند که حامل دوی دیگر می‌شوند».
۵. منشآت «ص ۲۸ و ۳۴-۳۶ و ۴۴-۵۳»
مربوط به دوره قاجار. چند مورد برای تمرین انشاست و چند موردی هم عین انشا و فرمانهای قاجاری که بدون عنوان نقل شده‌اند.
آغاز: «بسم الله تعالی. اگر از این مقوله امری حادث شود چون تفکیک و تعیین حکم آن قبل از حدوث و اطلاع به وضع و اطراف آن غیر ممکن و تحقیق و تبیین آن هم».
- انجام: «و ثمر آن شجر و جوهر آن گوهر و فروغ آن اختر بود به منصب نیابت صدارت مفتخر گشت».
۶. شمس و قهقهه (محبوب القلوب؛ محفل آرا؛ رعنا و زیبا) «ص ۳۰»
مؤلف: برخوردار بن محمود ترکمان فراهی، ممتاز (سده ۱۱ هـ) بخش کوتاهی از آن است.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۶۹-۴۷۰؛ دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۱، ص ۶۸۱-۶۸۲.
۷. در کلمات متفرقه «ص ۵۴-۶۰»
برای منشیان و آموزش انشاء. به همراه چند نامه و حکم نمونه.
آغاز: «در کلمات متفرقه: همگی اصل و فصل آن را مرعی و ملحوظ داشته از فواید آن متمتع و ملحوظ فرموده‌اند. در عهده تراخی ممالک فسیح المسالک ایران عمده السفراء».
۸. حکایت قره العین «ص ۶۱-۶۲»
آغاز: «حکایت قره العین. همانا این زن زرین تاج نام داشت و او دختر حاجی ملا محمد صالح قزوینی است و شوهرش ملا محمد پسر ملا محمد تقی و عمزاده و بیست».
۹. حکایت مهر زمان خان و طغیان و کشته شدنش در زمان محمدشاه قاجار «ص ۶۳»
آغاز: «در زمان خاقان مغفور مهر زمان خان عزالدین لوی قاجار که چندی مورد عطوفت شاه شهید آقا محمد شاه بود».
۱۰. یادداشتهایی برای انشا «ص ۶۴-۷۵»
۱۱. میرزا مهدی خان استرآبادی به وزیر هرات نوشته «ص ۷۵»
مؤلف: محمد مهدی بن محمد نصیر استرآبادی (زنده در ۱۱۶۰ ق)

- دنا، ج ۱۰، ص ۱۴۸-۱۵۱؛ مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۳۲۴-۳۲۵ و ۷۳۶.
- آغاز: «آن که امیر مهرباب بیگ وزیر هرات بدانند در این وقت به عرض همیون رسید که آن وزارت پناه در قلعه هرات طرح عمارات عالییه».
۱۲. آموزش انشاء (ص ۷۶)
۱۳. [تاریخ قاجار] (ص ۷۶-۷۹)
- مقدمه یکی از تواریخ قاجاریه است که در نسخه به نامش اشاره‌ای نشده.
- بخش موجود در نسخه ما ناقص است. آن چه از همین چند صفحه به دست می‌آید این است که کتاب شرح حال ناصرالدین شاه قاجار (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق) است و مجلد اولش تا وقایع جشن نصب ولیعهد، همزمان با روز میلاد خاتم انبیاء، را در بر خواهد گرفت.
- آغاز: «یادگار دودمان فریدون و جسم فرزند ملک الملوک عجم شاهزاده معین‌الدین میرزا در سال ۱۲۶۸ چهار ساعت پیش از آن که آفتاب در جهت مغرب افول کند در طهران متولد گشت».
۱۴. سواد خلاصه و قفنامه قنات ناصریه در سال ۱۲۷۳ق (ص ۷۹-۸۰)
- آغاز: «همانا در این اوان قنات جدید مسّی به ناصریه دولت‌خانه که از جانب غربی دارالخلافت احداث و جاری شده بدین موجب وقف مساجد و مدارس».
۱۵. اسم اولاد ناصرالدین شاه (ص ۸۰-۸۲)
- بخش دیگری از همان تاریخ قاجاریه است که شرح آن گذشت.
۱۶. کشف الغرائب (مجدیه) (ص ۸۵-۱۶۰)
- مؤلف: محمد خان سینکی لواسانی، مجدالملک (۱۲۲۴-۱۲۹۸ق) کامل.
- فهرستواره، ج ۶، ص ۵۶۰-۵۶۱؛ از صبا تا نیما، ج ۱، ص ۱۴۹-۱۵۶؛ راهنمای کتاب، س ۳، ش ۶، ص ۷۷۳؛ شرح حال رجال ایران، ج ۴، ص ۲۸۶؛ دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۴۱۵.
- آغاز:
- «من گنگ خوابدیده و عالم تمام کر
من عاجزم ز گفتن و خلق از شنیدنش
تنزلات محسوسه و امراض مزمنه که از این ریاست
بیحرکت انا فانا عارض دولت ایران می‌شود».
- انجام: «و نفاذ احکام عقل و نسخ فتاوی نفس و آسایش رعیت و آبادی مملکت تا در میانه خواسته کردگار چیست والسلام علی من اتبع الهدی لا الهوی».
۱۷. نام میر سراج قمی و مولی فتح‌الله مفسر که تاریخ و فاشان در دیوان محتشم کاشی آمده (ص ۱۶۲)
۱۸. صورت عمر طبیعی حیوانات و طیور که به تجربه تا به حال معین کرده‌اند (ص ۱۶۴)
- شامل مدت عمر طبیعی ۱۶ حیوان.
۱۹. یادداشت‌هایی برای انشا (ص ۱۶۶-۱۷۰ و ۱۸۰)
۲۰. اشعاری درباره زن (ص ۱۸۲-۱۸۳)
- آغاز:
- آن زنی را که پشت شد چو کمان
نفسش راست همچو تیر شود
۲۱. قصیده ناصر خسرو علوی (ص ۱۸۵-۱۸۶)
- مؤلف: ناصر خسرو قبادیانی بلخی (۳۹۴-۴۸۱ق)
- آغاز:
- الهی عرض و طول عالمی را
توانی در دل مور آفریدن
۲۲. از رساله حسن و دل منسوب به آقا محمد بیدآبادی (ص ۱۸۷)
- مؤلف: محمد بن محمد رفیع بیدآبادی (-۱۱۹۸ق)

- فهرستواره، ج ۶، ص ۳۴۹ و ج ۷، ص ۵۰۹-۵۱۰؛
مدرسه قنبرعلی خان تهران، ص ۶۴؛ اوراق عتیق، ج ۱،
ص ۱۰۰.
۲۳. اسم ۷ منظومه محتشم کاشانی «ص ۱۸۸»
۲۴. عهدنامه ایران و انگلستان «ص ۱۹۴-۱۹۵»
ذیل عهدنامه تجاری سال ۱۲۲۹ق که در دارالخلافه در
۱۲۵۷ق در دو فصل امضا شد.
از آغاز افتادگی دارد.
- آغاز موجود: «طریق به یمن الطاف خداوند یگانه جلت
نعمائه و عظمت آلائه از روزی که عهد الفت ما بین دو
دولت ذی شوکت ایران و انگلیس».
- انجام: «این عهدنامه تجارت ما که وکلای مختار
دولتین هستیم در دارالخلافه طهران ۱۲۵۷ هجری به
خط و مهر خود مرقوم و مختوم نمودیم».
۲۵. عهدنامه تجاری ایران و بلجیق «ص ۱۹۵-۱۹۸»
منعقد شده در ۱۲۵۷ق در اسلامبول.
- آغاز: «اعلی حضرت کیوان رفعت مشتری سیرت بهرام
سطوت خورشید شوکت ناهید بهجت عطارد فطنت».
- انجام: «در عهدنامه مبارکه که سابقاً منعقد گشته است
لفظاً به لفظ مندرج شده بتاریخ ۱۲۵۷ در اسلامبول
مبادله گردید».
۲۶. عهدنامه دولت ایران با دولت جمهوری یونانی
شمالی «ص ۱۹۹-۲۰۳»
در ۱۲۷۳ق در اسلامبول.
- آغاز: «چون اعلی حضرت کیوان رفعت خورشید رایت
فلک رتبت گردون حشمت خسرو اعظم خدیو انجم».
- انجام: «که در دو نسخه به زبان پارسی و انگلیسی به
تاریخ هزار و دو بیست و هفتاد و سه هجری مطابق هزار و
هشتصد و پنجاه و شش عیسوی در اسلامبول مرقوم
گردید».
۲۷. قرارنامه تجاری ایران و روس «ص ۲۰۳-۲۰۸»
در ۲۲ شوال ۱۲۵۹ق.
آغاز: «قرارنامه تجارتی مابین ایران و روس. فقره اول
باید جمیع مستندات خرید و فروخت و تملکات و غیره
من بعد در دیوانخانه معتبر».
- انجام: «به جهت رفع گفتگو باید قبل از وقت از دیوان
اعلی و رعیت اذن حاصل کند. تحریراً فی ۲۲ شهر شوال
المکرم یکهزار و دو بیست و پنجاه و نه هجری ۱۲۵۹».
۲۸. یادداشت‌هایی برای انشاء «ص ۲۰۹-۲۱۶»
۲۹. منشآت «ص ۲۱۶-۲۲۴» (نامه نگاری - فارسی)
مؤلف: عبدالوهاب بن محمدرحیم نشاط اصفهانی،
معمدالدوله (۱۱۷۵-۱۲۴۴ق)
مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۷۴۸؛ دنا، ج ۱۰، ص ۱۵۳.
آغاز: «از مرحوم نشاط اصفهانی علیه الرحمه است.
در حالتی که ملا عبدالله مدرس را نایب الزیاره قرار
داده اند از جانب پدر خاقان مغفور عمده العلماء الاعلام
ملا عبدالله قصی الله و صوله الی مقام الرضا».
۳۰. ترتیب قشون «ص ۲۲۶-۲۳۸»
به خط سیاق.
و چند مورد دیگر نمونه‌های عناوین مخصوص خط
سیاق و فردنویسی.
۳۱. رؤسای دوازده فوج توپخانه و تعداد نفرات آنها
«ص ۲۳۸»
۳۲. ناسخ التواریخ «ص ۲۳۹-۳۳۳» (تاریخ - فارسی)
مؤلف: عباسقلی بن محمدتقی سپهر کاشانی، لسان‌الملک
(۱۲۶۸-۱۳۴۲ق)
مقدمه مفصلی است که فرزند مؤلف پس از درگذشت
پدرش (در چهارشنبه ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۲۹۷ق) نوشته و
در آن به ادامه دادن تألیف کتاب ناسخ التواریخ به دست
خودش اشاره کرده است. وی در مقدمه ناصرالدین شاه

- فهرستواره، ج ۳، ص ۱۹۳۷؛ تاریخ تذکره‌های فارسی، ج ۲، ص ۷۳-۷۷.
- آغاز: «در دبستان معارف انگریز آموزگار بر مسند افادت چون محیط موج می‌زد و در عرشه افاضت از هر اوج».
- انجام: «طهران چیزی نیست که نیست. گروهی از متجنده منصور که به این مشق مأمورند خود هم می‌سازند و هم می‌نوازند».
۳۳. فرمان اعطای لقب و نشان «ص ۳۳۴»
در ۹ ربیع‌الاول ۱۳۱۰ ق. در نسخه ما متن فرمان نیامده و تنها به ذکر اسامی و نشانهای اعطایی اکتفا شده است.
۳۴. سواد فرمان شاه عباس صفوی که در مسجد انجدان می‌باشد «ص ۳۳۴»
به تاریخ رجب ۱۰۳۶ ق.
- آغاز: «حکم جهان مطاع شد آن که چون همیون همت والا نهمت ملکی نیت صافی طویت نواب همیون ما به ترفیه حال شیعیان اثنی عشری».
۳۵. منشآت «ص ۳۳۵-۳۵۰» (نامه‌نگاری - فارسی)
مؤلف: محمد مهدی بن محمد نصیر استرآبادی (زنده در ۱۱۶۰ ق)
- آغاز: «من کتاب انشای میرزا مهدی خان. بهین فرزند نادر خاک مهین سلاله دودمان افلاک دراری اربعه فلک حلالیت».
- انجام: «در طریق فدویت ثابت قدم و با درستکاری توام باشد».
۳۶. شرح حال میرزا طاهر دیباجه نگار اصفهانی «ص ۳۵۲-۳۵۶»
شرح حال ستایش‌آمیز میرزا طاهر دیباجه‌نگار اصفهانی متخلص به شعری (۱۲۲۴-۱۲۷۴ ق) است.
در صفحه ۳۵۶ به نام او و کتابش گنج شایگان اشاره شده است.
۳۷. ابنیه و آثار دوره ناصری در ایران «ص ۳۵۷-۳۶۸»
شرح و توصیف ابنیه و آثار ساخته شده در تهران و ایران در دوره ناصری است. شامل باغها و کاخها و مدارس و مساجد و خیابانها و قناتها و موزه.
- ۳۶۱ در میان این رساله اضافی است و مربوط به یادگیری آداب نامه‌نگاری است که به اشتباه کتابت شده.
- آغاز: «ایجاد سالنامه که اروپائیان الماناک گویند و آلماناکهای... (جای دو سه کلمه سفید). برخی از آثار مادیه و مآثر حسیه چه بر سبیل ابداع و ایجاد».
- انجام: «از الوان گلکهای فنون ریاحین بر صفحه گلزار اشعار می‌رویانند و اشکال نعر و تصویرات شگفت می‌پروانند».
۳۸. تاریخچه استفاده از چای و شکر در ایران «ص ۳۶۸-۳۶۹»
آغاز: «چای اگر چه قبل از ظهور این دولت وارد ایران گردیده است اما مثل اغلب طیبات و مواد تنعم».
۳۹. درجات چهارگانه عقل از نگاه فلاسفه «ص ۳۶۹ و ۳۷۲»
۴۰. نامه‌نگاری «ص ۳۷۰»
۴۱. روزنامه رسمی ایران «ص ۳۷۱-۳۷۲»
گزیده‌ای از اخبار مختلف و نوشته‌های روزنامه رسمی ایران در ربیع‌الثانی ۱۳۱۰ ق است.

آغاز: «حکومت همدان و ریاست قشون آن جا را به جهانسوز میرزا دادند با منصب جلیل و امتیاز نبیل امیر تومانی و یک قطعه نشان».

۵۰. فهرست چهار رساله مجموعه «ص ۳۹۹»

شامل منتخبات مقامات حمیدی، کلمات عبید زاکانی، دیباچه کتاب امام حسن^(ع)، کلمات قزوینی.

۵۱. معادل رویه انگلیس و ریال ایران «ص ۴۰۰»

۵۲. تاریخ ورود و خروج پست «ص ۴۰۰»

مربوط به خطوط شهرهای مختلفی مانند خراسان و کرمان و استرآباد و مازندران و هندوستان و فرنگستان و یزد و فارس و... .

۵۳. فرمان اعطای منصب امیر تومانی به حسینقلی خان مخبرالملک سرتیپ اول مدیر تلگرافخانه‌های ممالک محروسه «ص ۴۰۱»
در ربیع الاول ۱۳۱۰ ق.

۵۴. صیغ العقود «ص ۴۰۲»

یادداشت کوتاهی درباره صیغ العقود و متعه و ازدواج است.

آغاز: «نقل من صیغ العقود. بدانکه در صیغه متعه تعیین مدت و مبلغ شرط است پس وکیل زن بگوید متعت».

۵۵. مقامات حمیدی «ص ۴۰۳-۴۳۶» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد بن عمر محمودی بلخی، حمیدالدین (۵۵۹ق)
گزیده‌ای از مقامات حمیدی است.
رک: ش ۸۸۰۹/۱.

آغاز: «الحمد لله الذی میزنا عن طبقة الانعام وخصنا بمزایا الانام... سیاس و ستایش خداوندی را که بیاراست ارواح ما را به وجود اصل و بیپیراست اشباح ما را به سجود وصل».

انجام: «و طعامهای خورده برآرند و از حیثهاکه

آغاز: «عبدالمجید میرزا امیر تومان میرآخور ولیعهد حکمران اردبیل و مشکین و قراجه داغ عین الدوله شد».

۴۲. بیع نامه «ص ۳۷۳»

مربوط به خرید و فروش مزرعه خانیه در آشتیان از توابع دارالمؤمنین قم در ۱۲۵۵ ق.

۴۳. فرمان اعطای پست و نشان به میرزا رضا خان سرهنگ «ص ۳۷۴»

فرمان درجه سیم سرتیپی و اعطای نشان و حمایل آن به میرزا رضا خان سرهنگ مهندس در ۹ جمادی الاول ۱۳۱۰ ق تخاقوی ئیل.

۴۴. روزنامه رسمی ایران «ص ۳۷۵-۳۷۶»

شامل گزارش انتصابات و اعطای القاب در ماه جمادی الاولی ۱۳۱۰ ق.

آغاز: «روزنامه شهر جمادی الاولی ۱۳۱۰. میرزا حسین خان نوری مستوفی آمل و محاسب اداره... و احتساب دارالخلافة به اقتضای لیاقت موروث».

انجام: «میرزا فرج الله خان وزیر عربستان بنان السلطنه است. شاهزاده عمیدالدوله حاکم شاهرود و بسطام است».

۴۵. وقفنامه بقعه امیر سهل بن علی بن ابی طالب در آستانه عراق «ص ۳۷۶»

۴۶. سواد فرمان شاه عباس اول در باب آستانه سهل بن علی «ص ۳۷۷»
در شوال ۱۰۰۱ ق.

۴۷. القاب و نشانهای واگذار شده در جمادی الثانی ۱۳۱۰ ق «ص ۳۷۷»

۴۸. نامه نگاری «ص ۳۷۸-۳۷۹»

۴۹. روزنامه رسمی ایران «ص ۳۸۴-۳۸۸»

مورخ ۲۴ ربیع الاول ۱۳۱۰ ق.

۴۳. فرمان اعطای یک قبضه عصای مرصع به صدیق الدوله
«ص ۴۵۵-۴۵۷»
از طرف ناصرالدین شاه قاجار در ربیع‌الثانی ۱۳۰۱ق.
درج شده در روزنامه رسمی.
۴۴. فرمان اعطای لقب خاتم الاطباء به میرزا محمدخان
طیب افواج قراول خاصه و شرح اقدامات او
«ص ۴۵۷-۴۶۰»
آغاز: «در اوقات شیوع این غایلهٔ هایلله دمی از تدارک
حفظ نفوس محترمه خلق نیاسوده الحق».
۴۵. شرح کشته شدن میرعماد «ص ۴۶۱»
۴۶. روزنامه حکمت «ص ۴۶۲»
خبرهایی از شمارهٔ پنجم آن است.
آغاز: «روزنامه حکمت، شماره پنجم، ایران، حدود
شرقیش بلاد افغان و ثغور غربی آن ولایات اناتولی
عثمانی و عراق عرب».
۴۷. فرامین سلطنتی «ص ۴۶۵-۴۸۲»
صورت فرمانهای نظامی و حکومتی سالهای
۱۳۰۹-۱۳۱۱ق است.
آغاز: «فی شهر ربیع‌الاول ۱۳۱۰. آن که چون مقرب
الحضرة الخاقانیه میرزا علی اکبر خان یاور که از».
۴۸. نامه حواله محصولات نخلستان بر مرقد مطهر و مشهد
مقدس پیامبر اسلام^(ص) «ص ۴۸۹-۴۹۰»
۴۹. فی الانشاء «ص ۴۹۰-۴۹۸»
دستورالعمل و راهنمایی برای نوشتن نامه به طبقات
گوناگون شیوخ، علما، قضات و... است.
آغاز: «فی الانشاء. انشاء در عرف فضلاء عبارت
است از دانستن... و کردن ابکار معانی به عرض در
عبارات و جواهر زواید».
۴۹. ضعف من علل النحویین خوانند به حکم... ید و بیضا
نمایند».
۵۰. منتخبات عبید زاکانی «ص ۴۳۷-۴۳۸»
مؤلف: عبیدالله قزوینی، عبید زاکانی (۷۷۱ یا ۷۷۲ق)
آغاز: منتخبات عبید زاکانی که از قریه زاکان قزوین است.
ای خواجه مکن تا بتوانی طلب علم
کاندر طلب راتب هر روزه بمانی
۵۱. منشآت «ص ۴۳۹-۴۴۱»
شامل دو نامه انتصاب و آزادنامه.
آغاز: «بسم الله تعالی. چون وزیران قضا و دبیران
کارخانه اعطی کل شیء خلقه ثم هدی رقم».
۵۲. روزنامه حکمت «ص ۴۴۱-۴۴۴»
شامل مقاله‌ای از روزنامه حکمت درباره مطبوعات و
دنیای نوین.
آغاز: «روزنامه حکمت که نقشه عالم و مطبوعاتست
عنوان کرده افکار خویش نموده به عبارت... به شرح آن
پرداخته. سبب مادی ترقی جهانیان و موجب استواری
پایه عزت مردمان همان پرتو آفتاب جهانتاب عالم
مطبوعات و تحریر بود».
۵۳. انجم: «از هر جا که کمال سودی داشتند جز از زیان
بهره نبردند».
۵۴. فرامین متعلق به نشان «ص ۴۴۵»
آغاز: «فرامین متعلق به نشان. نشان موضوع است در
ازاء یک امر معنوی که حاصل می‌شود از برای اشخاص
از مجاهدات بلیغ آنها».
۵۵. منشآت «ص ۴۴۸-۴۵۱»
نمونه‌های آموزشی نامه‌نگاری است.
۵۶. روزنامه حکمت «ص ۴۴۶-۴۴۷ و ۴۵۲-۴۵۴»
درباره اوضاع اقتصاد و سیاست ایران و جهان است.

استاد کریم، نواب اسحاق میرزا میرآخور حضرت ولیعهد، یحیی خان معتمد الملک، حاجی خسرو خان کرمانی، ملا محمود ملاباشی حضرت ولیعهد، به نایب الحکومه قم، مرحوم سردار کل، مرحوم اردشیر میرزای رکن الدوله، خیرالله افندی وزیر مختار دولت عثمانی، شیخ محمد.

ملک، ج ۴، ص ۷۹۲؛ ملی تهران، ج ۱، ص ۴۲۰-۴۲۱ و ج ۵، ص ۳۱۶ و ۳۲۱ و ج ۶، ص ۴۸۶؛ مجلس، ج ۲۳، ص ۲۹۱-۲۹۲، ش ۹۹۹/۱ طباطبایی؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ص ۱۲۳؛ دانشگاه تهران، ج ۱۳، ص ۳۲۹۹. آغاز: [رقعه‌ای که به جناب مستوفی الممالک نوشته‌اند]. فدایت شوم. شیخ اسدالله که نمک پرورده آن حضرت و دعاگوی قدمت است سابقاً در حضور عالی عرض حالی شد که وظیفه مستمر در حق او مقرر شود». انجام: «کارش اگر شش میخه نشود اسبان اصطلب خاصه بی نعل در کوه و دشت نخواهند گشت و الا در زمین سخت مثل این بنده بدبخت شل و لنگ خواهد شد».

۷۷. منشآت (ص ۶۰۳-۶۱۳)

شامل نامه مرحوم میرزا تقی آقای صاحب دیوان علی آبادی و نامه میرزا محمد بروجردی به میرزا کاظم ولد خودش.

آغاز: «غازه رخسار شاهد سخن که از حجره جان به حجله زبان گراید و در انجمن شهود به منصفه بیان جلوه گر آید».

۷۸. مقاله نامه دولت ایران و عثمانی (ص ۶۱۵-۶۲۳)

آغاز: «مقاله نامه‌ای که در تاریخ ۲۱ فی (کذا؛ ذی) قعدة سنه ۱۲۹۲ موافق با کانون اول ۱۲۹۱ در میان سفارت کبرای دولت علیه ایران با باعالی منعقد گردیده است. اولاً تبعه دولت علیه ایران که در خاک عثمانی هستند در جنایت».

انجام: «مثل سایر تبعه‌های ایران هستند و زن هم بر تبعیت شوهرش تابع می‌باشد».

۷۰. روزنامه حکمت (ص ۴۹۹)

از شماره ۱۳.

آغاز: «روزنامه حکمت شماره ۱۳. ای وطن عزیز و ای خاک غیرت اگر توجه شیرین مقامی وجه دلچسب مکانی».

۷۱. اشعار (ص ۵۰۰)

(عربی) از مجنون عامری، لیلی، ابن رشیق و حریری.

۷۲. برگزیده‌های نثر فنی عربی (ص ۵۰۱-۵۰۳)

شامل بخشهای کوتاهی از نوشته‌های عبدالله بن قتیبه، یونس نحوی، ابن عمید و خسرو.

۷۳. مجموعه القابی که در عناوین نامه‌ها استفاده می‌شود

(ص ۵۲۳-۵۲۴)

۷۴. صورت فرمان سرتیپی که برای مهندس معدن نوشته

شد (ص ۵۲۶-۵۳۰)

نمونه فرمان نویسی است.

۷۵. منشآت (ص ۵۳۴-۵۴۹)

نمونه‌های مختلف برای انواع نامه‌نگاری از قبیل وفتنامه و مبايعه نامه و جز آنهاست.

آغاز: «هو. من معتمد مرحوم. اسحق (?) ساحت مازندران نیکوتر از آن است که به تحریر درآید و لو ان ما فی الارض من شجرة اقلام در فرح آباد ساری صفای سوری».

۷۶. منشآت (ص ۵۵۲-۶۰۱) (نامه نگاری - فارسی)

مؤلف: محسن میرزا میرآخور بن عبدالله میرزا دارا (سده

۱۳هـ)

در نسخه ما این نامه‌ها هست: به مستوفی الممالک، به معتمد الملک، مرحوم صدراعظم نوری، مرحوم ملک قاسم میرزا، ملا محمود ملاباشی حضرت ولیعهد، تسلیت نامه مادر نصره الدوله، شرحی در حبس و بسند

نسخه از آغاز افتادگی دارد. به جای صفحات افتاده ۷ صفحه سفید مجدول و آماده کتابت صحافی شده که نشان دهنده میزان افتادگی است (شامل دیباچه کتاب و یک نامه از آغاز).

مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۱۳-۱۵؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۹۷-۱۰۳ (با فهرست مفصل نامه‌ها)؛ پیوست بریتیش لایبرری، ۱۹۹۸م، ص ۱۸؛ دنا، ج ۵، ص ۱۰۹۰-۱۰۹۱. آغاز موجود:

«سرشک من که ز طوفان نوح دست ببرد

ز لوح سینه نیارست نقش مهر تو شست
فیض فیاض ازل و وهاب لم یزل برکات آن ذات فلک
سمات ملک صفات قطب آسمان ولایت خرشید طریق
هدایت».

انجام: «و جلوه عرایس حصول امالش در جلوه گاه
ازمنه حال و استقبال بر وفق رضای حال بمحمد و آل».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۹هـ.

عناوین و نشانیها و جدولها شنگرف. بین پاره‌های
اشعار دوایر توپر شنگرف و در مواردی سه ویرگول
مثلث شکل، معنای کلمات دشوار به خطی جدیدتر
در حاشیه صفحات نوشته شده است. در صفحه
آغازین نسخه این یادداشتها دیده می‌شود: نام کتاب
به صورت «سواد مراسلات سلاطین و بزرگان»، غزلی
از اسدالله، دو معما به نامهای محمد و علی نوشته
شده در ۱۱ ذی الحجة الحرام ۱۲۷۰ق سنه پارس نیل.
دارای ۴ برگ الحاقی در آغاز که برای کسرنویسی
افتادگیهای ابتدای کتاب آماده شده است. در برگ ۴
الحاقی آغاز نسخه رقعہ کوتاهی به خط سده ۱۲ و
۱۳هـ نوشته شده است. در برگ آخر نسخه نوشته
شده: «امانت احمد». رکابه دار. جزوها ۱۰ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

چهار، ۲۱۱ برگ، ۲۰/۹×۱۳/۳، ۱۹ سطر، ۱۴×۸.

جلد: تیماج قهوه‌ای، با جدول بندی ساده و گرهی.
قطر: ۲/۹.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۲۳۱۳۱]

۷۹. فایده کوتاهی درباره باب افعال «ص ۶۳۲»

۸۰. اصطلاحات فلسفی «ص ۶۳۴-۶۳۵»

آغاز: «در اصطلاحات مهیت. بدان که شیء عقلا سه قسم
است: وجود و مهیت و عدم. و بعبارۀ آخری نور و ظل و
ظلمت و به فارسی بود و نمود و نابود».

۸۱. فایده در نحو عربی «ص ۶۳۵»

۸۲. بستان السیاحة «ص ۶۳۶-۶۳۹»

مؤلف: زین العابدین بن اسکندر شیروانی (۱۱۲۴-۱۲۵۳ق)
بخشی از دیباچه کتاب است.

فهرستواره، ج ۱، ص ۶۶-۶۷؛ دانشگاه تهران، ج ۱۵،
ص ۴۰۶۹-۴۰۷۰؛ دنا، ج ۲، ص ۴۹۵-۴۹۶.

آغاز: «از دیباچه کتاب بستان السیاحة است.

زینت ده مثال دل‌ویز زمره شد

روشنگر جمال خوش آفتاب گشت

پادشاهی چنین خدائی و کبریائی چنین توانایی را».

خط: نستعلیق و شکسته، تاریخ کتابت: اوایل سده

۱۴هـ.

عناوین مشکى. صفحات زیادى در نسخه سفید
مانده است. با یادداشت احمد گلچین معانی در آغاز
که این نسخه را دیده بود. سطور چلیپا و معمولی،
جزوها ۸ و ۱۲ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی، از انواع مختلف.

شش، ۳۲۰، یک برگ، ۲۱/۸×۱۲/۶، سطور و اندازه‌ها
مختلف.

جلد: جرم قهوه‌ای ضربی با ترنج منقش به گل و مرغ.

قطر: ۳/۹.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۰۶۹۱]

(۸۹۶۹)

ریاض الانشاء (نامه نگاری - فارسی)

مؤلف: محمود بن محمد گاوآن، خواجه جهان (۸۰۸-۸۸۶ق)

انجام: «تا درین حال میان در میان تبریزیان و الوندیان خصومت است. و در آیتی مراد از مکاران الوندی نفس و شیطان است زیرا در میان حسن ظاهری و شیطان تصرف بسیار است معنی بیت بر ظاهر است».

انجامه: «قد وقع الفراغ من تحریر شرح بعض ابیات خواجه حافظ قدس سره العزیز وانا الحقیق المذنب الاسبیر المقید بقید الذنوب صالح بن الشیخ یوسف بن الشیخ مولان بن الشیخ عزین (؟)، کمی پارگی دارد) بن الشیخ شمس الدین بن الشیخ محمود الملقب بالشیخ مولان. اللَّهُمَّ اغفر لهم واحشرهم فی زمرة التبیین والشهداء والصالحین بحرمة محمد صلی الله علیه وسلم واله الطیبین الطاهرین وصحابته الاکرمین. آمین والحمد لله رب العالمین فی سنة الف ومأتین وستة وثلاثین من هجرة خیر البریة علیه افضل الصلاة والحيّة (کذا؛ التّحیة) انا وان کنتُ ولسنتُ فی مقام ومقال اهل الشرب فاما منذ عشرين سنة مرامی ومنالی ومنامی وبقظتی بل کلّ اوان وزمان مضی عمری فی محبتهم والسعی فی اثرهم ونفسی والشیطان وحبّ الدنیا قعدونی عن الوصول والمطلوب. اما بعد فانّ النبی صلی الله علیه وسلم قال المرء محشور مع من احبّ وانا احبّ وانا تراب اقدامهم ومتشبّث بهم محقق من متشبّث باذیال المقبل فهو مقبل».

خط: نستعلیق، کاتب: صالح بن شیخ یوسف بن شیخ

مولان بن شیخ عزین (؟) بن شیخ شمس الدین بن

شیخ محمود ملقب به شیخ مولان. تاریخ کتابت:

۱۲۳۶ق.

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز ابیات و کلمات

معنا شده و عبارات عربی خط شنگرف، بین پاره‌های

اشعار علائم نقطه و ویرگول شنگرف کشیده شده

است. تعداد و شکل قرار گرفتن آنها بستگی به

سرعت کتابت محرّر متفاوت است و همه جا یکسان

نیست. در حاشیه تصحیح شده.

یادداشت‌های دو برگ الحاقی آغاز نسخه: نام کتاب به

صورت «تفسیر حافظ نظم شیخ یوسف بن شیخ

مولان»، تملک محمد عطاری در مهاباد، مهر بیضوی

کوچکی که نقش آن شاید «یا عماد» باشد. تملک

(۸۹۷۰)

طور معانی (طومار معانی؛ شرح دیوان حافظ)

(عرفان-فارسی)

مؤلف: زین العابدین ابراهیم آبادی (سده ۱۲هـ)

گزارش «استعارات و عبارات و مرکبات و تفضیلات و معانیهای ابیات مشکلات و اصطلاح دیوانگان ازل» دیوان حافظ است. «خلاصه آن که این اسرار ترجمان دیوان غیب اللسان که مسمی به شرح طور معانی است». مؤلف در آغاز کتاب گوید: «روزی در مجلس اهل تصوف مذکور بیت دیوان حضرت ایشان در میان آمد. معانی به هیچ وجه بر روی کار نیامد که تا مقبول اهل عقول گردد و هم درین فکر روز گذشت. شب در آمد. نصف اللیل صورت مبارک حضرت خواجه به لباس قلندری و شوکت سکندری به نظر درآمد که از نور تاب آفتاب جمالش خانه تیره درون را بیت الله ساخت و سینه کثیف را از هر کثافت پرداخت. از لطف و عنایت بی نهایت معنی این بیت را به نوعی منکشف گردانیدند که تمام اسرار دیوان بر فکر من متحقق گشت».

پس از خطبه کتاب مقدمه‌ای درباره معنای کلماتی است که در دیوان به رمز و اشاره از آنها صحبت شده و از برگ ۷ر معنای ابیات دیوان حافظ به ترتیب شروع شده است.

نوشته شده در ۱۱۱۸ق.

کامل.

منزوی، ج ۵، ص ۳۵۰۴؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۶۴۴؛ مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۱۶۰۲-۱۶۰۳؛ گلپایگانی (جدید)، ج ۵، ص ۲۸۶۴-۲۸۶۵؛ مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، ج ۱، ص ۵۹۴-۵۹۵.

آغاز: «بعد از حمد و ثنای ذات مطلق که از فهم و ادراک بشر در بحر صفات خویش آشنا و از تاب ضمیر منیر آفتاب خود... ذره بی مقدار زین العابدین زین الله بصره... مولد عنصر وجودش و منشأ گوهر شهودش ابراهیم اباد حفظه الله تعالی عن الافات... الایا ایها الساقی ادر کاساً وناولها... الا موضوع است از برای خبردار کردن و گاهی استعمال می‌کنند برای عرض یا به جهت اندا».

- محمد مولوی زاده. تملک محمد مولوی بن حاج عبدالله مولوی در جمادی الاول ۱۳۴۰ق، چندین بیت از اشعار حافظ و دیگران که یکی از آنها تاریخ روز چهارشنبه سال ۱۳۷۶ق دارد و در حالت عجز و ملال نوشته شده است.
- برگهای ۱ و ۲ و ۱۱ و ۱۲ نونویس از سده ۱۴ه. تا برگ ۲۰ بخشی از بالای صفحات از بین رفته و یک یا چند سطر اول هر صفحه روی کاغذ جداگانه‌ای نوشته و به نسخه الصاق شده است. پایان نسخه یک صفحه منقولاتی از تذکرة الاولیاء درباره جنید بغدادی (۶۹ پ). این مطلب ادامه داشته ولی نسخه افتادگی دارد. جزوها ۱۰ برگی، رکابه دار.
- کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. تهنقش دار با نشان تجاری و BG و CAPENADES.
- دو، ۶۹ برگ، ۱۳/۸×۲۱/۷، ۱۸ سطر، ۱۵×۹.
- جلد: تیماج مشکی مجدول یک لا فرسوده. قطر: ۱/۲.
- خریداری از احمد طاهری کاشانی در خرداد ۱۳۴۸ش.
- [شماره ثبت: ۷۸۷۵۵]
- (۸۹۷۱)
- جنگ:**
۱. روایتی از پیامبر اسلام (ص) و نماز خواندن ایشان بر جنازه عبدالرحمن «۱ ر»
۲. اشعار «۱ پ - ۹ پ»
- در نسخه با نام: «نکاة شعری از هر قسم».
- از این کسان: قصیده ترسائییه خاقانی و قصاید دیگری از او، حالتی، حکیم رکن، خواجه حسن ثنائی، فیضی، عرفی، مولانا طفیلی لاهیجی سلمه الله، طالب، قصه طوطی از مقالات مولوی معنوی و اقدسی.
۳. نان و حلوا «۱۰ پ - ۱۳ پ» (ادبیات - فارسی)
- مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
- از انجام افتادگی دارد.
- رک: ش ۸۸۰۶/۱.
- انجام موجود:
- از بیرون طعنه زنی بر ما یزید
وز درونت نیک می‌دارد یزید
۴. اشعار پراکنده «۱۴ ر - ۱۶ ر»
- از این سراینندگان: غزل از شیخ نظامی، عرفی شیرازی، آصفی.
۵. منقولاتی از عجایب الاقالیم «۱۶ ر - ۱۷ پ»
- آغاز: «من عجائب الاقالیم. حضرموت ناحیه ایست در زمین یمن شرقی وی عدن است و آن ناحیه قدیمست. مردی از حضرموت حکایت می‌کند».
۶. شعر «۱۸ پ»
- از ظلی. نوشته شده در غره ماه رجب در دارسلطنه طهران.
۷. شرح حدیث پیامبر (ص)
- «۱۹ پ - ۲۰ پ و ۲۳ ر - ۲۸ پ» (حدیث - فارسی)
- آغاز: «روی عن النبی صلی الله علیه وآله انه قال سبعة یظلمهم الله فی ظله یوم لا ضل (کذا) الا ظله امام عادل وشاب فی عبادة الله... پادشاهها هر کجا بیچاره در مانده‌ای است پناه او درگاه تست. هر کجا سوخته محنت زده‌ای است ملجا بارگاه تست. ما سوختگان وقتیم».
- انجام: «و اگر دولتت مساعدت نکند و محتاج همچون خودی گردی نانت نهد و آبت ببرد. قدر این غمها بشناس. والسلام».
۸. ذکر امیر الامراء قابوس بن وشمگیر «۲۱ ر»
۹. من عجایب الاقالیم «۲۱ ر - ۲۱ پ»
۱۰. اشعار «۲۱ پ»
- از: ملا مؤمن حسین یزدی، شیخ اوحدی، شیخ عطار

۱۷. یک رقعہ دوستانہ «۴۱ پ»
 ۱۸. نصایح بوزرجمهر «۴۲ ر»
 مثنوی کوتاهی در ۱۸ بیت است.
 آغاز:
 داشت بوزرجمهر فرزندی
 داد روزی ز حکمتش پندی
 کای دل و جان به صحبت تو گرو
 سخن من به گوش جان بشنو
۱۹. یک رقعہ دوستانہ «۴۲ پ»
 ۲۰. سه تاریخ تولد «۴۳ ر»
 مربوط به سه فرزند محمدرحیم خان بن حاجی اسمعیل
 خان قاجار به نامهای محمود و محمدحسن و
 محمدمحسن در سالهای ۱۲۴۶ و ۱۲۴۸ و ۱۲۵۴ق، با
 شرح و توضیح احوال اجرام آسمانی و زندگی اجتماعی
 خودش. نوشته شده در شنبه ۵ صفر و ۱۸ شوال
 ۱۲۵۵ق به خط محمدرحیم خان.
۲۱. شرح حال تیمورگورکان «۴۳ پ - ۵۰ پ»
 آغاز: «تیمور خان گورکان پسر طراغای از نسل
 قراچارنویان بود و ایام عمرش چون به بیست رسید
 دغدغه جهانگیری بر مزاج مبارکش راه یافت و در آن
 زمان امیر حسین از نسل چنگیز خان پادشاه بلخ بود».
 انجام: «تا خود را به ترکستان رسانید و اراده کرد که به
 جانب خطا رود چون ابتداء براق سفر کردند و لشکری
 را فرمود تا اختیار آوازق راه نمایند تب کرده فوت شد».
۲۲. وصایای افلاطون «۵۱ ر - ۵۱ پ»
 آغاز: «در وصایای افلاطون. می گوید که خدای را
 بشناس و حق او نگاه دار و همیشه همت خود را به تعلیم
 و تعلم مقصور دار».
 انجام: «و از فعل نیک پشیمان مشو. با هیچ کس جدال
 مکن. همیشه ملازم سیرت عدل و مواظبت خیرات باش».
۱۱. مجموعه حکایات مختلف «۲۹ ر - ۳۷ ر»
 ۱۲. نان و حلوا «۳۷ ر - ۳۹ پ» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
 این مثنوی دوباره در نسخه تکرار شده است.
 به همراه مقدمه کوتاهی به نثر در آغاز.
 آغاز: «اما بعد حمد لله علی افضاله والصلوة والسلام
 علی اشرف الخلائق محمد واله فیقول افقر العباد...
 محمد المشتهر ببهاء الدین العاملی».
۱۳. فایده‌ای از مولانا قطب‌الدین علامه در تحفه درباره
 فاصله مکه تا بغداد «۳۹ پ»
 ۱۴. دو مثنوی کوتاه «۴۰ ر - ۴۰ پ»
 شامل حکایت زاغ و کیوتر و حکایت پیرزن که از
 حضرت سؤال کرد.
 آغاز:
 عارفی طوف کنان رفت به باغ
 دید در باغ حمامی با زاغ
۱۵. ترجیع بند در مدح هفت امام مدفون در عراق
 «۴۰ پ - ۴۱ پ» (فارسی)
 آغاز:
 بغداد زیب انجمن هفت کشور است
 زان رو که تخت سلطنت هفت سرور است
 انجام:
 وز هفت کشورند به این هفت بی‌نیاز
 شکر بر وی فضول شده است باز
 این خاک هر دری که فلک خاک این در است
۱۶. دعای طلب علم «۴۱ پ»

۲۳. وصایای ارسطاطالیس «۵۱ پ»
به نقل از کتاب سر الاسرار که به امر مامون از یونانی به عربی ترجمه شد.
بر اثر افتادگی بخش کوتاهی از آن باقیمانده است.
۲۴. اشعاری از سعدی و ابن سینا «۵۱ ر - ۵۱ پ حاشیه»
۲۵. مقاله فی ذکر خلقت آدم^(ع) «۵۲ پ - ۵۶ پ» (فارسی)
آغاز: «الحمد لله الذي خلق الآدم من طين وجعل من الظلمات نوراً والصلوة على خير خلقه محمد... اما بعد فهذه مقالة في ذكر خلقت آدم صفي الله صلوات الله عليه وكنيت او ابوالبشر لقب صفي. چون ارادت الهی متعلق به خلقت او شد.»
انجام: «نوح عليه السلام آدم ثانی است و این بندگان خدای تعالی که کلاً هستند همه از اولاد نوح علیه السلام اند والصلوة والسلام على من اتبع الهدى...»
۲۶. اشعار ثنایی و فضولی «۵۶ پ»
۲۷. [در بیان ظالمان] «۵۷ ر - ۵۷ پ»
آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على محمد وآله اجمعين. اما بعد این فصل است در بیان ظالمان. خدای تعالی غافل از عمل ظالمان نیست.»
انجام: «و بدنامی تمام بود بعد از مرگ و هرگز کسی به اولاد او نیکی نکند.»
۲۸. اشعاری از نسیمی «۵۷ پ - ۵۹ پ»
۲۹. بندی از شرح قصیده متمیه (؟) علی بن سید شهاب همدانی «۶۰ ر - ۶۰ پ»
شرح یک بیت از قصیده خمیه ابن فارض است.
آغاز: «قال رحمه الله لها البدر كاس وهي شمس يديرها هلال وكم يبدو اذا مزجت نجم
- ضمیر لها عائد به مدامه است و بدر مبتداست و کاس لها این جمله خبر وی و واوی حال است.»
انجام: «و حقایق نجوم احوال به ظهور پیوندد. نظم تجلی چون جمالش را مظاهر در وجود آورد ولی چون پرده بردارد عدم بر مظهر اندازد نقل من شرح قصیده المتمیه عن السيد الاعلم الافضل الاكمل الارشد علی بن سید شهاب الهمدانی قدس الله تعالی روحهما العزیز.»
۳۰. اسامی چهارده معصوم «۶۰ پ - ۶۱ ر»
۳۱. بندی از حاشیه شرح چغمینی از ملا علی برجندی «۶۱ ر - ۶۱ پ»
۳۲. ذکر ائمه معصومین^(ع) «۶۲ ر - ۶۴ پ»
۳۳. ذکر چند تن از حکمای کهن «۶۴ پ - ۶۶ پ»
شامل اسلینوس حکیم، سولون حکیم، فیثاغورث حکیم، سقراطیس زاهد.
۳۴. روایاتی از زندگانی پیامبر اسلام^(ص) و دیگر پیامبران «۶۶ پ - ۷۴ پ»
با افتادگی از انجام.
آغاز: «رواة ثقة روایت کرده اند که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روی عن النبی انه قال الدنبي حرام علی اهل الاخرة.»
۳۵. من قصص الانبياء «۷۵ ر - ۷۷ پ»
۳۶. شرح بیت پیر ماگفت خطا بر قلم صنع نرفت «۷۷ پ - ۸۰ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: محمد بن اسعد دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ ق)
کامل.
فهرستواره، ج ۷، ص ۵۵۴؛ دنا، ج ۶، ص ۴۹۶ - ۴۹۷.
آغاز: «لک الحمد اللهم ملهم الصواب وعلی نبیک

سیرت پاکیزه سریرت اساس جهانداری بر عواطف
رعیت پروری نهاده و بر سریر شهر یاری داد مرحمت
گستری داده. بیت

گشاده حشمت او دست عدل بر عالم

کشیده هیبت او پای ظلم در زنجیر».

انجام: «سعی نمایند تا کاری که موجب نیکنامی دنیوی
و سبب نجات و درجات عقبی باشد از ایشان در وجود
آید.

هر مدتی نظر به کسی می‌کند سپهر

هر نوبتی زمین به کسی می‌دهد زمان

چون کام جاودان مستور نمی‌شود

خرم کسی که مانند ازو نام جاودان

تم بالخیر والسعادة».

۴۲. سبحة الابرار «۹۷ پ» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)

ابیات کوتاهی از آن است.

۴۳. [نصایح] «۹۸ ر - ۱۰۸ پ» (اخلاق - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

نیمی از قسم اول از نسخه افتاده اما شامل صد آیه قرآن
است.

قسم دوم: محیط است بر صد کلمه از احادیث مصطفوی
صلی الله علیه و آله و سلم در اغراض متباین.

قسم سیم: جامع است بر صد کلمه از نصایح و موجزات
الفاظ فصحا در مآرب متفرقه.

مؤلف دربرگ ۱۰۶ پ اشعاری از خود نقل کرده است:
انت الذی نصر العفافة هبته

وبه تلود من الزمان المعتدی

فاذا غضبت فکنت ناراً للعدی

فاذا رضیت فانت ما للصدی

از آغاز افتادگی دارد.

آغاز موجود: «کل من علیها فان. کل شیء هالک
الوجهه. مقرر این معنی و مصدق این قول است. ۶۲.
کربتی است کشیدنی و شربتی چشیدنی. کل نفس ذاتقة

الاداب الصلوة المستجاب والسلام المستطاب... و بعد
کلمه‌ای چند در تبیین معنی یک بیت از اشعار لسان
الوقت شیرازی».

انجام: «عجالة الوقت بی اعمال رویتی و استعمال
فکری به زبان کلک دو زبان برآمد و درین مقام حقایق
بسیار و دقایق بی شمار است اما اقتصار نموده شد. والله
اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب».

انجامه: «کتابه العبد ابن محمدرضا محمدکاظم
اصفهانی».

۳۷. نصیحة الملوك «۸۰ پ - ۸۵ پ» (اخلاق - فارسی)

مؤلف: مشرف بن مصلح‌الدین سعدی (۶۹۱-ق)

کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۶۶۶-۶۶۷؛ دنا، ج ۲، ص ۶۴۳.

آغاز: «الحمد الکافی حسب الخلائق وحده. الحمد لله
علی نعمه واسترید (کذا) من کرمه واشهد ان لا اله الا
هو... بعد از ثنای خداوند عالم و دیگر بهترین فرزند آدم
صلی الله علیه وسلم در نصیحت ارباب ملوک و ملکوت
شروع کنیم به حکم آن که یکی از دوستان عزیز جزوی
در این معنی تمنا کرد».

انجام: «یا داود بگو بندگان مرا هرگز بایید خدای از من
کریمتر و هم ازین معنی حق تعالی در قرآن یاد کرده
است قوله تعالی الله لطیف بعباده».

۳۸. ایضاً من قصص الانبياء «۸۵ پ - ۸۶ ر»

۳۹. رباعی «۸۶ پ حاشیه»

شامل دو رباعی از میر مغیث و ملا سروری کاشی.

۴۰. اشعار عرفی شیرازی «۸۶ پ - ۸۹ پ»

مؤلف: محمد بن علی عرفی شیرازی (۹۹۹-ق)

۴۱. حکایات مختلف «۹۰ ر - ۹۷ پ»

آمیخته با نظم.

آغاز: «آورده‌اند که در بلاد فارس پادشاهی بود نیکو

تنها فصل سوم آن در بیان امری که دفع نحوست می‌کند باقیمانده است.

۵۱. در بیان پوشیدن جامه نو و رخت بریدن در روزها «۱۱۷ ر»

۵۲. انسان نامه (قیافه نامه) «۱۱۷ پ - ۱۲۳ پ»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: محمد بن عبدالله قهستانی نوریبخش (۷۹۵-۸۶۹ق)
نوریبخش در باب دوم از مرشد خود خواجه اسحاق ختلاتی و میر سید علی همدانی یاد کرده و سطورری از ذخیره الملوک را آورده است. بنابراین انتساب کتاب به میر سید علی همدانی (۷۸۶ق) درست نیست.^۱
از انجام افتادگی دارد.

فهرستواره، ج ۶، ص ۸۱؛ دنا، ج ۲، ص ۱۹۷-۱۹۸ (معرفی شده ذیل دو عنوان)؛ مجلس، ج ۱۰، ص ۲۰۶۴-۲۰۶۵، ش ۳۹۳۹/۹ و ج ۱۳، ص ۱۵۱، ش ۴۷۶۴/۲ (ناشناخته)؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۷۳۰.

آغاز: «حمد و سپاس و ثنای بی‌قیاس حضرت صانع حکیم را که به موجب خمرت طینة آدم بیدی اربیعین صباحاً به ید قدرت و قلم ارادت خط وجود آدم... اما بعد حمد ربانی معلوم برادران دینی و دوستداران یقینی باد که چون آدمی خلاصه انواع اجناس موجودات دو جهانی است».

انجام موجود: «یعنی اقتدا بدیشان نکنند و انکار ایشان نیز نمایند دل‌زنده صحیح بیدار دل مؤمنان دین‌دار است».

۱. در این منابع کتاب تألیف او دانسته شده است: احوال و آثار و اشعار میر سید علی همدانی، ص ۱۵۹-۱۶۰؛ ملک، ج ۷، ص ۳۱۵؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۱۱۶ و عکسی مرکز احیاء، ج ۳، ص ۱۹۳. علاوه بر آنها در مرعشی، ج ۳۰، ص ۴۸۲ و مجلس، ج ۳۸، ص ۱۸۹-۱۹۰، ش ۱۴۱۴۹/۶ و کتابخانه‌های رشت و همدان، ص ۱۴۹۰ هم با نام مرآت الرجال فیما یعلم من ظواهر الافعال از میر سید علی همدانی دانسته شده است.

الموت. ملائیم این حال و موافق این مقال است». انجام: «۱۰۱. صفاء رنگ زرّ خالص در دیده دبیر نسبت با سواد مداد دوات که اشرف ادواتست حقیر نماید که الدوات انفع الادوات والحریر احذی من التبر فما شیء باحسن من ثیاب علی اطرافه سمّة المداد. ۱۰۲. ایزد سبحانه و تعالی اعتصام بعروة و ثقاء ملاقات پیش از انقضاء (کذا) حبل حیوة کرامت کناد. رزقنی الله قبل حلول ما لا ید منه حصول ما لا عوض له. تم القسم الثالث و الحمد لله وحده و الصلوة علی آله بعده».

۴۴. ادعیه «۹۸ ر - ۱۰۰ ر حاشیه»

نوشته شده در غره ربیع الاول ۱۲۳۷ق.

۴۵. سواد پروانچه اشرف که نواب همایون اعلی به خواجه امیر بیگ نوشته «۱۰۸ پ - ۱۰۹ ر»

۴۶. سواد عرضه داشت خواجه امیر بیگ

«۱۰۸ ر - ۱۰۹ پ»

۴۷. من جامع الحکایات «۱۰۹ پ - ۱۱۰ پ»

۴۸. فال قرآن «۱۱۱ ر - ۱۱۴ ر» (فارسی و عربی)

نویسنده در آغاز مدعی شده این فال نامه در خزانه سلطان محمود بوده و از طرف خلیفه بدو تحفه شده است. با جدول.

آغاز: «بسمله... (پارگی) وقال نعم الفال فال القرآن. بدان که این ضمیر به غایت مجرب است از قول دربار صدر جهان مقتدای اهل ایمان امام العالمین ابو عبدالله جعفر بن محمد صادق... که از اقدام قرب پنجاه سال خاطر بدان گماشت و بهره‌ها گرفت تا این فال را از کلام ربانی تعالی و تقدس استخراج کند».

۴۹. اشعاری از خواجه‌جوی کرمانی «۱۱۴ پ - ۱۱۵ ر»

۵۰. [احکام نجومی] «۱۱۵ پ - ۱۱۷ ر»

بخشهای پراکنده‌ای از یک کتاب نجومی است.

آغاز موجود: «الم تر تعجیب و تقریر لمن سمع بقصتهن من اهل الكتاب و ارباب التوارخ وقد یخاطب به من لم یر ولم یسمع».

انجام موجود: «وهو ضعیف لانه کبعض الکلمة وقرئ بالرفع علی انه مبتدأ محذوف الخبر تقدیره والارحام».

۲. الکافی «۴۱ پ- ۱۱۸ پ» (حدیث- عربی)
مؤلف: محمد بن یعقوب کلینی (۳۲۹ق)
بخشهایی از کتاب عقل و توحید و حجت است.
رک: ش ۹۱۲۹.

آغاز موجود: «محمد بن یحیی عن احمد بن ابی زاهر عن علی بن موسی عن صفوان بن یحیی... باب ان الاثمه علیهم السلام لو ستر علیهم لاخبروا کل امرء بما له وعلیه».

انجام موجود: «فلا تجتمع هذه الخصال كلها من اجناد العقل الا فی نبی او وصی نبی او مؤمن قد امتحن الله قلبه».

۳. خبر الغدیر فی مناقب امیرالمؤمنین^(ع) «۱۱۹ پ - ۱۲۰ پ و ۱۳۲ ر- ۱۳۸ ر» (حدیث- عربی)

مؤلف: محمد بن علی شامی (سده ۱۱۱ هـ)
ذکر فضائل و مناقب امیرالمؤمنین^(ع) مخصوصاً حدیث غدیر خم است: «وبعد فانی طال ما لازمت العلماء الراسخین وباحث مع الفضلاء الممارسین واطلقت عنان الفکر فی تحقیق المسایل و قیدت خیول الجد فی السؤال عن البراهین والدلائل فلم اجد ما یصلح مطلباً للطالبین ولا ظفرت بما یفید فایدة المستفیدین سوی نقلهم لاغلب الاحادیث حکایة لا روایة واعتمادهم علیها وجادة لا درایة وخصوصاً الخبر المشهور... خبر الغدیر». سپس از این که در مشاهد مشرفه به این حدیث بی توجهی می شود گله کرده است: «وهذا من اعجب العجایب واغرب الغرایب واعظم المصایب ان مثل هذا الخبر العظیم... یصیر حاله الی هذا الحال وماله الی هذا المال... وکلما توجهت الی ابراز حاله عاقبتی عوایق الحدیثان واشغلنی نوایب الدهر الخوان خصوصاً لما فی المشاهد

خط: نسخ و نستعلیق. به خط چندین نفر، برگهای ۷۷ پ - ۸۰ پ به خط محمدکاظم بن محمدرضا اصفهانی. تاریخ کتابت: سده ۱۲ هـ.

عناوین و نشانیها در بخشهایی شنگرف و در رساله‌هایی نانوشته یا مشکئی. بعضی از بخشها مانند اشعار چلیبیا. در بعضی از صفحات بخشهایی به خطی جدیدتر در حاشیه نسخه اضافه شده است (مانند ۹۸ ر- ۱۰۰ ر نوشته شده در غره ربیع الاول ۱۲۳۷ق). برگهای ۱ پ - ۳ ر و ۴۳ پ - ۴۴ ر مجدول به زر و مشکئی، برگ ۱ پ مهر بیضوی محو شده، برگ ۷۳ پ و ۱۱۴ ر تملک محمدکاظم ولد حاجی... بک کرجی با مهر جقه شکل او که در بالای آن نقش یک پرنده و در پایین عبارت محمدکاظم با تاریخ ۱۲۵۵ آمده است. برگ ۱۹ ر سه تاریخ تولد مربوط به سال ۱۲۴۷ق در قریه ولیان. حاشیه برگ ۲۱ پ یادگاری به زبان فارسی و فرانسه و در برگ ۲۴ ریادداشت یادگاری در سال ۱۲۲۴ق. رکابدار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره، مرمت و وصالی شده با ته‌نقشی شبیه شمعدانی مزین و کشیده.
یک، ۱۲۳، یک برگ، ۲/۱۶×۱/۲۶، ۲۳ سطر، ۱۸/۵×۹/۵.

جلد: میشن مشکئی ساده. قطر: ۲/۳.
طرز ورود به کتابخانه نامشخص.
[شماره ثبت: ۵۰۸۰۸]

(۸۹۷۲)

مجموعه:

این نسخه بخشهای ناقصی از ۶ کتاب است که با هم در یک مجموعه صحافی شده‌اند:

۱. کنز الدقائق و بحر الغرائب «(۱- ۴۱ ر)» (تفسیر- عربی)

مؤلف: محمد بن محمدرضا مشهدی قمی (۱۱۰۷ق)
از آیه ۲۴۳ سوره بقره تا ابتدای سوره نساء.

کشف النهار، ج ۴، ص ۷۹-۸۲؛ دنا، ج ۸، ص ۸۱۱-۸۱۲.

۴. اثبات افضلیه امیرالمؤمنین^(ع) [۱۲۱ ر - ۱۳۱ پ] (کلام - عربی)

مؤلف: ناشناخته

کتابی کلامی در اثبات برتری و حقانیت شیعه بر اهل سنت و فضائل امیرالمؤمنین^(ع) است.

نسخه از آغاز افتادگی دارد اما از مباحث مطرح شده مشخص است که در دو بخش تنظیم شده:

[العقد الاول]: فی الدلائل العقلية، در ۴۵ دلیل.

[العقد الثاني]: فی الدلائل النقلية، در ۵۵ دلیل.

و در پایان خاتمه‌ای در جمع‌بندی مطالب.

نام مؤلف در کتاب نیامده و در مطالعه نسخه هم نکته‌ای که به کارشناسی کتاب بیاید نیافتیم.

آغاز موجود: «حق و باطل وان فی هذا العالم عالم و جاهل و وواع و غافل و فاسق و عادل و قد ضاع الحق بینها».

انجام: «ولا نظروا فی الدلائل والبراهین. هذا والحمد لله علی ما منحننا من سنن الهدایة واولانا من عظیم الولاية وجعلنا من عبیده المصطفین... وحيث انتهینا الی هذا المقام فنعوذ بالله من خلافات السنية وتشبهات الحنبلية وتخالف الشافعية وروایات الکیسانية و خجل العمانيه وکرب الخطاییه ومقالات الزیدیه ومعالات المشقشقیة وتخیلات الصوفیة وانتحالات السکمانیة والحمد لله اولاً و آخراً».

انجامه: «فرغ من تسویده فی اوایل العشر الثالث من شهر شعبان الفقیر الی الله الغنی علی بن موسی بن علی الفتونی العاملی فی النجف الاشرف فی سنة ثلاث وثلثین بعد الالف من الهجرة النبویة».

۵. الامالی [۱۳۹ پ - ۱۴۵ پ] (حدیث - عربی)

مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ق)

بخشی از کتاب است.

رک: ش ۸۹۳۲/۶۰.

۱. در مقدمه مشخص نشده کتاب به کدام یک از دو سلطان صفوی همانم تقدیم شده اما حدس می‌زنم منظور او شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷ ق) باشد.

المشرفة علی ساکنیها السلم من کثرة التشاوش والاراجین وتراکم الالهوال والاحاویق».

کتاب در ۳ فصل و خاتمه تنظیم شده است. اما به واسطه افتادگی، نسخه ما فصول دوم و سوم را ندارد و تنها عنوان فصل اول و خاتمه کتاب در آن دیده می‌شود: الفصل الاول: فی ذکر مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام. الخاتمة: فهی سلمنا ما ذکرته ایها القايل من الاخبار ووعینا ما وعيته من الآثار والاشعار لکن یلزم ههنا شی آخر وهو ان یکون علی علیه السلام افضل من الانبیاء عدا رسول الله.

تقدیم شده به شاه عباس صفوی^۱ و صدر اعظم او (نام صدر اعظم پاره شده است).

نام مؤلف در مقدمه کتاب نیامده اما از یادداشت کوتاه او در پایان کتاب اسمش مشخص می‌شود. در این یادداشت که به احتمال بسیار زیاد به خط خود مؤلف است آمده: «...الفانیه مصنفه محمد بن علی الشامی غفر الله له ولوالديه وللمؤمنین». کسی بعداً سعی کرده اثر این سطور را محو کند و عبارت جدیدتری روی آن نوشته است: «بلغ قبایلا بحسب الجهد والطاقة وکتب بیده الفانیة محمد بن علی العاملی».

بر این اساس حدس می‌زنم وی همان محمد بن علی بن محمود بن یوسف شامی عاملی باشد که ادیب و شاعر بزرگی بوده و چند سفر هم به ایران و مکه و هند داشته است. رک: طبقات اعلام الشيعة، قرن ۵۱۱ ه، ص ۵۲۲.

در کتاب الغدير فی التراث الاسلامی و دیگر منابع نشانی از این کتاب نیافتیم.

نسخه از وسط افتادگی دارد.

آغاز: «الحمد لله الذي نور قلوبنا بمتواترات الاخبار وشرح صدورنا بصحيح الدراية والآثار وحسن اخلاقنا بمعرفة الحكم والاسرار».

انجام:

«فوا عجباً ممن يروم لنفسه

خلاصاً ولم يرغب بها عن حريره

و غاية مقدروری فعلت وانما قبولک

مما ليس فسى وسع قدرتی

هذا ما يسر لي ايراده والله اعلم بحقائق الامور».

با شنگرف کلمه وقف نوشته شده بود ولی بعداً کسی سعی کرده به انحاء مختلف آن را محو کند.

رساله سوم. در صفحه عنوان نام کتاب «کتاب خبر الغدير في مناقب امير المؤمنين^(ع)» نوشته شده است. با مهر مستطیل به سجع: «قطب الدين بن صالح الطباطبائي». ص ۱۳۴ ر با شنگرف خط خورده. در این رساله اثر مسطره‌ها بر کاغذ باقیمانده است.

برگ اول امالی شیخ طوسی و قفنامه‌ای از سلطان بن سلطان... (که نامش را پاک کرده‌اند) بر شیعه اثنی عشریه در شهر اصفهان که مصرف وقف و تاریخ و مهر نویسنده و قفنامه هم پاک شده و نمی‌توان آنها را خواند. اما از شیوه کتابت نسخه و متن و قفنامه و مهر بیضوی پاک شده آخر آن که شبیه به مهر علامه مجلسی است به احتمال بسیار فراوان آن را متعلق به حمام نمای اصفهان می‌دانم.

رساله ششم. در حاشیه نوع احادیث با قلم شنگرف نوشته شده است. با حاشیه‌نویسی به نشانیهای «م ق ر دام ظلّه» و «م ت ق ره» و «س م د ره».

همه بخشها رکابه‌دار، نام کتاب در لبه نسخه: «یکی تفسیر و یکی مناقب امیرالمؤمنین فی الغدير». به همراه برجسب کاغذی مزین در عطف جلد: «در تفسیر ۷۶».

کاغذ: نخودی آهار مهره، بعضی از بخشها دوپوسته شده، رساله سوم فرنگی نخودی آهار مهره.

یک، ۱۵۲ برگ، ۱۷/۹×۲۴/۴، ۱۹-۲۵ سطر، ۱۸/۵×۱۲/۵.

جلد: مقوا، با رویه کاغذی ابر و باد مرمری، عطف میشن عنابی. قطر: ۲/۵.

خریداری از مسعود جویان در بهمن ۱۳۴۳ ش.

[شماره ثبت: ۶۱۳۰۳]

(۸۹۷۳)

مجموعه:

۱. الغيبة (۱ پ - ۱۰۵ ر) (کلام - عربی)

مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ق)

کامل.

آغاز: «املی علینا ابو عبدالله محمد بن محمد بن النعمان قال حدثنا ابو الطيب الحسين بن علي بن محمد التمار قال حدثنا محمد بن احمد».

انجام موجود: «وشهد علی نفسه بالتضییع. اللهم انی اتقرب الیک بالمحمدية الرفیعة واتوجه الیک».

۶. تهذیب الاحکام (۱۴۶ ر - ۱۵۲ ر) (حدیث - عربی)
مؤلف: محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ق)

چند برگ پایانی کتاب النکاح (پایان جزء ۵).

فهرستگان حدیث، ج ۳، ص ۲۴۳-۳۱۶؛ دنا، ج ۳، ص ۴۳۱-۴۶۶؛ التراث العربی المخطوط، ج ۳، ص ۵۳۸-۵۵۷.

آغاز موجود: «بن موسی الخشاب عن غیاث بن کلوب عن اسحق بن عمار عن جعفر عن ابيه عليهما السلام ان علی بن ابی طالب علیه السلام كان يقول من شرط لامراته شرطاً».

انجام: «المرأة التي ايقنت انها لا تلد والمسنة والمرأة السليطة والبذية والمرأة التي لا ترضع ولدها والامة».

انجامه: «تم هذا الكتاب الميمون بيمينى الدائرة فى سلیخ شهر ذی الحجة الحرام سنة تسع وسبعین بعد الف من الهجرة النبوية وانا العبد الاقل ابن محمد امین الیزدی محمد علی عفی عنهما بالنبی والوصی حامداً مصلیاً».

خط: نسخ.

رساله چهارم: علی بن موسی بن علی فتونی عاملی در اوائل دهه سوم شعبان ۱۰۳۳ ق در نجف.

رساله ششم: محمد علی بن محمد امین یزدی در سلخ ذیحجه ۱۰۷۹ ق.

بقیه رساله‌ها نیز از سده ۱۱ هـ.

در رساله اول آیات و در بقیه بخشها عناوین و نشانیها شنگرف، همه رساله‌های مجموعه به جز امالی شیخ طوسی در حاشیه تصحیح شده.

رساله اول. با کمی حاشیه‌نویسی به امضاهای «عصام» و «محمد طاهر عفی عنه». این رساله وقف اولاد بوده

و در برگ ۴۰ پ بدین نکته اشاره شده است.

رساله دوم. در عناوین و بین سطور برگهای این رساله

محمدحسین بن شمس‌الدین محمد اصفهانی فی
عشرین شوال سنه ثمانین بعد الف» (کلمه‌عشرین
تراشیده شده و بیشتر کلمه‌ای دیگر به جای آن نوشته
شده بوده است).

خط: نسخ. کاتب: محمدحسین بن شمس‌الدین
محمد اصفهانی. تاریخ کتابت: ۱۳ شوال ۱۰۸۰ق
(رساله اول)، ۲۰ شوال ۱۰۸۰ق (رساله آخر).
عناوین و نشانیها شنگرف (به جزء برگهای ۳ تا ۱۰ که
مشکی است). بر فراز عناوین فرعی و بعضی از
کلمات شاخص خط شنگرف، در پایان احادیث و
بندها علامت 6. بین پاره‌های اشعار سه ویزگول
مثلثی شکل شنگرف. در حاشیه تصحیح شده، با
حاشیه‌نویسی لغوی به امضای «ق» و «ص». در حاشیه
برگ ۱۰۹ نقل قولی از مستقزی الامثال زمخشری
آمده است. در صفحه عنوان نسخه فهرست رسائل
مجموعه و تملک عبدالله انصاری بن مرحوم خلد
آشیان مشیرالملک در ۹ محرم ۱۳۱۵ق با مهر چهار
گوش او به نقش: «عبدالله الانصاری ۱۳۰۳». و یک
یادداشت پاک شده. جزوها ۸ برگ، رکابه‌دار.
کاغذ: نخودی (تا برگ ۶۰) و حنایی آهار مهره. به نظر
می‌رسد برگهایی از آن دوپوسته شده باشد.
دو، ۱۱۳، سه برگ، ۳/۱۸×۴/۲۵، ۱۷ و ۲۰ سطر،
۱۷×۱۱/۵.

جلد: میشن عنابی ضربی با یک ترنج در وسط و دو
کتیبه و سرترنج در بالا و پایین آن، مجدول گرهی و
ساده، درون کاغذ ابر و باد مرمی. قطر: ۲/۳.
خریداری از مسعود جویان در بهمن ۱۳۴۳ش.
[شماره ثبت: ۶۱۳۰۰]

(۸۹۷۴)

مجموعه:

۱. وصول الاخبار الی اصول الاخبار «۱ پ ۵۵ پ»
(درايه - عربی)
مؤلف: حسین بن عبدالصمد حارثی عاملی (۹۱۸-۹۸۴ق)
کامل.
رک: ۷/۸۹۰۰.

فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۱۳۴-۱۳۵؛ معجم التراث
الکلامی، ج ۴، ص ۳۵۱-۳۵۲؛ دنا، ج ۷، ص ۸۱۹-۸۲۰.
آغاز: «الحمد لله الذي هدانا لهذا لم كنا لنهتدي لولا
ووقفتنا للمتسك بدينه والانتقاد لسبيله».

انجام: «ثم يخرج المنتصر فيطلب بدم الحسين ودماء
اصحابه فيقتل ويسير حتى يخرج السفاح».
انجامه: «تم كتاب الغيبة لشيخ الطائفة ابي جعفر محمد
بن الحسن الطوسي جعل الله سعيه مشكوراً ولقاه نضره
وسروراً على يد المفتقر الى رحمته حسين بن
شمس الدين اصفهاني سنة ثمانين بعد الف من الهجرة
في ثالث عشر شهر شوال ختم بالخير والاقبال».

۲. حياة الحيوان الكبرى «۱۰۵ پ - ۱۰۶ ر»

(جانورشناسی - عربی)

مؤلف: محمد بن موسی دمیری (۷۴۲-۸۰۸ق)

بخش کوتاهی از کتاب است.

رک: ش ۸۸۲۵/۱.

آغاز موجود: «اللبوة بضم الباء وبعدها همزة انثى الاسد
واللبأة والملبوة ساكنه الباء غير مهموزة».
انجام موجود: «فقال قتلنى بكل قتيل قتلة واحدة
وقتلنى بسعيد بن جبیر سبعين قتلة».

۳. مصباح السالكين «۱۰۶ پ - ۱۱۳ پ» (حدیث - عربی)

مؤلف: میثم بن علی بن میثم بحرانی (۶۳۶-۶۸۹ق)

این نسخه تنها شرح خطبه شقشقیه را دارد.

فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۴۹۱-۴۹۷؛ التراث العربی
المخطوط، ج ۱۱، ص ۴۳۲-۴۳۴؛ دنا، ج ۹، ص ۶۵۴-
۶۵۶؛ دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۴، ص ۷۱۶-۷۱۷.
آغاز: «ومن خطبة له^(ع) المعروفة الشقشقية والمقصة
اما والله لقد تمصها فلان وانه ليعلم ان محلي منها محل
القطب من الرحا... اقول اعلم ان هذه الخطبة وما في
معناها مما يشتمل على شكايته».

انجام: «فقال على من قطع يده دية يده تجب ولو
شهدوا انه سرق نصابا لم تجب دية يده على قاطعها».
انجامه: «شرح میثم البحرانی فرغ من تحريره

آغاز: «الحمد لله فاتح الاغلاق مانح الاعلاق مسبغ العطاء مسبل الغطاء الذي خلق الانسان فاجزل عليه الاحسان».

انجام: «في صيغة المذكر نحو يغزوا ويدعوا وامثال ذلك مما هو مقرر في فن الخط والحمد لله اولاً وآخراً وظاهراً وباطناً وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين وسلم تسليماً».

انجامه: «وقع الفراغ من نسخ هذه الرسالة بعون الله تعالى وحسن توفيقه لثلاث وعشرين مضمين من شهر الله المعظم احد شهور السنة الثانية والثمانين والالف من الهجرة النبوية على مهاجرها وآله افضل الصلوة والسلام لخزانة السيد الجليل ذى المسجد الاثيل الغيث الهامر والخضّم الزاخر النحرير المحقق والعالم المدقق الفائق بسودده الاتراب والامثال ومن مجده تضرب به الامثال الجامع لجميع مكارم الاخلاق ورئيس العلماء الاعلام على الاطلاق صاحب الطالع الاسعد السيد النبيل سيدنا ومولانا صدر الملة والدنيا والدين ابي الحسن السيد على بن التّواب الاعظم والمولى المعظم الميرزا احمد سلّمهما الله تعالى بأبائهما المعصومين محمد وآله الطّاهرين وكتبها الفقير الى الله الغنى سعيد بن درويش الكجراتى غفر الله له ولوالديه ولكافة المؤمنين والمؤمنات انه غفور رحيم والحمد لله ربّ العالمين. تمت تم».

۲. منية المرید فی ادب المفید والمستفید^۱

«۵۶ پ - ۱۳۶ پ» (اخلاق - عربی)

مؤلف: زين الدين بن علي عاملي، شهيد ثاني (۹۱۱-۹۶۵ق) كامل.

ذريعه، ج ۲۳، ص ۲۰۹؛ التراث العربي المخطوط، ج ۱۲، ص ۴۵۵-۴۵۷؛ دنا، ج ۱۰، ص ۳۱۷-۳۱۹؛ مقدمه منية المرید به تصحيح رضا مختاری؛ مشار عربي، ص ۹۳۱.

آغاز: «الحمد لله الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم وصلى الله على حبيبه وعبيده ونبيه محمد افضل من علم وعلم».

انجام: «للسنة اربع وخمسين وتسعمائة تقبلها الله تعالى برحمته وتلقاها بيد كرامته ورافته انه جواد كريم والحمد

الله وحده وصلى الله على محمد وآله الطاهرين وسلم».

انجامه: «وقع الفراغ من نسخ هذا الكتاب الجليل الموسوم بمنية المرید باليوم التاسع عشر من شهر شوال احد شهور السنة الثانية والثمانين والالف لخزانة المولى الاعظم والسيد المعظم وصاحب الفضائل والفواضل حلّال مُقَفَلات المسائل الغيث الهامر واللّجّجى الرّاخِر المتلحف ببردة المجد والكمال ولهو الجدير فيه بان يقال هو البحر من اى التّواحي اتيته فلجّجته المعروف والبِرّ ساحله ولو لم يكن فى كفه غير نفسه لجاد بها فليتنق الله سائله قطب رحى الفضيلة والعدالة وقطب ذوى الشّرف والنّبالة صدر الملة والدنيا والدين ابي الحسن الميرزا السيّد على بن التّواب عالي الالتاب عين اهل الرّفعة والمجد نظام الحق والدنيا والدين الميرزا احمد سلّمهما الله تعالى من طوارق السنين والاعوام ووقاهما من بوائق الشهور والايام بمحمد سيد الانام وآله الاماجد الكرام وكتب العبد الجانى سعيد بن درويش الكجراتى غفر الله له ولوالديه ولكافة المؤمنين والمؤمنات انه غفور رحيم وصلى الله على محمد وآله الطاهرين والحمد لله ربّ العالمين. تمت تم».

۳. كشف الريبة عن احكام الغيبة «۱۳۹ پ - ۱۶۵ ر»

(اخلاق؛ فقه - عربی)

مؤلف: زين الدين بن علي عاملي، شهيد ثاني (۹۱۱-۹۶۵ق) كامل.

التراث العربي المخطوط، ج ۱۰، ص ۲۸۹ - ۲۹۰؛ دنا، ج ۸، ص ۶۳۰-۶۳۲.

آغاز: «الحمد لله الذى طهر السنة اولبائه عن اللغو والغيبة والنميمة وتزكى نفوسهم عن الاخلاق الدنيية والشيم الذميمة».

۱. نام صحيح كتاب، همان است كه ذكر شد اما برخى به اشتباه آن را منية المرید فى آداب المفید والمستفید خوانده اند كه صحيح نيست (از جمله نسخه حاضر) به صورتى كه حتى با اين نام غلط چند بار چاپ شده است! رك: محقق نامه، ج ۲، ص ۱۲۴۷ - ۱۲۴۸.

باليوم التاسع والعشرين من شهر شوال احد شهور السنة الثانية والثمانين والالف برسم خدمة سيّدنا ومولانا صاحب الفواضل والفضائل الفائت بسودده الامجاد والامثال السيد الاعظم والمولى المعظم صدر الملة والدنيا والدين ابي الحسن الميرزا السيّد علي بن النواب العالي الاتقاب الجامع لجميع مكارم الاخلاق الشايخ مجده في جميع الافاق الميرزا احمد سلمهما الله تعالى من بوائق الدهور والاعوام ووقاهما من طوارق الشهور والايام بمحمد وآله الكرام وكتبه العبد الجاني سعيد بن درويش الكجراتي غفر الله له ولوالديه ولكافة المؤمنين والمؤمنات انه غفور رحيم والحمد لله رب العالمين».

٤. الغيبة «١٩٩ پ - ٣١٧ پ» (كلام-عربي)
مؤلف: محمد بن حسن طوسي (٣٨٥-٤٦٠ق)
كامل.

رك: ش ٨٩٧٣/١.

آغاز: «الحمد لله الذي هدانا لهذا الحمد وجعلنا من اهله ووقفنا للتمسك بدينه والانقياد لسبيله... وبعد فاني مجيب الى ما رسمه الشيخ الجليل اطال الله بقاءه من املاء كلام في غيبة صاحب الزمان وسبب غيبته».

انجام: «وكم يقوم القايم في عالمه قال تسع عشرة سنة ثم يخرج المنتصر فيطلب بدم الحسين ودماء اصحابه فيقتل ويسير حتى يخرج السفاح».

انجامه: «وقع الفراغ من نسخ هذا الكتاب الشريف الموسوم بالغيبة من جملة مصنفات شيخ الطائفة محمد بن الحسن الطوسي رضى الله تعالى عنه باليوم الثاني عشر من شهر ذي الحجة الحرام احد شهور السنة الثانية والثمانين والالف برسم السيّد الجليل ذي المجد الاثيل الغيث الهامر واللّجى الزّاهر صاحب الفضائل والفواضل الفائت بسودده الاكارم والامثال صدر الملة والدنيا والدين ابي الحسن السيد علي بن النواب المستطاب المعلى الاتقاب سيّدنا ومولانا الميرزا احمد سلمهما الله تعالى من طوارق الدهور وبوائق الشهور بمحمد وآله التّدور وكتبه العبد الجاني سعيد بن درويش الاحمد آبادي غفر الله له ولوالديه ولكافة المؤمنين

انجام: «وان لا يجعل حظنا منها مجرد المقال ويصلحنا لانفسنا واخواننا ويصلحهم لنا انه ارحم الراحمين واكرم الاكرمين والحمد لله رب العالمين وصلاته وسلامه على سيد رسله وخير من خلقه محمد وآله الطيبين الطاهرين والحمد لله رب العالمين».

٤. الرضاع (الرضاعية) «١٦٦ پ - ١٧٤ ر» (فقه-عربي)
مؤلف: علي بن حسين بن عبدالعالي كركي (٨٩٠-٩٤٠ق)
كامل. در آغاز نسخه به اين صورت خوانده شده است:
«هذه الرسالة من مصنفات افضل المتأخرين الشيخ علي العالي سقى الله ضريحه».

دنا، ج ٥، ص ٨٥٦-٨٥٩؛ مقدمه اي بر فقه شيعه، ص ١٧٩؛ التراث العربي المخطوط، ج ٦، ص ١٨١-١٨٢. آغاز: «الحمد لله كما هو اهله والصلوة على محمد وآله. اعلم وفقك الله انه قد اشتهر على السنة الطالبة في هذا العصر تحريم المرأة على زوجها بارضاع من سيذكره».
انجام: «بقتضى ثبوت اخوة اولاده وذلك غير مقتضى للتحريم بوجه من الوجوه. والله اعلم و صلى الله على محمد وآله اجمعين».

٥. الاعتقادات «١٧٥ پ - ١٩٧ پ» (كلام-عربي)
مؤلف: محمد بن علي بن بابويه قمى، شيخ صدوق (٣١١-٣٨١ق)
كامل.

كتابخناسى شيخ صدوق، ص ٢٧-٥٤؛ دنا، ج ٢، ص ٣-١٠؛ التراث العربي المخطوط، ج ٢، ص ١٥٣-١٥٥؛ معجم التراث الكلامي، ج ١، ص ٣٩١-٣٩٢.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وحده لا شريك له و صلى الله على نبينا محمد وآله الطيبين... باب فى صفة اعتقاد الامامية فى التوحيد. قال الشيخ العالم الربانى ابوجعفر محمد بن علي بن الحسين».

انجام: «وقد اخرجت الخبر فى ذلك مستقصياً بشرحه فى كتاب التوحيد وساجرد كتاباً فى ذلك بمشبية الله وعونه ان شاء الله تعالى والحمد لله رب العالمين».

انجامه: «وقع الفراغ من نسخ هذا الكتاب الشريف

والمومنات انه غفورٌ رحيم وصل علی محمد وآله الطاهرين والحمد لله رب العالمين. تمت تم».

۷. دلیل وجوب شکر المنعم «۳۱۸ پ - ۳۱۹ پ»

(کلام - عربی)

مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق) کامل. این رساله در کشکول شیخ بهایی نیز نقل شده است. کتابشناسی شیخ بهایی، ص ۳۴۵؛ دانشگاه تهران، ج ۸، ص ۵۵۲-۵۵۳؛ مجلس، ج ۳۷، ص ۴۵.

آغاز: «يقول الفقير محمد المشتهر ببهاء الدين العاملي عفى الله عنه مما استدل به اصحابنا قدس الله اسرارهم واعلى في الفردوس قرارهم على ان شكر المنعم واجب عقلاً وان لم يرد به نقل اصلاً».

انجام: «والذهن القويم والطبع المستقيم لا يرضاهما والسلام على من اتبع الهدى وصلى الله على محمد وآله الطيبين الطاهرين والحمد لله رب العالمين».

خط: نسخ خوب، کاتب: سعید بن درویش گجراتی احمدآبادی برای خزانه سید علی خان بن احمد مدنی شیرازی (۱۰۵۲-۱۱۱۸ ق).^۱ تاریخ کتابت: ۲۳ شهر الله ۱۰۸۲ ق (رساله اول)، ۱۹ شوال ۱۰۸۲ ق (رساله دوم)، ۲۹ شوال ۱۰۸۲ ق (رساله پنجم)، ۱۲ ذیحجه ۱۰۸۲ ق (رساله ششم).

عناوین و نشانیها شنگرف، بر فراز کلمات آغاز هر روایت خط شنگرف، بین پاره‌های اشعار سه ویرگول مثلثی شکل. پایان احادیث نقطه یا ویرگول شنگرف رنگ. آغاز و پایان رساله‌ها علامت ﴿﴾ به شنگرف. در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل و علامت بلاغ دارد، دارای سه نقطه شک در بعضی از صفحات (برای نمونه ۸۳ پ، ۱۱۸ پ، ۱۳۰ ر، ۱۳۳ پ، ۱۳۴ ر). صفحه اول نسخه سرلوح مذهب و مرصع با کتیبه قلمدانی زرپوش، همه صفحات مجدول به زر و شنگرف و مشکى، آغاز نسخه یادداشت سید علی خان مدنی که نسخه را برای او نوشته‌اند با عبارت: «استکتبه لنفسه ولمن شاء من له المشيئة من بعده عبده علی الصدر المدنی ابن احمد بن محمد معصوم الهاشمی الحسينی الزیدی الامامی کان الله له آمین» و در زیر

آن یادداشتی در معرفی او. این یادداشت بدون امضاست و نویسنده آن پس از برشمردن آثار سید علی خان نوشته که این کتاب در ۳۰ سالگی او - زمانی که شرح صمدیه را نوشته بود - کتابت شده است. وی درباره علت زیدی خواندن سید علی خان نوشته که مراد مذهب او نبوده بلکه نسب وی به زید بن علی بن حسین باز می‌گردد و این مطلب را او در اوایل شرح صحیفه سجاده نقل کرده است. در همان صفحه یادداشتی از عبدالعلی میرزا نایب الایاله آمده که کتاب را جناب علام آقا شیخ یحیی امام جمعه و جماعت شیراز به دست خودشان در ۱۲۹۷ ق در محروسه شیراز به او هدیه و تعارف کرده‌اند. در برگ ۱۳۸ ر حدیثی از عیون اخبار الرضا صدوق در شب چهارشنبه ۲۹ محرم الحرام ۱۲۶۷ ق در دارالعلم شیراز نوشته شده است. در زیر این یادداشت عبدالعلی میرزا نایب الایاله در سه شنبه ۳ ربیع الاول ۱۲۹۶ ق نوشته که آن حدیث به خط مؤیدالدوله است و بار دیگر هدیه گرفتن کتاب از آقا شیخ یحیی سلمه الله امام جمعه شیراز را متذکر شده است. دارای برگ‌شمار قدیمی در بالای صفحات. رکابه دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

دو، ۳۱۹، دو برگ ۱۲/۶ × ۲۳/۴، ۲۵ سطر، ۱۶/۳ × ۷/۲. جلد: تیماج عنابی ساده، درون کاغذ ابر و باد. قطر: ۳/۸.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۲۲۴۸۰]

۱. کاتب ظاهراً از شاگردان و نزدیکان سید علی خان مدنی بوده است. نسخه‌ای از سلافة العصر فی محاسن اعیان العصر می‌شناسیم که به ش ۱۱۲۰ در کتابخانه راغب پاشای ترکیه نگهداری می‌شود و همین کاتب استنساخ آن را در ۲۸ جمادی الاول ۱۰۸۲ ق به پایان رسانده است. در پایان آن نسخه انهایی از سید علی خان به تاریخ جمعه ۲۷ ذیقعد ۱۰۸۲ ق برای او نوشته شده است. رک: عکسی مرکز احیاء، ج ۱، ص ۲۸۳-۲۸۴.

(۸۹۷۵)

مجموعه اجازات:

سید حسین بن حیدر بن قمر کرکی عاملی (۱۰۴۱ق)^۱ در سالهای ۹۹۱-۱۰۱۲ق مجموعه اجازات و فوایدی از دانشمندان شیعه جمع آوری کرد که به کتاب الاجازات معروف است.^۲ نسخه اصل این مجموعه به شماره ۱۷۰۸ در کتابخانه وزیری یزد نگهداری می‌شود و در فهرست آن کتابخانه، ج ۳، ص ۱۰۲۷-۱۰۳۳ به اجمال (و البته با چند مورد اشتباه) معرفی شده است.

بعدها از روی نسخه کرکی دو رونوشت تهیه شد:

۱. بخشهایی از آن به خط احمد بن حسین اصفهانی شاگرد او^۳ در سال ۱۰۴۸ق در نسخه شماره ۱۶۷۲ کتابخانه مجلس. متأسفانه این نسخه در فهرست کتابخانه به درستی معرفی نشده و رساله‌ها و یادداشت‌های مهمش از دید فهرست‌نگاران پنهان مانده است.^۴ بدین جهت معرفی کوتاهی از مطالبش را در این جا می‌آورم (چون از دو جنبه اجازات و کاتب به معرفی نسخه ما ارتباط پیدا می‌کند).

جنگ شماره ۱۶۷۲ مجلس در یک نگاه کلی سه بخش دارد:

بخش اول: اشعار و منشآت عربی، بدون نظم و ترتیبی خاص (از آغاز تا ص ۱۴۱).

در این بخش منتخب مراسلات از کتاب عیون الفضائل فی فنون المکاتبات و الرسائل گرفته شده (ص ۱۱۱-۱۳۳).

بخش دوم: از ص ۱۴۱ به بعد که به خط سید حسین بن حیدر بن قمر کرکی عاملی (۱۰۴۱ق) گردآورنده کتاب الاجازات است.^۵ در این بخش که بیشترین

۱. برای شرح حال و تألیفات او رک: طبقات اعلام الشیعة، سده ۱۱هـ، ص ۱۸۳-۱۸۱؛ تکملة امل الأمل، ص ۱۷۹-۱۸۰؛ دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۱۴۰ و ۵۲۹-۵۲۵ و ج ۱۶، ص ۳۴۳ (تملک و دستخط او)؛ مرعشی، ج ۱، ص ۲۴۹؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۳۱. نسخه ش ۸۸۸۹ آستان قدس رضوی، شرح حدیث الدنیا مزرعة الآخرة شهید ثانی، نیز در سال ۹۸۹ق برای او کتابت شده است (متأسفانه در فهرست آستان قدس، ج ۱۴، ص ۲۸۶ به این نکته اشاره‌ای نشده است).

۲. شیخ آقا بزرگ تهرانی به نقل از صاحب روضات الجنات در ذریعه، ج ۱، ص ۱۲۵، ش ۶۰۰ از این کتاب یاد کرده است.

۳. اصفهانی دو اجازه و گواهی قرائت از کرکی اخذ کرده: یکی برای قرائت کتاب طهارت الاستیصار شیخ طوسی در روز یکشنبه ۲۰ شوال ۱۰۳۹ق (رک: مرعشی، ج ۱۳، ص ۵۳ و تصویرش ۲۹ در پایان آن مجلد) و دیگری پس از خواندن من لایحضره الفقیه در ۱۸ ربیع الاول ۱۰۴۰ق. این نسخه به شماره ۲۳۵۳ در کتابخانه امیرالمؤمنین نجف نگهداری می‌شود (رک: فهرست دستنویس آن کتابخانه تألیف مرحوم استاد سید عبدالعزیز طباطبایی).

در پایان این نسخه رساله فی الاوائی از سید حسین بن حسن موسوی عاملی کرکی (۱۰۰۱ق) نوه محقق کرکی به خط اصفهانی از روی خط کرکی نوشته شده است. وی در انجامة آن رساله به این امر تصریح کرده: «قد نقلت هذه الرسالة من خط سيدنا... السيد حسين بن حيدر... وهو نقل من خط المصنف السيد المحقق المدقق، السيد حسين ابن المغفور المبرور السيد حسن الموسوي الحسيني».

۴. نسخه شماره ۱۶۷۲ در جلد چهارم فهرست کتابخانه مجلس معرفی شده است. در چاپ اول این فهرست (سال ۱۳۳۵ش)، ص ۴۰۰-۴۰۱ تحت عنوان کلی مجموعه نظم و نثر معرفی و گردآورده و کاتب آن احمد بن حسین اصفهانی (سده ۱۱هـ) دانسته شده است. اما در ص ۳۶۷ چاپ دوم همان فهرست (سال ۱۳۸۹ش) که با افزوده‌ها و تجدید نظر همراه بوده، مؤلف و گردآورنده مجموعه ابوشعاع اصفهانی، احمد بن حسین (۴۳۴-۵۰۰ق) نوشته شده و اصلاً به این نکته توجه نکرده‌اند که در تألیفی از سده پنجم هجری نمی‌توان منقولاتی از ابن اَبار (۶۵۸ق) و علامه حلی (۷۲۶ق) و شهید ثانی (۹۶۵ق) و حسین بن عبدالصمد حارثی (۹۸۴ق) و شیخ بهایی (۱۰۳۰ق) و... پیدا کرد.

در هر دو تحریر جلد چهارم فهرست مجلس نه تنها به رساله‌های نادر و منحصر و فواید متعدد این جنگ اشاره‌ای نشده بلکه هیچ یک از مطالب نسخه حتی به اختصار فهرست هم نشده است.

۵. چند نسخه دیگر هم به خط کرکی با این مشخصات سراغ داریم:

التفلیه شهید اول، در شنبه ۲۳ محرم ۹۸۲ق. مرعشی، ج ۱۹، ص ۳۱۶.

علامه مجلسی (۱۱۱۰ق) قرار می‌گیرد و او تقریباً بیشتر محتویات آن را در بخش اجازات بحار الانوار نقل می‌کند.^۳

→ الاعتقادات شیخ صدوق به همراه تألیفی از خودش با نام شرح نجات العباد فی معرفة المبدأ والمعاد، شنبه ۲۰ صفر ۹۹۲ق در قزوین. مرعی، ج ۴، ص ۱۵۵-۱۵۶.

مجموعه‌ای که دو رساله آن به خط اوست: حاشیه اثبات الواجب القديم از حنفی هروی در دوشنبه ۸ رجب ۹۹۵ق و حاشیه اثبات الواجب القديم از باغنوی شیرازی در سه شنبه اوایل ربیع‌الاول ۹۹۷ق. مرعی، ج ۲۵، ص ۶۹-۷۰.

حاشیه شرح التجرید فتح‌الله بن هبة‌الله شیرازی، در شوال ۱۰۰۵ق. مجلس، ج ۴، ص ۲۰۳-۲۰۴.

مجموعه دو کتاب شیخ بهایی: العروة الوثقی در ۳ رجب ۱۰۱۰ق و حدائق الصالحین در ۱۲ رجب ۱۰۱۰ق. مختصر مجلس، ص ۳۰۳ و ۵۵۲-۵۵۳.

الاجزاء المحمولة از محمد رستم‌داری، در دوشنبه ۱۳ رمضان ۱۰۱۰ق در مشهد رضا. دانشگاه تهران، ج ۳، ص ۱۳۸-۱۴۰.

مشکاة الانوار فی غر الاخبار طبرسی، در ذیقعد ۱۰۱۳ق. آستان قدس، ج ۲۶، ص ۵۲۰-۵۲۱.

شرح تجرید المنطق محمود بن محمد نیریزی، در پنجشنبه ۲۸ رمضان ۱۰۲۱ق. در کتابخانه مجدد شیرازی سامراء. ذریعه، ج ۱۳، ص ۱۴۱-۱۴۲.

رجال ابن داود و فهرست مصنفات شیخ مفید، بدون تاریخ در مجموعه حسن فاضلی تهران. مکتبه العلامة الحلی، ص ۶۰.

۱. نسخه دیگر آن در مجموعه محمد بن علی ابن خاتون عاملی (سده ۱۱۰هـ) در نسخه شماره ۵۱۳۸/۱۰۵ مجلس است. رک: فهرست آن جا، ج ۱۵، ص ۱۸۲.

۲. آقا بزرگ تهرانی از این رونویس حرفوشی با نام کتاب الاجازات یاد کرده است. ذریعه، ج ۱، ص ۱۲۳.

این نیز گفتنی است که نسخه ش ۴۸۷۳ کتابخانه مجلس که مشتمل بر ۱۵ اجازه و طریق روایت است از روی همین نسخه حرفوشی انتخاب و کتابت شده. علاوه بر هماهنگی ضبطهای دو نسخه، در پایان رساله نهم آن مجموعه به صراحت این نکته قید شده است. رک: مجلس، ج ۱۴، ص ۱۴-۱۵.

۳. علاوه بر آن که بر برگ آغازین این نسخه تملک مجلسی آمده ←

برگهای نسخه را در بر می‌گیرد این کتابها نوشته شده است: نسیم الصبا در ۱۰۲۰ق، منتخب درر السمط فی خبر السبط ابن ابرار (۶۵۸ق)، تألیفی از ابراهیم بن ابراهیم بن فخرالدین بازوری عاملی، الرحلة العراقية حسین بن عبدالصمد حارثی عاملی (۹۸۴ق) در ۱۰۲۲ق که پیش از این تنها یک نسخه از آن سراغ داشتیم^۱ و تتمه آن سفرنامه از همو که منحصر به فرد است.

بخش سوم: صفحات ۳۷۳-۴۸۸ که احمد بن حسین اصفهانی چند اجازه مهم علمای شیعی را از روی دستخط استادش حسین کرکی کتابت کرده است. وی در دو انجامه خود به این نکته تصریح کرده: «نقلت من خط سیدنا وسندنا واستادنا السید الافقه الاكمل سید حسین بن سید حیدر الحسینی قدس الله روحه العزیز وهو نقل من خط المجیز رحمه الله تعالی وکتب ذلك افقر الفقرا احمد بن الحسین الاصفهانی فی سادس عشر شهر ربیع‌الاول من شهور سنة ثمان واربعین والف» (ص ۳۹۸ در پایان اجازه شهید ثانی به حسین بن عبدالصمد حارثی، برابر با رساله سیزدهم مجموعه حاضر) و «کتب الفقیر الی الغنی احمد بن الحسین الاصفهانی فی عصر یوم الاثنین ۲۸ شهر ربیع‌الاول من شهور سنة ثمان واربعین والف من خط سید المحققین وسند المدققین افقه فقهاء زمانه ابو عبدالله الحسین بن حیدر الکرکی العاملی قدس الله سره وقد کتب فی اخره بهذه العبارة وکتب صورة هذه الاجازة فی عصریة الخمیس لیلۃ السادس من شهر ربیع‌الاول سنة الف واثنان هجرية علی مشرفها الصلوة والتحية افقر عباد الله الغنی الحسین بن حیدر الحسینی الکرکی عفی عنه من نسخة مشحونة بالغلط وفقنا الله لاصلاحها ومقابلتها بنسخة صحيحة والحمد لله رب العالمین» (ص ۴۲۲ پایان اجازه علامه حلی به بنی زهره، برابر با رساله بیستم این مجموعه).

۲. در سالهای ۱۰۷۰-۱۰۷۱ق ابراهیم بن محمد حرفوشی کرکی (۱۰۸۰ق) رونوشت کاملی از آن مجموعه تهیه می‌کند که همین نسخه حاضر است.^۲ این رونویس که متأسفانه پیر غلط است بعدها در تملک

وعقبته بختامة».
شامل:
الفايدة الاولى: الاجازة لا يفيد العمل لان المجاز قد يشتمل على راجح ومرجوح....
الفايدة الثانية: لا بد في نقل الرواية من صحة الكتاب ومن غلطه اذا لم يكن مقرأً بعينه....
الفايدة الثالثة: رويت عن جماعة ثقاة او ثقهم شيخي الشيخ ابراهيم بن الحسن الوراق... (که در این بخش اسناد روایاتش را نوشته است).
خاتمة: قد نظرت فلم اجد الا الله نافعاً وضاراً....
انجام: «الا وجه الله الباقي يبقى العمل لك ببقائه ولا ينسى من الدعاء والحمد لله وحده والعذر في الاختصار فعي ان يتدارك التطويل بعد زمان غير طويل».

۳. شرح باب الارادة «۲۵- ۲۶ پ»
آغاز: «باب الارادة. قوله من صفات الفعل اي الارادة متعلق بالفعل. قال الشيخ سلمه الله ليست الارادة في الحديث بمعنى ما ذهب اليه المتكلمون».
انجام: «لانه يجوز ان يقال يحب من اطاعه ويبغض من عصاه واراد هذا ولم يرد هذا».

۴. طرق روایت حسین بن حیدر کرکی «۲۶ پ- ۲۸ پ»
مؤلف: حسین بن حیدر کرکی عاملی (۱۰۴۱ق)
آغاز: «واروی اربعین الحديث الذي الفه السيد جمال الدين المحدث عن الشيخ نورالدين النسابة عن ولد الجامع عن المص واروى الرسالة الجعفرية بالقراءة على الشيخ عبدالعلي بن احمد بن كليب النجفي».
انجام: «ومؤلفات والده الشيخ الجليل المرحوم الشيخ حسين رحمه الله اجازة في عصره نهار الاربعاء ثاني سادس عشر شهر محرم الحرام سنة الف واحد عشرة في بلدة هراة المحروسة وكتب الفقير الي رحمة ربه الغني الحسين بن حيدر الحسيني العاملي».

→ او در چند مورد هم انجامه حرفوشی را در کتابش نقل کرده است.
رک: بحار الانوار، ج ۱۰۴، ص ۱۷۷ و ج ۱۰۵، ص ۶ و ۲۷ و ۶۸ و ۱۱۵ و ۱۲۳ و ۱۸۴ و ج ۱۰۸، ص ۳۰۰ و....

اطلاع دیگری که از نسخه حرفوشی داریم نقل قولی از آن در روضات الجنات، ج ۷، ص ۸۷ است. و علت این امر هم آن است که در سال ۱۲۵۵ ق نسخه در تملک برادر صاحب روضات یعنی محمد بن زین العابدین موسوی بوده (ص ۳۴۳ پ - ۳۴۶ ر در پایان نسخه هم به خط اوست).

۱. [الفوائد] «۱ پ - ۲۱ پ» (فقه-عربی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
با عنوان «قوله - قوله سلمه الله» در موضوعات مختلف فقهی.

آغاز: «هذه فوايد متفرقة لشيخنا دام بهاوه. قوله في رسالة القبلة والمسجد قبلة لاهل الحرم الخ. هذا القول هو مذهب اكثر علمائنا قدس الله ارواحهم».
انجام: «في تفسير الاية على الرواية السابقة فعبدهم من حيث لا يشعرون مجاز شرعي وان كان حقيقة لغوية».

۲. اجازة به شاه محمود خليفه «۲۱ پ - ۲۴ پ»
مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفي بحراني (۹۵۰ق)
بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۸۵-۸۸ و ۲۷۸.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين وصلوته وسلامه عبادة المصطفين خصوصاً صفوة الكونين وانسان فص غير الانسان... وبعد فيقول اخفض الخلايق عملاً... ابراهيم بن سليمان اني لما نظرت بعين البصيرة فوجدت اكثر المتخلين للشيعة المصطفوية بين مدع لا علم له وبين ناقل عن من لا يصح عنه النقل له... وكان من عواري الايام ان اتفق الاجتماع بالحضرة الغروية على مشرفها افضل الصلوة واكمل التحيات بالبارع الامجد... الخليفة شاه محمود... فذاكرني في بعض الكتب الفقهية مذاكرة مهد بحسن فطنته وكمال حيطته وسال مني اجازة فاجزت له ذلك وعرفت الكيفية اجمالاً فالتمس مني طريقاً الى النبي صلى الله عليه واله يكون بما عبر عنه تعالى بقوله وجعلنا بينهم وبين القرى التي باركنا فيها قرى ظاهرة... وقد اوردت في هذه الوريقات ثلاث فوايد

آغاز: «هذه هي الطرق السبعة التي ذكرها الشيخ المحقق محمد بن ابي جمهور قدس الله روحه في كتابه المسمى بعوالي اللوالم. الطريق الاول عن شيخي واستاذي ووالدي الحقيقي النسبي والمعنوي».

انجام: «وتصحیحها هذه الطرق المذكورة عن هولاء المشايخ المشهورين بالعلم والفضل والعدالة والله ملهم الصواب والعاصم من الخطا والاضطراب».

۷. اجازة به محمد بن تركي غروي «۳۶ ر - ۵۰ ر» مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفي بحراني (۹۵۰ ق) در ۶ محرم ۹۱۵ ق در نجف.

قطيفي در اثنای اجازة خود متن كامل اجازة فخرالمحققين محمد بن حسن بن يوسف بن مطهر حلي (۷۷۱ ق) به شهيد اول (۷۸۶ ق) را آورده است. اين اجازة تاريخ ۱۵ ذيقعدة ۷۵۸ ق را دارد.

به همين جهت و بر اثر بي دقتي در وزيري، ج ۳، ص ۱۰۳۱ و ۱۰۳۳، ش ۳۳ و ۶۲ تصور کرده اند فخرالمحققين برای اين تركي اجازة صادر نموده است و اين اجازة را به اشتباه اجازة فخرالمحققين به شمس الدين محمد بن تركي در ۷۵۸ ق دانسته اند.

ذريعه، ج ۱، ص ۱۳۴؛ بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۸۹ - ۱۰۶ و ۲۸۲.

آغاز: «صورة اجازة كتبها خلاصة المجتهدين الشيخ ابراهيم بن سليمان للشيخ شمس الدين محمد بن مرك (كذا) قدس سرهما. بسملة. الحمد لمن خلق العقل هاديا الى النجاة من معاضل المشكلات».

انجام: «وعليكم بالمدائمة على كتاب الله وسنة نبيه وصلة ذريته وكتب الفقير الى الله المنان ابراهيم بن سليمان حامدا مصليا مستغفرا في المشهد الغروي صلوات الله وسلامه على مشرفه بتاريخ سادس شهر عاشورا سنة خمس عشرة وتسعمائة سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين».

انجامه: «اللهم انفع بها المخلصين وطلاب اليقين واختم لنا بما ختمت به لعبادك الصالحين والحمد لله رب العالمين وهذه الاجازة كتبها اقر عباد الله الغني حسين بن حيدر

۵. اجازة به سيد محسن بن محمد بن فادشاه رضوي مشهدي «۲۸ پ - ۳۰ پ» مؤلف: محمد بن علي بن ابراهيم احسايني، ابن ابي جمهور (ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)

نوشته شده در نيمه ذي القعدة ۸۹۷ ق در مشهد بر روي نسخه‌ای از كتاب عوالي اللالي العزيبية في الاحاديث الدينية.

ذريعه، ج ۱، ص ۲۴۱، ش ۱۲۷۹ و ج ۲۰، ص ۳۷۹؛ نسخه پژوهي، ج ۱، ص ۲۹۴؛ مدرسه مروی تهران، ص ۳۲۰-۳۲۱؛ بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۷-۱۳.

آغاز: «هذه صورة اجازة كتبها الشيخ الجليل الفاضل النبيل المحقق المدقق الفقيه النبيه الشيخ محمد بن جمهور الاحساوي تغمده الله بغفرانه للسيد السنند الحسيب النسيب الفاضل الكامل السيد محسن الرضوي المشهدي قدس سره وانا نقلتها من خط الشيخ المشار اليه طاب ثراه في المشهد المقدس الرضوي على مشرفه الصلوة والسلام في رابع شهر شعبان سنة الف وعشر. بسملة. الحمد لله الذي انقذنا من حيرة الجهالة وضلالة الغواية بما هدانا به».

انجام:

ولكن البلاد اذا اشعرت ووصح نيتها رعي الهشيم انجامه: «الي هنا انتهى كلام المجيز رحمه الله [وكتب الفقير الى الله الغني ابراهيم بن محمد الحرفوشي الكركي العاملي]». اين عبارات نونويس است. پيش از آن مطالبی در نسخه بوده که آنها را محو و این جملات را به جایش نوشته اند. اما در حاشیه همين صفحه انجامه نسخه اصل در ادامه کلمه الله آمده که به گمان می باید متن پيش از سترده شدن بوده باشد: «وكتب الفقير الى الله الغني الحسين ابن حيدر الحسيني الكركي العاملي عامله الله بلطفه الخفي بالنبي والوصي وآلهما الاطهار الابرار صلوات الله عليهم اجمعين امين رب العالمين صح صح صح».

۶. طرق روايت ابن ابي جمهور احسايني «۳۱ ر - ۳۵ پ»

مؤلف: محمد بن علي بن ابراهيم احسايني، ابن ابي جمهور (ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)

بحار الانوار، ج ۱۰۵، ص ۱۱-۱۳.

- الحسینی الکرکی من خط المجیز رحمه الله فی المشهد المقدس الرضوی علی مشرفه الصلوة والسلام فی ثالث عشرين شهر ربیع الاول سنة الف و احد عشر هجریه علی مشرفها الصلوة والتحية».
۸. حاشیة الکافی «۵۰ ر - ۵۳ پ» (حدیث - عربی)
 مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
 حواشی بسیار مختصری با عناوین «قوله - قال الشيخ» بر چند باب الکافی است.
 آغاز: «هذا مما استفيد من شيخنا بها المحققين قدس سره في اثنا مباحثة الكليني. قوله علي بن ابراهيم عن ابيه عن بعض اصحابه عن هشام بن الحكم قال الاشياء لا تدرك الا يانوا. قال الشيخ ايده الله تعالى هذا حديث اي قال الامام عليه السلام لانه ليس داب الكليني ان ينقل كلام غير المعصوم بعنوان الحديث. باب النهي عن الصنعة».
- انجام: «ان هذا الحديث قد تقدم في باب اطلاق القول فهذا اول حديث تكرر في هذا الكتاب وذكر في الموضوعين».
۹. نمونه انشاء اجازة «۵۳ پ - ۵۵ ر»
 ۴ نمونه خطبة اجازة برای آموزش اجازة نویسی است.
 آغاز: «الحمد لله الذي انزل الجود والنعم وافاض على الخلايق من بركات الديم والصلوة على رسوله محمد صاحب الراية... وبعد فان صاحب هذا الكتاب الصدر الامام».
- انجام: «التوغل في نصره اعلام الاسلام... المنابرة على احكام الاحكام».
۱۰. اجازة به حسين بن حيدر كركي «۵۵ پ - ۵۶ ر»
 مؤلف: سيد حيدر بن علاء الدين حسيني بيزئي (زنده در ۱۰۰۳ ق)
 بحار الانوار، ج ۱۰۹، ص ۱۶۵-۱۶۶ و ۳۵۹.
 آغاز: «الحمد لله على نعمه وافضاله والصلوة والسلام على سيدنا محمد واله وبعد فقد صدر الامر من الاخ في
- الله المحبوب».
- انجام: «شارطا عليه الاخذ بالاحتياط واتباع ما هو المقرب عند اهل الرواية والدراية من الاشتراط».
۱۱. اجازة به شيخ بهايي و برادرش عبدالصمد «۵۶ ر - ۵۶ پ»
 مؤلف: حسين بن عبدالصمد حارثي عاملی (۹۱۸-۹۸۴ ق)
 اجازة به دو پسرش بهاء الدين محمد و عبدالصمد در سه شنبه ۲ رجب ۹۷۱ ق در مشهد رضوی.
 آغاز: «الحمد لله كما يليق به وصلى الله على سيدنا محمد واله. اما بعد فقد اجزت لولدي بهاء الدين محمد و ابي تراب عبدالصمد... بعد ان قرا على الولد الاكبر».
- انجام: «وتسعمائة في المشهد المقدس الرضوی على مشرفه وعلى ابايه وابنائهم افضل الصلوات واكمل التسليم».
۱۲. اجازة به حسين بن حيدر كركي «۵۶ ر»
 مؤلف: محمد بن حسين عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
 در ۱۰۰۳ ق.
 آغاز: «اما بعد الحمد والصلوة فقد استخرت الله سبحانه واجزت لسيدنا الاجل الافضل صاحب الحساب الفاخر... حسينا».
- انجام: «والمكتوب في صدر هذه الصفحة بخط سيدنا المشار اليه هو صورة خطه الشريف عطر الله مرقده وكتب هذه الاحرف الفقير الى الله سبحانه محمد المشتهر بيها الدين العاملی كان الله له في سنة ۱۰۰۳».
۱۳. اجازة به حسين بن عبدالصمد حارثي عاملی «۵۷ ر - ۷۵ پ»
 مؤلف: زين الدين بن علي عاملی، شهيد ثاني (۹۱۱-۹۶۵ ق)
 در شب پنجشنبه ۳ روز مانده از جمادى الآخر ۹۴۱ ق.
 بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۴۶-۱۷۱ و ۳۴۴؛ رسائل الشهيد الثاني، ج ۲، ص ۱۱۱۲-۱۱۴۱؛ ذريعه، ج ۱، ص ۱۹۳-۱۹۴؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۱۱-۱۲ و ج ۱۵، ص ۱۸۱؛ ملك، ج ۵، ص ۱۳۱ و ۲۳۵؛ آستان قدس،

الكبير... واجزت له رواية ذلك عنى عن والدى عن الشيخ الفقيه... يوسف بن المطهر».

انجام: «احمد بن الحسن الحنات المقرى عن ابن سمعان عن العزيزى المؤلف فليرو ذلك متى شاء. وكتب ابراهيم بن محمد الحرفوشى». و در سطر زيرين آن «محمد بن الحسن بن محمد بن ابى الرضا العلوى فى صفر سنه ثلثين وسبعمائه»^۱.

۱۵. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسى برأى كتاب اسرار العربية «۷۶ پ»

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى (زنده در ۷۳۶ ق)

اجازة كتاب اسرار العربية عبدالرحمن بن محمد ابن انبارى (۵۷۷ ق) در شعبان ۷۳۰ ق.

آغاز: «قرا على السيد الولد العزيز النجيب العالم الفاضل الكامل شمس الدين زين العلماء مفخر السادات محمد».

انجام: «فليرو ذلك عنى شا وفقه الله لمراضيه صورة خطه و كتب محمد بن الحسن بن ابى الرضا فى شعبان المبارك سنه ثلثين وسبعماية. تم تم (كلمه آخر در اصل به اشتباه تسعمايه بوده كه آن را با تراشيدن اصلاح کرده اند)».

۱۶. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسى برأى كتاب نهج البلاغة «۷۷ ر - ۷۷ پ»

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى (زنده در ۷۳۶ ق)

اجازة قرائت نهج البلاغة در صفر ۷۳۰ ق.

آغاز: «الله الحمد. قرا على السيد الولد الاعز الفقيه العالم الفاضل شمس الدين جمال الاسلام مفخر السادة زين العلماء محمد».

انجام: «ابى على بن ابى جعفر الطوسى عن المؤلف السيد الرضى رحمهم الله الجميع فليرو ذلك منى شا

۱. انجامه مؤلف و کاتب در هم آمیخته است.

ج ۱۴، ص ۶۲۱-۶۲۲؛ دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۴۸۰-۴۸۱ و ج ۱۶، ص ۴۰۹-۴۱۰؛ مرکز احیاء، ج ۲، ص ۴۴۵؛ مرعشى، ج ۱۱، ص ۲۵۰ و ج ۱۳، ص ۱۴۶ و ج ۱۹، ص ۲۵۱ و ج ۲۱، ص ۲۶۲؛ گلبایگانی جدید، ج ۱، ص ۸۵. **آغاز:** «الحمد لله الذى اوضح للانام سبل الاكرام وجعل الرواية ذريعة الى درك الاحكام».

انجام: «حامدا مصليا على رسوله واله مستغفرا من ذنوبه والحمد لله وحده وصلوته على سيدنا محمد النبى واله».

انجامه: «نقلتها من خط نقل من خطه قدس الله روحه وانا افقر عباد الله ابراهيم بن محمد بن على بن احمد الحرفوشى عامله الله بلطفه نهار الاربعاء الثانى عشرين شهر ذى القعدة سنه سبعين والى الف من الهجره على مشرفها السلام».

و در حاشیه نسخه کنار کلمه الله: «الغنى حسين ابن حيدر الحسينى الکرکى فى عصيرت نهار الثلاثاء رابع شهر شوال سنه الف من الهجرة النبوية على مشرفها الصلوة والتحية».

۱۴. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسى برأى كتاب غريب القرآن «۷۶ ر - ۷۶ پ»

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى (زنده در ۷۳۶ ق)

محمد بن احمد بن ابى المعالى موسى در سال ۷۳۰ ق چهار كتاب (غريب القرآن محمد بن عزيز سجستاني؛ اسرار العربية ابن انبارى؛ نهج البلاغة و مقامات حريرى) را نزد محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى خواند و علوى برأى وى چهار گواهی قرائت و اجازة روايت کوتاه به صورت جداگانه نوشت که رونويس هر چهار تاي آنها در اين نسخه موجود است.

این شماره اجازة قرائت كتاب غريب القرآن محمد بن عزيز سجستاني (۳۳۰ ق) نوشته شده در صفر ۷۳۰ ق. دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۲۲۶؛ بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۷۱-۱۷۳.

آغاز: «قرا على السيد الولد العزيز الفقيه العالم الفاضل فخر السادة جمال الشرف شمس الدين محمد بن السيد

در روز پنجشنبه ۲۳ صفر ۹۹۷ ق.
بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۸۲ - ۱۸۴ و ۳۸۲؛ ذریعه،
ج ۱، ص ۲۴۹.

آغاز: «الحمد لله الذي هدانا لهذا الصراط المستقيم وبعث لنا
محمدا صلى الله عليه واله للارشاد والتعليم... وبعد فان
الامير الكبير الاجل نجل سيد الانبياء».

انجام: «سلک سبيل الاحتياط وكتب حامدا مصليا
مسلمنا احوج الخلق عفو ربه الغنى محمود بن محمد
اللاهجاني تجاوز الله عز وجل عنه وعن جميع ابائه
وامهاته وعن جميع المومنين والمومنات وكان من تحرير
ذلك يوم الخميس الثالث والعشرين من شهر صفر ختم
بالخير والظفر سنة ۹۹۷».

انجامه: «وكتب من خط المجيز في وسط سنة ۱۰۰۲
ابراهيم بن محمد بن علي الحرفوشي نقلت من خط نقل
وكتب من خط المجيز تجاوز الله عن سياته وحشره مع
ايتمه وساداته».

۲۰. اجازة به بنى زهره (الاجازة الكبيرة) (۸۲ ر - ۱۰۲ ر)

مؤلف: حسن بن يوسف بن مطهر حلي (۶۴۸-۷۲۶ ق)

اجازة مبسوطی است که در ۱۵ شعبان ۷۲۳ ق، برای پنج
تن از خاندان بنی زهره صادر شده است: علاء الدین علی
بن محمد بن حسن بن ابی المحاسن زهره و پسرش
شرف الدین حسین و برادر وی بدرالدین محمد و دو پسر
برادرش امین الدین احمد و عزالدین حسن.

مکتبه العلامة الحلی، ص ۲۷-۲۸؛ الاجازة الكبيرة، علامه
حلی، تحقیق کاظم عبود فتلاوی، نجف، ۱۴۲۶ ق،
ص ۱۲۰؛ بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۶۰-۱۳۷ و ۲۴۳؛
ذریعه، ج ۱، ص ۱۷۶؛ ملک، ج ۵، ص ۱۰۸؛ مدرسه
نمازی خوی، ص ۱۳۱؛ دانشگاه تهران، ج ۱۵، ص ۴۲۳
و ج ۱۶، ص ۴۱۰؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۱۳، ش ۴۸۷۳/۱۴
و ج ۱۵، ص ۱۸۱-۱۸۲، ش ۵۱۳۸/۱۰۴؛ مرعشی، ج ۲۲،
ص ۸۱ و ج ۲۳، ص ۴۰.

آغاز: «اما بعد حمد الله تعالى على تواتر نعمائه وتظامن
(كذا؛ تظافر) الاية والصلاة والسلام على اشرف انبيائه
وسيد رسله وامنايه».

موقفا نفعه الله وكتب محمد بن الحسن بن محمد بن
ابى الرضا العلوى فى صفر ختم بخير سنة ۷۳۰».

۱۷. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسوى برآى
كتاب مقامات حريرى «۷۷ پ - ۷۸ ر»

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى (زنده در
۷۳۶ ق)

اجازة مقامات قاسم بن على حريرى (۵۱۶ ق) به همو در
اواخر صفر ۷۳۰ ق.

آغاز: «وقرا على ايضا السيد شمس الدين المذكور وفقه
الله لادراك الكمال واسع عليه ظلال».

انجام: «عن الشيخ الفقيه سديد الدين عن ابن بنت
الحريرى عن المؤلف الحريرى رحمه الله الجميع صورة
خطه وكتب محمد بن الحسن بن ابى الرضا فى اواخر صفر
سنة ۷۳۰».

۱۸. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسوى

«۷۸ ر - ۸۰ پ»

مؤلف: محمد بن قاسم بن حسين بن معيه حسيني، تاج الدين

(۶۹۳-۷۷۶ ق)

در ۱۲ محرم ۷۶۸ ق.

دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۲۲۷؛ بحار الانوار، ج ۱۰۷،
ص ۱۷۳ و ۳۱۴.

آغاز: «الله الموفق. يقول العبد الفقير الى رحمة الله الغنى
محمد بن القسم بن الحسين بن معيه الحسينى تجاوز الله
عن سياته».

انجام: «من مروياتى وقراتى ومستجازاتى وجميع ما
الفته وما للرواية فيه مدخل».

انجامه: «وكتبت هذه الاحرف [فى ثانى عشر المحرم
فى سنة ثمان وستين وسبعماية هجرية ومولد كاتبها فى
ثامن عشرين جمادى الاخر سنة ثلث وتسعين وستمائه
ختم له اعماله بالصلاحات]، ابراهيم بن محمد الحرفوشى
العالمى عامله الله بلطفه سنة سبعين والف».

۱۹. اجازة به على بن هاشم «۸۰ پ - ۸۲ ر»

مؤلف: محمود بن محمد بن على بن حمزه لاهيجانى گيلانى

(قرن ۵۱۰)

بن احمد الحرفوشی العاملی عفی الله عنهم بالنبی والوصی سنة سبعین والفاء عن خط السيد حیدر العاملی».

۲۲. اجازة به ابن فهد حلی «۱۰۹ ر - ۱۱۰ ر»

مؤلف: علی بن محمد بن عبدالحمید نیلی (سده ۸هـ)

اجازة به احمد بن محمد بن محمد بن فهد حلی (۸۴۱ق) در ۲۰ جمادی الآخر ۷۹۱ق برای کتاب شرایع الاسلام.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۲۱۵؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۲۰؛ عکسی دائرةالمعارف، ج ۱، ص ۱۰؛ مرعشی، ج ۲۲، ص ۸۲.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین وصلى الله على سيدنا محمد النبي واله الطاهرين وسلم كثيرا وبعد فقد استخرت الله واجزت للشيخ الاجل الاوحد».

انجام: «ولده فخر الحق والدين محمد المذكور عنه فليرو ذلك لمن شا واحب وصلى الله على سيدنا محمد النبي واله الطاهرين».

۲۳. اجازة به شهيد اول «۱۱۰ ر - ۱۱۰ پ»

مؤلف: محمد بن يوسف قرشي كرماني، شمس الاثمه (۷۱۷ - ۷۸۶ق)

اجازة به شهيد اول (۷۸۶ق) در اوایل جمادی الاول ۷۵۸ق در بغداد در منزلش در درب المسعود.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۸۳-۱۸۴؛ الشهيد الاول حياته وآثاره، ص ۷۹-۸۰.

آغاز: «وكتب محمد بن عبدالحميد صورة اجازة لشيخنا ابي عبدالله السعيد الشهيد محمد بن مكي قدس الله روحه. بسم الله والحمد لله والصلوة على رسوله محمد واله وبعد فقد استجاز المولى الاعظم الاعلم امام الائمة».

انجام: «بمدينة السلام بغداد بمنزلي المعهود في درب المسعود حامدين لله مصلين على محمد افضل الصلوة والسلم».

انجامه: «وكتب ابراهيم بن محمد بن علي الحرفوشی العاملی». و در حاشیه آن: «وكتب حیدر العاملی الحسينی».

انجام: «عن ابن قولويه وكثيرا من كتب الشيعة الصحيحة فليرووا ادم الله ايامهم ذلك عنى محتاطين فى الرواية عظم الله اجرهم».

انجامه: «وكتب صورة هذه الاجازة فى عصر نهار الخميس ليلة السادس عشر من شهر ربيع الاول سنة الف واثنان هجرية على مشرفها السلام والتحية افقر عباد ربه الغنى الحسين بن حيدر الحسينى الكركى عفى عنه من نسجه (كذا؛ نسخة) مشحونة بالغلط وفقنا الله لاصلاحها بنسخة صحيحة والحمد لله رب العالمين. وكتبه الفقير ابراهيم بن محمد الحرفوشى العاملى غفر الله له ولوالديه ولجميع المومنين فى سنة سبعين بعد الالف من الهجرة على مشرفها السلم».

۲۱. اجازة به ابن نجده «۱۰۲ پ - ۱۰۸ پ»

مؤلف: محمد بن مكي عاملى، شهيد اول (۷۳۴-۷۸۶ق)

به شمس الدين ابو جعفر محمد بن تاج الدين ابي محمد عبدالعلى بن نجده در ۱۰ رمضان ۷۷۰ق.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۹۳-۲۰۱؛ الشهيد الاول حياته وآثاره، ص ۲۳۶-۲۴۵؛ دو كتابخانه مشهد، ص ۴۷۲-۴۷۳ (نسخه اصل به خط مؤلف؛ در فهرست نام مجيز به اشتباه على بن عبدالعال بن نجده ذكر شده است)؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۴۷؛ مجلس، ج ۷، ص ۴-۳، ش ۵/۲ خویی و ج ۱۴، ص ۷، ش ۴۸۷۳/۵؛ مرعشی، ج ۲۱، ص ۲۶۱-۲۶۲ و ج ۳۰، ص ۲۰۰؛ الهيات مشهد، ج ۳، ص ۸۲۴؛ نسخه پژوهی، ج ۳، ص ۱۰۱؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۳، ص ۴۴۳؛ آستان قدس، ج ۲۱، ص ۱۷۲.

آغاز: «الحمد لله الذى مصير كل شىء اليه والمعول فى كل مهم عليه والصلوة على احضى (كذا؛ احظى) خلقه لديه».

انجام: «الطوسى باسناده عن الامام مسلم فليرو الشيخ شمس الدين محمد جميع ما ذكرته وغيره لمن شا واحب وكتب اضعف العباد محمد بن مكي بن طي عاشر شهر رمضان سنة سبعين وسبعماية».

انجامه: «وكتب اضعف العباد ابراهيم بن محمد بن علي

بحار الانوار، ج ۱۰۹، ص ۱۶۷-۱۶۸.
 آغاز: «هو. الحمد لله الذى اسلكنا سبيل الهدى ووقفنا
 للتمييز بين طريق الصواب والخطا... اما بعد فقد طلب
 منى السيد الاجل».

انجام: «ان يذكر فى صالح دعواته ويخطر فى بالبال فى
 بعض خلواته وكتب هذه الكلمات بيده الخاطيه [الجانيه]
 على طريق الاستعجال فى وقف الترحال العبد الاقل ابو
 محمد [بن] عنایت الله الشهير بسايزيد السرحاحى
 [اليسطامى] عفى [الله] عنهما [فى تاريخ او اسط شهر
 محرم الحرام الف واربع] هذه صورة خطه عفى عنه».

۲۷. اسناد ادعية السر «۱۳۶ ر - ۱۳۶ پ»

مؤلف: احمد بن محمد معصوم شیرازی (-۱۰۸۶ ق)

بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۳۲۴-۳۲۵.

آغاز: «اسناد ادعية السر من خط السيد نظام الدين
 احمد الشيرازى. الفقير الى الله العنى المغنى احمد بن
 الحسن بن ابراهيم الحسنى الحسينى يروى عن عمه
 ومخدومه مجد الملة والدين اسمعيل عن والده».

انجام: «قال كان لرسول الله صلى الله عليه واله سر فلما
 عثر عليه الى اخر ادعية السر».

۲۸. طريق اسناد حسين بن حيدر كركى

«۱۳۶ پ - ۱۴۲ ر»

مؤلف: حسين بن حيدر كركى عاملى (-۱۰۴۱ ق)

بحار الانوار، ج ۱۰۶، ص ۱۶۱.

آغاز: «الحمد لله الذى شرح صدور العلما كسفا وودع
 فى قلوبهم حقايق التبيان لطفًا وجعلهم امنا الاسلام... وانا
 العبد الفقير الحسين بن حيدر الحسينى الكركى عفى عنه
 يروى عن الشيخ نورالدين محمد بن حبيب الله عن السيد
 محمد مهدى».

انجام: «فجمع ما اردنا ذكره فى هذا الكتاب من
 الاحاديث النبوية والامامية بطريقى فى روايتها
 واسنادها وتصحيحها هذه الطرق المذكورة عن هولاة

۱. در وزيرى، ج ۳، ص ۱۰۳۰، رساله چهاردهم نام مجاز
 عيسى بن عبدالرحمن بن محمد على ساوى ذكر شده است.

۲۴. اجازة به صفى الدين عيسى «۱۱۱ ر - ۱۲۱ ر»

مؤلف: على بن حسين بن عبدالعالي كركى (-۸۹۰-۹۴۰ ق)

اجازة به قاضى صفى الدين عيسى^۱ در ۹ رمضان ۹۳۷ ق
 در اصفهان.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۸۱-۶۹؛ ميراث حديث شيعه،
 ج ۱، ص ۳۸۵-۳۹۸؛ حياة المحقق الكركى وآثاره، ج ۲،
 ص ۲۷۳-۲۸۸؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۱۵؛ مجلس، ج ۱۴،
 ص ۸، ش ۴۸۷۳/۶.

آغاز: «كان القاضى صفى الحق والدين عيسى الدين
 (كذا؛ الذى) كان صدرا فى ايام بعض سلاطين المخالفين
 لم ازل اسمع مدايحه من اعيان السادات».

انجام: «وتسعمايه هجرية احسن الله خاتمتها حامدا لله
 على الاية مصليا على محمد سيد انبيائه واله الظاهرين».

انجامه: «ونقل هذه الاجازة من خط نقل من خط نقل
 من خطه الشريف قدس الله روحه ونور ضريحه افقر عباد
 الله العنى ابراهيم بن محمد بن على بن احمد الحرفوشى
 الكركى العاملى عاملهم الله بلطفه الخفى بالنبى والوصى
 والهنا الاطهار الابرار صباح يوم الجمعة الرابع من شهر
 ذى الحجة من شهور سنة الف وسبعين من الهجرة النبوية
 على مشرفها الصلوة والسلام» و در حاشيه «... المغنى ابو
 عبدالله الحسين بن حيدر الكركى... يوم الاثنين عشرين
 من شهر ربيع الاول... الف واثان والثنا والتحية».

۲۵. اجازة به محمد بن احمد بن ابى المعالى موسى

«۱۲۱ ر - ۱۳۵ ر»

مؤلف: محمد بن حسن بن محمد بن ابى الرضا علوى (زنده در
 ۷۳۶ ق)

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۵۲-۱۶۹؛ دانشگاه تهران،
 ج ۱۶، ص ۲۲۶.

آغاز: «استخرت الله تعالى واجزت للسيد الكبير
 المعظم العالم الفاضل الفقيه الحامل لكتاب الله».

انجام: «عن قاضى القضاة ابى محمد بن عبدالواحد بن
 احمد الثقفى الكوفى عن الشيخ العدل ابى سعيد».

۲۶. اجازة به حسين بن حيدر كركى «۱۳۵ ر - ۱۳۵ پ»

مؤلف: ابومحمد بن عنایت الله بايزيد بسطامى (قرن ۱۱ هـ)

اجازة روايت در او اسط محرم ۱۰۰۴ ق.

المشايخ المشهورين بالعلم والفضل والعدالة والله ملهم الصواب والعاصم من الخطا والخلط والاضطراب». انجنامه: «وكتب ابراهيم بن محمد الحرفوشي العاملي».

۲۹. اجازة به حسين بن محمد حر عاملي

«۱۴۲ ر - ۱۴۵ پ»

مؤلف: علي بن حسين بن عبدالعالي كركي (۸۹۰-۹۴۰ق)

به حسين بن محمد حر بن شمس الدين محمد بن مكي در ۱۶ رمضان ۹۰۳ق در دمشق.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۵۴-۵۷؛ ميراث حديث شيعه، ج ۱، ص ۳۴۲-۳۴۶؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۱۴؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۱۰.

آغاز: «اما بعد حمد الله على سوابغ الانعام والصلوة على رسوله محمد سيد الانام واله البررة الكرام فقد استخرت الله سبحانه».

انجام: «من الغلط والتصحيح والتحريف وفقه الله واينا لمراضيه وكتب العبد الفقير الى كرم الله... ومصليا على رسوله واله السادة الشرفا ومسلما».

انجنامه: «وكتب صورة هذه الاجازة من خطه [الشريف قدس سره ابو عبدالله الحسين بن حيدر الحسيني الكركي عفى عنه] نقل من خطه الشريف الفقير ابراهيم بن محمد الحرفوشي العاملي حامدا لله تعالى على الايه ومصليا على رسوله واله».

۳۰. اجازة به علي بن عبدالعالي ميسي «۱۴۶ ر - ۱۵۱ پ»

مؤلف: علي بن حسين بن عبدالعالي كركي (۸۹۰-۹۴۰ق)

اجازة به علي بن عبدالعالي ميسي عاملي، ابن مفلح (۹۳۸ق) و فرزندش شيخ ظهير الدين ابواسحاق ابراهيم در ۹ روز مانده از جمادى الثاني ۹۳۴ق در بيرون بغداد.

بحار الانوار، ج ۱۰۵، ص ۴۹؛ ميراث حديث شيعه، ج ۱، ص ۳۶۴-۳۷۳؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۱۲؛ مجلس، ج ۱۵، ص ۱۸۰-۱۸۱، ش ۵۱۳۸/۱۰۲ (در آن جا به اشتباه به عنوان اجازة علي بن عبدالعالي به شيخ زين الدين علي شهيد ثاني متوفى ۹۶۵ق معرفی شده است) و ج ۱۴، ص ۱۰-۱۱، ش ۴۸۷۳/۱۰؛ دانشگاه تهران، ج ۱۱، ص ۲۰۶۳ و ج ۱۶، ص ۴۱۰؛ اهدایی رهبری، ج ۸،

ص ۴۶-۴۷؛ مرعشى، ج ۱۹، ص ۲۵۱-۲۵۲ و ج ۲۲، ص ۸۱؛ فيضيه، ج ۲، ص ۱۹؛ جديد گلبا يگانی، ج ۱، ص ۸۲^۱.

آغاز: «الحمد لله حمدا يستوجب من نعمه اسبغها ومن قسمه او فرها ومن عناياته اجلها».

انجام: «الى درجات دارالقرار ومرافقة محمد واله الاطهار صلوات الله عليه وعليهم وسلامه بنوال نوال الاعصار [صورة خطه الشريف وكتب ذلك بيده الفانية الجانية الفقير الى عفو الله وكرمه المستغفر عن ذنوبه وعبوبه علي بن عبدالعالي بظاهر بغداد دارالسلم لتسع ان يقين من شهر جمدى الاخره من سنة اربع وثلثين وتسعمائة]».

۳۱. اجازة به عبدالكريم بن ابراهيم ميسي

«۱۵۳ پ - ۱۵۴ ر»

مؤلف: ابراهيم بن علي بن عبدالعالي ميسي (سده ۵۱۰هـ)

اجازة به فرزندش عبدالكريم در اوایل رمضان ۹۷۵ق در نجف.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۸۰ و ۳۸۰.

آغاز: «نحمدك يا من نصرنا فيما ناخذه للعمل بالامور الشرعية الواصلة اصولها الينا بالتفات عن خير البرية».

انجام: «من الاجازات المذكورة وكتب الاحرف بيده الفانية الراجي عفو ربه ابراهيم بن علي بن عبدالعالي الميسي العاملي عاملهم الله بلطفه وكرمه وذلك بالنجف الاشرف المقدس على مشرفه افضل الصلوة والسلم في اوایل شهر رمضان من سنة ۹۷۵».

۳۲. اجازة به جلال الدين بن مرتضى تاج الدين

«۱۵۴ ر - ۱۵۵ پ»

مؤلف: حسين بن حيدر كركي عاملي (۱۰۴۱ق)

كركي در اين اجازة از خود نام نبرده اما تصريح کرده كه در دو زمان ظهر شنبه ۱۶ جمادى الاول ۱۰۰۳ق در

۱. در دنا، ج ۱، ص ۲۱۱-۲۱۲ از ۱۰ نسخه معرفی شده ذیل عنوان این اجازة، ۳ نسخه اجازة دیگری از كركي است (شماره‌های اول و پنجم و هشتم).

عصر روز یکشنبه ۷ رجب ۱۰۰۳ ق در کربلا. آغاز: «حدثنی السيد الجلیل النبیل عمدة السادات العظام وزیده الفضلاً الکرام قطب المحدثین وزین المحققین السيد حیدر التبریزی ادامہ الله تعالی فی الحایر الحسینیہ».

انجام: «قال رسول الله صلی الله علیه واله من ابغض الحسن والحسین جاّ يوم القيمة وليس علی وجهه لحم ولم تنله شفاعتی».

۳۵. نمونه انشاء برای اجازه «۱۶۳ ر - ۱۶۴ پ» مشتمل بر دو نمونه.

آغاز: «احسن حدیث یبتدا به الکلام فی کل مقام وخیر خبر یفتتح به المقال علی کل حال حمد الله سبحانه».

انجام: «الکمل الکبار المشار الیهم بعلو الاسناد بین المسلمین فی البلدان والامصار او لهم استادی» (استادی).

۳۶. احادیث «۱۶۴ پ - ۱۶۹ پ»

روایت سه حدیث از شیخ بهایی به تاریخهای شب جمعه ۷ جمادی الثانی ۱۰۰۳ ق در غرب دارالسلام بغداد رویه روی ضریح امام موسی بن جعفر و امام محمد بن علی الجواد^(ع) (فقط بخشی از سند آمده و متن حدیث نانوشته رها شده است). صبح جمعه ۹ رجب ۱۰۰۳ ق در حرم حسینی هنگام زیارت امام حسین^(ع) و ۲ رمضان ۹۹۳ ق در اصفهان و روایت همان حدیث در ۲۷ رجب ۱۰۰۳ ق در نجف رویه روی ضریح مطهر. و همچنین حدیثی به نقل از امیر ابوالولی بن شاه محمود انجو حسینی شیرازی در دوشنبه ۳ جمادی الاول ۱۰۰۵ ق رویه روی حرم معصومه^(س) در قم. راوی همه این احادیث حسین بن حیدر کرکی است.

۳۷. یادداشت درباره اجازات حسین بن حیدر کرکی در کاشان «۱۶۹ پ - ۱۷۰ ر»

مؤلف: حسین بن حیدر کرکی عاملی (۱۰۴۱ ق) کرکی در یادداشت کوتاهی متذکر شده در سه شنبه ۱۰

کاظمین و شب جمعه ۷ جمادی الثانی ۱۰۰۷ ق از شیخ بهایی اجازه گرفته است. در همین مجموعه هم احادیثی از شیخ بهایی در همین تاریخها نقل کرده که نشان می‌دهد بی‌شک نویسنده اجازه خود اوست. مجلسی در بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۱-۱۳ با تردید او را نویسنده این اجازه دانسته است.

آغاز: «الحمد لله والصلوة والسلام علی عباده الذین اصطفی خصوصاً علی سیدنا محمد المصطفی واله ولی السبق والفضل والصفاء».

انجام: «فان دعاه مرجوا اجابته والمحه المجیز المعترف بذنبه المغترف من بحار لطف ربه».

۳۳. احادیث «۱۵۶ ر - ۱۶۲ ر»

به روایت حسین بن حیدر کرکی عاملی (۱۰۴۱ ق) از شیخ بهایی با سلسله اسناد اوست. در تاریخهای پنجشنبه ۱۴ جمادی الاول ۱۰۰۳ ق در کاظمین و شب جمعه ۲۹ جمادی الاول ۱۰۰۳ ق در سرمن رای و شب جمعه ۷ جمادی الاخر ۱۰۰۳ ق در غرب دارالسلام بغداد رو به روی قبر موسی بن جعفر و محمد بن علی الجواد^(ع).

آغاز: «حدثنی شیخنا العلامة الفهامه لسان المتقدمین حجة المتأخرین سلطان العلما المتبحرین... محمد بن...» الشیخ حسین بن عبدالصمد الحارثی الهمدانی ادام الله تعالی ظله... فی الکاظمین فی شرقی بغداد... عصریة نهار الخمیس رابع عشر شهر جمادی الاول سنة الف وثلث من الهجرة».

انجام:

ونعلیک اخلعن واسجد خضوعاً

اذا لاحت لیدیك القسبتان

فتحتها لعمرک نار موسی

ونسور محمد مستقرتان

۳۴. احادیث «۱۶۲ ر - ۱۶۳ ر»

چند حدیث در ستایش امیرالمؤمنین و حسنین^(ع) به نقل از سید حیدر تبریزی با سلسله اسناد او، روایت شده در

انجام: «واجزت له ان يجيز ذلك كله لمن يراه اهلا لذلك ومستحقا له. وكتب العبد الفقير الى رحمة ربه الغني علي بن هلال الجزائري... وحده وصلى الله على سيدنا محمد مصطفى واله الطاهرين».

۴۱. اجازة به علي بن حسين بن عبد العالی کرکی
(۲۰۰ پ - ۲۰۷ ر)

مؤلف: محمد بن علي بن محمد بن خاتون عاملی (قرن ۱۰ هـ) اجازة مفصلی که در ضمن آن متن چهار اجازة دیگر نقل شده است:

۱ و ۲. دو اجازة علامه حلی به سید مهنا.

۳. اجازة فخرالمحققین به سید مهنا.

۴. اجازة ابن فهد حلی به شمس الدین حولانی.

نوشته شده در ۱۱ ذیحجه ۹۰۰ ق.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۲۰-۲۷؛ میراث حدیث شیعه، ج ۱، ص ۳۲۹-۳۳۶، حیاة المحقق الکرکی وآثاره، ج ۲، ص ۱۹۴-۲۰۴؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۹-۱۰، ش ۴۸۷۳/۸ (در آن جا به اشتباه با عنوان اجازة ابن فهد حلی به محقق کرکی - زین الدین علی بن عزالدین حسین بن عبدالعالی - معرفی شده است).

آغاز: «صورة اجازة الشيخ محمد بن محمد بن خاتون للشيخ علي بن عبدالعال. بسملة الحمد لله الذي جعل شريعة الاسلام سبباً للسعادة الابدية والخلص من الشقاوة السرمدية».

انجام: «وثمانياه هلاليه هجريه والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد النبي واله وسلم تسليمًا [هذه صورة خطه وكتب اضعف عباد الله محمد بن علي بن محمد بن محمد بن خاتون في حادي عشر ذى الحجة من شهور سنة تسعمائة هلالية هجرية]».

انجامه: «[وكتب من خطه افقر عباد الله الحسين بن حيدر الحسيني الکرکی عفى عنه]. نقل هذه الاجازة من خط نقل من خطه اضعف عباد الله واحوجهم الى شفاة رسوله واله الطاهرين ابرهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي العاملي الکرکی غفر الله له ولوالديه ولجميع المومنين».

جمادی الاول ۱۰۰۵ ق در کاشان از ضیاء الدین محمد بن محمود کاشانی اجازة شفاهی روایت تهذیب الاحکام و از شاه مرتضی کاشانی اجازة نقل الاربعین شهید را گرفته است.

آغاز: «وحدثني بكاشان يوم الثلثا عاشر جمادى الاول سنة الف وخمس المولى الجليل النبيل ضيا الملة والدين محمد بن محمود الفاشاني اجازة لفظا».

۳۸. نمونه انشای خطبه «۱۷۰ ر - ۱۹۵ ر»

نمونه هایی برای متن و خطبه اجازة و سماع و قرائت کتاب است که برای آموزش اجازة نویسی جمع شده اند. **آغاز:** «الحمد لله الذي زين بسيط العالم بوجود وشرف اقطار الارض بمكان ايمة المهتدين».

انجام: «ناقل اثار المرتضوية مستجمع صنوف المكارم اكابر السلف والاكارم عفيف الملة والتقوى والدين».

۳۹. اسناد قرائت ابن جزری «۱۹۵ ر - ۱۹۶ ر»

آغاز: «قال محمد بن الجزري في اربعينه واما قراءة القرآن العظيم فاني قراته على جماعة كثير من الشيوخ منهم الشيخ الامام العلامة شمس الدين ابو عبدالله محمد بن عبدالرحمن بن علي الحنفي».

انجام: «كما انزل على الروح الامين رسول رب العالمين وامينه على وجيه جبرييل عليه السلام».

۴۰. اجازة به علي بن حسين بن عبد العالی کرکی

(۱۹۶ ر - ۲۰۰ پ)

مؤلف: علي بن هلال جزائري (۹۰۹ ق)

در روز سه شنبه نیمه رمضان ۹۰۹ ق.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۲۸-۳۴؛ میراث حدیث شیعه، ج ۱، ص ۳۳۶-۳۴۲؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۲۲؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۸-۹، ش ۴۸۷۳/۷.

آغاز: «صورة اجازة كتبها الشيخ علي بن هلال للشيخ علي بن عبدالعال الکرکی قدس سرهما نقلتها من خطه الشريف. بسملة الحمد لله المنقذ بتدقيق نظر العقول من الحيرة والظلال المرشد برحمته الى سبيل الصواب».

وصحه الاخبار المنتجبين. هذه صورة خط شيخنا الشهيد قدس الله روحه».

۴۴. اجازة به شاه محمود خليفه «۲۱۲ ر - ۲۱۵ پ»

مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفى بحراني (-۹۵۰ق)

این اجازة در آغاز این نسخه هم نوشته شده بود و در این صفحات تکرار شده است.

آغاز: «صورة اجازة كتبها الشيخ الامام ابراهيم بن سليمان القطيفى ل شاه محمود الخليفه. بسملة الحمد لله رب العالمين وصلاته وسلامه على عباده المصطفين خصوصا صفوه الكونين انسان فص عين الانسان». انجام: «والعذر فى الاختصار فعسى ان يتدارك التطويل بعد زمان غير طويل».

۴۵. اجازة به ابراهيم بن حسين همدانى

«۲۱۵ پ - ۲۲۰ پ»

مؤلف: محمد بن احمد بن نعمت الله بن خاتون عاملى (قرن ۱۱ هـ)

در روز جمعه ۱۴ محرم ۱۰۰۸ ق در مکه.

بحار الانوار، ج ۱۰۹، ص ۱۰۱-۱۰۷؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۳۱؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۱ هـ، ص ۵۳۱.

آغاز: «صورة اجازة كتبها الشيخ الجليل والفقير النبيل الشيخ محمد بن احمد بن نعمه بن خاتون للسيد السنند العلامة ظهيرالدين ابراهيم بن الحسين الحسنى الهمدانى. بسملة الحمد لوليه ومستحقه والصلوة على اشرف انبيائه وخلقه واله الايمة البرره».

انجام: «من نور علومهم رضوان الله عليهم اجمعين ما قرره علما دراياه الروايه والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد واله الطاهرين وكتب الفقير الى عفو الله تعالى محمد بن احمد بن نعمه الله بن خاتون العاملى بمكة المشرفة سنة ۱۰۰۸ فى يوم الجمعة رابع عشر محرم الحرام حامدا مصليا مسلما مستغفرا».

انجامه: «وكتب [الفقير] هذه الاجازة من خطه [الشرىف ادام الله تعالى بركاته فى تاريخ قره (كذا؛ غرة) شهر جمادى الآخر سنة الف وتسع وكتب الفقير الى الله

۴۲. اجازة به ابن فهد حلى «۲۰۷ پ حاشيه»

مؤلف: على بن حسن بن محمد خازن حائرى، ابن خازن (سده ۵۸)

در ۲۰ رجب ۷۹۱ق. در پایان این اجازة متن اجازة شهيد اول به ابن خازن درج شده است که در شماره بعدى معرفى مى شود.

ذريعه، ج ۱، ص ۲۱۲؛ بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۲۱۷ و ۳۵۸؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۴۱۰؛ مرعشى، ج ۱۵، ص ۱۶۴ و ج ۲۲، ص ۸۱؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۳۹؛ اهداى رهبرى، ج ۸، ص ۴۷؛ آستان قدس، ج ۲۱، ص ۱۲۰۲ (که به اشتباه این عنوان در دو شماره ۹ و ۱۰ تکرار شده است).

آغاز: «صورة اجازة الشيخ الفقيه ابن الخازن الحائرى للشيخ العلامة ابى العباس احمد بن فهد الحلى». بسملة الحمد لله الذى بنعمته تتم الصالحات وصلى الله على سيد المخلوقات محمد واله خير موالى وسادات».

انجام: «صلاح دنياه واخرته بمحمد واله وذريته... بسملة اللهم انا نحمدك الخ».

۴۳. اجازة به ابن خازن حائرى «۲۰۷ پ - ۲۱۲ ر»

مؤلف: محمد بن مكى عاملى، شهيد اول (۷۳۴-۷۸۶ق)

نوشته شده در نيمه روز چهارشنبه ۱۲ رمضان ۷۸۴ق در دمشق.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۸۶-۱۹۲؛ الشهيد الاول حياته وآثاره، ص ۲۳۰-۲۳۶؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۴۷؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۱۴، ش ۴۸۷۳/۱۵؛ مرعشى، ج ۱۵، ص ۹-۸ و ج ۲۲، ص ۸۱؛ دانشگاه تهران، ج ۱۱، ص ۲۰۶۳ و ج ۱۶، ص ۴۱۰؛ مدرسه فيضيه، ج ۳، ص ۱۹.

آغاز: «صورة اجازة كتبها شيخنا الشهيد قدس الله روحه للفقير ابن الخازن الحائرى نقلتها من خط شيخنا الشيخ على بن عبدالعال قدس سره. بسملة اللهم انا نحمدك والحمد من نعمك ونشكرک».

انجام: «وصلى الله على سيدنا افضل الخلايق اجمعين ابى القسم حبيب الله خاتم النبیین وعترته الطاهرين

انجام: «وذلك كذلك وكتب العبد الجاني على نجيب الدين بن محمد بن مكي بن عيسى بن حسن بن عيسى العاملي سامحه الله في اخر نهار الخميس ثامن عشر محرم الحرام عام عشره بعد الالف من الهجرة».

انجامه: «نقلت هذه من خط المجيز وكتب العبد الفقير ابراهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي العاملي الكركي عفى الله عنهما بمحمد واله».

۴۹. اجازة به نجم بن محمد حسيني و دو پسرش

«۲۲۲ پ - ۲۷۹ پ»

مؤلف: حسن بن زين الدين عاملي (۱۱۹۵۹-۱۰۱۱ ق)

به نجم بن محمد حسيني و دو پسرش محمد و علي. بحار الانوار، ج ۱۰۹، ص ۳-۷۹؛ الاجازات لجمع من الاعلام، سيد مهدي رجايي، قم، كتابخانه آيت الله مرعشي، ص ۶۹-۱۵۸؛ ذريعه، ج ۱، ص ۱۷۲؛ دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۸۰۷ و ج ۱۵، ص ۴۲۴۱ (با انتساب اشتباه اجازة به شهيد ثانی)؛ مركز احياء، ج ۲، ص ۴۴۵؛ مرعشي، ج ۷، ص ۳۲۰ و ج ۱۶، ص ۶۳؛ ميكر و فيلمهاى دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۴۲-۴۳؛ سهسالار، ج ۳، ص ۴۹؛ مجله وقف ميراث جاويدان، ش ۳، ص ۵۷؛ عكسى مركز احياء، ج ۱، ص ۱۹۴-۱۹۵.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين حمد الشاكرين وصلواته على سيد الاولين والاخرين محمد المصطفى... وبعد فيقول العبد الفقير الى الله تعالى حسن».

انجام: «بعد مجال فان فيه كفاية ان شاء الله والحمد لله رب العالمين... الطاهرين. صورة خطه وكتب بخطه العبد الضعيف... حسن بن زين الدين بن علي بن احمد بن جمال الدين بن تقى الدين صالح بن مشرف العاملي عامله الله بفضله ورافقه واوزعه شكر نعمته حامدا لله على آلائه مصليا على اشرف الانبياء واله مسلما مستغفرا وحسبنا الله ونعم الوكيل».

انجامه: «وهذه منقوله من خط نقل من خط مصنفها وكتبها بيده الفانيه [الجانيه افقر عباد الله الغنى الحسين بن حيدر الحسينى الكركى العاملى؛ ثم كتب] ابراهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي العاملى عامله الله

الغنى المغنى الحسين بن حيدر الحسينى الكركى العاملى تجاوز الله عن سيئاتهما بمحمد واله الطاهرين] نقل من خطه ابراهيم بن محمد الحرفوشي العاملى».

۴۶. اجازة به ابوالعلاء «۲۲۰ پ - ۲۲۱ ر»

مؤلف: حسن بن حسين بن علي دوربستى (قرن ۵۶هـ)

بلاغ قرائت و اجازة روايت الارشاد فى معرفة حجج الله على العباد شيخ مفيد در ۵۷۶ق در قاشان. بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۲۵.

آغاز: «رايت صورة ما انا اثبته بخط نقل من خط كاتبه صورته رحمه الله على ظهر كتاب ارشاد العباد من تصانيف حجة الاسلام المفيد ابى عبدالله محمد بن محمد بن النعمن الحارثى البغدادى قدس الله روحه. قرا على الاجل العالم الاوحد مجدالدين بهاء الاسلام جمال العلما ابو العلام ادم الله توفيقه».

انجام: «وكتب الحسن بن الحسين بن علي الدرويشى (كذا؛ الدوربستى) نزيل قاشان بخطه سنه ست وسبعين وخمس مائه حامدا لله تعالى مصليا على نبينا محمد واله الطاهرين».

۴۷. نمونه اجازة «۲۲۱ ر - ۲۲۱ پ»

انشای یک نمونه اجازة که در آن جای نام مجیز و مجاز سفید مانده است.

آغاز: «الحمد لله الذى احيا قلوب اوليايه بنور العرفان ووقفهم للاهتداء».

انجام: «ما يصح له حكايته من النقل والفتوى فليرو لمن شا و احب كيف شا و احب موقفا و كتب (بياض)».

۴۸. اجازة به حسين بن حيدر كركى «۲۲۱ پ - ۲۲۲ پ»

مؤلف: علي بن محمد بن مكي عاملي (سده ۱۱هـ)

در آخر روز پنجشنبه ۱۸ محرم ۱۰۱۰ ق.

ذريعه، ج ۱، ص ۲۲۱؛ بحار الانوار، ج ۱۰۶، ص ۱۶۲-۱۶۴. **آغاز:** «الحمد لله اهل الكبريا والكرم وصلى الله على سيدنا محمد النبى واله وسلم وبعد فقد امرنى السيد الحسينى النسيب العريق الاصيل».

الکرکی للمولی المحقق مولانا ملک محمد بن سلطان حسین الاصفهانی قدس سره. بسمله. الحمد لله المتعالی عن صفات المخلوقین المنزه عن نعوت الناعتین».

انجام: «وکتب ذلك بيده الفانيه الفقير الضعيف المستغفر من ذنوبه على بن عبدالعالي بالمشهد المقدس الغروي على مشرفه الصلوة والسلام والتحيه والاكرام لاثني عشره ان بقيت من شهر شعبان المبارك سنة اربع وثلثين وتسعمائه وكتب الفقير الحقيير الداير التقصير على بن هلال الكركي عامله الله بلطفه الخفي بمحمد وعلى صلوات الله عليهما وعلى الهما الطاهرين في العشر الثاني من صفر ختم بالخير والظفر من سنة اربع وثمانين وتسعمائه في بلدة اصفهان».

انجامه: «وکتب ابراهيم بن محمد الحرفوشي العاملي».

۵۲. احاديث «۲۸۵ پ - ۲۸۷ پ»

احاديثي به روايت شيخ بهايي است در تاريخهاي پنجشنبه اواخر ربيع الثاني ۱۰۱۰ ق در قريه اي حوالی سمنان از فصل زيادات احكام موتي از كتاب تهذيب و بخشهايي از كتاب توحيد صدوق در مشهد رو به روی ضريح مقدس در رمضان ۱۰۱۱ ق.

حسين کرکی - کاتب مجموعۀ اصل - اين احاديث را بر شيخ بهايي خوانده است.

آغاز: «حدثني شيخنا الشيخ العلامة بهالملة والدين محمد سلمه الله تعالى بحديث الجين والجوز المسلسل والقمني منها لقمه في يوم الخميس».

۵۳. اجازه به محمد بن صالح غروي حلي

«۲۸۷ پ - ۲۸۹ ر»

مؤلف: محمد بن علي بن ابراهيم احسايي، ابن ابي جمهور

(ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)

برای قرائت کتاب ارشاد الاذهان در نیمه جمادی الاول ۸۹۸ ق در قریه قلفان در ولایت استرآباد.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۸-۲۰ و ۲۰۴.

آغاز: «صورة اجازة صدرت عن الشيخ المحقق محمد بن جمهور الاحساوي وانا نقلتها من خطه الشريف قدس

بلطفه الخفي بالنبي والوصي في سنة احد وسبعين من الهجرة النبويه وصلى الله على محمد واله الطاهرين وسلم تسليما».

۵۰. اجازه به محمود بن علاء الدين بن جلال الدين طالقاني

«۲۸۰ ر - ۲۸۳ ر»

مؤلف: محمد بن علي بن ابراهيم احسايي، ابن ابي جمهور

(ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)

در انتهای این اجازه شيخ ربيعه بن جمعه عبرمی عبادی جزائری توصیه ای برای مجاز نوشته که تاريخ آن اوائل جمادی الاول سال ۹۱۲ ق است. همين امر موجب شده تا کاتب نسخه ما به اشتباه عنوان این اجازه را «صورة اجازة الشيخ الجليل محمد بن ابي جمهور الاحساوي للشيخ الفاضل الشيخ ربيعة بن جمعة» ذکر کند که درست نیست. از آن جا که مأخذ مجلسی در نقل این اجازه در بحار الانوار همين نسخه بوده این اشتباه بدان کتاب نیز راه یافته است.

ذريعه، ج ۱، ص ۲۴۲؛ بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۳-۱۷ و ۲۰۰؛ کتب خطی کتابخانه های اصفهان، ص ۱۵۲.

آغاز: «صورة اجازة الشيخ الجليل محمد بن ابي جمهور الاحساوي للشيخ الفاضل الشيخ ربيعة بن جمعه. بسمله. الحمد لله الذي جعل من جملة طرق المسلمين وهدايه المومنين والوسيلة الى حيل الله المتين».

انجام: «بالملازمة ما دمت فاولي عليها صورة ما كتبت كتبه الفقير الى الله الغني ربيع بن جمعه العسرمي (كذا) العبادي محتدا الجزائري مولدا في اوائل جمادى الاول من شهر سنة اثني عشره تسعمائه».

۵۱. اجازه به ملک محمد بن سلطان حسین اصفهانی

«۲۸۳ ر - ۲۸۵ پ»

مؤلف: علی بن هلال کرکی (۹۸۴ ق)

در دهه دوم صفر ۹۸۴ ق در اصفهان.

بحار الانوار، ج ۱۰۹، ص ۸۰-۸۳ و ۲۷۱؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۲۳؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۰ هـ، ص ۱۶۳.

آغاز: «صورة اجازة الشيخ الفقيه الشيخ علي بن هلال

شیعه، ج ۱، ص ۳۵۳-۳۵۷.
 آغاز: «الحمد لله باری التسم ومجزل القسم ومفیض الجود والكرم والصلوة والسلام على النبي الامي».
 انجام: «والهمنا سلوك الطريقه المثلى وكتب هذه الاحرف بيده الفانيه الخانيه على بن عبدالعال تاب الله عليه توبة نصوحا بالمشهد المقدس الغروي... حامدا لله على الايه مصليا على رسوله محمد المطفى (كذا؛ المصطفى) واله الطاهرين».
 انجامه: «وكتب ابراهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي العاملي الكركي غفر الله له ولوالديه ولجميع المومنين».

۵۷. اجازة به محمود بن محمد بن عبدالواحد رازی
 «۳۰۷-۳۰۸ ر»

مؤلف: حسن بن يوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)
 در اواخر ربیع الاخر ۷۰۹ق در سلطانیه.
 بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۴۲ و ۲۸۸.
 آغاز: «صورة اجازة كتبها العلامة رحمه الله على كتاب الشرايع نقلتها من خطه الشريف. استخرت الله تعالى واجزت للشيخ العالم الفقيه».
 انجام: «بالبلده السلطانية حماها الله تعالى من جميع الافات والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد النبي واله الطاهرين».

۵۸. اجازة به علي بن قاسم عريضي يزدي
 «۳۰۸-۳۱۱ پ»

مؤلف: محمد بن منصور دشتكي شيرازي، صدرالدين (زنده در ۹۷۳ق)
 در دهه آخر جمادى الاول ۹۷۳ق. مجيز پس از كتابت اجازة آن را در مزار عبدالعظيم بن عبدالله بن علي سديد در مشهد معروف او در مسجد شجره ري پر مجاز به صورت شفاهي قرائت نموده است.
 بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۲۴-۱۲۸ و ۳۱۵؛ ذريعه، ج ۱، ص ۲۴۸؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۰هـ، ص ۱۵۷ و ۲۱۹.

الله روحه. بسمله. الحمد لله الذي ارشدنا بارشاد الاذهان الى معرفه احكام الايمان وعلمنا بواسطه تحرير مساييله».
 انجام: «في قرية قلفان حفت بالامان وكتب المجيز المذكور كاتب الاحرف (كذا؛ الاحرف) الفقير الى الله العفو الغفور محمد بن علي بن احمد بن جمهور الاحساوي تجاوز الله عن سيئاته وغفر الله له ولوالديه انه غفور رحيم وصلى الله على سيدنا محمد واله الطاهرين».
 انجامه: «وكتب بيده الفانيه الفقير ابراهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي العاملي».

۵۴. اجازة به محمد بن تركي غروي «۲۸۹ پ- ۳۰۳ ر»
 مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفي بحراني (۹۵۰-۹۵۰ق)

این اجازة بیشتر در نسخه آمده بود (رساله هفتم) و در این جا تکرار شده است.

آغاز: «الحمد لمن خلق العقل هاديا الى النجاة من معاضل المشكلات وجعله معصوما».
 انجام: «وسنة نبیه وصلة ذريته وكتب الفقير الى الله المنان ابراهيم بن سليمان حامدا مصليا مستغفرا بالمشهد الغروي صلوات الله على مشرفه بتاريخ سادس شهر عاشورا سنة خمس عشره وتسعمايه سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد واله الطاهرين».

۵۵. اجازة به منصور بن محمد بن تركي غروي «۳۰۳ پ»
 مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفي بحراني (۹۵۰-۹۵۰ق)

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۰۷ و ۲۹۹.
 آغاز: «يقول الفقير الى الله المنان ابراهيم بن سليمان اني قد اجزت مضمون ما حوته هذه الاجازة للشيخ الاجل الركن الاطل».

۵۶. اجازة به عبدالعلي بن احمد استرآبادي
 «۳۰۳ پ- ۳۰۷ پ»

مؤلف: علي بن حسين بن عبدالعالي كركي (۸۹۰-۹۴۰ق)
 در ۲۶ رمضان ۹۲۹ق در نجف.
 بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۶۴-۶۸ و ۲۵۱؛ ميراث حديث

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۷۷-۱۷۸؛ میراث حدیث شیعه، ج ۱۴، ص ۴۳۶؛ الشهيد الاول حياته وآثاره، ص ۶۵؛ مرعشی، ج ۱، ص ۳۱۱؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۳۶. آغاز: «صورة اجازة صدرت من فخرالمحققين للشهيد قدس وروحهما نقلتها من خطه الشريف في ظهر الجز الاول من كتاب ايضاح الفوائد... قرا على مولانا الامام العلامة الاعظم افضل علما».

انجام: «وسبعما به بالحله والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد واله».

۶۱. اجازة به على بن حبيب الله بن سلطان محمد جوزداني

«۳۱۸ پ - ۳۲۰ ر»

مؤلف: علی بن حسین بن عبدالعالی کرکی (۸۹۰-۹۴۰ق)

در ۱۱ صفر ۹۲۸ق در نجف.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۵۸-۵۹ و ۲۴۳؛ میراث حدیث شیعه، ج ۱، ص ۳۴۷-۳۴۹.

آغاز: «صورة اجازة شيخنا الشيخ على بن عبدالعالی للشيخ بابا شيخ على بن پير حبيب الله بن سلطان محمد الجوزراني (كذا) الواعظ نقلتها من خطه الشريف. بسملة. الحمد لله كما هو اهله والصلوة والسلام على حبيبه محمد».

انجام: «واله الاطهار الاخيار وكتب هذه الاحرف... من شهر صفر الخير من سنة ثمان وعشرين وتسعمائة احسن الله تقضيها».

۶۲. اجازة به حسين بن محمد استرآبادی

«۳۲۰ ر - ۳۲۲ پ»

مؤلف: علی بن عبدالعالی میسی عاملی، ابن مفلح (۹۳۸-۹۴۰ق)

پس از خواندن قواعد الاحکام علامه حلی در ۱۱ شوال ۹۰۷ق.

مرعشی، ج ۳، ص ۲۸۳ (نسخه اصل به خط مؤلف، در آن جا به اشتباه اجازة از محقق کرکی دانسته شده است)؛ بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۴۹-۵۳ و ۲۳۴؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۱۴ و ۲۱۸؛ طبقات اعلام الشيعة، قرن ۱۰هـ، ص ۶۰ و ۱۶۵.

آغاز: «نسخة اجازة صدرت عن من هو صدر سند العلم والعلی محمدا لسان كافة الوری طاب ثراه الشهير بامير صدرالدين محمد بن السيد السند العلامة الامير غوث الحكما غياث الدين منصور الشيرازي الحسيني الدشتكي قدس سره. بسملة. الحمد لعلی اعلى بكلمته كلمة الاسلام والشكر لملى املى على عبده ما ملأ به ارجاء الخافقين».

انجام: «وقرا على الرضويات بالصحيفة واذنت روايتها عنى له ايضا وانا الصدر المنصور الحسنی الحسيني الدشتكي رحمهم الله».

۵۹. اجازة به شريف بن نورالله بن محمد شاه تستری

«۳۱۲ ر - ۳۱۸ ر»

مؤلف: ابراهيم بن سليمان قطيفی بحرانی (۹۵۰-۹۵۰ق)

در ۱۱ جمادى الاول ۹۴۴ق.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۱۶-۱۲۳ و ۳۰۷.

آغاز: «صورة اجازة الشيخ الامام الشيخ ابراهيم بن سليمان للسيد الشريف الشوشتری رحمهما الله. بسملة. يا من شرف السادة وجعلهم لنا شرفا وقاده ووجب لنا شكره على انعامه».

انجام: «كما وفقنا بولايتهم فوقنا لاتباع اثارهم والحشر معهم والفوز بهم والحمد لله اولاً و آخراً».

انجامه: «الى هنا انتهت الاجازة من خط مجيزها وانا نقلتها من خط من نقلها من خطه قدس الله روحه ونور ضريحه وكتب الفقير الى الله الغنى ابراهيم بن محمد بن على الحرفوشى فى اخر شهر محرم الحرام من شهور سنة احدى وسبعين بعد الالف من الهجرة على مشرفها افضل الصلوه واتم السلام».

۶۰. اجازة به شهيد اول «۳۱۸ ر - ۳۱۸ پ»

مؤلف: محمد بن حسن بن يوسف حلی، فخرالمحققين

(۶۸۲-۷۷۱ق)

بر روی نسخه‌ای از ايضاح الفوائد که به خط شهيد اول (۷۸۶ق) بوده و او آن را بر مؤلفش فخرالمحققين خوانده بود در ۶ شوال ۷۵۶ق در حله.

- آغاز: «قرا علی المولی الکبیر والعالم التحریر و صدر دهره و فزید عصره الفقیه الکامل العامل».
- انجام: «وعقیب صلواته بدعائه المجاب و کتب العبد الضعیف المحتاج الی کرمه تعالی علی بن عبدالعالی حادی عشر شهر شوال... ومصلیا علی رسوله محمد واحبائه مسلما».
- در پایان یادداشت بعد التحریری از مجیز آمده که طریق دیگری را در همان روز به مجاز اجازه داده است (۳۲۲ پ - ۳۲۳ ر).
۶۳. اجازه به محمد بن صالح غروی حلی «۳۲۳-۳۲۴ پ» مؤلف: محمد بن علی بن ابراهیم احسائی، ابن ابی جمهور (ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)
- این اجازه در نسخه تکرار شده است.
- آغاز: «الحمد لله الذی ارشدنا بارشاد الاذهان الی معرفة احکام الایمان و علمنا بواسطه تحریر مسایله».
- انجام: «فی قریه قلفان حفت بالامان و کتب المجیز المذکور کاتب الاحرف الفقیر الی الله العفو الغفور محمد علی بن ابی جمهور الاحساوی تجاوز الله عن سیاته و غفر له ولو لادیه انه غفور رحیم و صلی الله علیه سیدنا محمد واله وسلم».
۶۴. اجازه به محمد بن حسن استرآبادی «۳۲۵ ر - ۳۳۱ ر» مؤلف: ابراهیم بن سلیمان قطیفی بحرانی (۹۵۰ ق)
- در ۲۱ محرم ۹۲۰ ق در نجف.
- بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۱۵-۱۰۹ و ۳۰۰؛ ذریعه، ج ۱، ص ۱۳۴.
- آغاز: «الحمد لله الذی ابتدا فطره ما خلق فاحسنه علی غیر مثال و فضل بنی ادم علی کثیر ممن خلق علی علم منه».
- انجام: «وان لا ینسنی من الدعا فی خلواته و بر صلواته کما لا انساه حتی اوسد رمیما فی التراب والی المرجع والمآب».
- انجامه: «وکتب الفقیر الی الله ابرهیم بن محمد الحرفوشی عفی الله عنهما و عن جمیع المومنین و صلی
- الله علی محمد واله الطاهرین».
۶۵. اجازه به سید محسن بن محمد بن فادشاه رضوی مشهدی «۳۳۱ پ - ۳۳۳ ر» مؤلف: محمد بن علی بن ابراهیم احسائی، ابن ابی جمهور (ح ۸۳۸ - پس از ۹۰۶ ق)
- در آغاز این اجازه نوشته شده: «کتبت مکرر» با شماره پنجم در همین مجموعه تکرار شده است.
- آغاز: «صورة اجازة اجازها الشيخ المحقق الشيخ محمد بن جمهور الاحساوی تغمده الله بغفرانه للسید السند الفاضل الکامل السید محسن الرضوی المشهدی وانا نقلتها من خط الشيخ المشار الیه طاب ثراه فی المشهد المقدس الرضوی علی مشرفه الصلوة والسلام فی رابع شهر شعبان سنة الف و عشر^۱ بسملة الحمد لله الذی انقذنا من حيرة الجهالة».
- انجام: «بن ابی جمهور الاحساوی عفی الله عن سیناته ووالديه و جمیع الاخوان و صلی الله علی سیدنا محمد واله الطاهرین».
۶۶. طریق روایت صحیفه سجادیه «۳۳۳ ر - ۳۳۴ ر» مؤلف: زین الدین بن علی عاملی، شهید ثانی (۹۱۱-۹۶۵ ق)
- نوشته شده در ۷ شعبان ۹۳۰ ق.^۲
- بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۳۳-۱۳۴؛ الصحیفه السجادیة الجامعة، ص ۶۴۱-۶۴۲.
- آغاز: «بقول فقیر عفو الله تعالی زین الدین بن علی کاتب هذا الكتاب الصحیفه لطف الله تعالی به انی ارويہ عن شیخنا الاجل الشيخ علی بن عبدالعالی المیسسی».
- انجام: «عن السید ابی الرضا فضل الله بن علی الحسنی

۱. این عبارات مربوط به اصل نسخه‌ای است که حسین بن حیدر کرکی کتابت کرده است.

۲. برای مشخصات و ویژگیهای صحیفه سجادیه‌ای که شهید ثانی کتابت آن را در ۵ شعبان ۹۳۰ ق به پایان رسانده بود رک: توضیحات من در مقدمه «حاشیة الصحیفه السجادیة»، ابن ادریس، در میراث حدیث شیعه، ج ۲۰، ص ۲۷۸-۲۷۹.

انجام: «باسمه سالفاً فلیروها لمن شاء واحب فانه اهل لذلك وكتب ليلة الجمعة لاجد عشر ليلة خلت من شهر شعبان سنة اثنين وخمسين وثمانماية والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم».

۶۹. اجازه به مهنا بن سنان عبیدلی مدنی

«۳۴۰ ر - ۳۴۱ پ»

مؤلف: حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸-۷۲۶ق)

اجازه دوم علامه به اوست. در محرم ۷۲۰ق در حله.

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۴۷ و ۲۹۲ و ج ۱۰۸، ص ۲۴ و ۲۰۷؛ آستان قدس، ج ۲، ص ۳۶ و ج ۱۴، ص ۳۰۳ و ج ۲۷، ص ۲۱؛ مجلس، ج ۱۲، ص ۲۵۹-۲۶۰ و ج ۱۶، ص ۲۰-۲۱ و ج ۲۲، ص ۱۴۱؛ مصلی تهران، ج ۱۷، ص ۳۴-۳۵؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۲۰۲.

آغاز: «يقول العبد الفقير الى الله تعالى حسن بن يوسف بن المطهر قد اجزت للمولى السيد الحسين النسيب... مهنا بن سنان العلوی الحسينی».

انجام: «عن والدى عن نجم الدين دبيران عن اثير الدين الاعدى عنه وصلى الله على سيدنا محمد واله الطاهرين وسلم تسليمًا».

۷۰. اجازه به حسن علی بن عبدالله شوشتری

«۳۴۲ ر - ۳۴۳ پ»

مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)

در اوایل دهه دوم ربیع الاول ۱۰۳۰ق.

ذریعه، ج ۱، ص ۲۳۷؛ مجلس، ج ۱۴، ص ۵-۶؛ ملک، ج ۵، ص ۲۳۵؛ بحار الانوار، ج ۱۱۰، ص ۲۰۹؛ کشف الحجب والاستار، ص ۸.

آغاز: «صورة خت (كذا) اجازه مولانا البهائي لمولانا ملا حسن علی بن ملا عبدالله الشوشتری. اما بعد حمد الله

۱. در وزیری، ج ۳، ص ۱۰۳۲ این اجازه (رساله چهل و هفتم) به اشتباه به عنوان اجازه فخرالدین محمد بن حسن بن یوسف بن مطهر حلی به شیخ ناصر بن ابراهیم بویهی احسای معرفی شده است.

عن السيد ابی الصمصام بسنده وذلك فى سابع شهر شعبان المبارك سنة ثلاثين وتسعمائة وكتب افقر العباد زين الدين بن على الشهير بابن الحجة».

۶۷. اجازه به تاج‌الدین بن هلال جزایری

«۳۳۴ پ - ۳۳۶ ر»

مؤلف: زين الدين بن على عاملی، شهيد ثاني (۹۱۱-۹۶۵ق)

در شب جمعه ۱۴ ذیحجه ۹۶۴ق.

بحار الانوار، ج ۱۰۸، ص ۱۴۳-۱۴۵ و ۳۴۱.

آغاز: «صورة اجازه الشيخ زين الدين للشيخ تاج بسملة. الحمد لله وسلامه على عباده الذين اصطفى والصلوة على نبيه محمد واله الخلفا الشرفا».

انجام: «على سبيل الارتجال وغايه الاستعجال وضيق المجال حامدا لله تعالى على كل حال ومصليا على رسوله محمد وعلى اله وصحبه وهو حسبنا ونعم الوكيل».

۶۸. اجازه به ناصر بن ابراهیم بویهی حساوی

«۳۳۶ ر - ۳۳۹ پ»

مؤلف: علی بن محمد بن یونس بیاضی (۷۹۱-۸۷۷ق)

در شب جمعه ۱۱ شعبان ۸۵۲ق.

بیاضی در این اجازه بعد از مقدمه‌ای کوتاه، اجازه محمد بن حسن بن یوسف حلی، فخرالمحققین (۷۷۱ق) به علی بن حسن بن احمد بن مظاہر در ذیحجه ۷۴۱ق را نقل کرده است.^۱

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۲۲۱-۲۲۵ و ۳۶۳؛ ذریعه، ج ۱، ص ۲۲۱.

آغاز: «الحمد لله الذى دل وجوب وجوده افتقار على اتصافه بالكمالات ودل غناؤه المستفاد من وجوبه على نفي المكونات».

انجام اجازه فخرالمحققین: «لميثم البحراني عن والدى اجازه عن المص (المصنف) اجازه فليرو ذلك كله لمن شا واحب فهو اهل لذلك وكتب محمد بن الحسن بن المطهر فى ذى الحجة سنة احد واربعين وسبعماية والحمد لله وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم. انتهى كلامه».

۷۳. اجازه به حسین بن حیدر کرکی «۳۴۴ ر - ۳۴۵ ر»
مؤلف: تاج‌الدین حسین بن شمس‌الدین صاعد^۱
آغاز: «باسم الله وله الحمد والصلوة والسلام على عباده
المصطفين المرتضى والهمم الاتقياء تهذيب الحديث
الصحيح المسند».

انجام: «من مراعاة حقوق الاخوة فالامر اليه والعهد
في الدارين عليه وكتب ذلك بيده الفاتية فقير عفو ربه
المهيمن الواحد العبد الشهير بتاج‌الدین حسین صاعد
وفقه الله تعالى».

انجامه: «نقل من خط نقل من خطه الشريف وانا العبد
كاتبه محمد بن السيد زين العابدين الموسوي تجاوز الله
عنهما بالنبي والوصي والهتما صل الله عليهم اجمعين
والحمد لله رب العالمين في سنة ۱۲۵۵».

۷۴. اجازه به محمد بن علی بن خاتون عاملی «۳۴۵ پ»
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
در ۱۶ رمضان ۱۰۲۹ ق.
ذریعه، ج ۱، ص ۲۳۹؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۲۱۷؛
سیهسالار، ج ۳، ص ۴۸؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶،
ص ۴۶۵؛ مدرسه فتحعلی بیگ دامغان، ص ۶۴.

آغاز: «صورة الاجازة التي كتبها شيخنا البهائي طاب
ثراه للشيخ شمس‌الدین محمد بن خاتون العاملي علي
ترجمة الاربعين للمجيز^۲ نقلا عن خط المجيز بواسطة.
بسمله. اما بعد الحمد والصلوة فقد قرأ علي كتاب شرح
الاحاديث الاربعين».

انجام: «كما هو دأبي له في غالب الاوقات والحمد لله
اولا واخرا وباطنا وظاهراً».

۱. وی می‌باید همان کسی باشد که گواهی قرائت تهذیب الاحکام
او برای سعد‌الدین محمد انصاری کاشانی ساکن کربلا، در صبح
دوشنبه ۲۸ جمادی‌الاول ۹۹۴ ق در کربلا، را در دست داریم.
رک: مرعشی، ج ۵، ص ۱۱۹-۱۲۰. همچنین جنگ مهم و مفصل
دستور نسیم از آن اوست. رک: دانشگاه تهران، ج ۹،
ص ۸۰۴-۸۳۲.

على نعمائه والصلوة على سيد انبيائه واشرف اوليائه فقد
اجزت».

انجام: «اوایل العشر الوسط من اول ربيعین سنه ثلاثین
بعده الالف من هجره سيد المرسلین علیه واله الظاهرين
افضل صلوات المصلین والحمد لله رب العالمین».

۷۱. حدیث «۳۴۳ ر»

بحار الانوار، ج ۱۰۷، ص ۱۲۳.

آغاز: «حدثنا المولى الفاضل الجليل مولانا تاج‌الدین
حسن الاصفهانی العلاویرجانی (کذا؛ الفلاورجانی) قال
حدثنا المولى المحقق مولانا خواجه جمال‌الدین محمود
السلمانی السدادی».

انجام: «فقتل فلا قود ولا دية وصلى الله على سيدنا
محمد واله الاطهار والحمد لله رب العالمين».

انجامه: «وكتب بيده الفاتية هذا الكتاب من اوله الى
اخره ابراهيم بن محمد بن علي بن احمد الحرفوشي
العاملی الکرکی غفر الله له ولوالديه ولجميع المومنين
وكان اختتام كتابته في اليوم الاول من شهر صفر ختم
بالخير والظفر سنه احد وسبعين بعد الالف».

۷۲. اجازه به حسین بن حیدر کرکی «۳۴۳ پ - ۳۴۴ ر»

مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ ق)
در شعبان ۹۸۹ ق.

آغاز: «صورة اجازة مولينا الشيخ بهاء‌الدین العاملي
رحمه للسيد الاجل الورع التقى السيد حسين بن السيد
حيدر الكركي المفتي باصبهان شيخ مولينا محمداقرا
السبزواري رحمه الله. بسمله. الحمد لله الذي صح لنا
تهذيب الرواية وُصل سندنا بسند اهل الاستبصار».

انجام: «قال ذلك بلسانه ورقمه بينانه افقر عباد الله
الغني بهاء‌الدین محمد العاملي وفقه الله لمراضيه وجعل
مستقبله خيرا من ماضيه في شهر شعبان المعظم سنه
۹۸۹ حامدا مصليا مسلما مستغفرا».

ذیل انجام نوشته شده: «نقل من خط نقل من خط
المجيز رحمه».

الحقیر محمدباقر بن محمدتقی»، تملک عبدالله بن محمدتقی با مهر بیضوی او به نقش: «محمد نبی الله وعلی ولی الله وبعدهما عبدالله». مهر بیضوی به نقش: «عبده عبدالباقی الحسینی ۱۱۴۷»، تملک فاطمه خانم، دو صفحه فهرست اجازات و فوائد نسخه و حدیثی از معانی الاخبار با حذف اسناد به خط مکی بن محمد بن شمس‌الدین نجل شهید مکی عاملی در ۱۱۵۸ق. همو در ص ۳۰ پ نوشته: «قد نظر فی هذا الكتاب افرق... مکی بن محمد بن شمس‌الدین من ذریة الشهيد مکی».

در صفحه عنوان نسخه مهر بیضوی: «المتوکل علی الله عبده محمدکربیم» با تاریخی که از آن اعداد ۱۲۴ خوانده می‌شود. تملک محمد بن زین‌العابدین

۷۵. درباره غنیه النزوع ومؤلف آن «۳۴۶ر»

دو فائده کوتاه است با امضای «منه ره» و «منه رحمه الله تعالی» از میرداماد.

آغاز: «قال مولانا السيد العماد امیر محمدباقر الداماد فی رسالته الكبيرة فی الرضاع فی حواشیه علیه هكذا: صاحب غنیه النزوع فی الاصول والفروع هو السيد الامام عزالدین ابوالمکارم حمزه بن علی».

خط: نسخ، کاتب: ابراهیم بن محمد حرفوشی کرکی

عاملی^۱ از روی خط سید حسین بن حیدر بن قمر

کرکی عاملی (در بعضی از بخشها انجامه کرکی به

خطی جدیدتر در حاشیه به نسخه افزوده شده

است). تاریخ کتابت: روز چهارشنبه ۲۲ ذیقعدة

۱۰۷۰ق (۷۵پ)، ۱۰۷۰ق (۸۰پ و ۱۰۲ ر و ۱۰۸ پ)،

صبح جمعه ۴ ذیحجه ۱۰۷۰ق (۱۲۱ ر)، ۱۰۷۱ق

(۲۷۹ پ)، آخر محرم ۱۰۷۱ق (۳۱۸ ر)، ۱ صفر ۱۰۷۱ق

(۳۴۳ ر). محمد بن زین‌العابدین موسوی در سال

۱۲۵۵ق ص ۳۴۳ پ - ۳۴۶ ر را به نسخه افزوده است.

بعضی از عناوین شگرف است اما بیشتر آنها با

مشکی نوشته شده. در مواردی هم که جای عناوین

بیاض مانده به این نکته اشاره شده است (۴۸ ر،

۱۷۴ ر و پ، ۱۷۷ ر، ۱۷۸ پ، ۱۷۹ ر و پ، ۱۸۷ پ،

۲۲۱ ر و پ). بیشتر متن با نسخه اصل مقابله و در متن

و حاشیه تصحیح شده است. نسخه سه بار مقابله

شده با علامت بلاغ به صورتهای «بلغ» و «بلغ قبلا» و

«بلغ ثانيا» و «بلغ ثالثا» (۲۴۹ پ). بعضی از این

تصحیحات با تراشیدن حروف و خط زدن کلمات

در متن اعمال شده است. با این همه نمی‌دانم چرا

هنوز اغلاط فاحش فراوانی در متن دیده می‌شود.

ص ۲۲۲ پ - ۲۷۹ پ دارای حاشیه‌نویسی با

نشانیهای «منه ره» و «منه سلمه الله».

یادداشت‌های دو برگ آغازین نسخه: در برگ الحاقی

نخست نام کتاب و کاتب به خط ثلث جلی مجدالدین

نصیری نوشته شده است: «کتاب الاجازات. تمام کتاب

بخط شریف ابراهیم بن محمد بن علی ابن احمد

الحرفوشی العاملی الکرکی است». تملک علامه

مجلسی: «مما اعارنی الله بفضلہ العمیم، من کتب

۱. این نسخه‌ها را نیز به خط حرفوشی می‌شناسیم:

الکافی، در ۲۹ محرم ۱۰۶۲ق، در موقوفه میرزا ابوطالب قمی.

جنگ، ج ۱، ص ۴۹۵.

قواعد الاحکام فی معرفة الحلال والحرام، در ۱۰۶۳ق، مرعشی، ج

۱۴، ص ۸۵.

السراة الحاوی للتحریر الفتاوی، ابن ادریس، در چهارشنبه ۱۶

ذیقعدة ۱۰۶۴ق. خطی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۲،

ص ۱۳۹-۱۴۰.

مختلف الشیعة فی احکام الشریعة، در ۱۶ ذیحجه ۱۰۶۷ق.

مرعشی، ج ۹، ص ۴۳-۴۴.

تحف العقول عن آل الرسول، ابن شعبه حرانی، در ۲۲ صفر

۱۰۶۹ق. فاضل خوانسار، ج ۱، ص ۱۱۸-۱۱۹.

المقنع فی الغیبة، سید مرتضی، در دوشنبه ۸ شعبان ۱۰۷۰ق.

دانشگاه تهران، ج ۱۷، ص ۹۵.

حقایق الایمان، زین‌الدین بن محسن عاملی، در ۲۵ ذیحجه

۱۰۷۰ق. خاتقاه نوربخش تهران، ج ۲، ص ۱۹۷.

حاشیه حاشیه خلیفة سلطان علی الروضة البهیة، علی بن محمد بن

حسن عاملی، در ۳ جمادی‌الآخر ۱۰۷۷ق در اصفهان از روی

خط مؤلف. مرعشی، ج ۹، ص ۶۰ و ذریعه، ج ۱۰، ص ۲۰۰.

الروضة البهیة فی اللمعة الدمشقیة، در دهه اول رمضان ۱۰۷۸ق.

مرعشی، ج ۳۰، ص ۱۶۹-۱۷۰.

همچنین برای زندگی حرفوشی رک: امل الآمل، ج ۱، ص ۳۰ و

فهرست کتب خطی اصفهان، ج ۲، ص ۳۱۷.

موسوی (برادر صاحب روضات الجنات)، مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۴۷۱ و یادداشتی رجالی. در حاشیه صفحاتی که اجازه یا فایده جدیدی آغاز می‌شود حرف «ح» کوچک و در کنار اجازات تکراری کلمه «مکرر» نوشته شده است. رکابه‌دار. با علامت سه نقطه شک در کنار صفحیات. کاغذ: نخودی آهار مهره.

دو، ۳۴۶ برگ، ۱۲/۳×۲۰/۱، ۱۸-۱۷ سطر، ۱۴/۵×۸. جلد: دو طبله جلد ناهماهنگند و هر یک مربوط به کتاب دیگری بوده‌اند که در این نسخه با هم صحافی شده‌اند. طبله اول: میسن عنابی ضربی با ترنج و سرترنج و چهار لچکی کوچک و جدول، درون کاغذ ابر و باد. طبله دوم: میسن عنابی با نقوشی متفاوت از طبله اول با ترنج و سرترنج زرین منقش و جدولهای گرهی زرین. درون تیماج زیتونی جلدولدار با زر. عطف تیماج قهوه‌ای. قطر: ۴/۴.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۷۳۸]

(← تصویر)

(۸۹۷۶)

مجموعه: (ادبیات - فارسی)

شامل دو دیوان:

۱. دیوان حافظ

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (۷۹۲-ق)

۲. دیوان شاه قاسم انوار

مؤلف: سید علی بن هارون، شاه قاسم انوار (۷۵۷-۸۳۷ق)

بدین ترتیب که یک غزل از حافظ و یک غزل از شاه قاسم آمده است. غزلیات حافظ پشت برگها و غزلیات قاسم انوار در روی صفحات نوشته شده است. اگر غزلی کوتاه یا بلند بوده برای آن که فضای یک صفحه پر شود بعضی از ابیاتش به صورت چلیبیا و مورب نوشته شده است. کاتب گاهی هم چند سطر را سفید گذاشته است. در برگ ۴۲۸ رقصاید حافظ و دیوان او تمام می‌شود و

پس از آن تنها اشعار شاه قاسم انوار است.

از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز موجود:

چند پرسى ز كجایى و كجایى و كجا

از نهران خانه تجریدم و از دیر فنا

تو جدل می‌کنی اما چه کنی گر نکنی

گفت در حق تو حق اکثر شی جدلا

انجام موجود:

اگر تو مرده دلی رو به روی جانان آر

که زنده دل شوی از جلوه‌های ربانی

ز قاسمی نفسی گر قبول خواهی کرد

به هیچ حال نرنجی و هم نرنجانی

انجامه:

ختم شد دیوان شعر حافظ شیرین کلام

بر سر طاؤس قدسی آشیان فخر الانام

هژدهم ماه ربیع‌الآخر اندر چاشتگاه

بد سه‌شنبه روز هجرت روضه خیر الانام

(پایان رباعیات، برگ ۴۲۴ پ)

خط: نستعلیق غبار خوب. تاریخ کتابت: سه‌شنبه ۱۸

ربیع‌الآخر (سده ۱۱هـ).

دور تا دور صفحات و بین ابیات جدول‌بندی شده با

طلا و مشکی. همه متن زرافشان است. پشت طبله

دوم مهر مدور به نقش: «حسن‌الدین بن شمس‌الدین

اخوند و مدرس گشت ۱۲۷۱». رکابه‌دار. جزوها ۸

برگی. با نشان صحاف در گوشه سمت راست بالا و

گوشه سمت چپ پایین اوراق وسط هر جزو به صورت

قرینه (خط مورب کوچک مشکی).

کاغذ: نخودی نازک آهار مهره. حاشیه بعضی از

صفحات کمی آبخورده.

یک، ۴۳۴، یک برگ، ۱۴/۳×۵/۶، ۱۴ سطر، ۷/۵×۳/۵.

جلد: روغنی مزین، عطف و سجاف مرمت شده با

چرم صورتی. قطر: ۳/۳.

خریداری شده از امیرکریمی آزاد در اسفند

۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۷۰۵۸]

۹. خطبه دیوان شیخ فیضی «ص ۴۹ - ۵۰»
 مؤلف: ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (۹۵۴-۱۰۰۴ق)
 رک: ش ۲۸/۸۹۴۵.
 آغاز:
 «بسم الله الرحمن الرحيم
 گنج ازل راست طلسم قدیم...
 اما بعد این ذره چندست از ریگ بیابان خیال که
 سراب جهان معنی است».
- انجام:
 صد آفرین به خامه فیضی که هر نفس
 بر موی جلوه می‌کند این آتشین کمیت
 از بسهر یسار کردن گوش گران سران
 گوی به نه فلک زده این نه هزار بیت
۱۰. گفته‌ای از مجالس المؤمنین «ص ۵۰»
۱۱. رقعۀ و صاف «ص ۵۱»
 با افتادگی از انجام.
 آغاز: «فقره‌ای از و صاف محتوی بر لطائف سخنان به
 وسیله حکایت گریه که بازرگانی به رسم بضاعت از
 غمخوری خواسته بود».
- انجام موجود: «و تمامت شرفات از زر خالص مسبوک
 و نیفایس (کذا) جواهر و یواقیت ثمان ترصیع نافیه».
۱۲. حکایت «ص ۵۶ - ۶۷»
 آغاز موجود: «خود و من ضعیفه مده و در همه حال به
 عبادت ملک متعال مشغول می‌بود. برادر چون دید که به
 کس فرستادن راضی نمی‌شود».
- انجام موجود: «آفتابه را گذاشته به در زد چون زمان دیر
 صبر کردم و نیامد».
۱۳. ساقی‌نامه «ص ۷۵ - ۸۰» (ادبیات - فارسی)
 مؤلف: پرتوی شیرازی (۸۷۰-۹۲۸ق^۱)
۱. ۹۲۸ق تاریخ صحیح درگذشت پرتوی است نه چنان که در
 بعضی از تذکره‌ها ۹۴۱ق آمده. رک: تذکره میخانه، پاورقی
 ص ۱۲۷.
- (۸۹۷۷)
- سفینه محمد تقی مازندرانی:
 شامل اشعار و یادداشتهای متفرقه فراوان که در سده
 یازدهم و اوائل سده دوازدهم جمع شده است.
۱. عرض و طول بلاد معموره «ص ۱» (جغرافی - فارسی)
 در ۵ اقلیم جهان. به سیاق.
۲. [فرهنگ لغات] «ص ۲ - ۳» (لغت - فارسی)
 آغاز: «جماد: بی نشو و نما، جراد: ملخ و نام کوه. جاهد:
 کوشنده. حفل: جماعت».
- انجام: «دلیس: مانند و شبیه. دبوس: گرز و تازیانه و
 عمود و چماق. دستخوش: مسخره و زیون و دست آموز.
 درخش: برق و آتشکده».
۳. حدیثی از پیامبر درباره زوجها به حساب جمل «ص ۳»
۴. شرح حال خواجه نصیرالدین طوسی «ص ۴ - ۵»
۵. گفته‌ای از مجمع النوادر درباره مقبره خیام «ص ۵»
۶. مکتوبی که معتصم عباسی به قیصر روم نوشت «ص ۵»
۷. منشآت «ص ۴۶ و ۴۸»
 نمونه رقعتهای آموزش نامه‌نگاری است. با تاریخ ۸
 ربیع الثانی ۱۰۸۶ق در پایان یکی از آنها (ص ۴۳).
 آغاز موجود: «هر چند دیده رمد دیده دور افتادگان
 منازل نیاز و واماندگان مراحل آ از مکحل الجواهر
 ملاقات صوری که غایت منتهای محرمان احدیت».
- انجام: «تمامی مازندران و هزار جریبین کوثر دفع و
 شریف عهد به همه جا امر ساخته در عهده شناسند».
۸. سواد رقم قدغن شراب از خط میرزا طاهر واقعه‌نویس
 «ص ۴۷»
 در رجب ۱۰۶۳ق.

- منزوی، ج ۴، ص ۲۸۶۳-۲۸۶۴؛ دنا، ج ۶، ص ۹؛ تذکره میخانه، ص ۱۲۴-۱۴۰.
- آغاز:
- دلا پرده بردار از روی کار
به مستی بدر پرده روزگار
به مستی چو گل چاک زن پیرهن
که نتوان زدن دست و پا در کفن
- انجام:
- از آن می چنان کن مرا بی خبر
که با خویش هرگز نیایم دگر
از آن آتش باده سینه سوز
چراغ دل پرتوی برفروز
- انجامه: «بتاریخ ششم شهر شوال سنه ۱۰۹۷ در سیالکوت من قصبات پنجاب نوشته شد».
۱۴. گفته‌ای از ربیع‌الابرار زمخشری «ص ۸۲»
۱۵. حکایتی از خواجه نظام الملک «ص ۸۲»
۱۶. رند و زاهد «ص ۸۳-۱۲۰» (داستان-فارسی)
مؤلف: محمد بن سلیمان فضولی بغدادی (سده ۵۱۰ هـ)
کامل.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۱۴-۴۱۵؛ دنا، ج ۵، ص ۹۱۳.
آغاز:
«ای بر تو سجود زاهدان وقت نماز
ای رغبت رندان به تو هنگام نیاز
... الهی به حرمت زاهدان پاکیزه مذهب صومعه
عبادت که رندان می‌کده معصیت را».
- انجام: «و از ضدیت میرا گشته به مرتبه وجد رسیدند و طریقه الفت گزیدند...
چون از ره اعتبار نیکی و بدی
خیزد ز میان مسجد و میخانه یکی است».
- انجامه: «بتاریخ یازدهم شهر شوال سنه ۱۰۸۳ در بندر تناسری نوشته شد. العبد الغنمی (؟) محمد تقی مازندرانی».
۱۷. لطائف الطوائف (لطایف و ظرایف، لطائف الظرایف) (داستان-فارسی)
مؤلف: علی بن حسین بیهقی کاشفی، صفی‌الدین (۹۳۹ق)
از ص ۱۲۱ تا پایان نسخه بدون نظم و ترتیبی مشخص حکایات و داستانهای پراکنده‌ای از کتاب لطائف الطوائف نوشته شده است.
فهرستواره، ج ۱، ص ۴۶۵؛ دنا، ج ۸، ص ۱۰۳۰-۱۰۳۱.
۱۸. قضا و قدر «ص ۱۲۸-۱۳۹» (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۳۴/۳.
آغاز:
شنیدم روزی از خونابه نوشی
چو گل از پاره تن خرقة پوشی
در معنی به گوش خود کشیده
شده همچون عصای خود جریده
- انجام:
چرا مانی چنین غافل نشسته
براز زیر دیوار شکسته
در این دریای خونخوار آشنا کیست
خدا دست تو گیرد ناخدا کیست
- انجامه: «این دو کلمه را در راه بنگاله در روی دریا بار بجهت یادگاری مجموعه مروت و اهلایت حکیم محمد تقی جیو (؟) بقلم مشکین رقم نگاشته شد. امید که اگر سهوی و خطایی رو داده باشد در وقت مطالعه معاف خواهند نمود کاتب الحروف ذره بیمقدار صادق العقیده سنه ۱۰۸۳».
۱۹. من اخلاق محسنی «ص ۱۴۱-۱۴۲»
۲۰. من حبیب السیر «ص ۱۴۳»
نوشته شده در ۱۴ صفر ۱۰۸۶ ق.
۲۱. از سیاست‌نامه «ص ۱۵۵»
۲۲. کتاب روضه «ص ۱۹۸-۲۰۱»
نوشته شده در ۲۴ شوال ۱۰۸۶ ق در دهاکه.

۲۳. قضا و قدر «ص ۲۱۵-۲۱۸» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: مسعود بن علی، مسیح کاشانی، حکیم رکتا (۱۰۶۶ق)
 رک: ش ۸/۸۸۳۴.
 آغاز:
 شنیدم روزی از پاکیزه‌درایی
 سرای عاریت را کدخدایی
 رخس داده به روز عید عیدی
 چو صبح صادق از مو در سفیدی
 انجام:
 دلا پیوسته در بسند رضا باش
 چو شاهین عدل میزان قضا باش
 چو سود آخر ترا زین گرم و سرد است
 که چون سایه قضا دنبال مرد است
۲۴. من سراج المنیر «ص ۲۱۹-۲۲۰» (اخلاق-فارسی)
 مؤلف: محمدشریف بن محمد کاشف شیرازی (۱۰۰۱-۱۰۶۰ق)
 ۲۵. بحر طویل «ص ۲۲۵»
 مؤلف: میر ابراهیم کرهودی
 با قصیده‌ای از او در مدح امیرالمؤمنین^(ع) در ص ۲۲۴.
 آغاز: «الحمد که آمد ملک و ملل سر عسکر اسلام و
 سر اهل دول احکام ملک که عدل».
 انجام: «مالک ملک اولو الامر مدام آمده مرهم درد و
 مرام دل و داروگر روح همه آرام و مراد همه کام آمده».
 انجامه: «مأمول آن که چون به مطالعه عارفان معارف
 معانی و بیان و جهره بردازان صفحه سواد بیاض احسان
 برسد و بر من به دعاء خیر یادآوری نماید. این چند کلمه
 حسب الفرموده مالک سفینه اخلاص بتاریخ هفدهم شهر
 شعبان سنه هزار و نود و یک در شهر نورقم اختصاص...
 (پارگی بر اثر برش صفحات)».
۲۶. شیر و شکر «ص ۲۴۴-۲۴۵» (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
 از آغاز افتادگی دارد.
 رک: ش ۳۸/۸۸۵۲.
- آغاز موجود:
 علمی بطلب که گزافی نیست
 اجماعی است آن خلافی نیست
 انجام:
 کاین نامه نامی نیک اثر
 کاورده ز عالم قدس خبر
 پیوسته خجسته پیامش کن
 مقبول خواص و عوامش کن
۲۷. من کشکول شیخ [بهای] «ص ۲۵۸ و ۲۷۹-۲۸۲»
 نوشته شده در غره محرم الحرام ۱۰۸۶ق. در حین که از
 تناسری لنگر برداشته روانه بالیسر بودیم در دریا
 محاذی اندمن تحریر یافت.
۲۸. گفته‌ای از اصمعی «ص ۲۸۳»
 انجامه: «برخصت صاحب بیاض این دو کلمه بتاریخ ۲۲
 شهر جمیدی الثانی علی یدی اقل خلق الله ابن
 عبدالکریم عبدالغنی گیلانی سنه ۱۰۹۰».
۲۹. ماده تاریخ وفات شاه عباس اول «ص ۲۸۳»
 در ۱۰۳۸ق.
۳۰. الف ابدال (ابدال نامه) «ص ۲۹۰-۲۹۲»
 (ادبیات-فارسی)
 مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)
 کامل.
 فهرستواره، ج ۱۰، ص ۱۱۵؛ مجلس، ج ۸، ص ۲۹،
 ش ۲۳۲۹/۴۶؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۲، ص ۷۰.
 آغاز:
 الف ابدال نام درویشی
 جگر از داغ مفلسی ریشی
 حلقه در گوش دیگ بغرای
 مرده خون نان و حلوی
 انجام:
 ای ظهوری بیا به توبه گرای
 از ته تیره چاه نفس بر آی

- پای تا سر ز داغ عیبی ریش
کینک را جدا مساز ز خویش
۳۱. حساب جمل «ص ۲۹۳»
آغاز: «آن چه خوش طبعان با حساب جمل هم عدد یافته اند اینست که خالی مزه نیست. عباس: نجف، دوران: مکار، منزل لطیف: گلکنده، حنیفه: ناصبی».
انجام: «گوشه نشین: مفت خور، واجب الدوش: پای حنا بسته، قایم اللیل: ایر مجردان، برادر: دشمن خانه زاد، کیلک: سگ».
۳۲. اشعار
در برگهای مختلف نسخه از این کسان سروده‌هایی نوشته شده است:
آذر (ص ۱۵۴)
آذری، شیخ (ص ۱۹۵، ۲۲۹)
آصفی (ص ۱۴۵، ۱۹۲، ۱۹۶، ۲۵۳)
آهی (ص ۲۵۳، ۲۶۲)
ابراهیم خان لر (ص ۲۱۴)
ابراهیم کرهودی، میر (ص ۲۲۴)
ابراهیم، مرزا (ص ۱۵۱)
ابوالمعالی (ص ۲۰۱)
ابوتراب بیگ (ص ۲۶۶)
ادهم (ص ۱۲۳، ۱۶۹): «در پتنه بتاریخ ۲۷ ماه ذیقعد سنه ۱۰۸۸ نوشته شد»، (ص ۱۷۴)
اسیر (ص ۱۵۴)
افدسی سمنانی (ص ۱۸۱، ۲۰۴)
الهاما (ص ۱۶۰)
امیدی (ص ۲۰۳)
امیر خسرو دهلوی (ص ۱۲۱)
امیر شاهی (ص ۲۷۲)
امینای نجفی (ص ۱۵۵)
اورنگ زیب (ص ۱۷۴)
اهلی (ص ۸۱، ۲۵۰، ۲۹۷)
بابا طاهر (ص ۱۴۰)
- باقر شیرازی (ص ۲۲۰)
بدرای مازندرانی (ص ۱۸۶)
بساطی (ص ۱۸۶)
بهاءالدین محمد، شیخ (ص ۱۶۱، ۱۷۶، ۲۴۵، ۲۴۶)
بیانی (ص ۲۴۷)
بیکسی (ص ۲۴۸)
بینش (ص ۱۲۵)
تجلی (ص ۱۷۴)
جامی (ص ۷۴، ۱۲۳، ۱۴۴، ۱۶۵، ۱۷۷، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۷، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۴۷-۲۵۲، ۲۷۷، ۲۹۷)
جعفر بن شجاع اصفهانی (ص ۲۹۶، به خط خودش: «این ابیات پریشان به جهت یادگاری در پتنه رقم [شد] لمحروه اقل الخلیقه بل لا شئی فی الحقیقه جعفر بن شجاع اصفهانی؛ الدعا علی الدعا الحسر».)
جعفر طالقانی، مرزا (ص ۱۴۰)
جلال اسیر، مرزا (ص ۱۸۵)
جلالای خازرمی، مرزا (ص ۲۹۵): «بحسب الفرموده صاحب قبله گاهی حکیم محمدتقی قلمی شد در دارالسلطنه شهر ناول بتاریخ ۲۶ شهر رجب المرجب سنه ۱۰۹۴ هجری کتب الحروف بنده خاکسار ذره بيمقدار از وطن بیگانه بقربت (کذا) آشنا محمدمومن مشهدی».)
جلال، مرزا (ص ۲۶۵)
حزنی (ص ۱۹۵)
حسامی (ص ۸۱)
حسن بیگ رفیع (ص ۱۵۹)
حسن خان هرات (ص ۱۹۳)
حسن دهلوی (ص ۱۵۸، ۲۰۹)
حسن (ص ۲۷۳)
حسن قطب (ص ۱۲۴)
حسن کاشی، ملا (ص ۵۲-۵۵؛ هفت بند او در ص ۷۱ و ادامه اش در ۲۴۰-۲۴۳)
حقیبری (ص ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۳)
حمزه، نواب مرزا (ص ۱۸۱)

- حیدر (ص ۲۹۴، ۲۷۳، ۲۵۰) (۲۹۴، ۲۷۳، ۲۵۰)
 حیرتی (ص ۲۶۴)
 خاقانی (ص ۵۰)
 خسرو (ص ۷۴)
 خسرو ویسی (ص ۲۴۸، ۲۵۱)
 خصمی، ملا (ص ۱۶۱)
 خلیفه سلطان (ص ۱۴۰)
 خلیل فارغ، مرزا (ص ۱۸۱)
 خیالی (ص ۲۵۲)
 دارا شکوه (ص ۱۷۶)
 دهکی (ص ۱۷۶)
 ذهنی (ص ۸۱)
 راوی (ص ۲۴۷)
 رستم، مرزا (ص ۱۵۸)
 رضی (ص ۱۵۷، ۱۶۶)
 رفیع مازندرانی (ص ۱۶۲)
 رکنا، حکیم (ص ۱۶۱، ۱۴۴)
 ریاضی (ص ۱۴۵، ۱۴۴)
 ریخته (ص ۱۷۴)
 زمان زرکش، آقا (ص ۱۵۴)
 زیب النساء بیگم (ص ۲۰۱)
 زینای سارئی، ملا (ص ۲۷۱، ۲۸۴)
 سالکا (ص ۱۷۹)
 سالکا یزدی (ص ۱۵۴)
 سعدی (ص ۱۷۷، ۲۴۷)
 سعیدای یزدی (ص ۲۰۱)
 سلمان ساوجی (ص ۱۵۱، ۱۶۴، ۲۷۸)
 سلیمان بیگ (ص ۱۲۴)
 سلیم (ص ۱۵۸، ۱۸۰، ۲۸۷)
 سنجر کاشی، میر (ص ۲۸۹)
 سنجر، مرزا (ص ۱۴۵، ۱۵۶، ۲۸۶، ۲۸۹)
 سهیلی (ص ۲۵۲، ۲۹۴)
 شانی (ص ۱۸۱)
 شاه اسماعیل ثانی (ص ۱۸۵)
 شاه حیدرا (ص ۱۸۵)
- شاه سامعا مازندرانی (ص ۱۲۳، ۱۵۸، ۲۶۵)
 شاه طاهر دکنی (ص ۱۴۹)
 شاه کشمیری، ملا (ص ۱۲۷)
 شاه مومناى گونابادی (ص ۲۰۴)
 شفائی (ص ۶۸)
 شفیعی اصل (ص ۱۲۴)
 شوقی، میر (ص ۱۲۲)
 شوکتی (ص ۲۹۴)
 شیدا (ص ۱۲۳، ۲۹۸)
 شیدای هندی (ص ۱۵۷)
 صاحب تبریزی، حکیم (ص ۲۸۹)
 صادق دست غیب، مرزا (ص ۱۲۵، ۱۴۲)
 صادق گاو (ص ۱۸۷)
 صالح (ص ۲۴۹)
 صایبا (ص ۷-۶، ۵۵، ۶۹-۷۰، ۱۲۲، ۱۳۹، ۱۷۷، ۱۸۰،
 ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۰۳، ۲۰۶، ۲۲۳، ۲۳۷، ۲۳۹، مخمس
 صایبا در ص ۲۵۷: «حسب الفرموده حکیم صاحب
 مهربان حکیم محمدتقی سلمه الله در جلال اباد سمت
 تحریر یافت. حرره العبد سید محمد القمی فی تاریخ
 هفدهم شهر ربیع الثانی سنه ۱۱۰۰». ۲۶۲، ۲۵۹،
 ۲۶۵، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۸، ۳۰۱-۳۰۳)
 صفی قلی بیگ (ص ۱۴۲، ۱۸۰)
 صیدی طهرانی، میر (ص ۱۴۵، ۱۵۶، ۱۹۵، ۲۲۱، ۲۶۴،
 ۲۶۵)
 ضیاء الدین محمد، مرزا (ص ۱۸۱)
 ضیاء گیلانی، ملا شیخ (ص ۲۷۸)
 طالب آملی (ص ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۵۱، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۶،
 ۱۸۱، ۱۸۷، ۱۹۱)
 طالب کلیم (ص ۷۱، ۱۲۱، ۱۵۹، ۱۶۴، ۱۷۶، ۱۸۲،
 ۱۸۴: «بتاریخ ۲۶ ماه ذیقعد سنه ۱۰۸۸ نوشته شد
 در پتنه»، ۱۸۷، ۲۶۶، ۳۰۳: «بحسب الفرموده به
 تضييع این صفحه اقدام نمود احقر عباد الله
 محمدا سماعیل مشهدسری».)
 طاهر، میرزا (ص ۲۶۶)
 طاهر واقع نویس، مرزا (ص ۲۲۰)

- طوسی (ص ۲۵۱)
 طیبیا (ص ۱۹۲، ۲۰۶، ۲۰۷)
 ظلی، میر (ص ۲۹۸)
 عارف (ص ۸۱)
 عبدالله قزوینی، مرزا (ص ۱۵۵)
 عراقی (ص ۲۲۷، ۲۵۲)
 عرب، مرزا (ص ۱۴۲)
 عرفی شیرازی (ص ۱۵۲): «به تاریخ ۲۵ ماه ذیقعد سنه ۱۰۸۸ در پتنه نوشته شد»، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۸: «در بلده پتنه نوشته شد»، ۱۹۱، ۲۱۴، ۲۷۷، ۲۸۷)
 عصمت (ص ۲۷۲)
 عطا، حکیم (ص ۱۵۹)
 عطار (ص ۲۰۲)
 علی اکبر وجهی (ص ۱۲۳)
 علی سمنانی، میر سید (ص ۱۵۷)
 علیشیر، میر (ص ۲۷۲)
 علی نقی، شیخ (ص ۱۶۶، ۲۲۰)
 عماد (ص ۷۴)
 غباری (ص ۱۶۵)
 غنی کشمیری (ص ۲۰۶، ۲۲۰)
 فارغی (ص ۲۴۷)
 فتحی اردستانی (ص ۱۴۰)
 فخرالدین باخرزی، شیخ (ص ۲۷۲)
 فخری (ص ۲۵۰)
 فرح الله، ملا (ص ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۸۵، ۲۸۸)
 فردوسی (ص ۲۰۴)
 فکری (ص ۷۳، ۲۹۴)
 فیاض (ص ۱۵۳)
 فیضی (ص ۶۸، ۱۲۲، ۲۲۳، ۲۶۲، ۲۹۸، ۳۰۰)
 قاسم خان (ص ۱۴۰)
 قاسم (ص ۲۵۱)
 قاسمی (ص ۲۶۹، ۲۹۷)
 قاضی نور (ص ۲۰۱)
 قدسی (ص ۲۹۸)
 قسمی کرمانی (ص ۱۹۵)
 کاتبی نیشابوری (ص ۱۷۸، ۲۶۹)
 کلیبی (ص ۲۶۸)
 کلیم (ص ۱۵۴، ۱۶۲، ۱۶۵، ۱۷۹، ۱۸۴، ۲۰۵، ۲۰۹)
 (۲۸۲، ۲۹۲)
 کمال اسماعیل (ص ۱۵۹، ۲۰۵، ۲۷۲)
 مانی (ص ۲۶۴)
 مایلی (ص ۷۴)
 مجد همگر (ص ۲۷۲)
 محتشم (ص ۱۶۲، ۱۶۳، ۲۵۹)
 محمدامین، مرزا (ص ۲۱۴)
 محمد تقی بیگ (ص ۲۶۶)
 محمد جان قدسی (ص ۱۴۰، ۱۵۸، ۱۸۱)
 محمدحسین امامی، ملا (ص ۱۵۹)
 محمدرضا بیگ مشهدی (ص ۱۵۶)
 محمد صوفی، ملا (ص ۲۷۲)
 محمدقلی سلیم (ص ۱۴۶)
 محمدمومن استرآبادی، میر (ص ۱۹۱)
 مرتضی قلی سلطان (ص ۲۶۶)
 مشربا (ص ۱۵۶)
 معز فطرت، مرزا (ص ۱۵۴)
 معصوم کاشی، مرزا (ص ۱۵۸)
 معنی (ص ۱۶۲)
 مقیما مشهدی (ص ۱۵۶)
 منصف طرشتی (ص ۱۵۹)
 منوچهر هندو، مرزا (ص ۱۲۲-۱۲۴، ۱۵۱)
 موسوی (ص ۷۴)
 مولوی (ص ۲۰۵، ۲۶۸)
 میلی (ص ۱۶۱)
 نادم، ملا (ص ۱۲۲)
 ناصر (ص ۲۲۰)
 نافع مازندرانی (ص ۲۲۳)
 نجات، مرزا (ص ۱۵۳)
 نرگسی (ص ۱۴۶، ۲۴۹، ۲۵۳)
 نصیر طوسی (ص ۱۵۸)
 نطقی، ملا (ص ۱۴۲)

در جلال‌آباد (ص ۲۵۷)، محمد ولد منوچهر غلام امرگونه خانه در قصبه ارشی در ۲۲ شعبان ۱۱۱۸ق (ص ۲۷۲)، غره محرم ۱۰۸۶ق در حین که از تناسری لنگر برداشته روانه بالیسر بودیم در دریا محاذی اندمن (ص ۲۸۲)، عبدالغنی بن عبدالکریم گیلانی در ۲۲ جمیدی‌الثانی ۱۰۹۰ق (ص ۲۸۳)، محمد مؤمن مشهدی در ۲۶ رجب ۱۰۹۴ق در دارالسلطنه شهر ناو (ص ۲۹۵)، جعفر بن شجاع اصفهانی در پتنه (ص ۲۹۶)، محمد اسماعیل مشهدسری (ص ۳۰۳)، ص ۴۵ یک بیت شعر یادگاری به خط علیقلی بن حبیب‌الله جیلانی رازی در شب چهارشنبه ۲۰ ربیع‌الثانی ۱۳۳۲ق در شب چهارشنبه سوری وقتی که ۴ روز به سال نو باقیمانده بود در لنگر دو (?) گیلان در اوقات توقف و زمان عزیمت به سمت رشت و طهران. عناوین و نشانیها سنگرف، سطور معمولی و چلیبا، در مواردی اشعار و حکایات در حاشیه صفحات نوشته شده است. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگ. با نشان صحاف در بالای گوشه سمت راست و پایین گوشه سمت چپ ورق وسط هر جز (به صورت خط کج کوچک مشکی). کاغذ: نخودی آهار مهره. ۱۵۲ برگ، ۲۳/۵×۱۴/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف. جلد: میشن قهوه‌ای ساده. قطر: ۲/۲. خریداری شده در آبان ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۲۴۱۱۸]

(۸۹۷۸)

توضیح الاخلاق عبدالله شاهی (اخلاق - فارسی) مؤلف: محمد بن علی عاملی، ابن خاتون (سده ۱۱ هـ) کامل. فهرستواره، ج ۶، ص ۴۰۷-۴۰۸؛ عکسی مرکز احیاء، ج ۵، ص ۱۹۶-۱۹۷؛ دنا، ج ۳، ص ۴۱۴؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۱، ص ۲۱۸. آغاز: «ای خلق تو خلق را نمایندۀ راه زاخلاق خوشت عقل کمین راتبه خواه

نظام دست غیب، مرزا (ص ۱۶۶، ۷۳، ۱۸۵) نظیری (ص ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۹۱، ۱۹۳، ۲۱۸، ۲۸۶) نقی (ص ۱۵۶) نورجهان بیگم (ص ۱۳۹) نوعی، ملا (ص ۷۳) نیائی (ص ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۹۷) واعظ قزوینی (ص ۱۲۲) وحدت سلمه الله، حکیم (ص ۲۵۴) وحشی یزدی (ص ۱۶۱، ۱۶۶، ۲۰۶، ۲۶۴، ۲۸۶) وحید (ص ۱۹۴) ویسی (ص ۸۱) هستمی (?) (ص ۱۶۱) هلالی (ص ۸۱، ۱۴۵، ۲۳۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۶۲، ۲۷۳، ۲۹۴، ۲۹۷) شعر از لاعلم (ص ۲۲۷): «بتاریخ پنجم جمادالثانی سنه ۱۱۰۸ در قزوین نوشته شد». و یک مصراع از شاعری ناشناس با این امضا: «کمترین خلق الله محمد ولد منوچهر غلام امرگونه خانی در قصبه ارشی که بتحصیل آمده بودیم و سرگردانی روزگار رو داده این دو کلمه بیادگاری نوشته شد بتاریخ ۲۲ شهر شعبان توشقان ثیل سنه ۱۱۱۸ قلمی شد» (ص ۲۷۲). و چندین معما در ص ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۵۵ و ۲۶۶.

خط: نستعلیق. به چندین خط و در زمانهای مختلف بدین ترتیب: ۶شوال ۱۰۹۷ق در سیالکوت از قصبات پنجاب (ص ۸۰)، محمدتقی مازندرانی در ۱۱شوال ۱۰۸۳ق در بندر تناسری (ص ۱۲۰)، صادق در ۱۰۸۳ق در راه بنگاله در روی دریا بار (ص ۱۳۹)، ۱۴ صفر ۱۰۸۶ق (ص ۱۴۳)، ۲۵ ذیقعدۀ ۱۰۸۸ق در پتنه (ص ۱۵۲)، ۲۷ ذیقعدۀ ۱۰۸۸ق در پتنه (ص ۱۶۹)، ۲۶ ذیقعدۀ ۱۰۸۸ق در پتنه (ص ۱۸۴)، ۲۴ شوال ۱۰۸۶ق در دهاکه (ص ۲۰۱)، ۱۷ شعبان ۱۰۹۱ق در شهر نو (ص ۲۲۵)، ۵ جمادی‌الثانی ۱۱۰۸ق در قزوین (ص ۲۲۷)، سید محمد قمی در ۱۷ ربیع‌الثانی ۱۱۰۰ق

خوانده نمی‌شود، عرض دید در ربیع الثانی ۱۱۶۲ق با مهر مربع کوچک: «عبده ابراهیم»، عرض دید در ربیع الثانی سال... (پاره شده) با مهر مستطیل: «المستوکل علی الله الغنی عبده سید مرتضی الحسینی ۱۱۵۳»، عرض دید در شهر شعبان ۱۲۸۶ق. یادداشت قیمت نسخه در ۱۰ جمادی الثانی ۱۱۵۱ق که پاک شده است. خریداری کتاب از کربلایی عباس کتاب فروش در ماه جدی ۱۳۱۸ نوشته محمد بن کاظم بروجردی (این یادداشت در صفحه ۴ هم تکرار شده است) و مهر مستطیل: «لا اله الا الله الملك الحق المبین». رکابه دار، جزوها ۸ برگی.

کاغذ: نخودی آهار مهره.

۱۳۱ برگ، ۲۸/۳×۱۶/۴، ۲۰ سطر، ۱۸/۲×۹/۳.

جلد: دورو، بیرون ساغری مشکلی، با جدولهای گرهی و ساده زرین، درون تیماج عنابی. قطر: ۲.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۸۶۲۶]

(۸۹۷۹)

دیباجه نصایح افلاطون (اخلاق - فارسی)

مؤلف: محمدشرف بن شمس‌الدین (سده ۱۴هـ)

کتاب بخش‌بندی خاصی ندارد و مجموعه حکایات و گفته‌های حکما و داستانهای اخلاقی است.

دارای این موضوعات: در شرایط ادب و محامد احسان، در حالات صبر، در عذوبت عشق، در چاشنی محبت، در مکارم سخاوت و شجاعت، نتایج ادبار خواموشی (کذا)، عزت قناعت، دل (کذا؛ ذل) طمع و ثمره فتوت و حسن تدبیر، در شامت ظلم و مذمت خدعه و ملامت حسد، در شرایط ادب (۱ پ - ۲ ر).

پایان یافته در جمعه اواخر ربیع الثانی ۱۳۰۲ق.

آغاز:

«لک الحمد یا ذا الجود والمجد والعلی

تسارکت تعطی من تشاء وتمنع

الحمد لله الذی افاض الارواح من القدم واخرج الوجود من العدم والصلوة والسلام علی سیدنا محمد

... پس حمد لایق و سپاس فایق پروردگاری را که احصای نعم و تعداد مراتب فضل و کرم او از مرتبه امکان».

انجام: «وصایای افلاطون که خواستیم ختم کلام به آن کنیم و بعد از این سخن را قطع کنیم خدای تعالی همگنان را توفیق خیرات و مباشرت حسنات کرامت کناد و بر طلب آن چه رضای او در آن است حریر گرداناد. انه اللطیف المجیب».

انجامه: «تم الکتاب بعون الملك الوهاب فی تاریخ غره شهر جمادی الاول سنه ۱۸۵ در دارالماتم دهدشت تحریر یافت».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: غره جمادی‌الاول

۱۰۸۵ق در دهدشت.

عناوین شنگرف، صفحه نخستین سرلوح مذهب مرصع باکتیبه، حاشیه دو صفحه اول تشعیرسازی شده با طلا، صفحات مجدول به زر و لاجورد و مشکلی.

در صفحه عنوان نسخه این مهرها و یادداشتها نقش بسته است: نام کتاب: «اخلاق ناصری»، شش یادداشت

داخل عرض شدن نسخه بدین ترتیب: «هو. کتاب اخلاق ناصری از بابت (؟) اموال حق ویردیخان حاکم

سابق کوه کیلویه که بتاریخ شهر جمیدی‌الاول و جمیدی‌الثانی سنه ۱۰۹۰ در کتابخانه ابواب جمع شد»

با مهر مربع به نقش: «افوض امری الی الله نجف‌قلی ۱۰۸۳» و یادداشت معرفی کتاب: «اخلاق ناصری، قطع

بزرگ، کاغذ دولت آبادی، مجدول مذهب، جلد ساغری مشکلی، از بابت (؟) اموال حق ویردی حاکم

سابق کوه کیلویه که به تاریخ شهر جمادی‌الاول ۱۰۹۰... بتاریخ ۲ شهر جمادی‌الاول ۱۱۰۵ تخاقوی‌نیل

داخل عرض شد» با مهر هشت ضلعی نامنتظم به سجع: «رسید از سلیمان بعز و شرف / حسین از

غلامی شاه نجف ۱۰۹۷»، عرض دید در ۲ ربیع‌الاول ۱۱۱۵ق با مهر مستطیل: «الواثق بالمعبود عبده

محمود»، عرض دید در ۵ ذیقعه ۱۱۲۷ق با مهر بیضوی از کسی به نام علی که نقش مهرش به درستی

لحاظ تاریخ اجتماعی و مردم‌شناسی دوره صفوی اهمیت دارد.

مقدمه مؤلف از آغاز نسخه افتاده اما چند جا او به احوال خود اشاره کرده که اکثر آنها هم مربوط به سفرش به هند است: «محمدحسین پسر کوچک خواجه مذکور (خواجه درویش محمد کلاتر حومه شیراز) به هند آمده نوکر خان زمان شد. خان را پادشاه لشکر عظیمی همراه داده به جنگ دکنی و تاخت ولایت بیجا پور مقرر فرمود. راقم این حروف که در سلک منصب داران و بندگان درگاه خلایق پناه منسلک است از همراهان خان مشارالیه بود. چون از بیجا پور لشکر دکنی آمد و به حوالی عساکر پادشاهی رسید» (ص ۳۵۳-۳۵۴) و «دیگر راقم این حروف در سفر هندوستان از بنارس به اکبرآباد می‌آمد و در اثنای راه به سراپی رسید» (ص ۳۹۶).

مؤلف مدتی نیز در شیراز می‌زیسته است (ص ۲۰۶). وی اشعار زیادی هم از خود نقل کرده است. نسخه ما از اول و آخر افتادگی دارد و این عناوین در آن دیده می‌شود:

فصل دوم: در بیان بعضی از حکایات فرج بعد از شدت (ص ۳۹).

فصل سیوم: در بیان حکایات متفرقه که از هر کتاب انتخاب نموده و از هر کس شنیده و ذکر هر کدام از آن مشتمل است بر یک گونه فایده و نصیحت و تجربه و از بعضی حکایات آن طبیعت را انتعاش و شکفتگی حاصل آید و لحظه‌ای به مطالعه آن فرحی دست دهد (ص ۹۷).

فصل چهارم: در بیان فراست و لطایف قاضیان و فقیهان و واعظان و تدبیرات پسندیده معبران و احکام برگزیده منجمان و بعضی از لطایف و ظرایف به رتبه مشایخ و طبیبان و شاعران (ص ۱۶۸). شامل این بخشها:

— ذکر فراست حکما و اطبا و لطایف و ظرایف ایشان (ص ۱۸۱).

المؤید... اما بعد این دیباچه نصایح افلاطونی که مشتمل بر فصول است و برای ترتیب امور دنیوی و اخروی بر همه کس لازم است مرور نمایند در شرایط ادب».

انجام: «پس سلیمان علیه السلام گفت پسر از آن تست متصرف شو و او درین دعوی کاذب است و ادعا باطل. شکر که این نامه به عنوان رسید

پیشتر از عمر به پایان رسید زهی سعادت بخت و فیروزی اقبال که به معاونت توفیق همت ارباب نظر توسن خامه خامی نکرده و قطع این بی‌بیان را نمود. تمت الكتاب بعون الملك الوهاب... این بی‌بضاعت قلیل الاستطاعت اقل العباد الملک اللطیف ابن شمس الدین محمد شریف... درین گلشن عقل فریب عندلیب آسا...

کسی کش خرد رهنمون است هرگز به گیتی ره رسم صحبت نوزد درین دم که هستیم باشیم شاد

که خواهیم این روز را کرد یاد». انجامه: «در شب دوشنبه سلخ شهر جمادی‌الآخر در شهر بیهق تحریر شد کتبه الفقیر المستعان... (نام کاتب پاک شده) ابن یحیی الحسینی فیسنه ۱۳۱۶».

خط: نستعلیق، کاتب:... بن یحیی حسینی. تاریخ کتابت: ۱۳۱۶ ق در بیهق.

در حاشیه برگ ۵۵ ر تملک خیرالله و در ۵۶ ریادگاری همو، قیمت نسخه در صفحه اول پاک شده است (... قران). رکابه دار.

کاغذ: صنعتی شکری. یک، ۷۱، یک برگ، ۲/۱۴×۸/۲۱، ۱۱ سطر، ۹×۱۷.

جلد: میشن قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول. قطر: ۱/۶.

طرز ورود به کتابخانه نامشخص. [شماره ثبت: ۵۰۷۶۹]

(۸۹۸۰)

سفینه فطرت (گونگون - فارسی) مؤلف: معز بن فخرالدین موسوی قمی، فطرت (۱۰۵۶-۱۱۱۰ ق)^۱

مجموعه داستانها و اشعار و حکایات مختلف است که از

۱. برای زندگی و آثار و اشعار او رک: تذکره نصرآبادی، ج ۱، ص ۲۵۲-۲۵۳؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۰۹.

- مذکور تعبيرات معبران (ص ۱۹۲).
- مذکور لطایف و ظرایف شعرا و سخنان بدیهه ایشان (ص ۲۰۱).
- مذکور لطایف عارفان (ص ۲۰۸).
- فصل پنجم: در احکام عجیبه از علم غریبه شانه‌بینان (ص ۲۰۹).
- فصل ششم: در بیان سخنان با رتبه دیوانگان و ذکر فراست و شعور طفلان دانشمند سرشت و حرفهای غلامان و ظرایف و لطایف هر کدام از ایشان (ص ۲۲۳). شامل:
- ذکر سخنان اطفال صاحب شعور و لطایف ایشان (ص ۲۳۰).
- مذکور لطایف و ظرایف غلامان و سخنان به موقع ایشان (ص ۲۳۹).
- فصل هفتم: در حکایات زنان عاقله و سخنهای به موقع بامزه و لطایف خاطر خواه ایشان و ذکر مکر و فریب ناقص عقلا آن طایفه و ظرایف آنها (ص ۲۴۳).
- فصل هشتم: در نقل سخنان مدعیان نبوت و گفتار ابلهان و حرفهای ساده‌لوحان و کارهای دزدان و مهمانی بخیلان و طمع گدایان و هزل و ظرافت هر کدام از ایشان (ص ۳۳۵). شامل:
- مذکور سخنان مدعیان نبوت (ص ۳۷۶).
- بیان کارهای دزدان و ظرافت ایشان (ص ۳۷۹).
- ذکر مهمانی بخیلان و طمع گدایان و ظرافتهای ایشان (ص ۴۰۳).
- فصل نهم: در ذکر سخنان کران و کوران و عوران و احولان و لطایف آنها و بعضی از ظرافتهای هر کس (ص ۴۲۰). شامل:
- مذکور احولان و عوران (ص ۴۲۴).
- بیان لطایف و ظرایف هر کس (ص ۴۲۵).
- علاوه بر عناوین بالا بنا بر فهرست باستانی راد (در آغاز نسخه) این حکایات نیز راجع به سلاطین صفوی و شعرای معاصر و امرا و بزرگان ایران در کتاب درج شده است:
۱. حکایت سوداگر اصفهانی و زن عیار و یارانش و تدبیر شاه عباس در یافتن جواهرات بازرگان (ص ۸).
۲. حکایت مرد جوهری و دزدیدن رفقاً از او و تدبیر شاه عباس در یافتن دزدان (ص ۱۳).
۳. حکایت حاکم کاشان و شکایت نداف (ص ۳۲).
۴. حکایت سپاهی که از خراسان به تبریز می‌رفت (ص ۱۲۸).
۵. سیاست شاه عباس قاضی غلامعلی اصفهانی و پسرش نورار را به جهت رشوه گرفتن (ص ۱۷۵).
۶. حکایت شاه طهماسب و قاضی زاده کرهرود (ص ۱۷۳).
۷. حکایت شاه صفی و حکم محمود شانه‌بین خراسانی در شکست عثمانیان در ایروان و انتحار سرعسکر (ص ۲۲۰).
۸. عیاشیهای شاه عباس و لطیفه‌گوئی شاه با محبوبه و مطرب خاص خود لاله خاتون (ص ۳۲۲).
۹. شاه عباس و گل عنایت مسخره دربار (ص ۲۸۸).
۱۰. راجع به دزدانی که در اردوی عثمانیها بوده و اسب سربازان را کشته و برای شاه عباس جاسوسی می‌کرده‌اند (ص ۳۸۸).
۱۱. راجع به صوفیان عراق و ستایش شیخ صفی در مجالس و حلقه ذکر و اوراد خود و خلیفه آنان (ص ۳۲۴).
۱۲. راجع به صفی قلی خان پسر امام قلی والی فارس (ص ۲۳۴).
۱۳. حکایت فصل گل کاشان و روزهای شنبه و میر قدرت شاعر کاشی (ص ۲۳۹).
۱۴. حکایت ملک طیفور در کاشان (ص ۲۸۸).
۱۵. حکایت غنی تفرشی (ص ۲۸۹).
۱۶. لطیفه‌ای چند از حکیم شقایب اصفهانی (ص ۱۸۴، ۲۰۳، ۳۲۰).
۱۷. حکایت گیانای حلوائی و نظامای مگس شیرازی (ص ۴۲۵).
۱۸. حکایت ملا حاتم شاعر کاشی و حالات او (ص ۲۰۲).
۱۹. حکایت معزی قهستانی (ص ۲۰۴).

۲۰. ملا محمد صوفی (ص ۲۰۶).
۲۱. ملا فریبی و خود مؤلف (ص ۲۰۶).
۲۲. شاعر کور اعمی تخلص قمی (ص ۴۲۴).
۲۳. شاعر درویش دهکی و ادعای پیغمبری او (ص ۲۰۲).
۲۴. شاعر مظفر هروی و ملک حسین کرت (ص ۲۰۶).
۲۵. شاعر شمس دده و کارهای او در هند و شعرش (ص ۲۹۰).
۲۶. محبوبه شاعره شیرازی نهانی تخلص و شعر او (ص ۲۴۶).
۲۷. راجع به میر شمس هروی (ص ۲۳۵).
۲۸. راجع به معزالملک اردستانی و طواریها و کارهای عجیب او (ص ۱۲۱، ۱۲۵، ۱۲۷).
۲۹. راجع به حاجی اسد بیگ تبریزی خالوی امامقلی خان والی فارس و حالات او (ص ۳۴۶).
۳۰. راجع به داود خان برادر امامقلی خان (ص ۳۵۰).
۳۱. راجع به الهویردی خان والی فارس (ص ۳۵۱).
۳۲. راجع به خواجه درویش محمد کلانتر حومه شیراز و کارهای احمقانه او (ص ۳۵۲).
۳۳. حالات میر ابو محامد شیرازی و ساده‌لوحیهای او (ص ۳۴۹).
۳۴. حالات شاه خلیل الله یزدی و کارهای عجیب و رفتارهای او (ص ۳۶۱-۳۶۶).
۳۵. بهرام بیگ پسر سلطانعلی بیگ اردوبادی و نوکر شدن او نزد امامقلیخان در شیراز و داروغگی خنج (ص ۳۷۵).
۳۶. طواریهای کمال رنگریز اصفهانی (ص ۳۹۸).
۳۷. شاه حسین بیگی و طواریها و دزدیها و کارهایی که در گرمسیرات فارس کرده (ص ۴۰۰).
۳۸. حالات مردم فارساین قزوین (ص ۳۹۱).
۳۹. سفر آقا تقی همدانی به هند و نوکر شدن او نزد مؤلف و حالات او (ص ۳۷۴).
۴۰. راجع به اسکندر لودی و حالات او (ص ۵۷).
۴۱. راجع به ملک عنبر غلام نظامشاه دکنی والی دولت آباد و فطانت او (ص ۳۳).
۴۲. راجع به نظامشاه والی دکن (ص ۳۶).
۴۳. راجع به سید مبارک حاکم حویزه (ص ۹۸).
۴۴. راجع به مقرب خان و اکبر شاه (ص ۱۸۱، ۱۸۷).
۴۵. راجع به یوسف شاه کشمیری (ص ۲۱۰).
۴۶. راجع به بیرام خان ترکمان ملقب به خانخانان (ص ۱۷۳).
۴۷. راجع به کردیسم بن ابراهیم کردی (ص ۶۰).
۴۸. راجع به قاضی محمد هروی و لطائف او (ص ۱۷۴).
۴۹. راجع به بشیر بریان پز شیرازی و کارهای طراران او (ص ۴۳۲).
۵۰. راجع به میر نورالله و محمدباقر منشی شیرازی (ص ۴۳۵).
۵۱. راجع به شیخ فیضی و عرفی شیرازی (ص ۲۰۷).
۵۲. راجع به شیخ فیضی و پسر خان عالم (ص ۲۰۷).
۵۳. راجع به حسن خان بیگ عمری صاحب صوبه کابل (ص ۲۱۶).
۵۴. راجع به خاف و مردم آن جا (ص ۲۱۴).
۵۵. راجع به یکی از اعزه قزوین که در هند به مرتبه امارت رسید و کارهای او و سخنانش (ص ۳۴۲).
۵۶. راجع به ذوالفقار خان ایلچی شاه عباس و مکالمه و جواب خردمندانه او به خواندگار روم (ص ۲۸۸).
۵۷. راجع به گلپری فاحشه اصفهانی (ص ۳۲۸).
۵۸. راجع به شاجی فاحشه هندی (ص ۳۳۰).
۵۹. راجع به غوریها و حماقت و ابلهگی آنان (ص ۳۴۷).
۶۰. راجع به شاه طاهرا دکنی و اخلاق و رفتار بزرگوارانه و افتخارآمیز او در هند (ص ۲۸۹).
۶۱. راجع به ریش تراشیدن اکبر شاه هندی و ابوالقاسم بیگ (ص ۳۵۸).
۶۲. آمدن حاجی وقاس از ماوراءالنهر به هند و خدمت آصف خان پسر اعتمادالدوله (ص ۳۷۴).
۶۳. مسافرت مؤلف از بنارس به اکبرآباد و وقایع او (ص ۳۹۶).
۶۴. راجع به گرانی و قدر اسب در ملک دکن و عادلشاه والی بیجاپور و حکایاتی در این مورد (ص ۴۰۱).
۶۵. حکایات متعدد درباره چند تن از معاریف شانه‌بینی

و مَهْرَه آنان که کارهای آنها را آنچه خود شاهد بوده و یا شنیده آورده (ص ۲۰۹).

۶۶. حکایت میرزا میران شاه ابن امیر تیمور و محمد شیرین مغربی و کمال مجید (ص ۲۰۵).

آغاز موجود: «به خدمت آورد پادشاه حقیقت پرسید سقا ابتدا تا انتها به عرض رسانید و آن بی مروت همان به سقا دعوی ده اشرفی و انگشتر داشت».

انجام موجود: «دید که سری برهنه کرده چیزی می نویسد از عقبش درآمد و سرش را به دندان گرفت. میر گفت هنوز از مغز خر خوردن سیر نشده ای».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، معمولاً بر فراز کلمات آغازین هر حکایت خط شنگرف رنگی کشیده شده است. بین پاره های اشعار سه نقطه مثلثی شنگرف. آغاز نسخه ۳ برگ معرفی کتاب از باستانی راد. در حاشیه صفحات هم یادداشتهای مطالعه او بسیار نوشته شده است، رکابه دار. جزوها ۸ برگ. با نشان صحاف در گوشه بالای سمت راست ورق وسط هر جزو (به صورت خط کوچک مورب و مشکی). آثار سطراندازی در بعضی از برگها باقیمانده است (با مسطر).

کاغذ: حنایی آهار مهره، بعضی از صفحات وصالی شده.

چهار، ۲۱۷ برگ، ۱۳/۶×۲۳/۷، ۱۵ سطر، ۸×۵/۱۶.

جلد: میشن قهوه ای. قطر: ۳/۱.

خریداری از حسینعلی باستانی راد در مهر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۹۶۵]

(۸۹۸۱)

العمدة فی عیون صحاح الاخبار فی فضائل و مناقب امام الابرار (حدیث؛ مناقب - عربی)

مؤلف: یحیی بن حسن حلی، ابن بطریق (۵۳۳ - ۶۰۰ ق) نسخه آمیخته ای از جلد اول و دوم کتاب است. از برگ ۱۲۰ به برگ صفحات ناهماهنگ صحافی شده است. فهرستگان حدیث، ج ۵، ص ۳۸ - ۴۱؛ کشف الحجب،

ص ۳۸۶؛ تراثنا، ش ۸۷-۸۸، ص ۱۷۵؛ بوهار کلکنه، ج ۲، ص ۲۳۸-۲۴۱؛ دنا، ج ۷، ص ۶۲۷.

آغاز: «فصل فی قوله صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلم خاصف النعل. من مسند ابن حنبل و بالاسناد المقدم قال حدثنا عبدالله بن احمد بن حنبل قال حدثنا عبدالله بن محمد».

انجام: «قوله فصح اختصاص هذه اللفظة به دون غیره...»

وتریدین طیب الطیب طیباً

ان تمسیه این متدی اینا

تم الجزء الاول من كتاب العمدة فی عیون صحاح الاخبار فی مناقب امیر الابرار امیر المؤمنین علی بن ابیطالب علیه الصلوة و السلم و الحمد لله مستحق الحمد و صلواته علیک بالمحمد و آله و سلامه».

خط: نسخ بسیار کم نقطه، تاریخ کتابت: قرن ۷ و

اواخر قرن ۸هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، با یادداشتهای تصحیحی جدیدتر در هامش صفحات. صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف نوشته شده است: «الجزء الثاني من كتاب العمدة فی عیون صحاح الاخبار فی مناقب امام الابرار و...»

(پارگی) المختار امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه الصلوة و السلم تصنیف الشیخ ابی الحسین یحیی بن الحسین ابن الحسن قدس الله روحه آمین

وصلی الله علی رسوله سیدنا محمد». پس از آن چند یادداشت کهن که همه بر اثر مرور زمان ناخوانا

شده اند. در صفحه خاتمه نسخه هم چند یادداشت مختلف از جمله چندین تاریخ تولد و موارد دیگر که

اکثر آنها محو شده و خوانده نمی شوند. بیشتر این یادداشتهای مربوط به سده ۸هـ است که تاریخهای ۷۰۹ و

۷۱۲ و ۷۲۹ و ۷۴۰ ق در بین آنها خوانده می شود. در حاشیه تصحیح شده، درون کشیدگی بعضی از

حروف مانند «ی» و «ل» و «ب» و کلمه «اخبرنا» با شنگرف علامتگذاری شده است. بین بخشها و

مصراعها علامت و آمده است.

کاغذ: نخودی آهار مهره، کمی رطوبت دیده، مرمت

آغاز: «در خبر است از آن مقتدای لشکر حقیقت و از آن پیشوای زمره طریقت و از آن نگین خاتم جلال و از آن جوهر عنصر کمال».

انجام: «ما که خداوندیم به سرمه سعادت دیده اقبال مکتحل کنیم و بصر بصیرت برگشاییم قال الله تعالی فکشفنا عنک غطائنک فیصرک الیوم حدید. تم المجلس الثانی».

۳. کیمیای سعادت «۱۲ پ - ۲۳ پ» (اخلاق - فارسی)
مؤلف: محمد بن محمد غزالی (۴۵۰-۵۰۵ ق)
بخش کوتاهی از کتاب است.

فهرستواره، ج ۶، ص ۵۷۰-۵۷۲؛ میراث شهاب، ش ۱۹، بهار ۱۳۷۹ ش، ص ۸-۹؛ مشترک پاکستان، ج ۴، ص ۲۴۲۳-۲۴۳۱؛ مؤلفات الغزالی، ص ۱۷۲-۱۷۸.

آغاز: «من کیمیای سعادت غزالی. بدان که چنان که کیمیاء زر در گنجینه هر پیرزنی نیاید بلکه در خزانه ملوک و بزرگان باید کیمیای سعادت ابدی».

انجام: «صورت نبات و حیوان و غیر آن درین عالم بدید آمد بر وفق آن صورت که در لوح محفوظ است».

۴. منشآت خاقانی «۲۳ پ - ۴۸ ر» (منشآت - فارسی)
مؤلف: بدیل بن علی خاقانی (۵۲۰-۵۹۵ ق)
مشترک پاکستان، ج ۵، ص ۷۳۹؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۲۵۷؛ معجم التاریخ التراث الاسلامی، ج ۱، ص ۴۱.

آغاز: «من منشآت حکیم خاقانی. منشآت خاقانی علیه الرحمه قسماً بنعمه الله که هم تشویر خوردمی و عرق خجلت بر چهره آوردمی و همانا که بر رای شریف مجلس سامی».

انجام: «به لئیم واضع ماند به هنگام مستی که به خرمی و بیخبری ندهد و به درمش دهد گهری باز ستاند».

۵. منشآت «۴۸ ر - ۵۵ پ» (منشآت - فارسی)
مؤلف: حسین بن معین الدین میدی (۹۱۱ ق)
از انجام افتادگی دارد (بین برگهای ۵۵-۵۶).

شده، بیشتر صفحات اسیدی شده است.
دو، ۱۲۳، دو برگ، ۱۶/۵×۲۲/۸، سطر، ۲۳×۱۱.۱۹.
جلد: گالینگور مشمع آبی، عطف و گوشه‌ها چرم مشکی. قطر: ۳/۷.
خریداری شده در مهر ۱۳۳۶ ش.
[شماره ثبت: ۴۰۷۶۰]
(← تصویر)

(۸۹۸۲)

مجموعه:

۱. در تقریر دیباجه «۱ پ - ۵ ر» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: مشرف بن مصلح الدین سعدی (۶۹۱ ق)
این رساله جزو آثار کم نسخه سعدی است. نسخه‌ای کهن از آن مورخ ۷۵۳ ق در کلیات سعدی ش ۷۷۷۳ کتابخانه مجلس نگهداری می‌شود.
کامل. در نسخه با نام «دیباچه سفینه».

مجلس، ج ۸، ص ۲۹۸-۲۹۹ و ۳۰۹ و ۴۳۱ و ج ۲۶، ص ۲۵۷-۲۵۸، ش ۷۷۷۳؛ سلطنتی، دیوانهای خطی، ج ۱، ص ۵۴۳-۵۴۴ و ۵۷۲-۵۷۴؛ دانشگاه تهران، ج ۱۶، ص ۲۰۷؛ ملی تهران، ج ۱، ص ۱۰۱-۱۰۲ و ج ۵، ص ۴۳۹-۴۴۰ و ۶۶۵-۶۶۶؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۴، ص ۲۳۵؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ص ۱۰۸؛ آستان قدس، ج ۱۷، ص ۵۱۱؛ ملک، ج ۷، ص ۱۹۹.

آغاز: «سپاس بی‌غایت و ستایش بی‌نهایت آفریده‌گاری را جلّ جلاله و عمّ نواله که از کمال موجودات در دریای وجود شخص انسانی سفینه پر دقیقه پرداخت».

انجام: «خیر الکلام دلّ ولم یمل بر خوانیم و آتش از روی این مقاله به آب تأمل در مابقی فرو نشانیم والله الموفق».

۲. مجالس «۵ ر - ۱۲ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: مشرف بن مصلح الدین سعدی (۶۹۱ ق)
بخشی از مجلس اول و دوم است.
منزوی، ج ۳، ص ۱۸۶۱-۱۸۷۰؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۲۵۵-۲۵۸؛ دنا، ج ۸، ص ۷۷۷-۷۵۸.

- دنا، ج ۱۰، ص ۱۴۰.
- آغاز: «من کلام قاضی میر حسین میبیدی. بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين. مثل کلمة طيبة كشجرة طيبة اصلها ثابت وفرعها في السماء اين نصيحتي چند که هر صباح مطالعه بايد کرد... لمحہ در تعلم علوم سعی نمای.»
- انجام موجود: «و کار خود به خدا باز گذارد و توکل ترک ملاحظه اسباب است نه برگ اسباب آورده اند.»
۶. انوار سهیلی «۵۶ ر - ۱۰۳ پ» (داستان - فارسی)
مؤلف: حسین بن علی واعظ کاشفی (۹۱۰ ق)
بخشی از کتاب است.
رک: ش ۹۰۷۵/۱۳.
- آغاز: «من انوار سهیلی. برهمن گفت آورده اند که در ولایت کشمیر موضعی بود دلپذیر و مرغزاری بی نظیر چنان که روی زمینش از کثرت.»
- انجام: «و تدبیرات او در امور موافق دید مصلحت ملک و زمام اختیار به یک بار در کف کفایت او نهاد: در آن چمن که تو دیدی گلی به بار نماند خزان در آمد و سرسبزی بهار نماند این چند کلمه از انوار سهیلی گفته.»
۷. حورائیه (شرح رباعی ابوسعید ابوالخیر)
«۱۰۴ ر - ۱۰۴ پ» (عرفان - فارسی)
مؤلف: ناشناخته
مشخصات و آغاز و انجام آن با هیچ یک از نسخه های معرفی شده در فهرستواره، ج ۷، ص ۳۱۸-۳۲۲ مطابقت ندارد.
- از انجام افتادگی دارد (بین برگهای ۱۰۴ و ۱۰۵).
- آغاز: «فایده منسوب است به هادی مقامات و سر شیخ ابوسعید ابوالخیر. حورا به نظاره نگارم سر زد. الحور بفتح الحاء و الراء شدة بیاض العین فی شدة سواده یقال امراء الحوراء وقال ابو عمرو الحوران سود العین کلها مثل عین الظمی والحور جمعها. یعنی حوران بهشت که مجاوران عالم عقول و نفوس فلکیه اند به نظاره ارم که نفس ناطقه انسانیه است.»
- انجام موجود: «و قبول الوجود فالعلاقة بین الموجز و معلوله اعم مراتب العلاقة.»
۸. نزهة الارواح «۱۰۵ پ - ۱۵۱ ر» (عرفان - فارسی)
مؤلف: حسین بن عالم، امیر حسینی هروی (زنده در ۷۲۹ ق)
در نسخه با نام «نزهت الارواح من کلام میر حسینی سادات.»
رک: ش ۸۹۴۳/۲.
- آغاز:
«به توفیقش چو روشن دیدم آواز سخن را هم به نامش کردم آغاز ... سیاس بی قیاس و منتهای بی انتها ملکی را که ملکش بی انباز است و درگاه لطفش در گاه و بیگاه بر در دل بستگان او باز است.»
- انجام: «و ما را از حکمت تو متمتع کرده و دیگر اسکندر ارسطاطالیس را از پیش خود دور نکرد و پیوسته از فواید علم او فایده می یافت.»
۹. منشآت «۱۵۱ ر - ۱۶۹ پ» (منشآت - فارسی)
بیشتر رقعه های این بخش بدون عنوان است به جز این چند مورد:
- من منشآت شاه طاهر دکنی (۱۵۱ ر).
- فی التعزیه (۱۵۶ پ).
- رقعه که به میرزا هادی نوشته (۱۶۲ پ).
- رقعه که در طلب آب به امیر معینا علیاً وزیر اصفهان نوشته (۱۶۵ ر).
- رقعه در طلب تنباکو (۱۶۶ پ).
- رقعه که به پدر در طلب خرجی نوشته (۱۶۶ پ).
- ذکر جلوس نواب اشرف اقدس ارفع اعلی سلطان شاه صفی الصفوی الموسوی الحسینی بهادرخان من منشآت غیره (۱۶۷ ر).
- در قدوم فصل ربیع از نصیرا (۱۶۸ پ).
- رقعه که به محمد شریف نوشته (۱۶۹ پ).
با افتادگی پس از برگ ۱۶۰.

۱۰. در تعریف بهار «۱۷۰ ر- ۱۷۲ پ»
 مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
 رک: ش ۸۹۰۸/۶.
۱۱. دیباجه در تعریف سخن «۱۷۲ پ- ۱۷۴ پ»
 مؤلف: حسین بن محمد خوانساری (۱۰۱۶-۱۰۹۸ ق)
 رک: ش ۸۸۵۲/۷.
 آغاز: «سبحان الله این چه گوهر گرنامه‌ی و اختر بلند پایه است که آشنایان زبان وحی و الهام به سخنش موسوم کرده‌اند و نسخه حل و عقد مصالح انام».
۱۲. سوادکتابت نواب اعلی به عالی حضرت سلیم شاه «۱۷۴ پ- ۱۷۶ ر»
 آغاز: «گلدسته گلزار محبت و وداد نوباوه بوستان یگانگی و اتحاد که چون نفحه عطربیز صبا از عالم جان».
۱۳. رقعه‌ای که شاه محمد محتسب به جناب خواجگی در سفارش محمود حلاق نوشته «۱۷۶ ر»
 آغاز: «رفت و حقیقت بناها انهاء رای زرین آن که محمود حلاق که گاه گردکشتن فقیران می‌نماید».
۱۴. خطبه دیوان شیخ فیضی «۱۷۶ ر- ۱۷۸ پ»
 (ادبیات- فارسی)
 مؤلف: ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (۹۵۴-۱۰۰۴ ق)
 رک: ش ۸۹۴۵/۲۸.
 آغاز:
 بسم الله الرحمن الرحیم
 گنج ازل راست طلسم قدیم
 گنج ازل چیست کلام خدای
 مهر ابد کرده به نام خدای
 ... اما بعد این ذره‌ای چند است از ریگ بیابان خیال
 که سرآب جهان معنی است».
- انجام:
 صد آفرین به خامه فیضی که هر نفس
 بر موی جلوه می‌کند این آتشین کمیت
۱۵. جواهر نامه «۱۷۸ پ- ۱۸۱ ر» (علوم طبیعی- فارسی)
 مؤلف: محمد بن منصور دشتکی (۸۲۸-۹۰۳ ق)
 این نسخه فقط خطبه کتاب است. در نسخه با نام «جواهر نامه میر صدرالدین محمد» خوانده شده است.
 رک: ش ۹۱۰۳.
 آغاز: «سیاس و ستایش بی اندازه قیاس صانع را که جوهری صنعتش بازار کاینات را به جواهر سیارات آراسته داشت».
- انجام: «دشمنان دولت قاهره خذلهم الله مقهور و مغلوب ساخته و از خان و مان آواره گردانید خلد الله ملکه و سلطانه ما خرج الدر من الصدف و افاض علی العباد بزه واحسانه ما وقع الیهم علی الهدف».
۱۶. دیباجه تحفة العراقین خاقانی «۱۸۱ ر- ۱۸۴ پ»
 مؤلف: بدیل بن علی خاقانی (۵۲۰-۵۹۵ ق)
 رک: ش ۸۸۵۳/۹۴.
 آغاز: «این تحفه تذکره‌ای است بل تبصره‌ای که عقلاء وقت را از این مجنون الهی که در بیمارستان گیتی محبوس آفرینش است در سلاسل ارکان کشیده».
- انجام: «چراغ آفرینش که هم صاحب است داند که به انصاف گفتم و سعی مغلوب است هکذا هکذا و الا فلا و آخر دعواهم ان الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین محمد المصطفی وآله و عترته الطاهرین».
۱۷. رقعه میرزا صادقی که به نواب خانی نوشته «۱۸۴ پ- ۱۸۵ پ»
 آغاز:
 «نمی‌داند کسی در وصل قدر دوستداران را
 جدایی می‌کند ظاهر به یاران قدر یاران را
 به مصحف چهره نازنینان نازآفرین و به صفحه صحایف رخسار آفتاب طلعتان ماه جبین».

۱۸. منشآت دوستانه «۱۸۵ پ- ۱۹۱ ر»
دارای نامه‌های دوستانه و تعزیه و اشتیاق.
۱۹. رقعہ کہ میرزا محسن بہ نواب اعتمادالدولہ نوشتہ بہ شفاعت قاپوچی «۱۹۱ ر- ۱۹۲ ر»
آغاز: «چون بر عبید عتبہ یک دودمان و سگان سگان یک آستان پاس خاطر یکدیگر داشتن از جملہ واجباتست».
۲۰. رقعہ میرزا فصیحی بہ نواب مستطاب «۱۹۲ ر- ۱۹۲ پ»
آغاز: «اسلام و اسلامیان ملاذ روایح گلستان بندہ نوازی و نفایح بوستان شفقت طرازی».
۲۱. دیباچہ رباعیات میر مغیث محوی «۱۹۳ ر- ۱۹۷ پ»
مؤلف: عبدالباقی نھاوندی (سدہ ۱۱ھ)
عبدالباقی نھاوندی این رباعیات را بہ خواستہ میر مغیث‌الدین علی محوی ہمدانی (۹۳۰-۱۰۱۶ یا ۱۰۲۰ق) جمع و تدوین کردہ و بہ نظر او رساندہ است. وی در آغاز شرح حال کوتاهی از محوی ہم می آورد. بہ ہنگام جمع آوری رباعیات (در سال ۱۰۱۴ق در دارالمؤمنین کاشان) محوی ۸۴ سالہ بودہ است. منزوی، ج ۳، ص ۲۵۱۸؛ نسخہ پژوهی، ج ۳، ص ۱۷۳؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۵۰؛ دنا، ج ۵، ص ۳۶۹.
آغاز: «دیباچہ کہ مرحوم مولانا عبدالباقی بر رباعیات میر مغیث محوی نوشتہ. حمد بی حد و ثنای بی عد معبودی را سزااست کہ زبان مخلوقات بہ ذکر او گویاست و نام ہمیونش طغرای دیوانہاست».
- انجام: «امید کہ با سلسلہ محبت و مودت در میان عاشقان مستحکم و مستقیم بودہ باشد ذات ملکی آن جناب از مکاید دوران محفوظ بودہ باشد بمنہ و جودہ و کرمہ».
۲۲. شرح احوال کوتاهی از خاقانی «۱۹۷ پ- ۱۹۸ ر»
۲۳. نامہ میرداماد بہ ملا عبدلہ شوشتری «۱۹۸ ر- ۱۹۹ ر»
- رک: ش ۸۹۴۸/۱۰.
آغاز: «تا مدرس دانش بہ وجود ارباب علوم ریاضی آراستہ باشد و تا مجمع آفرینش بہ جمعیت اصحاب بینش پیراستہ باشد».
- انجام:
خاقانی آن کسان کہ طریق تو می روند زاغند و زاغ را روش کبک آرزوست
۲۴. نامہ «۱۹۹ ر- ۲۰۰ ر»
آغاز: «نسمات مشکینۃ النفحات اذکاری کہ در چمن صوامع قدس از جویبار سخن نسبح بحمدک و نقدس لک وزیدن گیرد».
- انجام: «و مشہود ضمیر مہر تنویر کہ ہموارہ مطرح اشعہ الہامات ربانی و دایماً مورد انوار فیوضات سبحانی باد».
۲۵. داستانہا و حکایات «۲۰۰ ر- ۲۲۲ پ»
مجموعہ داستانہا و حکایات تاریخی مختلف است کہ در یک جا نوشتہ شدہ اند. بعضی از آنہا عنوان دارد و بسیاری بدون عنوانند. در چند مورد ہم مأخذ آنہا نوشتہ شدہ است.
از این عنوانین و کتابہا در این مجموعہ داستانہا یاد شدہ است: من نوادر الحکام، من آثار الشجاعۃ، من النوادر در حبیب السیر از جامع التواریخ نقل می کند، من البدایع، من الغرایب، من مکارم الاخلاق در روضۃ الصفا، تاریخ یافعی، ابن خوری، در سبب فوت و قتل معلم ثانی ابونصر فاریابی، حکایت عبدلہ بن المقنع.
۲۶. شرح بیت امیر خسرو دہلوی «۲۲۲ ر- ۲۲۲ پ»
(عرفان - فارسی)
مؤلف: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۱۷-۸۹۸ق)
شرح این بیت امیر خسرو دہلوی (۷۲۵ق) است:
ز دریای شہادت چون نھنگ لا برآرد سر تیم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش
فہرستوارہ، ج ۷، ص ۵۳۱-۵۳۲؛ منزوی، ج ۲، ص ۱۲۱۹-۱۲۲۰؛ مشترک پاکستان، ج ۳، ص ۱۵۸۷-۱۵۸۸.

ص ۱۶۹ و ج ۶، ص ۱۴؛ تذکره میخانه، ص ۹۲۵-۹۳۴.
آغاز:

چون مهر بر آی بام و ایوان را
بگذار چو موم سنگ و سندان را

آغاز ساقی‌نامه:

الهی به مستان دیوانه‌ات

به عقل آفرینان میخانه‌ات

انجام:

شراب شهادت به کامش رسان

به جد علیه السلامش رسان

۳۱. مجموعه حسن «۱۰ پ - ۱۲ پ حاشیه»

مؤلف: یوسف والهی قمی (سده ۱۱ هـ)

مجلس، ج ۳۶، ص ۴۳۲، ش ۱۳۴۷۲/۲۴؛ فرهنگ
سخنوران، ج ۲، ص ۹۷۴.

آغاز:

ای حسن تو برق خرمن عشق

زلف تو کمند گردن عشق

انجام:

در وصف لب و دهان و چشمت

ای سرور خسرو تغافل

این نظم رسید چون به اتمام

مجموعه حسن کردم نام

۳۲. ترجیع بند ابوتراب بیگ «۱۲ پ - ۱۶ پ حاشیه»

مؤلف: ابوتراب بن علی بیگ فرقتی کاشانی (۱۰۲۵ ق)

این نسخه تنها یکی از بندهای ترجیع بند را دارد.

مجلس، ج ۸، ص ۲۷، ش ۲۳۲۹/۶ و ج ۳۶، ص ۴۳۳،
ش ۱۳۴۷۲/۲۵ و ش ۹۰۷۴ همین فهرست؛ دانشگاه
تهران، ج ۹، ص ۱۴۰۴ و ج ۱۶، ص ۲۷۶-۲۷۷؛ منزوی،
ج ۳، ص ۲۲۱۴؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۱۹۷۴؛
تذکره میخانه، ص ۴۱۹-۴۲۱.

آغاز:

ساقی بده آن باده که خون دل کان است

آن می که چو خون در بدن شیشه روان است

آغاز: «یا من لا ربَّ غیره ولا آله سواه و فقتنا فی القول
والعمل لما تحبّه و ترضاه. این چند کلمه ایست که بر
حسب اشاره خدمت امارت مآبی فلانی... نوشته
می‌شود در شرح معنی بیتی که بر دل و زبان بعضی از
اصحاب نطق و بیان».
از انجام نانوشتن مانده است.

۲۷. اشعار «۲۲۳ پ - ۲۴۷ پ»

از این شعرا: خواجه حسین ثنایی، خسرو، حکیم
شفایی، ظهیر فاریابی، میر سید علی صیدی طهرانی،
میرزا عبدالله، ملا نظام، سلمان، مخدومی آقا رضی،
محمد رضوی کاشی، صایب، میرزا محمد قاسما
متخلص به گرامی.

۲۸. دستورالعملهای پزشکی

«۲۴۷ پ - ۲۴۸ پ و ۲۵۰ ر - ۲۵۰ پ»

رساله‌های حاشیه:

۲۹. ترکیب بند شیخ علی نقی کمره‌ای

«۱ پ - ۳ پ حاشیه»

مؤلف: علینقی کمره‌ای کاشانی، نقی (۱۰۳۱-۹۵۳ ق)

مجلس، ج ۳۶، ص ۴۳۲، ش ۱۳۴۷۲/۲۲؛ ملک، ج ۷،
ص ۲۱۴؛ ش ۹۱۷۰ همین فهرست.

آغاز:

وقت خوش آن بود که سلطان حسن

پرده نشین بود در ایوان حسن

انجام:

از تو نقی مقصد و مقصود یافت

آنچه مراد دل او بود یافت

۳۰. اشعار میرزا رضی آرتیمانی «۳ پ - ۱۰ پ حاشیه»

مؤلف: رضی‌الدین آرتیمانی (سده ۱۱ هـ)

شامل چند غزل و ساقی نامه او.

منزوی، ج ۳، ص ۲۳۳۴ و ج ۴، ص ۲۸۶۹-۲۸۷۰؛
مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۱۰۱-۲۱۰۲؛ دنا، ج ۵،

انجام:

ما خشک لبان تشنه دیدار شرابیم
چون کاسه ما گشت تهی خانه خرابیم

۳۳. ساقی نامهٔ ترجیع بند وحشی بافقی

«۱۶ ر - ۲۰ پ حاشیه»

مؤلف: کمال‌الدین وحشی بافقی یزدی (۹۹۱ق)

منزوی، ج ۴، ص ۲۸۹۰؛ دنا، ج ۶، ص ۱۰؛ تذکره
میخانه، ص ۱۸۱-۱۹۷.

آغاز:

ساقی بده آن باده که اکثیر (کذا) وجود است
شوینده آرایش هر بود و نبود است

انجام:

ما گوشه نشینان خرابیات الستیم
تا بوی میی هست درین میکده هستیم

۳۴. ترجیع بند شریف تبریزی «۲۰ پ - ۲۲ پ حاشیه»

مؤلف: شریف تبریزی (۹۵۶ق)

منزوی، ج ۳، ص ۲۳۷۹؛ مشترک پاکستان، ج ۹،
ص ۲۱۳۷-۲۱۳۸؛ دنا، ج ۵، ص ۲۲۱.

آغاز:

خواهم که ز میخانه شیی بیخبر آیم
آسوده ز اندیشه هر رهگذر آیم

انجام:

گو خلق بدانند که ما مست الستیم
میخواره و بدنام و خراباتی و مستیم

۳۵. ترجیع بند مولانا عرفی «۲۲ پ - ۲۷ ر حاشیه»

مؤلف: محمد بن علی عرفی شیرازی (۹۹۹ق)

مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۷۰۴-۷۱۷؛ منزوی، ج ۳،
ص ۱۸۸۱؛ دنا، ج ۵، ص ۲۸۳-۲۸۹؛ فرهنگ سخنوران،
ج ۲، ص ۶۲۹.

آغاز:

ای حسن تو برتر از چه و چون
سسبحان الله ز حسن بیچون

انجام:

چون دست نمی‌دهد وصال
دست من و دامن خیالت

۳۶. ترجیع بند مولانا خواجوی کرمانی

«۲۷ ر - ۳۰ ر حاشیه»

مؤلف: محمود بن علی خواجوی کرمانی (۶۸۹-۷۵۳ق)

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۵۷-۱۸۵۸ و ۲۳۲۱-۲۳۲۲؛
مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۰۷۹-۲۰۸۰؛ دنا، ج ۵،
ص ۱۵۳-۱۵۴.

آغاز:

ای غمت مرغ آشیانهٔ دل
زلف و خال تو دام و دانه دل

انجام:

که جهان صورت است و معنی دوست
ور به معنی نظر کنی همه اوست

۳۷. الف ابدال (ابدال نامه) «۳۰ ر - ۳۳ ر حاشیه»

مؤلف: محمد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ق)

رک: ش ۸۹۷۷/۳۰.

آغاز:

الف ابدال نام درویشی
سینه از داغ مفلسی ریشی

انجام:

پای تا سر ز داغ عیبی ریش
کپنک را جدا مکن از خویش

۳۸. قصیده ملاشکیبی صفاهانی «۳۳ ر - ۳۴ پ حاشیه»

مؤلف: محمدرضا بن عبدالله امامی شکیبی اصفهانی (۹۶۴-
۱۰۲۳ق)

فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۵۱۰.

آغاز:

دم مسیح سخن زاده بیان من است
زلال خضر مقام لب بنان من است

انجام:

جهان اگر همه طوفان غم شود غم نیست
چو صدق کشتی و اخلاص بادبان من است

۳۹. قصیده میرزا فصیحی هراتی «۳۴ پ - ۳۷ پ حاشیه»
 مؤلف: فصیحی هروی پسر ابوالمکارم (۱۰۴۹ق)
 فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۷۱۱؛ دنا، ج ۵، ص ۳۱۳ -
 ۳۱۴؛ منزوی، ج ۳، ص ۲۴۶۷؛ مشترک پاکستان، ج ۹،
 ص ۲۲۰۸.
 آغاز:
 ز مهر سپهر ار کنم شاد جان را
 به سبون مهتاب شویم کتان را
 انجام:
 کز انفاس قدسی نژادان علوی
 پزیرند روز و شب این ارمغان را
۴۰. قصیده حکیم شفایی رحمه الله
 «۳۷ پ - ۳۹ ر حاشیه»
 مؤلف: حسن بن محمد حسین شفایی اصفهانی (۹۶۶ -
 ۱۰۳۷ ق)
 فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۵۰۶-۵۰۷؛ منزوی، ج ۳،
 ص ۲۳۸۱؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۱۳۹؛ دنا، ج ۵،
 ص ۱۳۴-۱۳۵.
 آغاز:
 ننوشد هیچ جز خون دل من
 غمت را خوش فتاده نان به روغن
 انجام:
 الهی بنیه اینان برانداز
 نهال کیشان از بیخ برکن
۴۱. ترجیع بند میرزا نظام دست غیب
 «۳۹ ر - ۴۲ ر حاشیه»
 مؤلف: نظام‌الدین بن امین‌الدین حسین دست‌غیب شیرازی
 (۱۰۲۹ق)
 منزوی، ج ۳، ص ۲۳۲۶-۲۳۲۷؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲،
 ص ۹۴۱؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۹۴؛ دنا، ج ۵،
 ص ۴۲۳.
 آغاز:
 بی‌تاب دلم گزید بندی افتاد چو تاب در کمندی
- انجام:
 بنشینم و دل به ناله دوزم
 صد داغ به رقم (کذا) لاله سوزم
۴۲. ترجیع بند میرزا قلی میلی «۴۲ ر - ۴۵ پ حاشیه»
 مؤلف: میرزا قلی میلی هروی (ح - ۹۸۰ تا ۹۸۵ق)
 منزوی، ج ۳، ص ۲۵۵۷-۲۵۵۸؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲،
 ص ۹۰۲-۹۰۳؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۸۰؛ دنا،
 ج ۵، ص ۴۰۵.
 آغاز:
 ای شهره زماه تا به ماهی
 خواهان تو بیش از آن که خواهی
 انجام:
 پیش آیم و دامن تو گیرم
 در پای تو افتم و بمیرم
۴۳. ترجیع بند زکی همدانی «۴۵ پ - ۴۷ پ حاشیه»
 مؤلف: زکی همدانی (سده ۱۱ هـ)
 منزوی، ج ۳، ص ۲۳۴۱؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۱۰۶؛
 دنا، ج ۵، ص ۱۷۶.
 آغاز:
 ای درد تو آرزوی جانم
 جز درد تو راحتی ندارم
 انجام:
 یک چند ازو کناره گیرم
 سهل است نهایتش بمیرم
۴۴. ترجیع بند حکیم شفایی «۴۷ پ - ۵۰ ر حاشیه»
 مؤلف: حسن بن محمد حسین شفایی اصفهانی (۹۶۶ -
 ۱۰۳۷ ق)
 آغاز:
 ای سهل گرفته طور باری یک رویه در ستیزه کاری
 انجام:
 بنشینم و با بلا شکسیم با آن که ز صبر بی‌نصمیم

۴۵. حاتم‌نامه ابوتراب بیگ «۵۰ ر - ۵۲ ر حاشیه»
 مؤلف: ابوتراب بن علی بیگ فرقتی کاشانی (۱۰۲۵ ق)
 دانشگاه تهران، ج ۱۲، ص ۲۷۳۴ (با نام حکایت حاتم)؛
 مجلس، ج ۸، ص ۳۸ و ج ۳۶، ص ۴۳۰؛ منزوی، ج ۴،
 ص ۳۱۳۱.
 آغاز:
 راوی افسانه ارباب جود
 پرده ز رخسار معانی گشود
 گفت کز اعراب یکی کاروان
 بود پی سود به هر سو دوان
 انجام:
 سرخوش ازین راه بود روح تو
 عالم ارواح بود روح تو
 هر که کرم را به حمایت کشد
 آخر کارش به ولایت کشد
۴۶. قصاید مولانا امیدی رحمه الله «۵۲ ر - ۷۹ ر حاشیه»
 مؤلف: ارجاسب (مسعود) بن علی امیدی تهرانی (۹۲۵ ق)
 منزوی، ج ۳، ص ۲۲۳۳-۲۲۳۴؛ مشترک پاکستان، ج ۹،
 ص ۱۹۹۴؛ دنا، ج ۵، ص ۴۴.
 آغاز:
 قضا در کارگاه کبریایی
 کشیده طرح اسلیمی خطایی
 انجام:
 سرسبز باد گلشن عیش تو و درو
 چون من هزار بلبل دستانرا شده
۴۷. اشعار ملا شانی تکلو «۷۹ پ - ۸۸ پ حاشیه»
 مؤلف: نفیس‌الدین شانی تکلو (۱۰۲۳ ق)
 شامل مثنوی و غزل و قصیده و ترکیب‌بند.
 رک: ش ۹۰۵۱.
 آغاز:
 الهی آب عشقی بر گلم ریز
 به جانم رشحه دردی در آمیز
 آغاز ترکیب‌بند:
- بازم دل از سموم بلا روح پرور است
 هر آرزو که داشتیم از غم میسر است
 انجام:
 تا نینم جهان... (پارگی) غم را
 نشنوم هرزه‌های عالم را
۴۸. انتخاب اشعار ابوتراب بیگ «۸۸ پ - ۹۴ ر حاشیه»
 مؤلف: ابوتراب بن علی بیگ فرقتی کاشانی (۱۰۲۵ ق)
 آغاز:
 ای ز تو بند بر زبان عقل گره گشای را
 فکر تو باعث جنون نطق سخن سرای را
 انجام:
 نیست ما را میل گشتن در گلستان کسی
 یعنی از ناز و عتاب با عنا آسوده‌ایم
۴۹. انتخاب دیوان غیاثی حلوی «۹۴ ر - ۹۵ پ حاشیه»
 مؤلف: محمد غیاث حلوی شیرازی (سده ۱۱ ه)
 منزوی، ج ۳، ص ۲۳۰۲؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۲۴۳
 و ج ۱۶، ص ۱۸۰-۱۸۱؛ آستان قدس، ج ۷، ص ۷۴۵.
 آغاز:
 ای ز تو هر دم به دل حسرت کام دگر
 خوانده ترا هر زمان شوق پیام دگر
 انجام:
 تا غیر گل نچیند از آن رخ نقاب پوش
 رویی که بی نقاب بود باغ بیدر است
۵۰. اشعار طالب آملی «۹۵ پ - ۱۰۲ ر حاشیه»
 مؤلف: محمد طالب آملی (۱۰۳۶ ق)
 در عنوان این اشعار کاتب اشتباه کرده و در آغاز جمله
 «له ایضاً» را نوشته است.
 شامل غزلیات و رباعیات و ترکیب‌بند.
 رک: ش ۸۹۴۸/۵۱.
 آغاز:
 صحبت و نیم قطره میم در پیاله نیست
 زاغم دماغ گل نه و پروای لاله نیست

- آغاز ترکیب بند:
ای ساقی بزم بیوفایی روشن کن شمع بینوایی
انجام:
ای گشته چو نورم از نظر دور رفتی و بمانده دیده بسینور
۵۴. محمود و ایاز «۱۱۲ پ - ۱۲۹ پ حاشیه»
مؤلف: علیقلی بیگ انیسی شاملو (۱۰۱۷ق)
منزوی، ج ۴، ص ۳۱۷۶-۳۱۷۷؛ گنجینه بهارستان، ادبیات، ج ۱، ص ۱۳۹-۱۶۶؛ دنا، ج ۹، ص ۱۹۲-۱۹۳.
آغاز:
[لک الحمد] ای به نامت نامه عشق
[به یادت] نامه هنگامه عشق
انجام:
منم خسرو مرا شیرین بود یار
تو فرهادی ترا حسرت بود کار
۵۵. سوز و گداز «۱۲۹ پ - ۱۴۰ ر حاشیه»
مؤلف: محمدرضا بن محمود نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ق)
رک: ش ۸۸۵۲/۴۳.
آغاز:
الهی خنده‌ام را نالکی ده سرشکم را جگر پر کالکی ده
انجام:
گلی بخش از گلستان خلیلیم
درین ره ساز آتش را دلیم
۵۶. قضا و قدر «۱۴۰ ر - ۱۴۱ پ حاشیه»
مؤلف: مسعود بن علی، مسیح کاشانی، حکیم رکن (۱۰۶۶ق)
رک: ش ۸۸۳۴/۸.
آغاز:
شنیدم روزی از پاکیزه رایبی
سرای عاریت را کدخدایی
انجام:
چو سود آخر ترا زین گرم و سرد است
که چون سایه قضا دنبال مرد است
۵۷. حاتم نامه «۱۴۱ پ - ۱۴۳ پ حاشیه»
مؤلف: یوسف والهی قمی (سده ۱۱ هـ)
آغاز:
صوفی کلکم که ز جوش درون
گردد لب آورد کف قیروگون
۵۱. اشعار ملاطبعی قزوینی «۱۰۲ ر - ۱۰۴ پ حاشیه»
مؤلف: اسماعیل طبعی قزوینی (سده ۱۱ هـ)
فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۵۸۶.
آغاز:
اگر ز نسیم شیبیخون لشکر بهمین
گریخت رنگ ز رخسار شاهدان چمن
انجام:
بنای عمر تو در محکمی چنان بادا
که چون سفال بود در برابرش آهن
۵۲. قصاید مولانا عرفی شیرازی «۱۰۴ پ حاشیه»
مؤلف: محمد بن علی عرفی شیرازی (۹۹۹ق)
نسخه بین برگهای ۱۰۴ و ۱۰۵ افتادگی دارد و تنها یک صفحه از قصاید عرفی باقیمانده است.
آغاز:
اقبال کرم می‌گزد ارباب هم را
تمت نخورد نشتر آری و نعم را
انجام موجود
این برق نجابت که جهد از گهر من
مدح است ولی گوهر ذات اب و عم را
۵۳. قضا و قدر «۱۰۵ پ - ۱۱۲ پ حاشیه»
مؤلف: محمدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ق)
کامل.
رک: ش ۸۸۳۴/۳.
آغاز:
شنیدم روزی از خونابه نوشی
چو گل از پاره تن خرقة پوشی
انجام:
[در این دریای] خونخوار آشنا کیست
[خدا دست] تو گیرد ناخدا کیست

انجام:

حاتم طی کش دو جهان بنده است
مرده اگر او کرمش زنده است

۵۸. ساقی نامه «۱۴۳ پ- ۱۴۷ ر حاشیه»

مؤلف: پرتوی شیرازی (۸۷۰-۹۲۸ق)

رک: ش ۱۳/۸۹۷۷.

آغاز:

دلا پرده بردار از روی کار

به مستی بدر پرده روزگار

انجام:

به بازوی این پنج قدسی مآب
توان تافتن پنجه آفتاب

۵۹. ساقی نامه ملا محمد صوفی علیه الرحمه

«۱۴۷ ر- ۱۵۴ پ حاشیه»

مؤلف: محمد بن عبدالله صوفی مازندرانی (۱۰۳۴ق)

منزوی، ج ۳، ص ۲۴۰۸ و ج ۴، ص ۲۸۷۴؛ دنا، ج ۶،

ص ۱۳؛ تذکره میخانه، ص ۴۸۱-۴۹۴.

آغاز:

الا ای دل مانده از کار و بار

به مستی و دیوانگی سر برآر

انجام:

نه بینی که روی من از شرم او
شوم بر زمین همچو باران فرو

۶۰. ساقی نامه حکیم اقدسی «۱۵۴ پ- ۱۵۷ ر حاشیه»

متن این ساقی نامه با ساقی نامه اقدسی مشهدی که در شماره ۸۸۵۳/۱۰۵ همین فهرست گذشت سازگار نیست و به نظر می‌رسد سراینده این ساقی نامه کس دیگری باشد.

آغاز:

به مستان رسد این ندا هر صبح

که از یاده سازید تعویذ روح

انجام:

که چون زخم در خون تواند نشست
دل از ره بشوید هم از عشق دست

۶۱. ساقی نامه مرشد وروجردی

«۱۵۷ پ- ۱۶۰ پ حاشیه»

مؤلف: مرشد وروجردی (۱۰۳۰ق)

منزوی، ج ۳، ص ۲۵۲۴ و ج ۴، ص ۲۸۸۴-۲۸۸۵؛ دنا،

ج ۶، ص ۱۳؛ تذکره میخانه، ص ۶۰۳-۶۱۳.

آغاز:

بهار است و دل مست و من در خماری

خوشا جام می خاصه از دست یار

انجام:

کفت خالی از جام گلگون مباد
به کام عدویت به جز خون مباد

۶۲. اشعار حکیم قطران «۱۶۰ پ حاشیه»

مؤلف: شرف‌الدین بن منصور قطران تبریزی (پس از ۴۶۶ق)
شامل ساقی نامه و اشعار دیگری از او. بین برگ ۱۶۰ و ۱۶۱ افتادگی دارد.

منزوی، ج ۳، ص ۲۴۸۵-۲۴۸۷؛ مشترک پاکستان، ج ۹،

ص ۲۲۲۳-۲۲۲۴؛ دنا، ج ۵، ص ۳۳۱-۳۳۳.

آغاز:

دلا تا به کی بینوایی کشم

ملاحت ز زهد ریایی کشم

انجام موجود:

چراغ دل از می مرا روشن است
قدح چشم و می نور چشم من است

۶۳. اشعار خاقانی «۱۶۱ ر- ۱۹۵ ر حاشیه»

مؤلف: بدیل بن علی خاقانی (۵۲۰-۵۹۵ق)

منزوی، ج ۳، ص ۱۸۵۶-۱۸۵۷ و ۲۳۰۸-۲۳۱۳؛

مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۰۷۰-۲۰۷۱؛ دنا، ج ۵،

ص ۱۴۰-۱۴۶.

آغاز موجود:

ببرد سنگ ما و آخر سنگ

در سبوی قلندر اندازد

- انجام:**
 صولت یاد سایه دار ظفر
 دولتت باد دابگان ملوک
۶۴. قصاید مولانا شانی تکلو «۱۹۵-۲۱۴ ر حاشیه»
 مؤلف: نفیس‌الدین شانی تکلو (۱۰۲۳-۱۰۲۳ ق)
 رک: ش ۹۰۵۱.
 آغاز:
 نه دونم نه ستمکارم نه کودن
 چراگیتی نورزد کینه با من
- انجام:**
 بیدار بود بخت نکوخواه تو یا رب
 تا دور زمان را سر عهدت به کنارست
۶۵. قصاید شاه طاهر دکنی «۲۱۴-۲۱۶ ر حاشیه»
 مؤلف: شاه طاهر بن رضی‌الدین انجدانی دکنی (۹۵۲- / ۹۵۶ ق)
 خطی دائرةالمعارف بزرگ، ج ۱، ص ۱۱۱؛ سنا، ج ۱، ص ۱۵۳، ش ۳۰۴/۱۴؛ دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۲۴۳ و ج ۱۰، ص ۱۸۳۹؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۱۶۲.
 آغاز:
 باز وقت است که بر طبق تقاضای فلک
 افکنند بر سر ایوان چمن گل توشک
- انجام:**
 باد افروخته بر قصر زر اندود سپهر
 شمع روی تو و پروانه او خیل ملک
۶۶. قصاید شیخ فیضی دکنی «۲۱۶-۲۲۱ ر حاشیه»
 مؤلف: ابوالفیض بن مبارک دکنی، فیضی (۹۵۴-۱۰۰۴ ق)
 آغاز:
 حریفی که بی‌خویش یک دم نشیند
 تواند که با خویش محرم نشیند
- انجام:**
 ظهیر چوب زمان را بگیر که بود ازو
 سماط عالم معنی به تازه ایوانی
۶۷. قصاید مولانا ولی دشت بیاضی
 «۲۲۱ پ-۲۲۵ پ حاشیه»
 مؤلف: ولی دشت بیاضی (احتمالاً ۱۰۰۱ ق)
 منزوی، ج ۳، ص ۱۸۹۹ و ۲۶۰۴-۲۶۰۵؛ مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۳۱۸؛ دنا، ج ۵، ص ۴۴۶.
 آغاز:
 ای دل و جان درد و غمت را وطن
 هر دو فدای تو چه جان و چه تن
- انجام:**
 خواری عشق توام در نظر خلق جهان
 ساخت بیقدر چو در پیش خداوند درم
۶۸. قصاید قاضی نور صفاهانی
 «۲۲۵ پ-۲۳۲ پ حاشیه»
 مؤلف: قاضی نورالدین محمد اصفهانی (۱۰۰۰-۱۰۰۰ ق)
 مشترک پاکستان، ج ۹، ص ۲۲۱۹؛ دنا، ج ۵، ص ۳۲۷.
 آغاز:
 شیم سیاه چنان کرده سایه هجران
 که طور دل نشود روشن از تجلی آن
- انجام موجود:**
 به روز کبی که سریخت عاشقان از خواب
 درآورند دلیران ز بس غریو و غرنگ
 خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۱ هـ.
 عناوین با شنگرف و زنگار، نشانیها شنگرف، سطور چلیپا، مطالب در متن و حاشیه نوشته شده است. صفحه آغازین نسخه تملک اسدالله و مهر مستطیل طغرابی او به همراه مهر مربعی که در بالای نشان شیر و خورشید و در پایین عبارت «معین الرعایا ۱۳۰۷» حک شده است. در برگ ۱۰۹ چندین بار نقش ناقص مهر بیضوی: «بدل بنده مهر محمد تقی (؟) ۱۰۵۸» کوفته شده است. برگ ۲۱۴ مهر مدور ناقصی به نقش: «بنده آل محمد...» از برگ ۲۳۳ تا پایان نسخه به خط جدیدتری است. در لبه نسخه نام آن را «جنگ حکایات» نوشته‌اند. جزوها ۸ برگی.
 کاغذ: نخودی آهار مهره نازک.

در نسخه با نام: «هداب (کذا؛ هذا) کتاب جناب شیخ المشایخ شیخ فریدالدین عطار عطر الله مرقده که مشهور است به سی فصل و موسوم است به جوهر الذات». منزوی، ج ۴، ص ۲۷۵۰-۲۷۵۱؛ مشترک پاکستان، ج ۷، ص ۶۱۲-۶۱۳؛ دنا، ج ۳، ص ۱۱۲۲-۱۱۲۳.

آغاز:

یکی پیروی مرا آواز می‌داد

که ای عطار از دست تو فریاد

جهان بر هم زدی و فتنه کردی

به دیوار مذاهب رخنه کردی

انجام:

محمد بود غواص شریعت

علی غواص دریای حقیقت

برآورد حیدر از دریا بسی در

که شد دامن اهل الله ازو پر

انجامه: «تمتة الكتاب بعون ملك الوهاب در ۲۴ شهر جمادی الثانی در سنه هزار و سیصد هشت. امید آنست که کاتب را بدعای خیری یاد کنند. مرید آستانه فقرا محمدباقر، یا حی، بیادگار جناب مستطاب رحمه الله علیه».

۴. اصطلاحات صوفیان «۱۷۸ پ - ۱۸۳ پ»

(عرفان - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

به نوشته مرحوم دانش‌پژوه رساله‌ای است که در آن اصطلاحات صوفیه از روی مصطلحات الصوفیه عبدالرزاق کاشانی (۷۳۶ق) به فارسی گزارش شده است. این رساله ترتیب خاصی ندارد و ترجمه آزاد تألیف کاشانی است.

در نسخه ما به چنین امری اشاره نشده است اما بعضی از نسخه‌ها مانند ش ۳۳۷ ج حقوق و ۴۶۸۵ و ۸۳۷۸ دانشگاه تهران و ش ۳۳۹/۳ طباطبایی مجلس مقدمه کوتاهی در توضیح این مطلب دارند.

۱. رساله‌های اول و سوم مجموعه ش ۴۰۷۹ مجلس از روی این

نسخه کتابت شده‌اند. رک: مجلس، ج ۱۱، ص ۷۴-۷۶.

یک، ۲۵۰، یک برگ، ۲۲/۲×۱۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: تیماج دورو، بیرون قهوه‌ای ضربی با ترنج و سرترنج، سجاف مشکی، عطف میشن قهوه‌ای، درون مشکی ساده. قطر: ۳.

خریداری شده از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ش.

[شماره ثبت: ۶۶۸۹۲]

(۸۹۸۳)

مجموعه:

۱. دیوان مؤذن «۱ پ - ۱۳۵ ر» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمدعلی بن فرخ مؤذن خراسانی (زنده در ۱۰۷۷ق) شامل مثنوی، ترکیب بند، غزل و رباعی. بسیاری از اشعار در مدح ائمه^(ع) است.
نسخه از آغاز افتادگی دارد.

منزوی، ج ۳، ص ۲۵۵۰ - ۲۵۵۱؛ فرهنگ سخنوران، ج ۲، ص ۸۹۳؛ دنا، ج ۵، ص ۳۹۹؛ مجلس، ج ۳، ص ۳۱۸ - ۳۲۰، ش ۱۰۷۷ و ج ۱۱، ص ۷۵، ش ۴۰۷۹/۱.
آغاز موجود:

به باقر عالم اسرار مطلوب

به صادق مظهر آثار محبوب

به کاظم آن که ز موسی عمران

ربوده گوی عشقت را ز میدان

انجام:

در خلوت عشق جام آتش آب است

آن جا نه مکانی به زمان خواب است (?)

اندر دل اوست یار پیدا نبود

این عکس آن دُر نایاب است

انجامه: «باقی اشعار از نسخه کتاب سقط بود. العبد المجرم محمدباقر مکتبی یوم پنجشنبه از بیست ششم ماه شعبان المعظم اتمام یافت بفرمایش جناب مستطاب و مستعین الالقباب میرزا حسین لالی سررشته دار... کلمات بعدی را پاک کرده‌اند».

۲. جوهر ذات «۱۳۷ پ - ۱۷۸ ر» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: عطار تونی (سده ۵۹ هـ)

گزیده‌ای از منظومه است.

۱۸۳، دو برگ، ۲۰/۶×۱۱/۸، ۱۴ سطر، ۱۶×۸/۵.

جلد: تیماج مشکی یک لا. قطر: ۲/۱.

خریداری از باقر ترقی در تیر ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۶۴۹۵]

(۸۹۸۴)

معایب الرجال

(اخلاق - فارسی)

مؤلف: بی‌بی خانم دختر محمدباقر خان سرکرده سواره

استرآبادی (سده ۱۴ هـ)

مؤلف در مقدمه خود را معرفی کرده و نوشته: «الحاصل این کمینه خود را قابل تأدیب کردن رجال ندانسته لهذا جواب کتاب تأدیب النسوان را گفته و معایب الرجال نگاشتم تا معایب‌شان عیان شود شاید دست از تأدیب کردن نسوان بردارند در پی تأدیب و تربیت خود برآیند».

تنظیم شده در چهار مجلس:

مجلس اول: اطوار شرایخوار.

مجلس دوم: کردار اهل قمار.

مجلس سیم: در تفصیل جرس و بنگ و واپور و اسرار.

مجلس چهارم: شرح گفتگو و اوضاع عبائره و اقراوات

اجامره و الواط.

مقدمه با دو قصیده در مدح ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق) و ولیعهد مظفرالدین میرزا و شرح کوتاهی از زندگی مؤلف پایان پذیرفته است.

تألیف شده در ۱۳۱۲ق.

کامل.

فهرستواره، ج ۶، ص ۶۱۵؛ ذریعه، ج ۲۱، ص ۲۰۸؛

ملک، ج ۴، ص ۷۵۸-۷۵۹؛ میکروفیلمهای دانشگاه

تهران، ج ۱، ص ۱۹۸؛ نشریه نسخه‌های خطی، ج ۷،

ص ۵۵۵؛ ادبی کاخ گلستان، ص ۶۸۲-۶۸۶.

آغاز مقدمه:

«نخست از ابتدا آرم ثنا و حمد یزدان را

که از اضلاع سمت چپ پدید آورد نسوان را

در آغاز سال یکهزار و سیصد و دوازده هجری مطابق

سال چهل و هشتم از جلوس سلطنت بامیمت اعلی

رساله در آغاز نسخه ما به عبدالرزاق کاشی و در

پایان به نجم‌الدین کبری نسبت داده شده است.

فهرستواره، ج ۷، ص ۸۸؛ حقوق تهران، ص ۱۴؛ دانشگاه

تهران، ج ۶، ص ۲۲۶۱ (در آن جا احتمال داده شده

مترجم محمد دهدار باشد) و ج ۱۳، ص ۳۲۵۹ (با نام

تفسیر لغات دیوان حافظ)؛ مجلس، ج ۲۲، ص ۱۱۴ -

۱۱۵ و ج ۲۵، ص ۱۱ (با انتساب به محمدحسین)؛ در

دنا، ج ۱، ص ۱۰۴۴-۱۰۴۶ نسخه‌های عربی و فارسی

کتاب بدون تفکیک معرفی شده‌اند.

آغاز: «هذا من کلام شیخ کمال‌الدین عبدالرزاق قدس

سره کاشی. بدان که التصوف، تصفیه قلب است از

کدورات غالب. الدنیا عبارت است از آن چه بنده را باز

می‌دارد. الزهد عبارت است از ترک دنیا».

انجام: «پاکبازی... بلکه خدای را جوید پس نیست

جز دوست هیچ نیست مرد را بجوی و بس هان تا ز

دوست باز نمائی به هیچ حال

به احسان و کرم دلها به دست آر

ازین بهتر نباشد در جهان کار

من کلام الشیخ المعارف نجم‌الدین الکبری».

انجامه: «بیادکار جناب مستطاب اقا شیخ سررشته دار

اقای سالک مسالک سلسله الذهیّه مرقوم گردید.

آنانکه ز خاک خفته‌کان یادکنند

ما را بدعای خیر هم شاد کنند

العبد المذنب محمدباقر خاکسار فی چهارم شهر شوال

المکرم شرف اتمام پذیرفت ۱۳۸».

خط: نستعلیق، کاتب: محمدباقر مکتبی خاکسار برای

میرزا حسین لالی سررشته دار از سالکان سلسله

ذهبیّه. تاریخ کتابت: پنجشنبه ۲۶ شعبان... (رساله

اول)، ۲۴ جمادی‌الثانی ۱۳۰۸ق (رساله دوم)، ۴ شوال

۱۳۰۸ق (رساله سوم).

آغاز نسخه مهر کتابخانه باقر ترقی با شماره ۱۱۹ و

یادداشتی درباره سختی روزه ماه رمضان، سطر آخر

همه صفحات رساله آخر به صورت چلیپا نوشته شده

است. رکابه‌دار.

کاغذ: صنعتی فستقی نازک آهار مهره.

حضرت ظل الله می باشد در دارالخلافة طهران که پای تخت سلطان... ناصرالدین شاه قاجار خلد الله ملکه است».

آغاز کتاب: «کردگاری را بنده نیم و پروردگاری را پرستنده که گلهای خوش طلعت از گل آورد و ملهای پر جوش محبت اندر دل».

انجام: «و این عذر در این جا خیلی مناسبت داشت چون اسم کمینه نیز بی بی است اندکی با تو بگفتم غم دل ترسیدم

که دل آزرده شوی و نه سخن بسیار است». خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۱۴ هـ.

عناوین مشکی، صفحات مجدول به زر و شنگرف و لاجورد، دارای سرلوح مذهب و مرصع همراه با کتیبه در صفحات ۱ پ و ۵ پ و ۱۶ پ، رکابه دار. جزوها ۱۰ برگی.

کاغذ: صنعتی نخودی.

۴۱، یک برگ، ۲۰/۹×۱۳، سطر، ۱۷/۴×۹/۶.

جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. جلد از شیرازه جدا شده است. قطر: ۱.

خریداری از باقر ترقی در اسفند ۱۳۴۷ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۵۶۸]

(۸۹۸۵)

اجازات شفتی

(اجازه - عربی)

مؤلف: محمدباقر بن محمدنقی شفتی (ح ۱۱۷۵-۱۲۶۰ق)

صورت ۱۵ اجازه که حجة الاسلام شفتی برای جمعی از شاگردانش نگاشته است. برخی از آنها اجازه روایت و برخی دیگر اجازه اجتهاد و دسته‌ای نیز اجازه تصدی امور حسبیه است، بدین ترتیب:

۱. اجازه به محمد اشرفی «ص ۱-۹»

اجازه روایت و اجتهاد، در ۲۳ صفر ۱۲۵۸ق.

مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴.

آغاز: «بسمله ومنه التوفیق للفوز بما فی جنات النعیم. الحمد لله العلیم الحلیم المجید الحکیم الرحیم الفعال لما

یرید والصلوة والسلام علی اکمل انبیائه». انجام: «کفی هذا البیان والکلام للمتصدین للحکومة بین الانام وعلی محمد وآله الاف الصلوات والسلام. حرره خادم الشریعة فی الثالث والعشیرین من شهر صفر فی سنة ۱۲۵۸».

۲. اجازه به احمد بن علی اکبر تربتی «ص ۱۳-۲۷» اجازه روایت.

ملک، ج ۷، ص ۵۰؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴. آغاز: «بسمله ومنه التوفیق للفوز بجنات النعیم وبه الالتجاء للنجات من عذاب الجحیم... الحمد لله المعین لمن استعاره فی کل شدة وصعاب والمجیز لمن استجازه فی الفوز».

انجام: «و یحرم بقضائه الفرج الحلال لاملیء باصدار ما ورد ولا هو اهل لما منه فرط من ادعائه علم الحق. توضیح هکذا وجد سند الحدیث الظاهر انه».

۳. اجازه به سید قوام‌الدین قزوینی «ص ۲۹-۵۱» اجازه روایت به او که در اصفهان و قزوین علم آموزی کرده بود. در سحر ۲۴ شعبان ۱۲۵۵ق.

ملک، ج ۷، ص ۵۰؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴؛ هدایای رهبری مشهد، ج ۸، ص ۵۹.

آغاز: «بسمله ومنک الاعانة للفوز بما فی جنات النعیم والاستخلاص من شدايد درک الجحیم. الحمد لله فاطر السموات والارضین لیدلّ بهما علی وجوده وقدرته».

انجام: «فی هذا المقصد فمن فاز به فاز بالحظ الوافر وحاز الکمال الکامل ومن حرم منه حرم نفسه عن الکمال وادرجه فی الضلال. حرره خادم الشریعة فی سحر اللیلة الرابعة والعشیرین من شعبان فی سنة ماتین وخمس وخمسين بعد الالف من الهجرة النبویة علی هاجرها آلاف السلام والتحية».

۴. اجازه به محمدحسن قزوینی «ص ۵۳-۶۱»

اجازه روایت در سحر ۲۸ محرم ۱۲۵۵ق. آغاز: «بسمله. رب انی اعوذ بک من همزات الشیاطین.

ذریعه، ج ١، ص ١٥٧، ش ٧٧٧؛ فاضل خوانساری، ج ١، ص ١٦٠؛ ملک، ج ٧، ص ٥٠.
 آغاز: «بسمله ومنه التأييد والهداية للفوز بما في جنات النعيم. الحمد لله الذي انزل على اكمل انبيائه الكتاب ليخرج به الناس من الظلمات الى النور».
 انجام: «فانه سبيل النجاة ولا تنساني من الدعاء اوان التوجه الى خالق الارضين والسموات عقيب الصلوات».

٨. اجازة به عبد الواسع (ص ١١٤ - ١١٥)

اجازة روایت در ٤ ربیع الاول ١٢٥٨ ق.
 ملک، ج ٧، ص ٥٠.

آغاز: «الحمد لخالق الارضين والسموات جاعل الجنة حاوية لما تشتهي الانفس وعلو الدرجات والصلوة والسلام على خير خلقه».

انجام: «في دار السلام ولما كان اوان ارتحاله وفقه الله تعالى للفوز الى اعلى مدارج الكمال من اصفهان. اقتصرنا على هذا القدر من المقام حرره خادم الشريعة في رابع من شهر ربیع الاول في سنة ١٢٥٨».

٩. اجازة به علي اكبر خوانساری (ص ١١٧ - ١٣٦)

اجازة روایت در ١٢٤٨ ق.

ملک، ج ٧، ص ٥٠؛ اهدای رهبری مشهد، ج ٨، ص ٦٠.
 آغاز: «بسمله ومنه النصرة للغلبة على الشيطان الرجيم والتوفيق... الحمد لله الذي انزل على عبده الفرقان ليكون للعالمين نذيراً».

انجام: «القائم المعروف دعاءه وصومه في السماء لا كفى قدره التي طبخها لافطاره ليلبغ في المؤمن من الغاية في اختبار ايمانه».

١٠. اجازة به صفر علی قزوینی (ص ١٤١ - ١٥٢)

اجازة روایت در ١٦ شعبان ١٢٥٤ ق.

مرکز احیاء میراث، ج ٦، ص ٥٤.

آغاز: «بسمله ومنه الاعانة للفوز بما في جنات النعيم والوقاية من شدايد درك الجحيم. الحمد لله الذي هدانا الى شرايع الاسلام بوسيلة نبيه الذي هو اشرف الانبياء».

الحمد لله الذي لا يخفى عليه شيء في الارض ولا في السماء والمصور للانسان في الارحام كيف يشاء».

انجام: «وعترته الطيبين الطاهرين آمين رب العالمين فرغ من تحريره في سحر الليلة الثامنة والعشرين من شهر المحرم في سنة خمس وخمسين وماتين بعد الالف من الهجرة هجرة خاتم النبيين عليه وعلى آله آلاف التحية من رب العالمين».

٥. اجازة به محمد رضوی (ص ٦٥ - ٨٤)

اجازة روایت به میرزا محمد رضوی ساکن مشهد الرضا در ١٤ ربیع الاول ١٢٥٦ ق.

ذریعه، ج ١، ص ١٥٨، ش ٧٧٩؛ مرکز احیاء میراث، ج ٦، ص ٥٤؛ فاضل خوانساری، ج ١، ص ١٦٠؛ اهدای رهبری مشهد، ج ٨، ص ٥٩.

آغاز: «بسمله ومنه التوفيق للنجاة من نار حامية والفوز بما في جنة عالية. الحمد لله الذي لا يخفى عليه شيء في الارض ولا في السماء هو الذي يصور في الارحام ما يشاء».

انجام: «ان لا ينساني في اوقات المناجات مع قاضي الحاجات حرر ذلك في رابع عشر شهر ربیع الاول في السنة السادسة والخمسين والماتين بعد الالف من الهجرة المباركة».

٦. اجازة به محمد حسين بن محمد قاسم كاشانی

(ص ٨٧ - ٩٨)

اجازة روایت.

آغاز: «بسمله ومنه التوفيق للغلبة على الشيطان الرجيم. الحمد لله الذي انزل على عبده الفرقان ليكون للعالمين نذيراً والصلوة والسلام على من ارسله هدى».

انجام: «فانه مسلك النجاة. ثم اسالك ان لا ينساني من الدعاء لاصلاح الامور في الدنيا والعقبى حال التوجه والاقبال الى الكريم الفيض المتعال».

٧. اجازة به محمد علی بن احمد محلاتی

(ص ١٠١ - ١١٢)

اجازة روایت.

انجام: «وحصل القطّ الكامل ومن حرم منه حرم نفسه من الكمال ودرجه في الضلال. حرّره خادم الشريعة في سحر الليلة العاشرة من شعبان في سنة مائتين واربع وخمسين بعد الالف من الهجرة المباركة».

۱۴. اجازة به احمد علي «ص ۱۹۷- ۲۱۸»

اجازة روایت در ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۳ ق.

ملک، ج ۷، ص ۵۰؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴. آغاز: «بسمله ومنه التأیید والنصرة للغلبة علی الشیطان الرجیم والتوفیق به الفوز... الحمد لله فاطر السموات والارضین جاعل الجنة حاویة لما تشتهیه الانفس».

انجام: «والجدّ التام فی اتصاف النفس بالصفات الملائمة فی الوصی وتنزیهاها عن الرذائل المتحققة فی الشقی. حرّره خادم الشريعة فی ثانی شهر ربیع الثانی فی سنة ۱۲۵۳».

۱۵. اجازة به فتح الله «ص ۲۲۱- ۲۲۸»

در ۲۴ ذیحجه ۱۲۵۲ ق.

مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴. آغاز: «بسمله ومنه التوفیق للتوقی من الجحیم والتایید للفوز بما فی جنات النعیم. الحمد لله الذی انزل علی سید رسله الكتاب لیخرج به الناس».

انجام: «ثم الجحیم صلّوه ثم فی سلسله ذرعها سبعون ذراعاً فاسلکوه. حرّره خادم الشريعة فی الرابع والعشرین شهر ذی الحجة فی سنة ۱۲۵۲».

خط: نسخ خوب، تاریخ کتابت: سده ۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها و اسامی مشایخ شنگرف، بر فراز آیات و روایات و نام اشخاص خط شنگرف. در حاشیه تصحیح شده، با یادداشت‌های توضیحی در حاشیه که بعضی رجالی و بعضی لغوی است. قسمتی از این حواشی از مؤلف است و نشانی «منه دام ظلّه العالی» دارد. در این حواشی تاریخ فوت بسیاری از بزرگان درج شده است. آغاز نسخه به خط خود شفتی فهرست کسانی که اجازة آنها در کتاب آمده. با تملک

انجام: «والسموات والخضوع والخشوع فی السؤال للهدایة الی الصواب والوقایة عن الزلل والخطاء فی کل باب حرّره خادم الشريعة فی سادس عشر شهر شعبان فی سنه ۱۲۵۴».

۱۱. اجازة به علی بن محمد نخجوانی «ص ۱۵۵- ۱۶۵»

اجازة روایت.

ذریعه، ج ۱، ص ۱۵۷، ش ۷۷۵؛ فاضل خوانساری، ج ۱، ص ۱۶۰.

آغاز: «بسمله ومنه الاعانة للفوز بما فی جنات النعیم. الحمد لله فاطر السموات والارضین جاعل الجنة حاویة لما تشتهیه الانفس وتلذّ الاعین و حور عین».

انجام: «والخطاء وسوء المآب والاستعاذه بالله سبحانه من شرّ الشیطان فاما ینزغَنَّک من الشیطان نزغ فاستعدّ بالله انه هو السميع العلیم».

۱۲. اجازة به قاسم خویی «ص ۱۶۷- ۱۷۳»

اجازة اجتهاد و روایت. در دهه اول ربیع الثانی ۱۲۵۸ ق آغاز: «بسمله ومنه التوفیق للفوز بما فی جنات النعیم. الحمد لله علی انعامه وافضاله والصلوة والسلام علی مفخر قطان ارضه وسمائه وعلی ابن عمه وعترته».

انجام: «امامنا وملازنا (کذا) صاحب العصر والزمان عجلّ الله فرجه وکحلّ عیوننا تراب نعاله برحمته وفضله وقوّته. حرّره خادم الشريعة فی العشر الاول من شهر ربیع الثانی فی سنة ۱۲۵۸».

۱۳. اجازة به عبد الوهاب قزوینی «ص ۱۷۷- ۱۹۴»

اجازة روایت در سحر ۱۰ شعبان ۱۲۵۴ ق.

ذریعه، ج ۱، ص ۱۵۷، ش ۷۷۴؛ مرکز احیاء میراث، ج ۶، ص ۵۴؛ فاضل خوانساری، ج ۱، ص ۱۶۰؛ اهدایی رهبری مشهد، ج ۸، ص ۶۰.

آغاز: «بسمله. رب انی اعوذ بک من همزات الشیاطین والوذ بک الفوز بما فی جنات النعیم للعباد المکرمین... الحمد لله فاطر السموات والارضین جاعل الجنة حاویة لا تشتهی».

ص ۳۳۰، ش ۵۴۲۴؛ ذریعه، ج ۱۰، ص ۱۶۳؛ ملک، ج ۸، ص ۴۵۳ (ناشناخته)؛ دانشگاه تهران، ج ۵، ص ۱۰۵۵ (در آن جا نسخه‌ای از این کتاب به اشتباه تألیف حسن بن سلیمان حلی دانسته شده است. آغاز و انجام و محتویات درج شده در آن فهرست دقیقاً مطابق است با نسخه‌های ش ۵۴۲۴ مجلس و نسخه حاضر و همچنین نسخه‌ای که در ص ۱۳۱۸-۱۳۱۹ همان جلد ۵ فهرست دانشگاه معرفی شده) و ج ۸، ص ۵۹۸؛ آستان قدس، ج ۲۶، ص ۲۷۵-۲۷۶؛ فهرستگان حدیث، ج ۴، ص ۸۴-۸۵. آغاز: «الحمد لله على نعمائه والشكر على آلائه والصلوة والسلام على محمد وآله. اما بعد قد سألتني بعض من لا يسعني رده تأليف مختصر على مسائل الرجعية فاستخرت له من كتب المتقدمين من اصحابنا المعول عليهم بعض الاخبار المنقولة عن اصحاب العصمة صلوات الله عليهم في الرجعة فذكرت في اوله من احاديث باب التسليم لهم والرد اليهم عمّا ورد عنهم».

انجام موجود: «عن جعفر بن محمد عن كرام قال قال ابو عبدالله عليه السلام لو كان الناس رجلين احدهما الامام وقال ان آخر من يموت الامام».

در این شماره دور رساله متفاوت صحافی شده است. خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

رساله اول: در چند برگ اول عناوین شنگرف و پس از آن مشکی، در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارد. با بلاغ مقابله در پایان کتاب. سطراندازی شده با مسطر.

رساله دوم: عناوین مشکی. در صفحه عنوان رساله دوم (برگ ۱۲۷ ر) این نوشته‌ها آمده است: تملک محمد بن... اسمعیل سرحدی، سه تملک و مهر پاک شده، اشعار پراکنده بدون نام شاعر جز یکی که به خواجه نصیر منسوب شده است. نقل قول کوتاهی از شمس العلوم و چند یادداشت ادبی کوتاه دیگر. در صفحه اول رساله مهر هشت گوش سیاه شده‌ای که بالایش نام محمد حسین نوشته شده است. نسخه وقف بوده و در برگهایی از آن کلمه «وقف» نوشته شده است. با نسخه بدل، رکابه‌دار.

کسی در ۱۲ ذیقعد ۱۲۹۷ق که نوشته کتاب از وارث برادرش دو سال قبل به قیمت ۵ هزار دینار به او منتقل شده است با مهر بیضوی به نقش: «عبده محمد جعفر بن محمد باقر الموسوی». هر اجاره از یک برگ جدید شروع شده است. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگ، سطراندازی شده با قلم آهنی. نام کتاب در لبه نسخه نوشته شده است.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره با ته‌نقش PICARDO و نقش تجاری آن. دو، ۱۱۵، دو برگ، ۲۱/۴×۱۵، سطر، ۱۵×۸/۵. جلد: تیماج مشکلی، با جدولهای گرهی، عطف میشن. قطر: ۲/۳. خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش. [شماره ثبت: ۱۶۳۶۶]

(۸۹۸۶)

مجموعه:

۱. منتخب مختصر بصائر الدرجات «۱ ر - ۱۲۶ ر»

(حدیث - عربی)

مؤلف: حسن بن سلیمان حلی (سده ۹هـ)

از آغاز افتادگی دارد.

رک: ش ۸۹۶۲/۱.

آغاز موجود: «آدم علیه السلام الا وفيها امام يهتدى به الى الله وهو حجة الله على عباده فلا تبقى الارض بغير امام حجة الله على عباده... باب الكرات وحالاتها وما جاء فيها. حدثنا محمد بن الحسين بن ابي الخطاب عن محمد بن سنان».

انجام: «ما لم ينزل به سلطاناً وان تقولوا على الله ما لا تعلمون فهذه الامور هي من الفواحش داخله في جملتها ولکنها اعظم الفواحش لانه ذکرها باسمائها والله اعلم».

۲. الرجعة «۱۲۷ پ - ۱۶۳ پ» (کلام - عربی)

مؤلف: محمد مؤمن بن دوست محمد استرآبادی (-۱۰۸۸ق)

از انجام افتادگی دارد.

الترات العربی المخطوط، ج ۶، ص ۷۳-۷۴؛ مجلس، ج ۱۶،

جزوها ۸ برگی.

کاغذ: حنایی آهار مهره، حاشیه صفحات کمی
آبخورده.

یک، ۱۶۳، یک برگ، ۱۹/۷×۱۲/۴، ۱۶ سطر، ۱۴×۷/۵.
جلد: مقوا، رویه کاغذ ابر و باد، عطف و گوشه‌ها چرم
قهوه‌ای. قطر: ۲/۳.
خریداری از ارگانی در آذر ۱۳۴۶ش.
[شماره ثبت: ۷۸۱۸۹]

(۸۹۸۷)

مجموعه:

۱. زبده الفهرنگ « ۱ پ - ۶۰ ر » (لغت - فارسی)
مؤلف: ناشناخته

فرهنگ لغات فارسی و تازی است که به ترتیب حروف
تهجی مرتب شده. همراه با شاهد برای بعضی از لغات.
حروف اول هر کلمه در باب و حروف آخر در چندین
فصل مرتب شده است.

در آغاز کتاب این فصول آمده است:^۱

[فصل: در تفاوت حروف زبانهای عربی و فارسی].

فصل: همزه مضموم فارسی ترجمه همزه مفتوح عربی
است که به معنی استفهام بود.

فصل: باء مفتوح فارسی ترجمه باء مکسور عربی است.
فصل: شین ساکن که اضافه کلمه کنند ضمیر باشد.

فصل: کاف به معنی من استفهام آید و از برای تصغیر هم
آید.

فصل: نون گاهی به معنی لای نفی است چون نه و نی و
گاهی که الف بر آن در آورند به معنی فاعل و جمع و
اشاره بود.

فصل: نه بشنود نه بگوید نه بشکفد نه بخندد به هر دو
طریق می تواند خواند اما افصح و اشهر تقدیم نون
است.

فصل: واو معروف و مجهول می باشد هر گاه که در کلمه
بعد از حرف مضموم باشد و....

فصل: ها در آخر کلمه فارسی که حرف آخرش در اصل
متحرک بوده باشد در می آورند بدان سبب که....

فصل: یا در فارسی از برای تنکیر و نسبت و مصدر و به
جای ضمیر مخاطب آید.

فصل: در جمع فارسی حیوان را در اکثر به الف و نون
استعمال کنند و غیر حیوان را به الف و ها.

در مقدمه از مؤلف و نام کتاب یاد نشده ولی کاتب در
آغاز نسخه نام آن رازبده الفهرنگ نوشته است.

نیمی از برگ اول نسخه پاره شده و کتاب از انجام هم
ناوشته مانده است. نسخه ناقص دیگری از این کتاب در
سپهسالار، ج ۵، ص ۳۷۳ معرفی شده است.

آغاز موجود: «چه و یا و کردن و کز تنطق ننمایند الا
ناذرا و فارسیان... و عین و قاف تکلم نکنند مگر به
طریق ندره و ترکان را به ثا... الفتی نباشد... فصل همزه
مضموم فارسی ترجمه همزه مفتوح عربی است که به
معنی استفهام بود».

آغاز لغات: «باب الالف مع الالف. فصل فی الالف. آرا:
آرایش و آراینده و به معنی دوم با فاعل مستعمل شود
چون سخن آرا و بزم آرا. آسا: به معنی مانند و آسایش و
آرایش».

انجام موجود: «سقتقور: بفتح تین ماهی که در ریگستان
شود و قوت باه را نافع است. انوری گوید:

کجا داری کجا آید ز نااهل

سقتقوری کجا آید ز کافور

سیکار: بکسر زغال و نیز طعامی سکجکر سخن».

۲. المفراج فی شرح مراح الارواح « ۶۱ پ - ۶۲ پ »

(صرف - عربی)

مؤلف: حسن پاشا بن علاءالدین علی اسود نکساری (سده ۹هـ)
بخش کوتاهی از آغاز کتاب است.

دانشگاه تهران، ج ۲۰، ص ۲۸۱-۲۸۲؛ نشریه نسخه‌های
خطی، ج ۷، ص ۲۹۶؛ پروکلمان، ج ۱۰، ص ۶۲ و ج ۱۲،
ص ۳۵۰؛ دنا، ج ۹، ص ۱۰۸۰-۱۰۸۲.

آغاز: «الحمد لله والصلوة علی رسول الله محمد وآله.
قال المفتقر الخ. اعلم ان المصنف لم لم یبدأ بالحمد لله کما

۱. شاید یک یا دو فصل پیش از اینها از نسخه ما افتاده باشد.

کاغذ: حنایی آهارمهره. چند برگ از آخر نسخه
وصالی شده.

۱۰۱ برگ، ۱۲/۳×۲۰/۷ و ۱۹/۲۰ سطر، ۱۹/۵×۱۰.

جلد: ساغری مشکی یک لا. قطر: ۱/۸.

خریداری از باقر ترقی (رقت) در آذر ۱۳۴۶ ش.

[شماره ثبت: ۷۸۱۱۹]

(۸۹۸۸)

مجموعه:

مؤلف: عبدالکریم بن ابراهیم گیلانی (۷۶۷-۸۳۲ق)

۱. شراب الندیم و شفاء السقیم «۱ پ - ۳۶ پ»

(عرفان: علوم غریبه - عربی)

درباره علوم غریبه و علم حروف و تصوف است. در
صفحه عنوان نام کتاب و مؤلف چنین نوشته شده: «کتاب
شراب الندیم و شفاء السقیم و بعضی معرفه بسم الله الرحمن
الرحیم تصنیف الشیخ الصالح والمحقق العارف بالله و حید
عصره و فرید دهره عبدالکریم بن ابراهیم بن عبدالکریم
الگیلانی الصوفی من اصحاب الشیخ اسماعیل بن
ابراهیم الجبرتی قدس سرهما و صلی الله علی سیدنا
محمد و آله و صحبه و سلم».

با عنوان «باب - فصل». آمیخته به نظم.

کتاب چندین باب و فصل بدون شماره دارد:

- فصل فی معنی البدو.

- فصل فی معنی الابداء.

- فصل فی معنی الابداء.

- فصل فی معنی البراز.

- فصل فی معنی الابراز.

- فصل فی معنی البیان.

- فصل فی معنی البقا.

- فصل فی معنی الابقا.

- فصل فی معنی البها.

- فصل فی معنی البرهان.

- فصل فی معنی البر.

- فصل واعلم ان الباء متصل بجمع اسماء الله الحسنی اولها
و آخرها.

هو دأب المتقدمین لمتابعة النبی».

انجام: «والمراح بجناحیه لان الطیر ینجوا من المہالک
و ینبغ مقاصده کیف شاء».

۳. [فرهنگ لغت] «۶۳ ر - ۱۰۱ ر» (لغت - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

تنظیم شده به ترتیب حروف الفبا. هر حرف در یک باب
جای گرفته و بر اساس حرف دوم کلمات هر باب چندین
فصل دارد.

از آغاز افتادگی دارد.

آغاز موجود: «آبستنگه: بمعنی جای نهفتن و
طهارتخانه باشد. آبشخور: بمعنی آبخور است که مرقوم
شد. آبک: با بای مضموم. به اصطلاح کیمیاگران زیبک را
گویند و آبله را و هر چیزی پر آب را».

انجام موجود: «هیرمند. لقب گشتاسب معنی آن... و
کیش نیز مانند و گاو آهن. هیکر: اسب کمیت... گویند...
تم علی...».

نصف برگ آخر نسخه پاره شده است.

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱ هـ.

در ۱۹ برگ آغاز نسخه واژگان و عناوین و نشانیها
شنگرف. پس از آن در ادامه رساله اول عناوین و
واژگان معنا شده نانوخته. در رساله سوم همه این
عناوین با قلم مشکی تحریر شده است. بین پاره‌های
اشعار از علامت سه نقطه مثلث شکل (:) شنگرف
رنگ استفاده شده است (تا برگ ۱۹). رساله اول و
آخر در حاشیه تصحیح شده، نیمی از برگ آغاز و
انجام نسخه بریده شده است. آغاز نسخه تملک
محمدحسن بن محمدعلی با مداد، بالای برگ ۶۳ ر
مهر چهارگوش به نقش: «عبده محمدکاظم
الموسوی». بالای صفحات رساله دوم چند سطر از
متن اصلی مراح الارواح نوشته شده است. برگهای ۹۶
و ۹۹ برعکس صحافی شده‌اند. بالای همه صفحات
رساله آخر کلمه «هو» نوشته شده است (البته بعضی
از آنها در برش صفحات از بین رفته‌اند). جزوها ۸
برگی. رکابدار.

- باب فی معنی السین واتصال البایها.
-فصل فی معنی المیم وما حوت من القدرة القادرة والحكمة الباهرة والسطوة القاهرة.
-فصل واعلم یا اخی ان هذه الدائرة دايرة میم الملك والجمع لها مثل فی المضیق.
-فصل فی رمز نقطة وخطشة السین.
-فصل فی معرفة خطشة السین وانقلابها.
-فصل فی معرفة مدة المیم المشيرة الى الاسم المشار الیه الذی قدامها.
-فصل خطبة فی الاسم یشیر الی فضل بسمله مجمل غیر مفصل.
-فصل ننبه علی معرفة شی من خصایص بسم الله الرحمن الرحیم علی الاجمال وشیء من الحروف وجمعها الی بعضها بعض.
-باب فی ذکر الالف وما یتعلق به من المعانی الغریبة واللطایف العجیبة.
-فصل فی معنی القیمومیة وما یتعلق بها من الاشارات الشریفة والعبارات الخفیة اللطیفة.
-فصل واعلموا ان قیام الواحد بالکل وقیام الکل الواحد كواحد....
-فصل واعلم ان هذا الالف له خاصیة وتریة احدیة ابدیة صمدیة فردیة لا ینبغی لغير هذا الملیک.
-فصل واعلموا ان هذا الالف منقسم الی معنیین معنویین لطیفین مصونین وهو بمعنی الظاهر والباطن.
-فصل فی معنی الف الغیب وتصرفه وشارته.
-باب فی ذکر اللامین من الجلالة بعد الالف.
-فصل فی معنی اللامین اذا جمعتها.
-فصل تنبیہ علی تصرف الالف واجتماعه بجمیع الحروف المعجمة والمهملة والمطلقة.
-فصل عاید فی الالف.
-باب فی ذکر الهاء وما یتعلق بها من الاشارات الشریفة والمعانی الغامضة اللطیفة ومن اشارات جمیع الحروف البها.
-فصل اعلموا ان الهاء اصلها الف قايم طوی حتی صار....
-فصل فی معنی الهاء اذا انفردت وتوحدت وخرجت عن اللامین وهی بنفسها.
- فصل واعلموا ان الهاء المنفردة المشقوقة لم تشق بغير الالف ولم یسقتها غیره.
-فصل واعلموا ان الهاء مشار الیه من الباء ومن الباء فالبا.
-باب التصریح والبیان فی معرفة اسم الرحمن جلّ جلاله.
-فصل واعلموا ان بین العموم والخصوص فرط وفرق عظیم.
-فصل یقتضی الادلة علی الشفقة والرافة والرحمة.
-فصل فی ذکر الالف واللام من اسم الرحمن.
-فصل فی معنی الحاء وانحنائها وتعلق میم الملك ومیم الجمع والاحاطة بها.
-باب السر النمیم والکنز القدیم فی بعض معرفة اسم الله الرحیم.
-فصل فی معنی الظاهر وهو العام المشهود....
-فصل واعلموا ان هذین الاسمین تحتهما البحار الزاخرة والانوار الزاهرة....
-فصل فی ذکر الباء وهی منوطة بالباء الاول من بسم الله الرحمن الرحیم.
-فصل فی معنی المیم من اسم الرحیم وتعلقها بالباء کامل.
آغاز: «الحمد لله الذی اتحف محبیه بخصایص اسراره ونور قلوبهم بطوالع شمس معرفته واشراق انواره واوضح لهم ما أثر به امتالهم بايتاره».
انجام:
والله انسى قطرة من ابحر
محبیت بابحر قدرة السلطان
وانسا البریة والوجود جمیعه
ومن الوجود الاقدسی وجدان
ثم الصلاة علی الرسول المصطفى
فیه هدیت بفضله هدوان
ذاک النسبى الهاشمی المجتبى
من ال مدركة ومن عدنان
۲. خطبة فی بعض معرفة بسم الله الرحمن الرحیم
(عرفان: علوم غریبه - عربی) «۳۶ پ - ۵۶ پ»

بروکلمان، ج ۱۲، ص ۲۴۸-۲۵۲؛ معجم التاريخ التراث الاسلامی، ج ۳، ص ۱۸۴۱-۱۸۴۴.
از این دو کتاب نام و نشانی در فهرست تألیفات گیلانی و دیگر منابع و فهرستها نیافتیم.^۱
آغاز: «الحمد لله الذي ظهر حسن جماله بانواع تجلياته لاهل معرفته بكل مكان وبطن بشدة ظهوره فاضطربت قدرته... اما بعد فان هذا اللهيف سيجعل لحروف هذا الاسم ترتيبا وادلة يدل بها المریدین علی ما شا... وسيجعل... ترتيب هذا الاسم على كل حرف اشارة يتعلق بها كل مرید».

انجام:

وجد لی بما ارجوه من كل مطلب
وما ارتجی من دفع كل بلیة
وجد لی وللاولاد والاهل كلهم
بفضل وافضال وعز ونعمة
انجامه: «تم الكتاب بعون الملك الوهاب علی يد الفقیر الحقیق المقر بالذنب والتقصیر عمران بن احمد بن عبدالرحمن فی اول شهر محرم الحرام سنة احدى وثلثین والف والحمد لله رب العالمین».

خط: نسخ به شیوه ترکی، کاتب: عمران بن احمد بن عبدالرحمن. تاریخ کتابت: ۱ محرم ۱۰۳۱ق.
عناوین و نشانیها شنگرف، در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ مقابله در پایان و بخشهایی از نسخه دیده می‌شود. با علامت سه نقطه شک در حاشیه بعضی از سطور (مانند برگهای ۶، ۱۰، ۱۱، ۲۷ پ، ۲۸ ر، ۳۷ ر و...). در صفحه عنوان نسخه نام کتاب و مؤلف و چند حرز و دستورالعمل پزشکی و یادداشتی از شیخ محمد دمدمکی که ریاضات خود را نوشته است. با مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به شماره ۲۵۲۵. خط نسخه از ابتدا تا انتها ریز تر می‌شود. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.

۱. گیلانی دو کتاب دیگر درباره اسرار بسمله نوشته است: الکهف والرقیم فی شرح بسم الله الرحمن الرحیم (بروکلمان، ج ۱۲، ص ۲۵۰-۲۵۱) و کنز التعليم فی اسرار بسم الله الرحمن الرحیم (میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۴۷۷).

با این عناوین:
- باب ما یلزم المرید من التعلق بحرف الباء وادابه ویدایة امره.
- فصل ومعنی البین وهو البعد والفراق والنوی.
- فصل واما البین والبراز والبراة فهو محل ارفع من هذا المحل...
- فصل فی معنی البراة.
- فصل ما یلزم المرید من اداب حرف الباء وله خصال.
- باب ما یلزم المرید من التعلق بالسین وادابه.
- فصل فی معناه السلوک فی الطاعات.
- فصل واما خروج المرء عن طور الفحشا والمنکر...
- فصل فی معنی الصبر.
- فصل فی معنی الفکر.
- باب ما یلزم المرید من التعلق بالمیم وادابها.
- فصل فی معنی ملازمة الباب.
- فصل فی معنی المحبة والملاطفة للمریدین والطلاب.
- فصل فی معنی مقت الدنيا واربابها وطلابها.
- فصل واما المراعات والارتقاب...
- باب ما یلزم المرید من التعلق بالالف وادابه.
- فصل ولا ینبغی لمرید ولا عارف لله تعالی ان یری لنفسه حیوة ولا حركات ولا سکون...
- فصل واعلموا ان کلا البریة بکلا کلها قطرة شایعة فی لجج بحار طوفان هذا البحر الاغلط.
- فصل فاذا علم المحب انه وجميع الاکوان والموجودات والبریة قطرة شایعة فی لجج بحار طوفان...
- فصل واعلموا ان هذا الالف یشیر الی معان كثيرة منها الوتریة والبقا والدیومة...
- فصل واعلموا ان الحیوة والقیومة قد ملات کل حرف وکل طرف...
- فصل واعلموا ان قیام الالف یشیر الی معنیین لطیفین.
- باب ما یلزم المرید من التعلق باللامین.
- فصل فاذا علم المرید ما علمه الله سید المرسلین وخاتم النبیین انه لا اله الا الله...
- فصل فاذا کمل الله من احبه من خواصه ومحبيه...
- باب ما یلزم المرید من التعلق بحرف الف الغیب المنتشر بعد اللامین.

الباب الحادی والعشرون: فی رؤیة السلاطین والقضات.
 الباب الثانی والعشرون: فی رؤیة الاسلحة والحروب.
 الباب الثالث والعشرون: فی رؤیة البهائم.
 الباب الرابع والعشرون: فی رؤیة الوحوش.
 الباب الخامس والعشرون: فی رؤیة السباع الضارة
 والهوام.
 الباب السادس والعشرون: فی رؤیة الطيور والحيوانات
 المائية وآلة الصيد.
 الباب السابع والعشرون: فی رؤیة الحيات والعقارب.
 الباب الثامن والعشرون: فی التکاح والطلاق والفروج
 والحيض.
 الباب التاسع والعشرون: فی الآلات وادوات المراكب.
 الباب الثلثون: فی رؤیة الجواهر والحلى والذهب والفضة
 والمعادن.
 الباب الحادی والثلثون: فی رؤیة الحرف والصناعة.
 الباب الثانی والثلثون: فی رؤیة الری والشعب والعطش
 والجوع والبيظة.
 الباب الثالث والثلثون: فی رؤیة السماء والارض
 والشمس والقمر والنجوم والرعده والامطار والليل
 والنهار.
 الباب الرابع والثلثون: فی رؤیة الارض وما يتصل بها من
 المساكن.
 الباب الخامس والثلثون: فی رؤیة البحر وما يتصل بها.
 الباب السادس والثلثون: فی الاشجار والاثمار.
 الباب السابع والثلثون: فی رؤیة الزروع والحبوب
 والرياحين والخضروات والبقول ونحوها.
 الباب الثامن والثلثون: فی رؤیة النار وادواتها والنور.
 الباب التاسع والثلثون: فی رؤیة القلم والدوات والكتب.
 الباب الاربعون: فی رؤیة الصعود والهبوط والاسفار.
 الباب الحادی والاربعون: فی المعاملات.
 الباب الثانی والاربعون: فی البغض والعداوة
 والمخاصمات.
 الباب الثالث والاربعون: فی رؤیة الموت والموتى.
 الباب الرابع والاربعون: فی رؤیة الجن والشياطين.
 الباب الخامس والاربعون: فی رؤیة الحساب وما يتبعها.

کاغذ: فرنکی نخودی آهار مهره ضخيم، آبخورده.
 یک، ۵۶، یک برگ، ۲۱/۵×۱۵/۴، سطور مختلف،
 ۱۵/۵×۱۰/۵.
 جلد: میشن مشکی سادہ. قطر: ۱/۴.
 خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.
 [شماره ثبت: ۱۴۴۲۷]

(۸۹۸۹)

تعبیر الرؤیا

(خوابگزارى - عربى)

مؤلف: ناشناخته

تنظیم شده در ۱ مقدمه و ۴۷ باب:
 المقدمة: فی الاستدلال على صحة هذه العلم والقوانين
 الكلية وآداب المعبر، در ۱۸ فصل.
 الباب الاول: فی تأویل رؤیة الرب تبارک وتعالى.
 الباب الثانی: فی تأویل رؤیة الملائكة عليهم السلام.
 الباب الثالث: فی رؤیة الانبياء عليهم السلام.
 الباب الرابع: فی رؤیة الصحابة رضوان الله تعالى عليهم
 اجمعين.
 الباب الخامس: فی رؤیة قراءة القرآن.
 الباب السادس: فی رؤیة السلام والمصافحة.
 الباب السابع: فی رؤیة انواع الطهارة.
 الباب الثامن: فی رؤیة الاذان والاقامة.
 الباب التاسع: فی رؤیة الصلوة والسجود لغير الله.
 الباب العاشر: فی رؤیة المسجد وما يتصل به.
 الباب الحادی عشر: فی رؤیة الصيام والزکوة.
 الباب الثانی عشر: فی رؤیة الحج والعمر وتوابعهما.
 الباب الثالث عشر: فی رؤیة الناس.
 الباب الرابع عشر: فی رؤیة اعضاء الانسان.
 الباب الخامس عشر: فی رؤیة الاشياء الخارجة من
 الانسان ومن الحيوان.
 الباب السادس عشر: فی رؤیة الامراض والعاهات.
 الباب السابع عشر: فی انواع المعالجات.
 الباب الثامن عشر: فی الاطعمة والاشربة وما يتصل بهما.
 الباب التاسع عشر: فی الضيافات واصوات الملاهى
 والترد.
 الباب العشرون: فی الملبوسات والمفروشات ونحوها.

۲. شرح فرمان همایون سرکار اقدس شهریارى ناصرالدین شاه قاجار «ص ۴-۶»
خطاب به نجفقلی خان بیگلربیگی و حاکم خلخال درباره قطع غائله سالار به دست حسام‌السلطنه در جمیدی‌الاولی ۱۲۶۶ق.

۳. اعلام همایون حضرت محمد شاه که در دارالخلافه طهران انطباع یافته «ص ۹-۱۴»
در تقبیح اعمال ناپسند بعضی از علما و تمجید از حاجی سید محمدباقر که به اتهامات ایلیچی مختار دولت انگلیس جواب گفته و اعلام دستور ثبت معاملات در دفاتر و اوراق دیوان خانه برای جلوگیری از تقلبات. در شوال ۱۲۵۴ق.

۴. حدائق الحقائق «ص ۱۵-۲۰» (بلاغت-فارسی)
مؤلف: حسن بن محمد رامی (-۷۹۵ق)
این نسخه مقدمه کتاب را ندارد و از انجام هم ناقص رها شده است.
منزوی، ج ۳، ص ۲۱۳۳-۲۱۳۴؛ دنا، ج ۴، ص ۵۲۴-۵۲۶.

آغاز: «این رساله ایست در صنایع شعر از اشرف ابن محمد ابن الرامی و آن مشتمل است بر دو قسم... (جای عنوان سفید) پنجاه بابست باصطلاح استادان سابق تا به صرف چند ده بابست مصرف سخنوران متأخر».
انجام موجود:
«دیار من شود از سوز سینه میلامیل
کنار من شود از آب دیده ملامال
قول مؤلف و این صنعت».

۵. تهنیت نامه تفویض حکمرانی ممالک خراسان
(ص ۲۱-۲۳)

۶. اشعار فرد و تک بیت «ص ۲۴» (فارسی و ترکی)
بدون نام شاعر.

الباب السادس والاربعون: فی رؤیة جهنم.
الباب السابع والاربعون: فی رؤیة الجنة ونعيمها
وجزئیات شدت عن الابواب.
کامل.

جدید گلیایگانی، ج ۸، ص ۴۵۹۲ (در آن جا از این سیرین دانسته شده است).

آغاز: «بسمله. وبه نستعين. ذکر الله اعلى وبالتقديم اولی وبه العون فی کل باب وهذه ترجمة الابواب. الباب الاول: فی تأویل رؤیة الرب تبارک وتعالی».
انجام: «ولا تسیء ظنک به لصغر حجمه فان علمه کثیر ولعل کثیراً من المطولات تخلو عما اودعته بوقفنا وایاک بمنه وکرمه».

انجامه: «یوم الاربع ۶ محرم الحرام سنه ۱۲۵۱ وانا الحقیق الفقیر احمد بن محمد البردرشی البانوی من قصبه سنندج جهة فضایل مآب ملا علی لزال قدره مبارک یاد آمین بحق محمد وآله الامجاد».

خط: نسخ و تحریری، کاتب: احمد بن محمد بردرشی بانوی از قصبات سنندج برای ملا علی. تاریخ کتابت: چهارشنبه ۶ محرم ۱۲۵۱ق.

عناوین و نشانیها در ۱۲ برگ اول شنگرف و پس از آن مشکى. پایان نسخه دو بار اثر مهر بیضوی به نقش: «یا علی ادرکنی». در حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد. زیر بعضی از کلمات معنای فارسی آنها نوشته شده است. دانگ قلم و صفحه‌پردازی نسخه به مرور ریزتر شده است. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی نخودی، آبخورده و مرمت شده.
یک، ۴۴. یک برگ، ۱۵/۵×۲۲/۴، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: جرم قهوه‌ای ساده. قطر: ۱/۵.
خریداری از احمد عبداللهی در تیر ۱۳۴۸ش.
[شماره ثبت: ۷۸۹۱۳]

(۸۹۹۰)

مجموعه منشآت:

۱. شرح فرمان اعلى حضرت محمد شاه قاجار که در معاودت از سفر هرات صادر شده بود «ص ۱-۳»
خطاب به قهرمان میرزا والی آذربایجان در ۱۲۵۲ق.

۷. تهنیت نامه تولد فرزند و پاسخ آن «ص ۲۵-۲۷»
۸. چند نامه درباره امور جاری آذربایجان و همدان «ص ۲۷-۳۰»
۹. منشآت «ص ۳۰-۳۵» (منشآت - فارسی)
مؤلف: ابوالقاسم بن عیسی فراهانی، قائم مقام (۱۱۹۳-۱۲۵۱ق)
رک: ش ۸۸۶۸/۷.
۱۰. مراسله‌ای که نواب نایب السلطنه عباس میرزا به برادر خود عبدالله میرزا قلمی نمود و پاسخ آن «ص ۳۵-۳۷»
۱۱. دو فرمان درباره ایل شاهسون «ص ۳۸»
در ربیع الاول ۱۲۴۰ق و ماه صفر سال... (نانوشته).
۱۲. سواد وقفنامه عالی حضرت میرزایی میرزا محمود که برای مسجد جامع زنجان انشا فرموده «ص ۳۹-۴۷»
وقفنامه املاک عبدالله میرزا در رجب ۱۲۴۲ق است.
۱۳. منشآت «ص ۴۸-۷۳» (منشآت - فارسی)
مؤلف: محمد مهدی بن محمد نصیر استرآبادی (زنده در ۱۱۶۰ق)
- شامل: دیباچه بیاض نصرالله میرزا، دیباچه نکاحی که برای شاهزاده رضا قلی میرزا نوشته، دیباچه وقفنامه که برای املاک جعفرآباد و عیدآباد خود نوشته، جواب مکتوبی که به حاجی یوسف بیگ در مازندران نوشته شد، جوابی که ثانی آن حال نگارش یافته، شخصی از اهل استرآباد اسب خود را گم کرده حاکم وعده نموده بود اسب او را پیدا نماید عوض بدهد در اثنای استشهاد این جانب شهادت نوشتم، رقعہ که در باب تحصیل خواجه سرا تبریزی نوشته شد، از جانب عزیزی به میرزا رحیم حکیم باشی نوشته شد، به عزیزی از اطباء که کیف ازو طلب شده و او کم فرستاده نوشته شد.
رک: ش ۸۹۶۸/۱۱.
۱۴. در عهد خاقان سعید شهید شاه سلطان حسین که سفاین روسیه در دریا غرق شده بود نوشته شد «ص ۷۳-۷۵»
۱۵. مراسله که به نواب حکیم باشی بعد از مراجعت از مشهد مقدس قلمی شده و جواب آن «ص ۷۵-۷۸»
۱۶. مراسله که به ملا خلیل قلمی شده «ص ۷۸-۸۰»
۱۷. در خصوص ترک محاصره بغداد از جانب ملا محمدباقر استرآبادی مدرس دارالسلطنه اصفهان به والی بغداد قلمی شده «ص ۸۱-۸۳»
۱۸. منشآت «ص ۸۳-۱۲۳» (منشآت - فارسی)
مؤلف: محمد مهدی بن محمد نصیر استرآبادی (زنده در ۱۱۶۰ق)
قریب ۱۵ نامه و فرمان اوست.
با این عناوین: مراسله منشی که به درویش محسن قلمی نموده، جواب مراسله سید سفید که شفاعت عصاران نموده بود، مراسله‌ای که به یکی از وزرا و دوستان قلمی شده، مراسله‌ای که به خوندگار روم منشی از جانب خود قلمی نموده، مراسله‌ای که به مرزا عبدالباقی به جهت اشعار قلمی شده، مراسله‌ای که در خصوص از هار و لیمو قلمی شده، رقعہ‌ای که به تبریزی نوشته شده.
از ص ۹۱ تا پایان این بخش عناوین نانوشته مانده است.
۱۹. پیر و جوان (بهار و خزان؛ بهاریه) «ص ۲۵-۴۰ حاشیه» (ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد نصیر بن عبدالله طبیب اصفهانی (-۱۱۹۱ق) کامل.
فهرستواره، ج ۹، ص ۴۹۷-۵۰۰؛ دنا، ج ۲، ص ۶۴۹-۶۵۱؛ مزوی، ج ۴، ص ۲۷۰۰-۲۷۰۲؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۱۱۳۹.

- آغاز:
شبی با نوجوانی گفت پیری
کهن دردی کش و صافی ضمیری
چو خم صاحب‌دلی روشن روانی
درین دیر کهن پیر مغانی
انجام:
اگر دست علی دست خدا نیست
چرا دست دگر مشکل گشا نیست
به حق جوای حق را ره‌نما اوست
ز کار اهل دل مشکل‌گشا اوست
انجامه: «بتاریخ سیزدهم شهر ذی‌القعدة با تمام رسید
(۱۲۴۳)».
۲۰. سوز و گداز (ص ۹۲-۱۰۶ حاشیه) (ادبیات-فارسی)
مؤلف: محمدصادق بن فضل‌الله هجری تفرشی (- پس از
۱۱۶۰ق)
منزوی، ج ۴، ص ۲۹۲۳-۲۹۲۴؛ دنا، ج ۶، ص ۲۵۶-
۲۵۷؛ مشترک پاکستان، ج ۸، ص ۱۱۰۹.
آغاز:
معشر العشاق من اهل الجوی
انینی آنست نارا بالطوی
فامکتوا یا اهل ودی علّنی
انکم بالخیر ممّا حلّنی
انجام:
این سخن را اصل و شاخ و برگ نیست
چاره بخت سیه جز مرگ نیست
چاره ساز کار هر بیچاره
منزل و ماوای هر آواره
نیست در عالم بجز کوی فنا
پس سخن کوتاه باید والدعا
۲۱. شرح رباعی دی بر سر گور ذله غارت کردم
(ص ۱۰۹ حاشیه) (عرفان-فارسی)
مؤلف: محمد بن حسین عاملی، شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰ق)
چند سطر آغازین نسخه ما مغایر با دیگر
نسخه‌هاست.
۲۲. مجلس، ج ۲۲، ص ۲۱۹، ش ۵۱۱/۲۹ طباطبایی و ج ۱۷،
ص ۲۷۸، ش ۵۸۸۲/۳ و ج ۳۶، ص ۲۵۳ (ناشناخته):
نسخه پژوهی، ج ۳، ص ۶۲۳؛ عکسی مرعشی، ج ۳،
ص ۱۵۳؛ فهرستواره، ج ۷، ص ۵۶۲.
آغاز: «هو الله تعالی. رباعی عارفانه.
دی بر سر گور ذله غارت کردم
مر پاکان را جنب زیارت کردم
... بدانکه دی عبارت از زمان ماضی و زمان گذشته و
حال است و گور عبارت است فرعون انسانی».
انجام: «زیرا که در نماز میت طهارت شرط نیست
والسلام».
۲۲. نسخه به جهت اطفاء حرارت عشق که مرحوم نصیرای
همدانی نوشته (ص ۱۱۲ حاشیه)
۲۳. چند دستورالعمل پزشکی درباره ادرار بول و مسهل
صفراوی (ص ۱۱۳-۱۱۴ حاشیه)
۲۴. پاره‌ای از لغات عربی (ص ۱۱۴-۱۱۵ حاشیه)
۲۵. طریق ساختن ورق طلا را (ص ۱۲۳ حاشیه)
۲۶. اشعار
با سروده‌هایی از این شعرا:
جامی (ص ۳۸، ۹۱)
ذره ناکام (ص ۴۰)
سعدی (ص ۳۸)
سلمانعلی بیگ شاملو متخلص به تایب که در عصر
مرحوم لطفعلی خان آمده در اقلید متوطن شده یکه و
تنها بود؛ در اینجا وفات یافت. زیاده ازین از حالش
خبردار نیستم (ص ۱۰۷)
شاه اسمعیل صفوی (ص ۴۸)
فرخ خلخالی (ص ۸، به خط خودش در شب یکشنبه
اول چله بزرگ چهار ساعت از شب رفته ۲۸
ربیع‌الثانی ۱۳۷ [۱۳۰۷])
فضیحی انصاری (ص ۳)

مجنون (ص ۹۱)

محمد علی میرزا شاهزاده (ص ۴۰-۴۳)

مشتاق (ص ۳۸)

وفا (ص ۴۳-۸۶)

خط: نستعلیق و شکسته. تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ. با این تاریخها فرخ خلخالی در شب یکشنبه ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۰۷ق (ص ۸)، ۱۳ ذیقعده ۱۲۴۳ق (ص ۴۰ حاشیه).

عناوین و نشانیها شنگرف (از ص ۹۱ به بعد عناوین مستن نانوشته مانده است). در هامش بعضی از صفحات کلمات دشوار متن معنا شده اند. آغاز نسخه یک برگ فهرست مطالب مجموعه به خط باستانی را. یادداشت‌های مطالعه او در مطاوی نسخه نیز به چشم می‌خورد. ص ۸ یادداشتی از محمد حسن خلخالی که نوشته در جمیدی الثانی سنه ایت‌ئیل خدمت سرکار آقای رستم خان یاور در قریه آفکند در خانه فضائل مآب میرزا نصرالله بوده است. در بخشهایی که مثنوی پیر و جوان کتابت شده نسخه دو ردیف حاشیه دارد. پایان نسخه افتادگی دارد و از نشانیهای بازمانده در حاشیه داخلی اوراق و وضعیت جلد می‌توان حدس زد چندین برگ آخر آن را کنده‌اند. جزوها ۸ برگی. رکابه دار.

کاغذ: فرنگی نخودی آهار مهره. چند برگ مرمت شده. یک، ۶۲ برگ، ۲۱/۵×۱۳/۹، سطور چلیپا، ۱۹×۱۱/۵. جلد: مخملی بنفش با نقوش فرنگی و جدول، درون کاغذ ابر و باد. قطر: ۰/۹. خریداری از حسینعلی باستانی‌راد در آذر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۸۵۶۱۹]

(۸۹۹۱)

تعلیقات روض الاخیار المنتخب من ربیع الابرار

(شرح حال-عربی)

مؤلف: محمدربیع بن شرفجهان حسینی اردستانی

(سده ۱۱۱هـ)^۱

محمدربیع اردستانی نسخه‌ای از کتاب روض الاخیار

المنتخب من ربیع الابرار تألیف محمد بن قاسم آماسی (۸۶۴-۹۴۰ق) در اختیار داشت که به خط مؤلف بود. مؤلف در این نسخه شرح حال اعلام ذکر شده در کتاب را در هامش صفحات به خط خود افزوده بود. از آن جا که این تعلیقات حجم زیادی داشت و در هیچ یک از نسخه‌های کتاب وارد نشده بود وی تصمیم می‌گیرد تا با استخراج و تنظیم این نکته‌ها آنها را به صورت تعلیقه‌ای بر کتاب اصلی آماده کند: «انی لما وقفت علی کتاب روض الاخیار المنتخب من ربیع الابرار بخط مؤلفه ابی احمد محمد بن قاسم بن یعقوب وجدت مؤلفه قد علق بخطه فی الحاشیه علی کل اسم ذکر فی کتابه صریحاً او کنایه ترجمه ذکر فیها طرفاً من احوال صاحب الاسم؛ فاحببت ان اجمع ما علقه علی تلک الاسامی من الترجمات فی مجموع... فنقلت تلک الترجمات فی هذا المجموع علی ما وجدته بخطه من غیر تغییر لان الغرض فمجرد النقل دون التعرض للقبول والرد الا انی راعیت الترتیب والمناسبه فی ذکر الترجمات بحسب الجهد والطاقة».

اولین شرح حال، زندگی خودنوشت مؤلف کتاب است که متن کامل آن در این جا می‌آید: «ولد الفقیر ابواحمد محمد بن قاسم لیلۃ الثلثا وقت السحر فی السابعة والعشرین من شعبان المبارک اربع وستین وثمانمائه فی بلدة اماسیه وفرغ من قراءة الفروع والاصول بتوفیق واهب النفوس والعقول سنة ثمان وثمانین وثمانمائه یروی عن شیخه ووالده وهو عن شیخه سید احمد بن عطاء الله القریمی وهو عن شیخه مولانا شرف بن کمال بن حسن بن علی وهو عن مفتی

۱. در منابع یادی از محمدربیع بن شرفجهان بن ابی‌الصلاح بن

جعفر حسینی اردستانی نشده است و جز تألیف حاضر تنها دو

دستنویس به خط او می‌شناسیم:

۱. حاشیه المختصر، خطائی، در ۲۳ رمضان ۱۰۷۰ق. رک: امام

صادق اردکان، ج ۲، ص ۱۵.

۲. نهج البلاغه، در شب یکشنبه ۱۸ جمادی‌الآخر ۱۰۷۴ق. با

حاشیه‌نویسی افادات استادش سید میرزا علاءالدین محمد.

رک: مرعشی، ج ۲۱، ص ۱۴۱-۱۴۲.

(۸۹۹۲)

مظهر الآثار

(ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمدهاشم بن محمد مؤمن شاه جهانگیر هاشمی

(۸۷۳ - ۹۴۶ق)

کامل.

رک: ش ۹۱۷۳.

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم

فاتحه آرای کلام قدیم

سر خط دیوان الهی است این

سر ورق دفتر شاهی است این

انجام:

وز سر انصاف دعایی کنند

یساد فرومایه گسداپی کنند

تا بود این مرکز دیرینه دیر

ذکر عزیزان سخن و آن خیر

شاهد این نظم همایون سخن

تا به ابد باد به وجه حسن

انجامه: «تتمت فی تاریخ سنة ثمان وتسعين

وتسعمائة».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: ۹۹۸ق.

جای عناوین سفید مانده است، برگ آغازین کتاب

دستور ختم چند آیه و دعا و خواص آنها آمده است.

در برگ پایانی نسخه یادداشتی از علی انطاکی در

شب سوم از دهه دوم ماه شوال ۱۲۵۶ق که پس از

مطالعه کتاب آن را توصیف کرده است. در صفحه

روبروی آن همایون فرخ درباره همین شخص (علی

انطاکی) نوشته که نامش به گوشم آشناست باید

تجسس کرد و او را کما هو حقه شناخت. رکابه دار.

کاغذ: فرنگی شکری و نخودی آهار مهره، بعضی از

صفحات رطوبت دیده.

یک، ۹۰، یک برگ، ۱۸/۶×۱۰/۲، ۱۳ سطر، ۱۴×۶.

جلد: میشن قهوه‌ای مجدول. قطر: ۲.

خریداری شده از امیر کریمی آزاد در آبان ۱۳۴۹ش.

[شماره ثبت: ۸۶۷۷۳]

الانام حافظ‌الدین الکردری وهو عن ابيه ناصرالدین
البزازی وهو عن جلال‌الدین الکرلانی وهو عن
حسام‌الدین السغناقی(?)».

نسخه از انجام افتادگی دارد.

برای نسخه‌های کتاب اصل رک: التراث العربی

المخطوط، ج ۶، ص ۲۱۴-۲۱۵؛ آستان قدس، ج ۷،

ص ۵۶۷؛ مجلس، ج ۲۴، ص ۴۴۰، ش ۷۱۵ طباطبایی

و ج ۲۶، ص ۲۵۴؛ ش ۷۷۶۹؛ نسخه یزوهی، ج ۲،

ص ۱۶۹؛ مدرسه نمازی خوی، ص ۲۵۴.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل ولاء اهل بيت نبيه صلى الله

عليه وآله روض الاخبار وربيع الاربار وسبباً للمزيد من

فضله ووسيلة الى التمتع بالنعيم الدائم... ابوالبشر آدم

عليه السلام خلقه الله تعالى من تراب وكرمه واسجد له

ملائكته قال ابن ابي خثيمة منذ خلق الله».

انجام موجود: «ابوجهل... بغزوة بدر في السنة الثانية من

الهجرة كان عند المسلمين ثلاثمائة وثلاثة عشر رجلاً

والمشركين مقدار الف قتل».

خط: نسخ، تاریخ کتابت: سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیها سنگرف، در حاشیه تصحیح شده

(موارد اصلاحی بسیار کم است). صفحه عنوان نام

کتاب با ثلث جلی به خط مجدالدین نصیری، تملک

علامه مجلسی به خط خودش، مهر بیضوی به نقش:

«عبدہ زین‌العابدین الحسینی» که تاریخش خواننده

نمی‌شود اما از دو عدد اول آن بر می‌آید که مربوط به

سده ۱۲هـ است و تعداد ابیات کتاب به خط سیاق.

رکابه دار. سطراندازی شده با قلم آهنی. جزوها ۸

برگی. گاهی که اولین کلمه سطر آغازین یک برگ با

سنگرف نوشته شده بود کلمه رکابه هم با همان رنگ

نوشته شده است (برگهای ۴۴ پ، ۴۸ پ، ۵۰ پ،

۵۸ پ، ۶۸ پ و ۷۴ پ).

کاغذ: نخودی آهار مهره، دوپوسته شده.

دو، ۸۹، یک برگ، ۱۲/۶×۲۰/۵، ۱۹ سطر، ۱۳/۵×۷.

جلد: تیماج مشکی، عطف و سجاف عنابی، دو رو،

درون عنابی، با جدول زرین یک لایه. قطر: ۱/۶.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۷۶۹]

(۸۹۹۳)

سَلَمُ السَّمَوَاتِ

(چنددانشی - فارسی)

مؤلف: ابوالقاسم ابن ابوحامد کازرونی (سده ۵۱۱)

کتابی چنددانشی که بیشترین مطالبش بر کلام شیعی متمرکز شده است: «این کتابی است مشتمل بر هفت مرقوم در خلاصه کتابها و تفایس علوم، متصدی جمع و تألیف آن ابوالقاسم ابن ابوحامد ابن نصرالبیان طریق طلب قدم قدم نور دیده و اوراق صحف ورق ورق گردیده تا سرمایه این مقصود چون خرقة و طعمه گدایان هر پاره از جایی و هر لقمه از سرایی فراهم آورده... و اگرچه مقصود اصلی در این اوراق ایراد عقاید دین و نفایس علم یقین بود چون رغبت اصحاب به مطالعه منشآت و اشعار مشاهده می نمود آن لآلی گرانمایه حکمت و جواهر کمیاب معرفت را به نوادر اشعار مشاهده می نمود و بدایع گفتار مقرون داشت تا ناظران را رغبت افزاید».

شامل هفت مرقوم:

مرقوم اول: در معرفت مولی و شناختن حق سبحانه و تعالی، در ۱۲ کلمه.

مرقوم دوم: در نبوت رسول صلی الله علیه و آله و فضایل قرآن و امامت ائمه علیهم السلام و دلایل آن، در ۲ قسم.

مرقوم سیم: در ولایت و کرامت و مکاشفات و علوم غریبه و خارق عادات، در ۱۷ باب.

مرقوم چهارم: در ذکر جمعی از حکمای جهان و جمله ای از سخنهای ایشان.

مرقوم پنجم: در اصناف شعرای معجز آئین و نموداری از شعرای گزین.

مرقوم ششم: در مخاطبه نفس اصم به انواع مواعظ و حکم، در ۱۰ خطاب.

مرقوم هفتم: در حقیقت موت و معاد ایشان و خاتمه حال جهان، در ۳ فصل و خاتمه.

ترتیب مرقومها در نسخه نامرتب و به این صورت است: اول، دوم، سوم، ششم، هفتم و چهارم (نسخه ما مرقوم پنجم را ندارد).

فهرستواره، ج ۷، ص ۴۸۹؛ ذریعه، ج ۱۲، ص ۲۲۱؛

آستان قدس، ج ۴، ص ۱۶۳-۱۶۴ و ج ۱۱، ص ۱۷۲؛ مرکز احیاء، ج ۱، ص ۸۲-۸۳؛ میکروفیلمهای دانشگاه تهران، ج ۱، ص ۱۲۳ و ج ۳، ص ۱۸۳.

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحيم الواحد القديم العالم الحكيم. نظم:

ای غنچه گشاده در ثنای تو دهن

گل چاک زده ز شوق تو پیراهن
... سبزه خط گلعداران نسخه محامد الهی است و
صبحه کبک کوهساران خطبه مناقب شاهی نوخطان
مکتب حسن».

انجام کتاب: «وله الحكمة والسر والاضمار. این است
آن چه مناسب نمود ایراد آن در فصول این باب و خواتیم
این کتاب والمرجو من الله تعالی العفو ثم القبول وذلك
اعانة المأمول. نظم:

ای کار همه یافته انجام از تو

وی گشته روا امید هر خام از تو
بپذیر رعایت کرم تا برسد

این دفتر اوراق به اتمام از تو
(۷۰)

انجام نسخه: «الان قلم در کام و تیغ سخن در نیام است
ندارد استغفر الله العظيم وهو التواب وهو الکریم وفوق
کل ذی علم علیم» (که مربوط به مرقوم چهارم است ولی
در پایان نسخه آمده).

انجامه: «تمت فی یوم الخمیس شهر شعبان المعظم فی
سنه ۱۱۸۴» (پایان مرقوم دوم، برگ ۳۲ ر)؛ «تمت هذه
الرسالة فی تاریخ سابع شهر جمادی الثانی سنة اربع
وسبعین بعد الف من الهجرة النبوية صلی الله علیه و آله
وسلم والحمد لله رب العالمین» (این انجامه مربوط به
نسخه ای است که نسخه ما از روی آن کتابت شده. پایان
مرقوم هفتم، برگ ۷۰ ر).

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: پنجشنبه شعبان
۱۱۸۴ق (پایان مرقوم دوم، برگ ۳۲ ر)؛ ۷
جمادی الثانی ۱۰۷۴ق (این انجامه مربوط به نسخه ای
است که نسخه ما از روی آن کتابت شده. پایان مرقوم
هفتم، برگ ۷۰ ر).

الباب الحادی عشر: بما خصّ به من شرف الحسن والحسين رضوان الله عليهما.

الباب الثاني عشر: في انه لا يحبه الا مؤمن تقى ولا يبغضه الا منافق شقى.

الباب الثالث عشر: انه يذود الكفار عن حوض النبی صلی الله عليه وسلم.

الباب الرابع عشر: في تسمية النبی صلی الله عليه وسلم بابی تراب.

الباب الخامس عشر: في انه صاحب لواء رسول الله صلی الله عليه وسلم.

الباب السادس عشر: في نقل النبی (ص) في عينه وهو ارمذ.

الباب السابع عشر: في قوله عليه السلام لا عطين الراية غداً لرجل يحب الله ورسوله.

الباب الثامن عشر: في قوله (ص) من كنت مولاه فعلى مولاه.

الباب التاسع عشر: في تشریک النبی صلی الله عليه وسلم له في هديه يوم الحج الاكبر وبذاه بسورة براءة لا يحج بعد العام مشرك ولا يطوف بالبيت عريان.

الباب العشرون: فيما اختص به من كرم السجایا وحسن المزایا.

الباب الحادی والعشرون: في قول النبی (ص) اما ترضى ان تكون منى بمنزلة هرون من موسى.

الباب الثاني والعشرون: في قتله لصناديد قريش ببدر وما فعل بهم.

الباب الثالث والعشرون: في مبارزته لعمر و بن ودّ وقتله له.

الباب الرابع والعشرون: في مبارزته لخبيبر لمرحب اليهودی.

الباب الخامس والعشرون: في فتحه لحصون خيبر.

الباب السادس والعشرون: في قوته وشدته وبيان حصن خيبر.

الباب السابع والعشرون: في وقايته بنفسه للنبي صلی الله عليه وسلم ونومه على فراشه.

۱. رك: القاب رجال دوره قاجاربه، ص ۴۵.

عناوين و نشانیها شنگرف به جز مرقوم چهارم و ششم که نانوشته مانده است. میان مصراعها علایم سه نقطه‌ای مثلثی و چهار نقطه‌ای لوزی شکل شنگرف رنگ گذاشته شده است. در حاشیه تصحیح شده و نسخه بدل دارد. صفحه عنوان نسخه نام کتاب و تملك اسمعيل امين الملك^۱ در ذيقعدة ۱۳۰۲ق با مهر بيضوي: «امين الملك ۱۳۰۰» و نمره ۲۳۵ و عبارت «م ملاحظه شد». صفحه اول کتاب یادداشتی از خلخالی در ۲۷ شهریور ۱۳۰۴ش در معرفی کتاب. رکابه‌دار. جزوها ۸ برگي.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره. ته‌نقش دار. یک، ۱۱۲، یک برگ، ۲۱×۱۵/۳، سطور و اندازه‌ها مختلف.

جلد: میشن عنابی ضربی با ترنج و جدول ساده. قطر: ۲/۳.

خریداری از ادیب برومند در اردیبهشت ۱۳۴۴ش. [شماره ثبت: ۶۲۰۹۹]

(۸۹۹۴)

جواهر المطالب في فضائل علی بن ابی طالب

(مناقب؛ حدیث - عربی)

مؤلف: محمد بن احمد باعونی دمشقی (۸۷۱ق)

فضائل و مناقب امیرالمؤمنین^(ع) از پیش از تولد تا زمان شهادت که در ۸۰ باب تنظیم شده:

الباب الاول: في ذكر نسبه الشريف.

الباب الثاني: في ذكر مولده.

الباب الثالث: في ذكر صفته وهيئته.

الباب الرابع: في اسمائه.

الباب الخامس: في ما تميّز به في الجاهلية.

الباب السادس: في ضم النبي طفوليته.

الباب السابع: في كفاله النبي صلی الله عليه وسلم له واسلامه.

الباب الثامن: في دعائه له عليه السلام.

الباب التاسع: في قربه من النبي صلی الله عليه وسلم.

الباب العاشر: في تزويجه صلی الله عليه وسلم له بفاطمة رضوان الله عليها.

الباب الثامن والعشرون: في هجرته الى المدينة.
 الباب التاسع والعشرون: في كتابته للوحى وحفظ لاسرار
 النبي صلى الله عليه وسلم.
 الباب الثلاثون: في امر رسول الله صلى الله عليه وسلم له
 بجمع قريش له لتبليغهم ما جاءهم به عن الله.
 الباب الحادى والثلاثون: في صدقته بخاتمه وهو فى
 الصلوة.
 الباب الثانى والثلاثون: فى انه افضل اهل البيت.
 الباب الثالث والثلاثون: فى سمعة علمه ومعرفته.
 الباب الرابع والثلاثون: فى شدة هيبته.
 الباب الخامس والثلاثون: فى شدة زهده وورعه.
 الباب السادس والثلاثون: فى جده واجتهاده فى العبادة.
 الباب السابع والثلاثون: فى شجاعته وموافقته فى
 الحروب وثباته.
 الباب الثامن والثلاثون: فى انصافه وعدله.
 الباب التاسع والثلاثون: فى تواضعه ورحمته.
 الباب الاربعون: فى خشيته لله وخوفه منه ورهيبته.
 الباب الحادى والاربعون: فى تعظيمه لامر الله وقيامه فى
 نصرت الدين رضى الله عنه.
 الباب الثانى والاربعون: فى خطبه ومواعظه الصادعة
 للقلوب.
 الباب الثالث والاربعون: فى تعظيم الصديق له واجلاله
 والثناء عليه واعترافه له بالفضل.
 الباب الرابع والاربعون: فى اعتماد عمر بن الخطاب
 رضى الله عنه عليه ومصاهرته وقوله لولا على لهلك
 عمر.
 الباب الخامس والاربعون: انه اقضى الناس واعرفهم
 بالاحكام لدعاء النبي صلى الله عليه وسلم.
 الباب السادس والاربعون: فى امر ابى طالب لعلى رضى
 الله عنه بملازمة نبيه صلى الله عليه وسلم.
 الباب السابع والاربعون: فى مدح النبي صلى الله عليه
 وسلم له وحسن ثنائه عليه.
 الباب الثامن والاربعون: فى قول النبي صلى الله عليه
 وسلم على منى وانا من على.
 الباب التاسع والاربعون: فى ما ورد فى فضله من الاخبار
 والاحاديث والاثار فى فضله عليه السلام.

الباب الخمسون: فى ما ورد من اقاويل الصحابة فى على
 وما تكلموا به من الثناء عليه وتعظيمه.
 الباب الحادى والخمسون: فى مدة خلافته وما اتفق له
 بعد مبايعته.
 الباب الثانى والخمسون: فى ذكر عماله واسمائهم.
 الباب الثالث والخمسون: فى ذكر حجابه واسمائهم.
 الباب الرابع والخمسون: فى ذكر مواليه واسمائهم
 واتباعه.
 الباب الخامس والخمسون: فى ما لقيه بعد خلافته من
 الانكاد ونعاقم الفتن والحروب.
 الباب السادس والخمسون: فى وقعة الجمل ومبداها
 ومسير عايشه لحره ومطفره.
 الباب السابع والخمسون: فى وقعة صفين وما كان فيها.
 الباب الثامن والخمسون: فى ما كان من قضية التحكيم.
 الباب التاسع والخمسون: فى حرب الخارجين عليه
 وقتلتهم بالنهر وان.
 الباب الستون: فى ما وقع بينه وبين معوية من الاختلاف
 وعدم الائتلاف.
 الباب الحادى والستون: فى كتبه ورسايله الى معوية.
 الباب الثانى والستون: فى ما ال الامر بينه وبين معوية من
 الصلح والمواعدة.
 الباب الثالث والستون: فى خطبه بالجمع وغيرها من
 المقامات.
 الباب الرابع والستون: فى كتبه الى عماله واصحابه.
 الباب الخامس والستون: فى قضايا الجامعة وكلماته
 النافعة.
 الباب السادس والستون: فى مواعظه وامره لاهله بالزهد
 فى الدنيا والاعراض عنها.
 الباب السابع والستون: فى ذكره اولاده عليه السلم
 الاناث والذكور.
 الباب الثامن والستون: فى ذكر زوجاته واسمائهم.
 الباب التاسع والستون: فى مدة خلافته وايامه عليه
 السلم.
 الباب السبعون: فى تبرمه بالمقام فى الدنيا وسؤاله الراحة
 بالشهادة.

وصحبه وسلم وشرف وكرم». و
انجامه: «تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يد
الفقيه الى الله الغني محمد بن عبدعلي».

خط: نسخ، کاتب: محمد بن عبدعلي. تاریخ کتابت:
سده ۱۱هـ.

عناوین و نشانیها شنگرف، بین پاره‌های اشعار
علامتی شبیه به عدد ۵ به شنگرف، در صفحه عنوان
نسخه این یادداشتها نوشته شده است: تملك علامه
مجلسی با عبارت: «كتاب جواهر المطالب فی فضائل
مولانا علی بن ابی طالب صلوات الله علیه یحتوی علی
سته وسبعین باباً للحقیق محمدباقر بن محمدتقی».
مهر بیضوی به نقش: «محمدباقر بن محمدتقی
الموسوی» که از آن حجة الاسلام شفتی (۱۲۶۰ق)
است، تملك آقا میرزا ابوالقاسم زید علمه، تملك
ابوالحسن بن شاه کوثر، مهر کتابخانه مجدالدین
نصیری با شماره ۱۸۷۱، معرفی مختصر کتاب از او با
نام مؤلف، و دو بار قیمنگذاری نسخه یک بار به قیمت
شش هزار دینار و قیمت دیگری به سیاق که آن را
پاک کرده‌اند، رکابه دار. جزوها ۸ برگی. نام کتاب در
لبه‌های نسخه نوشته شده.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره ضخیم.

یک، ۱۷۴، دو برگ، ۱۷/۹×۱۴/۶، ۲۰/۹، ۱۷ سطر، ۱۵/۵×۹/۵.
جلد: تیماج مشکی، سرطبل دار، درون کاغذ ابر و
باد، مجدول زربین. عطف چرم جدید، مرمت شده.
قطر: ۳/۷.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۴۱۷۳]

(← تصویر)

(۸۹۹۵)

مجموعه:

۱. مجمع الفرس (فرهنگ سروری) (ص ۱-۶۴۹)

(لغت - فارسی)

مؤلف: محمدقاسم بن محمدکاشانی سروری (ح ۱۰۴۲ق)
کامل از آغاز تا پایان به همراه باب الاستعارات
(ص ۶۴۲-۶۴۹).

الباب الحادی والسبعون: فی قوله اللهم انی سمیتهم و
سیمونی.

الباب الثانی والسبعون: فی قوله متی بیعت اشقاها.

الباب الثالث والسبعون: فی وصیته لاهل بیته عند موته.

الباب الرابع والسبعون: فی قصة عدو الله بن ملجم وشرح
قضیته فی قتله.

الباب الخامس والسبعون: فی كيفية غسله وكفنه ودفنه.

الباب السادس والسبعون: فی خلافة ولده الحسن رضی
الله عنه.

الباب السابع والسبعون: فی تسليم الحسن الأمر لمعوية.

الباب الثامن والسبعون: فی وفاة الحسن رضی الله عنه.

الباب التاسع والسبعون: فی واقعة الحسين رضوان الله
عليه ومقتله وما كان من حضور راس الحسين الى
يزيد الفاسق وما تمثل به عند حضوره.

الباب الثمانون: فی الاسباب الموجبة لعداوة بنی امیة

وبنی عبد شمس لبنی هاشم وبنی عبدالمطلب قبل

الاسلام وبعد مبعث نبینا علیه افضل الصلوة والسلام.

مؤلف به فهرست ابوابی که در مقدمه کتابش آورده در

جریان تألیف بی‌اعتنایی کرده و متن را در ۷۶ باب با

تفاوتهایی در موضوعات و نامگذاریها تدوین کرده است.

کامل.

اهل البيت فی المكتبة العربية، ص ۱۲۷-۱۲۸؛ عکسی

مرعشی، ج ۱، ص ۹۸-۹۹ و ج ۲، ص ۲۰۳؛ آستان قدس،

ج ۱ (چاپ قدیم)، ص ۲۹ اخبار (بدون شناخت مؤلف)؛

ذریعه، ج ۲۶، ص ۲۶۴؛ مكتبة العتبة العباسية كربلاء،

ج ۱، ص ۱۱۲-۱۱۳.

آغاز: «الحمد لله الذي جعل قدر علي في الدارين عليا

وامطاه صهوه (كذا؛ صهره) الشرف البارخ واتاه الحكم

صيبا وانشاه من شجرة مباركة... اما بعد فاني ما زلت

لاهل البيت الشريف محباً».

انجام:

«ولو انسى ضُعتُ النجوم قلايداً

لما قمتُ من مدحي وشكري بواجب

عليكم سلام الله مآدر سارق

وما اشتاق ذو وجه لقاء الحبايب

وحمد الله وصلواته وسلامه على سيدنا محمد وآله

چو نسل آدمیان باد دولتت باقی
چو شخص اهرمنان باد دشمنت ویدا

۳. جمع مختصر (مختصر وحیدی) «ص ۶۵۲-۶۸۴»
(عروض و قافیه - فارسی)

مؤلف: وحید تبریزی (زنده در ۸۲۰ق)

کامل. در انجام به شرف رامی نسبت داده شده است.
رک: ش ۸۸۵۸/۱.

آغاز: «شکر و سپاس واجب التعظیمی را که به تشریف
نطق انسان را مشرف ساخت و کلام موزون و علم اوزان
موهبت فرمود... اما بعد این مختصری است از منشآت
وحید تبریزی در علم عروض و قافیه و صنایع شعری».
انجام: «دال و فا آید و هر کس که علم قافیه این مقدار
بداند کفایت باشد والله اعلم بالصواب والیه المرجع
والمآب. تمام شد رساله ثالثه از رساله‌ای که فصاحت و
بلاغت شعار وحید الدورانی شرف رامی غفر الله که در
زمان دولت شاه اویس در عروض قافیه نوشته بود.
رساله اول در باب نوزده باب حسن و دوم در باب انواع
شعر و سیم رساله مرقوم».

۴. [فرهنگ لغت] «ص ۶۸۴-۷۱۸» (لغت - فارسی)
مرعشی، ج ۲۲، ص ۷۵.

آغاز: «کتاب الهمزة. باب الهمزة المفتوحة. آبق:
گریزنده. آثم: بزه کار. آجن: آب متغیر. آخذ: فراگیرنده.
آدم: مردم گندم‌گون».

انجام: «غیدا: زن نازک اندام. غیضه: پیشه. غناص:
باد. غیلیم: کنیزک نیکو. غین: شتر مست و میخ».

۵. صراط السطور (آداب خط) «ص ۷۱۹-۷۳۰»

(خط - فارسی)

مؤلف: سلطانعلی مشهدی (۹۲۶-۸۴۱ق)

کامل.

منزوی، ج ۳، ص ۱۹۰۱-۱۹۰۲ و ۱۹۱۳؛ دنا، ج ۱، ص ۳۲؛
کتاب آرابی در تمدن اسلامی، ص ۴۷-۴۸ و ۴۹-۵۰ و
۵۱-۵۲.

آستان قدس، ج ۱۳، ص ۹۷-۱۱۲ و ۱۹۴-۱۹۶؛ منزوی،
ج ۳، ص ۱۹۵۳-۱۹۵۵؛ مقدمه لغت‌نامه، ص ۱۵۰؛
دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۴۴۳-۴۴۵ و ج ۹، ص ۹۸۹؛
فرهنگهای فارسی، ص ۱۲۷-۱۳۵؛ دنا، ج ۷، ص ۹۸۶-
۹۹۰؛ مشترک پاکستان، ج ۱۴، ص ۲۴۶.

آغاز: «ابتدای کلام هر دانشمند سخنور و انتهای سخن
هر خردمند هنرپرور شایسته و سزاوار است که مزین و
محللی به سپاس بی حد و قیاس متکلمی باشد».

انجام: «و از مرتبه انصاف و مرحمت و شفقت چنان
چه عارف اسرار حقیقی و مجازی شیخ مصلح‌الدین
سعدی شیرازی فرموده که
من آنچه شرط بلاغ است با تو می‌گویم

تو خواه از سخنم پندگیر و خواه مگیر».

انجامه: «تمت الرسالة الشریفة بتاریخ روز یکشنبه ۲۲
شهر شوال المکرم سنه ۱۳۱۱ هجری».

۲. قصیده امثله در مدح شیخ ابواسحق

«ص ۶۵۰-۶۵۱» (ادبیات - فارسی)

مؤلف: محمد بن سعید، شمس فخری اصفهانی (سده ۵۸)

قصیده‌ای ۳۴ بیتی در مدح شیخ ابواسحق اینجو که در
هر بیت آن کلمه‌ای مهجور و مشکل به کار رفته است.
معنای این کلمات دشوار در حاشیه به شناسگر نوشته
شده است.

شمس فخری متن این قصیده را در بخش لغت مخزن
البحور و مجمع الصنایع نیز آورده است.

دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۱۴۰۳.

آغاز:

چو گشت کام من از اهتمام بخت روا

چو گشت اخترم از اوج خرمی رخشا

از آن سپس که کشیدم بسی تب و لرزه

ز فرط خواب ملالت زدم بسی آسا

انجام:

همیشه تا بود آثار اهرمن پنهان

مدام تا بود اشخاص آدمی پیدا

انجام: «فللزوجة الربع وللاخوات لاب وام ثلثان وللاخوات لام الثلث اصلها من خمسة عشر».
انجامه: «بید الاقل الكتاب محمد ابن حاجی محمدقلی القزوينی الاشوری فی سنه ۱۳۱۱».

۸. معیار جمالی و مفتاح بواسحاقی «ص ۷۴۸-۸۵۳»
(ادبیات - فارسی)
مؤلف: محمد بن سعید، شمس فخری اصفهانی (سده ۸هـ)
رک: ش ۸/۸۸۶۰.
نام کتاب در ابتدای نسخه با شنگرف «در لغت فرس» ثبت شده است.

آغاز: «بدان اصبحک الله که هر چند تفاوت در السنه و اختلاف در لغات بیش از آن است که ذهن هیچ آدمی محیط آن تواند شد و حافظ هیچ فاضل ادراک مجموع آن تواند کرد».

آغاز لغتها: «باب الف. آسا: دهان دره باشد و آن از ملالت یا غلبه خواب باشد. آسا: دیگر مانند باشد چنان که گویند شیرآسا و مهرآسا. رخشا: رخشنده باشد. اقدستا: کلمه‌ای است مرکب از اقد که آن شگفت باشد».

انجام: الهی به حق رسولی که گشت
رخ کفر از نور شرمش سیاه
که ذات ملک سیرت شاه را
ز آفات دوران بداري نگاه

۹. [فرهنگ لغت] «ص ۸۵۳-۸۶۱» (لغت - فارسی)
فهرست مختصر کلماتی است که در معیار جمالی ذکر شده‌اند. با این تفاوت که لغات به ترتیب حروف آغازین تنظیم شده‌اند.
آغاز: «انگاره: جریده. آغشته: فرغاز کرده. آخته: بیرون کشیده. آدرنگ: رنج و محبت».
انجام: «بازان: آهنگ. یا کند: یاقوت. ینقاد: روان شد. نکیا: باد بی اعتدال».

خط: نستعلیق خوب، رساله هفتم به نسخ. کاتب:
محمد بن حاجی محمدقلی قزوينی اشوری. تاریخ

آغاز: «بعد از ادای حمد خالق لوح و قلم الذی علمم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم و پس از مودای و درود بنی هاشم مکرم...»

ای قلم تیز کن زبان بیان
بهر حمد خدای هر دو جهان».

انجام:
ای خوش آنان که عیب پوشانند
نه که عیب آشکار گردانند
حق نگهدار عیب پوشان باد
بسالنی و آله الاممجاد
انجامه: «تمت علی ید اقل العباد محمد».

۶. نصاب لقمان حکیم «ص ۷۳۰-۷۳۳»
شامل صد نصیحت است.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین. اما بعد این چند کلمه‌ای است به غایت مفید و سودمند که لقمان حکیم پسر خود را وصیت فرموده است در باب پند و نصیحت... اول آن که ای پسر خدای عزوجل را بشناس».
انجام: «نود و نهم. هر جا که بخواهی رفتن و کاری که نخواهی کردن مگوی. صدم چون وعده کنی وفا کن. آخر نصیحت آن است که هیچ کس را مترسان تا ایمن باشی».

۷. الفرائض السراجیة «ص ۷۳۳-۷۴۴» (فقه - عربی)
مؤلف: محمد بن محمد سجاوندی، سراج‌الدین (۶۰۰ق)
کامل.

الفهرس الشامل، فقه و اصول، ج ۷، ص ۴۶۲-۴۹۲؛
کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۲۴۷؛ دنا، ج ۷، ص ۹۰۹-۹۱۰؛
ملک، ج ۶، ص ۱۴۷؛ توپقاپوسرای، ش ۴۲۳۵.

آغاز: «الحمد لله حمد الشاکرین والصلوة والسلام علی خیر البریة محمد وآله اجمعین الطیبین الطاهرین. قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم تعلموا الفرایض و علموها الناس فانها نصف العلم قال العلماءنا (کذا) رحمهم الله یتعلق بترکة المیت حقوق اربعة: مرتبة اولاً و بیده بتکفینه و تجهزه من غیر تیزیر».

کتابت: یکشنبه ۲۲ شوال ۱۳۱۱ق (رساله اول)، ۱۳۱۱ق (رساله هفتم).
 عناوین و نشانیها و لغات معنا شده به شنگرف، عناوین به قلم شنگرف درشت‌تر، آغاز نسخه دستخط احمد گلچین معانی که نسخه را دیده و نوشته: «فیش تهیه شد گلچین». ابتدا و انتهای نسخه مهر اهدای کتاب به کتابخانه: «تقدیمی محسن امینی مجدی بکتابخانه مجلس مقدس شورای ملی آذر ماه ۱۳۱۸ خورشیدی». همه صفحات به خط کاتب شماره‌گذاری شده، آثار سطراندازی در اوراق مشهود است. جزوها ۸ برگ. رساله آخر نسخه رکابه‌دار. کاغذ: فرنگی نازک حنایی و نخودی آهار مهره. یک، ۴۳۲، یک برگ، ۳/۲۰×۳۲/۳، ۱۸ سطر، ۱۲/۵×۲۳/۵.
 جلد: گالینگور مشکی، عطف چرم با نقوش زرین طلاکوب، آستر بدرقه کاغذ ابر و باد مرمری. قطر: ۴/۴. اهدایی محسن امینی مجدی در آذر ۱۳۱۸ش. [شماره ثبت: ۲۳۵۸۹]

(۸۹۹۶)

[فضائل امیرالمؤمنین^(ع)] (حدیث - عربی)

مؤلف: ناشناخته

کتابی است در فضائل و مناقب امیرالمؤمنین و اهل بیت^(ع) که می‌باید پس از قرن نهم تألیف شده باشد. آغاز نسخه افتاده است و در هیچ کجای متن علامت و نشانه‌ای برای شناسایی مؤلف پیدا نشد. وی معمولاً از منابع خود یاد نکرده است اما در مطالعه نسخه مشخص شد این کتابها جدیدترین منابعی بوده که در تألیف کتاب از آنها استفاده شده: مما نقلته من مجموع جمال‌الدین بن یوسف بن حاتم الفقیه الشامی رحمة الله ما ترجمته کتاب الاربعین عن الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین^(ع) (۱۲۱ پ)، مشارق انوار الیقین تصنیف الشیخ الفقیه المحدث الشیخ رجب بن محمد البرسی باسنایده (۷۴ ر) و ذکر ابوسعید فی کتاب الوفا بشرف المصطفی عند سید الاولیا و قدوة الاوصیا علی بن ابی طالب صلوات الله

علیه (۱۶۸ پ).^۱ مطالب کتاب با عنوان «باب» از هم جدا شده‌اند اما این ابواب نه شماره دارد و نه توضیح دیگری. بعداً کسی در متن یا حاشیه شماره‌هایی برای ابواب به نسخه افزوده اما نمی‌توان چندان بدانها اعتماد کرد. معمولاً در آغاز احادیث عبارت «و باسناده» تکرار شده است.

نسخه از آغاز افتادگی دارد و ظاهراً از انجام کامل است.

آغاز موجود: «فی الظاهر سوی الباطن فی اثنی عشر موطناً و موضعاً فادل ذلک قوله تعالی و انذر عشیرتک الاقربین و رهطک المخلصین».

برای نمونه: «الباب الثامن عشر. قال سلطان المحدثین ذا الحسینین والنسبیین السید الحسین بن دحیة بن خلیفة الکلبی رحمه الله تعالی سئل عن محمد بن ادریس الشافعی المطلبی عن اربعین الحدیث التي رواها العلماء عن النبی صلی الله علیه وآله وسلم انه قال من حفظ من امتی اربعین حدیثاً بعثه الله یوم القیمة فقیها عالماً و کنت له شفیعاً یوم القیمة قال هی مناقب اهل البیت علیهم السلام و قال احمد بن حنبل انی اردت ان اسال الشافعی من هذا انه صحیح فرایت فی المنام تلک اللیلة رسول الله صلی الله علیه واله وهو یقول لی یا احمد لا تشک فی قول ابن ادریس فیما رواه عنی هذا الحدیث فنباء علی هذا اوردت اربعین حدیثاً. الحدیث الاول بسنده الی میثم التمار» (۱۱۶ پ).

انجام: «باسناده عن ابی جعفر الباقر علیه السلام قال اذا قام قائمنا علیه السلام و... (پارگی) و رؤس العباد فجمع بها عقولهم و کملت بها اخلاصهم».

خط: نسخ. تاریخ کتابت: سده ۱۲هـ.

عناوین و نشانیها مشکی (به جز بخشهای آغازین که شنگرف است).

۱. در آغاز نسخه کتاب را ریاض الجنان تألیف فضل‌الله بن محمود فارسی (سده ۵هـ) دانسته‌اند که بی شک درست نیست. رک: سنأ، ج ۲، ص ۱۲۱ و متقولاتی از آن کتاب در جدید گلباگانی، ج ۷، ص ۳۷۶۶.

حسن خوبان را چو بنمودش خدا
شاد و خرم شد عزازیل دغا». خط:
نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۰هـ.
عناوین فصول مشکئی و شماره‌های آنها شنگرف،
بسیاری از فصلها شماره‌گذاری نشده، از شماره‌های
موجود بر می‌آید که نسخه ما از اواسط فصل ۱ تا
حدود فصل ۶۰ کتاب را دارد. دارای سه نقطه شک در
حاشیه بسیاری از صفحات مانند ۳۳، ۳۹، ۵۵، ۵۷،
۵۸، ۵۹ و...
با این مهرها در برگهای مختلف نسخه: برگ آغازین
مهر بیضوی به نقش: «پیرو دین محمد حسن ۱۲۴۹».

برگهای ۳۱ و ۳۲ پ چندین مهر نیمه که در صحافی
از بین رفته و ناخوانا شده‌اند. حاشیه ص ۶۱ دو مهر که
در برش صحافی ناقص شده‌اند یکی بیضوی که تنها
دو عدد «۲۵» از آن پیداست و دیگری مستطیل که
احتمالاً [ع] [بده] محمد مراد خواننده می‌شود.
حاشیه ص ۶۴ هشت بار نقش یک مهر بیضوی ناقص
و سیاه شده. ص ۷۷ یک مهر مدور سیاه شده.
حاشیه ص ۸۰ سه بیت شعر یادگاری با یک مهر
چهارگوش محو شده. ص ۱۱۹ دو مهر سیاه شده که
یکی از آنها بیضوی است (بر اثر این کار کاغذ نسخه
هم پاره شده است).

کسی سعی کرده همه مهرهای نسخه را محو کند. متن
از شیرازه جدا شده. رکابه دار.
کاغذ: نخودی آهار مهره.
دو، ۱۴۱، یک برگ، ۱۱/۸ × ۲۲/۴، ۲۲ سطر، ۵/۸ × ۱۸/۵.
جلد: میشن قهوه‌ای. قطر: ۳/۶.
خریداری از باقر رقت در تیر ۱۳۴۵ش.
[شماره ثبت: ۶۶۹۲۸]

(۸۹۹۸)

نخبة التواریخ فی مواد التاریخ (تاریخ - فارسی)
مؤلف: اسماعیل بن محمد تقی مستوفی تفرشی، دبیر (سده
۱۵۱۴)^۱

۱. مؤلف در ص ۱۱۳ ماده تاریخی در تاریخ ولادت خود که
←

یادداشت‌های برگهای الحاقی آغاز نسخه: نام کتاب به
خط درشت مجدالدین نصیری: «ریاض الجنان
لفضل الله محمود الفارسی» و یادداشت قدیمی تر
دیگری در این باره: «ریاض الجنان لفضل الله محمود
الفارسی و نقل عنه المجلسی فی البحار ومن جملة
ما نقله فی الايمان والكفر فی باب الصّح عن الشیعة
وشفاة ائمتهم»، مهر کتابخانه مجدالدین نصیری به
شماره ۶۸۲، و دستورالعملی برای ضیق النفس. در
بالای اولین برگ کتاب به خطی قدیمی نام آن «مناقب
اهل بیت» نوشته شده است. موضوع بعضی از
صفحات و بخشها با خطی جدیدتر در بالای صفحات
تذکر داده شده است. جزوها ۸ برگی، رکابه دار.

کاغذ: نخودی آهار مهره. صفحات پایانی نسخه
وصالی و مرمت شده.

سه، ۲۸۵، شش برگ، ۱۲ × ۱۸/۳، ۱۶-۱۷ سطر، ۸ × ۱۳.
جلد: تیماج قهوه‌ای ساده، مرمت شده. قطر: ۳/۵.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ش.

[شماره ثبت: ۱۶۳۵۱]

(۸۹۹۷)

دقایق الحقایق (ادبیات - فارسی)

مؤلف: احمد رومی (سده ۸هـ)

نسخه از آغاز و انجام و وسط افتادگی دارد. برگهایی از
آن هم در صحافی جا به جا شده است (افتادگی آغاز
شامل مقدمه و ابتدای فصل اول است). از مقابله با نسخه
شماره ۳۳ مجلس سنا به نام و نشان صحیح کتاب دست
یافتیم.

فهرستواره، ج ۷، ص ۳۵۶-۳۵۷؛ مشترک پاکستان، ج ۳،
ص ۱۴۵۴-۱۴۵۶؛ دنا، ج ۴، ص ۶۸۰-۶۸۱ (با نام
الحقائق والدقائق).

آغاز موجود: «و یتعدّ حدوده یدخله ناراً خالداً وله
عذاب مهین خدای تعالی می‌فرماید که هر که نافرمانی
کند خدا او را تجاوز کند از حدود خود و او را در آتش
دوزخ آورد».

انجام موجود: «فصل قال الله تعالی رجال [لا] تلهیهم
تجارة لا بیع عن ذکر الله

مؤلف در کار نوشتن تاریخ مفصلی با نام آثار الوقایع بوده است ولی از آن جا که تألیف آن زمان زیادی را طلب می‌کرده؛ ماده تاریخیها و قطعات تاریخی جمع شده را در این کتاب مختصر مرتب کرد. در حقیقت نخبه‌التواریخ پیش درآمدی بر تاریخ مفصل اسماعیل دبیر است.

کتاب خلاصه‌ای از وقایع تاریخی از زمان صدراسلام تا عصر مؤلف را به صورت ماده تاریخ دارد و در هشت و جیزه تنظیم شده است:

الاول: در بیان اجمال احوال و اعمار حضرت خاتم النبیین و ائمه طاهرین صلوات الله علیهم اجمعین که از روی حقیقت علت غائی موجودات و بنای مسلمانی و کمال مدنیّت از تاریخ ظهور وجود ذیجود ایشان است و بس و در ذکر اسامی خلفای بنی امیه و بنی عباس معاصرین و معاندین ائمه هدی.

الثانی: در ذکر اسامی سلاطین آل بویه که ایشان را دیالمه خوانند و طلوع و افول سلاطین صفویّه مروّجین مذهب حقه جعفری و سلاطین بعد از ایشان الی یومنا هذا.

الثالث: وجیزه ارتحال العلماء در تاریخ بعضی از علماء متقدمین و معاصرین.

الرابع: وجیزه نصب و عزل در بیان بعضی از امراء و وزراء متعلّق به ایام دولت قاجاریّه.

الخامس: وجیزه انتقال الحكماء و الشعراء در تاریخ چند تن از حکماء و شعراء متقدمین و معاصرین.

السادس: وجیزه از یحیة الحوادث در بیان بعضی از قضایاء اتفاقیه این زمان.

السابع: وجیزه قانونچه در ذکر اخذ و طرد حروف مواد تواریخ.

الثامن: وجیزه موازین الاعداد در بیان سهولت جمع ساختن حروف ماده تاریخ.

الخاتمه: در فواید و اختصاص این صنعت.

به نظر می‌رسد فهرست مطالب بالا در تنظیم نهایی دچار تغییر شده است زیرا در ص ۱۰۷ وجیزه دوم کتاب به ارتحال علماء و فقهاء عظام به ترتیب تقدم رحلت

انجام موجود: «این که در کتب مضبوط است که رفتن

مقدمین بر متأخرین اختصاص یافته که در مقدمه به عنوان وجیزه سوم دانسته شده است.

به جز ماده تاریخ در مواردی مؤلف اشارات کوتاهی به وقایع تاریخی زمان خود نیز کرده است (مانند ص ۹۰-۹۳ درباره جنگهای ایران و روس و شکست قشون ایران و خیانت بعضی سرکردگان و علماء و نقش عباس میرزا ولیعهد؛ ص ۹۴-۹۵ درباره تاریخ انقراض دیبای ششتری از انقراض استادان آن فن از علت شیوع طاعون؛ ص ۹۸-۹۹ آثار خیرات و میرّات فتحعلی شاه قاجار؛ ص ۱۱۰ درباره دیدار فتحعلیشاه با میرزای قمی و جز آنها).

مقدمه کتاب نوشته شده در سال ۱۳۱۵ق به نام مظفرالدین شاه قاجار (۱۳۱۴-۱۳۲۴ق). اما جدیدترین تاریخی که در آن دیدم مربوط به بازگشت مظفرالدین شاه از سفر فرنگ در سال ۱۳۲۰ق است (ص ۱۰۷).

نسخه از وسط و انجام افتادگی دارد و موجودی آن شامل مقدمه کتاب، وجیزه اول، بخشی از وجیزه دوم و سوم و چهارم است. در پایان هم بخشهایی درباره قاعده استخراج ماده تاریخ باقیمانده است. صفحات افتاده بدین ترتیب است: صفحات ۳۲-۸۷، ۱۳۳-۱۳۶، ۱۴۳-۱۸۰ و ۱۸۳-۱۸۴.

مرعشی، ج ۲۰، ص ۶ (با نام تواریخ منظوم)، نشریه نسخه‌های خطی، ج ۵، ص ۲۳۰؛ نسخه پژوهی، ج ۲، ص ۲۳۵-۲۳۶.

آغاز:

«ز بعد حمد خدا و درود پیغمبر که هست زیور اوراق و زینت دفتر نگارنده این بیانات المحتاج الی مغفرة ربّه القدير اسمعیل مستوفی تفرشی و دبیر عفی الله عن جرائمه چنین عرضه می‌دارد که در زمان مقرون به سعادت و اوان سلطنت».

انجام موجود: «این که در کتب مضبوط است که رفتن

→ مطابق با سال رحلت حاجی محمدابراهیم کلباسی بوده آورده است (سال ۱۲۶۱ق).

اعطاف زیاده از حد و احصی و الطاف شاهنشاه
معدلت گستر ذره پرور.

نوشته شده به نام فتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۱ -
۱۲۵۰ق): «تا در این اوان سعادت اقتران حسب الامر
شاهنشاه جهان مالک ممالک ایران فتحعلی شاه شاهزاده
باعظمت و شکوه با سپاهی انبوه چمن کزان و کندمان را
که من جمله محال اربعه اصفهان است به جهت انتظام
مملکتین فارس و عراق مضرب خیام با احتشام ساخت
این فقیر مجملاً به بعضی از احوال خود پرداخته، چنین
به نظر رسید که بر کیفیت ملوک ما تقدم از عرب و عجم و
ترک و دیلم مختصری قلمی دارم» (۳۴ - ۳۴ پ).

نسخه مقدار زیادی افتادگی دارد: مقدمه کتاب (اولین
برگی که در نسخه دیده می‌شود نیم صفحه آخر مقدمه و
یک صفحه و نیم از آغاز باب اول را دارد)، پس از برگ
اول هم اوراق زیادی افتاده است و ادامه باب اول در
نسخه نیست. آغاز باب دوم و بخشهایی از آن هم افتاده
است. از برگ ۱۵ ر به بعد باب سیم آغاز می‌شود. از برگ
۲۴ پ باب چهارم که از آن جا تا پایان کتاب نسخه نقص
ندارد.

دانشگاه تهران، ج ۱۰، ص ۱۹۵۲-۱۹۵۳؛ عمومی
اصفهان، ج ۱، ص ۳۶۰-۳۶۱ (با نام شرح حال حاج
اسدالله خان)؛ میکروفیلیمهای دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۲۴۹
و متن چاپی این رساله در رهنمای حق، ص ۱۵۹-۱۹۹.
آغاز موجود: «شدن از سلطان جهانیان و قبله عالم و
عالمیان. باب سیم در انحراف مزاج مبارک سلطانی و
اثبات حقیقت».

انجام: «فائده از مطالبه این ابواب و ثمره از بوستان
این کتاب اقتطاب (کذا) نماید لاجل العذر هذا... موعظه

۱. نسب مؤلف به حاجی قوام‌الدین ممدوح حافظ باز می‌گردد.
وی در باب اول می‌نویسد: «رشته این طایفه به حاجی
قوام‌الدین که از اعیان ولایت شیراز جنت طراز و معاصر شاه
شجاع که از سلاطین با عز و تمکین آل مظفر بوده، پیوسته و از
احقر عبد الله اسدالله بن محمدابراهیم بن هاشم بن محمود بن
محمدعلی بن علی الی حاجی قوام‌الدین... رشته ابوت و بنوت
خلفاً بعد سلف و سلفاً بعد خلف بگسسته» (۱-۱ پ).

فرعون و هامان به بالا به واسطه صندوق دگر کس بوده
همانا لغات آن را که از مرور انقلاب دوران تغییر به هم
رسانده فهم».

خط: نستعلیق، کاتب: مؤلف، تاریخ کتابت: سده ۱۱۴ هـ.
عناوین مشککی جلی. با خط خوردگی و افزودگی.
آغاز نسخه یک صفحه معرفی کتاب از باستانی‌راد.
مؤلف در کنار بعضی از ماده تاریخها و یا یادداشتها
برای تفنن و تزئین گل بوته‌های کوچکی نقاشی کرده
است، رکابه دار (همه صفحات پشت و رو رکابه دارد).
کاغذ: صنعتی نخودی آهار مهره، مؤلف مطالب خود را
بر یک طرف کاغذها نوشته بود که بعداً دو به دو این
کاغذها را به هم الصاق کرده‌اند، البته بعضی از صفحات
از هم جدا شده‌اند. هم عمل چسباندن و هم جدا کردن
صفحات به صورت ناشیانه‌ای انجام شده است.
دو، ۴۶، یک برگ، ۱۸/۱×۱۱/۶، ۱۲ سطر، ۱۲/۵×۷/۵.
جلد: میشن عنابی مجدول، عطف چرم جدید، مرمت
شده. قطر: ۱/۴.

خربداری از حسینعلی باستانی‌راد در آذر ۱۳۴۸ ش.

[شماره ثبت: ۸۵۶۱۴]

(۸۹۹۹)

تاریخ قوامی

مؤلف: اسدالله بن محمدابراهیم کلانتر قوامی شیرازی (۱۱۹۷
- ۱۲۸۰ق)^۱

سرگذشت خودنوشت مؤلف تا سال ۱۲۳۹ ق است.
تنظیم شده در ۴ باب:
باب اول: در نسب این معدوم الحسب از قراری که معلوم
و مکتسب است و از آباء و اجداد به حقیقت رسیده و
به حدّ یقین کشیده.

باب دوم: از زمان ولادت الی اوان مغضوب شدن از
سلطان جهانیان و قبله عالم و عالمیان.

باب سیم: در انحراف مزاج مبارک سلطانی و اثبات
حقیقت احکام قضا نظام به ادله و براهین عقلیه به
تقدیر قادر سبحانی.

باب چهارم: تفصیل احوال بعد از سیاست و یاسا و

از انجام افتادگی دارد. نسخه ما از آغاز وقایع اجداد صفویان تا اوائل سلطنت طهماسب میرزا را دارد.

فهرستواره، ج ۲، ص ۱۰۲۳-۱۰۲۴؛ مجلس، ج ۳۰، ص ۱۲۲، ش ۹۴۲۱؛ سنا، ج ۲، ص ۵۴، ش ۷۶۱؛ سپهسالار، ج ۳، ص ۲۹۸-۲۹۹؛ مرعشی، ج ۳۶، ص ۱۱۱؛ «تاریخ عالم آرای شاه اسماعیل»، علی اصغر منتظر صاحب، یغما، س ۱۸، فروردین ۱۳۴۴ ش، ص ۳۴-۳۶.

آغاز: «آورده اند که در زمان امام مفترض الطاعة واجب العطية امام موسی کاظم علیه السلام که جدّ ماجد سلطان محمد فیروز شاه بود. سلطان سید فیروز شاه در دار الارشاد اردبیل وطن داشتند. حق تعالی از نور علوم غیبی و درایت ربیبی آن شهریار».

انجام موجود: «بیت: تاریخ وفات آن شه شیر کمین / از خسرو دین... و بعد از آن جلوس حضرت شاه دین پناه ظل الله المؤید من عند الله».

خط: نستعلیق. تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها شننگرف، در حاشیه کمی تصحیح شده، در صفحه عنوان نام کتاب را تفاوت الآثار فی التاريخ نوشته اند که صحیح نیست. پیش از شروع کتاب در بالای صفحه اول کاتب نوشته: «هو، یا الله یا محمد یا علی. در روز چهارشنبه بعد از نماز بیست چهارم شوال شروع شد بنویشتن». چند برگ اول وصالی شده. ص ۱۲۰ مهری به نقش «عبده محمد باقر (۴)». در صفحات ۸۱ و ۱۲۶ و ۱۴۱ و ۱۴۲ و ۱۷۵ و ۲۰۴ و ۳۰۰ و ۳۱۰ چند بار نقش دو مهر چهارگوش و بیضوی آمده که به عمد اثرشان محو شده است. رکابه دار. رکابه ها معمولاً چند کلمه ای است. جزوها ۸ برگی.

کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره نازک.

یک، ۱۸۷، یک برگ، ۲۷/۷×۱۸/۹، ۲۱ سطر، ۲۱/۵×۱۲/۵.

جلد: تیماج قهوه ای ضربی با ترنج و سرترنج و جدول. قطر: ۲/۷.

خریداری کتابخانه پیش از سال ۱۳۲۰ ش.

[شماره ثبت: ۱۷۹۹۷]

لنناظرین وما توفیقی الا بالله الملك المبین والصلوٰة والسلام علی اشرف الانبیاء والمرسلین وعلی آله الهادین المهدین».

خط: نستعلیق، تاریخ کتابت: سده ۱۱۳ هـ.

عناوین و نشانیها شننگرف، با چند مورد حاشیه نویسی، رکابه دار.

کاغذ: فرنگی نخودی و فستقی و شکری آهار مهره، با ته نقش PONT و شکل و EMOLL.

دو، ۱۰۵، یک برگ، ۱۷/۵×۱۰، سطر، ۱۲/۵×۶.

جلد: مخمل صورتی. قطر: ۱/۸.

خریداری از صادق عالم شناس در اسفند ۱۳۴۹ ش.

[شماره ثبت: ۸۶۸۸۳]

(۹۰۰۰)

عالم آرای شاه اسماعیل صفوی (تاریخ - فارسی)

مؤلف: ناشناخته

این کتاب یک روایت حماسی - عامیانه از دوران زندگانی مؤسس دولت صفوی است. شیوه انشای کتاب بسیار ساده و بی پیرایه است و این سادگی گاهی به حدی است که از سطح گفتگو و محاوره مردم عوام آن عصر تجاوز نمی کند. گاهی هم طرز تقریر مطالب و لحن جملات و عبارات به نقلی و قصه پردازی نزدیک می شود.

مؤلف این تاریخ ناشناخته است. اصغر منتظم صاحب - مصحح متن - نیز در مقدمه کتاب به این نکته اشاره می کند و می نویسد: «در هیچ کجای این نسخه اشاره ای به اسم و رسم مؤلف نشده است و آنچه از این کتاب بر می آید؛ این است که مؤلف از طایفه عوام و شیعه متعصبی بوده و از کلمات و تعبیرات و کنایاتی که بیشتر در قسمت شمالی ایران و یا در استان آذربایجان رایج است و در این کتاب به تکرار آمده است، می توان احتمال داد که وی در این قسمت از خاک ایران می زیسته است» (ص ۱۶ چاپی تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۹ ش).

تألیف شده در ۱۰۸۶ ق.

فهرست آثار تازه منتشره
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
به ترتیب شماره ردیف انتشار

۲۲۰. میراث بهارستان (دفتر ۳): نویسندگان مختلف، به کوشش مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹
۲۲۱. اسناد فارس در دوره دوم و سوم مجلس شورای ملی (اسناد بهارستان ۵)، به کوشش منصور نصیری طیبی، ۱۳۸۹
۲۲۲. فهرست کتاب‌های چاپ سنگی کتابخانه میرجلال‌الدین محدث ارموی، نگارش حسین متقی - فتح‌الله ذوقی، ۱۳۸۹
۲۲۳. دیوان آذری اسفرائینی، سروده نورالدین حمزه‌بن علی ملک طوسی اسفرائینی، تحقیق و تصحیح دکتر محسن کیانی و سید عباس رستاخیز، ۱۳۸۹
۲۲۴. گزیده اسناد نظام آموزش و مجلس شورای ملی (دوره سوم تا پنجم)، به کوشش سهیلا ترابی فارسانی، ۱۳۸۹
۲۲۵. فهرست اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی (مجلد دوم)، به کوشش: مریم نیل‌فاز، ۱۳۸۹
۲۲۶. رسائل پیرجمال اردستانی (دفتر اول): کنزالدقائق، تنبیه العارفين و محبوب الصديقين)، تحقیق و تصحیح: امید سروری، ۱۳۸۹
۲۲۷. نقد فلسفه دارون، تألیف ابی‌المجد الشیخ محمدالرضا النجفی الاصفهانی، تحقیق الدكتور حامد ناجی اصفهانی، ۱۳۸۹
۲۲۸. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (جلد ۲/۲۷)، تألیف محمود نظری، ۱۳۸۹
۲۲۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران (جلد ۲۰)، تألیف سیدمحمدحسین حکیم، ۱۳۸۹
۲۳۰. دستور حکاک، تألیف مهرداد خلقی، ۱۳۸۹
۲۳۱. عرفات العاشقین، تألیف تقی‌الدین اوحدی، تصحیح ذبیح‌الله صاحبکاری و آمنه فخراحمد، با همکاری مرکز پژوهشی میراث مکتوب، ۱۳۸۹
۲۳۲. کتاب الصلوة، کتاب الدعای و البینات، کتاب السير از الابانه، تألیف ابوجعفر محمد بن یعقوب هوسمی، همراه با زوائد الابانه تألیف شمس‌الدین محمد بن صالح گیلانی با مقدمه محمد عمادی‌حائری، ۱۳۸۹ (چاپ عکسی)
۲۳۳. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (جلد ۳/۲۴)، مجموعه اهدایی سیدمحمدصادق طباطبایی، تألیف محمود نظری، ۱۳۸۹
۲۳۴. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (جلد ۴۴) نسخه‌های ۱۵۷۰۱ تا ۱۶۱۰۰، تألیف ابوالفضل حافظیان بابلی، ۱۳۸۹
۲۳۵. تاریخ صاحب‌قرانی، تألیف محمود میرزا قاجار، تصحیح نادره جلالی، ۱۳۸۹
۲۳۶. شرفنامه، روح‌الله شیرازی، متخلص به فتوحی، تصحیح دکتر محمد باقر وثوقی، با همکاری خدیجه عالمی و منوچهر ایزدینا، ۱۳۸۹
۲۳۷. فهرست اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مجلد سوم (اسناد انتخابات مجلس شورای ملی ادوار دوم تا پنجم)، به کوشش علی ططری و زهرا غلامحسین پور، ۱۳۸۹
۲۳۸. فهرست توصیفی شبیه‌نامه‌های دوره قاجار

- (شبهه‌نامه‌های گنجینه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی)، تألیف رضا کوچک‌زاده، ۱۳۸۹
۲۳۹. **گنجینه بهارستان** (علوم قرآنی و روایی ۴ - تجوید و قرائت)، به‌کوشش سید حسین مرعشی، ۱۳۸۹
۲۴۰. **رسایل پیرجمال اردستانی** (دفتر دوم)، تصحیح: امید سروری، ۱۳۸۹
۲۴۱. **سفرنامه مازندران** (گزارش روزانه محمد جعفرخان در سال ۱۲۸۱ خورشیدی)، به‌اهتمام محمد گلین و احمد شکیب‌آذر، ۱۳۸۹
۲۴۲. **مزارات خوی**، تألیف محمد الوان‌ساز خویی، ۱۳۸۹
۲۴۳. **خاطرات سید محمد فاطمی قمی** (۱۲۹۴ ق - ۱۳۲۴ ش) (نویسنده قانون مدنی و مستشار دیوان تمیر)، پژوهش، تصحیح و توضیحات: دکتر حسن زندیه، مقدمه احمد رضا نائینی، ۱۳۸۹
۲۴۴. **مغولان در هند** (بررسی کتابشناختی دست‌نویس‌ها)، تألیف: دارا نوسروانجی مارشال، ترجمه: حسین برزگر کشتلی، ویرایش و صفحه‌آرایی: احمد رضا رحیمی ریس، ۱۳۹۰
۲۴۵. **آینه جهان‌نما و طلسم گنج‌گشا**، تألیف ابوسعید بن یحیی یمنی، تصحیح و تحقیق دکتر محمدرضا موحدی و الهه ربیعی مزرعه‌شاهی، ۱۳۹۰
۲۴۶. **مجلس دیروز و امروزی** (مصور)، ۱۳۹۰
۲۴۷. **مونس الاحباب** (مجموعه رباعیات خواجه شهاب‌الدین عبدالله مروارید)، به‌کوشش، سیدعلی میرافضلی، ۱۳۹۰
۲۴۸. **فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد اعظم** (قم)، محمود طیار مراغی، صادق‌زاده، ۱۳۹۰
۲۴۹. **فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی** (ج ۳/۲)، محمود طیار مراغی، ۱۳۹۰
۲۵۰. **فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی** (ج ۲۹)، محمدحسین حکیم، ۱۳۹۰

مراکز فروش

تهران

خیابان انقلاب، نبش خیابان دانشگاه، انتشارات توس؛ تلفن: ۶۶۴۹۸۷۴۰؛ ۶۶۴۶۱۰۰۷
 خیابان فلسطین، نبش میدان فلسطین، شماره ۱۳۰، مؤسسه فرهنگی هنری کتاب مرجع؛ تلفن: ۸۸۹۶۳۷۶۸
 خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، بین خ فروردین و فخر رازی، انتشارات طهوری؛ تلفن: ۶۶۴۰۶۳۳۰

شهرستانها

- اصفهان** - خیابان چهار باغ، دروازه دولت، فرهنگسرای اصفهان؛ تلفن: ۲۲۰۴۰۲۹ - ۰۳۱۱-۲۲۳۹۰۰۳
- تبریز** - خیابان طالقانی، تقاطع خیابان ارگ، انتشارات دهخدا؛ تلفن: ۰۴۱۱-۵۵۶۰۶۰۱
- شیراز** - چهارراه مشیر، کتابفروشی هاشمی؛ تلفن: ۰۷۱۱-۲۲۲۵۶۶۹
- شیراز** - میدان دانشجو، اول ساحلی غربی، نبش کوچه ۲۶-کتاب اسفند؛ تلفن: ۰۷۱۱-۲۲۵۲۸۷۶
- قم** - ابتدای خ صفائیه، جنب دفتر آیت‌الله سبحانی-کلبه شروق؛ تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۳۶۴۲۴
- قم** - خیابان چهار مردان، پاساژ صاحب الزمان انتشارات بیدار؛ تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۹۴۲۹
- قم** - فروشگاه کتابخانه حضرت آیت‌الله مرعشی؛ تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۱۹۷۱۵
- کاشان** - کتابخانه کاشان‌شناسی آیت‌الله غروی؛ تلفن: ۰۹۱۳-۳۶۱۶۱۶۹
- مشهد** - چهارراه دکترا، انتشارات امام؛ تلفن: ۰۵۱۱-۸۴۳۰۱۴۷

THE MANUSCRIPTS CATALOGUE
of
the Islamic Consultative Assembly Library
(Vol. 29/1)

Authored by
Seyed Mohammad Hossein Hakim

Tehran 2011